IOANNIS PIERII VALERIANI BELLVNENSIS

HIEROGLYPHICA, SEV DE SACRIS ÆGYPTIORVM ALIARVMQVE GENTIVM LITERIS COMMENTARII:

Summa cum industria exarati, & in libros quinquaginta octo redacti: quibus etiam duo alij ab eruditissimo viro sunt annexi.

Hæc postrema omnium editio præter iconas & varia numismata affabrè elaborata, non solùm variarum historiarum, veterúmque inscriptionum monimenta continet, verùm etiam præter Aegyptiaca, & alia pleraque mystica, tum locorum communium ingentem syluam: tum sacrarum literarum, in quibus haud rarò & Christum ipsum & Apostolos Prophetásque huiusmodi locutionibus vsos fuisse videmus, exquisitam interpretationem: quippè cùm hieroglyphicè loqui nihil aliud sit, quàm diuinarum humanarúmque rerum naturam aperire.

Accessêre nunc primùm perutiles ad marginem Annotationes nunquam hactenus excusæ, vnà cum Declamatiuncula pro Barbis, ac eiusdem Poëmatibus: eáque omnia à mendis quæ irrepserant, vindicata.

CVM INDICE GEMINO.

LVGDVNI,

Sumptibus Pauli Frelon.

M. DCII.

CVM PRIVILEGIO.

ILLVSTRISSIMO COSMO MEDICI, FLORENTINORVM DVCI, HETRVRIÆ'QVE PRINCIPI, Heroi incomparabili,

IOANNES PIERIVS VALERIANVS, S. P. D.

VM mecum reputo, COSME Princeps Illustrißimè, reputo autem sæpißimè, quanta fuerit & genij & ingenij tui felicitas in laudatißima vitæ tuæ, negotiorúmque electionibus, cùm omnes te vnanimi totius patriæ tuæ consensu, in iam tenera ætate, ditioni amplißimæ præponerent, & in hanc celsam honoris sedem extollerent, tum certè quónam modo tantam rerum molem in hac temporum perturbatione ferre ac sustinere posses, sanequàm pro eo ac debui, solicitus esse cœpi. Verùm cùm actionis administrationísque tuæ progressum, & quam vitæ rationem complexus es, considero, gaudio planè maximo ita perfundor ac exulto, vt etiam planè videam te Fortunæ locum illum, singulari omnium beneuolentia & summa Virtutis existimatione non solùm tueri potuisse, sed etiam eam virtutis opinionem de te concitauisse, vt vel maximis regnis gubernandis te dignum præbueris. Nam qui fructus à bono veróque Principe soleat expectari vel maximus, huiusce iam non adumbratam imaginem, sed luculentam expressámque formam nobis exhibuisti: atque vt insigne commodum subditis tuis adferre posses, in primis operam dedisti, vt tanquam agrum melioribus ferendis segetibus destinatum, Lolio zizaniáve, sic Rempublicam tuam labe vitiísque contagiosis perpurgares, dum corruptores coërces, externas diuini nominis contumelias, blasphemias, periuria, & id genus extrema scelera pro virili, iuréque tuo prohibes, emendas, tollis, ac punis: nihílque magis è tua dignitate, nec rem Deo (huius enim minister & est, & dicitur bonus quiuis Princeps) gratiorem, nec ciuibus tuis salubriorem existimasti, quàm si ad huiuscemodi honestatis ac pietatis scopum & metam in curriculo tuo gnauiter & strenuè contendas: pro quo etiam labore & indefesso studio certò nouisti tibi diuinitùs immortale præmium esse propositum, cùm tam gloriosi conatus & cursus dux & magister CHRISTVS prolixè polliceatur illis rerum omnium felicißimos successus, qui Religionem puriorem ardenter amant, & ornare sedulò contendunt. Quamobrem, COSME Princeps ornatißime, fas mihi sit quæso, meo quodam more, & singulari quadam erga te gentémque vestram pietate, liberiùs quædam vsurpare & adferre, quæ ex officio prætermittere non possum, téque exhortari, & admonere, vel iam currentem (vt dici solet) incitare potiùs, vt quem hactenus animum ad publica iuuanda commoda attulisti, eum non deponas, sed tibi etiam atque etiam vigilandum, ac pro Republica consilio & labore excubandum existimes: studiáque omnia, cogitationes & curas in ijs rebus ponendas, quibus clauum tanti dominij in maximis fluctibus tenere, & amplas ditiones tuas, in summis rerum difficultatibus tueri ac gubernare possis. Hoc ipsum facilè totum assequeris, si Deum verum in CHRISTO verè, vt facis, agnoscens, summa fide & seruātia colas, ames, venereris, & gloriæ sanctißimi nominis eius, doctrinæ cœlesti, Ecclesiæ tranquillitati amplificandæ, conseruandæq́; dies noctésque studeas: in Domino, ad quod es adhibitus, publicam, vt hactenus fecisti, salutem quæras, subditorum incolumitatem cures & tuearis, honestam disciplinam instituas, vel iam institutam conserues, florentem ditionem legibus, iustitia, concordia stabilire pergas. Magnum, inquies, est hoc & arduum munus, molestiarumq́; plenum, & quod non nisi ab ijs præstari potest, quibus diuinitùs peculiare donum concessum est: mihi autem homini satis alto perfruenti otio hæc perscribere longè faciliùs, quàm inuenire quenquam qui ad hunc scopum propiùs collimet. Rectè sanè, sed quorsum hæc? Vt teipsum, clarißime Princeps, respicias, téque eum esse firmè credas, in quem Deus Optimus Maximus immensa sua benignitate, tam ampla conferre voluit beneficia, vnúmque cōstituere Ducem, ac veluti pastorem, magnis & latè dißitis populis, vt eos commodè, prudētérque regendo pascendóque, in hoc tuo principatu idea quædam sanctæ Reipublicæ eluceres. Ideóque duos præclaros tibi comites addere voluisti, Iustitiam & Religionem: quarum alterâ fortunas, vitam & dignitatem ciuium & populorum conseruas & contines: alterâ, ad veram salutem, verámque felicitatem omnes conuocas, & propriò laudabilíque exemplo tantùm non adducis. Respice igitur, COSME Princeps, munus tibi aßignatum à Deo, talentúmque tam liberaliter tibi impertitum, ac cœleste tuum illud nomen non sine diuino numine ideò tibi obuenisse, vt (quod olim de Sparta prouerbiū iactatum est) quam nactus es Hetruriam, eam excolas, & omni virtutum genere exornes. In primis autem, vt decet veræ virtutis amatorem, artes quibus doctrinæ liberales continentur, studio, liberalitate, & officijs tuis complectaris: insunt enim in arti-

bus illis fontes & causæ sapientiæ, virtutum, legum, & honestæ disciplinæ, quæ omnia quàm principatui & prouinciis tuis necessaria sint, vnus omnium Principum optimè nouisti, qui nullis sumptibus, laboribus nullis pepercisti, vt præstantiores ingenuarum artium Doctores Gymnasiis præficerentur, iuuentutémque liberaliter institueret. Et si quis tandem inueniatur, qui ab egregia aliqua virtute commendationem ducit, hunc tua beneuolentia dignum iudicas, ac benignè cōplecteris, authoritate defendis, foues, & dignis præmiis ornas, vt iam nemo mirari debeat, probos homines & doctissimos quosque certatim ingenij sui partus libenter illi commendare, cuius vel nominis splendore, gratiam & ornamentum scriptis conciliant suis. Quam quidem ob rem nec mihi, qui annos permultos in vestra sum clientela, committendum putaui, vt, cùm multi eam voluptatem, quam incredibilem ex ista magna dignitate animis suis perciperent, scriptis declararent, velléntque te hunc summum honorem ex tuo merito splendore diutissimè administrare, ego vnus in tanta omnium lætitia tacerem, nec scripto testificarer commune omnium nostrûm gaudium ex eo potissimùm natum esse, quòd te vnum in hac durioris temporis propugnatione diuinitùs delectum videmus, qui literas, literatósque viros singulari benignitate foues, atque illustras, ac aduersus intolerandam inscitiam, & immanem barbariem defendis. Vt igitur huiusce perceptæ meæ lætitiæ aliquam significationem darem, cōmentarios satis multos diuersorum amicorum, quibus id denegare nec potui nec debui, rogatu, de sacris Aegyptiorum literis hoc tempore in vnum veluti corpus constrictos in tuo nomine apparere volui: in quibus vel describendis, vel tractandis magnā operam & sedulum studium nos posuisse, boni omnes, qui nostra legere dignabuntur, facilè intelligent. Quàm verò feliciter id à nobis tentatum sit, aliorum iudicium erit: labores certè incredibiles sustinuimus, dum earum rerum explicationem adferre studuimus, quæ naturæ obscuritate varietatéque inuolutæ, multisq; obstructæ difficultatibus, plurimorum, vel insigniter eruditorum hominum ingenia exercere detineréque potuerint, vt etiā æquiorem mihi fore Lectorem sperem, vbi viderit me primùm tāta rerum varietate, magnitudine ac difficultate maximo studio, maximáque animi contentione in hoc argumento elaborare voluisse, & honesto exemplo multorum studia excitare. Quanquā hoc loco extiterunt, qui in ipso operis vestibulo à tam laborioso me deterrere ita studuerunt incœpto, vt etiam vel arrogātiæ vel imprudentiæ nota & crimine me verberarint, quòd vnus è multis existimarem aliquam absolutam explicationem me nunc tandem huic tam obscuro argumento adferre, & tam immensam rerum abditarum seriem ex Aegyptiorum sacerdotum arcanis eruere posse confiderem. Quin potiùs rei difficultate ob oculos versata, inexhausti operis laborem declinandum censuerunt, præsertim cùm in huiusmodi enodandis non pauci ex Græcis & Latinis barbarísque scriptoribus omne studium & operam sine fruge consumpserint, quod opus tale rerum atque artium omnium propemodùm rationem, naturámque comprehendat. Præterea vetustis earum literarum monumentis, partim temporum, partim hominum incuria deperditis, ea dicebant scriptorum inopia laborandum esse, vt si ætas, si ingenium, alia pleráque adessent, vix tamen ad exitum perducere concederetur tantæ molis argumentum, quod idem adeò sit ex hominum memoria sublatum, vel potiùs abolitum, vt nulli vnquā vsui sit hæc elucubratio futura, cùm præsertim hoc ipso tempore nullus quantumlibet profunda eruditione sit, qui vel obeliscos, qui Romæ aut alibi adhuc visuntur, vel admirandam illam Bembi mensem intelligat, aut interpretari possit: vanúmque esse, ingenium in eo pertinaciùs intēdere, quod te nunquam omninò speres assecuturum. His ego responsum volo, me non esse nescium plurima ex his vnà cum Aegyptiorum regno, doctrina, institutione, ac ferè omni eorum nomine ita esse abolita, vt si vel ipse reuiuiscat Heraiscus, qui fertur olim omnia sacerdotum corū monumenta, literásque mysticas vno statim obtutu intellexisse, rerúmque simul interpretationem confecisse, iam nunc laboret incassum, si quid tale aggrediatur. Sed esto non posse me, non posse alium quempiam totum hoc sacrum perlustrare, idcircóne præclaro & laborioso incœpto desistendum, quòd vni omnia præstare negatum sit? Idcircóne veterū numismata & statuas artificiosiùs elaboratas, quas tanto studio perquirimus, tanta diligentia effodimus, tanto sumptu resarcire curamus, quæcunque fuerint vel nare, vel manu, vel pede, vel alio quopiam membro mutilæ, in fornacalem ignem ad vsum calcis conijciemus? quomodo enim nobis vel voluptati, vel admirationi esse poterunt, si non vndecunque perfectæ fuerint, quando nihil isti dignum putant, pretiosum nihil, nisi quod est absolutissimum? Agè igitur, COSME, *si horum sententiam probas, monumenta aliquot tum vetera tum recentia ex amœnissimis tuis ædibus abijce, statuas illas mira Michaëlis Angeli Bonaroti industria fabrefactas, è diui Laurentij templo eliminandas cura: nam & illis aliquid deest, & hæ extremam artificis desiderant manum, vt de his tantùm loquamur, quos in nostra commentationis serie duces libenter suscipimus. Plinium habere domi nemo velit, professus enim se naturalis aut mundi historiæ libros editurum, non omnia nouit, non omnia perquisiuit, in orbis descriptione multa prætermisit, montes aliquot non recensuit, flumina pleraque non commemorauit, vrbes tunc celebres non agnouit omnes, quadrupedum, piscium, auium, stirpium, ac aliarum quarundam vim ac proprietatem parum accuratè proposuit? Quid Plutarchum, quid Aelianum, quid Athenæum, quid Pausaniam memorem, cùm horū nemo omnia, quæ in suscepto argumento dici potuissent, dixerit? Quid Paulum Iouium, cuius tanta in scribenda historia laus est, vt eandem plerisque veterum eripuerit, & cum vel primis parē habeat? Huiúsne incomparabilis viri scripta reijciemus, quòd in ea temporum serie aliquot annorum historia concisior sit? Id existimo nemo, nisi prorsus humanarum rerum imperitus, approbauerit. Tu certè,* COSME *Princeps, domestico idipsum improbas exemplo, qui quanto potes studio, quicquid reparari potest, instauras: & quorum virtutes vel imitaris, vel etiam excellis, eorum etiam imagines vel opera studiosè perquiris. Sed ne in hoc multus sim, harum commentationum labor nulli rei magis mihi videtur assimilandus, quàm illi de quo dixi statuarum effodiendarum & instaurandarum studio: vt enim illæ vtcumque mutilæ, gratæ esse solent, sic nostra hæc (nisi me instituti operis fallat amor) etsi non omnia complectentur, habitura tamen spero aliquid, quod sese humana ingenia oblectare possint. Nihil igitur mihi cum illis sit,*

Qui quòd desperent inuicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolint prohibere chiragra.

Nouimus

Nouimus humanarum virium terminos circumscriptos, & aliquid esse prodire tenus, si non datur vltrà. Quamobrem quis tandem iniquiore in eum erit animo, qui mortaliū ingenia, industria & laboribus suis quocumq; modo vel delectare vel iuuare conetur? Nā de præsentis argumenti vel oblectatione, vel vtilitate, quam earū reru explicatio & cognitio affert, si velim prò dignitate dicere, nullus vnquā exitus reperietur. Quòd si vnicuiq; rei non exigua nobilitas ex antiquitate cōparatur, scriptorum opinio est, literas has, quibus inde vsi sunt Aegyptij, tunc primùm excogitatas, cùm veteres illi ante diluuium viri, qui rerum cœlestium rationem primi mortalium indagasse traduntur, duas diuersa materia columnas constituerunt, lateritiam vnam, alteram lapideam, in quibus totum de consummatione mundi arcanum exscriberent: sunt enim qui descriptionem huiusmodi, animalium cæterarumq; rerum figuris constitisse astruerent, in quibus tamen Philosophi, Poëtæ, Historici, diuinarum etiam disciplinarum sententias delitescere viderunt. Constantissima enim fama celebratum fuit, sacerdotes illos Aegyptios omnem naturæ obscuritatem adeò manifestè sibi cognitam professos, vt eandem quasi per manus traditam, disciplinam hæreditariam possiderent. Hac ipsa præclara fama commotus admirandus ille Pythagoras, Aegyptum sibi adeundam lustrandamq; putauit, ac ab ijsdem ibi sacerdotibus talia cepit arcanarum rerum documenta, vt non abs re de illo passim dictum sit:

Mente Deos adiit, & quæ natura negauit
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.

Tantáque huius viri fuit admiratio, vt Crotoniatæ & Metapontini (apud quos etiam è vita decessisse fertur) ex eius domo templum facerent, ac veluti numen colerent. Quid Plato, vt ingenij doctrinæq; Princeps, & Philosophorum Deus & haberetur & vocaretur, nónne id Aegyptiacæ peregrinationi debet referre acceptum? Nónne Moses ipse, quem Pharaonis filia adoptauit, regióque modo, peritis Aegyptiorum adhibitis præceptoribus educauit ac erudiuit, magni sapientisq; nomine honoratus est? Sed ne in conquirendis multis laborare videar, cum hac hieroglyphica instituendi ratione similitudinem habere comperio diuinas nostrorum literas, ita omnia mystico quodam sensu scripta quæcumque Moses, quæ Dauid, quæ Prophetæ reliqui cœlesti Spiritu afflati protulerunt. In noua verò lege nouóque instrumento cùm Assertor noster ait: Aperiam in parabolis os meum, & in ænigmate antiqua loquar, *quid aliud sibi voluit, quàm hieroglyphicè sermonem faciam, & allegoricè vetusta rerum proferam monumenta? Et illud:* Iesus in parabolis loquebatur ad turbas, *nónne sermones suos arcano quasi Velamine quodam contegebat? Pari modo videmus Apostolos ab vsitato loquendi more recessisse, vt sacra de Deo dicta à cæteris scriptis, sicut merita dignitate, ita & forma quadam discernerentur, ne cœlestium mysteriorum majestas passim & indiscretè patesceret, sanctúmque Canibus, & margarita Porcis exponerentur. Demetrius certè Phalereus apud Philadelphum Alexandriæ Regem, plerisque audientibus affirmauit, non licuisse Græcis Hebraicam historiam attingere, quin illustrium scriptorum quosdam eam rem tractare ausos, aduersa mentis valetudine & langore corporis tandiu conflictatos, donec ab incæpto destitissent, tanquam id arcanum profanis esse gentibus manifesta ira Numinis interdictum. Ad quod ipsum si nunc multi respicerent, modestiùs aliquando se gererent. Vides enim quæ de humana diuináque disciplina vetustas illa sub rerum verborúmque quorundam inuolucris occultauerat, & quòd peritissimi quinque inter se hoc veluti ænigmatum genere vti consueuerunt. Mihi igitur vitio verti non debet, si omnem operam & studium ad harum rerum explicationem contulerim, quas tanto in pretio à præstātissimis quibusque semper habitas nouimus. Angelo Politiano, Petro Crinito, Philippo Beroaldo summæ laudi datum, quòd primi vnum vel alterum ex his locum interpretati sint. Mihi igitur vt idem attentem cur negetur? Et si is non sum, qui cum illis ausim eruditione cōtendere (fuerunt enim ex ijs quos æquus amauit Iupiter) si quid tamen non intermissus labor, & in euoluēdis remotioribus libris perseuerantia valent, non vnum iam aut alterum locum, sed ad multa volumina de arcanis huiusmodi, aliqua posteritatis gratulatione me conscripsisse grati, ni fallor, profitebūtur, ac oblectationem & vtilitatē ab harum rerum tractatione non disiunxisse. Maximas certè cōmoditates & vtilitates cōsequemur, si ex multis expertibusq; rationis animātibus exempla sumere voluerimus, & virtutum, quas sequamur, & vitiorū, quæ fugiamus. Nec deerit occasio rectè sentiētibus, qui accommodatè ad religionē nostram hæc retulerint & exposuerint. Nec etiā arborū & herbarum cōsideratio nobis otiosa est, cùm B. Paulus, & ante eum Dauid ex rerum creatarum cognitione, Dei magnitudinē & dignitatē intelligi tradent. Quæ cùm ita sint, quis nostrûm tam torpescenti ac terrenis fæcibus immerso erit animo, qui se non innumeris obstrictum à Deo beneficiis fateatur, cùm se hominē creatum videat, & omnia quæ cœlo, aëre, aqua, terráq; cōtinentur, hominis causa generata esse, seq; non solùm rerum cœlestium contemplatorē esse, verùm etiā eorum omnium quæ vniuersum cōplexu suo continet, Dominum esse conditū? Hæc si ita suis viribus & animo expenderentur, atq; oculis quotidie cernūtur, mirabilem excitaret in nobis erga Deū amorem. Verùm iam tēpus, vt quæ, coniunctissimis efflagitantibus amicis, cōmentariis singulis comprehensa sint, vno veluti obtutu spectanda exhibeā, quos quidem cōmentarios, optime Princeps, ad te mitto, vt quibus possim officiis meā in te fidē, perpetuámq; obseruantiā declarem vehementer etiā atq; etiā rogans, vt hos ipsos ad te venientes, id est, munusculū Pierij tui, quo se præstantē virtutem tuā memoria sempiterna colere velle declarat, ne aspernêre, librósq; ipsos vnà cum authore tuendos cōseruandósq; suscipias. A Leone animantiū omnium præstantissimo fortissimóq; auspicandū putaui, in quem cùm oculos attentiùs coniecissem, statim ardentissimus ille animi tui vigor affulsit: quare nemini cōuenientiùs quàm vni tibi eum etiā peculiariter dedicari posse iudicaui: méq; ad id faciendum in primis incitauit, quòd in tua ciuitate, quæ semper fuit Leonum altrix, magna spes afferebatur, vt Leo meus nuper ablactatus, educationis incrementa opiparè esset apud te consecuturus. Multo enim indiget cibo, nec quemquā hodie noui, qui liberaliùs ac libentiùs vno te sit impensam hanc, quæ tua est humanitas, facturus, cùm præsertim largissima tibi sit earum rerum copia, quibus Leo meus pascendus est: mox verò vbi vires adeptus idoneas fuerit, tuorum literatorū ope curáq; saginatus, nulla nostra verecundia theatris exhibitus, spectaculo quouis publico, felicissimis tui nominis auspicijs, emittatur. Vale.*

AMPLISSIMO VIRO DOMINO NICOLAO DE LANGES, EIVSDEM LOCI, LAVALLII, &C. DOMINO, PRÆSIDIQVE INTEGERRIMO, literarum literatorúmque Patrono singulari, IOAN. PISEV. Aruer. S.P. precatur.

* * *

QVOD erat mihi optandum maximè, vt aliquando à te summis beneficiis cumulatus, quoniam nullam prorsus gratiam referre possem, tibi saltem debere apud omnes ingenuè profitendi aliqua non vulgaris occasio daretur, nunc datā oblatámque maiorem in modum lætarer, nisi magnitudo tuorum erga me meritorum ingenium ita meū obruere visa sunt, vt ne potuerim vnquam vlla meditatione parem verborum copiam excogitare: nec aliud occurrat, nisi animum memorem & gratum polliceri, precariq; perpetuò, vt superi cumulatè referāt gratiam optimè merito, quod mihi ob fortunæ tenuitatem omninò non licet. Certè, quemadmodum qui sunt ære alieno obstricti, nec habent vnde soluant, versuram facientes aliunde mutuò sumunt pecunias vt creditoribus vsuras pręstent, sortémque procrastinentur, atque ita creditoribus auferendo diem, fidem suam tueantur, ita ipse ex locupletissimo, pretiosissimo, inexhaustóque PIERII VALERIANI thesauro, hoc est, ex eruditissimi vel potiùs omniscij viri Commentariis hieroglyphicôn, omniúmque elegantium & reconditarum scientiarum monumentis fructus aliquot depromere mihi necesse fuit, æs alienum alieno ære dissoluendo. Peropportunè autem accidit ex animi sententia, vt Bibliopola (qui nunquam labori, nec sumptibus pepercit, quò vulgares libri, qui ex ipsius taberna prodirent libraria castigatissimè polissiméque in vulgus exirent) me ante paucos menses adiens obtulit P. VALERIANI Hieroglyphica (quæ statuerat typis excudere quàm elegantissimè ac emendatissimè fieri posset) prælegenda, castigandáque, & innumeris mendis repurganda, quibus audierat scatere. Accepi conditionem, haud inuitus, non tam satisfaciendi omnibus spe, quàm progrediendi quantum possumus, voluntate. Multa tamen à nobis emēdata additionibúsque fortè non infrugiferis aucta (non ausim dicere illustrata) & locupletata, maculis infinitis quæ Typographorum incuriâ vel temporum iniuriâ irrepserant, conati sumus restituere. Quid facerem? neque verò cuipiam dubiū esse debet, quin author vbi primùm commentarios suos edere decreuisset, eadē emendatissimè in publicum exissent; vt qui in iisdem elucubrandis, ornandis ac expoliēdis ferè XX. annos impēdisset, vt ipse alicubi testatur, atque singulos singulis Principibus, Cardinalibus, plurimísq; eosdem nobilitate, doctrinâ, ingenio, omnibusq; virtutibus ornatissimis viris donare deliberasset, vt illis nihil perfectius, quoad eius fieri potuit, esset: vnde non vulgarem ab ipsis gratiam retulit: cuius rei testis locupletissimus Ægidius Cardinalis Viterbiensis appositissimè rescribēs PIERIO VALERIANO, Ægypti gloriam ipsum instaurare eodem tempore, quo Solimus Turcarū Imperator accessisset videlicet Sultanorum rebus profligatis à Mammeluchis Tabulas, signa, marmora, & quidquid ibi splendoris erat, delebat, ac diripiebat: ipsique PIERIO gratulatur quòd se diuinis lucubrationibus tot etiam huius ætatis luminibus insereret, quibus Diis comitibus, sapientiæ veteris, diuinæ eruditionis, arcanarum sacrarúmque literarum monumenta reponeret, ignota mortalibus arcana, erueret, lucem canæ doctrinæ post tot sæcula ab inferis reuocaret, & alia quæ idem Cardinalis rectissimè disertissiméque differit. Argumenti enim luculentissimi varietas, reconditiorísque literaturę, lectionem facit periucūdam, optabilem, vtilissimámque, in quo se noster PIERIVS totius antiquitatis scientissimū cōmonstrauit: in Geometricis, Arithmeticis, Astrologicis, Musicis, Geographicísq; exercitatissimū esse ostendit, atque omnes numeros doctrinarum & scientiarū expleuisse. Comprehendit siquidem materia hieroglyphica rerum atque artium propemodum omnium rationem, naturámq;: hinc fragmentorum marmoreorum, obeliscorum, veterúmq; numismatum cognitio pendet. Scriptorum autem est opinio, tunc primùm excogitata, cùm veteres illi ante diluuium viri, qui rerum cœlestium rationem primi mortalium indagasse perhibentur, duas diuersæ materiæ columnas erexêre, lateritiam vnam, alteram lapideam, in quibus, vt noster PIERIVS autumat, totum de consumatione mundi arcanum exscriberent, descriptione videlicet animaliū, arborum cæterarúmq; rerum figuris: in quibus tamen Philosophi, Poëtæ, Historici, diuinarum etiam scripturarum sententiæ delitescere viderant. Sic Sacerdotes illi Ægyptij naturæ obscuritatem sibi peruiam quasi per manus traditam disciplinam hæreditariam possiderent, quarum rerū fama commoti Plato, Pithagoras, primariique

alij

alij Philosophi Ægyptum sibi adeundam lustrandámque putarunt. Quid? quòd Hieroglyphica, instituendi ratione, similitudinem prorsus habere videntur cum diuinis nostrorum literis, ita omnia mystico quodam sensu scripta, quæcunque Prophetæ cœlesti spiritu afflati protulêre: quinimò in nouo instrumento Assertor noster (vt verba Pierij vsurpem) ait: *Aperiam os meum in parabolis & in ænigmate antiqua loquar.* Nunquid idem redemptor noster in parabolis loquebatur ad turbas? nónne sermones suos arcanos quasi velamine contegebat? Inde se vitem, patrem, agricolam & vinitorem, piósque palmites asserebat: quandoquidem nil aliud est hieroglyphicè loqui, quàm diuinarum humanarũq; rerum naturam aperire. Non autem (vt audeo affirmare) à pluribus sæculis liber plausibilior, vtilior, omniq; doctrina magis refertus euulgatus est his hieroglyphicis, quibus tot dierum noctiúmque sudores, tot inabditissimis rebus eruendis, lucíque dandis conatus impendit Pierius. At verò quoniam idem liber innumeras propè inscriptiones, cásque non præteritas, tum ducta, sculpta, cusa, incisa, & marmore celata signa, numismata veterum, aliáque infinita ingeniorum atque artium præclarissima mystica & iucundissima monumenta, tabulas, picturas, artificúmque industrium opera continet, cui potiùs meritò consecrari lucubratiunculæ hæ nostræ quàm tibi (vir clarissime) debent, qui tot venerandæ antiquitatis documenta domi habeas, vt etiam eruditi hortorum tuorum parietes (vt ita dicam) loquuntur: musæúmque tuum tot operum haud vulgarium illustre quotidie ab exteris & peregrinis frequentetur, quod, primarij magni, intimíque Consilij Regij Senatores, alijque togati à te humanissimè (more tuo) excepti, inspicientes admirabundi, se nunquam antea vidisse opera confessi sunt antiquissimi operis ex ære, auro, argento editi vnà cum artificiosissimis egelmatibus, instructam. Nec præteribo tuam Bibliothecam voluminibus tum excusis, calamo exaratis refertissimam. Sunt quoque aliæ caussæ cur laborem meum sub tuo nomine apponere volui, ac debui: quandoquidem hoc qualecumque à me profectum, domi tuæ natum est, tibíque tuo iure debetur, quemadmodum Pierius noster hos 58. lib. distributos totidem literatorum nominibus insignierit viris totius Europæ amplissimis, allusione videlicet nominis, aliáque caussa conuenienti, congruentissiméque coaptata. Sic has meas vigiliolas tibi vni, qui mihi non instar 58. virorum, sed omnium do, sacro, consecro. Abs te autem peto, vt qua me beneuolentia complecti soles, eadem munusculo huic præstes, quod me consecuturum non desido propter admirabilem tuorum morum suauitatem, summam humanitatem, singularem benignitatem, pietatem integerrimam, vitæ moderatione conspicuam, quæ neque horum morum, neque sunt, sed propria tua non commemoro, affabilitatem sermonis ad conciliandos omnium animos rem potentissimam. Nunc autem cùm nihil sit totius vitæ suæ curriculo clarius atque illustrius, vt qui 50. annis omnibus iuridicis, magistratibus summis honorificè, & integerrimè perfunctus es, non cõmittam, vt dum ea quæ in omnium oculis versata sunt, oratione amplificare studeo rebus clarissimis tenebras offundere videar, sed & optimè quoque tibi cessit, ac felicissimè huic prouinciæ, quòd successorem designaueris meritissimum, eruditissimum ac integerrimũ cui lampade à te sibi tradita, summo cum suo honore, ac omnium satisfactione illustrat & clarificat, aliósque honores quos primus sui ordinis adeptus est tanquam magnifico in theatro, omnium maximo applausu perfunctus est. Reliquum est, vt quando hoc tribuisti humanitati tuæ vt me plusquam septuagenarium, valetudinarium, omníque ferè auxilio destitutum benignissimè susceperis, tribuas idem constantiæ vt suscepto foueas. Laborabo interea, quoad eius fieri poterit, vt nos tuo præsidio non indignos audias, & omnes cognoscant.

***

D. O. M.

ET ÆTERNÆ MEM. D. IOAN. PIERII VALERIANI EPIGRAMMA.

Ante alios quos terra dedit, quos Itala virtus,
Aeterno semper dignus honore coli est.
Nam sanctæ seu mentis opes, seu candida puri,
Spectes ingenij lumina, primus erat.

In eiusdem obitum Epitaph.

Docte iaces, tua fama viget, tua scripta leguntur:
Felix, qui potuit viuere post obitum.

IO. GREGORIVS Carnutus Paris.

AVTHORES QVORVM TESTIMONIIS IN HIS Commentariis vſus eſt Pierius.

BSINIS *Rhetor.*
Abſyrtus.
Acron.
Aelianus.
Aegyptij ſacerdotes.
Aeneas Platonicus.
Aeſchilus.
Africanus in Georg.
Agriculturæ libri Conſtant. Imp. inſcripti.
Albertus Magnus.
Alcinous Platonicus.
Alexander Aphrod.
D. Ambroſius.
Ammianus Marcell.
Anacreon Teius.
Apollodorus.
Apollonius Rhodius.
Apollonij Rhodij interpres.
Appianus Alexandrinus.
Apuleius.
Aratus.
Arati interpres.
Ariſtophanes.
Ariſtophanis interpres.
Ariſtides Adrianus.
Ariſtoteles.
Arrianus.
Artemidorus.
Athanaſius.
Athenæus.
D. Auguſtinus.
Auſonius Burdegalenſis.
Auerroës.
Baſilius Magnus.
Beda Venerabilis.
D. Bernardus.
Biblia ſacra.
Boëtius Seuerinus.
Callimachus.
Caſsiodorus.
Catullus.
Cebes Thebanus.
Cenſorinus.
Chariſius Soſipater.
D. Chryſoſtomus.
Cicero.
Claudianus.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Pontifex.
Cleomodes.
Columella.
Cornelius Celſus.
Cornelius Fronto.
Cornelius Tacitus.
Demetrius Triclinius.
Demetrius Phalereus.
Demoſthenes.
Didymus.
Diodorus Siculus.
Dionyſius Halicarnaſſæus.
Diogenianus.
Dion Cocceius hiſtoricus.
Dion Pruſenſis Chryſoſtomus.
Dioſcorides.
Ennius.
Eraſmus Roterodamus.
Eucherius.
Euripides.
Euſebius.
Euſtathius.
Eutropius.
Feſtus Pompeius.
Flauius Voſpiſcus.
Florentinus de re Ruſtica.
Fortunatus.
Franciſcus Petrarcha.
Fulgentius.
Galenus.
A. Gellius.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Pont.
Hali Amberagel.
Haliabbes Arabs.
Harpocration.
Heliodorus.
Heraclides Ponticus.
Hermes Aſtronomus.
Hermes Triſmegiſtus
Hermolaus Byzantius.
Herodotus.
Herodianus.
Heſiodus.
Heſiodi interpres.
Heſychius Hieroſolymitanus.
Heſychius Grammaticus.
Hierocles.
D. Hieronymus.
Hippocrates.
Homerus.
Homeri interpres.
Horatius.
Horus Apollo.
Iacobus Zieglerus.
Iamblichus.
Ioannes Picus Mirandulanus.
Ioannes Reuchlin Phorcenſis.
Ioannes Scholaſticus.
Ioannes Stobæus.
Ioannes Scotus.
Ioannes Grammaticus Zezes.
Ioſephus.
Irenæus.
Iſaacius Zezes.
Iulius Capitolinus.
Iulius Firmicus.
Iulius Frontinus.
Iulius Pollux.
Iulius Nypſus.
Iuſtinus Hiſtoricus.
Iuuenalis.
Lactantius Firmianus.
Lactantius Statij interpres.
Lucas Minoritanus.
Lucianus.
Lucretius.
Lycophron.
Macrobius.
Manethon.
Martialis.
Maritianus Capella.
Maximus Tyrius.
Michaël Byzantius.
Muſonius.
Nicander.
Nicandri interpres.
Nicephorus.
Nonius Marcellus.
Numenius.
Oppianus.
Origenes Adamantius.
Orpheus.
Ouidius.
Pandectæ Iuris.
Papinius Statius.
Paulus Diaconus.
Paulus Iuriſconſultus.
Paulus Oroſius.
Pauſanias.
Petronius Arbiter.

Petrus

AVTHORVM QVORVM TESTIMONIIS
in Hieroglyphicis Pierius vsus est, finis.

LOCORVM QVORVNDAM SACRÆ SCRIPTVRÆ QVAE HIC PASSIM EXPONVNTVR, INDEX.

PROVERBIORVM.

ECCLESIASTES.

CANTICORVM.

SAPIENTIÆ.

ECCLESIASTICI.

ESAIÆ.

HIEREMIÆ.

EZECHIELIS.

OSEÆ.

MICHEÆ.

ABACVC.

SOPHONIÆ.

ZACHARIÆ.

MATTHÆI.

MARCI.

LVCÆ.

IOANNIS.

ACT. APOST.

D. PAVLI AD ROM.

AD CORINTH.

AD COLOSS.

AD EPHES.

AD PHILIP.

AD HEBRÆOS.

APOCAL.

INDICIS LOCORVM SACRÆ Scripturæ Finis.

AVTHORIS VITA AB ANTONIO VERDERIO BREVITER ENARRATA.

IOANNES PIERIVS VALERIANVS, Belluni (quæ Marchiæ Taruisinæ ciuitas est) patre in bellum profecto natus, amico fuit ab ineunte ætate erga literas animo, sed cùm annum ætatis suæ nonum vix impleuisset, parente vita functo domesticarum rerum cura à literarum studio disturbatus potiùs est quàm auersus: eiq; exigua res domi cùm esset, matre & duabus sine dote superstitibus sororibus, multarum tantùm solicitudinum per legitimam successionem possessor factus, Patritiis quibusdam Venetis seruire per egestatem coactus est. Atque hæc de se ipse testatur omnia, quadam qua vitæ suæ calamitatem luget Elegia:

Duriter eductus sum primò, dum pater absens
Horrida pro patrÿs finibus arma gerit:
Dúmque ille Augurdi per culmina militat ardens,
Et subit horrendæ sæua pericla necis:
Aptus eram studÿs. Studium mea sola voluptas:
Otia sed studÿs nulla fuêre meis.
Vix bene finieram nonum tum paruulus annum,
Multiplicis cessit quum mihi cura domus.
Tractabámque puer non pauca negotia solus,
Dum pater Adriacas sæpe frequentat aquas.
Adde quod inuisis distentum litibus illum,
Illum mî rapuit mors inopina patrem.

Et paulò post:

A patruo demum Venetas accitus ad vndas,
Vix menses nostro viximus ære decem.
Patritÿs igitur seruire coëgit egestas
Aerumnosa, bonis inuida principÿs.

Et postea:

At genitrix pauper, geminæ sine dote sorores,
Quas miseras frustrà spes fouet vna mei.
Exposcunt à me fraterni præmia iuris,
Sed chartas nullas, carmina nulla volunt.

Ab Vrbano demùm Valerio patruo suo disciplinis liberali homine dignis institutus, eã eruditionem adeptus est quam quisque ex eius operibus perspicere potest. Commilitonẽ habuit qui eodem præceptore vsus est Leonem X. Pont. Max. qui erudiendus Vrbanõ Bolzanio Bellunensi non sine delectu traditus est. Vrbanus enim vir doctissimus, & literarũ Græcarum peritissimus habitus est, in quibus perdiscendis opera Constantini Lascaris vsus est quem Bysantio rediens quò ab Andrea Gritto postea Venetorum Principe perductus erat, Messanæ offenderat, reuersus in patriam cum se Venetiis recepisset ibi magna auditorum frequentia Homerum interpretatus est, Institutionésque edidit in linguam Græcam. Ex hac vita functo Venetiis Pierius Valerianus noster præ foribus diui Nicolai magnæ, vt vocant, Domus hanc inscriptionem posuit:

VRBANO BOLZANIO BELLVNENSI, MINORITANAE FAMILIAE SACERDOTI SVMMAE INTEGRITATIS, ET INNOCENTIAE, QVI GRAECAS LITERAS EXTORRES IAMPRIDEM, ET PROCVL A TERRA ITALA EXVLANTES NOBIS SVMMA TVM DOCENDI, TVM SCRIBENDI CVRA PRINCEPS ASSERVIT: PIERIVS VALERIANVS BOLZANIVS EX FRATRE NEPOS, INSTITVTIONIS EDVCATIONISQVE MEMOR POSVIT. VIXIT ANNOS LXXXI, MENSES III. DIES XII. IN VOLVNTARIA PAVPERTATE FELICISSIMVS, IN OMNES QVOAD POTVIT SEMPER OFFICIOSVS, NVLLI VNQVAM INIVRIVS. M. D. XLV. Mense Aprilis.

Meruit quoque Vrbani Nepos Pierius cui Hippolytus Medices princeps illustrissimus, Cardinalis posteà factus, erudiendus, monendúsque traderetur. Hieronymum Donatum & Andream Grittæum Patritios Venetos summa sibi necessitudine deuinxit: Baptistæ Egnatio, Marco Antonio Sabellico præceptori, Cælio Calcagnino, Ioan. Manardo, Achilli Bocchio, Syncero Sannazario, Romulo Amasæo, Cornelio Musso, & Arnoldo Arlenio, plurimísque aliis viris magna doctrina & eruditione præditis familiaris fuit, ac Petrum Bembum quadam ad Vrbanum patruum Epistola amicum suum speciatim appellat. Ioannis Petri illi fuit peculiare nomen (vt ipsemet fatetur) priusquàm M. Anto

Antonius Sabellicus id Venetiis in Pierium immutasset, illúdque meritò fecisse videtur Sabellicus, eò quod Petrus Valerianus charus fuit Musis, quæ Pierides dictæ fuêre à Pieri Macedoniæ regione, Emathia ante dicta. Hæc enim Musarum parens, domúsque est, à nemore ita appellata, cui nemen est Pieris: quin & à Pieria Pierius deducitur, vnde Pierium carmen dicimus. Virgilium collatis variis codicibus emendauit, cuius in hac re laborem commendat summoperè Ludouicus Viues sub finem libri tertij de tradendis disciplinis. Carminum libros aliquot, Hieroglyphica, siue de sacris Aegyptiorum literis commentarios, Sphæræ compendium, & Pro sacerdotum barbis scripsit, cui libello videlicet barbarum defensioni Epistolam ad Andream Alciatum præfecit F. Minutius Caluus Romanus Typographus, qua Castigationum illius in Pandectas meminit, ac de fulminum significationibus, vt ipse testatur Hieroglyphicon lib. 43. Scripsisse fertur & alia in quæ nondum incidi. Cùm Iulius Cæsar & Scaliger in Hypercritico omnes Poëtas notet: *Olim*, inquit, *Pierij non pauca vidimus, quæ propter temporis longinquitatem nunc excidêre nobis: etiam nescio quid de Carpione & Catullo. Verùm earum scriptionum nihil extat apud nos in præsentia, fortè inter alias congeries, eius Ioathas repertus est à me. Quare de ipso aliquid dicendum etiam arbitror, quem equidem huic subiunxi: quod vterque longè abhorrebat à profanis atque impudicis argumentis. Ille vitia insectancto, præmia bonis proponendo, hic exemplo diuini illius viri qui pro Iesu nomine mortem cum vita commutare minimè dubitauit. Præsertim cùm affixa Poëmati Epistola, & viri Christiani sapiat animum, & eadem dicat quæ Palingenius, sed talibus adornata numeris ac figuris orationis, vt non solùm sapiens, vt ille, sed etiam Poëta, non versificator (quod neglexit ille) appellari mereatur. In opere autem ipso cùm materia tenuis est & ieiuna, tum vulgaris. Quare vix capere potest Poëticæ corpus eloquentiæ. Ille autem contrà nititur multis conatibus obruere splendorem orationis, nihílque omittere quod cum simplici Christianáque veritate inoffensum Poëtæ studium coniungere valeat.* Planè aduerto Scaligerum hæc in illum eructasse ne ei innotatus abiret. Cæterùm Pierius postquàm tot sui monumenta reliquisset, senio confectus Patauij diem supremum obiit, non sine luctu eruditorum totius Academiæ, & præcipuè Petri Carrarij, & Ioannis Baptistæ Carrarij eius amicorum, qui Tumulum quo reconditum fuit Pierij corpus in Basilica D. Antonij decorarunt hac inscriptione:

PIERIO VALERIANO

BELLVNENSI, POETAE RHETORIQVE AMPLISSIMO, CVIUS PIA VMBRA NON POENITENDVM HIC TVMVLVM SORTITA EST: NAM VT OPTABILIS IN PATRIA, ITA SPECIOSVS PATAVII SVPREMI OFFICII DECVS FATO AMISSVM, VIRTVTE RECVPERAVIT. PETRVS CARRARIVS, AC IOANNES BAPTISTA ROTA, PATAVINI VNANIMES GRATO. HOSPITI POSV.

Pieridas dum Pierius sectatur, & Orci
Nil timet insidias, hunc fera mors rapuit.
Illa necem, æternæ ostentant hæ munera vitæ.
Hinc medicus vitæ Pieriúsque neci.
Abstulit hæc annos tristes: at præmia laudum
Atque Animam hæ seruant, inuida mors moritur.

Quæ Memphis ſacris nectit monumenta figuris,
Illorum hæc unum nobilis effigies.
Ingenium, doctrina, ſtylus fœlicior, uno
Omnia dixiſti nomine, Pierius.

A

IOANNES PIERIVS VALERIANVS AD COSMVM MEDICEM FLORENTINORVM DVCEM, DE IIS QVÆ PER LEONEM SIGNIFICANTVR,

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

LIBER PRIMVS.

B VLTA quidem ſunt, quæ de Leone tam Philoſophi quàm Hiſtorici, necnon Aruſpices diſſeruêre, ſed neque veriora, neque admiranda magis ab eorum vllo, quàm ab Ægyptiis ſacerdotibus & obſeruata, & poſteritati commendata ſunt: tot ea ſcilicet extant, quæ viri illi totius auſim dicere arcanorum naturæ conſcij, ſuper animalium ingeniis maximè omnium diligenter explorauerunt. Eam verò eſſe in Leone præſtantiam norint omnes, vt,vel ſingula eius membra non eorum tantùm ſacerdotum inuentione,ſed & gentium, ætatumq; penè omnium conſenſu,myſtici alicuius ſignificati argumentum præbuerint.Tot ſunt veterum monumenta, in quibus Leonina facies, variis hieroglyphicis expreſſa, nunc magnanimitatem, nunc animi corporiſq; vires, nunc Solem & terram, nunc natorum erga parentes obſequium, nunc animi domitorem ſignificat, aliis mox picturis amoris petulantiam, Oratoriæ facultatis partem, vigilantiam, cuſtodiam, terrificum hominem, dominatorem, Nili incrementum, clementiam, vindictam, & pleraque alia commonſtrabat. Nulla tamen naturæ vi admirabilior eſſe iudicatur,quàm ipſa, qua egregiè pollet magnanimitate. Ab ea igitur primùm omnium ordiemur, quam Ægyptij ſacerdotes ea de cauſa per Leonem pictum intelligi volebant, quòd inter quadrupedes nullum aliud animal præſtare magis animo exploratum habuere. Eam præterea Leonis eſſe imaginem,vt magni & generoſi animi ſimulachrum præ ſe ferat, vt in Phyſiognomorum obſeruationibus inuenitur.Caput enim magnum habet,pupillas ignitas,[a] faciem obrotundam,& ad radiorum ſimilitudinem iubas vndecũque diffuſas,quibus colla armoſque veſtiat.Id enim Leonum genus animoſius eſſe theatra Romana ſæpius oſtendêre.Atq; hæ quidem quò diffuſæ magis, vulnerum eò magis con- C temptum indicant. Eos Homerus ἠυγενεῖας appellat, de quibus dicitur: *Leonem non terreri laruis, neque à ſubula excipi.* Quare[b] Diogenes cùm apud Xeniadem ſeruiret, amicis volentibus eum redimere, negauit velle ſe: *An neſcitis*, inquiens, *Leones non iis ſeruire à quibus aluntur,ſed altores potiùs ſeruire Leonibus?* Pari magnanimitate Antigonus Demetrij filius cùm vrgentibus hoſtibus olim retrocedere cogeretur, negabat ſe fugere,ſed vtilitatem à tergo ſitam perſequi.Huiuſmodi verò faciem horridè iubatam in morem hiſtricis irritatæ aſpicias in Antonini numo: qualeſque illi ſunt, quos throno Solis Ægiptij ſubiecêre affinitatem demonſtrantes, quam cum ipſo Deo iubarum imitatione haberе viderentur. Nam degeneres ac perinde pauidiores illi omninò ſunt qui criſpioribus breuioribúſque ſunt iubis. Neque aliud ſibi vult diuina lectio, cùm Dei populum ſicut catulum, Leonis exurgere, & ſicut Leonem exilire ſcribit. Quanta enim illa ſunt indicia magni animi, cùm quis crucem ſuam tollit, & Chriſtum ſequitur, cùm Principum furias contemnit, cùm ferocia, ſæuáque verbera aſpernatur, cùm cæſus denique gladijs,bidentis inſtar, nullam neque murmure, neq; querimonia conſternationem oſtendit, cùm victo ſeculi terrore, ſpretiſque corporis pœnis, igni, beſtiis, tortoribuſque traditur? deſpicit enim & contemnit omnia quæ ſunt in poteſtate mortalium, & imitantur eum qui, *Leo de tribu Iuda* nuncupatur,atque hic demum ille homo eſt impauidus, qualem dari ſibi Democritus poſtulabat ad ſummi boni ſpecimen,qui ſcilicet animum à terrore liberaſſet.

De magnanimitate Leonis.

[a] *Leoni præcipua generoſitas, tunc cùm armos veſtiunt iubæ.*

[b] *Diogenis, & Antigoni apophtegmata.*

Antonini numiſma.

ANIMI CORPORISQVE VIRES.

AIVNT verò Admetum Leonem & Aprum iunxiſſe, ex quo illum animi corporiſque virtutes copulaſſe intelligendum eſt. Per Leonem enim animi vim, per Aprum, vt ſuo loco dictum

inuenies robur corporis interpretantur. Addunt, eum eodem argumento Apollini, atque Herculi acceptissimum fuisse, quo media sapientia,& ingenitæ cuiusdam virtutis indole sibi conciliasset.[a] Quinetiam Poëtæ feroces in bello viros μολέοντας vocare consueuerunt.

D

[a] *Pugnaces ac frementes vt Leones, μῶλος, pugna, fremitus.*

[b] *Præsertim caput pectus ibid. Plin. lib. 8. ca. 36.&*

ROBVR.

Est & illud hieroglyphicum, per anteriora Leonis robur significare, propterea quòd is eo animali membra [b] illa robustiora sunt: ab excellenti enim vi quadam vniuscuiusq; rei significata sua Ægyptij desumebant. Expressit robur hoc Lucret. Carus cùm ita scripsit:

Principiò genus acre Leonum sæuáque secla
Tuta est Virtus.

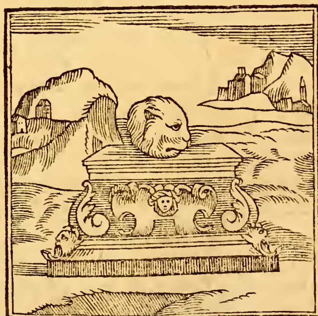
Neque alia de causa Leonem cœlo adscriptum multi prodidêre, nisi quòd Sol eo tempore quo signum id permeat, maximè sit validus atque robustus: móxque degeneret in posteriora declinans. Quia verò, vt Pausanias ait, decet bellatorem hominem in conflictu aduersus hostem, omni posthabita mansuetudine atque clementia sæuire: Lacedæmonij Martem θυρειτὰν appellauêre, eóque spectare Homericum illud ait de Achille dictum, λέοντος ἄγριος οἶδεν. Cuiusmodi signum in Simandij Ægyptiorum regis nominatissimi sepulchro spectari solitum authores tradunt, quem Leonis specie figuratum hostes in fugam vertere vidisses: vt ex eo & animum & robur, & vigilantiam Regis perspicere liceret. Videre verò est in Neruæ Traiani numo fortitudinem hanc ita figuratam, vt claua leonino insideat capiti: per clauem, fortitudinem significari dictum est in Roris commentario, per caput verò leoninum, animi generositatem interpretamur: vtróque enim opus est, qui Ducis inuicti nomen affectet sibi vendicare. Quod verò pertinet ad Leonis robur, tradunt authores Hyllum Herculis filium, eò quòd viribus præstaret, Leonem Citheronium cognominatum, quem cùm Euchemus Archas interfecisset, Rex à Megarensibus salutatus est, apud quos oraculum erat, eum sibi adsciscendum, qui Leonem interfecisset. Quod simile fuit Diocletiani facto, qui tunc ad se rerum summam peruenturum acceperat ab oraculis, quumprimùm Aprum interemisset: ob ídque cùm plurimos confecisset Apros, queri per iocum solebat, se quotidie Apros interficere, nunquam autem Imperatorem declarari, donec virum nomine Aprum iugulasset. In numo quodam pulcherrimo C. PVBLICII Q. F. cernere est fortitudinis simulachrum, quod Leonem suffocat claua à pedibus strata, pharetra cum sagittis anteposita. Hippothoon Poëta robur hoc leoninum pulcherrimo descripsit senariolo, quem apud Io. Stobæum inuenimus γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, cuiusmodi verba senex, ille dicit apud Aristophanem, Vespis, ἐγὼ τὸ μὲν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν. Leonis senectam, maximè florente hinnulorum iuuentute meliorem esse scribit Hippothoon: & senex ille Aristophanicus senectutem suam pubescenti multorum iuuenum virtuti gloriabundus anteponit. Cicero verò in Officiis, vim non aliter Leoni peculiarem esse dicit, quàm Vulpeculæ fraudem.

Traiani numisma.

E

C. Publicij Q. F. numisma.

VIGILANTIA CVSTODIAQVE.

F

Verum enimuerò, per Leonis caput Ægyptij sacerdotes vigilantiam atque custodiam ostendebant. Causam addebant, quòd solum hoc ex animalibus recuruos vngues habentibus, simulatq; natum est, cernit, atque hinc Plutarchus solare animal Leonem haberi putat. Sanè illi nomen παρὰ τὸ λάω [c] τὰ θεωρῶ, inditum aiunt etymologiarum indagatores. Somni prætereà parcissimi est, oculósq; habet inter dormiendum splendescentes, ac quodammodo patefactos, quod in custodiæ signum recepêre: & sanè multi crediderunt Leones omninò insomnes esse, quod Manethon Ægyptius in iis quæ scripsit ad Herodotum tradit. Huiusce rei argumentum nonnulli obseruauêre, quòd caudam assiduè inter quiescendum motat. Cæterùm incredibile est, vt putat Aristoteles, animal vllum perpetua vti vigilia: sed inde persuasi sunt, qui talia se obseruasse profitentur, quòd Leo magnos habet oculos, palpebrásque perexiguas, vt non oculum possit penitùs obtegere, intuentíque splendor ille sese offert, qui plurimus emicat ab eius pupilla: quare semper somni expers esse videatur. Quapropter significanter admodùm, non tantùm Mycenarum [d] portis, sed etiam reliquorum ædificiorum, præcipuè verò fanorum valuis, ædiúmque sacrarum vestibulis Leones, tanquam diuinorum custodes, vt est passim cernere, statuebantur. Quique iis insomniam attribuunt, inde eos Soli dedicatos autumant, eandem cum

[c] *Video, specular & contemplor.*

[d] *Sed & Fulgentius Gallũ Mercurio attribuit, ob mercatorũ vigilantiã. Portis valuisque fanorum car Leonina capita affigãtur.*

A cum Leone conditionem habenti, quippe qui patenti igneóq; oculo terram conspectu perpetuo atque infatigabili tueatur. Cùm verò constet, Alexandrum magnum præter alia quæ in homine præclara fuerunt, vigilantissimum etiam fuisse, quod in exemplo à Grue sumpto alibi diximus, non miror, etsi aliæ etiam huius rei causæ esse possunt, cum in numis quibusdam Leonino spolio caput indutum spectari, ab cuius altera facie simulachrum Iouis est sedens, læua baculo innixus, dextera Aquilam prætendens, literæ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, nẽpe quod ab Hercule per Caranum primum Macedoniæ regem duceret genus: Nam Hercules Nemæi Leonis spolio vbique insignis conspicitur, vel quod eximiæ magnitudinis Leonem, spectante Spartanorum legato, strauit. Quamquam non sum nescius, Philippum Regem post Olympiæ nuptias, per quietem sibi visum coniugis aluo insignem infixisse bullam, cuius sculptura Leonis imaginem haberet: quod & vxorem grauidam esse, & animosum filium parituram, coniectores periti respondere. Hinc Alexander in matris honorem Leonis spolio maximè gauisus est: & eadem de causa cùm somnio monitus Alexandriam in Ægypto ædificasset, eam Leontopolim appellauit, quamuis eius successores Alexandriam à conditore ipso maluerint vocitari. Quod verò pertinet ad Leonis somnum, Physiologos ait Adamantius hæc de catulo Leonis scribere, eum quippe simulac natus est, tribus diebus & tribus noctibus dormire, tum deinde patris rugitu tanquam tremefacto concussóque cubilis loco, catulum dormientem expergefieri, eóque trahit dictum illud à Iacobo in sacra lectione: *Catulus Leonis Iuda ad prædam (fili mi) ascendisti, requiescens accubuisti vt Leo, & quasi Leæna, qui suscitabit eum?* Atque etiam illud ex secundo Balaamis responso: *Recumbens vt Leo requiescet, & quasi Leæna, quam suscitare quis audebit?* quod dubio procul ad Christi sepulturam pertinet. Sed enim intelligere etiam possumus dormisse eum sicut B Leonem, ob splendescentes inter dormiendum oculos, vt scilicet diuinitatem ipsam cum eo nihil quicquam sopitam intelligamus. Quod autem de oculis inter dormiendum splendescentibus à nobis additum est, ea de causa factum, vt aurem iis velleremus, qui viri alioqui doctrina magni atq; pij, in eo tamen lapsi sunt, quod animam Christi putarunt per tempus illud, quo cadauer eius sepulchro conditum fuit, apud inferos passam, quod humana ipsa natura piorum hominum audire reformidat. Animaduerte autem Origenis traductionem Latinam loco hoc, vt ferè passim valdè corruptam esse.

Alexandri numus. *Philippi Regis somnium.* *Leontopolis.*

TERRIFICVS.

Atqve eo quidem signo quo robur & vigilantiam indicabant, eodem & terrificum hominem, qui reliquos aspectu solo consternaret, significabant: cuiusmodi simulachrum in Agamemnonis clypeo fuisse, Pausanias testis est, ad formidinem aliis incutiendam. Quod quidem scutum in Olympiæ templo per aliquot tempora pependerit, inscriptione etiam adiecta:

Quod ita reddere possumus,

οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων ἀγαμέμνων.

Terror hic est hominum, quiq; hunc gerit est Agamemnon.

Agamemnonis clypeus.

Est autem Leo eius naturæ, vt etiam si ferum nihil moliatur, intuentes tamen terreat: [a] ea est in oculis eius vis, ea maiestas. Vnde tam Græci quàm Latini Poëtæ terrorem descripturi, comparationem ab huiusmodi animalis ferocia libentissimè desumpsêre. Meritò itaque Chabrias Atheniensium dux, vel, vt alij, Philippus Macedo, dicere solebat, formidabiliorem esse Ceruorum exercitum duce Leone, quam Leonum duce Ceruo. Atque tanta porrò vis, tantúsque vigor animali alioqui robustissimo, ita in oculis consistere tota videtur, vt eorum vel minima offensione, supra quàm cre- C dibile sit, debilitari videatur, leuissimíque obiectus amictus pecude ignauior fiat, quod & in theatris sæpius Roma spectauit, & Lysimachi exemplo comprobatum est, quem Alexãder [b] Magnus in idem claustrum cum ferociente Leone incluserat, ille vero hanc ingressus viam domita strangulatáque belua, & Regi admirationi fuit, & vitæ consuluit suæ, meruitq; vt huiusmodi factum æterna numismatum memoria prorogaretur: Quin non in oculis tantùm eius terror, verùm etiam in rugitu constat: itaque: Pindarus eum εὐρύβρομον Olympiis, hoc est, *Latè rugientem*, vocat, Agesidamo, vt in Vulpe diximus. Id verò fit tanta ferarum omnium trepidatione, vt (quod Ambrosius cum Basilio testatur) animantium multa, quæ vel eius impetum per celeritatem euaserint, horrenda tamen eius indignantis audita voce, veluti vi quadam perculsa atque attonita consternentur, & plerunque ita deficiant præ metu perdita, vt nullo negotio capiantur. Quinetiam qui per somnium imaginatus fuerit habere se Leoninum caput, [c] Onirocritæ volunt eum in aduersarios terribilem fore significari, nonnunquam verò & principatus & dominationes assecuturum. Ab huiusmodi verò rugitus magnitudine Marcus è quatuor, Euangelistis vnus, Leonis imagine, vt est à Daniele præuisus, ita in hodiernum vsque diem hieroglyphicè figuratur, quod ipso statim operis initio vocem in deserto clamantem ingenti ore tonat. Ita Eucherius.

[a] *Plin. lib. 8. ca. 36.* *Leonis natura formidabilis.* [b] *Plin. ibid. & Plutarchus in Alexand.* *Lysimachi præclarum factum numismate testatum.* [c] *Artemidori li. 1. cap. 39.* *Marci Euangelistæ imago hieroglyphica.* [d] *Nempe D. Ioan. Bapt.*

DOMINATOR.

Sane Basilius Leonem pro Dominatore animalium rationis expertium ponit: obseruatúmque est in ostentis, vt si fortè mulier aliqua Leonem pariat, fore vt ab externis gentibus vinceretur

Ouis Leones pariens.

ea Reſpublica, in qua id contigiſſet: quod non in humano tantùm genere, ſed etiam in quocumque alio diuerſæ formæ animanti pollere tantundem comperias apud Aruſpices. Obſeruatum eſt in Cô inſula, cùm Ouis de grege Nicippi cuiuſdam priuati hominis Leonem peperiſſet, non fuiſſe huiuſce rei euentum irritum, arrepta inde ab eo dominatione. Hinc illa ſocietas leonina, quæ longè plura ſibi aſſumit quam relinquat, de qua Ariſt. I.C. ex Vlpiano Caſſium reſpondiſſe refert, [a] *Societatem talem coiri non poſſe, vt alter lucrum tantùm, alter damnum ſentiret*, & hanc ſocietatem Leoninam ſolitum appellare L. ff. XVII. T. pro Socio. l. XIX. & Dion Chryſoſtomus ſermone περὶ βασιλείας. Homerũ ait ſapienter Boui æquiparaſſe Agamemnonem eo verſu. D

Ouis Leones pariens.

[a] Societas Leonina quæ.

Ἠΰτε βȣ̃ς ἀγέληφι μέγ᾽ ἔξοχος ἔπλετο πάντων.

Minimè verò vel Leoni, vel Aquilæ ſimilem dixit, propterea quòd dominationis na ſunt exempla.

SVMMA CALLIDITAS INGENII.

Fabula elegans.

NIHIL verò grauabor antiquam in argumentum huiuſmodi fabulam ſubiungere, quæ mortalibus vtili admodùm documento futura ſit. Diuulgata per orbem erat fama oraculi: quod ab Ioue Ammone prodierat, Alexandrum Macedonem breui ad ſe venturum, quem filium eſſe confitebatur ſuum: ſolicitari hinc ad obſequium terræ Reges, Principem vt ſibi conciliarent inter ſe certare muneribus: præcipuéque Ptolomæus Ægypti Rex, Dei ſui filium veneraturus, magnam pecuniæ vim parat, quantum ſcilicet vectigalis vno die ex Nili oſtiis & Memphiticæ vrbis portoriis collegiſſet. Erant verò cuiuſque generis pecuniæ ex rebus omnibus hinc inde collectæ ad aliquot talentorum millia, id totum ſine delectu xenij nomine ad Alexandrum deferri curat. Obtulerunt ſponte veterinam operam, Mulus, Equus, Aſinus, & Camelus, qui pecuniam cum fide conuectendam ſuſcepêre. Hi vix biduum à Memphi progreſſi, facti ſunt obuiam Leoni, qui & ipſe intellecto Herculis cultu, quem Macedo ſuſcepiſſet, dum rebus ſtudet ſuis, Regem ſalutaturus iter in Macedoniam tendebat. Data itaque & accepta hinc inde ſalute, cùm deſtinatum, vt fit, omnes iter enarraſſent, adſciſcitur comes Leo quaſi cuſtos atque præſidium aduerſus latrocinantes affuturus. Hic de pecuniis certior factus, habere dixit ſe quoque certam drachmarum ſummam, quas pro commeatu ferret, ſed eſſe illas ſibi plurimùm incommodas, quod oneribus geſtandis nequaquam aſſuetus eſſet: rogat itaque, vt ſi oneris additamentum, leue ſingulis futurum inter ſe diſpartitum, ſuſcipiant, magni hoc beneficij loco habiturus: obſequuntur illi officioſiſſimè, ac paucas admodum illas Leonis drachmas inter ſe diuiſas in ſacculos quiſque ſuos admiſcent, itérque mox continuant ſuum. Venerant in pingues Aſiæ campos, cùm Leo armentorum multitudine conſpecta, dies aliquot ibi commorari è re ſua fore deſignauit, ſimulatáq; laſſitudine aliquot dierum quiete ſibi opus neceſſe dixit, quáſq; depoſuerat pecunias repoſcit: illi adapertis confeſtim ſacculis, ipſum quæ ſua eſſent, ſibi deſumere licere inquiunt. Leo cùm pleraſque alias magno numero drachmas eadem nota ſignatas in vnoquoque ſacculo conſpexiſſet, læto magnóq; rugitu edito: *Drachmæ*, inquit, *meæ multas admodùm drachmas ſingulæ peperêre*, atq; mox quotquot erant ſuis ſimiles abſtulit pro ſuis. Quid quod Hannonem [b] Carthaginenſem præclarũ virum, cuius meminit Plinius, in exiliũ actum ferunt, quia Leonem ferundis oneribus aſſuefecerat: argumento inde capto, vt Plutarchus ait ἐν πολιτικοῖς παραγγέλμασι ad Traianum, quòd qui Leonem cicurare potuiſſet, ad longè maiora etiam aſpiraret. E

[b] Plin. 7. ibid.

HOMO QVI VEL SVAM VEL ALIENAM FEROCITATEM EDOMVERIT.

M. Antonij Leones.

EODEM oſtento, mortalium triumphus, Leones iunctos à M. Antonio, atque id quidem ciuili bello generoſos ſpiritus iugum ſubituros, portendere. Id quod Cicero in Philippicis illi obiicit, dum currum eius Leonibus iunctum, imperioſi hominis inuidiam oſtentare memorat. Et in Epiſtolis ad Atticum, qui augurium id formidabat, ait: *Tu Antonij Leones pertimeſcas, caue, nihil eſt illo homine iucundius*, & quæ ſequuntur reliqua. Sanè hominem, qui arte, ingenio vel authoritate longè potentiorem ſe, addicat ſibi atque ſubiicit, per Leonem ab homine domitum intelligimus: quippe quòd feræ alioqui ferociſſimæ validiſſimæque impetum ferocitatémque ſopire mollíreque potuerit. Hac vtitur comparatione Nazianzenus, vbi Baſilium ait non modò ſibi conciliaſſe priùs Euſebium, ſed in ſuam ita ſententiam attraxiſſe, vt eius conſiliis & monitis, in omnibus parêre videretur. Notum ex Hiſtoriis quid Megarenſibus acciderit, apud quos Caſſius Leones, quos ædilibus ludis præparauerat, reliquiſſet. Cùm verò ciuitas per Calenum caperetur, Megarenſes ferarum carceres effregerunt, earum vinculis relaxatis, vt irruentibus hoſtibus obiectæ, negotium eis tantiſper faceſſerent, dum ſibi per moram aliquam conſulere poſſent: ſed enim longè aliter euenit, quia Leones in ciues ipſos truculenti ſæuitia conuerſi, tantam inermium ſtragem edidêre, dum obuios quoſque adoriuntur, ſternunt, atque dilacerant, vt ſpectaculum id fuerit [c] vel ipſis hoſtibus perquàm miſerabile. Atque vt huiuſmodi multa prætereamus, iam verò Pythagoricum præceptum eſt, animalia curuunguia (ita mihi liceat γαμψώνυχα interpretari) nutrienda non eſſe: quippe rapacitatem è ciuitate ſummouendam. Idem ſentit Æſchylus, cùm Leonis catulum in Republica non alendum eſſe dicit his verbis: F

Caſſij Leones.

[c] Ariſtoph. in Rhanis: & Valer. Maximus lib. 7. cap. de ſapienter dictis.

Οὐκ χρὴ

A *Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,*
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴ πόλει τρέφειν,
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.
Catulum Leonis alere in vrbe non iuuat,
Magis cauendum ne Leonem nutrias,
Quem qui educarit, eius & mores ferat.

Euripides verò nullo eos pacto censet admittendos, Pythagoræ præceptum secutus, in quo sapienter quidem Æschylus hæc super Alcibiade, impotentiores id genus homines non accipiendos: cæterùm si accepti fuerint, æquo animo ferendos. At Euripides, vt Aristophanicus clamat Dionysius Ranis, ingenuè magis locutus, siquidem vt apud Homerum habetur:

Οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια [a] πιστά.

[a] *Nullũ firmum fœdus cum hominibus & leonibus.*

FVROR INDOMITVS.

IMMENSVM itaque furorem, quo quis impotentiùs exardescat, significare si collibuisset, Leonẽ effingebant catulos suos discerpentem, imò exossantem, vt Græcum vocabulum ἐξωστίζοντα interpretemur, non autem ἐκστίζοντα (vt in vulgatis Hori exemplaribus eodem Capite bis positum nihil significat) quo quidem furore [b] correptum olim Herculem authores tradunt, eóque insaniæ prouectum, vt non hospitis tantùm filios enecarit, verùm & in suos ipsius filios vsque adeò sæuire solitum, vt eos interfecerit: quod non absimile est à pictura Leonis proprios catulos discerpẽtis. Sanè Theocritus in Megara Herculis fœmina, de furore quẽ is in liberos exercuerit, hæc dicit:

B

Σχέτλιος ὃς τόξοισιν ἃ οἱ πόρεν αὐτὸς Ἀπόλλων·
Ἤ τινος κηρῶν, ἢ ἐριννύος αἰνὰ βέλεμνα
Παῖδας ἐοὺς κατέπεφνε, καὶ ἐκ φίλον εἵλετο θυμὸν,
Μαινόμενος κατὰ οἶκον ὅδ' ἔμπλεος ἔσκε φόνοιο.
Τοὺς μὲν ἐγὼ δύστηνος ἐμοῖς ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Βαλλομένους ὑπὸ πατρί.
Infelix qui missilibus de munere Phœbi
Siue ea Parcarum, vel Erynnios impia tela,
Gnatis ipse suis furijs agitatus ademit
Charam animam, vt domus ipsa cruore aspersa nataret.
Hos ego confossos manibus cecidisse paternis
Iussa oculis spectare meis, miserabile visu.

[b] *Hinc Aristophanes:* ἡρακλέους ὀργὴν ἔχων. *Leonini furoris descriptio.*

Poëtę [c] quoque nostri Leonem iracundum notant, vnde illud apud Horatium: [d] *Promethea insani Leonis vim stomacho apposuisse nostro*, cùm de excandescentia loqueretur. Elegantissimè quoque, neque non eruditissimè Lucretius causam furoris istius perquirit, cuius carmina nõ iniucunda, quæ repetantur, ponere non piget:

Sed calidi plus est illis quibus acria corda
Iracundáque mens, facilè efferuescit in ira,
C *Quo genere in primis vis est violenta Leonum,*
Pectora qui fremitu rumpant plerumque gementes,
Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.

[c] *Ouid. Meta. libr. 14. Armeniæ Tigres, iracundique Leones.*
[d] *Horat. 1. Carmi.*

Superiùs verò dixerat, cùm de varietate animi loqueretur:

Est etiam calor ille animo quem sumit in ira,
Cùm feruescit, & ex oculis micat acriùs ardor.

Eius verò indicium excandescentiæ est, cùm caudæ verberibus sese excitare visus fuerit, quod ita Hesiodus tangit in Herculis scuto:

----Πλευράς τε καὶ ὤμους
Οὐρῇ μαστιόων ποσσὶ γλάφει, οὐδέ τις αὐτὸν
Ἔτλη ἐς ἄντα ἰδὼν σχεδὸν ἐλθεῖν οὐδὲ μάχεσθαι.

Quem Catullus secutus Galliambico super Atti dixit:

Age cæde terga cauda, tua verbera patent
Face cuncta mugienti fremitu loca retonent.

Et quæ ad furoris incitamentum & indicium sequuntur: nam & corrugare frontem pugnaturus cernitur, quod σκύζειν [c] Grœci dixêre: & superciliorum contractionem ἐπισκήνιον vocant. Index autẽ præcipuus est Leonini animi cauda, perinde ac Equorum aures, eáque propriè in Leone dicitur Alcea, [f] quòd præcipuum in ea robur constet, vel quòd incitamentum quoddam sit ad assumendas vires animumque commouendum: initio irarum terram flagellant, increscente verò excandescentia

[c] *σκύζειν, irritari.*
[f] *ἀλκὴ, enim robur.*

terga etiam ſua verberant id ea de cauſa fieri putat Alexander Aphrodiſeus, quòd eorum anima vehementius moueatur, ſitque vltionis admodùm appetens, cauda verò vtatur veluti homines manu, qua illi ſe plerumq; in excandeſcentia complodere ſolent:ita animalia hęc ira commota cùm id quod ſeſe lædit vlciſci nequeunt, eo ſibi modo ſolatium ſolent excogitare. Eſt itaque furor Leoni familiaris, vnde apud Maronem[a], *Iræq; Leonum*, legitur, & Ouidius: *Iram vultus habet*, de eiſdem ait quare Poëtæ Leonem peculiariter feram dicunt, ita Callimachus: D

[a] Æneid. lib.7.

Θηρὸς ἀστεργάζων δέρμα κατωμάδιον.

Quòd verò catulos ab eo exoſſari pingerent, cauſa eſt, quòd medulla Leoni vel nulla, vel perexigua eſt, vt omnium animalium ſolidis omnino oſſibus conſtare videantur, quaſi inde accreſcat furor: quod labor his confringendis ſic mercede minor, cùm minimum id ſit, quod fructui poſſit inſeruire. Sunt præterea oſſa illa dura adeò,[b] vt ex eis colliſis, ignis veluti ex ſilice excutiatur. Hinc animal eſt maximè febri obnoxium. Febrem verò nihil aliud eſſe, quàm ſuperantem totius corporis calorem Medicorum omnium conſenſum anifeſtum eſt. Febri denique nomen ab igne Græcum[c] πυρετὸς à feruore Latinum eſt: quo morbo Leones toto vitæ tempore cruciari feruntur, eáque de cauſa Lucretius *triſte Leonum ſeminium* appellauit. Sanè prouerbium hinc emanauit,[d] ἐγέλασεν ὁ λέων quotiens rarum aliquod hilaritatis exemplum intueamur. Thucydidis id dictum eſt in Cylonio ſcelere ſubnotando, cùm ſcilicet indoluiſſet demum Athenienſis populus Cylionem per factioſiſſimas factiones quietum Reipubl. ſtatum interturbare, & quaſi poſt diuturnam mœſtitiam ad hilaritatem demum reſpexiſſet, vt impetu in hominem facto, eum vel inuiolabilis Deæ templum aufugientem perſecuti ſint plerique, diſtractúmque inde magno totius ciuitatis gaudio trucidarint.

[b] Definitio febris.
[c] Seruius in Virgil.
[d] At potius Leonis rictus quàm riſus.

REMEDIVM IN FEBREM NACTVS. E

EO itaque incommodo vexantur Leones, tametſi vnus Albertus negat eſſe eos febriculoſos, cui in Germania nato, alito atq; educato, vbi totum ferè vitæ ſpatium conſumpſit, vtrùm de Leone loquenti potior ſit adhibenda fides, quàm Ægyptiis inter Leones quodammodò genitis, eúmque ipſis totum vitæ tempus verſatis, alij viderint. Ego ſanè diſciplinas eorum in huiuſmodi re ſecutus, compertum eſſe dicam Leonem febri correptum [e] vel ſi ad furorem vſque exæſtuet, vnius paſtione Simiæ liberari. Quapropter Ægyptij ſacerdotes ſi febricitantem hominem & ſibimet auxilia comparantem ſignificare vellent, Leonis Simia veſcentis hieroglyphicum ponere ſoliti ſunt: tanta enim indignatione Simiam fert Leo, vt nullum animal auidiùs perdere deſideret. Cauſa eſt animalis petulantia, Leonem indigniſſimis modis exagitantis. Nam ſimul ac vel ex arbore aliqua, vel ex alio tuto latentíque loco nacta fuerit occaſionem in Leonem inſiliendi, pro magno habet negotio caudæ ſeſe eius applicare, naribúſque affigere, atque ita quibuſcumque poteſt ludibriis Regi ſuo illudere, quod cùm impatienter ferat Leo, impotenter admodùm in huiuſmodi animal efferaſcit: quæ pleniùs in Cynocephali commentario diſcuſſimus. Sed vt mirari deſinamus animal adeò ignobile generoſiſſimo comnium infeſtum eſſe, ſcimus etiam Culices in Leonum greges petulanter adeò ferocire, vt eos magna interdum clade ad internecionem adigant. Inter enim arundineta Meſopotamiæ Leones innumeri iuxta fluminum ripas & fruteta vagantur, eo tempore quo hyemis clementia ibi molliſſima eſt, ſemper innocui: verùm vbi per æſtatem cœlum exarſerit, regionibus iis æſtu F candefactis ambuſtíſque propemodùm, ipſi tam vapore ſideris, quàm multitudine culicum agitantur, quorum deſiſſimis examinibus per eas terras omnia referta ſunt: qui quidem ad ſplendorem oculorum, tanquam ad humidiora membra conuolantes eos appetunt, palpebrarum libramentis mordicùs inſidentes. Hinc Leones cruciati diutiùs, aut fluminibus, ad quæ remedij cauſa confugiunt, abſorbentur, aut amiſſis oculis immaniùs efferaſcunt, quod ni fieret, omnis ea quæ ad Orientem latè diffunditur plaga, huiuſmodi beſtiis oppleretur. Id ſibi compertum eſſe teſtatur Ammianus Marcellinus, Rerum geſtarum libro decimooctauo.

[e] Plin.ibid.

Simiæ & Culicum in Leonē petulantia.

SVPER IGNE SOLICITVS.

ATQVE hoc quidem animal, quod ignem ingenitum, & in ipſis oſſibus abſtruſum geſtat, ignem tamen præcipuè formidat, adeò vt nihil æquè vereatur atque prætentas faces, quibus ad ferociam eius domitandam nihil efficacius, quod & Homerus teſtatur eo carmine:

Καιόμεναί τε δέται, ἅς τε τρεῖ ἐσσύμενός περ.
Ardentéſque faces, quas quamuis ſæuiat, horret.

Et Pindarus Nemeis: Πῦρ δὲ παγκρατὲς θρασυμαχᾶν τε λεόντων ὄνυχας ξυνάτας ἀκμάντε δεινοτάτων σχάσαις ὀδόντων. In cuius trepidationis admirationem adducti Ægyptij ſacerdotes, hominem ſuper igne formidoloſè ſolicitum, & quaſi veſanientem, oſtendere ſi vellent, Leonis ſimulachrum, & faculam pingebant.

A pingebant. Id nos vix authoribus credebamus antequàm & Florentiæ, & demum Romæ Leones hac potissimùm ratione domari cõspiceremus. Simulacrum hoc in marmore cæsum Romæ vidi via Leoniana, quæ ad popularem ædem ducit, erutum frustum ex Augustorum mausoleo. Leo erat humi sessitans capite sublato, & in tergus verso: in transuersum adsculpta erat fax pinea cum nuce in summo capulo, tæniáque à facie in Leonis tergus porrigebatur. Quamuis verò apud authores scriptum reppererim, nihil aliud ex hieroglyphico huiusmodi significari, quàm, vti dicebamus, eum qui super igne pauidus esset: si tamen liceat mihi sententiam his meam admiscere, rei istius interpretationem esse dixerim, edomitum furorem. Causam cur ita ignem expauescat Leo, Peripatetici eam afferunt, quòd eius animalis vis præcipua in oculis consistat: quíque oculos ficciores calidioréſque habent, ij maximè omnium ignem auersantur. In idem verò significatum adduci possit ilicis folium Leonino pedi subiectum: siquidem Magi ferunt Leonem iliceo folio calcato torpescere: eandémque vim esse folio scilæ traditum à Zoroastre, non illo inquam antiquo, sed qui post Plutarchum fuit.

Simulacrũ Romæ in via Leoniana.

RELIGIOSA FORMIDO.

ET ne longiùs à Leonina formidine digrediamur, Gallũ [a] is identidem, & præcipuè album, vt Ambros. ait, à quo etiam Pythagoras abstinendum [b] iubet, mirum in modũ perhorrescit; quod pro symbolo colendæ diuinitatis accipi quidam prodidêre. Siquidem Gallus, de quo Lucretius,

Quem nequeunt rabidi contra constare Leones
Inq; tueri, ita continuò meminere fugai.

B diuinum quiddam præ se fert, vti latiùs in Commentario de volucre ea perscripto, disseruimus. Diuinitatem verò omnis terrena potestas reformidat, ac reueretur. Leones porrò cùm Deûm matri sint dedicati Terræ, ipsi addicti intelliguntur, & superiùs bonam Leonis partem, quippe quòd à iubis est reliquum, terram præ se ferre dicebamus. Sed enim aliam huius formidinis causã adducit Proclus libello de Magia; ait enim, Gallum & Leonem præcipuè solaria esse animalia: sed cur Gallum Leones vereantur, non posse nos à materia, sensúue rationem assignare, sed à superni tantùm ordinis contemplatione: quia scilicet, præsentia vísue solaris virtutis magis Gallo infusa sit, quàm Leoni concessa, quod ex eo coniectare videtur, quod exploratum omnibus est, applaudere illum hymnis surgenti Soli, quasique iubar eius aduocare, eo præsertim tempore, quo ex medio Antipodũ cœlo digressus ad nos deflectitur. Affirmat etiam solares quosdam Angelos in Galli effigie nonnunquam apparuisse, qui cùm in se sine forma sint, nobis tamen, qui sumus in certam effigiem informati, forma se præditos ea videndos exhibuêre. Contrà verò Dæmones nonnunquam Leonina fronte visos, qui obiecto Gallo repentè in auras euanuerint, quare solẽt etiamnum diebus his, superstitionis eius studiosi, gallinaceum pullum in pelliciendis eis consilij causa præmactare. Ad hæc tradunt Græcorum nonnulli, qui doctrinam Ægyptiorum sequuntur, animam Cecropis, quem in Leonem transmutatum credebant immolatis Gallis gallinaceis, characteribus quibusdam subscriptis euocari, séque illam eis ostendere: quod tamen esse ludibrium Æneius Euxitheus affirmat, Dæmonésque ita nos præstigiis fallere contendit. Quòd verò Dæmones, qui Leonina fronte apparuerint, obiecto euanescant Gallo, inde procedere

C dicit Proclus, quòd in eodem ordine constituta, quæ inferiora sunt superiora semper vereri coguntur. Quemadmodum plerique viri, dum virorum diuinorum imagines intuentur hoc ipso aspectu vereri solent turpe aliquid perpetrare. Lucretius verò ex sectæ suæ præceptis ait esse

----- Gallorum in corpore quædam
Semina, quæ cùm sunt oculis immissa Leonum
Pupillas interfodiunt, acrémque dolorem
Præbent, vt nequeant contrà durare feroces.

Mirum verò quod veteres obseruarunt, Leonem etiam herbam ita nuncupatam, quæ surculis sese circumplicando plurimùm nocet, Gallum ita abhorrere, vt si puella adhuc intacta, menstrua tamen, nuda passis crinibus leguminum segetem circumeat, Gallum in manibus habens, exarescat gramen id, prorsúsque deficiat. Id qualecumque est, à Democrito tamen traditum est, vt asserit Sotion. Sed qui alieniores à superstitione sunt, arcanámque naturæ vim quandam contemplantur, Semina aiunt Galli sanguine contingi debere, hæcq; ita sata ab Leone herba nulla postmodùm iniuria affici.

[a] Plinius vbi suprà. Gallus cur Leoni formidabilis sit.
[b] Quod mẽsi sacer & horarũ nuncius sit.
Cecropis anima euocata.

INVNDATIO.

INCREMENTVM verò Nili, quem NVM Ægyptiaca lingua nuncupant, quod apud nos significat Nouum atque recens, ostendere cùm vellent, Leonis identidem hieroglyphicum faciebant: quippe cum Sol Herculei Leonis terga adit, Nilį diluuium excitat, duplúmque recentis aquæ Sole

in eo signo commorante sæpiùs exundat; quæ vis aquæ per spatiosam Ægypti planitiem latè diffusa, D solum ea fertilitate grauidum reddit, qua non ipsi tantùm indigenæ sibi alimenta colligunt, sed magnam orbis partem fame leuant. Propter eam verò aquarum redundantiam, quam Leonis beneficio consequi se quotannis experiuntur, institutum est, & apud gentes omnes vno iam consensu receptum, vt canales, tubique & siphones, qui aquam eructant, per terebrata foramina in Leonina capita ad id locis opportunis adsculpi solita, aquam immittant, quæ inde ex Leoninis rictibus euomi videatur. Qua ratione autem capita ea Leonum in simis præcipuè constituenda sint, quoque ordine disponenda, atque vt ea tantùm quæ contra columnas fuerint perterebrari debeant ad canalem vsque, qui cœlestem aquam ex tegulis excipit, reliquis inter hæc solidis, vti quæ cadit vis aquæ per tegulas in canalem ne deiiciatur per intercolumnia, néve transeuntes perfundat, sed ea tantùm quæ sunt contra columnas; ex ore ructus aquarum emittere debeant, Vitruuius latè docet. Obseruauerat siquidem is, aquarum redundantiam per Leonem apud Ægyptios significari, atque hoc in omnibus antiquorum ædificiis fieri passim viderat. Et vt semel dicam, fontes & aquarum tubi, qui ab aquæ ductibus quibuscunque prominebant, Leoninis figuris ornabantur: vt qui fons admirabili opere Viterbij antiquam hanc disciplinam ostentat. Et vt alia dissimulem, Romæ in Area Lateranensi Leones duo sunt nigri lapidis ante æneam M. Aurelij statuam positi, qui dubio procul fontibus inseruiebant. Indicio sunt ora perterebrata in adaperto rictu, & infernè foramina in guttur vsque immissa, & inter pedes pro pectore canaliculus excipiundæ aquæ, dimittundæque intercauatus. Tale aliquid obseruaui in agro Brixiano extra portam Orientalem ad secundum lapidem, vbi iuxta viam, quæ tota magnis aquarum riuis atque diuortiis instructa est, Leo marmoreus antiquissimi operis, vtris instar inflatus, rictum eodem modo ad aquarum effluuium patefaciebat. Sed neque in iis tantum quæ ad aquam euomendam pertinent, Leonum effigies apponi consueuerunt: verùm E etiam propterea quòd Leo, cœlestis ille, inquam, aperire clauderéque videtur aquarum cataractas. Atque in hæc vsque tempora nunquam antiquata est veterum consuetudo, vt ostiorum clausuræ, claues, annulíque foribus, affixi, Leoninis rictibus ornentur, quod apud Ægyptios factitari solitum ait Theon in Arati Commentariis: quamuis quòd ad ostia pertinet, ad eam, de qua superiùs dictum est, custodiam potiùs respicere, quàm ad aquarum fluctus, crediderim. Illud non omittam, quod Horus Apollo tradit, in supplicationibus pluuias exposcentibus, plerisque in locis Leonum ora vino prolui fuisse morem. Sed aduertendum est vulgatos Hori codices hoc loco deprauatos esse.

Leonina capita aquas eructantia.

Leonum effigies in tubis.

SEMEL TANTVM ENIXA.

CVm verò persuasum haberent Ægyptij, Leænas semel tantùm in vita parere, id quod cum Herodoto plerique alij prodidêre: mulierem itidem, quæ vnius tãtùm filij mater fuisset, per Leænam sculptam significare consuerunt. Et in hanc sententiam Æsopi fabula veteribus scriptoribus approbata. Cùm Vulpes Leænæ fœcunditatem suam obiiceret in generositatis commendationem, illam verò incesseret, quòd & semel in vita, & vnum tantùm pareret: Leænam respondisse, se quidem semel & vnum parere, sed eum Leonem. Huius raritatis causam plerique reddere commenti sunt, eámque potissimùm adinuenêre, quòd catuli in vtero iam vnguibus obortis matricem descindant, edíque partum, ea vnguium acie in enixu lacerata: vel quòd vnà cum primo partu locos amittat, quam deliram esse fabulam [a] Aristoteles asseuerat, eásque vel quinquies vita parere, quod explorauerit in terra Syria, demonstrat. Primùm enim quinque, ac per annos singulos vno subinde pauciores, donec ad vnicum, & mox ad sterilitatem declinauerint, in qua reliquum vitæ spatium F degant. Aliàs magna ex parte geminos: quod per longam annorum seriem Florentiæ experimento compertum est: sed quum plurimùm sex, nonnunquam etiam vnum. Philostratus affirmari ait à rerum peritis, ter eas tota vita parere: primò quidem tres, mox duos, inde vnum: visam tamen aliquando Leænam, quæ octo vtero gestarit. Sedenim quam Philosophi rationem raritatis huiusce in pariendo conati sunt inuenire, Basilius Magnus ad prouidentiam Dei refert, cuius imperio factum sit, vt animalium ea quæ facilè capi possent, longè essent cæteris fœcundiora: quocirca tam Lepores, quàm Damæ, quàm etiam Oues, ferè sæpiùs & geminos plurésque pariunt fœtus, ne genus deficiat feris iis, quæ sanguine gaudent, carniuoræque sunt. At ea quibus pro cibatu cætera sunt, certum est longè minus fœcunda esse: quapropter ait, *Leonis vix vnius Leæna mater euadit*, quæ quidem raritas pariundi, cùm non alij animalium generi certiùs contingat, meritò Ægyptij, quod in pluribus accidit obseruantes, semeliparam per Leænæ hieroglyphicum ostendebant.

Æsopi fabella.

[a] Sic Plin. lib. 8. ca. 16.

CLEMENTIA.

PRÆTER hæc, alia quoque super Leone hieroglyphica inueniuntur, quæ quoniam apud eos non reperi, qui literas hieroglyphicas interpretati sunt, sed potiùs obseruatione inuenta mihi videntur, breuiter attingam. Ex iis clementia est, quæ per Leonem [b] & substratum hominem, ita tamen vt Leo sit incolumis, significatur: propterea quòd infestissimè solicitatus ab homine Leo, dummodò sit intactus, non vnguibus eum lacerat, nec vlla iniuria afficit, sed quatit solùm, atque vbi ita perterruerit, dimittit, quod ita Ouid. scribit:

[b] Sic Plin. Leoni tantum ex feris clementia in supplices, prostratis parcit. Ibidem.

Corpora

A *Corpora magnanimo satis est prostrasse Leoni.*

Ad huiusmodi significatum non frustrà vidimus in Seueri Pij Aug. numo simulachrũ mulieris, quod Leoni exporrecto insidet, manu quidem vna hastam terræ affixam tenens, altera fulmen quasi abiiciens, non autem in iaculandi gestu, cum inscriptione huiusmddi, INDVLGENTIA ARG. IN CAR. neque quicquam aliud legi potest. *Seueri Pij Aug. numus.*

CASTIGATIO.

PRÆTER clementiam, inesse Leoni castigationis etiam iudicium, ex eo didicimus, quod traditum ab Eudomo citat Ælianus, Leonem, Vrsam, & Canem eodem contubernio à magistro quodam alitos & educatos, sine vlla iniuria aliquamdiu pacatissimè coniunxisse, ac si domestica & eiusdem generis animalia fuissent, verùm cùm Vrsa quodam impetu percita contubernalem Canem dilacerasset, commotum Leonem violati hospitij scelere, in Vrsam proruisse, eáque pariter dilacerata, meritas pro Cane pœnas exegisse.

VINDICTA.

LONGE verò diuersum à superiori significato est, quod vlciscendi studium per Leonem telo confossum plerique pingere instituerunt. Vulneratus enim Leo obseruatione mira percussorem nouit, & in quantalibet multitudine vnum appetit, & si detur copia, fœdissimè lacerat & discerpit. Ferunt Iubæ Maurorum regi præstantis animi iuuenem fuisse comitem, dum per deserta Africæ rerum suarũ componendarum, studio, rex cum exercitu proficisceretur, ex itinere verò Leonem obuiam factum à iuuene illo ipso sagitta percussum in syluam recessisse, anno verò pòst cùm Iuba rebus ex voto compositis eàdem copias traduceret, eundem illum Leonem obseruato iuuene, à quo B vulnus acceperat, vnum illum è tam magno militum numero violentissimo cursu hostiliter aggressum, nulla vi cohiberi potuisse, quin correptum iuuenem miserabiliter dilaceraret, neminéque aliorum læso vltione ea contentum, decessisse. Pythagorici porrò animam Cambysæ regis Ægypti in Leone se deprehendisse aiebant, vnde illi animus imperij cupidissimus fuerit, & maxima quæque semper appetierit. Cæterùm, hæc quoque potest assignari causa: quòd illis temporibus, quibus claruit, neminem in vltionem eò magis propensum fuisse notum est, qui nunquam Aegyptios persequi odiis armísque, & omni vexationis incommodo affligere destitit, eis semper infensus, donec in omni Aegypto rerum potitus, sacris omnibus profanatis, populos totius regionis malè tractando, defessus potiùs quam satiatus est. Facit ad hoc illud, quod visi Leonis ostentum, belli principium coniectores atque augures tradunt indicare, quod quidem eleganti trimetro apud Græcos [a] exprimitur.

Λέοντας ἰδεῖν δυσμῶν δηλοῖ μάχας.

Visæ Leonum imagines noctu indicant occidionem ab hostibus.

[a] *Nempe à Suida recitat Eras. Chil. 3. centur. 6. prouerb. 58.*

REGIVM AVGVRIVM.

ALIOQVI Regibus augurium dare Leones soliti sunt, vt is qui Iuliano Imperatori Gordiani tumulum cum exercitu prætergresso, sese obtulit, immanissimo corpore eius aciem inuasurus, à qua multiplici telorum ictu confossus est. Obitus enim Regis ex quo portendebatur, inquit Ammianus. Verùm anteà Maximino Cæsari cum Narseo Persarum rege iam congressuro, itidem C Leo & Aper ingentes trucidati simul oblati sunt, tamen euenit, vt is ea fera admodùm gente superata, incolumis & sine damno discesserit. Et Sandrocotus Indus obscuro genere, cùm Alexandri furorem pedum pernicitate declinasset, fessúsque somnum in sylua captaret, à lambente Leone sudorem sibi sensit abstergi, quóque pacto inde præfectis Alexandri oppressis, Indiæ regnum inuaserit, à Trogo traditur.

ANNVS MENSESQVE.

ET quoniam incidimus in auguria, non abs re fuerit commemorare, quòd Leæna, quæ catulos octo vtero gestabat, à venatoribus in Mesopotamia cæsa exenterataque, quo tempore Apollonius Tyanæus eà iter faciebat, indicauit eo interpretante, annum vnum, & menses octo illum apud Barsanem Babyloniæ moraturum. Interrogantibúsque comitibus, cur non potiùs annos IX. interpretaretur, cùm ex passere & pullis octo à Serpente deuoratis, apud [b] Homerum annos identidem nouem Calchas intellexisset: *Editi iam illi fuerant*, respondit Apollonius, *hi verò adhuc in vtero nondum fœturam compleuerant: quare mensibus potiùs quàm annis assimilantur.* *Leænã cæsa in Mesopotamia quid.*

[b] *Iliad. β.*

CRAPVLA.

SVNT etiam qui hominem ad satietatem vsque crapulatum, per Leonem frusta carnium depascentem indicari velint. Animal siquidem hoc cibo incontinenter admodùm vtitur, multáque deuorat solida, sine vllo dissectu quæcunque potest, mox à saturitate nihil biduo aut triduo edit: quam scilicet voracitatem Iuuenalis tangit, vbi *multa pascendum carne Leonem*, dixit: atque inde fit, vt *Voracitas Leonis.*

grauis illi ob cruditatem exhalet anima quæ teterrimi semper odoris est. Quocirca nonnulli grauem animam significantes, Leonis os hians facere consueuerunt. Huius fœtoris ergò, Martialis videtur muliebre pudendum Leonem appellasse eo versu: D

Quare si pudor est Ligella, noli
Barbam vellere mortuo Leoni.

Taxat enim eam, quæ cùm vetula esset, pilos vellere pertentaret: & alij lupanar olidum dixêre. Quamquam non desint, qui loci huius interpretationem longiùs accersitam ad Cenchrenas, quas Leones Nicander appellauit, referant: huiusmodi enim Serpentes morsu sanguinem exorbent, & genitale semen ex pretiosissima sanguinis decoctione fieri Medici consentiunt, vnde dixit Iuuenalis:

Accipiat sanè mercedem sanguinis.

MERETRIX.

SANE meretrices per Leænę nomen intelligi, multis veterum sententiis & monumentis constat. Tale aliquid habes apud Aristoph. Lysistrate in iuramẽto fœminarum, *Non stabo Leæna in Tyrocnesti.* Huiusmodi petulantiæ causa Ezechiel Hierosolymam Lęnam vocat, & Heliachim catulum eius, qui ductus est in Ægyptum. Alium rursus catulum Ioachim, quem in cauea, vt septuaginta ediderunt, Nabuchodonosor Babylona traduxit: Michaël Byzantius meretrices quasdam ex Megara Sphinges appellatas ait, quòd humano capite mansuetudinem præ se ferrent, cæterùm corpore reliquo Leonino, rapacitatem, & imperium quod in amatores exercent, indicaret. Et Megaricæ Sphinges in opprobrium dici solitum de meretricibus, ob impuros scilicet mores Megarensium, quos veterum scriptores omnes damnant. Facit ad hanc rem veteris Poëtæ senariolus admodùm venustus: E

Sphinges Megaricæ.

ἶσον λεαίνης κ̀ γυναικὸς ὠμότης.
Par est Leænæ & fœminæ crudelitas.

Sed & ante vrbem Corinthum Veneris erat templum, iuxtàque Laidis tumulus, cui Leænę simulachrum appositum videbatur, ariete inter priores pedes apprehenso: quod nimirum petulantiam eam indicabat, qua pręcipuè lasciuiunt arietes: de quibus loco suo diximus.

TACITVRNITAS.

LEÆNÆ verò elinguis simulachrum ex ære, quod Athenienses statuêre, Iphicratis opus, ex effigie quidem Leænæ, meretricis nomen, ex linguæ verò defectu, taciturnitatem eius indicabant. Cùm enim Armodius & Aristogiton de liberanda à tyrannis patria consilium iniissent, coniuratióque delata esset, comprehensam illi Leænam scortum eorum vtrique admodùm familiare, ad mortem vsque tormentis variis excruciarunt, ea tamen constantissimè omnia pertulit, nec quenquam prodidit, supra fœmineam imbecillitatem fortitudinis admirandæ memorandum exemplum: quam Athenienses, vt honoribus honestarent, ne scortum tamen celebrare viderentur, eiusdem nominis animal ob taciturnitatem elingue, erigendum decreuêre. Constantissimum meretricis huius exemplum citat Tertullianus, quò nostri animosiores fierent, cùm leui adeò de causa repertæ sint vel mulieres; quæ tam forti animo pro amicorum salute non solùm tormenta parui fecerint intolerabilia, sed spontè suum ipsæ cruciatum auxerint Nam hæc eadem, vt ille ait, carnifice iam fatigato, postremò linguam suam comestam in faciem tyranni sæuientis expuit, vt expueret & vocem, ne coniurator confiteri posset, si etiam victa voluisset. F

Armodij & Aristogitonis factum celebre.

CYZICENI.

Cyzicenorũ pecunia.

SI quis verò incidat in monetam, quæ Leonis imaginem ex vna parte habeat, ex altera verò Cybelem deorum matrem sciat eam esse Cyzicenorum pecuniam, quæ celebris admodùm est, ob id quòd pulcherrimè sculpti erant, & quòd pro XXVIII. drachmis Atticis imputabantur, quæ summa ducales aureos duos reddit, & aliquantulùm plus: vna enim argenti drachma Marcelli Veneti pondus æquat. Atque hi sunt Cyziceni stateres, qui rem egregiè factam indicabant.

Magorum porrò superstitio, considerata Leonis alacritate pernicissimóque cursu, mustulæ dentem Leonino corio adalligatum, ad pedum tumorem atque adeò imbecillitatem adhibere commenta est, id quod apud Lucianum Tychiades ridet, orta inter Cleodemum & Dinomachum medicos contentione, vno eorum Leoninum, altero Ceruinum corium præferente, vt per incantamenta Eucrati laboranti amuletum aliquod apponerent. Controuersia verò omnis inter eos est, dum ille fomentum aliquod miserabiliter implorat, vtrùm Ceruus an Leo magis pedibus valeat, atque

A eorum vter alacriori feratur cursu. Meritò igitur Virgilianus [a] Æneas, *tergum Getuli immane Leonis* dat Salio, velocitatis præmium, qui primam in stadio coronam meruerat, nisi dolo Nisi fuisset interturbatus. *a Æen. lib. 5*

HERCVLANVS LEO QVID.

QVID verò sibi velit Herculanus Leo, magis diuulgatum est, quàm vllo sit opus commento latiùs declarare. Illud tamen non omiserim, Herculem illum Ægyptium, qui cum Osiride, vt Antiquitatum scriptores tradunt, Italiam ab amarissimo Gigantum iugo liberauit, per Leonem intelligi, neque quemquam alium. Plures enim Hercules fuisse, & Arrianus & Diodorus historici prodidêre: hunc autem omnium primum Leonis insignia gestasse, tradunt. Cæterùm Heraclitus Ponticus, superatum ab Hercule Leonem ideò fingi dicit, quia Argiuus ille, de quo Græci plurima scripserunt, Hercules, furorem illum, quo ex atra bili plurimùm laborauit, tandem edomuerit. Satis enim exploratum est ex iis quæ anteà dicta sunt, animal id per semetipsum immoderatis animis excitari. Sunt tamen [b] qui per Herculem mysticè Solis lumen intelligant, Leo verò cum Soli dicatus sit manifestum est quid sibi velit Hercules, & Leo. Nam & hinc Iubari stellæ nomen, qui Phosphorus est, quòd splendor eius in modum Leoninæ iubæ diffunditur. *b Macrob. lib. Saturn. lib. 1. cap. 20.*

VIRTVS.

VTCVNQVE verò Leoninum spolium virtutis hieroglyphicum est, eáque de causa Herculi dicatur, quem pro virtute veteres posuêre, ideóque Diogenes [c] conspicatus quendam eo ornatu sibi gloriosè placentem, exclamauit: *Ecquid virtutis indumentum vituperas?* Sedenim non Leonis tantùm, verùm alterius etiam animantis gestare pellem, heroicum fuisse morem, didicimus ex B Apollonij commentariis, vbi Poëta scribit: *c Apud D. Laërtiũ in Diogene Cynico. Diogenis dictum.*

Δέρμα δ' ὅμβυ ταύροιο ποδηνεκὲς ἀμφ' ἔχητ' ὤμους.

Et apud Virgilium [d] Euandrus: *d Ænei. li. 8.*

Demissa ob læua Pantheræ terga retorquet.

VIRES CEDERE SAPIENTIÆ.

IN Antiochi numo videas Leonem quendam propemodùm humi procumbentem, & superuolantem Noctuam, quod nonnulli vespertinum crepusculum indicare arbitrati sunt: quippe cadente Sole, noctem, quam per autem eam intelligi volunt, exurgere. Ego verò per huiusmodi hieroglyphici figmentum significare crediderim, vires cedere sapientiæ. Nam per Leonem Robur, per Noctuam Mineruam intelligi, suis locis commentaria hæc ostendêre. Eiusdem argumenti esse puto Leonem in numo, cuius inscriptio est, ΜΙΛΗΤΟΝ, qui anterioribus pedibus inclinat ad humum supernè verò caduceus exporrigitur, vt scilicet id ostendat, vires quantumlibet feroces, sapientium eloquentiæ cedere. Numum vidi apud Maffeos Romæ. Quòd verò signum Iunonis Argis spectabatur palmite redimitum, subiecto pedibus eius corio Leonino, id habebat hieroglyphici, quòd nouercam C vtriusque priuigni exuuiis insultantem ostenderet. Callimachi id inuentum tradunt, qui Iunoni vitem induxit, Rem huiusmodi tangit Tertullianus. *Antiochi numus.*

VIRES CEDERE ELOQVENTIÆ.

LVNA.

VISEBATVR in Olympiæ templo Dianę simulachrum alatum, dextera Pantheram, sinistra Leonem continens. Per alas, volucrem Lunæ cursum interpretamur, quæ septem viginti dierum spatio totum permeat signiferum, quem Sol vix animo temporis spatio perlustrat. Panthera, varietates eius indicat, quas vnoquoque mense XII. suis nominibus designatas alibi recensuimus. Leo, Solis vim demonstrat, qua splendorem sibi comparat, ea tantùm parte lucens, qua eius radiis illustratur.

SOL

SOL.

TERRA.

D

Veterum simulacra radiata.

FIERI etiam solita erant apud veteres simulachra quædam radiata, ita tamen, vt vnius simulachri radij omnes sursum versus tenderent, alterius ad inferiora demitterentur: atque ita conformata, vectanda Leonibus commendarentur. Sciendum autem ex Vectij commentatione, Solem & Terram ex eo figmento veteres intellexisse, quippe quos Assyrij ADAD, & ADAGARTIN vocabant: ADAD quidem Solem, qui radiis deorsum inclinatis inferiora viuificat, mulcet, educat: omnium quippe terra nascentium author, ADAGARTIN verò Terram, quæ conceptam à solaribus radiis virtutem, eandem, quam licet, sursum versus erigit. Ita veluti sponsa viri appetens, vt Platonicum dictum interim vsurpemus, rerum omnium suarum stipata fœtu, sese habendam exporrigit. E
Sed enim ipsa Leonis effigies vtrunq; referre videtur hieroglyphicum: quippe quæ anterioribus partibus Solem exscribit, posterioribus verò Terram. Quod tamen ADAGARTIN, pro Tellure positum putat Vectius Bassus in Commentario Germanici, qui Phænomena scripsit, vbi de Erigone agitur. *Virginem*, inquit, *dici Cererem arbitrati sunt plerique, spicarum quas tenet indicio: alij Adagartin malunt.* Sunt qui & Fortunam, quoniam sine capite astris inseritur.

ANIMI DOMITOR.

Nigidio Figulo placet iustitiam, vel æquitatem, quo nomine etiam Terram ipsam dici alibi comprobauimus, & Legiferam vbique Cererem apud Poëtas appellari comperias, vt ab iustitiæ nūcupatione: neque hoc quidem alienum videatur, & cum Tellure iustissima cōsensum habeat. Hinc apud Maronem prospero terræ subiugandæ omine Æneia puppis:[a] *Prima tenet rostro Phrygios subiuncta Leones.* Veluti etiam hominem insidentē Leoni nonnunquam videas, quem is stimulo regat, quod esse sui animi regem omninò videtur significare: neque enim Æneium illud ad sacra tantùm patria refertur, quæ in Cybeles honorem fieri solita: neque solùm respicit beneficium, quod, vt additum est, fuerit.

[a] *Aen. l. 10.*

----- *Ida*[b] *profugis gratissima Teucris.*

[b] Aenei. ibi.

Leonis duplex natura.

Subiiciuntur verò Leones Magnæ Deæ vehiculo, identidemq; trahunt & currum Solis, atque tam variè à veteribus tradita, ad vnum eundémque demùm intellectum tendunt. Demùm hæc duplex in Leone natura, qua quidem anterioribus partibus cœlestia refert, posterioribus verò terram, quæstionem illam facilè potest soluere, qua nonnulli mirantur, cur Leonis effigies in Diuinis nostrorum literis, modò Christo, modò Dæmoni attribuatur: pro Christo quippe apud Prophetas non semel positus, vt suprà diximus, pro maligno verò, Petrus epistola prima *rugientem Leonem* dixit: & Dauid, *Libera à Leonibus vnicam meam*, clamat. Quibus responsum facio, anteriora quæ sunt Leonis, fortitudinis, & regiæ virtutis habere significatum, atque ita pro Christo poni. Nam Irenæus vbi mysterium Dei in rebus strenuè gerendis, in dominando, in regendo vim & authoritatem ostendi disputat, Leonis imaginem ait id præmonstrasse, quæ vni ex quatuor Euangelistis fuerit attributa, inferiora autem, partem quippe terream, fugacitatis & insidiarum. Caudam enim subter vterum cùm fugit subiicit, cauda ferit ex obliquo per insidias, quæ omnia Dæmonem exscribunt, quo nihil à bono fugacius, nihil in mortales insidiosius. F

CHRISTVS HOMO DEVS.

DENIQVE, vt etiam aliter philosophemur, cœlestis est anteriore parte Leo, ideò admiranda Christi opera veram nobis ante oculos proponens diuinitatem. *Nemo enim qui à Deo non sit*, ait Nicodemus, *opera ea facere possit quæ ipse faciebat.* Posteriore terram sapere videtur: ea frigida est, inde ad minima quædam: Galli[c] quippe cantum, prætentam facem leuis obiectum amictus, quin ad Simiam

[c] *A Plinio lib. 8. ca. 36.*

A miam, & ilicis folia, atque etiam ſcillæ Leo timidus eſt, & ad fugam promptiſſimus. Et humanus Chriſtus mortem timet, perpetuæ non ignarus, quæ ſtatim ſubſecutura eſſet, immortalitatis, effugere cruciatum tentat, patrémque orat, vt acerbiſſimus à ſe calix auferatur: & inde ita debilitatus, vt præ trepidatione genibus inſiſtere non poſſet. Quòd ſi vtraque natura in Chriſto eſt, Leo cùm ſit eiuſmodi, rectè in Diuinis literis modò Deo, modò mortalibus accommodatur.

IVSTITIÆ CVLTVS.

EA verò præcipuè de cauſa eorum ſentētiam approbarim, qui ferociores quoque animos iuſtitiæ ſeſe ſubiicere per hierogylphicum huiuſmodi arbitrantur quia nuper in Gauartiano agri Bellunenſis vico ſuburbano reperti ſunt magno numero numi, ab quorum vna facie mulier corona inſignis longáque induta palla ſedet, manum ad enſis inuerſi capulum extendens, ita vt apex ipſius capuli volam impleat, literæ circumſcriptæ, IVSTITIA. Ab altera facie, eadem mulieris effigies penè nuda, amictu quidem toto in exporrectam retrò dextram appenſo, læua ſupra Leonis caput poſtremis pedibus reſidentis iniecta: literæ adſculptæ ſunt LEONIS HVMILITAS.

B LEONES autem domitos, & magnæ Deæ currui ſuccedentes, Lucretius aliter interpretatur, qui velit figmentum id ſignificare, liberos quantumlibet feroces obſequentes eſſe debere parentibus: ait enim,

Adiunxêre feras, quòd quamuis effera proles,
Officijs debet molliri victa parentum.

NATORVM OBSEQVIVM ERGA PARENTES.

AGRICVLVRA.

VARRO tamen in Cybeleio curru duo conſideraſſe videtur, [a] Leonem vtiq; terræ ſymbolum, vti paulò antè dicebamus: mox quia genus id animalium in longinquis, & à nobis remotiſſimis regionibus inuenitur, nullam ait eſſe terræ partem tam remotam, quam coli ſubigique non oporteat: ita omnes, quæ vel hieroglyphica ſunt, vel quoquomodo myſtica, in ſuam quiſque artem vel diſciplinam, quam profitentur, trahunt, Diodorus autem, vti ſuus eſt mos, hiſtorias ſibi confingit ex commodo ſuo, Leoneſq; ideò Cybeles currum trahere confictum ait, quòd ab his ea educata fuerit. Vtrum verò curru vehatur Dea, an ſella ſedeat, quantū ad ſignificatū pertinet, parui refert: nam in Fauſtinæ numo Cybellem Tur-C ritam Leoninæ ſellæ inſidentem videas, quæ orbem intra manum & genu tenet: inſcriptio eſt, MATRI MAGNÆ.

[a] *At Macrobius Satu. lib. I. ca. 21. Cybelem terram ait, & Leonem Solem.*

Fauſtinæ numus.

MIXTA QVID.

FEROCITATE POSITA *aſſumpta manſuetudo.*

Aug. Cæſ. numus.

QVOD verò pluribus in antiquorum monumentis, præcipuéque ſepulchralibus cernere eſt, Leones aliquod animal apprehēdiſſe, quippe vel ouem, vel Taurum, vel Anguem, vel huiuſmodi quidpiam ex eo cōiicere potes, ſepulti animum aut naturam talem fuiſſe, eiuſmodi eſt illud, quod apprehenſum fuerit: quippe ſi Ouem, vel Agnum, vt in ſepulchro quodam Romę ſub Æſculapij pronao habetur, intelligas hominem ferocitate demolita, manſuetudinem amplexatum: ſi Taurum, temperantiam: ſi Anguem, prudentiam, vel quid huiuſmodi: prout animalis, quòd detentum fuerit, ſignificatum exiget, interpretaberis. Si verò hoſtiliter captum vel diſcerptum, eius natura hoſtem malè habitum. Nam in numo quodam argenteo Aug. Cæſ. validiſſimæ formæ Leonem videas, qui ſeruum ſuperat dentibus in armos affixis: quod fortè referri poteſt ad Actiacam victoriam, quam is

Apollinis fauore consecutus est, in qua, vt apud [a]Maronem,

Omnis Arabs, omnes verterunt terga Sabæi.

pauorem enim ex Ceruo loco suo significare diximus.

a Æneid. lib. 9.

ACTIATA VICTORIA. D

AMORIS PETVLANTIA.

QVÆSIERIT hîc aliquis, quid sibi velint Leonis anteriora, quæ in Chimæra fuisse traduntur, cuius figuram Homerus ita descripsit:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Eam autem amoris petulantiam, quæ fuerit à Bellerophonte coërcita, significare clari plerique authores volunt. Huiusmodi enim sunt amoris initia, qui primo statim insultu Leonina feritate nos aggredi videtur, dictúmq; est Epicharmi Comici.

Δομίλης ἔρως λεοντεία δυνάμει θαλερός.

Amoris mollitiem Leonis robore domitandam.

b Sic Lucretius, Prima Leo, postrema draco, media ipsa Chimera.

Amoris initia.

Eóque respexisse videtur Horatius, cùm de iuuene perdito amore capto ait:

Vix illigatum te triformi.

Pegasus expediet chimæra.

Capra procacitatem atque lasciuiam significat, cui animosus idem Heros fortiter obstitit, Draco verò insultus, pugnámque adeò periculosam, quæ omnia ex peculiaribus Commentariis toto hoc opere suis quæque locis explicantur. E

TRES ORATORIÆ PARTES.

NAZIANZENVS verò, necnon interpres Hesiodi, per chimæram tres Rhetoricæ partes intelligunt: Iudicialem quippe per Leonem, ob terrorem quem res incutit: Demonstratiuam per Capram, quod in eo genere dictio plurimùm soleat lasciuire: Deliberatiuam demùm per Draconem, ob varietatem argumentorum, longiorésque circunductus, & spiras quibus in persuadendo opus est: vnde etiam monstri mater fingitur ab Hesiodo, [c] Echidna nomine, per quam ποίκιλον νοῦν καὶ πολυειδῆ, intelligi contendunt, quippe *mentem multis & varijs præditam disciplinis.*

c Ouid. lib. 3. fast.

SACRORVM INITIA.

NEQVE prætereunda est Leonis facies illa, quæ omnium prima visa est Ezechieli, per quam eius disciplinæ periti aiunt initiandorum sacrorum admonitionem nobis oblatam. Eam verò in primis visam, quòd à Principum vita soleat totius populi consensus legem sibi constituere. Ad valuas igitur templorum, sustinendis modò postibus, modò hyperthyris, modò pronaïs locorum vbique Leones subiiciuntur: vt cum Maronis dicto, vel præcipuo potiùs summi Dei præcepto, Deos primùm venerari meminerimus. Et nullam esse gentem tam efferam, neque animum tam indomitum, qui non possit religionis cicuratione beneficióque molliri, atque ita mitescere, vt nullum inde sit onus detrectaturus.

LEONES TARVISINI QVID. F

LEONES duo pro foribus, vt ferè passim insigniora templa habent, Taruisij sunt, quorum vnus in pronao cathedralis Ecclesiæ à dextera Draconem alatum vnguibus impactis comprimit: Draco autem retorto collo Leonis pectus admordet, significans, quod praua quidem cogitatio cor incessit, fortis verò animus eam actutùm elidit: à læua autem Leo alter Leunculum prehensum pectori subiicit suo, demonstrans, quòd generosus quippe animus seipsum vincit.

SPHINGES QVID.

QVAS verò Sphingas humanicipites, reliquo corpore Leonino pro templis prostrare locorum vbique [d] cernere est, sunt qui figmentum omninò hieroglyphicum interpretentur ea intelligentia, vt humanam naturam præstare cæteris animantibus admoneamur. Nam alibi principatum ex capite intelligi disseruimus. Leonem autem brutorum omnium principem esse, manifestum est, qui humano subiectus imperio reliqua secum trahit. [e] In Diuinis verò literis, imperium, in bruta omnia homini datum legimus. Sphinga sanè monstrum ex parte dimidia virginis formam præ se tulisse, figmento Græcorum tradit Adamantius. Alij interpretantur totius terræ dominium religioni cedere, cui ferocia quantumlibet animalia sese subiiciant, imperiúmque suscipiant.

***

d Idque antiquitùs, ante valuas templorum Ægyptiorum, ex Clemente Stromatũ lib. 5. cuius rei significatio ibid. habetur.

e Genes. c. 1.

AD

A

AD CLARISSIMVM ET REVERENDISSIMVM GVIDONEM ASCANIVM SFORTIAM, CARDIN. S. FLORÆ, DE IIS QVÆ per Elephantum & Rhinoceronta significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER SECVNDVS.

B TERRESTRIVM *animalium hieroglyphica publico spectaculo emissurus, Leonem in primis, quippe eorum dominum, auspiciis inclytissimi Cosmi Medicei, Florentinorum Ducis exire procuraui, & quòd studium clarissimæ eius ciuitatis semper fuit Leones publicè alere, & quodam Aegyptiorum more honorificè tueri, & quòd generosa eorum magnanimitas in ipso Duce laudabilibus tot effulget exemplis, vt non alij cuipiam argumentum huiusmodi dedicari deberetur. Sequebatur Elephas, animal quippe quo neque vastius neque portentosius natura rerum tulit, sed deformitatem bestiæ tot dotibus, ipsisq. tam præclaris insigniuit, vt in omni vitæ tenore humanum genus (quod* sanctius animal *Poëtæ canunt) ab eo bruto si non superatum, certè lacessitum esse videatur, aut pari conditione decertare. In eo autem excellit Elephas, quòd à se natura suggerente & morum & virtutum documenta præbeat: quòd homines nisi doceantur, vix assequi posse fateantur: sed multa sunt, quæ ab eo, tanquam à morum idea, homines desumere & imitari coacti fuerint. Est enim Elephas ingenita munificentia nobilis, temperantia insignis, æquitate summa conspicuus, præcipuus declinator insaniæ, vaniloquentiæ hostis, pietatis cultor, & ea celebris mansuetudine, vt alienam etiam crudelitatem abhorreat, contrà minùs validas feras pugnare dedignetur: in iram autem nunquam efferatur, nisi acerbitate iniqua, enormíque aliqua iniuria concitatus, denique regale & ipse animum, ne omnia hîc accumulem, in omnibus referre videatur. Quæ quidem (Reuerendiss. Domine) tibi, non vt te doceam: non enim Sus Mineruam, aiunt, sed vt in memoriam redigantur, hoc Commentario enarrabuntur, exemplísque citatis comprobabuntur. Nec ad quemquam ex vestro ordine hic Commentariis mitti potuit vel aptiùs, vel conuenientiùs, quàm ad eum, qui humanitate, fide, pietate, & multarum virtutum, quæ supra ætatem in te conspiciuntur, commendatione longè clarissimus & esset, & habetur. Vale.*

SVIS VIRIBVS POLLENS.

C VT igitur ab iis ordiamur, quæ super Elephanto Ægyptij tradiderunt, hominē in primis opulentum, suis quippe viribus pollentem, aliorum nihil indignum, qui dicere tutò possit, *In me est omnis spes mihi*, qui sibi conducentia olfactu quasi quodam enanciscatur, per animal hoc, imò per vnam tantùm eius promuscidem, hieroglyphicè significabant, in eam scilicet admirationem adducti, quòd talem, tantámque habeat, vt ea vna officiis ferè omnibus illi optimè sufficiat, ea vice manus vtatur vnde etiam nomen habet, ea bibat, ea cibum ad os admoueat, eam rectori, cuius omnibus imperiis se præbet obsequentissimum, erigat, offerátque, siue is in ceruicem animalis summam sustolli voluerit, siue ad terram descēdere: quin arbores eadem prosternit, in acie tela de manibus dimicantium detrahit, equites ab equo deripit, pedites correptos quoquò libuerit proiicit, & quotiens immersus per aquas ingreditur, ea ipsa edita in sublime reflat atque respirat. Proprio itaque & eleganti vocabulo Lucret. hac de causa elephantos *Anguimanos* dixit, quòd promuscidem ipsam instar Anguis quoquò versum flectat, reflectat, contrahat, porrigat, lubricet & incuruet. Sunt qui visos ætate nostra affirmarint gladium longitudine duorum cubitûm ad promuscidem alligatum gestantes, atrocissimas in bello cædes edidisse. Sanè quantum ad vires pertinet, nunquam se Cato apud Ciceronem, ait, cùm adolescens esset, vires Tauri aut Elephanti desiderasse: quod dubio procul indicat, inter bruta, Tauros & Elephantos viribus alia omnia antecedere.

Promuscis Elephantis arma omnia.

REX.

AD HÆC, Ægyptij Regem hominem per Elephanti simulachrum intelligebant, non ea tantùm de causa, quòd cùm gregatim semper ingrediantur, is qui maximus est natu gregē ducit, quòd

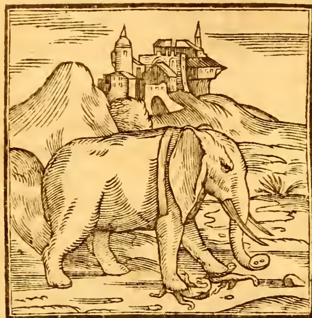
in regibus eligendis multarum nationum & gentium mos fuit, vt id muneris senioribus demandaretur: vnde apud Hebræos *Seniores*, apud Athenienses *Palæolog*, apud Romanos *Senatores* rerum habenas moderari soliti sunt: verùm propterea quòd habet hoc animi regij peculiare, vt genua non flectat: adeò notabiliter, vt animalia reliqua, calcaneum verò leuiter incuruet. Nam genua non flectere, dubio procul ostendit supplicabundum non esse, flectere verò calcaneum, humanitatem, qua maximè, præditus est, indicat. Nam apud Philosophos morum institutores, [a] pes indicium est affectus illius qui humilioribus applicatur. Penes verò quem sit rerum potestas, decet quidem eum humanum esse, humanísque rebus commoueri, genua verò flectere non oportere, manifestum est. Habitus & in ostentis Elephantus, regiæ sublimitatis signum, qui Aureliano, multò ante eius imperium donatus est, solusque tunc omnium priuatus Elephanti dominus fuit, vt legere est apud Fl. Vopiscum. Nã & Scandro Cotto Indo, homini humili genere nato, quem Alexander Magnus ob linguæ procacitatem interfici iusserat, pernici fuga elapso, cùm mox latronibus contractis aduersus Alexandri Præfectos bellum moliretur, Indiam ab eorum dominatione liberaturus, visendæ magnitudinis Elephantus ferus vltrò se obtulit, & velut dormita mansuetudine eum in tergum sustulit: quod eum regem futurum portento fuit: nec fefellit euẽtus. Siquidem oppressis Alexandri præfectis, Indiæ sibi regnum asseruit, eáque authoritate polluit, vt Seleucus Alexandri successor in Perside cùm Indiam affectaret, regno illi relicto res cũ eo componere satis habuerit. Prætereà scriptores rerum assiduũ cum Serpentibus certamen gerere tradunt Elephantos: Serpentes autem inter alia significata loco suo disposita terrarum orbem, prouincias, & regiones pro vario picturæ gestu, significare ostendimus, eas verò qui domitari voluerit, viribus in primis esse præditum oportet, abundare opibus, vt quæ bello necessaria sunt facilè comparet, & cum ipsis prouinciis arma semper excercere. Quapropter, vt mihi videtur, Natura ipsa rerum humanarum cognitionem hoc exemplo descripsit: quippe quæ Elephantum suis viribus optimè præmunierit, & quæ regem addeceant adiecerit ornamenta, morésque & virtutes etiam regias vni illi ante omnia bruta, vt paulò infrà docebimus, elargita sit. Quòd verò pertinet ad prouinciarum subiugationem, videre est in [b] C. Cæsaris numo Elephantum promuscide surrecta, aduersus quem Serpens quasi concertaturus insurgit: in altero videas Serpentem ipsius Elephanti pedibus obtritum, in quo inscriptio est, CÆSAR. Potes ex illo, lacessitũ bello, & ex hoc, confectum intelligere. Neque verò me fugit, Elephantum Maurorum lingua *Cæsam* appellari solitum, quod Spartianus in Ælio Vero tradit, primumq; Cæsaris cognomine nuncupatum, qui Elephantum occiderat. Sed inepta hæc inscriptionis causa mihi videtur: crediderim autem potiùs ad munificentiam spectare, qua Cæsar Elephantos exhibuerit.

D

C Æ S A R.

E

[a] *Pes humilitatis indicium.*

[b] *C. Cæsaris numus.*

A F R I C A.

F

QVEM verò Elephantum in [c] Q.C.MARII numo compereris, Ibidibus adiectis, hieroglyphycũ id Africam prouinciam ab eo domitam, ditionémque imperij in Ægyptum vsque propagatam, significare crediderim. [d] Elephanti porrò Pompeij Magni currum subiêre Africo triumpho, & in numo argenteo admodùm pulchro [e] Scipionis Imp. inscriptio, cuius galea Elephantini capitis speciem habet, infernè aratrum, antè spica posita est: quæ omnia ad Africæ triumphum, & annonam inde largiter aduectam spectant: inscriptio, Q. METELLVS.

[c] *Q.C.Marij numus.*
[d] *Ac altero consulatu viginti Elephantos in circo pugnaturos produxit. Pli. li. 8. c. 7.*
[e] *Scipionis numus.*

V. L E G I O.

IN militaribus verò signis, Elephanti legionis quintæ vexillis appingebantur: propterea quòd C. Cæsare aduersus Lucium Scipionem ciuili bello decertante, ea legio negotium sibi contra Elephantos dari postulauit, réque strenuè gesta reliquæ victoriæ occasionem præbuit.

O R I E N S.

SED Augusto currum ex quatuor Elephantis S. P. Q. Romanus in numis decreuit, quòd, vt puto, spoliis Orientis onustus Imperatorium inde triumphum duxerit. Id honoris Tib. Cæsar post adeptum Imperium patri deferendum curauit, quod ipsa testatur inscriptio, quæ sic habet: TIB. CÆSAR DIVI AVG. F. AVGVST. P. M. TR. PO. XXIIX. DIVO. AVGVST. S. P. Q. R. Eundem honorem Claudius Auiæ Liuiæ Circensi pompa, currum quippe Elephantorum Augustæo

similem

A similem decernendum curauit. Sed & D. AVG. Vespasiano currus ex quatuor Elephantis in numo est, cuius latus alterum inscriptionem habet ad reliquos honores tertij Consulatus: nam qui sua virtute ad Imperatorij fastigij culmen euectus erat, re in Oriente bene gesta, paribus cum Augusto honoribus honestandus fuit: ita Elephas iunctus, prouinciam patriam subiugatam hieroglyphicè significabit. Est & [a] Philippi Imperatoris numus, in quo Elephantus videtur gradiens sub magistro, cum inscriptione, ÆTERNITAS AVG. *D. Vespasiani numus.* *[a] Philippi Imp. numus*

MVNIFICENTIA.

EST autem inter virtutes regias illa, quæ solet ante alias populorum beneuolentiam conciliare, munificentia, hac ostentãda magni principes Elephanto plurimùm vsi sunt. Hinc videas in Antonini Pij numo Elephantem promuscide in semirculum sursum versus lunata, cuius inscriptio est, MVNIFICENTIA AVG. Atque itidem in numo L. Septimij Seueri Pertinacis Aug. Imp. VII. Elephas: est promuscide in eundem modum curuata, cum eadem ipsa inscriptione, MVNIFICENTIA AVG. S. C. Namque hoc eos spectaculis exhibitos ostendit: atque hinc eorum Imperatorum intelligenda munificentia, qui eos modò in certamen commisère, modò in saltationem, modò vt funes scanderent & inambularet, edidère. Quod si ad eorum quoque animaliũ liberalitatem trahere volueris, sanè munificos hos & liberales inuenias, siue ij [b] curatoribus suis, siue etiam [c] puellis, quarum amore se captos ostendère, munera elargiri soliti sunt: quandam enim admirandam eorum in homines beneuolentiam, gratúmque in educatores animum scribit Ælianus, exemplo illius, qui pro domino multùm diúque pugnauit, eúmque sagittis interfectum, promuscide sublatum ad præsepe suum asportauit. *Antonini Pij, & Seueri Pertinacis numus.* *[b] Stra. li. 15.* *[c] Pli. libr. 8. c. 5. Ælianus li. 7. ca. 43.*

TEMPERANTIA.

B SED quid illud, quod etiam in temperantiæ significatum aut eius, qui seruare modum in rebus norit, per Elephantum qui cibum caperet, exprimebant? Assuetus enim certæ pabuli mensuræ, si quid largiùs opulentiúsque apposueris, tantùm assumit quantùm quotidiana consuetudine pascere sit institutus. In Syria [d] cum domi quidam educaretur, magister accepta hordei mensura, dimidium singulis diebus interuertebat, cúmque aliquando præsente domino totam illi mensuram apposuisset, simulátq; animaduertit Elephantus duplicatam esse pabuli portionem, hordeum id in partes duas promuscide disgregauit, tam æquas, ac si vel modio quis dimensus esset, vnáque magistro portione derelicta, consuetam sibi partem absumpsit: cuius facti meminit [e] Plutarchus. *[d] A Plutarcho in libello quæ animalia aquatilia an terrestria, &c.* *[e] Ibidẽ Plutarchus.*

ÆQVITAS.

NEQVE quidem exemplum aliud prætereũdum, ex quo ęquitatis etiam idem hoc animal seruãtissimum esse fateamur. [g] Quidam mensuræ quæ magistro impendebatur, & lapillos, & puluerem immiscebat, quo de põdere aliquid fraudaret: animaduertit Elephas apud illum carnes elixari, accedénsque cinerem è foco in ollam, paria facturus, iniecit.

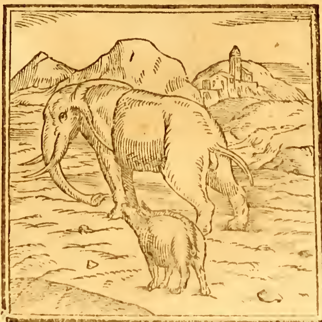
DECLINATOR INSANIÆ.

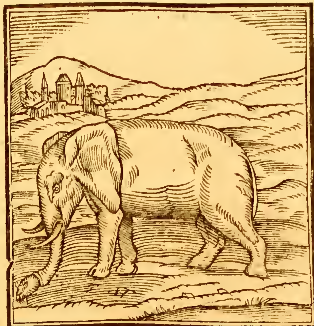
EST illud verè regiũ, insanos & demẽtes homines euitare. Quapropter Ægyptij hominem tali prudentia præditũ, vt nihil sibi cum stultis & fatuis esse vellet, ostendere cùm studerẽt, elephantũ & Caprum hieroglyphicè ponere soliti sunt: C ac de Capro quidẽ suo cõmentario quę vsui venerunt, perscripta sunt. Causam picturæ huius esse dicunt, quòd Elephantus inspecto Capro quamprimũ fugit, tantum est inter eos naturæ morumq; dissidium, vt virtus, vitiũ nullo possit pacto tolerare. Facit ad hoc etiam antiquissimum Mosaicæ legis institutum, quo principes vbi deliquerint, sacra facere admonemur ex Hirco, cùm alioqui priuati homines Capram vel agnum immolarent.

VANILOQVENTIA EVITATA.

CVM verò vaniloquum genus hominũ Regi cuipiam despectui habitum, ac sedulò euitatum ostẽdere curassent, Elephantum & Porcum appingebant, Elephas enim Porci audito grunnitu, in fugam se proripit euestigiò, non secùs ac generosiores Equi, præsertim Scythici, Asinorum ruditum impotenter admodùm exhorrescunt, quod exemplo Darij exploratum est. Nihil porrò quicquam tam conueniens Regi, quàm dicacitatem, vaniloquentiámque ab ædibus suis procul summouere: eámque inimicam sibi cõstituere, vt adagio receptum sit, *Fidem regiam asseuerando in ijs, quæ omninò credi volumus attestari.* De Porcis autem, quos pice oblitos, & mox igne flammatos Megarẽses in Antipatri Elephantos immiserint, eósque ita fugarint, in Porci ipsius commentario historia recitat.

REX VILIVM ASSECTATOR.

D

QVIA verò cornua animalium nulli maiora, neque speciosiora quàm Elephanto, hac ipsa etiam de causa regem ostendit: cornua enim, vt in Cerui commentario declaratum est, dignitatis & sublimium honorum significatum habent. Hominem igitur Ægyptij ampliori aliqua dignitate tituloq; honestatum, qui tamen nulla vel maiestatis, vel decori ratione habita, vilissima quæque sectaretur, sordésq; omnes perscrutaretur, significare si vellent, hieroglyphicum Elephanti qui mures venaretur proponebant indignus quidem tam vasta mole labor. Eadémque nota inurendum facinus, quo [a] Domitianum iam Imperatorem stylo muscas perfodientem derisum accepimus: vel patrem eius Vespasianum [b] de lotio vectigal exigentem, quamquam eius lucelli odor ei bonus videretur. [c] Verùm super hac re notum adagium, *Mures negligit Elephantus.* Ac ne quis cauilletur, Elephanti dentes insignes esse, non cornua, Pausanias omninò esse cornua contendit, tum aliquorum animalium exemplo, quibus aut in supercilio, aut in naribus cornua nascantur: tùm quod per aliquot annorum periodos corrupta decidant, & noua suppullulent, ignéque molliantur, quod in dentibus haudquaquam fit, & quòd in cranio oriantur.

a *Suetonius in Domitiano. ca. 3.*

b *Suetonius in Vespasiano. ca. 16.*

METICVLOSVS.

EST & illud regum ferè omnium proprium, vt ipsi ad suam (quod aiunt) vmbram expauescant: ita potentiæ comes additus est vniuscuiusque rei metus. Elephantum autem consternationis hieroglyphicum esse manifestum, si præsertim ij ad stagna limpidæ aquæ, vnde sese tanquam in speculo contemplari queant, deducti pingantur, quam speciem supra modum reformidat, aut certè abhorrent, & aduersantur, eáque de causa turbidam omninò bibunt. Atque hinc Indorum populi, apud quos magnus earum belluarum prouentus est, si quos fluuios cum his tranare parent, illunes nubilásque noctes obseruare consuerunt. E

LONGO TEMPORE QVID EFFECTVM.

SVNT qui pullum Elephanti pingant, quippe cui nondum dentes enasci cœperint, si longo quid temporis interuallo factum significare voluerint: hunc enim vtero gestari Theophrastus decennium scribit, quamquam [c] Aristoteles, Ælianus, & alij annos longè pauciores ponant. Vtcumque sit, vulgatum inde dicterium est, *Citius Elephantos parere*, quotiens tarditatem negotij alicuius incessere voluerimus. De iis verò quæ minimè fieri posse speremus, Ennius dixit, *Priùs locusta pepererit Lucam Bouem.* Ita enim priùs Romani vocauerunt Elephantos, quod à nostris in Lucania primùm visi.

c *Citatur à Plin. in præfatione historiæ nat.*

VICTVS PROVISIO.

EST & illud apud Horum celebre hieroglyphicum super Elephanto, vt si hominem frugi, & de victus ratione maximè solicitum indicare vellent, Elephantum pingerent dentes suos terra condentem. Eum siquidem aiunt, simulac caducos dentes suos intellexerit, sponte auellere, & terra infodere. Verum ego crediderim potiùs *Vitæ suæ prospicientem*, quàm *Victui* legendum, Philippúmque ipsum deceptum aliqua forsitan Ægyptij vocabuli æquiuocatione. Manifestum enim est ex receptorum authorum probatione, Elephantos dentes suos nonnunquam venatu allisos arboribus excutere scientes se eorum causa peti, vt ita præda derelicta vitæ ipsi suæ prospiciant. Et ne indicio sint venatoribus, quotiens præ senecta deciderint, eos etiam tum humo cõcedunt: vnicuique tamen sit integrum quam maluerit sententiam sequi. F

CONCORDIÆ DISCORDIÆQVE EFFECTVS.

HVIC verò significato subiiciemus illud, quod nonnulli Sallustij sententiam, quæ est, *Concordia paruæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur*, nouo commento pingere, non tamen infeliciter excogitarunt. In illo, Formica in Elephantum crescit opposito caduceo: in hoc, Elephantus in Formicam desinit, aqua & igni pro rebus maximè contrariis adiectis. Verùm ex huiusmodi figmento si caduceum & aquam & ignem summoueas, perfectus etiám intellectus significari potest: quippe qui minimorum æquè ac maximorum cognitionem sit optimè consecutus, omniúmque vnam quasi scientiam coniunxerit. Sedenim interpretamentum hoc perinde ac illud arbitrarium esse, non inficior. Sed dicet aliquis, Quorsum Elephantus ad Formicam? Plutarchus porrò de Formica multa magnificè locutus, quod animal est omnium minimum, ita de maximo non dissimilia se dicturum profitetur.

A

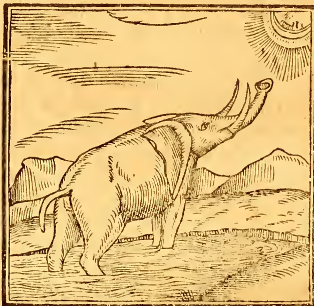
STVPOR.

ATQVE hic qui mentis tot exhibuit experiměta, quo, vel Cicerone id asserente,[a] libro de Natura Deorum 1. *belluarum nulla prudentior*, stuporis tamen notæ propter vnam vastitatem nonnullis habitus fuit, vt legere est apud Diogenianum: cui Philostratus etiã subscribere videtur, dum neque Elephanto, neque dentibus eius quicquam esse cum lyra dixit, neque quidem cum peritis viris: cuius hæc in Amphione verba sunt, quæ quidem ideò Græcè ponere libuit, quia in impressis exẽplaribus corrupta leguntur: Ἐλέφας οὐδαμοῦ τῆς λύρας οὔπω οἱ ἄνθρωποι εἰδότες οὔτε αὐτῷ τῷ θηρίῳ, οὐδ' ὅτι τοῖς κέρασι αὐτοῦ χρήσοντες, quod perinde esset, atque illud quod de Asino fertur, *Nihil illi cum lyra*. Quin & Plautus in hanc sententiam: *Meus ait herus Elephanti corio tectus, non suo est, neque plus habet sapientiæ, quàm lapis.* In quam sententiam Græci dicũt [b] ἐλεφαντος διαφέρεις οὐδέν. Et Tertullianus eum Bestiam vocat insulsissimam, etsi aliquam in Diuinis literis præ se ferat imaginem. Eucherius hominem cum signo huius dicit indicari, qui magna & enormia scelera perpetrarit, citato ad hoc Salomonis loco: *Et adducebant ad Salomonem Simias & Elephantos.* Et tamen Indici, cùm omnium sint ferocissimi, adeò vt difficulter cicurari possint, ad instrumenti musici pulsationem cantilenarúmque modulationes animum intendunt, auresque ad audiendum arrigunt, atque hinc ita demulcentur, vt nullo alio commento efficaciùs comprimant ferocitatem. Sanè tria Elephantorum genera authores ponunt, palustres, montanos, & campestres, Palustres omninò dementes leuésque esse montanos prauos & insidiosos, campestres mansuefieri faciliùs, & longè dociliores aiunt, quos nequaquam stupidos existimant illi, qui eos in theatris figurarum notas & mutationes varietatésque callere, multorum testimonio compertum asserunt. Romæ illud accidisse proditum est, cùm eorum grex & saltationes, & orbium lubricationes edoceretur, indociliorem fuisse vnum, qui cùm à magistris increpatus & B castigatus esset, noctu visus est ad vmbram [c] Lunæ institutionis documenta illa per semetipsum attentare, meditari, & exercere. Verùm hæc non ita fortè videantur admiranda, quæ fame magistra discere cogantur, illa potiùs admiremur, quæ faciunt, fieri nullis vnquam legibus instituti, probitate, prudentia & æquitate, nullis ferè animantibus inferiores.

[a] *Philostra. lib. 2. de vita Apollonij. Elephas proximus homini prudentia & consilio.*

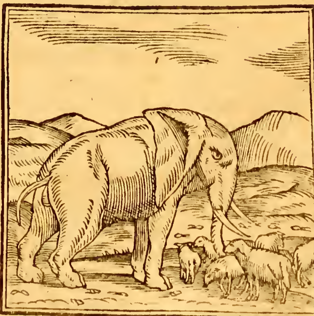
[b] *Ab Elephanto nil differs.*

PIETAS.

QVID quòd sponte sua, naturæ quadam sublimitate pręditi, pietatem colunt, & religionem obseruant? Noua enim apparente Luna, spontè, vbi iure suo degunt, viuo se flumine purificant: si morbis infestantur, Deorum auxilium implorant, herbas cœlum versus iaciunt; earum internuncio eò preces allegante, qui quidem gestus excipiendus est ab iis, qui pietatem ex Elephanto picto exprimere voluerint. Iidem humanis proximi sensibus, sermonem patrium intelligunt, gloriam & honores ambiunt, ignominia notati, mortem infamæ vitæ præferunt, quam interdum, alia sibi consciscendæ mortis occasione negata, inedia finierunt Quoties verò in theatris oppressi, amissa fugæ spe, vulgi misericordiam supplicarunt, & quadam sese lamentatione complorantes, totum caueæ con- C sessum in lachrymas concitarunt?

MANSVETVDO.

CVM tamen tanta ipsi sint ęquitate, mansuetudinéque, vt crudelitatis alienæ ministerio fungi minimè cogi possint, quod irrito olim Bocchi conatu apparuit, contra minùs validas feras pugnare prorsus negant: cúmque maioribus non nisi lacessiti, & in grege pecudum ambulantes, occurentia manu dimouent, ne quid obterant imprudentes: tantáque illi imbecillioris huius gregis tenet reuerentia, vt vel feri ex Arietis conspectu mirificè cicurentur, lenésque atque tractabiles fiãt. author Plutarchus Symposiacῶn XII. Quid quòd aberrantem hominem in solitudine factum obuiàm non modò non trucidant, aut alia afficiunt iniuria, sed clementer [c] & placidè sese duces præbent, & viam illi commonstrant? Quod verò de sermone dicebamus, quem patrium intelligãt, ac etiam certum eos inter se habere tradit [d] Oppianus, verùm non nisi à magistris suis intellectum. Iam illud ætati nostræ claro innotuit experimento, eos magistri sui dicto audientes esse, siue progrediendum, siue regrediendum sit: quem feriant, quibus abstineant, quos inuadant, vbi temperandum iræ, ex ipsius magistri sermone cognoscere, vt non immeritò confirmata sit opinio, *Huiusmodi*

[c] *Plin. cap. 4. lib. 8.*

[d] *Elephantes inter se colloqui.* ἐλέφαντες ἐπ' ἀλλήλοις λαλέουσι.

a Epistola ad Mariu. *esse quandam illi belluæ cum genere humano societatem*, vt M. Tullij [a] dictum super ea re identidem vsurpemus. Cùm igitur Elephas iusti & immoderati imperij species quodammodo esse videatur, meritò Regis nomen, tum ob virtutes, quas superiùs in eo recensuimus, tum ob hanc ipsam mansuetudinem atque clementiam, adeptus est. M. Antoninus cognomento Philosophus, nihil quicquam esse dicebat quod Imperatorem Romanum magis commendaret gentibus, quàm clementiam, eáque de causa, neque quidem in rebelles suos sæuitum voluit. Hæc Cæsarem Deorum adscripsit numero, hæc Augustum consecrauit, hæc Pio cognomentum dedit, hac eadem de causa Senatus Rom. timore eo liberatus, quem ex Maximini Imp. immanitate contraxerat, clementissimis Impp. Maximo Balbino & Gordiano statuas cum Elephantis decreuit. Quamuis alia de causa Gordiano tertiò quadrigæ Elephantorum decretæ sunt, quippe vt qui Persas vicisset, triumpho Persico triumpharet. Sed qualis ea in animali bruto mansuetudo fuit, quam recitat Plutarchus? Romæ cùm pueri quidam per lasciuiam Elephanti promuscidem stylis pupugissent, iratus ille vnum ex illis arripuit, eum in sublime iaculaturus, sublatóque ad hoc præ metu puerorum ingenti clamore, socij morituri vicem deplorantium, tanto omnium mœrore Elephas intellecto, arreptum puerum humi molliter deposuit, satis habens metu illo puerilem audaciam castigasse. D

IRA LACESSITA.

QVAMVIS verò ita natura mansueti sint, in iras tamen acriter incitantur, perturbatíque irritatione aliqua acerbiore, immaniter efferascunt, *Iustus enim* (vt in Diuinis habetur literis) *cùm irascetur peior est*, eoque casu tam hostibus quàm ductoribus suis perniciosi sunt. Quam in eo animali naturam cùm non ignoraret Annibal, eam in vsum suum conuertit: quippe cùm in Præalti fluminis transitum Elephantos compellere non posset, neque materiæ, qua naues conficeret, copiam haberet, ferocissimum Elephantem sub aure vulnerari iussit, percussorémque transnatato statim flumine procurrere: Elephas exasperatus ad persequendum sui doloris authorem, transiuit amnem, & ita reliquis idem audendi exemplum fecit, vt Stratagematicῶn libro primo apud Iulium Frontinum habetur: idque in traiiciendo Rhodano factum Liuius tradit, quamuis variatam actæ rei memoriam esse confiteatur. Sanè Mauri [b] affirmant cor duplex Elephanto esse, altero quidem irasci, altero ad lenitatem induci, atque hoc illud est quod horum vtrunque munus supra modum exequitur. Sanè Elephas ad hæc vsque tempora longa seculorum serie in Italia fabulosus habitus est, neque hominum quisquam adduci poterat tam deformem immanémque belluam, qualem quantámque in picturis aspiciebant, iis dotibus excellere, quibus apud rerum scriptores insignis habebatur. Nam quamuis trecentesimo abhinc anno Fridericus II. Imperator. Elephantum ad nos ex Idumæa transuexerit, & superiori ætate alter in Italia visus fuerit, nihil tamen præter corporis vastitatem, quod celebratione dignum censeretur, super illis memoriæ proditum extabat. Cæterùm omnem historiæ antiquæ fidem adimpleuit Hanno [c] Elephas, quem initio diximus ab Emanuele Lusitaniæ rege, Indiæque triumphatore, Leoni X. Pont. Max. dono missum, ac nos Romæ vidimus, Reuerendiss. Domine, qui tanta ingenij, intelligentiæ atque docilitatis exēpla præstitit ea ætatula (quadrimus enim huc aduectus erat) vt non modò quæ à scriptoribus tradita fuerant credamus, verùm authores ipsos in hoc animantium genus quasi inuidos, eleuasse plurima, quæ longè magnificentiùs illustranda fuerant, suspicio sit. Hinc factum, vt ad eius significata, & eorum causas recensendas effusior accesserim, qui priusquàm animal inspicerem, ne pro anilibus fabulis eorum bona pars acciperetur, veritus fuissem. Illud autem profiteri possumus, de reliquis animantibus quæcumque fidem excedere videantur, scriptorum authoritati nos acquiescere: super Elephanto verò quæcūq; admirāda traduntur, nos in Hānone, vel paria, vel veteribus illis lōgè maiora, oculata fide deprehendisse, cuius rei Romā ipsam frequētissimum totius orbis theatrum testem appellamus. Sed minimè loco hoc dissimulandum, quod super eiusdem Hannonis ingenio Michaël [d] Syluius, regis sui ad summum Pontificem orator, summæ, vt nosti, vir integritatis, fideique sanctissimæ, atque alij narrauēre, rémque multorum testimonio cōprobauēre. Cùm destinasset Emanuel Rex eum Romā Pontifici Maximo domum ire, naui quam inscenderet iam instructa paratáque ad profectionem, nullo vnquam pacto per aliquot dies fieri potuisse, vt Hanno vel duci se ad nauim, vel si quo modo adductus fuisset, eam vellet inscendere, vsque adeò auersabundus profectionem huiusmodi reformidabat. Cumq; Rex super ea re solicitus admodùm esset, magnísque pollicitationibus vnumquemque inuitaret, qui deducendi, asportandíque Hannonis negotium suscepissent, neque quisquam nomen profiterentur suum, insusurratum demùm est regis auribus, eius belluæ magistri dolo hæc fieri: quippe qui puellæ cuisdam amore perditus, ægrè ferret se in tā lōginquas regiones ablegari, proindeq; Hannoni persuasisset ne se abduci E F

b Cor duplex Elephanto.

c Hāno Elephas.

d Simile fere exemplū Christop. à Costra in libello de Aromatibus.

A abduci pateretur abuehendum, quippe eum in loca sterilia, inamœna & barbara, vbi ludibrio contumeliisque omnibus tanquam hosticæ terræ animal afficeretur, neque victui neque ornatui eius vel necessaria, vel commoda suffectura: longum ad hæc iter & incommodum, & vastum maris æquor arandum, vt satius esset in qua tunc erat terra quamprimùm contrucidari, quàm per tot viarum difficultates ad ærumnosissimam denique vitam peruenire. Rex hac re cognita, magistrum Hannonis ad se quamprimùm accersiri iubet, séque dolos eius comperisse dicit, ageret itaque vt intra triduum Hanno in nauim imponeretur, idq; ni properè fieret, interminatus est actutùm se hominem extremo supplicio affecturum, vt aliis exemplo esset, qui mandatis regiis fucum facere ausi essent. Hac [a] regis asperitate territus Elephanti magister, cùm nullam in cunctatione salutem intueretur, discipulam belluam aggreditur, docet se maleuolorum quorũdam fraude subornatum, qui & felicitati vtriusque inuiderent, & regi optimo malè obtemperantes essent, longè autem secùs rem habere, quàm illi mentiti essent. Siquidem non immania & effera loca profecturi erant, sed ad vrbem orbis terrarum dominam, amœno loco sitam, vbi rerum deliciarúmque omnium quotquot vel auidissimi cuiusque cupiditate expeti possint, copia fertilissima redundaret. Ibi esse Principem, cui totus penè terrarum orbis assurgeret, apud quem is in deliciis habendus esset: & tanquam Lusciniæ pullus, lautitiarum blanditiarumq; affluentia nutricandus, proinde bono animo esset, secúmque primo quoque tempore lætus & alacer nauem inscenderet, affuturos nauigationi Deos cursum omnem incredibili fœlicitate prosecuturos. Ita Hannonem ab eodem magistro in aliam sententiam deductum, vbi signa data sunt, vltrò nauem conscendisse, neque vlla vnquam imperia toto itinere detrectasse.

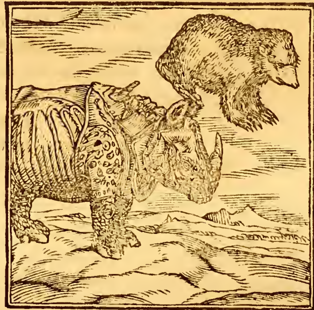
[a] *Recens & memorabilis historia.*

DE RHINOCERONTE.

B QVI Rhinoceronta in Domitiani numis inspexêre, quid id signum sibi velit, quæritare solent. Ego factum id ad Principis adulationem dixerim, qui animalia huiusmodi spectaculis obtulerit, cuiusmodi munus illud fuit, quod à Valerio Martiale celebratur:

Præstitit exhibitus tota tibi Cæsar arena,
Quæ non promisit prælia Rhinoceros.
O quàm terribiles exarsit pronus in iras,
Quantus erat cornu, cui pila Taurus erat.

IRACVNDIA EX TARDItate ferocior.

SVNT enim qui lentitudinem irascendi, ac nullum mox adhibitum modum excandescentiæ, per huius animalis hieroglyphicum intelligant. Nam in eo conueniunt authores magna id indigere irritatione, sed vbi irasci cœperit, esse ferocissimum, quod & altero Martialis expressit Epigrammate:

Sollicitant pauidi dum Rhinoceronta magistri,
Seq; diu magnæ colligit ira feræ.
Desperabantur promissi prælia Martis,
Sed tamen is rediit cognitus antè furor.
Namque grauem gemino cornu sic extulit Vrsum,
Iactat vt impositas Taurus in astra pilas.

C SVNT qui volentes potentem aliquem Regem imbecillioris alicuius artibus vexatum intelligere, Elephantum pingunt in certamen à Rhinoceronte lacessitum. Nascitur hic siquidem natura hostis Elephanto, longitudine ei penè pari, sed cruribus multò breuioribus, colore buxeo, vt ait Plinius [b]. Cornuis ad saxa limato se pugnæ præparat: in dimicatione aluum maximè petit, quam esse molliorem intelligit, eaque perfossa, actutùm superat Elephantum.

REX POTENS IMBECILlioris artificio petitus.

[b] *li.8.ca.20.*

ROBVSTVS.

SANÈ fortem atque robustum Diuinæ literæ, vt Eucherius tradit, per Rhinocerontis imaginem accipiunt illúdque Iobi ex Hebræo affertur. *Nunquid vult Rhinoceros seruire tibi? Terribilis,* ait is, *fera Rhinoceros, cui gemina in naribus cornua:* atque ita [c] in Domitioni numis obseruauimus, in quibus Rhinoceros spectatur nares gemino cornu insignis, qualem celebrat Martialis: Præterea qui nuper allatus est ex India inferiori ad Lusitaniæ regem cuius imaginem ad Leonem X. P. M. transmissam vidimus, vnum quidem quidem in nare cornu habet, alterum supernè prorumpit, non adeò magnum, sed prævalidum esse Lusitani omnes, qui animal viderunt, attestantur. At longè curiosiùs hoc videndum: in Diuinis siquidem

[c] *Domitiani numus.*

quidem literis μονοκέρωτος, & ῥινόκερωτος, Vnicornem scilicet & Maricornem plerisque locis confusim acceptum fuisse, nimirum à nouis veteribus Theologis, qui cum historiam ignorarēt, duo hæc vnum eundémque esse crediderunt, ita vbique ab aliis Vnicornem, ab aliis Naricornem vno eodémque loco positum inuenias. Id quod accidisse puto, quòd, vti diximus, plerique horum idem esse animal arbitrati sunt Rhinoceronta & Monoceronta: cùm alioqui longè diuersa sint, separatímque à Plinio vtrumque positum, qui libro octauo, capite post vigesimum primo, Monocerontem asperrimam ait feram, reliquo corpore Equo similem, capite ceruino, pedibus Elephanto similis, cauda Apro, mugitu graui, vno cornu nigro media fronte cubitorum duûm eminente. Quæ quidem descriptio eū signat, quem vulgus Halicornum vocat, quem aiunt pudicitiæ ita amantem esse, vt non nisi puellæ virginis ope capi possit, quam venatores ibi statuerint sedentem, quò animal id potum pabulatúmve se conferre animaduerterint. Accurrere enim Vnicornem ad puellam huiuscemodi, inclinatúmque caput in eius gremium collocare, altissimóque mox occupari somno, signóque venatoribus à puella dato approperare eos, & feram nullo negotio capere, atque hoc vnius tantùm cornu præmio, quòd contra venena pollere prædicant: ramenta quippe eius efficacissimè sanare, & toris stratis partem eius impositam, si quid veneno vitiatum apponatur, sudorem emittere. Rhinoceronta verò eodem libro Plinius capite xx. ponit, qui in cornu non in fronte habeat, sed in naribus, alterum eum à Dracone hostem genitum Elephanto, & quæ superiùs allata sunt de vtriusque pugna. Sanè alibi in Diuinis literis Rhinoceronta hieroglyphicum esse fortis & robusti viri, vti superiùs dictum, notat Eucherius citato ex Iobe loco, *Nunquid volet Rhinoceros seruire tibi?* Et apud Balaam scriptum inuenias, *Cuius fortitudo quasi Rhinocerontis*, vt Latinæ pleræque omnes habent interpretationes, quamuis Sanctes *Vnicornis* reddiderit. Igitur si quid ariolandum, cum Psalmo hoc vigesimoprimo comparatio referatur ad animalia robustissima & indomita, diuinúmque auxilium contra eorum imperium atque vim imploretur, quippè vt Chaldæi & Arabes exposuerunt, *Salua me à feroci fortissimo sicut Leone, & à rege potente, cuius potentia sit sicut Naricornis*, eâmque plerique lectionem probent, non dubitarim asserere hoc loco *Rhinocerontis*, legere. Vbi verò Psalmo XXVIII. mentio fit amabilioris animalis, dicatur quippe Sarion apud Hebræos, quod Græci reddidêre ἠγαπημένος ὡς υἱὸς μονοκερώτων, Latini, verbum verbo reddentes, *Dilectus quemadmodum filius Vnicornium:* vetus etiam traductio *Vnicornium* habeat, nulli dubium esse crediderim, quin castior istius loci lectio sit μονοκερώτων. Atque hæc, mi Domine, sunt quæ super Elephanto, qui Rhinoceronta secum traxit, colligere per occupationes licuit. Tu, qui ætatem omnem, horásque omnes assiduæ lectioni soles impendere, longè illustriora reconditioráque forsitan inueneris, quæ si ad manus meas peruenire non potuerunt, indulgendum est mihi: non enim ignarus es, quantùm mihi Principum obsequia, negotiorúmque perturbationes de studiis literarum subtrahant, crebrísque me interpellationibus auocent. Quare tu, atque alij, qui vitæ meæ rationem inspicitis, mihi estote æquiores, cùm præsertim admoneat Maro, Neminem esse qui possit omnia.

***

Monocerōtis ac Rhinocerontis descriptio, & eius in diuinis hieroglyphicis.

AD

A

AD ERVDITISSIMVM LÆLIVM TAVRELLVM, ILLVSTRISSIMI COSMI DVCIS FLORENTINORVM IVRI PRÆFECTVM,

de iis quæ per Taurum & Bubulum omne genus significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

LIBER TERTIVS.

IN publica peccare commoda videar, doctißime Taurelle, si Tauri mei mugitus nescio quos, Serenißimo Duci Cosmo meo, imò tuo, imò proborum omnium patrono, dedicare non erubuerim. Nam quamuis non sim nescius eum studiosorum commodis applaudere, maiorum suorum exemplo, qui omnes summam & eam æternam laudem comparauere, dum scilicet literas & virtutes, & bonos omnes mores in Italia, atque adeò in ipsa clarißima ciuitate Florentia florere, & in honore esse, omni studio conatúque omni curauêre: negotia tamen, quibus iuuenis ornatißimus nunc in tanto rerum Italicarum motu & perturbatione detinetur, non permittunt, vt importunus eum accedam, tametsi sapientißimè, & magna cum ciuium suorum commendatione omnia temperet & moderetur, ita vt omnes curam studiúmque senile in ætate tam viridi, admirentur. Quare Taurello potiùs amico benignißimo eum alendum curandúmque dedi, cui cibus is, quo Taurus noster pascitur, sufficit abundè, vt cùm opportunum fuerit, résque ipsa monuerit: suo tempore & loco Taurellus de Tauro, quæ in eo sunt laudabilia, atque magnæ etiam admirationis, proferat, & ratiocinetur, Principémque ingenio præstantem, quibus dotibus animal polleat, &, si dicere licet, quibus virtutibus insignis habeatur, interdum commonêfaciat. Nam quæ homines rectè laudabiliterque faciunt, cùm illi ad hæc agenda nati sint, & vnusquisque ab animo suo, qui ratione pollet, poßit exempla desumere: quia tamen dotes hæ ab humana natura demanant, non vsque adeò sunt in nobis admirandæ: sed quæ fera faciunt animalia, quibus singuli ferè singulis motus sunt impertiti, si vltra naturæ suæ fines prouehantur, eò pretiosiora iudicantur, quò magis interdum humanum genus in certamen prouocare comperiuntur: cuiusmodi multa admiranda super Elephanto proximo Commentario ad Reuerendiß. Sfortiam commemorauimus, quibus non inferiora forsitan de Tauro vel Bouillo omni genere dicturi sumus.

C

TEMPERANTIA.

ADMIRABILEM quandam in Tauro continentiam cùm animaduertissent Ægyptij Sacerdotes, temperantia præditum hominem, ab humanarum quippe rerum affectu non alienum, cæterùm modestiæ seruantissimum, significare si vellent, Taurum naturæ admodùm robustæ ac validæ faciebant, cuiusmodi speciem Philostratus Pasiphaë descripsisse mihi videtur, cùm ductorem illum gregis, pugnacem, superbum, exultantem, speciosum cornibus, colore niueo, lato gutture, ceruice crassa, palearibus latè longéque pendentibus, armis ad aspectum inhorrescentibus effingit: qualem quippe faciem habemus in numo quodam argenteo, cuius inscriptio est, [a] M. L. THORIVS. Causam huius hieroglyphici eam Philosophici tradunt, quòd animal hoc sit calidissimum, atque inguine præcipuè potens, ita vt vno tantùm initu citra motum impleat efficacissimè: quòd si contingat, vt à naturali aberrarit loco, Vaccam ea in quam occursarit parte, qua præditus est inguinis firmitate, vulnerat, non secus ac si telo eã acutu impetiisset. Vsque adeò verò semen illi promptuarium est, vt exectum Taurum implesse tradat Aristoteles, atque hinc plerique veteres scriptores, viri pudenda Taurum appellauêre, vt muliebria βȣ̂ϐαλιον. Animal tamen hoc in libidinem vsque adeò concitatum & furens, non sæpius quàm bis die inscendit: à conceptu verò ipsius Vaccæ modestus castúsque, nihil vlteriùs tentat. Huius rei causam in Vacca multi ponũt, quæ Taurum propter rigorem genitalis nimiámque tentiginem, veluti Ceruæ etiam, neque non Testudines faciunt, rarò patiatur. Vnde dixerit [b] Horatius de fugitiua puella:

[a] *M. L. Thorij numus.*

[b] *In Epodis.*

Nondum

Nondum ſubacta ferre iugum valet, D
Ceruice nondum munia comparis
Aequare, nec Tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus:

Sedenim ſpectandum hoc exemplum continentiæ habere cauſam in Tauro, manifeſtum eſt ex eo, quòd ſponte Taurus à conceptu diuortio quaſi facto, ſecubat, ac, vt in Epiro maximè videre eſt, trium plerunque menſium ſpatio non apparet, ſed errabundus, vt apud Virgilium[a] eſt, *Latus niueum molli fultus hyacintho, Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas*, &c. quod ait[b] Ariſtoteles, ἀτιμαγελεῖ, quod non infeliciter quidam *Abarmentatur* dixêre, hoc eſt, ſeorſum à Vaccarum conſortio, grege conuictúque paſcitur. Quod dictum volui, vt vnuſquiſque ſciret quo geſtu Taurus pingendus ſit in continentiæ ſignificatum. Vt verò ad verbum ἀτιμαγελεῖ, & ex hiſtoria ad prouerbium reuertamur, hæc eò ſpectant, vt impoſitum petulantiæ modum, & probatiſſimam ex ea pictura continentiam intelligamus: atque ita fortè accipiendum illud apud Theocritum[c], ἔβα ϗ ταῦρος ἀν᾽ ὕλαν, *in ſyluam abſceſſit Taurus*, ſed hæc tamen, quia copioſè & feliciter ſunt ab eruditiſſimis pleriſque viris, præſertim Eraſmo[d] Roterodamo, tractata, nos non vlteriùs proſequemur. Neque verò me latet in Epiro Pyrrhicas[e] Boues fuiſſe miræ magnitudinis, quæ, quia Veneris expertes eſſent, & omninò intactæ cuſtodirentur, ἀταύραι dicebantur: ſed hoc illis hominum cura, non natura dabat. Eædem neque iungebantur, ideóque *Iniuges* dictæ, quòd incontaminatæ pudicitiæ ſymbolum præ ſe ferrent. Mineruæ in primis mactabantur, virginitatis, quæ iugum neſciat, indicium. Ex iis autem ſatis manifeſtum eſt, nos in libidinis temperantia dubio procul ab eo genere vinci, quod alioqui procaciſſimum, & in riuales pugnaciſſimum eſſe conſtat. Quare haudquaquàm leui de cauſa cœleſtis ille Taurus Veneri dedicatus, neque Venus temerè à ſapientiſſimis Poëtas Aurea vocitati eſt, quæ quidem ſynceram, caſtam & puram generandi cupiditatem cœlitùs inſpirat, non laſciuias petulantiores, adulteria turpia, & impudicam humani generis contumeliam, quam voluptatibus dediti mortales, dum appetentiùs æquo per ſummam incontinentiam conſectantur, cogi ſe vi ſiderum affirmare audent, quò ſuæ velum impudentiæ prætendant, cùm tamen à cœlo nihil non vndecunque ſanctiſſimum emanare veriſſimè dicat Plato. Sedenim ſi non ex ciuilis vitæ moribus, ſi non ex diſciplinis, & ſapientum præceptis, ſi non denique legum minis ad honeſtatem inſtitui potuimus, agè agè, iam à brutis rectam viuendi rationem adipiſcamur, & ingenium eorum ſecuti, noſtræ opem feramus imbecillitati. Tali autem continentia fuiſſe præditum Druſum, fama canit, qui ſe vxori, quandiu in expeditione Germanica fuit, conſeruauit. Et quod de Tauri ſecubitu dicebamus, Peſcenium quoque Nigrum ferunt ignarum rei Venereæ fuiſſe, niſi quantum procreandis liberis impenderetur. Inuenies huiuſmodi exempla in hiſtoriis etiam recentioribus, vt de Pemone Bellumenſi, quem Vtinenſes ob integritatem, iuſtitiam, ſummámque prudentiam, Principem ſibi delegêre. Neque ſua in hoc fraudandum laude fœmineum genus, cùm Zenobia illa Aureliani Imper. etiam hoſtis epiſtola commendetur, quæ Gallieno Rempub. negligenter adminiſtrante, imperium ſibi comparauit. Eam ferunt cùm ſemel concubuiſſet, expectatis menſtruis ſe continere ſolitam, ſi prægnans eſſet, ſin minus, poteſtatem quærendis liberis viro conceſſiſſe. Vulgò tamen apud Seras nefas eſt à conceptu fœminam adiri. Eius continentiæ atque modeſtiæ cauſa, qua Boues, ita vt oſtenſum eſt, commendantur, Mycerinus Ægypti rex Cleopis filius, filiam, quæ ſe ſuſpenderat, quòd ſtupratam ſeſe à patre ferret indigniſſimè, lignea Boue auro ſolido ſuperinducto condidit. Et antiquiſſimis Hebræorum ſacris offerre Vitulum, eſt carnis impotentiam peruiciſſe, vt Origenes in Leuitico interpretatur. Exempla verò huiuſmodi ea de cauſa nonnunquam interſerimus: quia totus hic noſter labor ad eorum vſum ſuſceptus eſt, qui pictura delectantur, vt præter Ægyptiaca, & alia pleráque myſtica hiſtoriam etiam habeant, quam ad id quod elegerint argumentum accommodare poſſint.

[a] Ecloga 6.
[b] lib. 6. de natura animalium.
[c] In Idyllio Thyenicho.
[d] Chil. 1. Ce. 1. pro. 43.
[e] A Pyrrhi regis cura. Pl. l. 8. c. 25.
Venus cur aurea dicta.
Hieroglyphicorũ vſus.

E (margin, beside "ceram, caſtam & puram … adul-")
F (margin, beside "rum ſacris offerre Vitulum …")

MODESTIA.

NEQVE alia de cauſa crediderim ego mulieres Elienſes, cùm Baccho, quem colebant, preces funderent orare ſolitas, vt βοείῳ ποδί, Taurino quippe pede ad ſe veniret, niſi vt ſuam ita modeſtiam oſtentarent: nihil enim minus fœminam decet quàm præcipitantia, vel ardor audaciæ. Quare Dido[f] Virgiliana cùm modeſta inducitur, breuiter, & vultum demiſſa profatur. Figurabant verò Græci Dionyſium Tauri ſpecie, quòd eundem, & Oſirim intelligebant, de cuius probitate atque iuſtitia ſummíſque in humanum genus beneficiis, multa multis in locis hoc commentandi genere dicenda ſunt. Porrò Dionyſius apud Argiuos βουγενής, quaſi bouigenam, aut ex bouillo genere, dicere vellent cognominabatur. Quòd verò ſuperiùs dictum eſt, cœleſtem Taurum pios & honeſtos atque legitimos amores afflare, non ſum neſcius Iulium Maternum iis impudicitiam minari, qui Taurum habuerint in horoſcopo: maluiſſem eum prolificum, aut fœcundum dicere, ne notam eam cœlo inuſſiſſet immeritò. Huius ſanè fertilitatis, & præſentaneæ ſeminis facultatis ergo inſtitutum aiunt boni ominis cauſa, vt in condendis oppidis ſulco illo primigenio imprimendo, Bos mas non caſtratus, & Vacca iungerentur, & cùm ſacrificabant circum mœnia, quinto quoque anno integra animalia mactabant. Sanè Orpheus menſem μονοκέρωτα μόσχον appellat, vnicornem quippe Vitulum. Et Euſtatius Ἰλιάδα, menſem ait Bouem dici: vtpote qui ſit generationis effector.

[f] Æn. 4. l. 4.

A

PETVLANTIÆ FRÆNVM.

Taurus ab Hercule superatus.

Ad hæc Niliaci illi sacrorum custodes, cùm hominem à priori petulantia sibi modestiùs consulentem significare vellent, non simplici forma Taurum, sed Caprifico caput, colla armósq; redimitum, pro istiusmodi virtutis hieroglyphico proponebant. Caprifico enim ea vis est, vt lasciuientiũ Taurorum, & quantumuis ferocientium naturam vsque adeò compescat, eorum collo circumdata, vt immobiles propemodùm eos reddat: cuiusmodi Taurum ab Hercule compressum domitúmque mystico fabulamento Græcia confinxit, perinde ac reliqua etiam monstra superata, cessisse virtuti vitium hieroglyphicè significant: tametsi non sum ignarus, quæ de Tauro Herculeo traduntur, referri à plerisque ad Acheloum amnem, cuius fabula, quia omnibus est scholis tritissima, mihi nunc est dissimulanda. Origenes Adamantius Taurorum immolationem, quæ in diuini numinis tabernaculo fieri iussa est, per Hebræorum legem, significare dicit apud nos superbiæ tumorem, & insolentiam esse mactandam. De vitulo verò in holocaustum offerendo, copiosissimè scribitur ab eodem in Leuitico homilia secunda.

OBTVTVS AMATORIVS.

B Neqve tamen illud omitti debet, Obtutum amatorium, qui modestia seruata fiat, ad Tauri oculos referri solitum à peritissimis. Vnde illud, βλέπειν ταυρηδὸν, quod tum in Platonis, tum in Xenophontis Conuiuiis, & Phædone, & alibi, eadem ferè sententia positum animaduertas, tametsi nonnulli rem ad indignationis significatum retraxêre, toruúmque tueri interpretantur: quo significato apud Rristophanem super Æschylo dictum, ἔβλεψε γοῦν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω, *Aspexit igitur Tauricè ad humum lumina deiectus.* Hac enim facie iratus Æschylus inducitur ab Aristophane. Neque sum nescius toruitatem à Taurorum ferocia dictam, vt etymologiarum authores tradunt, qui toruitatem Tauri acerbitatem interpretantur. Huic longè dissimile est βοῶπις, quo quidem oculorum pulchritudo, atque gratia significatur. In iis tamen quos superiùs citaui, nimirum de amatorio obtutu intelligitur, in quo modestia primas obtinet, ísque plurimùm fieri solet in obliquum, & id toruum est.

BONORVM OBSEQVIVM.

Taururs numo impressus.

Alia porrò picturæ specie, hominem ea modestia præditum, vt facilè eum queas à perperàm factis auertere, indicare si vellent, Taurum genu dextero illigatum pingebant: hunc enim si dextero alligaueris genu, mansuetum & vincula consequentem inuenies. Hoc cùm Romæ Clementis VII. principatu Græculus quidam effecisset, ducto sæpius ferocissimo Tauro per vniuersam vrbem, quem tenui admodùm funiculo ita religarat à genu, peritissimi Magi nomen
C apud imperitos assecutus est. Edomitæ autem ferociæ hieroglyphicum apud Georg. Anselmum vidi, impressum numo Taurum cauda surrecta, capite cernuo, anteriote cruore læuo genu flexum, sub querno stipite, à quo laurea pendebat: ab altero latere caput Leonino spolio armatum. Inscriptio, MILOCROTON.

PROLES MASCVLA, PROLES FOEMINEA.

Aegyptii iidem sacerdotes, vbi masculam prolem mysticè describere vellent, Taurum ab inscensione in dextram se partem demittentem figurabant, si verò fœmineum fœtum exprimere voluissent, eundem in læuam auertentem se pingebant. Compertum siquidem est, Taurum à conceptu discedentem si deflexerit in dextram, marem esse genitum, si ab læua abscesserit fœmineum esse fœtum. Adhæc Parmenides, fœtum tunc esse patri similem asserit, cùm à dextera locorum parte editur, matri verò, cùm ab læua. Hippocrates tradit sinistro teste obligato marem generari, dextro verò fœminam, tantíque esse dextrarum sinistrarúmque partium in maribus fœminísque cognoscendis obseruationem, vt si mammarum prægrantis mulieris dextra flaccescat, macráve repentè fiat, si gemellos paritura fuerat, marem abortum fieri dicant: si verò sinistra macrescat, fœminam deperdi. Quin & Onirocritæ hæc eadem intelligunt, cùm imaginari dextra parte dentes amissos, marium consanguineorum obitum ariolantur: ex sinistra verò, fœminarum. In dextra autem parte vteri materni sæpiùs moueri mares, in læua verò fœminas constat. Albertus sibi compertum ait, mulierem

quandam fœminas tantùm parere solitam ea de causa, quòd à conceptu semper in læuum latus decumberet, admonitam verò cœpisse in dextram conquiescere, ac solos deinde mares genuisse. Neque verò dissimulandum quod ab Ægyptiorum commentum facit, Septentrioni vim masculam inesse, quod neque quidẽ Aristoteles dissimulauit: docet enim is, si masculos plures creari volumus, admissuræ tempore, dies siccos, & halitum Septentrionis eligendum esse: & contra eum ventum greges pascendum: sin verò fœminas generari velimus, Austri captandos flatus, & in eum pascua dirigenda, quòd vis in eo vento muliebris insit. Africanus quoque rem hanc tangit in Georg. Ait enim: *Si marem velis, Aquilone spirante ad missuram faciendam, si fœminam, Austro.* Sedenim de læuis dexterísque mundi

Quæ dextera ac leua mũdi partes.

partibus magnum est inter authores dissidium. Vnà enim cum Ægyptiis dexteras mundi partes Solstitiales, sinistras Brumales intelligit Empedocles, de quo ita Galenus, ἐμπεδοκλῆς δὲ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τῶν θερινῶν τροπικῶν, ἀριστερὰ δὲ κατὰ τῶν χειμερινῶν. Neque desunt qui primas olim fœminas ad Ortum & Meridiem terra genitas, mares verò ad Septentrionem & Occasum fabulentur. Plato tamen Aristotelésque alia ratione orbem diuidentes, Orientales esse dextras, à quibus initium motus, læuas autem occiduas, tradidêre, vt idem Galenus recitat, πυθαγόρας καὶ πλάτων καὶ ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι τὰ ἑῷα, ἀφ' ὧν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως, ἀριστερὰ τὰ ἑσπέρια. Contrà Varro Latinæ linguæ lib VI. cœlum ait dici templum, eius autem cœli partes quatuor constitui, sinistram ab Oriente, dexteram ab Occasu, anticam ad Meridiem, posticam ad Septentrionem Cui Plinius subscribit dicens, errantia sidera contrarium mundo cursum agere, quippe læuum semper illo in dexteram præcipiti: quamuis Festus anticam eam cœli partem, quæ ad Meridiem Sole illustratur, dexteram vocat, ita enim anticam interpretatur: posticam verò ad Septentrionem, sinistram. Alcinoüs in Græcorum monumentis adnotatum ait morem sacrificandi seruatum diu, vt circumcurrerent aras, cursum auspicati ab læuo dextrorsum, Zodiaci quaàd imagine, cuius motus sit mundo. diuersus ad exortum vergens: mox verò à dexteris læuorsùm procurrerent, quo motu cœlum rotari manifestum. Contra Ægyptiorum positionem T. Liuius libro ab Vrbe condita primo, dexteras ad meridiem partes Augurum instituto, ad Septentrionem sinistras statutas ait. Ad hanc sententiam facit quod Psalmo apud Heb. 89. legitur, *Aquilonem & dextrum tu creasti*, quod nonnulli Austrum interpretantur, alij mare. Cum Hebræis verò consentiunt & Chaldæi, qui Austrum ponunt. Sedenim & Auster pro Mari non ineptè accipitur, si sphæra recta statuatur polis ad finitorem inclinatis. Nam Ægyptij, quos Cleomedes, non postremi nominis author, secutus est: ipsam mundi totius figuram aliter descripsêre, vtpote qui Auroram esse caput, Borealia dextera, Australia sinistra constituêre: maritimísque piscibus, tum ob alias causas, quas loco suo recensuimus, tum ob id præcipuè abstinebant, quod Nilum à sinistra ortum, quippe fœminea fœcundáque parte, in dexteram quippe virilem sterilémque (ita enim erant eorum commenta) illapsum: quippe vbi mare sit, corrumpi dicerent. Nam de maris ipsius sterilitate suo loco diximus, atque ita dexteram oram, hoc est, maritimam considerato Ægypti situ, perditionis symbolum statuebant. Neque hîc dissimulandum, quod apud Eucherium, vbi de Aquilone loquitur, qui pro Dæmone accipiatur, inuenies eum vocari Dexterum, & ita ipsum quoque sibi Dexteri nomen adsciscere. Nam & Hieronymus quartis Hebræorum castris Aquilonem dexterum appellari tradit, sed falsum ait nomen, cùm de Dæmone eius venti domino intelligatur, qui vndecunque sinister sinistra omnia mortalibus suggera appetenda. Causam tamẽ Eucherius super Dexteri nomine aliam ab hac arbitratur, quippe quod perperàm agere volenti, dexter adsit obsecundando, suadendo, procliu iter attrahendo. Nam illud palàm est, ait, in Sacris literis diabolum gestare Aquilonis nomen, eáque locutione quicquid bonis conatibus aduersatur accipi: is enim bonorum operum ardorem extinguit, atque omnia frigefacit, & ob id & infideles & impij, contumaces sceleratíque homines, eo notantur hieroglyphico. Vnde illud, *Ab Aquilone pandetur omne malum.* Et quia flatus vehemens quò frigidior, eò magis ignem in quem inciderit exsuscitat, dictum est, *Ab Aquilone exardescent mala super terram.* Tetigêre & Poëtæ nostri dexteras læuásque cœli partes. Sedenim Maro & Naso, nullius addicti iurare in verba magistri, eas non distinxêre. Lucanus Ægyptiorum adhæsit factioni, & sententiam ipse suam declarauit eo loco,

Ignotum vobis Arabes venistis in orbem,
Vmbras mirati nemorum non ire sinistras.

hoc est, in Australes partes non porrigi. In hoc autem id interest, vbi quis vniuersi statuat caput, quo super argumẽto plura dicere nostri non est instituti, quare ad ipsas rerum significationes reuertamur.

AVDITVS PROMPTVS.

AVDITV enim duo ex quadrupedum genere maximè pollent Ceruus & Bos: quamuis, vt in Asino dictum, Aristophanis interpres Murem & Asinum præferat: quod alij viderint. Sedenim Ceruus, quamuis acerrimi sit auditus, tantisper tamen eo excellit, quandiu arrectas auriculas tenet, quas vbi demiserit, non solùm non præstat auditu, verùm etiam laborat surditate. In Tauro aures ad audiendum promptæ semper, atque eo præsertim tempore, quo fœmina pruritu exagitata mugierit, quo non ampliùs quàm per horas ad summum tres afficitur, eo tempusculi spatio nisi Taurus accesserit, naturam colligit, neque anteà quàm vigesimo post die mas à fœmina repetitur, quod raro

tamen

A tamen accidit: quia Taurus quantumlibet longè abfuerit, accepta voce statim accurrit. Eáque de causa Ægyptij sacerdotes per auriculam Tauri pictam, & auditum obsequij sedulitatem indicabant. Pari modo Iuuenca quoque Tauro se morigeram præbet. Sanè Vaccam Ægyptij Veneri dedicarunt, quam cœlestem vocant, & Isidis suæ frōtem cornibus insignitam ostentabant: quippe ob obsequium quo ipsa quoque Tauro paret, simulac incitari eius ad Venerem mugitum audierit. Licèt verò singulis animantibus voces propriæ ad initum sint, vt Suibus, & Capris, & Ouibus, nulli tamen grauior quàm Bubus fœminis. In reliquis porrò animaliū generibus mares grauiùs sonant quàm fœminæ: in Bubus è contrario est, ait Aristoteles, nam Boum fœmina grauiorem, quàm mas vocem habet.

NEPTVNVS.

AT cùm mugitus pelagi Taurino sit non absimilis, & ipsi Neptuno Tauros immolabant, & eum ab eodem mugitu μυκυτὰν appellabant: quia idem Deus à sacerdotibus nonnunquam ταῦρος nuncupatus est. Quos verò Tauros Neptuno sacros esse volebant, vndecumque nigros deligi iussêrunt, vt ita pelagi colorem exhiberent. Atram enim, nigram, obscurámve maris aquam dicere mos
B vbique est, vnde etiam Aquilam, ab aquæ colore, quippe fusco, dictam volunt, Deúmque ipsum cærulicomum, & cæruleo indumento vestitum passim inuenimus. Adhæc pectus illi præualidum, armíque Taurorum in morem carnosiores attribuuntur. Hinc in pulcherrimo Syracusanorum numo latum conspicias portum, in cuius medio ea membrorum habitudine Taurus procumbit, Delphinis circùm colludentibus. *Syracusanorū numus.* Qui verò ludi Taurij nuncupati fuerunt apud Romanos, haudquaquàm Neptuno, sed inferis diis instituti erant ad sedandam pestilentiam, quæ Tarquinio Superbo Rege in mulieres grauidas sæuiebat: inde scilicet ortam, quòd caro Taurina populo diuendita fuerat. *Ludi Taurij.* De Neptuno verò, qui ταῦρος vt apud Hesiodum in Scuto Herculis, vocaretur, alij dicunt propter vndarum sonum, quæ, vti dicebamus, Boum instar mugitant: alij, quia Neptunus Taurina induebatur galea, vel quia ita eum Bœotij vocitabant, à Tauri sacrificio, quod illi erat institutum, de quo Maro: *Aenei. li. 3.*

Taurum Neptuno, Taurum tibi pulcher Apollo.

FLVVII.

QVIN & fluuios ipsos cornigeros, vel ταυροκεράνυς, hoc est, Tauricipites, & Taurituos, vt luculentam apud Græcos locutionem interpretemur, passim effingunt. Hinc Tibris Maroni,

Corniger Hesperidum fluuius regnator aquarum, *Aenei. li. 8.*
Et gemina auratus Taurino cornua vultu *Georg. li. 4.*
Eridanus.

Vt apud Ouidium in Metam. *Granico nata bicorni*, non vt vulgata habent exemplaria, *Gracili cognata Granico*. Sic Tauriformis Aufidus Horatio. *Li. 4. Carminum.* Nam & Taurum à Perillo Phalaridi dono datum, Gelonis fluuij fuisse imaginem, apud Pindarum in Pythiis legas. Et Timæus Taurum eum, quamuis ita dicatum ab Agrigentinis in mare proiectum asserit, ne qua tam sæui tyranni memoria superesset. Com-
C pluribúsque demùm in locis flumina Taurina specie fingi solita comperimus: vt Eurotas apud Lacedæmonios, Cephisus apud Argiuos Asopus apud Sicyonios & Phliasios fuêre: quem tamen Athenienses humana facie figurabant, cornibus tantùm à fronte prominentibus, siue propter mugitum, quem, vti dictum est, ciere flumina Taurorum instar videntur, & Taurorum instar atrocia sunt, vt Festus ait, siue quòd cornua fluminibus ab flexuosis eorum lapsibus attribuuntur.

TONITRVS.

QVOD verò pertinet ad mugitum, mythologi Philosophi abactas Geryonis Boues impulsu Herculis, tonitrus hieroglyphico significato intelligi debere autumant: quæ quidem sententia eorum est, qui Hesiodi Philosophiam interpretantur, ea scilicet de causa, quòd Poëtæ plerumque tonitrus auditos Mugire dixerint. Abigi verò ab Hercule dicuntur, quia Solem per Herculem intelligebant. Solis igitur calor in nubes illapsus, earúmque rigore coarctatus, simulac defractis nubibus erumpit, mugitus eos ciere consueuit.

LÆTITIA.

LATE verò diffusum est hieroglyphicum illud, vt per Vituli signum lætitia significetur: vnde etiam Vitulari verbum, hoc est, lætitiæ signum præbere, & exultando gestire, apud veteres Vitulantes, gaudentes, lætabundósque dici cōperias: vt non temerè apud coniectores Hebræos legas, lasciuientem currentémq; Taurum per somnium imaginari, futuræ lætitię signum esse: addi verò lucri

aduentantis significatum si per huiusmodi quietem pascentes visi fuerint. Eius verò lasciuiæ causa Psalmographus clamat *circumdatum se à Vitulis multis, & à pinguibus Tauris obsessum.* D

ANNONÆ FELICITAS ET PENVRIA.

QVONIAM verò & in somnia, & in id Bouis significatum incidimus, quo læta nobis omnia proponuntur, qua ratione quóve modo Bouillum pecus annonæ feracitatem, atque itidem penuriam significet, ex Diuinis nostrorum literis historiam repetere minimè fuerit importunum. Satis enim cōstat, quemadmodum Iosippus ille somniator Iacobis filius, ob inuidiam fuerit à fratribus venundatus, atque in Ægyptum adductus, vbi longam seruierit seruitutem, vtque postmodùm primas apud regem obtinuerit, posteaquàm nocturnam eam imaginem, quæ sese Pharaoni altiùs dormienti obtulerat, interpretatus est. Imaginatus enim erat ille septem Boues, pulchro, hilari & pingui aspectu, ab ripa Nili ad paludem aberrantes, quas septem aliæ deformi macie palustri eo loco emergentes exceptas conficerent. Mox verò existimabat septenas spicas cernere multa fruge conspicuas, & quæ iam secari poterant, eos totidem numero spicæ sterilitate insigni ex proximo occupare videbantur (hoc verò visum secundo loco, quod ex Hetrusca disciplina in ostentis experitur, primo additum, attestatum facit, vt etiam in Gedeonis vellere diximus.) Hic iuuenis rerum prudentissimus, eximiam quandam septem annorum feracitatem ex eo portendi pollicitus est, quam optimæ illæ Boues cum frugiferis spicis inspectæ denunciarent, quippe quòd sit animal agrorum cultui præcipuè idoneum, telluris felicitatem per eas interpretari oportere, cuius lætitiæ causa futura esset Nili inundatio, vnde visæ essent illæ Boues emergere, idque per spicas, quæ hilari essent aspectu, manifestiùs significari, annorum quippe septem lætissimum prouentum, cætera, quæ his aduersa apparuissent, totidem annorum famem demonstrare, quæ vbertatem illam euestigiò subsecutura esset. Est nimirum palus sterilitatis indicium, sterilísque passim tum à Poëtis, tum ab Oratoribus appellatur. Cùm autem interpretationem huiusmodi ei approbasset, Rex Iosippi consilio fretus, non modò famem ab Ægypto depulit, sed finitimos etiam populos abundè saturauit. Aiunt itaque Ægyptij, eius beneficij memores, homini gratiam ita relatam voluisse, vt simulachrum Serapidis cum modio in capite, huius rei monumentum esse decreuerint. Sed enim alibi de Serapi. Mirum autem memoratu est, quantum honoris vetustas iis attribuerit, qui humano victui vel industria, vel cura, vel ope priuata consuluissent. Liuius author est, auratam Bouem extra portam Trigeminam Minutio Auguri positam à populo cullata stipe, quòd farris pretium intimis nundinis ad assem redegisset. Farre enim victitasse populum Rom. per CCC. annos ab Vrbe condita, Verrius Flaccus prodidit. E

Pharaonis somnij interpretatio.

Serapidis simulachrũ

TERRA FRVGIFERA.

APVD Persas, barbara cerimonia, Bos fronte in Leoninam faciem conformata, ex antro cornibus arreptus educebatur ad sacrificium, de quo Papinius:

Indignata sequi torquentem cornua mitram.

quippe cùm Taurus plurimùm terrenum animal sit, terræ & inferis potestatibus damnatum, Soli tamen ab ea gente dedicatus vim eam ostendere videbatur, quam Sol in vniuersam terram exercet. Quòd autem extraheretur ex antro, delitescere vim eius in terrę visceribus indicabat, quam vt euocarent, & frugum feracitati consulerent, sacrificij genus id instituerunt, de quo etiam in Leone. Neque quidem alia de causa Bouem quandam ab Argo tot luminibus prædito custoditam fabulantur, nisi vt terram ipsam ostenderent noctu ab ipso cœlo tot stellarum luminibus insignito, non indiligenter obseruari, donec à Mercurio, quippe à Sole conficiatur, cuius oriente iubare, stellarum lumina passim extingui videantur. Quid autem aliud portendere visus est Bos ille arator, qui decusso iugo triclinium, in quo cœnabat Vespasianus, irrupit, ac fugatis ministris quasi repentè defessus, procidit ad ipsos accumbentis pedes ceruicémque summisit, nisi terrarum orbem amarissimo Vitellianæ dominationis iugo pressum, opem à gente Flauia deposcere, quæ iam rerum esset potitura? Terram itaque Bos eo ostento præ se tulit. F

OPIS IMPLORATIO.

HÆc autem opis imploratio per Bouem facta, adducit in memoriam alteram Scytharum more, bouillo interueniente corio, factam: apud eos enim opis & auxilij imploratio fieri solebat mactato Boue, in corio cuius, qui opem sibi afferri ab amicis posceret, reiectis in tergum manibus sessitabat: qui verò auxilium pollicerentur; dextero pede corium calcabant præfati quantum præstare possent, quem morem latè scribit Lucianus dialogo de amicitia, cui titulus *Toxaris.* Et quod ab hoc fertur de Homolottorum sacrificio, qui fœdera sancientes Bouem in minutissimas partes dissecabant, etiamnum durat apud eosdem Scythas, qui oram inter Tanaim & Phasim accollunt, nunc Cercassios appellatos, eos nonnulli Ziccos esse volunt: hi autem si grauem aliquam iniuriam acceperint,

implo

A imploraturi amicorum auxilium Bouem mactant, pelléq; detracta & humi distenta, in eáque sedentes, carnibus Bouis in minutissima frusta diuisis, partem vnicuique aduenienti porrigunt quísque accipiunt: ita se eo fœdere deuinctos intelligunt, vt se, fortunasque suas omnes parati sint exponere pro amici, qui visceratione hanc fecerit, iniuria vindicanda.

FRVGVM OPVLENTIA.

QVI verò Boues iuncti in numo Vespasiani iam Imperatoris & COS. v. habentur, atque alij similiter iugati in C. Marij C.T. numo, nimirum arationis partes procuratas, & rei frumentariæ commoda declarãt: nam & apud coniectores, vti superiùs dictum, arãtes Boues imaginari, lætissimam prænunciant frugem, & opulentam rerum felicitatem. Quin & nomen Boui à nutriendo factum, βῶ quippe nutrio: labore enim suo in exercenda terra continuò nos pascit. Hinc Græci βόφαρον, felicem agriculturam vocant, quibus φάρ☉ agricultura est, & Bouis etiam epitheton. *Vespasiani & C. Marij C.T. numi.*

IVSTITIA.

QVoniam verò ipsa frugum opulentia sæpè sub iustitiæ vocabulum cadit, eáque de causa Gentes legiferam Cererem appellarunt: longè conuenientiùs Diuinæ literæ per Bouem eos intelligunt, qui iustitię iugum trahunt, boníque & frugalibus operibus laborem suum intendunt. De quibus Paulus citat illud ex Mose: *Non alligabis os Boui trituranti*, quod & mox ita declarat: *Nunquid de Bobus cura est Deo? an propter nos vtique dixit, quia debet in spe qui arat, arare, & qui triturat, in spe fructus percipiendi?* Et Hierosolymitanus Hesychius plerisque Diuinarum literarum locis Bouem poni pro homine ait, qui iustitiæ sit operibus intentus idque est Bouem offerre in sacris, vt Ouem, à malis abstinere. Alibi verò Aaron Vitulum præ se & pro domo sua, tanquam iustus, Hircum verò pro peccato iubetur immolare. B Sed quod obseruat Hesychius memoria repetendum, in Leuitico Pontificem, hoc est, Doctores prohiberi ad Arcam testimonij quocumque tempore ingredi, ne vtique curiosiùs inquirãt, quemadmodum verbum caro factum est, quomodo qui forma Dei erat, in forma Dei factus est: quomodo exinaniuit semetipsum, & in cœlis mansit. Horum enim fides salutem affert, periculum inquisitio. Sed tũc demum indulgetur vt ingrediatur, cùm pro peccato Arietem in holocaustum obtulerit, tunicam linteam induerit, femoralibus linteis pudenda celarit, zona lintea succinctus fuerit, linteam cydarim imposuerit capiti, hoc est, quando Deo conciliatus erit, perpurgatus mentem, corpúsque, nitidus, castus, iustus, & intellectum diuini muneris gratia, decoréque, hoc est, sapientia redimitus.

PECVNIA.

ATHENIENSES autem quò frugali adeò labori gratiam referrent, Bouis effigiem numismatis honestarunt, id autem didrachmum erat, vt nono libro Pollux, vnde prouerbium, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκε, *Per linguam Bos inambulat*: de iis qui accepta ab aduersariis pecunia, mox præuaricati susceptas causas deseruêre, vti fecisse Demosthenes fertur: qui etiam id sibi gloriæ vertit, quòd vt taceret, plus accepisset, quàm qui diu orauerat. Hinc apud Homerum & alios tot numero Boum pretium rebus præstitum inuenias, vt illud Iliad. β, ἑκατόμβοιο ἑκαστ☉, quorum singuli scilicet flocci centum aureis numis æstimabantur. Id enim honoris Boui veteres habuerunt, ob multas, quas ex eo consequimur vtilitates, vt in aureorum numorum parte vna Bouis effigies, in altera principis facies cuderetur. Nam quòd pecunia aliquando fuerit ex corio bubulo, eóque spectare Didus mercaturam, as- *Bouis effigies in numismate Atheniens.*
C seuerare non ausim, tametsi Tib. Conato commentum placet: & Græcorum nonnulli ante Numam scorteas & ostracinas pecunias in vsu fuisse dicunt: quod & Tranquillus literis mandauit, & illud fama tenet, asses ligneos & scorteos ab eodem Numa, qui posteà ferrum admixto ære signarit, in congiario populo datos. Apud rerum scriptores inuenias sæpe Imperatores exercituum rei pecuniariæ inopia, scortea persoluisse stipendia, mox illatis pecuniis iustum vnicuique pretium restitutum. Præclara Venetiis est Michaëlium familia, quæ aureos insculptos clypeis gestat, quod illi honori, vt aiunt, datum: quia bello quod cõtra Saracenos pro Hierosolymis Balduino Rege susceptum fuerat, duce classis & Venetiarum Dominico Michaële deficiente stipendiorum commeatu, qui remigibus & sociis naualibus exolueretur, excogitauerit is corium signare minutioribus frustis, idque pro stipendio, aliis pro argenteorum, aliis pro aureorum pretio numeratis, imperauit promulgatione solenni, vt pro certi pretij denariis à lixis & cauponibus, & cuiusque mercis institoribus acciperentur, multa indicta recusantibus, ita occursum exercitus necessitati, cúmque domum reuersus esset, publicam fidem persoluturus, conuocatis omnibus qui pecunias scorteas eas haberent, totidem argenteas iis, aliis aureas repræsentauit. Sed numus hic scorteus, qui à Numa distributus, tesseræ potius vicem gessit, quàm pecuniæ, temporarius enim fuit. Numum tamen scorteum, D. Hieronymus agnoscit. Nam quod de Boue pretij nomine pronunciato dicebamus, apud Homerum Hecatomben ἐννεάβοιον, institutam legimus: quod interpretes nonnulli nouem Bouem pretio comparatam intelligunt. Erat in Draconis legibus irrogata multa quædam δεκάβοιον. In spectaculis, quæ Deli celebrabantur, præco prænunciare solitus erat tot Boues datum iri, vnde putarunt quidam, Bouem Deliorum potiùs fuisse numum, quàm Atheniensium. Cæterum Plutarchus Bouis figuram in numis *Scortei numi.*

cudere institutum à Theseo tradit, vel ob Taurum Marathonium, quem ipse edomuerit, vel ob Minois ducem, quem singulari certamine deuicit, vel vt hoc honore Bobus præstito ciues ad agriculturam alliceret. Sanè Plutarchus, vt idem in Publicolæ vita, Bouis pretium centum obolis imputabatur, quamuis Pollux (vt superiùs dictum est) didrachmum tradat, pecudis verò decem. Priùs enim quàm numorum vsus esset, pecudibus atque iumentis plectebantur sontes: Quare bouis, pecudis, suisque etiam signa plerúmque in numis incisa sunt. D

VOCALIS PRIMA.

SED vt ad rem nostram reuertamur, à Phœnicibus etiam est honos habitus Boui, qui literarum, vt fama est, inuentores, primæ vocalis nomine Bouem appellitabant, cùm animal sit humano vsui maximè necessarium. Quod verò necessarium est, vti dicit Hesiodus, neque secundum, neque tertium esse debet, sed primùm ilicò: prima verò litera est A, quæ suapte natura ex imo barathri, nullius veluti reliquæ instrumenti indiga, vtputà linguæ, dentium aut labiorum, libera pronunciatur, primáque in infantibus articulata dignoscitur. At & terra, cuius symbolum est Bos, prima omnium humanæ consuluit infirmitati, prima alimenta subministrauit, prima rerum omnium vsus, vtilitatem, ab ea poscentibus, elargita est.

ITALIA.

Italiæ etymon.

ROMANI porrò tantum honoris Boui tribuerunt, vt Italiam ipsam olim ab Italis, nuncupatis Bobus, appellatam prædicent, quamuis Græcorum figmento, Eratosthenísque in primis confictum sit, Italiam ab Italo rege dictam, qui Emorgeti successerit. Non temerè tamen Varro Boues cæteris pecudibus honore præstare, præsertim in Italia, & propter vtilitatem, & propter cognomen existimauit. Neque dedignati sunt Romani, quod memorat Plutarchus, bubulci nomen in familias admittere, perinde ac etiam & Porcios, & Caprarios dici se alij non erubuerunt. E

CIVIS OPPRESSVS A' PEREGRINO.

VISEBATVR olim in Argiuorũ foro Taurus à Lupo superatus: hieroglyphicum id pugnum indicabat, quæ inter Danaum & Gelanorem de regno fuit. Horum siquidem animalium portento, dum comitia procrastinatur, oblato, victoréque Lupo, omnium suffragia ad Danaum declinarunt, quem, vtpote externum Lupum esse dicebant, cùm Gelanor inter eos versatus ciuilia eorum negotia tractasset: ideóque ciuis, vti Bos humanæ consuetudinis consortia non reformidat, haberetur. Argiui itaque figuram eam rei monumentum esse voluerunt, quod in Lupi commentario latiùs explicauimus. Antiquissimam porrò legem fuisse, memoriæ proditum est, eum qui Bouem occidisset, non aliter capite damnari, quàm si ciuem interfecisset. Vnde apud Athenienses Erechtheo imperante, cùm sacro quodam Bouem mactare necesse esset, vt sacrum ritè perageretur, nequi legi fraus fieret institutum vt Popa, quem illi βȣφόνον appellabant, simul ac Bouem percussisset, relicta ad aram securi, arrepta statim fuga solum verteret, & ex Attica prorsus aufugeret: quod facinus ne impunitum relinqueretur, decretum sit securim ipsam in iudicio ream constituere: ex quo illa iudicandi quotannis consuetudo postmodùm inoleuit. Apud priscos etiam Romanos inuenias capitale fuisse, si quis Bouem interemisset. F

Atheniensium lex aduersus Bouis percussorem.

OPVS ET LABOR.

Hori locus emendatus.

DE opere demùm & labore hieroglyphica passim vulgata sunt, descripta quidem cornua, capútve Bouis, maris opus, fœminæ verò, laborem anxietatémque significare, quamuis in impressi Hori codicibus βοὸς dictio vtroque lemmate desideratur: scribendum enim est ex vetustis codicibus manuscriptis., βοὸς ἄῤῥεν© κέρας, & inferiùs, βοὸς ἢ θηλείας κέρας. Distinguuntur verò à cornuum specie mas & fœmina, quippe quòd marium & maiora & tortuosiora sint, fœminarum verò & minora, & vno flexu conspicua, cuiusmodi ferè sunt nouæ Lunæ cornua: sed in hoc significato nonnulli sarcula, ligones, &, si Deo placet, rastra etiam ad cornua religarunt. Sunt qui nulla maris fœminæque differentia, Bouillum caput exertum pelle, purgatúmque carne, pro labore & tolernatia proponant.

FRVCTVS EX LABORIBVS.

ET si fructum ex laboribus perceptum indicare velint, caput huiusmodi floribus & corollis redimitum faciant, corymbósque & serta hinc inde cornibus suspendant: cuiusmodi fascia molem Æliam ambibat, vt frusta quædam, quæ adhuc integra operis parte permanserunt, ostendunt: siue

A id sacrificiorum, videlicet Tauroboli, aut quid huiusmodi, sit indicium, cùm iuxta vicissim & patina adsculpi soleat, quod præcipuè in templorum parietibus, inter triglyphos vbique spectamus, eáque de causa capita illa coronata plurimùm habentur: siue larga laborum præmia interpretari malimus, vt Romæ in eadem Adriani mole patina, munificentiam Bouillo capite, labores, siue res fortiter gestas ostētantibus. Nam post vitæ præclarè actæ cursus laborésque superatos, apotheosis ipsa præmium Imperatoriis familiis decernebatur, aut excitabantur mausolea, vel pyramides, vel columnæ, quæ ibi conditos supra mortales euectos gloria commonstrarent. Apud Petrum Melinum Romæ vidimus ahenum Bouis caput antiquissimi operis scitè factum & venustè, quod olim fuit ad trabis alicuius simam, aut mutilum, aut coronam, pro fultura accommodatum, eo omninò gestu factum, vt laborioso nixu sustentasse aliquid videatur: est enim caput gutturi appressum, crispantibúsque palearibus conatûs speciem ostentat, quod dubio procul ad tolerantiæ laborísque significatum referendum est. Memorabile sanè veterum Germanorum institutum fuit, vxori ducendæ Boues iunctos, frænatum Equum, & scutum cum framea gladióque mittere dotis nomine, vt vxor (ait Tacitus) venire se laborum periculorúmque sociam his incipientis matrimonij auspiciis admoneretur, idem in pace, idem in præliis se passuram, ausurámque. Laborem enim iuncti Boues, bellum paratus Equus, & data arma denunciabant. Apud authores Græcos inuenias Bouem, quod terræ laboribus exercendis sit destinatus, λαῖον appellari. Apud Mathematicos Tauro ascendente genitos, laboriosos atque perpetuæ deditos seruituti, propterea quòd animal ad iugum præcipuè natum est. Qua de causa Tyriis Carthaginem ædificare aggressis, intermissum opus est Bouillo capite adinuento, alióque vrbis mœnia translata: videbatur enim ostentum id nil nisi laborem & anxietatem minitari, donec Equi mox adinuento capite, læti alacrésque belli signum excepêre. Horum alterum Virgilius dissimulauit, qui fabulam scribebat, non historiam, rem tamen agnouisse visus, quòd *bello genus intractabile* futurum dixit, sed

Germanorum olim mos in ducēda vxore.

B *facilem victu per secula gentem*: quippe quæ vel iugum acceptura esset, vel fræno coërcenda, quamuis non postremi nominis interpretes *facilem victu* interpretari malint, ad victum comparandum: qua in sententia Seruius est.

ABSVRDA RES.

ATQVE ne à Boue & Equo longiùs discedamus, est illud ex horum alterutro hieroglyphicum: vt cùm absurdè & imperitè factū quid ostendere voluerimus, Bouem cum clitella, vel Equum aratro adiunctum figuremus, quam quidem rem & absurdam sanè, & ab cuiuslibet ingenio vel viribus alienam prouinciam innuere volumus: quod luculenter vno versu complexus est Horatius:

Optat ephippia Bos piger, optat arare Caballus.

Quod etiam Quintil. ex Epistolis ad Atticum tangit, vbi lib. v. inquit: *Non nostrum onus, Bos clitellas.* Dixit enim Cicero v. ad Atticum libro: *Clitellæ Boui sunt impositæ, illáne, non est nostrum onus, sed feramus.* Sed ad nostra redeamus.

IVDÆI.

IN Diuinis literis Iudæi (vt sæpe dictum) hieroglyphicè per Bouem intelliguntur. Nam Hierosolymitanus Hesychius Bouem eum accipit, qui mandata tantùm legis simpliciter obseruat, vtpote quòd Bos sit laboris signum. Eucherius significationem ad omnes trahit, qui vitam laboribus exercent: & Mosaicum illud: *Non alligabis os Boui trituranti,* interpretatur, vt neminem mercede sua fraudandum intelligat.

C

APOSTOLI.

APOSTOLOS quoque per Boues accipit, qui suscepto Christi iugo vniuersum terrarum orbem Euangelico vomere perarauerunt. Illud verò: *Quasi Bos ductus ad victimam*, quod pro vecordia nonnulli dictum accipiunt, de Domino omninò intelligit, qui pro salute nostra eam quasi stultitiam suscepit. Ante fores templi ad abluendas ingredientium manus lauacrum aheneum Boues XII. sustinebant, qui quidem frontibus tantùm extabant, terga & posteriora occultabant. Per Boues eo gestu hieroglyphicè factos, Gregorius Pastores Ecclesiarum intelligit; quorum aperta & in propatulo proposita opera cernimus, sed quæ ipsi clàm faciant sentiántve, Dei iudicium, non nostrum esse debet: id enim ait sibi velle, quòd eorum lateant posteriora.

Lauacrum templi.

VITIOSVS.

QVOD verò pertinet ad Vaccam, per hieroglyphicum eius Diuinæ literæ, vt idem tradit Eucherius, hominem vitiis, quæ corporis sunt, plenum indicant, citato loco ex Psalmo: *Inter Vaccas populorum.* Sed illud de Vaccis fœtis, quas Palæstini ad trahendam arcam Domini sine rectore iunxerunt, Vitulis earum intra caulas domi detentis, ita interpretatur, fideles quidem intelligi, qui tamen foris humanis affectus torqueantur, illi alligati à recto tamen itinere non declinent: quia arcam Domini portant, mandata quippe eius menti firmiter insidentia. Et idem alibi ad Valerianum; *Tunc vere Bethsamis tendimus, cùm viam rectitudinis gradientes, ad vicina erroris latera, etiamsi affectus pignorum auocent minimè declinamus.*

PODAGROSVS.

D

SED quid illud, quo ex Bouillo pede, podagrosum hominem significabant? Bos enim præcipuè vngulis cum dolore articulorum laborat, quo quamuis non intereat, vngulas tamen interdum amittit, & pedes vehementer intumescunt: vnde fictum ab Ægyptiis, Tauri cœlestis pedem extra regionem suam in Æthiopas exporrigi, quorum & pedes, & articulos esse tumori egregiè obnoxios, exploratum est, & in Italiam transgressos, paucissimos inuenias qui non articulorum vitio laborent.

Tauri cœlestis figura.

A LABORIBVS QVIES.

SOLVTVS porrò Bos, & præsepi redditus, partam à laboribus quietem ostendit, quod antiquissimum Ægyptiorum hieroglyphicum Græci adagio prosecuti sunt, βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, *Bos ad præsepe*, dicentes, cùm exautoratum hominem, & donatum iam rude otióque & tranquilliori vitæ restitutum significare voluerint: quia scilicet moris est ab laboribus Boues ad præsepe sistere, atque illis pabulum subministrare: quamquam sunt qui prouerbium ad mollioris vitæ significatum detorqueant, & ingenium à labore procliue ad libidinem ex hoc intelligi contendant. Sanè quidem Hebræi coniectores, cessationis & ignauiæ signum esse dicunt, cùm quis dormientes Tauros videre se per somnium visus fuerit. Vtcumque autem, XII. illi maiores, qui regnum à Sabaco Ægyptiorum rege relictum spontè moderandum suscepêre, vt oneri magis quàm honori tantam regni curam sibi fuisse testarentur, in celebri illa pyramide, quam commune collegarum omnium sepulchrum construxêre, contignationem tecti, quæ vno constabat lapide, præsepibus adsculptis insigniuêre: ad quæ scilicet tot laboribus exantlatis, tot curis abiectis & ablegatis, requieturi demùm essent. Huic contrarium est, *Bos sub iugo*, de iis qui perpetuo labore fatigantur. Quòd verò nos ab Iesu asserti in libertatem censemur, id ita intelligendum, Iudæis impositum fuisse legis iugum, tanquam seruis, vt quasi per vinculum ad præceptorum obedientiam traherentur, atque ita Deo seruire discerent, & assuefierent, præcipit enim lex: *Non mœchaberis, Non occides.* An verò nos, quia sumus liberi, mœchandi licentia abutemur, & sicariam sine metu faciemus? nequaquam, imò nobis neque quidem cõcupiscere, neque vel irasci preceptum est. Arctiora igitur sunt iugi nostri vincula, at non ita, si rem rectè perpendamus. Nam lex imperatoriè mandat, ne quid perperàm agamus. Assertor noster præcidendas monet vitiorum causas, vt neque quidem facere quicquam præter ius & fas in animum inducamus. Hæc enim est vera libertas, cùm nosmetipsi spontè abiicimus vitiorum iugum, cùm libidinum ergastula confringimus, & è malarum cogitationum voraginibus emergentes, vinculis omnibus expediti, in synceritatis liberos campos euadimus, abstinemúsque, non tanquam serui à flagitiis, metu flagri: sed tanquam ingenui, piè sanctéque educati, spontè probi modestíque filij, & quia patrem diligimus omni studio, meditatione conatúque monitis eius ita obtemperare contendimus, vt ne cogitare quidem vllum velimus scelus. Boni enim qui sunt, nisi spontè boni sint, nullum ex bonitate sua præmium assequuntur. Nam Abraam, Enoch, Noë, & Patrum plerique alij, sine legis seruitute Deo placuerunt. Lex verò tunc data est, cùm seruili contumacia non modò Mosi non audire, sed ipsius etiam Dei, qui videntes eos atque sentientes in libertatem ex Ægyptiorum oppressione asseruerat, mandata detrectare pertinacissimè cœperunt, & quæ plurima in hanc sententiam disputat Irenæus. Sed iam ad diuersorum deorum, quos sub Bouilla imagine superstitio antiqua coluit, conuertemur. E

BVCEPHALI.

F

PRÆTEREVNDVM autem non est, etiamsi κατὰ πάρεργον, Bouilli capitis notam Equis inustam, illis ex signo dedisse nomen apud Thessalos, quippe vt Bucephali appellarentur: ita enim Gens eos vocabat Equos ea nota insignitos, cuiusmodi fuit nominatissimus ille Bucephalus, qui Alexandro Macedoni tam charus fuit. Falluntur autem qui putant Equum eum à Bouillo capite, vel à cornibus, quibus animal id præditum fuisse dicitur, ita nuncupatum. Nam quòd Equi nonnulli apud Thessalos Bucephali vocentur, ostendit Aristophanes ἀναγύρῳ, Quantæ verò commendationis essent Equi Thessalici, vel Delphico probatur oraculo:

Thessalicus præstat sonipes, muliérque Lacæna,

& quæ prosequitur Strabo.

IVPITER.

NEQVE verò Græci tantùm mutatum in BOUEM Iouem confinxerunt, verum etiam Ægyptij Iouem illum suum, qui & Osiris, & Pater, & Iustus, & Dux, & Rex, & Consultor in sacris eorum literis appellatur, per BOUEM indicarunt, eúmque Apim cognominauerunt. Quem quidem tanto prosecuti sunt cultu, vt ingentia super eo volumina scripta fuerint à plerisque, eóque vanitatis progressum, vt eum BOUE alioqui sterili genitum prædicarent. BOUEM namque fulgure afflatam fieri grauidam, eóque conceptu Apim nasci persuasum habuêre: de quo quidem cùm nulla sit magis decantata fabula, consultò ego illam præteribo, si modò signa tãtùm quibus Apis insignitus esset, indicauero.

Toto

A Toto is corpore niger erat, in fronte candorem quadræ præ se ferebat, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos: qui verò multis locis sculptus visitur, Lunæ etiam speciem in latere gestat, vt in palatio quodam Romæ apud D. Marcelli ædem. Atque hic ille est Apis, quem Hebræi Mose in monte moram trahente, sibi Deum conflauêre, eam secuti consuetudinem, quam in Ægypto esse conspexerant.

DIANA.

INVENIES etiam Dianam, quam Tauri, Scythica gens, colũt, Taurionem appellari: Tauris enim eam opitulari putant. Eadem etiam ταυροπόλος dicitur, vt apud Apollodorum, & à cornuum figura ταυρωπὸς, ταυρῷ verò apud Taurios. Cur verò ταυροπόλος vocaretur, varia est opinio: dicunt enim alij, ὅτι ὡς ταῦρος περίεισι πάντα: alij, quia Taurum à Neptuno in Hippolytum immissum œstro affixo, per vniuersam terram exagitauerit. Alij dicunt, Iphigenia cùm è Scythia in Africam aufugisset, Deæque simulachrum dicasset, ταυροπόλον Dianam appellatam, propterea quòd è Tauris populis eò allata esset. Alij nomen ex Historia ea desumptum putant, quòd Nicander ait Taurum à Diana suppositum loco Iphigeniæ, cùm eam in Aulide Græci essent immolaturi: quamuis Phanodemus Vrsam eam fuisse dicat, plerique verò Ceruam, tanta fuit in ea superstitione varietas, & inconstantia.

PALLAS.

QVIN & Pallas ταυροπόλα dicta, & apud Andrios ταυροπόλος. Nam cùm Anthropius Taurum Agamemnoni & Menelao dedisset, iussit vt vbi Taurus è naui prosiliisset, ibi Mineruæ simulachrum erigerent: ita enim numen conciliari posse, prosperámque illis nauigationem futuram. B Accidit autem vt Taurus is in Andrum insulam exiliret, memores ergo præcepti, Reges statuam erigendam curauêre, quæ posteà id cognomenti Mineruæ dederit.

BACCHVS.

ET Bacchus, vt superiùs dictum est, in Tauri nuncupationem venit, quem ταυροφάγον veteres appellauêre: propterea quòd, vt Sophocles author est, qui Dithyrambum vicisset, Bouem assequebatur præmium, veluti Tragicis olim Hircus debebatur. Aristophanes tamen nomen id in Cratini contumeliam detorquet, quasi ebrium insimularet. Apud Athenæum legere est, Bacchum Tauro & Pardali esse similem, ob ebriosorum violentiam: vinosam enim esse Pardalim, loco suo positum. Lycophron eum omnino Taurum vocat, poëtæ Draconem Tauri patrem canunt, per illum Iouem, per hunc Bacchum intelligentes. Sed vt ad Apim reuertamur, is in ciuitate Memphi Solis instar excipiebatur, & apud Heliopolim Taurus Soli sacer erat, quẽ Neriton appellabant. Illud verò fabulosum iudico, quod Hermiti oppido tradũt fuisse Taurum, qui maculas per singulas diei horas permutaret, de quo Macrobius. Verùm hoc nihil ad hieroglyphica.

BITHONIS ROBVR.

QVI verò Taurus humanis humeris gestatus Argis visebatur, Bithonis factum indicabat: qui suo fretus robore, dum Argiui Ioui sacrificarent, Taurum in humeros sustulisse fertur: summũ enim C virium experimentum apud veteres erat Tauris robore præstare. Hinc Milo apud Theocritum celebratus, qui Taurum pede arreptum ad amicam traxerit. Hinc Busiridis nomen, quòd duos solus Boues quaquà vellet traheret. Fuit verò is Ægypti rex, quem Poëtæ crudelitatis in humanũ genus atrocissimæ notauerunt. In Seleuci autẽ numis & Taurus, & alibi tantùm cornua spectantur: quippe quòd Alexandro sacrificaturo, syluestrem Taurum è vinculis elapsum ambabus tenuit. In eius statuis vinonnunquam cornua superaddita. *Seleuci numus.*

PIETAS.

IN antiquis operibus iuuenes duo subiecti iugo, currum trahere conspiciebantur, erant hi Bithon & Cleobes fratres Hieroglyphicum id eorum indicabat pietatem, qui matrem currui impositam ad Iunonis templum vexerint. Historiam & Pausanias & alij tradidêre.

VELOCITAS NEGOTIORVM.

DVO verò Tauri inter se pugnare per nocturnam imaginem visi, negotiorum velocitatem præsagire dicuntur: vt Hebraicæ quædam somniorum interpretationes prodiderunt. Astronomi eum furiis agitandum dicunt, cui decimus octauus Tauri gradus nascenti affulserit, eáque de causa locum eum Tauris duobus sese cornu petentibus signatum veteres voluêre.

DISERTA PROLES.

HEBRÆI verò iuniores cornupetam Taurum per somnium imaginari, indicium esse dicunt disertissimę prolis suscipiendę: quò forte spectat Virgilianum illud, Taurum Pollioni pascendum,

Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam,
propterea quòd noua ille carmina faciat, qui quidem sunt ingeniorum fœtus, κατὰ πάρεργον & hoc addam (quamuis non sum nescius, quid Grammatici super locutione, quæ noua est, disputent) dici tamen posse Virgilium ad Pindaricum illud respexisse, quod Olympiis habetur Epharmosto:
αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ᾽ ὕμνων νεωτέρων.
Vinum quippe à vetustate commendare congruum esse, à nouitate autem poëmata. Flores enim pro recentire positum aiunt interpretes.

D

OCCVLTVM CONSILIVM.

Signa militaria duo apud Romanos.

APVD Romanos signa militaria, alia Vocalia, alia Muta dicebantur. Vocalia, quæ Imperator tribunis, tribuni mox ordinibus dabant, vt scilicet aut noctu, aut in peragendis vigiliis, aut explorationibus obeundis, ac in ipsa quoque interdum acie, cùm tumultu omnia confusa essent, ipsi se fiicissim noscitarent. Muta, variis animaliũ figuris elaborata præferebantur, sed suum quæque significatum habebant: quippe vt vnum exempli causa ponam. Minotauri effigies tunc extollebatur, cùm secretò & tacitè rem gerendam admonebantur: ostendebat enim hieroglyphicum id, consilia ducum non minùs occulta esse debere, quàm fuerit Minotauri sedes, quippè Labyrinthus. Hic ille sapiens videlicet eorum Imperator Q. Cecilius Metellus Macedonicus, percontantibus tribunis quónam exercitum huc illuc agitaret: *Si putarem,* respondit, *tunicam meam meorum esse consiliorum consciam, eam actutùm abscinderem, comburerémque.* Tutissimum enim (ait Vegetius) in expeditionibus creditur, facienda nesciri.

VICTORIA.

E

MACTATVS autem Bos, quales vbique locorum conspiciuntur, victoriæ plurimùm, partíque triumphi signum erat: præsertim apud Romanos, vnde Iuuenalis huiusmodi significato,
--- *Duc in Capitolia magnum, Cretatúmque Bouem.*
Id verò obseruatione dignum est, quòd Spartiatæ in hoc sacrificij genere diuersam à Romanis rationem secuti sunt. Nam cùm Romani, victoria per hostium cædes parta, Bouem sacrificare cõsueuissent, cùm verò sine pugna & sanguine rerum potiti essent, Ouem immolare, hi contrà in victoria pacata Taurum sacrificabant, si verò pugnando vicissent, Gallum: quandoquidem ampliora, magísque homine digna, quæ ratione atque prudentia, quàm quæ vi atque corporis tantùm fortitudine confecta essent, indicabant.

LVCAS EVANGELISTA.

Bouis alati hieroglyphicum.

ET quoniam multa sunt, quæ de pietatis nostræ institutis ad hanc faciunt doctrinam, quę Christianorum conuentus sanctionibus suis per imagines exprimenda concessère, ea nequaquam dissimulanda sunt cuiusmodi ea est, quæ per alatum Bouem Lucam Euangelij scriptorem ostendit, siue propter eam ipsam Tauri continentiam atque temperantiam, de qua facta est superiùs mentio, cùm Lucas ipse castissimus ab ineunte ætate, vt fertur, fuerit, omnémque vitam egerit incorruptus, immaculatus, sine vxore, sine liberis, in cœlibatu perseuerans, nullum vnquam Veneris vsum nouerit: siue proptereà quòd per Vituli mysticum vultum, Christum nobis prædicat immolatum, quem Dauid super altare prædicit imponendum, atque mansuetudinem: quam præ se tulit Deus homo factus, testimonio suo literarum monumentis illustratam posteritati commendauit: siue quòd à sacrificiis, vel à sacerdotio sumat, vt ait Eucherius, operis exordium. Ita enim scribit, *Fuit in diebus Herodis sacerdos nomine Zacharias:* quam interpretationem admittit etiam Irenæus.

F

MANSVETVDO.

QVANTVM verò pertinet ad animalis istius mansuetudinem, Lucretius Poëta ita causas eius reddidit:

At natura Boum placido magis aëre viuit,
Nec nimis irai fax vnquam subdita percit
Fumida suffundens cacæ caliginis vmbras:
Nec gelidi torpet telis perfixa pauoris,
Inter vtrosque sita est, Ceruos, sæuósque Leones.

Pauld verò antè, cùm de varietate animi loqueretur, mansuetudinem hanc in aëreis corporibus esse contenderat: & quia causas reddiderat, cur Leo indignabundus esset, cur Ceruus timidus, non immemor naturam humanam rerum omnium species amplexari, sic subdit:

Sic hominum genus est, quamuis doctrina politos
Constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit
Naturæ cuiusque animi vestigia prima,
Nec radicitus euelli mala posse putandum est:
Quin procliuius hic iras decurrat in acres,

Ille

A *Ille metu citius paulò tentetur, at ille*
Tertius accipiat quædam clementius æquo:
Inq; aliis rebus multùm differre necesse est
Naturas hominum varias, moré sque sequaces.

Prout verò variis affectibus mouetur homo, ad eius animalis bruti naturam comparatur, cui per eam fit assimilis: nam in brutis simplices plurimùm sunt naturæ, vt initio diximus.

FEROCITAS EVITANDA.

QVAM diuersum autem illud est, quòd mansuetudinem ex Boue picto significantes, ferocitatem itidem & furibundam petulantiam per Taurum indicabant, vbi fœni fasciculum cornibus alligassent, recepta sunt hæc iam apud omnes, vnde dixerit Horatius: *Fœnũ Tauri cornibus alligatum quid.*

Fœnum habet in cornu, longè fuge.

Psalmographus noster eodem vtitur dicterio, dum Psalmo 44. dicit, *Cùm nobis aderas, inimicos nostros cornupetebamus:* κερατιοῦμεν enim habet Græcus codex, próq; valida & victrici pugna Theologi commentantur. Et VI. Ecclesiastici capite legas, *Cauendum ne animos veluti Taurus, extollamus.* Quod verò attinet fœnũ, id ideò factitari solitum, ait Plutarchus, vt ferocitatem lasciuiámque ex nimia pabuli vbertate resultare admoneremur. Dicterium verò celebritatem accepisse à Sicinio quodam proditur, qui cùm effusissima dicacitate omnes carperet, vni M. Crasso parcere compertus est: cúrque vni illi parceret, interrogatus, fœnum eum in cornu gestare respõdit. Sanè Romanis mos fuit cornupetarum Boum cornua fœno circumligare, quo obuiam prodeuntes admonerent ab illo cauendũ. Eo figmento Hesiodus populiuoros (liceat ita mihi δημοφάγους, Græcum vocabulum Latinum facere) nuncupauit, qui quidem diuitiarum opulẽtia lasciuientes reliquos impeterent, ac proculcarent. Est & tale aliquid apud Sophoclem, & Solonis ad hoc dictum haudquaquam aspernandum. Sed illud potiùs afferamus, quod Psalmo XXII scriptum, *Circumdederunt me Vituli multi, Tauri pingues obsederunt me*, vbi interpretes per Vitulos plebeiam Iudæorum multitudinem intelligunt, lasciuientem quippe, solutámque iuuentutem omni prorsus regula carentem: per Tauros verò Pontifices, Scribas, & Seniores, propter ætatem nimirum, & prærogatiuam, qua cæteris antestabant. Pingues appellati: quia multis Dei donis ante alios omnes fruebantur. Nam & alibi Moses in hanc sententiam futura longè præuidens: *Comedit*, inquit, *Iacob, & impletus est, & recalcitrauit dilectus: pinguedine & carne distetus est, & obductus, & dereliquit Deum factorem suum.* Eodem modo accipiunt Theologi dictum Psalmi LXVIII. *Taurorum congregationem*, Pontifices & Scribas, & reliquos Iudæorum Principes intelligendo, qui & temerarij, & cornupetæ essent, Christúmque & Apostolos ferociter incessuri forent. Minimè verò loco hoc prætereundum est, quòd Theologi nostri Iacobis prædiuinationem de Iosippo, *Tauri decor eius*, transferunt ad Christum: Taurus quidem ob vtramque dispositionem, alius ferus, vt iudex: alius mansuetus, vt Assertor, qui generi humano salutem dedit, cuius cornua essent crucis extrema. Nam & de parte nauis antenna, dictum inuenimus,

Cornua velatarum obuertimus antennarum.

Hac autem virtute crucis, & hoc more cornutus, ait Tertullianus, vniuersas gentes etiamnum ventilat, per fidem auferens à terra in cœlum, & tunc ventilabit per iudicium, deiiciens de cœlo in terram. Vbi etiam de Simeone & Leui loquitur: *In concupiscentia sua subneruauerunt Taurum*, de Christo identidem intelligi volunt, cuius C neruos sacerdotes præcipuè, claues suffigendos curauerunt.

PIERIVS

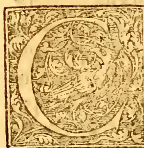

D

PIERIVS VALERIANVS AD PETRVM VICTORIVM, DE IIS QVAE PER EQVVM SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVARTVS.

CVPERES, *Petre Victori, vt ex amicis nonnullis intellexi, qua ratione modóque hieroglyphica Leonis, Elephanti, & id genus animalium plurimorum explicuisse me accepisti, quæ fuerint Equi quoque significata apud eosdem Aegyptios tibi describi. Verùm scias, pauca ea esse quæ super Equo Sacerdotes illi tradiderint, quippe qui animal vti profanum aspernabantur: neque enim Sacerdoti licebat equo vehi. Sed enim Græci, Latinique, neque non Hebræi, multa super eo scitu dignissima memoriæ prodiderunt, quæ hoc explicabimus Commentario. Præter enim id quod obsequi tibi iucundissimum existimabam, inuitauit me ad huiusmodi lucubrationem animalis ipsius dignitas, vigor, & naturæ eius spectatissima quædam excellentia. Non enim ex eo genere est, quod parui facere debeamus, cùm tot ex Equo humano generi commoditates obueniant, siue domesticis, siue publicis sit vsibus adhibendus. Sed frustrà hîc Equum laudare aggredior, cùm super eo tam multa, & tam præclara toto passim Commentario reperiantur, quæ qualia nam sint, hinc iam, vt instituimus, dicere incipiamus.* E

BELLVM.

PRIMVM verò omnium Equi hieroglyphicum est, belli signũ esse, clarissimo Virgilij testimonio, dicentis,

Bello armantur Equi, bellum hæc armenta minantur.

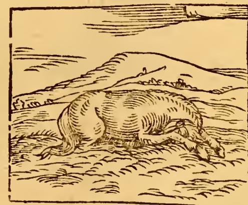
Et Duellicam, Equorum prolem Lucretius appellat. Idem hoc intellexisse Ægyptios didicimus ex Plutarcho, quod & in Leone tetigimus: Horum quippe, post obitum, apparuisse Osiridi, quem multarum rerum vsum edocuerit, præcipuéque quod animal bello vtilius esset sciscitanti, Equum ei negotio maximè commodum, responderit. Cúmque Osiris Leonem præstare arbitraretur, respondisse Horum: Posse quidem eum auxilio esse, verùm vbi semel fugam arripuisset, irreuocabilem abire: cùm alioqui bellatori necesse esset nonnunquam cedere, nonnunquam ex inclinata iam acie rursum hostes aggredi, próque loco & tempore Fortunæ sese imperiis accommodare, idcircóque Equum omnibus his officiis omninò magis officiosum esse. Vnde Zenophon tertio de Græcorum reditu: *Vna (ait) Equites re præstant, quòd in fuga certius est illis subsidium.* Aristoteles in Ethicis, virtutem in Equo eam præcipuè laudat, qua fit ad currendum portandúmque hominem idoneus, & ad inuadendum, expectandúmque hominem hostem minimè formidolosus. Galenus de Partibus *Præualidum*, ait, *animal esse generosum*, cùm ἰσχυρὸν dicit, μή τε ἄθυμον. Hinc illud apud Maronem, F

---- *Generosus pullus in aruis.*

PVGNACITAS.

NEQVE temerè Vespas ἱερογλυφικῶς ex Equino cadauere significari tradiderunt Ægyptij: imò non temerè esse dixerunt, quòd ex corrupto eius cadauere Vespæ progenerentur. Hoc enim tantùm apud Horum super Equo reperias, & peruulgatus apud omnes versus fertur:

VESPÆ.

ἵπποι μ̃ σφηκῶν γένεσις, ταυροὶ ἣ μελισσῶν.

Nam culices ab Equis, sed Apes ab origine Tauri.

Diligentes enim rerum naturalium obseruatores ex Bouillo occipitis cerebro apes gigni tradidêre, ex Asini cerebro crabrones, vti ex Equo vespas, atque ex humano cadauere serpentem. Non tamen hîc simpliciter vespæ intelligendum, sed quod per vespam identidem soliti essent significare, per cuius hieroglyphi

glyphicum pugnacitatem & infestum aduersùs hostes ingenium ostendebat: de qua inter insecta loco suo disseruimus.

A

CELERITAS.

AD HÆC celeritatis indicium est Equus: quodq; apud Lucretium, *Fortis Equi vis*, legitur, Marcellus *celeris* exponit, eóque spectare volunt Virgilianum illud,

---- *Quidnam egregium si fœmina forti Fidis Equo?* Aen.lib.11.

vbi Arruns Camillam Equi pertinacitate fretam, non virtute sua strenuam incusat. Multa verò inuenias apud rerum scriptores super Equorum pernicitate: sed id ego tantùm memorabo, quòd Alanis à Probo Imperatore deuictis, Equus in prędа repertus est, qui, vt captiui attestabantur, centum ad diem passuum millia decurreret, pérque octo vel decem dies vigore minimè fracto perduraret. Sedenim eam in militaribus Equis fugacitatem Imperator ipse cōtempsit, repudiatúmque fugitiuo militi potiùs quàm forti conuenire indicauit. Ἱπποθόλω Nympham apud Hesiodum inuenias, quod nomen ob velocitatem effictum autumant interpretes: vim quippe aquarum eam intelligētes, qua nauigia cursu celerrimo rapiuntur. Quíque Neptuno appinguntur Equi, pernicis eiusdem cursus indices habentur, qui maritima fit nauigatione. Naues enim Equorum curruúmque vsum affatim suggerunt, vnde & Equos, & currum Neptuno videmus attributos: nam is apud Maronem,

Flectit Equos currúque volans dat lora secundo. Æn.lib.1.

Iam & prouerbium à Cicerone vsurpatum est super celeritate, tum Equis, tum velis. ad Quint. Frat. *Sic ego* (ait) *te sæpe excitante cursu, corrigam tarditatem tuam tum Equis, tum velis.* De omni verò conatu adhibito, in Officiis, sic ait: *Cū his velis Equisq́ decertandum est.* Astronomi vndecimo Virginis gradu Equū admouent ad hominis velocitatem indicandam, qui cum eo sit gradu lucem auspicatus. Appingebatur verò Neptuno Equus anteriore parte figura sua, posteriori verò effigie piscis, qui caudam in spira replicaret, quod veteres sculpturæ passim, & pleriq; Gallieni numi palàm faciūt, in quibus inscriptio est, NEPTVNO CONS. AVG. Nota prætereà est fabula, in Deorum concilio pro imponendo Athenis nomine, percussa à Neptuno petra exiliisse ferum Equum. Nàm & interpres Pindari rem tangit huiusmodi. Passim verò apud veteres Neptunus Equestris dictus. Aiunt insuper, primo illi Equo, quem Neptunus protulit Scyphio nomen fuisse, adeò sibi concors in nugis tota Græcia semper fuit, vt nulla sit tam absurda fabula, quæ aliquo assertionis testimonio careat. Quódque fictum à Poëtis est, Saturnum in Equum versum, quem tunc etiam pernicitate insignem canunt, vti Maro,

B — Gallieni numi.

---- *Pernix Saturnus, & altum*
Pelion hinnitu fugiens impleuit Equino. Georg. li. 3.

Quidam ex Astronomis ad astri velocitatem figmentum referunt, cùm amplissima cœli spatia diurno motu velocissimè transcurrat, si quanto distet interuallo, quámque magno circuitu supra planetas reliquos feratur, considerauerimus: quamuis altero motu, quem hi naturalem dicunt, tardissimus planetarum omnium videatur. Ab huiusmodi pernicitate Abacuntis Prophetæ dictum, *Quia ascendes super Equos tuos*, Theologi de Apostolis prædictum volunt, vnde repentina salus esset omnibus piis prouentura. Et vnius sanè celeritatis ergò Virgilianus Æneas præmia proponit, *Equum insignem phaleris*, ei, qui pedum cursu primus metam attigerit. Et in numismatis, nunc Equus currens, nunc ipse Pegasus, aliis adiectis cusus, summa rem alacritate gestam ostendit. Abac. c. 3. Aenei. li. 5.

SOL.

C ALIAS verò alatus Equus Soli etiam attribuitur. Nam in Gallieni numis alatus Equus est cum inscriptione, SOLI CONS. AVG. In numo verò Q. TITI in quo Pegasus, quasi non satis ex eo expressa esset celeritas, qua in obeundis Reipub. negotiis vsus fuerat, barbato eius capiti ex altero latere cuso additæ alæ, cuiusmodi specie Mercurius in aliquot veterum monumentis conspicitur insignitus. Non desunt verò qui Pegasum in monetis etiam Corinthiorum fuisse tradant, quem Eubolus, Anchise, τ̀ παλλάδ☉ πῶλον appellarit. Porrò Pindarus Bellerophontem eo inuectum Pegaso, frænum aureum dono à Pallade per somnium accepisse commemorat, vnde posteà infrænandorum Equorum vsus ad posteros emanarit, eóque monumento voluerint Corinthij rei memoriam testatam esse. Maro autem noster fræna Lapitharum inuentum tradit eo Georgicon loco, Gallieni numisma & Q. Titi.

Fræna Pelethronij Lapithæ, gyrósque dedēre
Impositi dorso, atque Equitem docuēre sub armis
Insultare solo, & gressus glomerare superbos.

HVMANÆ VITÆ LVBRICITAS.

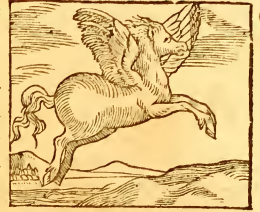

SVNT & qui Centauros in hoc eodē accipiant significato, quódque illi pube tenus humana forma, reliquum Equina fingantur, vitæ nostræ terminum pernici cursu occupari significare putēt: propterea quòd mira lapsi lubricitate incauti semper arripimur. Nullus enim tam senex, qui se annum adhuc non speret superaturum. Sedenim Centauro alibi erit locus suus.

 D

FAMA.

Papyrij Cursoris & Hadriani numus.

NON sum verò nescius, authores esse, qui Pegasum, qualē quippe passim in Hadriani & L. Pap. Cursoris, & aliorum quorundam numis aspicimus, famæ potiùs quàm celeritatis indicium esse contendant. Nascitur is ex Medusæ cæde: siquidem virtus cùm terrorem amputauerit, famam generat. Terroris & admirationis hieroglyphicum esse Medusæ caput, ostendimus in Serpente, cùm de Domitiani gestamine loqueremur. Fama autem vbi primùm genita per hominum ora incipit volitare, Musarum excitat fontem in Parnasso: quippe quòd illustrium virorum præclara facinora, vatibus scribendi suggerunt argumentum. Quòd verò in Papyrio à re ipsa etiam cognomēto Cursoris honestato, ex Pegaso alacritatem & festinantiam hominis significari dixeramus, Capræ insuper fugacis spolium & fulmen & sagitta, quæ in eodem spectantur numo, ad nostrum faciunt intellectum.

PROFVGVS.

SED quoniam esse video qui Persea quoque Pegaso inuectum putent, examinādus est apud Hesiodum locus de Scuto Herculis, ἱππότα περσεὺς à Poëta dictum, quo loco Commentatores aiunt, animaduertendum ἱππόταν profugum significare, eámque esse glossographorum interpretationem. Auus enim Acrisius Persea domo expulit, quem minimè moris est vsquam Equitem inducere, sed talaribus à Mercurio acceptis præditum aëra persulcare, de quo sic Ouid. Metam, lib. 4.

----Pennis ligat ille resumptis
Parte ab vtraque pedes, teloq; accingitur vnco, E
Et liquidum motis talaribus aëra findit.

Odyssc. γ. vers. 68. Vnde etiam Catullo Pinnipes appellatur. Eodem modo apud Homerum inuenies ἱππόταν Nestorem, pro Profugo, vt vetustiores Grammatici interpretantur, eo τ̃ βοιωτίας loco.

Τοῖς ἦ κ μύθεαπε γερήνιος ἱππότα Νέστωρ.
His inde Gerenius exul Nestor ait.

Talémque recitant fabulam: Herculem Pylo bellum intulisse, propterea quod Neleus eum à cæde Iphiti purgare recusasset. Tum etiam propter filiorum eius insolentiam, qui cùm duodecim essent, eo freti numero, præclara omnia sibi pollicebantur. Diu verò bellum protractum, neque quandiu Periclymenus, vnus ex ipsius Nelei filiis, vixit, vrbs vnquam capi potuit: posteà verò quàm is mutatus in Apem Herculano currui explorator insedit, summonente prodentéque Pallade extinctus est ab Hercule, capta itidem euersáque Pylos est, vndecímque Nestoris fratres interempti. Sed enim Nestor priùs emissus fuerat ad Generios, vbi educaretur, qui solus superstes in patriam inde restitutus est, & ab educationis loco Gerenius, ab effugio verò, quo saluatus est, ἱππότα nominatus.

FRÆNATA FEROCITAS.

VVLGATISSIMVM illud est argumentum, hominem feroci inuictóque animo imperio tamen & rationi obsequentem, hieroglyphicè per frænatum Equum significari. Hinc Panætius apud Cic. Africanum solitum ait dicere, *Vt Equos propter crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere soleant, vt his facilioribus vti possint: sic homines secundis rebus effrænatos sibíque præfidentes, tanquam in gyrum rationis & doctrinæ duci oportere.* Animal nimirum ferox atque magnanimum, quòd leges tamen subit, *nec frænum depulit ore*, vt ait Horatius, de Equo qui hominis opem implorauit, séque frænari sit passus. Et Maro: F

Aenei. li. 3.

Sed tamen ijdem olim curru succedere sueti
Quadrupedes, & fræna iugo concordia ferre.

Plut. in ipsius vita. In huiusmodi sententiam est Scipionis dictum non incelebre. Quum Romani contra Antiochum iam in Asiam traiecissent, ísque legatos demùm de pace misisset ad Scipionem, respōdit is: *Id priùs factum oportuit, non postquam & frænum & sessorem accepisset.* Sed illud quoque animaduertendum est, de Carthaginis portento, quod murorum fundamenta fodientibus oblatum est quippe, vt apud Maronem, *caput acris Equi*, hinc gentem fore bello egregiam præmonstratum. Quod verò subiungit, *Facilem victu*, non de Bouillo capite, vt Seruius, sed de ipso eodem Equino intelligendum, cuius ostenti ea sit interpretatio, vt *facilem victu per secula gentem*: facilem, quæ tandem vinceretur, exponamus: hoc enim magis ad Virgilianam accedit sententiam, quamuis in Tauri commentario Seruianum intellectum illustrare conati simus. Coniectores verò, vt eò redeam, eos qui se caput Equinum, vel Caninum, vel Asininum habere somniarunt, in seruitutem vel id genus ærumnas dedendos esse suspicantur. Sunt enim tria hæc animalia seruituti mirum in modum obnoxia. Addam & illud eorundem Onirocritarum interpretamentum, quo visum aiunt in somnis Equum qui se portet, polliceri, vt amica amantis imperio facilè sit subiicienda, morigeráque in posterum futura. Nam de pullo indomito pro puella adhuc intacta, Anacreontis carmina paulò inferiùs loco suo recitabuntur,

Æne. li. 1.

Artemidorus lib. 1. capite 39.

In

A In Diuinis literis, vbi Elisæus montem auxiliaribus Equitibus plenum per adapertos pueri oculos conspexit, quósque vates Abachus Domini Equos, & Equitatus nominat, animas intelligit Adamantius, quæ frænum disciplinæ sanctioris accipiunt, iugúmque suauitatis, quæ ab ipso Domino proficiscitur, portant, eiúsque spiritu regi patiuntur: *Beatásque* illas appellat, *quæ dorsum curuauêre suum*: vt dorso verbum Dei sessorem accipiant, cuius fræna patiantur, & quoquouersum ille impulerit iter arripiant, eiúsque denique habenis moderati, non ex libidine sua, sed tanti sessoris arbitrio flectâtur, cursum ineant, & consistant. Eucherius sanè inueniri ait in Diuinis literis, Equum pro viro sanctitate prædito poni, eóque spectare Abachuntis illud alibi dictum, *Qui ascendes super equos tuos.* Sanè Græci Palladi nomen ab Equo domito inditum tradunt, &, vti supra diximus, apud Pindarum legas frænum Corinthi ab ea inuentum, & Pelopi dono datum, & in Ilij captura *instar montis Equum* Græci Palladi dedicarunt. Hoc verò significat ferocitatem omnem doctrina molliri atque cicurari, quod ita luculenter Horatius expressit: *Abach. c. 3.* *Aenei. li. 1.* *Epist. 1.*

Nemo adeò ferus est, vt non mitescere possit,
Si modò culturæ patientem commodet aurem.

IMPERIVM.

IN augurali verò disciplina per Equos Imperium significatum sæpe fuisse, cõperimus, vt qui apud C. Iulium Cæsarem natus est humanis propè pedibus, vngulis scilicet in digitorum modum subscissis. Ei enim orbis terræ imperium portendi, Aruspices respondêre, apud quem Equus huiusmodi esset editus. Eum itaque Cæsar magna aluit cura, nec patientem sessoris alterius primus ascendit. Cu- *Suetonius in C. I. Cæsare cap. 61.*
B ius etiam instar pro æde Veneris genitricis dedicauit: quamuis prodigia reliqua ita despectui semper habuerit, vt ab incœpto nunquam vllo, prodigiis quantumlibet aduersis absterritus aut retardatus sit. Sed enim eadem animalis species, quæ imperium illi præsagiuerat, eadem (inquam) & mortem præmonstrauit. Siquidem Equorum greges, quos in traiiciendo Rubicone consecrauerat, ac vagos sine custode dimiserat, paulò antè quàm occisus esset, comperit pertinacissimè pabulo abstinere, vbertímque flere. Eo porrò affectu Equi plerique in dominos sunt, vt eos interemptos lugeant, inquit Plinius, lachrymásque interdum desiderio fundant. Vnde non inscitè de Pallante Virgilius. *Aenei. li. 11.*

Post bellator Equus positis insignibus Aethon
It lacrymans guttísque humectat grandibus ora.

Ad huius imitationem non minori forsitan affectu alterius Equi amorem in dominum Sillius Italicus ita decantat:

Agnouit sonipes, arrectísque auribus acrem
Hinnitum effundens sternit tullere Vagesum,
Quem tunc captiuo portabat in agmina dorso:
Hinc rapidum glomerans cursum per lubrica pinguis
Stante cruore soli, & mutilata cadauera cæde
Euolat, ac Domini consistit in ora iacentis:
Inde inclinatus collum, summissus, & armos,
De more inflexis præbebat scandere terga
Cruribus, ac proprio quodam trepidabat amore.

Sed vt ad portenta reuertamur, illud memoriæ proditum est, quemadmodum Nero asturconem, quo maximè delectabatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem abiisse, per quietem videre visus, ac *Suetonius in Nerone cap. 46.*
C tantùm capite integro hinnitus edere canoros, ostento fuit quòd illa Equi ferocitas in simiæ ludibrium esset abitura. Dedit & Ælio Pertinaci feroci viro, qui post sublatum Commodum imperium arripuit, inuadendi regni signum Equus. Nam ea qua natus est hora, Equus pullus in tegulas ascendit, atque ibi breui temporis spatio commoratus, simul & decidit & expirauit. Quod quidem huic in Villa Martis genito, & ad bellica negotia nato, futuræ sublimitatis, quamuis breui duraturæ, augurium fuit.

A LABORIBVS QVIES.

QVID verò soluti pascentésque in Neruæ numis Equi sibi velint, causæ ibidem literæ declarant, in hunc scilicet modum: VEHICVLATIONE ITAL. REMISSA. quod nonnulli referunt ad argumentum illud, quod in Boue ad præsepe tractauimus. Sed accipiendum potiùs de tributo, quod Italia omnis in vehiculationes exoluebat, vt & Magistratuum sarcinæ, & exercituum, & alia huiusmodi publica transportarentur, quod tributi genus Nerua vti onerosum nimis Italiæ remiserit vniuersæ: qua de sententia plura dicerem, nisi doctissimus planè vir Fab. Vigil. Spoletanus rem exactissimè pertractasset.

ITALIA.

SVNT qui putent Equos in hoc numo Italiam significare, eóque adducuntur argumento, quòd in argenteo numo & aliquot æreis obseruatur caput Equi frænati cum inscriptione, ROMA.

Ab eius occipitio sceptrum, in cuius summa parte caput itidem Equi videatur, ab altera parte Roma D
ipsa galeata, vti mos est. Alij numi sunt cum Equinis capitibus ab vtraque parte singulis cum inscriptione, ROMA. Sedenim cùm Equum ipsum multifariam in Latinorum & Græcorum numis obseruauerim, neque Italiam, neque aliam quampiam prouinciam, regionémve, aut ciuitatem significare contenderim: sed aut bellum, aut itinerationem, aut decursionem, vt in Neronianis plerisque: aut velocitatem, vt in Papyrianis, & alia, prout locis suis explicantur.

MAVRETANIA.

Hadriani numus. NISI qui si videant in Hadriani numo Equum à pedite rectum cum inscriptione, MAVRETANIA (ita enim scriptum per E secunda syllaba) intelligere velint prouinciam eam in deditionem acceptam, vel quid huiusmodi. Sanè aliquot ex huiusmodi numis vna in parte caput habent Hadriani, ab altera Equum, quem mulier duobus armata iaculis ductat: quod nimirum indicat genus id bellandi, quo plurimùm vtitur ea prouincia.

MAVRI FEROCES.

QVIN posterioribus etiam seculis militares quidam ordines, qui sub Equitum Magistro militabant, dimidio rutili coloris Equos duos in alba parma sese quodammodo lacessentes, orbe viridi, cuius luteus erat vmbilicus, interposito, præferebant, iiq; MAVRI FEROCES apellabantur. Quòd verò aliqui ex numis Italiam per Equum significari crediderim, fortè suspicati sunt ex eo numo qui Equum exultantem habet, flore quodam supernè sito, ab cuius altero latere inscriptio est, ROMANOR.

EQ. VICTORIA. E

CVR verò potiùs non putemus numum hunc in rei gestæ monumentum esse cusum? quia bello Punico, quod cum Hannibale gestum est, cœperint aliquando Romani etiam Equis superiores esse, cùm priùs robur eorum omne in legionibus consisteret: flos enim ille supernè additus
Æne. lib. 6. principium atque spem bonæ frugis indicat. Sanè Virgilius rem tantam haudquaquam reliquit indictam, cùm de Marcelli laudibus ita cecinit:

Hic rem Romanam magno trepidante tumultu
Sistet, Equis sternet Pœnos.

Cephalæniorum numus. At in Cephalæniorum etiam numis Equus signari solitus est, cuius rei mentio apud Plutarchum. Apud Smyrnæos Fortunæ simulachrum fuit à Bupalo quodam probo sanè viro factum, in cuius capite pullus Equinus insidebat, & Amaltheæ cornu manum implebat, de quo apud Pausaniam in Messenicis.

SYRACVSANI,

VTEBANTVR & Syracusani Equi nota. Nam Atheniensibus illis, qui apud Syracusas capti Nicianà clade pro seruis veniêre sub hasta, frons Equi charactere inusta est. In aliquot eorum
Ieronis numus. numis Equus & sessor habetur cum inscriptione, ΙΕΡΩΝΟΣ: quod nimirum eius in Equestri militia, sed præcipuam in certaminibus gloriam ostendit, quem ea de causa tot laudibus Pindarus Poëta immortalitati consecrauit. Aliæ quoque Respub. atque alij plerique Principes Equi signo vsi sunt, vt F
nihil denique priuatum videam, quod ad Italiam spectet.

TARENTINI.

Numus Tarentinorũ. QVIN ETIAM in numo, cuius inscriptio ΤΑΡΑΣ, Eques etiam iaculator inspicitur, ob Equestrem scilicet militiam, quam egregiè Tarentini sunt excercere soliti: vnde apud Græcos, Tarentinos ordines inuenias ex Equitibus huiusmodi constitutos, & ταραντινίζειν verbum, eo se militiæ genere exercere.

SAGITTARII SENIORES ORIENTALES.

EQVI verò duo dimidiati coloris lutei, in cæruleo clypeo, quem ruber circulus ambibat, auersi prosilientes à centro, quod luteum in medio rubræ peltæ, pro vmbilico appositum erat, ita vt ab ipsa pelta trames coloris eiusdem ad rubrum vsque ambitum protenderetur, eius ordinis erat insigne, qui SAGITTARII SENIORES ORIENTALES appellabantur. Militabant ij sub magistro militum Præsentiali nuncupato.

SECVNDI THEODOSIANI.

LVTEVS etiam Equus erat in imo parmæ ferrugineæ colorationis, cuius vmbilicus albus rubro continebatur circulo, quem alter coloris lutei circuibat. SECVNDORVM THEODOSIANORVM hic erat clypeus, qui sub eodem militum magistro stipendia faciebant. Hi nimirum Theodosij principatu in militiam electi.

A

CONSTANTIA.

ERAT & alia legio, quæ rutilum Equum in cærulea parma gestabat, in medio viridis orbis constitutus, cui quadrupes toto inniti pectore videbatur, ea CONSTANTIA nuncupabatur, quæ sub magistro peditum merebat: Constantio quippe Principe instituta.

IMMODERATVS IMPETVS.

RES ipsa adhortari videtur, vt & historiæ sacræ mysterium, quantum ad Equum pertinet, reuelem. Nam pro immoderato & rationis experte impetu Equum poni apud Legislatorem Mosem, ex eo manifestum est, quòd non designari principem Equorum educatorem dicit, quod ita capiendum est, ex Philonis sententia, vt ineptum eum ad principatum existimemus, qui voluptatibus cupiditatibúsque & nequitiæ deditus stare loco nesciat, *& fræna ferox spumantia mandat.* Lex ipsa est Deut. cap. 17. *Quique rex fuerit constitutus, non multiplicabit sibi Equos, nec reducet populum in Aegyptum: Equitatus numero subleuatus, præsertim cùm Dominus præceperit vobis, vt nequaquam ampliùs per eandem viam reuertamini.* Nam qui talia mente concipit, effræno illi & feroci Equo similis est, de quo vulgatum adagium, *Secede Equinis à pedibus procul*, ab Equo, inquam illo, qui semper Ægyptum, hoc est, voluptatum & illecebrarum planitiem appetit insultare, quocirca frænis catenísque compescẽdus est, nisi velimus in perniciem rapi, & nosmetipsos vnà cum fortunis dare præcipites. Nam, vt optimè ait Euripides, ἀχαλίνων στομάτων ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τέλος δυστυχία, *Infrænis oris exlegísque dementiæ finis infortunium.* Sæpe autem in Diuinis literis Equus aberrantem & vagum hominem indicat, qui sine ratione vlla feratur: vt, *Fallax Equus ad salutem.* &, *Nolite fieri sicut Equus & Mulus, quibus non est intellectus.* Callidum B verò Antisthenis dicterium, cùm Plato vehementer laudaret Equum in pompa quadam Equestri, hinnitu crebro ferocíque excelsos spiritus præ se ferentem, is qui hominis iactantiam libenter incessebat, *As tu*, inquit, *videris bonus Equus euasurus.* At Themistocles, cùm mutatos eius mores ex procacissimo in maximè temperantem plerique admirarentur. *Annon*, inquit ille, *videtis asperos & indomitos pullos in optimos Equos euadere?* Non imprudenter itaque Prudentius elationem animi describens ait:

Fortè per effusas inflata superbia turbas
Infræni volitabat Equo.

Virgil. Æneid. lib. 3.

NEQVITIA IN TEMPERANTIAM VERSA.

QVOD verò super Ægypti deliciis dictum, D. Ambrosius ex Apostoli dictatis eo tempore ait Pascha celebrari, quo Israëlitici Ægyptum reliquêre, solennitatémq; eam, animarum trãsitum interpretari, à vitiis ad virtutem, à corporis affectibus ad animi constantiam atque sobrietatem, à malitiæ nequitiæq; fermento, ad veritatem & stabilem synceri propositi firmitatem: molitiem quippe in Ægyptiis, & alia multa carpit Hadrianus, maximéque optare videtur, vt melius esset morata ciuitas, Alexandriam notans. Legitur in libris Sibyllinis, MILES ROMANE ÆGYPTVM CAVE. Quod licèt de Pompeio Magno dictum interpretati sint multi, solicitique aliquando Romani fuerint ne Ptolemæum armis in regnum restituerent, hac religione deterriti: alia tamen, eáque longè verior eius oraculi videtur interpretatio, præceptum scilicet esse illis hoc velamento, vt quibus datum esset imperio populos regere, Ægyptum cauerent, quippe delicias & mollitiem, eáque omnia quæ mox for- C tissimum id genus hominum vt primùm lasciuire cœpit, turpiter adeò effœminarunt, vt pessum penitus ierint, Imperio in eos translato, quos vt omnium despicatissimos expuebant & omni contumeliarum genere insectabantur. Sed quantò erat ominosior Ægyptus Pop. Romano, successum tanto prosperitatem Ægyptiis ex Romanorum aduentu in regionem eam, oracula pollicebantur. Apud Memphim enim in aurea columna literis Ægyptiis scriptum erat, tum demũ Ægyptum liberam fore, cùm in eam venissent Romani fasces, eorúmque prætexta, quod apud Proclum Grammaticum se legisse testatur Pollio: nimirum qui virtutem & rerum disciplinam admittit, vitiis liberatur. Sed enim Romani pace iam terra maríq; parta, molles Ægyptiorum delicias suscepêre, illi, deliciis amotis, pristinam Romanorum virtutem industriámque sibi mox vendicauêre. Sed alio loco de fascibus dicendum erit. Quod verò facit ad rem, Adamantius ad dictum illud de Iosippo, *Et totius Aegypti principatum obtinet*, ita philosophatur: *Libidinem quippe calcauit, nequitiam euitauit, omnésque corporis voluptates edomuit atque frænauit. Hoc enim est totum Aegypti principatum gerere.* Vide verò Chrysostomũ oratione quam habuit in vigilia Epiphaniæ, de Ægypto multa in hanc sententiam differentem.

Ægypti deliciæ.

Vt Cicero lib. I. Epistolarum.

Nempe Romanos.

RATIO ET CVPIDITAS.

EST tale aliquid apud Platonem in Phædro, qui rationem atque cupiditatem per dexterum & sinistrum bigarum Equos intelligendum proponit, improbíque ac impuri ora lupatis frangenda ad cruoris vsque illisum præcipit:

Donec humi sonipes temeraria crura superbus
Imprimat, & tellus clunibus icta tremat,

Mox facili des lora manu, paritérque feratur
Obsequio parens mannus vterque tuo.

D

SVPERBIA. PERTINACIA. CESPITATIO. INSOLENTIA.

Equi Mosaici vitia quatuor, ex Philone.

NAM & in Mosaico illo quadrupede vitia quatuor deprehendit Philo, quæ vnà cum sessore in mare proiicienda deperdendáque sint. Elatum in primis pedem illum, quem Superbiam illi vocauêre, quam pes alter comitatur, qui secum trahit velocē ad vitæ perniciem procliuitatem, in quam frequenter admodùm cespitat, cernuúsque canterij more in fossam lapsabundus corruit. Ex posticis pes alter, malæ perseuerantiæ subsequentem pertinaciam ostendit, alter: perperam factorum exultationem, quæ omnia effrænum & exultantem Platonis Equum mira similitudine describunt. Iocosè verò Teius Anacreon, cùm muliebrum fastum, arrogantémque animum incesseret, puellam quandam Equino comparauit pullo, in quem nemo adhuc inscendisset, atque ita assultim nullo cohibita fræno temerè vagaretur, cuius sententiæ versus hi supersuêre:

Πῶλε θρηϊκίη τί δή με
Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα
Νηλέως φεύγεις, δοκεῖς δὲ
Μηδὲν εἰδέναι σοφόν. ἴσθι
Τοί καλῶς μὲν ἄν τοι τὸν χαλινὸν
Ἐμβάλλοιμι ἡνίας ἔχων
Στρέφοιμ' ἀμφὶ τέρματα δρόμου.
Νῦν δὲ λειμῶνας τε βόσκεαι
Κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις.
Δεξιὸν γὰρ ἱπποπείρην
Οὐκ ἔχεις ἐπεμβάτην.

Quos quidem vtcumque potui, candore haudquaquàm pari Latinos feci:

Pulle Thraicia ecquid, ô me
Toruè luminibus petitum
Impiè fugis? videris
Nil quidem sapere: at perita
Pulchrè eris tibi: si lupatos
Illigauero, móxque habenas
Sumpsero, atque circumuertero
Metæ in ambitum, atque finem.
As tu, amœna prata pascis,
Molle sed lasciuienti,
Non erit magister vsquam
Sessor, insultare qui te
In modum probè instruat.

E

Ad hoc facit lepidissima Ode illa Horatiana de indomita Vitula:

Nondum subacta ferre iugum valet
Ceruice, nondum munia comparis
Aequare, nec Tauri ruentis
In vomerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuæ
Campos iuuencæ, nunc fluuijs grauem
Solantis æstum, nunc in vdo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis.

Et altera, vbi hæc sunt super Equa:

Quæ velut latis Equa trima campis
Ludit exultim metuítque tangi
Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

F

Quòd verò Anacreon mulierem Equini pulli cognomine vocitarit, facit idē Nicander, metaphoram eandem scitè prosecutus: vbi de iis agit, quæ contra venenum vtilia sunt, puellare quippe lac adhiberi commodum. Is enim Lac pulli, pro Lac puellare, Anacreontio vocabulo posuit, eo versu:

Θηλυτέρης πώλοιο χέας ὀπὸν ἄλλοτε νύμφαις.

quod castigatiùs in manuscriptis codicibus νύμφης legitur. Fœminei quippe pulli lac, &, si fieri possit, virginis, viridissimo scilicet ætatis flore vigentis, balsamo (vt vulgata obiter corrigantur exemplaria, in quibus βλαστάμοιο scriptum est) instillandum monuit. Hic interpretes non de Equini pulli lacte dictum volunt, sed de muliebri: quòd Erasistrati authoritate confirmant, dicentis ἐν τῶν περὶ θανασίμων, vtile esse lac muliebre.

MERETRICIA PROCACITAS.

DIOMEDIS verò filiæ (illius inquam Thracij Regis insanissimi) libidinis furore famosissimæ, Equis, quæ aduentantes deuorarent, comparantur à Poëtis. Vnde ortum prouerbium tradunt authores Græci Διομήδειος ἀνάγκη. Atque ita interpres Aristophanis ἐκκλησιαζούσαις interpretatur, quāquam Eustathius hospites à patre solitos interimi, & Equis in pabulum apponi tradit, fabulam scilicet secutus, quam à Poëtis fictam vno omnium consensu repererat. Quò verò hæc eo accipi intellectu debere, quem ex clarissimis authoribus excerpsimus, vnicuique magis constet, à peritis vsurpatum inuenias ἱππόβινον appellari hominem, qui sit libidini Venereísque negotiis intemperanter deditus,

A tus:quod nomen ab Equi natura deductum,ignorat nemo. Adde quòd ἱπποπόρνον ad extremam dicimus contumeliam,cùm ſupremam cuiuſpiam nequitiam, & immoderatam laſciuiam exprobramus. In Diuinis quoque literis dictum eſt in hanc ſententiam,inſanientes quoſdã factos in fœminas, quòd vnuſquiſque ſuper vxorem proximi ſui hinniebat. Equinam vates ille dedit homini vocem, vt Equinam in eo petulantiam argueret. Non enim eſt omnis homo, homo, diceret Adamantius,ſed ea quis nequitia præditus homo,Equus eſt:vt homo in honore poſitus,nulla tamen præditus ſapientia,homo Iumentum eſt: Iumentis enim inſipientibus is perquàm ſimilis habetur:Et generatio Viperarum, de qua Dominus,Homouipera appellari poteſt. Neque aliud quippiam hieroglyphicè per duplicem formam Centauri intelligi vult,Maximus Tyrius,quàm voluptatis vinculum. Quotieſcumque enim accidit, vt ferinæ partes tyrannidem in nobis occupent ardórque cupiditatis nobilitatem animi corripiat,opprimat,ſeruitióque addicat ſuo propter turpitudinum obſequia homo in belluam vertitur. Ridiculè verò facetéque admodùm Ariſtophanes, Xenophantis, ruſticorum morum hominem & furibundum à Nebulis, ſub Centauri ſpecie repræſentari dicit. Ipſúmque Chironis nomen ex ea ſignificatione,quod & deteriorem ſignificat, ioco anſam dedit, cùm Centauros duos inter ſe pugnantes in tabula peſſimè pictos Diogenes conſpexiſſet:interrogauit enim,vter eorum Chiron eſſet,viſus de nomine quærere, cum ſenſu, vter peior eſſet intelligeret. Et quoniam in diuinis literis, qui turpibus & immundis officiis detinentur, Iumenta dicta ſunt, pecoráque prona & ventri obedientia, fornicatores,Hieroſolymitanus Heſychius Admiſſarios eos Equos vocat,hieroglyphico admodùm proprio. Idem Pſal.31. *Nolite fieri ſicut Equus & Mulus*,quod ita exponunt interpretes, *Nolite amore mulierum furere, ſicut infrænes Equi.* Notum enim eſt,eos ſuam ad voluptates intemperantiam hinnitu ſubinde prodere, vtpote qui omninò quid bonum,quid malum,quid honeſtum, quid turpe ſit prorſus ignorant. Sed-B enim meretriciam hanc petulantiam à tam multis per Equinæ imaginis hieroglyphicum indicatam, nemo Virgilio meliùs & pleniùs expreſſit,vbi Georg.lib.3.ita canit:

Voluptuoſorum hieroglyphica.

Homouipera.

Scilicet ante omnes furor eſt inſignis Equarum,
Et mentem Venus ipſa dedit:quo tempore Glauci
Potniades malis membra abſumpsêre quadrigæ:
Illas ducit amor trans Gargara,tránſque ſonantem
Aſcanium,ſuperant montes,& flumina tranant:
Continuóque,auidis Vbi ſubdita flamma medullis,
Vere magis,quia vere redit calor oſſibus,illæ:
Ore omnes verſæ, in Zephyrum ſtant rupibus altis,
Exceptnátque leues auras,& ſæpe ſine vllis
Coniugijs vento grauidæ,mirabile dictu!
Saxa per, & ſcopulos & depreſſas conualles
Diffugiunt, non Eure tuos, non Solis ad ortus:
In Boream Corúmque aut vnde nigerrimus Auſter
Naſcitur, & pluuio contriſtat ſidere cœlum.
Hinc demum Hippomanes, vero quod nomine dicunt
Paſtores, lentum diſtillat ab inguine virus:
Hippomanes, quod ſæpe malæ legêre nouercæ,
Miſcuerúntque herbas, & non innoxia verba.

Ad hoc Pli.li.4.ca.21. & lib.8. cap.41.

C

Sed neque minor eſt Equorum furor, qui zelotypia etiam ita laborant, vt riuales acerrimè caſtigent. Viſum enim,aiunt,in Syria,vbi ſylueſtrium Equarum armenta vulgò paſcuntur, præire ducem, qui ſi iunior aliquis libidinis cauſa Equam inſcenderit eam initurus,ita indignetur,vt eum nulla interiecta mora perſequatur,donec comprehenſum verendis mordicùs priuet. In hoc autem animalium genere fœminæ maribus contiẽtiores ſunt. Abſyrtus enim ait Equum, vbi ſe concepiſſe nouit,marem vlteriùs non admittere. Neque verò hoc loco prætereũdum,quod & ad Hippomanis vim,& immodicam Equorum impotentiam & ſubitam in Venerem concitationem pertinet, venenum illud, quod ſæpe malæ,vti dicebamus,legêre nouercæ,à furore,in quem agit Equos, appellatum, tanti eſſe roboris & efficaciæ:vt cùm Phormis quidam Mænalius Equos duos à Dionyſio Argiuo fabrefactos in Olympia dicaſſet,abdito in eorum altero, vt Elei arbitrabantur, eo viru, vt autem alij, in liquatum metallum immixto,conſtiterit allectos ita eſſe Equos ad initium ſui,vt non niſi flagellis amoueri potuerint. Hiſtoriam ponit Pauſanias. Varia autem eſt antiquorum ſuper Hippomane viru ſententia. Nam Theocritus Heſiodum ſecutus,plantam eſſe videtur exiſtimaſſe,qui φαρμακεύτρια dicat:

Equi Zelotypia laborant.

De Hippomane plenè Ariſt.lib.6. capit.12.de Nat.Animal.

De Hippomane varia opiniones.

Ιππόμανες φυτόν ἐςι παρ᾽ ἀρκάσι. Τῷ δ᾽ ἐπὶ πᾶσαι.
Κεὶ πῶλοι μαίνονϊ) ἀν᾽ ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι.

idq; periti,diligentéſque agnoſcunt viri. Alij Theocrito pertinaciter aduerſantur,neque plantam eſſe Hippomanes, neque tale aliquid in Arcadia naſci aſſeuerantes: idque vnum veriſſimum autumant, quod de caruncula, fici inſtar, in pulli fronte recens editi inhærerente traditum eſt à Theophraſto. Agnoſcit tamen & Crateuas plantam, eámque fructum habere fici ſylueſtris inſtar, folium verò fuſcum docet, quemadmodum papauer: quin & ſpinoſum eſſe, ídque veneficiis amatoriis immixtum

mirificè pollere : hinc nonnulli φυτὸν illud Theocritianum pro φύμα hoc est, tuberculum, fronti D quippe huiusmodi pulli adnatum, interpretantur. Nam & Archilochus φυτὸν pro φύμα, posuit, atque ita facilè de caruncula posse intelligi. Sedenim quod Theocritus ait id apud Arcadas inueniri, nimirum ad plantam referri debet : non enim dicendum, pullos in Arcadia tantùm editos, Hippomanes in fronte gestare, quod omnibus ferè accidit vbicumque locorum genitis. De plantis verò verissimum est, aliàs alio loco nasci, vel pollere magis hoc quam illo loco prouenientes : sed ambiguitas hæc omnis ex locutionis huius, quæ est Hippomanes, æquiuoco orta est, cùm tria sint vocis huius significata : vnum virus illud, quod Equa in libidinem concitata emittere soleat è natura, de

Georg. li. 3. quo Maro,

--- Lentum distillat ab inguine virus,

ídque tantus author, in re seria verò dici nomine Hippomanes autumat. Dixerat & Tibullus:

Et quod, vbi indomitis gregibus Venus afflat amores,
Hippomanes cupidæ stillat ab inguine Equæ.

Manifestum enim est ex horum descriptione, Hippomanes hîc neque pro planta, neque pro caruncula poni. In Arcadia autem esse plantam, etiam furoribus amatoriis damnatam, cur inficiari possit quispiam, non video, antiquis tot authoribus rem ipsam agnoscentibus. Inueniri demùm carunculam, instar caricæ, in fronte pulli applicitam, quam mater nisi mordicùs decerpserit deuorauerítque, ab amore curáque educandi filij abalienetur, Theophrasto, Plinio, & aliis id tradentibus, qua de re idem Maro,

Æn. li. 4. *Quæritur & nascentis Equi de fronte reuulsus*
Et matri præceptus amor,

causam nullam video cur quispiam aduersetur. Neque audiendi sunt, qui nihil aliud Hippomanes apud Maronem & Theocritum, addã & Tibullum significare contendunt, scholiis in Dioscoridem, E nisi furorem grandem (vt eorum verbis vtar) & vbique adiectiui nominis modo poni, cùm iam vocem eam trium esse rerum, quæ quidem & cerni, & manibus attrectari possunt, vocabulum substantiuúmque verum indicauerimus. Neque tamen negamus, ἵππον locutionem plerisque nominibus applicatam, magnitudinem proceritatémque significare, vt ἱπποσέλινον, ἱππομάραθρον, & multa huiusmodi, quæ superfluum est enumerare : sed hæc non sunt tanti, vt negare possint Hippomanes veram esse in Arcadia plantam, cuius figuram, neque non vim amatoriis veneficiis peculiarem, Crateuas apud Theocritum descripserit: neque carunculam auferant, quæ sit omnibus manifesta, neque destillationem amoueant, quæ Tibulli, Virgilij, Probi, Aristotelis denique ipsius authoritate continetur: in eandem enim furoris efficaciam conueniunt hæc tria virus illud, planta Arcadica, & ficulneus ille tuber, à maleficis propinata. Hæc fortè nos morosiùs prosecuti sumus, quàm suscepti operis ratio postulasset, sed grauissimo viro, ætate nostra præstanti, qui tria hæc de rerum natura tollere conatur, respondendum fuit, si Veneri Poëtæ nostri, si Romani, si Siculi dignitatem, in suo cuiusque genere summorum, tueri concedatur.

PROFANVS.

SANE quidem Ægyptij sacerdotes animal hoc alioqui tam generosum, tam vtile, tam domesticum, repudiauêre, ac per hieroglyphicum eius profanũ intelligi decreuêre : cuius rei causam eam fuisse suspicor, quæ maiores etiam nostros in Italia ab eo abstinere tam religiosè iusserit, vt à sacrorum flamine minimè tangeretur, proptereà quòd damnatum inter venena fel habere proditum est. Alij F rem simpliciùs interpretantes, dicunt inde factum ne si longiùs digrederentur, fraus interdum ex negligentia fieret sacris. Ea enim de causa sacerdotum etiam nostrorum familiis data otia, ne profanis occupationibus, aut curis distraherentur, sed in precibus tantùm Deo alligandis occupati essent, & laudes illi septies in die dicerent. Perseuerauit autem in nostra vsque tempora, vt primores Antistites Equo per vrbem vehi, solennibus præsertim diebus, contra morem & decorum haberetur : præterquàm vno maximè omnium festo die, quo nouus Pontifex Maximus ad Lateranum deducitur : tunc enim in albis Equis omnes Præsules conuehi moris est.

AVTHORITAS.

CVMQVE apud Romanos veteres Dictatoria dignitas admodũ sacrosancta esset, vetusta quadã lege, nefas Dictatori erat equitare. Causas alias atque alias memorat Plutarchus, in vita Fabij: siue quòd maiores vires pedestribus inesse copiis arbitrarentur, proptereáque oportere Imperatorem in phalange permanere, neque locum deserere : siue quòd eius principatus authoritas & magna esset, & quodammodò tyrannica in reliquarum omnium rerum administratione, voluerint tamen in

Plutarchus in vita Fabij Max. hoc Dictatorem inferiorem populo videri : Fabio tamen Maximo Dictatori designato, post cladem ad Thrasymenum acceptam, primùm Equus concessus in tanto rerum discrimine, quo principatus magnitudo, ac moles ostenderetur, maiorísque apud omnes authoritatis haberetur. Est enim Equus animal omninò superbum, & equitare magnificum habetur. Vnde Aristippus apud Horatium cùm Diogenis vilitatem argueret, splendidiùs multo esse dicit, *Equus vt me portet, alat Rex.* Id verò Diogenes,

A genes,ac plerique alij, Philoſopho minus dignum arbitrabantur. Qũare Plato cùm in Equũ aliquando conſcendiſſet, ſtatim deſiliit ad terram, ſe vereri, dicens, μὴ ἱπποτυφία ληφθῇ, ne Equino quopiam faſtu contaminaretur.

FABII CONTATORIS VIRTVTES.

SED vt ad imagines noſtras reuertamur, in lapillo Onyce argumentum multiplex vidi artificioſè admodùm ſculptũ. Equino enim capite eſt,humana facie in pectus barbata, gruinis pedibus,cauda pulli gallinacei,literæ ſunt,FAB.Ex quo quidem figmento virtutes eas facilè coniectes,quibus Fabius Contator inſignis fuit.Nam principatum in bello,ex Equino capite:prudentiam, ex humano pectore barbato:prouidentiam & contationem,atque etiam ſpeculationem, ex pedibus gruinis: victoriam, ex pulli gallinacei cauda interpretamur: quorum omnium cauſæ in ſuis quæque Commentariis ſunt explicatæ.

ANIMI DESPONSIO.

NEQVE fortè ingratum fuerit hieroglyphicum,quo deſperatio,aut rei,quam quiſpiam aggreſſus fuerit, inauſpicatus ingreſſus ſignificetur, vbi quis Equum ceſpitantem,aut prioribus prolapſum pedibus appingeret; cùm ipſa præſertim res, & prouerbio & auguriis veterum confirmetur. Nam quod ad prouerbium attinet,quod fertur:*Rideo*,inquit Galba, *canteri*, Siſinnius Capito ita interpretatur, qui principio rei alicuius inchoatæ deficiunt animo. Nam cùm Sulpitius Galba in prouinciam exiens,ad portam ipſam canterium ſuum animaduertiſſet cecidiſſe: *Rideo*, inquit, *canteri te iam lapſum eſſe,cùm tam longum iter iturus,vix id ſis ingreſſus.* Ex oſtentis verò vnum ſufficiat commemoraſſe,
B quod Flaminio Conſuli feroci viro Aretij fertur obtigiſſe;cùm is indignè ferens per mediam iam Italiam vagari Pœnum, atque obſiſtente nullo cædibus & incendiis omnia vaſtantem, ad ipſa Romana mœnia oppugnanda proficiſci, ſigna ocyùs conuelli iuſſiſſet, cùm primùm in Equum inſiliit, Equus repentè corruit,Conſulémque lapſum ſuper caput effudit; inauſpicati nimirum incœpti ſignum,quo paulò pòſt ipſe cum exercitu concidit,fœdiſſima ad Thraſymenum clade ſuperatus.

DIFFICVLTAS.

NEQVE indecenter inter picturas huiuſmodi referetur Equus in foſſam prolapſus, aut in voraginem aliquam demerſus, vbi luti tenacitate pertinaciſſimè detineatur, neque ſeſe valeat expedire:ſi negotij alicuius difficultatem,aut incommodum exprimere voluerimus, quippe quòd plurimùm ita eſt canteriorum natura,quos oneribus comportandis addidicimus: vt ſi aliquam in voraginem deciderint,tam ob onus,quo grauantur,quàm ob liuidæ paludis cœnum, in quo recumbunt, ſupra modum implicentur,vnde ægrè attolli queant. Hinc illud apud Liuiũ à Iubellio Taurea Campano obiectum,*Minimè ſis canterius in foſſa*, cùm longo certamine cum Claudio Aſellio Ro. delaſſatus ſe ſubducere meditaretur, cuius rei non apparente ratione, ad dolos conuerſus hoſti ſuaſit, vt Equo dimiſſo in cauam viam deſcenderet, vbi ſecum pedes congreſſurus eſſet.Quod cùm Romanus intrepidè,nulla interpoſita cunctatione feciſſet,Taurea eo iactato dicterio, admiſſo ſtatim Equo profugit: quaſi dicere voluerit,nolle ſe eò demittere,vnde difficillima futura eſſet emerſio.

Liu. libr. 3. Decad. 3.

CERES.

C SED vt nihil quod ad Equi imaginem faciat, quantum induſtria conſequi poſſumus, omittamus, fuiſſe legimus apud Phigalenſes ſimulachrum Cereris in antro conſecratum, habitu ſedentis in petra, Equinis capite comâq;, cætera muliebri ſimile:adnexis Draconũ & ferarum plurium imaginibus, quæ circa caput illudebant, palla nigra ad talos demiſſa, in cuius manu vna Delphinus,in altera Columba ſuſtineretur. Sedenim quamuis huiuſmodi ſimulachrum Cereris nonnulli fuiſſe dicant, ego tamen Veneris potiùs crediderim,niſi dicamus pabulum & opulẽtiam, quæ per Cererem ſignificatur,incitamentum eſſe illecebras & petulãtiam.Equinum enim caput non eſſe ab laſciuia alienum, ex iis,quæ paulò antè diximus,manifeſtum eſt. Draconum ſpiras, amatorios nodos, voluptariáſque implicationes ſignificare ſuper Serpente indicat commentarium. Delphinum amoris ſimulachrum eſſe,tam ex hiſtoria,quàm ex tot Veneris ſignis,quibus id genus piſcis admouetur,alibi comprobauimus. Columbam denique referre Venerem, ſuo capite diſputatum eſt. Acquieſcendum tamen Pauſaniæ,Cererem eam eſſe dicenti. Sedenim, vt in fine diſſeruimus, eandem eſſe Cererem & Venerem Ptolemæi Aſſertoris tempore declaratum eſt.Cæterùm poteſt huiuſmodi picturæ ſpecies ipſius etiam rerum naturæ hieroglyphicum eſſe:Equinum quippe caput ob inſitam animali pernicitatem,innuere velociſſimos cœleſtium orbium motus,Columbam tractus aërios,vt ſuo loco dictum eſt, Mare Delphinum,vt in numis paſſim, Anguium inuolucra,ſinuoſos omnium toto terrarum orbe lapſus,de quibus apud Platonem Socrates,vt in Serpente teſtatum fecimus. Feræ reliquæ vitas animãtium omnes oſtendere videntur.Saxum terræ firmam & ſtabilem ſedem,ſua ſe ſoliditate continentem ſignat. Antrum denique ac nigram pallam ea plurima,quæ de rerum cauſis & originibus minùs adhuc comperta deliteſcunt,vt in ſimulachris Iſidis caput pedéſque ex nigro lapide:de qua re dictum eſt alibi.

Simulachrum Cereris eiuſque declaratio.

QVI

QVIBVS DIIS EQVI SACRI.

D

QVOD verò Marti primùm omnium sacer Equus esset, ex eo constat quòd Decemb. Idibus illi Equus, qui à dextra victor fuisset, immolabatur. Dextera enim masculina censeri diximus in Tauro,& mares animos Marti passim videmus attributos de quo latiùs in pudendi virilis interpretatione,neque non in Scarabeo. Sacrificij verò huius causam nonnulli putant, vt Martem hostia, quæ illi plurimùm esset accepta, conciliarent. Nam & Pausanias ait, Tyndarum raptæ filiæ iniurias vlturum, cum Menelao marito procis aliis in locum vnum conuocatis, immolato priùs Equo,vt bellum aduersus Troianos susciperent, iuramento adegisse. Neque desunt qui sacrum quod Decemb. Idib. fieri solitum dicebamus, Octobri mense factum autument: eàque de causa Equum eum Octobrem itidem appellatum, fuisséque non leuem Romæ de capite eius contentionem inter Suburranenses & Sacrauienses, vt id scilicet ij in Regiræ pariete, illi ad Turrim Maniliam affigerent. Vtcunque verò, Equus panibus caput redimitum habens, Octobribus Idibus pro frugibus in campo Martio mactabatur. Ideò verò Equum potiùs quàm Bouem immolabant:quia Equus animal bello dicatum,ad frugum potiùs perniciem, quàm auctum, spectare videbatur. Bos verò ad frugum prouentum & commoditatem natus. Quin etiam authores sunt,Equos à Romanis non ideò mactari solitos, vt Martem sibi conciliarent,sed vt supplicium ex eo sumerent, per quem constat Troiam fuisse captam, vnde se oriundos illi profitebantur. Sedenim perfrigida & ieiuna admodùm calumnia hæc mihi videtur in Romanum nomen: vt populus tot virtutibus insignis, immeritum animal quotannis ita multarent, quìque grauissimas iniurias hostibus sæpe condonare soliti essent, vni huic immortali in Equos odio tam pertinaciter inhærerent. Lacedæmonij verò, vt Festus asserit, Equum ventis in monte Taygeto soliti sunt immolare, eundémque ibidem adolere, vt cinis ventorum flatu per fines quàm latissimè dispargeretur. Cæterùm Pausanias Soli Equum in eo monte tradidit à Lacedæmoniis mactari solitum Persarum more. Hinc Curioni Xenophon Equum donat,quem Soli sacrificet, cùm eam apud Persas esse Solis victimam non ignoraret. Idem author est,apud Sauromatas Equos ad sacra,& ad cibos ali: vnde apud Epigrammatarium nostrum, E

Equus Marti Sacer Romanis.

Venit ab epoto Sarmata pastus Equo.

Nempe Martialem lib. 1. Epigram.

Sarmatas enim Romani dicunt, quòd Græci Sauromatas, vt Plinius libro quarto. Apud Stephanum diuersi sunt populi, quamuis vtraque gens Scythica. Apud Salentinos Ioui dicatus Equus, viuus in ignē coniiciebatur, perinde ac Rhodij quotannis quadrigas Soli consecratas in mare iaciebant:quòd vulgatum est eum tali vehiculo circumuehi mundum. Vti etiam in Illyrico, ea de causa quòd Tridentis ictu terra Equum excierit, quatuor Equos nono quoque anno marinis fluctibus habendos iaciebant. Apud Philostratum in Heroicis,legas pullum Equinum coloris albi,& fræni sessorísque adhuc ignarum, Soli sacrificandum pro victoria assequenda, ídque suasu Palamedis perterrefactis aliquando Græcis, quòd Solis deliquium, dum circumsident Troiam,inspexissent.Has quasdam veluti phaleras Equo libuit addere, quas sumptu nostro comparatas si quis approbaret, iis vteretur,qui verò ornatum alium expetiuerit,vel ex aliis quærat, vel impensa sibi comparet sua.

*

PIERIVS F

A

PIERIVS VALERIANVS AD FLORIVM MARESIVM BELLVNENSEM, DE IIS QVÆ PER CANEM SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVINTVS.

B

VI verò potiùs Canem meum, sacris quidem Aegyptiorum adytis educatum, sed mea huc aduectum diligentia, dono dare debueram, quàm tibi, mi Flori iucundissime? Quotiescunque enim ea considerabam, quæ sapientissimi illi viri per Canis hieroglyphica significari tradiderunt, dum diuinæ mentis interpretem, dum sacerdotem, dum tutelares Deos, eo posito, subinnuebant, dum grati animi signum, dum memoriæ & amicitiæ simulachrum, dum vatē, dum philosophum, ac ipsum literarum authorem Mercurium, fidem, obsequium, & pleráque alia per idem animal intelligebant, toties mihi tui, qui alumnus meus es, species offerebatur: cuius studiū in disciplinis, integerrimos mores insignem pietatem, liberrimi beneuolentissimíque animi candorem & synceritatem, tam longa multorum annorum experientia perspexissem. Sed parum existimabam hac me cogitationis hilaritate perfusum, nisi rem ipsam scriptis etiam mandare studuissent, atque ita longè affluentiori voluptate commemorando perfunderer. Hunc igitur ex omnium animantium grege delectum tibi dedicaui: non vt quæ Canis fuerint significata, docere te mihi consilium esset, sed vt sæpius inter scribendum relegendúmque obueniret, vnde ego bonitatis tuæ frequentiùs memor, hac ipsa diuturniùs iucunditate perfruerer. Reliquum est, vt ex beneuolentissimo eius ingenio meam erga te beneuolentiam contemplère, perinde ac commendabiles ego mores tuos præclaris, quæ Cani attribuuntur, dotibus æquiparare soleo; quippe qui existimem, sperémque velut ille ad Heroum, deorúmque simulachra contemplanda natura ipsa promptissimus inuenitur, tu quoque, quod non ignauiter facis, Canem vitæ quoddam exemplar tibi sis propositurus. Verùm agè, iam ex ipso commentario Canis ipsius ingenium exploremus.

SACRARVM LITERARVM PROFESSOR.

C

IN primis autem rerum diuinarum professorem per Canis effigiem interpretabantur: propterea quòd eum, qui sacras literas professurus sit, id omnium plurimùm meditari oportet, vt canis instar assiduè latret, hominum vitia nunquam incessere desistat, animum ferum gerat, nullius profani gratiam ineat, quod & Canes faciunt in eos, quos herilis non esse familiæ, vel visu, vel olfactu deprehenderint. Tales apud Hebræos habentur Elias, Hieremias, Ezechiel, Osee, ac plerique alij. Talis apud Græcos cum primis Diogenes, cui Cynicus, nomen, à Cane vulgò etiam dictitatum, & ab eo Cynica familia, perpetua vitæ austeritate celebris. Cui quidem haud multùm absimilis altera per omnem penè orbem in nostram vsque diem propagata, quamquam ea sanctioribus apud nos institutis, & verioris disciplinæ professione, laudabilioréque profanæ cuiusque rei contemptu, sub eodem duplici panno, & perpetua pedum nuditate conspicua. Nō defuerunt enim vnoquoque tempore, qui luxum & delicias aspernarentur, paruóque & minimò contenti, cùm vitam ipsi à vitiis liberam profiterentur, impuros omnes reprehensionibus arguerent, castigaréntque. Atque huc denique progredi debet sacerdos optimus, vt dum nullū flagitiosum hominem verbis incastigatum præterit, vel ipsam impudentiæ notam minimè pertimescat.

Ministri verbi Diuini munus.

Franciscani Capuccini.

PROPHETA.

SANE propter increpandi libertatem Prophetam adsimilauimus Cani, eíque latranti. Huius significati ratio alia apud Horum est: quia scilicet præter reliquorum animalium morem simulachris Deorum custodiendis Canes apponuntur, eáque ipsi identidem intuendo videntur admirari, non secus ac Propheta meditationi deditus, omnem cogitationis suæ conatum dirigit in Deum. Sanè

fanorum

fanorum antistites, sacrorúmque & oraculorum interpretes, Liuius Adastro, Prophetas vocat, de quibus ita: D

Cùm capita viridi lauro velari imperant
Prophetæ, sancta ita castè qui curant sacra.

Animaduertendum est autem, omnem Canis vsum aut à latratu, aut dentibus expeti, Ac de mordacitate quidem satis. Quod verò ad latratum facit, non ignoremus esse os interpretem eorum, quæ mens in penetralibus meditatur: sanè Propheta vates itidem est, pérque os ipsa mens ex imis arcanisque adytis oracula sua promulgat: frater enim mentis est os, mens verò verborum fons: atque ita per os excogitata omnia, veluti fluenta de fonte profluunt. Sedenim quia parum esset aliorum vitia damnare, deterrere, dilacerare, nisi ad rectam viuendi rationem omnia conuerterentur: ad ipsius (inquam) diuinitatis contemplationem dirigerentur: cùm Ægyptij sacerdotes animaduertissent Canẽ (vti ex fragmẽtis Hori dicebamus) præter aliorum animatium morem, ad simulachra Deorũ aspectare, firmoq; ea lumine contueri, quasi Propheta idem factitare soleat meditationi tantùm deditus, vnde per arcana Dei penetralia referentur: atque is hinc futurorum scientiam aucupetur, hieroglyphicum huiusmodi congruenter admodum excogitarunt, qui artem hanc diuinandi, teste Tullio, putantur longinquitate temporum innumerabilibus penè seculis consecuti, & ab his acceptum crediderim: quod Trasybulo cuidam inter Iamidas, ita ab Iamo cuius meminit Pindarus, appellatos, celeberimo, statua est in Olympia posita, per cuius humerum dextrum Mustela obreperet, & dissectus Cani exerto iecinore iuxtà iaceret. Quod vaticinij signum interpretor, cùm nonnulli tradant Trasybulum à Cane vaticinium excogitasse. Nam & Mustelæ cor linguæ ieiunæ suppositum, fatidicam mentem excitare ferunt Magi. Pausanias tamen incompertum sibi esse profitetur, quis primus è Cane vaticinia desumpserit: tametsi Trasybulum scripsit solum hoc aruspicinæ genere vsum, eiusq; rei coniecturam ex statua, quam in Olympia illi positam commemorauimus, desumi vt verò ad Prophetam reuertamur, Grego. Pont. cùm professores legum Sacerdotes appellari dicat, eosdem ait & E

Prophetarũ munus. Prophetas nonnunquam appellari consuetum esse, quòd talem animum gerere debeant, qualem superiùs in Cane descripsimus: id quod à plerisque minimè præstari idẽ his verbis lamentatur: *Sæpe namque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui liberè recta pertimescunt, & iuxta veritatis vocem, nequaquam gregis custodiæ pastorum studio, sed mercenariorũ vice deseruiunt,* quia Lupo veniente fugiunt, *dum se sub silentio abscondunt.* Hos itaque per Prophetan Esaiam, Dominus increpat, *Canes mutos* eos appellans, *qui latrare nequeant.* Ne verò quis in vates & sacerdotes calumniæ ansam ex eo capiat, quod D. Paulus ait *Cauete canes, cauete malos operarios*, Ambrosius de marinis eo loco intelligendum ait, quorum omnino munus tantùm est, vt reliquum animantium genus deprædentur. Sed quàm horrenda sunt quæ ad Esaiæ increpationem addidit Ezechiel? *Fili hominis* (ait) *speculatorem dedi te domui Israël, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me: Si dicente me ad impium, morte morieris non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur à via sua impia, & viuat, ipse in impietate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram.* Quod quidem eò periculosius est ait Hesychius, quòd ignauia hæc pluribus est nocumento: sacerdos enim negligens, aut ipse peccans, aut non vindicans in peccatoribus, illicit eos qui rudes sunt, ad similia ideóque Legislator in Leuitico, peccatum ipsius sacerdotis, *Peccatum populi,* appellauit.

CVSTODIA.

ID quod etiam ex Ambrosij sententia ad excubias pro salute dominorum refertur, deberéque nos ait is, promptuarium tenere verbum, ne quasi mutæ Canes commissam nobis fidei custodiã, quodam præuaricationis silentio deseruisse videamur. Hoc eodem significato Theologi accipiunt illud ex LXVIII. Psalmo: *Lingua Canum tuorum hostium intingetur sanguine*, vbi per Canes, Christi ædium sacrarum antistites interpretantur: hi si quidem parandi sunt in aduersarios, qui gregibus insidias meditantur, vt Oues ab omni hostium iniuria tutæ custodiantur. Quam propemodùm sententiam secutus Plato libro de Repub. II. vbi militem ciuitatis custodem informat: *Naturam,* ait, *generosi adolescentis, qui ad disciplinam huiusmodi educetur, nihil differre à generosi Canis ingenio, vtrumque ipsorum sagacem esse oportere, mansuetum erga suos, aduersus autem hostes immitem.* Nam ea generosi Canis natura, vt erga familiares & notos sit mitissimus, aduersus verò alienos & ignotos ferocissimus, quos simulac viderit, ægrè ferre se indicat, etiam si nihil quicquam mali sit ab eis perpessus, sufficeréque ad inimicitias satis habet, si qui recens venerit, non fuerit è domesticis. Non abs re igitur, qui D Bernardi, viri de pietate Christiana optimè meriti, vitam scribunt, matrem eius aiũt prægnantem imaginatam in somniis esse, Catulum se candidum, dorso rutilum, & latrantem in vtero gestare, vnde illi à sapiente viro responsum, futuram eam optimi Catuli matrem, qui diuinarum ædium custodiam susciperet, latratúmque assiduum contra profanos & impios exerceret. Hinc etiam Canis comes, & viator Angelum comitatur, quem Raphaël in libro Prophetico non otiosè sibi & Tobiæ filio adiungendum putauit. F

Pli.lib.8.c.40.

D.Bernadi matris somnium.

A

DII LARES.

EADEM ratione Canes apud Ethnicos Laribus præsides fuisse dicuntur, Deósque ipsos Romani ideò caninis pellibus induerant: quòd sicuti Canes mites mansuetique sunt in domesticos, in alienos verò feri, formidolosiq;,ita & Lares, quibus totius familiæ cura credita esset,haberentur.Proditum sanè memoriæ est Iliados Mineruæ templum in Dalia fuisse, in quo Canes alerentur, qui Græcis tantùm aduentantibus se mites, mansuetos ac ludibundos offerrent: in barbaros verò feri,atroces ac indignabundi semper irruerent. Neque desunt hodie barbarorum nationes aliquot, quæ Canes hostium cadaueribus quoquo modo conquisitis alant, eósque in prælia mox ducant,quibus in hostem immissis fœdissimę interdum stragis spectaculo perfruantur. Æsculapij simulachro, quod Epidauri fuit, à Thrasimede Pario Arignoti filio elaboratum, Canis adsculptus assistebat,cùm Deus in throno sedens dextera baculum teneret,læuam supra Draconis caput porrigeret,cuius meminit Pausanias. Eius argumenti eā ait historiam fuisse: quòd Æsculapius in solitudine Titthei montis expositus ab auo Phlegya, cuius filiam Apollo clàm compresserat,à Capella alitus,& à Cane custoditus fuerit.

Tobiæ ca.4. *Nempe in nouo orbe.* *Plin. li.8.c. 40.* *Aesculapij simulachrū.*

ARBITER GENIVSVE.

SED aliam Chrysippus rationem cur Lares Caninis tergoribus velarentur,attulisse dicitur: quippe quòd ipsi genios præ se ferunt, qui custodiæ nostræ ideò tanquam arbitri sint delegati,vt improbè factorum dictorumque pœnam à nobis exigant sceleráque & impietatem omnem vlciscantur,
B quotiens humanitate posthabita in brutorum vitam declinauerimus, quam ipsi genij, non secus ac sagacissimi Canes, insequātur,& ad merita supplicia pertrahant.Hoc ipsum Censorinus,multis aliorum opinionibus allatis demùm affirmat,esseque genios ita assiduos nobis obseruatores appositos,vt ne puncto quidem temporis longiùs abscedant. Atque hi sunt, qui nos nonnunquam impellunt,sæpe reuocant, prout nunc salutaria,nunc perniciosa appetierimus. Sed nostræ pietatis author, ne ab aliis hæc quæramus,Genios custodiæ nostræ appositos, & affirmauit, & Dei patris faciem eos quotidie contueri commonuit. Meritò itaque Laribus (quando iidem & genij sunt,nos Angelos dicere maluimus) Canis, vtpote tutelare animal, hieroglyphicè dedicabatur. Sed non sine, piaculo videor mihi præterire posse, quod apud veteres scriptores legi, Vulcani templum apud Ætnam Siciliæ montem fuisse,cuius lucum incolerent Canes,qui castè piéque adeuntibus adblandirentur:impuros verò polutósque rem quasi diuinitus præsagientes miserabiliter lacerarent.

Libr.de die natali ca.2. *Matth. 18.* *Vulcani tēplum.*

VESPILLO.

EX his hìs itaque factum,vt Ægyptij vespillonem sacrorumq; tutelarem, ædituúmque libitinarium per Canis effigiem indicarent,obseruato firmo illo immobilíque obtutu,quo animal id ipsa Deorum hominúmque simulachra custodiæ suæ credita contemplatur.Nam cùm apud Ægyptios cadauera vitro condita, non adipe suillo, vt nonnulli sunt interpretando decepti, in longum tempus asseruarētur,erántque & libitinarij quibus curæ erat ea cu-
C stodire, eò spectare crediderim Canem apud Maffæos Romæ, in pulcherrimi operis cippo humi iacentem, surrecto verò capite inscriptionem,quæ huiusmodi est,intuentem.

C. IVLIO VRBANO
ET IVLIÆ OPTATÆ CONTVBERNALI, ET C. IVLIO VRBANO PECVLIARI
FILIO
POST. SVIS

GRATVS ANIMVS.

NEQVE tamen ignoro esse aliquos, qui huiusmodi hieroglyphicum, quo scilicet Canis vel simulacrum aliquod,vel conditum cadauer intueretur, hominem beneficij accepti memorem significare contendant. Canis porrò illos qui de se benemeriti fuerint nunquam obliuioni tradit, cuiusrei paulò pòst mirifica quædam exempla subiiciemus.

MEMORIA.

VNDE & memoriæ simulachrum Canis est,quæ scilicet circa præterita versatur: & in Prudentiæ tricipicio, id sibi vult caninum caput,cùm Leoninum, intelligentiam,& præsentium considerationem: Lupi verò caput prouidentiam, ac perinde futura indicet, quod alibi diffusiùs explicauimus. Socrates quoque tunc per Canem iurat in Phædro,cùm illam Lysiæ orationem memoriæ tradidisse firmiter arbitratur.

Macrob. in Saturn. ca. 20. sub finē.

FIDES.

IN Phædone verò per Canem iurat, cùm putat fidem & obsequium præstandum iis, qui rerum habenas in ciuitatibus moderantur. Sanè C. Mamilij numus est, qui limitibus metandis S.C.

C. Mamilij numus

E

præfectus aliquandiu fuit, in quo Canis ei videtur allatrare, eo quippe significato, vt fidem præstandam in primis admoneatur is, qui negotio eiusmodi præficitur. D

AMICITIA.

EI vs verò fidei ratione habita hieroglyphicum pro amicitia plerumque Canis ponitur, in qua quidem primùm fides expetitur ex Ciceronis & omnium sententia: mox animus, si vsu veniat, ad promerendum promptissimus. Mirificè verò spectatur in Canibus illa officiosa adeò dominorum adulatio. At hîc mihi temperare nequeo quin amoris & fidei exempla quædam commemorem, quæ in ipsis Canibus elucescere plerunque comperiuntur. Nam Leutricas puellas tres à Spartanis iuuenibus quibusdam constupratas, mox occisas, & in puteum deiectas indicio Canis Scedaso patri peregrè aduenienti, & latratu & cursitatione ad puteum fuisse proditas, nunc dissimulabo, alia quædam maioris forsan admirationis repetiturus. Confosso enim intestinis bellis ciue Romano, aiunt non potuisse quempiam caput eius abscindere, vsquequò Canem, qui dominum custodiebat, próque eo ferociter pugnabat, ab instantibus interemptum summotúmque vidissent. Ambrosius refert, occiso Antiochiæ milite, Canem cadaueri comitem adstitisse, qui dum eiulatu mœsto rapti domini desiderium diu testaretur, ingentem hominum coronam ad fidelitatis spectaculum cõtraxerit, donec eo inspecto qui cædem patrauerat, in eum insilierit: támque diu prehensum cõtinuerit, donec re patefacta, percussor sit in supplicium raptus. Illud verò præcipuè est admiratione dignũ, quod ab Æliano traditum est: Colophonium quendam vnà cùm seruo & Cane, mercatũ in Ioniam concessisse ad vrbem Theon, cumque seruus, qui pecunias ferebat, naturæ satisfacturus aliquantulùm à via deflexisset, loculo humi deposito immemorem abiisse, Canem ad eius custodiam perstitisse, donec illic re infecta, quòd pecuniæ non aderant, rediissent, Canemque in eodem loco apud marsupium offendissent, quòd absque potu, cibóque diu perseuerauerat, ita reddito deposito, expirauerit. Sed quid illud quod apud Plutarchum de Pyrrho fertur? nempe eum aliquãdo factum obuiã Cani, qui cadauer herile custodiebat, vbi triduum absque cibo permanserat: quod cùm Pyrrhus sepelire iussisset, Canem sibi diligenter curandum imperauerit: euenit vt haud ita multò pòst Pyrrhus exercitum lustraret, assidebat regi Canis, tacitúsque quiescebat, cùm interim interfectores heri nomina daturi præstò fuerũt, exiliit statim Canis vbi eos adesse vidit, magnóque hostes latratu incessens ad Pyrrhum identidem respectabat, vt non illi solùm, verùm omnibus qui aderant facti suspicionem concitarit ingentem. Correpti igitur illi, minimísque quibusdam indiciis conquisiti, scelus confessi sunt, atque ita pœnas iussi pendere. Fuit & alter Pyrrhus ab rege illo, qui tantæ fidelitatis Canem habuit, vt cùm mortuus & in rogo positus esset, subsecutus itidem Canis in pyram sese coniecerit, & concremari pertinacissimè voluerit. Fuit & Polo histrioni apud Græcos celeberrimo Canis, qui post impositũ rogo dominum in easdem spontè se coniecerit flammas: & alius eodem quo saltator Theodorus sepulchro conditus fuerat, Catellus includi voluit. Iamque & Eupolidis Poëtæ comici Canis Augeas nomine celebratur, qui mortuo sepultóque domino præ mœrore & ipse contabuit, erepti domini desiderio tandem extinctus. E

Fidei in Cane exẽpla.

PHILOSOPHIA COMMVNICATA.

HIEROGLYPHICVM & Cerberus argumentum habet: Græcorum enim nonnulli non incongruè forsan existimarunt, abstractum Herculis opera ex obscuris Erebi penetralibus tricipitem Cerberum, patefactum ab Heroë Philosophiam, quę priùs in arcanis delitescebat, indicare Ea verò vna ceruice contenta, tribus distinguitur capitibus, quorum vnum Rationi, Naturæ alterum tertium Moribus inseruit. Vnde præter edomita tot monstrat, Herculem ipsum ferunt sagittas in Iunonem iaculatum, & Plutonẽ etiam telo, vt Homerus inquit, trisulco sauciasse. Philosophus enim vir, dum solerti indagine sublimia quæque peruestigat, nactus aliquid captu dignum, mente veluti pennato quodam vtitur telo, donec quicquid illud fuerit assequatur. Neque quidẽ locus vllus est, neque abscessus tam remotus, tã abditus, tam inaccessus, quò non peruenerit Philosophia. Terræ siquidem hæc penetralia perscrutatur, quod est Plutonem ipsum telo impetere, atque etiam ferire, hoc inquã est rerum naturam enancisci, tot in orbe terrarum monstra domitat, ferinos quippe mores componit, & ciuilibus, honestis & vtilibus legibus addicit: vt de Poëta Flaccus etiam ait: F

Cerberi mythologia.

Horat. lib. de art. poët.

--- Pectus præceptis format amicis,
Asperitatis & inuidiæ corrector, & iræ.

Cœlum demùm inscendit, & inde quicquid rationi obnoxium esse potest aucupatur, cunctáque prospectat, & ad amussim omnia num recta sint, explorat. Herculis ad hæc clauam, qua heros is fuerit in domitandis monstris vsus, Philosophiam, monstra verò animi vitia significare interpretatur in Floridis Apuleius. Atque, vt ad Cerberum reuertar, sunt qui rem simpliciter accipiant, caninis eum capitibus effictum à Poëtis, propterea quòd Tartareus custos habeatur. Historiam tamen Heccatæus Milesius super eo tradit, Serpentem in Tænaro fuisse, quem ea de causa Canem appellarint, quòd morsu esset admodùm lethifero, hominésque quos icisset, statim interficeret, eúmque ab Hercule deductum ad Euristhea. Sed hæc scriptorum semper fuit licentia, vt ex commodo quisque suo fabulas confingeret. Mihi autem magis arridet figmentum priùs positum, qui tam præclaros viros, tam eruditè rem ipsam interpretari videam.

A

ANVBIS.

ADDEMVS & Anubim Deum per Canis effigiem ab eisdem Ægyptiis figuratum: de quo veteres quidem historici prodidêre, vnà eum cum Osiride gigantes ex Italia pepulisse. Canino verò capite fuisse eum, eo commentum, quòd Isidis & Osiridis corpora custodierit, quod, vti dictum est superiùs, Canibus est admodùm peculiare: eàque de causa Canem galeis insculpi morem esse, quod in veterum numis complusculis obseruaui.

ORIZON.

SED ENIM super Anubi Plutarchus longè eruditiùs rem perscrutatus, remotiora disciplinarum penetralia recludit, ac terminatorem in sphæram circulum per Anubin in fabulis, per Canē inscriptione sacra hieroglyphica significari tradit: quippe qui Nephthyn apud Ægyptios inferius hemisphærium esse contēdit, Isin verò superius, lucidum hoc & diurnum, obscurum illud & nocturnum; vtriusque verò participem Anubin, qui & interdiu & noctu visu pariter fruatur. Eandē enim vim apud Ægyptios Anubis habet, quam apud Græcos Hecate, cui supera & inferna dedicarunt. Nam cùm triceps effingeretur Hecate, vnum omninò caput Caninum, Equinum alterum, humana verò figura tertium adsculpebatur: quod tamen hispida & rusticana facie simulabāt, cuius picturæ hieroglyphicíve causam in Equo latiùs enarrauimus.

DIANA

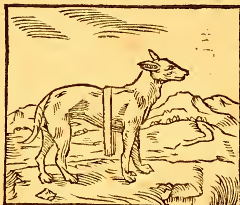
B

SATVRNVS.

SVNT qui per Anubin Saturnum interpretentur, quòd omnia ex sese pariat: atque ita sit & luminis, & tenebrarum particeps: quia materia obscura est, forma verò conspicua. Qui fabulas de iis, quæ rerum initio facta fuerint Oromaze memorant, cœlo inquiunt & astris fabricatis custodem eum adhibitum, atque hinc Canis figmentum excogitatum.

PRINCEPS.

PRÆTER ea quæ iam posita sunt de Cane significata, sacerdotes iidem Ægyptij, si Principem aut Legislatorem significare vellent, Canis hieroglyphicum cum diademate, siue fascia, vel amiculo faciebant, reliqua corporis facie nuda: propterea quòd veluti *leuisomna Canum*, vt cum Lucretio iocer, *fido cum pectore corda* in Deorum simulachris diligenter obseruādis detinentur, sic etiam Princeps, qui iura sit daturus, Regem qui anteacto tempore claruerit nudum contemplari debet, quídque sibi velit ea fasciola, examinare: id quod omnium maximè Periclem Atheniensem factitare solitum perhibent. Quotiescunque enim is Magistratum aliquem inibat, ipsa honoris delati insignia, & vnumquodque gestamen pro concione alloquebatur, quid ea sibi vellent, qualem virum poscerent percontabatur, séque mox ad personam quam induebat, strenuè decentérque gerendam abhortabatur, tanta omnium admiratione, vt non immerito eum & tonitrus, & fulgura ciere prædicarent, apésque mel in os eius infantis coniecisse faterentur. Quòd verò fascia regium sit insigne, ostendimus commentario de Gestaminibus reliquis. Atqui Ptoëmphanes populi Africæ parte Canis non effigiem, pro Principe coluerunt, sed viuum ipsum pro rege sibi delegêre, cuius motum obseruabant, ac ex eo quid faciūdum, vbi standum, quò progrediendum, religiosissima quadam auguratione intelligebant.

C

Pericles Magistratū initurus quid faciebat.

MILES.

ABSQVE fascia verò Canis, copula tamen religatus, non incongruum est sacramento addicti militis hieroglyphicum, copula scilicet obedientiæ iuramentum præ se fert: Canis verò ipse militis officium, quod præcipuum est, intentum esse ducis imperio, siue iter arripiendum, siue pugna ineunda sit, siue vbi receptui cani cœptum ad signa redire: quæ quidem obsequia à Canibus obseruari quotidie videmus. Quid verò illud, quòd si inter se Canes rixentur, offeratúrque fera æquè illis inuisa, facta statim inter se pace vnanimiter in feram conuertuntur? cuiusmodi decet milites esse, qui tametsi inter se aliquando diffideant, aduersùs tamen communes hostes vnanimiter præliantur, cuiusmodi exemplum in L. Syllæ legionibus habemus, quæ cùm perniciosa seditione furerent, efferatis Imperator annunciari iussit hostem adesse, & ad arma vocantium clamorem tolli, atque ita discussa seditio est, vniuersis aduersus hostes animum intendentibus. Et Scorilus, vel vt alij, Cocis, seu vt alij, Cocio Dacarum Dux, cùm dissociatum bellis ciuilibus pop. Roman. intellexisset, neque tamen fortunam tentandam arbitraretur, metuene externo bello pax inter ciues conciliaretur, hortantibus suis, & acriter deposcentibus occasionem arripiendam, duos ille Canes in conspectu

Simile quiddam narrat Q. Curtius lib. 9. de Sudracis & Mallis.

popularium commisit, iisque acerrimè inter se pugnantibus, mox Lupum amisit, quem protinus Canes, omissa inter se ira vno statim animo aggressi sunt: eóque exemplo Dux ipse continuit barbaros ne pugnam inceptarent, temeratio impetu Romanis profuturo. At ea quoque generositas animi requiritur in strenuo milite, ne is, vt super Ænea Virgil. neque auersos dignetur sternere morte, nec imbecilles prouocare bellatores, aut armatus inermes, aut vir fœminas, pueròsve. Comperta est hæc eadem in Canibus animi magnitudo, velut in eis, quos Albaniæ rex Alexandro Macedoni dono misit: nam cùm ex duobus quos habebat vnum huic dedisset, exploraturus Alexander animalis vigorem, iussit Vrsos, mox Apros, & deinde Damas emitti, ille verò contemptu immobilis iacebat. Sed enim Alexander segnitie tanti corporis offensus, eum interimi iussit, quod vbi Regi nunciatum, alterum misit, addito, ne in paruas belluas experiri vellet. Imperator itaque Leonem primò, móxque Elephantum induxit, quos Canis statim strauit: cuius insignem pugnam Plinius accuratissimè descripsit XL. octaui libri capite 12. D

MENAPII.

MINIME mirum igitur, quòd in canone prouinciarum & militum, qui à Constantino vsque ad Theodosium, Honorium inferiores plerósque alios, sub Imperatore Romano militabant, clypeus habebatur, in quo luteus Canis in alba parma, cuius medium pelta rubra occupabat, hic verò Canis infernè positus sub ipsa pelta sursùm versis, erat is eius ordinis insigne, qui MENAPII dicti, sub magistro militum per Thracas stipendia faciebant.

TERTIODECIMANI.

CANEM eodem gestu inuersum in altero clypeo vidi, sed qui cærulei coloris esset, parma identidem alba, cuius vmbilicus aureus, quem ruber circulus ambibat, ab altero densioris luti cæruleo ipse quoque circumscriptus, insigne hoc erat TERTIODECIMANORVM, qui eiusdem militiæ ordo fuit, sub eodem magistro militum. E

OBSEQVIVM.

ERAT & illud hieroglyphicum, quòd Ægyptij sacerdotes obsequium, & ad domini iussa nutúmve regressum significare si vellent, Canem conuerso in dorsum capite pingebant. Nullum porrò animal Cane magis est dicto parens, quem abeuntem facillimo vociferatu reuoces: etiamsi sit iamiam capturus prædam, increpitus intermittat, iussus insequi prouolet: eum denique quotiens erit libitum vltrò citróque verteris. Theologi nostri veteres dictum illud ex Ecclesiaste, *Melior est Canis viuus Leone mortuo*, ita interpretantur, vt obsequij istiusmodi rationem habuisse videatur: nam per Leonem mortuum, ait Eucherius, cacodæmonem intelligunt, de cuius salute nihil vlteriùs sperandum est: non enim potest ad pœnitentiam redire. Per Canem autem viuum aberrantem quidem, & interdum contumacem hominem accipiunt, qui tametsi nonnunquam præuaricator fuerit & ceruicosus, ad obsequium tamen & meliora reduci potest. Et, vt ad Cani morigerum admodùm ingenium reuertamur, libet ex Plutarcho memorabile obsequij facillimǽque docilitatis exemplum in animali huiusmodi recitare, idque in theatro Marcelli, spectatore Vespasiano, editum. Mimus eò quidam Canem introduxit omnibus ferè saltationibus eruditum, qui cùm ægritudinem postmodùm simularet, panem Mimus porrigebat, eo detracto pharmacum propinauit, mox is trementi similis cruciari, distorqueri, capitísque grauedine laborare visus, demùm quasi mortuus concidere seq; exporrigere, permitteréque vt quoquouersum traheretur, huc & illuc abiiceretur, vti fabulæ commentum exigebat. Opportunè, autem cùm res posceret, sensim mouisse se tanquam è profundo aliquo summo concitatum, prosiliisse demùm, & signa quædam veluti lætitiæ & exhilarationis edidisse, atque alia pleraque magna omnium admiratione collusisse. Hæc author ille testatur, qui nihil vnquam ineptè moliri deprehensus est. Sed quod pertinet ad obsequium erga dominum, habet hoc Canis commune cum Suibus, de quibus compertum, ait Plinius, furto abactos, agnita voce suarij, merso nauigio inclinatione lateris vnius, ad dominum remeasse. F

Eccles. ca. 9

Memorabile Canis obsequium.

ADVLATOR ET SCVRRA.

Diogenis scomma in Alexādrū.

SVNT qui adulatorem, blandiloquum, & mordacem simul scurram, per Canis hieroglyphicum ostendant, quorum alter in obsequium plus æquo pronus, & alter quælibet in quemuis opprobria fingere sæuus. Diogenica hæc est interpretatio, ipsius de se testimonio. Nam is interrogatus ab Alexandro, ob quæ facta Canis nomē vulgò sortitus esset: *Quia*, inquit, *dentibus blandior, non dentibus oblatro, malos etiam mordeo.* Quin & coniectores, vt apud Hebræos legi, eum qui per nocturnā quietē imaginatus sit Canē videre, obtrectatoribus obiectū fore pręsagiūt. Alexrder idem dum sibi lusū quęrit,

A sportulam Diogeni ossium plenam dono misit. Accepit eam Cynicus & superaddidit: *Caninus hic quidem cibus, sed donum haudquaquam regium.* *Ibidem D. Lartius.*

FAMES.

CANINAM quandam famem memorāt, quam Græci βουλιμίαν appellauēre, nos *Esuritionem* dicerere possumus: vtcumque, Dauides hanc eruditissimè tetigit Psal. 58. vbi canit: *conuertentur ad vesperam, & fame conficientur vt Canes, ciuitates hàc illàc peruagātes,* cùm futuram Iudæorum mendicitatem præsagiret: nam & ipsum famis vocabulum frequenter pro mendicitate vsurpatum inuenias.

DESPICATVS.

IN Sacris litteris plurimùm inuenias Canem pro re humili, abiecta & contemptibili positum. Quem sermonem ne quis Neapolitanorum tantùm esse putet, de Mephiboseta Ionatæ filio legimus, cùm insperatis à Dauide beneficiis affectus esset, & continuò mensæ Regiæ sodalitio dignatus, dixisse eum, humilitatem professus suam: *Ecquis ego sum seruus tuus, vt respiceres super Canem mortuum, cui ego sum similis?* Et Dauid ipse, cùm Regem suum Saulem se hostiliter insectantem in manibus solum habuisset, chlamydis regiæ oram præcidisse contentus, subsecutus eum clamauit: *Quem persequeris Rex Israel? quem persequeris? Canem mortuum persequeris.* *1. Reg. c. 24.*

FVGA.

QVOD si fugam notare voluerimus, Canem identidem, sed subiecta inter crura cauda, figurabimus. Hieroglyphici causam, nemo eorum quos in hoc argumento sequimur, explicauit. B Figmentum ego à re ipsa dubio procul sumptum crediderim, vulgato in hæc tempora prouerbio, vt eum qui animum despondeat, vel ab incœpto propter ignauiam perculsus meticulosè desistat, subiicere eum inter crura caudam, obiiciamus. Quotiens enim Canes fugam arripiūt, præ metu abacti, caudam inter crura subiiciunt. Quod cùm insigniter etiam in Lupo obseruatum sit, Maro elegantissimè rem ipsam descripsit, vt suo loco dictum est. *Etiamnum Gallico.* *Æne. li. 11.*

CLADIS PRÆSAGIVM.

IN Aruspicina memoriæ proditum est, huiusmodi gestum caudæ vtero subiectæ, in victimis quæ adolerentur, futuræ cladis præsagium dedisse: obtorta verò si foret cauda, bellorum difficultatem portendere, vt apud Didymum legere est.

VICTORIÆ PRÆSAGIVM.

ALITER autem cursum perciti, seu prædam insequantur, seu temerè lasciuiant, surrectam, aut exporrectam caudam habere solent: cuiusmodi effigies est in numo C. Posthumi, in quo cernere est currentem Canem, cauda ita vti dicebamus, sursum versùs incuruata, quod quidem in hostiis crematis obseruadum ex aruspicum disciplina futuræ victoriæ portentum erat. Sedenim in numo eò currentem Canem, celeritatem significare coniicimus ex iaculo, quod est infernè situm: vnde rem properanter confectam, victoriámve citò partam, si sequamur Aruspices, id indicabit. *C. Posthumi numus.*

IMPVRVS AMATOR.

C SVNT etiam qui satis impuros amatores exprimant per simulachrum Canis, non ea tantùm de causa, quòd κύων, vt Eustathius interpretatur ἀπὸ τὸ κύω, quod amare est, deducatur, sed quòd Lepores auidiori quodam affectu consectetur, quorum significatum inter nequitias improbiores reposuimus. Neque quidē Ouidius signatè magis Apollinis affectum incomparabilem exprimere potuisset, quàm luculentissima ea, quam ponit comparatione, his versibus decantata,

Vt Canis in vacuo; Leporem cùm Gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem:
Alter inhæsuro similis iamiamq; tenere
Sperat, & extensò stringit vestigia rostro:
Alter in ambiguo est, an sit comprensus, & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaq; ora relinquit.
Sic Deus & Virgo est, hic spe celer, illa timore:
Qui tamen insequitur pennis adiutus Amoris
Ocyor est, requiemq; negat.

LIENIS VITIA.

HOMINEM qui aliquo splenis vitio affectus ægrè habeat, quæq; in vniuersum ad lienem attinent, Ægyptij sacerdotes per Canis hieroglyphicum significabant. Gracilimum enim ac tenuissimum lienem Canis habet, quòd vel mors, vel rabies eum inuaserit, à splene est, quinetiam illi ipsi qui correptum rabie Canem medicare voluerint, morbum contrahunt, ac splenetica plurimum ea labe affecti pereunt: & qui Canem eo morbo laborantē dissecuerit, ea afflatus exhalatione, *Rabiosi Canis virus contagiosum.*

contagionis vim efficacissimam experitur. Vrina quoque rabiosi Canis quomodocumque calcata nocet, maximè vlcus aliquod habentibus. Quin huius lotio, etiam non rabidi, tam perniciosa vis est, vt si quis in id suũ coniecerit, ad generationem pigrior torpore lumborum fieri dicatur. Proinde rabido Cani contagiosum adeò virus inest, vt omnia rabiant, quæ momorderit, excepto homine. Nã quæ illi accidit ex huiusmodi contagione lues, mania est, vt eruditissimi hac ætate viri disputant: nam & Festo rabies propriè morbus caninus est. Quod verò scribit Aristot. Canes ipsos interire morbo hoc, & quæ morsa sunt πλὴν ἀνθρώπου, nonnulli clari quidem viri πρὶν legunt, vt celeriùs, quàm homo intereant, exponant. Sedenim vt ea missa faciam, quæ hominibus à rabioso Cane morsis accidisse longo pòst tempore Albertus & Auicenna prodidêre, legi apud Plutarch. rabiem in homine nòn fuisse cognitam discretámve ab aliis morbis Aristotelis tempestate, neque inde vsque ad Asclepiadem cuipiam innotuisse. Cæterùm hæc ipsi viderint clarissimi viri, qui rem enucleandam suscepêre. Illud ego super hoc addam: vniuscuiusque Canis morsum tam perniciosum esse, vt ferant, eum qui semel fuerit à Cane læsus, pestilenti contagione Gallinarum incubitus, pecorum fœtus, & abortus interuentu suo vitiare, eiusq; introitu alterius vulnera aggrauari. D

OLFACTVS.

SED vt ad Canis significata redeamus, olfactũ Ægyptij sacerdotes per id animal inter alia significabant: nempe eum qui, quod priùs latuisset indagine sua deprehendere, ex huiumodi hieroglyphico intelligebant. Satis enim constat olfactum esse Cani præcipuum, de cuius sagacitate (eam enim præcipuè Canibus attribuit Cicero, & à sagire, quod acutè sentire est, deductum asserit) plurima passim videntur exempla. Dominum enim qui vel diutissimè abfuerit agnoscunt olfactu solo, & ignotũ quoque si repentè veniat. Scrutantur in venatu vestigia atque persequuntur, contantem ad feram inquisitorem loro retrahentes, etiam si aquam ea transilierit, & abditissimo quouis loco sese occultauerit. Illud sanè quotidianum in Canibus, præcipuè Gallicis, vt quem priùs numum alicui eorum ostenderis, abducíque mox è conspectu Canem iusseris; ac sub aliquo tapete vel stragulo numum eum abdideris, introductus mox Canis ac numum inquirere iussus olfactu solo fretus rem tibi quamprimùm deprehendat, latebrásque vbi numus erat absconditus, & latratu & exultatione significet. E

Canis saga-citas.
Eadẽ Plin. lib. 8. ca. 40.

RISVS

QVIA verò Canis circa lienem ea quę suprà memorauimus patitur, totáque animalis vita inde pendere videtur, factum est vt Ægyptij sacerdotes quæ super risu considerarent, per Canem identidem explicarent. Rarissimum enim vel difficilimum esse risum iis qui splene laborant, Medici tradunt, & ea est Canis prærogatiua, vt is à venatoribus maximè expetatur, qui faciem magis, vt vulgò aiunt, melancholicam præ se ferat: signum enim id esse bonitatis aiunt, perniciorésque, & in cursu perseuerantiores, qui tales sunt, esse prædicant. Apud Auicennam legas lienem ea ad se recipere & attrahere, quæ sanguinem benignum, clarum, copiosum & lucidum reddant, quem inde risus & hilaritatis causam authores esse putant: quippe quòd ex ita affecto sanguine spirituum excitetur multitudo, claritásque animam exhilaret. Sedenim hoc vtcumque habeat, coniectores etiam, vt apud Artemidorum legere est, ex splene in somnis viso & risum, & voluptates augurantur, Canibus verò cùm lien & tenuis, & vitio maximè obnoxius sit, necesse itidem est eos hoc hilaritatis affectu aut nihil, aut parum moueri. Ab iis verò quæ vel absunt, aut supra modum adsunt animali cuipiam, Ægyptij significationes suas comminiscebantur. Accidere verò facilè potest, vt alicuius hominis memoriis natura huiusmodi sit indicanda, vt in M. Crasso, qui ob id Agelastos vocitatus, vt in C. Lælio, & in Socrate, quos eodem semper vultu eadémque fronte fuisse, proditum est. F

Medicorũ super risu opinio.

LEVITAS IN MORIBVS.

VERVM habet suum & risus ipse significatum. Interpres enim Apollonij risum leuitatis signum esse dicit, vnde sapienter Isocrates, importunum risum minimè amandum esse monuerit.

CVLTVS CANIS.

SANè aliæ quoque nationes, quanti animal id facerent, multis exemplis testatum reliquêre. Et Cyrum prædicant, Cyrum illum, inquam, omni laude maiorem, à cane nutritum suorum omnium asseueratione, siue studiosè conficta fabula fuerit, quò venerabilior haberetur. Quippe apud Romanos etiam in magno fuêre cultu, licet à Capitolij proditione eos in crucem rapere sit cœptum. Annuo enim supplicio inter ædem Iuuentutis & Summani, viui in furcas arbore sambucea figebantur, quòd eorum negligentia iactura ea facta videretur. Alioqui genito mane Catulo, res diuina hostiarum vice fieri solita, adeò puros eos ad cibum existimabant, adeóque numinibus placandis idoneos, fuisséque olim celebriores epulas catulina apposita, nostrorum scriptorum testimonio satis exploratum, & apud Plautum etiam factam huius rei mentionem inuenias, Saturione.

Cyrus à Cane nutritus.

QVI

A QVIBVS DIIS CANES SACRI.

QVIBVS verò Numinibus Canes donarentur, dicere non pigeat. Siquidem Romani eos Genetiæ Græci Proserpinæ mactabant: vulgò verò Lupercalibus, quæ Romani in Panos Lycæi venerationem celebrabant, Canem immolabant; quoniam natura ipsa Lupis Canes aduersarentur. Alij cœptum hoc in Romuli gratiam factitari tradunt, vti constans fama est eum à lupa nutritum. Sacra tamen hæc primùm ab Euandro instituta nonnulli asserunt, Maroniano præcipuè versu freti, *Æne.lib.8.*

Euander gelida monstrat sub rupe Lupercal,
Parrhasio dictum Panos de more Lycæi.

Cæterùm apud Argiuos Cyoniæ Deæ propter partus facilitatem sacri erant. Sed animaduertendum est plerisque locis Cyoniæ vocabulum corruptum esse scriptorum negligentia, qui lyoniam fecêre: vel quòd arbitrati sunt à soluendi partum facilitate vocabulum conformatum. Apud Lacedæmonios Marti Canis propter audaciam & inuadendi promptitudinem efferebatur: eorum enim ephebi inter se certaturi, priusquàm certamen inirent, Canis catulum illi Deo, vtpote fortissimo, victimam ex cicuribus validissimam offerre se arbitrabantur. Ex aliis Græcis nemo, vt Pausanias ait, præter Colophonios, talibus sunt operati: hi enim Catellam nigram Triuiæ sacrificabant. Et Caribus mos fuit Canem immolare, vnde καρικὸν θῦμα. Erant & Canaria apud Romanos auspicia, quibus apud Gatulariam portam rutilæ Canes, non procul scilicet à rubro colore, sacrificabantur, vti ait Atteius Capio, cùm pro frugibus contra vredines atque sæuitiam Caniculæ sideris faciebant. De sacrificio huiusmodi Ouid. Fastorum 4. *Canaria quid.*

Pro Cane sidereo Canis hic imponitur aris,
Et quare fiat nil nisi nomen habet.

B Plerique tamen ideò factum dicunt, vt flauescentes fruges ad maturitatem perducerentur. Sidus enim Caniculę frugibus est admodùm inimicum. Non ignoramus autem Thracas cùm alibi, tum præcipuè in Zerintho Samothraciæ antro, nihil ferè libentiùs immolare, & epulari solitos, quàm Canē, memorabili Euripidis nece, qui propter mactatum ab eo Canē, (vt nonnulli aiunt,) ab Archilai Canibus interceptus, miserrimè laceratus est. Quamuis alij dicunt Arridei Macedonis, & Cratere Thessali inuideorum opera, quòd gratia plurimùm polleret apud regem, Canes eas immissas fuisse, corrupto pecunia Lysimacho, earum curatore.

IMPVDENTIA.

NAM id quoque Canis est significatū, eáque de causa apud Homerum Helena se Canem accusat: quòd abominanda tot malorum causa atque author fuerit, ita Hectorem allocuta δάερ ἐμεῖο κυνὸς κακομηχάνου ὀκρυοέσσης. Apud eūdem Agamēnon quoque accusatus ab Achille κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων. Nam, vt apud Pollucem legimus, Canis oculum habere dicitur is, qui nimio plus impudens est, cui si etiam importunitatem adieceris, Homeri eiusdem κυνόμυιαν feceris pro impudentissimo, Muscæ scilicet & canis ingenio copulato. Cynomiam Euthymius syluestris Muscæ genus agnoscit, quod inter cætera Muscarum genera est impudentissimum, de qua Psal. 77. quamquam super hac alibi. Hinc Catullus impudentiam expressit Æmen codicillos reddere perneganitem Canem censet appellandam. Et Mathematici impudentem litigatorem ostensuri, duobus Zodiaci locis canino capite hominem statuunt: secundo quippe Arietis gradu, & Capriconi XVII. Sed nos hîc de ea loquimur impudentia, qua quis fretus, pro iustitia vel pietate audeat vnumquemque vel ex potentioribus hominem erroris admonere, vel impuritatis arguere, dummodò spes profectus affulgeat, nec importuna temeritas in vitium prolabatur.

C

PETVLANTES IVNIORES.

NON præteribo hîc militarem ordinem eorum, qui PETVLANTES IVNIORES appellabantur, sub magistro militum per Illyricum: ij enim, vt assumptum nomen hieroglyphica pictura testarentur, Canem luteum in rubra parma præferebant, in cuius medio orbis erat coloris lutei Canis, supernè pedibus, quoad fieri poterat, exporrectis. Sanè quidem, vt veterum quorundam est interpretatio, in Diuinis literis Romani milites, qui Pilato præsidi adsistebant, Canes vocitantur, vti Psal. 21. *Circumdederunt me Canes multi*, quippe qui secundum legem immundi censerentur, atque admodùm etiam impudentes essent, conspuendo sacrosanctam Domini faciem, caput eius arundine percutiendo, coronam spineam affigendo, & omni opprobrij genere cœli Regem deludendo, vti eius ministerij mortales penè omnes. Eóque Theologi trahunt Domini dictum in Euangelio: *Non decere sumptum de filiorum manibus panem dare Canibus.* Quæ quidem notæ si à Canino genere elui possent, nihil ferè inter animalia rationis expertia Cane venerabilius haberetur, vt qui non ciuitates modò sibi honori positas habuerint: quod ab Alexandro Magno factum esse, amissa Cane Pertha nomine, Theopompus ait, verùm etiam longè maiora præconia monumentáque secundum Ægyptios mius omninò meruisse videantur, *Pilati Canes.*

PIERIVS

D

PIERIVS VALERIANVS AD CÆLIVM CALCAGNINVM, DE IIS QVÆ PER CYNOCEPHALVM, SIMIAM, ET ID GENVS RELIQVA SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER SEXTVS.

IVCVNDISSIMVM *illud hospitium, quod mihi apud te per duas continuas hebdomadas Ferrariæ fuit, effecit, vt ea omnia incommoda, quæ perpessus eram, iacturásque omnes, quas in tanta rerum conuersione feceram, inciperem obliuisci. Nam cùm tu me Romana clade perterrefactum, neque non Florentinæ vrbis, atque adeò totius Italiæ turbationes & motus fugientem, otij tandem cupidum in patriam meme recipere festinantem, iungere iter iussisses, & apud te dies aliquot commorari, inuitatis quotidie viris literatura præstantibus, magnam mærori meo consolationem adhibuisti, suauissimísque illorum sermonibus ægritudinis totius acerbitatem deliniuisti: præcipuè verò eruditissimo Menardo illo tuo sæpius vocato. Ea demùm fuit vtriusque humanitas, vt nunquam apud quempiam aliàs hilariùs acceptum me meminerim: ita vterque vestris me lucubrationibus certatim oblectare contendebatis: tu, dum remotissima quæque profundissimæ eruditionis arcana, apud authores veteres delitescentia, è tenebris eruebas; ille, dum Medicinæ Philosophiæq́; loca pleraque, abstrusósque sensus, & longa annorum serie ad hunc vsque diem ignorata, multis ægritudinibus remedia luci dare adnitebatur. Hinc factum, vt ego à vobis tali refectus cibo, cùm primùm ad Aegyptiaca mea Commentaria datus est reditus, vestræ memor liberalitatis, qui me nullo laborum vestrorum fructu fraudare voluistis, statim cogitarim amicitiam tam honesta de causa olim vobiscum initam, aliquo testimonio comprobare. Atque ita Cynocephali Aegyptiaci Commentarium (id enim ob veritatem ipsam præcipuè placuit) nomini tuo nuncupaui. Argumentum quidem, nisi me studiorum meorum ratio fallit, fortè non indignum, quod tu tantæ vir eruditionis euoluas, quo in legendo, tametsi nihil tibi lectionum omnium helluoni nouum occurrerit saltem, vt meæ erga te beneuolentiæ signum sit atque monumentum, opto.* E

NAM Cynocephali, quem Latinè *Canicipitem* interpretabimur, hieroglyphica, tum multa sunt, tum eo nullum apud Ægyptios sanctius animal, neque sacratius fuit. Eadem penè forma est, qua caudata Simia, & propterea similitudinem ipse quoque, *Cercopithecus*, appellatur. Sed enim noster is corporatura maior, validior, efferatiórq; est facie caninæ similior, vnde & nomen apud Græcos accepit: quamuis multa in hoc genere sunt quæ humanam potiùs faciem, quàm caninam referunt, facileq; apud nos mira mansuescunt cicuratione. Cynocephalorum, de quibus hîc agimus, lacte & Numidæ & Menismi viuunt armentis ex eo genere comparatis, maribus præter sobolis causam interemptis: quod ideò dictum volui, ne quis Cynocephalum hũc, de quo dicturi sumus, accipiat, vt multi perperã, pro genere illo hominum, quod & Megasthenes, & plerique alij prodidêre, capitibus esse caninis, pro voce latratũ edere, ferarum pellibus velari, anguibus venatu & aucupio vesci. Nam, vt optimè nosti, agrestes homines huiusmodi Pausanias ab Euphemo quodam ex Caria oriundo, visos tradit in insulis Oceani, quo tempestate delatus fuerit, quum in Italiam nauigaret. F

Cynocephali descriptio

LVNA.

Visus defectus in Cynocephalo.

CVMPRIMIS autem Cynocephalus Lunæ erat hieroglyphicum: propterea quòd animal id pari quodam afficitur consensu cum Lunæ coitu. Nam ipsa eadem hora qua Luna, nullo illuminata candore soli coniuncta transit, nobísque videtur penitùs euanuisse: Cynocephalus mas ipse quoque visu deficere cõperitur, neque interim cibum capit, sed humi procumbens ægrè habet, quasi Lunæ raptum ingemiscat. Fœmina verò præter id quòd ea quoque luminibus capitur, & cũ mari pari afficitur ægritudine, sanguinem insuper egerit è natura. Quapropter aleban-

A tur in templis Cynocephali, ob id potissimùm, vt Solis & Lunæ coitus exploratissimè deprehenderetur. Hinc Cornelius tradit Simias tristes Luna caua: nam affectus idem omninò in id genus omne diffunditur, quamquam in Cynocephalis & maior & exploratior est.

LVNÆ ORTVS.

ADORATIO.

Cynocephalus erectus, adorationis hieroglyphicum.

ALIVD eosdem Ægyptios sacerdotes Cynocephalus stans Lunæ ortum significabat, ad eam speciem addebant, vt manus in cœlum sublatas haberet, & diadema regium capite gestaret; propterea quòd, vt dicebamus, Cynocephalus valdè solicitus est super ortu Lunæ, qua caua angore afficiatur, prorsúsque cæcutiat. Simulac igitur ea cœperit illucescere, & ipse visus particeps fieri quasi Deo agat eo gestu gratias, & sacerdotij ornatu quodam instructus indeptam vtrique lucem gratuletur, eo quo diximus hieroglyphico figuratur. Ideò verò stantem pingi voluêre, quòd stare conueniat adoranti, quem morem fuisse etiam apud Romanos, indicat Val Martialis in Epigramm.

Multis dum precibus Iouem salutat,
Stans summos resupinus vsque in vngues *Aethon.*

Porrò adorandæ nouæ Lunæ morem, & manus in prece sustollendi, Horatius attigit Ode illa:

Cælo supinas si tuleris manus,
B *Nascente Luna rustica Phidile,*
Si thure placaris & horna
Fruge Lares, auidáque porca.

Quinetiam Virgil. statum & sublatas in cœlum manus esse adorationis indicium ostendit: vbi Anchisen inducit obseruato augurali portento illo, quo flamma caput Ascanij corripuerat, molléque comas tactu innoxia lambere visa fuerat: is namque,

----- Oculos ad sidera lætus *Æn. lib. 2.*
Fxtulit, & cælo palmas cùm voce tetendit.

Et cùm mox in attestationem intonuisset, & delapsa cœlo stella per vmbras facem ducens multa cum luce cucurrisset, signarétque vias, tum longo limite sulcus lucem daret, & latè circùm loca *Ibidem.*

Sulphure fumarent, genitor se tollit in auras,
Affatúrque Deos, & sanctum sidus adorat.

Status porrò Philoni inconuertibilis mentis indicium est, ac sese Deo applicantis, qui nulla præditus vacillitate, stabilis firmúsque permanens, vt cuncta moueantur author est. Videre est in argenteo quodam numo, quem benè literatus adolescens Prosper Publicola Sancrutius mihi Romæ videndum dedit, huius argumenti simulachrum cum inscriptione, VOT. PVB. quæ suscepta sunt in gratiam IMP. CÆS. TRAIANI HADRIANI AVG. Proditum autem est, stantes Ioui sacrificasse, votáque & preces allegasse, sed cùm Opi rem sacram faciebant, illique supplicabant, votáve concipiebant, sedentes id facere solitos: eo scilicet signo eam esse terram matrem indicantes. Sedenim Pythagoras proprio dogmate adoraturos sedere iubet, quamuis Plutarc. vsurpatum à Numa dicit, vt hinc colligamus, vota rata firmáque esse debere. Quod verò ad statum pertinet, magister noster Paulus Apostolus toties standum admonet, dum dicit: *State ergo, neque velitis iterum summittere vos iugo seruitutis, & illi semper inhærere.* Atque alibi: *State conuersi ad Dominum.* & alibi: *Quoniam tunc viuimus, si statis ad Dominum conuersi.* Et in Gedeonis militia exauthorantur illi, qui ad aquam ducti flexêre genua, & in terram procidêre: qui verò stantes accepta in manum aqua eam lambere obseruati sunt, ad pugnam delecti rem fortiter gesserunt. Quinetiam in Nicæno Concilio statutum legas, vt die Dominica, & diebus Pentecostes, stantes ad orationem Domino vota reddamus: alia verò ratione ab ipso Resurrectionis Dominicæ die vsque ad certos dies, de quibus dicere nostri non est instituti: nam toto anno plures essent colligendi, idq; importunum videretur. De sustollendis verò manibus loco suo, in Manuum Commentario, plura.

Adoranti cur stare cõuenit.

C

ÆQVINOCTIA.

AEQVINOCTIVM vtrumque Ægyptij sacerdotes ἱερογλυφικῶς scribere si vellent, Cynocephalum sedentem effingebant, causam eam secuti, quòd animal id vtriusque æquinoctij tempore duodecies, per horas quippe diei singulas, ac duabus itidem noctibus eiusmodi, potus excrementa profundi: vnde absurdè factum, vt sedentem Cynocephalum in fontium apicibus statuãt, quasi iugem & perennem aquam ex eo sibi conciliari arbitrentur. Adhæc, in his ipsis temporum carnibus Cynocephalus duodecies, horis quippe singulis, quanto potest argutiore vlulatu vociferatur. Etenim horarum obseruandarum ratio Clepsydris priùs excogitata est, quarum præcipuus vsus in vrbe Achanta trans Nilum: fuit vbi inter alia, vas admodùm ingens erat, in quod singulis diebus sacerdotes singuli numero trecenti & sexaginta, ad anni scilicet rationem qui apud eos habebatur, subductis intercalaribus

Vsus Clepsydrarum vbi primùm.

calaribus, quinque, de quibus in Vulture satis dictum est, aquam ex Nilo deferebant, quæ suo emissa cauo per eius generis horologium horas indicaret: inuentum est posteà tum vocis, tum sonori tympani significatione, more Cynocephali eas discernere. Mos autem, vti dictum est nuper, erat apud Ægyptios, vt in horologiis aqueis Cynocephalum adsculperent, ex pene cuius fistulato aqua destillaret, ea adhibita diligentia, vt quantum satis esset immitteretur, néve cauum nimis arctum, neque nimis patens esset, hoc nimis celerem effusionem, illo strangulationem sæpius efficiente. Ex iis verò quæ suprà posita sunt datur intelligi, quódnam sit animantium id genus, quod nullo expresso nomine Victorinus Rhetor memorat eo loco, vbi M. Tullius in Rhetoricis temporis finitionem quærit. Ait enim is, Trismegistum, quum in Ægypto esset, sacrum quoddam animal Serapidi dicatum duodecies toto die vrinam facere obseruasse, idq; pari semper interposito tempore: vnde ipse diem per duodecim horas dimensum esse coniecerit, exindéque hunc horarum numerum constitutum: quamquam sunt qui velint ex cœli dimensione, quæ secundum musicam rationem in duodecim partes diuisa fertur, horas itidem duodecim adinuentas. Astronomi enim diem & noctem, quotquot alteruter horarum nostrarum fuerit, in horas ipsi suas XII. singulos partiuntur. Aquam porrò maiores nostri, quantum per totum diem sufficeret, exceperunt tenuissimo cauo diffluentem, eáque in duodecim partes diuisa, ex partibus horarum numerum statuerunt. D

QVIES.

QVANTVM verò pertinet ad sessum, sessus, vt Iamblichus ad Porphyr. scribit, quietis indicium esse videtur, de quo plura inter arbores disseruimus, vbi Deum in loto sedentem ab antiquis, idque ex Nasamonum instituto, pingi solitum, & qua causa declarauimus. In æquinoctiis verò illa vtriusque temporis æquè dimensi paritas, quietis cuiusdam indicium haberi potest, cùm nihil subsultet, quod alterutram partem inquietet: vtraque verò firma stabilisq; in æquilibrio conquiescat. E

LITERÆ.

LITERAS quoque per Cynocephli simulachrũ intelligebant Ægyptij: quia quoddam eorum genus eas callere existimabãt, séque illis ob literarum cognitionem cognatos esse. Simulacenim Cynocephalus in templum inductus erat, eorum ritu educandus colendúsque, sacerdos illi albiolun calamum & sepiam apponebat, exploramus an ex eo genere esset quod in cultum recipi deberet, quippe si quid scribendo cognationem suam approbasset: ea de causa Mercurio sacer erat, qui literarum omnium author habebatur. Ex quo iam credere possumus, Simiam olim latrunculis ludere didicisse, & Elephantum literarum Græcarum doctum in puluere scriptitasse, Murémque, quod pro comperto Albertus ponit, in couiuiis candela discũbentibus prætẽta, daduchi ministeriũ præstitisse. Mira hæc fortasse videatur iis, qui sententiam Anaxagoræ probant, animalia omnia ab homine rationem habere dumtaxat actiuam, passiuam autem, vt ita dicam, & tanquam mentem quámque mentis interpretem dicunt, nunquam habere. Sedenim & Pythagoras & Plato asserere videntur rationis participes animas esse, vt eorum animantium quæ vulgò rationis expertia vocentur, tametsi ratione non vtantur, tum propter incongruam ineptamque corporum compaginem, tum verò quòd differendi facultate careant, vt in Simiis, & id genus aliis humani cuiuscumque ferè operis imitatricibus est cernere. Quinimò Diogenes his etiam intelligentiæ aërisque participatum impertit, quæ vt magis minúsve sint humanæ figuræ similia, ita magis minusve intelligant. Econuersò autem, vt apud Aristotelem & Physiognomos alios habetur, ta mores in humana perpendimus natura, prout effigies, ipsaque corporis species ad brutorum aliquod refertur: vtpote Asinina labia crassa quippe prominentiáque, tarditatem & stuporem ingenij, Caninas maxillas iracundiam simul & fidelitatem, hispidam angustámque frontem, quippe Suillam, impuritatem morum, indocilitatémque hominis indicare: atque ita ferè singulis in articulis, ingenium nostrum ad brutorum similitudinem explorari. Pari igitur ratione Cynocephali, Simiarúmque genus omne, quorum bona pars mira quadam similitudine faciem humanam, pedes autem & manus omninò referunt, humano itidem sensui & operationi, artibúsque propinquiora sunt, & propemodum intelligere nobiscum pariter iudicãtur. Non prætereibo hîc, quod ad hanc pertinet similitudinem, quo Galenus in aggressionibus Anatomicis ait, se multas Simias & Cynocephalos dissecasse, si humani corporis copia non affuisset, mirámque in iis similitudinem cum humano corpore deprehendisse: quare Ennius rectè admodum scribit, F

Plinius lib. 8. capite 54 Mus in cõuiuio.

Per brutorum aliqua, hominum mores significantur.

Simia quàm similis brutissima bestia nobis.

Sed esto similitudo hæc ingenij causa. Quid hi super Elephante dicturi sunt, quo quid brutum magis, & ab humana figura diuersius? Ei tamen beluæ esse quandam cum genere humano societatem, M. Tullius in Epistolis, ex confirmata hominum opinione, non negat.

Epistola ad ...rium.

ALI

A VNDE BRVTORVM CVLTVS APVD ÆGYPTIOS.

ALI verò colique animalia, quæ rationis expertia dictamus, sunt qui ab Iside tradant institutum, quæ honorem hunc coniugi, eidémque fratri Osiridi præstandum induxerit, magna agrorum parte sacrificulis adiudicata: morémque fuisse initio, vt quæ quisque vellet animalia in hũc vsum aleret, quibus vita functis, tanquam Osiris occubuisset, luctum instaurabant. Cæterùm posteà delectum habitum & Cynocephalo in primis honorem attributum propter excellentem quandam, vt rerum periti asserunt, animalis istius naturam humano propemodùm generi proximam: vt verò profani putant, quippe qui rerum historias ex vulgo mutuantur, factum aiunt, propterea quòd Osiris huiusmodi Satyrorum genere sit plurimùm delectatus, vti nostro etiam tempore vanissimi plerique faciunt. At Romanis etiam id nequitiæ genus in vsu fuit. Quare nebulonem Vedium luxuriæ carpit Cicero, quòd sibi obuiam factus cum duobus essedis & rheda equis iuncta & lectica, quodque in essedo haberet Cynocephalum, neque deessent etiam Onagri: quare nunquam hominem nequiorem autumat se vidisse. Quin verò & Satyros eos appellatos constat. Magna horum vis in subsolanis Indorum montibus, quæ Cartadulorum dicitur regio, humana propemodùm effigie, támque quadrupedes quàm rectè currentes, tantæ pernicitatis incursu, vt propter velocitatem non nisi senes aut ægri capiantur. Atque hinc ridiculum illud Alexandri Magni militibus obuenit, qui loco quodam per Indiam facientes iter, Cercopithecos adeò multos insignique magnitudine conspicati, qui ad exercitus similitudinem, quem infernè sub signis progredi obseruabant, ordines & ipsi seruare videbãtur, in eos velut in hostes montiũm iuga insidentes impetum fecerunt, suíque erroris admoniti à locorum peritis, non sine rubore arma inhibuerunt.

Vedius à Cicerone cur reprehẽsus.

Meminit Q. Curtius.

B

SACERDOS.

SED vt ad hieroglyphica redeamus sacerdotem etiã hieroglyphicè per Cynocephalum Ægyptij significabant, propterea quòd aiunt animal id neque pisce, neque pane ex piscibus confecto vesci, quali Oritæ plurimùm vtuntur. Indorum ea gens, qui nullum alium cibum nouêre, quos vnguibus dissectos sole torrent, atque inde panem ex his faciunt, vt Clytarchus memoriæ prodidit. Veluti tres apud Babylonios familiæ olim fuêre, quę nullo alio cibo victitabant, quàm piscibus arefactis & pistillo tusis, ac demum in offas coactis, veluti pane: cuiusmodi religio in Christianæ quoque pietatis collegia quædam emanauit, quæ perpetuam carnium abstinentiam sibi constituerunt, quod tamen apud eos honestiori de causa & longè maioribus argumentis institutum: externi tamen sacerdotes & pisce, & huiusmodi etiam pane vescebantur, quo Ægyptij tantùm abstinebant piscémque hi demùm omnem, vt Commentario suo dictum, religiosè admodùm abhorrebant, eáque potissimùm de causa, tanto Cynocephalum cultu prosequebantur, in quo suæ religionis timorem obseruarent.

Carniũ abstinentia.

CIRCVNCISIO.

CVMQVE circuncisionis ritum Ægyptij suscepissent, animaduertissentque Canicipites hos circuncisos nasci, rati, non temerè sed diuinitùs ei animantium generi id obtigisse, maiori eos habuêre venerationi, vnam eandémque cognationem cum illis omninò profitẽtes. Circumcidere verò antiquissimum fuisse Ægyptiorum institutum, ab eísque ritum sumpsisse Iudæos, Diodorus fabulatur, quem secuti scriptores quidam alij, proprium hoc, & vetus Ægyptiorum arbitrati sunt quem morem Colchi, vtpote Ægyptiorum coloni, neque non Hebræi apud eos educati, posteà tenuerint. Sed eorum hæc est fabula: qui Diuinarum literarum historiam tam longa annorum serie apud populos nationésque omnes receptam, obscurare conati sunt, cui tamen & Strabo & Cornellius Tacitus subscribunt, qui circumcidere genitalia Iudæorum institutum asseuerant. Sed enim qui veterum monumenta studiosiùs perscrutantur, Abrahamum norunt signum populo suo dedisse circuncisionem, qua sui ab Ægyptiis distinguerentur. Non igitur diceret Irenæus, ad similitudinem Cynocephali circuncidebant Ægyptij, sed ab Hebræis ritum hunc Ægyptiorum natio magna ex parte suscepit, quæ virum illum per annos multos in Ægypto degentem, & de diuinis assiduè disserentem admirata est, pluribus & veteribus & nouis scriptoribus id asserentibus. Sed fac nihil horum inueniri, validius id mihi argumentum est, quod ex historia desumitur, mutilandorum genitalium legem antiquis temporibus popularem apud Ægyptios non fuisse, cuius rei Pharonis filiam testem appello locupletissimam, quæ cùm in ripa profluentis fluuij Mosem comperisset, e uestigio circumcisum agnouit, & fœtũ gentis Hebraicæ nuncupauit. Quòd si circuncidendi mos Ægyptiorum itidem fuisset, quinam ex hoc signo in cognitionem eam deuenire potuerit? Ex quo illud etiam suspicari licet, non omnium Ægyptiorum institutum fuisse mutilationem huiusmodi, sed sacerdotum tantùm, vt à prophanis secernerentur, quod apud Hebræos semper populariter obseruatum est. Notũ illud est, Iudæos olim contra Hadrianum mouisse bellum, qui ne mutilarentur genitalia vetare voluerit.

C

Circũcisionis Ægyptiorũ antiquus mos.

CORDIS

CORDIS APERTA SIMPLICITAS. D

Circuncisionis mystica significatio

De mysterij autem ratione, varia traduntur ab authoribus penè omnibus, sed præcipuè quidem nihil præter obscœnorum munditiam ea re quæsitum existimant. Alij figuram eam fuisse aiunt, sed quam ne ipsi quidem Hebræi satis intellexerint. Non desunt qui id insigne ob eam causam genti inditum putent, quo numerosa illa progenies cœlitùs Abrahamo promissa, à cæteris esset gentibus discreta. Antiqui omnes Theologi, ex hoc circuncidendi cordis figuram & typum asserunt, quòd ea pars quæ circunciditur, similitudinem quandam habeat cordis: iussisse verò Deum vt ea nudaretur, quò ostenderet, aperto & simplici corde oportere nos viuere, vtpote quæ in ea corporis parte, quæ omnium ferè gentium ritu pudoréque velari solet, instituta sit: quia secretioris illius circuncisionis, quæ in corde fieri debet, indicium fuit. *Circuncisi enim sumus*, inquit Apostolus, *circuncisione non manu facta.* Nam & Prophetæ identidem clamant: *Circuncidite duritiam cordis vestri.* Declamant super hoc Lactantius, Eucherius, Irenæus, Græci Latiníque omnes. *Nam illa*, inquiunt, *carnis mutilatio in Iudæis, nisi significaret cordis circuncisionem, careret vtique ratione: quia si Deus id vellet tantùm, à principio sic hominem formasset, vt præputiũ nõ haberet.* Quę verò super hac re multa admodùm magister noster Paulus senserit, cùm sint quotidie impiorũ manibus, & publicè recitentur, superuacaneum ea repetere iudicaui, idq; sat fuerit monuisse, Origenem Adamantium super hoc legendum epistola ad Romanos capite 2. libro 2. & alibi passim, ita tamen ne Chrysostomum, Basilium, & ex nostris neminem prætereamus.

IRACVNDIA.

Adhæc Ægyptij sacerdotes iracundiam per Cynocephalum indicabant. Est enim Cynocephalus ante omnia animalia iracundus, indignabundúsque, de quo id dici potest, quod de Pane Theocritus, E

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. quasi dicamus,

Semper acerba illi pro naribus assidet ira.

Nam omninò & Panes, & Satyros, & Sphingas, & Simias, & Cynocephalos idem propemodùm genus, diuersis tamen inter se distinctum speciebus, authores ponunt. Nascuntur verò Sphinges apud Troglodytas Æthiopes, forma haud ei dissimili qua pinguntur, fusco pilo, mammis in pectore geminis, monstro similes, sunt etiam paulò pinguiores: naturam habent in cicurationem admodùm procliuem, pluribus exercitiis disciplinísque aptam. Albertus quoque inter Simiarum genera Sphingem agnoscit, insignem duabus in maxilla maculis nigricantibus, cauda coloris itidem subnigri & oblonga. Harum ego vnam Veronæ cùm essem, vidi, mammis illis & glabris & candidis, à pectore propendentibus: circumducebat eum circulator quidam Gallus, ex ignotis anteà insulis recèns aduectam. Ostentabat idem cuniculos nostris quadruplo maiores, mira quippe corporis obesitate distentos, & quod, nisi quis viderit, credere vix queat, præditos quaternis singulos genitalibus, humanorum digitorum instar & similitudine cohærentibus. Ipsa verò Sphinx toto erat pectore glabello, facie & auribus humanis propioribus, dorso hispido supra modum, fusco & oblongo admodùm pilo, eóque densissimo. Rector læuum brachium quo catenam, cui erat alligata, regebat, ferrea manica obarmatum habebat, dextra baculum gerebat, quem in faciem animalis identidem prætendens, bipedem secum ambulare, & loco etiam saltare interdum & obgannire faciebat, multámque hinc à spectatoribus stipem aucupabatur. F

Sphinx.

Cuniculi ex ignotis insulis.

ARCANA TEGENDA.

Porro Sphinges in Ægyptiorum templis hieroglyphicè admonent mystica dogmata, præceptáque & institutiones sacras, per ænigmatum modos à profana procul multitudine inuiolata custodiri debere, & in arcanis tantùm tractari: cuius ergò taciturnitatis effigie, huius tabellas & literas signare diu delectatus est Octauianus Augustus, quam posteà repudiauit vsus inde fœlicis ominis causa, Alexandri imagine.

Sueton. in eius vita, cap. 50.

INGENII ACVMEN.

Ea verò hastæ Palladiæ cuspidi subiecta, vt in ea Mineruæ statua, quam Athenis olim fuisse erectam ait Plinius, ostendit nihil tam abditum & reconditum esse, quod ingenij acumine exeri, & palàm proferri non possit: ita quidem Sphinges. At qui Cynocephali vocantur, corpore sunt deformi, ferum omninò, vti diximus initio, atque indomitum animal, quod nulla ratione modóque mitescit, supercilio aspectúque sunt horrido & truci, genuinam, qua de suprà dicebamus, bilem ex facie possis agnoscere.

DIVINA IN OCCVLTO.

Addentur & Sileni Cynocephalo: sunt enim & hi, vt Pausanias attestatur, ex Satyrorum grege, quos cùm ætatis iam prouectioris esse cœperint, Silenos appellare consueuerunt, quorum

Sileni quid.

rum hieroglyphicũ erat, diuinitatem in re quapiã delitescere. Erant
A enim Sileni, vt ex Platonici Alcibiadis dicto colligimus, imagũcu-
culæ quædã sectiles, ita concinnatæ, vt diduci & explicari possent,
quæ vbi clausæ erant, nihil aliud quàm ridiculam & monstrosam
quandam tibicinis speciẽ ostentabant: vbi verò aperiebantur, venerabile numen aliquod exerebãt. Hinc Alcibiades Symposio, Socratem Silenis similẽ esse dicit, quòd is longè alius esset interiùs intuẽti, quàm summo habitu videretur. Vnde etiã Σιληνοὶ ἀλκιβιάδȣ dici solet, de re quæ prima fronte vilis ac ridicula videatur, interiùs tamen ac propiùs contemplanti sit admirabilis.

VRINATOR.

SED ENIM, ne reliqua Cynocephali significata prætereamus, per simulachrum eius vrinatorem etiam intelligebant, quandoquidem animalia reliqua inter natãdum obhorrescere, rugísque strigosa fieri perhibentur: vnus Cynocephalus, vt apud Horum est, in quemcunque locum tranare perrexerit, nullo vel squaloris vel horroris indicio fertur enatare, cuius quidẽ natationis facilitas vnà cum literarum peritia, quæ potissimum in Cynocephalo discernuntur, eam animali conciliant laudẽ, quæ doctis & experientibus viris tribuebatur, vt scilicet & literas & natare didicissent: cõtrà verò in ignauos & nulli negotio idoneos, nulliúsque disciplinæ aut exercitij participes, Athenienses dicere solebant, μήτε νεῖν· μήτε γράμματα, neque quidem natare, neque literas, cuius prouerbij mentionem facit in
B legibus Plato, atque etiam Aristides in Apologia quadã. Quòd verò hæc liberalia essent studia, apud Tranquillum legimus, Octauianum Augustum nepotes suos & literas & natare: aliáque rudimenta per se plerumque docuisse. Iam & de Caligula ad eius ignominiam dictum, quòd admodùm docilis ad cætera, natare nescierit. Porrò vrinator non est simpliciter positum sed eum significat qui profunda quæque peruestiget, vnde locos apud scriptores perdifficiles, Delio natatore indigere dicimus: egregiè enim Delij natandi peritia celebrantur.

ORBIS TERRARVM.

PER idem animal orbem terrarum ἱερογλυφικῶς Ægyptij significabant. Nam cum duas & sexaginta primarias terræ habitabilis regiones ponerent, quas & Hali Amberagel in tractatu vltimo Astrologiæ memorat, obseruarunt magna in id genus animalium cura adhibita, partes totidẽ in Cynocephalo moriente, quæ quotidie singulæ perirent mox, & secundo & sexagesimo die quod reliquum esset corporis interiret. Erat verò apud eos sacerdotes summa religio, vt quicunque singulis diebus intermortuus esset, articulus præsecaretur, ritéque vnguentis more suo obunctus sepeliretur. Quòd verò mos fuerit Ægyptiorum vnguento plurimo cadauera inungendi, durauit apud etiam apud Christianos diutissimè mos hic, quod ex Tertulliano coniectari possumus, ita dicente: *Si Arabiæ quæruntur, sciant Sabæi pluris & carioris suas merces Christianis sepeliendis profligari, quàm Diis fumigandis.* Sed vt ad orbis partitionem reuertamur. Deus excelsus, diceret Clemẽs, penes quem rerum omnium potestas est, in septuaginta & duas partes diuisit totius terræ nationes, eísque principes Angelos præfecit, mox Christus Apostolos totidem antequam pateretur, per omnem terrarum orbem dimisit, qui Euangelium prædicarent. Astrologi, suam quandam secuti commoditatem, sexagenis tãtùm partibus orbem diuisêre, de quibus ita Proclus in Spherã: *Sed nec interualla circulorum in toto orbe à se inuicem*
C *stata sunt: verùm pro sphærarum descriptione ad hunc modum dispensari solent. Diuisio in* LX. *partes meridiano quouis circulo, Septentrionalis circulus à polo sexagesimarum partiũ quisque interuallo notatur, Aequator ab vtroque tropico sexagesimis quaternis distat.* Reliqua ex Iacobo Zieglero huius doctrinę peritissimo, cognoscere poteris, cuius tu eruditionem admiratus, cum Principem is neminem virum in Italia, atque adeò in ipsa vrbe Roma reperisset, à quo susciperetur, tu ipse mi Cœli, hominem & probum, & literatum, vti Anacharsin Solon, complexus in contubernium tuum admisisti, & vt doctrinam suam posteritati communicare posset, per ea, quæ illi præstas commoda, effecisti.

Mundi diuisio.

Ægyptiorũ mos vngendi cadauera.

DE SIMIA.

HÆRES INVISVS.

IAM verò quædam super Simia conquiramus, qua super id traditur, quòd iidem sacerdotes, vbi hæreditatem in inuisos collatam significare voluissent, hieroglyphicum Simiæ quæ paruulam penè Simiolam duceret, facere consueuerunt: cuius argumenti causam eam apud Horum legas, quòd duas ipsa Simiolas vno partu perfert. Sedenim earum alteram magis diligit, alteram ita negligit, vt eam etiam odio prosequi videatur. Quam verò curãdam suscipit, morosè adeò complectitur, & ante se comprehensam gestat, ostẽtat omnibus, tractariq; gaudet, gratulationẽ intelligens, vt magna ex parte fœtum ipsa suum, cui tanto affectu fauere videbatur, attrectando enecet: mox alterum, quem negligere cœperat, educare cogatur in eum omni mox conuersa cura.

HOMO NIHILI AC NEQVAM.

D

Idem Philostratus in Aristide.

VVLGATISSIMVM verò illud est, & omnium scriptorum ætatúmque testimonio receptum, Simiam pro despicatissimo & maximè nequam homine haberi, vt pro Ctesiphonte Demosthenes, Æschinem tragicam esse Simiam dicit, quòd personatus quodammodò verborum grauitate videretur, cùm alioqui pessimus atque nequissimus ciuis esset. Et Dion historicus de obtrectatoribus, *Quos ego*, ait, *non pluris facio, quàm, vt dici solet, Simias.* Apud Cic. in Epistolis, Simiam inuenias pro nihili homine positum. Quódque Historiis Græcis memoriæ mandatum est, Simiæ, quam rex Molossorum in deliciis habebat, improbitas minimè prætereunda. Illa enim, cùm Spartiatæ oraculum ab Ioue Dodonæo petiuissent de victoria sciscitantes, legatíque vas illud in quo inerant sortes collocauissent vrnam euertit, sortésque dissipauit. Negant verò Historici, vt Cicero de Diuinatione refert, Lacedæmoniis vllum vnquam ostentum hoc tristius accidisse: nam quæ præposita erat oraculo sacerdos, dixisse fertur: *De salute Lacedæmoniis esse, non de victoria cogitandum.* Neque verò Plautus ineptè Simiam bestiam, nunc nihili vocat, nunc nequissimam, in Milite, ac Pseudolo, & in Rudente, pro lenone in somniorum coniectatione ponit, quando lenonibus nihil est scelestius neque perditius, ingrato dubio procul & inuiso mortalibus genere, *quódque est*, vt ipse dicit, *Deorum odium atque hominum.*

Molossorũ Regis Simia.

VITIORVM DISSIMVLATOR.

AD HÆC, hominem sua dissimulantem vitia, turpitudinémque domesticam occultantem, notare si vellent Ægyptij, Simiam micturientem faciebant: ipsa enim est ea verecundia prædita, vt quotiescunque lotium fecerit, excrementum illud (quod etiam in fæce reliqua feles faciunt) effossa obruat terra, aut alia quapiam re super ingesta omninò occultat. Sed quoniam impressi codices in damno sunt, quantum ad Simiæ nomen, quæ sit castior lectio, in Fele, hoc est, in Æluro disputatur. E

IMPVDENTIA.

PETVLANTIA.

MIHI quidem longè significantiùs per Simiam impudētia videtur ostendi posse, quàm huiusmodi verecundia. Ea siquidem partibus iis, quas verecundia occultari iubet, assidua sessione depilatis, natibúsque ita turpiter denudatis, improbum exhibet spectaculum: & eius generis mares, præcipuéque Cercopitheci, natura procaciter excitata, frequenti quantumlibet spectatorum theatro, satiis cum impudentia pudendi tractatione lasciuiunt, eorum instar fatuorum quos nunc Ægyptij, vt omnibus ad Nilum locis palàm est, Maurique & Turcæ omnes simul ac talia perpetrare cónspexerint, magnopere venerantur, summáque & innocentia & simplicitate præditos arbitrantur: rémque putant admodùm piam se facere, si cumulatim in hos stipem contulerint. Sed vtcunque illa, Pithecusæ insulæ, quod ad hanc facit morum prauitatem, notæ sunt in Tyrrheno mari, quibus nomen inditum à Simiis, in quas Candulus & Atlantus, vt apud Harpocrationem ex Æschyli Sardiani iambis legitur, fratres, omnium ea ætate profligatissimi impostores à Ioue transformati sunt, cùm aduersus eum quoque fallaciarum machinas admouissent. De quibus ita Ouid. in Fabulis: F

Inarimem, Prochytámque legit, viridíque locatus
Colle Pithecusas, habitantum nomine dictas:
Quippe Deûm genitor fraudem & periuria quondam
Cercopum exosus, gentísque admissa dolosæ
In deforme viros animal mutauit, vt iidem
Dissimiles homini possent similésque videri.

Thersitis insolentia notatur.

Sanè quidem petulantiam quis hoc scriptionis genere significaturus, nullo commodiùs animali vtetur, quàm Simia: cuius improbitate considerata: Plato in Ciuitate sua Thersitem ait, illum omnium qui ad Ilium venêre turpissimum, tantæque impudentiæ monstrum, vt Achillem Agamemnoni exprobrare nihil veritus fuerit séque heroibus ingerere temerarius assueuerit, in Simiam commutatum esse, imitaríque adhuc hominum facta, non re, sed specie ipsa mutata: quod etiam Q. Calaber Paralipomenis tangit. Nam si cùm inter homines ageret, tàm perditæ fuit insolentiæ, vt ne Regibus quidem Imperatoribúsque ipsis quicquam parceret, minimè mirum, si, postquam in bruta transiuit, eundem animi tenorem seruat, importunitatémque omnem aduersus Leonem ipsum, ferarum omnium regem, exercet. Sanè Lycophron Thersitem ipsum πιθηκόμορφον appellat, & vulgò genus hominum huiusmodi Simiis solemus æquiparare. Ac in eam improbitatem ita nos aliquando lusimus sermone ad Leonem. X. P. M.

Denique sic petulans generoso infensa Leoni
Simia, quæ natibus, caudæq; & clunibus hiusi,

Tantum

A *Tantùm animi est paruis, affixa procacibus ausis,*
Hoc tam magnum animal vexátque agitátque, nec vllam
Esse moram patitur, Musca importunior: apta
Illa feros vitare vngues & dentis acumen,
Lubrica dum fidit saltu, leuibúsque lacertis,
Déque suo quærit sibi tot ludibria Rege.

FEBRIS MEDELA.

RELIQVVM hîc erat, vt ex eorumdem sacerdotum dictatis remedium febris ex Leone Simiam vescente significari subiiceremus, sed super hoc satis in Leone.

SVI ADMIRATOR.

QVo sit in prolem suam affectu Simia, paulò antè diximus. Hinc autem aliud oritur hieroglyphicum. Fuerunt enim qui Suffenos Catullianos per fœtam Simiam aptè significari posse contenderent, qui scilicet sine riuali dicta factáve sua vnicè amant & venerantur. Generosum Pindari dictum, qui genus hoc hominum philautia, hoc est, cæco amore sui perditum irridens, adulatores non aliter viros probos & amicos videri ait insipientibus, quàm Simiæ pulchræ pueris iudicantur. Ait enim in Pythiis, *καλός τι πίθων παρὰ παισί*, *Bella quidem Simiola est pueris.* Nam & Horatius adulatorem in obsequium plus æquo pronum, ita ad diuitis nutum mutari scribit, *Vt credas mimum partes agitare* B *secundas.* Simia verò mimum exscribit, quòd vna omnium maximè atque efficacissimè quæcunque fieri viderit imitatur. De philautia Synesius, vir literatissimus, cùm epistolas accuratiùs à se scriptas aliquando colligeret, vereri se dixit, ne quod Simiis accidit, eueniat sibi: illæ enim, ait, cùm natos animalium omnium turpissimos pariant, putant ipsæ tamen eos esse omnium formosissimos. Atque vtinam, mi Cœli, non idem & ego fallar, qui tantùm vigiliarum hieroglyphicis his indagandis impenderim, tantum laborum conscribendis exhauserim, vt quod nunc hominum est ingenium, posteaquàm me studiosorum animos oblectare existimauero, ludibrio sim. Quid enim, inquient, ad nos literarum Ægyptiarum fabulæ, cùm nunquam satis temporis per ætatem etiam longissimam supersit, vt vel Latina vel Græca discere quis possit? quāto satius fuerat quatuor hos & viginti annos, qui contexendis sex circiter & quinquaginta huius argumenti commentariis periêre, vel eloquentiæ, vel traducendis authoribus Græcorum optimis impendisse: aut, si frigidus obstaret circum præcordia sanguis: mihi potiùs latenter instituisse viuere, ne per continuam genij defraudationem corpus affligerem, vnde diuturnas grauissimásque tot ægritudines contraherem, neque tamen hinc vllam apud potentiorum quemquam gratiam mihi compararem. Vera hæc, non inficior, dicturi sunt. Sed quid agerem? Suus cuique attributus est error. Si quid tamen fuerit quod vel tibi, vel tribus amicis aliis non vsquequaque displicuerit, satis me consecutum arbitratus habeant sibi sua regna Reges, respondebo, meámque iudicio trium circiter amicorum industriam approbari vsque adeò æstimabo, vt pro laboribus tantis ingentem mihi mercedem cumulatissimè persolutam, rationibus meis sim nulla contatione relaturus. Vale, méque Manardo, more tamen illo tuo, plurimùm commenda.

C

Generosum Pindari dictum.

Pierius 24. annos in his Hierog. cōtex[...] impe[...]

*

D

PIERIVS VALERIANVS AD MAGNIFICVM ACHILLEM BOCCHIVM BONONIENSEM, DE IIS QVÆ PER CERVVM SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER SEPTIMVS.

SINGVLARIS illa mentis integritas, summáque eruditio tua (Achilles Bocchi nobilissime) nostræq; amicitiæ firmitas, perpetuaque constantia iubent, vt quantum in me est, tui memoriam nullo vnquam tempore apud me desituram assiduè celebrem : siue nos coniunxerit olim studiorum similitudo siue fortunæ quædam paritas (quòd eodem tempore pari malitia tibi Bononiæ, mihi Romæ easdem disciplinas profiteri contigerit) eorumdémque amicorum, quos diu coluimus, patrocinio protegi. Nullæ tamen te amandi causæ maiores extiterunt, quàm congressus illi periucundi, perutiles, & inprimis mihi salutiferi, cùm tristissimo illo meo, Italiæq; totius tempore recens Florentia cum Mediceis meis eiectus, Bononiæ te superiori æstate conueni : in tanta enim rerum mearum omnium iactura facta neminem habui, qui sapientioribus sermonibus mœrorem, miserias, calamitatésque meas molliret, alleuarétque magis, quàm amicissimæ officiosissimæq; consolationes tuæ : ita te prudenter per totius vetustatis exempla, pérque ea quæ ætate nostra conspexeramus, de humanarum rerum vicissitudinibus disserentem, audire plurimùm iuuabat. Accedebat huc, tua illa verborum bonitas, mira vultus hilaritas, & festiua semper oratio, qua me ita deliniri sentiebam, vt ad ærumnas meas mitigandas nihil accidere posset vtilius, nihil accommodatius. Tecum itaque totos illos dies esse, tecum ambulare, tecum sedere nunquam destiti donec maximam eius, quæ me tum oppresserat, anxietatis partem à ceruicibus meis excussisse mihi visus es, ægritudinísque illius feritatem non parum mitigasse. Posteà verò quàm acerbitas illa temporum in mitiorem versa est fortunam, elapsus è custodia Pontifex, patriæ Medicei, Romæ nos restituti, mihíque res satis bellè successère, factum est, vt me tot iam laborum difficultatúmque nihil omninò pœniteret. Hippolyti enim mei liberalitate sum egere vertitus, liberiúsque mihi otium indultum est. Vnde datus est ad literarum studia reditus, & desertæ diu Musæ repetitæ. In his autem ea prima fuit cura, vt quæ tractasse me olim nosti hieroglyphica, diutiùs in situ esse minimè permitterem. Accinxi me itaque ad poliandum, eo tunc consilio, vt si niueus doctorum amicorum calculus accessisset, modò hoc, modò illud Commentarium emitterem. Quod vt commodiùs fieri posset, eruditissimis viris amicis meis libellos singulos singulis inscripsi : vt ipsi non magis mea, quàm sua causa, quod corrigendum existimassent, accurat[illegible]s emendare quodammodo cogerentur. Ex his Ceruus tibi dedicandus fuit, propterea quòd sermones illi, quos calamitoso meo illo tempore tecum fuisse repetebam, argumentum id præcipuè habuisse memini, vt tot inuectas multis ab hinc annis in pleróſque Principes calamitates, quales & quantas Europa ferè tota vidimus, eorum delirio deriuatas inde procedere querebamur, quòd id hominum genus amicos synceriores veridicósque propemodùm fastidiret, plurimúmque adulatores subdolósque parasitos vnicè adamaret. Præcipuum verò Cerui esse hieroglyphicum apud Aegyptios, vt si hanc iudicij captiuitatem indicare vellent, Ceruum fistula illectum pingerent : vt si quæ huiusmodi tendiculæ pararentur, haberet scitus homo quod sibi proponeret præcipuè fugiendum. E F

AB ADVLATORIBVS PESSVNDATVS.

ÆGYPTII hominem dolo ab adulatoribus circumuentum ea pictura significabant. Quòd verò Ceruo insitum natura sit pastorali fistula, vel suaui aliquo modulantium concentu demulceri, tantáque hinc affici voluptate, vt immemor sui nullo prorsus negotio capiatur, vel iniecto alicundè telo, quod propter animi abalienationem adesse tunc minimè suspicatur, euestigiò transfodiatur : atque ita fiat adblandientium præda, aliquod ludibrio suo conuiuium exhilaraturus : quemadmodum cum pernicie sua ridiculi fiunt, qui

leno

A leno ciniis istiusmodi esse offertur capiēdos: vt rectè mihi Antisthenes Philosophus dixisse videatur, *Longè satius esse in Coruos, quàm in adulatores incidere.* Hæc iam tunc in congressu illo Bononiēsi dicta, puto meministi, cùm tu, vt semper soles, doctè aliquid declamare, subiecisti: Sapientissimè quidem Antisthenes, qui vt iuuentutem suam (nam ea potissimùm ætas huic obnoxia est incommodo) ab Archilocheæ Vulpis calliditate liberaret, vtili omnibus documento futurus, Coruos aiebat non tam hominibus obesse, quàm adulatores. Corui siquidem corporis tantùm oculos effodiunt, quos ne vtiles quidem non postremi nominis Philosophi existimauerunt: alij, vt contemplationis impedimentum nescio quod, spontè effossos, abiecerunt. Adulatores verò mentis, quæ nostri diuina pars est, oculos eruunt, intellectum scilicet atque iudicium, quibus tantùm reliquis præstamus animantibus, obtenebrant: quibus ita perditis euenire necesse est, vt nihil fiat humanitati reliquum. Idem etiam dictitabat, Meretrices bona omnia amatoribus suis comprecari, præter vnam mentem atque prudentiam: ita adulatores iis quos affectantur, omnia felicia ominari, præterquàm sapere, ac seipsos noscere. Addidisti etiam illud, quod Crispus Passienus dicere solebat, non esse claudendum ostium adulationi, sed aperiendum: veluti solet amicæ, quæ si fores impulit, grata est, si effregit, gratior: prodesse enim is hoc arbitrabatur, vt homo inde qualis esse debeat, admoneretur: Respondi ego: Argutè quidem Passienus opinabatur, sed paucissimi, quos ardentissima virtus vndecumque munierit, hoc assequi potuerunt, reliquis plerisque omnibus, ob humanæ naturæ imbecillitatem periculum imminet, ne si ad hæc aures patefecerint, tanquam Vituli inter Lupos circumueniantur, vt Cratetis Cynici sententia declarauit. Contrà verò sapienter illi vitam instituerunt, qui non ad ostentationem viuunt, non populares aures captant, sed sibi rerum suarum conscij, rationem ipsam, veram viuendi ducem, sibi proposuerunt. Quare cùm veritas semetipsum noscere doceat, impediat adulatio, illa virtutis viam, hæc vitiorum semitam collaudet, illa bonis, hæc malis parêre compellat: reiiciatur à nobis penitùs adulator, more Philosophi Timonis, qui Demeam assentatorem ligone percussit. Nullum enim animantium genus assentatoribus, ait Plutarch. perniciosum magis, nullum quod citiùs iuuentutem in præcipitium agat, nullum quod faciliùs fortunas, honores, vitam denique ipsam radicitùs euertat. Ideoq; Diogenes interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: *Si de feris,* inquit, *interrogas*, *obtrectator: si de cicuribus*, *adulator.* Nam veluti aucupes blandulo quodam stridore & mellita vocula simplices auiculas, aut viscum implicā, aut in pedicas iniiciunt: ita pellicit homines adulatio, & mox in omne scelus impellit, eóque impulsum & inuolutum, in vitam demùm calamitosam trahit, perq; caput & pedes in profundissimam ærumnarum voraginem demergit. Rectè itaque dicere solebat Aristonymus: *Ligna dum ignem nutriunt ab ipso consumi diuitias, dum adulatores alunt, ab eis labefactari.* Excepisti tu. Rectè quidem, mi Pieri: nam in memoriam illud mihi reuocasti, quòd & Phauorinus Philosophus Actæonis fabulam à suis canibus, quos alebat, deuorati, ad adulatorum trahit euentum, quorum finis & intentio est totum absumere, si possint, dominum. Quod cùm ita sit, Antisthenes siue Diogenes Cynicus cum ligone suo summo opere commendandi sunt, qui, quod in vita perniciosissimum esset animaduertentes, vrbanissimo dicterio alter, castigatione alter, homines ad morum integritatem & prudentiam notos, admonere voluerint, ne pessima parasitorum contage labefactati, per imprudentiam in tam procliuia vitæ discrimina pessum raperentur, omniumque ignominiæ, contumeliis atque ludibriis expositi, eorum quibus se suaque omnia crediderant, proditione perderentur. Subsecutus ego sum: At ne Ceruum tantùm Musicæ capi lenocinio persuasum habeamus, Equos etiam, ferocia alioqui animalia, eadem affici suauitate, Persica ex historia compertum, magno eorum detrimento, qui bellatores eos effœminatis cantilenis & modulis assuefecissent. Murænas, quoq; & Trissas, piscium genera, euocari cōcentu & tintinnabulis, exploratum est vulgò: quamuis Murænas genituræ tantùm tempore, vtpote quæ Serpentium sequi sibila feruntur, quibus eas admisceri tradunt. Iam & Otus, cui nomen inter aues ab auribus est, tanquam cantaminibus circumuentus modulamine afficitur, humerósque iactare, saltitare, & nutare vertice, quasi modulos teneat aspicitur: sed nulli horum Musica est exitio veluti Ceruis, quapropter hinc potiùs Ægyptij hieroglyphicum suum desumere voluerunt. Sanè quo minus mirum si, Ceruum Musicæ modulos intelligere, apud Ælianum legitur eum Indicæ vocis callere sonum, sermonémque percipere, neque alium quempiam ita facilè: quamuis Ptolemæo Philadelpho Ceruus fuerit, qui Græcum idioma prorsus intellexerit. At iam satis super Cerui Musica euagati, reliqua nunc eius animalis significata subiungamus.

Dictū Antisthenis. Laërtius in eius vita.

PRÆCIPITANTIA.

PERCITO quempiam ingenio, temereq; ac nulla ratione sese mouentem (vt plerumque furores sunt qui Panici vocātur: quippe cùm nulla vrgente causa quis in fugam se proripiat, negotiūve,

Vipera Ceruo inimica. quod præ manibus erat, statim abiiciat, incœptúmque deserat) Ægyptij per Ceruum & Viperam E appictam intelligebant. Pugna enim huic est cum Serpente, cuius etiam cauernas inuestigat, naríumque spiritu extrahit renitentem, vt luculenter his versibus Lucretius.

Naribus alipedes vt Cerui, sæpe putantur
Ducere de latebris Serpentia secla ferarum.

Ideò singulare abigendis Serpentibus remedium, Ceruini cornu suffitus, vt apud Nicandrum legitur. Idem ipse tamen tam acer anguium hostis, qui tanto eos conatu perquirit, simulac ex improuiso Viperam conspexerit, in pedes se repentè proripit, ac fugit: ingenita scilicet naturæ discordia concitus, quæ illi accidit, vt idem Poëta refert:

Propter dissimilem naturam, dissimilesq́;
Texturas inter sese, primasq́; figuras,
Multa meant inimica per aures, multa per ipsas
Insinuant nares infesta atque aspera tactu.

Æn. lib. 2. cap. 13. Sanè coniectores etiam tradunt, eum qui per nocturnam quietem imaginatus fuerit videre se Ceruum quempiam instantem tergo, longeque sequentem futurum vt qui tale somnium viderit, ea sit formidaturus, ex quibus nulla sit offensio subsecutura, ac perinde frustrà timet.

PRAVITAS EDOMITA.

Viperæ natura. SIQVID verò ad vetera significata addere concedatur, cũ Vipera sit profligatissimis tota vita sceleribus inquinatissima, alia mariti, alia matris parricidio polluta, venenúmque eius atrocissimum, quod omnem, vt aiunt, exuperat medicinam, aptè mihi fecisse videbitur, si quis vel Regem, vel Magistrum, vel Iudicem quempiam in scelera vindicem sese acerrimum exhibentem, per Ceruum & extractam è cauernis Viperam, quam mordicùs apprehenderit, figurarit. Eodem etiam hieroglyphico virum intelligemus, qui morum impuritatem corrigat, scelera eluat, prauitatem emendet, &, quod idem ait Poëta, E

Veridicis hominum perpurget pectora dictis,
Et finem statuat cupidinis atque timoris,
Exponatq́; bonum summum, quò tendimus omnes:
Quale sit, atque viam commonstret tramite paruo,
Quà possimus ad id recto contendere cursu,
Quídve mali immineat rebus mortalibus olim.

Hoc enim est maleficum Serpentem, qui clàm in insidiis excubat, è latebris extrahere, extractúmque interficere, interfectum denique deuorare.

FVGACITAS.

FVGITIVVM dubio procul hieroglyphicè notare qui vellent, currentem Ceruum describebant. F Ea verò fugacitas Ceruo naturâ insita. Hinc Lucretius: *Et fuga Ceruis A patribus datur, & patrius pauor incitat artus.* Quam verò pedum alacritatem in Achille fuisse authores tradunt, vt ποδάρκης, *Achilles, quare sic dictus.* & πόδας ὠκὺς passim ab Homero vocitetur, sunt qui autument inde partum, quòd eius infantia sub Chirone fuerit Ceruorum medullis plurimùm enutrita. Porrò illum assecutum esse Ceruos absque Canibus, & retium insidiis, Pindarus in Nemeis canit:

Κτείνοντ' ἐλάφους ἄνευ κυνῶν, δολιῶν θ' ἑρκέων.

Nam de agilitate Cerui superfluum est verba facere, cùm scriptis omnium in primis celebretur, præcipuè verò κατ' ἐξοχὴν quandam, Laconum chorus, Aristophanica Lysistrate dicat, saltandum pedibus est tanquam Ceruus aliquis. Sed quod de Achillis nutrimento & nomine positum est, Nazianzenus Achillem dictum ait, quòd sine cibo fuerit educatus, χιλὸς enim cibus & succus est: ille verò crudis tantùm ferarum artubus pasci fuerit assuetus. Sed & quod de Chironis institutione circumfertur, mirum ab Homero nusquam huius rei mentionẽ fieri, cùm tamẽ Apollonius, & qui post Homerũ fuerunt Poëtæ plerique omnes educatum Achillem à Chirone tradant. Addam huc Telephum Herculis & Auges filium, quem Alæus Auges pater in Panthium montẽ exposuerat, à Cerua educatum esse, vt apud Lycophronis interpretem habetur, quod & nomen ipsum ostendere videtur: Cerui quippe nutricatum significat.

INTERQVIESCENS.

QVAMVIS autem cursum pernicissimum Ægyptij ex Cerui currentis specie intelligi monuissent, quia tamen is requiem inter currendum aliquam facit, consisténsque manet, dum qui sequitur appropinquet, tum fugam item arripit, factum est, vt hominem aliquam laboribus suis requiẽ interponentem significare si vellent, currentem quidem Ceruum pingerent, sed retrò spectantem,

A cùm in solius tantùm fugacitatis significato caput surrectum statuerent, vt cornua per dorsum demissa residerent. Ideò verò Ceruus cùm fugit, interquiescere cogitur, quòd tenui imbecilloque est intestino, quòd leuiter etiam percussum rumpi possit, cute adhuc integra permanente. Denique imbecillũ adeò animal est Ceruus, vt tactus ab aspalatho (ea est spinæ species) emoriatur. Verùm hoc & alia de causa, & alio etiam potest modo pingi, quippe si tres pluresve Ceruos natantes feceris capitibus alterius clunibus impositis, atque eorum primum auertentem se quasi ad postremum locum: quo quidem officio mutuò se adiuuant, cùm ex Sicilia transfretant in Calabriam per æstatem, pabuli gratia: idq; plurimùm iuxta vrbem Rhegium, qui propterea quòd onus capitis super aquas extantis haud facilè sustinent, inter natandum singuli super anteriores lumbos caput imponunt: dux verò cùm defessus est ad vltimum transit locum, atque ita mox alius atque alius labore cum quiete communicato, incolumes transeunt. Si cui tamen quod superius positum est hieroglyphicum magis placuerit, res in medio posita est.

Ceruus cur inter currendum quiescat.

FORMIDO.

STVPOREM præter hæc, formidinémque per Ceruum & puniceas pennas prætentas significari omnibus innotuit, tam ex iis qui Animalium historias conscripsêre, quàm ex Virgiliano carmine, qui Turnum attonito quodam pauore perculsum Ceruo æquiparat *puniceæ septo formidine pennæ*, Libet verò loco hoc de pennis ad Ceruorum formidinem excogitatis historiam enarrare, quæ non tantùm Virgilij carmen explicabit, verùm etiam hieroglyphico huic argumento plurimum afferet claritatis. Narrabat mihi Io. Antonius Pollio Geloum Princeps, Pontificij contubernij mihi socius, stare adhuc in Sicilia hanc venationis antiquæ rationem, quæ sic fieri soleat. Nobiles vbi renunciatum fuerit Ceruorum greges vsquam oberrare, alter alterum inuitantes properè conueniunt, afferuntque se-
B cum Scorpionem aut arcum singuli, & fasciculum virgarũ, quæ omnes ferrea cuspide præpilatæ sint: quarum caput alterum in summo perforatum est, funiculo perpetuo per virgas singulas ea trãsmisso, longitudo earum ad pedes quatuor, vel circa. Cùm ad locum peruenerêre vbi Ceruos congregatos norunt latè diffusi equites peditésque modum agri, quanto satis est ambitu circumsistunt, stationémque vnusquisque suam per interualla certa suscipiunt. Hîc fascem quisque suum explicat, primáque virga ad finitimi vltimam alligata, reliquas per decempedæ circiter interuallum singulas terræ affigit: idem alter, idem alij faciũt, donec Ceruos vndecumque conclusêre. Virgis ita dispositis pennarum punicearum, quas in hunc vsum magno numero fugatas habent, faciscuIos licio suspensos ad traductum per virgas funiculum hîc & illîc alligant, qui aura vel leuissima impulsi varia iactatione mouentur. Stationarij mox in proxima se quisque abdũt virgulta, sagittísque intentis expectant taciti. Liciorum hoc septum ingreditur eques tantùm vnus cum odorisequis Canibus, iisque non admodùm magnis. Hunc venationis magistrum vocãt. Is vbi gregem nactus est, sensim accedit, latratúque Catulorum tantùm fretus, agmen incipit agitare: illi conferti omnes vnà fugam capessunt, at cùm ad licia pennásque illas pensiles peruenêre, subitò pauefacti vlterius progredi non audẽt, sed illarum motum & fulgorem declinantes ad læuam non procul flectunt, & rutilantes faciscuIos illos prospectantes tanquem muro inclusi circumaguntur: subsequitur magister, nomine quemque vocans ex stationariis, prout vnicuique fit proximus, atque huic primum vel secundum, illi tertium aut quintum aut septimum ex libidine sua telo excipiendum destinat, futurum sagittario dedecori & ignominiæ, nisi oblatum à magistro sauciarit, vel si alium quempiam quàm nuncupatum appetierit. Ma-
C gister ita agmen tandiu circumagit quasi per pomœria progressus, donec ita præda omnis per omniũ vices concidat exanimata. Hæ sunt itaque pennæ illæ, quarum formidine attoniti stupidíve facti Cerui, abalienato prorsus animo consternantur. Has enim non aliter pauent, quàm Elephanti colorem album, Tauri phœniceum ac rubicundum, Tigres tympanorum sonitum, Vrsi Leonésve nappam, amiculúmve in caput iniectum, de quo locis suis. Sed quod ad Ceruum pertinet, dant hoc nonnulli animalis stoliditati, ingenitóque cuidam stupori, qui ei de re qualibet oriatur. Natura omninò sunt hi meticulosi, quia frigidiusculi. Philosophi enim animalia eò omnia formidine magis laborare tradũt, quò frigidiora sunt, idq; quotidiano comprobatur experimento. Ceruos verò esse frigidos, lacryma dulcis argumẽto est, quę salsuginosa est Apris, qui magna pollent caliditate. Hinc fit, vt ille fugiat, hic hostem adoriatur, proq; viribus iniuriam vlcisci pertentet. Sed cur non Lucretij Latini Philosophi, eáque de causa mihi sæpius citandi, luculenta super hoc carmina recitemus:

Virg. lib. 3. Georg.

Ceruorũ venationis antiquæ ratio.

Quarè Cerui sint meticulosi.

At ventosa magis Ceruorum frigida mens est,
Et gelidas citius per viscera concitat auras,
Quæ tremulum faciunt membris existere motum.

Atque idem superius dixerat:

Est & frigida multa comes formidinis aura,
Quæ ciet horrorem membris, & concitat artis.

Huius rei doctrinam secutus Horatius ait,

Quem tu Ceruus vti vallis in altera
Visum parte Lupum, graminis immemor
Sublimi fugies mollis anhelitu.

Et Græci ἔλαφον ἄνδρα omninò dixerunt, pro maximè formidoloso. Et Cleonymum taxat Aristophanes timidissimum hominem, quem Nebulæ per figuram Cerui referebant. Sedenim quod de animalis frigiditate Philosophi disserunt, longè aliter apud Eutym. inueni, vt in subiecto habetur hieroglyphico. D

VEHEMENS APPETENTIA.

VEHEMENTISSMI enim desiderij signum esse Ceruum ad quæ fontem adspectantē, Diuinæ indicant literæ, dum ita canunt; *Quemadmodum sitibunda Cerua inhiat ad aquarum riuas, ita anhelat anima mea ad te Deus.* Cerua enim suapte natura ita calida est, aiunt sacri Interpretes, vt frigidissimis reptilium carnibus mirificè releuetur: ideóque eas auidiùs appetit, quibus absumptis naturali illo calore κατὰ τ̀ ἀντιπάθειαν magis ac magis concitato, studiosissimè gelida fontium fluenta perquirat.

FORMIDO SVBLATA.

QVOD autem Herculem Ceruum enecantem multa artificum opera proponunt, sumptum ex Poëtarum fabulis argumentum, in quo tamen hieroglyphicus delitescit intellectus, pauorem è mortalium vita sublatum ex eo significari tradit Heraclitus, qui pleraque fabularum figmenta in hieroglyphicum hunc modum interpretatus est. Sed quantùm ad timiditatem pertinet, cùm affectus huiusmodi in seruis præcipuè deprehendatur, vtpote qui seorsum ab ingenua liberalitate sint vel educati, vel instituti, mos apud Comicos in primis inoleuit, vt fugitiui, quòd omninò timidorum est, Cerui appellarentur. Eius timoris ergô Achilles apud Homerū ignauiam obiicit Agamemnoni, dum ceruino eum corde præditum obiurgat. Pomp. Festus seruos fugitiuos vnius tātùm literæ mutatione Ceruos nuncupari solitos tradit. Sedenim, vt eo vocitarentur nomine, non ipsa tantùm fugacitas in causa fuit, verùm etiam historia. Aiunt enim Seruium Tullum ædem in Auentino Dianæ sacrasse, diemque instituisse Idibus Augusti, quo die ipse serua natus esset: mos verò erat, vt Deæ ara ex cornibus fieret, cæsorumque Ceruorum capita valuis & parietibus affigerētur, ipsúmque Dianæ simulachrum vt in plerisque numis habetur, cum Ceruo effingeretur, quòd animalia ea in eius esse tutela dicerentur. Ab vtriusque igitur rei similitudine, & scurrili propemodùm in regem ioco, serui fugitiui Cerui cœpti sunt appellari. Addam id, animalia ea Ceruos quasi geruos dictos, quòd cornua gestant vsque adeò grandia. Nam & Ceres quasi Geres à gerendis frugibus dicta, vt Etymologici putant. Illud verò seruile identidem est, quòd onus tam magnum Cerui gerunt capite, quoniam ponderum gestatio sit seruorum propria. E

Homerus Iliad. lib. 1.

AVDITVS ET SVRDITAS.

SVRRECTAS auriculas Cerui, auditus acris significatum esse, ostendit illud, quòd ὠτίν ἱςῶσι prouerbium fertur, quod *arrectis auribus*, Maro, & *arrigere aures* Terentius interpretatur. Contrà verò pro surditate easdem demissas pingere moris est: quia tunc Cerui acutissimè audiunt, cùm surrectas aures protendêre, cùm verò eas dimisêre, vix proximum excipiunt sonum. Nam cùm auditus, vt placet Empedocli, fiat illisi spiritus in clauiculatam aurium partem introrsus adnexam, quam tinnabuli vicem præbere dicit, vtpote celso loco sitam, pulsuique obuiam, accidit vt negato per huiusmodi aurium depressionem ingressu, surditas obueniat necessariò. Alia quædam Medici cōminiscuntur, sed quæ nihil ad rem nostram attinent: hoc siquidem significatum ex gestu desumitur auris, quæ cùm surrigitur, patefit: cùm verò demittitur, auditum obturat. Nam & Aristoteles Ceruos ait, cùm aures demiserint, facilè capi, quòd insidias non senserint: cùm verò eas intenderint, facilè insidiarum admoneri. F

Æne. li. 1. Terentius in Andrea.

Quomodo fiat auditus & surditas.

Aristoteles li. 9. de nat. animaliū.

MVLIEROSVS.

SI qui verò mulierosum hominem, & multarum concubitum appetentem notare vellent, Ceruū exporrecto genitali pingebant. Is siquidem cùm vrgente iam Venere coitum appetit, non in vna tantùm immoratur, sed mutat, breuique interposito tempore aliam atq; aliam superegreditur. Aiunt verò Ceruorum coitum non esse statarium, vt reliquorum animalium, sed Ceruam simulac marem accepit, identidem currere, applicitumque Ceruum & rem nihilo secius peragentem dorso vectare: illum duobus tantùm pedibus terræ innixum pertinaciter subsequi, nec nisi re peracta desilire.

LASCIVIÆ POENITENTIA.

ILLVD spectandæ probitatis exemplum est, quòd volentes hominem propter propriam petulantiam, qua lapsus fuerit, pudore affectum ingenuo significare, Ceruum inscrobe delitescentem ostentabant. Is enim cùm fœminam impleuit, separatur per se ipse, & propter libidinis graueolentiam solitarius scrobes fodit: fœtent enim vt Hirci, facies quoque eorum nigrescit aspergine, vt Hircorum. Degunt igitur hac destinatione quousq; imber accidat, ablutiq; inde pascua repetunt.

Ceruus cur & quando latitet.

A

DE REPVLSA PVDOR.

ALIA itidem de cauſa latitare Ceruum cùm obſeruaſſent antiquis hominem, qui vel candidatus turpem eſſet repulſam paſſus, vel partam dignitatem amiſiſſet, Vatiniana aliqua affectus ignominia: & propterea tanto perfuſum pudore, vt in frequentiora loca prodire non audeat, oſtẽdere ſi vellent, Ceruum marem ſine cornibus inter virgulta fruticéſve abditum pingere ſoliti ſunt. Cornua enim mares tantùm habent, quibus amiſſis tandiu præ pudore latent, quoad altera renaſci cœperint. Alij dicunt, non præ pudore fieri hoc à Ceruo, ſed natura duce, quòd ſe latebrarum præſidio tutari velit, qui ſe armis priuatum cernat: veluti ſepia atramento fuſo ſuę conſulit incolumitati, ne capiatur, & polypus coloris mutatione venatores fallit. Quòd verò plerique Hiſtoriæ animalium ſcriptores fœminas è Ceruis ſine cornibus eſſe tradunt, longè diuerſum eſt ab eo quod Olympiis ponit Pindarus, ode quæ Theroni ſcribitur εἰς θεοξένια. Ita enim ibi: χρυσόκερων ἔλαφον θήλειαν ἄξοντ' ἄν ποτε Ταΰγετα ἀντιθεῖσ' ὀρθωσία ἔγραψεν ἱράν, quo loco interpres introductum ait à Poëtis cornutam Ceruam, cuiuſmodi ea fuit quæ Telephum lactauit. Poſitum hoc idem ab Anacreonte, ſed à Zenodoto correctum, ob vulgatam hiſtoriam, quòd in eo genere fœminæ cornua non habeant: nam quòd ſcripſerat Ana-
B creon, ἄγαν ὡς οἷά τε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνὸν ὅς' ἐν ὕλαις κεροέσσης ὑπολειφθεὶς ὑπὸ ἀμητρὸς ἐπτοήθη: pro locutione κεροέσσης, quod cornigeræ ſignificat, Zenodotus, is emunctæ naris cenſor ἐροέσσης repoſuit, hoc eſt, deſideratæ vel amabilis. Subiungit interpres, inuentas tamen aliquando, nec incongruum eſſe, aliquas habere cornua: quemadmodum in Elephantis, de quibus tradunt Æthiopicos & Libycos tam mares quàm fœminas habere dentes, cùm tamen in India, vt obſeruauit Amytianus, huius generis fœminæ ſine dentibus eſſe conſpiciantur.

ARMORVM APPARATVS SINE CORDE IRRITVS.

EXCOGITARVNT etiam iuniores hieroglyphica quædam argumenta, quæ paſſim referre, vt vt depoſcere locus videbatur, haudquaquam puduit, cuiuſmodi hoc eſt, quo apparatum bellicum fruſtratorium & inanem eſſe, niſi præſens ardénſque adſit animus, per Ceruum magnis inſurgentem cornibus ſignificari poſuerunt. Naturam enim inquiũt, Ceruo, animali admodùm degeneri, cornua magnitudinis adeò ſpectandæ ac aſperitatis horrificæ contribuiſſe, quò argumentum eſſet, eos qui audacia & fiducia ipſi prædìti non eſſent, fruſtrà vllum armorum apparatum, & inſtrumenta bellica comparare. Dicere ſolebat Antiſthenes, bona omnia à Diis hoſtibus optanda, præter vnam fortitudinem: illa enim quotquot eſſent, non eſſe poſſidentium, ſed eorum qui armis præſtarent, & viribus pollerent. Nam niſi ad opes & potentiam præſens acérque animus adiiciatur, facilè vel ipſa infringitur fortitudo. Hinc egregium illud Chabriæ Athenienſium ducis dictum, quod & Philippus vſurpare ſolitus, formidabiliorem eſſe Ceruorum exercitum Leone duce, quàm Leonum duce Ceruo. Tantùm is animorum vigori, quo Dux ipſe polleret, tribuebat, ídque multis ſtratagematũ exem-
C plis apud rerum ſcriptores paſſim verum eſſe comperitur. In hanc ſententiam Demades Philippo, qui contra Athenienſes ſuperior euaſerat, adulaturus, ἔγνως ἄν ἔφη, ὦ βασιλεῦ, τὴν τῆς πόλεως δύναμιν, εἰ ἀθηναίων μὲν φίλιππος, μακεδόνων δὲ χάρης ἐστρατήγει, *Noſſes*, inquit, *ô Rex ciuitatis robur, ſi Athenienſium Philippus, Macedonum verò Chares exercitui præfuiſſet.* Chares enim Dux fuerat Athenienſium. Non omittendum hîc, quòd Tertullianus noſſe ait, ſe Chriſtiani gregis paſtores aliquos in pace Leones, in prælio Ceruos: quòd quidem vir ad martyrij cruciatus impauidus & paratiſſimus, ad ineptias tollendas feruentiſſimus, neque animos puſillos, neque ignauiam quorundam ferre poterat.

D. Laertius in eius vita. Antiſthenis & Chabriæ dictum egregium.

In Apologetico.

ACTÆON.

FRIVOLA verò mihi videtur Anaximenis interpretatio ſuper Actæonis fabula, de qua ſuperiùs mentionem fecimus, qui conuerſus ideò dicatur in Ceruum, & à canibus ſuis dilaceratus, quòd periculis, quæ venando ſubierat demùm conſideratis, ætate iam ingraueſcente timidior factus, in Ceruum transformari ſit viſus: cúmque Canes nihilo ſecius aleret, patrimonium conſumpſiſſe, ídque à Canibus laceratum eſſe ſignificare, cùm potiùs hiſtoria, non fabulæ cuiuſquam figmentum, inuento huic dederit argumentum. Actæonem enim & Cippum cornutos editos, Plinius author eſt. Quin apud Max. Tyrium legas, apud Corinthios, Bacchiadarum facinus in Actæone Dorico adoleſcente diſcerpẽdo admiſſum,

Plin. lib. 11. cap. 37.

Boetio illi assimilatum, in quo Actæon à veris est Canibus lacertus. Quòd verò Homerus ait, Dianam per iuga montium errantem gaudere telis, & Capreis ac fugacibus Ceruis delectari, sunt qui ad Actæonis fabulam conuertant: sunt qui vetustam Philosophiam secuti, sagittas eas quæ Ceruum assequuntur, hieroglyphicè solares radios indicare velint, quorum scilicet repercussu, cornua ipsa pro loci, vbi Luna est, conditione, & appareant & obducantur. Nam & Lucretius tela hæc ita interpretatur; D

Non radij Solis, neque lucida tela diei.

Dianam autem Capreis & Ceruis tantùm gaudere, Homerus dicit, Leonibus autem minimè: nempè quia circa Taygeta aut Erymanthum eam venari dicit, vbi Leones non habentur. Elei sanè Dianam ἐλαφιαῖαν vocant, vt apud Pausaniam est, quamuis aliter alij nomen interpretantur. Videas tamen passim Dianæ simulachro Ceruum vt plurimùm in venatum obiici, qualem præcipuè speciem in Hadriani numo cernere est, cum inscriptione, ΑΡΤΕΜΙΣ ΕΦΕΣΙΑ. In aliis quoque eiusdem Hadriani Dianæ itidem Ephesiæ simulachrum geminis duûm Ceruorum inter se auersorum clunibus insidere conspicias, atque aliter in aliis. Et Cerua est in multis Galieni numis cum inscriptione, DIANÆ CONS. AVG. Ea enim ambitione fuit, ingenio vir alioquin impurissimo, vt Deos omnes ad sui custodiam & conseruationem occupatos esse iactaret. Hinc feras ferè omnes, quotquot numinibus dicauit antiquitas, numis suis eadem inscriptione cudendas curauit: quorum vis magna paucis ante annis in agro Bellunensi reperta est. Neque tamen Dianæ tantùm, verùm etiam Milanioni, & Atalantæ heroibus Ceruus dedicabatur, quorum simulachra cum hinnulo in Olympia fuisse Pausanias testatur. Quòd verò aiunt Iphigeniam cùm iamiam ad aras patris iussu mactanda cōstitisset in Ceruam demutatam, ac ipsius Dianæ numine in Tauricam regionem asportatam, Nicander in Taurum ait, Phæodimus in Vrsam, atque ita omnia variant in Græcorum fabulis, à quibus longè diuersa leguntur apud Lycophronem & eius interpretes. E

Hadriani & Galieni numi.

VIVACITAS.

VIVACITATEM ex picto Ceruo significari, quod Ægyptiorum commētum est, magis exploratum arbitror, quàm vlla sit opus commentatione perquirere. Datum enim illi est à natura, vt quàm diutissimè viuat. Verùm cùm id sacerdotes ostendere volebant, cornua maximè ramosa faciebant, siquidem vnoquoque anno ramus horum cornibus adiicitur: sed vt nonnulli obseruarunt, non vltra sex annos ab eo tempore similia reuiuiscere, neque ætatem inde discerni posse, sed ex dentibus, quos tunc cùm grandæuus est, aut paucos, aut nullos habeat. Sedenim experimento cōpertum est, cornua senescentium asperiora quotannis fieri enormioráque, pluribusque tuberculis & mucronibus horrida, quo magis in senium vergant. Animaduertendum autem in manuscriptis Hori codicibus antiquis, πολυχρόνια συμφώνως scriptum, non πολυχρόνιον, vt in impressis habetur, quod *multa tempora* interpretandum esset. Sed parui hoc momēti. Agathoclea Syracusanorū tyrannum ferunt Ceruum venando interfecisse, circa cuius collum torquis erat aheneus, superinducta iam pelle tectus, in quo huiusmodi legebatur inscriptio, ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΙ: quem Princeps ipse magna veneratione susceptum Dianæ statim consecrauit, diutissiméque apud Peucetios Italiæ populos in percelebri Dianæ templo, cuius meminit Aristoteles, torquis ille conspicuus fuit. Superare verò eos trecentos annos multi prodidêre, plerique plures, plerique pauciores: quod quidem vtcumque se habeat, receptissimum est eos esse viuacissimos, & viuacitatis elogio passim à Latinis Græcisque scriptoribus appellatos. F

Cerui ætas vnde dignoscatur.

Auctor Ælianus, nec absimile exēplum in Chronicis Francorum tempore Caroli septimi.

VIR VNDECVMQVE PERFECTVS.

SED iam tempus est vt ruminationis significatū exequamur, si priùs tamen locum apud Plinium expenderimus, vbi de Cerui ruminatione loquitur, quem syluestrium tunc ruminare, cùm à nobis aluntur, dicere videtur: quasi cicuratio sit ruminationis causa. Sedenim, vti reor, vel aliquid deest, vel quò adduci non possum, Aristotelem non expressit, qui eo probat argumento Ceruos ruminare: quia idem faciunt alti à nobis. Ait enim: *Ex feris ea tantùm ruminare nouimus, quæ aliquando cum hominibus degūt, vt Ceruus: hunc enim ruminare manifestum est.* Huius verò rei significatum est Diuinis literis interpretandum: ex quibus animalia quæ ruminant, & vngulas bifidas habent, profana non esse dicimus, quod quidem eo velamento subinnuit, eum qui sacris sit initiaturus, pietatis meditatione, neque doctrina iudicióque præstare oportere. Bifida siquidem vngula discernendi doctrinam, & singulorum indicat examinationem, quam per ipsas rerum distinctiones assequimur, vt rectum ab indirecto, lepram à non lepra discernere possimus: ruminatio verò, vt sæpe dictum, pietatem, & diuinarū rerum meditationem ostēdit: horum qui altero careat, tanquam ineptus reiiciendus.

Alterius

A *Alterius siquidem: Altera poscit opem res & coniurat amicè*, diceret Horatius de quo tamen significato in Porco latiùs ex Philone. Eóque forsitan spectat dictum illud ex 29. Psal. vt apud Græcos est, *φωνὴ κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους, Vox Domini quæ Ceruos perficit*, vel, vt alij, *Præparat*. Significat verò *καταρτίζειν*, instruere aliquem ad negotium quod exequẽdum susceperit. Vox igitur Domini, quæ Ceruos, hoc est, viros non indignos qui admittantur ad sacra, instruit, & ad certam vitæ rationem inducit, ea est, quæ per Prophetarum vaticinia, per Euangelicam institutionẽ, per Apostolorum prædicationes, per Doctorum optimorum interpretationes, nobis innotuit. Adamantius, cuius sententiam Euthymius mihi sequi videtur, eò rem trahit: vt eos viros Dominus ad profectum sapientiæ ducat, qui Serpentes sint assiduè persecuturi (qui sermo merè est hieroglyphicus) hoc est, bellum cum hæreticis, & falsorum dogmatum authoribus gesturi, diabolique tentamenta conatúsque eius omnes exuperaturi, quo debellato certamine, triumphandi mox cantare valeant ex altero supra quadragesimum Psalmo. *Quemadmodum anhelat Ceruus ad fontes aquarum, ita sitibundus fit animus meus ad te Deus.* Sitiuit, inquam, animus meus Deum: eum qui fortis est, qui viuit. His verò Ceruis montes excelsi perauij, sublimitas quippe cœlestis illucescit, supremæque doctrinæ fastigium, quod nubes omnes exuperat, quò simulac mortalium insidiis appetuntur, aut Canum latratibus exagitantur, tutò confugiant, & sine perturbatione sospitentur. Vbi verò in Diuinis ipsis literis, in Prouerb. quippe Salomonis legitur, *Ceruus amicitiæ, & gratiarum pullus fabulentur tecum*, hieroglyphicè quidem, ait Eucher. ita interpretantur, vt Ceruum amicitiæ, accipiendum putent Christum, totius dilectionis & charitatis magistrum: nam & alibi, & præcipuè in Cantico, Christus ex Cerui imagine describitur, vt eo loco: *Similis es tu fratruelis meus damulæ, aut hinnulo Ceruorum.* Gratiarum verò pullum quem accipiamus, nisi columbinum, ac perinde S. Spiritum, qui sit omnium gratiarũm, quippe vt veteres vocabulum vsurpant, *χαρισμάτων* distributor? Admonemur ergo per Salomonis præceptionem, vt semper Christi, vel Spiritus Sancti

Vox Domini quid.

Prou. ca. 31.

Cant. cap. 5.

Columbinus pullus.

B solatia requiramus. Sed antequam cornuum Ceruinorum genera prætereamus, id obseruandum, è Ceruorum genere qui cornibus latis sunt, Tragelaphos, vt tradit Eucher. Diuinis literis nuncupari. Animaduerti interdum è summis fraxini arboris ramis nasci quid ad huiusmodi cornuum similitudinem, surculo quippe aliquo detruncato, mox gummi de cortice exudante, qui in eam mox speciem Virgiliani visci more crescat, & vario flexu modò in spiram, modò instar achanti, flexibus anguineis incuruetur: id quicquid sit lignum omninò est, atque admodùm solidum, sed forma lata striísque multiplicibus loricata.

FEROCITAS IN TIMIDITATEM VERSA.

SED quoniam in Tragelaphum incidimus (qui nomen id adeptus est à cornibus, quæ propter latitudinem & strias huiusmodi hircinis admodùm similia sunt ramosa tamen, sed non in acutum tendentia) quid de Hippoceruo dicemus, quem nostra vidit ætas, anteriore parte Equum, posteriore Ceruum sessoris & ephippij patientem, ingressu tamen incommodo, vtpote qui modò assultu, infesta modò succussatione sessorem conquassaret? Misit hunc dono Fridericus primus Mantuæ Dux Francisco Galliarum Regi, salutis nostræ anno XXXIIII. supra M.D. Quòd si quid huiusmodi pingere voluerimus, non incongruum erit animalis huius hieroglyphicum, ferocem impetu primo hominem significare, qui mox in pauidum euestigiò degeneret, & in fugacitatem elabatur.

C

DE CORNIBVS.

SPECIOSÆ FORTVNÆ INCONSTANTIA.

QVONIAM verò Ceruus ad Lunæ similitudinem cornua nunc amittit, nunc reparat (nã & sideri cornua & decidere & succrescere videntur) hieroglyphicum nonnulli ponunt Cerui cornua: si quempiam ab ignobilitate modò ad honores euectum, modò ab honoribus ad ignobilitatem redactum assiduo fortunæ rotatu, varióque euentu, significare voluerint, Solis enim animalium cornua recidiuáque annis omnibus Aristoteles Achaicis Ceruis hoc ait accidere: eósque, vt suprà dictum, præ pudore tandiu latitare, & loca difficilia accessu petere, donec alia renascantur, quamuis castratis aiunt, neque decidere, neque si priùs deciderint, renasci. Toto verò opere cornua dignitatis, potentiæ, fortitudinis, authoritatis & imperij indicia esse commonstrantur.

SACROSANCTA DIGNITAS.

HINC aliud nascitur hieroglyphicum, vt sacrosancta dignitas ex vnoquoque cornu significetur, quod antiquissima omnis veterum indicat disciplina. Honoris enim, vti dicebamus, & potentiæ signum tam apud Gentiles, quàm apud Christianæ pietatis cultores, quíque eos præcesserunt Hebræos, habita sunt cornua. In Diuinis siquidem libris cornu passim pro Regia dignitate positum reperimus, complexáque similitudine quadam inter se, cornu, radium, & coronam. Inde Moses corni-

Cornu sacris significationes.

bus

bus insignis effingitur, cuius facies diuini Solis lumine correpta radiis quibusdam igneis promicare D videbatur: adeò vt Israëliticus populus cùm splendorem eum ferre non posset, oculis ad obtutum cæcutientibus, ab eo, vt velata facie verba faceret studiosissimè contenderunt. Eadem porrò dictio apud Hebræos, & cornu & coronam denotat. Vnde sæpius apud Latinos in Diuinis literis cornu pro Corona positum legimus, passimque ex instituto veteri coronæ regiæ radiorum referunt similitudinem: vt non temerè olim institutum sit eas Apollineo capite duodecim preciosis lapillis confici, qui splendore suo promicantes caput vniuersum radiis illustrarent. Totidem autem radiis coronas regias constare, tum ex numis veterum, monumentísque aliis vel ære fusis, vel marmore incisis tum ex Virgiliano carmine videmus, vbi Latinus fœdera certaminis inter Æneam & Turnum sancturus, sic ait:

Virg. Æn. lib. 9.

Quadriiugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis sex radij fulgentia cingunt,
Solis aui specimen.

Significarunt & in portentis cornua dignitatem, vt purpurea illa, cum quibus Bos albus olim natus, Albino Clodio tum primùm in lucem edito: Imperatoriam enim illi dignitatem portendisse, persuasum est. Quæ quidem ille iam grandis cùm Tribunus effectus esset, in templo Apollinis Cumani suspendit, sortésque illis has eduxit:

Hic rem Romanam magno trepidante tumultu
Sistet, Equis sternet Pœnos, Gallúmque rebellem,

Virg. Æn. lib. 6.

Sed hæc verbosiùs fortè quàm par erat explicuimus, nulla tuarum occupationum ratione habita, mi E Bocchi. Sed nosti Cerui cornua esse insigniter ramosa, quæque ἐ πασσάλυ τρόπον pro cœnaculis ad parietes affigantur, in quorum scilicet ramos hospites domesticíque omnes, annulos, sudaria, pileos, & id genus multa soleant appendere, cùm se vel cœnaturi, vel accubaturi, volunt expeditos. Hinc tot ea fuerunt quæ Ceruinis cornibus applicata reperisti. Quæ quidem si tuæ non respondent expectationi, quid ego veniam à te deprecer, qui maximè omnium vnus nosti occupationes meas? Pro summa verò eruditione tua dabis operam, vt Ceruus meus & torquibus aureis, & insignioribus aliis monilibus adornetur: vnde aliquod eo sanctissimæ amicitiæ nostræ monumentum posteritati relinquatur.

PIERIVS

F

PIERIVS VALERIANVS AD FORMVLVM AMASÆVM, DE IIS QVÆ PER FORMICAM, ET Scarabeum, & Echinum significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER OCTAVVS.

QVOD maximè omnium animalium duo te, Formica scilicet & Scarabeus (quorum vitæ alterum negotiosæ eius, alterum quæ in naturæ Deorúmque contemplatione versetur, hieroglyphica sunt) in admirationem traxerint, minimè mirum est, eruditissime Romule, cùm & veteres B *Philosophos omnes in certamen commiserint, vtrùm brutum, humanum, an diuinum etiam eorum esset ingenium altercantes, & an ea vera sint, quæ lib. de Nat. Deo. apud Ciceronem legimus, in Formica non modò sensum, verùm etiam mentem rationémque atque memoriam esse. Pythagorici enim, vt optimè nosti, animam omnem, quæ sensibus & memoria sit prædita, rationis identidem atque etiam orationis esse participem asseuerant: neque interioris tantùm, verùm etiam exterioris, qua vniuscuiusque generis animalia, quantum necesse habeant, inter se mutuò loquantur. Minimè verò mirum esse, eorum quæ Bruta vocamus, verba non discerni à nobis, Italis videlicet aut Græcis, cùm barbarorum etiam multorum verba minimè discernamus, qui vtrùm loquantur an vociferentur, distinctè satis non sanè possumus intelligere. Quamquam proditum est, fuisse etiam apud antiquos, qui sermonem animalium omnium intelligerent, inter quos Melampum & Tiresiam præcipuè memorent, & multorum scriptis celebratum Apollonium Tyaneum, quem referunt in amicorum cœtu & audisse & intellexisse Hirundinem aliis nunciare Asinum prope vrbem onustum tritico cecidisse, triticúmque humi diffusum. Philostratus vbi historiam istiusmodi narrat, Passerem fuisse scribit, quem ita loquentem Apollonius intellexit. Vtcunque verò, caluisse eum & auium & brutorum id genus linguas, vno omnes consensu tradunt. Sedenim parum hoc mihi videtur, quod, vt alia missa faciamus, Formicæ Scarabeíve inter se loquantur, cùm alia in his spectemus, quæ prudentiam, quæ pietatem, quæ legum obseruantiam, quæ agendarum intelligendarúmque rerum quæ vel Philosophis interdum negotium facessere consuerint, notitiam præ se ferant, quòd in multis humanæ vitæ commoditatibus illa ipsa quotacumque animalia nobis documento fuerint, & viuendi propemodum rationem indicarint. Sed næ ego ineptus, qui super his ad Romulum Amasæum eruditissimum eloquentissimúmque virum disseram. Sedenim dabis hoc amicitiæ nostræ, vt etiam liceat ineptire: déque iis sermonem facere, quæ tu decies in anno longè disertiùs & eruditiùs è suggestu publico docere soleas. Nostram verò hanc diligentiam non est vt obscuram quispiam existimet, quòd in tam tenui moremur insecto, cùm in eo tam magna naturæ miracula delitescant: quæ cùm Aegyptij sacerdotes diligenter contemplati essent, hæc per Formicam suis hieroglyphicis adscriptam significari voluerunt.* C

Brutorum sermo à nõnullis intellectus.

INVESTIGATIO.

DILIGENTISSIMAM in primis inuestigationem, solertiámque in iis comparandis, quæ ad vsum vitæ facerent, per huius animalis hieroglyphicum ostendebant. Formica siquidem ea quoque deprehendit, quæ quisquam accuratissimè occultauerit, pari cum Sole diligentia, qui quotidiè omnia terrarum opera visitatione sua collustrat: quapropter in Isthmo Soli Formica immolari solita.

PROVIDENTIA.

MOX & prouidentiam demonstrabant: quia memor hyemis cibaria cõparat & recondit, & cellas promptuarias facit, semina interim ne nascantur morsu secat, abrosaque cõdit, ne rursus in fruges exeant è terra, atque inutilia inde sibi ad vsum alimenti fiant. Quin etiã si ea imbre madefacta senserit, profert atque exsiccat, idq; eo tantùm tempore, cùm trãquillum atque serenum cœlum præsenserit. Quamobrem nunquam ex nubibus imbrem effluxisse conspexeris, cùm à Formicis expositum est frumentum: quod supra humanæ intelligentiæ captum esse negarit nemo, nisi paucissimos commemorare velimus, ea insignes præsagitura: vti Democritum fuisse memorant, quem tradunt iussisse fratri, cœlo admodùm sereno, vt quam rapidissimè posset messem omnem sub tecta inferret, atque effusissimum paulò post diluuium subsecutum. Adhæc, hanc prudentiam, siue cœlestium cognitionem Formicæ adscribit Ælianus, vt cùm nonum à Lunæ coitu diem inauspicatum norit,

Sũma Formicæ prouidentia.

nunquam eo die de latebris exeat. Sed vt ad asseruandæ frugis prouidentiam reuertamur, ea si homini largiùs, aut pari saltem cum Formicis portione concessa esset, Phalaris Agrigentinorum tyranus loca quædã in Sicilia munitissima, tam paruo negotio minimè cepisset. Is enim simulato cum oppidanis fœdere frumenta quæ residuò habere se dicebat, apud eos deposuit: deinde data opera, vt cameræ tectorum, in quibus ea condebantur, rescissæ pluuiam reciperent, frumentaq; ita computrescerent, illos fiducia additi commeatus proprio tritico abusos, primo æstatis initio aggressus, in inopia compulit ad deditionem. Quod vt exemplo nobis sit, sacræ etiam literæ adhortantur, quæ pigros desidesq; admonent: vt ad Formicam se conferant, atque illa prudentiores fieri contendant. Salomon Formicam minimum terræ animal, sapientiorem sapientibus asseuerat: propterea quòd sibi præparat in messe cibum. Deus verò, vt arbitratur Adamantius, industriam hanc vel quasi prouidentiæ similitudinem Formicis dedit, vt aliis ratione vtentibus perspicuum esset exemplar, quò Formicarum opera contemplantes, ad res gerendas ipsi quoque aggrederentur, vsui necessaria compararent, & parta discerent asseruare.

Sapient. 6. Prouerb. 6.

LABOR INDEFESSVS.

Ad hæc laboris perseuerantiam ex Formica picta significabant: nam ea non interdiu solùm, verùm etiam noctibus laborem exercet. Quanta verò diligentia eandem semper itat viam, neque vnquam aberrat à loco, in quo quicquam reposuerit, quanto nixu semina, qua præ pondere gestare non possit, pedibus protrudit, quàm officiosè aliæ fessis succedunt, opemque afferunt, vt meritò sit exemplum nobis magni Formica laboris, quæ argutam longè argutiùs Cicadam eluserit, cùm illi, vt in fabulis est, respondit, *Aestate quæ cantaueris hyeme salta.* Æneas Platonicus in Teophrasto, vbi differit Euziteus, eorum opinionem refellit, qui defunctorum animas aiunt id genus animalium sectari, cuius vitam, dum in humanis essent, imitabantur, ad diligentissimam hanc inuestigationem, solicitosque labores Formicam accommodat, quam, si ita esset, Vlysses post obitum E
affectari cogeretur, qui nobis ab Homero exemplar datus est, in quo quid virtus, & quid patientia posset, intueremur, idémque laboriosus omnium Poëtarum celebratione decantatur. Plato autem in Phædone tradit, eorum animas, qui popularem ciuilémque virtutem absque Philosophia, consuetudine exercitationéque freti, exercuerint, in Formicas abire post obitum. Nam & ea quæ de Myrmidonibus narratur fabula, Theagenes eo quod super Ægina scribit opere, quem scriptorem Pindaricus interpres citat, Æginetas ait, olim in subterraneis speluncis habitasse, quamque excauabant terram in cultum arborum egerere solito, mox fructus congestos introferre: vnde à Formicarum similitudine nomen illis Myrmidonum accesserit. Sedenim de Myrmidonibus priscorum fabula est, ne Græci vnquam nugari desinãt, Iouem in Formicam mutatum Eurymedusam Archelai compressisse, vnde Myrmidon genitus eius gentis caput.

Fabula Myrmidonum. Libr. tertio, & Zezes historia: 133. septima chiliadis.

PIETAS.

Recte autem & pietatem, quæque mutuò mortales mortalibus officia debent, per Fomicam expresseris, si commeare eas in formicarium spectes, Formicæ alterius cadauer inferentes: prodire ex cauo aliquas, factasque obuiam quasi consternatas retrocedere, bis idem térque factitare, alias demum vermiculos ab inferiori loco, vtpote redemptionis præmia, quibus cadauer redimant, conuectare: alias verò tentare, si quæ dissectæ fuerint, vt partes committant, & cohærere faciant, impellere etiam, vt quæ nihil intermittant, quò explorent, an per se demum redire queant. Quòd si quis, vt Æliano teste Cleanthes inquit, animalia hæc rationis experta contenderet, sola huius rei contemplatio admiratione errorem emendare potest. Quantum verò pertinet ad victus conuecta- F
tionem, Petracha noster maluisset hæc de Ape potiùs, quàm de Formica dici, ne furacitati adeò fauere videremur. Nam & in fabulis est, Formicas, quæ nunc sunt, homines aliquando fuisse agrestes, eodem fermè ingenio, quo reliqui ferè omnes rustici damnantur, furaces scilicet & raptores, qui licèt in id genus animalia fuerint transmutati, pristinum tamen conuectandi prædas, & rapto viuendi morem obtinuerunt. Animaduertendus verò locus est Leuitico cap. XXII. *Si fractum, si cicatricem habens*: vbi Septuaginta pro *Si fractum, Si formiculosum* reposuêre, per quem loquendi modum hieroglyphicum scilicet interpretes eum intelligi volunt, qui cogitationem omnem in terrena & secularia negotia conferat neque pensi habeat quicquam nisi vt cibo potúque saturetur: quandoquidem hæc Formicarum vita, vt quæ ventri apta sint & commoda, vndecunque contrahant congregentq;, vt notat Hesychius, illudque Salomonis de quo superius, *Vade ad Formicam, ô piger, & vias eius considera*, ita intelligit, nempè quia pigrum ignauumque ad negotia prouocabat, non vt qualia Formica facit, rapto scilicet viuendo, faceret, sed vt laborem, diligentiam, prouidentiámque eius in rectis operibus æmularetur.

Mutua formicarum officia.

INÆQVALITAS.

Svnt qui collegas impares, aut inæqualitatem in moribus, in dignitatibus, in censu, & in omni denique vitæ colore significantes, Camelum & Formicam pingant, laboriosum vtrumque animal, sed facie, magnitudine, reliquóque ingenio magnopere inter se dissidẽt, vt nullis comparationis terminis

Morũ dissimilitudo.

A terminis circunscribi valeant. Apud Ægyptios, fateor, hieroglyphicũ hoc non haberi, sed vsitatissimi prouerbij citatio, μύρμηξ ἡ κάμηλος, ne prætereatur monet. *Lucianus 1. epistola. Satur.*

OPVLENTIA.

ILLVD exploratum satis, opulentiam per Formicas significari, non tam apud Ægyptios, quàm etiam apud Aruspices, siue de nostratibus, siue de Indicis intelligamus: quarum hæ quidem victui necessaria oppido congerunt, Indiæ aurum, & pretiosam suppellectilem accumulant: vt non immeritò Formicaria bona de affluenti diuitiarum copia dicantur, quam augures iis portendi asseuerant, apud quos illæ rem congerant: veluti Midæ illi Phrygi, cùm puer esset, dormienti Formicæ in os tritici grana congessêre, ex quo diutissimum hunc fore ita prædictum est, vt euenit.

MVLTITVDO INFESTA.

ALIOQVI Formicæ, infestæ multitudinis signum apud Aruspices fuêre, vt quæ Neroni mortis appropinquãtis præsagium attulerunt, qui sibi visus est per somnum pennatarum Formicarum multitudine oppleri. Nam & paulò pòst concitata in eum multitudo, mortem accelerare compulit. Ferales etiam fuêre Tiberio, quæ Serpentem ab eo in deliciis habitum adhuc viuentem corrosêre: nam Aruspices cauendum sibi esse à multitudine responderunt. Sunt qui inauspicatas esse putent, ob colorem, qui omninò feralis est, quanquam in Pephno insula Laconiæ Formicæ candicant. *Fatales Formicæ.*

INTERITVS.

IN vniuersum autem coniectores ideò Formicas indicium esse mortis asseuerant, quòd terræ filiæ sint, & subterraneis cauis habitent, quò identidem mortuorum cadauera inferuntur. *Artemidorus lib. 3. cap. 6.*

B AVDITORVM FREQVENTIA.

AT solis literarum professoribus lætum est, ex Onirocritarum disciplina Formicas: in aures obambulantes imaginari: siquidẽ aiũt puerorum multitudinẽ hinc significari, quæ ad audiendum cumulato numero sit aduentura, vnde Martialis in optatissima Grammatici commoda iocatus ait: *Artemidorus lib. 1. cap. 26.*

Sic te frequentes audiant cappillati.

INANIS GLORIA.

PROBATISSIMI sapiẽtissimique morum scriptores quidam κενοδοξίαν per Formicæ hieroglyphicum expresſêre. Inanem nostri gloriam dicunt, qua nos ipsos supra modum & meritum æstimamus, tacitique nobis applaudimus. Latet enim plurimum hoc vitium in abditis animi recessibus, cogitationisque deliciis pascitur & educatur. Formica verò in cauernis sese libenter continet, nec nisi necessitatis causa prodit in propatulum: cùm scilicet aut speculatum, aut prædatum properat, vel congestas opes curat, de quarum solicitudine superiùs satis dictum. Habet verò hoc Formica cum Cenodoxia simillimum, quòd laboribus & fructibus insidiatur perinde ac insidiosa pestis: hæc quidquid præclarè egerimus, & quascumque adoreas acquisiuerimus, labefactare furtim aggreditur, illa in opes iam partas: hæc in virtutes & partam iam existimationem populabunda. Fecimus quid in bello fortiter, fors & corona donati sumus, surrepit hæc clanculum, & folia decerpit singula, dum nostra nos facinora narramus, & gloriosum militem, vt in comediarum fabulis est, imitamur. Prudenter aliquid cauimus, id quicquid est Cenodoxia vitiat, & gloriando mutat in imprudentiam. Beneficio aliquem affecimus, destruit illud gloriatio, efficítque vt de quo benemeriti fuerimus, maleficio se à nobis affectum putet: operámque ita & oleum perdamus. Plurimùm temporis in ieiuniis, in vigiliis, in orationibus, in continentia, in animi, corporísque moderatione, sine vlla mentis auersione consumpsimus, aduenit Cenodoxia, quæ fructum omnem, quem per labores tot collegeramus, rapidissimè depopuletur. Ingeniosè, doctè, & accuratè aliquid conscripsimus, sed dum nos ipsi illud efferimus, & aut nostros nos non apparere labores ingemiscimus, aut eorum venditione molesta gloriam affectamus, Cenodoxia illa, illa inquam statim obscurat, quæ alioquin futura erant illustria: próque ingenio, stoliditatem: pro doctrina, imperitiam, pro studio, negligentiam obiectat. Danda itaque est opera, vt laudabilia quidem faciamus, ex quibus gloria spontè nascatur, sed cùm eam visi fuerimus acquisiuisse, negligamus potiùs quàm efflagitemus: ita enim cumulatior, & corollaris etiam aucta vltrò percita subsequitur. Siquidem: *Cenodoxiæ incõmoda.* C

Virtus ipsa sibi pretium est, nihil indiga laudis.

diceret Claudianus, eam tamen vel inuitam honor & commendatio comitatur.

DEPOPVLATIO.

SED vt ad Ægyptios reuertamur, agrorum vastationem & infrequentia facta loca, quæ populosa priùs fuerant, per Formicam & Origani fasciculum sacerdotes illi significabant, per Formicã, vti superiùs declaratum est, hieroglyphicum populi, quod passim iam habetur, per Origanum, solitudinem eius intelligentes. Ea siquidẽ herba loco apposita qua Formicæ meant, modico vel salis, vel sulfuris puluisculo simul insperso, efficit vt iter deserant, suísque relictis cauernis aliò migrent. Nam & *Origanum cinsquevi tates.*

Sotionis in agricultura præceptum est, Origanum syluestre frumenti aceruis circũspargere, ne Formicæ grana depopulentur. Sed si actutùm eas tollere quis velit, experimento cõpertum est, facilius summoueri posse, si captas aliquot combusseris, & cinerem in cauũ inieceris: in agro verò si candefactum ferrũ in cespitẽ vbi nidificant impegeris. Est verò Origanum herba vulgò etiam nota Romę, & aliis Italiæ locis, Latinè Cunila bubula appellatur, quam vt pote præcipuè suam Ligures littorales Cornabuliã vocant, putri, vt prouerbio fertur, aptissimã salsamento. Cæterùm cùm permultæ eius species ab authoribus referantur, eademque variis cognomentis appelletur, satis fuerit attestari Cunilam bubulam esse, quæ ὀρίγανον Græcè dicitur, quã à Testudine, cùm ea Viperam ederit, ad incolumitatem carpi dicit Aristoteles, & ab eo Plutarchus. Apud Plinium legas, contra Serpentes priuatim, quæ Cunila bubula appellatur: apud Aristotelẽ, Ciconię cum vulnus acceperint (eas enim cum Serpẽtibus assiduè dimicare cognitũ) Origanum plagæ imponunt. Theodorus Gaza vir accuratissimus, vbicunq; sit Origanũ interpretandũ, Cunilã reddit, quorũ fuerunt testimonia adducẽda, quia nonnulli Cunilam bubulam eandem & Origanum esse, pertinaciter negant. Addam illud, cùm inter tres præcipuas Origani species Onites connumeretur, doctissimos ætate nostra viros de hac non parum dubitare, eámque sibi incognitam ingenuè profiteri. Nostri Bellunenses speciem quandam Origani, caule, foliis, & floribus grandioribus vulgò apud nos prouenientem, Pulegium asininum vocant (vnde putarim Onitis vocabulum, vtpote quod ἀπὸ τοῦ ὄνου, qui Asinus est, comodissimè deduci posse) apud nos ita Latinè interpretatum; ea verò herba nimirum Cunila est. Ne verò cuipiam mirum adeò videatur inesse vim eiusmodi gramini tam vulgari, vt Formicas fuget, Ambrosius herbam quandam memorat Gillam appellatam, cuius folia turtur nidis suis excluso fœtu superiacere soleat, eóque pacto pullos ab Luporum incursu deprædationéque tutari. Lupus enim folium huiusmodi vsque ad fugam abhorret. Leopardus verò Allium ita sibi sentit abominabile, atque contrarium, vt si quis eo locum vbi ille moretur, confricuerit, exilire cogatur & aufugere. Ælianus primo de naturis Animalium scribit, Noctuas à Ciconiis suo nido procul summoueri, Platani eò foliis importatis, quorum contactum Noctuæ ferre nequeant, ex eo in torporem illabentes, Ciconiasque ita pullorum suorum incolumitati prospicere, quibus assiduè Noctuæ inimicabiliter insidiantur: de quarum alitum inimicitiis suo loco dictum est. Neque verò Ciconiæ tantùm, Turturésve aut Testudines medelam sibi nanciscuntur naturæ ductu, verùm etiam & Canes & Sues, & ex animalibus pleráque alia. Canes quidem, cùm fellis vitio laborant, gramen illud suum decerpunt. Sues, si cephalalgia crucientur, fluuiales Cancros inuestigant. Mustelæ rutam, si quãdo colubrum comederint, carpunt. Angues marathro lippientes oculos depurgant. Huiusce rei quænã sit causa, non otiosè quæritur à quibusdam: quippe cùm animalia hæc talia neque didicerint ab aliis, neque quidem doceri potuerint, cur ita norint quæ suis sint ægritudinibus vtilia: quæ nos aliis disputanda in medio relinquemus, iis iam contenti quæ ad veterum picturas declarandas facere videbuntur.

Athenæus lib. 3.

Eadem omnino referũtur infra lib. 58.

Idem lib. 58. infra.

Gillæ, Allij, & Platani virtutes.

INCOLVMITAS.

Feliciter mihi quidam videntur excogitasse, vt si hominem grauiore aliquo morbo confectum, minimæ tamen rei cuiuspiam ope incolumitati redditum significare vellent, Vrsam lingua in Formicas exporrecta hieroglyphicè pingerent: Vrsam enim ferunt Formicarum esu, quas lingua illexerit, ac mox potu adhibito deglutierit, morbi opem sibi comparare: quod eo præcipuè tempore facit cùm primum è specu prodit, vbi ieiuna hyemarit. Nam Aron in primis agreste pascitur (eã Dracontij speciem Medi ponunt) cuius acerbitas intestinum inedia concretum laxat: quòd si nullam attulerit opem, Formicis eo modo deuoratis, incolumitati pristinę restituitur.

LATEBRÆ.

De latebris verò in quibus aliquis se contineat, per Vespertilionis alam, & Formicam indicatis, inter reliqua Vespertilionis significata dicimus.

DE SCARABEO.

Ac de Formica quidem hæc dicta sufficiant. Quod verò pertinet ad Scarabeum, Appion ille Grammaticus, quem cymbalum mundi Tiberius est appellitare solitus, rideri à plerisque visus, quòd curiosa nimium interpretatione, Solis operum similitudinem vermiculo tam exiguo, tam bruto inesse collegerit, ad excusandos gentis suæ ritus: quæ pilularem Scarabeum magna ex Ægypti parte inter numina coluerit, quem reliqui etiam in fabulis tãta veneratione prosecuti sunt, vt scribere non dubitarint, quemadmodum Scarabeus inexorabilem se vel ad Iouis preces opposuerit, qui multis ab eo verbis contendebat, vt cum Aquila rediret in gratiam, coactúmque Iouem ipsum alia ratione tantæ ire obuiam inimicitiæ. Cæterùm si quæ de Scarabeo traduntur vera sunt, vera autem vt credamus esse, non ipsius Appionis tantùm authoritas, verùm & Aristotelis & Plutarchi, & aliorum scriptorum excellentium consensus efficit, imò vt nihil hi scripserint, quæ passim nosmetipsi fieri possumus oculata fide perspicere, non verum asseuerare, peruicacis esset ingenij. Tam igitur super operibus eius admiranda cùm sint, tantum abest vt vel

Apion,

A Appion,vel Ægyptij alij ſacerdotes,qui ſignatè adeò rem interpretati ſunt,ridendi videantur,vt merita potiùs,hoc eſt,magna & ingenti laude fraudandum minimè ſit eorum inuentum.

MVNDVS.

CVR enim quis Ægyptios ſacerdotes irrideat,quòd mundi ſpeciē,motúſq; ipſos per Scarabeum ſignificare tradiderint,non ſatis video,ſi pilulas illas,in quibus ſeminiū ex ſeſe primùm habuerint,ac in vermiculos primùm, mox in certam effigiem conformati fuerint, ad mundi ipſius imaginem & rationem fieri compertum eſt. Scarabeus enim certo anni tempore bubulum excrementum nactus,materiam eam ſibi ſuſcipit elaborandam, quod primo ſtatim Pacis ſuæ verſu mordet Ariſtophanes, *αἶρ᾽ αἶρε μαζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ*.Quo loco mazam Poëta pro Excremēto poſuit,vtcunque primùm ex ea pilulas conficit,vt iam mundi ipſius formam initiò imitetur,mox eas ab ea ortu occaſum verſus poſticis impellēs pedibus,non intermiſſa rotatione,protrudit, ipſe interim auerſus ortum ſpectat:quaſi de induſtria id det operam, vt cœli ipſius exemplar intuendo imaginem eius exprimere conetur. Quid verò illud, quòd inter trudendum à Subſolano in Africū fertur, quaſi aſtrorum curſui fieri obuiam contendat,qui quidem proprio motu ab Africo ad Subſolanum eſt? Neque me præterit,eſſe qui non bouilum,ſed aſininum excrementum ad hoc opus deligi autumant: & ab eo inter volutandum genitale ſemen fimo ſuperfundi comminiſcentur,vnde materies ipſa concipiat. Addūt etiam,vt hiſtoria ſit veriſimilior,nomen ipſum conuenire,quòd Canthon aſinus ſit, vnde Cantharus inſectum id denominetur.Sed hæc varietas ad nos nihil:cùm de pila ſermo ſit, quam ex fimo Scarabeus informet,atque mox in aquas volutando protrudat.

Mundivarij motus per Scarabeum.

GENERATIO.

PROXIMVM huic ſignificatum eſt, rerum procreationem atque principium, ex eiuſdem animalis imagine ſignificare.Siquidem ex aquis in lucem prodeunt Scarabei,veluti rerum omnium generationem ab aquis eſſe Philoſophi non poſtremæ authoritatis autumant, Homerum quippe ſecuti,qui totiens Oceanum rerum Parentem omnium appellat.Nā ea quis quotidie non tueatur,ſcandere aquas in cœlum,diceret Plinius,eaſdémque cadentes omniū terra naſcentium eſſe cauſam, fruges inde gigni, arbores fruticéſque viuere,vitalem etiam herbis animam elargiri,omnes denique terræ vires aquarum eſſe beneficia? Quòd verò Scarabeos diximus ex aquis primùm lucem auſpicari,ex hiſtoria cognoſcere eſt:quòd ſcilicet ſimul ac pilæ illæ ex fimo fabricatæ ſunt,Scarabeus terram infodit,vbi eas per dies octo & viginti ſepultas occulat, quot itidē diebus Luna duodecim Zodiaci ſigna perambularit, atque hæc hyeme potiſſimùm rigente fiunt. Dúmque ita pilæ terra coopertæ confouentur, animantur primùm in vermiculos, inde paulatim in id genus informantur,fimo tamen vti folliculo quodam incluſi, nono autem & vigeſimo die pater è nido prodit,pilulas egerit, & ſingulas, vti dicebamus,protrudendo in aquam prouoluit:vtpote qui diem eum Solis & Lunæ coitum conciliare non ignorat,ac perinde mundi ipſius generationem quandam aſſimilare,orbe inde Lunæ nouæ oriri incipiente. Pilæ autem in aquis mollitæ primùm, atque haud ita multò pòſt adapertæ cùm fuerint,informati iam excluduntur Scarabei,& nigrum it campis agmen. Quòd ſi Formica tanto hominum conſenſu prouidæ titulum conſecuta eſt, quòd in conuectandis aſſeruandíſque prædis admodùm ſedula eſſe videatur,quos honores habendos Scarabeo excogitabunt mortales, qui non humanarum tantùm rerum peritos eos,verùm & cœleſtium, & diuinarum propemodùm non ignaros intueantur? Certè non immeritò *κανθάρου σοφώτερος* prouerbium celebratur,ab iis qui ſingularem in eo C vermiculo ſapientiam animaduerterunt.

Scarabei ortus & generatio.

VNIGENITVS.

QVÒD verò apud Ægyptios legitur. Vnigenitum hieroglyphicè per Scarabei figuram ſignificari,non eo tantùm modo accipiendum,quo quempiam vnicum filium Vnigenitum appellari conſueuimus, ſed ea etiam de cauſa, quòd ab vno tantùm genus agnoſcat:imò quòd ſolus ipſe ſibimet ſeminium fuerit:ſinguli enim ex pilulis ſingulis procreati,nequaquam habent ad quod genus referant ſuum,ſed abſque vlla propagine,nulla maris genitura,nullo fœminæ cōceptu,vermium ſpontè naſcentium inſtar:in eam ſpeciem prodierunt.

DEVS IN HVMANO CORPORE.

EXIGERE videtur locus is, vt quò æquiores Ægyptiis ſimus, Deum optimum maximum humano corpore aſſumpto,Scarabei ſimilitudinem ſubiiſſe,Theologorum dictis oſtendamus:neque verò quiſquam indignum facinus clamitet, Deum ipſum, omni admiratione maiorem, inſecto omnium viliſſimo,teterrimo,putidiſſimóque aſſimilari,qui legerit apud D.Auguſtinum Soliloquiis, de admiranda Chriſti humanitate dictum: *Bonus ille Scarabeus meus,non ea tantùm de cauſa,quòd Vnigenitus,quòd ipſemet ſui author, mortalium ſpeciem induerit: ſed quòd in hac fæce noſtra ſeſe volutarit, & ex ipſa naſci homo voluerit.* Neque veritus eſt probus ille Theologus, pietatis & integritatis columen, dum in nitidiſſimo Dei fulgore contemplando, hominíſque ex oppoſita parte cloacalem quendam putorem expendendo, ſub turpiculam locutionis quodammodò ſtomachoſæ nauſeam, delicatiori cuipiam

Chriſtus cur Scarabeus dictus, & Vermis.

habitam derisui, qui satis exploratum habere, Deum se Vermem etiam per Prophetam appellasse, proindéque eos qui tanti mysterij cognitionem assequerentur, ac perinde stercorariam Scarabei procreationem ex historia callerent, dictum vtroque pollice probaturos. Quòd verò ad Psalmographi dictũ pertinet, *Ego sum Vermis, & non homo*, fuêre nonnulli, qui pro *Sum Vermis, sũ Scarabeus*, traduxêre, quasi diceret, *Contemptissima res ego sum.* Euthymius ita ex Christi persona humiliare sese Dauidem ait, qui alioqui & Propheta erat & Rex, alibíque se *Canem mortuum* appellare, vt libro Regum legitur. Qui verò putant dictum hoc propter humanam Christi generationem, quæ absque vlla viri coniunctione fuit, id nobis indicare videntur, quòd queadmodum Vermis è pluuia nascitur desuper in terrã veniente, ita & Christus superno sancti Spiritus in Virginem aduentum generatus est: quam ob causam Christus Vermis dicitur. Reliqua videris apud Adamantium Concione in Luca quartadecima, quam de Domini circuncisione conscripsit. Porrò Augustini dictum eò quoque deduci potest, quòd Assertor noster ait, *Egosum Vermis, & non homo*: quia scilicet, ex mare & fœmina homo nasci solet, ego verò non ex masculo & fœmina secundum ritum humanũ, atque naturam, sed in exemplum Vermis natus sum, cuius non ex aliunde semen, sed in ipsis in quibus coalescit corporibus, est origo. Clementis Recognitionum opus circumfertur qualecumque, non vocabulis tantùm vitiatũ, verùm sententiis etiam de prauatum: in quo quidem multa à malignis ingeniis in institutionis nostræ ludibrium inculcata sunt Sed hæc corrigere alterius fuerit censura, illud hoc loco tantùm attingam, quod circa 6. lib. finem scriptum est: *Nos vt Canthari libenter volueremur in stercore*, vbi is qui glossemata quædã adscripsit, non *Canthari*, sed *vt Cantherij* legendum putat, ratus nimirum Campanũ prouerbium ad hoc facere, *Cantherius in fossa*. In epistolis verò bonus ille vir quisquis censor fuerit, sed non satis eruditus, audacter *Cantherij* fecit, cùm *Canthari* dubio procul sit legitima lectio, ex hac ipsa quam retulimus historia naturali desumpta. Sed ne quid quod ad Vermẽ facere succurrat, prætereamus, is prauæ nonnunquam cogitationis inquietudinem hieroglyphicè significat, quod Eucherius ad Esaiæ dictum trahit, *Vermis eorum non morietur*.

Psal. 42.

Quod refertur à T. Liuio Decad. 3. lib. 3.

VIR PATERVE.

CVM verò ita nascatur Scarabeus, vt nullo fœminæ beneficio progignatur, soláque patris cura, labore & diligentia vitam auspicetur (non enim fœmineum est inter eos genus, hinc fit, vt Ægyptij sacerdotes PATREM significaturi, Scarabei prætulerint imaginem: & vbicumque maris officium, masculamque vim exprimi voluerint, non alio magis vterentur hieroglyphico: nam veluti pro maris & fœminei sexus symbolo Vulturem pingebant, quod illa absque patris ope procrearetur, vti commentario suo disputatum est, ita virum ob similem, quam attulimus, causam, per insectum huiusmodi intelligi voluerunt.

STRENVVS BELLATOR.

Virgil. li. 1. Æneid
Iliad. lib. 7

ET quoniam bellatorum animi ea maximè ratione commendantur, si viriles fuerint virorúmque sit bella gerere, Maronis Homeriq; præcipuè authoritate, illi ipsi sacerdotes masculam virtutem atque ferociam per Scarabeum expressêre: cuius imaginem anulis insculptam milites gestasse, tradit Ælianus, de quo plura apud Plutarchum libro de Iside & Osiride. Erat & signum Romanorum militum, Scarabeus, quo virilem animum præstare se debere admonerentur, neque muliebriter quicquam meditari faceréve, eáque de causa dictum ab Horatio:

De Arte Poëtica.

Tytæusq; mares animos in Martia bella
Versibus exacuit.

Ænei. li. 1.

CONTRA verò & Phygas & ἀχαιΐδας, in effœminationis opprobrium Virgilius & Homerus, vterque suos appellauit: quòd nihil saperent masculum, sed muliebri torpore ignauiáque cessarent.

SOL.

Plinius lib. 30. c. 11.

CVM verò plures sint Scarabeorum species, trium Ægyptij meminêre, quar vnaũ αἰλουρόμορφος appellatur: quæ scilicet Felis faciem mira refert similitudine estq; radiis quibusdam insignita, eáque de causa Solis hieroglyphicum formam hanc esse voluerunt. Aiunt verò αἴλουρον, qui apud Latino nunc Cati: nunc Felis nomine receptus est, oculorum pupillarúmque vsum cum Solis cursu, ἀντιπαθείᾳ quadam commutare: quippe quæ & noctu, & ingruente matutino tempore vegetiores fiunt, & acutiùs cernunt, ad ortum vsque iubaris, inde sensim incipiunt hebetari meridiem versus: atque ita quò magis ad occasum declinat Sol, eò minùs obscuriores fieri. Adhæc Scarabeo digituli sunt vnicuique triginta, totidémque sunt mensis dies, quibus Sol ortu continuò gradatim per singula signa cursum peragit suum.

LVNA.

ALTERA species bicornis est, ideóque ταυροειδὴς appellata, Tauri quippe insignis facie. Hæc Lunæ subiicitur: propterea quòd cœlestem Taurum Ægyptij Lunæ exaltationem commentati sunt. Gigni hos ex Vermibus, Aristoteles, qui lignis aridis innascũtur, asserit. Primùm enim Vermes ipsis immobiles fiunt, mox disrupto putamine id Scarabeorum genus exit. Cæterùm Plinius

genus

A genus hoc cui Tauri cognomen cornicula dedêre, terrestre putat, eos idcirco alij terræ Pediculos vocant. Lucanos appellat Nigidius, quibus cornua, prælonga bisulcis dentata forcipibus, in cacumine cùm libuit ad morsum coëuntibus, quales infantium remediis ex ceruice suspenduntur, eos in Veneta regione Gramphos, quasi Ceramphos, hoc est bicornes appellamus. Cornicula ea non tantùm collo suspensa ad quartanas, quibus id remedij applicat Plinius, verm etiam in fridiuscula lauatione vrinatoribus ad neruorum stuporem, qui plerumque fit in aquis, amuletum creditur: nam & id incommodi vulgò Gramphum vocitamus.

Plinius ibi.

Gallicè, la grampe.

MERCVRIVS.

ERAT & sua hieroglyphico Mercurij species dedicata: quippe vnicornis, & ab reliquis forma admodùm dissimilis. Neque sum nescius, quendam etiam esse paruum admodùm Scarabeum frumenta erodentem, qui Cantharis appellatur, oritur is ex erucis fici, piri, & pini: fiunt enim ex his omnibus Vermes: cæterùm hi postmodùm more Muscarum coëunt. Ridiculam Metrodorus Sceptius obseruationem ponit, nostro etiam tempore haudquaquàm abolitam in frumentis oleribúsque ab earum iniuria sospitandis, quod in Cappadociâ inuentum prodit, ob multitudinem Cantharidum, menstruas quippe mulieres ire per media arua, hortósue, retectis (sit verbo venia) supra clunes vestibus, erucásque ita, ac Vermiculos Scarabeósque, ac noxia alia decidere. Alibi seruatur vt nudis pedibus eant, capillo cinctúque dissoluto, versu eo pronunciato, φεύγετε κανθαρίδες λύκ☉ ἄγρι☉ ὑμᾶς διώκει, *Facessite Cantharides, Lupus agrestis vos insequitur.* Cauendum verò ne id oriente Sole faciant, sementem enim tunc arescere proditum est.

Metrodori Scepsij ridicula obseruatio.

LETHALIS A SOLE FEBRIS.

B ADHÆC Ægyptij hominem lethali febre extinctum, quam sub dio solares radios perpetiendo contraxerit, significare si vellent, Scarabeum cæcum effingebant: oculos quippe vel acu, vel alia leui cuspide transfossum, ita, vt exoculatus omnino videretur. Aiunt enim solares radios Scarabeo inimicos esse quibus si vehementiùs impetatur, accidere, vt statim obcæcetur: simulac verò cæcus effectus fuerit, breui etiam commori.

VIRTVS ENERVATA DELICIIS.

ATQVE hic tam egregius bellatorum ductor, tam alienus à mollitie est, vt cùm primùm veneras rosas olfecerit, emoriatur, quasi virtutẽ quantumuis masculã illecebris eneruari documento sit: quod quidem vel ab Aristotele traditum, ansam dat hieroglyphico non insulso: si, putà, quis velit Hannibalem durum Capuæ desidentem, effœminatum pingere, scutum illi cum Scarabei signo tribuat, oras verò clypei rosarum sertis ambiat, aut quid huiusmodi. Sunt etiam in hominum genere permulti, qui rosarum halitum ferre non possunt, atque in iis pretij quantiuis viri. Nam cùm Romæ essem, vidi Oliuerium Caraffam magnæ celebritatis Cardinalem, qui rosarum tempore quotannis secedere cogebatur, séque intra suos, quos in Quirinali habebat, hortos claudere custodiis ad ostia dispositis, ne quis aut salutantum, aut amicorum officij gratia ingredientium rosam inferret. Et in Romana nobilitate insignis vir Petrus Melinus, ingenio, eruditione, & loco nobilis rosarum odore plurimùm offendebatur. Atque hæc de Scarabeo, quæ memoria complecti potui succurrerunt, plura omninò scripturus, nisi Commentarium, quod eo super olim paraueram Vulturi adiunctum, ex clarissimi viri Alberti Pij Carporum Comitis scrinio surreptum, & à nescio quo bibliotapho, vel fuco C potiùs, in Germaniam asportatum, adhuc desiderarem.

Rosarũ halitus nõnullis grauis.

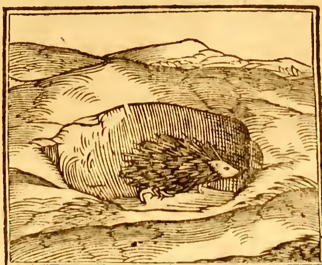
DE ECHINO TERRESTRI.

CHINVM Ægyptij, quod hactenus legerim, literis suis non inseruêre, multa tamen super eo significata Græci Latiníque excogitarunt, quæ admiratione ingenij propemodùm cum iis quæ Formica super & Scarabeo diximus, conferri possint: atque ea quidem ad humanæ vitæ commoda, vtili exemplo futura: cuiusmodi illud est, quod in primis commemoratu dignum existimaui.

Tempori & occasioni inseruientem.

OPPORTVNITATIS CAPTATOR.

HOMINEM quippe temporum omniũ conditioni sese accommodantẽ per id animal significari, &, quod ait Phocylides, καιρῷ λατρεύοντα. Nouit siquidẽ Euchinus (de terrestri nũc loquor, nam de marino inter pisces alibi agetur) cubilia sua Aquilonum & Austrorum mutatione cõmutare. Duas enim cubilibus fenestras facit, alterã Notum versus, Boream versus alteram, quaq; parte ventum futurum præcognoscit, fenestram obturat, alteram recludit: sin intra tectum alatur, ad parietem discedit. Quod Cyzici quidam cùm obseruasset, consecutus opinionem est apud omnes, vt ventos qui spiraturi essent, ex se ipse præcalleret: quod alij Byzantij euenisse tradunt, fortè quòd

Echini terrestris cautio magna.

tunc rerum summa apud Byzantinos esset. Sed vbicunque illud acciderit, satis nobis est id ab Echino fieri, quod documento nobis est, præcauere fieri possit, ne imminens nos occupet calamitas, ea si vicerit, ne aduersus præualentis fortunæ impetum reluctabundi frustrà fatigari velimus: flectendam vero viam velis, cùm obniti contrà non detur, quóque trahit fortuna, iter intendendum. Non enim est, vt idem inquit Phocylides, in ventum reflandum. Quin potiùs tales simus: vt quo nos cumque rapit tempestas, æquo animo deferamur, atque, vt optimè Virgilius monet, si quo Italiam contingere cœlo nequeamus, quia scilicet: D

Æneid. li. 5.

Mutati transuersa fremunt, & vespere ab atro
Consurgunt venti, atque in nubem cogitur aër,
Nec nos obniti contra, nec tendere tantùm
Sufficimus, superat quoniam fortuna, sequamur,
Quáque vocat vertamus iter.

Atque hoc illud esse crediderim, quod in Echino tanti facere videtur Archilochus, dum super animalis huius prudentia ita scribit:

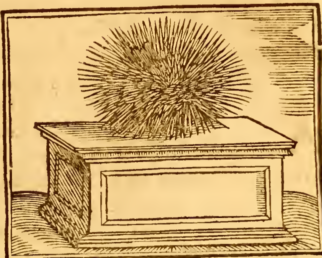
Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Multa quidem Vulpes, magnum vnum nouit Echinus.

Vel vt numerum reddamus,

Scit multa Vulpes, vnum Echinus, at magnum.

Sanè Salomon Erinacium inter animalia terræ minima, quæ sapientibus sapientiora sunt, nominat, vt Septuaginta edidêre. Nam Leporem vulgata editio ponit.

CONTRA PERICVLA MVNITVS.

ILLVD quoque super Echino significatum ponunt, vt per hieroglyphicum eius, hominē ab insidiis & periculis ac cuiuscumque fortunę casibus tutum ostentent. Siquidem is simul atque ferarum se impetentium odorem latratúmve senserit, in orbem sese colligit, rostro pedibúsque intrinsecus, testudinis more contractis, tergore omni pilæ instar cōglobato, spinísque que, quibus vndecumque munitus est, ad incolumitatem erectis otiatur, contactum suum omnibus formidabilem reddens. Ad hæc autem respexisse videtur Horatius Poëta, cùm se ita contra fortunæ impetum præparatum scribit, vt sua inuolutus virtute tutus ab eius iniuria fiat. Ita enim inquit: E

Lib. 3. Car. sub finem.

Fortuna sæuo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores.
Nunc mihi, nunc alij benigna:
Laudo manentem: si celeres quati
Pinnas, resigno quæ dedit, & mea
Virtute me inuoluo, probámque
Pauperiem sine dote quæro.

PROCRASTINATIONIS DAMNA. F

ATQVE hoc tam prudens alioqui animal in opportunitate captanda, & periculis euitandis ingenio & natura præmunitus, damni tamen alicuius, ob procrastinationem ingruentis, hieroglyphicum est, si illi fœtus adiiciatur suus. Id enim malum ex contatione maius effectum ostendit, propterea quòd aluo stimulata quandiu potest partum differt, quo fit vt fœtus magis inolescens, maiorem postmodùm in pariundo dolorem afferat. Duo eius genera omninò sunt, maritimum & terrestre, vtrique nomē apud Græcos ἐχῖνος. Terrestris, de quo iam diximus, omnibus innotuit sub Erinacij nomine. Huius quoque species duæ sunt, Suilla, & Canina, quæ quidem rictu & pedibus aut Suillis aut Caninis similibus distinguuntur. De Suillis Eucherius: Erinacei chœrogrilli nuncupantur, magnitudine propè mediocrium Cuniculorum, qui de cauernis petrarum procedentes, gregatímque in eremo, quæ est contra Mare mortuum, pabulantur, qui & Echini dicuntur, ita spinoso defenduntur tegmine, vt nec contingi quidem possint. Par huic cum Formica solertia comparando victu, qui poma aculeis affixa congerat in cauernam: infamis tantùm est inuidiæ nota, quòd cùm optimè nôrit se propter cutem præcipuè peti, cuius vsus poliendis velleribus inseruit, simulac in periculum se adactum videt, vrina sua emissa tergus omne conspergit, sibi conscius id inde putrescere, aculeósque spontè mox decidere.

Arist. de partib. animal. libr. 4. c. 5. Plinius lib. 9. ca. 31. Echini terrestris species duæ.

A

PIERIVS VALERIANVS AD FABIVM VIGILEM SPOLET, DE IIS QVÆ PER SACRAM SVEM SIGNIFICANTVR,

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

LIBER NONVS.

B

ALÆMONEM *olim aiunt magni nominis Grammaticum, incomparabilem M. Varronis eruditionem admiratum, literarum eum Porcum appellaſſe, tanta ſibi interreà earum prærogatiua adrogata, vt Virgilium diceret iam tum de ſe præſagiſſe, cùm cecinit:* *Palæmonis dictum de M. Varrone.*

Audiat hæc tantùm vel qui venit ecce Palæmon.

vnum ſe quippe futurum, qui ſe de ſcriptoribus iudicaturus eſſet, cuius ferulæ atque cenſuræ omnes veterum & iuniorū lucubrationes ſubijci deberent, natas ſecū literas, ſecum interituras ſumma vanitate iactaret. Hic eſt Rhemmius Palæmon patria Vicentinus, cuius monumentum hodie in Sumano monte agro Vicentino imminente, cum epitaphio oſtenditur: vbi rus ei fuiſſe veriſsimile eſt, cùm aliàs etiam agricolationis & vineti ſtudioſiſsimum fuiſſe, & C. Plinius oſtendat, ſed ea fuerit ductus gloria. Certè dictum illud hominis de Varrone non à Grammatico, qui literarum tyrocinia doceret: non ab inſano aut inepto viro quopiam effuſum, ſed vt diuinitùs potiùs editum accipimus: nam & olitor ſæpe non contemnenda protulit. Nos quippe Varronem non ea de cauſa literarum Porcum vel à Palæmone, vel ab aliis appellatum aſſerimus, quòd ſcripta eius ſint vlla in parte lutulenta, vel ex hara producta: ſed quia nihil ſit Varrone ipſo neque lautius, neque copioſius, neque magnificentius, qui tam multa, tam varia, tam præclara conſcripſerit, magnæ ſtudioſis omnibus vtilitati futura, niſi acerbiſsima temporum clades theſauros eos poſteris inuidiſſet: quare is omnium conſenſione vir doctiſsimus, ac omnium diſciplinarum parens, totius prædicatione vetuſtatis habitus. Quod verò doctrina eius Porco æquiparata ſit, ea eſt cauſa, quòd nullum animal à Sue, pluribus magíſque variis condimentis aptum, quòd nihil ea carne parabilius, & omnium epularum vſui magis expoſitum, quinquaginta propè ſaporibus ex eo, vt veteres obſeruarunt, excogitatis, vt non alio ex animali copioſior, neque lautior humano victui materia ſuppeditetur: perinde ac multa & varia Varronis ſcripta argumentum nullum intactum reliquêre, ſplendidiſsimóque rerum omnium apparatu vniuſcuiuſque animi famem expleuêre. *A Pli. li. 8. cap. 51.*

C *Hæc igitur cùm ſuper Varrone ipſo meditarer, fortè accidit vt ſcripta quædam mea recognoſcerem, quæ ſcilicet olim ad ἱερογλυφικῶν interpretationem elucubraueram, eáque inter amicos diuiderem, mei erga ſe vel amoris, vel obſeruantiæ teſtimonium, prorupit ex his ecce Porcus Aegyptius, quem aufugere tentantem cùm poſtico arreptum pede comprehendiſſem, cui dono conuenienter hunc mitterem cœpi circumſpicere. Varronem quippe aliquem depoſcebam: hîc mihi tu Fabi Vigil occurriſti mortalium eruditiſsime, cui meritò hanc condimentorum lautitiem & σικελικὴν ὄψου ποικιλίαν, quam de Porco memorant, vti Varroni congram, ita tuæ perquàm ſimilem opulentiæ dedicarem. Nam tu quoque nullum dicendi genus, argumentum nullum, nullam arcanæ quantumlibet doctrinæ partem intactam reliquiſti, quæ de diuinis humaníſque ſtudiis, de rerum natura, de moribus, de ratione dicendi, de quacumque demùm re, vel dici, vel excogitari poſſunt, tuo illo magno ingenio, feliciſsimáque memoria complexus es: vt vix alterum ætate noſtra conſpiciam, quem Varroni illi literatiſsimo conferre poſsim. Quare Porcum hunc meum tibi deberi meritò iudicaui, cuius immolatione ſanctiſsimum amicitiæ fœdus tam piè ſemper inter nos cultum & obſeruatum, quæ tua eſt animi ſynceritas, ſpero me perpetuò confirmaſſe.*

PERNICIES.

EGYPTII Sacerdotes vt odium, quo ſuille genus omne perſequebantur, literis teſtatum ſuis relinquerent, pernicioſum hominem Suis hieroglyphico ſignificari inſtituerunt. Eſt enim natura animal admodùm vitioſa, pruritu impotens, Luna maximè deficiente: conſtatque pariter eorum corpora vitiari, qui lac eius biberint, lepráque & putida ſcabie contaminari. Quinetiam frequens Suillæ carnis eſitatio aciem obtundit ingenij. Vnde iocum Diogenes *Diogeni iocus in athletas.*

excepit

Prima Ceres auidæ gauisa est sanguine porcæ, Oui. 2.Fast.

Bellunensium statutum.

excepit in athletas, de quibus interrogabat quidam, cur icti non sentirent: *Qui*, respondit ille, *Suillis* D ac *Bubulis carnibus educati sunt*, ad animum scilicet vertens quod alter de corpore quæsierat. Huiusmodi enim cibi, quamuis corpus obdurent, mentis tamen acumen hebetant. Adhæc maleficum est etiam monstrum: quia satis cladem non exiguam infert, damnosamque facit pauperiem, dum teneriorem segetem non depascit modò, sed & fœdè proculcat, & rostro eruit. Vnde primùm hoc animal Cereri sacrificatum Poëtæ testantur, & fabulæ exortæ sunt de Cromyonia Sue Apri Calydonij matre, vno ex Thesei laboribus. Itaque Salaminij lege statuerunt, vt eorum Suum dentes atterrentur, qui segetibus cladem aliquam intulissent, de quo publicè statutum est apud Bellunenses meos.

SENSVS MAXIME BRVTVS.

De Sue intellectus mysticus.

Pli. li.8.ca. 5. Cicero de finibus.li.5.

PRÆCIPVE verò fuit apud Ægyptios de Sue significatio, vt per eius simulachrum intellectu mystico, sensum materiæ penitùs affixum, atque illi præcipuè coalitum indicarent: quod licet in animantium omnium, nedum in omni brutorum genere conspiciatur, nescio quo pacto tamen longè magis brutum in Sue plurimùm apparere, vnicuique manifestum est. Hic verò sensus rationi plerunque sese constituit aduersarium, non aliter quàm materiæ ratione habita, corpus animæ tam multis in negotiis reluctatur, de quo præclara Platonis in Phædone sententia, τῷ μὲν θείῳ, καὶ ἀθανάτῳ, καὶ νοητῷ, καὶ μονοειδεῖ, καὶ ἀδιαλύτῳ· καὶ ἀεὶ ὡσαύτως, καὶ κατὰ τ' αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον εἶναι ψυχήν, τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ, καὶ θνητῷ, καὶ ἀνοήτῳ, καὶ πολυειδεῖ, καὶ διαλύτῳ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον ἂν εἶναι σῶμα, *Animam quidem perquàm simillimam esse parti ei, quæ diuina est, & immortalis, & intelligibilis, & vniformis, & insolubilis, & eodem semper modo circa eadem habeat: corpus verò identidem simillimum humanæ, & mortali, & incognito, & multiformi atque dissolubili, & quod nunquam circa eadem, eodem habeat modo.* Ex argumentis autem huiusmodi, quicquid apud Philosophos altercationis est in explorandis naturæ secretis, emanauit: aliis rationem rerum, aliis sensum præferentibus, eam illis incorruptibilem perinde ac animam E esse asserentibus, his hunc cogitationi, veluti & ipsos corporis affectus propinquiorem esse concertantibus. Quare minimè mirum est Ægyptios, & qui disciplinam eorum secuti sunt, in contempandis iis potissimùm quæ à corporibus disseparata viderentur, occupatos, Porcum quippe animal sensui tantùm deditum aspernatos esse: quippe qui corpus identidem suummet, vt in Papyro commonstrauimus, minimi faciebant, eiúsque alendi, curandíque negotium perexiguũ suscipiebant, sensui, quem falli in vnoquoque animantium facillimè posse suspicabantur, parcissimè fidem adhibebant. Contrà verò Aristoteles, quíque eum sequuti sunt, sensum ita sunt admirati, vt eum cogitationibus omnibus prætulisse videantur. Sed nostra nos significata prosequamur.

VANILOQVENTIA.

Sus Elephāto inuisus.

Plin. libr.8. cap.9.

AEGYPTII autem sacerdotes, vt apud Horum est, si vaniloquentiam hieroglyphicè significare vellent, & Suem & auersum Elephantum sculpere consuerunt: ídque perinde erat, ac si rationem à brutali sensu auersum ostendere voluissent. Nam cùm Elephanti significata Commentario suo conscriberemus, eum in omni ferè virtutis numero, si de brutis hoc dicere liceat, rationis propemodùm participem inueniebamus. Huic Sus opponitur, qui antipathiæ ipsius cogente vi, vsque adeò est Elephãto inuisus, vt ab eo nullo possit cõcilio tolerari, sed quumprimùm auditus fuerit eius grunnitus, fugam Elephas arripere cogatur. Nota historia est, quemadmodum Megarenses ab Antipatro afflicti, cùm ad manifestum exitium premerentur, vterentúrque ille Elephantorum robore, excogitarint Porcos pice oblitos, & iniecto mox igne flammatos in Elephantorum gregem immittere: quo F facto validissimum Regis conatum negotio minimo irritum reddidêre, victoria per ingenium sibi comparata.

VIS ANIMI LABEFACTATA.

ANIMOSVM alioqui hominem, qui tamen improuisa aliqua specie fit exterritus, per Porcum & fugientem Leonem exprimere quorundam inuentum fuit. Aiunt enim Leonem Suis congressum declinare, visúmque aliquando cùm Suem aggrederetur, vt setis horrentem aspexit, aufugisse. Sed enim hoc Leoni haudquaquàm accidit ob naturæ diffidentiam, vt elephanto, sed ob horrificam Suis indignati speciem, quam cogebatur exhorrescere.

SOPHISTÆ.

Suilla abstinebant Hebræi.

ET vt, quod initio dicere cœperamus, prosequamur sacerdotes illi cùm nihil æquè abhorrerent quàm inanes sophistarum nugas, & cauillosas verborum argutias, argumentorúmque decipulas in naturæ viribus indagandis. eiusmodi notæ hominem per Suis hieroglyphicum significabant. Eodem intellectu apud Hebræos suilla abstinere præceptum ait Philo admonitósque nos ea diuina lege, vt sophistas euitaremus, per euitabilem huiusmodi animalis impuritatem: illi enim acutissimis tantùm accuratissimísq; rerum distinctionibus, quod per bifidam animalis vngulam interpretantur, quasi luto inhæsitantes, ita illis adhæ-

rescunt

A rescunt, vt inde nu... ...ponunt, sed ad extremam vsque senectutem ibidem computrescunt: nam & Porci nihil illustre, nihil purum, nihil limpidum amant, sed turbida tantum, spissa & sordida & fæculenta sectantur, inque his præcipuam statuunt voluptatem. *Hinc Horat. 1. epist. Amica luto sus, & D. Petrus in epist. sua in volutabro.*

A BONIS MORIBVS ALIENVS.

PER Porcum itaque inhæsitantem luto, vel, vt Cratetis intellectũ sequar, rosas conculcantem dispergentémq;, à bonis honestísq; moribus alienũ hominem indicabant. Nam cùm Diuinę passim literæ rosas, & odorata omnia ponant pro vitæ morumque synceritate, Susque ita rosas aspernetur, vt de iis qui sinistro, prauo, maleficoque sunt ingenio dicatur, aptissimum excogitatũ est hieroglyphicum, ὗς διὰ ῥόδων. quo prouerbio Cratetem vsum aiunt opusculo quod γείτονας vocauit. Quin viuere in Arabia Suillum genus vllo genere posse negant, quippe cùm ea regio sit odoramentorum altrix, à boni cuiusque odoris hoste meritò declinatur, & vt luculentissimè Lucretius: *Prouerb. Sus per rosas Auctor Eudemus.*

Denique amaricinum fugitat Sus, & timet omne
Vnguentum: nam setigetis subus acre venenum est,
Quod nos interdum tanquam recreare videtur.
At contrà nobis cœnum teterrima cùm sit
Spurcities, eadem subus hæc tam munda videtur,
B *Insatiabiliter toti vt voluantur ibidem.*

Eôdem spectat quod Assertor noster, *Nolite*, inquit, *margaritas vestras ante Porcos proijcere*, eos qui scelerum tantùm fœtoribus illuuieque delectantur, per Porcos intelligens, putorem quippe omnem tanquam odorem suauissimum expetentes. Nam quod ad lutum pertinet Ciceronis scomma est, actione in Verrem VI. *Nam nos quidem quid facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis vestigijs inuenimus?* *Ciceronis scomma in Verrem.*

DISTINCTIO.

ADHÆC sciendum, vngulam bifidam in Sacris literis electionis & distinctionis symbolum esse: quod apertiùs dicunt, cùm oportere Sacerdotem monent, vt lepram à non lepra sciat internoscere, scelerum quippe differentias: iustum ab iniusto, & à curuo rectum, Horat. Poëta diceret.

COGITATIO.

RVMINATIO autem, vt in Ceruo dictum est, memoriam & cogitationem indicat. Vtroq; autem honorum opus est, si recto & sapienti iudicio esse volumus: præstandum quippe discernẽdi acumine: vnde aureum illud Pythagoræ præceptũ, DE REBVS DIVINIS ABSQVE LVMINE NE LOQVARE, hoc est dandam esse operam disciplinis, quæ veritatis lumen subministrent, si sacra tractare volueris. Sed parum id profuerit nisi & memoria, iudicium, bonæque mentis accesserit examinatio. Hinc exploditur Sus, qui licèt vngula sit fissa, minimè tamen ruminat. Tales ij sunt, quanto hodie numero, Dij boni, qui, licèt recti prauíque cognitionem optimè callere videantur, cœno tamen volutati, cùm doctrinam ipsi suam ad rectam viuendi rationem minimè dirigant, optimè, vt C Menander ait, periti praua sectantur. Diuinarum enim literarum doctrina, vt cum Origene loquamur, non solùm Sacramentorum debet scientiam continere, verùm etiam mores gestáque informare discentium. Plerique alij quoque dixerunt, ruminare esse deuouere se ad legis meditationem: fissam verò vngulam habere, inter mundum & immundum distinguere: hoc quidẽ literarum & præceptionum peritiã habere, illud verò meditationem esse, & diuinæ prouidẽtiæ, qua rectè omnia dispensat, in omnibus cogitationem, quam veteres Prophetæ *Eructationem*, vt nostri reddunt, appellauêre vt, *Eructauit cor meum verbum bonum*: quamcumque enim virtutem à vitio seligeremus imitandam, eã continua repetitione mãdere, & in habitũ assuefacere debemus Seligere verò, est diuidere literã à spiritu, & quædam secundùm historiam solam edocere, quædam secundùm cõtemplationem, quædam verò secundùm vtrumque intelligere. Nam qui præstare hoc idoneus est, ille mundus: qui verò vnius tantùm partis est particeps, immundus. Hæc Hesychius. Neque dissimulanda est Irenæi meditatio super hoc loco, qui cùm proximè fuerit ad Apostolorum tempora, multa diuinæ illius synceritatis interpretamenta percepit: cuiusmodi hoc posito ex lege: *Quæcumque ex animalibus duplicem vngulam habent & ruminant, munda esse: quæcumque autem aut neutrum, aut alterum tantùm horum habent, vt immunda segregari.* Per mundos is eos intelligit, qui ea quæ de patre & Filio tradita sunt ab Ecclesia firmiter credunt, & in vtroque requiescunt: vtpote quæ sit eorum firmitas quæ duplici sunt vngula, & insuper Dei traditiones die noctúque meditantur, cogitationes suas bonis operibus accommodantes, quæ quidem præcipua est ruminantium virtus. Immunda autem, quæ neque in Deum fidem habent, neque traditiones eius meditantur, cuiusmodi sunt qui vocantur Ethnici, idololatræ, abominationibúsque dediti, nil syncerum, nil laudabile sapientes. Ex eorum autem numero, qui quidẽ ruminãt, *Ruminare, Fissam vngulam habere.*

vngulam

vngulam verò duplicem non habent, Iudæi sunt in primis, quibus quidem mandata Dei plurimùm D in ore sunt, sed neque Patrem & Filium agnoscunt, neque sensum à litera distinguere sunt idonei. Alij demùm duplicem vngulam habent, non tamen ruminant, quo in numero sunt Hæretici, qui sacras semper literas euoluunt, argutásque rerum finitiones peruestigant, & quicquid vel ineptè vel impiè sentiunt, aliquo semper diuinarum Scripturarum dicto corroborare contendunt: ea tamen nesciunt, aut nolunt ad veri sensus examinationem conuertere, ad iustitiam, ad bonos mores dirigere, quæ le- *Pia parænesis.* gerunt. Nam bona eorum pars & Patrem & Filium agnoscere, colere, & toto mentis affectu venerari profitentur: quid tamen aut Pater, aut Filius statuerit, ne minimùm quidem meminisse volunt. Et ne longe exempla repetamus, cuínam hominũ generi magis in ore est IESVS CHRISTVS, quàm iis qui hodie concordiam vnanimitatémque totius Christianismi, quam vnam sibi IESVS CHRISTVS DEI Filius à nobis omnibus deposcit, auersantur, & eam admittere Cane peius & Angue vitant? Hinc tot piorum cædes, templorum profanationes, incestus, adulteria promiscua, sacrorum censuum direptiones, conciliandi se Deo contumacia, promissæ diuinitùs expiationis abnegatio, sacrorum ferè omnium irrisio, & omnium quæcumque dictu factúque abominanda sunt, profligatissima expeditio. Quod non nostri modò Prophetæ præuidêre, sed Maro ipse, non nostri generis vates, diuinasse videtur, cùm hæc scribit oracula:

Georg. lib. 1.

Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum,
Vicinæ ruptis inter se legibus vrbes
Arma ferunt, sæuit toto Mars impius orbe:
Vt cum carceribus sese effudêre quadrigæ,
Addunt se in spatia & frustra retinacula tendens
Fertur equis auriga, nec audit currus habenas. E

PROFANVS.

Ab Herodoto lib. 2. MERITÒ igitur per Porci simulachrum Ægyptij profanum intelligebant, Súsque tantæ apud Ægyptios abominationis erat, vt si quis eum vel incuria tetigisset, cum ipsis statim vestibus ad fluuium lotum abiret, subulcíque nullũ omninò templum ingrederentur, connubióque aliorum prohiberentur. Scythæ quoque Sues adeò contemnebant, vt ne alere quidem eos in regione sua vellent. Apud Romanos, Flamen Dialis Porcum tangere sine piaculo non poterat. Quid, quòd religioni, & pietati, etiam nostris fuit Pontificibus, ne de Sue cognomentum profiterentur? atque ob eam causam institutum, vt Romanus Pontifex, quamprimùm designatus est, honestum aliquod sibi nomen assumat, more hoc à Sergio cœpto, cui cùm nomen à rictu Porci, esset incuria parentis inditum, ne vox ea cederet in religionis ludibrium, Sergium se vocari iussit. Neque verò sum nescius, ex Ægy- *Panselini cur Suilla vsi in cibũ.* ptiorum cognatione solos Panselenos suilla in cibum vsos, propterea quòd aiunt, Typhona cùm Suem insectaretur, lineum sepulchrum apud Panseleon offendisse, in quo Osiridis cadauer vitro conditum, vti gentis mos eius erat asseruabatur, atque eo prouectum odio, quod illi aduersus Osirim peculiare fuit, membra eructa discerpsisse, mox in rei tam nefandæ memoriam Panselenos populos ex Sue conniuia instituisse: quasi liceret iam sepulchro eo tam fœdè profanato, in pro fligatissimum quodque præuaricationis & contumaciæ genus prorumpere.

NABVCHODONASOR.

INVENIES in Diuinis literis Nabuchodonasora, quem ναυοχοδονόσορον Geographus Strabo ap- F pellat, Suis nomine vocitatum Psalmo LXXX. *Vastauit vineam tuam Domine Sus syluestris*: idque ea de causa, quòd in voluptatum luto volutaretur, & quia omni spurcitiæ genere immundus esset: quanquam loco hoc nonnulli Salmanasarem potiùs intelligi volunt. Nos autem per Suem, vti supe- *Voluptuosi per Suem significati.* riùs ex Hesychio dictum est, eum accipimus, qui quidem habet scientiam diuinorum, sed ea non rectè vtitur, vtpote quam incongruis polluat facinoribus, vitæ turpi atque immundæ deditus, de quo Petrus, *Præstaret his iustitiæ viam non cognouisse, quàm ea cognita retrò reuerti, sancta sibi tradita disciplina ignauiter derelicta*: quandoquidem his verè accidit prouerbium, *Canis ad vomitum suum reuersus*, &, *Sus lota in volutabro cœni.* Omnes denique qui vel immunditiæ, vel gulæ vel reliquæ incuriæ semetipsos dedunt Porcorum & Canum vitam desumpsisse lex intelligit, inquit Irenæus. Quin & idipsum nomen ὗς opprobij cuiusdam indicium facit: nam vocalem ipsam υ, Caius Iulius Romanus vbi de præpositionibus disserit, ad vituperationis pathos exprimendum idoneam esse dicit ex Hermetis ἐν τῷ κρυφίῳ λόγῳ, testimonio, additam postea fuisse F, literam, nostrósque Fu dixisse, mox Fufe, hodie pas- *Increpatio in Iudæos.* sim Fy, cùm putoris aliquid perhorrescimus. Facit ad hoc Psalmographi testimonium, *Saturati sunt porcina*, quam lectionem Eucherius ita agnouit, vt hieroglyphicum etiam eius interpretaretur, Iudæos quippe arcanis Diuinæ legis priùs instructos abstinuisse profanis, porcina mox sua, id est, priuatorum dogmatum immunditia, quam eis & Christus obiectat, saturatos: dúmque negant Christum, eandem impietatem, dicit etiam ad suos posteros transmisisse. Glossa illa Interlinearis vulgò dicta, minimè quidem contemnenda, immunditiem hanc attingit, & pro reliquiis quas reliquerunt paruulis suis, addit: *Dixerunt enim, Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Animaduerte

tamen

tamen in Hebrai[illegible] ios significat, non porcinam. Sedenim ne à hieroglyphicis nostris auocem[illegible], argumentum hoc de humanis hostiis à Iudaico populo immolatis, commodiori loco, in ipso calce operis, vbi multa huiusmodi repeterentur, sine vllius fortè molestia percurremus.

INDOCILITAS.

FVERVNT sanè plerique veterum, qui per hieroglyphicum Suis, indocilitatem intelligi voluêre: nam apud physiognomos Suilla frons, breuis quippe & hispida, capillis sursum versus erectis, indocilitatis indicium est manifestissimum: est enim animal maximè brutum Sus, nullúmque animalium magis indocile, cùm reliquæ omnes pecudes aliquid habeant, in quibus dum viuunt, vsus, vel industria, vel frugalitas prosit: suillum autem pecus nihil afferat vtilitatis, nisi mortuum tantùm: quamquam Spartanorum inuentum fuerit Porcos in pugnam instruere, & ad bellandum idoneos reddere: Porcorum enim marium ludicra certamina, perinde ac etiam Coturnicum, in eorum Phœbeo pueri faciebant, illis ad hunc morem educatis instructísque magno rei bene gerendæ augutio iis præsumpto, quorum Porci vicissent. Eius tamen indocilitatis ergò Marsyas, qui Apollinem in Musicæ certamen prouocauit, suillam fertur caudam postmodùm habuisse: quippe quòd temerarius eius conatus turpiter illi ob imperitiam cesserit. Et Philostratus Arcadas Rudes appellat, & Suibus similes, tum ob alia multa, tum quòd arborum fructibus, vti Sues, plurimùm turgeant, sintque, vt ait Horatius, *fruges consumere nati.* Eadem ratione ex hara productum, non schola, ait M. Tullius in Pisonem, indoctum & illiteratum significare volens, quod allatum fuerat. Quin & Hipocratis Coi, Medici illius clarissimi filij, ob indocilitatem & incomptos mores à Comicis proscissi, Suem sapere ferebantur, non secus ac Varronem ipsum, tantæ virum eruditionis, Palæmon Vicentinus Grammaticorum dicacissimus, literarum Porcum vocitabat: ipse enim hunc literatum quidem, sed sine delectu, intelligi voluit, quòd omnia dum sciri expediret, in fascem coniiceret maiore curiositate, quàm iudicio: nihil satis pensi aut constituti habens, quid aut quantum diceret. Quanquam, vt initio diximus, Palæmonis dictum, in Varronis laudem, ob doctrinæ copiam & varietatem, qui lautissimus ac suauissimus fuerit animorum pastus, modestiæ causa proposuerimus intelligendum. Cessit denique res in prouerbium, vt cùm imperitissimum quemque eruditissimo cuipiam sese conferre viderimus, *Sus Mineruam*, dicamus, quod ita Theocritus expressit, ὗς ὑπ' ἀθηναίαν ἔριν ἤρισε. Et eodem ferè intellectu quo Asinus ad lyram, σάλπιγγος ὗς ἤκουσε. Subiiciamus & illud, ὗς σκώμματα, de iis qui faciunt quid ineptè admodùm & imperitè: nam illud, *Sus Mineruam*, Festus Pompeius exponit, cùm is id docet alterum, cuius ipse est inscius. Atque vtinam, mi Fabi, prouerbium in me non intorqueatur, qui de his ad te scribere sim aggressus, & pleraque etiam alia argumenti huiuscemodi commentaria ad aliorum institutionē elucubrarim. Quid (dicent nasuti plerique viri) sibi vult aulicus vir iste cum Commentariis de sacris Ægyptiorum literis? quasi non satis sit ad multarum rerum elegantem declarationem Tullius, ad eruditionem Plinius & Plutarchus, ad scientiam Plato vel Aristoteles, tótque alij Græci atque Latini scriptores, qui nihil intactum reliquerunt, quibus legendis ætas nulla, quantumuis longa, sufficiat. Sed quid agerē, si quando mihi temporis aliquid ab officiis vacuum relinquebatur? Luderémne alea? aut latrunculis? aut alio quopiam insaniendi modo? At nunquam ita otiosus fui vt vllum mihi ludi genus placere potuerit. Venaretur (addent) confabularetur, aut quid aliud ciuile faceret, quo ipse sibi non inuisus esset, & nulli molestus viueret, neque nugis obtūdere cogitaret. Atqui hæc mihi alea cordi semper & pila fuit, hæc venatio, hæc confabulatio mea: inuitum neminem ad lectionem traho, mihi ipse lusi, inuidia nulla sit, si vnusquisque sua nouerit ire via.

Sus inutilis dum viuit.

Epistol. 1. Prouerbiū.

STVPIDI TARDI'VE.

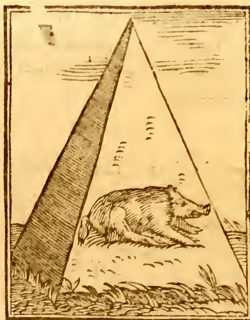
PARI cum Arcadibus ratione Bœotios, quòd ventri & gulæ supra modum dediti essent, crassaque hinc Minerua prædati mentis tarditate laborarent, Porcos cognominatos aiunt authores non ignobiles, Achæus, Eubulus, Mnesimachus, & Alexis: vnde adagium ὗς βοιώτια. Et apud Pindarum & Cratinum constat Bœotios Sues aliquando nuncupatos: propterea quòd Hyantes, qui expulsi fuerunt à Cadmo, eam olim regionem incoluerint, sumpta inde cauillandi causa, vt pro Hyantibus ὕας, hoc est, Sues eos populos appellarent. Sed & alij quoque gentem eam voracitati deditam attestantur. Porrò Pindarus Olympiis: fugere se ait Suem Bœotium, probrum scilicet stupidi & stolidi, quod inflictum erat sui generis hominibus.

Sus Bœotica.

LVXVRIOSÆ DELICIÆ.

PERVETVSTVM autem fuit apud hieroglyphicos Ægypti sacerdotes, delicias, victus, luxum, & lasciuiam ex Porci simulachro significare. Argumento est columna in æde Thebis Ægyptiis olim erecta, in qua plurimæ in Menin regem execrationes descriptæ erant qui primus omnium

Menis volúptas notata.

Ægyptios à parsimonia ad luxuriam, à modestia ad intemperantiam, à virtute ad effœminationem illexit, quapropter simulachrum eius Porcum esse voluerunt. Meritò itaque Rhadamantus apud Claudianum huiusmodi genus hominum petulans, ingluuiosum, & vorax, in Sues condendos damnat eo loco: D

Atqui desidia semper vinóque grauatus,
Indulgens Veneri, voluit torpescere luxu,
Hunc Suis immundæ pingues detrudit in artus.

At Xenophon Socratem ait in conuiuiis, ad quæ non nisi coactus accedebat, temperatè semper atque parcissimè cibum cepisse, iocóq; dicere solitum, Circen multis huiusmodi appositis homines in Sues conuertisse, Vlyssem verò mutari minimè potuisse, quòd Mercurij memor esset, qui consilium ei dederat, tum suamet parsimonia & abstinentia vteretur. Tale aliquid apud Musonium libro de Victu legas. Plotinus quoque cùm animal hoc maximè voluptarium agnosceret, vbi disserit de Palingenesia in id eos reuerti dicit, qui vitam omnem in libidinibus & voluptatibus egerint. Epicurus, qui felicitatem in huiusmodi vita posuit, scitè notatur ab Horatio, qui sectatores eius cognomento Porcorum nominauit in Epistolis:

Epistola ad Alb. Tibullium.

Me pinguem & nitidum bene curata cute vises,
Cùm ridere voles Epicuri de grege Porcum.

GANEA.

Caro Porci delicata valde.

Var. libr. 2. de re rustica.

SANÈ quantum ad eius animalis carnem pertinet, delicatam cœnam apud Arcadas Hecatæus, vt apud Athenæum legere est, ex maza & suilla carne describit. Verrius ait, à Suilla vesci carnibus cœptum, quòd animal id nullius esset vtilitatis. Nam vt Varro animam illi pro sale datam asserebat ne putresceret, ait Chrysippus, nihil porrò Sus habet præter escam, nullúmque animal pluribus & diuersioribus condimentis idoneum, vt non temerè T. Quintius Romanorum Imperator (sunt qui T. Flaminium ponant) dum apud Chalcidensem hospitem diuertisset, variaq; sibi apposita fercula obseruasset, admiratus fuerit vnde ei solstitiali tempore tam varia, & tam multa venatio contigisset: *Atqui*, inquit, *hospes, omnes istiusmodi dapes ex Sue domestico fuerunt.* Tum (quod addidisse non pigeat) promptè Quintius, & acutè: *Talis est*, inquit, *ædepol Antiochi exercitus, cataphracti alij, alij velites, alij hastati aut legionarij phalange compositi, verùm omnes Syri sunt.* Porrò nihil, vti suprà dicebamus, ea carne parabilius, & omnium epularum vsui magis expositum: nam quinquaginta propè sapores ex eo, teste Plinio, excogitatos suprà memorauimus, neque alio ex animali numerosiorem ganeę materiam suppeditari. Hinc apud Comicos, lucrones, parasiti, ganeonésque serui, suillam semper sibi deposcunt, pernam, glandem, sumen, callum, penitam offulam, & similia. Et seruus ille Plautinus cùm se solum domi ac sine arbitro relictum iri speraret, *Quanta*, inquit, *pernis pestis erit, quanta lumbis.* Galenus porrò Suillam carnem cæteris laudabiliorem facit. Auerroës quoque Porcinam carnem, ex Auicennæ placitis, cæteris præferendam asseuerat: veluti hominibus natura cognatiorem, & humanum suillúmque sanguinem in omnibus exactam habere similitudinem, perinde ac etiam carnis eandem esse rationem, optimi quique Medici scriptis prodidêre. E

Lib. 8. ca. 51.

CIBORVM VARIETATE SATVR.

APVD aliquos inuenio, hominem ciborum varietati deditum per pascentem Suem significari: facilè enim is vnicuique assuescit cibo, neque suis parci fœtibus, neque ab humanæ carnis esu refugit: Os enim porci vulgus prouerbio appellat quasi rotundum, & quod nullo escæ genere abstineat, omnia voret, omnia auiditate deglutiat, nihil quantumuis putre atque impurum horrescat. Ita denique animalia hęc gaudent pabuli mutatione, & copia, implentúrque carne, & obesiores facti mirificè opimantur ipsa cibi varietate, cuiusmodi mensam Plato Syracusanam vocat, καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, epistola quadam ad Dionis amicos nominauit. Vnde etiam Horatius inter delicias eas quas Ode prima libri tertij recenset, Siculas etiam dapes ponit, cuiusmodi distentum ingluuie Dionysium minorem Aristoteles refert in Politia, quem nonnunquam ad nonagesimum vsque diem ebrium perseuerasse tradunt. Neque absimilem huic Heliogabalum Lampridius incessit, qui nunquam minoris quàm centum sestertiis cœnarit, Vnde cētenarias cœnas, Septimius Florens, Apologetico, vituperat: cùm alioqui centenariæ cœnæ à centum assibus ex ære dictæ sint, vt Grammatici veteres interpretantur. Sed de sestertiis alibi. F

Os Porci cur ita vulgo dicatur.

Pla. li. 3. de Repub.

SALACITAS ET ÆSTAS.

EST & salacitatis signum ipsa Sus, *qua pecude*, ait Cicero, *nihil genuit natura fœcundius*, neque aliam eius improbitatis causam afferunt, quàm & multiplicem & assiduam voracitatem: cùm longè aliter euenire in agrestibus videamus, quippe qui semel, & eodem ferè omnes die, vt Plutarchus ait, æstate scilicet incipiente, fœtum edāt, vnde vulgatum est dicterium, *Non expectandum vlteriùs pluuiam, cùm Sus pepererit.* Itaque nonnulli Suem hanc pro æstate ponunt, de quo quidam versus vulgatus à Plutarcho recitatus:

A Μηκέτι νυκτὸς ὕειν ἦκεν τεκὴ ἀγριολέχα σῦς.
Domesticæ verò & sæpiùs, & quocunque tempore pariunt, propter eam quam diximus pabulorum vbertatem, quæ genituræ redundantiam plantis etiam, nedum animalibus affatim subministrat. Eandem in homine salacitatis causam tradit Empedocles. Hinc ait etiam Euripides ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ *vult crapulatum Cypris, haud famelicum:* quod ab Achæo sumptum, qui multò antè dixerat, πεινῶσι γὰρ ἡ Κύπρις πικρὰ, *amara Cypris est esurientibus.* Nostri dixerunt, *Sine Cerere & Baccho friget Venus.* Sanè quidem Ægyptij mortuorum ventres eximere, & in sole discindere soliti sunt: vt qui scelerum omnium causa essent, atque ira vel expiarent, vel vti de impulsore pœnas sumere viderentur. Huic verò salacitati congruere videtur illud quod χοιροπολεῖν verbum à Porco finxêre, quod corpus prostituere, quæstuíque exponere significaret. Apud Aristophanem χοῖρον, id est, Porcum, pro muliebri natura positum inuenies, ac nostri identidem Porcum, virgineum inguen blando & iocoso vocabulo appellauêre. Iidem subare dicunt nequitiæ verbum, quo in Epodis vtitur Horatius ad rem impudicam translatum, quod est perditè impudentérque & brutorum more commisceri. *Teretius in Eunucho.*

ANNORVM CERTVS NVMERVS.

In portentis verò Porcellos supra mammarum numerum editos, tot annorum esse significatores volunt, quot numero nati sunt: ideóque Porcam eam quæ Lauinij triginta capitum fœtum pepererit, portendisse volunt, XXX. annos illos exigendos fuisse, priusquàm Lauinienses oppidũ Albam conderent: parere enim oportet Porcas quot mammas habent, vt obseruat Varro, si minùs pariant, fructuariam idoneam non esse, si plures, portentum. Eius autem Suis quæ fuerit Æneæ portento, ac Porcorum vestigia, suis adhuc temporibus apparuisse, affirmat Varro. Idem, quòd eorum simulachra
B ahena in publico loco statuta erant, & corpus matris à sacerdotibus, quasi in salsura fuerit, ostentabatur. Ita nullo vnquam tempore defuerunt, qui sub diuini cultus velamento, huiusmodi aliquo inuento rudes insipientium mentes per superstitionem modò hanc, modò illam deludere cogitarint. *Porca Portentosa.*

LATRO.

Neqve quidem prætereunda Sus est tot antiquis scriptoribus celebrata, quam Cromyoniam nũcupatam, vt prædictum est, Theseus dicitur sustulisse: cuius rei meminit Plutarchus & Strabo. Sunt qui fabulosè, vt eiusmodi pleráque, certamen id à Græcis confictum putent, fuisse verò hanc mulierem, quæ latrociniis regionem omnem infestaret, nonnulli prodidêre. Sunt qui Aprum Psalmo 79. *Exterminauit eum Aper de Sylua,* pro cacodæmone intelligant. Sunt qui Vespasianum præmonstratum velint, qui Iudæos bello afflixit, quódque sequitur, *Singularis ferus depastus est eam,* Titum hũc esse aiunt eius filium, qui assumpto ad Imperium patre, profectóque Romam solus remansit, Hierosolymámque oppugnatione consumpsit, & ita Eucherius accipiendum censet. *Sus Cromyonia.*

IMPETVS.

Qvid verò illud, quòd omnium Poëtarum consensu, impetus & bellica ferocitas per Suem, verùm eam agrestem, indicatur? Ferocem enim bellatorem si velint insigniori aliquo vocabulo honestare, Apro eum similem dicunt. Apud Aristophanem, in Lysistrate, mulierũ chorus, *Si per Deus,* inquit, *hodie me commoueris, soluam ego Suem meum.* Et eadem comœdia, Laconũ chorus minatur se cum
C Leonida tanquam Apros irruturum. Nam pugnacitas vsque adeò illi propria est, vt prouocatus à venatore minimè fugiat, sed vltrò pugnam capessat, & in ostentata tela nihil veritus irruat: vnde in prouerbium cessit, cùm de audacibus aut nimiùm promptis loquimur, ad nos venire per hastam vt syluestrem Suem. Romani nostri, vt sæpius animaduerti, venatores eos ignominia notant, qui feruente iam venatione Apro conspecto, illum non illicò prouocauerint: atque hinc de eo qui sibi rixas cõtentionésve quæritat, ὗν ὀρίνειν dicitur. Harum rerum causa extremæ Germanorum gentes, Æstyi appellatæ, pro armis formas Aprorum olim gestare solitæ, vnà cum Matris deorum insigni, qua superstitione etiam inter hostes sese tutos arbitrabantur. Apri porrò vim, & fulmineum illud robur admiratur Oppianus, quandoquidem in venatione oppressus, tandem cùm occubuerit, dentes vsque adeò ignitos præ se ferat, vt setæ de collo adhuc trepidantibus auulsæ, dentibúsq; admotæ, quasi prunis ardentibus applicitæ concrispentur, siq; propiùs adhæreseant, concrementur. Sanè Canes si tunc temporis eius dentes attigerint, attacti cutem perpetuis stigmatibus inuruntur. Tantam hanc tamen belluæ istius ferocitatem & impetũ (vt κατὰ πάρεργον hoc dicam) facilè declinari posse docet Democritus, qui eos ab Apris impeti negat, qui Cancri vngulas ac pedes alligatos gestarint. Quòd verò Aprum hũc Vnitestem Homerus dixit, haudquaquàm huiusmodi coitus raritatem, vt aliqui putãt, indicat, sed historiam ipsam, quam verissimam esse dicit Aristoteles: plerumque enim inter pascendum eo quo defertur impetu truncis & stipitibus acutis testes atterit, vt vix vnus interdum relinquatur incolumis. *Hinc Mar lib. 10. Apri pugnacitas.* *H Hai Ho*

ÆSTAS ET HYEMS.

Estatem per fœtam Suem significari tam ex historia, quàm ex vulgato dicterio docuimus. Nunc cur Aper hyemale temporis hieroglyphica imagine significaret, referendum. Hyemis *Aut cũ Tonantis, &c. 4. Carm. Ode 2.*

Adonis ab Apro confecti hieroglyphica explicatio.

vtique facies hiſpida eſt, aſpera & horrida, hiſpidus, aſper & horridus eſt Aper. Humida, lutoſa, D pruinoſaque hyems eſt, humidis, lutoſis pruinoſiſque locis Aper delectatur, quibus dum fruitur, oblaſciuire ſibi maximè omnium videtur. Adde quòd hyemali fructu, quippe glande, paſcitur. Adonin ab Apro confectum, mythologi prodidêre, quem Venus luget inſolabiliter, id quid ſibi velit, operæpretium fuerit explicare. Adonin myſteriorum interpretes Solem eſſe autumant, Hemiſphæria duo ſtatuunt Aſtronomi, lucis vnum, tenebrarum alterum. Fines deſcribunt in Zodiaco, hemiſphærij ſuperioris ab Arietis puncto primo ad Virginem vſque permeatam, inferioris à Libra ad extremos vſque Piſces. In ſuperioribus autem his ſignis maior lucis participatio, in inferioribus longiores tenebræ. Incolit elegans Venus ſuperius hemiſphærium, lutulenta Sus inferius. Cùm igitur Sol nobis excipi videtur à tenebris, Adonis ipſe conficitur, hinc reliquum eſt, vt Venus luctu & mœrore contabeſcat: quæ luce quam amabat priuata, lugubrem quodammodò pallam induere cogatur. Hinc idem apud Ægyptios longè quæſitus Oſiris, & Cereris tandem inuentus diligentia.

V E N V S.

DIV verò apud Ptolemæum cognomento Aſſertorem, diſputatum ferunt à peritiſſimis viris de Plutone, declaratúmque demùm eſt eundem eſſe & Oſirim & Plutonem. Cererem autem eandem ac Venerem haberi, cui cùm nitor & mũditia ſit cordi, meritò ſibi proponit Suem ſemper abominabilem, animal vti manifeſtum eſt, ſpurciſſimum, quod in Adonis elegantiam vſque adeò ſæuire geſtiat. Sanè apud Sicyonios, cùm victimarum omnium femora Veneri adoleri ſolita eſſent, vnius tantum Suis ob huius facti memoriam, femora non adurebantur. Quoniam verò Venerem hîc eam ponimus quam Cœlitem appellat Plato, quæ pura, nitida, lucis ac ſplendoris ſtudioſa eſt, non humilem vulgaremq́; , quæ ſuæ conſcia turpitudinis in antro ſecubat, fornicibus & arborum E vmbris ſepta, minimè abſurdum eſt, quod ex veteribus nonnulli tradidêre ſuillum genus adeò inuiſum Veneri, quòd immundiſſimi ſunt Sues ex omni manſueto pecore, vti ſuperiùs oſtenſum eſt.

A D O N I S.

Hyemis figura.

QVA demum effigie oſtentaretur Adonis iſte in hyemalis temporis hieroglyphicum, recitare non pigeat. Simulachrum enim eius in Libano monte olim tali habitu viſebatur, obnupto ſcilicet capite, ſpecie triſti, faciem manu læua, dextra amictum ſuſtinente, in quem lacrymæ confluere videbantur: quæ omnia ſpeciem hyemis deſcribunt.

C H A O S.

Sues tenebrarũ ſymbolum.

ET quoniam ita ſunt mortalium ingenia, vt quod ab vno aliquo ſcriptore ſit excogitatum, aut memoriæ mandatum, nunquam alij deſint qui priorum induſtriam labefactare conentur, ſunt qui tradant Ægyptios non ea de cauſa ſuillo generi peperciſſe, quòd impurum id eſſe decreuiſſent, ſed venerationis ergo, quòd animal id tenebrarum ſymbolum haberetur: cumque illi tenebras longè antiquiores luce prædicarent, cuiuſmodi quippe erat illud quod dixêre Choas inanis, bruta, & ſtupens materia, formæ expers, ac tenebrarum omnium conceptaculum, eáque de cauſa Porcum tenebrarum & cæcitatis ſimulachrum eſſe profiterentur, quòd oculos ita ſupernè obumbratos ſupercilij prominentia ſortitus eſt, vt cœlum tot luminibus inſigne, tot lampadibus illuſtre, nunquam F intueatur, cernuus verò ſemper humum deſpiciat, terram inquam ipſam, & noctis & totius obſcuritatis parentem vnicè contempletur, congrua admodùm viſa eſt ſimilitudo, & vera ſympathia: vt qui tanto cultu tenebras proſequerentur, animal auerſum à luce identidem: admirarentur: nam ea quoque de cauſa Crocodilum, vt loco ſuo dictum videbis, pro Deo coluerunt. Porrò Alexander Aphrodiſeus Suem ait pronum adeò, cibóque deditum, vt ſi fortè ſurſum aſpicere cogatur, protinus ſtupore perculſus ſileat ob inſolentiam. Addunt hepar eius imminui caua Luna, atque conſenſum cum ea quendam habere. Lunæ verò ſunt pulla omnia dedicata.

P O R C I C V L T V S.

QVINIMÒ adiiciunt, non Ægyptios tantùm id honoris Porco habitum voluiſſe, verum alias etiam gentes Porcum inter numina collocaſſe. In Creta enim ſacra erat Sus, quòd creditum ſit animal hoc naſcenti Ioui mammam ſummiſiſſe, pueríque vagitum, ne audiretur à quopiam, grunnitu peruiciſſe: licèt hoc Amaltheæ Capræ aſſignent plurimi, vſque adeò nullum apud vetuſtatem illam totius imperitam veritatis, tam impudens mendacium erat, quod vanitas eorum temporum non amitteret, & religioſiſſimè approbaret.

MILITARIS ORDO.

PORCVM ſanè Romani inter ſigna militaria nõ ſunt admittere dedignati: quæ quintum continebant locum, & inſtructæ aciei rationem figuráue quandam, *Porcinam frontem* appellabant.

I O V I I.

Sus rufi coloris quid.

IN geſtaminibus verò militaribus Romanorum quæſierit fortè aliquis, quid ſibi velit Sus coloris rufi, abitu quodam ſedenti, poſitis quippe clunibus, ac reliquo corpore ſurrecto, quæ ſpectatur

in cæ

A in cæruleo clypeo, cuius marginem ruber ambit circulus. Insigne hoc erat eorum ordinum qui IOVII appellabãtur, Diocletiani principatu, & sub illustri viro, Magistro peditũ nuncupato, militabãt.

HONORIANI.

IN eadem igitur Romana militia præferebatur albus clypeus, cuius aureus erat vmbilicus à luteo circulo circumscriptus. Circulo innitebantur dimidiati Porci duo coloris prasini, alter alterum inspectante. Insigne hoc erat eorum militum, qui Honoriani vocati sunt, ab Honorio principe instituti, hique sub Magistro equitum stipendia faciebant.

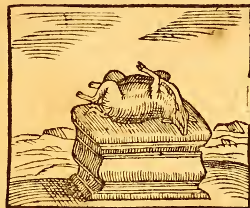
AGRICOLA.

SED vt ad Ægyptios redeamus, sunt qui aliam etiam affirment causam cur animal hoc Ægyptij voluerint esse inuiolabile: nempe quòd apud eos Porci agricolationis vsum præstarent, frumentariámque rem alicubi solis eorum operis adiuuarent. Nam qui, vt Eudoxus ait, propinquiorem Nilo regionem accolunt, quæ satis mollis & irrigua est, nullo aratri, rastrive aut sarculi vsu freti, suillibus tantùm vestigiis terram subigunt: exundante scilicet Nilo remolescit terra, cumque redierit in alueum sementem faciunt, inde Porcos abigentes occulunt & terræ mandant, dum illi & rictu terram subuertunt, & sparsa per agrum semina pedibus occulcant. Sanè Latini vtilissimum satis sulcum Porcam appellauêre, rarum eum scilicet, qui deducitur aquæ deriuandæ gratia: quippe vt aquam frumentis nocere prohibeat. Inde veteres porcare pro prohibere vsurpauerunt, quamuis Varro elatã terram inter duos sulcos ideò Porcam vocari dicit, quòd ea seges frumentum porricit. Sic cùm Diis exta dabant Porricere dicebant. Quoniam autem mirificè inter se congruunt hieroglyphica cum sacrificiorum ritibus, quòd vtraque iisdem causis plurimùm inniti videatur (nam vti paulò antè positum est hieroglyphicum vaniloquentiæ per Porcum, quem Elephantus auersetur, in sacrificiis identidem immolatur Porcus, ab laborantibus delirio verborum, atque etiam insania, quòd terrenis præcipuè sensibus addictus applicitúsque est, spontéque & voluptuosè admodùm inhæsitat luto, lasciuiæ, turpitudinúmque simulachrum habetur: idem in sacrificiis Maiæ, & Diis terrenis offertur, & ita demùm in plerisque aliis hieroglyphicis, idem consensus est) non incongruam rem me facturum existimaui, si de Porcorum immolatione pleniùs quædam apposuissem, ab eo autem quod delirio super nuper attigeramus, incipiam.

Porca vtilissimus sulcus.

B

DELIRII PIACVLVM.

IMMOLARI siquidem Porcum ab laborantibus insania verborúmque delirio, multiscius Plautus indicat Menæchmis:

Nunc ipsi naturæ Deo mihi respondeas
Adolescens, quibus hic pretiis Porci veneunt,
Sacres, synceri: nummum vnum en à me accipe,
Iube te piari de mea pecunia:
Nam ego quidem insanum esse te certo scio.

In eandem sententiam Horatius Sermonibus.

Immolet equis Hic Porcum Laribus.

quòd is insania minimè laborare videretur qui diues, neque periurus neque sordidus haberetur.

C

SACRIFICIVM.

SED tam multis porrò mysteriis Porcus sacrificari solitus, vt animalium soli Sues θύται ἀπὸ τοῦ θύειν, quod immolare est, meruerint appellari. Latinè sacres teneri adhuc: & in veteri comœdia Sues misterici nuncupantur, eáque laudatissima erat hostia, si quis inuentus esset, Porcus, qui solidas vngulas, non diuisas haberet. Quod ne cui mirum videatur, sciendum est ex Aristotele, in Macedonia Æmatheolicas Sues vnguibus esse solidis.

SACRAMENTVM.

PER Porcum sanè iurare Agamemnonem apud Homerum legimus. Et pugiles certamen inituros iuxta Horcij Iouis statuam in Elide mactato Porco iurare solitos, sine fraude sese comparasse, tradit Pausanias. Quinetiam iudices præfectósq; certaminum eodem sacro, & apud eandem statuam iurasse tradit. Nulli verò Porcum illum per quem illi iurassent edere licuisse: quare Talthibus Homericus Porcum: quem Agamemnon pro iuramento statuerat, arreptum in mare præcipitem dedit. Addemus & illud, Censores Romanos completo quinquennio, lustrari solitos, sacrificia de Sue, Oue, Tauro facientes, quæ vnica dictione SOLITAVRILIA vocabantur, vt obiter apud Pedianum in Diuinationem corrigas, quod duabus locutionibus distitum legitur in vulgatis codicibus, *Soli taurilia.* Cereri autem Porcus, vti dictum, in primis mactabatur,

Porcus in iuramentis adhibitus.

sine quòd

siue quòd pastu segetum & dissipatione, magnas aruis inferat clades, vt apud Ouidium, D

-----Prima putatur

2. fast. *Hostia Sus meruisse mori, quia semina rostro*

Eruerit pando, spemq; interceperit anni.

siue conciliandæ fœcunditatis gratia, cùm animal sit (vt id identidem repetamus) fœturæ admodùm prolificæ. Adhiberi sanè sacrificio Cereali Porcam auream & argenteam nuncupatam, ait Atteius Capito: quæ etsi numero hostiarum non sint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam. Propudiatus verò Porcus dictus est, vt idem asserit Capito, qui sacrificio gentis Claudiæ velut pulpamentum & exolutio omnis recontractæ religionis est. Sed vt ad fœdus reuertamur, Porco etiam cæso sacra fieri solita, quotiens inter populos confecto bello, vel pax fieret, vel fœdera confirmarentur. Sed quod Virgilius fœminino genere, *Cæsa iungebat fœdera Porca*, dixerit, Quintilianus quædam, ait non tam ratione quàm sensu iudicantur: vt illud, *Cæsa iungebat fœdera Porca*, fecit elegans fictio nominis: quòd si fecisset, porco vile erat. Quod verò Seruius ait falsò dictum à Virgilio, Porca, quòd ad hoc sacrificij genus Porcus adhiberetur, Tranquillus in vita Claudij, Capite 25. cùm Regibus fœdus in foro icit, Porca Cæsa, inquit, tametsi Liuius quoque Porcum statuit. Sedenim apud Festum inuenies, hæc Porcus, in sacrorum Pontificalium libris scriptum esse. Porcam autem dicit Veranius, quæ familiæ purgandæ causa Cereri itidem solita est immolari, quòd pars quædem eius sacrifiij fieret in conspectu eius mortui, cuius funus instituebatur. Extant autem etiam hodie sacrificiorum huiusmodi vestigia Romano solo: nam veteri quodam instituto in defuncti memoriam corbes suillæ carnis atque etiam bubulæ in frusta concisæ ostiatim circunferunt, singulisq; ædibus frustum carnis vnum impendunt, quique lautiorem hanc faciunt visscerationem, Panem & vini sextarium adiiciunt. E

NVPTIALIA.

Mos antiquus in nuptiarum initiis.

QVIN ETIAM nuptiarum initiis, antiquis Regibus Porcum mactare mos erat. Et potentiores quique viri in Hetruria nuptialibus conuiuiis, nouæ nuptæ maritique Diis tutelaribus Porcū immolabant: quod etiam prisci Latini & Græci in Italia factitabant. Vnde is, qui sponsam ducturus cùm omnia apparasset, & spe sponsæ frustratus esset, exclamauit:

Ab Erasmo Chil. 4. cēt. 1 prouer. 14.

ἀπώλολον γ' ὗς, ϗ τάλαντον, ϗ γάμος.

Periit quidem Sus, & talentum, & nuptiæ.

Hysteria sanè festa erant, quibus Sus Veneri mactabatur Argis instituta, cuius rei meminit Callimachus: quāquam apud Sicyonios omne animalium genus Veneri, vt alibi diximus, præter vnum Suem sacrificari solitū inuenias. Aristoph. *Sed Veneri Porcus non sacrificatur.* Causam superiùs exposuimus.

TERRA IVNOVE.

Maiæ Deæ Porcus sacer.

MACTABATVR etiam Maiæ sed prægnās, quæ omninò terra est, &, vt ait Cornelius Labeo, nomen illi à magnitudine inditum: quæ etiam in sacris Magna mater, & Opis vocabatur, cui sceptrum etiam in sinistra manu addebatur, quòd eam Iunonis potentiam habere putabant. Quamquam sunt qui Maiam eandem Proserpinam interpretantur, ideóque illi Porcā fieri, Suemq; mori meruisse, quia semina, vti dictum est, pando eruerit rostro. Proserpinam verò esse vim segetum & frugum omnium per hyemem terræ abditam, per mitius verò tempus in superiori apertáque regione commorantem, mythologi docuêre. Maiæ autem Porcus sacer erat: quò illi cum alio quopiam nullo quàm cum terra quicquam commune esse manifestiùs intelligamus, sitque denique, vt Flaccus ait, *amica luto sus*: victimæ enim numinibus aut per similitudinem, aut per contrarietatem immolabantur, qua in sententia Virgilius dixit. F

Epistola 2.

Et in verubus torrebimus exta colurnis,

Georg. lib. 2.

in antipharmacum scilicet: vt hostia nocens eo itidem virgulto coquatur, quod vitibus nocet: nam ea de causa præceptum ab eodē fuerat, ne inter vites corylus sereretur, quamquam Festus colurnum hastile ex corno arbore mauult esse, quàm ex corylo: contra verò Sosipater Charisius colurnum barbarissimum esse literarum transmutatione dicit, cùm sit Corylus arbor, ita enim apud eum scribitur.

HVMANA HOSTIA.

Hominum, vt & Porci, mactatio vsitata.

RELIQVVM est, vt de humanis hostiis loquamur, quando constat Pocros id beneficij humano generi contulisse, vt pro nobis, in huiusmodi sacrum ipsi succederent. Nam scelera illa mactandorum hominum vbique ferè locorum admissa, minimè fabulosum habetur: manifestum siquidem est eiusmodi fuisse sacrificium Tauricæ Dianæ, quod receptorum authorum fide testatissimum videmus. Neque quidem Scythæ solùm hæc perpetrauêre facinora, quos propter ingenitam barbaris ipsis feritatem id fecisse minimè mirum videtur: sed & Ægyptij antiquitùs tales Iunoni hostias immolarunt. Romani quoque ipsi Iouem, quem Latialem vocabant, humanis hostiis coluêre. Iam Sicinius Dētatus multis certaminibus illustris, primus apud Romanos hoc sacrum Marti fecit. Sedenim alios quoque fuisse dicit Athanasius, qui postquàm à bello victores rediissent, captiuos per centurias diuiderent, déque singulis vnum desumentes, eum Marti iugularent. Hinc Virgilian. Æneas Pallantis satis Manibus facturus,

Vt Pomponij Melæ li. 2. c. 1. Val. Flacci arg. li. 2. Iuuen. Saty. 15. Æne. li. 10.

--- Sulmone

A ---- *Sulmone creatos*
Quattuor hic iuuenes, totidem quos educat Vfens,
Viuentes rapit, inferias quos immolet umbris,
Captiuóque rogi perfundat sanguine flammas.

Diodorus aheneum Saturni colossum apud Carthaginem fuisse memorat, cuius brachia porrecta in gyrum erant, quiq; ad eum peruenire adolescentes sacrificandi causa cogebantur, in foueam ignis incidebant: hacq; sacrificij crudelitate diutissimè prolem ipsi suam mactauerunt Deo, qui & filios suos deuorasse perhibetur: mox cùm aliquãdo scelus abhorruissent, seruitia in hunc vsum emere instituerunt. Subsecuta inde pestis est, mox obsidio grauissima, quare illi Saturnum sibi succensere rati, trecentos impuberes ingenuos sacrificarunt, quamuis, vt in Lucernæ hieroglyphicis meminimus, nonnulli ducentos tantùm ponunt. Galli etiam morem hunc sacrificandorum iuuenum in Saturni cultum (D. Augustino teste) susceperunt. Phœnices quoque atque Cretenses eò & ipsi prouecti sunt insaniæ, vt filiorum sacrificiis Saturnum sibi placari arbitrarẽtur, ne inhumanitatis istius nota vni Heliogabalo inuratur, qui humanas hostias libenter immolauit, lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris per omnem Italiam, patrimis & matrimis, vt maior esset vtrique parenti dolor. Neque temerè Appion & Iulianus Apostata, & alij Hebræos carpunt, quòd humanis hostiis abusi sint, cùm in ore omnium versetur Iephtæ Galaaditarum principis detestabile facinus, qui contra Ammonitas profecturus vouit, si victor reuerteretur, illum Deo se immolaturum quicumque primus de suæ domus foribus egressus occurrisset sibi: accidit verò vt re ex voto confecta reuertenti filia sua vnigenita, cum tympanis & choris gratulabunda occurreret prima, qua conspecta scissis sibi vestimentis infelicitatem suam, & luctuosam filiæ calamitatem miserabiliter deplorauit, neque tamen impio abstinuit sacrificio, cum generosa virgo viriliter instaret, ne pater voti reus fraudaret Deum, duûm tantùm mensium implorata mora, qua in montibus virginitatẽ suam defleret: quo elapso tempore ad patrem magno animo rediit, séque obtulit sacrificandam. Sed id impiè Iulianus & Appion faciunt, quòd Iudæos omnes in vnum eundémque ordinem redigunt, atque adeò Christianorum, quoque instituta, detortis præposterè horum exemplis malignè admodùm insectantur, contumacium & à diuino præcepto præuaricantium moribus innixi, quos neque nos vnquam imitati sumus, nec ab vllo vnquam pio suscepti: ídque dissimulant illi quod à regio Psalmographo tam acriter improbatur, vbi Psalm. 6. supra 100. clamat, præuaricatores quosdam à vera pietate abalienatos eò dementiæ prolapsos, vt & filios & filias suas cacodæmonibus mactare non exhorruerint: & vt rem magis exacerbaret, indignationémque suam exaggeraret, eiusdem statim rei repetitione facta, innoxium ait filiorum suorum sanguinem ab eis effusum, & Chananæorum simulachris oblatum, terra fœdissimè polluta, quæ scelus tantum, & vsqueadeò impium, execrari videretur. Quin & Chrysostomus, oratione contra Iudæos tertia, obiicit eis, quòd filios & filias suas dæmoniis immolarint. Negat hoc Adamantius contra Iulianum, sed de sacrificio piorum, Deo ritè facientium loquitur, non esse eos Iudæos intelligens, qui à legitimis Iudæorum sacris recesserunt. Chrysostomus præuaricatores taxat, quia dæmoniis ea faciebant. Et tamen hodie sunt inter Iudæos, qui cùm non possint Christianæ seueritatis metu homines immolare, qua ratione tamen humano sanguine sacra faciant excogitarunt: eo quippe à thermis, à cucurbitulariis quouis pretio promercati: ita eo in vitreum aliquod vas infuso, & ad ardentes carbones admoto exciendis dæmonibus abutuntur, quos appellarint, quoad sanguis ille deferbuerit, ad mandata adsistentibus, & ad omnia quæ iis sciscitati fuerint respondentibus. Sed vt hæc non à Iudæis Domini, sed à malis & rebellibns factitata prætereamus, Porcúmque nostrum iam rude donaturi honesta etiam missione pro meritis ornemus, quid ab eo beneficij consecuti fuerimus confitendum. Siquidem Diophantes Lacedæmonius, qui de sacris Deorum opus admodùm curiosum elucubrauit, Porcum ait loco hominis immolari cœptum ab Atheniensibus: nam priùs, vti dictum est, qui centum homines cecidisset, Marti hominem faciebat. Magna igitur suillo pecori gratia debetur, cuius immolatione vita sit humano generi condonata.

Saturni colossus aheneus.

Iudic. c. 12.

B

Sacra à Iudæis hodie facta quomodo.

C

 D

PIERIVS VALERIANVS AD LACTANTIVM PTOLEMÆVM, NOBILEM SENENSEM

DE IIS QVÆ PER GREGALIA quædam ſignificantur.

***

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

LIBER DECIMVS.

REGALIVM *nonnullorum ſignificationes ex Aegyptiorum adytis erutas, ſuper quibus multa, literatiſsime Lactanti, apud egregiè probum virum Hieronymum Mandolum Picolomineum cœnantes in amœniſsimis eius hortis, locuti fueramus, vt in commentarium redigerem ſuaſiſti: quòd argumenti raritas lectionem hanc faceret non iniucundam, &, vt addebas, etiam optabilem, quòd ſuper his Græci pauca admodùm dixiſſent, Latini verò penè omnes huiuſmodi ſcientiam propemodùm ignoraſſent: minimè quidem hi atque illi tacituri, vel rem adeò doctam in tenebris & ſitu computreſcere permiſſuri, hæ ſi diſciplinæ tunc cognitæ fuiſſent. Quota enim ea portio eſt, quam vel Tacitus, vel Ammianus, vel Macrobius, &, ſi qui alij talia curarunt, vix primis libatam labijs attigerunt? Suaſu igitur incitatus tuo, quæcumque hîc & illic comperiſſem, & ex veterum præcipuè numis potiùs quàm ex libris didiciſſem, in vſum tantùm aſſeruabam meum, quòd Principes, quos colimus, huiuſmodi antiquitatum cognitione delectari plurimùm animaduerteram, vt ſcilicet pro re, quæ naſci poſſet, interdum haberem quod ſuper his non ineptè neque imperitè dici videretur: quædam enim omninò huius generis eſſe mihi perſuadebam. Poſteà verò quàm & tu, & Bartholomæus Carolus Picolomineus, neque non Marius Bandinus ſodales tui, tam emunctæ naris viri, quíque vnà cœnabant, egregiè ipſi quoque literati, induſtriam ſtudiúmque hoc qualecumque meum commendare cœpiſtis, túque præclarà tot, quæ ſcitu iucunda in veterum numis obſeruata, explicaſſes, eſſéntque omnes eo in argumento facti attentiores, facilè impetraſti, imò, vt veriùs loquar, perpuliſti, ne iſtiuſmodi rei curam, quæ omnium literatorum ingenia videretur oblectatura, deſererem. Aiebas enim Latinos hac ſcilicet in re Græcis inferiores eſſe, quòd præter Marcum illum Varronem, & noſtrum Plinium, víxque alterum ab eo, neglexiſſe quodammodò viſi fuerint eruditionem, quam Græci tam veteres quàm iuniores tãto ſtudio amplexi ſint, vt ne leuiſsima quidem contempſerint, & ita res tam publicas quàm priuatas munitiſsimè perquiſierint,* F *eáſque memoriæ commendare nequaquàm erubuerint, vt nihil in protritis, curtíſque etiam ſcrutis prætererint, cuius aliquam non habuerint rationem: hinc magnam antiquitatis tam in verbis quàm in rebus cognitionem, ad noſtram vſque ætatem perueniſſe. Fuiſſe noſtros ſeueriores, & ſublimium tantùm materiarum amatores, accideréque hinc, vt eorum multa, quæ ad ritus, ad mores, ad rem domeſticam, ad negotij quotidiani vſum faciunt, per noſtrorum incuriam incognita nobis ſint: per Græcorum verò diligentiam, qui tam Latinorum quàm ſuorum res perquirentes noſtræ obuiam ierint negligentiæ: plurima nouerimus, quorum neminem eorum qui nunc eruditi habentur, pœnitere poſſit: & quæ plurima in hanc ſententiam diſſeruiſti. In hoc igitur ſtudium cùm, quantum per occupationes meas licebat, auidiùs incubuiſſem, multa conſcripſi commentaria, quæ tamen emendare non potui, quòd principum virorum, quibus addictus eram, negotia quæ tractabam, incœptum opus ſæpiùs interrupêre, cogitationéſque meas aliò omnes auertêre. Et quia te in primis impulſore factum hoc eſt, neceſſe quoque tibi fuerit horum partem recognoſcere, polire, caſtigaréque: ne vel ego tibi fruſtrà paruerim, vel tu, vir admodùm grauis, rem nihili conſuluiſſe videaris. Quæ tibi obuenerunt, ea ſunt, de quibus ſermo tunc noſter fuit, cùm vir rariſsimus Franciſcus Bandinus Archiepiſcopus veſter numiſmata in agro ſuo nuper inuenta magno numero, in menſam noſtram iuſſiſſet effundi, in quorum bona parte Hirci, Oues, Arietes ſignati erant: traxêre hæc reliquum gregem, vt vnà viderentur caulà poſſe commodè coërceri.*

DE CAPRA.

Flac li.2.1. Saty.1. Æne.1.

STO igitur prima de Capra conſideratio, quoniam ea vago laſciuóque admodùm ingenio prædita, & vorandi auiditate hac illac curſitans, locóque ſtare neſcia, è grege prima omnium prodiit.

AVDIEN

A

AVDIENDI PROMPTITVDO.

HOMINEM auditu præpollentem Ægyptij hieroglyphicè significare si vellent, Capram ponere soliti sunt, quam per aures perinde atque per nares spiritum & emittere, & vicissim recipere vnà cum Ægyptius tam Archelaus quàm Alcmæon authores grauissimi prodidêre: quamuis opinionem hanc maximè reprobat Aristoteles, humanámque diligentiam id nulla adhuc dissectione deprehendisse, aut sensu aliquo euidentiore coniicere potuisse, firmiter asseuerat: Ægyptiis tamen commentum placet. *A Plin.lib. 8.cap.50.*

CONSTERNATIO MVLTITVDINIS.

SVNT qui multitudinem vniuscuiusq; casu consternatam obstupefactámque indicare volentes, Capram villo à mento dependente comprehensam pingant. Accidit enim, vt si earum vnā ex grege arunco eo apprehenderis, cæteræ stent veluti stupidæ, suos in illam vnam oculos coniicientes. Sunt verò qui loco hoc modò Eryngium, modò Moly, vel Origanum etiam quærant, quem caulem si Ouis: Capellàve pascendo auulserit, & in sublimi conspicuum erexerit, grex reliquus abiecta pabuli cura attonitus reddatur:neque priùs pabuli memor fiat, quàm caulis ille à pastoribus ab ore pecudis abstractus abiiciatur. Cuius fabulæ authores etiam citant Aristotelem & Plutarchum. Nos hieroglyphicum de apprehensa Capræ barba, quam Opilius Aurelius Spirillum vocari dicit, aruncum Plinius, ex Naturali historia desumpsimus. *Caprarum grex attonitus. Plin.ibid.*

B

PRO VITIBVS SACRVM.

QVID autem sibi vellet hieroglyphicū ahenea Capræ inauratæ, quam Phliasij tanto cultu prosequebantur,vt illi etiam preces allegarent, Pausanias declarat. Quippe cùm manifestum sit, sydus,quam Capram appellant, exortu suo vitibus nocere, id honoris ei habitum voluêre, quòd, ne id accideret, ea potissimùm ratione caueri posse iudicarunt. Animal porrò id cùm sit ex domesticis omnibus damnosissimum, lege in Acropolin Athenis adire prohibitum, morsu noxio vniuersa germina abrodens,&,vt more Iurisconsultorum,ac prætorij edicti loquar, pauperiem faciens. Alij Baccho Caprum ob hoc mactare maluerunt: vt bestia quæ morsu pestilenti vitibus maximè nocet, immolata,Deum vitibus conciliaret.Nam & Ascolia sacra,de quibus Virgil. *Vnctos saliêre per vtres*,ea de causa Baccho sunt instituta: quia vtres ex hircinis caprinísque pellibus fieri consuerunt. Quoniam verò Caper vitem abrodens eam veluti veneficio vitiat, excogitatum est in Bacchi gratiam id in vtres ludibrium,vt scilicet eos flatu tumefactos per humum disponerent, súperque eos saltationibus lasciuirent,vnde lubricitate pellis suopte pingui delibutæ pingues identidem fallerentur, præcipitésque saltatores,sine vllo tamen incommodo, conciderent effusúmque omnium risum excitarent.Eadem antipathiæ causa dictum à Virgilio autumant: *In Corinthiacis. Præsertim vitibus ex Plin. ibid. Lib.2.Geor. Ibid.libr. 2.*

Et in verubus torrebimus exta colurnis.

Corylos enim vitibus vicinitate sua nocere,experimento compertum est:quamuis Festus colurna hastilia ex corno arbore facta potiùs,quàm ex Corylo velit.Contrà verò inuentum est ex tam pestilente in vites animali maximam capere vtilitatem, eiúsque beneficio augeri vindemiam: siquidem apud Africanum legas,cornua Caprarum numero tria circum arborem,cui vitis maritata sit,in terram affigi,acumine deorsum immisso,ore cornuum supra terram paululum extante, vt pluuia, velut in vas influere possit,id factum vberrimæ fertilitatis in vitibus auxilium esse.Nihilo secius, vt idem Africanus author est, non morsus tantùm vitem lædit, verùm pulmo etiam eius contra vini vim arma capit,si assetur,& ebrioso cuipiam in cibum detur:efficit enim vt vapor ille, qui temulentiam inducit, retundatur,inanitérque difflетur & euanescat.Quin etiam hircinus adeps, quo falx putatoria obuncta fuerit,ne pediculi in vite generentur,prohibet,ab eodem proditum Africano.

C

VNIVERSA MVNDI MACHINA.

HIEROGLYPHICVM erat & Panis signum, ex quo tota mundi machina intelligebatur:capripes enim erat,humana reliquum effigie. Inferior ea pars terram hirtam & hispidam ostendebat, humana verò læuitas atque mollities,tranquillum & defæcatum æthera, mundi ipsius ducem. Huic insuper illa in Nymphas procacitas attributa, & nunquam satiata libido: mundus siquidem assiduè rerum species progenerat, & humore plurimùm vtitur, materia quippe generationi in primis & apta & commoda. Quare simulachrum Panos tam syluis & agris,quàm hortis & fontibus & puteis vt tutelaris apponebatur.Commentitium verò est, quòd Pana nonnulli ita dictum arbitrantur, quia Penelopes & totius turbæ procorum *Pan mundi hieroglyphicum.*

procorum filius fuerit, qua in sententia Theocritiana est apostrophe ad Penelopem, Syringe, θεῶν τέκες ἰθυντῆρα, quem quidem Epimenides ex Ioue & Callistone genitum asserit, poëmatibus: gemellus enim fuisse Pana & Arcada. Sed Aristippus, Arcadico, Iouis & Nymphæ Æneidos prolem agnoscit. Sed qui veterum fabulas speciem quandam esse Philosophiæ autumant, delitescentem in illis doctrinam ita solent explicare, vt Pana ideò dici velint, quòd vti monueramus, simulacrum eius vniuersi naturam exprimat: forma enim eius rebus quascumque tuemur accommodata est. Cornua siquidem & Solis & Lunæ similitudinem esse perhibent. Nam alibi cùm de Moyse loqueremur, radiatam eius faciem pro cornuta à nonnullis acceptam ea de causa docuimus, quòd apud Hebræos radius & cornu sint vniuoca. Pantheræ pellem, stellarum, vt Probus arbitratur, vt quidam alij, simulacrum esse terræ, quæ mira sit varietate conspicua: inferioris partis villos omnium terra nascentium imaginem haberi. Fistulam, spirantium in orbe toto ventorum imitationem. Caprinam faciem, repentinas procellarum turbationes, quæque toto aëre sunt mutationes, indicare. Iam per femora hirta, syluosa loca, per crurum exilitatem, montium abrupta figurari. Sunt qui falcem etiam manu prætentam illi attribuunt, quod dubio procul labores, quos operibus mortales impendunt, indicaret. De Hirco autem qui Alexandri Macedonis apud Danielem indicium fuerit, alio loco dictum. Hìc illud potiùs ponam quod Eucherius tradit, ex Capræ symbolo iustos intelligi ex Gentibus præcipuè venientes, eoque spectare Salomonis dictum: *Capillatura tua sicut grex Caprarum, quæ reuelatæ sunt ex Galaa*, sumpta scilicet inde similitudine: quòd Capræ de sublimi cibum petunt, veluti pij quæ supernè sunt ad animi cibum inuestigant. D

Cant. ca. 4.

LIBIDO.

CAPRINVM adhæc genus in Chimæra: Capra enim & Chimæra idem: quippe in nequitia Bellerophontis virtute domita, medium tenet, quod libidinis affectum notat, ea videlicet de causa quòd huius generis animal in libidinem & procacitatem sit immodicum, hœdosque petulcos eadẽ ratione dictos à Virgilio legimus. Deque Satyris identidem capripedibus eadem omnium consensu feruntur, non posse quidem eos libidine satiari. Minimè verò fabulosum esse de Satyris commẽtum, ostendit Plinius, qui illos in Subsolanis Indorum montibus inueniri tradit, humana effigie animal pernicissimum, vt propter velocitatem nisi senes, aut ægri capi nequeant. Sed & Pausanias hæc de illis audisse se profitetur, Euphemum quendam probatæ fidei virum, aliquando sibi narrasse, cùm in Hispaniam nauigaret, aduersa tempestate se in exteriorem Oceanum esse delatum, postq; multorum dierum nauigationem, ad insulas quasdam desertas peruenisse, quas homines ferino truciique aspectu syluestres inhabitabant, corporibus hirtis, pilorum colore subrufo, caudis equina penè maioribus præditi, qui posteaquàm nautas illuc aduectos inspexissent, ocyùs omnes ad extremum littus accurrêre, vocem quidem nullam, sed stridorem quendam informem & inarticulatum emittentes, in fœminas autem quæ naui illa casu vectabantur, eos adeò furiosos inuasisse, vt ægrè ab iniuria etiam cæsi flagris abigi, summouerique potuerint. Veritos verò nautas ne quid indignum paterentur, inhibita naui procul in anchoris stetisse, barbaram verò quandam mulierem, quam secum habebant, in littus exposuisse, in quam omnes petulantissimè debacchantes, per omnia corporis caua libidinem exercuerint: easque Satyrorum insulas à nauigantibus appellari, Euphemus idem asserebat. E

Georg. li. 4.
Plin. libr. 7. capit. 2.
De Satyris historia ex Pausania.

FEBRIS.

SVNT qui febrem ex Capræ simulachro significent: propterea quòd animal id eo semper incommodo laboret: hinc anima illi semper ardentior, ita vt attacta pastu exurere videatur. Vehementem verò in quocumque animali calorem, febrem esse, tum Aristoteles, tum alij prodidêre. Ea autem de causa in eius venditione dominus sanitatem præstare minimè cogitur, tantùm verò sufficere, si eam eo die bibisse comedisseque profiteatur. Florentinus author admodùm celebris, qui inter multa quæ reliquit literarum monumenta, etiam de re rustica non incuriosè conscripsit, ita semper febricitare Capras ait, vt si quando deficiat febris, intereant. F

AVGVSTI GENESIS.

IN numis quibusdam argenteis Capricorni cœlestis signum hieroglyphicè cusum aspicias, indicat id, vt ex Tranquillo didici, Augusti genesim. Nam cùm Theogenes Mathematicus, ad quem in secessu Apolloniæ vnà cum Agrippa comite accesserat, genituram eius inspexisset, exilissetq; & adorasset eum, tantam mox fiduciam fati Augustus habuit, vt schema suum vulgauerit, numúmque illum argenteum nota sideris Capricorni, quo natus est, percusserit. Numum hunc attrectaui, in quo Capricorni signum est in piscem desinens, quòd sphæram intra priores pedes positam euoluere videdetur, ab altera parte Augusti caput.

Suet. in Augusto c. 94. hæc ad verbum.
Augusti numus.

MERETRIX.

VT verò redeamus ad Capram: ea cùm pestilenti morsu præcipuè noceat, ingenij meretricij, conuenienti admodùm hieroglyphico, symbolum habetur, ab ore quippe cuius damna tot

mortali

A mortalibus inferuntur: nam veluti germina præcipuè Capra peruestigat, quæ despacitur auidissimè, ita meretrix cupida est in primis adolescentioris ætatis, vtpote quæ ob imperitiam magis idonea sit vt facillimè decipiatur. Vnde non illepidè Nicò Attica meretrix αἶξ, id est, Capra cognominata est, quoniam mercatorem adolescentē Thallum, qui in Atticam caricas & mel Hymettiū empturus aduenerat, abligurisset, θαλλὸς autem germen est quem lusum haud iniucundè Machon ita explicat: *Nicò Attica meretrix.*

ἐπεκαλεῖτο δ᾽ αἶξ, ὅτι τὸν μέγαν
κατέφαγ᾽ ἐραστήν ποτε θαλλόν.

quod nos ita reddidimus:

Nicò olim meretrix fuerat, mox Capra vocata
Est, quòd amatorem eximium cognomine Thallum
Fortiter absumpsit.

Neque aliam ob causam Capræ lumbi sacrificiis offerri apud Hebræos prohibebatur, nisi quia necesse erat lumbum esse immaculatum, vel, vt alij, integrum, seu vt alij, perfectum. Capra verò cùm pro delinquente ponatur, immaculatos lumbos habere non potest.

NEQVITIÆ FACINOROSITAS.

MERITÒ itaque viri libidinosi probra, & impudica facinora notare si vellent Ægyptij sacerdotes, Hircum potiùs, quàm Taurum pro hieroglyphico fingere instituerunt. Taurus enim licèt inguine sit præcipuè validus, & in re Venerea perpetranda proptissimus, non tamen inscendit quoad anniculus fiat, neque quidem iuuenca recentior quàm annicula Venerem patitur, nisi ostento: Hircus verò septima posteaquàm natus est die, vt apud Ælianum est, alij septima dixerunt hebdomada, rem Veneream aggreditur, improle tamen & infœcundū semen eiiciens, veluti Tauri quoque vsque ad bimatum: licèt alioqui non nisi quadrimos eos generationem implere nonnulli contendant. Sedenim Hircus celeriùs porrò quàm quoduis aliud animal inscendit, rectéque ab Horatio libidinosus appellatur, cuius fœcunditatis gratia inter Deos insipienti seculo annumeratus aliquando est, perinde ac Panes & Satyri. Is quippe apud Ægyptios Mandesio ciuitate multarum & formosarum puellarum collegio curabatur, sacro inclusus fano, cui selectiores Capras non intelligenter educabant: author est Plutarchus. Et Veneris simulachrum, quæ Hirco insideret, Pausanias obseruauit, non alia de causa puto, quàm ob huiusmodi petulantiam. Et Mathematici mulierem nudam, quæ Hircum humero gestet, vigesimosecundo gradui Virginis adscripsêre, ex eo impudicitiam eius significaturi, qui gradu eo oriente natus esset. Huic generi brutorum similis fuit Heliogabalus, qui mulieres nunququam iterauit præter vxorem: ille, vt Alexander Seuerus ait, non solùm bipedum, sed etiam quadrupedum spurcissimus. Iam verò Sacræ literæ dum Hircos Hœdosq; immolādos monent, nequitiam omnémque libidinem iugulandam indicant, vt interpretatur Adamantius: cuiusmodi etiam interpretamentum habes apud Cirillum, perinde ac etiam reliqua Leuitico contenta, vt facilè iis accedam, qui opus id adscribunt Adamantio. Hœdi autem ferè passim in Diuinis literis hieroglyphicè pro perditis & nequā hominibus libidinis & aliorum scelerū facinoribus inquinatis designātur: idq; manifestissimè cognoscitur ex eo, quod Dominus noster consummationem seculi, vt ait Hesychius, narraturus, ouibus à dextera statutis, pollicitus est eis iustorum benedictionem; in hos autem sinistra segregatos, dira illa omnia, quæ in profligatissimum quemque decernuntur, comminatus est. Ita verò pro sceleribus Hircus ponitur, vt in Diuinis literis statuatur ante aras Hircus viuens sacerdósque vtraque manu super caput eius imposita confiteatur vniuersas populi iniquitates, delicta, admissaque prauè & impotenter, omniáque in eius caput increpans aggerat, mox per hominem certum in inuiam desertamq; solitudinem emissum deportari iubeat. Illud etiam addunt ad causam, quòd asperum gerit pilorum indumentum: asperum interpretantur peccato refertum, atque ita mortale genus omnia mysticè per Hircum accipitur, quia nihil est peccato asperius, diceret Hesychius. Sedenim quod de Capro emissario tetigimus, sunt qui eum signum esse velint profugarum legionum, quæ à Deo defecerunt, quæque in fœditatem & horrorem damnatæ in omne seculum, ceciderunt.

Tauri & Hirci Venerea libido cōparatur.

B

Auctor Lāpridius.

C

DIABOLVS.

ADAMANTIVS itaque Hircum, ait, Diaboli symbolum esse, vbi ita interpretatur: *Cùm verò ad martyrium duceris, Hircum obtulisti, quia scilicet authorem peccati Diabolum iugulasti.* Hinc vulgò receptum, vt malo Dæmoni cornua passim attribuantur. Nequitiam porrò per Dæmonem intelligi, in humanicipite Serpente loco suo declaratum est. Iam hirsuta apud Esaiam inuenias genera Dæmonum, hos nonnulli etiam doctissimorum, Incubones vel satyros, aut quosdam syluestres homines putauerunt. Maximus Tyrius, vbi Mide fabulam scribit, qui Satyrum per insidias ceperit, à quo omnia fieri aurea impetrasset, *Satyrum*, inquit *ebriosum Dæmonem, infuso in frontem mero, captum esse.*

Hircus Diaboli symbolum.

PETVLANTIA DOMITA.

GRÆCI autem Poëtæ Caprum ab Hercule domitum ea de causa finxerunt, quòd is cùm procaci lasciuia homines ipsos antecelleret, domitus à virtute, impositum petulantiæ modum, extinctósque libidinis æstus, suppressósque procacitatis impetus demonstraret. Nam eius nequitiæ

Herculis Proculique libido.

vir

vir fuit, vt triginta vna nocte mulieres aliquando feratur iniisse: & vt apud Athenæum est, idem D
septem diebus quinquaginta filiabus Thestij virginitatem imminuit. Illud de Proculo, qui Probi tempore tyrannidem inuasit, vel ex epistola sua manifestum est, qua se nocte vna captiuas decem ex Sarmatia constuprasse gloriatur, seq; inter fortes annumerari affecta, dum mollitiem suam maximè commemorando manifestat. Quòd verò Iunoni Capras immolare primus Hercules instituerit, id ea de causa factum, quòd alterius hostiæ sibi facta copia non fuerit, cùm ei Deæ sacrificare vellet: propterea quòd sibi aduersus Hippocoonta pugnanti aduersata non esset, quæ res tangitur à Pausania libro 3. At Lacedemonij Dianæ cognomento Corythaliæ sacrum in agris facientes, non nisi Caprarum carnes in obsonium adhibebant, neque aliud animal præter id in huiusmodi sacris immolari fas erat. Apud Xenophontem legas, Athenienses, quo tempore Persæ cum ingentibus copiis Athenas deleturi in eorum fines inuaserant, Dianæ votum fecisse, tot illi se Capras immolaturos, quot hostes occidissent.

ADVLTERÆ CONIVGIS MARITVS.

Sumptum videtur ex Odyss. lib. 1.

NEQVE illud inuentum adeò nouum est, vt nullã sapiat antiquitatem, quòd hodie vulgò Caprum eum apellamus, qui coniugem habeat adulteram: erat enim & hoc apud veteres hieroglyphicum, atque illud insuper adagium ferebatur in spurios, si de patre quispiam quæritaret, vt τοῦ μητέρος ὡς αἴξ, respõderent, *Matris quippe, vti Capra, itidem*, vtpote qui de parte incertum ferret, propterea quòd Capellis nullum ducem pastores constituunt, vt ait Aristot. veluti suos Ouibus Arietes, suos Bubus Tauros, & ita plerisque aliis. Caprarum siquidem natura instabilis, lubrica, atque mobilis admodùm est, quare Hœdus in Caprilibus à matre tãtùm dignosci potest. Meritò itaque vir, de cuius liberis vxor tantùm possit internoscere, Hircus appellabatur, & ἱερογλυφικῶς per Hircum figurabatur. E
Nam & Catullus in hanc sententiam, *Putare cæteros Hircos*, dixit. Quod verò sunt non illiterati viri, qui dicterium inde sumptum putant, quod Hirci suas fœmellas iniri facilè patiuntur, etiamsi coràm spectauerint, vt quem notat Iuuenalis cùm dixit,

Doctus & ad calices vigilanti stertere naso:

aliter traditum ab Æliano legimus, qui sentire Hircos riualitatis affectum testatur exẽplo Grathis pastoris Caliabri cuius dormiẽtis cerebrum Caper cornibus in eum incitatis eliserit, propterea quòd deprehensus esset ab eo cum Capella quam amabat Venerea copula misceri: de quo Probus Georgicῶn primo, sed, vti dictum fuit, copiosiùs Ælianus. Rusticum enim & imperitum id genus hominum, hac plurimùm nequitia famosum inuenias, vnde iocus apud Theocritum:

ὠπόλος ὄκκ' ἐσορῇ τὰς μηκάδας οἷα βαλεῦνται.
Τάκεται ὀφθαλμὼς, ὅτι οὐ τράγος αὐτὸς ἔγοντο.
Aepolus inscendi videat si quando Capellas,
Liquitur obtutu, quòd non Caper ipse creatus.

Becchũ vocabuli antiqui etymon.

Quòd verò vulgò Becchum eiusmodi notæ hominem appellant, quippe cui coniunx sit adultera, atque etiamnum animal hoc ita vocitent, antiquissimam esse dictionem, in Græcorum habetur commentariis. Apud historicos enim legere est: Psammetichum Ægypti Regem Phrygiorum antiquitatem, de qua magna inter Phrygas & Ægyptios contentio fuerat, in Ægyptiacis pueris humano omni consortio inhibito educatis, eo argumento deprehẽdisse, quòd ex suapte Bech pronunciarent, F
quæ vox propriè Caprarum & Hircorum est, eóque vocabulo Phryges panem appellarent. Rostrum verò auium plerisque nunc Italiæ locis, olim verò tota Gallia Becchum nuncupabatur, & becchare passim pro mordere decerperéve dicitur. Quasi verò fuerint primitùs homines à Capris enutriti, naturáque ipsa vocem enunciare docuerit, quæ ad alimoniam magis necessaria videretur, id honoris Phrygibus adiudicatum, vt antiquissimi omnium haberentur. Quáque ratione balantes Oues, & latrantes Canes appellamus, eadem illi beccho Hircos vocauêre.

DE ORYGE.

NTER minores Ægyptiis greges Oryx est, quem nonnulli Caprarum adscribunt generi. Hunc ex omnibus animalibus solum aduerso pilo esse authores tradunt.

MATHEMATICVS.

Obseruatio Mathematica Ægyptiorum de Oryge.

PER hoc animal pictùm aut sculptum, Mathematicum hominem hieroglyphicè intelligebant: siquidem Ægyptij, cùm Sothen astrum illud suum, quam nos Caniculam appellamus, magno cultu prosequerentur, idq; die, quo præcipuè oriretur, soliciti admodùm essent, animaduerterunt, Orygem sideris eius ortum sentire, atque etiam clamore edito significare, quasi vel ortũ nunciet, vel saluere iubeat. Sed enim eo tempore quo astrum illud oritur, aiunt Capras omnes, quotquot Ægyptus habet, conuersas ad ortum prospectare, peractamque ita reuolutionem cum fide fieri exploratã, consentireq; in id Mathematicorum supputationes. Quinetiã, vt nonnulli alij tradunt, Oryx stat cõtra, contueturq; stellã, ac veluti numẽ adesse sentiat, procũbit adorabũdus: quare primas illi partes in

huiusmodi significato tribuêre, cùm συμπάθεια tam insignis cũ eo sidere animal moueret, & ea viderent ab eo deprehẽsa, quæ longa mortaliũ studia non nisi multarum ætatum successu, & obseruationibus per manus traditis, consequi potuêre: cœli motu præsertim assiduè variante, quadamq; veluti trepidatione vacilante.

A

SOBRIETAS.

HABET & id temperaturæ cum Sirio, quòd velut ille *sitim semper affert mortalibus* (vt Maro dixit) *ægris*, hic assiduam, imò perpetuam sitim perfert, & ex natura loci potu omninò caret. Quare virum perpetuò sitientem, imò dixerim ego maximè sobrium, per huius animalis effigiem significabant: quin & remedia sitientibus ex eo comparabant, liquore quodam in eius corpore haustus saluberrimi reperto.

Æneid. lib.10.

DE OVE.

QVIS nunc persequar significata, verùm ea non tam ab Ægyptiis quàm ab Hebræis & Græcis authoribus desumpta, quibus nonnulla etiam addemus à Romanis accepta: trahet verò secum hæc dictio Agnum simul & Arietem.

STVLTITIA.

IN primis autem significatum illud super Oue comperi vt ex eius simulachro stultitia significaretur: nã vsurpatione vulgi, Ouis cognomento insipientes appellantur, in quos adagium etiam fertur, προβατίου βίον ζῆν. De socordia verò stoliditatéque animalis illud in ore omnium, προβάτου ἦθος, *Instar Ouis* Latini dicunt, quod more Ouium Græci. Et Aristophanes, Vespis, ad huiusmodi stoliditatem respiciens, confidere ait ouillum pecus in concilio. Quare Accius in somniis ponit ouillem fœtum in Tarquinium concitatum, tanto verò impetu arietantem, vt Regem solo prosternat, quod Brutum indicabat, quem Tarquinius hebetem æquè ac pecus esse putabat, nomine etiam ex re quæ simulabatur indito, cùm tamen is pectus egregiè sapientia munitum gereret. Sed & Fabius Maximus, quòd ab ineunte ætate aliquanto hebetior videretur, quietémque & taciturnitatem adamaret, neque ad capessendas disciplinas promptitudine aut docilitate vlla præditus esse iudicaretur, magnámque de se torporis & insipientiæ suspicionem apud domesticos concitasset, Ouiculæ cognomento appellatus est. Porrò autẽ in Sacris, cùm Ouem offerre Deo admonemur, expertes rationis motus, insipientésque cogitationes, & quæcunque per imprudentiam peccauimus, corrigere iubemur, vt admonet Cyrillus: sed longè pleniùs Origenes. Hinc χρυσόμαλλον appellauit Diogenes virum quendam indoctum, sed splendidè vestitum. Nam & prouerbium illud, vti superius, *Ouiles mores* de iis qui minimùm ingenio valent, dictum inuenias. Diuinæ etiã literæ plerisque locis homines diuinæ institutionis expertes, indocilésque nunc Oues, nũc pecora nuncupant, quòd in contemplationis sublimitatem suspicere nequeũt: sed cùm soli sint voluptati dediti, ea imitantur animalia, quæ, vt Græci est nominis etymologia, natura prona atque ventri obedientia finxit. De huiusmodi genere hominum quòd rectè olim instituendum esset, dictum aiunt, *Homines & pecora saluabis Domine.* Nam quòd Dominus præcipit, eum qui voluntaria dona offert, de Bubus vel de Ouibus offerre, ex vtroque Iumento similem designans hominem, qui nihil acuminis neque ad virtutem, neque ad malitiam haberet: sed traheretur ab alio, vti & Boues & Oues, quæ animalia sunt insigniter mansueta, eos qui manu trahunt facilè sequentia, ideóque non omnium hæc munera, sed Iudæorum tantùm esse videbantur: propterea quòd illis, tametsi virtutis nihil operarentur, sufficiebat tamen nihil iniquè agere. Atque huc Dauidicum illud citat Hesychius, *Homines & Iumenta saluos facies Domine.* Neque sum nescius, pastores Ouium apud Ægyptios ignominiæ cuiusdam nota & penè profanos habitos, quo nomine Appion, vt apud Iosephum est, Israëliticos populos appellitabat: neque ipsi hoc in historia sacra dissimulant. Sed vt simplicitatem illam viuendi, quæ colligitur tam ex nostra, quàm ex antiqua gentium penè omnium memoria, prætereamus (certatim enim scriptores omnes primũ hoc humanæ vitæ institutũ laudibus omnibus ad cœlum ferunt) est & mystica interpretatio, qua Ægyptij posteriores ij, qui à priscis illis longè desciuerant, non pastores ipsos, sed pastorum significatum odio prosecuti deprehenduntur. Nam qui corporis incitationibus, eiúsque voluptatibus indulgere sibi permiserit, dubio procul hos, qui recta moneant, quadã veluti excecratione declinabit. Atque id denique erat in causa, vt abolitis iam antiquioribus illis priscorũ sacerdotum institutionibus, qui papyro victitabant, qui castimoniã & syncerã animi puritatẽ amplectebantur, recẽtiores mox ex otio & opulẽtia ad delicias & illecebras prolapsi, in quas cursu effusissimo ferebantur, cœperint pastores huiusmodi pariter aspernari & abominationi etiam habere: vtpote qui, vt ait Horatius, nil vellent ab iis audire, nil discere quod ægros leuare posset,

B *Ouium mores.*

Vellus aureum.

C *Ouis in sacris hieroglyphicum.*

Psalmo.35.

Epistola ad Celsum Albinouanum.

fidis offenderentur medicis, amicis irascerentur, si quando eos funesta veterni suffocatione arcere properarent. Sic & Cainus pastorem fratrem, hominem quippe pietati addictum, ferre non potuit, D cùm ipse terrenis tantùm affectibus emancipatus esset. Sic passim etiam nunc probi modestique viri à potentioribus ignominiosè accipiuntur, scelesti, impostores, parasiti, & ambubaiarum collegia in honore sunt, & quæcumque appetierint commoda consequuntur, atque ita demùm

Potores, bibuli, media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, quamuis
Nocturnos iures te formidare vapores.

DOCTOR VIRTVTIS.

VT verò ad pastores nostros reuertamur, pastorem Ouium Ambrosius interpretari videtur disceptatorem rationis, doctorémque virtutis. Et vbi scriptum, *filios Arietum Domino offerendos*, principes Ecclesiarum exponit Eucherius: & Oues intelligit eos, qui simplici, vera, puráque fide pietatem hanc nostram amplectuntur: de quibus Christus, *Oues meæ vocem meam audiunt*, & ad Petrum: *Pasce Agnos meos.* Quo super exclamat Salomon: *Pasce animas pecorum tuorum*: de quibus scriptum est, *Arietes duos in primitiarum sacrificio ad septem Agnos immaculatos anniculos, & Vitulum vnum de armento adiici debere.* Præclara quippe mandata, diceret Hesychius, & virtutes quas sequi alias velut Oues oportet, ad primam illam oblationem applicandas. Quòd verò Aaron pontificalibus iam ornamentis instructus Arietem obtulit in holocaustum, per Arietem Theologi, vt idem Hesychius, Christum intelligunt immolatum: ille enim ducatum præbere Ouibus euntibus in pascua, & ad egressum ingressúmque à caulis & in caulas solet: sicut & Christus dux perfectæ conuersationis est, à quo videlicet ea sumpsit exordium, atque ideò intrare per se & exire Ouibus præcipiebat.

Aries oblatus quid.

INNOCENTIA.

ANTE alia autem tam Ouis quàm Agnus hieroglyphicum est innocentiæ. Hinc illud apud Cyprianum sapientissimè scriptum libro de Liuore: *Meminisse debemus quo vocabulo Christus plebem suam appellet, quo titulo gregem suum nuncupet. Oues nominat, vt innocentia Christiana Ouibus æquetur: Agnos vocat, vt Agnorum naturam simplicem, simplicitas mentis imitetur.* E

MANSVETVDO.

ET imbellem, purum, simplicem, ac egregiè mansuetum hominem, eundémq; immaculatum, ac pectore candidissimo præditum hieroglyphicè significare qui volunt, Agnum pingere consueuerunt: id enim mansuetissimum eius ingenium exposcere videtur. Nam & ipso vocabulo ἁγνὸς puritatem castitatémque significat. Et antiqui sacrificuli augurésque Maximam hostiam ouili pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore. Comprobāt etiam hoc Sacræ literæ, & nostri Seruatoris insigne: Agnus, ab omni Christianorum antiquitate summa exceptus veneratione: de quo fertur illud à priscis vatibus dictitatum, TANQVAM AGNVS. Nam vt Agnum coram tondente obmutuisse, Agnum patibulo applicitum anniuersaria nobis commiseratio & ploratus redintegrat. Et præcursor ille Deo plenus, Agnum hunc intento digito commonstrauit. Hoc verò picturæ genus cùm synodo sexta iam antiquatū esse percepissem, neq; satis mihi faceret Latina traductio, ad Græca me contuli exemplaria, in quibus rem ita traditam inueni. Ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡ μὲν διὰ νόμου προϋποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένα κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀμνὸν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα, καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν, δι᾽ αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως τοῦ Θεοῦ λάλου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι καὶ τῆς ἐντεῦθεν γινομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως. Id est, *In quibusdam venerandarum imaginum picturis Agnus digito præcursoris indicatus delineatur, qui receptus est in effigiem doni illius optatissimi, quo genus humanum Deus Opt. Max. honestauit: cui Gratiæ nomen ab excellentia quadam indidimus. Ille enim sub eo velamento verum Agnū, ad quem dictata nostrorum veterum respexere, Christum Deum nostrum ostentat. Nos verò figuras, & descriptiones veterum, prout sunt veritatis notæ, præfigurationésque Ecclesiæ concessæ, honorificè atque libenter amplectentes, gratissimum tamen donum illud à Deo nobis liberaliter erogatum præferimus, ipsam rei veritatem, vt quæ illa veterum dictata iam adimpleuerit admittentes. Vt igitur quod perfectum atque absolutum est in picturationibus etiam, quæ omnium oculis obiiciuntur, describatur, Agnum: qui peccata mundi tollit,* CHRISTVM *Deum nostrum humana posthac effigie, pro antiquo Agno pingendum esse decernimus: quippe qui per huiusmodi figuram, humilitatem verbi illius quod à Deo processit, intelligamus: memorésque simus, eum nostri corporis exuuias suscepisse, ac perinde cruciatibus affectum morte nobis salutifera decessisse, mundúmque inde redemptum esse, manu quasi præuia doceamur.* Quid verò super his Latinus interpres, quid Doctores afferant, alij viderint. Decret. de consecratione, distinctio. 3. capit. sextam sanctam Synodum. Traducere enim mihi religio fuit,

Ouis vel Agnus maxima hostia.

F

A cùm illa iam sint ab Ecclesia recepta. Quin & Ouem pro mansuetudine poni passim videas, præcipuè verò in Euangelica, vti dictum, disciplina, vbi Oues ab Hœdis segregandæ prædicuntur. Vitam siquidem illi peragunt intaminatam, qui mansuetudinem amplectuntur, & ab eo qui mitis est, & humilis corde, suscipiunt morum rationem, paratíque sunt tanquam Oues ad iugulationem, si sit opus, trahi, vt Dominum imitentur. Sanè Ouem Hesychius hominem præ se ferre tradit in Diuinis literis, qui simplex admodùm sit, nemeníque noceat, & à perperàm factis abstineat: de quo plura alibi. Hœdi verò petulci sunt atque erratici, qui prærupta quæque rupium, & loca præcipitiis exposita consectantur.

OPVLENTIA.

APVD alios historiæ sacræ scriptores, Ouis est prouentus etiam & feracitatis indiciũ, cui Gręcæ dictionis vox ipsa etiam fauere videtur. Nam vt pleriq; interpretãtur, πρόβατον quasi πρόβασις appellatur, quod rerum earum opulentiã significat, quæ ad victum faciũt. Sed vt in Ouibus persistamus (latum enim est τȣ̃ προβάτȣ vocabulum) vbi Hesiodus ait, μαρναμένȣς μήλων ἕνεκ' οἰδιπόδαο, interpretes aiunt μήλων ἕνεκα de imperio & opibus debere intelligi: propterea quòd principes olim pastoralem vitam agere soliti sunt. Sanè veteres in tanto Oues honore habuêre, vt ex iis tantùm opes fieri existimarent, & pecuniam & peculium inde dicta Iurisconsulti tradunt, ideóque fictum Oues lanam olim auream habuisse, Hinc cùm Hercules ex Africana victoria nihil præter Oues abegisset, aurea mala secum asportasse dictus est, μῆλον enim dicitur Ouis, & ea locutione pomum vsurpatur. Sunt enim qui scribant in illis hortis, qui Hesperidum fuisse dicuntur, oleastros tantùm progerminari: alij autem cotonea ibi lætissimè prouenire tradunt, eáque à colore Aurea nuncupata. Nam quæ in manu Herculis poma tria statuuntur in antiquissimis ex ære statuis, cotonea sunt, de quorum, B significationibus loco suo inter arbores disseruimus. *Herculis aurea mala.*

FELICITAS.

IN Hetrusca disciplina obsaruatum inuenio, felicitatem ex Oue portendi: præsertim si Ouis insolito colore fuerit, quod mihi Virgilius optimè tetigisse videtur, vbi, Pollione dicit: *Æcgloga 4.*

Ipse sed in pratis Aries iam suaue rubenti
Murice, iam croceo mutabit vellera succo.

De quo legitur apud Hetruscos: *Purpureo aureóve colore Ouis si aspersa fuerit, Principi ordinis & generis summa cum felicitate largitatem auget, genus progeniem propagat in claritate, lætioreque efficit.* Ex quo nata inter greges Atrei aurea Agna, principium discordiarum illi ac Thyesti fuit, fratre scilicet inuidia fraternæ felicitatis exulcerato. Vnde illa citantur à Cicerone ex antiqua tragœdia Atreo, de Nat. Deorum III. *Aurea Agna Atrei.*

Addo huc quod mihi portento cœlestûm pater
Prodigium misit regni stabilimen mei,
Agnum inter pecudes aurea clarum coma.

Auream enim Agnam Thyesti puero natam, & Pausanias & Plato meminêre: animalque id ex lapide impositum eius tumulo, ciusdem rei monumentum, Pausanias idem attestatur. Esto autem hoc apud historicos. Sed felicia illa portendi ex euentis comprobatum, tunc præcipuè cùm Agnus natus esset vellere in fronte purpureo in villa Antonini cuiusdam plebeij viri, eo die atque hora, qua Geta, Antoninus inde nuncupatus, Mediolani natus est. Verùm is in cuius ædibus Agnus editus fuerat, cùm Imperium Antonino ex hoc portendi audisset ab Aruspice, de se dictum putans, ne fatum propalaretur, Agnum statim occidit, quod omen fuit Getam, qui & Antoninus vocabatur, vt subsecutum est, ab Antonino fratre necandum esse, quod apud Ælium Spartianum, & alios habetur: vsque adeò authores ea etiam quæ nihil attinent, in vsum asciscunt suum. Eædem Oues Diadumeno nascenti Imperium portêndere, cùm in agris patris Oues purpureæ duodecim natæ essent, quarum vna tantùm varia fuerat. Et Mathematici, quos tamen hîc ridet Ambrosius, eum ad eroganda multa idoneum, atque itidem ad acquirendum dicunt, qui inuadente in horoscopum Ariete fuerit in lucem editus. Nam hoc animal & vellus absque vllo dolore molestiáve deponit, & à natura facilè rursum eodem vestitur. In eandem ferè sententiam Ambrosius interpretatur diuinam legem, vbi Asinam Oue mutandam in sacrificiis instituta Dei iubent. Asina quidem animal laboriosum, Ouis verò frugi, & non parui prouentus. Fructu igitur mutandum esse laborem, dicit Dominus, id sub hoc verborum velamento subinnuens, quòd vniuscuiusque laboriosi operis finis ad fructum respicere debeat. Neque tamen ignoro esse qui simpliciter intelligi velint præceptum hoc, ea de causa, quod Asina sit immunda, idcóque in Ouem, quæ munda est, commutandam. Sunt qui hoc verborum inuolucro dicant, laborem & industriam omnem affectu simplici commendandam, per Ouem simplicitatem tantùm, vt etiam superiùs dictum est, accipientes. Qui verò profundiùs rem exquirere sibi videntur, liberandam aiunt animam ab iis quæ fructum non habent, cuiusmodi ea sunt quæ solo sensu percipiuntur, cùm fructus per Ouem omninò exprimatur, per Asinam verò sensus ipsi materiæ simpliciter appliciti. *Asinã Oue mutandam cur præceptum.*

MVLIEBRE OFFICIVM.

D

Nouę nuptæ in pelle lanata quid.

QVOD verò nouam nuptam veteres in pelle lanata considere iubebant, vestutum referre morem videtur, quòd id vestimenti olim vsui fuerit. Sed illud magis verisimile, quòd hoc gestu adductas, se ad præstandam lanificij operam merito polliceri videntur. Nam ad hæc vsque tempora plerisque Italiæ locis, posteros quàm noua nupta mariti domum ingressa est die, illi è geniali thalamo, manè prodeunti obuiam propinqui fiunt, colum, fusum & lanam, acum & forficem, rutabulum peniculum, quodque cuique in promptu fuerit instrumentum, omnéque vas domesticum offerentes: quò ea muliebris haud ignara officij, se non ad delicias & voluptates, sed ad faciendam lanam, & alia quæ frugi sint curanda, venisse reminiscatur.

FOECVNDITAS.

SANE quidem Iunoni regnorũ & opulentiæ præsidi, partuumq; sospitatrici, Oues ambiguæ, hoc est, vt Bebius Macer ait, cum duobus Agnis altrinsecus alligatis sacrificabantur à matronis, quæ gemellos peperissent. At Sicyonij graues Oues Diis beneuolis & fortunatis, quas ipsi εὐμενίδας, Athenienses σεμνὰς vocabant, felicitandæ rei domesticæ causa immolare consueuerunt. Herculi quoque diuitiarum & prouentus Deo, Ouis ramis quatuor imposita pro Boue, qui se sacris surripuerat, litasse perhibetur: vnde ipse Melon, & Mellus appellatus, quod Latinè diceretur Ouillus. In Pomi verò commentario plura super hoc narrabuntur.

PECVNIA.

ADHÆC, licèt Ouidius & alij non imperitè dixerint Pecuniam à pecudibus appellatam, quòd peculium, vti superiùs ostensum, olim omne à gregum numero censebatur, eáque de causa E

Æcgl. 2.

Maronianus Corydon diuitias ostentaturus suas dixerit,

Mille meæ Siculis errant in montibus Agnæ:

Ouis masculino genere.

illud tamen satis constat, æs priùs nota pecudum signatum à Seruio Romanorum rege; vnde Varro etiam, vt apud Marcellum est, *Vnum Ouem multam dictam* ait, cùm citatus neque respondit, neque excitatus est. Vnum verò virili genere dixit: siue quòd numum intelligeret, siue ad imitationem Homeri. Ab hoc Marcelli loco fragmentum est etiam in antiquissimo, quem Romæ vidi, codice. In cõmentariis tamen sacrorum Pontificalium crebrò lectum aiunt, hic Ouis, & hæc Agnus, ac Porcus: quæ, inquit Festus, non vt vitia, sed vt antiquam consuetudinem testantia debemus accipere. Ex quibus omnibus liquidò apparet, non ineptè Pecudem pro diuitiarum hieroglyphico accipiendam.

PHTHIRIASIS,

Vestes ex vellere Ouiũ à Lupis occisarum cur aptiores ad pediculos progignendos.

Carminum libr. 4. Ode 2.

SVNT qui hominem pediculositate confectum significare si velint, ouillam illi pellem inducant, quam Lupi caput impactis dentibus dilaceret: siquidem Ouium quas Lupus occiderit pelles, ac vellera, & facta ex his vestis, longè quàm cætera aptiora sunt ad pediculos procreandos. Quod cùm sit tum ab Aristotele, tum ab aliis receptum, quæsiere multi causam, illudque cupedinariorum experimento deprehenderũt, carnes huiusmodi quę lupinis dentibus laceratę fuerint, dulciores esse: quod tactum ab Horatio volunt, vbi inter ea quæ iucundiora deliciis regiis enumerat, Hœdum etiam ereptum Lupo recenset, quod ego tamen ad frugalitatem potiùs retulerim, vtpote qui eo loco parsimoniam in primis laudet, hisque tantùm carnibus fruatur, quæ aut inemptæ sint, aut nisi absumantur, perituræ. Vel ex eo magis iucundum, quia qui semel amissus erat, fit receptus. Sed vtcunque illi, sanè dulcedinis huius causam esse dicunt caliditatem, & igneam propè vim, quæ sit in anima Lupi, vtpote quæ ossa vel durissima in vtero liquefaciat, ariditate permollita, euenireque inde vt carnes faciliùs atque celeriùs putrescant, si morsu fuerint huiusmodi vitiatæ: lanásque identidem contaminatas, contagionem illam etiam in vestibus pertinaciter præseruare. Cæterùm sunt qui iudicent hoc non à calore, vel putredine prouenire, sed ab asperitate potiùs, &, vt Medicorum vtar vocabulo, Vellicatiua quadam vi, quæ carnem scabritie interterat, pruritúmque suscitet: vnde postmodum humanæ cutis humore corrupto, pediculi suboriantur, absurdúmque esse dicunt asserere vim illam à Lupi spiritu, morsúve vsque adeò in vellera diffundi, quæ totiens abluantur, solentur, depurgentur, inungantur, defæcentur, ac propemodùm excoquantur. Referunt verò venatores, & caupones, animalia quæ ictu vno procubuerint, vno, vt ita dicã, spiritu suffocata, solidiora, minúsque putrefactioni obnoxia reddi. Quare Homerus rerum omnium doctrina insignis, siue coria, siue lora commendet, Bouis ea dicit esse ἰφικταμένοιο, ictu quippe valido mactati. Itaque eorum quæ neque morbo, neque senecta pereunt, sed iugulatione, coria validiora sunt, neruosioráque. At quæ pluribus conficiantur plagis, difficultérque aut contanter exagitata delassatáque perimantur, præsertímque si ferro saucientur, facilè putrescere, neque in alterum diem asseruari posse. Eorum autem quæ tam lenta exanimentur morte, contaminatam vim & in pelles, & in vellera, quin & in vngues penetrare: præcipuè autem si mordentur à feris, vngues etiam ipsos obnigrescere, sanguine, humore, & medullis etiam ipsis præ timore & cruciatu contaminatis, indiciúmque id tabis esse. Quare minimè mirum, si contagio huiusmodi etiam

F

Homerus omniscius.

in vel

A in vellera diffluat, coriáque tentet, & omnia denique computrescere compellat. Atque hinc pediculositatis significtaum.

DISCORDIA.

DISCORDIAM verò & mores maximè dissimiles Ægyptij Poëtæque omnes significare cùm volunt hieroglyphicè, Lupum & Agnum, aut Ouem ponunt, Vnde apud Horat. legas,

Lupis & Agnis quanta sortito obtigit, Epo. Odo 4.
Tecum mihi discordia est.

Et de maximè inter se discrepantibus Ouidius ait,

Nat Lupus inter Oues.

Aiunt verò eam esse antipathiæ vim, vt plerunque Agni recenter nati, neque vllius animalis extra caulas effigiem intuiti, audito repentè Luporum vlulatu exanimascant, subitarióque eo perculsi metu, mortui concidant. Quinetiam periti rerum prædicant horum animalium inanima etiam in eadem naturæ dissensione perseuerare. Ouillas enim fides si aliis ex lupino intestino factis fidibus associentur & absonas & præ metu mutas permanere. Idem de tympanis & ouilla pelle & lupina factis accidere tradit Oppianus: simulac enim pulsantur, ouillum mutum esse, lupinum solùm exaudiri. *Lupi & Ouis antipathia.*

DE ARIETE.

FEROCITAS.

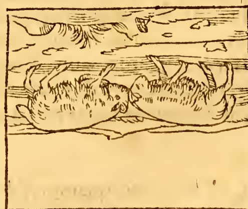

B SED quantū in Agno mãsuetudinis superiùs agnoscebamus, tantum in Ariete ferocitatis experimur: simul enim ac cornua accreuerunt, pugnacissimi fiunt neque se tãtùm in suo genere lacessunt, incursantésque inuicem arietant, verùm & homines impetunt in bellúmque prouocant. Vnde etiam dicterium celebratur, κριὸς ἀσελγοκέρως: qua fortè de causa Marti cœlestis Aries dedicatus, & si qua Planetis in humano corpore vis, fel à Marte regi dicitur: in eo verò sedes iracundiæ, & bilis. Et Adamantius immolatos apud Hebræos Arietes, apud nos iracundiam iugulari debere, putat intelligendum. *Aries natura ferox.*

BELLVM.

SIVE igitur pugnacitas hæc in causa fuerit, siue sanctiùs instituti homines, cùm aliqua affecti essent iniuria, vltionis procurationem non à se, vtpote qui ex mansueto & innocuo essent genere procreati, proficisci, sed ab hostium improbitate atque iniustitia, indicare, testatúmque facere vellent, indicturi cuipiam bellum, Arietem per Fæcialem præmittebant, quem in hostium fines immitteret: vel honestam ita causam suam ostensuri, quòd non nisi prouocati bellum gerere cogerentur: vel, quod alij malunt, vt hostilem agrum suæ iam prædæ expositum indicarent. Vtcunque sit, *Aries*, vt ait Hesychius, *vexilli nostri*, *hoc Crucis, hieroglyphicum est, Crux verò redemptionis: Aries ille*, inquam, *qui pro Isaache in holocaustum oblatus* C *est, in virgulto Sabech, vt Septuaginta ediderunt*, *à cornibus religatus.* Sabech verò Remissio interpretatur, quia Crucem, quæ remissionis virgultum fuit, præmonstrahat.

RIVALITAS.

SVNT qui riualitatem hieroglyphicè per Arietes duos cornibus se inuicem lacessentes significari dicant, quandoquidem in eiusmodi certationem amoris causa ferri eos perhibent: quippe qui offensionem intelligant sibi fieri, si quas amant Oues, ab aliis saliri conspexerint, quod Hirci plurimùm negligentes, susque déque ferre solent.

VENVS.

IN huiusmodi verò Venerei affectus hieroglyphicum Aries multis est veterum monumentis impositus. Nam qui ante Corinthi vrbem intra priores pedes Leænæ, quæ Laidis tumulo imposita erat, visebatur, libidinem nimirum eius meretricis indicabat. Erat & apud Eleos in tẽplo Veneris simulachrum eius insidens Arieti, Scopæ, vt Pausanias ait, opus, eique cognomen erat πανδήμιον, quod arietinæ procacitati videtur conuenire. *Aries libidinis hieroglyphicum.*

VETVLIPETA PROCVS.

NAM quantum ad Arietis libidinem attinet, per eum ita in nequitiam concitatum, hominem, qui vetularum concubitum affectaretur, nonnulli notandum censuêre: quòd is primùm vetustiores fœminas inire consueuerit, quarum facta copia nouellas minimè persequatur.

SALVBRITAS.

D

Mercurius cum Ariete quid.

MERCVRIVM autem aiunt apud Tanagræos cum Ariete humeris insidente solitum effingi cúmque κριοφόρον Pausanias ait appellatum. Erat id partæ salubritatis hieroglyphicum, quandoquidem Mercurius expiatione Arietis, quem circum vrbem gestauerit, pestilentiam, quæ Tanagras inuaserat, sustulisse dicitur: in cuius facti memoriam, die eius festo pulcherrimus quispiam ex Tanagræa iuuentute delectus, Arietem humeris impositum frequentissima totius ciuitatis pompa: circum mœnia gestare consueuerat.

CVSTODIA.

APVD Corinthios verò æneum Mercurij simulachrum visebatur, cui Aries assistebat. Causam fuisse Pausanias dicit, quòd Mercurium maximè omnium deorum custodire greges, prouentúsque ex eis augere persuasum sit. Sedenim cùm ita Mercurio facundiæ Deo præsidi Aries apponatur, maximúmque humanæ vitæ præsidium sit oratio, vt comici Græci dicterium est, minimè mirum, si Isocratis Rhetoris sepulchro Aries triginta cubitorum adsculptus fuit, in quo Siren cubitorum septem insideret: nam ea quoque orationis suauitatem indicabat. Et ferunt Astrologi, Mercurium in Ariete collocatum, orationis promptitudinem, & ex tempore dicendi facultatem dare. Sed ne ab Isocratis sepulchro discedamus, propè etiam mensa apposita, quæ Poetas haberet ac eiusdem præceptores, in quibus & Gorgias astronomicam sphæram inspectabat, & Isocrates ipse omnifariæ doctrinæ hauriendæ cupidus adsistebat.

HAMMON.

E

IN Saloninæ numo Aries est cum inscriptione, HAMMONI CONS. AVG. Animal enim hoc in veterum sculpturis frequentissimum habetur, præcipuéque Hammonem Deum, speciem illa sua reciprocicorni (vt Laberij dictum vsurpem) significabat. Hunc vulgus Iouem, Ægyptij Solem esse contendebant, cornuáque radios ostentare: de quibus alibi locupletiùs. Spectare tamen est

Gallieni numus.

in Gallieni numo Arietem inscriptione addita, IOVI CON. AVG. Hammonem verò veteres salutis Deum, vti Latini Iouem à iuuando, dictum interpretabantur, exque arietino capite eundem

De cuius oraculo à Gell. lib. 3. cap. 3.

Deum, qui omnium saluti prospiceret ἱερογλυφικῶς intelligebant. Hecatæus Abderita Ægyptios ait Hammonis voce vsos, cùm se inuicem salute præposita compellarent, allocutoriámque esse vocem, qua boni ominis causa Deum in primis ita venerarentur. Isque mos in plerisque nostræ pietatis collegiis obseruatur, vt quicumque pulsauerit, non priùs ad colloquium admittatur, quam ad Virginis Deiparæ salutationem responderit. Cúmque veterum mos esset, in mortuorum conditoriis bene defunctis ominari, eos Diis manibus commendabant: alij columnas, quæ sepulchris erigebantur, inscriptionis huiusmodi loco, arietinis capitibus hinc inde adsculptis insignibant, corymbis intermedio propendentibus, qui foliorum & fructuum varietate lasciuirent. Sed quod ad Hammonem attinet, scriptores rerum paruula quædam cornua in vtroque tempore eum habuisse ferunt. Qui verò

Hammon arietino capite.

penitiorem doctrinam perscrutati sunt, proprium id Iouis nomē apud Ægyptios fuisse tradunt. Alij dicunt arietinum caput ideò Hammonis esse signum, quòd is Ægypti rex, præclaris admodùm rebus à se gestis, in galea vsus sit arietini capitis insigni. Aiunt & cùm Herculi illi vetustissimo ad eum F visendi studio profecto se olim ostentaret, arietino capite, quem mactauerat, vertici suo imposito, & pelle ea villosa circundatum, alia pelle amictum Heroën admisisse. Et Saporis Regis gestamen celebrat Ammianus, aureo capitis arietini figmento elaboratum. Quod & insigne militiæ, & quasi sodalitatis cuiusdam suæ, recentissima memoria Carolus fortissimus Burgundionum Dux, Caroli V. Imperatoris auus adsciuit, aureum Arietis caput singulis pro gestamine imponendo, & Arietini capi-

L'ordre du Toison d'or.

tis cognomento sodalitatem vocando, eam Tottionis aurei vulgò appellarunt, quòd ea locutio caput arietinum lingua patria designaret.

DECVSSATIO.

De Ariete signo cœlesti.

SED vt hæc, quamuis ad vetustatis imaginem vsúmque facta, missa faciamus, appellat nos Aries ille toto cœlo conspicuus, qui rerum temporúmque diuisionem, æquásque vtrorumque portiones ostentat: vniformem toto anno diei noctísque partitionem, auctum & decrementum æquilibrio semper appensum. Cur verò Aries huic sit dispensationi præfectus, ea affertur causa: quòd proprium illi esse aiunt ab æquinoctio verno super dexterum latus incubare, veluti Sol quoque ad Septentrionales, quippe dexteras, vt Ægyptij statuunt, mundi regiones deflectit: ab autumnali verò æquinoctio sinistro incubat lateri, veluti etiam Sol in læuam declinare, & australia signa occupare conspicitur. Pari propemodùm ratione malorum semina ipsis fructibus inclusa, brumali die spontino motu conuerti in contrarias partes obseruatum: quippe quæ peracto iam omni maturitatis numero, natura opifice, quæ rerum omnium altrix est, retrò cedere, & ad radicem, ad propaginem, ad specierum earundem progenerationem tendere videantur.

PRIN

A

PRINCIPIVM ANNI.

APVD Astronomos Aries pro anni principio capitur,& eo notatur hieroglyphico,variáque est ingeniorum sedulitas istius rei rationem afferre conantium:Hebræis præsertim nonnullis Libram potiùs caput asserentibus, quòd par fuerit omnia perfecta, & seminibus fœta summo ab opifice creari, eo verò tempore fruges omnes maximè maturuisse. Quod verò Aries inde locum occupauerit, ex lege factum ad illius temporis solennitatem celebrandam, quo liberati sunt ex Ægypto. Sed quod aiunt tunc temporis nonnulli,quo mundus est genitus,Arietem cœli medium tenuisse: in mundi quippe vertice constitisse,quisnam id potuerit coniectare non video,cùm in sphærica cœli figura neque vertex,neque imum,neque ortus,neque occasus,qui eodem temporis articulo sint,iidem eodem momento gentibus omnibus dari potuerit. Nam nisi omnibus ea ratio gentibus inseruiat, admittenda non est. Solem verò qui dicat in hoc vel illo signo fuisse, nemo non intelligat. Astronomi quidem fuisse in Ariete volunt, & Virgilij doctrina non paruam his authoritatem adiungit, dum ita super verni temporis amœnitate canit: *Georg.lib.2.*

Non alios prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies,aliúmve habuisse tenorem
Crediderim:ver illud erat,ver magnus habebat
Orbis,& hybernis parcebant flatibus Euri,
Cùm primùm lucem pecudes hausêre,virúmque
Terrea progenies duris caput extulit aruis,
Immissæq; feræ siluis,& sidera cœlo:
B *Nec res hunc teneræ possent perferre laborem,*
Si non tanta quies iret,frigúsque calorémque
Inter,& exciperet cœli indulgentia terras.

Quòd verò Commentarij huius finem Virgiliani carminis amœnitate condire quæsierim, optime Lactanti,non ineptè me fecisse arbitror, qui te fortè gregalium rusticitate, stylóque modóque pastorali, virum tam elegantem, offensum & delassatum suspicabar.
Tu quicquid id fuerit, vt omnia amicorum soles, boni consule,& Pierium virtuti doctrinæq; tuæ deditissimum,vt facis ama.

***

I 4

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD PROSPERVM SANCTACRVTIVM, NOBILEM ROMANVM, DE IIS QVÆ PER LVPVM, HYÆNAM, Lyncem, Vrsum, Pantheram, Tigrim, & Vrum significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER VNDECIMVS.

NESCIO quo tuo fato acciderit (optime lepidißimeque Prosper) vt qui mortalium es iucundißimus in truculentißimas omnium feras incideris. Tibi enim ludis meis Aegyptiacis, quos propediem istic Pataui sum commissurus, ducti sorte obtigêre; Lupus, Hyæna, Lynx, Vrsus, Panthera, Tigris, & demùm Vrus, cum quibus tibi sit, quantum animis viribusque valeas, congrediendum. Has omnes vel captiuas facias, vel cicures, vel conficias, vel fortè etiam deuores necesse est, lege ita sodalitia, cosmogerijs comitijs decernente mandantéque exceptione, quæcumque poßit excogitari, summota penitùs. Scio, adhæc, firmißimi licèt animi iuuenis, totus es commotus, qui à bestiarum venatione pastúque semper abhorrueris. Nolim tamen putes edictum in te factum acerbi quicquam, aut æquum iustúmve minùs continere, quod ea potiùs de causa decretum est: quia nouæ indomitæque feræ cicurandæ cùm essent, neminem habuimus, quem in huiusmodi negotio tibi præferendum existimaremus. Tanta enim est vultus animiq́; alacritas tui, vt facilè speremus, simulac in theatrum descenderis, illaśq; furorem, feritatem, rabiem, aut sæuitiam quæque suam in te concitarint, futurum, vt tu sola Gelasini tui hilaritate omnes actutum mansuefacias, & simulac semel arriseris, adblanditúsve fueris, ad pedes tibi omnes e uestigiò procubituras. Vidimus enim sæpiùs homines quauis bellua ferociores, quos tu, vti tuus est mos, dicto aliquo salso, aut liberiore aliqua admonitione tactos, castigatósque contra te irritaras, simulac furore perciti, & impotentes irruerent in te minabundi, ad solam vultus tui iucunditatem, veluti aliqua incantatione perculsos substitisse, consternatósque animi omnem statim indignationem amisisse, sponteque tibi sese dedere, & quibuscumque rebus gratificari possent obsequium polliceri. Quare cùm velut Orpheus lyra, modulisque tu sola illa comitate fretus tua, ferocitatem omnium mitiges, furorémque delinias, agè nulla iam contatione exhibitas à me feras aggredere, victoriam ex illis omninò reportaturus: quia in Aegypticorum fanis alitæ atque educatæ literas mihi videntur didicisse. Proinde facilè erit iuueni literatißimo eas quoquo volueris trahere, & ad omne obsequium paratißimas efficere, id quod iam in Lupo, qui prodijt primus experiri potes.

E

F

DE LVPO.

PERINIQVE mihi facere videntur, qui Ægyptios solos de brutorum cultu derisui habent, atque conuitiis & cauillationibus etiam persequuntur, cùm nationes ferè omnes eadem fuerint superstitione aliquando contaminatæ, præsertímque tota Græcia, quæ maximè omnium sapientiam ipsam aluisse prædicatur, Romanáque respublica, apud quam cæremoniæ primas semper partes obtinuêre. Græci enim Lupum in honorem Appollinis venerabantur, in Martis atque adeò Romuli Remíque venerationem Romani. Alias etiam belluas afferre possem, quæ apud hos & alios, diuinos sibi honores asciuêre. Sed quoniam de Lupo dicere propositum est, quod ad eum attinet præcipuè prosequemur.

Virg. Æn. li. 9. vbi etiā Lupus dicitur Martius.

APOLLO.

Lupus Apollini dicatus.

FVIT autem, vti dictum, fera hæc plerisque locis Apollinis memoriæ dedicata, eiusq́; simulachri ea asseritur causa: quòd oculorum acie potens adeò sit, vt noctis tenebras euincat, acutissimo quippe polleat visu, intempestáque nocte, etiamsi Luna sileat, clarissimè tamen intueatur, & in prædiis inuadendis post nocturnam famem antelucanum tempus obseruet, à Sole autem totum est lucis beneficium. Vtraque verò de causa: & quòd potens lumine esset, & quòd ante lucem prodiret ad prædam,

A prædam, Lycopolitana Thebaidos in Ægypto ciuitas hieroglyphicum Lupi forma Apollini dedicauit, eique in Lupi specie sacra faciebant: tantóque apud eos ciues cultu habitus est, vt cùm Lupum tanquam Deum venerarentur, soli ex Ægyptiis Ouibus vescerentur. Hinc ipsum Solem Homerus λυκηγενέτην vocat, non ea quidem causa, quòd in Lycia genitus credatur: nam fabula hæc, vt Heraclides Ponticus asseuerat, recens admodùm est, neque temporibus Homeri adhuc cuiquam innotuerat, sed veluti diem ἠριγένην, propterea quòd ἦρ, hoc est, diluculum generet, ita Solem λυκηγενῆ dixit, quòd matutini splendoris author ipse sit, vel potiùs quòd Lycabanta progeneret, hoc est, annum, cui nomen, vt nonnullis placet, à Luporum similitudine quadam inditum: illi siquidem auctos imbribus fluuios tranaturi, caudas mordicùs inuicem apprehendunt, longóque ordine seriatim aquis immerguntur, tutóque transmeant, id quod Sol ipse in animalibus Signiferi prætereundis facere videtur, dum continuata quadam serie finem vnius, alterius principium facit. Sanè aliquot in signis Apollinis Lupos adsculptos videas, de quo diximus in Ancilib. Colebatur & apud Athenienses in Apollinis gratiam Lupus, quíque fortè animal id interfecisset, lege damnationis promulgata parare iubebatur, quæ ei funerando forent necessaria: vt ita magistratus quod sui iuris esset officium executi viderentur, & religione Respublica solueretur. Eam huiusce cultus nõnulli causam memorant, quòd Latona prægnans per 12. dies in B Lupum transmutata, Delon se contulerit, vbi illi facultas pariundi fuit: quapropter Lupæ certa anni dimensione omnes intra dierum 12. spatium pariunt, quod Philostephanus tradidit Commentariis, de quo inferiùs latiùs.

Macro. idē Satur. lib. 1. cap. 17.

Hom. Ilia. lib. 4.

Athenis Lupi sepeliebātur.

MARS.

MARTI idem dedicatus, siue, vt est in fabulis, propter Romuli Remíque educatũ, quod deridet Festus, qui velit non à ruma, sed à virtutum magnitudine vtrique fratrum inditum nomen, quòd ῥώμη, notum apud Græcos vocabulum, fortitudinem significet, vt inde scilicet ij nomen adepti sint, veluti ἀπὸ τῆς ἀλκῆς Alcides, siue propter ipsam voracitatem, quæ in bello crudiuora est: inde in Sacris etiam literis legas, *Gladius meus deuorabit carnes.* Hinc & Mauorti nomen, vt nonnulli arbitrati sunt, quasi mares vorantem dicere voluissent: bellatores enim mares esse debere, & mares dici, alibi ostensum. *Martios* porrò Lupos Virgilius *Martiales* Horatius vocat. Et apud Plautum eos in tutela Martis cognoscit Strabax adolescens, ita profatus: *Puit ædepol Mars meo iratus patri: nam Oues illius haud procul absunt à Lupis.* Græci sanè Poëtæ λυκόφρονας vocant strenuos bellatores: validi enim omninò sunt Lupi, & in fallendis hostibus astutissimi. Robur verò eorum plurimùm in armis est, vt apud eundem Plautum:

Lupus Marti dicatus.

Quasi Lupus ab armis valeo, clunes infractos fero.

Ob astutiam verò Pindarus aduersus inimicos comparare se vnumquemque monet λύκοιο δίκαν, more Lupi: ad id scilicet respiciens, quòd Lupus tortuosis ambagibus vestigia perplexa ponit mo- C dò hac, modò illac procurrens, vt non facilè, qua te parte sit inuasurus, aspicias.

Lupina audacia præditos. Hesichius.

RAPTOR.

BELLICOSIS verò viris plerísque omnibus is natura mos insitus, vt conuectare iuuet prædas, & viuere rapto, id quod etiam inter præcipua virtutum suarum præconia, magnificè atq; gloriosè admodùm recensere solent. Vnde furacem & raptorem hominem per Lupum ostendi, multi aptũ & congruens existimarũt hieroglyphicum: quod quidem minimè alienum est à veterum disciplina, eorum maximè Philosophorum consensu, qui palingenesiam posuêre, vt remotiorem doctrinam illam, quam ab Ægyptiis acceperant, nouo commento huiusmodi fabularum inuolucris occultarent. Illi enim hominem, qui semper promptus & paratus fuisset ad rapinas, post obitum in Lupum abire tradiderunt, vt in Phædone Socrates: quæ tamen dictata Porphyrius & Iamblichus non sunt passi diutiùs in tenebris latitare: sed quid ea sibi vellent, latissimè omnia pandere curæ pretium habuêre. Hos secutus Poëta Claudianus, prædones ait, ab Rhadamanto Lupis obiici solitos, ridiculéque, vt assolet Aristoph. Simonem bonorum publicorum depeculatorem exprimi per Lupum à Nebulis iocatur. Et Lupi nomen in Diuinis literis, vt obseruarunt Theologi, non secus ac Vulpeculæ, semper in mali cuiuspiam significatum accipitur. At cacodæmon est interdum Lupus, plerumque tamen raptor in Euang. *Intrinsecus autem sunt Lupi rapaces.* Quod verò Iacob ait, *Benjamin Lupus rapax, manè capiet prædam vespere autem reddet*, de Pauli conuersione dictum & Eucherius & alij plerique putant.

Militum natura, & hieroglyphicum.

IMPRO

IMPROBITAS MERETRICIA.

D

ET qui meretriciam improbitatem per Lupæ simulachrum significari contendunt, hieroglyphicum nimirum id à rapacitate desumptum autumant. Notum enim, meretrices Lupas appellari, & inde Lupanaria dici. Ea de causa Messalina flagitiosum Imperatoriæ maiestatis dedecus, Lyciscę nomen mentiri delectabatur, de qua Satyricus Poëta:

Iuuenalis.

Tunc nuda papillis
Constitit auratis nomen mentita Lyciscæ.

Cicero in Miloniona, *Clodius semper secum scorta, semper Lupas ducebat.*

FORMIDATOR INANIVM.

Lupi trepidatio ex lapidum strepitis.

ATQVE hoc tam bellicosum, tam noctiuagum animal, minima quadam re, lapidis quippe alicuius audito tantùm strepitu, terreri solet. Vnde sacerdotes Ægyptij, si quem vanis rumoribus, & inanis rei formidine consternatum indicare vellent, hieroglyphicum ex Lupo & saxi telo aliquo propè assito facere consuerunt: ita enim est eorum ingenium: vt qui neque ferrum euitent, neque fustem tremiscant, lapidem tantùm impendiò perhorrescant, cuius ictum adeò perniciosum sentiunt, vt qua parte tacti fuerint, computrescant, vermibus quàm ocyssimè redditis. Quinetiam reperti sunt, qui vel duorum concussu lapidum strepitum cientes, ferocissimos à se Lupos abegerint. Nobis pueris narrare solebat Laurentius pater, homo minimè vanus aut fabulosus, cùm is ex Noricis Alpibus in Bellunensem agrum descenderet, via plurimum scrupulosa, sibi nocte præuento ad quintum ab vrbe lapidem repentè tres Lupos visendæ magnitudinis apparuisse, quos cùm qua ratione summoueret secum agitaret, id sibi diuinitùs incidisse menti, vt deiecto in terram retinaculo, quo per noctem Equus ad præsepe religabatur, altero capite manu comprehenso, id cœperit ponè trahere, quod quidem annulis fibulísque aliquot ferreis præditum, cùm ingentem per viam strepitum cieret, saxeósque scrupulos quotquot incursando offendisset, excitaret, perterrefacti repentè Lupi, quasi vis magna canum incubuisset, præproperè fugam arripuerunt. Non prætermittam super hac Lupi trepidatione, hominem à Lupo præuisum subitò consternari, & vocem amittere, quod non ex Virgilio tantùm, sed & ex Platone in Politicis habetur, atque ita vice versa, si homo priùs Lupum viderit, eum eadem pati.

Patris I. Pierij factū.

E

Plato lib. 1. de Republ. & Theocritus in Idyllio ξ.

INDEMNIS FVGA.

De hoc veneno Plin. li. 8. cap. 22.

HOMINEM in hostes illapsum, qui parua admodùm iactura facta euasisset, ostendere si constituissent, Lupum extrema cauda glabrum facere consueuerant: is enim agitatus à venatoribus, quasi conscius sibi amatorium virus exiguo eius inesse villo, ne captus humanæ omninò satisfaciat voluntati, cum abiicit: aiunt enim non idem pollere, nisi viuenti direptum.

TVTVS RECEPTVS.

F

EVM verò qui vel prædatū, vel in aciē progressus, maiore incumbente vi quàm sustinere se posse confideret, se nulla accepta clade in tutum recepisset, indicare si vellent, currentem Lupum, cauda præcipuè sub vterum immissa reductáque, proponebant. Summa enim Lupo calliditas in periculis declinandis, primúmque illi studium fuga sibi cōsulere, seq; sospitem syluis reddere, vnde λύκος πρὸ τῆς βοῆς φεύγει, habetur in adagiis. Reducere verò caudam sub vterum, præcipuum est signum pauitantis. Quod cùm Maro noster non ignoraret, ingenium eius descripsit his versibus, quos recitare non pigeat.

Adagium.

Æne. li. 2.

Ac velut ille, priusquam tela inimica sequantur,
Continuò in montes sese auius abdidit altos
Occiso pastore Lupus, magnóque iuuenco,
Conscius audacis facti, caudámque remulcens
Subiecit pauitantem vtero, syluásque petiuit.

ABORTVS.

Lupi cum Equa diffidentia.

SACERDOTES iidem Ægyptij si mulierem abortientem indicare vellent, picturam eam instituerant, qua Lupus ab Equa calcibus impeteretur, vel aliquo modo calcaretur: propterea quòd persuasum habebatur, ita ea inter se natura diffidere animalia, vt prægnās Equa, si Lupum tetigisset, statim abortum faceret, neque hoc effici de tactu solùm, verùm etiam si vestigium tantùm illius pressisset, tantam inesse Lupo veneficij vim, vt omninò abortiret.

A

AB INFORTVNIIS POTENTIOR.

LONGE verò diuersum illud, quòd hominem ex infortuniis calamitatibusq; beatiorem, potentioremque factum significare si vellent, Equum, in cuius clunes Lupus morsum infixisset, effingere consuerunt: fuerunt enim Equos, quibus dimicatio cum Lupis fuerit, præstantiores reddi. Eos Græci λυκοσπάδας, nos volsilupos dicere possumus: non ea quidem de causa, quam nonnulli commenti sunt, ita eos, à frænatis Lupis, vtpote animosis ferocibus appellatos, sed quia multorum experimento compertum est, pullos, qui cum Lupo certarint, euaserintq; in bonos & velocipedes mox euadere: huiusmodi enim euentus Equos & animosiores & perniciores reddi: imò quia & animosi & agiles fuerint, effugerunt: factóque ita in feris periculo solemus eos approbare, idque omnium consensu receptum. Qui tamen ab iniuria ita ferox euadi, longè ignauior fit naturæ secreto quodam, si, vt Pamphilus lib. Rerum naturalium tradit, Lupi vestigium calcarit: tunc enim ait, eum cruribus obtorpescere. Quinetiam tanta est illi cum Equo naturæ dissensio, vt eum quamtumlibet ferocem & generosum, vel mortuus & terra conditus absterreat: inuentíque sunt hodie qui omniuolam Principum quorundam impotentiam elusuri, cùm Equum haberent insigniorem, quem loci dominus sibi deposcebat, admoniti sunt Lupinum intestinum in via qua producendus erat Equus, clanculum sepelire, eaque mox Equus in Principis conspectum eductus, simulac intestini odorem sensit, nulla vnquam agitatione, nullísque stimulis impelli potuit vt eà transiret: atque ita vel sternacis, vel indomiti, vel renitentis accepta nota, repudiatus à Principe, priori domino suo relictus est. Addam & hoc naturæ miraculum: Equis torminum doloribus cruciatis nullum præsentius esse remedium, quàm intestini lupini cinctus, quem Romæ in vsum huiusmodi asseruari apud plerósque comperi. Quod verò de consternatione dicebamus, nõ sunt noua hæc commenta: vt terriculamenta
B infodi soleant, quæ vel hoc, vel illud animal insigniter abhorreat. Nam apud veteres quoque viguit hæc superstitio, vt eo loco, quà iter acturi sunt Equi, in fossa aliqua his terrorem incutiant, & ab incœpto cursu aliorsum auertant, vel consternati vlteriùs progredi recusent. Porrò Amphionem Thebanum memorant Pelopi quædam tradidisse, vt ob iter sepelirentur, quibus non Oenomai monò Equi perterrefacti sint, verùm omnes quotquot illac in posterum cursum arripuêre, extitisséque loco nomen Taraxippo, de re inditum.

Equi & Lupi dissensio.

IMPATIENS FAMIS.

IDEM hominem famis impatientem exprimere si curassent, Lupum vel hiantem ore, vel terram mordicùs apprehendentem hieroglyphicè figurabant. Lupus enim cùm prædæ inhiat, rictu latè diducto currit, alioqui si prædæ copia non fuerit, peculiare habet, esuriens terram deuorare. Sunt tamen qui non hoc ad saturitatem à Lupo fieri contendant, sed vt iumentum aliquod inuasurus grauior & ponderosior factus, prædam citiùs defatiget, cui statim, qui mos est illi, se dentibus appenderit, quæ quidem est Alberti opinio. Sed quoniam ita in Luporum ingenium incidimus, non iniucundum relatu fuerit quod apud eundem authorem de Lupi cuiusdam industria pro comperto ponitur: hunc scilicet cùm animaduertisset syluestrem quandam Suem cum numeroso fœtu ad locum auena satum itare, pabuli gratia, offendissetque prostratum arboris truncum ramis etiamnum prostrantibus, arrepto in os ligno librarum circiter XI. super truncum efferri saltu assueuisse, ac in ramos repere, mox adueniente cum prole Porca, vnum cursu rapido de Porcellis arripit, in arborem festinanter scandit, ibíque tutò consistens rapto potitur, & in matris conspectu frustrà adgrunientis & sæuientis filium depascitur.

Ibidē Plin. lib. 8. c. 22.

Lupi industria.

C

PROPERANTIA.

CELERIVS quid maturatum per Lupi catulum significari semel tantùm reperi: Lupam enim intra XII. párere dies fabulantur Ægyptij. Sedenim Philostephani super hoc verba, vt locum superiùs tactum ampliemus, quantum mihi videtur, non rectè accepta sunt, qui libro, cui Commentaria nomen fecit, dicere videtur, XII. esse certos anni dies quibus Lupæ omnes pariant. Aristoteles sanè, quòd fœtum XII. tantùm gestent dies, esse inexploratum sibi profitetur: perinde ac illud etiam, quod aiunt, eas semel tantùm in vita párere.

ANCEPS CONSILII.

VVLGATVM autem & adagiis & hieroglyphicis illud est, hominem qui Lupum auribus teneat, significare quempiam in eo statu, quo negotium aliquod neque relinquere, neque exequi tutò possit. Nam res prouerbio confirmata, & fertur in primis, Tiberiíque præcipuè vsurpatione dictum repetitum. Et Phormione Terentius, Antiphonem dicere confingit auribus se tenere Lupum: neque quo modo dimitteret eum à se inuenire posse, neque qua ratione retineret, scire. Et causa eius ambiguitatis spontè satis manifesta est, quam hîc repetere mihi minimè necessarium videtur.

Auribus Lupum tenere quid.

Suetonius in Tiberio.

VENEFICIORVM AMVLETVM.

D

ILLVD potiùs referam, hominem tutum à veneficiis per Lupi rostrum significari: quòd persuasum est id si portis præfixum fuerit, venefica ei non obesse familiæ, quæ ædes illas inhabitet. Hæc verò veneficiorum commemoratio adducit in memoriam mihi, homines in Lupos transformari minimè olim fabulosum habitum. De Demarcho enim Olympionica, qui demutatus in Lupum, decimo pòst anno rursum faciem receperit humanam, apud Pausaniam legere est, & apud Plinium: peculiaréque id Arcadibus fuisse, vt trans paludem quandam prouecti, in Lupos abirent, & si per nouennium humanas carnes abstinuissent, decimo pòst anno eòdem reuerti, vnde transuecti fuerant, ac in homines redire, decem annorũ addito senio. De etiam Augustinus de Ciuitate Dei, Varronem ait hæc de Arcadibus memoriæ tradidisse.

Pli. li. 8. ca. 22.

PEREGRINVS.

CIVEM ex Boue, animali quippe domestico, nobiscum alito atque educato significari loco suo diximus. Ex Lupo autem peregrinum intelligi, historia eadem ostendit. Danaus enim cùm in Argiuos mouisset, peteretque Gelanorem expelli, qui tunc Argis imperabat, Lupum & Taurum pugnantes conspicatus, se Lupi vice statuens, quinam foret pugnæ exitus operiebatur. Lupo verò victoria potito, ædem Apollini Lycio vouit: atque ita rerũ potitus est, cùm facilè ciuibus persuasum esset, Deos victorem Danaum per portentum eiusmodi designare, quòd Gelenor inter eos educatus esset, hic verò peregrinus foris aduenisset, itaque in Imperium ascitus expulso Gelanore: eáque de causa in Argiuo foro Lupi & Tauri inuicem pugnantium effigies ex ære quàm diutissimè permanserunt, quas Pyrrhus Epirotarum rex inspectas exhorruit, domestici admonitur oraculi, tunc instare sibi fatalem diem, cùm Lupum & Taurum pugnantes aspexisset. Quantum verò pertinet ad portentum, eadem sentiunt Pausanias & Plutarchus, Gelanorem per Bouem, Danaum per Lupum acceptos: sed in re gesta referenda in diuersa abeunt, quòd Plutarchus Danao portentum oblatum scribit, Pausanias ciuibus animaduersum, ciuilíque contentione de Imperio certatum, dilatísque in alterum diem comitiis, manè monstrum id accidisse, populíque iudicium fuisse, vt Danaus in regnum admitteretur, Gelanor profugus solum verteret.

Pyrrhi Regis prodigium.

E

MACEDO.

MACEDONEM Herculis comitem, qui sub Osiride militauit, ea de causa per Lupũ sculptum intelligi, Diodorus asserit: quòd is Lupi gestamine delectaretur. Iam & Romani veteres Lupum inter militaria signa statuère.

SALII.

IN recentiorum verò Impp. Theodosij, Honorij, & quorundam aliorum domestico canone, quo legiones ordinésque totius eorum militiæ recensentur: Saliorum quoque habetur insigne, qui eo appellari nomine, sub militum Præsentiali nuncupato, militabant: parma quippe, cuius aureus erat vmbilicus, quem ruber ambibat circulus, hunc alius latior violacei coloris admodùm diluti, in summo cuius rosa erat, à medio Lupi hinc inde dimidij duo, qui ad florem supernè positum spectabant, mox parma rubro margine claudebatur. Minimè verò mirum, si qui Saliorum sibi nomen adsumpserant, Martis etiam animalia in gestaminibus habere voluerunt.

Saliorum insigne.

F

AVGVRIVM MORTIS.

IN aruspicina sanè inuenias Lupum mortis auspicia fecisse: Maximino enim Imperatori, viro & Thraci & bellicosissimo, exitium portenderunt Lupi circiter quingenti simul ingressi vrbem: in quam ipse se receperat, cùm in Italiam aduersus Maximum & Balbinum profectus est. Et coloniam quam C. Gracchus instaurata Carthagine, quam Iunoniam appellauerat, deduxisse fertur infelicem futuram Aruspices dixère: propterea quòd Lupi bis metas ibi positas subito incursu subuerterant, infaustum huiusmodi ostentum esse asseuerantes. Et ea Iudæorum clade quam sub Hadriano passi sunt, Lupi & Hyænæ per vrbes passim irruentes vlulabant.

Lupi aliquãdo portentosi.

PESTILENTIA.

APVD Philostratum Lupus futuræ pestilentiæ signum est, vbi Palamedes, propterea quòd Lupi ex Ida frequentes in pueros qui castris ministrabant, impetum fecerant, suadet Apollini Lycio sacrificandum, qui feras eas suismet sagittis interficeret, ac simul imminentis pestilentiæ calamitas summoueretur. Apud Sicyonios templum erat olim Apollini Lycio dicatum ea de causa, quòd ferunt aliquando Lupos ita eorũ gregibus infestos, vt nullum possent ex re pecuaria fructum percipere: quare cõsulto Deo responsum acceperunt, ex ligno quodam arido, quod humi iacebat, corticem detrahendũ, eumq; admixtum carnibus feris exponendũ, quas cùm illi gustassent, internecione periêre. Sed & apud

Palamedes cur Apollini Lycio sacrificãdum suaserit.

A Throezenios Dianæ Lyceæ templum fuit ab Hippolyto dicatum, inde, vt Pausanias putat, expulsis Lupis.

PROSPERITAS.

FELICIORIBVS verò auspiciis Lupa geminos Marte satos educat. Trogo enim commentum placet, ea de causa Romulum & Remum Martis filios dictos, quod nutricem Lupam habuerint: propterà quòd Lupa in Martis tutela esset: hinc antiqua Romæ tot extant monumenta, in quibus Romulus & Remus parui atq; lactentes lupinis vberibus inhiant. Eadem in somnis vberibus suis Seuerū alit in Imperij futuri præsagium. Neque prætereundum ꝙ Geloni Syracusano adhuc puero, & in scholis rudimenta prima discenti, Lupus auxilio fuerit, vt imminenti vitæ periculo subduceretur. Nam cùm & præceptor eius, & frequentes discipuli in ludo literario essent, visendæ magnitudinis Lupus irrupit, Gelonisque tabulis morsu arreptis ire foras properabat. Gelon haudquaquā territus, ne tabellis priuaretur, eas manu non segniter tenens Lupū sequebatur: posteà verò quam foras processêre, gymnasiū repentè corruit, magistrumq; & cōdiscipulos oppressit, Gelon incolumis euasit. *Lupæ & Lupi auxilium memorandū.*

HYÆNA.

ERAM penè Hyænam præteriturus, authorum offensus perplexitate, tam diuersa super ea tradentium, vt parum cognita esse animalia suspicarer: sed quoniam non ei legi addictus sum, vt animalium historiam perscribam, sed quæ tantùm ad Ægyptiorum commenta faciant perquiram, cuiusmod ea sint, ex iis quæ colligimus, intelliges. B

VICTVS HOSTIS.

HIEROGLYPHICVM Hyænę præcipuum erat, contētionem, vt apud Æyptios sacerdotes reperi, significare. Quod si victū hostem intelligi voluissent, eum à dextro latere statuebant; ꝙ aiunt, si ad dexteram conuersa cum venatore pugnam inierit, eam semper esse potiorem. Nam cùm flecti nisi circumactu totius corporis nequeat, spina continua per collum & dorsum totum porrecta, prægressi hominis vestigia occupare conatur: quod si successerit, quasi magica quadam vi, quæ in eius tantū dextera corporis parte pollet, alienari mente circumuentum hominem, & si Equo insideat, decidere: atq; ita omninò victum interfici. *A Plinio lib. 28. c. 8.*

VICTOR HOSTIS.

SIN victorem hostē significare vellent, animal idem cum venatore ab læua congressum effingebant, ꝙ diuulgatum est Hyænam si non ab læua hostē occuparit, nihil ea magica vi pollere: ipsam verò quasi attonitam deficere, ac nullo penè negotio capi. Sed enim quæsierit aliquis, si pingēda sit Hyęna animal orbi nostro incognitum, qua figura sit. Tradunt eam magnitudine & colore Lupi præditam, hirsutiorem tamen, acie in vtraq; oris parte perpetua, oculo vario, & colores mutante, nullis gingiuis, dente cōtinuo, equina iuba per collum & dorsum totum setis durioribus inhorrescenti: neque imaginarium esse animal, vt plerique suspicantur, de quo grauissimi tot authores permulta quam diligentissimè disseruerunt, quæ nisi ex vsu iis cognita fuissent, haudquaquā puto eos in ire vna atque mendaci vsque adeò laboraturos. C *Ibidem Pl.* *Hyæna descriptio, à Plin. lib. 8. ca. 30.*

MORVM INSTABILITAS.

INSTABILEM verò quempiā, nihil quippe in eodem vitæ tenore ac modo quē sibi proposuisset, perseuerantē, sed aliàs quidem probum, fortem, audacemq; tam animi quàm corporis sui domitorem, aliàs verò improbum, inualidum miserumq; & ad cupiditates omnes impotentem, significare si vellent, Hyænam itidem hieroglyphicè proponere consuerunt: huic siquidem animali vtramque inesse naturam, & alternis annis esse marem, alternis fœminam fieri Ægyptij pręcipuè prodiderunt, & Ægyptios secuti pleriq; alij. Cæterùm Aristoteles cōmentitium hoc esse profitetur, vulgoque persuasū eas annua vice sexum permutare: quia captæ aliquot (perquàm raro autem capiūtur, præsertim fœminæ) tenellæ adhuc siue genitalibus fuerint. Marès enim impendiò timent libidinis æmulos, & ideò grauidas custodiunt, morsuq; prolem masculam vbi detur occasio castrant. Licèt non sum nescius traditum à grauissimis authoribus, habere quid Hyænam sub cauda positū figura simile genitalis fœminę sed sine vllo meatu, sub quo meatus excrementorū sit, virile verò similiter atq; in Lupis & Canibus habetur. Fœmina etia præter suum illud, simile vt mas habet sub cauda sine vllo meatu, quo excrementorum meatus est, sub eo genitale verum habet. Id ita esse contendit Aristo. qui difficulter vnicuiq; Naturæ miraculo videtur assentiri. Sed miror ni hoc tam veteres quàm recentiores authores diuersos ab Aristoph. tam constanter ire: quod ab iis temerè fieri haudquaquàm adduci possum, cùm præsertim Ælianus Historiæ huiusmodi scriptor diligētissimus tradat, τὴν ὕαιναν τότε μὲν ἄῤῥενα εἰ θεάσαιο, τὴν αὐτὴν εἰς νέωτα ὄψει θήλειαν εἰ δὲ θήλειαν νῦν, μετὰ ταῦτα ἄῤῥενα. κοινωνοῦσι δὲ ἀφροδίτης ἑκατέρας, καὶ γαμοῦσί τε

ἐκγαμοῦνται, ἀνὰ ἔτος πᾶν ἀμείβουσαι τὸ γένος, *Hyænam si quando quis marem inspexerit, eandem mox fœminam videbit; sin modò fœminam, posteà marem aspiciet. Promiscuè verò coitu alterutræ coniunguntur, ineuntque & ineuntur, per annum vnum sexus vicißitudinem alternantes.* Quiquidem author, cùm Aristotele longè posterior fuerit, id scriptis credere minimè ausus esset, nisi aut compertum ipse, aut fide dignorum testimonio certum habuisset. Accedit & Tertulliani scriptoris & doctissimi & diligentissimi authoritas, qui ita scribit, *Hyænam si obserues, sexus annalis est, marem & fœminam alternat.* D

ADVERSÆ FORTVNÆ DOMITOR.

ADVERSAS verò calamitates, & infortunia toto vitæ cursu intrepidè superantem hominem insignire si vellent. Hyænæ corium indutum eum pingere solebant: quippe quòd ex Magorum superstitionibus persuasum est, qui corium id induerit, aut aliquis ex eo secum habuerit, quaquà eum vel per medios hostes penetraturum, neque futurum quenquam qui illi iniuriam inferre ausit, vsqueadeò hinc eius incolumitati cautum esse, vt iam credi possit, eos qui linguam Hyænæ sub pede habeant, quod idem Magi perhibent, à Canibus minimè tanquam Scipiones alteros latrari.

Plinius lib. 28. cap. 8.

LARVARVM LACESSITOR.

HÆC ab Ægyptiis sacerdotibus super Hyæna tradita sunt. Vnum addidêre Latini, ac pulcherrimum quidem hieroglyphicum, vt si hominem laruas, vt ita dicam, incessentem, neque defunctorum quiescere permittentem, maledicta quippe & accusationes in mortuos ingerentem comminiscentémque notare vellent, Hyænam in sepulchretis monumentum aliquod effodientem faciant: cùm satis exploratum sit ab vno hoc animali sepulchra erui inquisitione cadauerum, quòd sit humanæ carnis auidissima. Iulius Capitolinus eas Belbos appellatas ait in vita Gordiani tertij, decémque tunc temporis fuisse in vrbe Roma profitetur. Visa verò tunc est illa dentis vnius perpetua series, qua prædita est Hyæna: id quod ne mirum adeò sit, in quibusdam etiam hominibus aliquando spectatum. Nam Prusiæ regis filius vnum tantùm os habuit dentium loco, obque id Monodos appellatus. Ita & Pyrrhus rex Epirotarum. Porphyrius eo commentario quod de abstinendo ab esu carnium conscripsit, ab Indis ait Hyænam hanc Crocutam vocitari: sed Crocutam authores diuersam ab Hyæna ponunt. Reliquum est de antipathia quæ intercedit Hyænæ cum Panthera, dicere, qualéque inde factum sit hieroglyphicum: quocirca & hoc & alia eius significata memorabimus. E

Hyænæ hieroglyphicũ à Latinis sumptum.

DE PANTHERA.

SPECIOSIOR ATQVE VALIDIORA DETERIORE SVPERATVS.

VAM tetrum animal Hyæna sit, quámque aspectu fœdum, ex iis quæ superiùs allata sunt, constare vnicuique potest. Longè verò diuersa est Panthera, qua nulla penè fera est villorum varietate speciosior, vehementior nulla, nulla impetuosior, vehementior: vis tamen occulta quædam Hyænæ Pantheram exuperat. Quare cùm sacerdotes Ægyptij superatum ab inferioribus, vel à deterioribus hominem intelligi vellent, duo tergora, Pantheræ vnũ, Hyænæ alterum committebant, assuebántque: siquidem compertum est, tanta inter se repugnantia ea dissentire, vt si simul assuantur, vel etiam contraria suspendantur, Panthæræ pili decidant, Hyænæ verò nullo detrimento afficiantur, quæ quidem tanto esse Pantheris metu dicitur, vt occupatæ ab ea, tanta animum consternatione despondeat, vt ne resistere quidem conentur. Hinc autem commentum putarim, pillos cuiuscunque generis & inutiles, maximè palpebras, auferri medicamento quodam ex Hyænæ corde in cinerem concremato, & cerebro eius illito. Præstant hoc etiam, quod Hyænæ tergus in Pantheræ pilos efficit, quod Aquilarum pennæ, quæ admixtas reliquarum alitum pennas deuorant. F

Pantheræ & Hyænæ antipathia.

Plinius l. 8. capite. 3.

IMPROBITAS.

INSATIABILEM autẽ hominem & omnium appetitorem, per Pantheram significari ea de causa fertur, quòd nullum non animal ea venatur, vnde illi nomen: nam Panthera Græcum omninò vocabulum agnoscit Varro, quòd ab omnifaria feritate, adde etiam venatione, deducitur, siue quòd omnium penè ferarum coloribus variegata spectetur: nam & hæ atque Tigres maximè omnium animalium varietate insignes perhibentur. Sanè inter Pantheras, Pardaliñ fœminam, Pardum marem plerique agnoscunt. Aristophanes huius non immemor improbitatis, Pardali notam inurit impudentiæ, cùm neque ignem neque Pardalin æquè impudentes ait atque fœmina est: quippe quæ omnia corripiat atque consumat.

Panthera cur sic dicta.

DISSIMVLATOR INGENII.

PRÆTEREA hominem Ægyptij suorum vitiorũ dissimulatorẽ, quíque prauum, quo præditus esset, ingenium ita occultaret, ne vel à domesticis deprehendi posset, Pantheræ simulachro

notabant.

A notabant. Ferunt enim eius odore mirè ſolicitari quadrupedes, ſed capitis toruitate terreri: quod ipſa docente natura ſatis intelligens, occultato eo, ac odoris tantùm facta copia inuitatas corripit: atque hæc eſt eius in venãdo ſolertia: quamuis Plinius animalium nullum odoratum putat, niſi credamus, ait, de Pantheris quicquid dictum eſt. Sentiunt tamen cum Ægyptiis Ariſtoteles & Plutarchus, qui plurima dicunt animalia magno ſtudio Pantheram ſectari odore eius delectata: quod, niſi Plinius odorem pro ſuaueolentia capit, nonnihil admirationis afferre poteſt, cùm ferarum & omnium dubio procul animantium odor, quotidiana mortalium experientia Canibus innoteſcat. Quin Equi odore tantùm Cameli percepto, in fugam auerti perhibentur. Recitata eſt loco ſuo hiſtoria, quemadmodũ Cyrus aduerſus numeroſiſſimum Crœſi equitatum dimicaturus, Camelos cõtrà inſtruxerit, quorum odore conſternati Equi, fugam ruptis ordinibus corripuerint, Crœſi conatum ita fruſtrati.

EBRIOSITAS.

QVOD autem odore vſque adeò intenſo Panthera polleat, eam Philoſophi cauſam arbitrantur, quòd maxima prædita ſit caliditate, indéque odorem illum excitari: cúmque ita cum vino conſenſum quendam habere videatur, Baccho ea olim fertur dedicata. Sed quoniam ſunt qui per eam ebrioſitatem intelligant, hieroglyphicum à re ipſa deſumptum ego crediderim: ſunt enim Pantheræ vini admodùm auidæ, & à venatoribus ebriæ plerumque capiuntur, fontibus quo pòtatum eunt, ſuauiſſimo, perueteri potentiq; vino medicatis, tanta copia, vt fonticuli aquula longè ſuperetur: exiliores enim ad hoc fontes dedita opera perueſtigant. Interdum ne rem perditum eant, & ſimul operam eludant, ſi latebrarum commoditatem iuxta fontem nacti fuerint, perforatas arundines intra terram modicum defoſſas in fontem vno immittunt capite, altero in locum vbi deliteſcunt, adducto, obſeruatoq; animalis aduentu, per vtrem ad hoc paratum ſtatim tubo vinum infundunt, quod vinum veluti vena de fonte proſiliẽs, meracitate ſua magis illectat, remq; celeriùs maturat, illis plerumq; antea, quam ſitim expleuerint, procidentibus. Vidimus ſanè numum antiquiſſimũ ex ære, quod apud Maſſæos habetur, in quo Liberi caput iuuenile hedera redimitum, ab altera verò facie Panthera & Thyrſus pulcherrimo opere cuſi ſunt. Et in Gallieni pleriſque Pantheræ nota eſt cũ inſcriptione LIBERO P. CONS. AVG. Sunt qui Tigrin eſſe contendant, de qua paulò infrà dicemus. *Venatorum ratio in Pãtheris capiundis.*

B

MORVM VARIETAS.

QVONIAM verò Panthera variis eſt maculis colorata, plerique morum varietatem per eius pellem oſtendere inſtituerunt. Nam & earum genus variè ab authoribus appellatum, proq; Pãtheris Variarum nomen apud Latinos receptum. Quare animaduertendus eſt apud Pædianum locus vbi *Vercias* pro *Varias* hactenus ferè paſſim lectum eſt; de Pantheris enim illic loquitur Ædem & Africanæ ſimpliciter vocabantur, quòd in Africa frequens admodùm eſt earum genus fuítque vetus Senatuſconſultum, ne liceret Africanas in Italiam aduehere, Gn. Aufidij tribuni plebis rogatione mox derogatum. Sanè Claudius Cæſar in ſpectaculis, vt apud Tranquillum eſt, exhibuit Africanas, conficiente turma equitum Prætorianorum. Quantum verò pertinet ad colorum varietatem, iocoſè dictum apud Plautum in Epidico, vbi Theſprio variè ſe valuiſſe dicit, cui reſpondet Epidicus, *Caprigenum & Pantherinum genus ſibi non placere*: in quo quidem non coloris tantùm varietate ſenſus eſt, vt Interpretum bona pars opinatur, ſed ab ipſius Capræ natura ſumptum, quæ ferè ſemper febricitat. Quòd verò ſpectat ad Pantheram, varietas morum non ex vario eius colore tantùm intelligitur, ſed, quòd & vehemens eſt, & ad impetus propenſa, & pernix, corporéque ad agitationẽ perquàm idoneo. Vnde per eam in Diuinis literis varij animorum motus indicantur, de qua Hieremias: *Nunquid Aethiops pellem ſuam immutauit, & ſuam Pardus varietatem?* quod non ſolùm, inquit Ambroſius, de figura, ſed etiam de mobilitate furoris accipitur: eò quòd Indorum populus & atri homines Aethiopum genus, ad fidei pietatíſque candorem inuitati, tenebroſis terræ cauernis inſueti, inquietíſque ac mobilibus mentis atque animi mutationibus decolorati, boni propoſiti gratiam tenere nõ poſſint, neque ad emendationem correctionémve vllam remeare, qui ferinam ſemel induerit immanitatem. Eucherius pro dæmone accipit, qui ſubdolus & varius ſit in humano genere peruertendo. *Africanæ Pantheræ.*

C

DE TIGRIDE.

APVD Ægyptios Tigridem non inueni, apud Græcos & Latinos frequentiſſimè: de qua ſignificata illa præcipuè celebrantur, quæ ad immanitatem, ad ſæuitiam, ad vltionem, ad pernicitatem, ad amorem erga filios pertinent: quinetiam apud aliquot gentes diuini cultus particeps iudicata.

SOL.

SOLIS enim ſimulachrum eſſe perhibebatur. Sed Sol & Bacchus idem numen habitum, vt vetus Græcorum habet Theologia, eáque apud Indos in honorem Solis culta. Indi ſiquidem clunes eius tantùm menſis inferebant, cæteris partibus ob Solis reuerentiam abſtinebãt. Idque ea de cauſa, quòd hoc animal ſimulac ortum eſt, priores pedes attollere fertur verſus exorientem Solem, quem Solis adorandi morem Maro videtur expreſſiſſe, cum XII. Æneidos ſcripſit: *Tigris, cur in honorem Solis culta apud Indos.*

Hircanaq; admorunt vbera Tigres. Virg. lib. 4. Æn.

Illi ad surgentem conuersi lumina Solem
Dant fruges manibus salsas.

Ita in veteribus habetur exemplaribus.

D

FEROCIA EMOLLITA.

Hinc Ouidius de Baccho loquens lib. 3. Met.

Tigrides currui Bacchi iunctæ quid.

Virg. in Bucol. Daphnis & armenias curru subiungere Tigres.

QVOD verò pertinet ad ferociam, per animalis istiusmodi effigiẽ descriptam, indomitos & efferatos animos indicamus. Et Poëtæ cum hominis cuiuspiam immanitatem egregiè notare volunt, Hyrcanas illas Tigrides his vbera prædicat admouisse. Et quæ Bacchi currui iunguntur, vt plerique authores sunt, indicant moderatum vini vsum ferocientis animi sæuitiam demulcere. Ita Polyphemus apud Homerum omnem exuperans crudelitatem, Maroneo delinitus vino, Vlyssi molliùs adblanditur. Et heroës illi Troiani apud Homerum eundem, qui laudibus arguitur vini vinosus, ferocitatem sæpe, æstuantísque bile cordis acerbitatem vino deliniêre, hominíque valde irato, apud Plautum propinandum edicitur, vt ille vino bilem diluat. Naturæ enim consentaneum, cibo potúque rigato corpore, ab eo discuti tristitiam. Quare Zeno Cittieus interrogatus, cur, cùm Philosophus esset, & natura seuerus, in conuiuio tamen hilarior videretur: *Atqui*, inquit ille, *Lupinum suapte est natura amarum, dulcescit tamen aqua maceratum*, Atque hoc illud est, quòd Armenias curru subiungere Tigres, Bacchi Orgiis institutum.

VLTIO.

Nota historia de Tigridis amore erga suos.

VLTIONEM significare qui volunt, Tigridem & Equum ab ea dilaceratum pingunt. Nota est historia, quemadmodum eius venator, fœtus recèns editos obseruat, ad quos, cùm mater pabulatum abierit, auferendos pernicissimo fertur Equo, surreptísque catulis, qui sunt semper numerosi, in cursum fertur quanto potest citatissimum: reuersa Tigris vbi nidum vacuum reperit velocissimo cursu totam circumlustrat regionem, donec fugientem venatorem deprehenderit, in quem omnem conuertit impetum, ille statim vnum è catulis proiicit, suscipit hunc Tigris mordicùs, & retrouersa in nidum refert, alacri mox cursu eadem vestigia repetit, exiguóque temporis interuallo venatorem aggreditur: ille rursus catulum alterum abiicit, cursúque nunquam intermisso nauem versus prouolat. Suscipitur hic quoque, & rapidissima velocitate reportatur, ídque & tertiò, & interdum quartò fit, donec venator conscensa naui vix duobus & nonnunquam vno tantùm catulo ablato aufugiat, Equo relicto, in quem illa postea quàm frustra toto littore frendens desæuit, omnem conuertit vltionis sæuitiam, totúmque discerpit, & miserabiles socij furti pœnas pendere compellit. Apud Iobem, vt in Hebræo esse dicit Eucherius, Tigris periit: eò quòd non fuerit prædam assecuta, quod de fœminea arrogantia dictum volunt.

E

PERNICITAS.

IAM pernicitatis significatum ex iis quæ suprà dicta sunt, desumitur, cùm citatissimum Equum ter & pluries assequatur, cursu retrorsum repetito.

AMOR IN FILIOS.

F

ITA etiam charitas pietásque, & affectus in filios summus, ex eadem historia consideratur: mox & vltionis studium, cùm in relictum Equum tanta ferocitate sæuiat.

MVSICÆ HOSTIS.

SVNT qui Musis auersum ingenium, omnémque Musicæ lepiditatem odio prosequentem, per Tigrim & tympanum pingant. Aiunt enim eam ita tympani sonum exhorrescere, vt eo audito mirabiliter insaniat, eóque furoris prouehatur, vt semetipsum dentibus impetat, visceráque ipsa sua fœdè dilaceret atque discerpat.

DE LYNCE.

Lynx quid.

LYNCEM in Luporum genere plerique recensuerunt, eiq; Ceruario cognomentum indidêre. Sunt qui Lynces esse quas Græci θῶας vocãt, arbitrentur. Sed enim θῶες ex Hyæna & Lupo mixto genere nascuntur. Vtcunque verò authores varient, Lyncem Plinius animal esse peregrinum & in Æthiopia frequens ait: Ceruarios autem Lupos Septentrionalibus regionibus frequentissimos esse constat. Sed parum me mouerit eandem speciem pluribus orbis locis inueniri: nã quæ videmus in Ceruario Lupo, ea in Lynce identidem reperiuntur, acutissimus quippe obtutus, macularum in pelle varietas: vnde apud Maronem, *Maculosæ tegmine Lyncis*, & quod omnium manifestissimum est signum, Lyncurius lapis ex concreta eius animalis vrina.

ACV

A

ACVTISSIMVS OBTVTVS.

NONNVLLI igitur cùm Lyncem omnium quadrupedum clarissimè cernere considerassent, hominem, qui visu maximè polleret, significaturi, animal id hieroglyphicum posuêre. Sanè multi eas affirmant cōuexa etiam montium visu penetrare: neque defuêre Philosophi, qui fieri posse hoc commentati sunt ex imagine, quæ certo ab terra spatio summo in aëre pendeat, quam Lynx, vtpote quæ sit oculo admodùm defæcato, intueatur. Cuius rei exemplum experimur deiecto in cauum aliquod vas numo, quem, tametsi longè recesserimus, simulac vas aqua expletum fuerit, intuemur, fundo etiam ipsius vasis in aquæ superficie se ostentāte: quippe rerum earum radiis in aquæ summum sese exporrigentibus ea ibi species redditur, quæ aqua inde subducta, vasculi curuitate intercipitur, ac ne videri possit præpeditur. Ab hac Lyncè, Lyncæos oculos appellatos, quibus cernēdi vis acutissima sit, plerique putāt. Vnde magnæ vir eruditionis Fran. Petrarcha, pætos illos oculos quos lyricis totiēs laudibus extollit, Ceruarios appellauit, ad id scilicet alludens, quòd Lyncem ætas nostra Lupum ceruarium arbitratur. Alij oculos lynceos à Lynceo Idæ fratre Argonauta dictos autumant, qui ea quoque quæ sub terra condita essent spectare ferebatur. Poëtæ sanè plerique penetrabilem huius aciem celebrarunt, maximè verò Pindarus, qui Castora in quercu abditum, penetrante per lignum acie ab eo inspectum, aque ita cōiecto in arborem pilo confossum interfectúmque scribit. Fuit & alter Lynceus, qui Carttaginensium classem à Lilybæo Sicillæ promontorio portu Carthaginis exeuntem prospectare, & numerum cum fide recensere solitus, scriptorum testimonio fertur, de quo Horatius:

Non possis oculo quantum contendere Lynceus.

Plinius id asserit lib. 8. cap. 38. Sed hoc Dioscorides & Matthæolus fabulosum putant. libr. 2. c. 74.

Lyncei oculi vnde.

DE VRSO.

B

SED iam appellat Vrsus, non iniucunda fortasse, nisi oculi iam defessi sunt spectacula præbiturus.

PROFECTVS CVM ÆTATE.

HOMINEM originis principio deformem, mox formosum effectū, siue cuius vita ineunte ætate dissolutior fuerit, nullâque ratione moderata, cum ætate tamen modus & disciplina sanctior accreuerit, Ægyptij sacerdotes intelligere cùm vellēt, Vrsam fœtam pro hieroglyphico ponere consueuerunt. Compertum siquidem est, Vrsam fœtum edere sine oculis, sine pilis, cruribúsque propemodùm & membris aliis indiscretum, informem denique carnem: Catto minorem, maiorem Mure, de qua vngues tantùm promineant, cætera sanguis concretus esse videatur: quem posteà pectori femoribus apprimendo: fouet eodem incubitu quo volucres oua, paulatimq; ita conformat, & lingua subinde lambendo perfectum reddit. Vtitur hoc exemplo Ambrosius ad nos cohortādos, ne prolem nostram, quātùm ad animi rationem pertinet, instar Vrsini partus initiò editam, ita informem coalescere patiamur, sed disciplinarum linguis lambendo curemus, vt ad humanam, quippe rationis participem, effigiem conformetur. Nam de lingua, quæ significet eloquentiam, alio disseruimus Commentario.

Vrsæ fœtus qualis.

EX INEDIA MACIES.

Mores occulti.

ADDVNT hominem inedia confectum intelligi per Vrsam in specu latitantē, & ore pedes lambentem, cuius quidem pigerrima est natura, solitaria, latebrosa, commercij societatísque cuiuslibet euitatrix, quod esse mores eos significat, qui soleant in imo mentis recessu delitescere: atque itidem corpus simile sortita est, graue, compactum, indistinctum, prægelidæ feræ, quæ spelæis in primis gaudet, accommodatum, vnde φωλάδες ἄρκτοι dicuntur à Theocrito. Nā, vt Theophrastus & Sostratus aiunt, Vrsi primum antra habitationibus commoda ostenderunt: hi siquidem tempore dierum circiter XL. licèt longè plures alij ponant, quibus in recessu aliquo delitescunt, priorum pedum suctu viuere, ac nihil edere perhibentur: cui rei documentum habetur, captum per id tēpus intestino inani esse, atque ita id conniuere, vt adductum propè cohæreat. Id verò libenter ab eo fieri tradit Ælianus, cùm se præpinguem senserit, ac pleniore corpore grauatum, quò pinguedine concocta fiat agilior. Apud Eustathium legas Athenienses aliquando famis vltione multatos indignata Diana, quòd Vrsam, quæ in Munychio eius sacello nata esset, interfecissent, vt ita per inediam affligerentur, qui animal inediæ patientissimum sustulissent.

C

Vrsæ natura qualis.

VIRAGO.

MVLIEREM præstantem animis, non molli, sed virili vigore præditam plerique significare dum volunt Vrsam pingunt, Pantheram alij: sunt enim hæ ex omnibus animalibus, maribus ferociores animosioresque, cùm in cæteris fœminæ sint omninò molliores, Plutarchus tamen nō Vrsam, sed Leænam ponit in hoc albo cum Panthera: vbi rationem inesse brutis disputat. Cæterùm in eodem genere fœminas omnes æqua cum maribus fortitudine pollere contendit. Quare Menæchmus etiam apud Plautum, vxorem quam timet Leænam vocat, dum leoninum cauū intelligit ædes, in quibus illa habitabat. Vrsorum autem sæuitia nobilitatæ sunt, Lucania, Vmbria, Britannia. Nam ex Britannia velut ex altero terrarum orbe, longa & periculosa nauigatione, vt tunc videbatur temporis aduecti Vrsi ad populi Rom. spectacula, maximæ fuerunt admirationi.

PVELLARIS ÆTAS.

QVIA verò suapte natura Vrsæ cohibent se intra frutices vel spelæa, nisi quantum pabulationis gratia prodire coguntur: isq; mos plurimùm in rectè institutis ciuitatibus obseruatur, vt innuptæ puellæ domi clausæ custodiantur, non absurdè nonnulli commenti sunt, puellas Vrsæ simulachro referre: nam & hoc quoque sapit antiquitatem. Siquidem apud Euripidem Hypsipilæ, & apud Aristoph. Lemniis, ac Lysistrate, puellas apud Athenienses olim Vrsas vocari solitas legimus, & apud Pollucem ἀρκτεύεσθαι verbum inuenias, quod Latinè sonat in Vrsas abire. Id verò erat, cùm puellæ, antequam nuptiarum tempus appeterent, pudicitiæ causa Dianæ consecrabantur.

Puellæ olim Vrsæ dictæ, & quare.

PROVIDENTIA.

Vrsæ calliditas.

NEQVE illud dissimulandum, licèt ab Ægyptiis minimè traditum, quòd per recedentem in cauum Vrsam, nonnulli prouidentiam significari volunt. Vrsa enim, vt apud Ælianum legas, ita prouida est, vt saluti suæ consultura, cùm se in cauum recipit ad peculiarem inediam, ne per vestigia deprehendi possit, tantum illi natura calliditatis indulsit, auersis vestigiis irrepat retrò: eo scilicet modo quo traxit Auentinas Cacus in antra boues, atque ea specie venatores fallat, cùm egressa inde videantur, non autem ingressa.

NEQVE defuêre qui per Vrsi simulachrum iram immanem intelligi voluerint, quòd id animal immodicis soleat animis excitari, & in omnem truculentiam efferri: vnde apud Claudianum legas, Rhadamanthum solere Vrsis ingerere truculentos. Sanè Mathematici iracundum eum futurum dicentes, qui sub primo & vigesimo Tauri gradu nascitur, Vrsum ibi statuunt retrò spectantem, hoc est, ad ea quæ facta sunt indignantem. Hinc Martialis lib. VI.

-----Rabido nec perditus ore,
Fumantem nasum viui tentaueris Vrsi,
Sic placidus licet, & lambat digitosq; manúsque.

Vrsæ etymō.

Ira enim, vt Theocritus, ποτὶ ῥινὶ κάθηται. Quin ab irritatione nomen olim Vrsis impositum: Vr enim Hebraica lingua incitationem ad iram significat, & Vr Madianitarū Rex ab Israelitis occidione cæsus, significat, vt Adamantius interpretatur, affectum huiusmodi ab iis qui Deum sequuntur debere protinus abscindi. Alij nequaquam abscindendum censent, sed veluti subsidio paratum diligenter asseruandum: vt cùm res postularit, aduersus nosmetipsos, pro iis quæ inutiliter turpitérve gesserimus, irascamur, quam solam animi perturbationem etiam Epictetus sapienti cedit. Hæc enim iusta & necessaria iracundia est, vt nostri censent, qua vnusquisque in iis quibus errauit, aut perperàm gessit, indignatur, & semetipsum incusat. Ex qua quidem indignatione ignis quidam in nobis accéditur, qui velut in arum sterilem immissus, consumptis excoctísque voluptatis pessimæ radicibus, bono diuinarum institutionum semini glebam præparat fœcundiorem. Atque hic ille ignis est, quem se Assertor noster profitetur in terram immissurum, atque vt succendatur, non indiligentem operam daturum. Alibi verò indignatio, ferociáque vrsina in Diuinis literis indicium fuit Hierosolymitani excidij, vt Eucherius interpretatur 4. Reg. Nam cùm Elisæus ascenderet in Bethel, scandenti semitam obuiam facti sunt pueri paruuli de ciuitate egressi, qui illudebant ei dicentes, *Ascende Calue, ascende Calue.* Quos Elisæus indignitate rei commotus, in Dei nomine deuouit, continuóque Vrsi duo de saltu proximo prodierunt qui ex eis duos & quadraginta pueros lacerauerunt, Id sub figura tunc gestum, Imperatores duos præmonstrabat Vespasianum & Titum Romanorum Principes, qui post duos & quadraginta annos ab ascensu Domini, captis Hierosolymis, tantam Iudæorum desolationem fecêre, vt deletum penitùs sit eorum regnum.

Hierosolymitaci excidij figura. Regum c. 2.

IMBECILLVS PRINCEPS.

Ad verbū à Plinio li. 8. ca. 36.

CIVITATEM ab imbecillo rectam Principe significare qui volunt, Vrsi caput pingunt: inualidissimum enim est Vrso caput, quod contrà, Leoni fortissimum. Aiuntq; Vrsos aluearia non mellis pabulíve vllius gratia incessere, apésque irritare, sed salutis ergô, vt scilicet apum aculeis ora vulnerati, sanguinéque ita emisso, grauedini qua plurimùm laborant, remedium comparent. Venatores nostri aiunt, si maior aliqua vis, quam superare desperet, Vrso incubuerit, eum sibi conscium imbecillitatis, qua caput eius laborat, si fugiens ad præruptam aliquam rupem peruenerit, manus supra caput tollere, iisq; pectinatim firmiter complicatis, reliquo conglobato corpore præcipitem se dare, atque capturam euadere.

DE VRO.

NON innotuit Ægyptiis Vrus bos Germanica, sed ante feras alias egregiè syluestris.

CAPTIVITATIS IMPATIENS.

PER quem, eum qui sibi mortem consciscat, ne in manus hostium concidat, nonnulli congruenter hieroglyphicum proposuerunt. Est enim Vrus eiusmodi, qui propter ferocitatem vel nunquam, vel difficulter capi potest: quòd si eò inciderit, vnde desperet posse euadere, semetipsum præ ira suffocat, vsque adeò se genitum ad libertatem putat, qua denique nihil vnicuique animantium generi optabilius esse videatur.

A

PIERIVS VALERIANVS AD PETRVM CVRSIVM ROMANVM CIVEM, DE IIS QVÆ PER ASINVM, MVLVM, ET CAMELVM SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER DVODECIMVS.

B *NE fortè Commentaria ea Petre Cursi lepidißime, quæ multa adeò nudius tertiùs Cytorio in iugo tuo, vbi bona pars Academiæ cœnabamus, à veteribus tam Aegyptiis, quàm Græcis, atque etiam Latinis, super Asini significationibus tradita commemoraueram, curæ pretium fore duxi, quantum solicitudine præstare potui, primo quoque tempore pleniori obsequio tibi satisfacere. Videbaris enim illa, quod facilè animaduerti, attentioribus admodùm auribus haurire, & auidiusculè, vt ita dicam, deglutire: sed vix adduci poteras, scriptores illos veteres in Asino perscrutando fuisse adeò curiosos, & quoniam vmbra etiam eius in vanißimi negotij prouerbium cesserat, reliquum etiam corpus paruipendendum existimabas. Collegi igitur tam ea, quæ tum memoriter disserueram, quàm quæ aliàs sparsim à me fuerant ea re super adnotata, eorum citatis testimoniis, qui talia memoriæ prodidêre, vbi tantùm res deposcere videbatur: nam minus omnia tunc ex tempore dicere aggresso succurrebant. Quare tunc non pauca prætermissa sunt, quæ recitata longè maiori tibi admirationi futura fuerant, quæ quidem nunc qualitercunque à me conscripta sint, benignè accipias velim. Et si minus tibi lucubratio ipsa satisfecerit, vt quæ nimiùm properata non ita omnia complecti potuerit, voluntatem tamen animúmque meum existimes, quantum in me fuit, tibi amico tam veteri, tam probo, satis plurimùm facere studuisse: non enim recens mea erga doctrinam & ingenium tuum beneuolentia, firmáque atque constans amicitia, quæ ab ipso primùm die, quo Romam diu patria cariturus applicui, cœpta, mirificum in dies accepit incrementum: accesßit & tam vnanime concórsque contubernium, conuictúsque per annos aliquot iucundißimus. Ita ego pluribus atque iis non leuibus de causis tibi semper coniunctißimus, scripta cogitationésque meas communicare tecum maximè conueniens existimaui, quòd optimi integerrimíque amici, qualis es tu, vt meliores euadamus in causa sunt, si quid admoneant, vel, vt alacriores ad lucubrandum accedamus afficiunt, si probent. Sed enim quid oneris gerat Asinus inspiciamus.*

C

IGNARVS HOMINVMQVE LOCORVMQVE.

Homo Asel liceps quid denotaret. Idem vsurpatur à Gallis, Italis, Hispanis.

CVMPRIMIS autem rerum omnium ignarum per Asellicipitem hominem ab Ægyptiis sacerdotibus significari, & Horus & plerique alij prodidêre, eámque imperitiam in eo præcipuè notari volebant, quæ plurimùm ex solitaria accidit educatione: quippe cùm quis tanquam Aglaus alter, intra priuatos parietes semper altus & educatus, pedem è domo, vel è patria nunquam tulisset foras, oportere scilicet hunc parum experientem esse, & officiorum hospitalium inscium. Israël itaque diu apud Ægyptios educatus, & hieroglyphicω̃n optimè peritus, cùm Isacharem filium suum Asinum appellasset, intra terminos eum occubiturum dixit, Non enim longiùs peregrinari solent Asini, vt Equi, & Muli, sed intra prouinciam, in qua nati sunt, plurimùm contineri. Addidêre etiam prouerbium in imperitos, *Asinus ad lyram*: quod non admodùm absimile est ab Horatiano illo, *vt qui narraret Asello fabellam surdo*, hoc est, obstupefacto, quíque nullum ex ea re sensum perciperet. Ideóque Cicero in Pisonem: *Quid nunc te Asine literas doceam? non opus est verbis, sed fustibus*. Adeò enim subiecti addictíque fustibus sunt Asini, vt vulgus passim ver-

bera plagásque flagris inflictas, Asiniatas vocitet. Hanc sanè mentis tarditatem Scipio apud Numantiam ita C. Metello exprobrauit, vt diceret, *si quintum pareret mater eius, Asinum fuisse parituram.* D
Quin & Iunius Bassus homo dicacissimus, vulgò Asinus appellatus, ob stuporē ridiculósque mores. Ob huiusmodi ludibrium, & ignauiæ contemptum, qui pilæ ludo victus esset Asinus appellabatur: qui verò vicisset, Rex, quem morem tangit Plato, in Thæteto, & lib 9. Pollux. Ad hoc respexit etiam Horatius, cùm epistola ad Mecœnatem scribit: *At pueri ludentes, Rex eris aiunt, si rectè facies.* Contrà verò quod ad peregrinationem attinet, Vlyxem, quem Homerus ea præcipuè de causa sapiētem effectum putat, quòd is

πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, ϗ νόον ἔγνω.

Vlyssis nomen vnde. quique, vt ait Horatius, *Quid virtus & quid sapientia possit, vtile nobis, propositum est exemplar:* nomen ipsū inquam Vlyxem etymologicè quidam haudquaquam ignobiles scriptores interpretantur ὅλων ξενὸν, omnium quippe hospitem: nam Æoles, quod alij verterunt ὀδυσσεὺς λ, litera quam amant, incolumen retinuerunt, císque Latini secuti sunt, Vlyxem enunciantes. Neque tamen sum nescius, Icarium eius patrem aliam nominis afferre causam, Odyssea, quæ nihil quicquam est nunc ad commemorandum necessaria. Asinus porrò in fabulis pro Imperitissima persona ponitur, & in argumento fatuitatis atque dementiæ semper habetur, in quem demùm vti Plotinus innuere videtur, ille redit, qui sensus expers, brutalem & stolidam vitam vixerit. Quocirca Vlyxes apud Gryllum Plutarcheū, cùm bruta reliqua ratione aliqua vti fateatur, Asinum tantùm ac pecudem ab omni rationis vsu semotos reperit. Neque quidem inficiatur Gryllus, sed plures inter homines eiusmodi ingenio præditos confidenter asseuerat. Huius non immemor stoliditatis Ouidius, Midam, quòd sententia sua rusticam Panos cantilenam diuinæ Apollinis modulationi præferendam iudicauerit, ea pœna multatum à Deo finxit, vt quæ iudicio peccauerant humanæ aures, in Asini auriculas demutarentur. Interpres tamen Aristophanis, Pluto, vt hæc quoque repetamus, tres memorat causas cur Midas asininis auribus fuisse prædicetur, siue quòd acutissimi esset auditus, cuiusmodi sunt Asini, quos præter Mures cæteris animantibus auditu præstare tradunt: ita enim interpres ille, quisquis is est, scribit, ἢ ἐπεὶ ὄνος μᾶλλον τῶν ἄλλων ζώων ἀκούει πλὴν μυός. Hinc Apuleianus Asinus de se ait: *Recreabar quòd auribus grandissimis præditus cuncta longulè etiam dissita sentiebam*, siue quòd Phrygiæ pagum incoleret, cui nomen ὄνου ὦτα *Auriculæ asininæ*, siue quòd exploratoribus accuratissimè sit vsus, delatoribúsque plurimùm delectaretur: vnde illud de principibus fertur, *Regum aures innumeræ.* E

PETVLANTIA.

IMMODICAM verò petulantium luxuriam per animal hoc in Diuinis literis notari, indicio est, quod celeber ille Propheta ait: *Quorum carnes sunt, vt carnes Asinorum.* Et Plato dum antiquorum figmenta sequitur, ne sacratioris illius doctrinæ, quam apud Ægyptios perceperat, arcana propagaret, hæc non incuriosè tractauit, ac de aliis quidem animalibus passim multa, de Asino verò hoc præcipuè dixit disputante apud Phædonem Socrate: *Homines, qui fœdis concupiscentiis manus dedissent, ventríque dediti per inertiam atque lasciuiam ingloriam inutilémque egissent vitam, nequequicquam pensi pudorísve habuissent, in Asinos post obitum deiici.*

IMPVDENTIA.

Cur per Asinū impudentia significetur. SVNT enim qui per Asinum impudentiam ea de causa significari velint, quòd Asinus sua tantùm commoda destinatissimo quodam animo prosequatur, & modò suæ morem gerat voluntati nihil pensi habeat, castigationes contemnat, verbera etiam nihili faciat. Id in Asino vitium ita notat Xenophon, vt de se V. de Græcorum reditu, dicat: *Eo inquam tempore, si quem iniuriæ vllo genere lacessiui, non possum non confiteri, vel Asinis me, qui esse dicuntur omnium quadrupedum inuerecundissimi, inuerecundiorem fuisse.* Quòd verò Iosippus cor Asini, & Canis impudentiam, obiicit Appioni, hac eadem sententia in vno stoliditatem & imperitiam, in altero maledicentiam incessit. F

POPVLVS IVDAICVS.

Iudæi Asinæ cōparati. ET populus Iudaicus, vtpote qui sublimioris doctrinæ, quæ in Diuinis eorum literis delitescit, intellectum minimè percipiunt, simplicitatémque scriptorum tantùm prosequuntur, ob huiusmodi stuporem & imperitiam Asinę assimilatur, quam Christus posthabuerit inscenso eius pullo, qui factus est ea doctrina dignus, quam ille nos docuit. Asina enim illa, vt Græci Theologi deprehendêre, populi prioris symbolum fuit, quæ scripti onus pertulerit: est enim animal ad onera tantùm & labores genitum, vt Eucherius dicit, super quam Apostoli vestimenta sua iniecêre, hoc est, veterem hominem exuêre. Pullus verò, de quo Zacharias: *Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & saluator ipse pauper sedēs super pullum Asinæ,* propter pristinam imperitiam, iuniorem indicabat populum, Asinæ quidem filiū, vt Euangelistæ cum plerisque aliis reddidêre, nonnulli filium subiugalis posuêre, animalis quippe, quod operibus & officiis seruilibus omnibus subiicitur, plerique Gentilium nationem appellarunt, quæ Christum insidentem tulit, promissámque à Prophetis & lege salutem minimè despexit: *Agnouit enim Asinus præsepe Domini sui.* Hoc porrò citato loco Eucherius: *Per Asellum,* ait, *quem insedit Dominus,* *Cap. 9.*

simpli

A *simplicitas fidelium exprimitur: plebs scilicet quæ Dei notitiam non habebant, quam Christus regendo & præsidendo, ad Hierusalem hoc est, ad pacis conspectum, adducit.*

A DEO ET SACRIS ALIENVS.

ASINVM porrò Ægyptij adeò impurum existimabant, vt animal etiam dæmoniacum arbitrarentur, propter quandam cum eo similitudinem. Quò verò ostenderent eum admoueri sacris minimè debere, hominem cum secespita positis in terram genibus effingebant, cum ense ad mactationem parato, sed manibus post terga religatum: inde Asinum apponebant, euentum rei nimirum fore irritum indicantes. Oderant autem id animal Ægyptij, non propter imperitiam & ineptias tantùm, & contumeliosam eius naturam, verùm propter colorem etiam ex albo nigróq; confucatum, quem à Deorum sucrificiis alienum abominabantur. Erat verò apud eos mos, vt Asinum ludibrias omnibus incesserent, luto cespitibúsque passim impetitum, contis etiam stimularent, quáque se locus offerret opportunus, præcipitem agerent. Vnde prouerbium in contemptibiles despicatissimósque homines emanarit, *Asinus Aegyptius*. Apud Hyperboreos tamen institutas dicit Pindarus χλεἰτὰς ὄνων ἑκατόμβας, illi enim Apollini Asinos mactabant. Nam vt apud Callimachum legere est, *Ægyptiorũ odium in Asinum.*

Τέρπουσι λιπαρῶν φοῖβον ὀνοσφαγίαι.

B *Exhilarant pingues Phœbum epulæ ex Asino.*

Citat Apollodorum etiam Clemens Stromatis, de huiusmodi sacrificio. Gaudere verò Apollinem vitæ arbitrum, eorum iugulatione dicunt, propter assultus, quos indicio viuacitatis in cæde faciunt, difficulterque occidi soleant magnis quantumlibet ictibus percussi. Quantum verò pertinet ad impuritatem, apud alios vni Priapo sacer habebatur, ob verendi scilicet enormitatem, qua supra modum præditi sũt Asini: atque inde sunt ad generandum admodum segnes, compertúmque est omnes alios ea genitalis productione conspicuos, ad generationem ineptos esse, quòd in emissione per eam longitudinem semen transmeans & hebetetur, & frigidius fiat. Neque verò nostro tantùm tempore viri huiusmodi Asinorum instar habentur, sed olim etiam, vt gratissimus ille Imperatori Commodo, qui de pene vltra animalium modum prominente Onos appellatus est, eáque de causa ditatus, & Herculis sacerdotio præpositus. Tacebo Heliogabali emissarios, in huiusmodi genus monstrorum conquisitionem: tacebo nostrorum etiam temporum opprobria. *Asinus cur Priapo dicatus.*

EGREGIVM PRINCIPIVM CITO *destitutum.*

NEQVE absurdum est significatum illud, quod ex vulgi prouerbio desumptum est, cùm præclarè venustéque aliquid inchoatum citò deseritur, currentem Asinum pingere. In ore enim omnium est, Asini succussationem parum admodùm procedere. Sanè legas apud Ælianum, Asinos, eos præcipuè qui sunt in Mauritania citatissimo gradu cursum inchoare, paruóque confecto itinere
C citò deficere, vnde necesse sit eos ad Equos alligatos resti attrahere. Hinc Trigæus Aristophanicus suum illum scarabeum Asinum appellat: monens scilicet, ne cursu nimiùm pernici viam auspicetur, sed paulatim & sensim volet, vt labori sufficere possit, quod longè seciùs accidit in Indicis, qui quidem, vt idem Ælianus author est, cùm iter arripiunt, tardiùs incedunt, paulatímque progrediendo feruntur incitatiùs, rapidissiméque gradiuntur.

STOLIDITATIS LVDIBRIVM.

TOT autem ea sunt quæ de Asinorum stoliditate traduntur, vt subinde sit ad eam redeundum, quam si apertiùs Ægyptij describere voluissent, animal omnium maximè docile deligebant, Simiarum quippe gregem, inter quas Asinum vel saltare, vel tibiis canere vel etiam disceptare fingebant: rem quidem tam dictu quàm spectatu ridiculam, sed quæ in secessu pondus habeat.

INDOCILITAS.

ALITER fænatum Asinum in huiusmodi significatum proponebant, quippe quòd animal sit minùs idoneum ad discendum. Vnde Horatius,

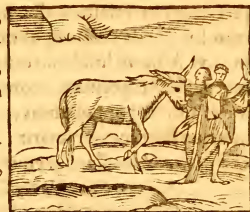
Infœlix operam perdas, vt si quis asellum
In campum doceat parentem ducere freno.

Vnde etiam Mathematici eum qui ortu suo sextumdecimum Leonis gradum sortitus sit, indocilem futurum præsagientes, frænatum Asinum tunc oriri fingunt: irritam eo modo institutionem futurã indicanes. tEst apud Platonem Legum III. iuxta finem, prouerbium, *Ab Asino excuti*, de iis qui grauia & magna vel difficilia professi, ab incœpto turpiter desistunt. Sed enim miror, vnde Grammaticus quidam adductus sit, vt Platonis prouerbium hoc ita sit interpretatus, vt de iis dictum voluerit, qui relictis voluptatibus & inquinamentis quibuslibet voluptificis & belluinis (hæc enim eius verba sunt) *Prouerbiũ ex Platone.*

ad me

ad meliorem mentē regrediuntur, cui quid aliud respondeā, quàm vt ipsius Platonis verba subiiciā? τίνος δὲ ἕνεκα ταῦθ' ἡμῖν αὖ χάριν ἐλέχθη, δεῖν φαίνεται ἔμοιγε οἷόν περ ἵππον τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν, *Cuius verò rei gratia hæc dixerimus, mihi ostendendum est, oratióque ipsa tanquam Equus hinc atque inde coërcenda, ne effrænum veluti os nacta, ipsóque dicendi impetu prouecta, vti prouerbium est, ab Asino quopiam excidat.* Sed cùm is & hîc, & alibi sæpe cadat ab Asino, in luto hominem hæsitare permittamus, neque tollere rursum fractum crure Planum procuremus. Id verò eò magis indignè ferendum, quòd testimonium sibi accersit ex Euangelica lectione, quam suprà citauimus, vbi Seruator noster Asinæ pullum obequitat, neque intelligit longè aliud esse, inuectari Asello in vrbem Hierosolymam, aliud ab Asino excuti, vel mente alienari, nam & iocus ex locutionis enunciatæ ambiguo resultat, cùm ἀπ' ὄνου etiam ἀπὸ νοῦ sonare videatur. D

IRRISIO.

Vt verò reliqua prosequamur: est & irrisionis indicium Asinus, propterea quòd rictu labiisque latè diductis, dentibúsque deformiter denudatis irridere videatur. Quin & qui aliquem deludunt, appressa ad aures manu asininas auriculas imitantur, vnde Persianum illud in huiusmodi derisionem, *Auriculas Asini quis non habet?* Sanè Diogenes cùm ei quidam diceret, *Multi te derident: Et illos,* inquit, *fortaßis Asini.* Altero subiiciente, *Sed illi non curant Asinos,* *At neque ego illos,* inquit.

Persij Diogenisque dicterium.

SOPHISTARVM NVGÆ. E

Silentio præterire non possum, Sophistas nostros, cum asino illo suo tam fœdo, tam spurco, tam abominabili, quem ita in deliciis habent, vt sine asino nihil meditentur, nihil moliantur, nihil aggrediantur. Nulla vnquam tam grauis, neque tam seria res in consultatione ponitur, vt non ipsi asino super agendum censeant: sed enim iis optimè res cum asino, qui περὶ ὄνου σκιᾶς, disciplinam omnem suam ostentant, ac omnium ignari, quódque peius est, indociles, de re nihili semper altercantur. Ad horum porrò similitudinem Democritus Iudæos ponit, qui in ordinariis, vt inscriptio est, historiis, eos tradit aureum asini caput adorare consuesse, singulísque septennij spatiis alienigenam semper hominem insidiis exceptum, in conuentibus suis membratim discerpsisse, quod & Plutarchus Cheronæus Symposiacis quæstionibus, & Cornelius Tacitus historiis memoriæ prodidêre: quā vti manifestissimam calumniam, ab Appione olim excogitatam, & Iosephus constantissimè refellit, & Adamantius contra Celsum acriter redarguit. Nostra tamen tempora Symeonem puerulum Tridenti videre, quem blanditiis illectum, & in synagogam perductum, Iudæi socialiter eo sacrificij genere trucidarunt, stylis per vniuersum corpus infixis, vnde sanguinis quisque guttam viuis artubus exhaurirent. Testis ara facti, quæ quotannis ibidem à piis inuisitur.

ADVLATORVM ILLECEBRÆ.

Asinus inter flores, quid.

Erat verò illud ad bonos mores excogitatum hieroglyphicum, quòd veluti maiores nostri seruos ebrios, lingua pedibúsque titubantes in liberorum conspectum ad vitij ludibrium, producebant, quò ipsi diligentiùs cauerent, ne in huiusmodi turpitudinem inciderent: ita sacerdotes Ægyptij asinum inter flores & vnguenta statuebant, quorum nihil ad sensum eius pertineret, ex hoc scilicet perniciem, quæ potentioribus præcipuè assentatorum machinis insidiatur, indicantes: cùm inde risui & ludibriis omnium exponantur, qui enormes adulatorum assentationes aucupātur. Plerique enim, magni alioqui viri, à Musis & Gratiis alienissimi, omníque turpitudinis genere spurcissimi, coràm tamen & dignitatis, & eruditionis, & temperantiæ non solùm commendari patiuntur, verùm etiam nisi facias, indignantur. F

IGNAVIA.

Pernicitas quorundam Asinorum.

Apud multos asini significatum est ignauia, quæ quidem cùm sit omnibus nota, superfluum est eam latiùs explicare. Ex hac tamen nota Palæstini asini excipiendi sunt, qui Equos ipsos pernicitate prouocare dicuntur: traditum ab Adamantio. Et apud Euphratem Xenophon primo de Cyri minoris expeditione, inuentos ait asinos, qui Equos cursu facilè superarent. Nam cùm ad eos equites proximè accessissent, cursum illi arripiebant, cúmque longiùs profecti essent interim restitabant, atque ita sæpiùs iterata fuga equites fallebant. Et Saracoras legi asinos non ad onera comportanda, sed ad gerendum bellum adornare. Apud Pollucem sanè legas per ὄνον inter alia significata interiorem dici molam, ita à tarditate cessationéve, quæ asino propria est, appellatam. Et populos quosdam memorat Xenophon, qui non alia victitant industria vel arte, quam fodiendis τοῖς ὄνοις, hoc est lapidibus iis, qui ad onos fabricandos idonei sunt. Et in sacris nostrorum literis, vbi vulgata interpretatio habet, opus esse, vt mola asinaria suspendatur, ὄνος tantùm apud Græcos legitur. Denique ne

rem tam apertam multis inferciamus ambagibus, Catullus idipsum intelligit, cum super Æmylio
A quodam impurissimo dicit: *Et non pistrino traditur, atque Asino;* Ne legamus, *atque Asinus*, hoc est: *perinde ac Asinus*, vt erudituli quidam putant néve interpretemur lectionem, *atque Asino*, ad concitandum scilicet circa molam asinum, vt nonnulli ex commentaribus exponunt. Sed vt ad asininā ignaniam reuertamur, hanc intelligebat Antisthenes, cùm Atheniensium iudicium in creandis magistratibus notaturus, suadebat eis, vt asinos ad agriculturam deligerent, quos cùm illi negarent idoneos ad arationem: *Atqui*, inquit ille, *non satis vobis est Magistratum elegisse, siue aptus, siue ineptus vir ille sit ad gerendum?*

Dictū Antisthenis, ex D. Laertio in eius vita.

EREMITA.

SED quoniam de Onagro facta est superiùs mentio, minimè prætereundum est quòd Diuinæ literæ per Onagrum Eremitas intelligunt, qui à popularibus turbis succedentes, in solitudinariis & ab hominum vestigio semotis locis vitam degunt, vni Deo tantùm dediti, quod tradit Eucher. de quibus dixerit Iobes, *Quis dimittet Onagrum liberum?* sed quia sequitur, *Et vincula eius quis soluit?* de Iudæis quidam dictum volunt, quorum præcepta vinculis comparantur.

MVLIER MALÈ MORIGERA.

SVNT qui mulierem conceptum euitantem, aut virum admittere nolentem per asinam, & fustem inhærentem tergo, designent: ea enim semen à coitu reiicit, nisi interpelletur: quamobrem statim post coitum necesse est eam verberari agitariq́;, & ignauiā qua prædita est solitudine castigari. Quinetiam mares ipsos fustibus salire cogunt, vnde vulgo mos est, viros minimè officiosos, asinos appel-
B lare. Quid verò illud, quòd huiusmodi pertinacia demortui etiam spoliis inhærescit? vngulæ siquidem asininæ viuentem partum enecant, mirificéque maturant: quare Medici abortibus euocandis, nec aliter, eas in suffitum adhibere consueuerunt.

Asina in occulto pariens.

PRÆGNANTIÆ DISSIMVLATRIX.

MVLIEREM ad hæc prægnantiam occultantem notare cùm volunt, parientem asinam pingunt. Obseruatum enim est, id eam impendiò cauere, ne vel in conspectu hominum, vel in luce pariat: quare ducenda est in tenebra, cum excludendi tempus aduenerit.

SOLSTITIVM VEL TEMPVS ANNVVM.

PVLLVS verò asinę nunc Solstitium, nunc tempus annuum indicat, quòd eo tempore plurimùm & pariant, & admittantur, vt eorum seminis frigiditas cœli calore adiuuetur, & frigoris impatiens animal eo nascatur tempore, quod eius imbecillitati sit idoneum: annum enim integrum omninò gestant.

Plin. li. 8. c. 43.

VIR FRVGI, VXOR PRODIGA.

C MINIMÈ prætereundum est illud, quod insignium pictorum & sculptorum etiam opere nobilitatum est, vt cum virum in re cumulanda solicitum, neque assiduos quantumlibet labores declinantem, vxorem verò prodigam, & ad omnia perdenda dissipandáque intentam hieroglyphicè significare vellent, hominem sparti funiculum torquentem, illam verò Aselli effigie assidentem à tergo, & opus quantumcunque fieret abrodentem, effingebant. Sunt qui Polygnoti opus id fuisse dicant, meminêre verò & Pausanias & Plinius, ac mox comę tum in Capitolio, tum in Vaticanis hortis insculptum marmore obseruatum. Hinc quid sibi velit Propertianus versus, admonemur:

Asellus fune abrodēs, quid.

Prop. lib. 4. Eleg.

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,
Aeternúmque tuam poscat Aselle famem.

Illud κατὰ πάρεργον addam quod Pausanias ponit, Asellam, nō asellum marem in pictura spectatam, quæ funem abroderet. Plutarchus commentariis περὶ τῆς εὐθυμίας, apud inferos argumentum pictum ait, sed Asinum non nominat.

PATERFAM. PARCVS. FAMILIA PRODIGA.

DIODORVS asinorum imaginem istiusmodi apud Ægyptios ostentari tradit: asinum quippe vnum lōgioris funis nodos complicare, ac alios à tergo clanculum dissoluere, vno porrò eodémque argumento cum superiori, quod nonnulli Ionicum figmentum putant, cæterùm pictorum & sculpto

sculptorum ingenio variatum. Alterum tamē hoc patremfamiliâs frugi, familiam verò prodigam & perditam ostendit: nimirum enim nodum plicare, significat congerere, accumulare, rem facere: dissoluere verò, destruere, disperdere, atque prodigere. Sanè apud Plin. vbi opera Aristolai Pausiæ filij recensentur, inter alia est piger qui appellatur Ocnos spartum torques, quo asellus abrodit: quamquam hoc eo significato accipi potest: vt ignauorum opera excipi à pernici inteligamus. D

Pli. lib. 35. cap. 11.

BONVN OMEN.

Simulachrū Asini ab Augusto dicatū, quid.

QVOD verò simulachrum & Asini & Asinarij æneum est ab Augusto dicatum, vtriusque nomen in causa fuit, quòd ab his ipse victoriæ præsagium cepit, cùm apud Actium ei in aciem descendenti facti obuiam essent, agasonísque nomen Eutycho esse, bestiæ verò Niconi intellexisset: quid enim non benè ominaretur victoriæ nomen bonæ fortunæ iunctum? Sed habuit augurium hoc aliquid quod mouere posset, cùm tam speciosa essent nomina: quid autem in illo fuerit, mirum est, quòd C. Mario apud Fanniam Minturnis custodiæ credito, asinus, qui ruditu quodam ingenti vociferatus fuerat, in domum eius à fonte cursu rapido profectus, sperandæ salutis maritimo itinere augurium dedit. Iam & in augurali si quis ægrotet, vidisse asinum qui à lapsu se sustulerit, indicat eum conualiturum, in ominibus dicente quopiam, *Viden' vt Asinus sese erexerit*: decumbentem indicat surrecturum?

VINITOR.

Asini officia.

NE tamen animalis istius stuporem, segnitiem & ruditatem vsquequaque deludamus, grati animi opus fecerimus, si qua nos parte iuuerit, exposuerimus, & illi pro merito gratias habuerimus. Siquidem vineas colere non alio nos doctore didicisse, nonnulli tradunt, quàm asino, quando is putandarum vitiū & author & præmonstraror fuerit. Nam abroso ab eo vitis palmite, vindemiam inde feraciorem prouenisse obseruatum est: ídque summa securi diligentia mortales, lætiorem sibi quotannis prouentum compararunt. Eius rei monumētum Naupliæ spectabatur, vbi lapideus asinus grata posteritatis memoria dedicatus fuerat. Huc illud addam, quòd is neque mortuus quidem officium facere desistit: siquidem Vadimonius compertum ait, caluariam eius in hortorum medio depositam, ad loci fertilitatem facere. E

OCHVS REX.

Cyrus & Ochus.

OCHVM autem Persarum regem ἱερογλυφικῶς, per asini simulachrum in primis Ægyptij notauêre, quicum maxima intercedebant odia, vt fieri solet, inter eos qui de imperio, deque libertate dimicant. Hic est Ochus ille auaritia in primis famosus, adeò vt vrbem eādem intrare nunquam voluerit, ne aureos, qui singuli singulis mulieribus ex lege Cyri debebantur, erogaret. Vnum miror apud Tertullianum Cyrum eundem & Ochum dici, hunc inquam Ægyptij sceleratum pollutúmque asinum cognomento vocitabant, in quos ille, vt Dion scripsit, hæc est retorquere solitus, *Asinus profecto vestrum deuouebit Bouem, Apínque ita postmodùm mactauit, Asiníque eos imaginem auream compulit adorare, quo nihil illi vnquam ignominiosius accepêre.* Falsum verò illud est, & ab omni veritate alienum, quod Cornelius Tacitus tradit de asinino capite, quo de superiùs à Iudæis loco numinis habito, in quo impudentissimè mentitur, & ea de causa mendaciorum loquacissimus à Tertulliano appellatur: ac perinde vanus est in Iudæorum origine repetenda, dum eos modò Creta, modò Lybia oriundos scribit, modò Æthiopum prolem comminiscitur, & in omnibus quæ de Moyse loquitur, deliria mera ponit. Ægyptiorum autem exemplo, Clisthenes cùm infestissimo Sicyonios odio prosequeretur, eorum tribus in ridicula cognomenta commutauit, eas tum ὑάτας, tum ὀνεάτας; tum χοιρεάτας appellando, *Suarios* quippe, *Asinios, & Porcarios.* F

LABOR INDEFESSVS ATQVE SERVILIS.

Ptolemæi iocus.

RECEPTVM & illud est, seruilem laborem per asinum clitella instratum significare, cuius rei causa magis vulgo nota est, quàm verbis explicari necesse sit: quippe quòd animal indefessi sit laboris, vníque & perpetuæ onerum vectationi vexationibúsque aliis damnatum esse videatur. Porrò legas in Ecclesiastico: *Cibus, virga & onus Asino, vt panis & disciplina & opus seruo.* Asini etiam cutis post obitum, ne quid eius vnquam requiescat, foraminibus dilacerata, assiduæ cribrorum inseruiat agitationi. Quod porrò laboris significatum etiam ad somnia progreditur: si quis enim, vt alibi diximus, asini se aures habere imaginatus fuerit per quietem, ingruere homini seruitutem & ærumnas, coniectores autumant. Ita etiam si quis asininum se caput habere somniauerit. Sed quod ad hanc sententiam facit, nequeo illud dissimulare, quod iocosè actum est à Ptolemæo, qui Heraclidis Lycij de laboris laudibus lucubrationem festiuiter illusit. Nam cùm is librum cui titulum fecerat πόνου ἐγκώμιον, Regi sibi obuiam facto, quídque præ manibus haberet interroganti, obtulisset, Rex accepto libro, π primum tituli elementum statim abrasit, atque ita pro Laboris laudatione, Asini commendationem legendum ostendit, quippe ὄνου ἐγκώμιον, labores scilicet illos, quos tot ille laudibus in cœlum extulerat, ad asinum potiùs quàm ad hominem spectare. Ita enim deliciosum ac molle potentio

A tentiorum genus ingenuis etiam laboribus induſtriæq; generoſæ, laudabilibúſque vigiliis illudunt, cùm fruges conſumere nati, tantillùm hoc etiam gloriæ, quod per genij fraudationem quęrimus, iniquiſſimè inuident. Sed illud in Ptolemæi, ſcomma facetè Lucianus Menippo, decretum recitat apud inferos ex Caluarij dicto, vt diuitum animæ, quæ rurſus in vitam remittendæ eſſent, in aſinos demigrarent, donec in tali rerum ſtatu, ad multa annorum millia aſini ex huiuſmodi aſinis renati onera ferrent, atque inſuper à pauperibus agitarentur. Meminiſti autem doctiſſime Curſi, argumentū hoc ſermoni noſtro anſam præbuiſſe, cùm in medio conuiuio in magnorum quorundam hominum inſolentiam acriter excandeſceres, qui otio & laſciuia diffluentes, & omni nequitiæ genere contaminati, literatos viros omnes laborum cauſa aſinos appellauerant: fuerint, aiebas, qui ſtupidos, qui profanos, qui ridiculos, qui animalia maximè omnium bruta aſinos exiſtimarint. Longè diuerſum illud eſt, quòd apud Hebræos, præcipuè Cabaliſticos, aſinus eſt ſapiētiæ ſymbolum, cuius quippe ideam conſtituunt SAPHIROTH, eam afferentes rationem, quòd eum qui ſapientiæ ſit operam daturus, victu admodùm tenui, & eo plurimùm plebeio contentum eſſe oporteat, cuiuſmodi parſimonia præditum eſſe aſinum ignorat nemo: adhæc, penuriam, laborem, plagas, & famem patientiſſimè tolerare, neque ad vllam excandeſcere contumeliam, vndecumque illata fuerit, animo eſſe paruum, inopem atque ſimplicem: vt qui nullum inter carduos & lactucam diſcrimen habeat, corde ſit minimè vafro, minimè cupiditatibus contaminato, bile ita careat, vt cum omni animantium genere pacem ſibi perpetuam conſtituerit, nec vllum ſit onus quod detrectet, quod non obſequioſè ſuſcipiat, & ſi ſit opus, pro Boue terram proſcindat, plauſtrum trahat, præcipuè verò machinæ maximè omnium neceſſariæ piſtrino æternum ſeruiat, ligna, poma, olera, frugum genus omne comportet, ſit denique totius humanæ commoditatis aſſiduus & infatigabilis miniſter, vt etiam, quod aiunt, myſteria portare compellatur. B Meritò itaque Ammonius Alexandrinus magno Origene & Porphyrio diſcipulis clarus, aſinum his condiſcipulum fertur adhibuiſſe. Neque verecundatus Cleanthes appellatione huiuſmodi confidentiſſimè reſpondit, *Aſinus quidem ſum, ſed qui portare poſſum ſarcinam Zenonis.* Valebit igitur Ariſtot. qui opere de Moribus non quemcumque fortem eſſe exiſtimat, qui quamcumque toleret vel ignominiam: vel calamitatem vel incommodum, virtutémque vllam negat in patientia ſitam eſſe: homo mollis, & delicatus, qui tamen liquidò perſpiciebat, ſi fortitudo partem haberet in patientia, futurum dubio procul vt aſinus animalium fortiſſimus haberetur. Hæc atque alia multa in aſini commendationem declamaſti. Atque ego acerbiorem tuam iram illam hoc ſermone commitigaueram, qui labores quidem agnoſceremus, omnem verò ignauiam ad eos haud grauatè relegaremus, qui cautum lege veteri ſciremus, vtilitatis quæ ex frugi adeò animali percipitur ratione habita, vt honore cum hominibus pari dignaretur. Nam cùm primogenita ſacrificari præceptum ſit homo tantùm atq; aſinus excepti: vt ille ſcilicet, certo pretio redimatur: hoc, Oue, animali iumentorum omnium pretioſiſſimo innocentiſſimóque commutari poſſit. Sed ne vllum officioſiſſimæ ſeruitutis genus huic brutorum generi deſit, noſtris etiā morbis nos leuare, ac eos ad ſe recipere perferreq; natura ipſius vi quadam occulta minimè detrectarunt. Nam vt Apul. lib. de re Ruſtica ait, ſi quis à Scorpione ictus ſuper aſinum aſſederit ad caudam cōuerſus, tranſibit in aſinum dolor, & is pro percuſſo torquebitur. Addit & Democritus fabulam ſuam, qui ait, percuſſum à Scorpio ſi ſtatim ad aſinum quempiam accedens in aurem eius dixerit, *Scorpius me percuſſit*, non doliturum ampliùs, dolore ſcilicet in aſinum tranſeunte, qui mox pedēdo emoritur, vt Zoroaſtes addit. Facetiores quidam, morbos ſuos phratoribus, quos itinere caſu obuiam habuerint, cōmendare ſolent, ſiq; illi addixerint, tranſire ad eos incommodum, C donatorem liberari. Sed præſtat id potiùs, quamuis κατὰ πάρεργον referre, quod hic morborum tranſitus in rebus etiam inanimis inueniretur. Nam apud Quintilios præceptis de re ruſtica legimus, ſi lactans adhuc infans febre vexetur, cucumeres paris longitudinis duos dormienti, hinc vnū, inde alterum admouendos, vt cutem contingant, feruorem omnem in cucumeres tranſire, infantem incolumen fieri. Sed jam tempus eſt vt Aſinorum ſuccuſſatione delaſſati, in Mulum inſcendamus.

In Sapiente quæ requirantur.

Fabula Democriti.

DE MVLO.

VONIAM verò progenerat Aſinus Mulum, par eſt, vt Mulum Aſino ſubiiciamus: mox à laborum ſocietate Camelum Mulo ſubiungamus.

NOTHVS.

AB eo verò incipiam ſignificato quod vulgò magis protritum eſt. Spurium enim hominem cognomento Muli nemo non appellat, atque olim ea de cauſa Mulos Lunæ vehiculo adhibuerunt: quia veluti Mulus non ſuo genere, ſed alieno creatur, ſic ea Solis, non ſuo fulgore lucet, quod & Catullus noſter agnoſcit, vbi, *Siue notho es lumine Luna*, dicit. Nam quod alij factum hoc ob ſterilitatis ſimilitudinem dicunt, quòd ſcilicet Luna perinde ſterilis ſit atque Mulus, dicere non auſim, qui acceperim à Cabaliſticis, Planetarum, ſtellarum, atque adeò cœli totius vires, rerum omnium formas in vnum lunare corpus, tanquam in matricem infundere, eámque poſtmodùm parturientium in morem vi ſua ſpecies nouatúſque omnes conformare, factáſque & adultas omnium oculis

Lunæ vehiculo cur Muli adhibiti.

ostentare. Quòd si res ita se habeat, ea sitne sterilis appellanda, viderint alij. Nothum verò, qui sine patre sit, hominem nuncupare, non tam seculi nostri mos est, quàm remotioris etiam ætatis, ob adulterinum, qui nulli non innotuit, conceptum. Cyrus tamen legitimo quamuis matrimonio generatus, Mulus est dictus: propterea quòd generosiore matre natus esset, Astyagis quippe Regis filia cum pater Medorum imperio subiectus esset, de quo versus feruntur huiusmodi ab oraculo editi, quibus fuga Lydis indicitur simulac Mulus Medorum inuaserit regnum: D

ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς μήδοισι γένηται.
καὶ τότε Λυδὲ πελαυρὲ πολυψηφίδα παρ' ἕδρην
φεύγειν μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

Quamuis alij per Mulum bellicas tempestates intelligunt, propterea quòd plurimus sit belli tempore Mulorum vsus. Ferunt verò Medum Asinum primum Equæ vim intulisse, eáque inde grauida facta, mortales id seminij parare didicisse.

ALIENVS AB AMORE.

SVNT præterea qui hominem alienum ab amore Mulæ simulachro notari velint: propterea quòd ea sit tantæ contra amorem efficaciæ, vt puluerem in quo se Mula volutauerit, corpori inspersum, mitigare amoris ardorem tradant Magi. Sed quanti, bone Deus, est ἡ συμπάθεια καὶ ἀντιπάθεια τῆς φύσεως, concordia scilicet repugnantiáque rerum, in hoc quoque animalium genere superstitiosa Magorum sedulitate deprehensa. Nam quæ ipsa adeò sterilia sunt diuersissimi tamen generis fœcunditati conferunt: siquidem setas aiunt ex cauda Mulæ, si iunctim euellantur, inter se colligatas in coitu, mulieres cogere, vt etiam inuitæ concipiant.

STERILITAS. E

Plin. libr. 8. c. 44.

SED præcipuum apud Ægyptios est Mulæ significatum, sterilitatem indicare, cuius partum prodigiosum esse ad expiationem vsque, veteres credidêre. Eas verò ad progenerandum ineptas ob id authores tradunt, quòd animalia quęcumque tertij sunt generis, diuersis quippe generibus prognata, non gignant. Quas verò Theophrastus in Cappadocia, & Syria vulgò parere existimauit, Aristot. diuersum ponit genus, quos Hinnos appellant: fert hos præcipuè terra Syria supra Phænicem, qui similitudine quadam nomen Mularum acceperunt, cùm genus omninò diuersum sit. Coëunt hæc animalia, & mutua inter se ratione progenerant. Alcmæon in Mularum genere mares ideò steriles esse dicit, quòd tenuem admodùm genituram habeant, ac perinde frigidiusculam: fœminas verò propter locos minimè adapertiles, quod & Horus noster & Empedocles tradidêre: breues enim illi sunt, humilésque & restricti, Venerique auersè coaliti, vt neque genitura recta in illos labi, neque si illabatur percipi possit, id quod in dissectionibus Diocles optimè se obseruasse confirmat. Eandem porrò sterilitatem per Mulum exprimunt & Diuinæ literæ. Nam Psalmo XXXI. Mulo fieri similes prohibemur, propterea quòd animal id intellectu careat, perinde ac Equus etiam. Hoc insuper sterile est animal, quippe nulla virtutis semina concipit, nec fructum vllum producit, atque hoc partim malè affectæ naturæ causa, qua præditum est, partim propter inertiam qua fit ad aliquid agiliter agendum ignauissimum. Non prætermittam loco hoc, Eleum agrum ita Equorum generositati consecratum esse, vt Mulorum genus non ferat intra regionem, etiamsi admittatur Asinus & rem peragat, Equam non concipere, quod plurimùm admiratur Pausanias. Vtcumque verò hæc habeant, nemo ignorat sterilitatem, quæ Mularum propria est, fuisse causam, cur partus huiusmodi in annalibus aliquando obseruati, habiti sint ostenti loco: bonum verò an malum ostenderent, in ambiguo esse facit euentorum varietas. Siquidem C. Valerio, & M. Herennio Coss. cùm Mula in Apulia peperisset, totum annum domi forísque tranquillum fuisse comperimus, sinistra tamen quædā obnunciata. Sed quòd omnium perniciosissimum Rom. Reipub. fuit: inter Cæsarem & Pompeium exorta bella Mulæ partu edito, L. Paulo, L. Marcello Coss. multi prodiderunt. Cúmque alia Romæ ad 12. portas peperisset M. Lepido, Munatio Planco Coss. subsequutæ sunt nonnullæ sociorum direptiones, dum bella per Brutum & Cassium in prouinciis gererētur. At nihil quicquam tale euenit L. Scipione, C. Lælio Coss. cùm identidem Mula Reate peperisset. F

Muli ac Mulæ cur steriles.

Ex Mularū partu euentus varij.

MATRONARVM IMPVDICITIA.

INVENIO & apud quosdam matronarum notam in partubus ex Mulæ parientis prodigio significari: quod earùm pilenta Mulis iunctis trahi solita sint, vt numis aliquot spectare licet.

INEXPECTATI EVENTVS.

ALIIS magna rerum molimina Mularum partus ostendêre, in iis præsertim rebus, quæ præter spem & expectationem omnium accidêre: vt Dario Babylonem elusa totiēs opera oppugnanti, quam tunc demùm cepit, vt vulgatissima est historia, cùm ex peruulgato per hostes ipsos omine, Mula Zopyri, cuius consilio, opera, ingenio & fide vsus est in eo negotio peragendo, fœtum edidisset. Simile & illud fuit, quod Galbam ad res nouas animosiùs tentādas confirmauit, apud quem Mula

pepe

A pepererat. Nam Zopyrus inde animum sumpserat, quòd Babylonios conuiciabundos è propugnaculis audierat inclamare, *Darium non antè vrbe potiturum quàm Mula peperisset*, euentúmque rei apud se compererat. Galba aui sui omen exceperat, qui Aruspicibus rerum summam puero promittentibus responderat, cùm Mula pepererit. Habet enim Mula regium nescio quid etiam in Diuinis literis, vt Reg. 3. Dauid, *Ponite filium meum Salomonem in Mulam meam*: dicens meam, ostendit, quòd & ipse in Mulam sedebat. Nobis verò (mi Petre) quid sperandum, quídve timendum est, qui Mulæ fœtum domi nuper inspeximus? Anne enim hoc salutis nostræ duodeuigesimo supra millesimum & quingentesimum, Leonis X. sexto, quarto Non. Aprilis, qui dies de Assertoris nostri nece publico luctu nefastus fuit, apud amplissimum dominum meum Iulium Card. Medicens, hora lucis tertia, Mulæ, vti nosti, partus editus. Quòd si quis, vt Galbæ, protendi huic aliquando summam rerum amplitudinem dixerit, vt eueniat non erit hoc præter expectationem, & spem hominum, qui vulgò illi talia ominantur, qui de hominis prudentia, de morum integritate, rerumq; peritia omnia sibi pollicentur. Id vnum precibus à Deo deposcendum: ne, quod factum est Pauli & Marcelli consulatu, Iulij Pompeiíque discordiæ, in magnam vrbis perniciem suscitentur: ne quod Lepidi, Planciíque consulatu accidit, intestina bella miserabiles sociorum direptiones inuehant: ne præter expectatum, magnum aliquod & inexcogitabile malum oboriatur, maximarúmque in Italia vrbium capturas, populationes, incendia, vastitatem inducat, cùm præsertim tam dira ea sint, quæ sidera quæ fatidici vates, vetusta etiam de nostris temporibus oracula, nocturnæ diuinæque sæpiùs exauditæ voces, breui futura minitantur, quibus consentire videtur præsaga mali tacita quædam in mortalium omnium cordibus trepidatio. Sed enim nos interim Deo freti, quicquid euenturum est forti animo tolerandum nobis proponamus, incœptúmque laborum ingenuorum iter, dum licet alacriter peragamus. Sed illud non omiserim, Mulas non sui generis tantùm animalia párere aliquando visas, verùm etiam Equos, vt anno circiter M.D.LXII. in Arenate Brutiorum agro, Mula Equum peperit pilo flauo, crinibus rutilis, oculis rufis, quem pòst Loisius Arenas apud Brutios longè princeps, ad Ferdinandum Neapolitanorum regem misit.

Suetonius in Galba. c. 4.

Ex Mula Equus.

B

VOLVPTARIA VENVS.

STERILITATIS demùm, quam superiùs posuimus, ergô, qui lasciuum hominem, Venere quippe non ad prolem, sed ad voluptatem tantùm atque spurcitiem vtentem significassent, vel Mulum qui Equam saliret, vel Mulam surrecta cauda prurientem, pingere consueuerunt. Huic enim generi, quamuis ad progenerandum inepto, genitalia tamen, ad voluptatem natura concessit. Quod illis dictum velim, qui animalia rationis expertia, nullo neque voluptatis, neque irascentiæ, neque cupiditatis sensu affici contendunt, mouerique ad huiusmodi incitationes naturæ quodam impulsu, vt, vel se sospitent, vel species propagentur. Neque quidem dicendum asserunt, Leonem audentem animosúmque esse, neque quidem Ceruum pauidum, sed quodammodo pauidum, illúmque quodammodo animosum: perinde ac si dicerent, animalia hæc neque cernere, neque audire, sed quodammodo cernere, audiréque quodammodo, neque vociferari, sed quodammodo vociferari, atque vt semel dicam, ea non omninò viuere, sed quodammodo viuere.

MVTVA OFFICIA.

C EO verò modo quo prouerbiis argumentum datum, hieroglyphica sæpius excogitata, & huiusmodi picturationum species adinuentæ: vt si quis Mulos duos mutuò se scabentes pingerit, mutuam operam significari coniiciamus, ex eo quòd huiusmodi vtimur adagio, idipsum innuentes, cùm scilicet dicimus, *Mutuò Muli scabunt.* Quamuis sunt qui prouerbium hoc non nisi ad improbos & imperitos sese inuicem efferentes spectare putent. Scripsit verò M. Varro librum eo titulo, cuius testimonium citat Nonius. Rectè verò accommodari poterit pictura hæc ad id, quod Horatius ridet Epistolis:

Adagium.

Frater erat Romæ Consulti Rhetor, vt alter
Alterius sermone meros audiret honores.
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi.

Et de Poëtis paulò pòst:

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus deposcere visus,
Fit Mimnermus, & optiuo cognomine crescit.

DE CAMELO.

IPSA quidem munerum laborúmque, vti dicebamus, societas, quæ Camelo cum Asinis & Mulis coniuncta est, exigere videtur, vt ad eundem gregem reuocentur. Quoniam verò cùm Porci significata recenseremus, incidimus in Camelũ, quem profanum perinde ac Suẽ

deprehenderamus, inde videtur exordiendum, vt qua de causa veteres id existimarint, explicemus. Porcum enim ideò profanum ostenderamus, quia non ruminaret, vngula tamen esset bifida: alterum hoc longè diuersum animal, profanum & ipsum tamen, propterea quòd vngula sit solida, tametsi ruminat. D

IMPERITVS DISCEPTATOR.

Cameli mystica significatio.

VNDE fit vt per Camelum mystico sensu illi notentur, qui distinguendi seligendique ratione minimè prædití sunt: qui scilicet sacra profanis, humana diuinis nullo discrimine cōmiscent, ruminantes vtique veluti & Cameli faciunt, argumentorum scilicet formas aliquot concipientes, sententiā modò hanc, modò illam animo agitantes. Sedenim solipedes qui sunt, hoc est, imperiti, neque rerum neque verborum discrimina discernentes, ita omnia confundunt, vt curuum à directo nequeant internoscere. Quocirca, non immeritò apud Christianæ pietatis proceres lege admodùm seuera cautum est, ne quis literarum imperitus, acutissimo quamuis ingenio polleat, de diuinis quicquam disserere confidentiùs audeat. Neque porrò ad Theologicam speculationem dabatur accessus, nisi de disceptatoriis & naturalibus disciplinis exactissima fuisset quæstio prætentata. Verùm omnia iamiam

In peius ruere, ac retrò sublapsa referri:

vsque adeò quæ friuola sunt, nulliúsque momenti, studiosiùs consectamur: quæ verò pondus habent, quæ locupletem veræ disciplinæ redundantiam ex toto, vt aiunt, calatho elargiri possunt, vix attingimus. Iure igitur eos reprehendit Assertor noster, qui culicem liquant, Camelum verò tanquam potabilem deglutiunt: Culicem enim liquant, hoc est, minutissimè mandunt illi, qui minima tantùm in lege peruestigant, quibus studiosiùs insistant, vbi omnes ingenij vires intendant, Camelum verò, hoc est, peruersorum actuum tortuositatem, aut quæ alioqui magni sunt momenti, deglutiunt, hoc est, paruipendunt, nullo quippe mansu, ruminationéve deuorant: quasi nihil ad rem pertineat, sacra habere ludibrio, & sceleratissimis quibusque facinoribus inquinari. Cæterùm cùm plurima sint super Camelo adnotatu digna, miror Ægyptios tam parcè eius vsos hieroglyphico, cùm præsertim animal esset illis admodùm familiare. Sedenim illi dubio procul, vt etiam in Equo fecerunt, à sacris alienum animal sedulò auersabantur. E

CRVRA FEMORAQVE CONCIDVA.

Camelus vnde.

NAM vix illud ab eis proditum constat, vt hominem, cui inter gradiendum femora incururi viderentur, eaque de causa segniùs ingrederetur, per Cameli simulachrum exprimerent: propterea quòd, vt ipsi asserunt, solus ex animalibus femora etiam incuruet, vnde illi Cameli cognomentum, aspera in lenem litera commutata, quasi Camerus anteà diceretur παρὰ τὸ κάμπτω, quòd incuruo significat, & τὸ μηρὸν, femur. Camelus enim, vt præter Ægyptios author est Herodotus, quatuor in posterioribus cruribus femora gerit, & genua totidem, id quod omninò negat Aristoteles, genua singula singulis cruribus esse contendens, totidémque artuum flexus, vt verò plures esse videantur, euenire propter alui interuallum, latámque femorum diuaricationem. Vtcumque verò Philosophi de re disputent, Ægyptij per huiusmodi picturam, hominem qui sub pondere deficere quodammodò videretur, gressuq; admodùm vacilanti progrederetur, innuebant. Huiusmodi mihi fuisse videtur Claudius Cæsar, quem ingredientem destituebant poplites minùs firmi. F

Suetonius in D. Clau. capite 30.

FORTIS.

EST tamen in Camelo mirus dorsi vigor, & onerum gerendorum robur indefessum, fame etiam ac siti pertinacissimè tolerata, in plures sub onere perseueret dies. Vnde Mathematici figuram eius XVII. Leonis, Libræ XVI. Scorpionis XX. gradibus intulerint, fortem & validum virum eum pollicentes, qui vno horum gradu supra Finitorem emergente, natus esset.

OPVLENTVS.

Matthæi locus explicatur, cap. 19.

QVONIAM verò sunt qui Assertoris nostri sententiam in opulentos dictam, *faciliùs*, scilicet *Camelum per acus foramen intrare, quàm diuitem in Regnum Dei*, ita accipiant, vt non de Camelo animali sit intelligendum, sed de grandiori quodam restium genere: sciendum ex Origenis sententia, de animali potiùs accipiendum: eaque de causa diuitem Camelo comparatū, quòd Camelus omniū animantium, si formam spectes, tortuosissimum sit, vt (veluti superiùs dictum) ea de causa plura femora, pluraq; genua habere videatur, ita plura diuitum negotia, pluresque atq; variæ sunt auocationes, cupiditatésque, quibus implicari eos, distrahi, rapiq; necesse est. Angustius verò acus foramen, arctiorem arguit viam, quæ ducit ad vitam, vt idem ait Adamantius. Denique Camelus ruminat quidem, sed solida est vngula, veluti plerique diuitum cogitant quidem, agnoscuntq; quid agendum, sed propter peccandi facilitatem occasionemq; sæpiùs oblatam, cùm cruribus sint infirmioribus, iisque perplexis, lōgè procliuiùs in libidines & reliqua vitia dilabūtur. Nā, vt prima ad Timoth. epist.

Paulus

A Paulus ait, *Radix est omnium malorum cupiditas*, *raróque diuitiæ nisi cum iniustitia congeruntur*: tali inquit Eucherius, administratione res istà capitur, tali custode seruatur, adeò quædã societas est penè etiam nominis duabus his rebus, vitiis & diuitiis, vnde olim nos ita lusimus:

De vitiis quòd diuitiæ cumulentur apertum est,
Nomen idem vitiis diuitiísque datum.

Operæpretium verò mihi videtur hoc loco, quod superiùs dissimulauimus, interpretationem Eucherij piam admodùm subtexere dicti illius, *Liquantes culicem, Camelum autem deglutientes: Culex*, inquit ille, *susurrando vulnerat, Camelus autem spontè se ad suscipienda onera inclinat.* Liquauerunt ergo Iudæi culicem, cùm vnà omnium succlamatione seditiosum latronem dimitti petierunt. Camelum autem glutierunt: cùm eum qui ad suscipienda nostræ mortalitatis onera spontè descenderat, vt extingueretur clamando peruicerunt.

ZELOTYPIA.

SVNT qui per Camelum zelotypiam significent: propterea quod animalia reliqua tempore quo rei Venereæ cupidine, vel rabie potiùs incitata gestiunt, in suum tantùm genus ferociunt, ac sæuiunt: Camelus autem in hominem etiam, atque in vnumquodque aliud animal efferascit: & vsque adeò sibi timet ab omnibus, vt solitudines petat, & id temporis ab omnium consortio disseparatus, solam fœminam affectetur.

REVERENTIA IN MATRES.

ILLVD etiam tam ad eruditionem, quàm ad bonos mores plurimùm facit, quòd nonnulli per Camelum: reuerentiam in matres significari tradunt: is enim nunquam matrem superuenit suam: *Cameli reuerentia in matrem.*
B quinetiam si quis cogat, ipse non patitur. Iam cùm aliquando admissarius non haberetur, curator pullum matri opertæ admisit, qui dùm coiret delapso operimento agnouit matrem, & quamuis coitum absoluerit, memor tamen commissi sceleris, paulò pòst vbi data est occasio, Camelarium morsu defixo interemit, quæ quidem pientissima modestia, cùm sit Camelis admodùm familiaris, inde factum facilè crediderim, quòd olim nupturæ Camelis virginibus supplicabant. Quæ verò de Cameli erga matrẽ reuerentia diximus, ex Aristotele sumpta sunt, quæ Auicennæ etiã assensu confirmãtur. *Idem suprà lib. 4.* Simile quoddam aduersùs matrem accidit Equo cuidam regis Scytharũ, qui vt facinus expiaret, semetipsum præcipitem ex editissimo loco dedit, atque ita animam efflauit. Cæterùm non ita faciunt Equi omnes. Quin Aristoteles tunc perfectum esse armentum dicit, cùm parentes suam ineunt prolem: quod par crimen est cum eo, qui matrem tentat, ad quod Ouidiana Myrrha respexisse videtur, cùm dixit,

---- *Fit Equa sua filia coniux.* *Ouid. 6. Metam.*

TRACTABILITAS.

EST & illud inter hieroglyphica reponendum, quòd per Camelum à puerulo rectum, mansuetudinem maximè tractabilẽ aptè significarunt. Siquidem mansueti adeò sunt Cameli, atque bilis tam expertes, vt vasta illa moles minimi cuiusque puerculi arbitrio gubernetur. Contrà verò Equus, cùm generoso sit animo ac præferoci, magna aduersus Camelum afficitur antipathia, neque aspectum odorémve eius ferre potest. C Notum est, quod superiùs attigimus, quid egerit Cyrus aduersus validum Lydorum equitatum, cui suas copias impares suspicabatur: ingentem enim is Camelorum gregem ante pedites in acie prima statuit, factóque Lydorum equitum impetu, simulac Equi Camelorum odorem hausêre: subitò consternati, non solum insidentes præcipitauerunt, sed peditum quoque ordines protriuerunt, atque ita pars illa, cui Crœsus plurimùm fidebat, elusa.

CIBI POTVSQVE ABSTINENTIA.

LONGA autem ieiunia, & diuturnæ sitis tolerantiam per idem animal significari, ex eo manifestum est, quòd nullum animal tanta insigne magnitudine, tam exigua cibi paucitate nutritur, neque dies pluries sitim tolerat: cùm satis constet in duodecimum vsque diem Camelos sine potu perdurare, vnde à Poëtis *Esitientes* appellantur. *A Plin. li. 8. c. 18.* Habes iam Petre Curti, Asini, Muli, atque Cameli laboriosorum animalium significata, quantum memoria complecti potui: reliqua tu, si argumentum placuerit, & doctrina & iudicio tuo supplere poteris.

D

PIERIVS VALERIANVS AD IOAN. ANTONIVM EGREGIVM NEPOTEM, DE IIS QVÆ PER LEPOREM, VVLPEM, ET alia minoris generis quædam animalia significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

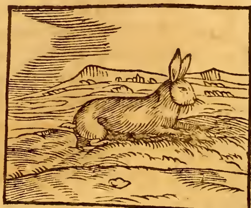
LIBER DECIMVSTERTIVS.

IVCVNDISSIMVS frater tuus Vendrandus, quem præter cognationem, ob summum ingenium & bonarum literarum studium vnicè diligo, proximis hisce diebus, vt nosti, Roma in patriam se contulerat, paucissimósque dies hìc moratus, de digressu cœpit illicò cogitare: conatus sum iuuenem dies aliquot detinere, ille tamen cùm omninò Venetias sibi quamprimùm redeundum repeteret, non hìc temporis conditione, non loci amœnitate, & tranquilla anni temperie remoraturus, vt in officio esset Illustrissimo Cardinali Medico Mecœnati nostro, qui eum satis ægrè dimisisset, eius fidissimo, & æquè gratissimo seruitio tantisper cariturus, exolui properantem, ac ne eum vlteriùs morari pergerem, suasi etiam vt magis properaret, qui patroni ingenium à teneris nouerim, quem aluerim quem formauerim, quem, si licet, ornauerim, mox coluerim, & colam semper vita hos dum reget artus, ob summam animi præstantiam, & optimam vtriusque linguæ cognitionem, bonarúmque artium & disciplinarum omnium studium: vt verè oculus summi Antistitum ordinis censeatur, tum ob singularia & assidua propensiore animo in me meósque officia, & amplissimam eius munificentiæ largitionem, quibus iugiter suos fouet, & amplexatur. Quoniam verò paucis abhinc diebus caueam nonnullarum auium, tum cicurum, tum syluestrium & externarũ, Nicolao Cordato Iurisconsulto nostro dono dederam, æquum visum fuit per fratrem, qui te ex itinere conuenturus fuerat, aliquid & ad te mittere: opportunæq; Lepusculum alueram, educaueramque ablactatum à paruulo, neque non Vulpeculam, & ipsam cicurem, nec nostri generis Felem, sed Aegyptiacam, diuersúmque à nostris Murem, eum autem ob nouitatem Ponticis fortè ipsis minimè posthabendum. Fibrum etiam ex Pannonia, Mustelámque & Talpam ex Italia; quos in vnam omnes inclusos caueam ad te perferendos eidem Vendrando commendaui. Quæ dona si quam tibi voluptatem attulerint, gaudebo, sin verò tu tam seuerus es, vt nullis neque nugis, neque delicijs moueare, de constantia & supercilio tuo tibi gratulatus, lætabor tamen identidem meæ erga te beneuolentiæ signum, qualecunque sit, pro loco & tempore aliquod exhibuisse.

DE LEPORE.

PRÆCIPVA sunt Leporis significata, vigilantia, auditus, effœminatio, pauor, venustas, fœcunditas, solitudo, conatúsque summus: quorum causæ quantum per otium licebit, nostra hac commentatione commemorabuntur.

VIGILANTIA.

AEGYPTII sanè sacerdotes per Leporis hieroglyphicum vigilantiam in primis intelligebant. Causam ponit Horus: quod Lepus oculos inter dormiendum patefactos ostentet, vnde etiam in adagium cesserit, *Leporinus somnus*: quotiēs vigilantiam eius qui dormitare videatur, intelligendã proponimus, cùm tamen perspicacissimis oculis omnia quæ vsu veniant, in agendis rebus perlustrare non cesset Xenophon ad hæc scribit, Leporem palpebris clausis vigilare adapertis dormire, vt non temerè forsitan nonnulli Leporem ἀπὸ τοῦ λάειν, quod aspicere est dictum existimarint.

Plin. libr. 11, ca. 37.

A

AVDITVS.

PLVTARCHVS verò totius antiquitatis indagator curiosissimus disciplinarúmque omnium quantumuis abditarum explorator accuratissimus, à quo longè plura quàm ab alio quopiam ad materiam hanc facientia decerpi possunt, ex Leporino simulachro, auditum hieroglyphicῶs intelligi apud Ægyptios affirmat. Lepus enim aures proportione reliqui corporis maximas omnium animalium habet, auritique ideò ob excellentiam vocantur à Poëtis. Quin & ipsa locutio λαγὼς, vt nonnulli ex Græcis interpretantur, ab aurium magnitudine conformata est: siquidem οὖς ὠτὸς, vt scis, auris apud Dores, quæ tamen locutio iam apud omnes recepta est, & λα, particula ampliationis est, augétque significatum, vt *Perauritus* Latinè sonet. *Virgil. lib.1.*

EFFOEMINATIO.

EST præterea Lepus eneruatæ cuiusdam effœminationis signum, huiusmodi hieroglyphico iam passim inuulgato: idque tum propter pilorum mollitiem, quam Heliogabalus in lasciuioribus deliciis vnà cum Perdicum plumulis subalaribus habuit, quámque lepidissimus adnotat Catullus in fœdæ mollitudinis scorto, tum etiam propter pulpamenti vim, de quo Liuij Andronici dicterium peruulgatum, quod Terentius, vt Flauius Vopiscus attestatur, ab eo mutuatus est, *Tute lepus es, & pulpamentum quæris*, à Græcis verò Liuius acceperat, ita dicentibus, δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Addunt ad causas eximiam etiam timiditatem, qua maximè laborant, quod aut mollium hominum, aut muliercularum proprium est. Lepus itaque in Diuinis literis impurus est, qui quidem licèt ruminet, vngulam tamen bifidam non habet, sed pedes diuaricationibus pluribus, iisdemque admodùm infirmis dissitos. Quoniam verò delicatæ admodùm est imbecillitatis, Iudaicum significat populum, ait Hesychius, de quo Salomon, *Lepusculus plebs inualida, posuit in petra cubile sibi*, Timidus etiam est Lepus, qui cubile habet in corde formidolosi Iudæi, quòd ita notat vox Diuina, *Væ cordibus trepidis, & manibus remissis.* Lasciuia in Lepore plùs quàm delicata, quem gentes, vt suo loco dictum, Veneri dedicarunt. Eadem in Iudæis improbitas, Esaiæ testimonio, dicentis: *Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis plena iudicij?* Sed de lasciuia gentis huius atque procacitate, multa passim testimonia suo loco & tempore dicentur. *Liuij Andronici dictum.* B *Prou.30.*

TREPIDATIO.

QVOD verò formidinis & trepidi pauoris hieroglyphicum Lepus habeatur, facit id supremè timidum eius ingenium, cui pauor supra vnumquodque aliud animal peculiaris, à quo, vti Pollux ait, etiam πτὼξ appellatur: πτώσσειν enim formidare est. Vnde Demosthenes in Æschinem inuectus, ait, λαγὼ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων, καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. *Lepori similem viuis vitam, pauitans & tremens, impendentia semper flagra prospectant.* Hinc Cornificij Poëtæ dictum memoratur ciuili bello, qui milites suos sæpè fugientes, Galeatos lepores in opprobrium appellitabat. Apud Hebræos Saphan occultationem, vt ita dicã, significat, & locutio ea per ω scripta Lepusculum significat: quòd insitam huic animali pauitationem, si dicere concedatur, notet, qui scilicet in cubilibus libentissimè delitescat. Atque hinc factum vt Leporis occursum Augures ominosum, improsperum & inauspicatum dixerint, quod quidem non nostri tantùm temporis vulgus credit, sed veteribus etiam persuasum fuisse testatur senariolus, *Horat. 3. Carm.od.2.*

C

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους.

Inauspicatum dat iter oblatus Lepus.

Archidamus autem Zeuxidami Spartiatã, quamuis alij Lysandrum ponunt, Corinthiorum vrbem aggressus cùm Leporem ex loco muris vicino excitatum animaduertisset, omine in hostes conuerso, futurum ait ad milites vt hostes facilè caperentur, eius quippe casu vsus ad incendendos eorum animos, & taxandam hostium ignauiam, quòd vrbs ea minimè bellicosa videretur, quam tuti adeò Lepores inhabitarent. Pari propemodùm euentu Arnulpho rege, qui Berengario auxilium tulerat, Romam oppugnante, excitus è latebris clamore tumultúque militum, Lepus vrbem versus cursum arripit: hunc milites toto temerè agmine concito insequi cùm cœpissent, cursúque & clamoribus acriùs deterrerent, Romani, qui propugnaculis stabant, vrbem eo impetu peti veriti, cui se longè impares propter defendentium inopiam arbitrabantur, pari consensu desertis mœnibus ad terram se summisêre. Barbari occasione freti, sellis Equorum & veterinorum ad mœnia in cumulum aggestis, per eas nullo reluctante in mœnia euasêre, Leoninámque vrbem (primaria nunc Romanæ vrbis est regio hæc) nullo negotio ceperunt.

VENVSTAS.

EST & venustatis symbolum Lepus, Veneríque fœcũditatis ergô charissimus omnium existimatur, cui non sine religione sacer est, & inter eius delicias adnumeratur. Operæpretium verò est apud Philostratum in picturis videre Leporem hunc, sub arbore malo inter Amores otiantem, quem decidentia terræ poma depascentem, multáque semesa prætereuntem modò hæc, modò illa cõmor- *Lepus Veneri sacer.*

dentem, vbi illi deprehenderunt, ibi tum alius complosis manibus, clamore alius, alius chlamyde ventilata iactatáque perterrefaciunt, superuolitant alij feram vociferatione illam excitantes, & modò huc, modò illuc cursu percitam agitant: pedestres alij vestigia consectantur, alius tanquam aliquid iaculaturus impetum in eam facit, alióque auertit, alius Lepusculi cruribus insidias molitur: ille vbi in vlnas iamiam apprehensus est, mollissima pilorum lubricitate fretus, minimo se negotio expedit, sublimisque sublatus saltu, capturam euadit. Risu itaque Amores diffluunt, collabentesque præ lasciuia, & nimia cachinnorum agitatione, alius in latus, alius supinus, resupinus alius, per herbas passim strati prouoluuntur. Sagittam verò nemo vnus intorquet, sed viuum capere contendunt gratissimam Veneri matri victimam oblaturi. Atque ita Lepus præcipuè Veneri debetur. Accedit huc & Valerij Martialis testimonium, qui persuasum mortalibus ait, ex Leporinæ carnis esu formosiores venustioresq; fieri homines, salso & mordaci eius Epigrammatis ioco: D

Leporinæ carnis esus efficax.

Si quando Leporem mittis mihi Gellia, mandas,
Formosus septem Marce diebus eris:
Si non derides, si verum Gellia mandas,
Edisti nunquam Gellia tu Leporem.

Et quod super Alexandro Seuero dictitatum est, quem & formosum & humanum & cultum & venustum & affabilem ex assidua Lepusculorum esitatione factum asserebant. Vnde versus illi circunferebantur ex Epigrammate:

Venatus facit & Lepus comesus,
De quo continuum capit leporem,

Plin. Ibidē.

Tum Plinius vbi ex Catonis sententia scribit Leporis assumpto cibo fieri somniosos, vel fieri, vti nonnulli legunt, Somnos, aut, quod magis placet, formosos: statim enim subiungit, tum vulgò etiam persuasum, conciliari ex eo corpori gratiā. Sed quod ad somniosos pertinet, Medici dicunt, Leporinam carnem melancholiam alere, & sensus spiritales obstupefacere, quia crassum generat sanguinem, vt libello dē Victus ratione Psellus ait: nam caro ea subfrigida omninò est, & humoris plurimum habet, quæq; eiusmodi sunt escæ, somnos nimirum ciere comperiuntur. Prætereo de industria quod impuri faciunt amatores, ope Leporis amorem sibi conciliantes: quod etiam libenter est à Philostrato dissimulatum, quando spurcissimum id genus hominum perniciosum est, neq; dignum vt à quopiam redametur, cùm in amore conciliando candor synceritásque mentis, non magicæ violentiæ conquirendæ sint. E

FOECVNDITAS.

NIMIRVM verò fœcunditatis hieroglyphicum est Lepus, animal vtpote rei Venereæ deditissimum. Nam fœmina dum interim quæ peperit lactat, identidem superfœtat, neque vllum vnquam parturiendi facit interuallum. Mas verò præter id quod more marium progenerat, fœtum ipse quoque concipit, & excludit, paríque cum fœmina modo educat. De quo scribit Archelaus, begninam fuisse naturam, quæ innocua & esculentis tantùm nata animalia, fœcunda fecerit, quibus etiam vtramque vim tradiderit, ac masculo fœminas esse omnes, ac sine mare æquè gignere voluerit. Aristoteles tamen hoc omninò pernegat, marémque in iis & fœminam separatim agnoscit: quia verò fœmina sæpenumerò, marem superueniat, factum vt rerum ignari mutuo eos impleri coitu crediderint. Cæterùm Archelao Philostratus, Plutarchus, & plerique alij subscripsêre, qui cùm longo post Aristotelem tempore fuerint, neque quid ille tradidisset ignorauerint, haudquaquam credibile est eos rem, de qua tam perspecta esset apud omnes obseruatio, temerè ausos asseuerare. Nam Philostratus ferre quidem omnes in vtero partum ait, fœminas tamen non nisi ad conceptum idoneas agnoscit. Democritus huiusmodi sexus mutationem per varias vices fieri, dubio procul affirmat, quod alij viderint. F

Idem Plin. lib. 8. ca. 55.

SOLITVDINARIVS.

NON imperitè nonnulli hominem solitudinarium, & reliquorum contubernia declinantem, per Leporem in cauum se proripientem descripsêre: nunquam enim duos pluresve in eodem cubili versari comperias, sed qui maximè vicini sunt, vnius vel circa iugeris interuallo secubant: cumq; se recipiunt cubitum, ne deprehendi possint, multùm priùs hac & illac discurrunt, vestigiáque variis ambagibus obturbant, postremò magnò sublati saltu, in cauum quieturi prosiliunt, author Plutarchus. Sanè Salomon Parabolis, Lepusculum sapientibus sapientiorem dicit, qui cùm optimè suam suam intelligat imbecillitatem, ad cauernosas lapidum latebras confugiat, infirmitatémque ita suam tueatur.

Leporis prudentia in se conseruando. Prouerb. c. 39.

CONTENTIO LAVDIS.

PVLCHERRIMVM verò mihi commentum illud inter hieroglyphicas literas videtur, quo veteres Ægyptij contentionis illius studium, quam Æmulationem appellamus, ab Hesiodo maximo opere cōmendatam, cùm iurgiosam & inuidā illam alteram vituperet, per exanimatum Leporem & Canem sese cohibentem effingebant, cuius picturæ causam Plutarchus idem pulcherrimè delineauit,

Æmulationis symbolum.

A lineauit: Canes, dicens, qui lepores insequantur, si contigerit vt eos vincent, discerpere, & sanguine sese proluere inquinaréque mirificè gaudent: quòd si animum Lepus despondèrit, neque vllum iam effugio locum superesse viderit, quod plerunque accidit, quantumcunque spiritum habet in intentissimo consumat cursu, vt ita deficiat exanimetúrque, tunc compertum est Canes simulac ita exanimem conspexerint, omninò non attingere, sed consistere, sibíque temperare, motare caudas, argumentúmq; manifestum omninò præbere, se non carnium sed victoriæ tantùm gratia decertasse: atque hoc sæpissimè & passim

euenire, vna venatorum omnium asseueratione confirmatur. Quod verò de Leporis cursu dicebamus, id in memoriam adducit quòd reprehenditur à Quintiliano M. Varro, qui dixerit, se à præceptore audiuisse Leporem quasi leuipedem dici. Sedenim apud Varronem legas Leporem Græcum esse vocabulum, Siculósque quondam è Græcis λέποριν dicere, cùm tamen non neget facilè euenire potuisse, vt cùm à Roma Siculi sint orti, quod in veteribus annalibus habebatur, hinc vocabulum illuc tulerint, eodem apud nos relicto nomine. Quoniam verò controuersia nunc magna est, vtrum Dasypus & Lepus vnum idémque sit animal, an diuersa, loco Plutarchi superiùs citato manifestè scriptum, *Canes qui dasypodas insequantur.* Mox de eodem animali: *Quòd si λαγωὸς animum desponderit.* Vterque autem omninò hirtipes, id sibi vult δασύπους. Iam & antiquum dictum ostendimus, δασύπους κρεῶν, quem Liuius Andronicus Lepus vertit. Plinius tamen Dasypum distinguit à Lepore, vt eo loco: *Pili acutè exeunt Dasypodi in buccis intus, & in pedibus, quæ vtraque Trogus & in Lepore deprehendit.* Et alibi: *Coagulum inutile Leporis, Hœdi laudatum, præcipuum tamen Dasypodis.* Alibi: *Lepus omnium prædæ nascens, solus præter Dasypodem superfœtat.* Alibi: *Superfœtant & Dasypus & Lepus tantùm.* Alibi: *Dasypodes omni mense pariunt & superfœtant, veluti Lepores*: qui quidem loci, vt congruant, Delio indigent natatore, ita confusa omnia. Sedenim quæ Plinius de pilis loco primo posuit, mera sunt Aristotelis verba. Sunt autem ex peritis qui Dasypodem Plinio positum pro cuniculo arbitrantur, quem nusquam nominat Aristoteles. Sanè Varro tria ponit Leporum genera, vnum Italicum, primis pedibus humilibus, posterioribus altis, superiore parte pulla, ventre albo, auribus longis. Secundum genus Gallicum, ídque plurimùm candidum, quales passim Alpes etiam Noricæ progignunt. Tertium quos Hispania producit, similes nostratibus ex parte quadam, hos cuniculos vocant. Si quis autem vnum atque idem animal esse contenderit ex Plutarcho aut aliis, ídque liquidò docuerit gratiæ illi meritò debebuntur.

De Dasypo & Lepore Authorum opinio.

B

HISPANIA.

VLTIMVM autem genus hoc, omninò Hispaniæ est hieroglyphicum, vt cernere est in quibusdam Hadriani numis. Et Catullus ab hoc animalium genere Hispaniam insigniuit, vbi dixit in Epigrammatibus, *Cuniculosæ Celtiberiæ fili.* Leporem verò & currum Rheginorum fuisse monetam, apud Pollucem legas. Nam Anaxilas Rheginus cùm Olympia vicisset, Rheginorum numis & Leporem & currum impressit, de quo etiam Aristoteles libr. Rhetoricorum tertio. Aiunt verò Lepores in Sicilia olim non fuisse, importatos verò per hunc Anaxilam, hanc illi memoriam comparasse, aduectionem enim ex curru significari, nisi quis victoriam malit.

Plin. libr. 8. cap. 55.

C

TERIVNGI MILITES.

OBSERVES autem alicubi Lepores duos dimidios coloris lutei in punicea parma, cuius medium rubra occupat columella, supra quam pila lutea, facie insignis humana, coloris identidem lutei sustinet. Gestamen id erat ordinis TERIVNGORVM sub magistro militum præsentiali merentium.

Militiæ veteris parmæ.

VALENTIANENSES.

IN eadem veteri militia, lutea erat parma viridi circulo circumscripta, in cuius medio columella punicea ab imo margine ad centrum vsque porrigebatur: inde duæ lunulæ coloris eiusdem sese in aduersum incuruabant, inferiori parte columellæ applicitæ, superiore aliquantulùm dissidentes, à medio verò columnæ Lepores duo dimidij, colore ipsi puniceo, sed densiore, in diuersa prosiliebant. Insigne hoc erat, vt vetusta indicant monumenta, VALENTIANENSIVM, à Valente Principe delectorum, qui sub illustri viro magistro militum per Thracas militabant.

DE VVLPE.

VLPEM Lepori subiungere non incongruum videtur, quare eius quoque significata suscipiam explicanda: quamquam apud Ægyptios super ea nihil aut minimùm quid traditum reperias. Tota verò Vulpes Græcorum & Latinorum est.

CALLIDITAS DOLOSA.

D

PER eam vtique vafrum, callidum, astutúmque hominem, ac dolis omnibus instructum significari tradunt, de qua Horatius:

Nunquam te fallant animi sub Vulpe latentes.

Huic dolos à natura datos Lucretius attestatur. Et apud Varronem insignis adeò est animalis huius calliditas, vt Vulpinari inde verbum confictum fuerit, quòd ἀλωπεκίζειν dixêre Græci, cùm astutè doloséque fieri aliquid, exprimere significantiùs voluerint, atque etiam pro decipere ἀλωπεκάω, hanc αἴθωνα Pindarus Olympiis Agesidamo nuncupat, idque διάπυρον, quippe promptitudinem, & sagacitatem morum significare ait Demetrius Triclinius eius interpres. Verba Pindari sunt,

Non. Marcel. ex Varrone.

---- Τὸ γὰρ
Ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἡ ἀλώπηξ,
Οὔτ' ἐριβρόμοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος.

hoc est, *Neque callida Vulpes, neque latè rugientes Leones quem à natura acceperint morem immutarint.* Vulpem sanè Siculi ob versutiam facillimámque in deludendis Canibus motationem, dolíque promptitudinem, Cynædum appellauêre. Denique hæc, vbi quid vafrè sciteque dictum factúmve fuerit, in Æsopicis fabulis principatum obtinet, veluti Dauus in Comœdiis, atque apud Philostratum fabularum choream circa Æsopum lasciuientem ductat, & Vulpibus apud Claudianum, Rhadamanti sententia, fallacium hominum animæ immittuntur. Assertor noster super Herode loquens: *Dicite*, ait, *huic Vulpi*, subdolam nimirum & vafram eius astutiam notans, de qua Plutarchus in Moralibus ait: *Pardum Vulpem olim contemnere solitum, quòd ipse tot colorum lepôre pellem variegatam haberet, cui Vulpes respondit, in animo sibi esse eam colorum varietatem: quam ille haberet in tergore.* Ideò autem Vulpem senem laqueo capi non posse, dictitatum. Et vt semel dicam, vel à Prophetis, vt ait Adamantius, nec Vulpis nec Lupi nomen vnquam fuit ad bonum aliquod vsurpatum. Quod verò in Diuinis literis legitur, *Partes Vulpium erunt, tradentur*, indicat in manus dolosorum & fallacium versutorúmque hominum, diceret Euthymius, cuiusmodi feruntur esse Palæstini, à quibus Saul vnà cum exercitu in insidias tractus, occidione occisus est. Quamuis Adamantius dici de iis interpretatur, qui extremo iudicio dæmonibus malis addicentur. Sunt enim hi Vulpes illæ, quæ vineas Domini corrumpunt, vt apud Theocritum puerulo fœcundam vitem custodienti, Vulpes duæ insidiantur: quarum vna maturescentes vuas populatur, altera panarium properat exhaurire. Et quod ad Theocritianum hoc facit, Aristophanes Equitibus, milites Vulpibus assimilauit, quòd racemos esitent per agros, dissipatísque vitibus non exiguam, quaquà incubuerint, pauperiem faciant. E

MALA COGITATIO.

ILLÆ verò (vt ad sacra redeamus) quæ Canticorum Cantico Sponsi iussu capi iubentur, quia noua teneráque vitium germina corrodunt, prauæ cogitationes sunt, & intelligentia peruersa; quæ à genio malo suggeritur. Nouellas porrò Vulpes occupari iubet, priùs scilicet, quàm adolescant & altiùs insideant, fiántque aduersus rectè viuendi rationem pugnaciores. Dum enim mala cogitatio in initiis est, de corde facilè potest exturbari: quæ si frequenter iteretur, diutiúsque insuescat permanere, quodam quasi vsucapionis iure, animam facillimè ad consensum adducit: confirmato autem intra cor consensu, procliuis inde est ad peccandum effectus. Hinc illa Nasonis admonitio: F

Opprime dum noua sunt subiti mala semina morbi,
Et tuus incipiens ire resistat Equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit vuas,
Et validas segetes, quæ fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spatiantibus vmbras,
Quo posita est primùm tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.
Principiis obsta, serò medicina paratur,
Cùm mala per longas conualuêre moras.

Itaque

MAGNVS CONATVS CVM DOLO.

Plutar. in Lysandri vita.

SI quid autem omni conatu, omníque arte dolóque factum, hieroglyphicè veteres ostendere voluissent, Leoninæ pelli Vulpinam assuebant, quarũ altera vires, altera fraudes indicaret: id quod, vt inquit Plutarchus, adagij loco sæpè vsurpatum est à Lysandro. Dicere namque solebat is: *Leonis spolia Vulpeculæ pellem assuendam,* quippe, vbi per vires sufficere non posses, & astum & dolos adiiciendos. Omnem enim is ingenij vim ad hostes dolo fraudéque decipiendos conuerterat. Quam sententiam secutus Maro, *Dolus an virtus quis in hoste requirat?* ait. Dixerat verò longè priùs Pindarus in hanc sententiam,

Æn. lib. 2. Pindar. in Isthmiis.

---- Τόλμα γὰρ εἰκὼς

θυμὸν

A Θυμὸν ἐγκρέμεθαν θηρῶν λεόντων
Ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ,
Leonibus vastum rugientibus audacia animum ministrat ad inuadendum, consilium verò Vulpes.

RATIOCINATIO.

AD hæc nonnulli adiungunt, hominem discursu mentis & rationacinatione vtentem, per Vulpem significari, quæ aurem ad terram apprimat: ea enim paludosam aliquam regionem peragratura, si de soli firmitate dubitauerit, aure admota terræ contatur, an strepitum sentiat exploratura, quem vbi percepit, non esse soli firmitudinem coniecta sed infirmum & voraginosum locum, ideoque non progreditur, nullo verò audito sonitu, omni semota contatione ire pergit audacter. Videtur autem inde vti ratiocinatione, vt obseruabat Plutarchus, perinde ac si quod strepit moueri cognoscat, quod mouetur infirmum esse, quòd verò infirmum inaccessibile. Tradit idem author, Thracas in paludibus explorandis huiusmodi Vulpium indagine plurimùm vti, quas in obsequium assuetas alunt, & ad huiusmodi negotia præmittunt. *Vulpis indagatio diligens.*

MVNIMENTVM.

QVOD si munimentum ab insidiis alibi per platani folium à Ciconia gestatum, nidoque illatũ suo, & per rutæ ramusculum ad alam Gallinæ summissum, significari diximus, non erit incongruum idem hoc hieroglyphicum per Vulpem, quæ scillam gestet exprimere: illa enim scillam latebris apponit suis, vt à Luporum iniuria tuta sit. Nam Lupum conuelli aiunt scillæ contactu.

B

DE FIBRO.

FIBRI significata dicturus, id primùm ambigi video, nunquid is Castor sit, quo de apud Horum mentionem factum inuenimus. Nam qui Castoris ingenium, mores & faciem describunt, eadem ipsa pingunt, quæ veteres nostri de fibro retulêre: eundemq; & fibrum & Lytram Varro ponit, fibrosq; eos appellari quasi fimbrios dicas, ab extremis fluminum oris, in quibus maximè versantur. Succidunt enim arborum radices per fluuiorum margines, vbi cubilia sibi parant. Vnde Plautus: *Sic me subes quotidie quasi fiber salicem.* Sunt qui extremas fluminum oras lytras olim dictas autument, & antiquos fibrum pro extremo posuisse. Vnde in sagulis fimbriæ, & in iecinore extremum fibra, hinc Fiber dictus. Sunt tamen qui lytram diuersam à fibro velint, & fibrum à Castore, Castorémque à lytra aliud esse animal contendant. Sedenim tres eiusdem generis species obseruarunt Scythæ, rusticum, nobilem, & regem, quos à villorum mollitie & colore, neque non magnitudine distinxêre, delicatissimum omninò Lutram appellantes. Accolere verò omnes fluuiorum ripas, foramina diuersa facere, mutare domicilia pridiè quàm flumen crescat, in conuectandis in cauum pomis, miræ esse solertię. Horum porrò testes Castorea nuncupari: vímque maximam esse iis, qui nascuntur in Ponto, in aliis regionibus non æquè pollere. *Fiber qiud, vndedictus, & eius species.*

PETVLANTIÆ SVPPLICIVM.

C PER animal hoc Ægyptij sacerdotes eum, qui pœna sit affectus ob nequitiam, qua fuerit in muliere aliqua petulans, significabant. Proditum enim est, fibrum in venatione deprehensum suos sibi testes abscindere, atque eos proiicere, gnarum se eorum præcipuè assequendorum causa peti. Nam & adulteri eadem affici pœna solent, vt deprehensi præsectis testibus dimittantur. Omnibus verò animalibus natura duce ostensum, vt & commoda sua norint, & nocentia contraríaque sciant declinare. Hinc illud epistola Saporis regis ad Constantium Imperatorem, cui suadere conabatur, vt bona Asiatici regni dimissa parte, quieti & incolumitati suæ consuleret, hoc bestias factitare dicens, quæ cùm aduertant cur maximo opere capiantur, illud propria sponte amittant, vt viuere deinde possint impauidæ. Amputari tamen hos ab eo animali cùm capitur, negat Sestius diligentissimus Medicinæ: quinimò paruos esse substritósque & adhærentes spinæ, nec adimi sine vita animalis posse: adulterari autem renibus eiusdem, qui sunt grandes, cùm veri testes exigui admodum reperiantur, ammoniaci coloris circundati liquore, veluti mellis cerosi, odoris grauis, gestu amaro & acri, vt sternutamenta olfactu moueant. Vtcumq; verò, siue spontè, siue vi testes auferantur, cùm satis constet eos ea præcipuè de causa conquiri, non ineptè datus hieroglyphico locus, vt per id animal id supplicij genus ostenderetur, quo mœchorũ lasciuia puniri consueuit, atque ita malè tractari. *Pœna adulterorum.*

ATRI FESTI'QVE DIES.

SVNT qui atros festósque dies per fibros ita distinguant, vt cùm festum significari velint, anteriora eius pingant, propterea quòd populi plerique, qui nostræ pietatis ritu viuunt, à Ponto & à Septentrione in Pannoniam vsque porrecti, anterioribus membris pro carne vescuntur, posterioribus piscis loco: caudam verò eius animalis, quæ præpinguis prægrãdísque est, salitã plurimùm conditámque pro tarico pisculento habent, eáque ieiuniorum tempore, quo nobis est cõstitutione Pontificia *Dierum distinctio per fibros.*

tificia

tificia carnibus interdictum est, mensis inferunt: eiusmodi enim dies pleræque nationes Atros vocant, quibus carne vesci ex lege nostra non licet. Ea verò illi ratione se tuentur, quòd posteriores fibri partes aquis semper innatantes, piscem dicant, & esse arbitrentur: quia scilicet animal id tam aquaticum est quàm terrestre, cùm in extremo riparum semper degat, partem què caput versus tendit, terræ dedicarunt, & carnem esse voluerunt. D

DE TALPA.

QVONIAM verò Talpa nonnihil habet similitudinis cum fibro, quòd ipsa quoque in terræ cauis habitat, vt de ea post fibrum dicamus, admonemur.

CÆCITAS.

VVLGATISSIMVM est Talpam pro cæcitate poni, vulgatiúsq; prouerbium, τυφλότερος ἀσπάλακος: propterea quòd animal perpetuæ cæcitatis tenebris damnatum est, lucémque ita habeat aduersariam, vt simulac ad diurnam claritatem eductum fuerit, emoriatur. Atque hoc illud est quod in Academicis quæstionibus ait Cicero: *Quid Talpam? num desiderare lumen putas?* Nihil ea prorsus videt, neque quidem oculos habet, vt veteres tradidêre: vt verò obseruarũt alij habet vtique partes easdem omnes quibus oculi integri constant, nigricantem quippe illum orbiculum, & quod intra eum continetur, quam pupillam vocant, atque etiam portionis albidæ ambitionem, sed non tam liquidò, quàm oculi conspecti & eminentes. Nec in partem exteriorem apparere hæc possunt, propter cutis, quæ crassiuscula circùm obducta est, corpulentiam: vtpote cùm natura inter generandum lædatur, atque ita opus inchoatum relinquatur. Vtcumque, apud Hesychium Talpa huiuscemodi cæcitatis ergò hieroglyphicum est & ignorantiæ, cùm oculus sua pollens vi, cognitionis & intelligentiæ signum habeatur. Eucherius hæreticos per Talpam in Diuinis literis accipit: vtpote qui, licèt aliquid cernere videantur, ipsum liquidæ veritatis lumen minimè discernunt. E

AVDITVS E LONGINQVO.

NEQVE verò desunt, qui auditum ex quantumuis remoto loco per Talpam significari tradant, liquidiùs siquidem audiunt Talpæ obrutæ terra, tã denso atque surdo naturæ elemento, Quinetiam exploratoribus mos est, caput in scrobem aliquam summittere, cùm procul aduentantes turmas, vel equitatum præsentire voluerint.

PRÆSAGIVM.

Cor Talparum ad præsagium vtile.

FVERVNT & qui per hoc animal præsagium intelligi asseuerarent. Explorarunt siquidem Magi, vt Proclus tradit, cor Talpæ ad præsagium mirificè conferre. Nam, vt Porphyrius etiam attestatur, veteres illi diuinatores simulac Talparum corda deglutissent, accipiebant subinde præsentem animam Dei ritu vaticinantem: quod similitudinem quãdam habet cum auditu illo promptissimo: siquidem quæ præsagimus minimè cernentes, sentire videmur tamen. Fuisse verò Talpam in cultu apud imperitam rerum vetustatem didicimus ex Esaia, vbi dicit: *Simulachra quæ fecerat sibi, vt adoraret Talpam & Vespertiliones.* F

DE MVSTELA.

IDEM verò vaticinium Mustelam huc accersit, quòd persuasum sit quandam eius disciplinæ vim in ea consistere.

ARVSPEX.

ARVSPICEM enim, vel eum qui quoquomodo futura prædiceret, per eius imaginem significari dixerunt; eáque ob idipsum Thrasybuli simulachro, quod in Olympia dicatum erat, adsculpta fuit, vt meminit Pausanias: illi enim præter dissectum Canem, qui iecinoribus patefactis adiecebat, Mustela quoque dexterum humerum obrepebat: singula diuinationis hieroglyphica.

INFORTVNIVM.

PER eandem pictam infortunium etiam intelligebant: animal enim inauspicatum infaustúmque esse perhibetur iis, quorum habitet domos: insidiatur siquidem domesticis animalibus, præsertímque auibus tam altilibus, quàm nidum sub tecto facientibus, eásque ad internecionem vsque persequitur. Occursus eius plerísque religiosus habetur. Alij etiam in negotiis obeundis vel nomen ipsum horrescunt: vtpote contrarium efficaciæ.

VIRAGO.

A HORVS Ægyptiacus author ait, per animal hoc mulierem virilia facinora pertentantem oſtendi, propterea quòd oſſeo ſit genitali prædita. Impedior autem verecundia, ne ſignificatum hoc apertiùs explicem, quamq; inter ſeſe mulieres turpitudinem, abſque viris exercere nonnunquam depræhenſæ ſint. Id potiùs ponam, ſingulare ſtranguriæ remedium eſſe genitale id, ſi raſum tritúmque detur: vt Ariſtoteles de hiſt. animalium teſtatur. Nam & Strophilus ſcribit, muſtelæ genitale eſſe ſolidum inſtar oſſis, cuius ramenta, ſi in potu dentur, ſingulare remedium ſit vrinæ ſtillicidio. Eam à Thebanis coli ſcribit Ælianus, quòd Alcmenæ Herculi pariundo laboranti, opem tulerit haud contemnendam. *Muſtelæ genitale.*

DE MVRE.

MVREM aſſociari ſibi depoſcit muſtelæ nomen, cùm præſertim in omni familiari ſupellectile corrumpenda, non minorem mus iniuriam & detrimentum afferre ſoleat, quàm muſtela.

DETRIMENTVM.

PRÆCIPVVM enim eius eſt ſignificatum, vt hieroglyphicum detrimenti ſit atque perditionis: is ſiquidem, vt apud Ciceronem eſt, dies ac noctes aliquid ſemper rodit, ac omnia quæ rodit inquinat & inutilia reddit. Quare in oſtentis quoque, ſi mures aliquid corroſiſſent, pernicioſa portendi aiebant iis, quorum inſtrumentum aut opus eſſet, quod ita corruptum erat: veluti ante Marſicũ bellum: quòd clypeos Lanuuij abroſiſſent maximum id portentum aruſpices dixerunt, & eorum quæ *Portẽta ex Murib. aliquid corrodentibus.*
B ſubſecuta ſunt incommodorum indicium. Iam & Carboni Imperatori mures exitium abroſis faſciis, quibus in calceatu vtebatur, portendêre. Sed falsè riſit hæc Cato, cùm eum quidam conſuleret, quid oſtenti eſſet, quòd ſorices noctu caligas abroſiſſent: reſpondit enim is, non eſſe oſtentum ſi ſorices caligas abrodant, ſed ſi caligæ ſorices ipſos abroſiſſent. Sedenim Cicero, quamuis id & ipſe ridere videatur, cùm iam Reſpublica titubare cœpiſſet, Platonis politiam corroſam turpiter à muribus apud ſe deprehendit. Et ſi parua licet cõferre cum magnis, nos quoque portenta hæc tetigêre. Nam quumprimùm Romam applicui, ſedémque ibi fixi, ne miſerrimas incenſæ, deuaſtatæ, ac penè dirutæ patriæ calamitates, fœdiſſimáſque clades ante oculos in dies mihi atrociores ſpectando fieri ſentirem, mihi accidit, vt pulcherrimum Horatij opuſculum, quod in deliciis habebam, mures à liciis, quibus conglutinatus erat, protinus abroderent, omnibúſque paginis ita diſceſſis inutilem codicem efficerent: mox & Pindarum aggreſſi, eum quoque ab eadem parte qua plicatus conglutinatúſque erat, inquinarunt, quod oſtenti loco fuiſſe, euentus poſteà comprobauit, non eſſe tunc Romæ locum Muſis, & amœnioribus his diſciplinis: idque magna & ſtudiorum meorum & diuturni temporis iactura compertum habui, donec viceſimo poſt anno, ex quo hùc migraueram, Hippolyti Medicei diſcipuli mei liberalitate atque beneficentia, fui tandem ſubleuatus, vſu rerum ad vitæ neceſſitatem, quod ſatis eſſe duxi, ſuffecturo.

OPTIO.

EODEM vtebantur hieroglyphico ſacerdotes Ægyptij, ſi optionem atque iudicium ſignificare
C voluiſſent. Mus quippe plures diuerſóſque panes aut poma nactus, puriſſimum optimúmque ex omnibus quo veſcatur, deligit. Quapropter in panificiis emundis, optionem ex huiuſmodi murium indicio facere ſolitum eſt multis. Idem in fructibus aliis, præſertímque melopeponibus, ſumma nepotum curioſitate obſeruari videmus: cùm eos meliores eſſe conſtet, quos mures cœperint abrodere. Plinius vbi de Ponticis muribus loquitur, mirari videtur, quonam modo authores intellexerint eorum palatum in guſtu ſagaciſſimum eſſe. *Melopepones meliores, qui.*

IMBECILLITAS.

SVNT qui per murem exanimatum, imbecillitatem intelligi poſſe tradant: is ſiquidem minimo quoque incommodo exanimaſcit: plerunque verò ſponte moritur effluentibus inteſtinis, hinc κατὰ μυὸς ὄλεθρον dici ſolet, qua ſimilitudine Menander vſus eſt, vt citat Ælianus lib. 2. cap. 10. cùm valetudinarius quiſpiam ipſa fuerit naturæ imbecillitate conſumptus. Muribus enim in vniuerſum vita breuiſſima, vnde muſculus apud Horatium alteri ait: *Viue memor quàm ſis æui breuis.* Sunt qui putent ſoricem ea de cauſa dictum, quia σορὸν apud Græcos putridum ſignificet, quod huic qua de loquimur imbecillitati congrueret. Sedenim multò magis placet eorum ſententia, qui quemadmodum ſuem ἐκ ὑὸς à nobis factum conſtat, ita ἐκ ὕρακος ſoricem deductum aſſeuerant. Nicander ſanè ὕρακας mures appellauit Æolum lingua, apud quos ὗς, hoc eſt, ſus, ὕραξ dicitur. Murem verò, quòd roſtrum habeat ſuilli perquàm ſimile, Suis etiam cognomento dicunt, quod interpres Nicandri obſeruauit. Sus verò ſoréxque tanta concordia naturæ conſentiunt, vt quod Magi tradunt, ſi quis muris iecur in ficu porco vorandum dederit, animal id eum qui dederit, nullo edito grunnitu vltrò deinceps adſectetur quoquò ierit; quod ego Patauij factum memini nonnullorum iuuenum aſtu, *Mus Soris dictus.*

M

qui ganeæ potiùs quàm disciplinis dediti erant, non sine totius viciniæ querelis, quæ sibi porcos incertis authoribus abduci lamentabatur. D

AMATORIÆ DELICIÆ.

Longe verò diuersum illud, quod illecebras amatorias, petulcioresque lasciuias per album murem significare, non Ægyptiorum modò commentum, verùm & Græcorum fuit. Nam de muris salacitate multa sunt à plerisque prodita: sed præcipuè mihi videtur Plautus rem expressisse, vbi Phronesium Dinarcho suadere conatur, vt multiuolus sit in re venerea, sic enim ait: *Sed tamen cogitato mus pusillus quàm sit sapiens bestia, ætatem qui vni cubili nunquam committit suam, quasi vnum obsideatur, aliunde profugium quærit.* Moris verò fuisse muris nomine amatoribus ablandiri, Ex Epigrammatarij versu noscitur:

Nam cùm me murem, cùm me tua lumina dicas.

Auctor Ælianus lib. 12. c. 10. Ob notissimam verò muris salacitatem, mulierem quandam portentosæ libidinis, qualem nostri Messalinam fuisse memorant, ab Epicrate Myonā, quasi nos Murinā dicamus, appellatā ait Ælianus.

INTAMINATA MVNDITIA.

Mus albus quis. Qvem verò intelligat Ælianus & Philemon per album murem, nemo ex nostris, quod hactenus legerim, explicauit: si tamen ad Plinium & alios probatissimos authores aspexeris, eum esse coniicies, quem Armenium vocamus, villi pelliúmque mollitie delicatum, Francisci Petrarchæ versibus pro castitatis hieroglyphico nobilitatum: vtpote qui, delicatioris cuiusdam munditiæ exemplar haudquaquam ignobile esset, cui scilicet spurcitia tantæ sit abominationi, vt limo ante ostium caui illito, capi potiùs à venatoribus, quàm eo fœdari patiatur: quod cùm sanctioris sit amoris proprium: intemeratæ castitatis symbolum, quæ diuina tantùm flamma succendatur, à peritissimis rerum ponitur. E

ARGIVI.

Invenitvr & in numis muris signum: eam verò Argiuorum præcipuè monetam fuisse, Plutarchus ait, apud quos fuisset moris, vt numum imagine muris insignitum cuderent.

DE FELE.

Plin. li. 10. cap. 73. Varia Felis nomina.

Si pro Æluro Felem reddidero, satis scio paratos emissarios esse qui me dentibus inuadant. Sed enim quæ Plinius de Fele refert, dum quærit quo silentio, quàmque leuibus vestigiis auibus obrepant Feles, quàmque occulto speculatu in musculos insiliant: tum ea quæ ab Anniano Poëta memorantur apud Gellium, quæ ab Ægyptiis eo super sunt memoriæ prodita, cuius oculi ad vices Lunæ, aut ampliores fiunt, aut minores, domestico huic animali, quod Albertus modò cattum, modò Murilegum appellat, congruere manifestum est. Sunt & qui Musionem vocent: Felem autem alij, quæ vulgò Felina, alij qui Martes appellatur, esse volunt, eóque & Varronis & Columellæ authoritatem trahunt. Nam quæ illi vnà cum Nicandro de venatu auium clandestino nocturnóque tradunt, Martem id facere satis exploratum est. Sed quoniam de harum nomine plerique certant, ne temerè vni magis quàm alteri faueamus, Æluri vocabulum interim vsurpabimus, de quo in antiquo Festi Pompeij codice hæc adinueni: *Est Aelurus animal Leoni cùm procreatur persimile, olim syluestre: maximè muribus aduersatur, salax, oculi cuius acie flammea, ad imitationem Lunæ crescunt & decrescunt. Nam veluti Luna pro solaris luminis participatione faciem quotidie variat, ita Aelurus pari cum Luna conditione afficitur: nunc aucta, nunc imminuta pupilla, prout Lunæ orbis nunc se plenum, nunc dimidiatum, nunc cauum, nunc tuberosum ostentat. Licinius Vmbrei in Nerea: Murum strages Aelurorum oculi, vt minuti Lunam ariolantur.* Quibus quidem verbis nescio an explicatiùs cattus noster domesticus à quopiam describi possit. Sed quoniam de Æluro satis constat, de Latina locutione nondum per hos liquet, quamuis totiens Cicero Felem & Canem inter Ægypti numina socialiter enumeret, dubio procul cattum intelligens. Æluri ipsius, si catti nomen ita abhorrent, significata referamus. F

IMPLORATIO.

Veteres cùm hominem in manus hostium illapsum, qui miserabiliter auxilium imploret, indicare vellent, Soricem pingebant ab Æluro comprehensum: exauditur enim statim miserabilis eiulatus, & vox veluti auxilium implorantis, vbi mus in dentes incidit eiusmodi: vnde prouerbium: *Sorex Hecaten.* Causam Simnius Capito sic interpretatur: quòd is qui in manus hostium incidit, illorum ducem implorat. Est verò Æluros (vt Verrius ait) sub tutela Hecates. Apud mythologos inuenias Iouem ludicro certamine Apollinem cum Hecate tenella adhuc ætate commisisse, argumento proposito, vt ipsi quoque certatim animalia conformarent atque producerent, terræq; theatrum implere procurarent, tum Apollinem statim hominem protulisse, aduersus quem *Prouerbiū, & eius explicatio.*

Hecate

A Hecate Simiam opposuerit à se factam exceptam risu rem, Apollo Leone terribili producto, interturbauit. At Hecate ludo etiam indignata vinci, Ælurum genuit. Maiore hinc Apollo effusus risu Murem in Hecates ludibrium protulit, illa magis indignata cùm vi non posset vincere, ad artes conuersa, Simiam in Leonem, Ælurum in Murem acriter incitauit. Leo diu à Simia natibus eius affixa, tota est arena ad furorem vsque exagitatus, Mus aufugiens ad Apollinis pedes procubuit, atque ita seruatus. Vlturus autem Leonis iniuriam Deus vim medicam in Simiæ sanguinem immisit, qua Leo febre correptus sanaretur: atque ita factum, vt Leo semper Simiæ pastum appetierit, Æluri autem genitale semen ita reddidit igneum, vt eius generis fœmina, de re omni animantium generi voluptuosa, & angi & cruciari ad miserabilem vsque vociferationem, compellatur. Alij rem tametsi manifestè fabulosam, ita gestam memorant: Solem & Lunam initio rerum in certamen deuenisse, vt terram animalibus replerent, cura eiusmodi illis à summo opifice demandata, statímque Leonem ea, qua insignis est, specie à Sole conformatum, Lunam verò æmulatione concitam, cùm Deos omnes in nouæ belluæ admiratione detentos animaduertisset, neque opus id æquaturam se confideret, Ælurum protulisse, animal quippe Leoni perquàm simile, sed & armis & specie tantò inferioribus, quantò Luna ipsa Sole deterior est. Oborto interim inter Deos risu, indignatum Solem eam fuisse Lunæ temeritatem, vt secum ausa esset contendere, Murem euestigiò procreasse, vt Æluri contentionem eluderet: tum Lunam maioribus ingenij viribus conuocatis, quantacumque potuit arte conatúque, quantóque maximè studio proficere potuit Simiam progenuisse: id quoque animal cum ridiculum adeò apparuisset, elusúsque omnium cachinnatione Lunæ conatus fuisset, adeò id indignè Luna tulit, vt sempiternas inter Simiam & Leonem, neque non inter Ælurum & Murem, commiserit inimicitias.

Altera prouerbij declaratio.

B

LVNA.

APVD Ægyptios sanè Æluri præcipuum hieroglyphicum erat, vt ex eius imagine Luna intelligeretur, in cuius cultum magna Ælurum veneratione prosequebantur. Satísque constat eum qui animal eiusmodi vel incuria occidisset, populari tumultu variis suppliciis malè tractari, & enecari solitum: cuiusmodi superstitionis exempla in Romanum ciuem edita sunt Ptolæmei illius tempore, qui à Romanis in societatem & amicitiam receptus est. Porrò nullum apud Ægyptios Iside numen maius, neque venerabilius fuit. Isis verò, quamuis & Astrocyona è cœlestibus signis addictum habeat, in primis tamē accipitur pro Luna. Quicquid verò cum Luna consensum aliquem haberet, id apud eos honori habebatur. Ex quo verò Soli Luna maximè dicitur aduersa, Æluros lunare animal, sympathiæ vi animalia Soli notabiliter subiecta, genuino quodam odio prosequitur: vtpote Soricem, qui totus est Solis, adeò vt etiam, vti dictū est superiùs, illi Smynthei cognomentū indiderit.

Æluri veneratio apud Ægyptios quāta.

ORTVS ET OBITVS RERVM.

QVID verò sibi vellet Æluros ille in summo Sistri apice, sub quo forma illa orbicularis, cui quatuor veluti tintinnabula mobilia æquis inter se interuallis applicata erant, ex Plutarcho declaratum est: significabat enim hæc species omnia, quæ generationi corruptioniq; obnoxia sunt, lunari globo subiici, infra quem omnia mouentur & alternant, quippe quæ sint ex quatuor illis principiis, quæ Elementa placuit appellari, conflata, igne quippe terra, aqua, & aëre. Cur verò C animal hoc Lunæ simulachrum excogitassent, ea affertur causa, quòd tum varium est colore & astu, tum noctu magis quàm interdiu excercitio deditum. Est prætereà fœcundæ admodùm salacitatis temperaturæque cum Luna perquàm simile. Nam vnum primò parere fertur, inde duos, inde tres, inde quatuor, atque ita vicissim ad septimum vsque peruenire, ibique sistere, ita vt toto vitæ cursu octo & viginti natos edat, quot itidem luces in Luna dinumerantur in Zodiaci transcursu peragendo. Adhæc eius facies à septimo quoque die, in aliam speciem abit. Verùm quæ de animali traduntur, fabulosa forsan aliquando deprehendi possunt illud minimè confictum quod de pupillis eius fertur, quæ non tantùm ad Solis cursum quotidie commutentur, verùm etiam ab incremento decrementóque lunaris globi quotidie varient, quod tum in aliis, tum in iis, quos Syrianos vocamus, liquidò apparet. Nam qui Ælurum describunt, & variis eum maculis insignem memorant, eam sibi speciem videntur proposuisse.

Æluri & Lunæ sympathia.

MVLIEBRIS SALACITAS.

QVOD verò salacissimam fœminam per Æluri fœminę simulachrū nōnulli significari dixerint, non ea tantùm causa fuit, quòd plurimum Lunæ fœcunditatem, quæ humoris ab ea manantis beneficio tota terra marique luxuriat, admirarentur, quàm etiam quòd ipsius animalis ingenium ita affectum animaduerterent: fœminæ enim in eo genere natura admodùm libidinosæ sunt & salaces, tametsi initium vix pati possunt: in quo, propter ignitam geniture vim plurimùm, vti dictum est, cruciantur, mares tamen ad coitum ipsæ frequenter alliciunt, inuitant, cogunt, puniunt etiam, nisi pareant. Vnde vulgò nunc homines, qui operam nequitiæ dant incontinentiùs, & pudore prostituto lasciuiunt, *Cattorum commercia frequentare*, dictitamus.

DISSIMVLATOR TVRPITVDINIS.

D

VITIORVM dissimulatorem per micturientem Simiam suo loco significari diximus, quoniam ita in Hori codicibus impressis inueneramus: posteà verò quàm & manuscriptos codices & antiquos nacti sumus, non πίθηκον eo loco, sed αἴλουρον inuenimus, quod quidem vero propius visum est, cùm eo omnes ingenio Catti sint, vt quanto possunt studio ventris excrementa, vel attracto, si copia sit, puluere sepeliant, vel alia re quapiam omninò occulant. Ægyptij sanè cùm in propatulo ac viis ipsis cibum caperent, Cattorum tamen exemplo ventrẽ domi exonerare, atque id quidem clancùlum, assuerant. Munditiem hanc Hebræi quoque iubentur obseruare, vt Deut. 23. *Locum habebis extra castra ad quem egredieris ad requisita naturæ, gerens paxillũ in Baltheo, cúmque sederis, fodies per circuitum, & gesta humo cooperies quo releuatus es.* Qui mos & apud Persas tantæ fuit religionis, vt qui alio quopiam inspiciente non modò quicquam non euomerent, sed ne lotium quidem emitterent, quíque palam id facere aggressus esset, facinorosa notabatur ignominia. Quid verò quòd ad hãc vsque diem aiunt Alexandriæ vrbe Ægypti, totius orbis emporio frequentissimo celebrata indigenas expuentem quampiam non aliter abhorrere, quàm apud nos ludibrio & reprehensioni sit obnoxius, qui palàm ventris crepitum emiserit?

AVGVSTEI.

Signa militaria Catto insignita.

ET quoniam nostra omnis dictio ad sculpturas, picturásque & gestamina contendit, minimè dissimulãda sunt legionum atque ordinum insignia, quæ se pro re obtulerint: nam plerique hominum, cùm in huiusmodi signa picturásve incidunt, quid ea sibi velint, anxiè admodùm percontari solent. Ab Ægyptiis enim ea primordia sumpserunt, vel haudquaquam dissimilia sunt ab eorum inuentis. Cattus igitur in huiusmodi gestaminibus insigne fuit, vt vetustæ indicant inscriptiones, eius ordinis qui AVGVSTEI vocabantur: hi sub magistro peditum stipendia faciebant. Erat verò Cattus is prasini coloris in alba parma, quam ruber circulus ambibat, latè marginem circumplexus, gestus eius vt currentis, reflexo in dorsum capite. E

FELICES SENIORES.

ALIBI dimidius Cattus rubri coloris in parma punicea dilutiore spectabatur, qui à margine rubro surrectus, pedibus ad lusum compositis, adblandiri videbatur. Insigne hoc erat, quantum ex vetustis ipsius reliquiis colligere potuimus, FELICIVM SENIORVM, qui sub eodem magistro peditum militabant.

ALPINI.

SVB eodem Duce signum etiã militare fuit, in quo Cattus coloris punicei diluti, recta facie progrediens, habebatur in parma viridi, cuius marginem albus circulus ambibat. Gestamen hoc erat militum qui ALPINI vocabantur.

Sed iam, Io. Antoni charissime, nolim otium tuum curiositate aliqua mea interturbare, dum morosa & leui forsan dictione studiorum tuorum cursum intercipio. Hæc igitur pro qualicumque munusculo ita ex improuiso comparato, satis fuerint: de reliquis, si argumentum minimè displicuerit, aliàs plura coràm conferemus. F

PIERIVS

A

PIERIVS VALERIANVS AD CLARISSIM. CARD. BERNARDINVM MAFFEVM, DE IIS QVÆ PER SERPENTEM, IN GENERE SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER DECIMVSQVARTVS.

B *IVCVNDISSIMA illa amicitiæ suauitas tuæ, meúsque erga te cultus, & peruetus admodùm obseruantia, quæ Romæ primùm, vel à primis laudatissimæ adolescentiæ tuæ annis instituta, mox Patauij, quò ad ingenij cultum capessendum concesseras, clarissimarum virtutum tuarum, ingeniíque sanctissimi cognitione aucta est: & tuo in omnibus rebus meis patrocinio confirmata, efficiunt, vt nullo vnquam tempore, neque longissimo quantumuis loco remotus, immemor tui esse possim. Quare, licèt aliquot abhinc annis te non viderim, nuncq; maximè longè absis, & in Cardinalatus splendorem assumptus, necesse est te magnis omninò negotiis & occupationibus detineri, tam mihi tamen oculis inhærescis, ac si te coràm continuò conspicerem. Hinc factũ est, vt cùm domi aliquantulùm otij nactus lucubrationes illas, quas tantopere videre cõcupiscis, recognoscerem, eásque in libellos vnamquamque suos dirigerem, earum partem ad te mittere cogitarim: id opportunè nécne fecerim, non sat scio: at certè amanter & ex officio à me factum hoc certò scio: vt scilicet haberes istîc: in ista qua fulges amplitudine, si tibi tantulùm horæ vel à publicis curis, vel à tuis sanctioribus studiis vacuum relinqueretur, quod cum Pierio tuo loquerêre, qui te semper vnicè sanctéque coluit ac obseruauit. Neque tamen tanquam summæ eruditionis tuæ nescius, arbitratus sum noui me quicquam allaturũ tibi: verùm quia nullum vnquam abs te sermonem vberiorem, dum vnà fuimus, haurire me solitum meminerim, quàm de literis & disciplinis, id dedi operam, vt de literis & disciplinis noster hic per libellum, quem ad te misi, congressus esset. Erit verò sermo de iis quæ per Serpentis imaginem apud veteres significabantur, quibus & Aegyptij sacerdotes, & plerique alij, pro literis vsi sunt: quæ quamuis fortè haud incognita sint tibi, decies tamen repetita placere semper poterunt, quæ de doctrina semel placuêre: quare te ad rem recognoscendam, vbi primùm per otium licuerit, spero non inuito animo accessurum.*

C ANGVIS, atque adeò reptilium aliquot significata dicturus, cùm pro varia eorum pictura, diuersisq; speciebus, varia identidem significata sint, curæ pretium esse existimaui genus eiusmodi priùs tractare, cuius effigies excogitata est auspicacior, augustiórque, magno apud veteres in cultu habita, cærulæa quippe facie, colore nitido, squamis pellucentibus, capite minimè formidoloso: à quo nostræ erit dictionis initium. Cum his Basiliscum enumerant, tametsi eius animalis violentiam mortales reliqui longè aliter interpretantur. Post Basiliscum Aspis est, ac mox Vipera, à quibus Ægyptij multa hieroglyphicõn argumenta desumpsêre, & diuinæ nostrorum literæ horum sæpe mentionem faciunt: sed Diana illum religiosè præferunt, qui opem omnibus præsentaneam polliceatur: quare quænam sint ea quæ hinc significentur, dicere iam incipiamus.

MVNDI MACHINA.

MVNDVM vniuersum Ægyptij sacerdotes scribere volentes, Anguem qui caudam propriam depasceretur, eúmque variis insignem maculis pingebant, de quo Claudianus: *Serpẽs caudam depascens quid.*

Perpetuúmque virens squamis, caudámque reducto
Ore vorans, tacito relegens exordia lapsu.

Quod dubio procul significat omnia, quæ diuina prouidentia in mundo generantur, ab eodem cùm solui cœperint, siue paulatim imminui atque deficere, in sese recipi, fieríque illud propemodùm, quod apud quosdam Æthiopiæ populos assiduo est in vsu: qui cùm nullo alio nutriantur cibo quàm piscium, humana deinceps cadauera piscibus obiectant, victum quem ab eis acceperant ex seipsis rependentes. Hæc verò cauda ab suo animali corrosa, receptæ authoritatis assumptum illud significat, quod vno omnium consensu fertur, decrementum vniuscuiuspiam rei, alterius incrementum esse. Aiunt verò Phœnicum hoc fuisse hieroglyphicum, per Draconem in orbem redactum, caudámque

suam deuorantem, id exprimere, vt appareat mundum ex seipso ali, & in se reuolui. Nam cùm æterna sint elementa, neque corruptione, neque variatione per se vlla immutentur, corruptioni tamen ac variationi subiecta videntur, ea parte qua specierum informationi admiscentur, vi tamen ipsa incolumi permanente: quippe veluti ex literis nihil separatim significantibus apud Chalcographos, siue impressores librarios dicere malimus, nomina componuntur, quæ aliquid copulata significant, mox vtilitate ipsa, impresso notatóque libro, quantum vsui venerit, recepta nomina ipsa, dictionésque omnes corrumpuntur, solutæ literæ incolumitati pristinæ, generíque suo restituuntur, & in alterius formæ vsum asseruantur, ita corpora quæ Græci συγκεχυμένα, iuniores Philosophi confusa, hoc est, in vnum conflata, dicunt, cùm aduenerit exitus, diminuíque cœperint, sigillatim in eadem ipsa resoluuntur elementa, aliarum itidem specierum compositioni obnoxia, ac semper exposita: quod ex nostris optimè Pacuuius intellexit, ad hoc luculentissimis his versibus alludens: D

Quicquid est hoc, omnia animat, format, alit,
Auget, creat, sepelit, recipítque in sese omnia,
Omniúmque idem est pater, indidémque eadem
Quæ erunt deintegro, atque eôdem occidunt.

Eôdem respexit Lucretius, cùm dixit:

Denique iam ruere hoc circum, superáque quod omne
Continet amplexu terraï procreat ex se
Omnia, quod quidam memorant, recipítque perempta:
Totum natiuum mortali corpore constat:
Nam quodcunque alias ex se res auget alítque,
Diminui debet, recreari cùm recipit res. E

Sed ne multa adeò congererent Ægyptij sacerdotes, néve longis discere volentes ambagibus implicarent, cùm omnem illi naturæ obscuritatem manifestè adeò sibi cognitam profiterentur, & quasi per manus proditam hæreditariam disciplinam possiderent, vno contenti hieroglyphico mundi conditionem omnem expressam esse voluerunt. Serpens igitur caudam depascitur suam, vt generum immortalitatem, qua rerum naturam Deus insigniuit, ostentet: vt principium ad finem directum esse, finémque ad principium reflecti doceat. Nam vt hoc apertiùs explicetur, ex plantis fructus, velut ex principio finis, ex fructibus verò semen, in quo planta ipsa delitescit, atque ita principium ex fine. Sic nihil denique viuum intra mundum perit: sed eorum quæ nobis interire videntur, solæ mutantur species: de quibus Virgilius, nec morti esse locum dixit. Idem per atomos suos Democritus intellexit: quamuis vocabulum nonnulli contendunt impropriè esse dictum, indiuidua tamen corpora ea esse voluit, quæ disiuncta cùm fuerint, neque legantur, neque internecionem recipiant, nec sectionibus diuidantur, sed omne per æuum infinitam in se retineat soliditatem. Hoc illud idem figmentum est, quòd Saturnum, quem pro tempore figurant, aiunt filios deuorare solitum, Iouem verò interceptum, lapide supposito, quem Saturnus deglutierit. Terrestria porrò huic varietati commutationíque rerum plurimùm obnoxia esse, per huiusmodi figmentum indicabant: animam verò quæ per Iouem, vt Plotinus interpretatur, fingitur, immortalem esse. Sanè Hesiodus, posteaquàm prolem à Saturno & Rhea susceptam enumerauit, illud statim adiecit:

Quid per atomos Democritus.

Καὶ τοὺς μὲν κατέπινε Κρόνος μέγας, ὅστις ἕκαστος
Νηδύος ἐξ ἱερῆς μητρὸς πρὸς γούνατ' ἵκοιτο. F
Atque hos deglutit Saturnus, vt ille vel ille
Diuino ex vtero genua ad materna veniret.

Quod ita accipiunt interpretes. Nascuntur è terra rerum species, & in terram mox recidunt: nam Rhea deflexus est, & corruptio mundi. Quæcunque igitur tempus protulit, eadem tempus absumit: vnde sacris quibusdam apud nos dicitur, puluerem esse hominem, & mox in puluerem reuersurum.

Non omittenda verò sunt quæ de figura Anguis, Mundum ipsum mira similitudine referētis, veteres Philosophi quasi ludentes conscripsêre, ipsam rerum speciem vniuersam non temerè oculis omnium subiicientes. Siquidem pro corpore quod habet, grauissimum est animal, perinde ac terra, quæ ponderibus librata suis ob grauitatem insitam, in centrum vndecumque recidit. Prætereà verò toto distentus humi corpore, per terram repit, vnde etiam genus id nomen accipit, modò Serpens, modò Reptile nuncupatum. Sed quoniam huiusmodi terræ hieroglyphicum loco suo copiosiùs tractabitur, ne nunc stylo vniuersi speciem percurrēti moram aliquam interponam, omittetur. Est prætereà lubricissimum, quemadmodum aqua, atque inter serpēdum pandos ac repandos vndarum flexus imitatur: & apud fabularum scriptores Draco euripus erat, qui Hesperidum hortis in insula positis tutelaris effingebatur, & amnes quosdam spiras circum terrarum orbē replicare instar anguium Socrates ait, Phædone. Quinetiam Hesiodus Echidnam ait dimidia sui parte Nympham, dimidio altero immanem Anguem, pro qua interpretes vapores accipiunt exhalantes à mari, neque nō omnem humoris vim. Nympha verò est ob id, quòd subministrat nutrimentum. Serpens, prouptereà quòd flumina tortuosis ambagibus feruntur, perinde ac Serpentium, vti dicebamus, corpora sinuosis plurimum flexibus obrepunt. Sed quod facit ad Nympham, quæ loci omninò genius est, occulta quippe

Serpētis & Mūdi sympathia, ac consensus.

vis

vis illa quæ, quæ graminibus & plantis vitam fouet, actumq; subministrat, ignarus non sum, quosdam alios Draconem hortorum custodem pro radicibus arborũ accepisse, q; tortuosæ sint vti Serpentes, & in terram adactæ, perinde ac Anguiũ genus in terræ visceribus plurimum delitescit: ita verò Draconis speciem hanc pomis operam præstare vt asseruentur: radicibus enim aut cæsis, aut exsiccatis, poma etiam auferri necesse est. Aërium verò spiritum, de quo latiùs in Basilisci significationibus dicetur inferiùs, per sibila, quæ vel ad audientiũ horrorem nonnulli eorũ excitare solent, intelligimus. Squamæ verò, stellarum mundũ ambientiũ varietatẽ, quiq; ignes in supremo micant orbe, hieroglyphicè, significant: nã & hinnuleæ pellis varietatẽ, quam Pan gestare fertur, stellas ex maculis imitare, ait Probus. Eandem Libero patri attributam, idem significare tradit Eusebius lib. de præpar. Euang. primo, vbi Osirim, Sirium, Liberum, Solem, & Phaneta, ex Homeri, Emolpi & Orphei versibus eundem esse differit, de quo loco suo plura erunt inferiùs repetenda. Est & alia super hoc consideratio: quòd anguis hyberno situ membrana corpori, præcipuè autem oculis, obducta obcæcatur, verno verò tempore fœniculum pastus, id Græcè μάραθρον est eiúsque succo oculos inungens, impedimentum illud exuit, & acutissimo quo pollet visui restituitur, senectutémque ita singulis deponit annis, nudúsque propemodùm vernat & glabro corpore iuuenis, vt Maro ait, Æn. lib. 2. ab Homero Iliad. 3.

Lubrica sublato conuoluit pectore terga.

Leberida verò, membranam scilicet quam de ponit, ita exuit, vt à capite orsus ad caudam replicet, interiore parte in exteriorem, exteriore in interiorem versa, cute intus altera subnascente. At mundus quoque (de inferiori hoc mundo loquimur) hyemali tempore pruinoso, quodam non modò obcæcatus, sed vndecunque obductus situ, annuo peracto spatio, Zephyris flare incipientibus, squalorem abiicit, quæque rerum semina intus fuerant superioris defectu caloris obstrusa occultáque, extrà aperiuntur excluduntúrque, ac senectute deposita, per vices iterum iuuenescunt. Quin etiam quæcunque de Anguis renouatione traduntur, cum hac ipsa mundi nostri renouatione consensum habent: ferunt enim Colubrum cùm exuere incipit, ab oculis primùm detrahi, ita vt occæcari videatur, tum caput exuitur, glabrúmque hoc omninò antè quàm reliquum corpus, apparet. Arbores quoque oculos primùm exerunt, gemmas alij vocant, germen alij: sed oculatio inde, insitionis genus, mox exsinuant flores, paulatímque fructum fœtus aperiunt. Neque vere tantùm exuit Anguis, verùm etiam autumno, & pro locorum temporúmque conditione: æstate etiam, Aristotele hoc asserente: licèt id abneget Plinius. Atqui mundum etiam non vere tantùm hæc facere, sed æstate autumnóque omni, tot species, tantósque ortus, variósque nouatus aperire, pro regionum situ ac rerum natura conspicimus.

IVVENTVTI REDDITVS.

SVNT verò qui per Anguem & Leberida hieroglyphicẽs, hominem ostẽdant iuuẽtuti redditum, si vel de morbo, aut alia aliqua lue aut calamitate squalorem atque maciem despofuerit, sítque demùm habitior atque validior factus. Libet verò fabellam super huiusmodi renouatione, ex Nicandro, & eius interpretibus recitare. Mortales enim, aiunt, impetrasse olim à diis multis precibus vt perpetuo iuuentutis munere donarentur, atque ita nunquam in posterũ senio contabescerent, sed quãdiu vnicuique viuere permissum esset, integris viribus & florenti semper ætate, vegeti persuerarent. Hanc igitur simulac benignitate Iouis accepissent, imperitos adeò rerum fuisse, vt eam Asino vectandam commendarint, hunc verò siti confectum ad fontem quendam peruenisse, in quo Serpens loci custos statiuam habebat custodiam: cúmque inde bibere tentasset, à Serpente prohibitum, neque alia conditione bibendi facultatem illi factam, quàm vt id omne quod vehebat onus, Angui mercedis nomine concessisset: ex eo inde tempore omnes Angues senectute singulis annis abiecta iuuenescere, homines verò senio confectos, emarcescere, ac stoliditatis pœnas luere, quòd iuuentutem tanto expetitam studio negligenter custodissent. Hinc illa Tibulli querimonia: Fabula super homin renouatione.

Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas,
Cur nos angusta conditione sumus?

Sed quoniam in fabularum figmentis varij admodùm Græci sunt, eásque vnusquisque suo ex commodo, &, vt adlibuerit comminiscitur, fuerunt alij Promethea cùm cœlestem ignem furatus esset, eúmque mortalibus communicasset, nullam illos accepti muneris gratiam Prometheo retulisse: quod cùm Iuppiter approbasset, pharmacum hominibus, quo senectutem amolirentur, elargitus est, quod donum Asino vectandum illi destinarint, atque illa mox subsecuta de Asini imprudentia, de Serpentis astutia, de commutatione, quæ superiùs enarrata sunt. Meminit huius fabulæ Sophocles, κωφοῖς. Quoniam verò Asinus ille & sitim eò contulerat factum est, vt ex pacto Serpens eam quoque sibi vendicaret, hinc supra modum illos siticulositate plerique eorum pertentare solent quos momorderint: de quo tamen plura loco suo dicuntur, vbi Dipsadis significata recensemus.

TEMPVS.

ERAT autem aliud hieroglyphicum Serpentis, caudam suam sub guttur attractam occul[...]tis: eáque species in Saturni dextera manu statuebantur, quem pro annuo circuitu, pro tẽpore,

pro ætate, pro immortalitate poni ex multorum scriptis accepimus. De anno apertissimè Maro:

Georg. li. 2. *Atque in se sua per vestigia voluitur annus.* D

Ouid. li. 10. Metam. Quòd verò Serpens temporis signum esset, causam Cyrillus hanc subiicit, quòd in lõgitudinem porrigitur, & multis complicatur spiris, quæ sunt multæ dierum annorúmque series, tacitéque proserpit, nullo edito strepitu, vnde Poëta non incelebris dixit,

Labitur occultè, volubilis fallitq; ætas.

Verùm ea quoque causa esse potest suppressæ caudæ, quòd tempus aut à præterito, aut à præsenti, aut à futuro consideratur, quæ omnia incerta nobis omninò sunt: præteritum siquidem intueri minimè possumus, & cùm principio careat, neque mente quidem concipitur, futurum longè minùs, quia nõdum est, & finis eius prorsus incognita, qua de Horatius tertio Carminum:

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus.

Præsens verò cùm sit instabile, velocissimeq; transcurrat, vix percipi potest: veluti, si digitum in defluentem aquã intingamus, discernere non possumus vtrùm in præterita, an in futura, an in præsenti: quia præterita iam elapsa, futura nondum adhæsit, præsens puncto ipso statim elabitur: quæ cùm omnia cognitioni nostræ subducantur, Ægyptij forsitan pro hieroglyphico huiusmodi caudam ita reduci occultaríque voluerunt.

CALAMITAS.

HABET & vocabulum ipsum, Temporis, hieroglyphicam omninò significationem, vt hoc obiter attingamus, & à perniciosa Saturni vi nõ admodùm alienam. Nam Poëtæ *tempus edax rerum* esse E dicunt. Neque Latini tãtùm, verùm etiam Syri & Hebræi dictionem Tempus, pro Calamitoso rerum statu ponere consueuerunt. Nam, *Et erit tempus eorum in seculum*, primo & octogesimo Psalmo legas, & huiusmodi passim multa. Quòd verò hîc *in seculum* legitur, interpretes de calamitatibus dictum volunt, quæ post neglectum Christum perpetuò erant Iudæos oppressuræ.

MVNDI MOLES.

Elemẽtaris orbis figura. SVNT qui aliam etiam picturam simulachrúmve mundi fuisse dicant, vt, scilicet intra circulum æreum Serpentis effigiem accipitrino capite insignem circumducerent, ad ⊙ propemodùm literæ similitudinem: ære quippe ignem referente, circulo magnitudinem & formam orbis indicante, Serpente bonum dæmonem, cuius merito ac beneficio omnia alantur, vigeant, ac perennent. Sed non elementarem hunc orbem tantùm ex hieroglyphico huiusmodi colligimus, verùm etiam & cœlum ipsum, quod sub Iani figmento fabularum inuolucris occultatur. Ianum enim ab eundo dictum, peritiores asserunt. Mundus itaque initium ex se faciens, cùm in se reuertatur, figuræ ipsius, quæ posita

Macrob. li. 1. ca. 9. est, rationem ostendere videtur.

ANNVS.

CÆTERVM, quia Ianus vbique anni dominus decãtatur, quem à circuitu vocatum dicebamus, eundémque ac Apollinem intelligunt, veluti Dianam Ianam olim appellatã affirmant, quos vtriusque anni arbitros esse testatur antiquitas, præcipuè verò Virgil. cùm dicit,

-----Vos ô clarissima mundi F
Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum,
Liber & alma Ceres.

Georg. lib. 1. Nam & Lucretius serpere Solem dixit, vt annum struat:

Annua Sol in quo contundit tempora Serpens.

Macrob. li. 1. ca. 18. Quòd verò Maro Liberum & Cererem hûc inculcarit, doctissimè factũ: vtpotè qui apud Orpheum legerat, ἥλιον ὃν διόνυσον ἐπίκλησιν καλέουσιν.
& apud Euripidem & Aristotelẽ eundẽ Solem & Bacchũ esse, de quo nos apertiùs alibi. Dionysium eundẽ & Bacchũ, & Liberũ & Solem, aut igneam solis vim, non ex Orpheo tantum, sed & Euripide, Aristotele & Eusebio Macrobioq; citatis indicauimus; vbi apud eundem Virgiliũ ex antiquis codicibus legendum ostendimus, *Qui ducitis annum*, scilicet Liber & alma Ceres: licèt, *quæ lumina*, idem sit.

AEOLVS.

IPSA autem macularum varietas, & anni significatum in Serpente detectum, id in memoriam adducit, quòd Æolum eiusdem varietatis gratia vetustas tempestatibus præpositum effinxit, per quẽ annum ipsum intelligebant: eaq; de causa Hippotæ filium dixêre, quòd celeri cursu tempus elabatur. Equis enim hoc à natura tributum, vt nascantur ad cursum, quod loco suo disputatum est. Habere verò Æolum filios XII. ait Homerus, mares sex, fœminas totidem. Menses ij sunt, ait Phurnutus, quorum qui fœcundi fruges omnium vsui reponunt, fœminæ dicantur: qui verò steriles sunt, mares habentur. Apud alios longè secus inuenio, ex religione quippe veterum menses singulos ita Diis singulis adscriptos, vt Ianuario Iuno præficiatur, Februario Neptunus, Martio Minerua, Aprili Venus,

Maio

A Maio Apollo, Iunio Mercurius, Iulio Iupiter, Augusto Ceres. Septembri Vulcanus, Octobri Mars, Nouembri Diana, Vesta Decembri. Apud celeberrimum Cardinalem Hippolitum Medicem cippũ Romæ vidi marmoreum, obrotundum, in quo duodecim hæc numina pulcherrimo opere circumsculpta sunt: qui quidem cippus indicans Augusti Octauiani mẽsam illam, qua de Suetonius mẽtionem facit, consuesse eum & sodales amitiores ad duo denarium vsque numerum deorũ habitu cœnitare, & δυωδεκαθέων conuiuium celebrare: ad eius certè rei argumentum mirificè conformatus est. Nam & figura quæ pro Apolline sculpta est, Augusti ipsius faciem totam refert & exscribit, quod & in plerisque aliis eius Dei statuis factũ obseruauimus. Sed nos ad Anguem nostrum reuertamur, quo super animaduertit plerosque figuram eius in orbem circumducti, & caudam nũc occultantis, nunc admordẽtis, nunc depascentis, confundere, quod ita distinguendum est. Quæcumque de mundi anniq; varietate reciprocationeq; dicta sunt, ea per caudæ morsum intelliguntur. Sedenim, cùm æternitatem, siue, vt nonnulli malunt, æuum seculúmve significabant, Serpentem pingebant cauda tantũ sub corpus, ita vt delitesceret, reducta: sic enim circuitus ille perpetuus intelligebatur.

Sueton. in Augusto, c. 70.

BASILISCVS.

Angvis autem huius species ea erat, quem VRÆON Ægyptij, Basilicum Græci vocant. Animal id duodecim non ampliùs digitorũ magnitudine, vt authores nostri prodidêre, candida in capite macula, & quodam diademate, vnde regium illi nomẽ, insigni siue Basiliscus ea de causa dictus fuerit, quòd eius aspectum reliqua Sepentium genera vereãtur.
B Hic sanè flexu haudquaquam multiplici corpus impellit, quod reliquæ faciunt Serpentes, sed celsus & erectus à medio incedit: quæ omnia cum Nicandri versibus his optimè quadrant,

Basilisci descriptio.

Hæc a Pli. li. 8. cap. 21.

Τεκμαίρευ δ' ὀλίγον μὲν, ἀτὰρ προφερέστατον ἄλλων
Ἑρπυστῶν βασιλῆα, τὸ μὲν δέμας ὀξυκάρηνος,
Ξανθὸς ἐπὶ τρία δῶρα φέρων μῆκός τε, καὶ ἰθὺν
Οὐκ ἄρα δὴ κείνου σπαραχθέα κνώδαλα γαίης
Ιυγὴν μιμνοῦσιν ὅτ' ἐς νομὸν ἠὲ καὶ ὕλην.

Surrectum verò pectus in animali huiusmodi, in obeliscis & aliis Ægyptiorum monumentis animaduertas: præcipuè verò in numo quodam qui Fabatio cusus est, in cuius altera facie caput est cum spolio capræ, ab occipitio vasculum in modij formulam, quale etiam in Antonini August. & aliorum quorundam numis cernere est: nusquàm verò frequentiùs, quàm in Ægyptiaca Bembi tabula ex ære, vbi Basilisci huius forma sæpè conspicitur, capite aliàs accipitrino, aliàs, humano, aliàs, vt hîc figurauimus. Quod verò Albertus de ouo Galli gallinacei fimo obruto tradit, quodq; inde Basiliscus enascatur, sitq; figura eius omninò Gallo similis, cauda tamen serpentina, fabulosum indicant peritiores.

ÆTERNITAS.

Sedenim cur Ægyptij per hoc potiùs colubri genus, quam per aliud quodquam seculum, æternitatémve significarent, causa erat, quòd in-
C ter serpentium genera hoc vnum interfici vi non potest, si Horo Niliaco hieroglyphicῶn nonnullorum authori fides adhibenda est: quinimò tanta huic vni vis est, vt animalia reliqua solo sibilo fuget, quo audito ferunt omnes auium cantus coërceri, fruticésque & herbas non vllo morsu, sed olfactu aspectúve solo enecari. Archelaus tradit, vt apud Ælianum habetur, veterinum olim iumentum in Africæ solitudine quadam defecisse, ad cuius cadauer Serpentes plurimæ ventitarint, vt eius viscera depascerentur, interim Basilisci audito sibilo omnes profugisse, aut in sabulum sese abdidisse: progressum verò Basiliscum, per otium sine cuiusquam tumultu quantum appetierat esitasse, cúmque satur iam abiret, iterum edidisse sibilum, quod indicium fecerat serpentibus aliis ad escam tutum patêre reditum, atque ita eas oblatam prædam repetiisse.

Sibilus Basilisci.

CALVMNIIS AFFLICTVS.

HÆc igitur Basilisci vis, quæ sine morsu perniciosa sit, argumentum hieroglyphici dedit Ægyptiis sacerdotibus, vt si hominem à calumniatoribus malè acceptum, & mortiferis delationibus afflictatum significare vellent, Basiliscum apponerent: non enim alia ratione calumniatores homines conficiunt, quàm faciat Basiliscus: clam si quidem illi Principum auribus insusurrant, nullo palàm morsu infixo, quò diluendi ansa præripiatur, atque ita plerique falsò delati, extrema quæq; pertulêre. Sed ne talem ac tantam Basilisco vim inesse quispiam admiretur, Thebiorum natio pestifera adeò fuit, vt vel solus oris eorum halitus exceptus, interimendi vim habuerit, illorúmque præsentia non animalibus tantùm, verùm etiam satis noxiam fuisse: de quibus hæc & alia secundo Symposiorum Didymus.

OCVLI

OCVLI DIVVM. D

Basilisci oculi causi, & aperti quid.

IN ea tamen religione Basiliscus habitus apud Ægyptios, vt ex auro dedicaretur. Caput autem illi accipitrinum faciebant, oculósque eo artificio concinnabant, & vt claudi & aperiri possent. Hunc simulatque oculis adapertis proferebant, vniuersa Ægyptus lætitia atque hilaritate perfundebatur: perinde ac si deorum oculi eos aspicerent, opémque præsentem omnibus pollicerentur: in luce igitur & in propatulo omnes esse, risui & iocis atque conuiuiis dare operã Quòd si clausis eum oculis extulissent, ibi tum omnia mœrore luctúque confundi, auersos & iratos esse deos existimari, abdere se omnes in tenebras, & obscura penetralia, miserabilique deploratione pro se quemque niti, vt deorum indignationem quacunque possent ratione mitigarẽt. Non fuit horum ignarus Philon: & Epies quidam diuinorum interpres apud Ægyptios nominatissimus, rem memoriæ prodidit. Figura autem hæc ita habetur in Bembæa tabula. Vt verò hæc magis innotescant, Iouem Ægyptij authore Plutarcho, spiritum esse dicunt, spiritus nulli animalium vehementior quàm Basilisco: ideóque nulli magis diuinitatis symbolum quadrat.

SPIRITVS.

Anaxagoræ de spiritu opinio, cui assentitur Virgilius. Æn. lib. 6.

PORRÒ Anguis apud eos hieroglyphicum est spiritus illius, qui per vniuersam mundi molem difflatur. Anaxagoras quoque quatuor elementis constitutis, quæ per Anguem significari statim initiò diximus, rectorem adiungit, siue spiritum, siue Deum, siue mentem, vt Probus interpretatur, per quem hæc quatuor regãtur: quod Virgilius etiam nullius ignarus disciplinæ affirmat dicens: E

Principiò cœlum ac terras, campósque liquentes,
Lucentémque globum Lunæ, Titaniáque astra
Spiritus intus alit, totámque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Quem enim Anaxagoras νοῦν, is spiritum & mentem dixit. M. Tullius, Platonis sententiam, quæ in libro de Anima est, secutus, principiò terram ait sitam in media mundi parte, circunfusam esse hac animabili spirabilique natura, cui nomen aër.

ÆOLIPILÆ.

Æolipilæ quid.

NON imperitè igitur qui Æolipilas cauant, solent illis in conuexo Draconem superinducere, ex cuius ore circa medium sito spiritalis illa fistula promineat, quæ ventum proflet. Sunt verò pilæ huiusmodi æreæ, cauæq;, in quas per angustissimum punctum humore instillato, vbi ad ignem admotæ concalescere cœperint & efferuescete, spiritum vehementem admodùm efflant: humor siquidem caloris vi rarefactus, magnam aëris cõpiam generat, cuius cùm minimè capax sit ea concauitas, vehementi eo impetu cogitur erumpere, cui si tantillùm argenti viui infundatur, ex discordia, quam materia hæc habet cum calore, inquietata magis aqua vehementiùs expirabit. F

SVCCESSVS VOTI.

Sãguis Basilisci in quanto pretio olim.

TANTAM verò affinitatis cum Diis existimationẽ Basiliscus assecutus est, vt ausi olim sint mortales, sanguinem eius difficillimè conquisitum curiosiùs asseruare, Saturni eum sanguinem appellantes: quem si penes se haberent, existimabant & successus petitionum à Potestatibus, & à Diis etiam precum, morborum remedia beneficiorúmque munera largiùs impetrari. Astrologi quoque Basilisco tantum tribuunt, vt stellam in corde Leonis sitam, Basiliscum appellent, quam Chaldæi rerum cœlestium reginam & dominam existimarunt, quod in Arati commentariis tradit Theon, vbi de Leone agitur: neque dissimulat Nicephorus in Astrolabij structura. Quamquam in vniuersum inesse Anguibus vim magicam ad gratiam sibi comparandam, Magi tradidêre, quibus persuasum est primum vniuscuiusque Draconis spondylum, mulcere aditus Potestatum, Principúmque gratiam conciliare.

SACERDOTIVM SACROSANCTVM.

QVI verò Serpens sacerdotum insigne oblongo obuolutus pileo gestabatur, monumento erat, vt si quis contra Reges (penes enim sacerdotes Ægyptiorum erat imperium) auderet insurgere, sciret se in venenatos morsus incursurum.

ORIS VIS.

HAC autem de causa oris vim describere si voluissent, colubri signum protulissent: nam coluber nullis aliis corporis partibus validior, quàm ore ipso. Celebratum est illud ad horrorem incutien

A cutiendum, δῆγμα ἀσπίδος, cùm virulentum & immedicabile vulnus aliquod intelligi volumus. Aspidum ictui vel nullum, vel rarum admodùm remedium inueniri, tradit Ælianus: compertúmque est plerumque ictu læsos huiusmodi, vix horis quatuor superfuisse. Et Moses cãtico, venenum Aspidum ait insanabile. Eustathius, eam morsu lethiferum somnum superinducere: Plinius, ea percussos torpore & somno necari tradit, eáque de causa somniculosa dicitur à Sisenna. Color Aspis plurimùm niger, quibusdam & cineritius, quandoque etiam Aspidis fulua deprehensa est, quam ego in agro Bellunensi vidisse olim reminiscor. *Æneí. li. 2. Libr. 1. de natura animal.*

FVROR IMPLACABILIS.

IMPLACABILEM furorem Diuinæ literæ per Serpentem voluminibus implicatum, & qui *linguis miscet ore trisulcis* (ita enim describitur irritatus) expressêre, Psal. 58. legas: *Furor eorum Serpentini furoris instar, & sicut Aspis*, & quæ sequuntur. Incomparabilis porrò est in Angue furor, qui simulac se læsum sensit, ita vesanè furit, vt nunquam absistat, donec venenum intulerit, aut præ rabie exanimetur, vt ait Euthymius. Et quoniam feritate, vti dictum, reliquas colubras Aspides antecedunt, posito genere, ad istius accedit speciem quæ maximè sit intractabilis.

CONTVMACIA.

INDE aliud desumitur hieroglyphicum: sunt enim qui contumacem hominem, nulli quippe legum imperio, vel magistratuum edicto, potentiorúmve iussis parêre destinatum, per Aspidem aurem obturantem, aptè significari tradant: ea siquidem vbi se excantationibus accersiri senserit, statim vna in terram aure defossa, alteram cauda obturat, ne carminum vocem exaudiat: atque ita Magorum conatum eludit. Veram autem esse Serpentium excantationem, manifestissimè cònstat Psalmo 57. vbi Dauid ita canit: *Furor eorum par est Anguium furori, sicut Aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ vocem ritè quantumlibet excantantium non exaudiat.* *Serpentium vera excãtatio.*

B

DE VIPERA.

VXOR INIMICA MARITO.

AD HÆC Vipera suo quodam ingenio prædita, extra ordinem sua habet hieroglyphica, quorum illud præcipuum, quòd mulierem, quæ virum oderit suum, cui mortem etiam intentet, neque nisi coitus tantùm gratia blandiatur, per pictam Viperam sacerdotes illi intelligebant: ea siquidem, vt apud Horum est, cùm mari copulatur, caput eius ori insertat suo, atque in concubitus conflictu nimia voluptatis vi superata, capite maris mordicùs amputato, maritum extinguit. Id cùm Plinius, Nicander, Galenus, tum plerique alij authores grauissimi tradãt, miror Albertum vnum è nostris, conatum eos redarguere, qui dicant Viperam in coitu mariti caput amputare. Sed missa faciam quæ Galenus & alij scripsêre in hanc sententiam, Nicandri verò carmina tam pulchra minimè præterimttenda fuerint: *Viperæ generatio.* *Plin. lib. 10 cap. 62.*

Μὴ σύγ' ἐνὶ τριόδοισι τύχοις, ὅτε δῆγμα πεφυγὼς
Περκνὸς ἔχις θύησι τυπὴν ψολόεντος ἐχίδνης,
C Ἡ νίκα θορνυμένου ἔχιος θολερῷ κινώδοντι
Θουρὰς ἄμυξ ἐμφῦσα κάρην ἀπέκοψεν ὁμεύνου,
Οἱ δὲ πατρὸς λώβην μετεκίαθον αὐτίκα τυτθοὶ,
Τεινόμενοι ἐχίηες ἐπ' διὰ μητρὸς ἀραιὴν.
Γαστέρ' ἀναβρώσαντες ἀμήτορες ἐξεγένοντο.
Οἴη γὰρ βαρύθει ὑποκύματι τίδε καθ' ὕλην
Ὠοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλπουσι γενέθλην.

Quæ sic Latinè traduci possint:

Dij meliora velint, ne tunc incautus apertis
In triuijs, cùm forte acres mas luridus atræ
Coniugis euasit dentes, & fulminis ictum,
Vipereo occurras generi, námque illa in apertas
Excipiens semen fauces: caput inde mariti
Complexu in dulci abscindit: mox damna parentis
Extinctifera progenies vlciscitur, aluo
Materna abrosa, & catuli sine matre oriuntur:
Sola etenim hæc animat fœtum, reliquæ oua colubræ
Per syluam excludúntque fouéntque in cortice prolem.

Neque me præterit, esse qui alia quædam Serpentium genera animal párere tradant, qua super historia multum diúque annis proximè elapsis decertatum est inter literatos viros, lite adhuc sub iudice destituta, cùm etiam fuerint ætate nostra, qui has quas putamus Viperas vtriusque sexus electas

viuariis inclusêre, eásque aliorum instar animalium coniungi, concipere, párere, educaréque fœtus suos experimento compererint, nullo parentum desiderato. Quòd si quis in hoc negotio plura deposcat, ab editis iam eorum libris desumendum fuerit. Sanè alia etiam est Viperæ generatio: siquidem Aristot. vt apud interpretem Theocriti legitur, lacertam exsiccatam ait in Viperam mutari. D

FILII CONSPIRANTES IN MATREM.

VT verò reliqua prosequamur, filios aduersus matrem conspirantes, Ægyptij sacerdotes per eiusdem Viperæ hieroglyphicum notabant. Quòd si quis hominum tantũ sceleris admisisset, articulatim eum acutis calamis cæsum, iubebant viuum super spinarum aceruos comburi: merito maximum omnium scelus indicantes ei mortem inferre, à quo vitam quis accepisset. Hac verò de causa dicunt Viperas in parricidæ culeum includi solitas: nam Simia, quam Iuuenalis innoxiam appellauit, filios, vt in Cynocephalo diximus, suos necare ipsa solet. Canis verò & Gallus non alia de causa creditur cum his idem subire supplicium, nisi quia & ipsi impiè facere videntur, quòd & sorores & matres ipsas saliant. Sed quod ad parricidium attinet, non id tantùm animantium genus eo scelere contaminatur, verùm etiam phalangia, vt & Polypos & fluuiales Equos taceam, eadem prorsus impietate notata sunt, hæc enim fœtu numeroso, quippe supra triginta interdum, edita, matrem, quamprimùm orta fuerint interimunt, nonnunquam & patrem, eo Viperis immaniora quo illæ nascendi necessitate, hæc iam nata, nulla cogente causa, nullo inuitante commodo, sponte se parricidio polluunt. Non prætereibo quòd Theophrastus negat, Viperarum vterum à catulis suis excedi: namque author illæ summæ inter Græcos diligentiæ, aliam in his maternæ mortis causam comminiscitur, disrumpi quidem spontè vterum, vtpote qui angustus adeò sit, vt tam numerosæ prolis multitudinem & incrementum capere non possit, Idem marinis acubus euenire, quas admodùm tenues, prolis multitudo disrumpi cogat. Quòd verò Dominus Pharisæos Viperarum sobolem vocat, ad Dauidicum illud spectare dicit Irenæus, *Alienati sunt peccatores ab vtero, ira eis secundum similitudinem Serpentis:* siue quia venenum semper sub lingua promptissimum habebant, siue quia erga patrem ingrati abdicatíque sunt, nullã hæreditatis partem assecuti, siue ob perplexas vias, quas à recto itinere declinantes occupabant, per ambages & deuia progredientes. E

Parricidæ supplicium.

Psal. 57.

ABORTVS.

Vipera mulieris pedi supposita, quid.

PRÆTER hæc, fuere è iunioribus, qui abortiuum incommodum per Viperam mulieris pedi suppositam significare commenti sint, quod apud veteres nusquam memini me legere. Figmenti tamen huius causam minùs explodendam, apud Plinium olfecisse videor: siquidem is traditum ait à veteribus, mulierem prægnantem si Viperam siue studio, siue incuria transcenderit, abortum facere vsqueadeò Viperæ venenum vel afflatu solo, in humani generis perniciem grassatur, sitq; ita Serpens ea humanorum partuum fascinatrix, quod ille ritè parere non liceat: vt minùs iam miremur venenum illud quo Scythæ sagittas suas inficere consueuerunt, irremediabili scelere, non aliis libentiùs rebus confici solitum, quàm Viperina sanie, & humano admixto sanguine.

VVLNVS AMATORIVM.

Viperinus morsus quid in Diuinis.

QVÆ verò de morsu Viperæ ponuntur à Platone Symposio, eius scilicet ictu tactos aperire nolle quid patiantur, nisi iis qui similiter ægrotant, mysticè, vti suus est mos, posita sunt. Sed cur Platoni veritatis discipulo innitamur, cùm liceat homini Christiano Platonis ipsius præceptores, Prophetas quippe & sapientes alios legere, qui de mundo, & iis quæ supra mundum sunt, accuratissimè disseruêre, cœlestísque numinis afflatu cognita, mortalium ingeniis cognoscenda proposuêre, pérque eos ad eam, quæ vera & sola est, sapientiam peruenire? In hoc autem Serpente, sacratioribus interim interpretationibus omissis, nostræ nobis imbecillitatis conscij humaniora quædam prosequamur: quæ si non ad diuinorum intelligentiam, ad mores certè, & vitæ nostræ conditionem facere videbuntur, eámque ingrediemur viam, quam admirandus Philon primus omnium videtur aperuisse. Dicemus igitur, viperinum hunc morsum spectare nimirum ad illud amatoriæ mollitudinis hieroglyphicum, quod apud nos in Diuinis literis per Serpentem, qui Adamum decepit, probatissimorum authorum opinione designatur: in illo enim, vt hi tradiderunt, voluptatis, nequitiæ, mollitieíque fomes delitescit. Picturata siquidem cutis, vt cum ipso Philone & aliis super hoc latiùs philosophemur, varias delicatásque rerum omnium illecebras præ se ferre videtur. Et mortale genus nulla re magis afficitur, quàm rerum varietate (cuius experimentum est in pictura, in fictili fabrilíque arte qualibet) aliqua ratione digesta. Quin & natura ipsa varietate ad lasciuiam vsque delectari videtur. Plantarum enim diuersicolores flores, varia germina, speciosi fructus, & alia atque alia forma, hísque atque illis coloribus intincti, ac multiformes animalium facies, visum oblectant: quibus si supra modum delectemur in eorum admirationem nimiùm illecti, inhæsitare videmur [illegible], pronique in faciem procumbere, totóque ventre serpere: terreno enim vescimur cibo, [illegible] habito cœlesti: nam, vt optimè ait Horatius: F

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,

Vltrà

Vltrà quàm satis est, virtutem si petat ipsam.

A Illo prius aptè proposito subsequitur:

--Quid censes munera terræ.

Quo spectanda modo, quo sensu credis & ore?

Adhæc comessationes & ebrietates, gulæ ministræ, non minùs quàm mordax Serpens miseros artus animæ depascuntur, Reptatus autem nihil aliud significat, quàm animum qui attolli nequeat in sublime, sempérque deiectus ad sola terræ commoda prorepat. Spiræ conglobatáque volumina mille, quibus assiduè decipimur, laqueos intento veluti digito demonstrant. Latebris gaudet coluber, latebris & voluptas impura, quæ veluti in scrobibus & hiatibus, in humanis quoque sensibus occultatur. Hinc apud Græcos Mycheæ Veneris sacra, quæ in specubus & abditissimis penetralibus celebrãtur: μυχὸς enim secessus est. Et scitè Lysiteles Plautinus adolescens Trinummo, amorem lasciuum latebricolarum hominum corruptorẽ vocat. Super hoc Tertullianus ita declamat: *Abscondat itaque se Serpens quantum potest, totamque prudentiam in latebrarũ ambagibus torqueat, altè habitet, in cæca detrudatur, per anfractus seriem suam euoluat, tortuosè procedat, nec semel totus lucifuga bestia.* hæc ille. Venenosa verò sibila veluti surrepentis ipsius mali blandimenta quædam sunt: nam boni specie decipimur. Adhæc futurum dicit Deus, vt homo Serpentis caput obseruet, ille hominis calcem aggrediatur: malorum illud affectuum principium contagionémque mentis ex multiplicis voluptatis vsu indicat, cùm eius præcipua vis nostræ insideat cogitationi. Per calcem verò, animæ pedem intelligimus, quæ illa est portio despicatissima, qua materiæ, vti solo innitimur, altrix inquam, & cibaria potestas, libidinis irritamentum, & voluptariæ totius lasciuiæ magistra. Est hæc, inquam, Philonis sententia, cui D. Ambrosius è nostris libenter accedit, & ex Serpentis specie figuram delectationis intelligi asseuerat in

B Hexamero, & ad Sabinum epistola. Nam & Origenes reptile venenatum in nobis esse dicit, cùm mulierem aspeximus ad concupiscendum eam, atque vt in ea penetralia & sacra adyta subeamus, vnde subliminora quædam ad puriorem aërem patefactis hiulcæ terræ foribus proferamus. Nónne idem Origenes de immaculato Virginis vtero, & ortus vitæque eius integritate perpetua loquens, eam ait neque Serpentis persuasione deceptam, neque venenosis eius flatibus infectam? Cyprianus de Serpente eodem contra Nouatianum: *Plus metuendus est*, inquit, *& cauendus inimicus cùm latenter obrepit, cùm per pacis imaginem fallens occultis accessibus serpit, vnde & nomen Serpentis accepit: ea eius est semper astutia, ea est circumueniendi hominis cæca & latebrosa fallacia, sic à principio statim mundi fefellit, & verbis mendacibus blandiens rudes animas incauta credulitate decepit.*

Voluptatũ & Viperini morsus conuenientia.

Genes. ca. 3.

DE SYRTIBVS ANGVIPEDIBVS.

FABVLAM Libycam ponit D. Chrysostomus oratione 5. ab istiuscemodi commento non admodùm alienam. Esse quidem in Lybia ferarum genus ex promiscuo bestiarum plurium, & diuersorum generum coitu progenitum, id autem immane admodùm, sæuumq; & ferocissimum circa Syrtes plurimùm versari: cibi gratia tum feras reliquas venatu, tum humanum pastum conquirere quàm auidissimè. Eius verò monstri naturam faciémque forma esse huiusmodi conspicuam: corpus quidem muliebre, idque admodùm formosum, lasciuè tumentes papillæ, totúmque pectus ac ceruix pulcherrima, colore cutis nitidissimo, mira ab eius oculis prosiliebat hilaritas, quæ intuentem quemlibet in amorem procliuiter alliceret, reliquum autem corporis horridum, & squamarum scabritie

C asperum & intractabile, infernè demùm in longum anguem desinebat, cuius caput in extrema parte positum acre admodùm esset & mordacissimum, alis non esse præditum, sed sphyngis instar factum, neque tamen eloqui, vt illæ faciunt, sed Draconum in morem sibilum tantùm edere acutissimum. Feras has tota Lybia plurimas, atque omnium quę quot & qualibuscumq; pedibus ingrediantur velocissimas, vt nemo esset tam alacer, qui earum insultus effugisse gloriari posset. Animalia itaque reliqua quotquot nactæ fuerint, pernicitate sua fretæ ac robore, per vim assequuntur, & opprimunt, sed vnum hominem dolo tantùm blanditiisq; adoriuntur, & superant: vtpote, quæ pectoribus tã amabilibus ostentatis, spectatores vti præstigiis implicant, fallacissimósque amoris laqueos intentant, conciliandis congressibus admodùm idoneæ: in hos quippe cum inciderint, nullum cient tumultum, nihil hostile minantur, immotæ verò manent, oculis interim ad terram magna cum modestia deiectis, instar speciosæ lepidæque fœminæ ad colloquij congressum inuitant, lenociniisque omnibus alliciunt: simulac verò quis, vt voluptuosorum hominum imprudentia est, cominus accesserit, extemplò eum arripiunt, iniectis quas aduncis vnguibus præditas habent manibus, tandiu priùs occultatis, quoad prædæ capiundæ oblata sit occasio: insurgit extemplò Serpens à tergo aggressus, apprehensúmque lethali morsu transfigit, venenóque immisso necat euestigiò, mox cadauer miserabile Serpens, & feræ ipsæ lætantes vnà socialiter depascuntur. Adhæc addit, Herculem Libycum iter eà facientem in eas incidisse, quas vbi primùm è longinquo prospexisset, cursum arripuerit pernicissimum, illæ autem cùm diu nec ignauiter subsecutæ, prædam tamen eam nancisci minimè potuissent, indignatione succensæ omnem in se crudelitatem conuertêre, ora pectoráque [illegible] sua fœdissimè dilacerata discerpentes. Ita monitos esse nos debere, vt more Herculis, in[illegible] tem atque lasciuiam tantummodò fugiendo superemus. Quod quidem figmentum, ex aurea illa

Fabula de Vipera ex D. Chrysos.

F

Li

Ecclesiastici sententia mihi desumptum videtur, *Peccatum tanquam Colubrum fugiendum*, paratum id enim esse: vnumquemque ad se accedentem, haud grauatè suscipere.

FAVNVS ANGVIS.

D

HVIC perquàm simile est quod apud antiquiores Græcos super Hecate proditum: eam alij Semelem vocant, quæ tandiu Fauni patris nequitiæ restitit & obluctata est, etiam virga myrtea verberata, & vino oppressa: donec ille in Anguem transformatus, filiam spiris vndique colligatam, improbitati suæ parere compulerit. Cuius fabulæ apud veteres indicia fuerunt, ab Hecates templo longè summota myrtus: vitis supra caput signi eius extensa, vinúmque, quod proprio nuncupare nomine non licebat, sub lactis vocabulo inferri solitum: quique ibidem passim obrepunt innoxij Serpentes: quæ quidem fabula facilè ostendit eandem diuinarum humanarúmque rerum disciplinam vniuerso mortalium generi diuinitùs in vsu habitam, sed ab aliis nullo verborum aut rerum inuolucro, ab aliis sensu mystico, ab aliis per symbola, ab aliis per similitudines, per fabulas ab aliis memoriæ scriptorum diligentia commendatam, aut à patribus acceptam, posteris per manus proditam: lacessit enim assiduè humanum genus, quod & Apostolus Paulus apud Deum queritur, *Faunus pater naturæ stimulis importunus*, id est, originis ipsius compages coagmentatióque, & modò myrto, hoc est, imaginatione Veneris, modò vino, hoc est, lætitia & hilaritate, modò spiris ingentibus, hoc est, multiplici voluptatis ipsius varietate suggesta, nos oppugnat, pérque eam demùm exuperat. Atque hæc illa patris domus, cuius obliuisci nos debere, admonet Propheta.

Eadem habetur lib. 50 de Myrto.

SENSVS A' VOLVPTATE, MENS A' SENSV DECEPTA.

E

MVLIERIS porrò figura apud Diuinarum literarum interpretes, pro sensu accipitur, viri verò pro mente: vnde quidam Adam, terrenam mentem interpretati sunt. Hic igitur siue Faunus, siue, vt nostri rectiùs, Serpens accingit se primùm ad expugnandam mentem, subuertendúmque intellectum. Hic sua virtute opibúsque fretus, hostem repellit acerrimè, vti Adamum decet. Quid ille vafer & malignus? Eam adoritur, sensus ipsius obiectat commoda, delicias proponit omnes, voluptatum explicat illecebras, quarum gustu vel minimo expugnatur Euæ imbecillitas, illa incautum opprimit Adamum, mendaciúmque commenta, lenocinio suo atque blanditiis eum cogit aberrare. Athanasius sanè, cùm puritatem animi, quæ in Adamo primitùs fuit, spiritualium rerum contemplatione tantùm occupato, metaphoricè Paradisum à Mose nominatum ostendisset, ibidem adiecit, quo pacto sensus mentem à spiritualium rerum meditatione Serpentis consilio, ad corporis voluptates auerterit abstraxeritque. Diuus Augustinus in 48. Psal. *Singulis* inquit, *nostrûm inest mulier hæc: quippe caro nostra, Eua est, quæ seducit virum, id est, rationem: per quam carnem labitur homo, quem lapsum calcanei nomine quòd à Serpente fuerit impetitum, Prophetæ appellauerunt.* Hinc Menander Samarita occasionem sumpsit scelesti perniciosiq; dogmatis, qui nuptias, & generandi studium, à Viperinæ naturæ satana mentiebatur emanasse.

Lapsus viri & mulieris. Menandri Samaritæ error.

SENSVS QVINQVE.

F

IN Euangelica lectione virgines quinque fatuæ, totidémque prudentes, cum lampadibus producuntur, quæ, vt Ambrosius putat, sensus quinque in sapientibus suo lumine lucidos, eosdémq; in insipientibus erroris tenebris offuscatos indicarent. Quare videndum an Fulgẽtius rectè ex Apollophanis Epico, vt ipse dicit, carmine, cõmentus sit Saturnum satum νοῦν appellari, quod νοῦ Græcè Sensus dicatur, quem pro Mente & intellectu poni passim inuenimus, nisi ea de causa vocabulum vsurpemus, quòd per sensum, vt Aristotelici, ad rerum cognitionem deuenimus: à νοέω enim νοῦς. Quod tamen alicubi νόος significatum vsurparit pro sensu, id in Aonibus Valentinianis habetur: nam is Aristotelem secutus, λόγον à Νοῦ emissum prædicabat, rationem quippe à sensu proficisci: de quo Irenæus lib. II. cap. 39 & 40. nam hæc nunc nostri non sunt negotij. Duo verò sunt, si credimus Aristoteli, quæ nostri ad vnamquamque rem motus causa sunt, vel ipsa scilicet cogitatio, si nunc intellectum vereamur appellare, vel sensus: rerum enim aut vtilium, aut commodarum, aut quas quoquo modo bonas existimamus, imaginatio, vel ab ipsa cogitatione procedit: quia tales fore existimamus, vel ab eo quod sensu experti sumus. Ipsa igitur vel cogitatio vel sensus, imaginationẽ creat, imaginatio statim excitat appetitionem, appetitio affectum, affectus motum, vt ad assecutionem perueniatur. Nostri igitur primi parentes duo, intellectus & sensus. Intellectum verò hîc accipio cogitationem quæ certo fit cursu peracta. Sensus vbi intellectui paret, perpetua vtitur tranquillitate, ipsóque deliciarum paradiso perfruitur: vbi verò intellectus sese sensui manciparit, tota aberrat via, & à priore illa amœnitate quietéque ad labores, & inuisas rerum omnium turbas eiicitur.

Saturnus νοῦς appellatus.

Intellectus Adamo, sensus Euæ attributi.

MALVS DÆMON.

QVOD verò malum dæmonem per Viperinam figuram indicamus, multorum consensus accedit. Nam & apud D. Hieronymum Draco inter Diaboli cognomenta numeratur, & diabolus

A bolus locutione Mali sæpe ponitur, vt in prece quotidiana diceret Cyprianus, *Sed libera nos à malo*, quod tamen ipse, *Libera nos à maligno*, protulit. Sed præcipuè Ecclesiastici 10. eo loco: *Si momorderit Serpens in silentio, si quem*, ait is, *Serpens diabolus occultè momorderit, & nullo conscio, eum peccati veneno infecerit*, & quæ super pœnitentia sequuntur. Et causam addidêre nonnulli, linguæ motationem, quæ tam multiplex appareat, ex quo multiplicia eius incitamenta interpretantur. Nam qui eius minister est, aliud porrò lingua loquitur, aliud corde meditatur, his Dominus ait: *Generatio Viperarum, quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali?* Et in Diuinis literis alibi: *factum silentium in cœlo*, legas, *dum committeret bellum Draco cum Michaële Archangelo*, alibi, contritum ab Assertore nostro caput draconis in Iordane fluuio, atque ita nos ab eius dominatione liberatos, & huiusmodi pleraque alia. Nam & Pythones genus dæmonum est, & Pytho Serpens apud gentiles effingitur, quem Apollo sagittis confecerit, quod quid sibi velit, alibi diximus. De Pythonibus habemus in gestis Pauli, qui vnum ex his exire iusserit è muliere, quam is occupauerat: propterea quòd clamitabat illa, & Paulum & eius comites esse seruos summi Dei, qui viam salutis annunciarent. *Id verò dolebat Paulus*, inquit Origenes, *quòd indignum iudicaret sermoni suo è Pythoni spiritu testimonium exhiberi*. Et Reg. 1 *Saul mulierem, quæ Pythonem habeat, sibi sisti mandat, vt per incantationes, Samuelis animam euocaret*. Sunt qui dicant (vt hoc κατὰ παρέργον admoneamus) Samuelis non animam, sed imaginem Pythonissæ aggestam, sunt qui Dei permissu veram animam asserant, vt ex calamitatis, quæ Sauli toties prædicta fuerat, asseueratione, acriùs cruciaretur: alioquin, vt Deut. 18. *maximè cum abominatur Deus qui Pythones consulat*. *Pythones quid.*

DELECTATIO.

C QVANTVM verò pertinet ad delectationem, audimus Deum Opt. Max. ita illum execrantem deuouentemque, vt super pectus suum, & vtero incubens suo, sit semper incessurus, Serpens: quod, vt diximus, Philoni, Ambrosio, Athanasio, & aliis subscribentibus, de terrenis delectationibus intelligitur: quare in id quoque deuouit Serpentem Deus, vt terra perpetuò vesceretur. Ac ne Menippeam fabulam ab aliis recitatam seriis his admisceam, adagium illud ex ea tantùm attingam, quod de Lamia fertur, quæ libidinis appetitu percita, Menippi admodùm iuuenis sanguinem deglutire cupiebat, ab Apollonio Tyanæo, vt memorat Philostratus, dictum ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις *Anguem concupiscis, teq; Anguis*, quòd is scilicet mulieres appeteret, & ab eisdem identidem expeteretur. Quid Plato? nónne Mosaicam secutus historiam ait Phædro dæmonem aliquem in ipso statim principio rebus humanis voluptatem immiscuisse, veluti oblectamentum aliquod non inconcinnum, adulatori grauissimæ bestiæ, maximæque calamitati, natura inseruerit? *Genes. ca. 3.* *Adagiū, ex Menippea fabula.*

LIBIDINIS ANTIDOTVM.

ANIMADVERTENDVM verò est naturam ostendisse nobis, ieiuni hominis sputo Serpentem necari posse, ex quo tacitè submonuit, Venereas voluptates libidinísque ardorem, ieiunio identidem extingui: nam hæc sine Cerere & Baccho, vt ait ille, omninò frigent. Et Matth. 9. adolescens ab impuro oppressus dæmone nonnisi oratione & ieiunio curari potest, vt Assertor noster admonuit. Et quoniam sunt quibus commentitium hoc videtur, asserit id Galenus περὶ κράσεως tertio: aferunt idem Alexander Aphrodiseus, author minimè contemptibilis, & Plinius, & plerique alij rerum naturalium scriptores, qui rem ita tradunt: *Si saliua ieiuni hominis in os, vel vulnus Scorpio-* B *is, vel Serpentis, vel alterius venenati animalis inciderit, & ad interiora penetrauerit*, exitialem eis esse. quod & Lucretius his versibus tangit: *Pli. lib. 28. cap. 4.* *Serpens à ieiuni hominis sputo necatur.*

Est itaque vt Serpens, hominis quæ tacta saliuis
Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa.

Casam Philosophi perscrutantur, aiúntque fieri hoc ob magnam inter vtrumque animal contrarietatem: Serpens siquidem frigida & sicca est corporatura, homo autem calida & humida, hinc alterum alterius visu tactúque exhorrescere, humanóque sputo tactum Anguem æquè fugere, ac si ferentem in aquam incidisset, id si penetrarit in fauces extingui. Quòd verò aiunt pollere ad hoc ieiunioris hominis saliuam, sciendum & ab ieiunio quoque morsum esse pestilentem.

PETVLANTIÆ FINIS.

NEQVE absimile est à sacris inuentis, quod de Chimæra dicitur, cuius extrema pars in draconem desierit. Amorem enim lasciuum per figmentum illud significari tradunt authores optimi, cuius finis quinam alius esse potest, nisi voluptuosa procacitas? quæ tamen, vt ex voto facta transactaque omnia sint, venenū demùm interneciua animi exulceratione relinquit, quæ latiùs in Leone, vbi de Chimæra agitur, sunt explicata, vbi & quid super hoc Hesiodi interpretes afferunt, addidimus. alis dubio procul Serpens incautam Eurydicem afflixisse fingitur à Poëtis. *Plin. lib. 28. cap. 4.*

VOLVPTAS MATVRE EXTINCTA.

HERCVLEM verò, quem vetustas illa pro virtutum omniū tam animi, quàm corporis [illegible] proposuit, Angues etiamnum in cunabulis elisisse canunt: quippe cum innuentes, qui ad magi

præclaráque negotia sit natus, debere, vel à teneris vnguiculis extinguere voluptates. Meritò igitur insigne facinus hoc vtili omnibus exemplo futurum, tot in marmoribus sculptum videas, atque in numis etiam, cuiusmodi ille est, cuius altera facies inscriptionem habet ΚΡΟΘΩΝΙ. Literæ verò reliquæ in numo quem attrectauimus, detritæ sunt. Quod si qui figuram huiusmodi autumant institutam, vt fortitudinem, incolumitatem, ac membrorum robur, quo Crotoniatæ vulgò prædíti ferebantur, Herculi commendarent, non laboro: quippe qui non ignorem bonæ valetudinis laudem scriptorum omnium consensu, Crotoniatis attributam, adeò vt in vno certamine Olympico septem viri, qui reliquos virtute præcesserant, pariter Crotoniatæ omnes sint reperti, quod latiùs apud Strabonem libro Geographiæ sexto. Vnde etiam dictum illud emanarit, κρότων⊗ ὑγιέστερον. Déque optima valetudine Plautus ait, pugilicè, atque athleticè: nam membra fortia vegetáque magis omninò ea sunt, quæ minùs sese voluptatibus & nequitiæ dediderunt. Sed vt ad Anguem reuertamur, ne adeò mirum sit eum voluptatis & libidinis habere significatum, legimus apud Plutarchum eos puellarum amasios aliquando deprehensos esse, omniáq; amoris & nequitiæ signa præbuisse: veluti is, qui Ætoliæ cuiusdam amore captus, noctu eam adire suetus, puellæ corpori circunfusus, hac atque illac illabens, illam nunquam neque vltrò, neque inuitus lædebat, opportunéque sub diluculum recedebat, quod cùm ij, quibus puella curæ fuerat, intellexissent, eam aliò migrare compulerunt: Serpens per triduum & quatriduum non adesse, sed diligenter accuratéque circuire illam quæritans, quam vbi mox inuenit, casu illi obuiam factus, non vti solitus erat mitis & blandus, sed asper & horridus in eam insiliit, manibúsque primùm spira ad corpus adstrictis, caudæ residuo femora flagellabat, leuem quidem iram præ se ferens, quæ licèt indulgentia aliqua permixta esset, castigationem tamen apertè demonstraret.

Serpens Ætoliæ amasius puellæ.

D

E

ARAXA.

NEQVE quidem dissimulandum, quòd Scythæ huius salacitatis ergô, quæ per Serpentem symbolicè fingitur, Araxam famosæ libidinis fœminam, cuius Diodorus tertio meminit, semiuiperam figurabant: humana quippe forma vmbilico tenus, reliqua Viperina. Ferunt hanc cum Hercule copulatam filios tres genuisse, Agathyrsum, Gelonum, & Scytham iuniorem, qui totidem gentium mox authores fuisse perhibentur.

Num. cap. 21. ver. 14.

CONTINENTIA.

IN sacris Hebræorum literis, Dana Serpentem æreum Moseos admonitu factum legas, qui aduersantem voluptatibus virtutem præ se ferebat, hominémque à pestifero quouis veneno sospitem reddebat: ea est continentia, atque constantia, atque ideò ex ære, hoc est, fortiori perenniorique materia conformatur: æs enim valdè solidum est, neque vlli obnoxium rubigini, quare *nexas ære trabs*, apud Virgil. legas, ad perennitatem catenarum, & *monumentum ære perennius*, apud Horatium eodem sensu. Idem & viuentium salubritati aduersus putrescentia, efficacissimo est remedio. Acuti quoque mucrones ærei cadaueribus infixi, ea ne putrescant, vel, vt diutissimè saltèm asseruentur, efficiunt.

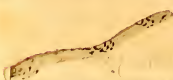
Aen. lib. 1. Carm. lib. 3. ode vltima.

CALLIDITAS.

SED neque calliditas prætereunda est, quæ per Serpentis imaginem indicatur. Et Moses prudentissimum inter bruta Serpentem dixit. Animal prætereà motu varium est, atque ab subsidium defensionémque præcipuè paratum, quódque hostem vlcisci probè possit & norit. Draconi verisimilis est virtus indagatrix, quæ diligenter omnia perscrutetur, rimetúrque studiosissimè, ideóque ab acuto visu nomen illi factum. Et quoniam in primis voluptatem ex eo significari diximus, vt quod instat agamus: ea demum vera voluptas est, quæ ex intellectu depurgato, & sano sensu perfectissima redditur, vnde absolutum oritu iudicium, quo freti possumus nosmetipsos prudenter tueri, atque sapienter conseruare. Quod igitur vitæ periculum amatoriæ morsiunculæ, & voluptatum vulnera intortíque deliciarum laquei intentare videbuntur, id omne temperantia depellat, longéque summoueat: illa enim vna incontinentiæ opponitur aduersaria, Equum hæc, vtpote ferocientis improbitatis, & vitiosæ cupidinis simulachrum, mordeat, atque ita vitio prostrato, sessorem in virtutis æqua planitie sanum, incolumémque sistat.

F

PIERVS

PIERIVS VALERIANVS AD ACHILLEM MAFFÆVM PATRITIVM ROM. DE SERPENTE IN ALIQVOT SIGNIS MILITARIBVS, déq; caduceo ad rem ipsam.

***

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER DECIMVSQVINTVS.

B *Vi verò opusculum hoc alterum de quibusdam Serpentis significationibus, in signis præcipuè militaribus, déque caduceo nuncupem potiùs, quam tibi Clarissime Achilles? qui præter absolutam Legum peritiam, totius etiam es antiquitatis non incuriosus assectator, cuíque hæc domi nascuntur tam patris tui viri elegantissimi cura, quàm accuratissima aui illius tui clarissimi diligentia: qui cùm à secretis Pauli Veneti II. P. M. esset, quantulumcùmque otij publicis à negotijs surripere poterat, totum id rerum harum cognitioni studióque tradebat, meq; fateor à vobis mutuò accepisse plurima in toto hoc negotio meo, quæ tibi reddere, post rem arbitrio meo digestam, iustum æquúmque existimaui. Accipies igitur à me redhibitionis, sed liberæ & ingenuæ nomine, multarum rerum expressa significata, quarum figuræ imaginésque apud vos laudabili cura custodiuntur, illudq; præcipuè familiaribus nobilium domorum insignibus argumentum, contra iuniorum quorundam eruditorum opinionem scriptum ostẽdisti, quod ex ipsa vetustate desumptum, & apertissimè comprobatum perlegisti. Subieci, me quoque sentire tecum, & in hoc comprobando non parum allaborasse Imperatorum veterum, atque adeò militum insignia, & in parmulis & in signis more nostro picta fuisse multa enumeraui, præsertim eorum qui Serpentem protulissent: nam circa caduceum solicitus plurimùm esse videbaris, & quæ de principatus hieroglyphicis multa disserui, iussisti mox, vt ea omnia conscriberem, quòd per otium ea recognoscere constituisses. Quàm primùm igitur mihi quoque per otium licuit, quod optare te tantoperè contenderas, efficere procuraui, idq; quam libentissimè, qui quantum in lucris ponerem non ignorabam: simúlque mihi stimulus addebatur ad studia hæc, veluti postliminiò reuisenda: quæ in multarum occupationum quasi concursu, diutiùs fuerãt intermissa. Tuæ prætereà humanitatis opera, multa in melius resarciri posse videbam, vt ita minimè fortè peritura esset lucubratio mea, quæ talem tantumq; sibi argumenti huius non lectorem*
C *modò, verùm etiam adiutorem comparasset: censuram enim doctrinámque tuam spero mihi plurimùm profuturam.*

IMPERATOR.

RIMVM igitur hieroglyphicum in hoc genere illud erit, quod ad rerum summam pertinet. Sacerdotes enim Ægyptij si vellent Imperatorem, aut potentissimum quempiam Regem per institutas ab eis imagines indicare, Anguem, vt apud Niliacum Horum est, in spiram collectum faciebant, palatij cuiusdam specie in voluminum medio statuta: siquidem domus regia in imperij totius centro sita esse debet, vt omnium æquè commodis consulatur. Nam Plato Legum quinto, Reip. suæ vrbem iubet in medio regionis, quo ad fieri potest, poni. Et Genes. 23 cùm dicendũ esset, *Erat autem Ephron longè princeps Hethæorum*: scriptum inuenias ad huius instar hieroglyphici, *Habitabat autem Ephron in medio filiorum Hethios.* Hinc rerum scriptores memoriæ non temerè prodiderunt, Antoninum Pium in vrbe semper sedisse, vt ita medius nuncios vndique citiùs accipere posset, ideóque ne longiùs abesset, nullas vnquam expeditiones obiuit, prædia sua tantùm in Campania nonnunquam visere contentus: quamuis esse scio, qui factum hoc ab eo dicant, quòd grauem esse prouincialibus comitatum Principis etiam nimis parci existimaret. Diodorus autem licèt alia quoque Serpentis significata commemoret, quin tamen & imperium ex eiusdem animantis pictura intelligi possit, nequaquam inficiatur. Quidam hominem regni potitum hieroglyphicè ita describunt, vt cum manu Serpentem comprimere indicent, cuiusmodi simulacrum est in numo Aurelij Cæs. Aug. Pij filij, in quo sigillum est, Serpentem à medio manu tenens, admoto autem caput dexteræ cibum porrigenti.

Regia domus vbi esse debeat.

OSCVS.

D

Osci populi, & Capys urbis origo. Capys accipiter.

MANETHON Ægyptius author, quisquis ille fuit, ait Oscum, qui Tyrrhenis imperauit, insigne Serpentis habuisse, Oscósque, ait Seruius, populos dici vbi plurimùm Serpentes abundant, in Campania quippe: nam Oscum hunc aiunt coloniam eò transmisisse, Hetruscis tunc Italiæ ferè totius rerum potientibus, vrbémque in ea regione longè principem, ab accipitris, augurio, quẽ Hetrusca lingua Capym appellabant, nominasse, vt scriptores quidam vetustiores memoriæ prodiderunt: licèt tempore succedente creditum sit, eam ita à campestribus locis nuncupatam. Poëtæ verò Hecatæum secuti, eosdémque Hecatæus, Capym Troianum virum vrbis authorem fuisse tradunt, & ab eo nomen. Sed hæc vtcumque fidem faciant (in nulla enim re magis authores diuersi abeunt, quàm in vrbium originibus repetendis, dum Græci sibi omnia adscribunt, Latini sua possidere contendunt, nationes pleræque aliæ non ignobiles esse volunt) satis constat Oscum, Ægyptiorum principum more, Serpentis insigne gestasse, & Oscos eius colonos inde nuncupatos. Oscus dubio procul Hetruscum nomẽ est, & apud eos ad hæc vsque tempora Viperæ Oscorzones appellantur, si modò Vipera Serpens ille sit, qui tota Venetia vulgò Marassus dicitur. Et sacræ apud nos literæ Serpentem principis elogio nominarunt, dum ait Assertor noster, fore, vt huiusmodi princeps foras eiiciatur, cùm de diabolo loqueretur, qui per Serpentem multis in locis vtriusque institutionis nostræ figuratur. Hanc interpretationem D. Ambrosius è nostris nequaquam aspernatur.

IVNO DOMINA.

ET indicandi dominij causa, in Iunonis quoque dextera Serpẽtis caput statuebatur, in læua verò lapideum sceptrum: cùm Iuno ipsa dominij præses apud gentes haberetur. incederétque, vt ipsa de se apud Virgilium dicit, E

Æneid. l. 1.

-----Diuûm Regina, Iouísque
Et soror & coniunx.

IVNO CONSERVATRIX.

Iuliæ Mameæ numus.

NAM in Iuliæ Mameæ Aug. numo simulachrum est, sinus fluentes collectum, læua hastæ adnixa, dextera Anguem in spiras conuolutum porrigente, vbi Anguis omninò Imperium, hasta Defensionem indicat: quod vt coniiciam facit inscriptio, quæ in hunc modum legitur, IVNO CONSERVATRIX.

ORBIS DOMINIVM.

Dictum in potenti. Ab[illegible]no verbum Chil. 3. ce. 3. prouer. 61.

SERPENTES quoque Leonibus, qui Opis deæ simulachro apponebantur, adiuncti, terrarum orbem, vel orbis ipsius dominium significabant. Argutum verò dictum apud Græcos, contra potentiores ciuili quadam libertate iactari solitum, ὄφις εἰ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται: hoc est, *Anguis, nisi Anguem comedat, non fiet Draco.* Nam inter Serpentum genera, Dracones ij vocantur, qui corpore sunt immaniore, vastioréque magnitudine, tametsi pro quocumque Angui plerunque nomen hoc authores vrsupant. Quem igitur Imperatorem statuas, eo adagio, aiebant illi, ei necesse esse Reges & Principes multos deglutire, vt ita Rex regum fieret, & dominantium dominus.

IMPP. DVO.

F

Græcorum numisma.

IN Græcorum etiam numis dominium per Serpentum effigiem significari obseruauimus: nam in numo quodam videas Serpentes duos ad semicirculi curuaturam inuicem spectantes, caudis introrsum incuruatis, cuius inscriptio dominium penes duos esse demonstrabat: ita enim habebat, ΔΥΝΑΡΧ. ΕΞ ΥΠΑΤ. Β. Quod ita apertiùs exprimitur, δυναρχία ἐξ ὑπάτων δύο.

PROVINCIÆ PRINCEPS.

QVOD si regem Ægyptij, prouinciæ tantùm alicui iura legésque dantem pingere voluissent, dimidiatum, vt apud Horum est, Anguem figurabant, per animal quidem Regem, per segmentum verò, quòd non vniuerso imperaret orbi, subindicantes: omnipotentem siquidem ex integro Dracone intelligi, superiùs ostensum est. Sanè Anguis ille, qui Tarquinij Superbi animum perculit, anxiúmque reddidit, cùm à columna lignea repentè elapsus omnes vertisset in fugam, tota rei miraculo curia consternata, nimirum significabat, nouum & inexpectatum principem, eundémque iuuenem L. Brutum, de columna lignea hoc est, de stupore, quem diu simulauerat, proditurum. Lapis enim & caudex, pro stupido & alienatæ mentis homine, apud Comicos ponitur.

Accidit anno ab Vrbe cond. 242.

REX OPTIMVS.

SI verò regem [illegible]ptimum significare procurassent (κάλλιστον enim, non autem κάκιστον, in emendatis Hori [illegible]cibus habetur) Anguem vtique in orbem collectum effingebant, cauda mordicùs ap[illegible]nsa, sed regis nomen in spiræ medio describebant. Quin etiam certam Anguis speciem, μεσὸ

cogno

A cognominatam, huic significato adhibebant. Cur verò Anguem fingerent sibi caudam admordentem, authores quos sequimur nusquam tradunt: sed si ariolari licet, indicabat, omnia vsque ad minima, vltimáque curæ esse Regi, qui bonitatis nomen sit adepturus, cùm ea præcipuè de causa Sardanapalus, & plerique alij infames habiti sint, quòd simulac ad principatum peruenêre, omni abiecta cura sibimet tantùm vacare, séque vnos curare instituerunt.

REX TVTELARIS.

QVòd si Regem Ægyptij suum, vel alium quempiam in obeliscis aut monumentis aliis, curam populi sui gessisse regiam attestarentur, eúmque tutelarem fuisse commonerent, Anguem vigilem, vertice quippe surrecto, elatóque pectore sculpebant, cuiusmodi species adhuc plerísque locis inspicitur: hîc verò pro regio nomine CVSTOS inscribebatur, vtpote quòd æquè vigilabundum esse deceat Regem, cui gentium regníque tutela sit curæ credita: quare apud Homerum Somnus Nestoris personam indutus, his verbis compellat Agamemnonem: *Vigilantia in Rege necessaria. Homerus Iliad. β.*

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

Quam sententiam ita reddamus:

Non decet ignauum tota producere somnum
Nocte virum, sub consilio, sub numine cuius
Tot populi degunt, cui rerum cura fidésque
Credita summarum.

Quod P. Scipio, vir alioqui rebus tot præclarè gestis omni laude maior, cùm minimè præstaret, somnolētiæ taxatione malè apud Romanum populum audiebat, author Plutarchus libro ad Traianum

B Imper. de ciuili institutione. Sanè verò Dracones à visu, quem acutissimum habent, nomen apud Græcos habuêre. Palladi autem eadem de causa dedicatur, quia nomen id παρὰ τὸ πάντα ἀθρεῖν, καὶ βλέπειν, καὶ περὶ πάντων νοεῖν, factum nonnulli tradunt, prudentiámque hinc interpretantur, quæ omnia perspiciat, & ante omnes intelligat. Carpit Horatius quendam, qui in amicorum vitiis tam acutè cerneret quam Aquila, aut Serpens Epidaurius, puto prouerbium secutus, ὄφεως ὄμμα. Neque temerè Aristophanes finxit Angues duos Pluti oculos in gratiam Æsculapij lambere, cuius rei beneficio ille ex cæco cernere cœpisset. *Serpentis oculus.*

HEROS.

QVòd autem Heroibus in vniuersum Draco sacer habeatur, ea de causa Plutarchus, Agide, factum putat, quòd ex medulla hominis Serpens gigni soleat, quod non ignorauit Virgilius, cùm ad Anchisæ tumulum hæc accidisse memorauit: *Draco cur Heroibus dicatus. Aene. lib. 5*

--- Adytis cùm lubricus Anguis ab imis,
Septem ingens gyros septena volumina traxit
Amplexus placidè tumulum, lapsúsque per aras:
Cæruleæ cui terga notæ, maculosus & auro
Squammam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus
Mille trahit varios aduerso sole colores.
Obstupuit visu Aeneas, ille agmine longo
C *Tandem inter pateras & læuia pocula Serpens,*
Libauítque dapes, rursúsque innoxius imo
Successit tumulo, & depasta altaria liquit.

Quod quidem non temerè fictum à Poëta, sed ex historia desumptum. Atheniensibus enim contra Medos apud Salamina naualem pugnam inituris, Serpens draco in naui dicitur apparuisse, secundissimo rerum, quæ prospere subsecutæ sunt, prodigio: cuius rei monumentum in Salamine templum fuit Cychreo, vt apud Pausaniam est, dicatum, quòd Apollo responderit, Serpentē illum Cychreum heroëm fuisse, qui auxilium allaturus aduenisset.

EPAMINONDAS.

EPAMINONDAS autem Imp. ille clarissimus, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, Draconis gestamine insignis fuit. Eo verò loco vbi prælium commissum est, columnam erexit antiquitas, cum clypeo Draconem in eius memoriam sculptum ostentante. Quod Pausanias ideò factum arbitratur, quòd is ex Spartiatarū cognatione, quæ Thebis erat antiquissima progenitus diceretur, quorum id gentile esset insigne: quippe quòd à seminio anguineorum dentium, quos Cadmus seuerit, oriundi essent: Spartanósque ipsos in Laconia inde originē duxisse nonnulli credidêre, quos olim ὀφιοδάρους nuncupatos alia de causa historici tradiderunt: cùm enim annonæ caritate laborarent, compulsi sunt Serpentes, quorum vis magna in Laconia multiplicauerat, in humani cibi vsum conuertere. Sed quoniam de clypeis & gestaminibus militum atque cohortium multa [...] simus, quia id præcipuè contendebas, vt aduersus eruditorum quorundam sententiam veterum *Spartani cur [...] [...]*

exempla tibi suggererentur, quò non esse nouum institutum, familias variis gestaminibus tum colorum, tum dissectionum, atque etiam insculptarum in illis animantium, figurarum, plantarum, instrumentive alicuius adiectione discerni, comprobare possis, priusquam ad horum explicationem aggrediar, alia quædam ad principatum & nominis claritatem per Anguem commonstrata dicere necessarium est. Sed priùs aliqua de ostentis. D

AMPLITVDO NOMINIS.

IN ostentis enim summam nominis amplitudinem portendere Anguis fertur, non iis tantùm quæ ad imperium, aut alium quemcumque principatum attinent, sed ad ea quoque quæ vel ingenio, vel arte celebritatem sibi aliquam comparauêre, vt in histrione Roscio, artis suæ gloriam præmonstrauit: cùm enim puerum Anguis dormientem noctu complicasset, pater ad aruspices detulit, qui responderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore.

DOMINIVM.

AVRELIANO verò, quamuis modicis parentibus ortus esset, summum tamen imperium Anguis portendisse fertur, cùm eius pueri peluim plerunque cinxisset, neque vnquam occidi potuisset: postremò matrem eius, quæ templi Solis sacerdos erat, & aruspicinæ non ignara cùm hoc vidisset, Serpentem quasi familiarem occidere noluisse. Pari præsagio Seuero imperium præmonstratum est, cui dormienti, vt Spartianus ait, in stabulo, Serpens caput cinxit, & sine noxa, expergefactis ac acclamantibus familiaribus, abiit. Quin & Maximini iunioris, quem pater secum Imperatorem appellauit, caput dormientis Serpens circundedit, futuræ dignitatis argumento. Quid autem somnia, nónne ipsa quoque vel in conceptu, vel in partu, quotiens Draconem obtulissent, eiusdem amplitudinis prænuncia fuerunt? Mamæa Alexandri Seueri mater, pridie quàm puerum eum páreret, somniauit se Dracunculum enixam edidisse. Nam & Alexandro Macedoni Draco dominij claritatem præsagiuit, qui matri Olympiæ congressus est in somniis. Hoc idem de Pomponia Africani Scipionis matre traditum est, & ipsi Draco circunfusus nihil attulit nocumenti. Dedit & Augusto Imperij præsagium ostento simili. Nam cùm Actia mater eius ad solemne Apollinis sacrum media nocte venisset, positáque in templo lectica, dum cæteræ quoque matronæ dormirent, obdormisset, visus est Draco repentè ad eam irrepere, paulóque post digressus: illa verò expergefacta, quasi à concubitu mariti se purificauit, & statim in corpore eius extitit macula veluti picti Draconis, quæ nunquam eximi potuit, adeò vt publicis inde balneis perpetuò abstinuerit. Sedenim facilè fuit ostenta, quæ principibus viris aut nobilitate aut opibus claris accidissent, ad futuram eorum amplitudinem accommodare; quid autem de seruis dicemus infima fortuna genitis? Spartacus vænalis cùm Romam delatus esset, deprehensus est dum quiesceret, habere sub capite Draconem in spiram complicatum, quem Thracia itidem mulier conspicata vaticinandi peritissima, signum esse dixit magnæ cuiusdã & formidabilis potentiæ, quæ tamen infaustum esset exitum habitura. Idem Serpens vbi defectus casu aliquo fuerit, imperij adesse finem identidem ostendit. Nam Tiberius Cæsar Serpentem Draconem in deliciis habere solitus, eíque manu sua cibum ministrare: quem cùm is corrosum à Formicis reperisset, monitus est cauendã sibi esse vim multitudinis: Formicas enim populi significatum habere, non fabula tantùm Pelei Thessaliæ Regis, verùm & portenta, & prodigiosa somnia declarant. Nam & Nero paulò antè quàm extingueretur, visus est sibi per somnium pennatarum Formicarum multitudine oppleri. Sedenim de Formica loco suo plura. Quod ad Serpẽtem pertinet, idem Nero, qui Serpentis spolium à matre pro amuleto commendatum, brachio alligatum aliquandiu gestauerat, inde memoriæ maternæ tædio abiecerat, tunc id perquisiuit incassum, cùm omnia contra se fremere comperisset, maternæ erga se pietatis serò memor.

Mamææ somnium. E

Actiæ somnium. *Sueton. in Augu. c. 94.*

Suet. in Nerone ca. 46. F

ASIA.

Tres Serpẽtes quid in numis.

ANTEA verò quàm militalia signa promoueam, scrupulus ille mihi videtur eximendus, quòd nonnulli per Serpentes tres, Asiam prouinciam significari putant, non secus ab Ibes Ægyptum, Elephanti Africam, Cuniculus Hispaniam, Equus Italiam, quæ sigillatim suo quæque Commentario declarata sunt. Id ea de causa suspicari videntur, quòd numi plerique argentei cõspiciuntur, quorum inscriptio est, CÆSAR IMP. VII. ab altero latere Angues tres, quorum duo pectoribus hinc inde sinuosè surrectis attolluntur, tertius iacens, capite caudam vnius, cauda verò caudam itidem alterius implicat. Hos inter Victoria surrigitur calathisco insistens: quippe ad ipsius terræ Asiaticæ feracissimam vbertatem significandam. Inscriptio verò est, ASIA RECEPTA. Sedenim, ego Angues eos tres indicare crediderim, Imperium Romanum tres iam orbis partes occupasse: Europam enim diu possederant, Africam paulò antè subiugarant, nunc Asia recepta, & ad reliquas applicata, tertiam quoque partem adepti videbantur.

PRÆFECTVS MILITVM.

Cæsaris n[illegible]

QVOD verò pertinet ad insignia militum, numus est Cæsaris Dict. III. in quo Victoriæ caput est, alatum quippe, & capillis in nodum collectis, ab altera cuius facie Roma gradiens, stola ad pedes

A pedes demiſſa,capite,vti mos,galeato,ancile ſiniſtrâ geſtans,læuâ trophæum, quod humero inhæret, ſuſtentans,à latere verò Serpens Draco prorepit capite ſurrecto, magnis voluminibus terga trahens, cuius inſcriptio eſt, C. CLO. VI. PRÆ. M. Caius Clodius VI. præfectus militum. In ſacris literis legas, Draconum capita in aquis à Deo contrita, quod Pſalmo quarto ſupra LXX, habetur, quod milites,centuriones & duces eos ſignificat,qui fuerant à Pharaone immiſſi,vt Iſraëliticum populum perſequerentur:ij aquarum mox inundatione ſuffocati ſunt,atque ita contriti, quodque mox ſequitur phraſi longè inſigniori, *Tu confregiſti caput Draconis*, Pharaonem ipſum intelligit. Qui myſticum ſequuntur ſenſum,hæc ad Chriſtum referunt,qui dæmonis vim omnem ſuſtulerit. *Capita Draconum in aquis contrita.*

COHORTES.

QVIN & cohortium erant inſignia, pérque ſingulas earum, vt Flauius Vegetius ſcribit ferebantur ad prælium à Draconariis, quo nomine κατ' ἐξοχὴν, ſigniferos omnes appellitabant. Quo verò pacto geſtarētur, videre eſt apud Ammianum Marcellinum,vbi pompam deſcribit,quam Conſtantius Imp.vrbem ingrediens duxit:*erant enim*,vt is inquit,*& Dracones haſtarum aureis gemmatíſque ſummitatibus illigati,hiatu vaſto perflabiles,& ideò velut ira perciti ſibilantes*,caudarúmque volumina relinquentes in ventum.De iis Claudianus: *Inſignia cohortum.*

Manſueſcunt varij vento ceſſante Dracones.

Erat verò ſignum Draconis purpureum, vt idem Ammianus atteſtatur. Atqui non in ſignis tantùm Serpentes militibus vſu fuêre, ſed viui etiam, pugnatoribus ſociis auxilium non contemptibile præſtitêre. Legimus enim Annibalem monſtraſſe Antiocho nauali prælio pugnaturo, vt in hoſtium claſſem vaſcula iacularentur Viperis plena, quarum metu perterriti hoſtes à dimicatione, & nauticis miniſteriis impedirentur. Idem cùm Pruſias iam cedente claſſe ſua feciſſet, victor euaſit. Antiquæ verò illius militiæ veſtigia quædam habētur apud vos Maffæos Romæ, in Canone quodam circa Theodoſij tempora, & aliquanto etiam priùs confecto,in quo militum omnes ordines recenſentur, geſtamináque ipſa ſuis etiam coloribus picta conſpiciuntur, quæ quiſque manipulus turmáque, ex quadrupedibus vel alitibus, vel ex colorum varietate ſigna ſibi deſumpſiſſent: ex quibus quæ facerent ad Anguem, quoniam id operis ordo ſibi depoſcere videbatur, ſubiicere non importunum iudicaui. *Annibalis ſtratagema.*

B

SENIORES MENAPES.

EX his enim ſeniores Menapes dicti, Anguem luteum pro inſigni habebant in parma viridi, cuius marginem ruber limbus ambibat.Vmbilicus argenteus erat, circa quem luteus circunducebatur circulus.Hic autem Serpens terga infernè habebat, caput & caudā ſurſum verſus inflectebat. *Varia [...] litum [...]*

CORTONACENSES.

QVI verò coloris albi Draconem præferebant in rubra parma,cuius vmbilicus erat argenteus, in margine verò circuli duo, quorum interior praſinus, albus exterior, ij Cortonacenſes appellabantur,& cum ſuperioribus vtrique ſub Magiſtro peditum ſtipendia faciebant.

THAIPSALI.

C NAM qui ſub equitum Magiſtro militabant Thaipſali, niſi codex in damno eſt, & Theſſali, fortè caſtior lectio ſit,nuncupati,cæruleum geſtabant Anguem, terga læuam verſus porrigentem,in dexteram verò caput & caudam incuruantem, qui geſtus in Cortonacenſibus diuerſus erat. Horum verò parma alba, vmbilicus identidem argenteus, circum quem ruber ducebatur circulus. Inter caput & caudam Colubri,violaceus erat orbiculus.

PRÆFECTI FABRICÆ.

INTER geſtamina verò Fabricæ præfectorum, quæ ſex numero erant,dimidiatus Serpens luteus in horum vno conſpiciebatur, parma cærulea,aureus vmbilicus,margo ruber: intra quem à læua parte:Onyx paruus cum Æthiopis ſigillo. Sequebantur ij virum illuſtrem, Magiſtrum officiorum appellatum.

SAGVNNENSES.

SED Angues duo in huiuſmodi militum geſtaminibus colore rubro, ſiue, vti ex Ammiano diximus, purpureo, ad ſimilitudinem X. Græcæ literæ in tranſuerſum ſiti,in cærulea parma, cuius marginem ruber limbus circundaret, eorum erat inſigne, qui ſub Magiſtro peditum merentes, Sagunnenſes appellabantur.

BIANENSES.

HVMANICIPITIS autem Serpentis effigies, in cærulea parma ipſe quoque vnicolor, ſpiris duabus circa vmbilicum aureum datis, capite eo humano ſuperarrecto, & in auerſum reſpiciente,

ciente, cauda aliquantulùm infernè summissa propendentéque gestabatur à militibus, qui sub Magistro militum per Illyricum merebant, Bianenses nuncupati. D

HONORIANI IVNIORES.

ERAT inter hos quoque mutilati Serpentis insigne, cuiusmodi eorum habebatur, qui Honoriani iuniores vocabantur. Serpentis id frustum luteum, totam ferè parmam circumplexum. Inter caput & segmentum quadra erat & ipsa lutea, angulis in os & in cæsuram versis, in qua tessella conspiciebatur purpurei coloris. Intra Anguem parma omnis rubra, extra tergum circulus albus ducebatur, vmbilicus erat argenteus. Erant ij sub illustri viro equitum Magistro.

MARCOMANI.

SVB eodem præfecto merebant & Marcomani, qui dimidium ipsi quoque Serpentem præferebant coloris identidem lutei, in alba parma, cuius aureus erat vmbilicus. Inter segmentum & caput, lutea etiam lunula cernebatur adpicta.

CVRATII IVNIORES.

CONTRA verò in nigra parma luteus erat Serpens eodem circunductus modo, & ipse curtus, orbiculo quodam cæruleo inter caput & incisionem collocato: vmbilicus ad angulos rectos decussatus, partes duas aduersis angulis oppositas albas, duas cæruleas habebat. Gestabant hoc Curatij iuniores, sub eodem Magistro equitum militantes. E

MAVRIALITES.

AT dimidij duo, séque inuicem inspectantes albi coloris in parma viridi, quam margo ruber ambibat, eorum erat gestamen, qui sub eodem Magistro equitum Maurialites appellabantur. Huius quoque parmæ vmbilicus decussatus erat transuersis lineis, cuius duæ oppositæ partes albæ, aduersæ cæruleæ.

FABRICÆ.

PRÆTER sex illa insignia, quorum superiùs mentionem fecimus, præfectus Fabricæ septem alios ordines ducebat totidem gestaminibus insignes: in quorum vno Serpens luteus dimidia sui parte conspicuus, capite truncíque parte cæsa in læuam versis, parma cærulea. Inter Serpentis caput atque segmentum orbiculus erat luteus, vmbilicus quoque in obliquum decussatus, partim aureus, partim argenteus erat.

DEFENSORES.

DVOS verò Angues in caducei speciem implicatos, capitibus ad osculum coëuntibus, in parma cærulea, quam ruber ambitus latè circuibat iuxta marginem, illi gestare soliti sunt qui Defensores vocabantur. Horum præfectus erat illustris vir, militum Præsentialis nuncupatus.

SEXTA PARTHICA.

INTEGER etiam caduceus, hoc est, totis expressis Anguibus, iisque vnà cum baculo, luteis, in parma cærulea, cuius marginem purpureus circulus ambibat, insigne erat legionis eius quæ Sexta Parthica vocabatur. Militabat sub Magistro militum per Orientem. F

ANGLEVARII.

SVB militum autem Præsentiali Angleuarij erant, quorum insigne fuit caduceus ruber, in baculi cuius summitate pila erat, vnde Angues prorumpebant, & ad osculum iuxta parmæ medium adflectebantur. Parma erat sapphirei coloris, at dilutioris, quam purpureus ambitus circuibat.

CORNVTI I.

AT sub Magistro militum præsentiali (alia hæc erat præfectura) Cornuti merebant, quorum gestamen erat parma tota lutea, sed nigro circulo aliquantulùm interiùs circunducto, in medio cuius Angues rubri duo, non è baculo, sed velut è cippo quodam identidem rubro emissi ad osculum incuruabantur. In cippi medio ancile paruum erat colore perpictum luteo, duabus in medio nigris lineis, à dextera ad læuam in parallelum dissecantibus, in superiore cuius parte T. centurionis signum notatum erat: de quo alibi diximus.

FALCONARII.

IN eadem Magistri militum Præsentialis militia, gestamen erat in parma tota purpurea, Angues duo cærulei, colore tamen dilutiore, binæ vtrique aures acutæ, longéque surrectæ. Hi non baculo, sed lato cuidam pedamento committebantur (liceat ita columellam appellare, quæ sustinebat

Angues)

A Angues) vnde mox in superiorem caducei partem curuabantur: fulcrum illud lato spatio binas hinc inde plicas acutis angulis porrigebat. Medium huius spatij vmbilicus aureus occupat: qui id præferebant, milites Falconarij nuncupabantur.

VINDICES.

IIs proximi erant & ordine & præfectura vocati vindices, qui cæruleas Mori instar colubras in caducei morem flexas, pro insigni habebant in parma tota lutea, vbi Angues pedamento committebantur applicitu coalitique: aureus erat vmbilicus.

SAGITTARII NERVI.

DVCEBAT & Magister peditum ordines aliquot caduceis insignes, ex quibus præcipuè erant sagittarij Nerui, qui dimidio vtebantur caduceo, quorum scilicet parma coloris erat prasini, rubro circunducto limbo: Parmæ medium occupabat orbis luteus, in quo Angues purpureæ rubro coalitæ fulcimento, ad osculum: in circuli se formam incuruabant.

BATAVI.

HORVM socij erant, qui cæruleos gestabant Angues in caducei morem flexos, in parma tota rubra. Anguium verò pedamentum album erat, veluti squamis acutis quatuor altera super alteram scandentibus, quarum apices infernè summittebantur. Bataui autem erat eorum nomen.

MARCOMANI IVNIORES.

B IIs additi erant Marcomani iuniores, qui & ipsi caducei formam præferebant: albas quippe Angues in clypeo rubro, cuius margo albo circumplectebatur circulo, qui fundamentum ad Angues vsque coloris eiusdem proferebat.

MARCOMANI SENIORES.

NEQVE quidem hinc aberant seniores Marcomani, qui hunc eundem secuti præfectum, prasinas habebant caducei colubras in alba parma, quam luteus ambibat circulus, rubra verò erat sedes pro fulcro supposita, cui applicitæ erant colubræ.

ATECOTI IVNIORES.

ORDINIBVS his adnumerabantur illi quoque, quorum gestamen erant Angues ex caduceo luteæ, cum rubro pedamento in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat: intra ambitum Anguium figura cordis erat coloris purpurei. Hi verò Atecoti iuniores appellabantur.

EXCVLTATORES.

VNVS etiamnum ordo caduceatus eundem Magistrum peditum sequebatur, quibus nomen erat Excultatoribus. Gestabant ij caduceum ex luteis Anguibus auritis, quorum terga crispis acutioribus inhorrescebant. Alba erat parma, quam margo ruber amplectebatur.

BRACHIATI.

C QVI verò sub Magistro equitum caducei gestamen vsurpabant, albas præferebant colubras, cum pedamento identidem albo in parma prasina, quam ruber ambibat limbus, híque Brachiati vocabantur. Reliqua verò insignia, quæ innumera penè sunt, per commentaria cęterorum animalium, vt loco quæque congruebant, singula disposita sunt: partim in arma & signa reliqua militaria congesta. Nunc quia res nobis cum Angue est, & in caduceum incidimus, satis habituri sumus, si reliqua caducei significata Commentario hoc explicuerimus.

DE CADVCEO.

ADVCEI species tota prorsus Ægyptiaca est, quam Mercurio præcipuè veteres consecrarunt, Draconibus duobus, mare scilicet & fœmina, parte media voluminis sui inuicem in nodum, quem Herculis vocant, obligatis: quorum primæ partes reflexæ in circulum pressis osculis ambitum circuli iungunt, caudæ verò ad Caducei capulum reuocantur, ornantúrque alis ex eadem capuli parte nascentibus.

GENESIS.

Hominum natiuitatis præsides quot, & qui.

Ex Ma lib. 1. cap 3.

ARGVMENTVM huius hieroglyphici commenti ad genituram hominis, quæ genesis appellatur, Ægyptij protendunt, deos præsides homini nascenti quatuor esse memorantes, δαίμονα, τύχην, ἔρωτα, καὶ ἀνάγκην. Ac priores duos Solē & Lunā intelligunt: quod Sol author spiritus, coloris ... minis, humanæ vitæ genitor & custos est, ideoq; nascentis dæmō creditur. Luna τύχη, quia corporum

præses

præses est, quæ fortuitorũ varietate iactantur. Amor osculo significatur, Necessitas nodo tinnæ mentis velocitatem indicant, qua pernicius nihil. Inuolucrum verò Draconum, iter vtriusque flexuosum ostendit: quæ omnia & pleraq; alia Macrobius diligenter examinauit, à quo, quæ diffusiùs quis exponi quæsierit, petendum. Occultam sanè rerum originem per Serpentis effigiem Valentiniani commonstrabant, positionem intestinorum nostrorum, per quæ esca infertur, in exemplum adducentes, quæ serpentinæ spiræ instar in vtero delitescens, occultatæ in nobis genitricis substantiæ specimen habeat. D

MINÆ PA'XQVE.

Nempe Suidas & Poly. lib. 4. histor. Hinc illud Δόρυ κηρύκειον, Hasta caduceũ à Suida, & Polyb. lib. 4. Histor.

SVNT authores haudquaquam aspernandi, qui Serpentes illos mutuis nexibus implicitos, minas & pacem simul ostentare putent: cuiusmodi simulachrum Gephyrei armato exercitui prætulisse ferunt, cùm Eumolpus Athenienses profligauit: illi enim Caduceum prætendentes, & pacem quietis, & minas insultantibus, offerre visi.

TERRA.

Macr. lib. 1. ca. 19.

Anguis terræ signum.

INTERPRETATIONEM eam quæ Caduceum ad geneseos significatum trahit, Ægyptiacam esse non negarim, sed alia quadam ratione à Macrobiano commento sciore. Siquidem Ægyptij, cùm maximè omnium humanum genus ex cœno genitum profiterentur, colubros terræ filios esse non ignari, prout etiam in ostentis aliquot accipiuntur, fingentes colubros ita mutuo complexu ad osculum tendere, omnem indicant humanitatem, si salua esse velit, oportere in eiusmodi concordiam conuenire: Caduceatores itaque Serpentes eo complexu coniunctos præferunt, vt eos qui aliis iniuriam facere moliuntur, humanitatis admoneant. Quòd verò terræ signum sit Anguis, plerisque historiarum locis, sed eo præcipuè reperias, vbi Crœsus aduersus Cyrum bellum suscepit: eo E
enim tempore vis colubrorum ingens in suburbanis Sardium locis repentè coorta est, quos Equi in pascua dimissi passim deuorarunt, responderunt diuinationum periti, futurum vt externæ gentes, indigenas consumerent: indigenam enim esse colubrum, terræque filium, Equum verò & aduenam & bellicosum hostem, de quo suo satis dictum Commentario.

CONCORDIA.

VERVM si quid in longa huiusmodi rerum indagine ariolari licet, putarim ego picturationem hanc in pacis & concordiæ significatum inde sumptam, quòd Serpentis effigies plerisque locis pro bellis & odiis, funestáque alia quauis clade poni solita est: osculum autem, & pacis & concordiæ signum esse, negarit nemo. Quin & sacræ pietatis nostræ literæ pacis osculum identidem attestantur. Virga, vt loco suo latiùs ostẽditur, tum disciplinam, tum eloquentiæ vim indicat. Si quis igitur pietate grauis, & eloquentia potens, altercantes aggressus, nullam bello salutem esse docuerit, dubium bellorum omnium euentum dixerit, funesta perniciosaq; demum esse bella commonstrarit, & quæcumque alia ad huiusmodi rem pro loco, tempore, personisq; facientia excogitare & eloqui potuerit, perfacilè is discordes animos in concordiam trahet, duósque Angues, hoc est, odia mutua doctrinæ suæ virga in vnum obligabit, quibus ad osculum coëuntibus conuenire animos & ad concordiam conuersos esse, meridiana luce clarius apparebit. Neque me fugit, esse ouorum genus in magna Galliarum fama, quod anguineum appellãt Druidæ, quòd ex numero suorum ouorum faciant Angues, conuoluentes ea & saliuis faucium corporúmque spumis conglomerantes, vt tandem fiat ex multis vnum: siue Angues ea sint oua spiris ita conglobati, artificiq; cõplexu adstricti saliuarúmque profluentium humore concreto crusta superinducatur. Vtcumque, id sanè constat: ouum hoc quodcumque sit, ad victorias litium, & ad conciliandos sibi Regum aditus mirè laudari: perinde ac etiam pinguem Anguis in pelle Dorcadum (ne Draconum, vt in corruptis Plinij codicibus habetur, dicamus) neruis ceruinis alligatum in lacerto conferre ad iudiciorum victoriam perhibetur, cuiusmodi rebus magica superstitio mortalium plurimos eludit. Quòd si hoc credibile videatur, Philostrato etiam, præter innumeras quas confinxit fabulas, fides adhibẽda est: qui Gygis anulum habuisse lapidem scribit, qui montanis Indiæ locis, cristatorum quorundam Draconum capitibus insit. De quo quidem anulo multa Plato libro de Iusto, & ab eo Tullius in Officiis, quòd is qui eum gestarat, pan in volam conuersa, à nemine spectaretur, quamdiu pars illa palam attingeret. F

Adverbum à Pli. lib. 29. ca. 3.

Ouum anguineum.

Plin. ibid.

Et lib. 2. de Republ. & lib. 10.

PAX.

Plin. ibid.

PLERISQVE sanè locis videre est Anguium huiusmodi globos, in vnam quasi massam adstrictos de iugorum verticibus ad ima peruolui. Et in Æthiopia aiunt tantam Anguium vim conuenire, conuoluique in gyrum inuicem, vt montis speciem procul aspicientibus reddãt: cuiusmodi quidem complexus Anguium, & frugifera eorum concordia, causa, vt Plinius inquit, videtur esse, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum circundata effigie, Anguium fecerint, neque enim cristatos esse in caduceo mos est. Adhæc, numismata tot caduceis insignita, pacis inscriptiones præferunt, vt in numo Cæs. Vesp. Aug. P. M TR. P. COS. VIII sigillum est cum caduceo & ramo oliuæ, inscriptione adiecta, PAX AVGVSTI. Vidimus & numũ aureum Bononiæ apud Achillinos,

Vespasiani [illegible]um, & num.

A in quo simulachrum alatum est, cum caduceo & Serpente quodam à pedibus abeunte, cuius inscriptio est, PACI AVGVSTÆ. Illius sanè Serpentis abitus ablegatum aliò bellum ostendit. Aliæ in hoc numo literæ sunt, TIB. CLAVD. CÆS. AVG. P. M. TR. P. Nam in altero ex ære eiusdem Tib. Claudij numo alatum sigillum est: dexterâ, vestimentum à pectore ad faciem tollens: læuâ, caduceum exporrigit, pedibus Serpentum sinuosum calcat, quod Bello oppresso pacem condanatam omninò significat. *Tiberij Claudij numus.*

FELICITAS.

CADVCEO verò si cornu copiæ adiiciatur, felicitatis indicium est, quod in eiusdem Vespasiani, & aliorum numis obseruauimus. Nam & Hadriani numus est eodem significato, atque inscriptione, quæ in Traiani habetur, quippe FELICITAS AVG. Vidimus etiam in Antonini Pij numo caduceum, & oliuæ ramum fructibus & foliis onustum, cuius est inscriptio, FELICITAS AVG. In Seueri verò Macrini Augusti numo, non oliuæ, sed hasta in læua est manu, caduceus dextera prætenditur; inscriptio, FELICITAS TEMPORVM. S. C. Hastam autem intra alia significata humanæ etiam ætatis indicium esse alibi ostendimus, ac perinde temporis. In Iuliæ Mameæ numo, Deæ læuo cubito columellæ assurgentis capitulo innititur dexterâ caduceum tenet: inscriptio, FELICITAS PVBLICA S. C. Columna enim habet nescio quid in significato quod ad publicum pertineat: de qua loco suo plura. Ex his dubio procul constat, quid sibi velit caduceus ille, qui situs est in medio cornuum duorum in numo Drusi, quidque solus ille in numo cuius inscriptio est, M. PLETORI CEST. EX S. C. *Hadriani Traiani Antonini Pij Seueri, Imper. & Iuliæ Mameæ numi.*

ELOQVENTIA.

B SED quia Serpentem pro astu poni docti sumus, ex Aristotele dicere, animalia quædam esse astuta per se, sicuti sunt Serpentes, magis verò ex lectione sacra, quæ prudentiam huic in primis animali tribuit, ea etiam de causa Angues caduceo complicari putamus: quòd ostendere voluerint, & calliditatem & prudentiam necessarias eloquentiæ, quæ per virgam significatur, quippe quæ regat dictis animos. Neque desunt qui virgam auream in Mercurij manibus, à qua Deus ipse χρυσόῤῥαπις appellatur, dignitatis & excellentiæ, quæ illum ornant, qui & scitè & opportunè norit orationem contexere, signum esse contendunt. *Id est, aureã virgam gestans, Home. Odyss. ε. vers. 87.*

SAPIENTIA.

VIRGA verò Palladi totius sapientiæ, Deæ, ab Homero passim accommodatur. Vlyssis quoque socij vno virgæ capite, falsa quippe persuasione ac insipientia, in brutorum species transformantur, altero virgæ capite: vera quippe disciplina ac rerum peritia, in humanam restituuntur effigiem. Reliqua verò taceo, quæ Moses vbiq; virgæ fretus munere scribitur effecisse: nam alibi super hoc suus erit locus. Quam verò nunc tractamus, ea est diuina virgula, de qua M. Tullius in calce primi libri Officiorum ait: *Quòd si omnia nobis, quæ ad victum cultúmque pertinent, quasi virgula diuina, vt aiunt, suppeditarentur.* Atque C hanc dicendi formam apud alios etiam authores inuenies, qui ex hoc effusissimam eam Dei Opt. Max. munificentiam intelligunt, quæ omnia secundat, fortunat atque felicitat. *Virga Palladis quæ. Hom. Odissea. v. & [illegible] Od[illegible]*

VERA DISCIPLINA.

EVNDEM hunc scipionem nostri sic figurant, vt ad omnium ferè templorum facies iuxta limina, colossæ magnitudinis figuram humanam pingant, quæ Christum puerulum in humeros sustulerit: quod, vt mea fert opinio (nam historia omninò apocrypha est) ea de causa fit, vt si Christum gestare humeris, hoc est, veram sapientiam enancisci volumus, dandam esse operam impensissimam disciplinæ admoneamur, robori cuius innixi, rapidos quorumcumque amnium cursus profunditatémque, ac torrentium impetus facilè superemus. Et quod Iacob ait, *In virga nostra Iordanem pertranseamus,* sanè Iordanis vel quoduis aliud flumen, fluxos animi motus, & voluptariæ mollitudinis affectus indicat: virga disciplinam, sine qua non esse progrediendum Græco monemur adagio, qua qui firmiter innituntur, nullis perturbationum occursibus deturbantur, nullis vndarum quantumlibet inturgentium fluctibus immerguntur: pedibus veò per ima vel ipsius pelagi demersis, vix crure genúve tenus alluimur: capita autem, vt ait ille, condimus intra sidera, Deúmque ipsum sustinere humeris videmur, ac veri demum euadimus χριστοφόροι, in quos vbi sagittæ fuerint immissæ, cadam in iaculatores suos sponte retorquentur, in vulgata habetur historia. Quid enim in vniuersa literarum peritia facilius quàm eorum calumnias repellere, ac suismet vnumquemque iaculis [illegible]cere, qui sanctissima nostræ pietatis instituta vel incessere, vel conuellere aggrediatur, quæ certo De[illegible] firmata magni veríque numinis munimento quàm validissimo roborata? *Nẽpè Christophorum.*

D

PIERIVS VALERIANVS AD MAGNIFICVM MARIVM MAFFÆVM ROM. PATRITIVM, DE IIS QVÆ PER ÆSCVLAPIVM, GORGONAS, HYDRAS, ET ID GENVS ALIA SIGNIFICANTVR,

⁂

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER DECIMVSSEXTVS.

E

Ibi verò elegantissime Mari, tertium de serpentium significationibus commentarium dedicandum indicaui, vt vniuersa hæc materia, quæ à vobis honoratissimis fratribus magna sui parte profecta est, ad vos identidem rediret, laudastiq́; ea quæ ad Reuerendiss. Cardinalem, quæq́; ad Achillem fratres tuos miseram, significastiq́; libellos illos pro humanitate tua libenter à te lectos, in illis tamen desiderasse quædam alia, vt opus absolutum vndecumque videretur, prater Aesculapium, fabulosa scilicet illa, Gorgonas, Hydras, & id genus alia: tum quædam venenatorum genera, Dipsadem, Scorpium, Salamandram, quod in illis quoque inesse debere hieroglyphica augurariis: proinde curasti, vt hæc mihi nomine tuo per Florum nostrum significarentur, ne contentus iis esse velles, quæ duobus illis Commentariis collegissem. Respondi, dilectiss. Mari, agere me gratias incomparabili humanitati tuæ, quòd ita me admonueris, mearúmque nugarum, qualescunq; essent, curam suscipere dignatus sis: sed quòd in prioribus illis non omnia sim complexus, minimè per negligentiam esse factum scias, imò quia veritus sum vos fratres viros tam præstantes, magnis & innumeris Christianæ Reipub. negotiis oppressos, dictione mea tam leui diutiùs occupare, summúmque fuisse breuitatis studium, ne in publica peccarem commoda, si tempora eorum longo morari sermone voluissem. Quoniam verò ita te cupere declarasti, vt illa ad argumentum hoc adderentur, dedi operam vt ea quoque colligerem, quæ cùm longè plura essent, quàm pro corollario subiici possent, eadem impeditus verecundia, ne nimia nugarum congerie importunus fierem, longè tolerabilius esse iudicaui, si residua hæc in vnum, ídque iustum adstruerem commentarium, ac veluti Serpens linguis micat ore trisulcis, *tribus itidem libellis loqueretur. Nam si alituum pleráque quadrupedum multa humani tantùm corporis aliquot, multa de plantis, de piscibus & aliis rebus non admodùm pauca, cur non & tria de tanta Serpentium varietate conscribi possent? Sed enim hoc tertium nulli conuenientiùs dedicari debuit quàm tibi, qui author impulsórque fueris, vt ea conquirerentur, egóque importuni notam perbellè declinauero, cùm tu ipse crabrones in te sponte tua concitaris. Vale.* F

ÆSCVLAPIVS.

Angvis significatum apud Romanos, perinde ac apud Græcos & Ægyptios, sanctum semper fuit, per quem nimirùm ipsum salubritatis Deum Æsculapium intelligebant, quod numismata, quod marmora, quod Græcæ Latinæque omnes historiæ testantur: plurimæque passim statuæ, per quarum crura & genua Serpens flexuosis voluminibus implicabitur, locorum vbique Romæ, ac in toto terrarum orbe conspiciuntur. Inesse quidem Angui remedia multa, experimento compertum est, neque vllum esse aiunt apud Medicos volumen, quod Anguium in ægritudinibus beneficia non latissimè demõstret, vt minùs miremur Serpentis effigiem ex ære in contum surrectam à Mose, in quam populus oculos intendens, ab incommodis, quæ se in itinere tam longo oggerere potuissent, diuino spirante præsidio liberarentur, de quo loco suo plura diximus. Quinetiam, vt ad remedia reuertamur, inuentum est ab Antonio Musa Augusti medico, in vlceribus insanabilibus Viperas edendas dare, miráque ita celeritate persanare. Et quamuis perniciosa multa sint ex Anguibus exempla, nõ ita tamen alienum à ratione est eorum genus, si modò, quæ bruta honestè atque prudenter facere videntur, ratione ea fieri concedamus: vt non aliquando magna & amicitiæ & fidei documenta præstiterint, & eam iustitiæ partem exercuerint, quæ in homine quàmdmodùm inuenta perhibetur.

In Angue remedia multa.

Author Plin. lib. 30. cap. 13.

Quinetiam Elephãtum morbũ sa-

HOSPI

A

HOSPITALITATIS IVRA.

SCRIBIT Plutarchus Aspidem ab Ægyptiaco viro quodam patriæ religionis superstitione tam familiariter alitam, vt ad mensam assiduè vétitaret, quæ cùm catulos enixa esset, quorum vnus hospitis filium enecauit, regressa parens, intellecto facinore, filium & ipsa suum morte multauit, ac voluntarium exilium sibi in perpetuum delegit. Apud Philostratum legere est, Aiaci Locrensi Draconem mansuetũ in deliciis fuisse, cui cibũ de mensa communi ministrabat, quémque perinde ac Canem secum comitem adducebat: addit, eum quinque cubitorum magnitudinem explesse. Neque illud prætermittendum, quantùm ad salutis significatum pertinet, publicatum esse, Neronem à percussoribus, quos in eum Messalina immiserat, Serpentis ope seruatum, cùm è puluino, vbi ipse quiescebat, se proferens, eos absterruisset: siue ea fabula fuerit, siue Serpentis exuuiæ, quas ex voluntate matris dextero brachio adalligatas aliquandiu gestauit, ac tædio tandem maternæ memoriæ abiecit: rursúsque, vti alio Commentario diximus, extremis suis rebus frustrà requisiuit, quippe qui speraret aduersus infortunia, quæ vndique iam pertimescebat, amuletum id sibi profuturum.

Suetonius in Nerone cap. 6.

Suet. Ibidẽ.

SERVATOR.

QVINETIAM ferunt Heleos aduersus Arcadas dimicaturos, Serpentis ope victoriam consecutos, ablato sibi puero dum in aciem descenderent, quem nudum ante omnes ordines statuerunt, Arcadibúsque irruentibus puer is in Draconem mutari visus, cuius horrenda specie perturbati Arcades, disruptis ordinibus fugam turpiter arripuêre: in cuius rei monumentum Helei sacello ibi
B erecto, vbi condi Serpens visus fuerat, Sosipolin inde Deum religiosissimè coluerunt.

Vrbis conseruatorem.

SALVS.

MERITO verò salutis significatum Serpens sibi vindicasse videtur, à quo, vt initio dicebamus, multa in humanum genus remedia procedunt. Apud Lactantium legas ictui viperino præsens admodùm esse remedium Viperam ipsam exustam, & in cinerem redactam. Citat hanc artis medicæ peritiam Adamantius, vbi homilia 17. super Numero sacrificiorum dæmonicorum virus per sacrificia, quæ olim Deo offerebantur, depelli dicit: veluti Serpentium venena medica mentis nihilominus ex Serpentibus confectis depelluntur, vt perhibent. Apud Ceberem obserues, Viperæ dente semel tactum quempiam, nulla deinceps venena formidare. Tradunt alij, qui Viperæ iecur conditum semel hauserit, nullius inde Serpentis ictum pertimescere debere. Quid verò illud quod à Dioscoride traditum est, homines qui Viperis conditis in cibum vti consueuerint, longiora vitæ spatia producere, & ad summam senectutem incolumes peruenire? Isigonus Cirnos memorat Indorum genus, qui centenis quadragenis annis viuant, quia Viperinis carnibus alantur: adhæc, neque capiti, neque vestibus eorum, noxia corpori inesse animalia, camq; causam videtur Tertullianus afferre, cur tanta sit Ceruo viuacitas: quippe quòd ipse ætatis suæ arbiter Serpente pastus, veneno augescit in iuuentutem: vel, veneno languido exit in iuuentutem, vt vulgata habẽt exemplaria. Et Nazianzenus, vbi Basilij rudimenta commendans, philosophiam & politiores alias literas à Christiano homine minimè contemnendas esse differit, Viperam in exemplum adducit, ex carne cuius singulare remedium grauioribus morbis excogitatum est, id ad hãc vsque diem à maximè fera perniciosaq; bestia κατ' ἐξοχὴν
C Theriacum vocamus. Sunt qui tradant Viperas in Arabia, vbi balsamum colligitur, innoxias ictu: quòd venenum balsami leniatur succo, quo illæ dicuntur ali. Addam & illud, tamesi κατὰ πάρεργον, quod apud Theophrastum legas, Viperarum morsibus tibicinem qui moduletur adhibitum efficacitatem habere medicinæ. Quæ quidem commemorare libuit, vt non immeritò numismata tot cusa existimemus, quæ Serpentem habent cum inscriptione Salutis: veluti ille est numus in spiram collectus cuius inscriptio, SALVS ANTONINI AVG. In alio eiusdem numo Serpens est tractu sinuoso, tortilíque obrepens virgæ, quam signum ibidem adiectum dextera humi applicat. Atque in alio Dea ipsa læuâ virgam gerit, dexterâ poculum Angui porrigit: inscriptio, SALVS AVG. COS. III. In aliis, ipse sellâ sedens pateram porrigit Angui suo de loculo exeunti, capútque pateræ admouenti: inscriptio, SALVS AVG. In numo verò M. Aurelij Seueri Alex. sedenti simulachro pateràmque porrigenti assurgit Anguis, cum inscriptione, SALVS PVBLICA. Sed ne singula commemorem, quæ quidem sunt innumera, Commodi, Crispinæ, & aliorum per Angues denique omnes Salutem intellexêre. Quòd autem ferunt Æsculapium sub Anguis specie Romani legati nauem spontè ingressum, cùm ipsi Epidaurum aduersus pestilentiam opem imploraturi adnauigassent, scribunt Græci tale aliquid sibi etiam obtigisse, cùm ipse idem Deus Draconis effigie à Nicagora Echetimi vxore ad Sicyonios mulorum bigis inuectus est. Neque desunt qui super Æsculapio comminiscantur historiam, educatum quippe Draconem ab eo, in Pelei montis loco, qui Pelethonius à florum vbertate nuncupatur, Throna enim flores vocant lingua The[illegible]. Addunt Anguem eum fuisse nigrum, vtero subuiridi, figura pulchra, triplici dentium ordine, fr[illegible] in supercilio admodùm pingui, cui præ pinguedine toruli veluti quidam sub mentum reduct[illegible]

Idem apud Mateolũ in Dio. lib. 6. cap. 47.

Dios. lib. 2. cap. 16.

Ægyptios [illegible]am viperina [illegible]rne vesci an[illegible] le. lib. 3. de alim. facult.

Numismata plurima cũ Serpentibus quare cusa.

barbæ speciem reddebant, quæ lurido fellis colore intincta videretur. Ictus eius innocuus, illi quem sorices insigunt, perquàm similis etiam cùm vehementer lædere conabatur. Genus hoc Serpentum assiduè cum Aquila bellum gerere aiunt, sæpéque in eius nidum prorepere, ouáque depasci, ac illi semper insidias struere, cùm præsertim ad prædam abuolarit, quasi Iouem vlcisci velit, qui dominum suum fulmine sustulisset. Horum autem conflictum operæpretium est apud Nicandrum legere. Sed vt apud Pausaniam est, Dracones qui Æsculapio appingebantur, colore erant subflauo, quales in Epidauria tellure tantùm inueniri tradit. Cùm verò Æsculapius Apollinis, hoc est, salubritatis filius fingatur, ideò nonnulli dixêre, Serpentis eum insignia gestare, quòd homines cùm in ægritudinibus, vt Homerus inquit, neque non Hesiodus, citò senescant salubritate adueniente iterum iuuenescere videantur. Spectatur hoc idem in Sole, dum ab hyemali senecta ad vernam sese proripit iuuentutem. D

Quia Æsculapius fulmine periisse dicitur ex Virg. lib. 7. & Orphæo in Argon.

PRVDENTIA.

QVÒD si medicinæ rationem habeamus, Serpens hic prudentiam indicare videbitur: nam & Assertoris nostri dictum est, *nos esse debere prudentes*, admonentis, *sicuti sunt Serpentes*. Ideò ex Valentinianis quidam sophiam illam suam Serpentem factam dicunt: quapropter & contrariam extitisse factori Adæ, & rerum cognitionem hominibus infudisse, eáque de causa Serpentem omnium sapientiorem habitum: de quo latiùs apud Irenæum. Nam cùm prudentia non præsentia tantùm examinet, verùm & lapsa & futura meditetur, & tanquam è specula prospectet, medicum exscribere videtur, quem oportet, inquit Hippocrates, pensitare diligenter.

Medici prudentia.

Ab Homero Iliad. α.

Ος ᾔδη τάτ' ἐόντα, τάτ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα.

Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur. E

quod quidem hieroglyphicè per tricipitium in Apollinis etiam simulachro factum inuenies, cuius pedibus ingentis vastitatis Serpens triceps subiiciebatur. Capita ea, Canis vnum, Lupi alterum tertium Leonis, de quo alibi disseruimus, & prudentiæ signum id esse demonstrauimus.

PERNICIES.

VISEBATVR autem in Delphis apud oraculum Serpens, qui singulari certamine videretur Apollinem prouocare, obseruatum à Plutarcho: pernicies enim saluti semper aduersatur. Inter agalmata Pontificia, quæ Romæ in Pulchræ speculæ recessu, ob veterum quippe artificum admirationem, visuntur, Iulius II. admirandæ illud vetustæ artis & ingenij signum restituit, Apollinem [illegible]ελετην, vbi Vipera serpit ab imo laurini trunci, cui dextero innititur femore. Non temerè illa facta, sed tum hæc quæ modò retulimus, tum Pythonis, hoc est, ægritudinarij veneni cædem indicat, quem Apollo, vt Ouidius:

Statua Apollinis Romæ à Iulio II. [illegible]uta.

Mille quidem fodit telis & pluribus hydrum.

Statuæ verò huius facies, ósque ipsum Octauiani Augusti videtur esse, eiúsque iunioris lineamenta quæ spectantur in numis, repræsentat. Sunt autem Pythones & dæmonum genus, cui, vt scribit Adamantius, Dracones aliíque Serpentes ministrare perhibentur. Sed de iis alio commentario plura disseruimus.

GIGANTES.

DIODORVS quoque per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretatur, præcipuéque Gigantum genus qui terrarum orbem olim oppresſêre. Et Commodus Imperator, vti legere est apud Lampridium, homines obtortis pedibus, vtpote Draconteis, Gigantes appellare solitus, eósque sagittis ex Libidine configere. Et statuas giganteas penè omnes obtortis cruribus videas, vt anguipedes illos Terræ filios ostententː nam & naso anguineos habuisse pedes ait gigantes, qui centum quisque brachiis cœlum capere conati sunt, eo versu: F

Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues, Ouid. 5. fast.

-- *Cùm centum quisque parabat*
Inijcere anguipedum captiuo brachia cœlo.

Horatius. 2. Carm. Catull. in Argon.

Et in Ætna Maro:

His natura sua est aluo tenus, ima per orbes
Squammeus intortos sinuat vestigia Serpens.

HORRIFICVM.

QVAS verò colubras Eumenidum crinibus obuoluta aiunt, ab Æschylo Poëta tragico primùm excogitatum Pausanias attestaturː cùm antea nihil neque in his, neque in alio quopiam ex infernis deis quicquam esse horrificum existimaretur. Manifestissimum est enim totum hoc terroris argumento confictumː loca tamen ea terribilia esse ex Assertore nostro totiens audimus, vbi sit fletus & stridor [illegible]tium, & quæ passim sacræ literæ de gehenna ponunt. Vt verò ad Anguium terrificum hi[illegible]icum reuertamur, non temerè Tib. Gracchus timuisse videtur, cùm in spaciosa galea, qua in bellis vti cōsueuerat, Angues offendit oua peperisse, fœtúsque iam formatos, paulò antequam multitudine Quiritum oppressus, interficeretur.

Pausa. in Achaicis.

VASTI

VASTITAS.

A IAM Draconem,quem mali significatum habere dicunt,Crocodili nonnulli speciem esse putant, fortasse quia vastiore pingeretur corpore: nam alicubi mirificè crescunt. Maximus enim Tyrius tradit,apud Indos Alexandri tempore Draconem fuisse quinque iugerum magnitudine, cui Boues & Oues in cibum Indi ministrarent. Alij omne Serpentum genus indifferenter accipiunt,cuiusmodi mõstrum Annibal à tergo subsequi prospexisse fertur:belluam quippe vastam & immanem circumplicatam Serpentibus,quæ quacunque incederet,omnia arbusta,virgulta & tecta peruertebat, quòd vastitatem Italiæ portendere diuinitùs intellexit. Neque temerè Faustina visa sibi in somnis Serpentes párere,sed ex his vnum ferociorem, cùm Antoninum & Commodum in vtero gestaret,quod vita deinde Commodi voluptuosa simul ac perniciosa,reipsa comprobauit,non hominem, sed immanem Hydrum ad humani generis internecionem emissum. Argiphontem Pausanias dictum ait Mercurium,quia ὀφιοκτόνος fuerit,Serpentem quippe sustulerit, quem nonnulli ἄργην vocant, vel quasi ἀργής, ἀπὸ τοῦ φονεύειν, quòd cæde abstineat: pacis enim Deus est Mercurius. Quamuis Leutychidas Lacedæmonius Aristone patre nobilis, neque sua obscurus virtute, portenta hæc atque alia eludere consueuerit: nam cùm propinquioris portæ claui Draco circumuolutus esset, monstrúmque id esse vates denunciaret: *Minimè mihi quidem videtur,* inquit, *sed si clauis Draconi circumuoluta esset, monstrum esse asseuerarem.*

Faustinæ somnium. Ἑρμείας δ' ἀργειφόντης, *Mercurius Argitida. Hom. Odyss. α. versu. 38. quòd Argũ interfecerit, vt ibi Eust. Serpẽtis interfector.*

VOLVMEN.

ALIBI cur Dracones Cereri vectandæ adhiberentur, explicuimus, sed quoniam nihil prætereundum existimaui, quod in significationum argumentum apud scriptores veteres comperis-
B sem,addendum quoque fuit, scripta lucubrationésque in Anguium nomen deuenire:siquidem Zezes Hesiodi interpres Dracones,quibus vecta Ceres Proserpinam quæritabat, significare ait volumina,quæ Triptolemus de agricultura conscripsit,eoq; loco δήμητραν, Terram matrem interpretatur: consuesse enim Dores γ in δ vertere,ita quæ γῆ μήτηρ, δήμητρα mox dicta.

TROPHONIVS.

SIMVLACHRA quædam iuxta Ercynam fluuium in specu quodam fuisse memorat Pausanias, quæ dicata erant cum sceptris,circa quæ Dracones obuoluti complicabantur, quæ nonnulli antiquarum rerum ignari, Æsculapij & Hygiæ simulachra existimabant,cùm tamen & Ercynæ & Trophonij essent hieroglyphica,quibus etiam antiquitas Dracones cõsecrauit, siue ob oraculorum prudentiam,siue ob rei,quæ in promptu erat similitudinem,quòd oracula Tropho[...]ana subterraneo in specu reddi solita:in specu autem & subterraneis cauernis Anguès libentissimè latitare ignora[t] nemo. De Trophonio pleni sunt doctorum ætatis nostræ libri.

Sed & veterũ, vt Euripidis in Ione. Cice[ro] in Tuscul. lib. [...] Arist. in N[...]

BOREAS.

BOREAM quoque ventum aiunt hieroglyphicè Viperinis caudis,pedum loco, præditum figurari,qua quidem specie insignis cum Orithyiæ raptu in Olympia visebatur,in donario à Cypselidis dicato.

C

DE SCORPIO.

INTER serpentia Scorpius non habet locum, sed quia venenosum est animal, hîc minimè prætereundus fuit, super eo tamen partem eam tractare prius instituimus,quæ cùm Crocodilo negotium habet.

HOSTIVM CÆDES MVTVA.

HOSTES enim duos pari conditione inter se dimicantes,vicissimque in damna mutua concurrentes,ostendere, si vellent Ægyptij sacerdotes, Scorpium & Crocodilum pingebant: nam ij genuino quodam inter se odio flagrãtes,simulatque alter alterum inspexerit, in mutua funera spontè rapiuntur,ambóque eadem dimicatione perimuntur. Quia verò & terrestris & marinus Scorpius inuenitur,de marino hîc dubio procul intelligendum. Quòd si rem euestigiò peractam indicare voluissent,Crocodilum Scorpio subiectum pingere mos erat: ictus enim Scorpij quamprimùm interimit Crocodilum: sin distractam diutiùs pugnam, difficultérque in necem deuentum ostenderent, superatum à Crocodilo Scorpium faciebant: is enim motu segnis, longè diutiùs laborat antequàm hostem assequatur,& interficere possit.

Crocodili cũ Scorpio odium.

Citatur à Commentatore Nicandri.

DOLI FALLACIÆQVE.

TERRESTRIS verò Scorpius doli atque fallaciæ signum habetur imprimis, estq; apud Sophoclem Captiuis, prouerbium in hanc sententiam, ἐν παντὶ γάρ τοι σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ, quippe *sub omni lapide Scorpium insidiari.* Sic & Theriacis Nicander:

O ;

Σκορπίος ἀπεξοίδης ὀλίγῳ ὑπὸ λαϊ λοχήσας.
Scorpius insidias parua sub caute tetendit.

D

Apuleius acerbitatem morum per Scorpium notat, vbi illa: *Nosti quendam barbarum nostræ ciuitatis Decurionem, quem Scorpionem præ morum acritudine vulgus appellat.* De insidiis verò quæ post aliquam felicitatem subsecutæ fuerint, Sidonius de fortuna loquens ait: *Quæ virum, vt Scorpius, vltima sui parte percussit.* Quia & Mathematici, vel Ambrosio teste, percussorem, & ad inuadendum ex insidiis promptum eum futurum dicunt, quem Scorpius nascentem exceperit.

INNOCVA PRAVITAS.

Scorpius in Diuinis.

IS in aquam mersus si figuretur, innocuam significat prauitatem: quandoquidem & ipse & Serpentes alij, qui præualent in sicco, si præcipitentur in aquam, vt Cyprianus ait, præualere non possunt, innoxiique efficiuntur. Diuinæ verò literæ per Scorpium indicant & diabolum & eius sectatores, de quibus Euang. *Dedi vobis potestatem calcandi super Serpentes & Scorpiones.* De Serpēte autem, quod ad hanc rem facit, satis supérque superius dictum est.

LIBIDO.

Mathematica de Scorpio obseruatio.

AD HÆC, libidinem & nequitiam Scorpius pictus ostendit, eíque ex humani corporis partibus pudenda sunt dedicata. Ei signo Mars dominatur, adulteriorum semper infamia notatus. Et milites omnes mulierosos, ait Aristoteles. Et supra finitorem prodeunte Scorpio ortos Mathematici lasciuos esse dicunt, quare huc fortè spectat illud D. Hieronymi dictum de virgine ad Auitum: *Cauendum, ne arcuato vulnere Scorpij vulneretur.* Cœlestem verò Scorpium, ob aculeum, qui est instar teli, sunt qui velint humani generis perditionem significare: cùm Libra Veneri dicata, inter Scorpij chelas posita, matrimonij concordiam ostendat. E

TERRA.

AB eisdem Mathematicis desumptum crediderim id Scorpij significatum, vt pro terra nonnunquam figuretur: aiunt siquidem illi necem à terrestribus animalibus iis obuenturam, quibus Mars in Scorpio certo quodam loco repertus fuerit. Adhæc numus quidā est, in quo quadrigæ sunt, cum Victoria & his literis, Q. EL. IVLI BVRSIO. ab cuius altera facie caput est cum laurea, & alis, ab occipitio cuius fuscina est & Scorpius, quod victoriam terra mariq; partam significare videatur.

AFRICA.

Hadriani numi.

VTRVM verò doli fallaciæque Pœnorum, quæ tot bellis vniuerso terrarum orbi per tot annos innotuêre, an corporum color fuscus, an quid aliud argumentum dederit, vt Scorpius Africæ terræ symbolum haberetur, diu multi quæsiuêre. Id sanè constat, in Hadriani quibusdam numis, Scorpium non aliter Africam significare, quàm Cuniculus Hispaniam, Equus Italiam ostentet. In quam sententiam vt adducat, facit ingens atque adeò perniciosa Scorpionum multitudo, quam ea regio gignit, aduersus quos Strabo ait remedia ab indigenis excogitata: cùm dormitum eunt pedes allio, atque etiam lectos ipsos illinire. Animaduertendum verò, si Scorpium pingere contingat, ne quis Nicandri versu decipiatur, vbi author ille dicit, à cuspide nouem compagibus spondylos contineri:

Hoc remedium à medicis nō numeratur, licet plurima alia memoret Diosc. 2.cap.11.ibique Mattheolus.

F

---- Τοιῷ δ' ἐπὶ κέντρῳ
Σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι ὑπερτείρου σικερῆς.

Ἐννεάδεσμοι non est ibi simpliciter pro nouem nodis positum, vt Antigonus & Demetrius arbitrati sunt, sed pro multis, ait interpres: septē enim tantùm compages habere caudam Scorpij, manifestum est, sæpe verò nouem pro multitudinis numero ponitur. Quinetiam Nicander idem ἐννεάκεντρον dixit, de eo qui duos tantùm aculeos haberet, quæ quidem opinio est Apollodori. Et de nobis, numero septem vnicuique cernere volenti facilè constabit.

DE SALAMANDRA.

SALAMANDRA quoque inter malefica venenosáque animalia recensetur: quare illā quoque quanta poterimus dexteritate tractabimus. Est hæc Crocodilo terrestri facie perquàm similis, licèt non sit Stellione maior, maioris quippe lacertæ magnitudine, quales ego in Bellunensis agri saltibus, Castalioneo secessu meo magnis imbribus excitatas aspexi: & in fontis mei cuiusdam aquæ ductu, quem macerie atque cespitibus struxeram septimo pòst anno cùm eum reficerem, multas inueni ipsum fluentis aquæ marginem accolentes paruo inter se distantes interuallo, ea ipsa figura coloribúsque præditas, qua pingitur ab authoribus.

AB IGNE CIRCVMFVSO NON OFFENSVS.

HOMINEM vndique ignibus impetitum, siue cladibus iis quæ per ignem significantur obiectum, minimè tamen vlla ex iis parte læsum significare si vellent Ægyptij sacerdotes, Salamandram

A mandram pingere consueuerunt:ea siquidem per ardentes carbones inambulans,nullo ab his afficitur nocumento:tantus enim illi rigor,vt ignem tactu extinguat,non alio modo,quàm glacies.

Salamādr rigor.

Ex Arist. contra tamē Plin.li.10.c.67.& Gal. li.3.de tempera.

CONSTANTIA.

NAZIANZENVS pro constantia Salamandram ponit, dum animal id in igni medio,qui omnia domat,non solùm lætari dicit ac viuere,sed eum omninò etiam extinguere. Ita se cum Basilio, Athenis in igne perfidiæ Deum verum colendo incolumes versatos gloriatur: quinetiam cum professione sua atque constantia suppressisse.

AMATOR.

SVNT qui per huiusmodi speciem, per Salamandram quippe in igne positam, amatorem ostentent, quòd amorem ex igne significari apud omnes vulgatum sit, vt in Facibus latiùs à nobis dictum,& ardere se amantes omnes profiteantur: cumque ita vitam in æstu trahant,eruditè se fecisse putant, si figuram huiusmodi ardoris sui simulachrum prætulerint. Sedenim, hoc haudquaquam probatur, quia si Salamandra ignem rigore extinguit suo, ea vtique non æstuat,quod in primis amator sentire se clamat:vtpote qui vel intimis medullis exuratur, vel lentis penitus ignibus maceretur, hunc vrat amor, hunc vrat proteruitas, cùm *feruidus sit puer Veneris*, *Cupidóque semper ardentes acuat sagittas*, *Ardeat Atrides medio in triumpho virgine rapta*, & quæ plurima in hunc modum Poëtæ scribere consueuerunt, vti etiam apud Maronem, *Cæco carpitur igni Dido, agnoscitque eadem veteris vestigia flammæ, vritur infœlix, ardet amans, traxítque per ossa furorem, ac totam incensa per vrbem debacchatur.* Mitto quòd
B fabulantur alij, Salamandram igne pasci,atque ideò amantem referre:quòd ille sit huic veluti cibus, quo se oblectet assiduè.

Vritur infœlix Dido. Virg.4.Aeneid.&c.

Amatorum ardor.

AMORIS NVTRIMENTVM.

SIGNIFICANTIVS enim hoc exprimi potuisset, si bestiola illa posita esset paulò Musca grandi maior, quæ in medio nata igne, per ignem salit atque inambulat ,id quod in Cypro insula videri authores tradunt ærariis fornacibus, vbi chalcites lapis ingestus diebus compluribus crematur, de qua quidem illud spectādum maximè, quòd quamprimùm longiore paulò volatu à flāmis abscesserit, emoritur.Hanc alij Pyralin, alij Pyraustam vocant. Zenodotus in eius cognomine videtur hallucinari,cui de lampade id attribuit,quod minutulo cuidam Papilionum generi inesse videmus,æstiuis temporibus, vespertino crepusculo statim incipiente, quam Apuleius [illegible], vti suus est mos vocabulo Flammidem appellat, multi Nitedulam,certè Græci Lampyridem vocitarunt. Verùm hæc qua de loquimur Cypria, longè alia est. Quòd verò dictum est Salamandram inambulatione [illegible] ignem extinguere, authores grauissimi sunt qui contrà vnà cum Sextio sentiunt, ignémque ab ea lædi omninò negant, idque Plinianis adhuc temporibus Romæ incompertum erat, neque adhuc aliquis se vidisse testabatur:nos verò eam non modò ardentes prunas non extinguere, verùm etiam euestigiò emori experimento comperimus, animali eo à Bernadino Pollano nobili Taruisino,hospite tunc meo,ab eodem fonte meo allato in domum. Alij verò qui rem vt exploratam & ipsi scribunt, causam etiam inuestigarunt cur id efficiat Salamandra: animal enim siue squamis & cute esse, corpus habere frigidum, & maximè humidum, quo singula quæcunque contingerit humectet multò
C magis,quam Limaces faciant, humorémque illum à corpore tam longè diffluentem, vim eam habere, vt ignem extinguat quem attigerit,λιπορρίνον ea de causa Nicander eam appellat,siue quòd cute careat,quæ ῥινὸς dicitur,siue quòd à cute humor ille largiùs emanet.

Pyralis & Pyraustæ cū Salamādra cōparatio.

Hæc ex Aristot.li. 5. c.19.de hist. Animaliū.

HIRPI.

NE verò adeò alienum à fide videatur, Salamandram & aliquod aliud animal posse per medium ignem incolume transire:scimus familias quasdam agro Faliscorum fuisse quæ super ambustam igni struem ambulantes non adurerentur. Hirpos illas vocauêre, & ob id perpetuò s.c. militiæ, omniúmque aliorum munerum vacationem habuisse.Sedenim ætate nostra vidimus Romæ Benedictum quendam Teutonicum,arte speculorum fabrum, qui non temerè profitebatur se per flammas medias incessurum,citra vllum vel capilli vnius detrimentum,quem & plurimum,& Teutonico ritu valde promissum habebat. Vidi ego hominem manus in liquefactum plumbum immittere, idq; ex candenti patella in volam accipere,æquè ac si argentum viuum aut tepida fuisset aqua: introductus olim ad hoc spectaculum ab amplissimo viro Bernardo Vibienio, qui mox magni nominis sacerdos Cardinalis fuit, in cubiculum Ioannis Medicei tunc Cardinalis,in conspectu cuius hæc fiebant,cùm ego tanti Præsulis manū osculaturus accessissem ,quadriennio antè quàm is ad summum Pontificatum ascendisset. Quòd verò aiebat Benedictus hoc se arte magistra facere, quippe qui vnguento quodam partes eas oblineret, quas ab igne saluas vellet, id in memoriam adducit, quod Varro ait, Hirpinos eos, de quibus paulò antè dicebamus, solitos medicamento quodam [illegible] plantas tingere, atque ita per ignem ambulantes *multa*, vt Virgilius, *premere vestigia pruna.* [illegible] verò, quod ad hanc rem facit apud Andream Græcæ nationis medicum, cui multùm interpre[illegible]

Per mediū ignem ambulantes.

Plin.lib.10. cap.67.

Nicandri tribuunt,hoc de Salamandra traditum,vt si quis eius sanguine vel manus vel veste m obun- D
xerit,quod oblitum fuerit,ab igne nihil quicquam lædi:quamuis Plinius hoc non facilè credat.Eius-
modi medicamini admiscent alij albumen oui. At iam minus admiremur quod in Quadrigarij an-
nalibus legitur,oblitam alumine materiam succendi non posse:idque esse verum, Sylla in Archelaũ
bellante comprobatum. Sanè laricem inter arbores neque flammam emittere, neque nisi longa &
vehementi exustione in carbones abire manifestum est, quod in fornacibus exploratum, reliquis
lignis admixtum lõgo temporis interuallo consumi.Hoc & Cæsari expugnationes castelli cuiusdam,
quod Larignum nomine dixerunt, quia larice præmunitum fuit circa Alpes, non citra summam ad-
mirationem cognitum. Lino verò,quod nonnulli Carpasium appellant,de quo Pausanias, ardere id
perpetuò ãte Mineruæ illius simulachrum, quod cœlo,vt fama fuit,delapsum,in Acropoli visebatur,
Patauij ego pro ellychniis in lucernis aliquando vsus sum: materia enim integra & incolumi perdu-
rante,tantiu ardet,quandiu oleo intinctum fuerit. Nascitur id inter venas aluminis, ac veluti densior
quædam cartilago interspergitur,cuiusmodi sunt granatorum malorum intersepimenta.

Hoc ex Vitru. & Plinio.Sed falsò ex Mattheolo. lib.1. capit.74.in Dio.

CORRVPTOR OMNIVM.

SED vt ad Salamandram redeamus:nunquid eorum quoque nobis arriserit significatum,qui dam-
nosum hominem, omnes quibuscum versetur aliqua pernicie aut iniuria labefactantem, & qua-
cunque incesserit calamitatis aliquid inuehentem, per Salamandram ostendi voluerunt? quippe cui
sit perniciosa adeò vis,vt arboris quam irrepserit poma omnia inficiat veneno,& eos qui ederint,ne-
cet frigida vi nihil aconito distans,ait Plinius,atque his quædam magis exitialia,quæ apud authorem
ipsum latè recensentur. Illud sanè admiratione dignum quod traditur ab Æliano, sues Salamandra
impunè vesci,verùm vbi quis eius Suis,qui Salamandram deuorarit, carnem ederit, præsentaneo eo E
veneno correptum interimi.

li.24.ca.4. Salamãdra multũ perniciosa.

DE DIPSADE.

A FRIGIDISSIMO animali ad ardentissimum accedere, ad historiæ nonnunquam venu-
statem pertinet: quare incommodis recitatis, quæ de Salamandræ gelu procedunt, iam
quæ de Dipsadis ardore proueniant, memorabimus. Animal id reptilium perniciosissi
mum,corp[...] modico,ac viperino perquàm simili,sed ad ictum violentissimo, de quo ita
Nican[...], [...]iacis,vbi

Descriptio Dipsadis.

Ναὶ μὴν διψάδος εἶδος ὁμώσεται ἐν γὰρ ἐχίδνῃ
Παυροτέρη θανάτου δὲ θοώτερος ἵξεται αἶσα
Οἷσις ἐν σικήψῃ βλοσυρὸν δάκος.
Dipsadis hanc speciem iuret quis,ni minor insit
Vipereo generi vis mortis at ocyor iis qui
Affixi fuerint truculenti fulmine dentis.

Figuram eius Sostratus à reliquis colubris ita distinguit, vt eam dicat habere caudam duabus lineis
nigricantibus distinctam,corpore reliquo albicante.

Vocant etiã causonẽ ano batẽ,presterẽ melanurum.

SITICVLOSITAS. F

CERNERE olim erat in littore, quod è regione maioris Sirtis inter Libyam & Ægyptum por-
rigitur, columnam quandam, in qua vir moribundus cælatus erat,cuius pedes Serpens impa-
ctis dentibus affigebat, spirísque volubiliter implicabat. Erant & mulieres aliquot, quarum aliæ
aquatum ibant, aliæ aquam decumbenti propinabant, adiacebant passim & struthiorum oua hinc
inde strata temerè. Quæ quidem species tota prorsus hieroglyphica hominem significabat bibacissi-
mum, vel ardentissima confectum siti, vt Lucianus interpretatur, id quod etiam ad totius illius re-
gionis naturam indicandam accommodari potest:nam ea siti laborat in primis. Serpens verò ille cir-
ca pedem obuolutus & mordicùs inhærens, Dipsas erat. Veneno verò hæc est plurimo & immedica-
bili, quósque momorderit, vsque adeò inflammat,vt propemodùm exardescere videantur, ac igne
veluti cicumfuso concremari.Supremè verò sitiunt,quóque magis potant, eo potandi auidiores fiũt,
vt sitis ea nulla aquarum vi sedari posse videatur:verùm eo magis sæuire quo magis alluitur & irriga-
tur, perinde ac si quis ignem oleo superfuso extinguere conaretur. Hinc non infacetè nomen con-
finxit Ouidius, cùm lenam quandam temulentam, Dipsadem appellauit:

Ex Æliano libr.9. de histor. animal.

Διψὰς sitim significat.

Διψὰς siticulosa.

----Est quædam nomine Dipsas anus.
Ex re nomen habet,nigri non illa parentem
Memnonis in roseis sobria vidit Equis.

Neque fortè im[...]unum fuerit, Epigramma quod olim in Framarianum facetissimum æuo nostro
scurr[...]us,Ouidiano lusui subiicere.Id est huiusmodi:

Narrabat

Narrabat quidam vim Dipsados exitialem,
A *Perpetuam infundat quæ pede fixa sitim:*
Nempe sitim, tria quam nequeant extinguere Nili
Ostia, vel magnis stagna perhausta cadis:
Interiore loco Libyæ, Garamantas ad ipsos,
Quà fouet arenti Struthius oua solo.
Quippe vbi quis miser exspatiatus fortè per arua,
In pede fulminei vulnera dentis habet.
Ritè duæ dextrâ famulæ, totidémque sinistrâ
Hæc gerit, hæc pleno vase propinat aquas,
Illa propinatis alius superingerit, illa
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Frammarianus ad hæc, hanc ô mihi quærite amici,
Figat vt illa meos officiosa pedes.

Sapienter itaque, vt reliqua, Moses Deuteronomio inter maximè perniciosa animalium genera Dipsadem posuit, vbi terrificam illam describit solitudinem, in qua erat Serpens flatu adurens, quippe Basiliscus, & Scorpio animal insidiosissimum omnium, mox adiecit, & Dipsas, quod vt atrocius redderet, subiecit, & nullæ omninò aquæ, quæ scilicet opem essent aliquam allaturæ. Eadem de causa Apollonius Poëta terram aridam dipsadem vocat. Admiratur autem Aphrodiseus, cur illi quos animal hoc momorderit, sitim illam intolerabilem Theriaca epota sedent, cùm genus id medicaminis ex siccis & calidis rebus conficiatur: neque adduci potest id alia ratione fieri, nisi mutuo con-
B sensu quodam Viperarum, & quæ admiscentur carnes, antipathiam habere aduersus quoduis animal venenosum.

Theriaca sitim sedat.

APPETENTIA.

NEQVE verò sitis ipsa simpliciter passim intelligenda, sed nonnunquam pro effrænata rei cuiuspiam appetentia capitur: nam & sitibundum pro maximè cupidum authores ponunt: & sitim Onirocritæ nihil aliud præ se ferre autumant, quàm auidissimam cupiditatem. Ipsa porrò sitis hieroglyphicè sæpe ponitur in Diuinis literis, vt Ambrosius super hydropico in domo Pharisæi curato disserit: nam sitire impium dicit, dum huius mundi bona concupiscit. Iam & sitire aurum, in huiusmodi significationem passim inuenias, non aliter quàm & *auri sacra fames*. Poëta dixit. Delitescit autem, vt ad Dipsadem reuertamur, Anguis id genus in insidiis inter Struthiorum oua, quæ Haramantes non id cibum tantùm perquirunt, verùm etiam ad vasculorum & poculorum vsum: quippe qui propter solum aridum & exustum argilla carent, qua nos vasa nostra fictilia conformamus. Quinetiam eiusmodi ouis, quæ aliquantò grandiora fuerint, dissectis, elegantissimos sibi pileos faciunt, ex ouis singulis binos, quibus capita obtegant, eoq; gestamine plurimùm delectantur.

Sic Artemidorus lib. 1. ca. 68. Sitire nil aliud est quàm cōcupiscere.

Vt Thomiris Scytarū Regina obiecit. Aro. 7. Virgil. 3. Æneid.

DE MEDVSA.

MEDVSA quoque figmentum licèt fabulosum, aliqua subministrauit hieroglyphica.

C TERROR.

ILLA enim horrificis Anguium hiatibus tremenda, terroris significatum habuit. Præfectum verò caput id à Perseo, terrorem summotum ab eo patria procul indicat, virtute duce, quæ per falcatum ensem, & interpositum speculum effingitur.

PRVDENTIA.

IN historiis Theogneti antiquitatum scriptoris (nā alium Poëtam Comicū memorat Athenæus) Medusa legitur ex tribus Phorci filiis magis astu pollens, quæ regnum à patre derelictum in magnam auxerit opulentiā, atque eius prudentiæ causa serpentinum caput illi confictum à Poëtis. Cæterùm Apollonius Rhodius ἐν τῇ τῆς ἀλεξανδρείας κτίσει, omnia quæ morsu lædunt genita dicit ex guttis eius sanguinis, qui ab obtruncato Gorgonis capite distillauit: quamuis Acusilaus nata hæc ex Tiphonis sanguine asseueret. At Nicander Hesiodi testimonio τιτάνων ἀφ᾽ αἵματος, quippe Titanum à sanguine nata hæc mauult: quod tamen apud Hesiodum, in iis quæ extant operibus, non inuenitur: quare nonnulli scribunt Hesiodum, à Nicandro falsò citatum, qui Poëtarum morem & licentiam non examinant: cùm etiam Oratoribus in declamandi genere tam nomina, quàm historias pro commodo suo commutare, atque etiam præter fas quædam in vsum suum extorquere concedatur.

Medusæ descriptio, & ortus.

Hæc Pausanias in Corinthiacis, In ædifica-

STVPOR ET ADMIRATIO.

QVAM verò Medusam Domitianus Imperator pro pectore est gestare solitus, vt in pulcherrimo eius sigillo spectauimus, omninò stuporem, quem de se omnibus in negotiis quæcunque

tractaret

tractaret concitatum volebat, significasse tradunt: quamuis nonnulli non alia de causa factum putant, nisi vt patris gestamen vsurparet: nam in pulcherrimo Vespasiani signo apud Melinos Romæ, Gorgonem huic pro pectore adpositam aspexi. Alij factum à Domitiano in honorem Mineruæ volunt, quòd numen id sibi colendum præcipuè susceperat: nam clypeus huiusmodi Serpentum horrore præmunitus, in primis Palladi dedicatus erat. Eam Eustathius ideò Glaucopin appellatam censeri scribit, quòd ex Poëtis nonnulli Dracones Glaucopas vocitarint: quamuis & à formidoloso aspectu dici posse non inficiatur, quòd Leones illi, qui præcipuè Regij nuncupantur, quósque loco suo inter alia significata symbolum terroris esse ostendimus, Glauci à colore nominentur. D

Vespasiani signum.

Vel potius à Noctuæ oculis, quæ illi sacra.

Caput Medusæ quid.

PRVDENTIA.

NEQVE tamen desunt qui Gorgonis caput pro Mineruæ pectore statutum, prudentiæ, vti id superiùs signum esse contendant, quæ locum habeat in pectore: qua qui prædíti sunt, facilè alios confundere, vel imperitiæ redarguere, saxeósque quodammodò reddere, vbi adlibuerit, possint. Apud Poëtas tamen Pallas Medusæ caput ad incitandum, vel ad terrorem incutiendum prætendit, vt tradit Ouidius, loquente Perseo:

Nunc quoque vt attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in aduerso, quos fecit, sustinet Angues.

Idq; præcipuè cernere est in scuto Herculis apud Hesiodum: quamuis non sum nescius, esse multos qui opus id Hesiodi illius celeberrimi, quippe vt Naso,

Seruantis pecudes vallibus Ascra tuis,

esse negent, alios qui ad CCL. tantùm carmina Hesiodi, reliqua subiuncta ab Aristophane Grammatico contendant. Sanè Megacles Atheniensis legitimum agnoscit opus, sed Hesiodo succenset, quòd Vulcanum finxerit matris inimicis arma fabricasse. Apollonius Rhodius & Stesichorus Hesiodi omninò esse volunt: ait igitur, E

ἐν γὰρ σφινμένος ἦκε θεὰ γλαυκῶπις ἀθήνη
αἰγίδ' ἀνασείσασα.

Quem Statius ita secutus est:

Sectæ prætendens colla Medusæ
Ceu stimulis accendit Equum.

DE HYDRA.

RAM me iam de his Anguium voluminibus explicaturus, cùm maiori me obuolutum negotio conspexi, supererat enim Hydra, quæ me vltimo loco aggressa moraretur, quare ope Herculis implorata, ipsam quoque ita confecimus.

SOPHISTÆ.

Numerus multitudinis.

Nouem capita habentem.

Æneid. lib. 6.

Aeneid. lib. 1.

HYDRÆ significatum, cuius vno præciso Anguineo capite, alia atque alia euestigiò repullularent, multi aliis atque aliis modis interpretati sunt, nos ea contenti esse possumus expositione, quam Plato, Euthydemo, posuit, vbi per eam perinde ac per Cancrum, sophisticas ait nugas significari. Hydram Pausanias vno tantùm capite præditam scribit: sed enim Pisander Camireus F multa illi capita tribuit. Alcæus ἐννεακέφαλον eam vocat, πεντηκοντακέφαλον Simonides, quem Maro noster sequitur, vbi dicit:

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Sed enim hi numero vsi sunt, multitudinem significante, more Poëtico: numerus enim nouenarius, neque non quinquagenarius, ex iis sunt qui multa significant, vt illud apud eundem Maronem, *Quinquaginta intus famulæ*, pro *plurimæ*. Ita ἐννεάγηρα κορώνη, in Arati carmine, pro *multæ viuacitatis*, quod superiùs in cauda Scorpij tetigimus, & in Digiti commentario, vbi de numeris agitur, latiùs explicuimus: vbi passim numeri illi recensentur, qui tam apud Græcos, quàm apud Latinos pro multitudine vsurpantur.

INVIDIA.

NONNVLLI ex peritioribus inuidiam per Hydræ speciem significari tradũt, ideóque in nullo alio monstro domitando Herculem magis laborasse, quàm, vt Horatius ait, *supremo tandem fine domari* comperit. Ea verò palustris fingitur, & è sordido cœno pullulare, quòd non nisi in abiecto vilíque animo reperiatur: qua de causa Ouidius inuidiam in imis vallibus latitare confinxit: ita reliqua quæ super ea conscribit, ad Hydræ significatum omnia quadrare comperies. Nam & Erichthonium, quem [illegible] pedes Anguineos habuisse, alij Serpentem illi ad custodiam datum scribunt, inuidiam significare nonnulli arbitrati sunt: ea enim post res præclarè gestas suboriri solet, & in cordis [illegible]netralibus occultari, virulento ad custodiam adiecto spiritu. Atque hoc illud odium est, quod Diodorus ex serpente picto significari tradit.

Erichthonius.

EDOMI

A EDOMITVM A VIRTVTE VITIVM.

HABET & pietas nostra heroas suos, quorum è numero fortissimum illum cœlo intulit, qui fatalem Draconem ex vrbi subiecto lacu quotidie prosilientem, nunc longo voluminum tractu spatiosa per arua latè proserpentem, nunc spiris implicatum collectúmque in insidiis per frutices & florulenta gramina latitantem, horrenda interdum lethiferáque die noctúque sibila dispergentem, immani venenosarum faucium hiatu lethum omnibus intentantem, nullóque non die mortalium aliquem deuorare solitum, interfecerit. Non temerè hæc literarum monumentis tradita: tametsi rem vti gestam Concilia maiorum nostrorum actis inferendam vetuerunt. Videtur enim hæc picturæ species vnumquemque admonere virtutis, cuius telo fretus illecebras amatorias, quæ dubio procul per Serpentem exprimi consuerunt, fœdásque voluptates ex lacu, hoc est, ex infirma fluxáque mollitie mentis emergentes, sinuosis voluminibus, hoc est, variis delectamētorum laqueis manúsque pedésque hominum implicantes, arctissimísque vinculorum nexibus obstringentes, nullo timore perculsus summouere contendat, simúlque odium & ęstuantia indignati cordis incitamenta: vnde rixæ, contumeliæ, calumniæ, pessimæque persuasiones ortæ, magna semper rerum humanarum pernicie, vti sibila tetérque halitus per cogitatus aurésque nostras illabentes, extinguere aggrediatur: malos denique affectus, prauósque mores omnes, qui grassatoris veluti quodam insultu animum incautum adoriuntur, cuius puritatem, quæ per virgunculam intelligitur, virulenta contagione turpiter labefactant, lethalíque morsu in pedes affixo, vniuersum corpus contactu vitiant, pro serpentéque in dies magis pestilenti morbo fœdissimè interficiunt, firmo constantíque proposito perdormitet, animúmque incolumitati nitoríque suo assertum restituat patri. Operæpretium est videre, quemadmodum

Herculis victoria, herois nostri Christi victoriā aptè repræsentans.

B virgunculam puellam expositam adapertis faucibus, rictúque latè diducto in parentum ac totius vrbis conspectu iamiam inuadere tentaret ingluuiosus Draco, vtque tam præstans animi iuuenis intrepidè eum aggressus, vibrato pilo, ferróque per os medium adacto, pertransitáque ceruice terga illa immania transfoderit, attolentémque interim iras & cærula colla tumefactum, harena moribūdum strauerit, frustráque volumina illa terrifica quatientem replicantémque, pluribus tandem ictibus ad saxum alliso capite confecerit, atque ita verè fortitudinis coronam, & deorum illatus numero consecrationem etiam fuerit assecutus.

PIERIVS VALERIANVS

ÆGIDIO VITERBIENSI, CARD. S. P. D.

IMPIE' *me facturum existimo, nisi studiorum meorum, qualiacumque esse possunt, rationem omnem ad te deferam, quem humanissimum semper eorundem moderatorem habui. Nam durissimis etiam temporibus, cùm ea omnia deessent quæ vniuscuiusque ingenium ad labores inuitare solent, rebúsque sæpius desperatis, non Romam tantùm, verùm etiam ipsa*

C *literarum studia deserere solicitarer, cùm præsertim essem non semel in officij societatem à Banisio, qui de Maximiliano suo tam multa, tam honorificè prædicabat, inuitatus, vna tamen authoritas tua in causa fuit, cur non vsque adeò animum despondere: tu enim nunc hortando, nunc monendo, nunc opē auxiliumq́; tuum pollicendo, bono me semper animo esse iussisti. Neque per te stetit, dummodo æquiora fuissent tempora, quin aliquod studiis meis otium aliquando compararetur: quo vno ego grauitatis & beneuolentiæ tuæ præsidio sustentatus, angusta illa omnia ea constantia pertuli, quam in tot annos firmissimam perdurare, amici dubio procul omnes admirabantur. Quem verò nō confirmassent frequentissimæ illæ adhortationes tuæ, cùm tanta me charitate complecterere? cùm me non priuatim modò, sed publicè etiam commendares? Poteróne ego vnquam dememinisse præclarissimæ illius concionis tuæ, quam frequentissimo totiúsne Vrbis, an orbis dicam, consessu, tantæ vir authoritatis habuisti, vbi cùm è re nata quædam ætatis nostræ lumina laudibus in cœlum extulisses, quæ tua de me quoque specula, quæ prædicatio fuerit, Roma (scimus quanta huic nomini vis) tunc nouit vniuersa: in quo licèt illa pietati erga te meæ permiseris, non quod merita postularent mea, id tamen de me iudicium testimoniúmque tuum multarum inde vigiliarum incitamentum fuit? Hinc factum, vt lucubrationes aliquot alias, tum in primis Aegyptiaca illa commentaria de rerum significationibus, tot annorum vigilias, tot dierum atque noctium sudores, tot in reconditissimis rebus eruendis lucíque dandis conatus, in eam demum speciem informarim, vt conspici nullo iam meo, quamuis maximè verecundi, rubore posse confidam. Quod verò in huiusmodi negotio absoluendo reliquum est, cùm vniuersum opus insignire nunc speciosis literatorum hominum nominibus constituerim: argumentáque ipsa partiri, ne vno continenter libro complexa, odiosum ob rerum multitudinem volumen efficiant, amicos mihi quosdam designaui, quorum hortatu modò hoc modò illud à me conscriptum esse (nosti hoc πλαστεχνὸν) id enim maximè commodum visum est, quod ambitioni prætexerem amicorum scilicet impulsu [illegible] multa elaborasse, quando hodie id plurimùm vitio verti video, quòd laboriosa quis difficilia aggredi ausus sit,*

quòd

quòd honestam industriam turpi otio prætulerit. Inter hos autem eorum in primis rationem mihi habendam proposui, qui mihi talia meditanti suffragati sunt: cúmque tu omnium maximè non modò album adieceris calculum, sed D
author penè fueris, ne inchoatum hoc opus olim abiiceretur, mihi præcipuè delectus es, cuius nomini lucubrationum huiusmodi partem nuncuparem. Quòd si meum hoc institutum non aspernatus fueris, fac ex te sciam, quod præcipuè animal tibi velis inscribi. Putes verò inuitatum te ad Corytianas cœnas, in quibus discumbent tecum Bembus, Sadoletus, Sanazarius, & plerique alij, quos à te summo opere diligi, & à quibus te plurimi fieri non ignoro: vbi tamen id tantùm honoris extra ordinem tibi habendum sit, vt eius animalis, quod tibi apponi iusseris, ferculum accipias. Obsecro verò te, pro summo meo erga te cultu & incomparabili obseruantia, ne aliter huc descendere dedigneris, quàm vocatus olim ad Elegiacam Amorum meorum cœnam conferre te non erubuisti, & meam hanc qualemcunque grati animi declarationem eo vultu suscipias, quo me ad exhibendum huiusmodi munus totiens accendere consuesti.

ÆGIDIVS CARDINALIS
PIERIO VALERIANO
SVO S. P. D.

VANTVM *me commouerint literæ tuæ, suauissime mortalium Pieri, vt sine incredibili voluptate cogitare, ita verbis satis assequi nunquam possem. Nam tametsi antiqua illa amicitia nostra, omnia quæ ab amicissimo expectari possunt, ab humanissimo isto ingenio tuo mihi expectanda esse pollicebatur, non erat tamen vt vnquam aut præcipuè hoc tempore, diui-* E
nis illis tuis lucubrationibus, tot huius ætatis luminibus, posse me hominem admodùm tenuem & obscurum inseri, sperare auderem. Sed vt nihil infelicius quàm in mala ingenia incidere, ita nihil felicius, quàm in bona. Mentis enim istius bonitas fecit, vt nec huius temporis absentia diuturna obfuerit, nec mea superiorum temporum negligentia, ne culpam fortè aptius dixerim, & peccatum. Dicis enim, cùm laborares rebus parum secundis, minus arridente fortuna: persæpe te à me fuisse in bonam spem erectum, & ad melius sperandum confirmatum. Disperеam, si quid vnquam occurrit mihi in vniuersa vita, vnde plus angar, erubescam, doleam, quàm quòd solis verbis isto tunc officio functus sum, cuius ego rei cùm recordor (recordor autem frequentissimè) non modò facti, aut infecti potiùs me pœnitet, verùm etiam mei supra quàm cogitare quis [illegible] pudet. Quòd verò & boni consulueris, & bene merentissimis istis clarissimísque viris annumerari me statueris, facis, vt cùm iure illi quidem hæc à te recipiant, vnus ego, cui nullo ista iure tribuantur, grauissimo obstringar ære alieno, quo quidem non sum in contrahendo promptior, quàm futurus sim, si vnquam dabitur, in soluendo. Animal mihi peculiare est cœnis ineptum Ciconia, vbique non obscurum exemplum pietatis, non ab Aristotele & sensilium studiosis modò memoriæ proditum, verùm à Theologia arcana Hebræorum tum culta, tum diuinis honoribus venerata. In arcanis enim eum habet locum ea auis, vt nihil possit aut reperiri sacratius, aut diuinius excogitari. Poteris, si videbitur, auem vt in hominibus pascendis ineptam, ita in alendis parentibus laudatam commendare. Quòd si id minus ad rem, quam tibi proposuisti, facit, dici posset, quando Ciconiam ad dapes ferre non est, Columbam similem afferri licere. Sed iam Sus non vlteriùs Mineruam. Ego non ad Corytianas cœnas, vbi quandoque quasi digladiatum pugna plusquam Centaurea, sed velut in arcanum Corytium specum, qui, vt Pomponij verbis vtar, mirificus & pulcher, ac paulò pòst totus augustus & verè sacer, habitaríque à Diis & dignus & creditus. F
Nam si datores ἐάων Dij, quis neget antrum Musæ tuæ à dijs inhabitari, qui eodem tempore Aegypti gloriam instauras, quo Turca euertit? simulq; illa sensit inde malum dæmonem militiam delentem, tyrannide prementem, signa, statuas, marmora, & quicquid antiqui splendoris erat, diripientem. Hinc te Dijs comitibus non cæmenta, non saxa, non vanas pyramydes, sed sapientiæ veteris, sed diuinæ eruditionis, sed arcanarum sacrarúmque literarum sepulta monumenta reponere, ignota mortalibus arcana instaurare, lucem canæ doctrinæ, quàm à Græcis abesse audiuit Solon, post tot secula ab inferis reuocare. O felicem Aegyptum: longè quidem illa felicior à te facta est cùm cecidit, quàm cùm staret: illa enim humi sita à Selym Turcarum principe occupari potuit, hæc, vt sapiens Ciconia altum in cœlo nidum struens, in æuum tuta viuet sempiternum. Vale. Romæ M. D. XXV.
VII. Id. Aprilis.

***

PIERIVS

A

PIERIVS VALERIANVS AD ÆGIDIVM VITERBIEN. CARD. DE IIS QVÆ PER CICONIAM, MEROPEM, CVCVPHAM, IBIN ET GRVEM SIGNIFICANTVR,

* * *

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

ECce tibi, Præstantissime vir, Ciconia illa tua pietati cultrix, Sacerdoti omnium pientissimo dedicata, quam tu scilicet, non reliquis tantum volucribus, verùm & vniuerso animantium generi solitus es anteponere: quippe quòd adeò peculiaris & ingenita sit illi pietas, vt & ipsum humanum genus, in huiusmodi capienda adorea, longo post se interuallo reliquisse videatur. Hinc non in Ægyptiacis tantùm hieroglyphicis sculpta, verùm etiam in Romanorum principum numis summo cultu cusa reperitur.

PIETAS.

VIDERE enim est eam passim in Hadriani numis, inscriptione etiam adiecta, PIETAS AVGVSTA. Significabat hæc hominem erga parentes pium, & veræ charitatis officiis insignem: *Hadriani numi.* quippe quæ parentes nunquam deserat, senectutem eorum curans, nõ modò senescentium, sed quotiescumque opus est, vt alantur opera liberorum. Alites enim hæ nec patrem, nec matrem errore huc & illuc cibi causâ patiuntur, sed operam dant, vt in cubili maneant, & eorum labore pascantur, quos ipsi genuerunt, educarúntque. Vnde pientissimum illud ἀντιπελαργεῖν, vsurpatum in adagiis. Et antiquissima lex Pelargica, honore nominis his auibus habito, *de parentibus*, vt ita dicamus, *renutricandis*. *Lex Pelargica.* Sed quas nos, rogo, mortalium aut naturæ ipsius leges curiosiùs vestigemus, cùm in sacris literis, post tria illa de diuino cultu præcepta in Decalogo contenta, primum rerum humanarum decretum à summo Deo sit, Parentes venerari? quæ doctrina apud Hebræos primùm popularibus literis mandata est, vt omnibus esset in promptu fugiendorum, expetendorúmque notitia. Identidem verò nos *Hom. Ili Δ.*
C admonent diuinæ literæ, vt si diuturniore vita frui cupimus, & patrem, & matrem cum primis honore prosequamur. Vnde senariolus ille dictitatus in scholis,

> ἱκανῶς βιώσεις, γηροβοσκῶν ὐτὰ γονεῖς,
> Οὐδὲ τεκοῦσι
> *Diu viues, senectam si parentum nutrias.*

Quam sententiam Homerus ita sibi surripuit:

> Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε μινυνθάδιος δὲ οἱ αἰών.
> *Et quoniam charis nunquam genitoribus æquum*
> *Reddidit officium, immatura est morte peremptus.*

Cæterùm Athenienses eos tantùm filios huic legi addictos voluerunt, qui vel disciplinis, vel honestis artibus fuissent à parentibus instituti: qui verò negligenter educati essent, nihil eos parentibus debere. In hanc sententiam Boëtius historiam recitat minimè contemnendam, libro de Institutione scholastica, de eo qui malè à patre institutus, cùm post multa & enormia scelera per patris indulgentiam perpetrata: traheretur ad crucem, accersito ad se patre, quasi pietatis officio veniam actæ per flagitiia vitæ petiturus, dum osculum se ferre simulat, ei nasum dentibus amputauit: memorabili nimirum omnibus exemplo futurus, educationem esse, quæ vniuscuiusque vitam instituat, & siue boni, siue mali euaserimus, vni illi acceptum ferre nos debere. *Historia de puero malè instituto.* Neque obiiciat quis, ingenium vnicuique suum in vtero matris ipsius attributum, cùm vel in brutis animalibus Lycurgus, concione super liberorum institutione, rationéque legum ferendarum habita, ostenderit ex duobus catulis, quos ab eiusdem matris vberibus subductos, in syluis alterum, in culina alterum educandos curauerat, qui aliquantulùm adoleuissent, in media concione simul emissos, ad patinam hunc in medio positam,

ad Leporem illum, qui statim emissus erat, insequendum accurrisse, atque hoc illud est quod apud Horatium legimus: D

Horat. epist. 3 lib. 3.

--- Venaticus ex quo
Tempore Ceruinam pellem latrauit in aula,
Militat in syluis catulus.

In senes impietas.

At quanto magis honorandum est ingenium Ciconiæ, eo magis damnandum est humanum genus, cùm satis olim celebres ciuitates eò impietatis ferantur irrupisse, vt senes quicumque sexagesimum ætatis annum excessissent, de ponte in subiectum profluentem deiicerentur, aut, si fabula est, tam perdito fuisse quemquam ingenio, qui rem vsqueadeò abominandam commentari sit ausus. Vtcumque, fabula inde ansam cepit, quòd aliquando senes eius ætatis Romæ in Senatum ad ferenda suffragia non admitterentur. In Comitia verò per pontem, qui colliculos duos iungeret, transitus erat, qui verò prohiberentur, eò accedere, Depontani appellabantur. Sed vt manifestas fabulas, bona Festi & Erasmi venia omittamus: alij lege longè iniquiore sanxerunt, ea ætate senes mortis inter se certamen inire vt inutilis, quod illi censebant, ætas facesseret, victúsque necessaria & iuuenibus, & adultis viris largiùs suppeteret, quod moris in Iulide Cô insulæ vrbe Menander fuisse notat, vt apud Stephanum legitur. Menandri verò versus qui superant, ita legi debent:

Festus Pōpeius ex Sisinnio capitone.
Eras. Chil. centur. 5. prouerb. 37.

καλὸν τὸ κήον κομιμὸν ἐςὶ φανία,
ὁ δυνάμθρ© ζῆν καλῶς, ὁ ζῆ κακῶς.
Lex pulchra Ceæ ciuitatis Phania,
Cui læta non est vita, ne tristis fiet,
Ferro iubentur præsecare incommoda.

Vltimum hoc, quæ legis sanctio est, apud Stephanum non habetur: sed ex historia omninò subiungendum. E

IMPIETATI PRÆLATA PIETAS.

Auctor Suidas.
Aegyptiorum documentū memorabile.

IN piscium Commentario, cum Hippopotami significata recensere-mus memorabile illud Ægyptiorum documētum recitauimus, quo illi sceptra regia in summa parte Ciconiæ capitibus insignita faciebāt, fluuialis Equi vngulis in imum appensis, ex eo innuere volētes, amplexandam, colendam, suspiciendámque esse pietatem, gratúmque animum ingrato præferendum: impietatem verò, cuius hieroglyphicum est Hippopotamus, [illegible] fundandam. Amphibium enim animal hoc patrem solet de matris coitu, quem affectat, malè multare. Id sceptri in ahenea Bembi tabula ita habetur.

DE MEROPE.

Lib. de natura animal.

SVNT qui Meropem etiam in hoc statuant significato, cui pietatem eandem in parentes Aristot. attribuerit. Eam Ælianus omninò in Ciconiarum genere posuit esséque in parentes ea nutricandi pietate, vt eorum senium haudquaquam operiatur, quibus pientissimam educandi curam impendat, sed quamprimùm volare cœperit, spontè animum ad necessaria parentibus subministranda conuertat: quapropter eam auium iustissimam appellauit. Figuram eius apud Simeonem quendam Antiochenum, qui multa de animalium vi medica conscripsit, ita traditam inueni. Meropi animali volatili pectus esse accipitrinum, ventrem albicare, tergum & apicem auro similes, genas candidas, rostrum magnum indéque nomen consecutam, quòd procliuis admodùm sit ad contrahendam cum humano genere amicitiam. Homines enim μέροπας appellare præcipuè Homericum est. Sunt qui Gangrenam eam vocent. Id verò insigne est in eius ingenio, vt paritura huc & illuc transmigret identidem, vt ita fallat, neque facilè partus eius deprehendi possit. Verum enimuerò diuersum hoc Merops habet à Ciconia, quòd cunabula in terra facit, corporis grauitate sublime petere prohibita, in specu itaque nidificat, sex pedum defossa altitudine: quod & de Cassita fabulosè perhibetur. At Ciconia nidum in altissimarum abietum verticibus ponere comperitur, quamuis quónam è loco venirent, quòve se referrent Plinianis adhuc temporibus incompertum erat. Sed quantum ad regium illud sceptrum pertinet, Plutarchus hoc de Grue sentire videtur, opusculo cui titulus: *Quænam sint prudentiora animalia, terrestria an aquatica.* Gruem enim facit fluuiali Equo oppositam, ea qua de superiùs causa dictum est. F

Meropis figura.

DE CVCVPHA.

[illegible]LIPPVS ille, qui fragmenta quædā ex hieroglyphico literarum Ægyptiarum interprete, cui Horapollinem nomen faciunt, satis curiosè collegit, & Græco sermone scripta posteritati commendauit, Cucupham quandam nominat in huiusmodi pietatis significatum. Nomen

Nomen mihi, vt ingenuè fatear, nondum cognitum vocabuli nouitate: siue potiùs ea Cicuma sit,
A quæ & ipsa parentum curam suscipit,& à Latinis inter Ciconiarum genera recensetur. Sedenim, in his facilè sum iis,qui certiora compererint,acquieturus.

GRATVS ANIMVS.

SED vtcumque,gratum animum is per eius alitis hieroglyphicum significari dicit apud Ægyptios: propterea quòd vnũ hoc animal (ita enim illic habetur) ante alia omnia genitoribus senio confectis eodem modo gratiam rependit,quo ales ipsa fuerit educata:in eodem enim loco vbi fuerit à parentibus enutrita, eis nidum parat, pennas vellicat inutiles,eóque cibum importat (τςόφας enim in manuscriptis codicibus antiquis,nõ πςύφας, legitur) idque quoad resumptis pennis ipsi sibi sufficere queant. Atque hæc est, quam ait in sacris sceptris prærogatiuam habere. Apud Suidam in Reciconiandi prouerbio, vt nouo vocabulo verbi Græci proprietatem explicemus, nimirũ legere est,in eiusmodi sceptris πέλαργον adsculpi, quæ dubio procul Ciconia est. Atque ego animaduerti quibusdam in numis huiusmodi sceptri speciem Ciconiæ capite insignem esse.

Cucuphæ in genitorẽ pietas.

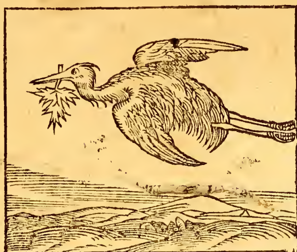
Reciconiare.

VERNVM TEMPVS.

HABETVR & tepidi temporis hieroglyphicum Ciconia: quippe quæ adueniente hyeme in tepidiores regiones transmigrat, verno verò tempore nos inuisit: quare Petronius eam felici
B compositione Exulyemem vocauit. Hinc in æstatis pictura Ciconiam nonnulli addidère, quando constat eam ex erraticis auibus æstatis aduentum esse.

Exulyems.

MVNIMENTVM AB INSIDIIS.

INVENIO & munimentum ab insidiis atque veneficiis, per Ciconiam platani folium gestantem significari: ea siquidem huiusmodi folio nidis imposito,editis ouis ea ab Noctuarum iniuria defendit. Compertum enim est, si Noctua ea contigerit, fascinari: incubationem quippe omnem, ac si oua essent subuentanea, irritam fieri, quod obseruauit Ælianus. Nouit verò Ciconia amuletum id, vt eò non accedat Noctua, vbi platani folium fuerit.Quid enim commune esse potest aliti lethali,cum arbore geniali?Vel eam inesse folio vim dicemus, vt ab eiusmodi fascinatione valeat oua liberare.

Platani folium gestãs Ciconia, quid.

MEDICINA.

QVOD si Ciconiam ore tenentẽ origani ramusculum quis figurarit, hieroglyphico eo medicinã sibi comparatam indicabit: nam eius herbæ pastione Ciconiæ stomachi fastidium leuant.

Quinetiam origani substratu serpẽtes fugantur Diosc. lib. 3. ca. 28.

VIGILIÆ SPECVLATIONESQVE.

IN augurali disciplina, Ciconiæ vigiliarum custodúmque vrbium signa perhibentur, propterea
C quòd ædium fastigia & acroteria plurimùm inhabitant. Hinc augurium Attilæ dederunt, futurum vt Aquileiam,quam per triennium obsederat,multísque oppugnationibus attriuerat,expugnaturus esset:visæ siquidem Ciconiæ vno impetu ex vrbe migrare, fœtúsque suos sublatos rostris per rura foras asportare, vnde ille vrbem euestigiò perituram præsagiuit ostensóque militibus augurio, expugnatione perquàm properè parata,voti compos euasit.Et,si parua ponere cum magnis licet,Patauij sub Ezelini dura dominatione,cùm iniecta esset Iordano Bonzio,viro strenuo tyrannicidij concepti calumnia, ob quam is damnatus est, domúsque eius disiecta,& à fundamentis euersa,obseruatum est paucis antè diebus Ciconiam, quæ in summa illarum ædium turri nidum struxerat, paulatim nidum ipsum auellere cœpisse, móxque eum in Manfredi Cuticelli turrim transtulisse, ibíque oua posuisse, quod casu factum credere difficillimum est.

Augurium Attilæ.

MILITARIS DISCIPLINA.

EST & militiæ hieroglyphicum Ciconia, in ea siquidem frequenter illud agitatur,qua quis ratione locum ponendis castris præcipiat, vel si maior iugruat vis, quo pacto motis castris hostem fallat. Compertum verò est huius generis alites, magno numero certo congregari loco, ex omníque prouincia omnes in vnum cogi, vt nulla sui generis relinquatur cui liberum sequi fuerit: idq; prædicta

Ciconiarum disciplina.

velut die, & ſiue diſcedant, ſiue adueniant, etiam obſeruantes fallunt, quòd nocturnis vtrumque temporibus aggrediuntur. Quid quòd & concilia inter ſe in concionis molem agitare eas obſeruatum eſt? vt in Come Pithonis parentibus Aſiæ campis congregatæ inter ſe commurmurant: támque ſeuerè diſciplinam hanc exercent, vt eam quæ nouiſſimè aduenerit, lacerent, atque ita cæteris negligentiæ caſtigatæ admonitis, caſtra ſubito volatu mouent, & vnanimi profectione commeant. D

HOSTIS PROFLIGATVS.

PRIMVM verò illud optimi eſt Imperatoris munus, vt hoſtes longè à patriis ſedibus ſummoueat. Serpentem loco ſuo belli & ingruentis calamitatis eſſe ſignum, multis oſtendimus argumentis: atqui nullum animal contra Serpentes acrius, neque aſſiduè magis dimicat, quàm Ciconia, quare honos illi Serpentium exitio habitus, capitaléque fuit pleríſque gentibus, ſi quis Ciconiam occidiſſet, pœna eadem legibus ſtatuta, quæ homicidis, quod Theſſalos religioſè admodùm obſeruaſſe, tradit Plinius, & plerique alij. Et apud Stephanum de vrbibus legas, Θεσσαλία ἐν ταύτῃ οὐκ ἔξεστι πελαργοὺς κτείνειν, τοὺς γὰρ τῆς χώρας ὄφεις ἀναιροῦσιν. Id quod notatum volui, ne quis Πελαργοὺς legeret, vt in vulgatis habetur exemplaribus. Vnde fortè factum, vt dum illi vtili hac de cauſa parcitur, prohibitum ſit eam menſis inferre: non aliter quàm Bouem olim occidere atque ciuem, eidem ſubiiciebatur ſupplicio. Sed veluti neque Boui perpetua fuit immunitas, ita Ciconiæ in culinam & ipſæ raptæ, in quo tamen hoc illi acceſſit honoris, vt cùm delicati alij cibi plurimùm ab hoc, vel illo ganeone priuatim conquiſiti laudatíque fuerint, vna Ciconia edicto Prætorio epulis inferri meruerit, de quo Flaccus in Gallonij gulam, qui acipenſerem tantùm approbabat, ita ſcripſit:

Theſſalorũ lex.

Ciconiæ in epulis datæ.

In Sermon.

> ---- *Quid tum Rhombos minus æquora alebant,*
> *Tutus erat Rhombus, tutóque Ciconia nido,*
> *Donec vos author docuit Prætorius.* E

Nam Ruffus quidam vir Prætorius, vt apud Porphyrionem legimus, quidam Aſellum dicunt, inſtituit, vt Ciconiarum pulli mandarentur: íſque mox repulſam in Prætura paſſus, huiuſmodi ſcazonte prociſſus eſt:

> *Ciconiarum Ruffus iste conditor,*
> *Hic & duobus elegantior Plancis,*
> *Suffragiorum puncta non tulit ſeptem:*
> *Ciconiarum populus vltus eſt mortem.*

Cornelius Nepos, qui principatu Auguſti obiit, cùm ſcriberet de ſaginandis alitibus, Turdóſque paulò antè captos ſaginari monuiſſet, addidit: *Ciconias magis placere quàm Grues*, quamuis longè ſecus humanum mox palatum indicauit: nam Grues inter primas, Iouij etiam noſtri iudicio commendantur.

IRRISIO.

PRÆTEREVNDVS non eſt Perſianus locus, per quem Ciconiam illuſionis & ſuggillationis ſignum haberi dicimus, vbi dicit:

> *O Iane, à tergo quem nulla Ciconia pinſit.*

Ad id ſcilicet reſpiciens, quòd petulciores homines cùm quempiam ludibriis inceſſere aggrediuntur, ſoleant digitis in vnum adſtrictis exporrectíſque, quaſi Ciconiani roſtri ſpeciem reddentes, identidem pinſando abeuntes eludere: qui mos in Principum aulis frequentiſſimus. F

DEVS.

ADDEMVS & illud, poſſe etiã hieroglyphico Dei Ciconiam ea ratione figurari, quòd his alitibus non ineſſe linguam obſeruatum, ideóque earum vocem murmurationi potiùs eſſe ſimilem, quàm clangori. Nam & Crocodilum ea de cauſa Dei ſimulachrum Ægyptij ſtatuebant, de quo ſuo dictum Commentario: elinguis enim omninò eſt Crocodilus, idq́; tam ſignificat Deum tacito omnia ſilentio perficere, quàm non debere nos ſuper eo loqui, quem nulla queat humani vis ingenij ſatis admirari.

Ciconia & Crocodilus elingues.

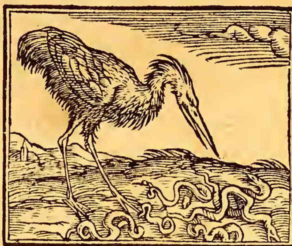
ANIMVS DIVINIS INTENTVS.

NEQVE verò minori obſeruatione dignum illud, quòd purum animum, ſupra terrenas fæces elatum, & diuinarum tantùm rerum meditationi deditum, per Ciconiam hieroglyphicè ſignificant ſacræ etiam noſtrorum literæ. Faſtigia enim apicéſque rerum ſemper quæritat Ciconia, quique Hebraicam ſequuntur lectionem apud Pſalmographum, quod vulgò legitur: *Herodij domus dux eorum*, ij reddunt, *Ciconiæ domicilium abies præbet*: vel, *Ciconia nidum ſuum ponit in abiete*, arbore ſcilicet ſupra reliquas verticem attollente. Quod quidem ex Hebræorum diſciplinis memini, te Pater ampliſſime, pro concionibus declamitare: nidos ſcilicet eius alitis in excelſiſſimis abietibus poſitos oſtendentem, multa ſuper ea ex vndecimo Leuitici capite, octauo apud Hieremiam quinto apud Zachariam, & tertio ſupra centeſimum Pſalmo memorantem præcipuè: verò trigeſimonono Iobis locum

Pſalmo 103.

A locum declarantem, qui nō intellectus, longè alienum habeat sensum, quàm plerique interpretes opinati sunt. Quædam enim ibi enumerantur animantes, præcipuè autem aues, in quibus multa, in primísque manifesta atque clarissima apparet prouidentia, inter quas Hassida ista tua est, quam nostram esse Ciconiam (id enim rectè memini) contendebas, de qua dictum ab Iobe: *Num illa relinquit humi oua sua, vt quæ puluis excalfaciat, pes opprimat, fera calcet?* Quem locum interpres tuus enarrans, ait nequaquam ita esse, sed Hassidam auem vt clementissimam, ita & prudentissimam, eminentissimis in speculis arboribúsque montiúmve aut ædificiorum apicibus nidificare, humo humilibúsve locis minimè credere, animalium accessum, omnésque fortunæ casus inaccessæ altitudinis altissimo consilio cauere: quamuis Latinus interpres, oua eam humi relinquere tradiderit. Velle verò Theologos, quos enumerabas, multa inesse Ciconiæ diuina lumina, omnium supremum, quo maximè dando clemens appareat Deus. Nasci præterea plerásque, imò innumerabiles animas tantæ lucis fastigio ineptas, raras admodùm aptas: propterea quòd corpore mortali obtectæ sunt, cuius si quando obliuiscātur, gradum illum eminentissimum, vt astrum proprium, semper ante oculos habituræ sunt, ita vt nidum illum antiquum agnoscant, quæque inferiora illo sunt, contemnant & aspernentur. *Iob cap. 39.*

VOLVPTATVM ET MALORVM AFFECTVVM DISSIPATIO.

HABET & hoc Ciconia commune cum superis, quòd, vti dicebamus, bellum illi assiduè cum Serpentibus est: quod quidem animantium genus ita prorsus terrestre est, vt humi repat, humi semper vel adhærescat, vel in abditissimas se terræ late-B bras occultet. Ita animus qui mortalium delicias auersetur, terrenósque affectus humi propemodùm obuolutos longè summoueat, & penitus amoliatur, per hieroglyphicum huius alitis, quæ Serpentem dilaceret, aptè significabitur. Serpentem verò inter alia significata petulciorum voluptatum, molliúmque illecebrarum symbolum esse, plerisque locis toto hoc opere declaratum est, suo verò Commentario plenissimè. *Ciconiæ bellum cū Serpentibus, quid.*

ANIMVS AD HVMILIA DELECTVS.

AD hunc itaque modum Ciconiæ nidulantur: sed si super ea vnquam mentio sit, quòd humi oua deponat, alterius significati gratia confictum, quasi rem ab ingenio suo alienissimam aggrediatur: eritque Ciconiæ humi oua deponentis hieroglyphicum, animus ad humilia deiectus. Aliqua est omninò anima talis, atque vtinam non innumerabiles huiusmodi reperirentur, quæ, licèt totæ in res diuinas vergant, totæ assurgant, totæ humanas res contemnant, totæ diuinis aspirent, quadam tamen vulgarium animarum labe contagionéque fit, vt cum aliis mortalibus versentur, eorúmque curas inanissimas in necessariis parandis, in periculis vitandis, in familia, domo, agris, C honoribus, aliísque id genus sexcentis procurandis, imitentur. Atque ita auis cœli gratia nata, dum ad humana serpit, humi oua collocare dicta sit, & à sanctissimis naturæ suæ institutis aberrare. Memini verò & illud disputasse te, Latinorum aliquot per Hassidam, Cassitam interpretatos, fabuloséque Gellium fabulam commentum de nidificatione in agris & in segetibus, sed eum apologum, non historiam scripsisse: dicebásque Latinos nostros, vnà cum Græcis, quippe qui sint ad diuinos sonos soli barbari, cùm sacris literis careant, aspirationem grauem in c literam mutare solitos, & pro filio Noa, Ham, scriptitare Cham: pro Ahab, Achab: pro Ohozia, Ochozia. Et Blondum in asportando D. Marci corpore Suum tergis operto, exclamatum scribere, *Cancir Cancir*, ab iis qui Alexandriæ custodes erant, cùm Hazir Arabum lingua enunciassent, quæ vox Suem sonat: esse verò Arabum linguam Hebræorum linguæ non absimilem, & hos, & illos æquè suillam abominari, manifestum est. Qui quidem error à quodam nostri temporis nouo interprete, omnibus diuinarum institutionum ex historiæ tam veteris quàm nouæ libris, suprà quàm dici possit, auctus est. Sed hæc alij viderint. Nos quæ ad alitis significata spectare videbantur, quæque ad rem ipsam attinerent, ita vt vides, qua potuimus cura, collegimus: *A. Gellius lib. 2. ca. 29.* *Affinitas linguæ Arabicæ & Hebrææ.*

Ne tua dicta vagis nequicquam credita ventis,
Effluxisse meo fortè putes animo.

Hæc demum est illa Ciconia quam per literas apponi tibi iusseras, Pater sapientissime: insipida illa quidem futura, nisi aromatibus ex Arabia illa tua petitis, largéque superfusis, commendationem aliquam acquisierit. Sed iam reliqua huius generis aggrediamur.

D

DE IBI.

DE Ibi nunc dicere consentaneum est, quæ quidem omninò est Ciconiæ species, excelsa ea quidem, rigidis cruribus, procero rostro, multò tamen alia quàm nostra. Atque eædem in Ægypto duplici genere distinguuntur: sunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. Candidæ apud Pelusium tantùm non sunt, cùm in reliqua tota Ægypto habeantur: ideò verò candidæ appellatæ, quia capite sunt & collo penè candido, reliquo tamen corpore nigricante. Nigræ contrà apud Pelusium tãtùm, in cætera Ægypto nullæ. Sunt verò hæ nigræ totæ cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco. Sed quæ candidæ dicuntur, pedibus sunt humanis propè similibus, & graciliori capite.

ÆGYPTVS.

Q. C. Mary numus.

QVÆ quidem geminæ species in Ægypto tantùm repertæ, argumentum dedêre, vt Ibes geminæ pro Ægypto ipsa figurarentur: vtpote quæ ei tantùm regioni familiares & propriæ essent. Eas in huiusmodi significatum passim in obeliscis videas. In numis verò Q. C. Mari, obseruauimus Ibes Elephanto adhibito: earum quippe regionum hieroglyphica, quas ipsi ditioni Romanæ subiecissent, aut in quibus æternæ memoriæ aliquid dignum effecissent. Sunt verò aues hæ ita Ægypti propriæ, vt extra eam regionem viuere nõ possint, asportatæq; ocyssimè moriantur. Est alia ratio, cur Ægyptum hieroglyphicè significarent Ibes nempè cùm ea regio Delton, à Δ Græcæ literæ figura nuncuparetur, eam cum Ibibus similitudinem habet, quòd alites hæ literam eam incessu pedum, interstitio ad æquales trianguli lineas diducto, figurare videantur, idémq; rostrum patefactum signat: ποιεῖ γὰρ τῇ τῶν ποδῶν διαστάσει πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τὸ ῥύγχος ἰσόπλευρον τρίγωνον.

Ægyptus Delto dicta.

E

COR.

Ibis pōdus.

QVONIAM verò Ibis Mercurio in primis dedicata erat, qui totius cordis & sermocinationis dominus habebatur, hales ea cordis hieroglyphicum proponebatur: nam & alibi cor in thuribulo positum, Ægypti habere significatum ostendimus. Verùm alia ibi ratio. Quod verò ad Ibin pertinet, auis ea simulac nata est, si perpendatur, duas æquè drachmas ponderat, Plutarcho referente: quod vtique pondus est par cordi nuper nati pueruli, τὴν γὰρ ἶβις φασιν ἐκκολαφθεῖσαν εὐθὺς ἕλκειν δύο δρ[illegible]ρτι παιδίου γεγονότος καρδίαν. Medici verò causam aliam adducunt: quia scilicet suapte natura Ibes cordi mirificè conferant, de quo apud eos locupletiùs. Sed enim super hoc in Accipitre plura.

SALVBRITAS.

Cur Ibes salutis simulachrum. Nēpe clystere.

EADEM, quia medicamenti genus quod in maximo ad salubritatem vsu est, commonstrauit, rostri aduncitate per eam partem se proluens, qua reddi ciborum onera maximè salubre, & in primis necessarium est, eo illa gestu figurata, salubritatis apud Ægyptios hieroglyphicum fuit. Eo autem præsentaneo remedio cùm vulgò vterentur Ægyptij, euenit, vt postquàm eius vtilitas vniuerso terrarum orbi communicata est, dictitatum sit, in Ægypto omnes esse Medicos: quod ab Homero sumptum multi posteà vsurparunt. Accessit huc ciborum abstinentia, succorum herbarúmque non incuriosa cognitio, de quibus licèt alij multa, plurima tamen Ægyptij deprehendêre, institutúmque apud eos, vt singulorum morborum singuli essent medici: vnde Medicorum illic coaluerit multitudo. Alij eam afferunt causam, cur Ibes salutis simulachrum essent, quòd ex Arabia in Ægyptum volent alatæ Serpentes, quibuscum Ibes certamen ineunt, Ægyptiósque ab earum iniuria defendunt. Earum verò Serpentium alæ minimè pennatæ perhibentur, sed Vespertilionum alis perquàm similes, glabra subtilique membrana quadam insignes. Nota est historia, quemadmodum Moses florente iam ætate, vt Iosephus memoriæ prodidit, Ægyptiorum copiis aduersus Æthiopas hostes infestissimos profecturis, dux à Pharaone, ita oraculo præmonẽte, electus, quia is per loca magna vi Serpentum occupata ducturus erat, vim Ibidum ingentem papyraceis instrumentis in arcarum speciem contextis inclus[illegible], incolumémque ita exercitum earum alitum ope, præsidióque ad hostes traduxerit.

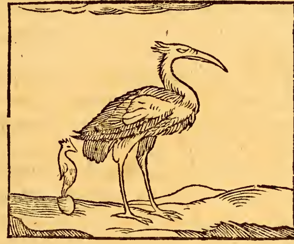

F

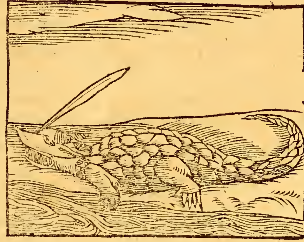
Aliquantū tamen suspecta.

MALVM EX BONIS INITIIS SVBSECVTVM.

A PERNICIEM aliquam ex inſtitutis optimis ſanóque conſilio ſubſecutam, Ægyptij ſignificare ſi voluiſſent, Ibin & Baſiliſcum facere conſueuerunt: ſiquidem ex Ibidis ouo Baſiliſcum naſci, plerique veterum tradiderunt. Cauſámque inſuper eam Philoſophi afferunt: quòd auis ea multiuora ſit, & Serpentum venenatorumq; genus omne abliguriat, quorum virulenta putredine oua ipſa prædita, animal id pernicioſum efficiant. Ægyptij ſanè cùm Ibin alioquin egregiè colant, oua tamen eius, ne quid tale progeneretur, inuenta frangunt. *Ortus Baſiliſci.*

INEFFICACIA VOTI.

DESIDEM ac adeò eneruatum hominem, vt nulla in re ſibi ſufficere poſſit, fruſtráque omnia tentet & aggrediatur, neque vllius rei compos per ſummam ignauiam euadat, hieroglyphicè ſignificare ſi vellent, Crocodilum Ibidis pennam in capite geſtantem effingebant: compertum enim eſt, animal id ad rapinam & impetum alioqui promptiſſimũ, ſi penna Ibidis demulceatur, ita obtorpeſcere ac debilitari, vt immobilis reddatur, omnem priſtinę rapacitatis violentiã obliuiſcatur, tanquam B aliqua faſcinatione ſit repentè demutatus. Quinetiam Serpentum genus omne reddi immobile, penna huiuſmodi ipſis iniecta, ex Democrito tradit Florentinus libro de re ruſtica. *Pẽna Ibidis*

VOCALIS PRIMA.

ERAT & Ibis auis primæ literæ ſymbolum: ſiquidem Plutarchus ait Mercurium, qui primus literas Ægyptiis communicauit, Ibin primam eſſe literam voluiſſe. Sedenim ipſa quoque literarum elementa non apud Ægyptios tantùm, ſed etiam apud Græcos Romanóſque hieroglyphicum aliquid habuêre: vt, A indicium erat abſolutionis, C condemnationis, N verò & L, comperendinationis, per quam non liquere ſignificabant. Vniuerſi enim iudices, vt Pedianus ait, in ciſtam tabellas ſimul coniiciebant ſuas, ſingularibus literis ſignatas. Interdum etiam ſententiam ſuam, cur quis damnaret, aut cur abſolueret, perſcribere conſuerant.

DE DAGNIDE.

INTER Ægypti aues celebris eſt Dagnis, ab infeſta mordacitate ita nuncupata: δάκνω enim mordeo eſt.

EBRIETAS.

PER eam ſupra coronam aliquam ſtatutam, ebrietas ſignificabatur: eas enim volucres Ægyptij in ſympoſiis, quibus redimiti eſſent coronis aduincire ſoliti ſunt, vt aſſiduè morſiunculis vellicando cantitandóque, potantes dormire non permitterent.

C

DE GRVE.

GRVVM ſignificata in poſtremis minimè habenda ſunt, quibus multa cum humana diligentia, rectéque regendæ familiæ ratione, communia ſunt.

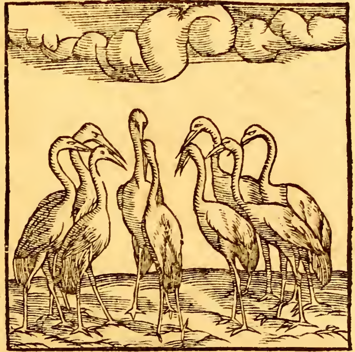
CVSTODIA.

SED illud in primis referam, quo exercitus ducem ab hoſtium inſidiis ſe cuſtodientem ſignificabant. Proponebant quippe Gruem vigilem, hoc eſt, lapillum pede ſuſtinentem: illæ enim excubias ordine ſuo tota nocte diſponunt, lapillúmque ideò prenſant, vt laſſatis ſomno decidens indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite ſubter alam condito, alternis pedibus inſiſtentes. Philippus ille, qui breuiſſima Hori Apollinis lemmata in Græcam linguam traduxit, loco hoc γρηγορῦσαι κατ' ἄρδινοις, Romano vocabulo, tunc à Græcia cum imperio recepto, vſus eſt. Harum alitum vigilantiam imitatus Alexander Macedo, ſi quando peruigilandum eſſet, ne ſomni violentia opprimeretur, vas aheneum prope thorum adſiſtebant, ſupra quod brachium exporrigebat, p[illegible] vt Ammianus Marcellinus ait, argentea manu complexus, quæ ſi quando ipſe ſomno vinceretur, elapſa, *Vigilantia Gruum. Eadẽ Plin. lib.10.ca.23. ad verbum.*

sonoro strepitu somnum abrumperet. Sed enim idem author Iulianum Cæsarem absque pila, vel in- D
strumento alio, quotiens & quantum voluisset, euigilasse profitetur.

DEMOCRATIA.

Ex eo verò collegio, quod Grues celebrant inter se, nonnulli dicunt democratiam hieroglyphicè significari: cum pluribus enim consultandum, si quid rectè fecisse voluerimus, & felicem rebus nostris successum optauerimus: Æsymnio Megarensi honestissimo loco nato, dum super hoc consulta posceret, respondisse Apollinem Delphicum ait Pausanias: referret ad multos si gerere quid feliciter vellet: plurimorum enim sententiis auditis, facile est quod optimum sit discernere. Ea de causa Megarenses, ne vllam interpretandi oraculi occasionem amitterent, vel quidpiam quod intelligi potuerit præterirent, comitia ad heroum sepulchra habere deinceps decreuêre: nam plures esse mortuos manifestum. Sanè quidem apud nostros: consensus vnióque partium in eandem sententiam aut rem, Latino vocabulo formam ab ipsis Gruibus videtur accepisse, vt inde CONGRVERE, pro CONVENIRE dicamus.

Nunquam enim se segregāt, siue cum volant, siue cū pascunt.

PRVDENTIA.

Si autem volantem Gruem cum lapillo pinxissent, hieroglyphicum id prudentiam significare dicebatur. Ex probatissimis enim authoribus didicimus, Grues, dum in sublime volant, lapillum ideò gestare, vt lapsu illius explorent, supra terrámne an mare volitent, quod intelligunt ex sono, ac proinde considendúmne, an vlteriùs procedendum sit. Maximus Tyrius causam aliam memorat lapilli assumendi. Nam quoniam in volatu fluitare videntur instar nauis, quam agitent impellántque vndæ, suæ sibi consciæ imbecillitatis, antequàm volatui se credant, lapillum rostro suscipere, quo vnaquæque earum, veluti firmamento vacillaturi volatus vtatur, eámque habeat salutis suæ custodiam. Atque hoc est quod apud Solinum legas, Grues harenam deuorare, sublatísque lapillis ad moderatam grauitatem saburrari. Quarū prudentiam cùm Deucalion non ignoraret, eum à diluuij clade seruatum aiunt Gruum beneficio: hunc enim Pausanias ait ad superuolātium Gruum clangorem enatasse, atque ideò mentem, in quem demùm euasisset, Geranium, in harum alituum honorem, appellasse. E

Hæc à Plinio, vbi superius.

Sed & apud Plinium d. ca.23. lib.10. Nā Grues Græcè γέρανοι.

SVBLIMIVM RERVM INDAGATOR.

Qvòd si absque lapillo volātem Gruem figurassent, hominem sublimium indagatorem & eorū quæ terra procul, & à materia remota sunt studiosum significari volebant. Ipsa enim præpes altissimè volat, vt longè lateq; speculetur. Quòd si subsidere nubes infrà despexerit, nunquam ad terram se demittit vsque adeò tempestates, & ventorum procellarúmq; motus summo studio declinat: vtpote quæ sit quietis amantissima. Si verò acciderit vt in tempestate aliqua deprensa sit, confestim ad terram se confert, atque humi potiùs quiescit. Quòd si quàm in alitem Plotinus hominem transmutari dixerit, qui absque sapientia sublimia tractauerit improbiùs, cùm nullam ille speciem ponat sublimis huius volatus, nempè Gruem ipsam ex Plotini sententia commodè pinxerimus. F

Prudentia Gruum maxima.

PERSEVERANTISSIMI MORES.

Pvlcherrimvm & illud est, quòd alij excogitarunt: hominem qui cum ætate mores minimè commutauerit, sed eodem semper ingenio perseuerauerit, per Gruis pennas indicare. Reliquarum enim auium pennæ per ætates fere omnes mutantur, nigrescereque in senecta perspiciuntur, sed Gruum eodem semper colore perseuerant.

ORDINIS OBSERVATOR.

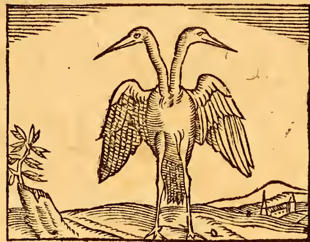
Qvinetiam in moribus eadem propositi constantia consideratur, cùm Grues in volatu ordinem pertinacissimè seruent. Quare Palamedes apud Philostratum, Vlysși obiicienti literas, non ab eo sed à Gruibus inuentas, respondet is Grues quidem, quod ad literas attineat, nihil adinuenisse, verùm ad ordinem, quem nunquam Vlysses seruare didicisset, earū curam referri. Vlyssem enim aiunt, quotiens in bello aut Hectori, aut Sarpedoni, aut Æneæ obuiam fieret, ordinem deserere solitum, & ad imbecilliora declinasse.

LABORIS TOLERANTIA.

Indefatigatvm verò laboribus hominem significantes, alas vel pedes Gruum in manibus eius statuebant: ferunt siquidem, nō lacessere vllo labore, qui neruos ex alis aut cruribus Gruis habeat.

A FERACITAS.

IN ostentis, Grus biceps feracitatis indicium est. Appion enim tradit, Oenæo in Menide rerum domino bicipitem Gruem apparuisse, vberrimámque eo anno annonam in Ægypto fuisse. Ad hæc, auem sub alio Rege conspectam quatuor capitibus insignem, lætissimumq; frugum omnium prouentum subsecutum.

VER ET HYEMS.

SVNT qui per venientam Gruem, tempus vernum, per abeuntem, hyemem significari tradant: quandoquidem ea ales omninò est veris & hyemis nuncius, modò veniens, modò recedens: properea quòd calorem & frigus peregregiè præsentiat. Itaque cùm frigus ingruit, altè sublata vastum quid inclamat: cùm verò clementius est nacta cœlum, per interualla vocem emittit, & taciturna propemodùm allabitur: atque ita vel ex accessu, vel recessu, & ex earum voce, nunc veris, nunc hyemis admonemur. *Grus ver aut hyemẽ nunciat.*

DE MILVIO.

NE verò picturæ desint, ex quibus temporum qualitates indicentur, cùm æstatem Cicada, autumnalem, vindemiam Epops, brumale tempus Alcyone, ver Cuculus, Luscinia, & aliquot aliæ, aduolat huc Miluius, in huiusmodi ipse quoque hieroglyphicorum caueam includendus. B

VERNVM TEMPVS.

ERAT enim Miluius ipse quoque verni temporis hieroglyphicum, propterea quòd ales ea verno primùm tempore incipit apparere, certissimúmque sit eius nuncium. Vnde etiam prouerbium emanarit, *Miluiis procumbere:* qui scilicet pauperum sit mos, hyeme iam desæuiente, quia malè semper afficiuntur, aduentantibus Miluiis procumbere eo genuum cultu, quo Reges coli solent, vt apud Suidam legas. Aristophanes ait, eo apparente contrarium autumno tempus ingruere, adesséque tondendi opportunitatem. Nomen autem illi ἰκτίνω apud Græcos in aduentu, quòd tanto scilicet desiderio expectatus accedat. Hanc autem loci temporísque cognitionem sacræ etiam nostræ literæ per Miluium ostendunt, in quibus habetur: *Miluius in cœlo non ignorat tempus suum: Turdus & Hirundo & Ciconia tempus ipsæ quoque aduentus sui obseruauêre, populus autem meus iudicium Domini [illegible] ig[illegible]uit.* *προκυλινδεῖται ἰκτίνῳ, prouoluitur ad Miluios. Sumptũ ex auibus Aristophanis.*

LOCVPLES.

SVNT qui locupletem hominem, latísque agrorum possessionibus ditissimum, per Miluij volantis hieroglyphicum significari tradant: siquidem is dum prædam enanciscitur, spatiosissima aëris interualla vno oberrat impetu, quasi latifundia descripturus. In huiusmodi significatum Iuuenalis Satyra nona:

Tot Miluis intra tua pascua lassis.

Et Persius priùs dixerat:

Diues arat Curibus quantum non Miluus oberret.

C RAPACITAS.

SED ENIM Philosophi antiquiores illi qui doctrinam ab Ægyptiis magna ex parte mutuati sunt, deque hominum moribus per palingenesiæ figmenta disseruêre, cuiusmodi est Plato, quique cum secuti sunt Plotinus & Harpocration, Boëthus & Numenius, rapacitatem per alitem huiusmodi intelligi tradidêre, hominésque eos qui auaritiæ studuissent, promptíque semper ac parati ad imbecilliorum expilationes, & rapinas, & violentas tyrannides fuissent, in Miluios ac lupos conuerti, vt Socrates, Phædone, disputat, abiréque omnia ib ea genera opinati sunt, quorum in vita moribus similes fuisset. In Diuinis quoque literis Miluus pro grassatore prædonéve ponitur, Psalmo, vbi secundum Hebræos haberi ait Eucherius, *Milui abies domus est.* Aristophanes ad hanc alludens rapacitatem ἰκτῖνα dixit παντόφθαλμον καὶ ἅρπαγα τρέφων, *aliturus omnituum ac rapacem Miluum.* Admiratur Plinius rapacissimam & famelicam semper auem, nihil rapere vnquam ex funerum ferculis: quæ veteres erant ad sepulchra afferre soliti, persuasi scilicet defunctorum animas eundem tenere sensum, & iisdem affici voluptatibus, quæ vnicuique, dum viueret, placuissent. Addunt & aram Olympiæ, quam alites huiusmodi nunquam infestarint. Idem sacri sunt apud Britannos, non enim Miluium iis occidere licebat. *Miluus omnituus.* *Plin. lib. 10. c. 10.*

NAVIGATIO.

SVNT qui nauigationem, sunt qui gubernandi rationem ex Miluij volantis hieroglyphico significari tradant, propterea quòd multorum sit opinio, ait Plinius, didicisse homines ex Miluiis temonem nauibus immittere, quippe cùm obseruassent Miluium cauda modò hac, modò illac flexa, vice claui volatus sui cursum dirigere, natura scilicet in liquido cœlo monstrante, quod opus facto esset in humido profundo. *Pli*

PIERIVS VALERIANVS AD CORNELIVM MVSÆVM PRÆSVLEM BITONTINVM, DE IIS QVÆ PER VVLTVREM SIGNIFICANTVR,

***

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER DECIMVSOCTAVVS.

INTERROGASTI me, Præsul honoratissime, quænam illa sit Vultur mea, quam libris editis, Germani quidam ex Horo Niliaco à me Latinam factam diuulgarunt. Sed enim scias me E *olim Romæ dedisse eam videndam clarissimo Alberto Pio, Carporum Principi eruditissimo, verùm ex eius scrinio, vnà cum aliquot aliis huius notæ scriptis à nescio quo laborum alienorum suppressore ablatam, & in Germaniam asportatam. Cuius facti indicium est, quòd docti quidam viri, cùm opusculum id legissent, Hori esse arbitrati, scriptis prodidêre, Horum Apollinem de sacris Aegyptiorum literis à Io. Petro Valeriano Latinum factum. Ioannis autem Petri mihi est peculiare nomen (cur enim id inficiar?) priusquàm M. Ant. Sabellicus præceptor meus, id Venetiis in Pierium immutasset. Sed Horus Apollo à me non est conuersus, frequenter verò in scriptis huiusmodi citatus: argumenti enim huius alios etiam authores, eósque multos habui, vtcumque, ea deperdita lucubratione, alteram reparaui: abolitis enim illius reliquis archetypi toto pluteo dissipatis, hanc priori illi non absimilem informaui, quam tibi dono darem, qui aliquid ex hoc meo argumento lecturum te libenter significasti: quod quidem summæ tuæ erga me humanitati potiùs, quàm vlli studiorum meorum merito attribuerim, & tamen in iis aliquid est, vnde huiusce generis lucubrationes tibi fortè minimè displicituras mihi confingam: siquidem ego libentissimè, hanc occasione qualibet arrepta, vt hac parte videre poteris, ad nostræ pietatis doctrinam, diuinarúmque literarum interpretes me conferre soleo. Ex iis verò tam multa excerpsi, vt profiteri valeam, authorem alium neminem meo huic argumento, quòd multis iam commentariis auctum est, plura suppeditasse. Neque enim ego vnquam impurum nonnullorum ingenium approbaui, qui dum politiores haberi volunt, sacras nostrorum literas, vtpote squallorem, quod vnum obiiciunt, quendam præ se ferentes, attingere pertimescunt: sed enim in ea semper sententia fui, nullam esse lectionem quæ plus afferre possit eruditionis, quàm sanctorum hominum, qui diuina tractant, institutiones. Nam si artium ferè omnium liberalium finis denique est, vt veram edocti rationem, bene honestéque viuere adlaboremus, fateor me, quan-* F *tulumcùmque hoc studiorum genere assequi licuit, non plura, neque admirabiliora ex quibusuis disciplinarum quarumcumque magistris exhausisse, quàm ex mysteriorum, quæ ad pietatem nostram faciunt, interpretibus: siue rerum naturam, siue morum synceritatem, siue quæ ad veritatem, & Dei Opt. Max. cognitionem pertinent, inspexerimus. Sed ego imprudens, qui hæc tibi commemorem, qui tandiu, tam diligenter, tam assiduè in omnium doctrinarum lectione versatus es, quíque alios hæc per doctissimas conciones tuas, tam doctè, tam eleganter, tam copiosè doceas potius, quàm à quoquam doceri possis. Idcirco his omissis, ad rem ipsam, quam, qualiscumque sit, recognoscere cupis, accedamus.*

DE VVLTVRE.

VOLVCRVM genere nullam omnino Vulture magis admirandam inuenias: siue peculiares in eius vita, & ab omni vulgore remotos mores, siue conceptum, partum, educationémque alitis, siue excellentes quasdam ingenij dotes, siue significata varia per eam in picturis, in portentis, in dicteriis posita consideres. Neque illa quidem plebi obuia, & vnicuique exposita, sed magnis Regibus atque Diis accommodata, ipsis etiam Philosophis, ac peritissimis Theologis explorata: per huius namque simulachrum hieroglyphicúmue, annum, matrem, siue, vt apud Ammianum est, naturæ vocabulũ, mundum, intuitum aut speculationem, terminum, hæredipetam, stragem, præsagituram, miserationem, iustitiam, liuorẽ, Pallada, Iunonem, & quædam alia, veteres significabant.

ANNVS.

A

ANNVS.

QVONIAM verò ex ea præcipuum erat anni significatum, qua ratione sit id receptum, operæpretium fuerit explicare. Vultur, vt apud Ægyptios habetur, trecentos eos quinque & sexaginta dies, quibus annuum conficitur tempus ordine mirifico dipartitur. Nam cùm annum Ægyptij per tres tantùm qualitates metirentur, ver quippe, æstatem, & hyemem, quæ singula tempora centum viginti diebus constare voluerunt, ac vti Theopompus ait, hyemem Saturnum, æstatem Venerem, ver verò Proserpinam appellabant, quinque insuper dies addiderant, quos intercalares vocitabant. Vultur verò ad eiusmodi partitionem anni accommodata, cum primùm concitata fuerit ad conceptum, qui fit à vento, quinque continuos dies sine cibo & potu consumit in eiusmodi initu, natura in ventum adaperta: mox centum & viginti dies prægnans manet, totidemque diebus pullos educat, reliquos CXX. dies immunis est, suarúmque tantùm rerum satagit, neque prægnationi, neque educationi intenta. Summotis itaque intercalaribus, ad antiquorem illam rationem trahere possumus supputationem illam Xenophontis, libro qui περὶ πόρων inscribitur: vbi sex mancipiorum millia, si singuli singulis diebus obolum lucrifaciant, vnoquoque anno hos sexaginta talenta vectigalis allaturos: sic enim CCCLX. dies in vnius anni tempus videtur enumerasse. Sed ne quid, quod vel vtile vel delectabile esse possit, prætereamus, super horum quinque dierum, qui anno superant, argumento, fabella fertur: quemadmodum Rhea cum Saturno clanculum rem habuerit, idq; vbi Sol explorasset, imprecationibus deuouerit, néue mense, néue anno pareret. Mercurium verò Deæ amore captum hoc iniisse consilium, vt opem laboranti ferret: Lucinam quippe deam talorum ludo illectam detinuisse, atque ita ab sexagesimo quoque die lucem vnam interuertisse, donec dies sibi quinque comparasset, quos anno vertente certis illis temporibus elapsis, immunes, liberos, exemptósque cùm nusquam nomina dedissent, ad anni supplementum accommodaret: factúmque ita est, vt per huiusmodi dies Rheæ facultas pariundi fuerit. Hos intercalares Ægyptij habent, Deorúmque suorum adscribunt genethliaco. Ferunt verò die primo Osirim, rerum dominum futurum, editum: secundo Aruerim, quem Apollona, & seniorem Horum nonnulli vocant, tertio: Typhona verùm hunc intempestiuè, neque proprio meatu egressum, sed ex disrupto latere: quarto, Isim: quinto Nepthen, quam nonnulli finem, vel potiùs interitum, alij Venerem, alij Victoriam appellarunt. Satis hæc ad intercalares dies quinque. Quid verò sibi de diis quinque commentum velit apud Plutarchum quærere licebit. Neque verò hîc numerum illum CCCLXV. cœlorum, cuius principem Abraxam Basilidis deliramenta constituerunt, curiosiùs prosequar, ne rem tam seriam inanibus & ridiculis fabulis infarciam. Illud addam, quantum ad anni rationem pertinet, quod Vmbricio teste Plinius scribit: Vulturem oua XIII. parere, quod ad instar totidem Lunæ coitionum accipio, quæ per vniuersum annum potissimùm obseruantur. Porrò, annus etiam apud Persas in dies CCCLXV. describebatur: eáque de causa igni illi suo, quem Sacrum & Æternum vocabant, totidem sacerdotes iuuenes instituerant, qui canentes, ignem quaqua gestaretur, sequerentur.

Ægyptiaca anni dimensio, & super hoc fabula.

B

Dies Aegyptiorum intercalares,

Pl. l. 10. c. 6.

Nimirum, Ede Ignis Domine: author Maximus Tyrius.

ANNORVM CENTENA.

ANNVM itaque per Vulturem apud Ægyptios significari non leui de causa, manifestum est. Ab hoc aliud sequitur hieroglyphicum, vt per eandem alitem vel senio confectam, vel C mortuam, centum annos intelligamus: eam enim augures magna semper religione sunt obseruare soliti, ac per singulas Vultures annorum centena totidem portendi tradiderunt, duodecimq; illas quas Romulus obseruauit, Imperium Romanum ad MCC. annos duraturum ostendisse, quod obseruatum à Vectio tradit Varro, exceptum mox à Censorino, qui circiter millesimo ab vrbe condita anno claruit, quod ita postmodùm euenisse, fœda ac miserabili totius Italiæ clade, quódque acerbius est, totius literaturæ interitu, satis constat. Nam quo tempore capta est vrbs Roma, & in ciues omnes occidione, aut misera captiuitate sæuitum à Genserico, qui dolosè seruis impositis eam occupauit, anni circiter MCCVIII. ab ea condita numerantur, vt Paulus Diaconus in iis quæ addidit Eutropio, neque non Orosius recensent, penéque tunc periit Romanum nomen. Quare Vectij quadrat interpretatio, tametsi hanc Romani Imperij ruinam nonnulli properantius annis aliquot accipiunt. Sub Athalarico tamen (ita in in numis nomen eius inscribitur, non Halaricus) qui Vrbem quatuor & XL. annis anteà inuaserat, Imperatore Romano incolumi, non extinctum, sed valde attritum Imperium est. Neque sum nescius, Imperij speciem, quæ ab Augusto inceperat, in Augustulo finitam, qui metu Odoacris, qui totam Italiam sibi armorum vi subdiderat, perterrefactus, purpuram Imperatoriam spontè abiecit, maiestatémque illam deposuit, barbaro tyranno tota rerum concessa potestate, quod fuit anno ab Vrbe condita circiter MCCXXIX. à C. Cæsare DXVII. à salute nostra CCCCLXXV. Sanè dignitas hæc apud nostros, Occidentales scilicet, ad CCCCXXX. annos non resumpsit purpuram, quam omnium primus Carolus Magnus ab interitu propemodùm vendicauit. Eò verò tunc miseriæ redacta est Rom. maiestas, vt Odoacer ipse de Roma Odoacria vocando cogitarit, quò nominis etiam Romani memoria aboleretur, factúmque omninò fuisset, nisi

Vandalorũ Rege.

nisi qui meliùs aut piè magis sentiebant, persuasissent Regi, maiorem illi apud omnes gloriam futuram, Romam domitam, quàm Odoacriam instauratam. Neque verò prætereundum est, in nostrarum etiam miseriarum memoriam, quod rerum scriptores prodidêre: Octauiano etiam primo Consulatu augurium captanti duodecim se Vultures, vt Romulo, ostendisse, atque iam ex eo tempore, anno quippe vitæ vigesimo ad monarchiã aspirabat, quæ longa annorum serie ad nos vsque permanauit, si non Imperij viribus, saltem titulo tenus: licèt aliquando interrupta, in eundem tamen titulum postmodùm restituta, prout temporum vicissitudines permisêre. Quorum quidem temporum historias si perpenderimus, ad annos circiter M C C. ab Augusto, inuenimus Pontificum totiúsque Senatus decretis magnum id Imperij nomen abolitum, pérque annos multos adulterinam fuisse Imperatoris nuncupationem. Quamquam, ne tam venerabili titulo defraudaremur, aliquot pòst annis, sanctissimo Gregorij V. Pont. Max. decreto, noua quadam ratione ansa præbita est, vt ea maiestas per Electores certos conseruaretur, cuiusmodi suffragiorum ratione post Othonem, Othonis secundi filium, primus omnium Henricus Imperator declaratus. Quorum electio ita aliquando despicatui habita, vt Othocarus Bohemiæ Rex vocatus ab iis ad Imperium capessendum, vltrò contempserit, qui pluris Bohemiæ Regẽ esse existimaret, quàm Romæ Imperatorẽ atque illi tandem ad Rodolphũ Habsburgi Comitẽ, qui Magister curiæ Othocari erat, deuenêre. Sed ne lõgiùs ab instituto nostro recedamus: qualiacumque hæc fuerint, illud inter hæc obseruatione dignũ mihi videtur, ter iam hanc annorum M C C. supputationẽ, tribus in maximis Imperiis, æquo propemodùm temporis sui curriculo, insignes admodùm rerum mutationes adduxisse. Primam, à Romulo ad Gensericum, siue quis ad Odoacrem maluerit: secundam, ab Octauiano Augusto ad Fridericos: tertiam Constantinopolitanam à Fl. Constantino ad Constantinum eum, qui oppressus ab Othomano Turcarum duce, vitam & Imperium finiuit, qui etiam eiusdem nominis matrem habuit cum Imperij conditore. Nam inter duos hos Byzantij principes anni mille centum supra vnum & nonaginta decurrerant. Neque obstat, quod à Valente Mathematico inspecto vrbis horoscopo prædictum sit, Imperium id ad annos D C X C V I. duraturum, quia post eam annorum summam qualescumque fuerint Principes siue viri, siue fœminæ, à maximi tamen Constãtini institutis pendêre videbantur. Sub Turca verò longè alia Imperij forma, longæ aliæ leges, longè alij ritus superinducti. Itaque cur annorum centena per singulas Vultures significarentur, inde sumptum, quòd eas ad centum vsque annos viuere compertum est apud antiquiores, quibus adstipulatur Ambrosius. Nunc reliqua huius imaginis hieroglyphica aggrediamur.

Septemuiros designatos.

Ab hoc origo vnda domus Austriaca.

D

E

MATER SIVE NATVRÆ GENVS.

CVM ergo in genere Vulturum mas nusquam inueniatur, omnes autem fœminæ sint, vtpote quæ ex vento concipiant, manifestum est cur Ægyptij sacerdotes per eam alitem vropygio surrecto, atque ad Aquilonem verso, matrem aut naturam ipsam intelligerent: mater siquidem fœmineum est animal. Vultur enim, vti dictum, tempore conceptus appetente, quod per quinque dies illos quos suprà memorauimus, producitur natura in aquilonem, vt Ægyptij tradunt, in Eurum, vt Plutarchus, exporrecta adapertáque, ab eodem initur, non secus ac plantæ Zephyris genialibus iniri traduntur. Sed enim hîc dissimulare non possum nonnullorum imprudentiam, qui Horum Apollinem citant nouo verbo ὀργύξω, conficto, vltimóque Hori capite appellato, verba etiam infarciunt, ὅταν ὀργύξῃ πρὸς σύλληψιν ἡ γύψ, cùm in codicibus manuscriptis, iisque plerisque quos euolui, non ὀργάξῃ, sed ὀργάξῃ scriptum reperiatur: vti etiam aliquanto pòst de coëunte Vacca, cap. πῶς ἀκοήν. ἐπεὶ δ᾽ ἂν γὰρ ἡ θήλεια ὀργῶσα σύλληψιν ἤ. ὀργᾷ δὲ οὐ πλεῖον ἢ ἐφ᾽ ὥρας τρεῖς. Quæ portò de Vulture apud Horum habentur, vndecimo in impressis capite sunt, non vltimo. Perdurat verò Vultur quinque eos dies pertinacissimo ieiunio macerata, tale est eius in concipienda prole studium atque cupiditas. Neque quidẽ negarim alia etiam esse volucrum genera (ὄρνεις enim non γῦπας, in castigatis Hori codicibus legitur) quæ vel inter se si mas non adsit, fœminæ, æquè saliant, mutua libidinis imaginatione concipiant, vel, vt nonnulli arbitrati sunt, ipso puluere in naturam vi pruritus attracto, cuiusmodi sunt Columbæ, Gallinæ, perdices, Anseres, & Vulpanseres, quarum tamen oua irrita, minimeq; prolifica sunt, ad cibi tantùm vsum factẽtia, minora reliquis, ac minùs iucundi saporis: cæterùm magis humida. Tertulianus: *Gallina, ait, sortita est de suo parere, sed Vultures fœmina tantùm parere aiunt.* Oua huiusmodi, quia, vt plerique omnes asserunt, ex vento generantur, & *Zephyria* & *Hypenemia*, quasi subuentanea dicere velint, appellantur. Eos verò non audiendos dicit Aristoteles, qui dicunt, verè tantùm hæc fieri, incubatione derelicta, cùm & iuuencæ expertes adhuc coitus ea pariant. Cæterùm idem author, qui subuentanea omnia infœcunda esse vult, in quodam auium genere existere simile piscibus, spontina oua ad fœcunditatem progenerantibus, non inficiatur, quod nimirum de Vulturibus in primis fertur. Eas porrò author is quoque volare versus Austrum, atque ita ab Aquilone iniri prægnantésque fieri tradit, pérque tres annos parere, quod etiam apud agricultores Constantini legimus.

Tempus conceptus Vulturum, & modus.

F

Oua zephyria & Hypenemia.

A mus. Apud Hesiodum οἰωνοὶ interpretes aiunt: Vultures, quarum oua subuentanea sunt, absque maris copula, neque alia earum generatio reperitur. Neque desunt interpretes etymologici, qui dicant, οἰωνὸς quasi οἰωὸς, quòd οἶ@ ὠὸν sibi sit: quippè qui sine maris auxilio ex vento concipiat. In cuius quidem fœcunditatis commendationem illud addere non incongruum est, quòd non intra suum tãtùm genus ea felicitas continetur, sed proficua quadam vi ad aliorum etiam beneficium celebratur. Penna siquidem vulturina subiecta pedibus, adiuuat parturientes. Id verò quod de Vulturum huiusmodi conceptu fertur, ne quis fabulosum putet, inter quadrupedes etiam Equas aliquot ex vento cõcipere, Probus ex comperto refert, quod & D. Augustinus, diuinarum humanarumq; rerum peritissimus, affirmat, & velocissimos ex eo genere iugales apud Homerum comperies haudquaquam fabulosè dictum. Basilius Magnus ex hoc omnibus animaduersum cupit, vt cùm nostrum arcanum nonnullos homines irridere conspexerimus, quasi fines naturæ cancellosq; egrediatur, quòd fieri non posse contendant, vt virgo pariat, virginitate ipsius integra, illæsa atque intemerata persistente, cõtemplari debere nos, Deum exempla pleráque iam inde ab initio præmisisse, ex ipsaq; natura rerum semina quædam conspersisse, vnde posset vnusquisque, vbi quod alta iam mente cõceperat, effecisset, talibus mirabilibus fidem adhibere, atq; ita iis occurrere voluisse, quorum stuporíne dicam, an peruersitati, nihil quicquam aliud persuadere queas, quàm quod vel manibus attingunt, vel oculis assequuntur. Hinc ait Ambrosius, neminem subuentaneo Vulturis audito conceptu, rerum naturalium scriptoribus refragari: cùm verò virginem diuino afflatam numine peperisse audierint, risum incœptare. Tangit hoc idem Adamantius, vbi Celso respondet, duplex Almæ significatum ex Hebræorum interpretatione obiectanti. Sed enim, de intacta virgine, non autẽ de adolescentula (quod Theodotion Ephesius & Aquila Ponticus intelligendum frustrà conantur persuadere) prophetatum est priusquàm in

Nempe in Hispania.

De B. Mariæ virginitate dubitantiũ peruersitas eluditur.

B Babylona fieret populi transmigratio, hoc est, antea quàm Medi & Persæ principatum inuaderent. Reddita autem sunt hæc in sermonem Græcum ab ipsis Iudæis multùm ante tempora aduentus Domini nostri, vt nulla relinquatur suspicio, inquit Irenæus, ne fortè morem nobis gerentes Iudæi, hæc ita sint interpretati, qui quidem si cognouissent nos futuros, & his testimoniis vsuros, quæ sunt ex eorum scriptis, nunquam & hæc & monumenta Prophetarum reliqua cõburere dubitassent. Venerunt igitur in Latinorum manus Grçco sermone translati Hebræorum libri, multò antequam Romani Iudæos in potestatem redegissent, Macedonibus quippe adhuc Asiam possidentibus. Ptolemæus enim Lagi cupiens bibliothecam, quam Alexandriæ struxerat, illustribus scriptorum omnium monumentis implere, ab Hierosolymitanis petiit fieri sibi copiam vt eorum libri in Græcum sermonem transferrentur. Illi, qui tunc Macedonibus parebant, Septuaginta viros ex primoribus, & vtriusque linguæ cognitione præstantibus, ad Ptolemæum miserunt; qui veritus, ne, si inuicem consultarent, veritatem absconderent, eos omnes in singula contubernia separauit, iussitque, vt vnusquisque pro se librum transferret, eóque in libris singulis ordine seruato, opereq; perfecto, omnibus mox conuocatis, & per libros singulos interpretationẽ suam vnoquoque eorum proferente, ita omnium sententiam eandem esse constitit, ac si ab vno tantùm traductiones omnes emanassent. Neque tamen ignoro esse qui rem aliter gestam narrent, & Pentateuchum tantùm à LXX. traductum contendant, & non separatos, sed vnanimi concordia sententiam vnoquoque suam proferente: Sed ego & Irenæo, & antiquis aliis potiorem adhibeo fidem. Quare non est vt calumniatores, Almam, iam excogitent, & loco Virginis legitimi nominis, & à tot eruditis agniti, substituere contendant. Plurimùm verò (vt ad Vulturem

Immo Septuaginta duo.

C redeamus) indignatur Adamãtius, plerósque adhibere fidem Historicis Philosophísque, hæc de Vulture & aliis aliquot animantibus, quæ sine maris coniunctione concipiunt, indubitato tradentibus, & Deum negant, qui hæc in aliquot aliis animalibus facit, posse etiam in hominibus idem, vbi adlibuerit, facere. Et Græcorum plerique credunt homines primùm ex limo procreatos, nos non credemus ex dimidia humanæ substantiæ parte, iussu Dei, imò eo de se ita statuente, fieri potuisse, vt IESVS ex eo filius nasceretur? Esto igitur Vultur documento nobis, ne mysterium illud sacrosanctum, vnde vera salus, veráque felicitas nobis obtigit, fabulosum fuisse, vel minimùm quidem suspicari vnquam in animum inducamus.

MISERATIO.

AD HÆC Ægyptij sacerdotes miserationem per Vulturem femora sua rostro proscindentem, exprimebant: illa enim centum & viginti diebus, quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam longiùs prouolat, vni illi curæ intenta, ne pullos deserat, déq; propinquo tantùm quæ fuerint in promptu conuenatur. Quòd nisi aliud quicquam suggeratur occurrátve, quod filiis in alimentum paret, ipsa suis femoribus rostro vellicatis sanguinem ciet, quem filiis exugendum præbeat tanta curat charitate, ne illi victus egestate deficiant. Sanè verò factum hinc crediderim, vt maiores nostri, cùm incomparabilem prorsus Assertoris nostri miseratione, qui pro salute nostra sanguinem suum

Vulturis, Pelecani & Phœnicis erga suos amor comparatur.

Q

profundere non dubitauit, alitem hanc, non autem Pelecanum, in sacrosanctæ crucis apicem ea femorum vellicatione spectandam, popularium omnium oculis erexerint. Nam quamuis omninò per Pelecanum incredibilis erga filios amor hieroglyphico longe alio significetur, nusquam tamen apud antiquissimos rerum scriptores, qui saxum hoc euoluerunt, legimus autem aliam, quàm Vulturem, femorum suorum vellicatu pullos suos pascere consueuisse: Phœnicem tamen & ipsum vellicare femora, sed, vt suo loco disputatur, non vt eo filios alat, quos nullos habet, sed vt ex eo fuso vermiculus ille oriatur, qui mox exeat in Phœnicem. Alia verò ratione mortem oppetere Pelecanum, vt filios sospitet suos, Ægyptij tradiderunt: de quo quid illi tradiderint, suo disseruimus Commentario. D

IVSTITIA.

Vulturum innocentia.

HERODOTVS Vulturem ab Hercule pro iustitiæ symbolo habitam tradit, quòd ea iustissima omnium auium, quæ volatilibus vescantur, iudicetur eáque de causa semper apud eum magnæ æstimationis fuisse, lætaríque solitum cùm inter res agendas Vulturem aspexisset. Vultur enim nihil quod viuit attingit, nec animatum quicquam interficit, quod Accipiter & Aquilæ faciunt, cadaueribus verò contenta, nullius vnquam auis pastione pollui visa est, vt Ægyptij obseruauêre. Eadem fructus nunquam lædit nec vlla in re animali cuiquam mãsueto nocet. Quare mirum videtur quod traditum est à Dionysio, Aquilarum pullos, quorum nidus erat in Palma, quæ Tarquinij Superbi regiæ incumbebat, dum parentes absunt incursu subito à Vulturibus discerptos. Sed id videtur ea præcipuè de causa diri prodigij loco habitum, quòd cædes ea ab hoc animantis genere profecta sit, quæ in animatum animal sæuire minimè consuerit. Vtcumque, non immeritò innocentes Vultures Hermodorus Ponticus apud Plutarchum dicit: nam & ab iis quæ maximè nocere soleant animantibus, mortale genus liberant: ex volucribus enim in auxilio contra Serpentes primam aiunt esse Vulturem, corq; eius alitis habentem, tutum esse non solùm à Serpentum impetu, sed etiam à ferarum & latronum periculis, & vt aliquid omninò dicant, à Regum etiam indignationibus incolumem euadere. E

Hæc à Plutarcho, in problematis rer. antiq. Nec quidè in cadauera sui generis Plut. ibid.

DESIGNATIO.

Visu Vulturum acutissimus.

ALIA quædam ex Vulture hieroglyphica commenti sunt Ægyptij sacerdotes, ex iis quæ ab ea plurimùm fieri obseruarunt. Nam scopum, siue locum, quò quis tendere designarit, per eam alitem altè volantem expresſêre: propterea quòd Vulturem supra reliqua omnia animantia acutissimo visu præditam asserebant, atque oriente Sole occasum versus aspicientem, decedente verò ad orientem spatiosissimis quantumlibet interuallis esculentum, quod vsui suo competit, prospectum enancisci, vnóque ad id volatu, quasi sagittam ad scopum ferri. Quinetiam, vt D. Hieronymus attestatur, transmarina cadauera sentiunt. Sunt autem qui visui, sunt qui odoratui, quo sagacissimè pollent, rem adscribant: sed vtcumque hoc ab ingeniis hominum disputetur, illud satis constat, Ægyptios intuitum ea loci designatione, in remotissimas quantumlibet partes, per Vulturis hieroglyphicum significasse.

Quin triduo ante aut biduo volant vbi cadauera futura sentiunt. Plin. lib. 10. cap. 6.

TERMINVS.

Vulturum prouidentia maxima.

QVINETIAM circumscriptum terminum per eiusdem alitis picturam intelligi volebant: propterea quòd, si conflictus vsquam futurus est, locũ ipsa præscribit, vbi acies concursuræ sunt, & pugnam inituræ, quò septem antè diebus, vt Ægyptij tradunt, aut, vt alij, triduo tantùm præuolant. Hinc illud apud Plautum, in Truculento, de cœnipeta Dinarchus ait: F

Iam quasi Vulturij triduo priùs prædiuinant quo die esuri sint.

Et Callides in Trinummo Megaronidis. Sũt alij qui te Vulturium vocant.

PRÆSAGITVRA.

AB hac verò præsagiendi vi, quòd tot ante dies vbi strages futura sit præsentiunt, iidem sacerdotes Ægyptij præsagituram ex Vulturis simulachro significabant: iidémq; asserunt, consuesse priscos Reges belli tempore exploratores dimittere, qui obseruarent in quamnam exercitus partem Vultures imminerent, inde commonefacti stragem ibi futuram, vbi earum alituum grex frequentior incubuisset. Quæ quidem huiusmodi alitis prouidentia redigit in memoriam mihi, quòd Hermes Astronomus eum, qui Vulturis cœlestis afflatum ab horoscopo sortitus fuerit, sapientem & prouidum in negotiis obeundis futurum asserit, imperiúmque suum (nam & Regem fore pollicetur) valido munimine, animóque, consilio & prouidentia optimè valiturum. Quòd si priuatæ vitæ fuerit, pecuniosum omninò futurum, multos eius auspiciis bene res gesturos, magnásque diuitias comparaturos. Præter hæc etiam asserunt, futurum eum militum ductorem, cui Vultur volans in horoscopo feliciter affulserit, eundémque magnis semper negotiis deditum, honoratissima quæque modò in hanc orbis partem, modò in illam appetiturum, quo nomen in longinquas regiones extendat, populósque, ciuitates & regna extera ditioni suæ subiiciat, cui libenter omnes, tanquam Indi Augusto, inseruiant, & studiis omnibus obsequantur.

A

HÆREDIPETA.

IVNIORES hæredipetam, mortuorum quippe bona captantem, per Vulturem significari tradunt: vnde mordax apud Senecam dictum, *Si vultur es, cadauer expecta.* Huc etiam illusit Martialis epigrammatarius:

Cuius Vulturis hoc erit cadauer?

In primis verò Diuinæ literæ neque Aquilam, neque Vulturem mensis inferri volunt. Hîc Adamantius illos in iis nominari putat, qui alienis mortibus incumbunt, qui arte fraudéve testamēta subiiciunt, velut mortuorum cadaueribus inhiantes: propterea quòd his auibus semper mortuorum, ait, corporū cibus est, & ex cadaueribus nutriuntur & viuunt. Ea verò de causa profanæ sunt in Diuinis literis, vt ait Hierosolymitanus Hesychius, quòd per eas homines intelligūtur, qui rixis & bellis gaudent, vt cadaueribus, visceribus quippe miserorum, & atro sanguine depascantur, cùm minimè oporteat hominem contemplationi deditum, aliorum casibus pasci & enutriri.

Seneca lib. 15. epistolarū, epistola 96.
Profanæ in Diuinis literis Vultures habitæ.

FVNVS.

SVNT, qui Marti Vulturem dedicatam asserant, quòd diuerso ab aliis ingenio prædita, omnem viuentium consuetudinem abhorreat, studiúmque omne suum circa huiusmodi cædes intēdat, atque demùm funesta omnia hieroglyphicè significet. Sanè cùm natura omnia in sese recipiat, sitque decidentium omnium receptaculum, Vulturq́; , vti sæpe dictum, naturam exscribat, non mirum, si quæ spontè cadauera nanciscatur, tam pro naturæ quàm funeris signo accepta est à veteribus. Olim autem apud Iberos Vultures erant pro sepulchro, sicut apud Hyrcanos Canes, ob id dicti sepulchrales. De Iberis ita Sillius XIII.

B

Tellure, vt perhibent, is mos antiquus Ibera,
Examina obscœnus consumit corpora Vultur.

De his Virgilius dixit: *Alitibus linquere feris.* De his Homerus, οἰωνοῖσί τε πᾶσι. De his Octauianus Philippensi prælio cuidam suppliciter sepulturam precanti respondit, *Iam istam in volucrum potestate fore.*

Natalis Comes in Mythol. libr. 2. cap. 7.
Vultur sepulchralis.
Aen. lib. 10.

PEREGRINVS.

SVNT qui peregrinum hominem & ignotum omnibus, hieroglyphicè per Vulturem aptè significari dicant: propterea quòd multæ Vultures exercitum sequentes repentè apparere soleant, volatu semper ob raritatem prodigioso, & tamen vnde, constat nemini: quapropter eos ex diuerso orbe nobis incognitos aduolare plerique putant, argumento, quòd nemo, vt Herodotus Brysonis Rhetoris pater asserebat, nidum Vulturis vidisset. Illæ sanè in excelsissimis & inaccessis rupibus nidificant: & quamquam difficulter nidum aut pullos eius alitis videris, aliquando tamen visos tradit Aristoteles.

Ideóque nidos nemo attigit. Plin. lib. 10. cap. 6.
Negat id ibidem Pli.

CONCVPISCENTIA.

QVOD verò poëtæ fingunt eam Tityi iecur abrodentem, vt apud Maronem legere est,

C

--Per tota nouem cui iugera corpus,
Porrigitur, rostroq́; immanis vultur obunco
Immortale iecur tundens, fœcundaq́; pœnis
Viscera: rimaturq́; epulis, habitátque sub alto
Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis.

Aene. lib. 6.
Idem fere Hom. Odyss. λ.

Ab Ægyptiacis commentis haudquaquam dissimile est. Anima enim, vt Philosophi Poëtǽque veteres commentantur, in portionem rationis participem vnam, & rationis expertem alteram dispertitur. Sedenim quæ rationi adglutinata est portio, supra sensum & sensibilia sublata, quanto potest luctamine, tanquam Vulcani congressum effugiat Pallas semetipsam sibi asserere meditatur: quæ verò aliena est à ratione brutis proxima, temerè omnia vel appetit, vel concitat. Appetentis autem vim totam in hepate Philosophi plerique constituunt. Quare quòd concubitus illegitimos Tityus appetierit, iecur ab alite rodi fingitur: siue ea Vultur, siue, vt alij quidam, Aquila sit, quæ illud abrodat. Vtcumque, noctu ait Hesiodus tantùm accrescere, quantum die fuerat absumptum, propterea quòd mentis agitatio noctu præcipuè vigescit, cogitationésque & consilia noctu vndique suggeruntur. Sedenim quia dictū est, superiùs, Vulturem odoratu sagacissimo ad putredinem deferri: cogitationis inquiunt nonnulli principiū, motúsque omnis à corde proficiscitur, qui quidem est voluntatis fons, vt ex Homero & Poëtis aliis tam Græcis quàm Latinis accepimus. A corde igitur est, quòd malè habet iecur, itaque Tityus ratione hac à Vulture laceratur. Sedenim Triclinius apud Pindarum viscera Tityi à serpentibus discerpi depascíque dicit, quæ quidem est Poëtarum licentia: non in his fabulis tantùm, verùm etiam in historiis, ex commodo suo quæcumque voluerint variare.

Animæ partitio.
Idem fere Lucretius lib. 3.
Hesiodus in Theogoni.

D

LIVOR.

NONNVLLI liuorem ex hieroglyphico hoc interpretantur, eóque spectare Tityanam Vulturem in appendicibus Virgilij,

Quæ semper lacerat, comést que mentem,
Viuit pectore sub dolente vulnus:
Quod Chironia nec manus leuarit,
Nec Phœbus, sobolésve clara Phœbi.

In quam sententiam alitis huius figmentum Petronius Arbiter, Nicagoras, & Aristoxenes accepêre.

DIVINA PROVIDENTIA.

QVOD denique Vulturem nonnulli Promethei etiam cordi abrodendo applicant, Ægyptiacæ eruditioni longè accommodatius est. Vulturem enim in mundi modum considerant. Cui pictura illa etiam applicatur causa, quòd mundus celeri quadam volubilitate versetur, & cadauerum nascentium occidentiúmque perennitate pascatur: cúmque in corde sapientiæ sedem veterum plerique posuerint, alitis huius cor depascentis hieroglyphicum, ali sustentaríque mundum diuinæ sapientiæ prouidentia, quæ nec ipsa finiri nouit, nec mundus cessare ab eius alimentis vel tantillùm queat, manifestissimo significat argumento.

CONSVMMATIO,

Perfectionis figura, eiúsque declaratio.

NEQVE illud parui momenti mysterium est, quòd cùm perfectum quid in rerum natura Ægyptij sacerdotes indicare vellēt, Vulturem & Scarabeum ponere consuerunt: vtpote qui ex duobus his simulachris Palladem & Vulcanum, vt ipsi aiebāt, itelligerent. Comprehendebant autem picturam hanc vno tantùm argumento, ex quo masculo fœmineū, vt dicam, sexum significari profitebantur. Ita tamen imagines disponebant,, vt si Vulcanum significare vellent, Scarabeum primò incœptarent, mox in Vulturem desinerent: sin Mineruam intelligi vellent, à Vulture principium sumentes, in Scarabeum desinebant. Cæterùm quia primo statim obtutu noua hæc fortè videbuntur, ea latiùs explicabimus pro eorum institutione, qui nondum rerum naturalium sacris initiati sunt.

E

PALLAS ET IVNO.

ILLVD autem imprimis non ignorari velim, cœlo in superius & inferius hemisphærium diuiso Ægyptios quod supra finitorem est Palladi consecrasse, quod verò infra ab oculis semper nostris summotum, Iunoni dedicasse Et quoniam cœlum ipsum muliebri genere Vraniam, non οὐρανὸν, quod præcipuè etiam apud Arabes erat, vocitabant, vtpotè quæ Solis, Lunæ, stellarumq; omnium mater haberetur, & Vulturem, vt sæpe dictum, omninò fœminam intelligerent, vtrumque itidem hemisphærium, quo cœlum constat vniuersum, per Vulturis hieroglyphicum exprimebant: atque ita tam Pallada quàm Iunonem, simulachro Vulturis significabant. Quinetiam vnicuique muliebri signo alitem hāc pro gestamine addidêre, atq; ita demùm vnamquāque Deam vnius figuratione Vulturis intelligebant. Vt verò ad Vulcanum & Pallada reuertamur, mūdum in vniuersum Ægyptij ex mare atque fœmina constare profitebātur, solos verò deorum Vulcanum & Pallada masculofœminas asserebant, cùm tamen vti castigatiores Hori codices habent, supra Vulcani caput Scarabeum, suprà verò Mineruæ Vulturem statuere soliti essent. Atqui mundum ex Scarabeo, qui tantùm mas est, ab eisdem intelligi, suo ostendimus commentario: ex Vulture autem Pallada significari, quæ supremum est hemisphærium, ac muliebri sexu perhibetur, vt paulò antè dicebamus atque ita fieri vt Palladis & Vulcani opera, quicquid in rerum natura cernere est, formam consequatur, & ad absolutam speciem redigatur. Nam Pallas ingenio capacissimo freta, nihil non concipit, nihil non parturit: Vulcanus verò eo quo pollet artificio optimè peritus, ignis sui accedente beneficio, omnia quæ fuerint dissoluenda liquat, contrà verò alia cogit in duritiem, firmóque concretu peruincit Atque hoc illud est quod Maximus Tyrius principium artis Vulcanum ab Homero dictum autumat: nā & quem ignem Prometheus furatus dicitur, Hesiodiani interpretes vitam variis artibus implicatam exponūt. Neque secius in iis quæ ad sapientiam spectant, de quo pòst latiùs dicemus, operatur.

F

Ad hæc Natalis Comes Mythol. lib. 3. cap. 5.

ARS ET INGENIVM.

Palladis cū Vulcano copulatio quid. Cōtra Nat. Comes loco prædicto.

EA verò de causa commēti sunt Ægyptij Vulturem adiungere Scarabeo, qua itidem fabulæ Pallada Vulcano matrimonio collocatā fingunt. Vsurpatum autem à veteribus maximè, quòd in Orphicis etiam hymnis obseruatur, duas has vires in eadem substātia meditari, quarum altera contēplatur, quod munus est Palladis: altera præest corpori, quod ad Vulcanum spectat, easq; cognominibus maris & fœminę nuncupare. Sed enim, alij omniū hanc cœlestium animorum prærogatiuam esse dicunt, vt vtrumque obeant munus, concipiendi quidem per contemplationem, quæ à superiori potestate eorum infunditur intelligentiæ, simúlque agendi inferiorum corporum cura, quæ sibi credita regant, instruántque qua ratione per afflatum datur, atque etiam è periculis eximant, & sospite

valetudi

A valetudine tueantur. Vnde etiam Empedocles, cùm se Deum iam effectum asseueraret, puerum & puellam esse se dictitabat, cuius hæc circumferuntur carmina, quæ rem attestantur:

Χαίρετ' ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος οὐκέτι, θνητός,
Ἤδη γὰρ ποτ' ἐγὼ γενόμην κούρη τε κόρος τε.
Immortalis ego, haudquaquam mortalis habendus,
Sumq; valete omnes, puer ecce, puellaq; factus.

Atqui etiamsi rem vlteriùs scrutari voluerimus, hominem, de quo apud Philosophos consideratio vtriusque sexus esse comperimus: vnde quantum pertinet ad intellectum, nullum discrimen Socrates inter marem & fœminam discernebat, eandémque virtutem atque docilitatem in vtroque deprehendebat: cœlestémque illum nos etiam talem agnoscimus, cuius appellatione & angeli ipsi, & sæpe mali dæmones intelliguntur, cui nuncupationi nostræ etiam Sacræ literæ adstipulantur: frequentissimúmque hoc apud Prophetas de bonis Angelis, ac de malo etiam dæmone, qui nihil natura differt ab illis. In Euangelio scriptum est: *Inimicus homo hæc fecit.* denique apud antiquos, quamuis duos hos tantùm Ægyptij masculofœminas ducerent, in deos omnes vtriusq; sexus testimonia reperias. Quinetiã minimè commentitium est, vtriusque naturę homines inueniri, qui partem inter se vtramq; peruagant, cuiusmodi sunt populi supra Nasamonas, confinesq; illis Maclias, Calliphanis testimonio satis cogniti, ac in reliqua etiam Europa deprehensi, ne apud solos Lunenses Hermaphroditum existimet Annalium commẽtator Fenestella, seueraq; admodùm lege cautum, vt quem malint sexum eligant, altero si abutantur capitali supplicio puniendi. Qui verò Hermaphroditi ex marmore facti passim

Nempe Androgynum.

Homines vtriusque naturæ.

Atque hoc li. quæret aliquis de stat. hom.

B reperiuntur, facie quippe muliebri, mammisq; notabiliter tumentibus, aluo coxendicibusq; grandioribus, viriliq; natura procaciùs excitata, ad superiorem intellectum referri debent. Huius imaginis simulachrum pulcherrimum Romæ apud Petrum Melinum vidi. Sed vt ad deos, de quibus agebamus, reuertamur: Ægyptij tum alia pleraque, tum præcipuè liberorum procreationem, sententia à Græcorum fabulis aliena inuentum esse aiunt Palladis & Vulcani. Atqui Scarabeus natos ex materia putida conformat, humíq; fouendam condit. Vultur ex halitu superioris aëris prolem suscipit, iuncta hæc hominem efficiunt, in cuius dispositam materiam animus immittitur cœlitùs, dum scilicet embryon in matris vtero coalescit. Porrò quòd Vultur & matris, & Palladis symbolum est apud Ægyptios, id in memoriam adducit, quod in Diuinis literis Mater sæpe hieroglyphicè pro Sapientia ponitur, vt apud Salomonem Prouerbiis: *Fili mi, audi doctrinam patris,* id est, Dei, *& non discedas à lege matris tuæ*, id est, sapientiæ. Quòd verò natam ex Iouis capite Pallada confinxêre, sciendum eam pro intellectu Iouis accipi, in eiúsq; prouidentia consistere: quapropter in Mineruæ gratiam antiqua superstitione Sapientiæ templa eáque potissimùm in arcibus, dedicabantur. De capite autem veteres præcipuum animæ regimen emanare iudicarunt, quod & alij posteà multis experimentis cognitum prodidêre. Prætereà, veluti caput superior pars humani corporis est, ita æther, in quo regimen rerum, & totius prouidentiæ causa, vertéxque deorum, vt apud Euripidem est:

Natal. Co. d. l. 3. cap. 5.

Lucidus hic terræ qui circumfunditur æther.

Nullo prætereà matris beneficio genita Minerua, quo magis cum Scarabeo sine compare genito, cõmercium inire possit. Virtutis siquidem generatio diuersa est ab eiusmodi rebus, quæ parium cõcubitu fiunt. Hinc Iouem nonnulli aiunt consilium (ita enim βουλὴν exponendum) deglutisse, & mox Palladem edidisse: quippe consultor & sapiens sit habendus, non alia quàm consilij via ad prudentiam

C deuenire potest. Alij fabulam aliter contexuêre, dum Iouis caput à Vulcano comminutum aiunt,

Sitq; ita de patrio vertice nata dea.

Ignis siquidem, quo in operibus ad demonstrandam naturæ puritatem vtimur, humanæ est instrumentum industriæ. Ignis occulta omnia dat luci: quod verò quis exquirit, si fuerit inuentum, id is & parere, & tanquam fœtum edere videtur. Sanè vetustas (id enim sæpè repetendum) Mineruam omnium operum inuentricem sapientissimam ponit, & omnia apud nos per Filium facta sunt. Orta illa ex Iouis capite confingitur. Vera Minerua sine qua factum est nihil, noster quippe Ehieh, hoc est, artifex, quod nomen secundo loco literæ sacræ ponunt, nutu consilióque intimo summi Dei, non inferiorum operũ more, sed ex Dei capite emanauit. De hoc, Prouerbiis: *Et Ehieh secundum se artifex, & Ehieh diliciæ quotidianæ.* Nostri: *Cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies.* Ita semper diuina dubio procul, dispensatione apud nationes omnes aliquis semper veritatis fulgor illuxit. Nam ignis quem Hebræi, vt Reuchlin obseruauit, Esth vocant, vnum est ex primoribus Dei nominibus. Ab eo nomine Græci ἑστίαν, Romani Vestam fecêre, de qua Ouid.

Natal. Co. Ibidem.

Huc accedit, quòd quidam ait appellationem Αθlωαξ, *cognatam esse vocabulo Adonai.*

Nec tu aliud Vestam quàm puram intellige flammam.

Ouid. lib. 6. fasto.

Quare triplex illa diuinorum nominum obseruatio, quæ ad omnium ferè gentium, quæ disciplinis vsæ sunt, vsum faciunt, diligenter animaduertenda, ita enim habent:

Hebræi,	Hu,	Ehieh,	Esth.
Græci,	ζεὺς,	ἀθήνη,	ἀφροδίτη.
Latini,	Iupiter,	Minerua,	Venus.
Theologi,	Idem,	Ens,	Ignis.
Antiqui,	Nox,	Cœlum,	Æther.

Denique, *Deus*, inquit Apostolus, *qui dixit in tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem notitiæ claritatis Dei, in persona Iesu Christi.* D

IGNIS DVPLEX.

CVM itaque Pallas translucidus & purus ignis intelligatur, ne Græcorum figmenta huiusmodi prætereamus, meritò Vulcani nuptias auersatur, vt in virginitatis suæ puritate persistat: neque quidem ea coniugem aspernatur, sed ab eo contingi contaminaríve minimè patitur, siquidẽ is, quo vtimur, ignis, qui materiæ adhærescit, ære tamen commistus, Vulcanus est. Affectat is nuptias Palladis, quantóque conatu potest sursum versus erigitur, ac nisi perpetuis materiæ vinculis præpeditus quodammodo in ergastulis detineretur, nimirum sponsæ thalamum ascenderet. Iouis hic & Iunonis filius effingitur, Homero id asserente, quorundam verò commento, Iunonis tantum, vt apud Hesiod.

Hesiod. in Theog.

ἥρη δ᾽ ἥφαιστον κλυτὸν οὐ φιλότητι μιγεῖσα

γείνατο.---

Illustrem Iuno nulli coniuncta marito

Vulcanum genuit.

propterea quòd densiori applicitus materiæ, atque vti pauimento adglutinatus, ne ad sublimia sustolli possit, coërceatur. Inferiora autem hæc Iunoni adiudicata esse tunc ostendimus, cùm infernum hemisphærium eam sortitam esse commemorauimus. Quare Varro dicere solebat, Vulcanum intelligi de vehemẽtiore, vtpote fabrili fornacalíque igne, Vestam verò de domestico. Vtcumque autem, flamma nihil aliud est quàm aër crassiusculus incensus, inferior verò aër hic Iuno, sic ea Vulcanum generat. Claudus idem perhibetur, siue quòd ob densum materiæ meatum, consensum habet cum iis quæ vmbram reddunt, vmbræ verò pleræque omnes obliquæ sunt, neque sine solido corpore esse queunt: inde etiam conficta claudicitate, quòd progredi nequeat absque aliquo quasi ligneo baculo, siue quia superioris mucronis motum diuersum & inæqualem ab inferiori vbi depascitur, efficit, qui cùm sit omninò tardior, claudicare Deum ideò dixere. Verùm apud Homerum vtroque pede claudicat: quia scilicet nunc in dexteram nunc in læuam agitatur, dum aërem perrumpere contendit, cuius densitas ne ascendat ad Palladem, obsistere videatur, inde cùm sit corpori adalligatus dum se vinculis liberare nititur, modò hunc, modò illum pedem tentat è compedibus extrahere, vnde motari quoquouersum, & vndequaque distorqueri cogitur: atque ita speciẽ hominis vtroque pede claudicantis exhibet. Proiectus ab Ioue de cœlo in terram fertur Vulcanus idem: nempe quia, vt nonnulli tradunt, qui primi ignis vsum adinuenêre, in ardentem materiam aliquam fulmine tactam incidêre, atque ita mox vtilitate cognita, ad igniaria deuentum, quam inter varias opiniones, vnde ignis datus mortalibus, primam ita Lucretius ponit: E

Testatur hoc Homerus in Hymno Vulcani.

Vulcanus quare claudus.

Illud in his rebus, tacitus ne fortè requiras,

Fulmen detulit in terras mortalibus ignem

Primitùs, inde omnis flammarum deditur ardor.

DRACHMÆ DVÆ, SIVE COR.

HIS igitur notis Ægyptij tam in mysteriis suis edocendis, quàm in naturæ secretis aperiendis, & ciuilium morum præceptis proponendis vtebantur. Sed & in reliquis disciplinis ab eodem scriptionis genere non recedebant, vt si de Mathematicis rebus locuturi, in numeris drachmas duas ostendere voluissent, Vulturem, ait Horus, ponebant. Causam nonnulli commẽti sunt: quia vnitas apud Ægyptios duarum drachmarũ instar æstimatur. Vnitas verò vna cum binario, totius est numeri generatio. Merito itaque si drachmas duas indicare vellent, Vulturem pingebant, quandoquidem & matris & generationis prærogatiua polleat, perinde ac vnitas ipsa vnà cũ binario, numeros omnes generat. Quare cùm ita mater esse videatur, optimè Vulturi competit. Vtcumque, curta sunt hæc in exemplaribus Hori, quod alij viderint, si castigatiora in exemplaria inciderint: Cęterùm, si ariolandum sit in re vsqueadeò perplexa, putarim ego, Cor hinc significari, qui legerim apud eosdem sacerdotes, vel qui doctrinam eorum interpretati sunt, infantium anniculorum cor duabus drachmis ponderari, augeri autem per annos singulos drachmis itidem duabus, ad annos vsque quinquaginta: inde per annos alios eodem decrescere æquilibrio, quod ad id vsque tempus auctum fuerit hominémq; tunc deficere, cùm ad drachmas iam duas cor ipsum redactum fuerit: ita vitam humanam centum annis plurimùm circumscribi, nisi aut negligenter, aut intemperanter actam, ipsa sibimet, vti Turdela, incommoda pararit, séque parte aliqua fraudauerit: nam cor affectum iniuria, & tranquillitate sua defraudatum, pro molestiarum portione properantiùs efflaccessit & deficit. Quæ quidem cùm admodùm insignia sint apud Ægyptios, non vno erunt loco repetenda. Id autem annorum spatium cùm Vulturinæ congruat vitæ, sitque vitæ omnis vis in corde sita, facilè vnicuique constare puto, cur drachmæ F

Cor per Vulturem.

Vita hominum cẽtum annorum.

Didrachma vsus.

A drachmæ duæ ex Vulturis simulachro significentur. Sanè verò, siue numus hic fuerit duab. drachmis imputatus, qui Vulturis imagine signaretur, siue alia fuerit eius nota, illud manifestum est, Didrachmam apud veteres numi pondus fuisse, quem suo nomine Siclum Hebræi vocabant, qui quidem 20. obolis imputabatur, frequentissimúsque est huius locutionis vsus in Diuinis literis, vt alij siclum, alij didrachmam ponant. Nam Leuit. cap. 7. supra 20. vbi Legislator pretium ponit quo se redimere possit, is qui honorem animæ suæ Deo vouerit, legas, *à quinto anno ad vigesimum qui se Deo vouerit, siclis viginti posse redimi.* L X X. Interpretes, *viginti didrachmis* reddidêre. Ita illud pretium masculi à vigesimo anno vsque ad sexagesimum, *quinquaginta sicli argenti ad mensum Sanctuarij*, iidem LXX. transtulerunt, *quinquaginta didrachmæ*, & multa passim huiusmodi. Adeò verò illis arridebat Didrachmæ vocabulum, vt si drachma vna esset enunciandum didrachmę dimidium potiùs, quàm drachmam vnam, aut sicli dimidium ponerent: cuius facti rationem, & cur hoc pondus *Sanctum* appellaretur, legas apud Hierosolymitanum Hesychium, libro eius 7. in Leuit. cap. 27. Atque vt huius monetæ pōdus ad temporis nostri vsum deducamus, sciendum Obolum eius pretij esse qui Romæ nunc literis aliquot immutatis Baliocus, quasi obolicus dicere velint, appellatur. Drachma verò pondus est eius numi, qui Romæ Iulius hodie vocatur: Venetiis Marcellus argenteus eiusdem ferè ponderis est, vti etiam Ferrariæ: atque Mantuæ vulgò Buxoloti nomine. Aureus quoque numus drachmæ ferè pondus æquat, atque ita siclus argenti vel didrachma, vno Mocenico Veneto imputatur, qui proximè accedit ad Iulios duos: nō enim hæc ad vnguem explanari possunt, propter locorum varietatem, quia Iuliæ monetæ Romanæ pretium, extra Romanæ Pontificiæve ditionis loca, minoris quàm Romæ æstimatur: contrà Mocenicus, moneta Veneta, extra Venetorum ditionem pretiosior est quàm apud ipsos, vel eorum socios. Aurei quoque tam pretio variant, quàm varij sunt qui eos cudunt domini. Sed ponde-

Siclus. *Baliocus.* *Iulius.* *Marcellus.* *Buxolotus.* *Mocenigus.*

B ris in eodem genere parua admodùm differentia. Atque hæc sunt, eruditissime Præsul, quæ doctrinam Ægyptiorum secutus super Vulture conscripseram: nescio an plura in archetypo fuerint, quem surreptum initio conquestus sum, puto tamen hæc ad huiusmodi mysterij cognitionem factura satis. Multa verò de industria præterij, veritus ne nimia prolixitas delicatioribus fastidio esset: & otij quod mihi exiguum concedebatur, habenda ratio fuit, cùm multa alia, ac penè innumera sint in huius generis commentaria, si per otium licuerit, redigenda, vt amicis argumentum hoc, vix vlli hactenus attentatum, deposcentibus, quantùm pro tenuitate mea præstare potero, satisfaciam.

*

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD CLARISSIM. ABBATEM D. PAVLVM IVSTINIANVM, DE IIS QVÆ PER AQVILAM SIGNIFICANTVR,

* * *

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER DECIMVSNONVS.

E

SVMMVM ingenij tui acumen, suauissimi mores, incomparabilis benignitas & eximia in amicos omnes liberalitas effecerunt, Paule Iustiniane vir rarissime, vt Aquilã tibi ex auiario meo Aegyptiaco dedicare cogitauerim: quippe quòd tu alitis huius pleràsque, vt ita dicam, virtutes, aut excellentis naturæ dotes, præ te ferre mihi compertus es. Sed potior nimirum causa fuit, quòd Iustinianæ familiæ gestamen est Aquila aurea, quia scilicet progeniem hanc ex Iustiniani Imp. sanguine deduci, omnibus est exploratissimum, celeberrimi illius, inquam Imperatoris, qui Bizantij præcipuè claruit, & vniuerso profuit Orienti. Illi siquidem Aquilam in signis auream præferebant, qui Orienti præerant: qui verò Occidenti, quod in hanc vsque diem continuatur, fuscam, bicipitem autem vtramque, sed vno tantùm corpore conspicuam: quod hieroglyphicum erat administrationem atque potentiam in duos diuisas, vnius tamen esse consilij atque voluntatis. Ex ea vos progenie progressi, in Venetámque nobilitatem cooptati, regias virtutes inesse vobis per ætates singulas testatissimum effecistis, Fabiorúmque Romanorum exemplo, bello Hierosolymitano pro Christiana pietate contra barbaros fortiter dimicantes, in acie ad vnum cæsi, mox vno tantùm, qui Venetiis supererat, vitámque cœlibem Deo vouerat, rogatione Senatus ad maritalem copulam compulso, reparata familia, ex qua breui post tempore tot illustrium Senatorum effulsère lumina: Marcus Iustinianus, summæ vir probitatis: Beatus ille Laurentius, sacra literatura scriptísque nobilis, sanctitate vitæ insignis, & primus Venetiarum Patriarcha: Leonardus Diui Marci procurator, Græcis Latinísque literis ornatus: adde Bernardos, Vrsatos, procuratores ipsos quoque, & honoratissimis legationibus functos: vltimum hunc insuper vigilantissimum classis Venetæ Imperatorem: ætate verò nostra Sebastianum & Antonium literis & disciplinis eximios, qui legationibus ipsi etiam ad summos quousque principes felicissimè administratis, patriæ charissimi gentis huius splendorem offuscari minimè permiserunt. Tuam autem hæreditariam illam à maioribus tuis acceptam probitatem, & à te studiosissimè cultam, appellarem, quam Venetiæ prædicant, admirata est Patauium, Gallia nouit vniuersa, & vbiubi literarum studia florent, omnes gestiunt celebrare: sed de re omnibus manifesta, ne actum agam, néve modestiam offendam tuam, qui mauis probus esse, quàm videri, longior non ero. De te verò quid sentiam, quid reliqui summis laudibus efferant, non tibi, sed seculis spero me aliquando in propatulo positurum. Nunc ad Aquilam aggrediamur. F

DE AQVILA.

Aquilæ cõmendatio.

QVILA, vt hinc exordiar, non temerè cognomento Romana meruit appellari: cùm nulla ferè fuerit in vniuerso terrarum orbe pars, quà daretur accessus, quam auspicatissimo ductu Romanæ non subiecerit authoritati. Quamuis non sum nescius, Persas multò ante Romanos auream Aquilam pennas extendenti similem sacrasse. Huic autem vni aliti, ætatum & aruspicum omnium consensu, id honoris datum, vt magnarum rerum prosperi semper euentus significatione, auspicia faceret, Buteonem, Sanqualin, Immusculum, ac Vulturium longè anteiret: reliquarum verò volucrum ostenta, quæcunque oblata essent interuentu suo aboleret, neque per aërios tractus omnes, vlli cederet, quàm fulmini. Cùm verò auspicia portentáque omnia ferè similes quasdam habeant significationes cum Ægyptiorum hieroglyphicis, & manifesta inter se germanitate consentiant, non abs re fuerit in Aquila primùm auguria, mox hieroglyphica percurrere: vt hoc honoris ei tribuatur cuius est in auguriis prærogatiua.

RERVM PROSPERITAS.

PRÆCIPVVM itaque eius significatum est, vt oblatam diuinitùs prosperitatem ostendat, quod iam inde initium sumpsit, quòd Anacreon author antiquissimus scribit, Iouem aduersùs Titanas profe

A profectururn, facrificium Cœlo feciffe, Aquilæque volatum profpero ei aufpicio victoriam portendiffe: quæ cùm fubfecuta effet, infigne bellicum auream inde Aquilam geftaffe. In huiufmodi autem auguriis id veteres obferuabant, vt quo geftu Aquilam fpectaffent, magni dicerent intereffe. Nam fi volantem confpexiffent, fauftiffimum & citra puluerem augurium putabant, vti Arexion Parrhafius indicauit Xenophonti expeditionem in Bithynos agitanti. Sin verò fedentem animaduertiffent, magnum omninò effe augurium, præclaræque rei alicuius indicium, in qua tamen peragenda laboris plurimum effet adeundum: propterea quòd fedentem Aquilam aues reliquæ infeftare confueffent, cuiufmodi augurium eidem Xenophonti tunc oblatum eft, cùm Ephefo ad Cyrum iter arriperet: dexteræ enim Aquilæ quæ fedebat, obuiam factus, futuræ celebritatis, magno tamen labore comparandæ, vt poftmodùm probauit euentus, omen accepit. Nimirum autem illud in Aquila præcipua admiratione dignum eft, quòd vna omnium animantium idem apud gentes, nationéfq; omnes femper indicarit, cùm pleráque alia ita vel populorum vel gentium certarum propria fuerint, vt quanto huic vel illi feliciora portenderent, infaufta aliis & ærumnofa magis minitarentur, quæ locis quæque fuis toto opere commonftrantur. Verùm Aquilà, cui non femper profpera felíxque fuit? Quæ bella vnquam hominum memoria depugnata funt, in quibus illa fuerit otiofa? fiue quis Affyriorum, fiue Medorum, fiue Perfarum hiftorias percurrat: fiue Græcorum, atque adeò Macedonum monumenta réfque præclarè geftas memorauerit: fiue Romanorum, qui mox omnium excepêre gloriam, famam celebritatémque, & fublimem felicitatis apicem, admiretur? Apud hos autem quid vnquam Aquila frequentius? quid honoratius? quid vnquam facratius fuit? Sed vt ab externis ordiamur, quanta illud admiratione dignum, quòd Aquila currus Gordij, pauperis alioqui viri, iugo per totum diem infedit: vnde Phrygiæ regnum Midæ eius filio præmonftratum. Vel illud potiùs, quòd cùm apud

Ex Aquilæ geftu varia auguria.

B Argiuos Heraclidarum familia defeciffet, ex qua Regem eligere mos illis antiquitùs fuerat, qui Rex creari deberet per oraculum fcifcitantes, refponfum acceperunt, Aquilam id oftenfuram, paucífque admodùm pòft diebus, Aquila fupernè delapfa fuper Ægonis domo confedit, atque ita omnium cõfenfu Ægon Rex creatus. Hieroni quoque Siculo admodùm adolefcēti, priuatæ fortunæ homini Aquila, quæ primo bello quod iniit, in eius clypeo refedit, Regem eum aliquando futurum indicauit. Vulgatiffima ea funt quæ de Tarquinio Prifco memorantur, cui Romam migranti Aquila pileum ex itinere abftulit, futuri, vt Tanaquil vxor interpretata eft, principatus augurio. Quin & Diadumeno Macrini filio in agro ambulanti, Aquila pileum abftulit, quem in capite cuiufdam regiæ ftatuæ depofuit, id honoris arufpicibus adolefcenti pollicentibus. Et quoniam in noftra deuenimus: C. Marius cùm nidum Aquilæ cum feptem pullis puer adhuc in agro repe-riffet, eúmque gremio fufceptum ad patrem detuliffet, is admiratione motus, confultis arufpicibus, fepties penes filium rei fummam futuram accepit, quòd in tot, quos geffit, cõfulatibus apparuit, quos eo numero primus omnium affecutus eft. Quamuis Plutarchus, Romanarum quodammodo hoftis hiftoriarum, rem ideò fabulofam exiftimat, quòd authores tradant Aquilam non vltra duos párere, tametfi Mufæus dixerit ab ea tres excludi, vnum ali, duos abdicari. Cui refponderi poteft, id oftento feciffe fidem, quod & patri admirationem incufferat, præter morem feptem genitos: illi enim portentofi partus Varroni noftro funt, qui longè morem excedunt, vti porca quæ triginta capitum

Iul. Ofequẽs de prodigiis.

Portentofus partus.

Plutarchus notatur.

Qui partus portentofi.

C fœtus enixa, Æneæ augurium dedit. Cæterùm, quod ad numerum facit huiufmodi, Albino etiam feptima poftquam natus eft hora, conuiuio quod eius celebritati deputabatur, cùm ei fierent nomina, feptem Aquilæ paruulæ de nidis allatæ funt, & quafi ad locum circa cunas pueri conftitutæ: quod omen pater eò procliuius admifit, quòd rariffimum eft in illis regionibus vbi Hadrumentum, huius natale folum in Africa, videre Aquilas. In huiufmodi oftentum accepit Octauianus, quòd fibi ad quartum lapidem Campanæ viæ in nemore prandenti, Aquila ex improuifo panē de manu rapuerit, cúmque altiffimè volaffet, rurfus ex improuifo leniter delapfa reddiderit. Eadem nunquam anteà Rhodi confpecta, ante paucos dies quàm Tiberius inde reuocaretur, felici admodùm aufpicio in culmine domus eius affederat. Et Claudij, qui diu inter ludibria aulæ fuerat, fub Caio demum fratris filio Confulatum adepti, quamprimùm cum fafcibus ingreffus eft forum, præteruolans Aquila dexteriore confedit humero, indicio futuri apud eum Imperij manifefto. Acie autem Bebryacenfi, priufquàm concurfum effet à militibus, Aquilæ duæ in confpectu omnium conflixêre, victâque altera, tertia fubuenit à folis ortu, quæ victricem abegit. Ita duobus inter fe decertantibus Imperatoribus, Vefpafianus, qui Orienti præerat, rerum potitus eft. Quin & Maximo, qui turbulentiffimis Reip. temporibus Imperator electus eft à Senatu, vt Maximini obuiam iret crudelitati, quamuis humillimo genere nato, patre quippe plebeio homine, arte ferrario, vt alij dicunt, carpentario, aufpicium Imperij dederat Aquila, cùm eo nato carnem bubulam, & quidem multam in eius cellam proieciffet, quæ angufto patebat impluuio, eam denique cùm iaceret, nec quifquam auderet attingere religionis timore, iterum fuftulit, & in proximum facellum, quod erat Iouis Præftitis, detulit.

Suetonius in eiufdem vita, ca. 94.

Suetonius in Tiberio, cap. 14.

Eadem

Eadem ostento huiusmodi infantem adhuc Aurelianum vinctum fasciola sine vlla noxa de cunis sustulit, & in aram quæ iuxta sacellum fortè sine ignibus erat, deposuit. Verùm hæc temerè fortè accidere potuerunt, cùm nulla non die ignobilissimis etiam viris Aquilæ sese ostentent, & his etiam admirabiliora nonnunquam faciant, quorum tamen nemo vllam assequitur celebritatem. Ostenta in aliis obseruata, quòd eorum qui ad aliquam rerum amplitudinem euehuntur, dicta factáque omnia, quantumlibet leuia repetuntur, & oraculorum instar in acta referuntur. Sed demus hoc contentiosis. Illud puto non negabunt, alicuius esse momenti, quòd Aquilæ gerendis rebus tam sæpe se duces exhibuerint, & quasi diuinitùs missæ, vel quid agendum ostenderint, vel quò res euasuræ essent præmonuerint. Cùm natus esset Alexander Macedo, Aquilæ duæ tota ea die præpetes supra culmen domus insederunt, omen duplicis Imperij, Europæ Asiǽque præ se ferentes. Ea autem quæ à classe in continentem progressa, ibique firmata, augurio fuit, Persas terra, non mari debellandos esse, Alexandri ipsius interpretatione, secus quàm Parmenio sentiret. Et difficillimo eo pralio, quod cum Darianis apud Arbellam commissum est, quo nullum vnquam acrius inter eos fuit, Aquila paululùm supra caput Alexandri placidè volitare visa, nec armorum sonitu, nec gemitu clamoréve vllo morientium territa, diúque circa Equum ipsius regis pendenti magis quàm volanti similis apparuit, præsagio, vel indicatione potiùs, quò res euasura esset, manifestissima. Augurium huiusmodi legas apud Tacitum Fabio Valenti oblatum. Cùm is exercitum in bellum ageret, ipso profectionis die Aquilam leni meatu, prout agmen incedebat veluti ducem viæ prouolasse, longúmque per spatium, nullo gaudentium militum clamore, augurium accipientium, & alitem saluere iubentium, terrefactam, ita iter continuasse, vt haud dubiè magnæ & prosperæ rei omen acciperetur. Eiusmodi auspicij lætitia Vitellio fuit, copia aduersus Othonem præmittenti, siquidem, à parte dextera repentè Aquila aduolauit, lustratísque signis ingressos viam sensim antecessit. Et memorabili ea pugna, qua Locrorum XV. millia tantùm ducenta & viginti millia Crotonensium profligarunt, qua pugnabant parte locri, Aquila ab acie nunquam recessisse fertur, eosque tandiu quoad vincerent circumuolasse. Quid, quæ Deiotaro Regi augurium dedit, ex itinere diuertendum? cui ille obsecuturus cùm esset, conclaue mox illud, vbi Rex mansurus erat, si ire perrexisset, proxima nocte, corruit. Eadem Mario reditum cum summa gloria triumphabundum pollicita est, cùm Anguem arreptum vnguibus dilacerasset, & in aquas abiecisset, & in occasum inde versus abuolasset: quæ Cicero luculentissimis carminibus in Mario decantauit.

D

I. Pieryj superstitio.

E

Val. Max. lib. 1. cap. 5.

IMPERATORIA MAIESTAS.

OMNIBVS igitur nationibus & gentibus Aquilam in ostentis Imperij magnitudinem portendisse, multis exemplis apparuit. Cæterùm cùm multæ sint Aquilarum species, eam Ægyptij sacerdotes in regio hoc significato deligebant, quæ à nigricanti colore Fulua potest appellari: huic enim Rex deorum Iupiter, *regnum*, vt Horatius ait, *permisit in aues vagas*: in ea regiæ virtutes omnes elucescunt: quippe quæ viribus omnium præstantissima vna fœtus suos alit atque educat; vna pernix, concinna, polita, apta, intrepida, strenua, liberalis, minimè inuida, minimè petulans, verùm quadam etiam modestia prædita: ea non clangit, non lippit, non murmurat, sed regios denique mores, regiam prorsus maiestatem in omnibus imitatur. Quinetiam, inuenias homines eo naso præditos, cuiusmodi Aquilæ rostrum est, pro regiis æstimari solitos, Quod Plato tradit, & Plutarchus receptum asseruit, Persæque hominum id genus mirum in modum commendabant, eiusmodíque fuisse Cyrum, historiarum authores tradunt, atque ea se specie factum gloriari solitum. Sed quoniam rostri τὸ γρυπὸς illud est, quod isti regium existimant animaduertendum duplex esse τοῦ γρυποῦ genus: vnum cui à fronte statim nasus insurgit, id impudentis animi signum ponit Aristoteles, similitudinémque eam ad coruum propiùs accedere: alterum, cui nasi curuatura separatur à fronte, circáque medium intumescit, & in vnci speciem exit. Hoc esse magnanimitatis indicium, & ad Aquilam referri, Philosophus idem tradit. Meritò itaque Pyrrhus quoque multis à se rebus magnificè præclaréque gestis, Aquilæ cognomento plurimùm gaudebat: quanquam ea erat modestia, vt non omnem sibi rerum gestarum gloriam vsurparet, sed bonam eius partem in milites transferret. Nam cum aliquando rebus bene gestis domum rediisset, illúmque milites Aquilam appellitarent: *Per vos*, inquit, *Aquila sum, quis vestris armis veluti pennis subleuor.* Vidimus eius numum, in quo Aquilam cum fulmine sub pedibus iacente, & rámis duobus quernis in coronam flexis, cum inscriptione Dorica, ΑΓΠΕΙΡΩΤΑΝ ab altera parte caput est, quod alij Iouis, alij Pyrrhi ipsius esse dicunt: nam inscriptio Epirotarũ videtur ad Regem spectare. Querna verò corona, quæ apud Romanos hieroglyphicũ eius est, qui ciuem seruarit, in hoc numo glandes Chaonias, & oracula Iouis Doaonæi significare potest. Apud Pindarum legas Aquilam ita volucrum reginam ab Ioue declaratam, veluti Delphinum piscium, vtriusque pernicitate genus omne suum exuperante. Hinc idem ait, Aquilam in sceptro Iouis præfigi solitam. Neque verò mirum, Pindarum vbique honoris tantùm Aquilæ tribuisse, cùm Aquilæ apud Thebanos non aliter inter numina colerentur, quàm Cynocepali, Crocodili, & alia quædam bruta apud Ægyptios in cultu fuère, & vt sumus passim totis his Commentariis ostensuri, pro diis habita.

Fulua super omnes Aquila habita.

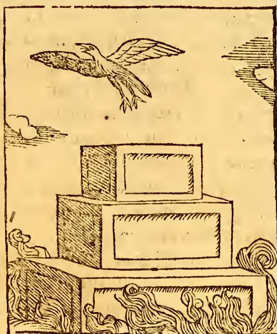
Nasi aquilini Typus.

F

Pyrrhi apophtegma, & numus.

APO

A APOTHEOSIS.

CVM igitur Imperatorem atque regem Aquila describeret, eorum etiam iustis dedicabatur, qui filiis superstitibus decedebant: eos enim inter diuos referre mos erat: cuiusmodi morem Herodianus in Seuerianis iustis latissimè prosequitur, ex quibus Aquila, simulac ignis pyræ subiectus esset, ex intimo suggestus tabernaculo emittebatur, quæ Principis animam in cœlum referre videretur, eámque in numismatis videre est, nonnunquam cum spoliis, nonnunquam cum fastigio: sic enim suggestum illum, in quo cadauera Principum cremabantur, Cicero videtur appellasse, cuius formam apud Herodianum legimus, & in plerisque numis conspicimus. Vsque adeò verò sunt Imperatoribus Aquilæ dedicatæ, vt ne in extremo quidem vitæ eos deseruerint, déque cœlo, quibuscunque modis possent signa dederint, si qua posset ad salutem via præmuniri. Nam eidem Imperatori Seuero signa mortis attulerunt Aquilæ quatuor, à quibus sibi visus est per nocturnam imaginem in cœlum rapi. Et Octauianum Augustum, cùm lustrum in Campo Martio magna populi frequentia conderet, Aquila sæpius circumuolauit, transgressáq; in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literã sedit, vnde aruspices interpretati sunt, eum paulò pòst mauriturum, quod haud ita multo pòst euentus comprobauit. Videre autem est in numo, cuius inscriptio est DIVI AVGVS-
B TI PATRIS, Aquilam igni subiecto, quod ego ad iusta eius retulerim: quamuis nonnulli sacrum esse putant, propterea quòd Imperatoriora, quæ Græci Hecatomben appellant, ex centum Leonibus & centum Aquilis celebrata fuerint ab aliquot Imperatoribus, & à Græcis etiã, quòd tradit Iulius Capitolinus in vita Maximi & Balbini. Sed nihil hoc ad Augustum, de quo nihil tale memoriæ proditum. In numo, cuius inscriptio est, DIVVS PERT. PIVS PATER, Aquila est pilæ insidens, quasi eum supra cœli conuexa sublatum esse velit innuere: nam altera inscriptio est, CONSECRATIO. Atque hæc in diui M. Antonini Pij numis multipliciter habetur, nonnunquam cum fulmine, nonnunquam etiam Antoninum ipsum inter alas gestans: nonnunquam verò cubicularem lectulum in cœlum tollens, cum inscriptione, CONSECRATIO. Qui Bellunensi in agro reperiuntur argentei, ex vno latere pulcherrimum ipsius Antonini caput habent cum inscriptione, DIVVS ANTONINVS, ex altero Aquilam aræ rotundi ambitus insidentem, inscriptio, CONSECRATIO. Verùm etiam in Vespasiani numo Aquila est quæ pilam gestat, atque eiusdem alis tabernaculum corymbis & sertis redimitum. In Hadriani numis aliquot, Imperator ipse sceptrum ab Aquila recipere videtur, quasi illi ab Ioue delatum esset Imperium, quod & inscriptio declarat, PROVIDENTIA DEORVM. In numo diuæ Sabinæ Augustæ Aquila est cum fulmine, & inscriptione, CONSECRATIO, quamuis in fœminarum iustis Pauo, non Aquila, est adhiberi solita: de quo in Pauonis commentario.

Aquilæ Principum iustis dicatæ.

Propter perspicacitatẽ, vtinam non propter rapacitatem.

Suetonius in Augusto.

Octauiani Augusti numus.

Pertinacis numus.

Antonij Pij numus.

Hadriani numus.

Sabinæ Augustæ numus.

REX PIVS ET MISERICORS.

SED iam nos appellant Aquilæ virtutes, illáque in primis, quòd pium & misericordem Regem, qui scilicet victum & necessaria inopibus eroget, ostendere qui volunt, Aquilam eam proferunt,
C quam à vigore, quo egregiè prædita est, Ossifragam appellant: ea enim pullos, quos sub Aquila, vel montana Ciconia, inuida illa inquam, & famelica, quam Græci γυπαιετὸν, nostri aliquot vulturinam Aquilam nuncupant, nido eiicit, parentes adhuc operam desiderantes, cùm volandi facultatem nondum adepti fuerint, ad se recipit, atque educat, benignéque tuetur, dum quantũ satis sit adoleuerint.

Ossifraga dicta.

BENIGNITAS.

QVÆ quidem mansuetudo fecit, vt iuniores (nam apud Ægyptios commentum huiusmodi non inueni) si benignitatem commodissimo hieroglyphico explicare vellent, Aquilam cũ alia quauis alite ex eadem olla cibum capientẽ, fingerent. Sed quoniam in Aquilæ benignitatem incidimus, missum illud facere non possum, quod admiratione dignum apud Plutarchum legi, vt si cui argumentum placuerit, totius historiæ scenam sibi pingendam curet. Cùm pestis olim Lacedæmona exhauriret, oracula monuerũt mali vim cessaturam, si quotannis nobilem aliquam virginem immolassent. Obsecuti Lacedæmonij, oraculi fidem approbauerunt. Fortè verò euenit vt Helenæ sors obtigerit, quæ cùm mactanda duceretur Aquila deuolans sacrificuli gladium abripuit, & ad armenta delatum super iuuencam demisit, cuius prodigij argumẽto παρθενοκ[ονία, id genus sacrificij sublatum est, quod memoriæ prodidit Aristodemus. Idem olim euenisse Romæ in Valeria Luperca, & eadem de causa, tradit Aristides Italicarum rerum volumine decimonono, quem idem Plutarchus citat.

Virginis cædes.

RELATA GRATIA.

CRATES verò Pergamenus, quod & Stesichorus Poëta poëmate prosecutus est, historiam ab eiusmodi beneficentia non absimilem recitat. Nam cùm decem &

sex

ſex meſſores quendam e ſociis aquatum miſiſſent, reperit is apud fontem Serpentem, qui complexus Aquilam arctiſſimis eam ſpiris implicitam ſuffocabat. Ille, falce meſſoria armatus erat, audacter progreſſus, ferro Serpentem diſſecuit, Aquilam liberam abire permiſit: cúmque hauſta in vrnā aqua rediiſſet, ſociis ſingulis poculum miniſtrauit, mox cùm & ipſe quoque bibere vellet, præſto adfuit Aquila, quæ poculum ab ore diſpulit eiectum procul, dúmque meſſor factum miratur, & Aquilam quam probè nouerat, increpat, eámque apud ſocios ingrati animi ream agere meditatur, videt eos & hîc & illic concidentes vitā exhalare: vnde ſimul & aquam, quam illi biberant, veneno infectam, & ſe periculo ſubductum intellexit, beneficiúmque in volucrem optimè collocatum, manifeſtiſſimè cognouit. D

CONVICIORVM CONTEMPTOR.

QVANTVM verò illud eſt, & verè regium, quod Aquila eſt conuiciorum contemptrix? Vnde nonnulli commenti ſunt Aquilam figurare ſtatu immobili concidentem, nulla penna rum aſperitate terribilem, neque hiatu roſtri minacem, iuxta hanc Cornicem ſummitt ere, eo geſtu, vt & laceſſere, & conuicia facere videantur, ſi conuiciorum contemptorum hieroglyphicè referre voluerint. Cornicem enim aiunt ſolere Aquilam laceſſere, & in certamen quodammodò prouocare: E illam verò, non plus Cornicis conuicia & importunitatem facere, quàm Elephas Culicem.

Aut Aquila culicem αἰξύπιος τὴν ἐμπίδα. ſub. nō curat.

PATERNA DIFFICVLTAS.

Pygargus dicta.

SED ENIM ab his diuerſa ponere videntur Ægyptij ſacerdotes, qui moroſum patrem, & difficilicem admodùm in filios, per eius generis Aquilam cui Pygargo nomen ab albicanti cauda eſt, ſignificari voluerint, ſiue hæc γυπαιετὸς ſit, de qua ſuperiùs: ea enim maximè omnium animalium pullos faſtidit ſuos: vt non immeritò Plotinus eos qui ſine ratione modoq; ciuitates, atq; imperia gubernanda regendaque ſuſceperint, poſt obitum per παλιγγενεσίαν Aquilas fieri dixerit. Damnat & Baſilius in hoc ingenium Aquilæ, & in educanda prole ſua iniquiſſimam appellat.

SOLITVDO REGNI.

Malum vbi plures regnant.

QVOD verò per Aquilam regni ſolitudinem intelligimus, ſunt qui factum ea ratione defendant, quòd regium eſſe dicant, vnum è filiis hæredem inſtituere, vni rerum habenas commendare, quandoquidem, ait Ouidius,

Non bene cum ſocus regna Venuſq; manent.

Et apud rerum ſcriptores quotidie legimus, potentiſſimas vrbes euerſas, clariſſima deleta regna, illuſtres familias extinctas, & in populos omnia malorum genera debacchari cœpta, ſimulac poteſtas regia pluribus fuerit communicata. Quinetiam Iſocrates, quamuis de regimine multa quoquo verſum diſputet, & nunc huic, nunc illi rationi fauere, pro loco quem tractandum ſumpſerit, videatur, æquabiliorem tamē ciuibus monarchiam oſtendit: propterea quòd illa ambitiones, omnium popularium F diſſenſionum ſemen, extinguat, quod cùm Ariſtoteles quoque mirum in modum approbaret, Homeri ſententiam ſecutus, quòd diſputationibus ſuis pondus adderet & authoritatē, verſum eius citauit:

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔςω,
Εἷς βασιλεύς.

Multos eſſe duces haudquaquam proderit: eſto
Rex vnus.

Non indecenter igitur Aquila, vt vulgato per Ariſtotelem Muſæi verſu fertur,

Tres parit, atque duos nido eiicit, educat vnum.

Sed, vti ſuperiùs oſtendimus, ſpecierum diuerſitas in eo genere efficit, vt contraria ſuper alltis natura authores ſcribere videantur. Vtcumque verò, educationis huiuſmodi ratione habita, per Aquilæ pullum ſolitudinem interpretabantur.

PERNICIOSA POTENTIA.

Pennarum Aquilæ vis.

QVINETIAM iidem ſacerdotes Ægyptij potentiam cuiuſpiam, quæ ſociis & amicis omnibus pernicioſa eſſet, per Aquilæ pennas ſignificabant. Huiuſmodi ſiquidem ea vis eſt, vt aliarum auium plumas, ſi commiſceantur, interterere, & quodammodo deuorare videantur, quod & in tergoribus Pantheræ atque Hyænæ identidem fieri compertum eſt. Pantherinum quippe tergus Hyænæ cedere ſuo loco diximus. Eandem inter iuglandem & quercum antipathiam eſſe, ſcribit Plinius, tanto quidem naturæ diſſidio, vt ſi quercus iuxta nucem iuglandem ſata ſit, prorſus emoriatur. Eſt & illud

A illud huic miraculo perquam simile, quod de cardamo fertur. Olus id apud Persas vsitatissimum, cuius natura est humorem omnem terræ ad se ita attrahere, vt reliquæ circumpullulantes herbæ cogantur exarescere: de quo prouerbium est apud Aristophanem. Id alio vocabulo Scaphon vocant, Iberis est Dioscoridi, Ægyptiis Semeth, Nasturtium Romanis. Causam verò super Aquilæ pēnis Philosophi commentantur, quòd cùm auis ipsa sit omnibus aliis infensa, deriuet vis ipsa animalis in res quoque eius inanimes, per sympathiæ contagionem. Alij pestiferam maleolentiæ vim quandam inesse aliti deprehendêre, propter quam tacta ab ea facilè computrescant, indicio esse reliquias eius hesternas neque ab ea ipsa, neque ab alio quopiam animalium repeti. Permeare verò contagionem eam etiam in pennas, quæ alienas, iuxta se positas adurere propemodùm pro comperto traduntur. Ita eius qui rerum summa potiatur maiestas, fulgore suo reliquos obscurat, & veluti micantissimum Solis iubar, vbi exortum fuerit, lucem omnibus stellis intercipit. Obiiciunt alij hoc in multorum Principum tyrannidem & rapacitatem, quibus non sine rerum tuarum iactura possis adhærescere. Quomodocumque autem quispiam acceperit, natura hoc comparatum, vt debiliora à validioribus absumantur.

Hinc Coel. Rhodo. Cardamo similis, in præpotentes.
Diosc. lib. 1. cap. vltimo.

ERVDITVS IMPVRVS.

IN Diuinis literis, quæ rem hanc austeriùs tractant, Aquila, Gryphus, Haliætus, & Miluius rapacitatem significant, & à sacris vt immunda reiiciuntur: per quas alites, vt signat Hesychius intelligimus eos, qui sublimia quidem perscrutari videantur, cœli quippe motus & rationem stellarum, situm atque naturam, quæq; superioribus in elementis igne & aëre fiunt varietates, contemplationi
B vigiliisq;, non sua tantùm causa sed aliorum etiam institutionibus dediti, vita tamen & impuri sint & malefici, dum vel insidias aliis intendunt, vel sordida quæque conuenantur, suarum ita rerum satagentes, vt ad commoditates suas omnia contrahant, inexplebilique auaritia æstuantes, non suis tantùm fruantur, sed imbeciliorum quoque bona diripiant, qualem Hieronymus notat lib. de Viuendi forma, ad Rusticum monachum, super Eremita quodam, qui publicas priuatásque eleemosynas in suum, & suorum tantùm vsum verterat. Ita enim scribit: *Vidimus & planximus Crœsi opes vnius morte deprehensas, vrbisq́; stipes quasi in vsum pauperum congregatas, stirpi & posteris derelictas.*

MALVS DÆMON.

NON imperitè igitur Aquila diuo Gregorio malignus est spiritus, animarum raptor. Vt verò ea quæ de perniciosa dominatione dicta sunt, quæ omnia ad mundi huius Principem accōmodari possunt, iam prętereamus, habet & hoc proprium Aquila: quòd pisces ab alto aëre conspicata, eos præcipiti cursu delapsa rapit. Pisces verò animarum hieroglyphicum esse, dictum Commentario suo.

PRINCEPS SIBI TANTVM STVDENS.

ADIVNGVNT ad hæc Ægyptij sacerdotes, Regem rerum tantùm suarum satagentem, neque aliorum incommoda calamitatésve miserantem, per quam proposuissent Aquilam ostendi, eā quippe in astruendo nido solicitam: illa siquidem, in solis excelsis, arduis & præcipitibus locis nidulatur, & omninò lōgè sublimiùs auolat, quàm, volatilia reliqua. Hinc fit, vt ab aliarum auium consortio atque consuetudine sese abducere videatur, qui quidem plerisque Regibus mos est, qualem in
C Hadriano sexto Pont. Max. viro Batauo vidimus, qui humanam omnem consuetudinem ita aduersabatur, vt non nisi propria vel vtilitate, vel necessitate cogente, sui videndi copiam faceret. Quòd si, quod raró admodùm vidisses, spatiatum in subiectos Pontificio palatio campos obequitaret, nullis accitis comitibus, nullo, vt Pontificum mos est, æris tinnuli signo dato, iter arripiebat: simulac principes, antistitésque & cohors reliqua ex officio assecuti essent, Equum ipse, nullius salutationem moratus, citatiore gressu perurgebat, conspectúmque omnem hominum, tanquam nihil ad se eorum ingenium pertineret, effugere properabat, seque in intimas palatij latebras occultabat.

Facit aliquatenꝰ pro uerbiū Aquilam volare doces.
Hadriani VI. P. M. viuēdi modus.

PRÆ FAME MORIENS.

QVOD si hominem eo mortis genere periturum, quod Homero Platoníque omnium est miserrimum, iidem significare voluissent hieroglyphicum habebant Aquilæ, cuius rostrum esset enormiter incuruatum: senescētibus enim Aquilis rostrum supernum accrescit adeò, incuruatúrque subinde magis ac magis, vt nulla demùm aperiendi data copia, inedia plerunque deficiant & extinguantur. Hinc illa in bibaces, *Aquilæ senectus*, exprobratio: quippe quæ amissa edendi facultate, humorem assiduè sorbillare cogitur, vitámque aliquandiu pertenui ea ope protrahere. Ac ne vsquam desint Græcorum fabulæ, commenti illi sunt, fuisse olim hominem, qui hospitem affecisset iniuria, proindéque deorum ira in Aquilam commutatum, inque sceleris pœnam eo affectum malo, vt fame consumeretur.

Fame mori miserrimū.
Homerus Odyss. μ.
Plato lib. 3. de Repub.
Ἀετοῦ γῆρας.
E Plin. lib. 10. cap. 3.
Aristoteles li. 9. de Natur. Anim.

IVVENTVS RENOVATA.

ADDVNT alia quædam iuniores, vt illud ex Psalmo interpretentur, *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua*, quod nescio cur nonnulli legunt, *Reuocabitur*, cùm Græcè sit ἀνακαινισθήσεται. Diuus

Psalmo 102.

Hieronymus Aquilam ait, vbi consenuerit, pennis supra modum grauari, ideóque fontem ab ea quæri, cuius aspergine pennas egerat, quibus leuata colorem intra se colligit, sanaríque tum primùm oculos, mox ab immersatione, in iuuentam redire. Eucherius Aquilas ait vi nimiæ senectæ implumes fieri, & nido relatas à pullis suis vicissim ministrantibus pasci, donec deterso senij veterno, cum pennis volandi etiam vsum recipiant. D. Augustinus Aquilam ait senio grauatam rostri immodicè crescentis aduncitate eò redigi, quod paulò antè dicebamus, vt nec os aperire, nec cibum vllo pacto capere possit, impulsam itaque naturæ vi, collidere rostrum ad petram, cuius attritu excussa ea parte quæ redūdabat, ad cibum redire, atq; ita ex eo senio reparari, vt omninò iuuenescere videatur. Nostri petram loco hoc Christum intelligunt, próque rostro obunco, prauitatis peruersitatisq; opera, quòd Physiognomici eius figuræ nasum, vti superiùs dictum, iracundiæ & rapacitatis indicium esse volunt, huiusmodique homines auaros plurimùm alieni appetentes, & vltionis studiosos inueniri. Vitia verò hæc non alia excuti ratione, quàm per Christi disciplinam queunt, atque ita pro iuuentutis renouatione animi depurationem intelligunt. Corpus enim nostrum ab adolescentia pergit in senium: verùm anima sapientis, pij probatíque viri, à senecta in adolescentiam transmittitur, atque ita homo hic exterior flaccescit, & deficit indies, interior verò eo magis vigescit ac renouatur, quo diutiùs in iusti honestíque meditatione exercitióque vitam degit. Tale aliquid apud Platonem inuenias, dicente Socrate, *Tunc sanæ mentis oculus acutè cernere incipit, cùm corporis oculus incipit hebescere.* D

APOSTOLI.

Aquilæ Apostoli.

QVOD verò legitur in Euangelio Matthæi, *Vbi fuerit cadauer, illic & Aquilæ congregabuntur*: per cadauer, Adamantius Dominicæ passionis mysterium interpretatur: per Aquilas, Apostolos, de quibus etiam dixerit Esaias: *Assument pennas sicut Aquilæ, & current, & non lassabuntur, & ibunt, & non esurient*: siue vt alibi legitur, *Current & non laborabunt, iter facient, & non lassabuntur.* Huic interpretationi adstipulatur etiam Eucherius, qui loco hoc Euangelico pro Aquilis, sanctas animas accipi tradit, & Salomonicum illud, *Via Aquilæ in cœlum*, de Christi ascensu intelligi debere contendit. Quòd si ad eruditionem hanc profana etiam adiungere liceat, Antipatri memorabile fertur epigramma, siue illud Speusippi fuerit, in Platonis sepulchrum, quem vt diuinum antiquitas vniuersa venerata est, cuius ille animam ad sepulchrum è cœlo allapsam in Aquilæ speciem agnoscit: E

Epigrāma in Platonis sepulchrum à D. Laërtio in Platone.

Αἰετὲ, τίπτε βέβηκας ὑπὲρ τάφον, ἢ τινὸς, εἰπὲ
  Ἀστερόεντα θεοῖς οἶκον ἀποσκοπέεις;
Ψυχῆς εἰμὶ Πλάτωνος, ἀποπταμένης ἐς ὄλυμπον
  Εἰκὼν, σῶμα δὲ γῆ γηγενὲς Ἀτθὶς ἔχει.

Cur Aquila ad tumulum hunc volitas dic: nunquid ab astris
* Hic habitare Deum fortè aliquem intuita es?*
Imò anima extincti sum diua Platonis, Olympum
* Quæ colo, sed corpus terrigenum Attica habet.*

INGENIVM VELOX.

PINDARVS cùm aliis plerisque locis, tum præcipuè Nemeis, ingenij promptitudinem & velocitatem per Aquilam ostendit, sumpta ab eo comparatione, quòd prædam etiam valdè procul distantem mira pernicitate nanciscatur, visúque ita polleat, vt profundissima quæq; prospectet, quæ omnia ingeniorum acumini sunt accommodata. Idem, cùm Bacchilidis, & æmulorum suorum gloriam eleuat, Coruos illos, se vnum Aquilam iactat, quòd promptissimo ingenio nihil non concipiat quantumlibet arduum, & à terra mariq; remotum, mox & styli velocitate quæcumque conceperit assequatur. Ad huiusmodi rerum amplitudinem alludere mihi videtur Aristophanes, Auibus cùm Atheniensibus aut adulaturus, aut eorum spes inanes elusurus, ait, αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι. Nimirum enim oraculum acceperant Athenienses, fore vt tanto vrbes reliquas post se interuallo relinquerent, quanto Aquila reliquas aues volatu superat. Et Sosithei dictum illud celebre super vi eius impetuosa: F

Aquila in nubibus oritur.

Εἷς μυρίους ὄρνιθας αἰετὸς σοβεῖ.
Vna Aquila innumeras exagitabit aues.

NILVS.

ATQVE Aquila hac quidem de causa Nili fluminis hieroglyphicum in sacris Ægyptiorum literis habita: quoniam enim Nilū perniciter currere, tantáq; profunditate insurgere, obseruatum est primùm Promethei tempore: eam enim fuisse Aquilam nonnulli tradunt, quæ Promethei cor discerperet: quippe cùm causas incrementi peruestigare non posset, ab Hercule demùm Aquilam cohibitam, qui fluminis impetum partim aggeribus, partim fossarū deriuio coërcuerit, Prometheáque omnes exundationis causas edocuerit. Inter autem vetusta Nili cognomenta AQVILÆ nomen inuenias, quod nomen à colore nonnulli dictum putant, vtpote qui, vt Maro ait, *viridem Aegyptum nigra fœcundat arena*, & æquora ab colorari Catullus inquit, noménque illi è limo quem trahit, factum aiunt Etymologici: nam mare in longa inficit spatia, eáque de causa Melas olim, & mox Melon appellatus Ennio, Ausonio, & aliis: idque etymon in nomine à nigrore Festus & Seruius agnouêre.

Natalis Com. lib. 4. cap. 6.

μέλας niger.

ALTA

A

ALTA COGITATIO.

NON defuêre tamen, qui Aquilam huiuſmodi Promothei cor abrodentem, ad mores trahere conarentur, ac profundæ cogitationis principem ſignificare contenderent. Sed ne diutiùs in Prometheo hæſitemus, quæ noſtri ſuper Aquila ſenſerint, potiùs aperiamus.

Auctores Theophraſtus & Æſchilus.

DIVVS IOANNES.

SANE' homines cùm ſolam auium omnium Aquilam eſſe diuinam autument, & antiquitas eam Ioui tela geſtare crediderit, inde perſuaſi ſunt, quòd eam omnium maximè oculo valere conſpexerant, longiſſimóque interuallo minutiſſima queque diſcernere, Homeri ad hoc accedente teſtimonio ita dicentis:

ὥς᾽ αἰετὸς ὄν ῥάτε φασὶς.
ὀξύτατις δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνοῖς.

Vt Iouis ales,
Cuius acutam aciem perhibent præſtare volucres
Ante alias, quotquot cælo ſpatiantur aperto.

Et hymno Mercurij, vbi Apollo de Mercurij occultatione loquitur, qui ita latitaret, ait, vt neq; ipſum vel Aquila, quæ tam acutè videt, inſpexiſſet. Hinc Theologi noſtri D. Ioannem Euangelij ſcriptorem per Aquilæ hieroglyphicum à diuinis illis vatibus præmonſtratum deprehendêre. Sanè Aquilam (vt nomen etiam interpretemur) ab acutè videndo dictam nonnulli ex veteribus aſſerunt, vtpote qui Aquilam quaſi aculam ab acumine dictam velint: quamuis, vt paulò antè dicebamus, alij ab aquilo colore vocem ducant: eſt enim aquilus color fuſcus & ſubniger, ab aqua denominatus. Vtcumque autem, acutiſſimi viſus Aquila eſt Ioannes, qui oculi acie in altiſſimæ diuinitatis receſſum directa, præ omnibus maximè ſuperioris naturæ ſecreta reuelauit, cuius facies Ezechieli viſa ſupremum ex quatuor locum obtinere, qui ad abolendam Abionitarum hæreſim, quæ Chriſtum hominem tãtùm, non Deum etiam aſſeuerabat, ad altiſſima remotiſſimáque rerum principia præpetibus euolauit pennis, déque penitiſſimo diuinitatis nido nitidiſſimas ac maximè pellucidas illas gẽmas ſurripuit, quæ poſtmodùm intuentium oculis quantumlibet conniuentibus, hallucinantibúſque micantiſſimi luminis claritatem attulêre. Illic enim erat lux vera, quæ ſola lumen mortalibus elargitur. Hic ille deprehendit humanarum diuinarumq; rerum omnium λόγοις initio fuiſſe, atque penes Deum, ipſum denique Deum, ipſam eſſe rationem, quæ apud nos ſub Verbi nomine recepta eſt: vt reliqua miſſa faciam, tam multis diuinæ ſapientiæ luminibus illuſtrata Hæc eſt denique illa Aquilæ volitantis effigies, diceret Irenæus, quam ſacri præuidêre vates, quæ Ioannis noſtri beneficio, ſpiritus in Eccleſia aduolitantis gratiam manifeſtat. Nam hic altè exorſus principium, quod à patre eſt, effigiem Verbi, qui refertur in filio, & præclaram eius generationem enarrat: tãta cum fiducia rem tam arduam aggreſſus, vt Aquilæ ſymbolo meritò figuretur. Ioannes, inquam, ille altiloquus, quòd Aquilæ referatur hieroglyphico, ipſa ſuſceptæ lucubrationis materia ſublimis, ait Eucherius, & ab ipſo rerum principio repetita, in cauſa fuit. Proinde cùm volatu ſublimi in ipſam Dei omnipotentis aulam elatus ſit, & oculorum aciem viſu præpollens, in admirandæ diuinitatis faciem infixerit, doctrinam nullo anteà mortalium ingenio conceptam ab alto detulit, cuius initium: *In principio erat Verbum.*

B

Hinc Horatius, --Cur in amicorũ vitiis tã cernis acutum, quam aut aquila.

Aquilæ etymõ, eiúſque ad D. Ioannem relatio.

STATVTA FIRMITER SEDES.

C

HOc quoque ſacerdotum Ægyptiorum hieroglyphicum fuit, per Aquilam, quæ ſaxum geſtaret, hominem ſignificare, qui firmam ſtabilemq; in ciuitate, locóve aliquo, ſedem ſibi poſuiſſet: illa enim ſimulac nidum ſibi comparauit, quò poſſit firma & inconcuſſa rem ſuam procurare, lapidem quempiam exquirit, quem in nido pro libramento collocet: neque aliam huius rei cauſam ſacerdotes illi tradidêre, ſatis habentes conſtructi nidi firmitatem per huiuſmodi argumentum indicaſſe. Nam & firmandis nauibus, priuſquam anchoræ vſus repertus eſſet, id opis ſaxa contulêre, id quod Apollonius Argonautas feciſſe ſcribit, vt minimè mirum ſit, ſaxum, etiam in Aquilæ nido poſitum, inſeruire ſtabilitati. Cæterùm, lapidem hunc eum eſſe credere poſſumus, qui ἀετίτης appellatur, *Aquilinum* Latini dicunt, ad multa remedia vtilem, adq; id præcipuè, quòd partum contra omnes abortiuum inſidias cuſtodit. Idem muliebribus fœminibus adalligatus, quotidiano experimento mirificè prodeſſe, pariundíque facilitatem inducere comperitur. Eo incenſo morbũm Herculanum, hoc eſt, furorem qui plerumque ex atra bili accidit, qua potiſſimùm Herculem laboraſſe tradunt, explorari putant. Inædificari nido aſſerunt authores noſtri, nihil igne deperdere, prægnantem eſſe, alio velut in vtero ſonante. Sed vim illam medicam non niſi in nido direptis pollere, magorum tradit ſuperſtitio: neque tamen in omnium generum nidis inueniri, ſed Melænacti tantùm, Pygargi, Morphni, ſiue vt Homerus, Percni, atque Gneſij. Duas verò Aëtitis ſpecies agnoſcit Zoroaſtres, vnum denſum & ſolidum, alterum rarum & inanem, ineſſeque ſolido vim illam perficiendi fœtum, & vſque ad partus debita tempora continendi. Occurrebant hîc multa ſuper lapide ſignificata, quandoquidem ex eo ab Aquila in nidum collocato, rerum ſtabilimentum Ægyptij ſignificare commenti fuerant: eáque fir-

Saxum loco anchoræ.

Aquilini lapidis ſpecies & vtilitas.

Auctor Plinius lib. 36. capit. 21. & Dioſcorides lib. 5. ca. 108. Plinius lib. 10. cap. 3. hæc omnia.

mitas ad Capitolij immobile saxum referenda videbatur, quæque veteres passim de cultu lapidis sanxissent, vtq; vel nomen ipsum magni instar numinis aliquando habitum, quæq; hîc pietas nostra de petra sentiret: sed quoniam nobis cum Aquila res erat, quæ lapidis essent, in commentario quod est super ædificiorum partibus, transferre, ibique commodiùs de argumento huiusmodi disserere constituimus, cùm multa adhuc ad Aquilam pertinentia superessent. D

TERRARVM DOMINATIO.

Ezech. c. 16.

ET vt longo circumuecti circuitu rursus ad Imperij significatum reuertamur, nostræ etiam sacræ literæ, per Aquilam terrarum dominationem intellexerunt, vbi apud Ezechielem legimus: Aquilam visendæ magnitudinis, quæ latè passis alis, immaníque membrorum ductu; oppleta plumis, varietate insignis, vnguibus ferox & minabunda, præpeti volatu ad Libanum applicuerit, Cedríque inde medullam, tenellósque surculos euulserit, tota aliorum frondium summitate decerpta: ad hæc, succisis etiamnum vitium seminibus, quæ ómnia Babylona translata sunt, ibique sata. Neque huic absimilem alteram adiecêre, quæ vitium earum palmites deprædaretur. Per priorem illam nostri aiunt, Nabuchodonosora Babyloniæ Regem interpretari: per alteram hanc, Ægypti tyrannum, quorum prior Hierosolymam cepit, & populum cum Rege ipso Sedechia principibúsque aliis in captiuitatem abduxit: alter verò, cùm bellum aduersus Assyrios mouisset, Israëliticum populum seruitutis affectum tædio ad se traduxit. In vtroque Rege, Aquilæ hieroglyphicum proponitur, sed longè latior interpretatio est in ea quæ Nabuchodonosora describit. Alæ siquidem diffusæ, numerosos indicant exercitus, quos ille secum traxerat. Membrorum exporrecta longitudo, regni eius diuturnitatem. Plumæ nihil aliud sibi volunt, quàm diuitias, quibus locupletissimus esset. Varietas plumarum, rerum ab eo gestarum gloriam indicat. Armorum horrorem, vngues. Libanus, Iudeæ claritatem atque celsitudinem longa annorum serie conspicuam: vnde ille medullam Cedri auulserit, quippe nobilitatem extirparit, & summas quasque frondes decerpserit, hoc est, ne tenerrimæ quidem Regum proli, ætati scilicet infirmæ, pepercerit. Sedenim totam oraculi ænigmatici seriem interpretatur Adamantius in eundem Ezechielem homilia vndecima. E

Aquilæ geminæ pro Nabuchodonosore & Pharaone.

AQVILARVM INSIGNIA QVÆDAM.

QVOD verò initio dicebamus Iustinianam familiam aurea insignem Aquila, alios hùc trahit ex antiquis, quorum claritas gestaminibus huiusmodi innotuerit. Sed illud priùs dicam, quod dissimulandum in huiusmodi narratione minimè videatur.

TERRARVM VMBILICVS.

APVD Delphos scilicet, duas fuisse aquilas ex auro, quod monumentum erat terrarum vmbilicum apud eos esse, quem Iupiter ea ratione explorauerit, vt aquilas duas, vnam ab Oriente, alteram ab Occidéte dimiserit, quæ pernici volatu in aduersum allapsæ, supra Pythona factæ obuiam sunt: quo loco designato, declaratum est ibi terræ habitabilis medium esse, ísque honos geminis aquilis habitus, vt in templo ibidem excitato, aureæ constituerentur. Atque hinc illud innotescit, quod in Maronianis appendicibus legitur:

Delphis terrarum medium.

Pallas Cecropias tuetur arces,
Delphos Pythius orbis vmbilicum.

Ab Apolline autem ad Respubl. & milites transire ipso narrationis ordine inuitamur, ad eorum igitur insignia quædam ostendenda calamum conuertemus: gentilem enim scutorum vsum, variásque in eis imagines, aut picturas, quæ familiarum indicant stemmata, cognationésque tametsi viri haudquaquam contemnendi, esse hæc recentioris ætatis inuenta existimarint, nós antiquissimi moris esse, & hîc, & alibi toto opere disseruimus. F

Meminit Nat. Com. lib. 4. ca. 10.

LACEDÆMONII.

NAMQVE Aquila, quæ Draconem arreptum gestet, Lacedæmoniorum rempublicam ostendit, huiusmodi enim signo literas illi publicè obsignabant. Tradit hoc Iosephus, vbi literas Lacedæmoniorum recitat Arij eorum regis ad Hebræos Onia Pôtifice datas, quarum sententia ea erat, vt profiterentur Lacedæmonij se, per Abrahamum Iudæorum esse consanguineos: proinde gentem ipsam hortabantur, vt quæ Lacedæmoniorum essent, pro veteri necessitudine communia ducerent. Epistolam eam Iosephus ait complicatam figura quadrangula fuisse, eóque obsignatam argumento, quod supra posuimus. Quòd verò designarit epistolam fuisse quadrangulam, alios atque alios indicat complicandarum epistolarum modos, apud hos vel illos extitisse: alij enim paginis, alij tabellis, voluminibus alij in vmbilicos complicatis scribere consuerunt.

Literæ Lacedæmoniorum ad Hebræos.

CLEARCHVS.

CLEARCHO autem Heracliensium Tyranno, qui Iouis se filium dixit, in publicum prodeunti, aurea Aquila velut argumentum generis præferebatur.

HERCV

A

HERCVLIANI IVNIORES.

EIVSMODI coloris Aquila, quippe lutea trunco insidens in parma lutei Sapphiri, cuius marginem eodem colore, sed admodùm dilutiore, circulus ambibat, Herculianorum iuniorum erat, qui sub Magistro militum Præsentiali militabant: quod in antiquis quibusdam eius militiæ commentariis inueni apud Maffæos Romæ.

HERCVLIANI SENIORES.

SENIORES verò Herculiani, cæruleam Aquilam alis vtrimque passis habuêre in rubra parma, cuius latus ambitus in margine lutei coloris erat, quem nigra linea circumducta in partes duas æqui distantes dissecabat. Erant verò Iouiniani, siue, vt apud Vegetium est, Iouiani, atque Herculiani, Illyricæ legiones duæ, quæ sena millia militum habebant, quos Diocletianus, qui se Iouem Latinè vocitabat, & Maximianus, qui pro Hercule se gerebat, cùm ad Imperium peruenissent, pro merito virtutis ita nominibus à se inditis, appellandos censuêre, eósque cunctis legionibus prætulerunt. Tela verò illis erant plumbatæ, quos Manobarbulos vocabant, eósque portabant scutis insertos, iísque opportunè iactis, hostes equósque priusquam non modò ad manum, sed ad ictum missilium peruenirent, graui admodùm percussione consauciabant, Imperatorésque illi horum opera bella plurima confecerunt. *Herculiani & Iouiani qui.*

IOVINIANI IVNIORES ET SENIORES.

B IOVINIANORVM autem qui Iuniores vocabantur, insigne erat Aquilæ apotheosis, redimiculo supra caput imposito. Ales ipsa natiui coloris in parma lutea, quæ rubro primùm circulo claudebatur, inde altero sapphirei coloris toto margine complectebatur. E` pectore autem Aquilæ, aureus extabat vmbilicus. Seniores verò purpuream gestabant Aquilam in parma cærulea, duóque erāt pro margine circuli, ruber interior, exterior luteus.

QVARTODECIMANI.

CÆRVLEI coloris aliquantò diluti Aquilam gestabant. Quartodecimani, qui sub Magistro militum per Thracas militabant. Ea verò ales in alba parma, insidebat orbi cæruleo densioris luti, intra quem circulus ruber erat, à cuius medio aureus extabat vmbilicus. Verùm hæc satis fuerit attigisse, ne opusculum vniuersum insignibus & gestaminibus farciamus. Hæc atque alia pleráque huiusmodi scriptores rerum memoriæ prodiderunt, quæ si prosequi velim, nullus vnquam futurus sit modus: quare manum de tabula, sitque iam super Aquila satis supérque declamatum.

*

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD CLARISSIM. ACTIVM SYNCERVM, DE IIS QVÆ PER PHOENICEM, PELECANVM, ET QVASDAM ALIAS AVES SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER VIGESIMVS.

E

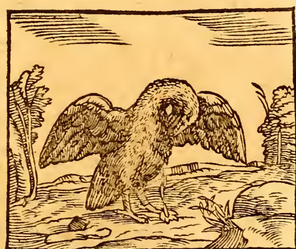

Ibi verò (Syncere Acti cariß.) Phœnicem & Pelecanum, quiq; in ipsam historiæ seriem quibusdam veluti laqueis detenti sese inuicem implicuerunt, sociatíque in hunc locum aptißimè conuenerunt, Noctuam, Cornicem & Passerem, dedicare consilium fuit. Ac Phœnicem quidem ea de causa, quòd veluti ille admirabili quadam insignis pulchritudine, visu rarißimus, post longißima temporis interualla conspicitur, ita Latinæ linguæ nitor, & eloquentiæ cultus, ornatúsque per tria fermè Phœnicis secula desiderati, ætate demùm nostra, beneficio, opera, & labore plurimùm tuo suscitati, spectandos sese theatris iam omnibus exhibuêre. Pelecanum ob eam, qua præcipuè commendaris, in amicos omnes charitatem atque beneficentiam, vt nemo vnus hodie magis amico amicus, quàm Syncerus Actius esse prædicetur. Noctuam, quæ tuarum indicium sit lucubrationum, quas Minerua haudquaquam inuita, elegantißimas elaborasti. Cornicem, ob diuturnitatem, quæ scriptis debetur tuis, non modò vno plus sæculo, sed perpetuò summa omnium commendatione victuris. Passerem ab orationis tuæ Veneres cupidinésque qua nihil suauius, neque iucundius excogitari potest. Sedenim quæ multa atque præclara de ingenij tui sublimitate dici possent, ea consultò prætereo, quia tu longè maior es quàm mea te capere poßit commendatio: quis enim Soli lumen afferre, nisi fatuus quispiam aggrediatur? Igitur cum tuo ipse sis splendore clarus, principatum hinc in literaturæ candore tuum, suo se præsidio tuentem missum faciemus, quódque nostrum est institutum, ad animalium quæ interpretanda suscepimus, significationes conuertemur, quæ quidem quales & cuiusmodi sint quamuis tu eas tum ex Græcis Latinísque scriptoribus non ignoras, tum ex admirabili illa venerabilis antiquitatis tabula ænea, quam simul apud Bembum inspeximus, potes edoceri, quæ omnem Aegyptiorum historiam antiquiorem, argento atque auro delineatam ostentat. Quid tamen & nos super his compererimus, ex ipso Phœnice indicare incipiemus.

F

INSTAVRATIO.

Aegyptii sanè sacerdotes, cùm longa quid annorũ serie intermissum, & iam antiquatum esset: quippe ludi, sacra, ceremoniæ, supplicationes, mores, ritúsve aliqui, triumphorum splendores, vel quid huiusmodi, euenissétque postmodum vt eadem instaurari contigisset, Phœnicem in huius rei significatum sculpere consuerunt. *D. Hieronymus ad Præsidium, Indiã habitare ait.* Vnicum enim plerique omnes authores tradunt Orientales habitare solitudines, ab omni hominum commercio visúque separatum. Nomen illi Plinius inditum ait à Phœnice arbore, quæ palma Romanis est, ob id, quòd ex Syagrorum genere vna quæ in Chora est intermoritur, ac ex seipsa renascitur. *Plin. lib. 10. cap. 2.* Phœnix quoque noster vbi moriendi tempus ipsemet aduentare præsensit, post annos, quos viuere perhibetur, circiter quingentos, in Ægyptum fertur, vbi ad humum demissus (ita enim Ægyptij rem memoriæ prodiderunt) rostro semetipsum vellicat, acceptoq; ex eo vellicatu vulnere, cruorem emittit, ex quo primùm ceu vermiculus nascitur, mox pullus fit alter, forma priori similis: qui quamprimùm pennas indeptus est, confert se vnà cum patre in Heliopolin, quæ in Ægypto est, vbi primum Phœnicem *Ortus Phœnicis.* ortum,

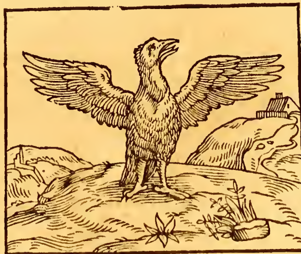
A ortum, ait Athenæus, quò simulac venerit, oriente mox Sole moritur, nouo pullo in regna sua transmigrante. Vnde minimè mirum est, duos aliquando Phœnices simul visos proditum ab historiis. Alij scribunt defunctum parentem à Phœnice pullo in eâdem Soli dicatam vrbem gestari Smyrnea sphæra reconditum, quod non inficiatur Adamantius: sedenim cuius textoris manu obrotunda illa cistula contexatur, maximè velim edoceri, Ouidius hoc priùs dixerat decimoquinto Metamorphoseos: vnam esse alitem quæ sese ipsa reparet atque reseminet: nam vbi vitæ suæ secula compleuit, structo in palmæ alicuius vertice, ex casia, nardo, cinnamomo & myrrha, nido se superimponit, finitq; in odoribus æuum, inde Phœnicem alterũ renasci de patris corpore: qui cùm satis virium per ætatẽ indeptus fuerit, vt oneri ferundo sufficiat, nidum è ramis auellat, suaq; incunabula & sepulchrum patris in Heliopolin deferat, atque vt ipse dicit, reponat ante ipsius Solis fores: res quippe ingeniosissimo quouis Poëta digna. Horus nihil amplius ait, quàm ab Ægyptiis sacerdotibus alterum defunctum, illum summo cultu suscipi, cui mystæ iusta ea ritè redderent, quæcumque in reliquis aliis sacris animalibus facere mos erat. Quæ verò de nido eius Manilius senator togatorũ, vt aiunt diligentissimus, tradidit, quæq; inde nouis adiectis ad fabulam commentis posteri licentiosiùs ampliarunt, cùm maximis ille nobilis doctrinis, doctore, quod asserit Plinius, nullo fuerit, hi verò nullo veterum authorum testimonio fabulentur, quæ sit adhibenda fides, aliorum fuerit iudicium. Obiiciet aliquis Lactantium, summum, non inficior, virum: sed is, vt etiam Ouidius poëma scribit, non historiam. Ego sanè super Phœnice atque Pelecano, de quo paulò post, superq; nonnullis aliis, maiorem his adhibeo fidem, qui eadem in regione, locísque vbi animalia hæc reperiuntur, & geniti & educati sunt, ac ea perinde conspicere aliquando potuerunt, quàm iis, qui auditu tantùm eorum naturas excepêre. *lib.10.ca.2.*

Quamuis verò de moriendi modo, déque funerandi ratione super Phœnice scriptores diuersi
B abeant, in eam tamen omnes concordiam deueniunt, atque consensum, vt Phœnicem nouum ex præmortui corpore fieri nequaquam, inficientur, esséque hoc plenissimum, atque firmissimum futuræ resurrectionis specimen, Tertullianus asseuerat: quippe qui de Phœnice loquens ait: *Ille semetipsum libenter funerans renouat, natali fine decedens, atque succedens iterum Phœnix: vbi iam nemo, iterum ipse, qui non iam alius idem.* Quid expressiùs in hanc scilicet resurrectionis causam? aut cui alij rei tale documentum? (de resurrectione quippe loquitur.) Addit & hæc etiam scriptis suis: *Et florebis*, inquit Deus, *velut Phœnix:* id est, de morte, de funere, vti credas de ignibus quoque substantiam corpori exigi posse. Prosequitur mox rationes suas: *Multis Passeribus antestare nos Dominus pronunciauit: si non & Phœnicibus, nihil magnum.* Inde subiicit Ironiam: *Sed homines semel interibunt, auibus Arabiæ de resurrectione securis.* Ita ille passim accerrimus Christiani nominis propugnator, labentem hanc aciem restituere contendit, cui veluti sacræ innixus anchoræ, vxorem quoque vna eius commemoratione, ad vidualis pudicitiæ obseruationem adhortatur. *Probè enim vxor*, inquit, *quæ maritum in pace præmisit, pro anima eius orat, & refrigerium interim postulat ei: & in prima resurrectione consortium, offertq; annuis diebus dormitionis eius*, & quæ plurima omnium lectione digna prosequitur. *Tertullianus super Phœnice.* *De viduitate.*

ABSENTIA DIVTVRNA.

VTCVMQVE autem de morte Phœnicis traditum sit, Ægyptij sacerdotes tam diuturnæ migrationis ergô, eum qui peregrè profectus diutissimè domo procul abfuisset, per hanc alitem significabant: propter viuacitatem autem, animam hîc diuturno tempore versatam. Nam animi patriam non esse corpus, sed nos hîc, quandiu viuimus, peregrinari, non Ægyptij tantùm, sed Græcorum
C rum Latinorúmque authores præstantissimi, nostráque in primis pietas, passim admonuêre.

SOL.

CVM verò Phœnix vnicus omninò esse perhibeatur, & pulchritudine volatilium genus omne longo post se relinquat interuallo, quippe qui sit aureo circa colla fulgore rubicundus, cætero corpore purpureo, cæruleam caudam roseis pennis distinguentibus, cristis faciem caputq; plumeo apice, vt Plinius diceret, honestatus, simulachrum Solis ab Ægyptiis ferebatur, cui, quòd solus sit, à raritate nomen: quo quidem nihil admirabile magis intuemur, dum lumen ille suum longè latéque per ima etiam penetralia exiguo quouis aditu, veluti suprema quadam inũdatione diffundit, eâque de causa πολὺς cognominabatur, id enim est apud Philippum Ægyptij vocabuli significatum voce Græcanica inductum, à multarum scilicet dotum opulentia, magnitudinéve: quia omnia sibi collata latissimè superat & excellit. *Phœnix Solẽ denotat.* *Plinius ibi. Solis etimõ à Macrobio lib.1. ca. 20.*

PRÆSTARE.

AEGYPTII denique cùm Sole magis quàm reliqui homines gaudeant, eiusque beneficio perfruantur quo maximè feruet tempore, prouinciis reliquis quantumlibet remotis, & in Septen-

trionem declinantibus grauis, Ægyptiis solis est commodus: Nilo tunc scilicet exundante. Cùm verò per Phœnicem Solem intelligerent, per eundem exundationem identidem significabant. Neque tamen simplex erat apud eos exundationis vocabulum, sed id PRÆSTARE ET EXCELLERE etiam indicabat, atque vti cuiusquam esset in aliqua vel ingenij, vel corporis, vel opum dote claritas, ita eum exundare dicebant. Nos quoque rarissimos doctrina virtutéque viros, qui longè reliquos antecellunt, Phœnices appellare consueuimus. Opposito verò modo, *Multitudo*, pro vilitate ponitur: vt, *Vnus è multis*, apud Plin. in Epistolis, ex vulgaribus quippe & ignobilibus hominibus. Et apud Ciceronem *Multi* sæpe eodem sensu. In sacris literis Psalmo 70. *Quasi prodigium factus sum multis*, hoc est, imprudentibus, insipientibus & ignobilibus. D

DE PELECANO.

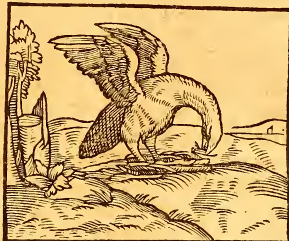

EX eadem solitudine Pelecanus occurrit, quam Latini Plateam vt putat Gaza, vocauêre. Nam sunt qui Plataleam eam apud Plinium vocandam existiment, voce hac ex Ciceronis de Natura Deorum, lib. 2. desumpta. Idem nomen apud Hebræos Quat, à nonnullis Pelecas, ab aliis Onocrotalus interpretatur. Pelecanum sanè auem paruam esse, quæ solitudine delectetur, Eucherius scribit. Esse tamen aliud Pelecanorum genus in Nilo, non inficiatur, passímque in stagnis, & lacustribus locis habitare, penè Cygnis simile, nisi quòd paulò maiores sunt. Atque hi forsan Onocrotali, quos Veneti syllabis aliquot ademptis Crotos vocant. Deuorant hi conchas auidissimè, multitudinémque laxo admodùm ingestam gutturi euomunt, atque ita mox quod aptum cibo quasi coctum absumunt, crustas negligunt. Déque genere hoc dubio procul quæ dicturi sumus hieroglyphica desumuntur. E

Quòd collū mergens in aquam ruditum edat. ὄνος κρόταλισμὸς, *asinus & ruditus.*

Pelecani in nidificando consuetudo.

INSIPIENTIA.

INSIPIENTEM hominem, quippe qui nullam rerum rationē examinet, per Pelecani hieroglyphicum significari tradunt Ægyptij, propterea quòd auis ea cùm possit in editioribus locis nidificare, veluti prudentiora faciunt volatilia, quæ ita se à multorum iniuria subducunt, ea, satis cum imprudentia spatiosas areas perquirat, in quibus terra defossa oua ibi edita deponat: quod simulac animaduersum est à pastoribus, vel ab iis qui id genus alites aucupantur, vbi primùm pulli exclusi sunt, eò properant, & vel aridis Boum excrementis, vel alio quopiam fomite locum sepiūt, mox ignem iniiciunt: (ἐμβάλλουσι enim in manuscriptis codicibus, non ὑποβάλλουσι) Pelecanus autem quamprimùm conspexit fumum, ocyùs aduolat, & longè maiore imprudentia quàm nidificauerat, ignem alarum quassatione quærit extinguere: cæterùm, ignis ventilatione agitatus, vehementiùs incenditur, perstat illa nihilo secius flammas alis, verberare, rata se opem ita filiis allaturam: sed enim contrà accidit quàm sperarat: quia pennis omnibus ita exustis, euolandi facultate priuatur, atque ita minimo negotio capitur. Animaduerte verò in antiquis Hori codicibus esse, ὑφ' οὗ καταχαιομένου τὰ ἑαυτοῦ πτερὰ, non vt in vulgatis, καταχαιόμενα. Hinc Ægyptij reliqui, qui sacris initiati non erant, alite hac nulla religione vescebantur, pietatem autem in filios huiusmodi, vitio dabant insipientiæ. Dicebant enim Pelecanum non consultò, vti Vulpanseres faciunt, ad id certamen ferri, sed per imprudētiam, & mentis alienationem quandam (ἀνοίαις enim, non συνοίαις in manuscriptis Hori codicibus habetur) quare tanquam auem inauspicatò genitam ac malè feriatam contemnebant, nullo eam honore prosequentes. Hebræi nomen id huius alitis, quo de superiùs mentio facta est, punctis iis præsignant, quæ profanam eam, & à mensis reiectam indicant. Sanè Leuitico Pelecanum, quæ Septuaginta interpretes cum Ibide, Porphyrione, Cygno, Herodio, & Charadrio nominant, ideò cum his omnibus profanum decreuêre; quòd longigutture sunt, si nouum licet proferre vocabulum: quæ autem alites sunt huiusmodi, cibum non ex aëre, aut ex arboribus aucupantur, sed vel à terra, vel ex mari fluminibúsve aut stagnis, vt Ibis Serpentes venatur, Porphyrion Vermes, Pelecanus & Cygnus Pisces: ex earum figura hominem scilicet intelligentes, qui cibo posthabito cœlesti, terreno pascatur, aut marino, hoc est, mentem ad inferiora deiiciat, diuinóque neglecto cultu, humana quæque, atque ea & sordida & parum vtilia perquirat. Sordidi enim Vermes, sordida reptilia. Pisces verò parum conferunt ad nutrimentum: de quibus loco suo disputabimus. F

PIETAS ET AMOR IN FILIOS.

SACERDOTES tamen Ægyptij alitem hanc cum primis sacram venerabantur, eíque parcendum existimabant, & honoris causa nullo pacto vt mensis inferretur, æquum arbitrabantur: cùm factum id, quòd pro filiorum salute neci se tam atroci dederet, non imperitiæ stuporíve, aut imprudentiæ

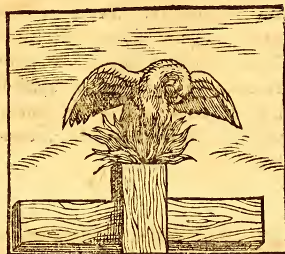
A dentiæ imputarent, sed incomparabili paterni affectus charitati, supremæque miserationi, qua erga filios maximè omnium afficiatur. Fallere enim venatores, eósque transuersos seduceren, on sine spe fugæ, quòd Vulpanser agit, parui omninò momenti est. Femora etiam, quod Vultur facere perhibetur, vellicare, vt excusso sanguine filij pascantur aliquandiu, non magni admodùm est cruciatus. Sed enim, in adeò penetrabiles furentis ignis ardores iniicere se, eáque perseuerantia tam cruciabili tormento torreri, suprà quàm excogitari possit admirandum. Quódnam enim animal tam fatuum, tam stupefacto sensu inueniemus, quod ad vnius prunæ tactum non è vestigiò resiliat? quod adeò robustum atque impauidum, vt accensam non expauescat flammam? Animosi atque imperterriti ante omnia animantia Leones, illi tamen tam feroces, tam indomiti, tanto animi corporísque vigore præditi, consternantur statim ad vnius prætentæ faculæ conspectum, præque timore propemodùm exanimascunt. Videt Pelecanus ignem, cuius non ignorat vehementiam, audacter accedit, ardorem in mēbra singula intolerabili cruciatu penetrantem sentit, neque loco dimouetur: exuritur penè tota, neque tantillùm quidem consternatur: patientissimáque constantia vigens, saluti filiorum intenta potiùs, quàm suæ, mortis genere omnium atrocissimo conficitur, tanta in eo charitas, tantus amor, tanta vis pietatis elucescit: & quispiam audebit eam stuporis insimulare, & malè feriatam auem appellare? Subit ad hanc sententiam Arsinoës recordatio, quæ à Ptolemæo fratre insidiis & fraude decepta, cùm percussores in duos filios impuberes immissos à fratre conspicata, esset, complexa eos ad se fugientes, ea parte qua vulnera filiis intendebantur, diu corpus suum cædendum opposuit, multísque ita vulneribus saucia, eorum tamen saluti consulere non potuit: illi enim in matris gremio inter oscula ipsa truculentissimè trucidati sunt. Quòd si Pelecanum simili casu sese morti obiicientem, insipientem appellauerimus, longe quidem insipientiorem Arsinoëm dicemus, quæ ita pro filiis trucidari pateretur: cùm præsertim ipsa non ad mortem, non ad vincula, sed ad nuptias & regni successio-

B nem à Ptolemæo deposceretur. Sed tantum abest vt vel Arsinoë, vel Pelecanus sint imprudentiæ damnandi, vt omnium consensu merita, hoc est, ingenti laude, ob incomparabilem, quam omnes admirentur, charitatem, minimè fraudandi esse iudicentur.

Pelecanus commendatur a pietate in suos.

Arsinoës pietas.

MISERATIO.

SED ENIM, nostri quoque cum Ægyptiis sacerdotibus in hoc pingendi genere consentientes, Pelecanum pro miseratione ponunt, & Assertoris nostri hieroglyphicum in summa cruce statuunt, qui nos sospitaturus, atrocissima torqueri morte voluerit. Agnoscit & Eucherius Pelecanum pro Christi symbolo, quamuis Hieronymus tradit eam pullos suos rostri percussu interficere, pœnitentem mox factum, nido in ipso per triduum lugere, postremò seipsam grauiter vulnerare, & sanguinem suum super filios effundere, quo illi perfusi reuiuiscant: quod alij viderint. Sed quòd eam alitē, vt etiā aliis plerisque persuasum est rostro pectus dissecantem pingunt, vt ita fuso sanguine filios alat suos, ab Ægyptiorum historia valde alienum est: illi enim Vulturem tantùm, vti suo diximus Commentario, id facere tradiderunt, neque non, vt paulò antè dicebamus, Phœnicem, sed hunc non pietate adductum, vti Vultur, sed fato ita coactum suæ consulere posteritati. Sunt & mutua filiorum officia, qui parentibus

C vicem reddunt, & escam famescentibus subministrant: verùm iis quæ à parentibus in eos proficiscuntur, haud quaquam paria. Quòd verò Celsus persuasum facere nititur, eos humanum genus superare pietate, Adamantius hæc ab iis geri natura tantùm duce profitetur.

Vt psal. 101.

Pelecanus Christi Symbolum.

SOLITVDO.

NOSTRÆ autem sacræ literæ per hieroglyphicum Pelecani, solitudinem interpretantur, cuius factum se esse similem Dauides canit: quia scilicet, errabundus tunc per solitaria diffugiebat loca, qui Saulis Regis indignationem euitaret, quod vt apertiùs explicaret, nycticoracis etiam similitudinem adiecit, qui quidē non luce, sed tenebris in comparādis vitæ suæ necessariis plurimùm fruitur.

Psalm. 101. vers. 7.

DE VVLPANSERE.

SED ne longiùs ab hac in filios charitate discedamus, insigne illud quoque exemplum incomparabilis amoris est, quòd à Vulpansere præstatur.

FILIVS.

FILIVM, vt inquit Horus, vt alij, affectum in filios, scribere si vellent Ægyptij sacerdotes, Vulpanseris hieroglyphicum faciebant. Ales hæc, ex Anserum genere, qua lautiores epulas non

Vulpanseris pieta. in suos.

norat

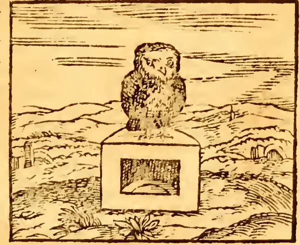
norat olim Britannia, tanto filios amore prosequitur, vt si vnquam accidat, vt cum filiis in venatores incidat, simulatque conspecti sunt illi, pater & mater sponte accurrunt, seque ipsos venatoribus dedunt, & vt ita eos à filiis aliorsum auertãt; φιλόστοργοι enim non φιλόσοφοι, in antiquis manuscriptis codicibus habetur. Cuius pietatis ergò visum est Ægyptiis, animal huiusmodi magna prosequi veneratione. In iisdem enim manuscriptis exemplaribus est, αἰγυπτίοις ἔδοξε σεβάζειν τὸ ζῶον non autem συμβάλλας, vt habetur in impressis. Porrò Britanni, qui, vti dicebamus, Vulpanserem in deliciis habebant, nostrum Anserem religiosum opinabantur, eóque abstinebant. Nam cùm de moribus eorum Cæsar loqueretur, eos dixerit Anserum cibo non vesci, perinde ac etiam neque Lepore. Verùm istud olim. D

Anser olim religiosus Britannis.

DE NOCTVA.

RELIQVVM est vt & Noctuæ, & aliarum auium quas promisi significata prosequamur, quæ cùm nostrates sint, Latinis & Græcis plurimùm innotuêre: quare de his longè certiora sumus allaturi.

MINERVA.

PRIMARIVM Noctuæ significatum est, vt Minerua per hieroglyphicum eius intelligatur, de qua ipsa Glaucopidis etiam cognomentum sumpsit: siue propter cæsium oculi colorem, quo qui præditi sunt, præstantioris & acutioris ingenij feruntur esse: siue propter lucubrandi contemplandíque munus, quòd animi vis nocturni potissimùm temporis silentio vegetatur. Qua de causa Dracones etiam, Gorgoneũ quippe caput, ægidi adsculpebantur. Acutissimum enim esse Draconi visum ex eo potissimùm apparet, quòd ab intuendo illi nomen, vt in Serpentis commentario copiosiùs. Addunt alij tertiam quandam causam: quia nusquam Noctuarum vis maior quàm Athenis, vbi dea ipsa præcipuè colebatur, vnde prouerbium illud emanarit, *γλαῦκας Athenas ferre*: siue id ob Noctuarum copiam, siue ob numorum multitudinem, qui Noctuæ signum habebant. Acerbè verò Demosthenes in huiusmodi Noctuæ cultum lusit, cùm è carcere populi Atheniensis elapsus fugeret: nam ad Palladis arcem subinde respectans, sublatis manibus: *O pallas*, inquit, *vrbium domina, cur tribus infaustissimis bestiis delectaris? Noctua, Dracone, & populo?* ex vna fortè cæcitatem, ex Dracone liuorem animorum, ex populo instabilitatem & inconstantiam intelligens. E

Hæ & Νυκτερίδαι. vt ait Ouidius, Nocte volant, seroq; trahunt à tempore nomẽ.

Meminit Cicero ad Q. fratrẽ, & ad Torquatum. Plut. in eius. vita.

SAPIENTIA.

SANE verò cùm Minerua consilij prudentiæque Dea diceretur, aliquot in ostentis Noctua sapientiæ signum fuit, vt quæ in Hieronis priuati adhuc hominis hasta consedisse conspecta est, primo bello quod iniit: nam aruspices hinc eum cautum in consilio futurum prædixêre, id quod sapientissimum totius eius vitæ regimen comprobauit.

VANÆ SAPIENTIÆ STVDIVM.

SED quantum pertinet ad doctrinæ studium lucubrationésque ipsas, interpretationem eiusmodi non respuit Basilius, sed eos intelligi vult, qui vanæ sapientiæ studiis incumbunt. Nam, vt illius aspectus noctu quidem valet, Sole autem illucescente non mediocriter obfuscatur, ita istorum hominum mens acutissima quidem ad inanium rerum cognitionem esse videtur, hebetissima verò caliginéque oppleta, ad veram lucem hallucinatur, neque liquidò quicquam intueri potest. In hanc ferè sententiam Hierosolymitanus Hesychius Noctuam comedi prohibitum ait: quia lucis beneficio nocte polleat, interdiu cæcutiat: ex quo illi debeant intelligi, qui legis contemplatione & scientia plurimùm gloriantur, Euangelicam autem claritatem ferre non possunt. F

NOCTVARVM NVMISMATA QVÆDAM.

IN numis aliquot videas Palladis ipsius simulachrum cum ingenti vmbone, dextera ad oram vmbonis adiecta, virga à pectore ad solum applicata, cui videtur inniti: nam virga, vt in caduceo disputatum disciplinã ostẽdit. Sub vmbone Noctua est: inscriptio, ΒΡΕΤΤΙΩΝ. Ab altero latere caput galeatum, cum Pegaso in plano galeæ. Sunt verò Brettij, quos nos Brutios vocamus, vt Hermalao Byzantio, qui Stephanum deflorauit, placet, à Breto Tyrrhenorum ciuitate, quam Brettus Herculis filius condidisse fertur; quin & regio ipsa Brettia nuncupata, neque non & Lingua. Aristophanes, μέλαινα δ᾽ ἡ νῆ γλῶσσα βρεττία πάρῆν. Antiochus autem Italiam vocatam olim Bruttiam dicit, mox Oenotriam. Alibi verò videre est in numis caput Palladis galeatum, ab cuius altera parte Noctua est prostrato innitens carchesio, iuxtáque quadrigæ cum victoria laurea circunducta cum baccis, Huiusmodi

Brettij siue Bruttij quid.

A iusmodi autem numos argenteos magno numero comperies. Literæ in nonnullis quæ legi possint, ΑΘΕ, à tergo caput ipsius Palladis galeatæ, variique admodùm sunt hi Noctuarum numi.

VICTORIA.

PORRO Noctua Atheniensibus indicium victoriæ fuit, cuius etiam volatus in adagium cessit, γλαὺξ ἵπαται, *Noctua volat*, cùm profligatos hostes, & subsecutam victoriam innuerent. Id verò sibi proponebant: propterea quòd auis hæc, vti dictum, Mineruæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam malè consulta Atheniensium fortunare. Atque hac de causa Demosthenes oratione περὶ παραπρεσβείας, Solonis versus citat: *Ex Zenodoro & Suida.*

ἡμετέρα δὲ πόλις κατὰ μὲν Διὸς οὔποτ' ὀλεῖται,
αἶσαν καὶ μακάρων θεῶν φρένας ἀθανάτων.
Τοίη γὰρ μεγάθυμος ἐπίσκοπος ὀβριμοπάτρη
παλλὰς ἀθηναίη, χεῖρας ὑπέρθεις ἔχει.

Nostra quidem ciuitas nunquam fato Iouis neque Deorum immortalium arbitrio peritura est. Talis illi contigit custos, magnanima scilicet potentissimo patre genita Pallas Athenæa, quæ manus supra caput eius habet. In adagiis autem, rebus quibuscunque feliciter & ex animi sententia succedentibus, dici consueuit vsitatissimum apud eos illud, *Noctua volat.*

PECVNIÆ.

APVD eosdem Noctuæ cesserunt in pecuniarum nomen: hinc apud Plutarchum in vita Lysandri à Gylippi seruo dictum, *Multas sub domini sui tegulis Noctuas cubitare.* Gylippus enim cùm *Dictū serui Gylippi.*
B ex ingenti pecunia, quam Lacedæmonem asportare iussus erat, partem interuertisset, eam sub ædium suarum tegulis occultauerat, cúmque seruorum testimonia contra dominos non admitterentur ex lege, & irritum facerent iudicium, callidè admodùm ille commentus est rem aperire sub eo verborum inuolucro: vt indicio pecuniarum facto neque ille accusasse dominum videretur, neque ius vllum violasse, Atheniensis tamen reipub. commodo consuluisse. Alibi Noctuas Laurioticas pro pecuniis appellatas inuenias, non, vt nonnulli putant, à circunducta in numis laurea, quæ admodùm conspicua est, sed à Laurio Atticę regione auriuenifera. Obserues tamen in huiusmodi numis non modò laureas circa Noctuas, sed eas laureo etiam ramo insidentes cudi, eius dubio procul hieroglyphico victoriæ, qua de superiùs meminimus. In aliquot procumbētem Leonem superuolat, cū inscriptione, ΑΝΤΙΟΧΟΥ, quod nimirum hostis ferocitatem Atheniensium prudentiæ succubuisse significat. Sunt aliquot numi in quibus Noctua cum Iouis facie cusa est, eos diobolares fuisse tradunt, quibus verò Noctuæ duæ impressæ sunt, quatuor obolis expendebantur. *Aristophanes in auibus: γλαῦκες λαυριωτικαί.*

MORS

APVD Ægyptios verò Noctua mortis erat hieroglyphicum, vulgatissimo iam etiam apud nos & Oratorum & Poëtarum testimonio, Noctuam lethale aliquid, aut inauspicatissimum infortunium afferre. Causam huiusmodi significationis duplicem inuenio: vnam, quòd cùm Cornix vitæ longioris symbolum habeatur, compertum est Noctuam quadam naturæ discordia, eius nidis magis quàm aliarum auium insidiari repere eam clanculum, noctis tenebris fretam, & vel pullos, vel oua Cornicis inuadere, atque deperdere. Nam & in manuscriptis Hori codicibus legas ὄρφνω γὰρ ἐπέρ-
C χεται τοῖς νεοσσοῖς τῶν κορωνῶν, quæ vltima locutio in impressis exemplaribus desideratur. Altera consideratio est, quòd mors furtim irrepit, & nox pro morte ponitur, vt illud:

In æternam clauduntur lumina noctem. *Æn. li. 10.*

Et alibi:

Sed nox atra caput tristi circumuolat vmbra. *Æn. lib. 6.*

& similia passim. Eucherius Lumen in Diuinis literis pro Dei, iustitia, fide prosperísque cunctis poni autumat: contrà Tenebras pro nocte, iniquitate, infidelitate, aduersisque omnibus, ac perinde pro errore, & ignorationis cæcitate, atque etiam mortis acerbitate. Denique Diuinæ literæ mortem sæpe pro vniuersa calamitatum strue ponunt, sicuti etiam viuificare, pro liberare à periculis & ærumnis: ita enim interpretes exponunt illud Psal. LXXI. *Et conuersus viuificasti me.* Demum Noctua noctis domina perhibetur, vnde illi apud Latinos nomen. Quòd verò nocturno cantu suo infortunium semper aliquod minitetur, Pyrrhi tantùm Epirotarum Regis exemplum ponam, qui cùm Argos expugnatum duceret, infelicissimæ atque ignominiosissimæ mortis signum accepisse fertur à Noctua, quæ hastæ illius ex itinere insedisset. Nam cùm is detracto insigni à galea, ne internosceretur, in Argiuos oppidanos cædem incœptasset, aniculæ cuiusdam filius eum hasta leuiter vulnerauit. At cùm Pyrrhus impetum in percussorem fecisset, Argiui mater, quæ supernè spectabat, periculum intuita, tegulam ambabus manibus arreptam super Regis galeam effudit: quo ictu cùm exanimatus cōcidisset, Zopyrus quidam, qui sub Antigono militabat, Rege cognito accurrit, detractáque galea ferrum gutturi admouit, sed toruis Pyrrhi occulis attonitus, & os & mentum eius pro iugulo recidit. Hoc igitur mortis signum illud esse crediderim, quod ab lictore ferebatur ad damnarum *Tenebræ pro angustiis vt & nox.* *Pyrrhi Regis infortunium.*

publicò iudicio, præsertim apud Æthiopes, à quibus Ægyptios aiunt multa rituum id genus mutuatos: nam pios eos ante omnes extitisse, familiaritates eorum commerciáque cum diis, & inuicem agitata conuiuia, de quibus & Homerus & alij scripserunt, facile indicant ita fuisse tunc hominibus persuasum. Eo verò signo viso reus sponte sibi mortem consciscebat, magno & sibi, & patriæ dedecori futurus, nisi fecisset: adeò illi Regem suum vt numen venerabantur, vulgóque adorabant. Atqui ferunt quendam per hæc morti destinatum, cùm de fuga cœpisset agitare, priusquàm periculo se abstraheret, zona à matre strangulatum: adeò persuasum fuit genti, non licere mortem magistratuũ pronunciatione decretam, exilio vel subterfugio quopiam alio commutare, vt iam seuera Lacenarum exempla in desertores filios edita mirari desinamus. Quamuis verò Regem illi suum tãto cultu, & obedientia prosequerentur; supra Regem tamen, qui Meroẽm incolebant, Memphitici sacerdotes erant, quibus memoriæ proditum ius olim fuisse mortis Regi per internuncium imperandæ, alteriúsque in demortui locum, cùm libitum esset, constituendi. Sed nos ad hieroglyphica, quæ tractanda suscepimus, reuertamur.

Cõsule Platonẽ in Timeo. Ar. si. Metaphis. Strab. li. 17. D

MVTVA HOSTIVM DETRIMENTA.

Noctuæ cũ Cornice dissidium.

SI verò hostes duos capitali odio detrimenta, & insidias alterum alteri sempiternis indignationibus molientes, manúsque mutuarum cædium sanguine commaculantes, notare vellent Ægyptij sacerdotes, Noctuam & Cornicem proponere consuerunt, quarum vsque adeò immortales sunt inimicitiæ, & hæc, & alia in mutuo semper damno odium exerceant. Cornix enim interdiu oua Noctuæ rapit, absumítque sibi conscia Noctuam interdiu cæcutire. At Noctua contrà, vti dicebamus, noctu in oua Cornicis inuadit, quæ subfuretur ac edat: sicque altera interdiu, altera noctu potetior. Quinetiam, quod ad earum inter se temperaturam nullo modo congruentem, facit, sunt qui exploratum se habere dicant, confusum vtriusque sanguine coire non posse. E

Ab Æliano l. 3. ca. 9.

ABSTEMIVS.

Oua Noctuæ.

LONGE salubrius est significatum illud, quo hominem sibi ab ebrietate cauentem significare volentes, Noctuam oua sua desugentem effingebant: quandò memorant oua Noctuæ ea vi pollere, vt si per triduum ebriosis in vino dentur, tædium eius adducant, & abstemios homines reddant: quod etiam apud Philostratum assertum comperi: qui abstemium scribit ita reddi puerum, vt donec vixerit vini odio teneatur si priusquam vllum vini gustum nouerit, Noctuina oua leuiter cocta, illi sorbillanda propinentur: vini enim odium inde suboriri, quia temperantior hinc fiat naturalis calor.

PATROCINIVM FRVSTRA IMPLORATVM.

ADDIT his Horus, vt si hominem ad alicuius misericordiam, patrocinij vel salutis caussa euentu irrito confugientem, significare vellent, Passerem & Noctuam soliti essent figurare: siquidem ille, vel alia quæpiam auicula, vbi aucupis infestas artes declinare studuerit, ad Noctuam confugiat, cuius patrocinio speret se periculum euitare posse: sedenim, ibidem intercipiuntur, vbi sibi perfugium adesse proposuerant.

TYRANNVS.

Hoc est coruus nocturnus.

Suidas. Νυκτικόραξ τὰς οἰκουμένας φεύγων τὴν οἰκιῶν τὴν ἐρήμοις προσέχη. *Nicticorax habitatas domos fugiẽs, desertas incolit.*

HVIVS quodammodo generis est Nycticorax, quæ tyrannidem significat, ob occultationem scilicet consiliorum, quæ dissimulare potentiores pro magno habent negotio. Huic significato Callimachus ansam dedit, qui tyrannos loqui veluti σκῶπας ait, σκῶπες verò αἱ νυκτικόρακες dictæ, quasi σκίοπες, quòd scilicet eorum sermones nocturni plurimi sint, & in arcanis habeantur, vti Nycticoraces noctu plurimùm obstrepunt. Et quoniam ales hæc mihi inter lucubrandum obstrepuit, minimè prætereunda fuit, vt omen eius eluderemus. F

HYPOCRITA.

Noctua edi prohibita.

EAM Diuinæ literæ inferri mensis non permittunt, quoddam hominum genus hieroglyphicè innuentes, qui palàm strepitum nullum, tumulum nullum, insidias nullas mouent, sed hypocritæ tristes, omnem mansuetudinis, modestiæ, benignitatísque colorem præ se ferunt, clàm verò fornicationes, immunditias, crapulas, ebrietates, & multa humani generis opprobria consectantur: latet enim interdiu Nycticorax, noctu verò prodit ad infausta negotia, déque culminibus ædium lethalia quæque meditatur, & inuisum quiescentibus tumultum excitat inauspicatissima.

CHRISTI HVMILITAS.

Christus & Christiani Nycticoraces dicti.

EADEM verò causa qua Christi humilitatem agnoscimus in humana forma suscipienda, quem scilicet, modò Vermem, modò Scarabeũ, modò quid eiusmodi aliud in Diuinis literis appella-

tum

A tum comperimus, Nycticoracem quoque nuncupatum Theologi veteres obseruauêre, & ipsum inquam, & vnumquemque ex iis, qui eum tempore hallucinationis sectabantur: nempè quòd tam Christus, quàm Christiani, despectui ludibrioq; fuerint apud Gentes. Vnde Paulus: *Nos Christum prædicamus crucifixum, Gentibus quidem stultitiam, Iudæis scandalum.* Eóque spectare aiunt Psalmi dictum: *Factus sum sicut Nycticorax in domicilio*; de quo apud Eucherium. Sunt qui Noctuam & Nycticoracem eandem alitem putent, & qui hanc Bubonem esse contendant: neque tamen desunt, qui Orientalem esse auem autument, nostris parum cognitam, apud quos nominis tãtum interpretatio manifesta sit, nocturnus quippe Coruus.

DE CORNICE.

ORNICEM ea potissimùm de causa Noctuæ subiunximus, vt qui summam ex vtraque discordiam intelligi ostenderamus, ex altera tantùm, quippe Cornice, concordiam significari comprobemus: si tamen cur Martem, & Venerem per Cornices duas Ægyptij significarent, ostendi priùs curauerimus. Ex alitis huius fœtu duo tantùm oua oriri compertum est, inde autem & marem & fœminam pariter excludi. Quòd si, quod raró accidit, geminos vel mares, vel vtramque fœminam gigni contigerit, cœlibem vtrunque vitam agere, coniugatorum verò: si alterum moriatur, marem cum nulla vnquam alia Cornice copulari, neque etiam semel viduata fœmina, marem vnquam ampliùs quærit vsque dum viuit: sed vt apud Maronem est, *Sola in sicca secum spatiatur arena.* Vnde fit, ex Ægyptiorum disciplina, vt in Cornicem vnam tantùm incidentes, inauspicatum esse mortales putent: quod Ælianus etiam tradit, viduato scilicet animali obuiam facti, ac perinde
B cœlibem solitariámque, hoc est, tristem, ac necessariis destitutam adminiculis, vitam degendam esse. Hinc etiam Zezes apud Hesiodum, vbi Poëta vxorem auspicatò ducendam monet, *si*, ait interpres is, *Cornices duas obseruaueris.* Sunt qui auem hanc inauspicatæ omninò putent garrulitatis: à quibusdam autem impendiò laudatur.

Auctore Ouidio libr. 2. Metam.

Mars & Venus per duas Cornices.

MARITALIS COPVLA.

ET eodem quidem argumento, iisdémque Cornicibus geminis, congressum maritalis copulæ legitimum indicabant, quòd aiunt, eas ita inuicem copulari, quemadmodum homines naturali more coniunguntur. Hinc illud, quòd ore eas coire vulgus arbitratur. Præterea omnia quæ coruinam speciem habent, raró coire solent, identidémque sacrum matrimonij fœdus nulla labefactari petulantia, vel improbioris lasciuiæ nequitia debet, vti multos legimus, non nisi liberorum quærendorum causa coniungi solitos, à conceptu sibi temperasse: qui quidem modus & tenor & sobriè ac honestè seruatus in causa fuit, vt per Cornices duas nuptiarum fieret hieroglyphicum.

Cornices pro nuptijs.

CONCORDIA.

CÆTERVM, quia in nullo vnquam vitæ colore ac statu concordia magis expetitur, quàm in maritali commercio, Cornix hinc ipsa concordiæ symbolum habetur; ideoque vulgò Græci, vt Hori interpres Philippus obseruauit, nuptialibus festis ἐκκορηκορώνη clamitare consuerant, cùm tamen ignorarẽt, ex instituto veteri Cornicem in nuptiis omine auspicatissimo nominari solitum. Animaduertendum autem in Græcanica illa succlamatione aliquid desiderari, videndúmque apud Æschylum, Danaidibus, ita scribi, σὺν κόροις τε, καὶ κόραις, κὰν τῷ βίῳ ἐκκορεῖ, pro κόρας κορώνας. Nonnulli verò di-
C cunt hortandi modo enunciandum, ἐκκορεῖ κόρας κορώνας, quod nescio quid esse volebant, quod cantilatum verecundiam iis, qui liberis operam dabant, auferret, quæ si quis vberius sibi declarari cupiat, ad commentaria Pindari se conferat, in Pythiis, ode tertia. Sed vt ad concordiæ hieroglyphicum reuertamur: alitis huius simulachrum sæpè vidimus in Faustinæ Augustæ numis, cũ inscriptione, CONCORDIA. Eóque nimirum Iuuenalis respexit, cùm veterẽ concordiam dixit nido increpitare, quamuis superiore ætate fuerunt, qui Ciconiam ad hoc signari arbitrati sunt: sedenim, quam in numis conspeximus, nihil habet quod ad Ciconiæ effigiem referri possit.

Cornicis clamor in nuptialibus festis antiquus.

Satyra 1.

CORONA VRBS.

CORNIX verò in manu Palladis, cuius simulachrum aheneum sub dio Coronæ visebatur, ciuitatis ipsius & nomen, & nominis causam significabat. Ait enim Pausanias, Coronem ciuitatem ideo eo nomine nuncupatam fuisse, quòd in fundamentis, dum vrbs ea in Peloponneso conderetur, ahenea Cornix inuenta fuerit, ea verò κορώνη Græcè nimirum est.

Corone vrbs Messeniorũ in Peloponneso.

GARRVLITAS.

SED esto, fuerit Cornicis simulachrum in manu Palladis in clara admodùm Peloponnesi ciuitate, longè secus Athenis, vbi Cornices ad arcem Palladis non aduolabant, de quo Lucretij sunt carmina in hunc modum:

Est & Athenæis in montibus, arcis in ipso

D

Vertice, Palladis ad templum Tritonidis almæ,
Quò nunquam pennis appellunt corpora raucæ
Ceruices, non cùm fumant altaria donis.
Vsque adeò fugitant, non iras Palladis acres
Peruigili causa Graiûm vt cecinêre Poëtæ,
Sed natura loci hoc opus efficit ipsa suapte.

Natalis Comes lib. 4. cap. 5.

Ex Græcorum igitur ipsorum sententia, abiecta repulsaque Cornix à Pallade est, vtpote quæ meditationum peruigilio infesta sit, & mentis agitationem interpellet obturbétque garrulitate sua, cuius est hieroglyphicum. Inde autem & Cornicari verbum, quo vtitur Persius:

Nescio quid tecum graue cornicaris inepte.

Id Græcè κρώζεις, de garrientibus.

TABELLARII FIDES.

Persius Saty. 5.
Aristophanes in Pluto.

SED ENIM, ea quæ ad Crocodilorum vrbem supra sepulchrum quoddam Cornix in columna sublata erat, fidelem operam in tabellario munere præstitam indicabat: huiusmodi enim honos & sepulchri & columnæ habitus est olim Cornici à Marrhe Ægyptiorum rege, quòd munus id diligenter obiuisset, quò volandum, aut vbi sistendum, summa docilitate perdocta. Sepulchrum id visebatur ad paludem Myridis appellatum.

PROSPERITAS VITÆ.

IVSTVM vitæ spatium ab homine feliciter decursum, Ægyptij sacerdotes hieroglyphicè tunc intelligendum proponebant, cùm Cornicem vita functam figurassent. *Viuere* enim *Cornices, multos dicuntur in annos:* & Lucretius, *Cornicum secla vetusta* dixit. Compertum verò est ex alitis huius viuacitate, carnes etiam eius in cibum sumptas, non tantùm ad diuturniorem vitam conferre, verùm etiam in longissimis morbis, & carnes esse, & nidum contritum illinere vtilissimum. Quòd autem tradiderunt Ægyptij centum eas annos superare, animaduertẽdum est, annos, de quibus sacerdotes illi mentionem faciunt, quadriennes esse singulos, ratione à Sotheos ortu supputata: quatenus scilicet superantibus vnoquoque anno solari horis sex, integer demùm dies vnus, qui apud nos intercalaris habetur, apud illos integrum & perfectum annum absoluit. Quare qui annos eas ferè quingentos viuere dixerunt, haud ita multùm diuersi abeunt ab Aegyptiis. Neque me præterit, Aristotelem arbitratum, nullum animal homine diutiùs viuere præter Elephantum: quod si ad huius ætatis spatia referamus, breuissima admodùm erit viuaciorum animalium vita. Cæterùm, Ægyptiorũ traditioni subscribunt plerique authores minimè contemnendi, acceptissimúmque illud apud omnes dictum, *Cornice viuacior:* vt non temerè mihi videatur Hesiodus scripsisse, E

Quot annos viuat Cornix.

Citatur à Plutarcho Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων.

ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
ἀνδρῶν ἡβώντων.

Ter tria secla hominis transmittit garrula cornix,
Quatuor at peragit cornicis tempora ceruus.
Multùm se nescentem cornicem.
Cicero pro Murena, & pro Flacco.
Macro. lib. Saturnaliũ 7.
D. Hieron. aduersus Ruffinum.

Et reliqua de animalium ætatibus ex grauissimis authoribus exploratissima. Quem secutus Plutarchus eo opusculo, quo bruta etiam ratione vti disserit, ὧν ἑκάστης φησὶ ἂν ἀποθάνῃ ἄρρην, οὐκ ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ ἐννέα χηρεύει γενεὰς ἀνθρώποις, *quarum vniuscuiusque vir si occubuerit, non breue temporis spatium, sed nouem hominum ætates vidua permaneat.* Theon tamen in Arati carmine ἐννεάγηρα κορώνη, non pro nouem ætatibus, sed pro multis accipiendum censet, esséque tantumdem ac si πολύγηρα κορώνη dixisset: eam enim esse nouenarij numeri vim, vt pro multitudine accipiatur, de quo etiam in caudam Scorpij disputatum à nobis est, super Nicandri versu. Quinque itidem ætates hominum Cornicem viuere legas apud Aristophanem. Psalmographus autem intra octoginta annos plurimùm ætatem hominis conclusit, quæ summa in Cornice esset quadringentorum annorum. Atqui receptum est apud nostros ex Diuinis Hebræorum literis, aliquos noningentos circiter annos peruixisse, qui, vt etiam ad veterem Ægyptiorum rationem supputentur, quadrimestribus annis ad calculum reductis, vt nonnulli accipiunt, erunt omninò anni rationis nostræ multò plures, quàm nunc viuitur. Sed vt sacra missa faciamus, quorum fides à Theologis absque controuersia est accipienda, nónne Seras adhuc populos supra CCC. annos viuere prædicant? Quare si fides rerum scriptoribus adhibeatur, nihil hîc diuersum ab aliis allatum ab Aristotele fatendum erit: si modò is nullum animal homine diutiùs viuere professus est. Sed fuerit varia annorum ratio pro locorum, & gentium institutis, dummodò vno authorum omnium consensu Cornix viuacissima reperiatur. F

IVVENILIS SAGACITAS SENILI EXPERIENTIÆ PRÆPOSITA.

Prouerbiũ eiúsque explicatio.

ILLVD ad hanc materiam facit, quod huius viuacitatis ergò prouerbium factum aiunt, *Cornici oculos configere,* quo Cicero, Macrobius, & D. etiam Hieronymus vsi sunt, volentes antiquitati vel sublatam, vel diminutam authoritatem nouo iuniorum inuento commõstrare. Porrò Ciceronianum illud pro L. Muræna, *Inuentus est scriba quidam Gn. Flauius, qui Cornicum oculos confixerit:* eò spectat, vt inuenisse eum rationem ostẽdat, qua legum sacrorúmq; interpretibus authoritatem & existimationem

immi

imminueret, cùm eo præcipuè nomine colerentur à rudi populo,
A quòd fastis diebus penè singulis ab eis petēdi essent, vt ex eius arcani peritia cognitionéque crescerent, suámque illam scientiam magis ac magis populo venditarent: is verò cùm singulis diebus ediscendos fastos populo publicasset, re iam diuulgata peruicit, vt in minori deinceps pretio sacrorum interpretes haberentur, atque ita consilia eorum de tuenda existimatione prorsus euertit, Cornicumq; demùm oculos cōfixit, fama per magnam inuidiam sibi comparata. Quod verò ad mētis prauitatem pertinet, ibi Propertius tangit, vbi de lenæ cuiusdam ingenio & sagacitate disserit, pluribúsque eius vaframentis & imposturis enarratis, vt vno omnia verbo claudat, ait:

Posset & attentos astu cæcare maritos,
Cornicum immeritas eruit vngue genas.

Sumptum ex historia, quòd Areopagitæ puerum damnauerunt, proptereà quòd is Cornicum oculos studiosiùs erueret, perniciosissimæ mentis id signum esse iudicantes, quæ multis malo futura esset, si adoleuisset. *In Georgicis lib.1.*

INQVIETVDO.

HORVS hominem in assiduo motu, mentísque agitatione ita versatum, vt neq; dum cibum capit interquiescat, per Cornicis pullos significari tradit. At rectiùs per Cornicem, & duos illos pullos suos dixerimus: hæc enim volans, volantes identidem pullos aliquandiu pascit. Nihil verò
B magis negotiosum hominem indicat, quàm & rerum satagere, & nihilo secius interim aliquid esitare.

HYEMS.

APVD Hesiodum Cornix est hyemis symbolum, vt eius interpres eo versu tradit:

Μήτοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

quod ita Maro transtulit:

Tum Cornix plena pluuiam vocat improba voce,
Et sola in sicca secum spatiatur arena.

Apertius Euphorion: ὑετομάντις ὅτε κρώζεις κορώνη.

DE PASSERE.

LONGE' diuersum à Cornice Passeris est ingenium, ac perinde vitæ breuitas angustissima: Passerum enim mares anno diutius durare non posse compertum est, cuius rei causa salacitas, incontinentissima, quæ tot hominum etiam ante diem effœtos exhaustósque viribus tradit senectuti.

ANNVVM VITÆ TEMPVS.

SED ENIM & Ægyptij, & aliæ quoque nationes, tempus annuum per Passeris hieroglyphicum intellexêre. Nam & Calchas, in artificio augurandi genere celeberrimus, ex Passerum numero,
C quot Serpens deuorasset, belli Troiani tempus auguratus est, qui pro Passeribus annos, pro Angue tempus intelligeret: vt in Serpente Saturnum significari ex huius animalis gestamine demonstratum. Solùm enim *Tempus edax rerum túque inuidiosa vetustas omnia destruitis.* Quare iam taceat Epicurus, neque amplius portenta derideat, neque vlterius asseueret Passerem nihil simile habere cum annis, cum & Græcorum disciplinæ, & hæc Ægyptiorum oracula testatissimum relinquant, tempus annuum ex figura Passeris non temerè ab Homero & aliis positum.

Homerus Iliad. lib.2. Ouid. li. 15. Metam. Sed & Æschilus in Eumenibus: χρόνος καθαιρεῖ πάντα γηράσκων ὁμοῦ, Simul senescens cuncta tempus destruit.

PROLIFICA SALVBRITAS.

IIDEM Ægyptij sacerdotes si prolificum hominem, & petulantiæ intemperantiùs deditum significare vellent, Passerem pingebant πυργιτὴν, fuluum quippe, & æris instar rubicundum: non autem pyrgetem, quod nonnulli turricolam interpretati sunt, cùm exemplaria Hori manuscripta πυργιτὴν legendum indicent. Passer enim titillatione immodica, & seminis vbertate concitatus, vel septies vna hora fœminam salit, nunquam egens genituræ. Eiusmodi porrò salacitatis obseruatio effecit, vt ad languescentem Venerem excitandam Passeres in cibo, vel eorum oua Medici propinarent, ideóque eos Veneris currum trahere mythologi confinxerunt. Iam & Thersicles ait Passerum esitationem rem Veneream plurimùm adiuuare.

Figura & pictura Passeris.

Hinc illud, passere salacior.

SIRENES.

QVIN & Sirenas, quæ suauitate cantus & mollibus quibusdā illecebris, illectos homines apud se ad mortem vsque feruntur detinuisse, Passeris effigiem à pectore suprà, fœmineā verò infrà

habuiſſe, tradunt quædam Græcorum fabulæ, vt in Suidæ Collectaneis habetur: quamuis alij aues eas fœminea tantùm facie fuiſſe prodiderint. Has verò Veneris illicium ſignificare vſitatiſſimo hieroglyphico, negat nemo. D

Iſacius, Theopõpus in Calleſchro, & Ouid. lib. 3. art. aman.

PETVLANTIA PERNICIOSA.

ADDVNT & perniciem, quæ ſubſequitur ex nequitia, per Sirenis imaginem ſignificari: eóque tradunt nautas illos apud Homerum cantilenis illectos, exitij ſibi cauſam comparaſſe. Sapientiſſimúmque ideò Vlyſſem fingunt, quòd ſociorum auribus cera oblitis, pereundi periculum ſuſtulerit, ſibíque cauerit, ne illi quicquam, quod imperaret, aut nutu ſignificaret, facerent, ad malum ſe vinculis alligari paſſus, neque priùs diſſolui, quàm in tuta ſuperato periculo, euaſiſſent.

Homerus lib. μ. Odyſ.

ELOQVENTIA.

SAPIENTIORES tamen, Sirenas pro hieroglyphico eloquentiæ, feliciſſimáque perſuadendi vi poſuerunt, vnde dictum illud de Catone Grammatico:

Cato Grammaticus Latina Siren.

Et Apollonius Tyaneus apud Philoſtratum, in Apollinis templo ſuſpenſas etiam aureas Sirenum illecebras memorat, in huiuſmodi ſignificatum. Atque, vt ad Paſſerem reuertamur, diuinæ etiam literæ alitis huius hieroglyphicum nonnunquam pro anima ponunt, quæ voluptatibus & ſenſui dedita facilè ſeducatur, nequitiæque laqueis identidem irretiatur: vnde Pſalmographus ille fatidicus plurimùm exultat, *animam ſuam ereptam eſſe, veluti Paſſerem, de venantium laqueis.* Et Pſal. 82. *Inuenit ſibi Paſſer domum*, qui ſcilicet priùs erat erraticus & vagabundus, modò his, modò illis illecebris auocatus. At vbi ſacras cœpit ædes frequentare incoleréque, domum eſt ſibi viſus inueniſſe. E

Sic Philoſtratus in Iſocrate, Iſocratem Sirenem vocat.

Paſſer pro anima.

***

PIERIVS

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD IACOBVM SADOLETVM VIRVM PRÆSTANTISSIMVM, DE IIS QVÆ PER ACCIPITREM SIGNIFICANTVR,

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

LIBER VIGESIMVSPRIMVS.

B

Commentaria de ſacris Aegyptiorum literis, quæ aliquot abhinc annis inter varias occupationes, quæ ſtudiorum meorum curſum ſæpiùs interrupêre, conſcripſeram, prout ab amicis, modò hoc, modò illo poſcebantur, ita ſua ſingulis diſtribuere conſueui: tota enim hæc lucubratio ad eorum fuit obſequium accommodata. Inter hæc tamen, cùm Accipitrem plerique à me extorquere contenderent, impetrare minimè potuerunt, quòd eum, honoratiſs. Pater, præcipuum mei erga te cultus & obſeruantiæ argumentum eſſe conſtitueram. Memor enim tuorum erga me meritorum, neque non humanitatis ac beneficentiæ, qua me totiens duro meo tempore liberaliſsimè proſecutus es, id ſemper in animum induxi meum, vt quando nullam tot beneficiis gratiam referre poſſem, quantum ſaltem tibi deberem, apud omnes ingenuè profiterer, Accipitri itaque meo id præcipuè mandaui, vt quaquà iter arriperet, quaq; expatiaretur, ſi modò probante Deo volatum auſpicatus eſſet, Sadoleti merita, locorum vbique meo nomine prædicaret: neque tamen magni ſe effeciſſe aliquid arbitraretur, ſi doctrinam hominis in vnoquoque diſciplinarum genere abſolutiſsimam, ſi ſummum ingenium, ſi beatiſsimam eiuſdem eloquentiam atteſtaretur (non enim noſtra hæc indigent prædicatione, quæ ſua ſe vi, per vniuerſum iam terrarum orbem immortali cum laude diuulgarunt: nomenq; nullo vnquam tempore intermoriturum ſibi ipſa peperêre) ſed ijs quædam admirabiliora patefaceret, nulli quippe parem in eruditione tanta humanitatem, nulli in tam variis aulæ noſtræ conflictibus caſtiores mores, nulli manus ad promerendum promptiores, nulli ad amicorum quorumcumq; res iuuandas, officia præſentiora. Natos è literatis hominibus pleroſque ſibi, natos alios patriæ, domeſticiſve ſuis, alios ita huic vel illi, vt per factiones etiam reliquos inſectentur. Sadoletum vnum ad totius humani generis commoditatem huic ſæculo ab immortali Deo datum. Hæc ſecum allaturus eſt Accipiter noſter, quem pro teſtimonio opera ipſa tua omnibus cognitiſſima ſubſequentur, neque non omnium, quotquot ætate noſtra viri probi ſunt, ſucclamatio conſenſu mirifico repetita.
C *Sed enim tu, qui vt literatiſsimus es, ita etiam humaniſsimus, cùm hæc leges, puta te Pygmæorum agmen intueri, quod dormienti Herculi negotium facere conetur, armaq; eius omnia ſibi aſſerere meditetur, qui tametſi nihil proficere videantur, de ridiculo tamen conatu delectabile poſſunt ſpectaculum exhibere. Interim quid Accipiter ex Aegypto attulerit, explicare incipiam.*

DE ACCIPITRE.

ACCIPITRIS quidem ſignificata multa, & admodùm varia ſunt, cùm ex eo victoria, celeritas, aër, ſacerdotium, Sol, Deus, Animus, Mars & Venus, & pleraque alia hieroglyphico ſchemate oſtendantur, quorum cauſas ſigillatim explicare noſtri fuerit inſtituti.

SOL.

PRÆSTANTISSIMA autem omnium apud Ægyptios conſideratio ſuper Accipitre fuit, vt Soli eum æquipararent, ſolariſque vigoris ſymbolum, hieroglyphicúmque inter volucres omnes conſtituerent: propterea quòd animal eſſet genituræ, vt compererant, fœcundiſſimæ, eáque de cauſa in eo genere τριόρχην recenſebant, quem Latini Butionem appellarunt, ſiue quòd re ipſa tres habeat teſtes, ſiue quòd duos tantæ ſalacitati ſufficere non poſſe crediderint. Ea nuncupatione Agathoclem Siciliæ tyrannum à Timæo hiſtoriarum ſcriptore notatum obſeruauimus, quem tota pueritia κοινὸν π όρνον fuiſſe tradit, nec minùs petulanter reliquum ætatis tempus in nequitia peregiſſe.

Vnde Euanthes in fabuloſis illum ſacrum Soli, id eſt, Apollini tradit, cũ Homero.

ὄρχις teſticulus.

Communẽ meretricem, vel ſcortũ profanum.

Cæterùm Accipiter propter id quòd egregiè est prolifica vi præditus, id etiam commune habet cum Sole, quod & viuacissimus esse perhibetur, & iubaris ipsius radios firmiter intuetur. Vnde etiam fit, vt Medici ad oculorum morbos Accipitrinæ herbæ vtantur beneficio. Qui quidem rerum consensus etiam transit ad metalla. Siquidem ferunt ossa ex eius tibiis admota auro, ita id attrahere, quemadmodum Magnes ferrum sibi cogit adhęrescere: nimirum enim Chymici aurum solare metallum ponunt. Porrò, Accipitrem Apollinis nuncium dici, legas apud Adamantium. Plutarchus, qui eundem Osirim & Solem interpretatur, omninò propter eximiam videndi facultatem hoc assertum putat. Habet & aliam cum Sole similitudinem Accipiter, quòd, vt perhibent, tricesimo quoque die soleat fœminæ consortium appetere, vti Sol eo circiter temporis interuallo superato, Lunæ coniungitur. Ea verò fuit mortalium religio, Medicinæ inuentum Appollini adscribentium, vt in desperatis à clinica medicina morbis, cuiusmodi quartanæ sunt, in quibus parùm illa, aut nihil pollet, persuasum sit vel puluerem, in quo se volutauerit Accipiter, lino rutilo in linteolo adalligari decumbentis collo, remedio, vt aiunt, efficacissimo. D

DEVS.

Cur Deus per Accipitrem.

SED cur ego dissimulem, quod ab Eusebio refertur super altis huius præstantia, vt inquit ille, à Zoroastretraditum, Deum Accipitris habere caput? quippe qui inter omnia ea quæ labem nullam aut corruptionem sentiāt, primus ingenitus, neque interiturus vnquam, partium expers, sibiq; ipse simillimus, bonorum omnium origo atque author, rerum pater omnium optimus ac prudentissimus, sacrum iustitiæ lumen, absolutissima naturæ perfectio, eiúsque inuentor & sapientia: quas dotes cùm Soli plerique attribuant, quanto magis eius authori summo cōueniunt, qui tabernaculum suum in eo, vti apud scriptores diuinos legitur, collocauit. E

SVBLIMITAS.

MOTVM adhæc philosophantis cuiuspiam, qui rectà feratur in sublime, nulla prauæ rationis fallacia perplexitatéve labefactatus, sed quicquid hîc conspexerit, statim surrigat ad Deum, iidem ipsi sacerdotes ostendere si vellent, Accipitrem sursum versus aëra captantem pingere consuerunt. Cætera enim volatilia, si cursum arripuerint in sublime, obliquo ferri tractu, curuatísque spatiis agi coguntur, neque rectà cursum possunt intendere. Solus autem Accipiter sublimipeta recto meatu volat.

Hinc Hom. Iliad. lib. v. Θάσσονες ἰρήκων, pernicior accipitre.

HVMILITAS.

CONTRA verò, si à sublimium consideratione sese adhæc inferiora demiserit, quásque ibi ideas conspexerat in centro hoc recognoscat, neque ab recto quicquam aberrarit itinere, volentes indicare, Accipitrem identidem sese ad terram demittentem faciebant: nam volucres reliquæ, veluti sursum versus volaturæ, per circuitus ascendunt, ita cùm descendunt, transuerso, tortuosóque volatu id facere coguntur. Verùm Accipiter, vti sursum versus efferendus, rectà fertur, ita si supernè delapsus, ad terram humipeta fiat, recto ad nos tramite defertur.

ANIMVS.

Animus alatus.

CVM itaque potiores volandi partes Accipitri datæ sint, animúsque sit Platoni alatus, sint volatilia etiam in Paradisum deliciarum: quippe in animam ad hominem adducta, quod varios ipsius cogitatus ostendit, non immeritò Accipiter tam ob hoc, quàm etiam ob ea quæ superiùs dicta sunt, animi simulachrum habetur apud Ægyptios: híque duo quos ponunt motus, totidem in animo affectus indicant, qui tunc Accipiter sublimipeta est, cùm cogitationem in Deum & in cœlestia surrigit: humipeta verò, cùm se ad ea, quę terræ beneficia sunt examinanda applicauerit. Accipitrem igitur sursum versus tendentem si quis pingat, animum qui ad diuina sustollatur intelligemus, quem si ad inferna delabentem effinxerit, Philosophum præcipuè Peripateticum, cuius scilicet, omnis contemplatio circa materiam versatur, delineatum intuebimur. In vniuersum autem, vt Hesychius ait, volatilia in sacris literis homines ostendunt qui contemplationi vacant, terrenis se negotiis haudquaquam immiscentes: quòd si necesse fuerit ab ea se deiicere, statim reuolant in sublime. Nam & Eucherius sanctum virum hieroglyphicè poni tradit per Accipitrem in Diuinis literis: siue ea de causa quam superiùs attigimus, siue quia volucris hæc præcipuè, mutata veteri penna, insigniter renouatur. Ita vir qui se Deo dedicat, inueterata prioris vitæ studia proiiciens, simplicem bene viuendi regulam assumit, ad quam omnem vitæ suæ rationem dirigat eóque spectare Iobis dictum, *Nunquid in sapientia tua plumescit Accipiter?* F

Marti & Veneri cur dicati Accipitres duo vtriusque sexus.

MARS ET VENVS.

ERAT & illud apud sacerdotes Ægyptios memorabile commentum, quòd Martem & Venerem per duos vtriusque sexus Accipitres intelligebant, quorum marem Marti, fœminam Veneri

A neri dedicabant. Causam figmenti eam memorant, quòd reliqua fœminei sexus animalia maribus concubitum assiduum deposcentibus minimè morigera sint, quod vna præstat Accipiter: trigesies enim vno die requisita, quantumlibet secesserit, appellata à mare iterum atque iterum obsequitur, fœminas verò maribus morigeras, siue vt in aliquot Hori codicibus habetur, in Venerem procliuiter pronas, elogio Veneris Ægyptij honestabant: difficiles autem, rusticas & morosas, ab huiusmodi cognomento repellebant. Alia item causa est cur Martis vocabulo Accipiter accipiatur: quia scilicet ex traditione quadam astronomica sanguinem à Marte regi nouerant, cuius Accipiter est egregiè sitibundus: est autem animal omninò violentem, imperiosum, cædis cruorisque auidum. Hinc apud Platonem in Phœdone, legas eorum animas qui dominationum per violentiam, & iniuriam & rapinas exercuerint, post obitum in Accipitres & Miluios abire.

RAPINA.

HVNC quoque sacræ literæ Leuitico mensis inferri prohibent: propterea quòd rapax alioquin animal, ad impietatis quidem disciplinam, vt diceret Hesychius, cicuratur, & imperata facere assuescit, vsus tamen eius ad simplicium auium exitium expetitur. Hi sunt: qui sacerdotalem huius vel illius familiæ vitam professi, meliora secuti videbantur, vt nihil iam his ad hominis verè Christiani tranquilitatem abesse videretur. Principum tamen aulas affectantes, ad rapacitatem, ad pristinos reuersi mores, & suis & aliorum libidinibus inseruientes, diuina profanáque omnia commiscent: hinc hæresum fauor, atque fomentum, hinc bellorum adhortationes, impulsionésque, hinc bonorum pressuræ vexationésque, populorum cædes, vrbium incendia, regnorum euersiones, terrarúmque desolationes oboriuntur. Sic olim Basilius, sic Athanasius, sic Chrysostomus, sic magno numero alij malè habiti: sic nunc armorum sonitum totus ferè Christianus orbis exciuit, quæ tragœdia quam sit habitura catastrophen, nemo coniectare potest, calamitatem tamen in Christianum nomen facilè omnes præsagire possunt. B

Accipitris esus interdictus: & vsus ad quid.

FILIORVM ABDICATIO.

SIMILE quid Aquilæ in Accipitre accidere tradunt Ægyptij, cùm scilicet tria pariat, vnum tantùm ouum seligere, fouere, ac alere, reliqua verò duo cõfringere. Quapropter iidem ipsi sacerdotes, si quem filios domo exactos ablegantem exprimere voluissent, Accipitrem fœtam, vel incubantem pingere soliti erant: ita tamen rem accipiebant, vt qui abdicaret, vel à se reiiceret, propter egestatem & inopiam id facere cogeretur. Nam eadem in Accipitre causa fertur, cùm in Aquila non indigentia, sed fastidium in causa sit, vt vnum tantùm alat. Ferunt autem incubationis tempore vngues Accipitri decidere, quorum adminiculo destituta, fit vt vix ad alimenta, quæ vni sufficiant conquirenda, idonea sit: quare, ne qui reliquus est vnus pereat, omne in eum studium & diligẽtiam impendi.

Aquilæ & Accipitris conuenientia.

VITA VITALIS.

SED illud interim obliuisci nolim, alitem hanc indicium esse vitalis vitæ: siue id propter sanguinem, cuius est auidissimus: siue propter Solis imaginem, quam exscribit: siue, quòd receptum erat apud Ægyptios, circa centesimum ætatis annum, vt suprà dictum est, Vulturis Commentario hominem ex defectu cordis deficere, vt Plinius etiam attestatur: nam, vt Varro tradit, hominis anniculi cor, quod sæpe in his Commentariis repetendum erit, duarum est drachmarum, atque ita singulis C annis vsque ad quinquagesimum, accedũt binæ, constatq; hominis quinquagenarij cor centum drachmis. Ab eo tempore, annis singulis totidem imminuitur drachmis, quot excreuerat, creditumq; inde, ex defectu humani cordis non vltra centesimum annum posse homines viuere: cuiusmodi vitæ terminum in homine statuisse videtur etiam Dioscorides (Astrologum illum Dioscoridem intelligo ex cuius dictatis ea excerpsit Varro) ille enim hac ipsa ratione compertum se habere scripsit Alexandriæ inter libitinarios, quorum ibi cura mortuos exenteratos, & aromatibus delibutos diutissimè conseruare, hominem plus centum annis viuere non posse, eaq; de causa Empedocles, quem in hoc Aristoteles secutus est, ante omnia cor iudicauit increscere, quod hominis vitam maximè cõtineat. Quamuis Hippon, democritus, Anaxagoras, Diogenes, atque alij nonnulli aliter, quorum bona pars cerebro principatum formationis attribuunt. Quod tamen pertinet ad annorum centena, Mathematici & Diuinæ nostrorũ literæ viginti insuper addunt, neque amplius cuiquam esse concessum asserunt, atque hoc terrarum orbe iam mortalibus expleto, & vitæ nostræ decreto quasi quodam diuinitùs promulgato. Illud etiam adiiciunt, Mosem solum, Dei (vt Iudæorum libri loquuntur) familiarem, centum vigintiquinque annos vixisse, qui cùm quereretur quòd iuuenis interierit, responsum ei ferunt à numine, neminem plus esse victurum: hæc Pollio. Plurimùm verò octoginta & vnum à natura & à syderibus cõcessum aiunt, quod vitæ spatium his potissimùm condonatur, qui & corpore & animo valeant, vt Platoni, Dionysio, Heracleotæ, Diogeni Cynico, Eratostheni & Xenocrati Platonico liberaliter concessum. Qui verò centesimum attigerint, Carneades, à quo tertia Academia est, quæ dicitur Noua, neque non Cleantes & Xenophanes Colophonius, Democritus Abderita, Isocrates Rhetor, & Gorgias Leontinus, cum aliis plerisque memorantur.

Hominis anni completi ex Dioscoride, & aliis.

ÆGRITVDINE CONFLICTATVS. D

Causa præcipua senij. *Odyss. τ.* *Hesiod. 1. ἔργ. κ.* *Cor ne edito.*

QVOD autem dictum est imminui cor in senium vergentibus, sunt qui cor dentibus ambesum pro homine ponant, qui ægritudinibus afflictetur. Nam Homerus frequenter admodùm iis & exedi, & consumi cor ait, qui vehementiori aliqua animi ægritudine conflictantur, quòd ipse vnà cum Hesiodo facilè homines in anxietatibus & ærumnis in senium ire pessum asseuerat, fatalémque neque non naturalem ætatem ita vitio vel imprudentia nostra comminui. Pythagoras quoque volẽs nos admonere, vnicuique vitæ suæ curam minimè negligendam esse, eruditè simul ac sapienter imperauit, μὴ ἐσθίειν τ̀ καρδίαν, hoc est, adhibendam esse diligentiam, ne nosmetipsos ægritudinibus subiicere contendamus, quæ potissimùm in causa plerisque sunt, vt dono diuûm concessus vitæ cursus interrumpatur.

ANIMA.

Animus consilij διάνοια, quo sapimus: anima ψυχὴ, qua mouemur, & sẽtimus.

QVONIAM verò Latini sermonis authores, animum quo sapimus, animam qua viuimus esse dicunt, nos eorum secuti distinctionem, cùm superiùs de iis, quæ ad animum pertinent ex proposito argumento disseruimus, nunc quæ ad animam faciant exequemur: quamquam differentiam eam non vsquequaque receptam video, vnde necesse sit interdum, vel in eodem vtrumque significato ponere, vel alterutrum vsurpare. Animam igitur quæ nostræ sit vitæ fundamẽtum & sedes, Ægyptij sacerdotes per Accipitrem intelligi voluêre, quandoquidem BAIETH apud eos is est, qui apud Græcos ἱέραξ, apud nos Accipiter: Ægyptiaca verò elementa illa si per syllabas diuidantur, BAI per se animam, ETH verò cor significat. Vtebantur enim illi libenter ex huiusmodi compositione vocibus, ex quibus ipsa rei natura, vel originatio, vel aliqua vis appareret: quod & apud Hebræos frequentissimum est, vnà cum locutione ipsa, tres etiam qualis, cuiusmodi ve sit, intelligatur: vt quo vocabulo cœlum nominant, constare id ex aqua & aëre doceant: cùm Adam dicunt, & crassam qua compacti sumus terræ materiam, & insitam simul mentem ostendunt: mentem enim terræ applicitam id nominis significare tradit Philo. Sed iam quid commercij anima cum ipso corde habeat, videamus. Ægyptiorũ opinio fuit, cor esse animæ receptaculũ, quasi igitur nominis coagmentatio significetur, & inesse anima cordi constet, per Accipitris ipsius picturã animæ reminiscebantur. Neque quidem Ægyptij tantùm, verùm & Stoici animã in corde potissimùm statuerunt: sentiendi enim vires omnes ad sensum, quem ex re ipsa communem vocamus, vti flumina ad mare, confluunt: hic autem, si Aristotelẽ sequimur, in corde est. Neque absurdè dixerimus, ab eo mari quinque corporis sensus, visum, auditv, gustatum, odoratum, tactum, quasi quinque maria mediterranea, diffusos intrare corporis continentem, quæ manifesta Platonis in Theæteto sententia fuit. Quòd verò super animo paulò antè dicebamus eum Accipitri comparatum, imò alitem ipsam pictam congruum huius esse symbolum, redigit in memoriam mihi Zoroastris dictum: *Alatum quippe esse animum,* quod apud Platonem latissimè disseritur, decidentibúsque alis præcipitem eum in corpus ferri, illísque mox succrescentibus ad superos reuolare. Sed percontantibus eum discipulis, quo pacto alis bene plumantibus animos volucres sortiri possent: *Irrigetis,* inquit, *alas aquis vitæ.* Iterum sciscitantibus, vnde has aquas peterent: sic per parabolam, qui erat hominis mos, respondit: *Quatuor amnibus Paradisus Dei alluitur & irrigatur, indidem vobis salutares aquas hauriatis.* Quæsierit verò aliquis, quinã hi fluuij sint, vt si Accipitrem mersare suum ibi velit, eos nanciscatur. D. Ambrosius flumina Zoroastris quatuor, virtutes totidem, in quas diuiditur sapientia, prudentiam quippe, temperãtiam, fortitudinem, & iustitiã intelligit, fontémque esse sapientiam, ex quo flumina hæc quantacumque sunt deriuentur: nam in Diuinis literis fons passim accipitur pro sapiẽtia, ad quem accedere sitientes, admonemur, de quo plura in cœlo aquis irriguo. Vbi verò Plato in alarum, quas animæ tribuit, mentionem incidit, per alas naturalem eam intelligentiam capit, quæ, vt inquit, Alcinous, est intellectio quædam in anima quæ corpori sit applicita, non ea quæ animo à corpore soluto conuenit: ea igitur, cùm labem à corpore contraxit, nunquam sese tollere humo poterit, nisi fluminibus, quæ posita sunt, infestũ eluerit scelus. Quoniam verò, sunt qui duram metaphoram contendant, Gangem, Nilum, Tigrin, & Euphratem (ea enim iis amnibus nomina faciunt) pro quatuor illis virtutibus poni, quæ omnem in hominum vita principatum obtinent, minimè fuerit importunum hæc latiùs interpretari. E F

Cicero li. 1. Tuscul. Cor ipsum animus videtur.

Quid rei cũ corde habeat anima.

Fluuij animi quatuor.

PRVDENTIA.

Primus fluuius.

EX amnibus his Gangem primùm enumerant, qui pro Prudentia ponatur. Trahit hic ramenta auri, carbunculum, prasinum lapillum, quem alio nomine Smaragdum vocamus. Aurum pro inuentis prudentium sæpiùs accipimus, vnde diuinum numen per Prophetam ait: *Odi illius Aurum & argentum,* de quo quidem alio loco commodiùs. Deuoluit & splendidum carbunculum, in quo scilicet animæ nostræ viuit igniculus, qui si tempore suscitetur, neque apta fomenta deficiant, micantissimum ignis fulgorem totis sit ędibus exhibiturus, vt in anima corpori insita, pennarum radices actæ altiùs inhæręscant, quæ si prorumpere semel cœperint, breui sint omnem corporis molem per

sublimem

A sublimem aëra libraturæ. Per Smaragdum verò virorem intelligas:porrò autem quæ virent, viuacitatem præ se ferunt. Ostendit prætereà viror, præteriti seminis vitam. Aurum fulgore suo præsentium rerum pretia proponit. Carbunculus excitato lumine, quid futurum sit, quidve aduentet, aperit: quæ tria sunt prudentiæ munera. Ganges ad hæc (Phison est Hebræis) vocabulum significare tradunt oris mutationem, siue dicere velimus, sermonis varietatem : non enim Ganges vnam tantùm gentem circuit,sed, vt aiunt, omnem terrarum orbem ambit, &, vt nonnulli opinati sunt, vel mysticè rem intelligentes cõfinxêre,in Libyam vsque prolabitur:manifestè enim accipiendum, mythologum ad non historiam, sed ad mysticum aquarum sensum animũ adiecisse. Atqui prudentiæ munus est prodesse quamplurimis, neque vllam tam remotam, tam efferam gentem prætermittere, quam beneficio non demereatur: ideóque in omnem terram exiuit sonus eorum,qui nos piè sanctéque instituerunt.

TEMPERANTIA.

GANGI mox Nilum adiungunt, per quem Temperantiam intelligi volunt. Alluit Nilus planitiem Ægypti. Ægyptus in Diuinis literis voluptatem & deliciarum illecebras significat, vt de ferociente Equo, suo dictum Commentario, qui latos Ægypti campos gaudet insultare. Lex igitur Iraëliticis data est, in Ægypti captiuitate detentis, hoc est, nequitiæ ac effœminationibus impurissimè deditis,vt ex Ægypto quã ocyssimè recederent,succinctiq; lumbos Agnum oderẽt,quod est temperantiæ signum:castos enim oportet, & viuo ablutos flumine, sacra Deo ferre, supremíque numinis Pascha celebrare. Gæon hic amnis Hebræis est, à quo terrarum eitam Æthiopicam perlui dicunt:nempè vt despicatissimum corpus abluat,& libidinis ardorẽ extinguat.Æthiopia enim,vt nonnulli diuinarum literarum interpretes exponunt, abiecta, vilis, despicata sonat, cuiusmodi nostrum est corpus Æthiopiæ perquàm simile,quod scelerum infectę maculæ deturpant,& adusque nigri coloris ferruginem inficiunt. *Secundus.*

B

FORTITVDO.

TERTIVS amnis Tigris est, qui fluuiorum omnium velocissimus perhibetur, nomenq; illi tam animali omnium rapacissimo, quàm fluuio velocissimo,à sagitta est, Armeniorum lingua : qua enim parte ex Armenia in Mesopotamiam labitur, ibi propter rapidissimam velocitatem Tigres sagitta dicitur. Per hanc fortitudinem interpretantur : quòd fortitudo cursu quodam pernici concitat, obstantia quæque demoliri atque prosternere videatur, nullisq; obicibus oppositísque molibus, aut obstaculis impediri,quin quò ferri destinarit,eò victrix prorumpat. *Tertius.*

IVSTITIA.

QVARTVS est Euphrates, per quem fœcunditatem & fructuum exuberantiam intelligi volunt, ac perinde iustitiæ symbolum esse. Ex nulla siquidem virtute opimiores lætiorésque fructus colligi feruntur, quàm ex æquitate. Hinc Ceres, quod sæpe diximus *Legifera* Poëtis,eadémque *Astræa*.Hinc tellus ipsa iustissima,ac ipsius iustitiæ simulachrum perhibetur. Putant verò plerique Euphratem ἀπὸ τοῦ εὐφραίνειν appellatum, quod nulla res magis, quàm æquitas ac iustitia,humanum genus lętitia perfundat,& hilaritate repleat affluentiùs.Ex his igitur manifestum est,quibus aquis implumis Accipiter noster lustrari possit,atque identidem ita plumescere, eásque alas emittere, vt non supra nubes tantùm, quod faciunt grues, sese attollere,verùm super omnes cœlorum orbes efferri valeat,paríque cum Aquila honore acceptus,in ipsius Iouis gremium audeat volitare. *Quartus.* *Ver.1.Geor. Fundit humo facilem victum iustissima Tellus.*

C

SANGVIS.

HABET prætereà similitudinem Accipiter cum anima, vt aquam omninò non bibat, sed solo sanguinis suctu sitim leuet, quo vno & anima ipsa nutriri quodammodo videtur. Ideò, veteri illo instituto, libaminibus quæ pro anima parabantur, sanguis apponebatur. Et Deuteron.XII.sanguinem hostiarum pro anima esse monet Moses,idcircóque non debere nos animam comedere cum carnibus. Passim verò Leuitico monemur, sanguinem non esse comedendum, quia vniuscuiusque carnis anima sit in sanguine.Sed præcipuè capite 17. interminatur Deus exitium cuilibet,tam ex domo progeniéque Israëlis, quàm etiam hospitibus & peregrinis,qui apud eos diuertissent habitarént-ve, si sanguine vesci ausi fuerint: quem ea de causa datum eis asseuerat, vt super altari per eum animas suas expiarent,essétque ita sanguis animæ litatio,dum funderetur per altaris circuitum, & quod residuum esset, terra operiretur. Quod verò dictum,*Vniuscuiusque animam in sanguine eius esse*, nequaquam intelligendum est, substantiam animæ esse sanguinem, ait Hesychius, sed quòd societatem cum carnem per sanguinẽ habeat. Vnde quidam sanguinem *animæ Vehiculum* appellarunt: cuius lapsus enim vbi frigere cœperit, à carne dissoluitur, auolátque anima. Eáque de causa Ægyptij, si sanguinẽ significare voluissent, Accipitris imaginem faciebant. Multorum sanè, opinio fuit animã esse sanguinem, siue vt Empedocles arbitrabatur, in sanguine. Hinc illud apud Poëtas, *Purpuream vomit ille animam.* Et, *Vitam cum sanguine fudit*, & alia huiusmodi. Et apud Ouid. Pythagorico monitu *Sanguinis legis veteris interpretatio.* *Vnde illud Αἷμα καὶ ψυχή, Sanguis & anima.* *Virgil. li.9. Aeneid.* *Aen.lib. 2.*

exturbare

exturbare quorumcumque animalium cognatas nobis animas nefanda cæde ideò prohibemur, ne sanguine sanguis alatur. & in hanc sententiam tum apud Græcos, tum apud Latinos plurima. Quamuis alio significato accipi purpuream animam, alio de Piscibus commentario docuimus, vbi agitur de purpura vno ictu collidenda, si sanguinem ad tinctum comparare voluerimus. Sed quantum ad eos pertinet qui sanguinem animæ commiscent, ego non ita fuerim impius, vt non profitear, de brutorum animis hoc tantùm intelligi, de quibus capite nono Geneseos scriptum est, *Anima illius in sanguine est*: cùm in homine tantùm ex animalibus, anima per se vitalis sit, suáque se contineat immortalitate. Et quamuis Salomon pro concione tertia, vnum eundémque interitum hominis, & iumentorum, & æquam vtrorumque conditionem, ex impiorum opinione posuerit: ex sua tamen sententia, puluerem ad terram reuerti, spiritum ad eum qui dederat, asseuerat. Basilius ad hæc, vbi concione octaua die quinto locum exponit, *Educat terra animam viuentem*, brutorum tantùm animam esse sanguinem disputat. Ait verò sanguinem coactum in carnem suapte natura verti, carnem autem corruptam in terram redire, vnicuique manifestum: itaque iumentorum animam terream quandam esse naturam. Eos verò valere iubet, quos nihil quicquam pudet animas suas, Equorum, & Canum, in eadem specie collocare, quíque seipsos etiam, & mulieres, & frutices, & æquoreos Pisces olim fuisse reminiscantur, idque asserere non erubescant: quos quidem Pisces fuisse nemo sanæ mētis dixerit, quo verò tempore isthæc literarum monumentis mandauêre, expertes magis rationis quàm Pisces fuisse, quisquis mente iudicióque polleat, dubio procul asseuerarit. Illud verò commercij cordi est cum sanguine, vt ex Philosophorum obseruatione compertum sit, cor iis omnibus esse, quibus & sanguis: id quod etiam de iecinore proditur. Neque tamen infirma est eorum opinio, qui nonnihil sanguinis ab iecinore procedere iudicarunt. Sedenim potior eorum, qui sanguinis principatum cordi dedicarunt, à quo, tanquam à fonte perenni, in venarum conceptacula diffundatur: nusquam enim nisi in corde sanguinem concrescere, ex Medicorum & Aristotelis traditione didicimus, in quo quidem primùm oritur, etiam antequam totum corpus informetur, quæ idem latiùs libro de Animalibus tertio pertractat. Ac ne interim nos plura de anima, de corde, de sanguine disseramus, ea consulto præteribimus quæ dici possent, si quid cordi, quid iecinori, quid arteriis, quid venis inseruiat, & vnde triplex animæ potestas originem & fundamentum cōsequatur, repetere voluissemus: sedenim hæc ita breuiter tacta sufficere visa sunt, pro redditione causæ, cur talia sacerdotes Ægyptij pingere commenti essent. Illud addam, sanguinem religiosissimo Hebræorum ritu in summo cultu semper habitum, quem ex alite qualibet effusum simulac ostenderint, inspersso puluere sepelire pro magno negotio habent, quòd persuasum illis ex Prophetarum dictatis, sanguinem ad contractæ labis abolitionem, & animorum depurationem facere: sed non intelligunt, mysterium id ad pretiosissimum Christi sanguinem spectare, cuius aspergine maculæ omnes nostræ, cùm expiari voluerimus, abluuntur.

Cor enim ex Arist. fons arteriarum, venarum, sensuum.

VICTORIA GLORIAVE.

Accipitris super alites reliquas præstantia.

DENIQVE propter eas dotes, quas huic aliti natura supra volatilium aliorum conditionē elargita est, factum, vt in vniuersum Accipiter esset excellentiæ hieroglyphicum, præcipueq; victoriam significaret: nam reliquas omninò volucres volatu antecellit. Neque frustrà Theoclymenus apud Homerum, obseruato Accipitris auspicio, Telemachum bene sperare iubet, ciúsque genus in Ithaca suprà reliquorum omnium gloriam potens, celebre & illustre futurum pollicetur. Ea sanè Accipitris prærogatiua est, vt agilitatis in volando principatum obtineat, ab eóque desumātur præclara illa alarum insignia, quæcumque in huiusmodi deueniant gloriæ significatum. Hinc Victoriæ hieroglyphicum passim in numis, & monumentis alatum, quia victoriæ partæ fama sese statim humo tollit amplexáque gloriam per summum æthera latè volat, perque immensos terrarū tractus expatiatur, offensiones impedimentáque omnia agilitate sua declinans. Hinc ipsi numi Victoriati dicti, quibus Drusus in Tribunatu plebis octauam partem æris argento miscuit. Hinc Musis coronæ ex pennis, quas ex Sirenem alis euulsêre, postquam eas certamen impulsu Iunonis congressas facilè superauerant, Eustathius & Pausanias meminêre: quamuis alij Sirenas indignatas spontè alas deposuisse dicant reíque monumentum esse Apteram ciuitatem, ea de causa cognominatam. Vtcumque verò, ad id Homerum allusisse ait Eusthia, cùm ἔπεα πτερόεντα protulit: quem Horatius noster secutus, *volare verba* dixit. Et nostri per pennas columbæ deargentatas in Psalmo sermones Dei interpretantur, vt ait Adamantius, quod merum est hieroglyphicum. Philosophi ad dissectionem aëris, quæ verborum tanquam alarum illapsu fiunt, id referendum autumant. Sedenim de Musis, alibi locus erit suus.

Eustathius in Odyss. μ. & Pausanias in Bœoticis.

Verba alata.

Et semel emissum volat irreuocabile verbum.

VICTORIA PERPETVA.

Victoria alata, & sine alis.

QVAMVIS autem & in Olympia, & vulgò esset alatum Victoriæ simulachrum, apud Athenien-
es tamen exarmatum alis cernebatur, vt & Pausanias & Heliodorus Periergeta meminere: Mi-
neruæq; id fuisse signum dedicatum, in cuius dextera manu malum Punicum esset, in læua galea, de
quo ita Harpocratiom: λυκοῦργος ἐν τῷ περὶ ἱερείας, ὅτι νίκης ἀθηνᾶς ξόανοις ἄπτερον, ἔχον ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ῥοιὰν

ἐν τε

A ἔν τε τῇ εὐωνύμῳ κράτος ἐτιμᾶτο. Id ea de causa factum Pausanias tradit, ne Victoria discederet Athenis, ac aliò quopiam abuolaret. Ita numen apud se perpetuò detineri posse arbitrati sunt Athenienses, dum alarum omen, veluti quoddam instabilitatis signum, reformidabant. Nam quæ Amori alæ attribuuntur, ad frequentissimas in eo rerum vicissitudines referuntur, vt Propertius, de eo qui figuram eius pinxerat libro II.

Idem non frustrà ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare deum:
Scilicet, alterna quoniam iactamur in vnda,
Nostraq; non vllis permanet aura locis.

Alæ autem à Cyro visæ, quæ Darij humeris inhærentes, vna Asiam, altera Europam inumbrabant, nimirum victoriæ signum portendêre. Solitus verò est Darius, qui sibi totius orbis victorias proponebat, pallam gestare auro distinctam, quam aurei Accipitres tres, velut rostris inter se concurrerent adornabant, literis ΝΙΚΗΤΙΚΩΤΑΤΟΣ, inter alas & singulorum caudas dispositis. Et Antiochus magnarum sibi cõscius expeditionum, quia multa strenuè fecerat, gentes plurimas debellauerat, vrbes innumeras subegerat, longa victoriarum continuatione illustris, Accipitris cognomine vocari gestiebat. Septem autem Accipitres qui Vulturem insectabantur, victoriæ eius signum hieroglyphicè constituti fuêre, quam viri septem in Smerdis Magi exitium coniurati, assecuti sunt, votíque compotes facti, patriam ab
B illegitimo Rege liberauerũt. Ille siquidem, regnum sibi nullis natalibus comparauerat, veluti Vultur, non ex legitimo conceptu, sed sine patre generatus ex vento. Est & illud victoriæ significatum hieroglyphicum, quod in antiqua columna Viterbij spectatur, duo scilicet Accipitres ex diuerso aduolantes, per quos, vt nonnulli tradunt, Herculis ab Alpibus, & Osiridis à Brundusio motus in Gigantes, neque non victoria describitur. Neque verò ea solùm de causa, quòd Accipiter volatu præstet, quódque alę victoriæ attribuuntur, ales ea victoriæ symbolum est: verùm ob id etiam, quòd eius pugna tam artificiosa est, eóque astu patratur, vt necesse sit hostem, qui cum ea cõgressus fuerit, omninò vinci. *Cur victoriæ symbolũ Accipiter.* Nam si cum fortiori res agatur, tum sese in aëre resupinat, vngues sursum versus intendens dimicat, alas verò caudámque inferiùs expandit, quibus vice soli fungatur. Vnde fit, vt cùm aduersarius voti compos fieri minimè possit, vel re infecta abire cogatur, vel omninò superetur. Quæ quidem solers dimicatio, cùm sit etiam Noctuarum propria, quæ maiore circundante multitudine resupinæ pedibus repugnant, collectæque in altum rostro & vnguibus totæ teguntur, Accipiter simulac pugnam animaduerterit, aduolat Noctuis opem allaturus, atque ita quodam naturæ consensu eis auxiliatur. Nam & Noctua apud Athenienses victoriæ hieroglyphicum fuit, de qua suo loco, quæ ad rem spectaant, diximus.

SED minimè κατὰ παρέργους puto ponere, quod in quodam Canone Imperialium militiarũ apud Maffæos Romæ vidi, militarem ordinem fuisse qui Accipitrem luteum in parma identidem lutea
C gestabant. Erant hi, qui Sagittarij Venatores nuncupabantur, qui sub Magistro peditum stipendia faciebant. Sed & alius ordo LAVNI nuncupati, insigne idem Accipitris lutei in parma identidem lutea gestabant, & sub eodem Magistro peditum merebant: eo tamen discrimine, quòd Sagittariorum Accipiter caput in alam læuam vertebat, Launorum in dexteram. Iam de DIVITENSIBVS, Gallicana legione, quorum insigne erat cæruleus Accipiter, colore tamen dilutiore, vnà cum Tauro, in ipsius Tauri commentario dictum inuenias.

CELERITAS.

DIODORVS per Accipitrem volantem, per quem alij victoriam interpretantur, celeritatem ipse significari tradit: propterea quòd in volatu sit omnium volucrum velocissima, vultque significatum ad res domesticas transferri, quæ citò fiant. Leges & Pterophoros apud Plutarchum, *Aligeros.* Othonis vita, qua locutione tabellarios intelligendum, quorum insignia forent surrectæ pennæ, ad celeritatem indicandam. Inde Iuuenalis:

Anxia præcipiti venisset epistola penna.

AER.

ACCIPITER ad hæc passis alis figuratus, elementum aëris indicat apud Ægyptios sacerdotes. Atque adeò alæ pennatorum singulæ aërem significant: vtpote solum Auibus proprium, perinde ac aqua Piscibus, terra aliis atque aliis solum est. Animaduertendum verò, locum de pennis alísve corruptum esse in impressis Hori codicibus, legíque debere, vt in manuscriptis exemplaribus antiquis, πτερὸν τοῦ ἀέρος. Inde quædam desiderari, quæ ad aliud pertinent significatum. Sunt qui ventos

ex ea

Vetus quid. ex ea specie significari tradant. Ventus autem nihil aliud est, quàm incitatus & fluens aër. Triclinius apud Pindarum Pelopis ἵππους ὑποπτέρους velocissimos exponit. Sunt qui cœlestium corporum ortum hinc interpretentur. Nam quæ sidera super horizontem attolluntur, volucrium in morem fugere, & per immensum inane ferri videntur. Pennata verò apud Mercurium talaria, nimirum Homericum illud innuunt, quòd verba ipse volucria nuncupauit. Eâdem ratione Irin & aëripedem & procellipedem vocant, quę deorum sit internuncia, vt apud Maronem legimus: *Virgil. li. 4. Æneid.* D

Irin de cœlo misit Saturnia Iuno.

ANIMVS.

Sed enim cùm etiam animi signum sit Accipiter, facilè identidem celeritatis indicium esse potest, cùm animi celeritas omnem exuperet velocitatem. Sedenim, siue victoriam, siue hanc quam alij ponunt alacritatem, ex Accipitre significari dixerimus, tantundem esse videtur.

SACERDOTIVM.

Neque quidem tabellarij tantum alas gestare iussi, verum etiam sacerdotes Ægyptij capita habuerunt alis insignia: quod quidem gestamen ideò susceperunt, quòd Accipitri ex eo honorem habitum voluerunt, quem dictitabāt librum olim puniceis literis perscriptum, Thebas ad sacerdotes detulisse, in quo quidem libro, qui cultus, quíque honos diis deberetur, quáque ratione sacra plurima procuranda essent, notatum erat. Hinc eos sacerdotes à Poëtis nostris Cristatos appellari comperias, vt apud Martialem:

Linigeri fugiunt calui, cristataq́ turba,
Inter adorantes cùm stetit Hermogenes.

E

Habes honoratissime vir, Accipitris hieroglyphica, lectionem non quidem tuo sublimi ingenio dignam, neque multiplici eruditioni tuæ necessariam, sed cultus & obseruantiæ in te meæ pignus. Neque enim is ego sum, qui putem te ex dedicatione hac mea vel minimùm crescere: sed si illi locus apud te in angulo aliquo concedatur, sciam me laudis plurimùm comparaturum.

Vale.

PIERIVS

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD ILLVSTR. HEROINAM VICTORIAM DAVALAM PISCARIÆ PRINCIPEM, DE IIS QVÆ PER COLVMbam, Turturem, & Hirundinem significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

LIBER VIGESIMVSSECVNDVS.

MAGNI *omninò ponderis est Pindari, Lyricorum principis, dictum illud, alio quamuis numero, in hanc certè sententiam:*

Carmine res viuunt, carmina rebus egent.

Nam scriptor quantumlibet elegans & eximius, si vana & inania mandare literis aggrediatur, putè purpura Simiam vestiat, nihil aliud assequatur, nisi vt omnibus sit derisui atque ludibrio. Si verò facta inclyta præclaráque ab inepto imperitoq́; scriptore celebrentur, neglecta statim turpiter exolescent. Hæc dum mecū reputo, honoratissima VICTORIA, *tuamq́; erga desideratissimum coniugem pietatem considero, illiúsque res præclarè gestas Musarum tuarum elegantia decorari conspicio, fortunatissimum Principem appello, qui cùm tot ante annos è vita migrarit, per te quotidie reuiuiscat, clariórque & illustrior euadat. Te autem non minus beatam, quæ materiam susceperis tam insignem, tam celebrari dignam, quæ immortalem gloriam tam illi sit, quàm tibi sine dubio paritura: ideóque vestræ plurimum gratulor fœlicitati. An non ille egregiè fœlix, qui virtutibus omnibus heroicis ornatissimus, rebus tot tantísque sapientissimè procuratis, gloriosissiméque confectis, post optima illa spolia tam præclara ad Ticinum parta, quasi splendidius nihil in posterum expectare posset, è vita migrans, vxorem te reliquerit tam piam, tam pudicam, tam doctam, tali præstantem ingenio, eáque facundia & arte scribendi præditam? vt quantum ille rerum gestarum splendore illustris est, tantum tu scribendo, & vnum illum celebrando, clarissima passim habearis, in ambiguóque posueris, vtrùm ille res*
C *illas prudentiùs fœliciúsve fecerit, an tu ea doctiùs & elegantiùs victuræ memoriæ commendaris. Magnificentius dicat fortè aliquis Artemisiam fecisse, quæ marito celebrationis tantæ sepulchrum struxerit, vt inter septem orbis miracula nomen habere meruerit. At tu quotidie tuo Mausolea facis, quotidie nouas statuas ponis, quotidie columnas erigis, non quas temporis iniuria demoliatur aut perdat, sed quæ in animis hominum sitæ, nulla vnquam fortunæ temeritate labefactari poßint, nulla vetustatis edacitate consumi. Quem referent Musæ, viuet, meritò Poëtæ clamant, & è classe tua vnus, ísque sumus, fabricas has eludens, exegisse se monumentum ære perennius, regalíque situ pyramidum altius, gloriatur. Vincis igitur Victoria Artemisiam, quæ marito nullo non die monumentum aliquod excitas non ex marmoribus aut cæmentis, quæ aliquando fatiscere putrescereque necesse sit, sed ex politissimis poëmatibus, quæ donec erit hominum memoria, summa cum vtriusque laude perdurabunt. Euadnem opponet alius, in qua vulgus maiorem quendam affectum, charitatémque decantat, quòd flammis iniecta mariti arserit. Imò superstitio maior ea fuit, ac perinde execrabilior: vtpote quæ vtrique acciderit perniciosa: sibi, quòd se ausu temerario tam atrociter dono vitæ priuauerit, iísque affligi pœnis voluerit, quas superi mortem sibi consciscentibus statuêre: marito autem, quòd manes eius non ea tantùm morte tam miserabili mœstos reddiderit, sed vt de suppliciis etiam eiusdem, si quis apud manes sensus, æternùm cruciaretur, effecerit. Altera huic non absimilis, P. Cornelia Annia, clara satis fœmina, quæ ne in desolata orbitate superuiueret, viuam se vltrò in arcam cum viro defuncto damnauit. Sedenim, furor hic, profectò furor, non amor fuit: cuius vecordiæ testimonium vt tr[ansmi]ret ad posteros, testamento etiam cauit, vt sacrificio super arcam Plutoni & Proserpinæ peracto ea rosis exornaretur. Sed facessant exempla hæc à pietate institutísque nostris alienissima. Longè gloriosius proferet se forsitan Alceste Admeti Regis coniux laudatissima, quæ mori ipsa pro mariti vita, quem fata sub hac conditione damnauerant, elegit: cuius mutua inter coniuges charitatis exempla, apud Romanos pleráque sunt memoriæ commendata. Tu non minori in coniugem tuum affectu succensa, mortem ideò non affectasti, quòd viuendo, viuum nobis maritum*

ingenij tui clarißimi opera repræsentas, & quod admirabilius est, immortalem facis. Quinctiam dum viuis, eum, quamuis apud superos incomparabili fruatur beatitudine, tua tamen pietatis officiis, sensu nescio quo, rerúmque nostrarum, quæcunque illum tangit, cura, iucundiorem hilariorémque efficis, ac beatiorem. Cùm itaque insignioribus viduis, quæ anteacta ætate claruerunt, anteferenda sis, cogitaui ego ex hieroglyphicis lucubrationibus meis Columbam, & Turturem tibi dedicare: vt commentarium hoc sanctißimæ viduitatis exemplar, non tibi, quæ testimoniis his non eges, sed mihi iucunditatis illius, quàm ex virtutum tuarum contemplatione percipio, monumentum sit, atque conseruatio. Tu quid fusci coloris Columba apud Aegyptios, quid Turtur sacris eorum literis significaret, & quæ veluti in comitatum accedunt, si adlibuerit, leges. Ego me satis animo fecisse videor, si quam antiquißimi sacerdotes illi viduitatem quibusdam rerum imaginibus occultabant, nostro tempore per te prodire in lucem, & omnibus innotescere contigerit. D

DE COLVMBA.

PERSEVERANTIS CONTINENTIÆ VIDVA.

QVAMVIS multa essent apud Ægyptios, & nationes alias Columbæ significata, illud tamen in primis continentissimis illis sacerdotibus admiratione dignum habebatur, quòd cùm animal alioqui procacissimæ salacitatis esset, lasciuiæque notam apud omnes ferè gentes contraxisset, incomparabile tamen exemplum continentiæ, summámque pudicitiam in ea deprehēdebant: quòd marito fidem seruaret inuiolatam. Quare mulierem quæ vidua perstaret, significare illi cùm instituissent, Columbam nigram pingere commenti sunt. Pudicitia siquidem, Columbis prima, & neutri nota adulteria: coniugij fidem non violant, communémque seruant domum, quam nisi cœlebs aut vidua non relinquit, & quandiu marito priori viduata est, alij non copulatur. Si verò iussa sit à domino transire ad secundas nuptias, fidem eandem seruat secundo, qua se priori obstrinxerat, vt Propertius: E

Nigra Columba.

Exemplo iunctæ tibi sint in amore Columbæ,
Masculus, & totum fœmina coniugium.

Idcirco Tertullianus in sua illa Monogamia hanc in exemplum trahit, nos ad simplicitatem eius prouocatos ea de causa differens: quòd ea auis non innocua tantùm sit, verùm etiam pudica, quam vnam vnus masculus nouit. Nigram autem illam Ægyptij faciebant, id scilicet indicantes, quòd ad secundas nuptias non transisset, sed atrata viri prioris desiderium præ se ferret: in luctu enim pullo vti colore, multarum gentium mos est, quamuis apud Romanos in Imperatorum funeribus vestibus albis, vt Plutarchus & Herodianus asserunt, vtebantur. Venetos autem Padanósque omnes atratis vti vestibus, quòd Phaëthontis casum adhuc lugent, fabulosus idem Plutarchus ait: siue, quia niger color firmitatis & perseuerantiæ signū. Colores enim alij ex vno in alium transeunt, obscuriorisque corporis admistione densiores fiunt: sed vbi ad nigrorem peruentum est, ibi consistitur. Aiunt verò nōnulli, non omnium hanc Columbarum naturam esse, vt pudicitiam ita custodiant suam, at earum tantùm, quas Græci φάσσας vocant, pullis gallinaceis haud multò minores, quas ferunt trigesimum sæpius & quadragesimum etiam vitæ annum excedere. Cœlibatum verò, quem alterutro eorum extincto coniux alter fideliter seruat, & Coruis & Cornicibus & Graculis communem esse perhibent. Columbarum autem oblationem in sacris Theologi ita accipiunt, vt coniugij tam firmi ratione habita, nos quoque mentem stabili firmitate perseueraturam Deo, vti vero coniugi, sociemus. F

Pullus color in luctu.

Corui, cornices, graculi cœlibes.

CORRECTIO.

SED & ille Columbarum pullos, aut par Turturum obtulisse dicitur apud Adamantium, qui aliquem absterruerit à vitiis & sceleribus, hortandóque monendóque ad animæ simplicitatem traduxerit. Tangit hoc etiam Cyprianus, qui emissam ab Noë Columbam lapsorum imaginem præ se ferre commentatur. Sed his iam aliquantulùm insistamus, cùm nequaquam Diuinæ literæ sint ab hoc argumento dissimiles, in quibus Columbam multipliciter figurari comperimus, ac perinde significata etiam variari. Sed hîc series exigit, vt priùs de fusca loquamur, de aurea, atque argentea suo mox loco dicturi. Nam quæ ad Noam Oleæ virentis ramum ore gestat, fusca ponitur à Prophetis, esséque indicium perhibetur mentis, quæ à perperam factis iam abstineat, séque quieti dedat, hoc est tranquilitati, quæ non nisi inde purgato à vitiis animo locum habet. Sub vesperam hæc reuertitur, deficiente quippe luce, quod tantundem est, ac si momentaneæ, aut breui temporis curriculo duraturæ fœlicitatis diceremus. Sub vesperam, inquam, aduolat, ne occupetur à nocte, quippe ne intercipiatur à morte, priusquam infectum eluerit scelus, atque ita perpetui carceris supplicio afficiatur. Promissam enim esse veniam ei, qui paratus sit in posterum bene, piè & honestè viuere, & à quibus emerserit vitiis & voraginibus abhorrere, alio loco indicat vropygium auri fulgore illitum: de quo tamen apertiùs disputatur inferiùs. De Olea quoque, quæ sit misericordiæ signum, suo loco dictum.

Columba Noaqualis.

ILLECEBRÆ AMATORIÆ.

QVOD verò sacerdotes Ægyptij per volucris huius simulachrum illecebras amatorias significarent, duabus vtriusque sexus Columbis sese inuicem exosculantibus adpictis: ea de causa factum,

A factum, quòd illæ non prius ad Veneris copulam, quàm ad osculationem deueniunt. Hinc legas apud Senecam Mæcenatis dictum illud, *Columbatim labris inserens labra.* Extant & Gallieni Imp. carmina satis luculenta, quibus lasciuiam huiusmodi per amatorium etiam murmur ab eis exprimi declarat eo in epithalamio, quod ipse lusit, cùm fratrum suorum filios iungeret:

Ite, ait, ô pueri, pariter sudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura vestra Columbæ,
Brachia non Hederæ, non vincant oscula Conchæ.

Ea autem de causa, quòd osculorum blanditias Columbæ norunt, dedicatas eas Veneri, Græcorum plerique tradidêre. Cæterùm Athenæus ob id factum putat, quòd in Cypro Columbæ primùm repertæ indéque ad gentes alias transmissæ. Veneri enim sacram esse Cyprum, omnes norunt. Propter verò salacitatem eam quæ notissima est in Columbis, Albertus non ineptè nomen iis inditum ideò putat, quòd lumbos colant: in Venerem quippe se vltrò incitent, ingenita nequitia stimulatę, cuius sedem in lumbis esse, alibi disseruimus. Apollodorus quoque in iis quæ de diis conscripsit, columbam Veneri sacram lasciuiæ ergò dicit, noménq; illi Græcè περιστεράν, παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν, quòd supra modum amori det operam, arbitratur. Sanè Siculi olim persuasum habuêre Venerem ab Erycis monte digressam, per dies nouem stato singulis annis tempore secessum colere, interimque nullas toto eo tractu Columbas apparere: abire enim illas Deæ suæ comites, nonam verò post diem aduētare vnam reditus prænunciam, quæ Veneris templum ingrediebatur, reliquas mox vno turmatim agmine reuerti, atque hinc gaudio exultantes Venerem adesse profitebantur, diémque eum hilarem, cantibus & iocis festiuum atque iucundum celebrabant.

Cur Veneri dicatæ Columbæ.

Cuius currus ab his trahebatur ex Oui. libr. 13. Metam.

CHARITAS.

B SANE quòd mutuis sese osculis Colūbæ suauientur, ansam dedit vt charitatem, amoris quippe pij virtutem hieroglyphicè per Columbam nonnulli interpretentur. Et Apostolum citat Origenes, qui de charitate locutus, Columbam protulerit. Eruditissimus etiam Cyprianus tam vitæ sanctitate quàm facundia clarus, in iis quæ aduersus Nouatianū pro vnitate concordiaq; piorum omnium scripsit: *Idcirco,* ait, *& in Columba venit Spiritus sanctus, simplex animal, & lætum, non felle amarum, non morsibus sæuum, non vnguium laceratione violentum, cuius ingenium est hospitia humana diligere, vnius domus consortium nosse, cùm generant simul filios educare* (ita enim legendum est, non edere) *cùm commeant volatibus inuicem cohærere, communi conuersatione vitam suam degere, oris osculo concordiam pacis agnoscere, circa omnia demùm humanitatis omnem implere legem.* Noti sunt humanissimi Gallorum omnium mores, qui passim oscula tanto studio colunt, vt honori sibi ducāt, quòd adueniens hospes vxorem, sorores, filias etiamnum virgines osculo adhibito salutauerit, & in amplexum acceperit, & in gremium sibi assidere iusserit. Nam & apud Romanos olim licebat obuias quasque mulieres excipere osculo, quod ideò Cato institutum tradit, vt explorarent an mulieres temetum olerent: capitale enim erat Romanis fœminis gustare vinum, ideóque ferunt fœminam, quæ sub Romulo vinum biberat, à marito impunè occisam. Apud Lacedæmonios oscula non concessa modò, sed etiam instituti Ludi, propositáque præmia iis, qui seniores lepidiùs suauiarent. Nisæorum id inuentum, & à Megarensibus etiam in honorem Dioclis obseruatum. Nam & illæ Romanorum exosculationes, vt fœmineo generi honos haberetur, sancitæ sunt, vt apud Plutarchum legitur, libro de claris Mulieribus: nempè quòd Aboriginibus in Tyberim inuectis, Roma quædam nomine: inter mulieres quas secum adduxerant nobilis, C author fuit, vt classis absumeretur incendio, vnde coacti sint ibi sedem figere, quod cùm illis feliciter successisset, eius generis præmia mulieribus detulerunt, quæ auspicatissimi facti memoriam prorogarent. Ad hæc Nomadum asperrima rusticitas incessitur, quorum tanta fuit seueritas, vt ne filios quidem suos oscularentur. In Diuinis nostræ pietatis monumentis ipsum Assertorem nostrum legimus charitatem, vt ita dicam, frigidam in Simone hospite, quòd osculo non fuerit ab eo exceptus, exprobrasse. Et sacris Pontificiis Romæ ritu solenni per mutuas exosculationes pacis augurium celebratur:

Ipse etenim casta dum operatur mente sacerdos,
Oscula dat, quæ dent ille vel ille aliis.

Gallorum mores humanissimi.

Plin. lib. 7. & Valer. max. de instit. antiquis lib. 1.

AER.

CREDIDERE nonnulli Columbam ab Assyriis coli in Semiramidis gratiam, sed authores Græci in Rheæ potiùs memoriam: vtpote qui asserant, aërem & aquam potiores esse partes, in quibus ostentet se natura rerum, parique ratione abstinere eos à piscibus. Cùm verò volatile vnumquodque animal sit aëris indicium, Columbam præcipuè nuncupatione hac, hieroglyphicóve veteres honestarunt, quòd domesticis alitibus nulla neque longius domo, neque diutius abuolet, tecti tamen lariúmque memor summa fide reuertatur, & mansuetissima nobiscum consuetudine diuersetur. Obiectabunt Hirundinem alij, quæ trans mare etiam migret, ad sibi domesticam tamen sedem redeat, sed illæ nunquam cicurantur, neque vlla nobiscum consuetudine socientur: siue ea potiùs fuerit huius honoris causa, quòd illi tanta sit cum aëre familiaritas, vt ibi tutiùs quàm humi versari videatur, tantaque sit eius volatus facilitas, vt Maro dicat,

Æn. lib. 5.

Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas: D

pernicissimus enim est eius volatus. Vnde Hesychius Columbam, neque non Turturem hieroglyphica ponit hominis, qui mente sublimia quæque facillimè penetret, & contemplationi sit egregiè deditus. Meritò itaque Syri qui aërem vsqueadeò colunt, tanta religione Columbæ pepercêre, quod ita tangit Tibullus:

Quid referam vt volitet crebras intacta per vrbes
Alba Palæstino sancta Columba Syro?

Numus Cibyraticus.

In numo sanè Cibyratico Columba cusa hanc loci religionem mihi videtur indicare. De vrbe hac Horatius:

Ne Cibyratica, ne Bithinna negotia perdas.

In Cilicia ea est, quamuis & alia sit minoris Phrygiæ. In numo autem inscriptio est ΚΥΒΙΡΑ: Signum, *Columba volans*. Fuit & puella Phthia nomine, quam Iupiter fertur adamasse, eiúsq; formam in Columbæ speciem commutasse: traditum ab Æliano. Sed hoc nihil facit ad Ægyptiaca. Quod verò de Semirami dicebamus, addemus & illud ab ea deriuatum, vt Persæ matrum filiarúmque suarum coniugia non abhorreant, vtpote quæ filium ad stupri vsque consuetudinem adamasse fertur.

IMPIVS INGRATVSQVE.

QVIN hæc inusta est Columbarum generi nota, quòd eorum mas iam validior factus, patrem rostro impetit, & à matris consortio tentat abigere, eiúsque coniugij locum occupare. Quapropter Ægyptij sacerdotes impium ingratúmque hominem ac, in eos qui de se bene meriti fuerint, perduellem, significare si vellent, *Columbum*, inquit Horus, *aut pullum eius, qui matrem solicitaret, facere consuerunt.*

CASTITAS. E

Palumbes vnde dictæ.

SED esto lasciuum animal Columbinum genus, contrà Palumbes parcissimi coitus sunt, ideóque quòd Parcant lumbis, Albertus existimat appellatos. Nam & qui frequentiori vsu eos in cibum sumptitare consuerint, in Venerem hebetiores redduntur: quare non inscitè illud de alitibus huiusmodi dictum:

Martialis in Apophoretis.

Inguina Torquati tardant, hebetantq; palumbes:
Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax.

SEMIRAMIS PROCACITAS.

QVONIAM verò, vti dictum, fama est Semiramin sub effigie Columbæ ab Assyriis coli, Gnidius scribit eam à Columbis enutritam, & in Columbam inde conuersam, qua specie colebatur apud Assyrios, id quod de petulca eius improbitate intelligendum est: tametsi quos Diodorus citat, eam & modestam, & nota admodùm integritate præditam fuisse prædicant, neque eam ignobiliter natam inficiantur: vtpote quæ circa stagnum quoddam in parte Syriæ, in crepidinē aquis prominētem proiecta, aliquandiu fuerit ab aquatilibus volucribus, quæ apricatum eò se recipiebant, miro propemodùm studio educata: quippe quæ non solùm alimenta congererent iacenti, sed perinde eam fouendo, ac implumes pullos ab omni aëris iniuria protegerent, quoad pastores creberrimo volucrū concursu, insolitáque trepidatione moti, ex proximis in sulis eò conuenientes iacentem extulerunt, alitámq; apud se diligenter Menoni, Regis Nini familiari, in vxorē concessêre. Sedenim, de famosa eius fœminæ procacitate, Scaurobates Indorū Rex apud historicos ita in eam inuehitur, vt pastorale scortum, vt Assyrij Regis cōcubinam fuisse proclamet, vt nullum egerit diem in castris sine adulterio, raróque vllus ad eam adulter bis admissus fuerit. Satis verò constat tam immoderatæ libidinis fuisse, vt Equum abominabili probro turpitudinéque adamauerit, authore Iuba. Eam sanè ob libidinis feruorem Euphorio θιμβρὴν, hoc est, Ardentem appellauit, epitheto admodùm proprio, perinde ac Callimachus Venerem eo versu θιμβρῆς κύπριδ@ ἁρμονίην, id est, *ardentem Cypridis harmoniam*. Hanc Hieremias quoque Columbæ notauit elogio, cùm Babylonios Hebræorum excidio venturos vaticinaretur: *Fugite*, inquiens, *ab occursu gladij, quem Columba vibrabit*: per Columbam Babylonis conditricem, & eius populi authorem innuēs. Quod autem vates hic fatidicus eam gladio insignem inducit, de feroci & impigro eius ingenio multa rerum scriptores tradidêre, sed illud præcipuè facinus memorandum, quòd Nino Bactrianos obsidente, Menon hanc, vxorem quippe suam, accersiuit, quæ vbi primùm in castra venit, Mulier acri ingenio, Bactrianæ arcis situm contemplata, confestim viro rationem ostendit loci modico negotio occupandi. Erat arx ab vna parte præceps, atque in profundam vallem insigniter abrupta, quam hostes velut inaccessam, nullo præsidio custodiebāt. Hùc audax mulier cum paucis, quos sibi ad id facinus delegerat, per loca ab hostium oculis maximè auersa, atque eadem aspera & confragosa, præter spem omnium obrepsit: vnde cùm sese veluti cœlo delapsa hostibus (quorum oculos Assyrius, dum negotium conficeretur, subita oppugnatione ab omni sensu eorum quæ fierent longè auerterat) ex improuiso obtulisset, Bactriani omni spe retinendæ vlterius vrbis abiecta, alij aliò præcipiti fuga dilapsi, vrbem in regis arbitrio reliquêre.

Semiramidis nefanda libido. F

Semiramis facinus memorandum.

REGIVM

A

REGIVM AVSPICIVM.

ADNVMERANTVR verò Columbæ inter eas alites, quæ Regibus auspicia faciant. Hinc Maroniano Æneæ, Columbæ geminæ à matre in auspicium missæ. Et Cæsari originem inde trahenti prospero fuerunt ostento, cùm palmā eam nidis frequentare cœpissent, quam ipse castris locum capiens, inter syluas quas cædebat repertam, conseruari, vt omen victoriæ iusserat: ea enim de causa mirum & inusitatum videbatur, quòd id auium genus duram & asperam frondem studiosè soleat euitare. Et eadem die qua natus est Diadumenus Macrini filius, Aquila ei palumbū regium paruulum attulit, & in cunis posuit dormiēti, recessitq; sine noxa: quod dubio procul eum ab ineunte ætate Imperatorem futurum indicauit. Quinetiam aruspices dixerunt, Alexandrum Seuerum futurum Imperatorem, consulti quid haberet auspicij, quòd anicula quædam, quo die natus est, matri eius huius generis aues obtulerit. Apud Hebræos legas, prædiuitum ac potentiorum hominum morem fuisse, Columbarum alas gypso illitas in summæ felicitatis signum summis tectis affigere. Hoc Euthymius.

Columbarū ostenta varia.

A SE MINIME' IRACVNDVS.

QVOD verò debilis defectu in Columba paulò antè dicebamus, Ægyptij sacerdotes hominem natura ipsa nequaquam iracundum, qui tamen aliorum peruersitate commoueri posset, ostendere cum volebant, Columbam pingebant vropygio surrecto: propterea quòd eā, vti dictum, vel non habere bilem, vel si habeat, in vropygio esse tradunt authores veteres. Vnde Græci cùm mansuetudinem exprimere vellent, ἠρέμη πελειάς, hoc est, *quieta Columba*, dicere consueuerant, & πρᾳότερος περιστερᾶς, eodem significato. Quæ cùm porrò sit gregalium omnium mansuetissima, iudicata est à Mose purissima, vt inquit Philo, veluti ex solitariis sola Turtur delecta, quæ in eo auium genere, tali omnes
B antecellit ingenio. Neque temerè Dauides aduolandi desiderio succensus, vt sese periculis eximeret, pennas sibi dari cupit, vt instar Columbæ volare possit. Psalmo LV. Columbam ponit, non Aquilam, non Accipitrem, longè fortiores impetuosioresque alites, nempè quia eadem prædita est mansuetudine, tractabilitateque & simplicitate, qua Rex ipse insigniter pollebat. Puritatis huius meminêre etiam authores Græci, quin & osculorum, propter quæ sit Veneri dedicata, & quòd ea de causa Dis adoleretur, quòd fel in interioribus haudquaquam habeat.

Purissima Columba.

TREPIDATIO.

ILLVD autem vulgatissimum est hieroglyphicum Columbam pro trepidatione ponere: nam & nomen illi apud Græcos τρήρων hoc idem significat, à τρέω enim deducitur, quod trepidare est. Et Poëtæ tam Græci quàm Latini passim in pauidis hanc vsurpant comparationem, vt Homerus:

αἱ δὲ βάδην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι.

Hæ pauidis gressu similes abiere columbis.

Quam similitudinem Maro ita transtulit:

Præcipites atra ceu tempestate columbæ.

Etymologici enim τρήρων paronymon, non epitheton Columbæ ponunt.

Πέλειαι τρήρωνες, colūbæ timidæ. Homer. Odiss. μ. versu.63. Timiádmue columbam, Marullus. Trepidas vrgere columbas, Ouid. 5. Metam. Odyss μ. Ænei.li.2.

SALVBRITAS.

CÆTERVM, quamuis aliqua det impietatis exempla, nihilo secius inter animalia maximè pura recensetur: propterea quòd persuasum est eam carere bile, vti dictum morbosaq; & pestilenti quantumlibet tempestate sæuiente, qui non alia quàm earum carne vescatur, contagio eiusmodi non
C contaminari. Quare si pestis vnquam debacchari cœpisset, nihil aliud in obsonium Regibus comparabatur, quàm ex Columba: quamuis Diodorus Vitulum alioqui & Anserem simplicem tantùm, eorum Regum cibum fuisse contendit. Sanè Florentinus lib. de Re rustica, pullos columbarum necessarios esse dicit iis, qui vires à morbo recolligunt.

Carnis Columbinæ victus.

MEDICINA PETITA A' DIIS.

CVM verò aliquem, medicina ab aliquo Deorum præmonstrata, à morbo conualuisse ostendere voluissent, Columbam, vel, vt scribunt alij, Palumbem (nam hæc etiam in auguriis aliquando confunduntur) lauri ramusculum rostro gestantem exprimebant. Ales enim ea quotiens ægrotare cœperit, lauri folio decerpto sibi ipsa medetur. Neque verò palumbes tantùm, sed & Graculæ, Merulæque & Perdices lauri folio annuum fastidium purgant. Coruus quoque occiso Chamelæonte, qui etiam victori nocet, lauro infestum virus extinguit. Vnde dicterium frequentissimū est apud Græcos, *Scipionem laureum gestare*, de iis qui in aliquas insidias lapsi, vitæ periculum feliciter euaserint. Medicinam autem multifariam ab oraculis petere antiquorum mos fuit, & suis quoque temporibus petitam memorat Plinius. Illi enim quotiens grauiori aliquo morbo correpti essent, soliti erant in triuiis aut sacris locis deponi, operientes vel oracula, vel somnia, quibus quid ad sanitatem faceret, edocerentur. Prætereà non contemnenda fuit veterum opinio, quam Homerus sequitur morbos ad deorum immortalium iram referri, meritòq; ab eisdem opem poscere necessarium esse Philon Medicus Pharmaca quædam summæ efficaciæ, quæ ipsemet concinnare solitus erat, θεῶν χεῖρας appellabat, quòd non aliter ad salubritatem conferrent, quàm si dij ipsi manus suas ad curationem apposuissent.

Columbæ herba quæ vocatur Hel sine purgatur. Plin. li. 8. cap. 27. Plinius ibidem. Plinius ibidem. Prouerbium Græcorum. Δαφνίνην φορεῖν βακτηρίαν. Auctor Suidas. Deorū manus.

D

Et Astrologi quosdam homines à genesi eo fato nasci prædicant, vt votorum potius ope, quàm medicinis, ab ægritudinibus & morbis liberentur. Notum est Alexandri Macedonis exemplum, cuius milites plerique, & cum his Ptolemæus, cui postea Ægypti regnum obtigit, sagittis veneno intinctis ad Sami regnum, vel, vt alij scribunt, in Musicanis, cùm vulnerati essent, neque remedium vllum ad salutem inueniretur, Draconem in somniis, qui herbam quandam ore gestaret, oblatum regi, qui remedium sibi ex illa imagine commonstratum ratus, exquisita inuentáque herba ea vulneribus adhibita, vel, vt nonnulli tradunt, potionibus instillata, cunctos sanauerit. Solitum enim esse Deum Opt. Max. hac etiam ratione mortalium rebus ferre opem, & vt à dæmonibus quoque ferretur permittere, vt nostra nunc missa faciamus, ex multis veterum memoriis & Poëtarum testimoniis cõfirmatur. Nam quod pertinet ad Æsculapium, quem ægritudinum causa consulebant, in agro Bellunienfi Læbactiorum vico memoria est huiusmodi.

Exemplum memorãdũ.

ASCLEP
IO. P. XE-
LIVS PO-
LIO MO-
NITVS PO-
SVIT.

Et Pannoniam è Norico è Bellunẽsi territorio proficiscentibus, Albæ Iuliæ monumentum offertur in hunc modum:

I. O. M. STAT
C VALERIVS
VALERIANVS
EX VISV P.

Iliad. β. in principio.

Multaque huiusmodi passim reperiuntur. Quod verò traditum est à Poëtis, Homerus, qui somnium ab Ioue esse ait, Agamemnonem excitari facit ad præliandum, somno ab Ioue misso, Nausicaam à Pallade, vt in agrum progrediatur, quò susciperet Vlyssem, & multa passim eodem modo. Virgilius quoque hanc ipsam rem latissimè & hic & illic prosecutus, nusquam tamen pleniùs, quàm vbi de Latino loquitur: E

Ænei. li. 7.

At rex solicitus monstris, oracula Fauni
Fatidici genitoris adit, lucósque sub alta
Consulit Albunea, nemorum quæ maxima sacro
Fonte sonat, sæuámque exhalat opaca Mephitim.
Hinc Italæ gentes, omnísque Oenotria tellus
In dubijs responsa ferunt, huc dona sacerdos
Contulit, & cæsarum ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnósque petiuit.
Multa modis simulachra videt volitantia miris,
Et varias audit voces, fruitúrque Deorum
Colloquio, atque imis Acheronta affatur Auernis.
Hic & tum pater ipse petens responsa Latinus,
Centum lanigeras mactabat ritè bidentes,
Atque harum effultus tergo, stratísque iacebat
Velleribus, subita ex alto vox reddita luco est.

Vt qui ex aquis sulphureis nascitur.

ANIMORVM FVTVRA FELICITAS.

Oracula diuina.

SED quoniam incidimus in oracula, nusquam ego plura notis hieroglyphicis similia comperio, quàm in Diuinis nostrorum literis, ita omnia sensu mystico conscripta, quæcumque Moses, quæ Dauid, quæ Prophetæ reliqui diuino afflati spiritu protulêre. Talis est argentea Columba illa, cui aurum in dorso, posteriorem partem versus inductum, Significat quidem hoc, vt Theologi nostri interpretantur, instare à tergo aurum perpetuæ felicitatis. Nam quam quis quietem in humanis assequatur, quæ præ manibus sit, & ante oculos sita, eam per argentum, quo anteriores Columbæ istius partes bracteatæ sunt, accipiunt. Longè autem pretiosiorem illam, quæ subsecutura est post obitum, per aurum à tergo illitum, intelligunt: si modò, vti superiùs monuimus, ante noctis tempus ad arcam cum oleæ surculo reuertamur. Nam & apud aruspices profanos, feliciora tempora subsecutura indicatum est, ex aureo gibbo, quẽ sibi accessisse in tergus Domitianus Imp. paulò antè quàm interficeretur, per nocturnã imaginem visus erat se videre. Eucherius Columbam illam argento illitam, cuius posteriora in specie splendentis auri radiabant, significasse ait, prima quæque in Diuinis literis argento fulgere, occultiorem verò sensum longè pretiosiorem, veluti aurum rutilare, longáque admodùm disceptatione rectè procuratum ostendit, vt illa sermonum, qui de Diuinis haberentur, castitas intemeranda à promiscuis cunctorum oculis, in abdito seposita, suo quasi quodam velamine pudicitiæ contegeretur, cœlestibus obumbrata mysteriis, sicut secreto ipsa suo diuinitas operiebatur. Nam quid aliud sibi vult: *Aperiam in parabolis os meum, & in ænigmate antiqua loquar*: quàm hieroglyphicè sermonem faciam, & allegoricè vetusta rerum proferam monumenta? Et illud: *Iesus in parabolis loquebatur ad turbas*, nisi sermones suos mystico sensu conuelabat? Ita Prophetæ, ita Apostoli ab vsitato loquendi more recesserunt, facilia in promptu habentes, magna in recessu continentes. Quod ea de F

Suetonius in Domitiano, c. 15.

A causa congruum fuit, vt sacra de Deo dicta à cæteris, scriptis, sicut merito, ita & specie discernerētur, ne illa cœlestium arcanorum dignitas passim & indiscretè patefesceret, sanctúmque canibus, & margarita porcis exponerentur. Ita consecrata vasa templi inuoluta promiscuus populus ferret, nec tamen conspicerentur. Addam & illud, quod ab eodem Eucherio traditum in iis, quæ de formula spiritalis intelligentiæ scripsit: *Posteriora in diuinis incarnationem* (admisêre enim vocabulum Theologi) *filij Dei, quæ subsecutura esset, indicare*: eóque spectare quæ per Angelum Moysi dicta sunt, *Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris*: quia, scilicet, *Patrem nouit nemo nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Exodi cap. 23. Atque hæc quidem de Columbæ hieroglyphicis Theologi veteres tradidêre: & argenteam eam, purissimo scilicet candore spectabilem fuisse dicunt, quæ supra caput astiterit Assertori nostro, dum sanctissimæ illi aspergini in Iordano tinctus initiaretur. Columbæ autem oculos habere, vt Canticorum cantico, ea intelligitur anima, vt tradit Adamantius, quæ diuinas literas non in superficie primoribúsque, vt aiunt, labris, sed intimum vsque sensum exquirit. Duabus hæc dum sedet, alis tegitur: iisdem nixa fertur in sublime. Volamus, cùm philosophica quadam morte separati à corpore, rapimur ad diuina: sedemus, cùm in amicorum conuentu atque consortio, de sobrietate, de temperantia, de modestia sermones varios commiscemus: cuiusmodi illi sunt qui nos quotidie monent, vt cum Columba pro cantu gemitum edamus: cùm scilicet, quæ perperàm à nobis facta sunt expendimus: id procuremus, vt veluti Columba felle careamus, hoc est, iracundiæ amaritudinem à nobis amoueamus: vt Columba osculis inhiemus, quippe pacem ipsam vndecumque perquiramus: vt Columbæ gregatim volitemus, piorum scilicet, conuentus candida simplicitate prædito frequentemus: vt Columba ex rapto viuere abhorreamus, nempe nulli esse iniurij, nulli detrahere, neminem offendere caueamur: vt Columba, cùm cibum sumimus, meliora grana secernamus, dicta quidem præceptáque ad institutionem & bonos mores facientia, à turpibus seligentes, ea gustare properemus, vt Columba cadaueribus vesci abominemur, affectus scilicet qui corpori sunt insiti, qui sensibus ad-
B blandiuntur, auersemur: vt Columba in petræ foraminibus nidulemus. Petram, Christum diuinæ lectionis Magistri interpretantur, in cuius vulneribus & plagis nidum nostrum imponere debeamus, vt Columbæ iuxta riuos & fluenta resideamus, vt vmbra Accipitris inspecta, si fortè impetum in nos fecerit, possimus eum cōmodiùs & expeditiùs declinare. Fluenta, riuos, aquam cælitùs stillantem pro Disciplina poni, alibi dictum: hinc igitur lectionibus incumbendum admonemur, vt à mali dæmonis fraudibus ita nos faciliùs subducamus. Vt Columba geminos pullos enutriamus. Columbam amorem superiùs significare dictum. Geminos igitur amores educemus: vnum, quo Deum piè colamus: alterum, quo mortales alios ardenti quadam charitate prosequamur, quæ quidem si præstiterimus, nihil nobis ad bene beatéque viuendum est in posterum defuturum.

Quomodo fiet homo Columbæ similis. Cantic. 1. & 4.

DE TVRTVRE.

PARVM Ægyptiis cognita Turtur fuit nisi plura super ea tradiderūt, quàm legatur apud Horum. Sedenim, minimè verisimile est, sacerdotes eos in vniuersa rerum natura toto vitæ tempore versatos, non longè plura ac penè innumera intellexisse, quàm ea paucissima, quæ, vt Plautus diceret, *frustillatim hîc & illîc conspiciuntur.* Sed quoniam doctrina hæc prorsus extincta est, satis nobis fuerit, si quando corpus ipsum ab inferis reuocare non possumus, aliquam tamen rei vmbram ob oculos exhibere, siue ab Ægyptiis, siue ab Hebræis, siue à Græcis aut Latinis ea tradita reperiantur.

CONTINENTISSIMA VIDVITAS.

C PLERIQVE igitur continentissimam viduitatem exprimere cùm volunt, Turturem in aliquo ramo insidentem pingunt: ea enim coniuge vita functo, ita se ab aliarum volucrum consortio separat, tantíque mœroris exempla exhibet, vt nunquam inde societatem inire cū alio quopiam patiatur, sed quod reliquum est vitæ, absque coniuge in perpetuo cœlibatu degat, sola volet, neque in frondescenti ramo vnquam insideat, eáque omnia faciat, quæ ad luctum spectare, & ad viduitatis ac solitudinis mœrorem exprimendum aptissima vel in homine videantur. Eiusdem est etiam mas continentiæ, qui nulli ampliùs fœminæ copulatur, sed in eodem comparis desiderio perseuerat. Quinetiam dum viui sunt, mas nullam aliam adit, quàm eam vnā, qua cum semel coniunctus fuerit, & identidem fœminam suum ipsa marē vnum tantùm agnoscit. Quod quidem ex eo maiorem affert admirationem, quòd nullus adhuc hominum neque quidem ipse Paulus, ausus est legem viduitatis præscribere: & tamen vna inueniatur auicula, quæ nos spontè in continentiæ moribus antecellat. *Audiant*, inquit Basilius, *mulieres ipsæ, vt animalia rationis expertia viduitatis honestatem indecoro iterati connubij anteponant, si hæc auicula, recordatione consortis, coniugium alterius abnuit, sua contenta solitudine.*

Mira Turturum viduitatis cōtinentia & coniugij.

PVDICITIA.

APVD Hebræos ipsos omninò reperias Turturum per pudicitiam significare: siquidem, vt apud eundem Basilium habetur, in Circuncisione par Turturum, aut duos pullos columbarum

Par Turturum quid.

offerre mos erat, quod indicium esset pudicitiæ, ac vitæ continentis exemplum. Origenes porrò, siue ea Cyrilli fuerint, quæ in eandem prorsus sententiam plerisque locis & huic & illi inscripta reperiuntur, tunc offerre nos Deo muneri par Turturum inquit, cùm mentem nostram Dei verbo velut vero coniugi sociauerimus, sicut hoc genus auium vnum atque illud idem castum seruare coniugium dicitur. Addit alibi, Apostolos, cùm de castitate sermonem habent, eam per Turturem quam memorauerint, intelligi. Diuinæ siquidem literæ per Turturem vnamquamque animam castitate præditam intelligunt, de qua Psalmo 82. dictum volunt: *Inuenisse eam nidum, vbi ponere pullos suos*, hoc est Ecclesiam, piorum scilicet cœtum, vbi virtutũ genus omne appareret. Turturis enim pulli pro virtutibus accipiuntur. Alibi diximus, pudicitiam à Romanis velata facie pingi sculpíque solitam: & apud alios Testudini æquiparatam, quòd pudicarum est sese domi continere, & frequentia loca omnia declinare. Atqui Turtur in secretioribus & remotis à multitudine locis vitam transigit, aut deserta montium diligens, aut secreta syluarum à frequentiore auium aliarum cœtu sequestrata. D

PROVIDENTIA.

OBLATIO verò Turturis, & Columbæ in sacris literis significat, vt Hesychius exponit, hominem contemplationi deditum, qui munus offerat suum in scientia & mansuetudine spirituali: hîc enim opus est prudẽtia, vt non excedat legis consideratio circa res vanas occupata. Turturẽ quidem ponit: quia cognitionem atque prudentiam habet rerum, quas sibi necessarias fore viderit, ita vt eius exemplo exprobraretur populus Iudæorum, Hieremia dicente: *Turtur, & Hirundo, & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini.* Columba autem munda & simplex, præsentiæ sancti Spiritus est index, quales esse oportet eos, qui diuinarum literarum contemplationi sese dedicarunt: quam quidem simplicitatem Iesus, Assertor noster Apostolis ita commendauit, vt eos simplices esse debere sicut Columbas identidem admoneret, & beatos mundo corde plurimùm affirmaret. Ideóque Ezechias cùm neque altum sapere vellet, neque maiora se quærere paratur esset, *Meditabor,* inquit, *vt Columba.* E

Hiere. ca. 8.

SALTATIO.

APVD Philippum illum, qui sacerdotum Ægyptiorum lemmata quædam Græcè scripta posteritati tradidit, saltatorem hominem & tibiis deditum, per Turturem significari comperio, neque quicquam aliud: nam eam omninò tibiis mirum in modum affici compertum est, quarum etiam audita modulatione, dare eam motus incompositos, & saltationem imitari dicunt: quinetiam eo cantu in insidias allici, atque capi. Ad huiusmodi saltationem addemus, quòd Theocritus Idyllio cui Συρακούσιαι titulus est, loquaciores quasdam fœminas Turtures vocat: illæ enim non ore tantùm garrulitatem ostentant, verùm etiam caudæ motu, qua propémodum obstrepere videntur.

Hinc illud Zenodor, ex Plotio Menandr τρυγόνος λαλίστερος: Turture loquacior. Et Ælianus li. 12. cap. 10.

INTELLECTVS ÆTHEREVS.

AT in Diuinis literis Turtur intelligentiam, quæ à diuino Spiritu est, significat, ait Eucherius, eo Cantici Canticorum loco: *Vox Turturis audita est in terra nostra*: neque inficiatur idem de Columba dici. Sed Spiritum sanctum ex Columba tunc intelligi vult, quando, quæ de sacris literis disputatio commentatióque profertur, ea manifesta est & adaperta: tunc verò ex Turture, cùm res altis obscurisque mysteriis agitatur.

Cant. ca. 2.

DE HIRVNDINE.

ET quoniam Hirundo, quam Hieremias dicit Turturi comitem itineris additam, in manus incidit, eáque non minus garrula quàm Turtur notetur à Theocrito, naturæ puritatem quandam secuti, significata eius superioribus duobus, priusquam abuolet, excipiemus, quæ sunt huiusmodi. F

ÆQVALITAS.

AEGYPTII per Hirundinem in primis, quæ filiis suis cibum subministraret, hominem intelligebant, qui liberis æquas hæreditatis portiones distribueret, neque non Principem, qui se ciuibus æquaret suis, neque vllo vellet ornatu vel apparatu magis quàm reliqui sumptuosiore accipi. Hirundo siquidem, mira filios alit æquitate, singulis cibum parem impartiens, ea adhibita diligentia, ne qui semel acceperit, bis accipiat: atque ita, vt par sit omniũ sportula, procuret. Æqualitatis istiusmodi adeò studiosus fuit Hadrianus Imp. vt in victu familiari Homericum illud obseruari voluerit, ne quis δαιτὸς ἐΐσης indigeret: quóque obsonatoribus nullum relinqueret peccandi locum, sæpe fercula de mensis aliorum, etiam infimorum apponi sibi iubebat. Nihil enim ad conciliandos sibi populorum animos æquè principibus prodest, quàm æqualitatis ostentatio. Nam cùm potentia suapte natura odiosa sit, per moderationem maximè omnium euadit amabilis.

Eadem Pli. lib. 10. ca. 33.

Æqualitatem in epulis.

Quia forsan adultiores pullos circumagi docent, & foris saturitatem emittere, & alia, quæ Plin. lib. 10. ca. 33.

INSTITVTIO.

SVNT qui calathum cum pullis Hirundineis in aliquot veterum monumentis obseruatum, hieroglyphicum institutionis esse contendant, argumentúmque eiusmodi ad Osiridis & Cereris beneficia

A beneficia in mortales collata, referant: quòd scilicet, ab iis & viuendi leges, & agri colendi præcepta receperimus, & æquo cum reliquis iure vitam degere didicerimus. Legifera enim Ceres est Poëtis, de qua plura alibi. Et apud Diodorum sacris Ægyptiorum literis, Osiris Iupiter, iustus, pater, dux, & consultor omnium habetur, quæ siue ad institutionem, siue ad æquitatem accommodes, omnia quadrabunt.

ARCHITECTVRA.

STVDIOSVM ædificationis hominem, quique ampla ædificia, vel etiam oppida condiderit, per Hirundinem, quę nidum astruat, intelligi nonnulli volunt: ab Hirundinibus enim aggeres fluminibus opponere, muros cōstruere, domos cæmētitias ædificare didicisse nos, qui de architectura scripserunt authores optimi, tradidêre. Operæpretium verò est spectare alitis artem, & ingenium. Cùm nidum luto construit, stramento roborat ad lutariæ paleationis normam: ac si quando euenerit vt luti copia non suppeditetur, ipsa se totam aqua madefacit, mox volutat in puluere omnibus pennis, lutum ita contrahens, ne omninò illi materia desit ad fabricandum. Manifestum autem industriæ huius argumentum in Heracleotico Ægypti ostio præstant vsque adeò tenellæ auiculæ, molem continuatione nidorum ita vaganti Nilo inexpugnabilem opponentes stadij vnius spatio, vt id humano opere perfici vix posse credatur: vnde mortalium primi, qui casulas ædificare cœperunt, exemplar non tantùm ad ædes, verùm etiam ad aggeres & munitiones construendas acceperunt.

Hirundinū in nidis construēdis industria.

Iisdem penè verbis Plinius libr. 10. cap. 33.

Indidem ex Plinio.

PATRIMONIVM.

B HÆREDITARIVM patrimonium ex asse filiis relictum, per nidum Hirundineum apud sacerdotes Ægyptios significare tradit Horus, hieroglyphico inde desumpto: quòd ab auium nulla nidus tanto labore, tanto studio, tam diuturnus, & posteris quoque vsui futurus ædificetur: nam si parentes intereant, eam adeunt hæreditatem filij, vel eam artem à parentibus edocti, vnde sibi necessaria comparare possint, norunt. Agnoscit hoc Basilius, vbi ait: *Nemo paupertatem deploret suam, neque is de sua vita desperet, actúmque iam esse de ipsa putet, cui nihil est de patrimonio relictum: non enim desunt artes & industriæ, quibus si nos exercere voluerimus, neque Hirundinibus deteriores esse, vitam commodè agere valeamus.* Huius verò hieroglyphici argumentū ex eo desumptum scribit Horus, quòd vti superiùs dictum, Hirundo vsqueadeò filiorum commodis studet, vt vel peritura, dum aqua perfusa, & puluere volutata capturæ periculum adit euidentissimum, nihilo seciùs sedem filiis paratura, opus perficere conatur.

IMPLORATIO AVXILII.

INVENIAS apud Xenophontem (quisquis ille fuerit) eo libello, qui titulo De æquiuocis circumfertur, per aues has in nido ore patente pictas, populos auxilium implorantes hieroglyphicè significari: nidus enim patriam, os verò adapertum clamorem, & implorationem ostendit. Hinc illud in Ezechiæ Cantico: *Sicut pullus Hirundinis, sic clamabo.* Vnde admodùm eruditè Plautus Hirundines obiicit in somnium Demonæ, quas Simia solicitabat, qui sit filium statim penes lares suos in phano Veneris opem implorantem, inuenturus: illa enim, Hirundinum more, quodammodo transfretauerat, & ad consuetas sibi sedes, domum quidem paternam, delata erat.

AMICVS INVTILIS.

C APVD aliquos Hirundinem pro amico poni, tum inutili, tum ingrato & perdifficili, comperias: quippe qui moribus nostris, & familiaris vitæ rationi difficulter assuescat. Hirundo siquidē nostro magis quàm vlla alia volucris contubernio freta, diu nobiscum, versata, nostra omnium maximè familiaris atque domestica, nullam tamen nobis vtilitatem affert, nunquam mansuescit cicuratúrve. Proinde verno, hoc est, tranquillo aduentante tempore, nos inuisit, & quasi in officio futura præstò est: hyeme verò, hoc est, turbido cœlo instante, aduersaque fortuna ingruente profugit: qua similitudine vtitur ad infidam amicitiam notandam, author Rhetoricorum ad Herennium. Eáque de causa Pythagoras eas à tectis ablegauit: id scilicet innuere volens, huiusmodi notæ homines euitandos, ac nullo pacto consuetudinem & amicitiam cum illis ineundam esse. Id quod & Plutarchus Symposiacῶn octaua decade latiùs explicauit, quæ, ne tam multa congeramus, breuitatis causa prætèrimus.

Hirundo nō cicuratur.

VERNVM TEMPVS.

ILLVD verò nulli non innotuit, Hirundines p[illegible]es conuolantes à mari verni temporis indicium esse, cùm vulgatum sit adagium: *Vnam tantùm Hirundinem ver non facere.* Accedit huc Ciceronianum scomma in C. Verrem, vbi dicit: *Satísne vobis magnam pecuniam Venerius homo, qui è Chelidonis sinu in prouinciam profectus est, Veneris nomine quæsisse videtur?* Alludit, inquit Asconius, ad nomen, quod Hirundo, quam Chelidona Græci vocant, Veris, id est, temporis verni sit amica: illa enim adulto semper verè præstò est, totamq; apud nos æstatem agit. Atque hoc illud est quod Horatius ait: *Cum Zephyris & Hirundine prima.* Et apud Aristophanem, Equitibus, παῖδες οὐχ' ὁρᾶθ' ὥρα, νέα χελιδών. Apud Athenæum legas Rhodiis præcipuum fuisse morem sub tempus vernum Hirundinem inuitare, idq; χελιδονίζειν

Ex Aristotele in Ethicis.

Scomma in C. [illegible]m.

ϑωνίζειν dicebant. Apud Ariſtophanem Hirundo chlænam vendere, theriſtrum emere ſuadet: præteriiſſe quippe hyemem admonuit, adeſſe verò æſtatem. D

GARRVLITAS.

Hoc eſt: Pueri, nonne videtis, ecce noua hirundo.

Theognis apud Athenæum lib. 8.

Hirundines ne habeas ſub eodem tecto.

Garrula hirundo.

Ἐπιφοχλίδες.

CÆTERVM D. Hieronymus & Cyrillus cum Ariſtotele conſentientes, per præceptum illud Pythagoricum, ὁμοροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, abſtinendum à commercio garrulorum & ſuſurronum intelligunt, quam quidem ſententiam corroborat Alexandri hiſtoria, quem cùm quieſcentem Hirundo quædam magno garritu ſupra Regis caput importunè volitans interturbaret, Ariſtander Thelmiſeus pro domeſticis accipiendum, qui Alexandro inſidia pararent, interpretatus eſt, quas tamen facilè deprehenderet, idque garritum indicare, quod euentus poſtmodùm comprobauit, Alexandri Æropi, quem ex amicorum numero Theſſalis equitibus præfecerat, conſilio patefacto. Sanè κωτίλη ἡ χελιδὼν Heſiodo, propter garrulitatem, vnde Poëta is κωτίλλουσα formauit. κωτίλλειν enim garrire eſt, eóque cognomento ales hæc apud Anacreontem & Simonidem appellatur. Et Ariſtophanes, Ranis, Muſæa Hirundinum vocat nugationem nihili, & quæ foliis leuior ſit. Sunt qui ſuper hoc D. Hieronymum impugnent: ſed ij fabuloſè potiùs, rhetoricéque laſciuiunt, quàm quicquam ſani afferant, præter ea quæ deſumunt ex Plutarcho. Nos ex Nicoſtrato garrulitatem hanc notatam his iambis afferemus:

Εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν,
ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
ἐλέγοντ' ἂν ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ.
Loqui ſi indeſinenter, multaq́; & velociter,
Prudentiam indicaret, vtique Hirundines
Fortaſſe quàm nos ſapere dicantur magis. E

LVCTVS ET QVERIMONIA.

ALII Pythagoricum idem ſymbolum interpretantes referũt ad tragœdiam, quaſi triſte omen, lugubréque argumentum ſecum afferat Hirundo, quæ, vt apud Ioannem Grammaticum in Heſiodi Commentariis legimus, cùm priùs Philomela Pandionis eſſe, nũc Hirundo auis τηρεὺς, φυσὶ, μὲ ἐβιάζετο. *Tereus, inquit, mihi vim intulit.* Nam quod nonnulli tradiderunt Philomelam in Luſciniam abiiſſe idem author Procnæ, non Philomelæ id obtigiſſe dicit: καὶ πρόκνη ἀηδὼν γεγονυῖα τὸν ἴτυν ὀδύρεται. *Et Procne in Luſciniam commutata Ityn deplorat.* Idem apud Ouidium habemus:

Sola virum non vlta priùs mæſtiſſima mater,
Concinit Iſmarium Daulias ales Ityn.

Ita & Horatius Flaccus de Procne loquens, quamuis non expreſſo nomine, Luſciniæ tamen ſimilem dicit:

Nidum ponit Ityn flebiliter gemens,
Infelix auis eſt, Cecropiæ domus
Aeternum opprobrium: quòd malè barbaras
Regum eſt vlta libidines.

Et Catulus eodem modo:

Qualia ſub denſis ramorum concinit vmbris
Daulias abſumpti fata gemens Ityli. F

Sentit idem doctiſſimus Probus in Bucolicis. Sed hinc alia oboritur quæſtio, quoniam ſuper eadem Hirundine dixerit Heſiodus:

Τὸν δὲ μετ' ὀρθρογόη πανδιονὶς ὦρτο χελιδών.
Quem manè gemens Pandionis excit Hirundo.

ὀρθρογόη exponunt interpretes, clamoſa, non autem diluculò flens: cùm Hirundo tota clamitet die, non autem manè tantùm, aut veſperi, veluti facit luſcinia. Sed hîc quoque quantum pertinet ad cantus querimoniam & fletum, quæſtionem mouet Proclus, Platonis nixus teſtimonio, nullam alitem dicens dolore affectam canere: quare quod Heſiodus de Hirundine ὀρθρογόη ſcripſit, is ὀρθροβόη legendum cenſet, quæ ſcilicet matutinò clamet. Atqui nullo etiam teſte ſcimus auem nullam afflictam canere. Sedenim, haudquaquam leuiter, ſed ex arte Poëta dixit Hirundinis loquacitatem lamentationem eſſe, fabulæ ratione habita, quæ de Pandionis filia fertur, cuius lamentationem paulò antè ex Ioanne Grammatico retulimus. Sed quoniam modo Proclus lugere negat Hirundinem, cùm eam Pandionis filiam agnoſcat? quóve modo ὀρθροβόη ſcribendum contendit, cùm non matutino tantùm, ſed toto vociferetur die, diluculò verò haudquaquam magis? Sed vt ad Platonis ſententiam conuertamur: ille nimirum, de auibus, quatenus aues ſunt, afflictas eas non canere dixit: qui verò flebili quid Pandionis filiis attribuunt, ad eam, quæ de iis fabula vulgata eſt, reſpiciunt. Verùm operæpretium eſt fabulam, quemadmodum apud Sophoclem digeſta eſt, poëmate de Tereo, ſubtexêre. Pandiona quidem, ait is, Athenienſem filias habuiſſe Procnen & Philomelam, quarum Procnen Tereo Thraci in matrimonium collocarit, qui Ityn ex ea filium ſuſcepit,

Terei fabula.

Ouidius li. 6. Meta. & Maro in Sileno.

Aliquo

A Aliquo verò post tempore accidit, vt Tereus Athenas repetierit, Philomelam ad Procnem vxorem deducturus in Thraciam, quam in Aulide Bœotiæ deflorauit, linguámque eius abscidit, ne quid ad sororem deferre posset. Cùm verò hæc in Thraciam appulisset, historiam vt acta fuerat, acu pingit, rémque ita omnem manifestat. Procne re cognita Ityn filium discerpit, patríque Tereo epulandum apponit. Hic verò vbi se filium absumpsisse cognouit, eas erat districto iam gladio interfecturus, quas Dei miserti, vt aiunt, in aues transmutarunt, & Procne quidem Luscinia facta, Ityn absumptum lamantatur, Philomela Hirundo, Tereus mihi vim intulit, assiduè clamat. Ille verò in vpupam mutatus, πȣ̃ πȣ̃ gemens dicere videtur. Hæc cùm filium meum discerpsissent, eum mihi in epulas apposuerunt. Quare Proclus veniam antiquissimo Poëtæ dare potest, qui sorores infelicissimas, etiam aues factas, sortem quamque suam, quasi permanente præteritæ calamitatis memoria, ita lamentari confinxerit.

Alij, per nũcios suo sanguine scriptum ad sororem misit. Ilys conuersus est in Phasianũ, Strabo. li. 9.

PEREGRINATIO.

In coniecturis alioqui, habere se Hirundinis caput imaginari, peregrinationem significat: id enim earum auium præcipuè proprium, vtpote, quæ neque quidem apud parentes degere soleant. Hinc Hirundo quæ in Pyrrhi tabernaculo nidum posuit, rerum quæ peregrè instituerat, irritum euentum ostendit. Indicauit id ipsum Cyro, quæ in tectis eius nidificauit. Quamuis Dionysio priori arcem relinquenti,, cùm ibi nidularentur, reditum portendêre.

RESIPISCENTIA.

Svnt qui resipiscentiam per Hirundinem acu transfossam oculos indicent: ea siquidem, si vul-B neratis oculis obcæcata fuerit, oculos tamen & lucem recuperare fertur. Cuius rei causam commentantur, imperfectionem quandam qua prædita sit, natura quippe nondum vires omnes subministrante: in pullis enim tantùm hoc euenire: quare si punctu læsi eorum oculi fuerint, superesse vigorem adhuc luminis, quem natura ipsa subministrat. Lumen autem pro Sapientia & cognitione poni, perinde ac pro imperitia & insipientia tenebras, vnicuique manifestum crediderim. Tertullianus addit, vti eam ad hoc chelidoniæ suæ beneficio, cuius, scilicet herbæ succo pullorum oculos oblinat, atque ita visum restituat. Ne tamen nullus sit nobis ex Hirundine vsus, Cecinam Volaterranã equestris ordinis virum, legimus comprehensas Hirundines in vrbe, secum in expeditionibus afferre solitum, quas postmodùm victoriæ nuncia amicis mittebat in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Vt minus iam illud admiremur, quod à Fab. Pictore traditum aiunt, cùm obsideretur præsidium Romanum à Iugurthinis, Hirundinem ablatam à pullis ad se mox cum epistola rediisse, vt lino ad pedes eius alligato, nobis significaret, quoto die adueniente auxilio, eruptio fieri deberet.

Hinc chelidoniã herbam ab his inuentã tradunt, Mattheol. in Dioscо. li. 2. c. 49 Plin. lib. 10. cap. 33.

Vsus ex Hirundine, quis.

PIERIVS

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD ANGELVM COLOTIVM BASSVM, DE IIS QVAE PER OLOREM, LVSCINIAM, PSITTACVM, ET ALIAS ALIQVOT AVES SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER VIGESIMVSTERTIVS.

E

OPTIME quidem, doctissime Coloti, vt totius es antiquitatis studiosissimus, bonarúmque disciplinarum egregiè peritus, mecum sæpe de non contemnendis veterum scriptorum inuentis, quocunque scripta fuerint argumento disseruisti: etiam si non vsquequaque eorum enitescat eloquentia: quæq; ex diuturna & varia tam Græcorum quàm Latinorum lectione, & eorum etiam qui remotiora quædam literis mandauêre, de prodigiis, de somniis, de sacrificiis, déque multis antiquorum ritibus, & institutis collegeras, mecum communicasti, quæ licèt ex vsu iam recesserint, delectant tamen, & veterum scripta reddunt ad intelligendum faciliora. Præcipuè verò ea mihi placuêre, quæ de ponderibus & mensuris comperisti, quæ paucissimi hactenus perspexêre, licèt idem saxum voluere plerique ætate nostra conati sint. Hæc, inquam, mecum ingenuè conferre, meáque vicissim, qualiacunque essent, auscultare dignatus es. Quia verò videbas cogitationes meas ad materiam hodie, dicere possumus, intactam, vel parcissimè à nonnullis traditam, intentas esse, ad Aegyptiorum scilicet hieroglyphica studiosius anhelare, longámque istiusmodi rei seriem iam instructam, non tamen absolutam, quam tamen, quanta poteram festinatione vrgebam, vt quod angustia temporis inuidebat, industria & vigilantia suppleret: subinnuere visus es mihi, cupere te quamplurimum, quæ super Olore conscripsissem inspicere: nimirum enim quod senio tuo tam iucundo, tam facili, tam vrbano atque festiuo conueniebat, poposcisti. Quare ego tuo huiusmodi studio delectationéque perspecta, nihil contatus Olorem ad te misi: poëticam quippe alitem optimo Poëtæ, cantatricem in senectute sua, suauissimam seni lepidissimo, qui ætatem iam grandiorem pari cum Cygnis harmonia traducit, Sophocleámque secutus diligentiam, Musas cursu nunquam intermisso prosequi perseuerat. Subsecutæ autem sunt Olorem aliæ quoque eiusdem ingenij volucres, Luscinia, Psittacus: quinetiam nonnullæ earum æmulæ, sed præ raucitate sua mimæ illarum potius, quàm cantatrices, Pica, Larus, Miluius, Gryphus, & Coruus demùm. His omnibus necesse est caueam pares vnicuique suam: quia tua indigent saginatione: quæ quidem tibi haudquaquam grauis futura est, viro eorum, quibus alites meæ pasci queant, opulentissimo. Sed vt iocari desinamus, tu vale, & quantulumcunque id sit quod exhibere potuimus, boni, vti solitus es, consulito: quod enim ab amicissimo profectum est, id & ames, & charum habeas necesse est. F

Hinc illud κύκνειον ᾆσμα. Cygnea cantio. Ælian. de nat. Animal. Quo tēpore cantat Cygnus potissimum. Vnde Lucianus in Cygno, eos assessores Phœbi vocat Ἐπι[illegible], Græcè [illegible]a[illegible] [illegible]pupa.

SENEX MVSICVS.

AEGYPTII sacerdotes senem Musicæ studiosum per hieroglyphicam Cygni effigiem significare consueuerunt: quippe quem omnes eò suauiùs modulari ferunt, quò magis in senium vergit. Musicæ verò illi symbolo (vt hoc obiter interpretemur) compositissimos mores intelligebant, veluti in senibus mores ipsos compositiores, & sibi maximè consonos esse par est: de iis loquor, qui Colotio similes, sanctius instituti, vitam integerrimam, & à turpitudinibus alienam peregêre. Socrates porrò apud Platonem, Cygnos tum magis dulciúsque canere affir[illegible]at, cùm se breui præsentiunt morituros, quasi lætantes Deo gratias agere videãtur, quòd ad eum, c[illegible]ius ministri sunt, migrationem parent. Addit, homines quosdam, cùm ipsi mortem expauescant, Cygnos quoque falso criminari, cantúsque huiusmodi dicere doloris argumẽtum esse, quem ex aduentante morte conceperint, sed enim, haudquaquam animaduertunt, in omni volatilium genere nullam esse auem, quæ vel in esuritione, vel in rigore, aut alio quopiam incommodo, quo se affectam sentiat, emoduletur, cantillétve: non Lusciniam quidem ipsam, non Hirundinem, non Epopem, quarum

A quarum cantum,& luctum & querimoniam eſſe fabulantur.Sibi verò videri neque quidem aues has, neque Cygnos præ dolore canere,ſed quia Phœbo ſacræ ſunt, eáque lætitia concitatæ, forſan & diuinatione præditæ,alterius vitæ bona præſagiunt. Hinc M.Tullius Tuſculanis quæſtionibus *Cygnos*, ait,*non ſine cauſa Apollini dedicatos eſſe,ſed quòd ab eo diuinationem habere videantur:quia præuidentes quid in morte boni ſit,cum cantu & voluptate moriantur.* Omninò autem quod de morte narratur, falſis aliquot experimentis compertum eſt,tametſi Lucretius Poëta peruulgatam tangit opinionem, cùm eos necè detortos,ac anxiè cruciatos, liquidam lugubri voce querelam attollere ait ex vallibus Heliconis. In quo illud etiam animaduertendum, ad hoc & Horatium & alios reſpexiſſe, cùm Poëtas Cygni ſymbolo nuncuparunt.

Cicero.Tuſcul.lib.1.

POETA.

NAM veluti Cygni ſenio confecti argutioribus, ob gutturis exilitatem organis affectis ſuauiorem ſimul,& vocaliorem emittunt vocem,ita etiam boni Poëtæ, quo per ætatem magis profecerunt,ſcribere itidem ſolent elegantiùs & ſapientiùs. Sic Oedipus Coloneus opus ea conſcribens ætate, qua propter ſenium author deſipere videbatur, à filio etiamnum rei familiaris malè curatæ actus inſaniæ reus, omnium quæ anteà conſcripſerat operum cultiſſimum iudicatum eſt. Et Iſocrates(vt Oratores etiam hùc admittamus, nam & id dicendi genus muſicum eſt, & certis conſtat numeris) Panathenaicam orationem,omnium quas anteà ſcripſiſſet luculẽtiſſimam,poſt octogeſimum vitæ annum elucubrauit.Sic Põtanus & Vraniam & Meteorica, Syncerus Actius poëmata pleraque, Aurelius Augurellus Chryſopœiam, & alij plerique ætate noſtra bene literati viri eò ſuauiùs Cyg-
B neum hoc melos emodulati ſunt, quo magis viſi conſeneſcere. Sic tu Muſas affectaris, quæ ſalis & lepôris plurimùm præ ſe ferunt:denique omnia quæ ad eruditionem ſpectant, non ignauiter peruestigas.An verò Platonem diſſimulare poterimus, quem annum circiter octogeſimum agentem ſcribendo vita functum aiunt?Vt fabuloſum minimè videatur, quòd Socratem peehibent per quietem exiſtimaſſe nouellum ſe Cygni pullum,inter genua tenere, qui plumis repentè ſumptis euolauerit in ſublime, ætheráque omnem ſuauiſsimo clangore compleuerit, poſtridiéque Platonem ab Ariſtone patre ei commendatum in inſtitutionem:viſóque ſtatim puero dixiſſe Socratem ferunt,eam eſſe auiculam,cuius imago nocte proxima ſibi per ſomnum fuerat obuerſata.

Senũ opera elegantiora.

Auctor Diogenes Laër. li.3.in Platonis vita.

MVNICIPIBVS INIVRIVS SVIS.

SED, vt etiam attingamus Poëtarum fabulas, Cygnum aiunt hominem municipibus ſuis iniurium hieroglyphicè ſignificare. Siquidem Olores in volucrum genere id habent peculiare, vt alter alterum depaſcatur, atque inter ſe morſus conuertant: vnde illum crediderim Pindaro *Inhoſpitalem* appellatum: id quod neſcio qua æmulatione præſtantiæ, in Poëtis præcipuè, & nunc eſſe,& fuiſſe ſemper exploratiſsimum eſt.Nam vt ipſi aiunt,

Qui velit ingenio cedere,rarus erit.

Adde quòd, Meliſtus Euboicus auem hanc ita conuiciis plenam eſſe dicit, vt ea clamante, reliquæ aues quæ præſtò ſunt, conticeſcere cogantur.

Ideóque ab Hercule occiſum.

C

ANIMI CANDOR.

SED fuerint hæc improborum exempla: cùm ego bene literatos viros eò benigniores candidioréſque ſemper expertus ſim, quò magis & ingenio & eruditione pollerent. Pontanum aiunt,omnium ingenia fouiſſe, de nullo vnquam etiam cum familiariſſimis obloqui ſolitum. M.Antonium Sabellicum, quem ego per quinquennium audiui, tanto candore præditum agnoui,vt quia nulli vnquam detraheret, neminem carperet, neque manifeſtos quidem hoſtes inceſſeret, quos profeſsionis initio, moleſtiſsimos inuidia homini comparauerat, & quòd omnes alba quod aiunt, linea notaret,non emuncti ſatis iudicij plerunque retulerit notam. Talem fuiſſe Romæ Pomponium Lætum aiunt,qui licèt à multis iniuria laceſſeretur,nunquam tamen ipſe maledicendo calumnias propulſare curauerit.Talis apud nos Nicolaus Leonicus,talis tu,talis Iacobus Sadoletus, cuius nomen ætate noſtra in Modeſtiæ appellationem abiit. Sunt itaque Cygni, qui verè literati ſunt, qui benigni, qui nulla ſyncerum animum macula labefactarunt. Nimirum enim candoris eſt indicium Cygnus, quem omnes inſignem memorant albedinis epitheto, ne λευκότην albitudinem vt Plautus,dicam.Ita apud Ouidium:

Ad vada Mæandri concinit albus Olor.

Eruditiores viri, benigniores.

In epiſtola Didonis. Æneas,& Virgil. 3. Georg. Paſcen . . . neos C. . . . ait.

Et, *candidior Cygnis*, apud Virgilium. Theocritus ea de causa θῆλυν κύκνον dixit, quòd fœmineus D
Vir. Egl. 7. color plurimùm à candore commendari soleat. Albos autem esse à natiuitate Cygnos, ait Hella-
Lib. de nat. animal. nicus.

GLORIÆ CALCAR.

IDEM verò Poëtæ hoc commune cum Cygnis habent, quòd gloriæ studio trahuntur, fauorísque & laudationis omnino sunt auidiusculi,

Nec petitur sacris nisi tantùm fama Poëtis.

Cygni quoque tunc suauiùs canunt, cùm Fauonius eos ad cantum visus fuerit inuitare: ζεφυρῷ γὰρ χρήσονται πρὸς τὴν ᾠδὴν ἐλαφρῷ καὶ ἐνοδίῳ, ait Philostratus Phaëthonte. Sed longè venustiùs & pleniùs id recenset, vbi palustria & aquatica loca verbis pingere cônatur. Ælianus quoque non canere eos ait, nisi flante Zephyro.

MVSICA.

QVOD quidem ideò repetendum duxi, quia si quis Musicam ipsam aptissimè describere voluerit, non aliam libètiùs speciem imitabitur, quàm quæ in hunc modum ab eo authore oculis subiicitur. Ex Oloribus verò qui vocaliores sunt, in ripæ margine, circulo quodam facto, sidunt, vbi argutum nescio quid certandi studio videntur emodulari. Cantilenæ verò signum videas puerulum alatum, qui ventus Zephyrus est, is enim cantum Oloribus
Zephyri pictura. inspirat, & elargitur. Pingitur verò is delicatus, mollis, cuiusmodi E
est aura eius, quam libenter adeò captamus. Olorum verò plumæ identidem afflatu eo surriguntur, quippe quæ repercussu venti commouentur.

APOLLO FIDICEN.

APVD Card. Hippolytum Medicen, alumnum meum, signum ex marmore pulcherrimè
Descriptio Apollinis fidicinis. ductum habemus, qui nimirum Apollo Fidicen est: læuam enim manum admouet ad lyræ iugum, ea Cygni dorso sustinetur, Cygnus ipse collo suauiter reflexo, rostróque ad chordas verso, parem cum lyra videtur harmoniam emodulari. Dextera, Dei dextro innititur genu, eáque plectrum continet: adiacet ibidem humi pharetra, vtpote signum, Deum ipsum non semper arcum tendere, sed aliquando tacentem Musam cithara suscitare. Et hæc quoque faciunt ad Musicæ significatum.

ORPHEVS.

SANE' Plato Ægyptiacæ doctrinæ nunquam immemor, cùm felicem illam ciuitatem conderet, illîc fermè ait Orpheum Calliopes filium, cùm à mulieribus fœdè discerptus excessisset è vita, homine, quod erat, derelicto, in Cygnũ emigrasse mutata specie: vt, qui insignis Musicus fuerat, Musicam itidem perseuerantiùs exerceret. Hinc locum mutuatus est Horatius noster, cùm in Cygnum abire se scribit ad Mecœnatem: F

Iamiam residunt cruribus asperæ
Pelles, & album mutor in alitem
Supernè, nascuntúrque leues
Per digitos, humerósque plumæ.

Et cùm piscium silentio vocalissimam opponeret harmoniam, ita de lyra canit:

O mutis quoque piscibus
Donatura Cygni, si libeat, sonum,

Platoni, ea super Orpheo scribenti adsentitur Æneas Philosophus, qui quidem vbi ex Chaldæorum, Ægyptiorum & Græcorum opinione defunctorum animas euocari posse docet, Orphea Cygni specie euocandum ait. Quòd si quis Homerum euocare voluerit, oportere eum Lusciniæ formam indutum apparere; de qua paulò pòst.

NAVIGATIO SECVNDA.

Æneid. li. 1. CVM verò Cygni & aquis & Fauonio plurimùm gaudeant, in ὀρνιθογονίᾳ solis nautis veluti Aquila tempestati, Columbæ Regibus dedicantur. Hinc illud apud Virgilium:

Ni frustrà augurium vani docuère parentes,
Aspice bissenos lætantes agmine Cygnos,
Aetherea quos lapsa plaga Iouis ales aperto
Turbabat cœlo, nunc terras ordine longo

Aut

A *Aut capere, aut captas iam despectare videntur:*
Vt reduces illi ludunt stridentibus alis,
Et cœtu cinxêre polum, cantusq; dedêre:
Haud aliter puppesq; tuæ, pubésque tuorum,
Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.

DE LVSCINIA.

VELVTI post Orphea, ex antiquorum traditione, meritò succedit Homerus, ita post Cygnum Luscinia locum tenet: quando, vt paulò antè dicebamus, Cygnus Orphei, Luscinia Homeri simulachrum est.

MVSICA.

NON immeritò autem Musicam, atque omnibus eam numeris absolutam, per alitis huius hieroglyphicum significari tradiderunt: siue multiplicem vocis varietatem, siue delectabilem suauitatem, siue pertinacem in ea continuationem admiremur, vt vna denique perfecta Musicæ scientia sonum moduletur, quem nunc continuo spiritu in longum trahat, nunc inflexo variet, nunc conciso distinguat, intorto copulet, promittat, reuocet, & ex inopinato infuscet. Quid cùm secum ipsa murmurat, quàm plena, quàm grauis, quàm acuta, quàm crebra, quàm extenta modulatio? atque vbi visum est, vt sonus ipse vibrãs, vt summus, vt medius, vt imus exauditur? omniaq; tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit, quibus Musicæ leporibus B enarrandis, cum Luscinia Plinius ipse contendere videtur. Vt iam Luscinias taceamus Græco & Latino sermone dociles, Druso & Britannico Claudij filiis, fuisse. Huic autem aui tam genuina, tam voluptaria est modulatio, vt, si Aristoteli credendum est, obseruatum sit eam pullos erudire: quòd si procul à matribus alantur, non ita suauiter, neque ita peritè canant: id quod tamen non mercedis neque gloriæ spe faciunt, quæ duo mortalibus ad augendam industriam calcaria potissimùm adhibentur, sed vnius delectationis gratia qua sese oblectant. Quòd si qua vnquam auis fuit, ex cuius cantilenis homines Musicam excogitauerint, vt Chamæleon Ponticus arbitratur, nimirum Luscinia est, quam habuisse magistram neminẽ pudere debeat, dummodò vim in hac re alitis non ignauiter assequatur.

Cur Musicæ hieroglyphicum luscinia.

Plinius li. 10. cap. 29. hæc omnia.

GERMINATIO.

GERMINATIONIS tempus nõnulli per Lusciniam indicant: propterea quòd auis ea, cum primùm sylua frondibus incipit opacare, diebus ac noctibus quindecim assiduè canat, lætitiam testata, quam ex verni temporis aduentu præsenti: ab eo verò tempore canit quidem, sed non assiduè.

LVCVBRATIONES.

QVARE factum, vt qui eam vernis mensibus per totam ferè noctem dulci eo modulamine delectari obseruarunt, vigilantiam ex eius hieroglyphico, nocturnásque lucubrationes significari dixerint. Nam nisi literarum studiis summa inesset delectatio, mirificúsque cõcentus, pro vniuscuiusque ingenij captu, haud facilè reperias, qui laboriosis vigiliis temerè velit insenescere, atque assidua mentis agitatione consumi. Cui quidem sententiæ fauet, quod Hesiodus ea similitudine, quam C de Luscinia ab accipitre in altum rapta, miserabilitérque conquerente, posuit. Per Lusciniam, vt interpretes addunt, Poëtam causa modulationis intelligi, semetipsum scilicet, qui fuerat à iudicibus vexatus: per Accipitrem verò iudices, ob rapacitatem, qui Persæ fratris largitionibus corrupti iniquè iudicauerant.

Plin. ibidẽ.

In literarũ studiis mirificus concentus.

DE PSITTACO.

PSITTACVM apud Ægyptios, de quibus aliquid habuerim, non inueni: sed authores, nationésque reliquæ, auem in humani sermonis imitatione omnium maximè admirabilem, indictam minimè reliquêre.

ELOQVENTIA.

PER eius enim effigiem eloquentem hominem, qualem se negat Tullius reperisse, significabãt, cùm nullum ex animalibus rationis expertibus articulatiùs humanas explicet voces, id quod ideò præstat, quòd linguam habeat latiorem, carnosioremq;, & humanæ propemodùm similem: nam quæ angustam habent, literas proferre non possunt. Atque hanc verisimile est inter eas, quas Psaphon Libicus enutriuit & instituit, principatum obtinuisse: ille enim, cùm alioquin vir esset

Hinc Ψάφωνος ὄρνιθες, Psaphonis aues. Auctor Apostolius in collectaneis.

perditissimus, & omni scelerum obscœnitate contaminatus, viam excogitauit, qua non modò se purgaret infamia, sed diuinos etiam honores post mortem assequeretur. Aues enim magno numero in seductum penetrale clausit, quas cicuratas, nemine conscio, docuit canere, *μέγας θεὸς ψάφων, magnus Deus Psaphon*: mandauitque moriens, vt penetrale illud nulla interposita mora disiectis fenestris patefieret: atque ita prouolantibus per vrbem totam, totúmque agrum auibus, *& magnus Deus Psaphon*: vbique Græcè concinentibus, factum, vt sit creditus Deus, & templa sacráque illi fuerint instituta. D

DE PICA.

Ideóque à Galeno incepta imitatione sireris taxatur lib. 2. de differ. pulsuum.

EST & Picæ docilitas ad humana verba, sed quoniam non ita liquidè nec concinnè loquitur vt Psittacus, & quadam omninò raucitate sermonem obfuscat, præfractóque sono syllabas enunciat, estque memoria minimè tenaci, vt nisi quæ didicit frequentiùs replicari audierit, facilè obliuiscatur, ideò non meruit, vt Psittacus, eloquentiæ titulum sibi vendicare.

GARRVLITAS.

Nat. Com. lib. 5 ca. 12.

Cur Baccho Pica dicata.

Epistola ad Torquatũ.

Idem Plinius lib. 14. ca. 22. Hinc illud Athenæi libr. 2. οἶνος καὶ ἀλήθεια, vinum & veritas.

SED pro garrulæ potiùs loquacitatis hieroglyphico posita est: quod & in rudis plebeculæ ore quotidie versatur, garrulos Picæ cognomento vocitantis: ea enim & loquacitate plurima, & assidua vocum mutatione insignis est: vtpote quæ diebus ferè singulis diuersam emittit vocem. Cuius quidẽ garrulitatis ergò Baccho dedicatur, vt Plutarchus affirmat: dicacitate enim plurimùm ebrij valent, *& arcanum demens detegit ebrietas*, atque, vt apud Horatium est, E

Fœcundi calices quem non fecêre disertum?

Sedenim, super hoc plurima apud Platonem in Legibus, vbi nullum tormentum, ad veritatem eliciendam, vino efficacius adhiberi posse disserit. Mira sunt, quæ de Pica Plutarchus refert, quæ alioquin loquacissima, auditis Romæ buccinatoribus obstupefacta siluerit euestigiò, tantóque ita silentio dies aliquot meditata, repentè, quasi expergefacta omnem eum buccinarum sonum, harmoniam, & numeros summa omniũ admiratione reddiderit. In portentis quoque Pica sermonis significationem habet, vt ea quæ Ezelino in Feltrinos mouenti facta obuiam, & in eius humeros delapsa, indicium fuit, populum cui plurimum in loquendo studium, ad eius authoritatem se nullo negotio collaturum: paulóque pòst, anteàquam mœnibus appropinquare, affuerunt ab eà vrbe legati, qui se duci dederent, pacatáque ad eius arbitrium omnia nunciarent. Nonnulli verò scribunt, huiusmodi Picam militari signo insedisse, quam manu captam, & in augurij omen acceptam, Tyrannus ipse expeditionibus omnibus seriò circuntulerit.

SIMVLATIO.

EST & mendacij, siue simulationis hieroglyphicum Pica: vtpote quæ anteriore parte candida sit, posteriore autem nigricet, amicum scilicet purum atque syncerum affatu primo simulet, mox vel decipiat, vel eludat. De his Pythagoræ dictũ aiunt, τῶν μελανούρων μὴ γεύεσθαι, *minimè gustandum ex iis, quibus est nigra cauda*: non admittendos in amicitiam homines simulatores, & dissimulatores hypocritas. Quod verò facit ad mendacium, Tryphon Grammaticus ait, τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μελαίνεται, *mendacium quippe in extrema parte nigrescere.* F

DE LARO.

ET quoniam à Musicis elegantibúsque volucribus in clamosas incidimus & importunas, Larum quoque nescio quid obstrepentem audiamus.

EXPECTATIONE FRVSTRATVS.

Hinc illud promittunt montes, pro nugis, & Larus, & mõs.

HOMINEM, de quo magna aliqua fuerit expectatio, quam tamen ignauiter sit frustratus, ostendere si vellent, Larum figurabant: illa siquidem clamore arguto admodùm cùm parturit vociferatur, partúsque edit plumosos vtique ac apprimè pennatos, cæterùm carne admodùm exigua. Sunt qui hanc auem eandem cum Cepphо esse putent, prouerbio decepti quod circumfertur, λάρος κέπφος. Sedenim diuersam esse Larum alitem à Cepphо, inde mihi suspicio est: quòd Laro longè aliud est ingenium, quàm Cepphо sit. Cepphus enim ad cibum tenuia quæque sectatur, vt etiam marina sit spuma contentus: Larus verò inter voracissimas numeratur, omniuorumque animal esse fertur, vnde sit à veteribus Herculi dicatus, quem helluonem maximum fuisse prædicant. Neque temerè Aristophanes, Nebulis, Cleonem rempub. omnem deuorantem, Laron vocarit. Præterea Hesychius Hierosolymitanus, Larum ait esse auem, quæ tam in mari quàm in terra versetur, & vtriusque partis cibo quem plurimum & vndecumque perquisitum deuoret, enutriatur: perque

eam,

A eam,piorum menſis Leuitico prohibitam, eos à Theologis accipi, qui circumciſionem ſimul venerabantur,& baptiſmum minùs aſpernabantur: de quo Paulus,ipſo diuinarum inſtitutionum primordio reſtitit in faciem Petro,licèt ipſe Timotheum,vtpote vno ex parentibus Iudæo genitum, circuncidiſſet.Eos demum homines alitis huius hieroglyphico indicari poſſe manifeſtum,qui vitam ſuæ libidinis arbitrio degendam inſtituêre, modò Iudæorum rigorem in Diuinis literis æſtimantes, modò in iis tantùm quæ ad voluptatem ſuam faciunt,excuſſo legis iugo,omnia ſibi licentiùs permittentes,Chriſtianúmque dogma in eo tantùm ſectantes, quòd de ſummi Dei clementia, plus quàm audere debeant, ſibi pollicentur: mox perfractis vtriuſque agonis carceribus, effuſiſſimo curſu in Mahumetiã,aut ſi quid hoc perditius, libertatem, & vitiorum omnium campum effunduntur. Quod verò ad Lari vocabulum pertinet, cùm adoleſcens adhuc eſſem, Luciani opuſculum *De iis qui mercede conducti aliena quadra degunt*,vt ea ferebat ętas,Latinum feci.In eo locus eſt,ἐπὶ χέιρη τῇ ἄγρᾳ,ἐι θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον περιχανῶν τὸ δέλεαρ. Illud, καθάπερ ὁ λάρος, *veluti Gauia feceram*, ſecutus Gazam, qui Laron Gauiam reddit ex Eucherio,qui vbi de Laro mentio eſt in Pentateucho,eam Gauiam eſſe dicit. Et ita reliqui, vulgatis Luciani codicibus in quibus λάρος habetur, decepti, modò Gauiam, modò Mergum traduxêre.Ita & ego,cùm alia non extaret lectio,quam præ manibus habebam,profitebar: ſed poſteaquàm Romæ in vetuſtum Palatinæ bibliothecæ codice incidi,reperi loco hoc, καθάπερ λάβραξ, lectione longè caſtiore ſcriptum eſſe. Piſcis hic eſt edaciſſimus, quem Lupum Latini vocant.De piſce autem,& hami eſca eo Luciani loco agitur,nõ de alitibus.Sed vt ad Larum noſtrum reuertamur, verſus Homeri eſt,τῶ ἐν τῆς ὀδυσσέιας,

De Lari vocabulo.

Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς.

vbi Mercurij ornatus omnis ſcribitur: quem locum Maro Æneid, quarto totum ſibi deſumpſit. Vbi
B verò de mutatione in hanc alitem agendum eſt,ita eloquitur:

Hic toto præceps ſe corpore in vndas
Miſit,aui ſimilis quæ circum littora,circum
Piſcoſos ſcopulos humilis volat,æquora iuxta.

Hic Seruius.*Incongruum*, inquit,*heroico credidit carmini,ſi Mergum diceret*, vt alibi Ciconiam per periphraſin poſuit:

Georg.lib.1.

Candida venit auis longis inuiſa colubris.

DE CEPPHO.

Ed quoniam & Cepphus ipſe ſuam habet ſignificationem, quem is in hieroglyphicis locum teneat,videamus.

FATVVS.

CEPPHVS vbique hieroglyphicum eſt fatuitatis,& ſtuporis,quo animal id egregiè laborat. Ferunt ſiquidem eum ſpuma marina victitare, cuius rei non ignari piſcatores, ſpumas è litore collectas eminus proiectant,ita volucres adeſcam allectantes:mox cominus,inde etiam manu porrigentes, facillimo eas negotio capiunt. Theodorus hanc Fulicam interpretari videtur,ea,vt arbitror, ratione adductus,quòd Arati carmina quædam Virgilius ad verbum ferè in Georgicis expreſſerit,at-
C que vbi ille κέπφον,hic Fulicam poſuerit. Arati carmina ita habent:

Ab Eraſmo Chil. 2. cet. 2 prouer. 33.

Georg.lib.1.

Καὶ πότε καὶ κέφποι,ὁπότε δ' ὑδροὶ ποτέωνται,
ἀντία μελλόντων ἀνέμων ἐιληδὰ φέρονται
πολλάκι δ' ἀγριάδες νῆσσαι, ἢ ἐιν ἁλὶ δῖναι
ἄιθυιαι χερσαῖα τινάσσωνται πτερύγεσσιν.

Virgilius ita reddidit:

Cùm medio celeres volitant ex æquore Mergi,
Clamorémq; ferunt ad littora,cúmque marinæ
In ſicco ludunt Fulicæ:

quòd verò vnà iungantur λάρος κέπφος in adagiis, geminatum eſſe opprobrium dixerim, vt, *lapis, caudex*,apud Terentium: & quod ad Mergum & Fulicam noſtros facit, *ſcortatores*, *nebulones*, & alia huiuſmodi apud Horatium.

Prouerbiũ.

DE GRYPHE.

XIGERE videtur rerum ſeries,vt qui ab olore Phœbea alite exorſi ſumus,Gryphes identidem Appollineos ſubiungamus:tametſi quid hi ſibi vellent,nũquam compererim apud Ægyptiorum hieroglyphicorum interpretes. Ægyptium tamen eſſe commentum Bembæa oſtendit tabula, in qua Gryphes multis variiſque formis cælati, & ea etiam quam

fabulantur effigie conspiciuntur: passimq; in terra Græcia, & Italia vniuersa, quáque Romanum D
olim Imperium extendebatur, in mysticæ huius Philosophiæ vsum figurari.

APOLLO.

HI siquidem, auritum animalis genus, qui capita habent Aquilæ, cætera Leonis, vt plerique tradidêre: & vt in ahenea Bembi mensa cernitur, cum alis ingẽtis admodùm magnitudinis, Apollinem indicabant, veterésque eos Apollineo currui succedere finxerunt, Grypheneúmque Phœbum hac de causa vocitatum à nonnullis manifestum est: quod ita tangit Claudianus:

At si Phœbus adest, & frænis Grypha iugalem
Riphæo tripodas repetens detorsit ab axe.

Gallieni numisma. Et in Gallieni numis Gryphes cusos inspicias, cum inscriptione, APOLLINI CONS. AVG. Duo verò animalia in suo quæque genere reliquis imperantia complectuntur, veluti Sol reliquis in cœlo micantibus ignibus imperitare, & luminis sui magnitudine vbertatéque reliquos omnes alere, & illustrare videtur: meritò itaque sacris profanísque rebus omnibus, aris, sepulchris, vrnis, templis, publicis priuatísque ædibus custodes passim adhibiti. Sunt tamen qui Gryphis figuram non, vt vulgò creditur, Leonina inferioribus specie esse dicant, sed Equis haud absimilem: verùm quæ capita cum incuruis rostris Aquilarum more, sed ea aurita habeant: ita enim ab Aristæo Proconesio memoriæ super his proditum tradit Pausanias.

NASONES.

INVENIES aliquando Nasones, id enim nomen à nasi magnitudine est, Gryphos nuncupatos: quo quidem cognomento Syriæ Rex, Gryphus Cleopatræ filius appellatus: est fuit enim is visenda nasi magnitudine præditus. Sed quid ego vlterius de Gryphis commentari pergam, cùm rerum scriptores dubitent an huius imaginis animal inueniatur? Capite enim nono supra quadragesimum libri decimi, Plinius sententiam attestatus suam, ait: *Pegasos Equino capite volucres, & Gryphas auritos aduncitate rostri, illos in Scythia, hos in Aethiopia, fabulosos reor.* Idem tamen quarto libri XXXIII. ca. apud Scythas ait aurum à formicis aut Gryphibus erutum. Sed hoc ait ex vulgatæ historiæ opinione. Nam illud Virgilianum, *Iungentur iam Gryphes Equis*, nihil aliud sibi vult, quàm euenturum vt ea, quæ minimè fieri possunt, protinus fiant: aëria quippe animalia cum terrestribus eidem iugo summittantur, quod natura minimè patitur. Sed, bone Deus, quorsum Hydra multiceps? quorsum triceps Geryon? quorsum tribus compacta feris Chimæra? quorsum Sphinges, & monstra alia? nisi vt partium complexum ostendant: veluti ex verbo & diuersis nominibus oratio constituitur. Quare qui simplicium significationes rectè perceperit, facilè ad mixtorum interpretationem accedet quæ cùm tibi, mi Coloti, cognitissima esse non ignorem, superuacuum duxi plura super his inculcare. E

De Gryphe Plinij iudicium.
Vir. Ecgl. 8.

DE CORVO.

FINEM eram his nugis facturus, qui mihi videbar plus nimio tibi obstrepuisse, cúmque coronidem ducere pararem, visus mihi sum crocitantem audire Coruum, quasi se quoque Phœbeam alitem venditaret, & in harum consortium admitti se quoque postularet. Non ineptum iudicaui, qui orsus essem à candidissima, desinerem in nigerrimam, à vocalissima in raucissimam, quòd sciebam antipathiam istiusmodi in naturæ rebus considerandis suã habere voluptatem. Tu igitur, necesse est summittas auriculas, & quicquid crocitauer t, & quicquid contra aliarum auium morem fecerit, boni consulas. F

FILIORVM EXHÆREDATOR.

CORVI autem figura hieroglyphicum erat hominis, qui liberos suos exhęredaret, abdicarétve, aut domo quoquo eiiceret modo: aiunt enim eum pullos suos, simulac volandi potestatem assecuti fuerint, nido expellere, mox & regione tota interdicere, quòd vsqueadeò fit amans solitudinis. Faciunt hoc & subaquilæ, quarum greges vsquam difficulter inuenias. Authores nostri, qui rerum naturalium historiam conquirunt, magna ex parte scribunt, Coruum pullos quidem parere, sed eos non alere, mœstitia scilicet affectum, quòd eos, simulac exclusi sunt, pennis candicantibus præditos aspiciat, ac perinde vix à se genitos arbitretur. Vtcumque, pro maximè laborantibus inopia, Psalmographus ait: *Et pullis Coruorum inuocantibus eum alimenta subministrat Deus.* Cùm enim ita fuerint, tanquam adulterini à parentibus destituti, vel rore cœlitùs distillante, vel minutissimis quibusdam animalibus, quæ nidos eos circumuolant, nutriuntur,, in supremæ benignitatis, summæque prouidentiæ diuini numinis argumentum. Eucherius hinc filios fideles doctrina cœlesti imbutos, ex infidelibus tamen

Plin. libr. 10. cap. 13.
Coruus pullos suos non alit.
Psalm. 146.

parenti

A parentibus genitos, indicari ex veterum Theologorum traditione commonuit.

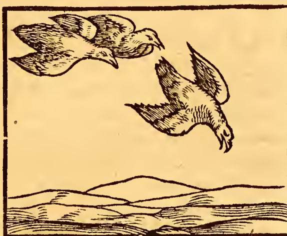
IMBRES.

IN auguriis Coruus, perinde ac Cornix, de qua dictum alibi, imbrium significationem habet: Nicander ita de Coruo: κόραξ τ' ὀμβρήεα κρώζοις, vbi ait interpretes, ὅτι χειμῶνα δηλοῦσι οἱ κόρακες καὶ φῦλα κολοιῶν ὕδατος ἐρχομένοιο διὸς περὶ σῆμ' ἐχέειν. Quem Virgilius secutus, de pluuiæ portentis ait:

Georg. lib. i.

-- Et è pastu decedens agmine magno
Coruorum increpuit densis exercitus alis.

DISCORDIA MILITARIS.

LONGE autem diuerso à Cornice significato Coruus accipitur: quippe cùm ea, vt suo loco dictum, sit concordiæ signum vt pleráque Poëtarum elogia indicio sunt: Corui contrà, futuram quandoque inter collegas discordiam ostenderũt, Aquilam, quæ Augusti tentorio supersederat, duo numero insectantes, à qua & afflicti, & ad terram deiecti sunt, cùm is ad Bononiam Triumvirorum copias traduxisset, Philippo rerum exitum, qualis inde subsecutus est, præsagiente. Fuerunt & Alexandro Babylona iter intendenti, infausti ominis signum, Corui sublimi volatu se mutuò incessentes, quorum afflicti quidam, ac penè discerpti, in illius conspectu ad terram decidêre.

Corui Aquilã insectantes.

B

EMANSOR.

ET quoniam in milites incidimus, est cur apud eos aliquantulùm immoremur. Emansorem ex Coruo figurato significari, tam diuinæ quàm profanæ literæ docuerũt: quippe eum qui officium suum deserat, veluti miles ignauus, qui ad constitutum diem adesse iussus, domi desederit. Secundo Fastorum habemus, Phœbum, cùm Ioui sacrum facere instituisset, Coruum qui aquam de viuo fonte afferret, præmisisse, qui cùm insedisset fico quæ acerbos adhuc fructus habeat, tamdiu moratus est, quoad maturi fierent: inde pastus Anguem corripit, quem ad Apollinem defert, eum aduersarium causatus moram iniecisse, ne aquam haurire potuerit, quem Phœbus cùm mendacij redarguisset, Coruum inde damnauit, vt quamdiu ficus lacteus esset, aquam de nullo fonte biberet. Atqui multis antè seculis Coruus, in Diuinis literis contumaciæ huiusmodi nota inustus est: præmissus ille siquidem ab Noë ipsa ex arca, vt pacatæne res essent exploraret, circa sordes desinentis diluuij desedit, quod quidem, vt Hierosolymitanus Hesychius philosophatur, signum fuit futuros homines, qui admissi ad sacra, sublimísque scientiæ mysteriis initiati, animo postmodùm inconstanti, qui sub fuscarum pennarum veste delitescebat, præclara incœpta ignauiter frustraturi essent, institutionis probæ sanctæque consortia derelinquentes: vt inter Domini discipulos Iscariotis filius Iudas tam turpiter, quàm flagitiosè defecit à Domino. Sanè Cyprianus ad Nouatianum, Coruum hunc emissum à Noë, neque reuersum, quòd ad cadauerum pastum se conuerterit, hæreticos indicare ait, qui secedentes ab Ecclesia, ad meliora, ad membra quippe sua redire minimè curant, sed cum immundo grege perpetuis sordibus volutantur. Has volucres Abraham frumenta depascentes abegisse dicitur, vnde nomen meruit Abactoris: nimirum indicaturus futurum, vt is Assertoris, liberatorísque nomen assequeretur, qui prauorum hominum collegia summoueret, qui impios tolleret, qui de sacris literis, quæ animorum pastus sunt, malè sentientes opprimeret. Ita Samson, vt Hieronymus quintis supra vigesimis castris Hebræorum ait, à fructibus suis aues abegit, Vulpes, quæ vineas exterminabant in vincula compegit, interfectóque Leone illo rugiente, in eius mox cadaueris ore fauum mellis inuenit.

Hinc prouerb. Coruũ misimus. Gilbert. Cognatus, Centur. 2. prou. 161.

Coruus emissus à Noë, nec reuersus, hæretici.

C

IGNOMINIOSA REPVLSA.

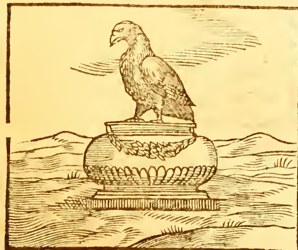
PER hominem Coruis obiectum destinatúmve, aut quid aliud ita expositum, id hieroglyphico manifesto intelligimus, quod ignominiosè repulsum fuerit, è conspectuq; summotum. Et quoniam dæmone malo nihil magis abominabile, nihil contemptius, neque abiectius, Eucherius monet eum ipsum in Diuinis literis per Coruum intelligi, eo apud Salomonem loco: *Effodiant eum Corui de torrente*, atque hinc prouerbium apud Græcos Comicos vsitatissimum, ἐς κόρακας. Sed eruditè atque copiosè alij de prouerbio. In iisdem Diuinis literis Psal. x x v i. legitur apud Græcos, μὴ ἀποσκορακίσῃς με, quod nonnulli ad huiusmodi prouerbium trahunt verbúmque ἀποσκορακίζομαι; Suidæ agn[...]um dicunt, eo ipso Dauidico citato versu: & ignominiosæ repulsæ mentione facta Latini simpliciter, *Ne repellas me*, reddidêre. Sedenim Euthymius innuit posse id verbi ex metaphora scoriæ desumi: na[m] scoria spurcitia illa est, in omni metallo, quæ tanquam fæx, nulli vtilis operi proiicitur, indéque fier[i] ἀποσκορακίζειν, contemnere, & nomen ἀποσκορακισμὸς, contemptus.

Prou. ca. 30. Aristoph. in Nubibus, & in Pluto. & Euripides in He-

V 4

D

RHETOR.

A quo, Κα-κου κόρακος κακὸν ᾠόν. Mali corui malũ ouum. Idẽ de Protagora & Ethuallo. A Gell. lib. 5. cap. 10. Diodori sepulchrum.

SVMVNTVR etiam hieroglyphica de celebris alicuius viri nomine, veluti à Corace rhetore, qui post Hieronis obitum primus Rhetoricam Syracusis docuit: propter cuius celebritatem Metellus Diodorum rhetorem, quo magistro vsus fuerat, iam defunctum honoraturus, Coruum lapideum eius sepulchro imposuit: quasi antiquissimo illi Coraci similem indicare vellet. Cęterùm Cicero rem salsè detorsit, cauillatus in Metellum, rectè eum fecisse, propterea quòd discipulum non dicere, sed volare docuisset, inconstantiam scilicet Metelli, qua malè audiebat, eo scomate perstringens.

APOLLO.

QVÒD verò Coruus hieroglyphicum Apollinis haberetur, nonnulli ea de causa factum existimãt, qua Caper Baccho, Sileno Asinus datur, & eadem ratione in antipharmacum aliis alia. Inauspicatissimum, aiunt, animal, auspicatissimo oraculorum authori meruit immolari. Sedenim, aliud est hostia hac, vel illa Deo cuipiam facere, aliud specie sua Deum ipsum explicare: nam hoc modo dicimus animaliũ figuras esse huius, vel illius hieroglyphica, quorum figura posita Deus statim suus intelligatur. Igitur alij dicunt: propterea quòd mediis æstiui temporis feruoribus, Solis beneficio fretus, pullos excludat suos, quod præter aliorum animalium naturam Coruo datum, peculiare aliquid sibi cum Sole intercedere significat. Inde legere est apud Petronium:

Coruus Soli dicatus.

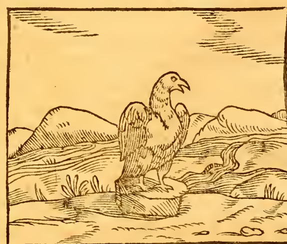
E

Si contra rerum naturæ munera notæ,
Coruus maturis frugibus oua refert.

Sedenim, cùm Porphyrius dicat libro *De abstinentia carnium*, colorem nigrum Soli dedicatũ: quòd eius calore humana etiam corpora fusciora nigrioraq; reddantur, sitq; Coruus inter aues maximè niger, manifesta est causa cur is Apollini sacer habeatur. Porrò Brachmanæ colorem atrum in primis venerantur, propter Solem omnia denigrãtem. Iam & Salomon rem egregiè nigram ostensurus Canticorum cantico, *Crines*, ait, *eius vt abietes, nigri sicut Corui.* Auem autem eam Apollini priùs familiarem fuisse, neque non insigni candore præditam Apollinis mox indignatione, quòd ad se dilectæ Coronidis crimen detulisset, in eam nigritiam demutatum fabularum scriptores, Hesiodum secuti, meminêre. Sed Artemo Pindarum commendat, qui, in Pythiis, dissimulata quæ de Coruo fertur historia, Apollinem ipsum scripserit per se Ischios, & Coronidis furtum deprehendisse. Anaximander in Horoscopicis libris Apollini sacrum ideo Coruum facit, quòd solus inter omnes aues vocum significationes, quas accuratè admodùm augures obseruarint, habeat. Addam & illud, nigrorẽ ita Coruo ingenitum esse, vt ad intinguendũ capillum, nihil eius ouo dicatur efficacius, & nisi inter tinguendum ore oleum contineatur, dentes quoque ita nigros effici, vt mox vix possint elui.

SITIS.

F

Hinc prouer. Coruus aquat. Ex Hyginio, & Æliano li. 1. de nat. animal.

CORVVM superiùs siti damnatum ab Apolline dicebamus, ideoq; hieroglyphicum esse incommodi eiusmodi, eaq; de causa Nicandrum scripsisse, frequentiores eius alitis crocitatus venturæ pluuiæ indicium esse. Sedenim, Corui natura ipsa siticulosi sunt per sexagenos præcipuè æstatis dies, quibus ventris profluuio laborant, vltróq; potu abstinent, vt incõmodo illi obuiam eant, aluúmque sistant. Quare si consilium eius animalis pensitemus, Sobrietatem conuenientiùs quàm sitim, hanc vocitabimus.

IMPOSTVRA.

NON possum loco hoc dissimulare, quàm aptè quispiã impostorem per Coruum ore saxum tenentem, & vrnã appositam significarit. In Libya siquidem siticulosa admodùm regione, viri aquam, quam de remotis admodùm fontibus, aut fluuiis attulerint, in fictilia vasa ad hoc comparata distribuunt: quæ alioquin ventre sunt admodùm capaci, ore tantum patent quantum satis est ad gallinaceum ouum recipiendum, eaque minus obturata, ad captãdum nocturni aëris beneficium, per summa domorum tecta disponunt. Corui rem intelligentes, non data alterius aquæ copia eò conuolant, immisśisque in vrnas capitibus humorem sorbillant, qui simulac deficere cœperit, lapillos conquirunt (quod Plutarchus se vidisse affirmat) quos afferentes in aquam subinde deiiciunt, atque ita surgente in dies humore, siti consulunt suæ. Idem scribit de Cane, qui lapillos in amphoram oleariam coniiciebat, donec oleo redundante lambere arbitrio posset suo. Dicet aliquis, Philosophum hinc, aut Geometram significari

Idẽ & Plinius libr. 10. cap. 43.

A significari potiùs, quàm sycophantam: quia rerum plenitudinem, mutuámque corporum inter se repugnantiam, atque cessionem cognoscant, natura ipsa docente, & Coruus & Canis, & qui maiora etiam de intellectu suo miracula profitentur: in hoc autem probè norunt necesse futurum, vt in corporum conflictu alterum alteri cedat: eam quippe intelligant rationem qua coronæ illius sacoma deprehenderit Archimedes, quam Hieron Syracusanorum rex faciundam locauerat, de quo latè apud Vitruuium. Ego verò ipsa edoctus re, impostorem potiùs ostendi ex huiusmodi hieroglyphico dixerim. Fuit siquidem mihi Romæ famulus natione Gallus patria, vt ipse aiebat, Virdunensis, Rolandinus ille, quem probe noueras Coloti facetulum, & morionē non sanè illepidum, & cumprimis oficij memorem sui, cuius opera vtebar plurimùm in scribendo. Allatus ad me Venetiis fuerat vini Cretici cadus generosi admodùm atque suauissimi, iussi, vti mos est talia non credere famulis, diligentiùs asseruari, amicis aduenientibus, potiùs quàm mihi vsui futurum, interdū tamen vnciatim minimum quid hauriebatur, intermouebat subinde famulus nectar (sic enim ipse vinum id appellitabat) facilè, si parcere ita pergerem, in massam obdurari posse, atque etiam lapidescere. Putabam ego de firmitate dici, quam vinum indies veterascens acquirebat, atque, *Bene sanè* respondebam. Quid autem? venit æstas, visúmque est cadum, ne conciperet æstum, loco dimouere, cúmque in commodiorem cuppam transferre vellem, vix duobus inde sextariis effusis, nihil amplius effluebat, ipso tamen pondere permanente. Quid sit miror, operculum supernè tollo, introspicio, rem immisso intrò digito peruestigo, atque ecce ibi vim glareæ ingentem quanta nux iuglandis est magnitudine ad summum vsque cadum aggestam, quam non in cuppam, sed in vimineam corbem transfundere necesse fuit. Ita astutulus ille veterator quotidie aliquid subducebat, & ne tubulus, qui paulò infrà cadi medium immissus

Impostura famuli Pierij.

B erat, aliquando rem proderet, ad exhausti vini modum lapillos eos, amoto supernè operculo, qua liquor infundi solet, immittebat, oppletóque ita calculis cado, vt nullum ampliùs infarcire posset, satis iam colluctatus, non expectato vt res propalàm fieret, domo emigrauerat. Atque hæc certò mihi videtur, quæ verissimè dici possit impostura, tot per tres continuos menses lapillis subducti liquoris loco fraudulenter impositis, Sed agnosco, mi Coloti, Parioniam loquacitatem, quam tamen ita auribus tuis familiarem scio, vt post tot auium clangores eam imitari non erubuerim: tua quippe fretus beneuolentia, quæ dictionem meam longius protraxit, quàm tuæ postularent occupationes: itaque omnia boni consules, & vt tuus est mos, næuo etiam in amici articulo delectaberis.

*

PIERIVS

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD NICOLAVM CORDATVM NEPOTEM, IVRISCONS. DE IIS QVÆ PER PAVONEM, GALLVM, GALLINÁMQVE, Gallinaginem, Anserem, Perdicem, & & Coturnicem significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER VIGESIMVSQVARTVS.

E

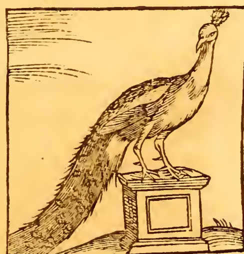

Perquirenti mihi, cui magis cogitationes meas, quas de Pauone, Gallo, Gallináque, Gallinagine, Ansere non nostri generis, Perdice & Coturnice ex sacris Aegyptiorum literis in hasce nostras misissem, dono darem, Cordatissime Nepos, ex meis te potissimùm delegi, cui hæc familiariora gustu ex clientum nostratium, & præcipuè externorum muneribus, qui his vel quotidie ædes tuas frequentant, & veluti superpondia ad te deferunt pro tuis responsis in personarum & fortunarum suarum tutelam, vt grauioribus illis veræ (ni fallor) Philosophiæ studijs delassatus, te ad harum lectionem quandoque transferas: móxque tibi: & amicis tuis lautiores mensas pares, exhibeas, qui his optimè saturati, ex earum indiciis, seu significationibus te referente secunda veluti cœna animum pariter pascant & oblectent, conferántque quantum hæ his salsamentis sapidiores epulæ, & quotiens ad huiusmodi discubuerint, & palato & animo simul faciant satis: quas etiam Petrulo nostro propinabis, quem iam videre videor discumbentem, & supra ætatem maiora satis audentem: cui Dij tutelam fortunent. Reliquum est, vt & tu de tuarum reliquijs mihi communices: sin minùs (quando plures non flagitem quàm præstare possis) præscriptis verbis tecum experiar. Vale.

IVNO.

Nat. Comes lib. 2. c. 4. Iuliæ Piæ & Faustinæ numus.

F

IVNONI Pauo præcipuè dedicatus erat, Deámque ipsam nonnulli solo Pauonis hieroglyphico intelligebant. In Iuliæ Piæ Felicis numo signum Iunonis est, cum hasta & patera, Pauone iuxtà apposito, cū inscriptione, IVNONEM, casu quarto, quod lectu rarū est. In Faustinæ verò numis idolum identidem est: cum lancea & patera, à cuius pedibus Pauo: inscriptio est, IVNONI LVCINÆ. Iunonis autem auem esse hanc, eiúsque currui succedere nonnulli ideò confingunt, quòd Iuno dubio procul opulentiam significat: ea verò cùm exponitur spectanda, omnium in se oculos contrahit. Verùm ideò Pauones Iunoni consecratos putat Athenæus, quòd huiusmodi aues in Samo insula priùs repertę fuerint, indéque ad gentes alias delatæ: sacra enim apud veteres fuit Iunoni Samos, & in Samiorum pecunia impressus Pauo, vt idem Athenæus author est. Spectabatur & Mycenis Pauo pulchritudinis admirandæ, in æde Iunonis, quam Hadrianus dedicauerat.

Vide Ouid. li. 2. Meta.

DIVITIARVM TVRPITVDO.

Dictū Theophrasti.

CÆTERVM, plerumque diuitiarum finis in turpitudine consistit, talésque sunt Pauonis pedes, qua re Theophrastus super hoc sapienter dixit, τ' ἄλλα περιγνῶθι, cùm admonere vellet, in speciosrerum ostentatione etiam alia circumspicienda perscrutandáque esse: quasi multa turpia & fœda visu dictúque, sub tam formosa specie delitescant: quod Theophrasti dictum ita Horat. expressit:

Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota,
Introrsum turpem, speciosum pelle decora.

Huius

A Huiusmodi sunt apud Lucianum tragœdiarum libri, cocco, purpura, auro, argentóve foris amplificè decorati, intrò verò simulac inspexeris, nihil lætabile, nihil deliciosum deprehendas: sed adulteria infanda, incestus, sacrilegia, turpissimas cædes, & omne scelerum & impietatis genus: ὑψαυχεῖ enim, vt antiquus Phocylides ait, ὁ πολὺς πλοῦτος, καὶ εἰς ὕβριν ἀέξει. *Diuitiæ elatum faciunt, scelera impia adaugent.* Argumentum autem huiusmodi ἱερογλυφικῶς exprimere qui voluerit, aptè Pauonem cauda passa, vnóque elato pede ostentatóque figurabit.

DIVITIÆ VICISSITVDINARIÆ.

AST hominem qui modò diuitiis afflueret, modò rerum inopia premeretur, varióque euentu fortunæ volubilitatem iacturis, & donis experiretur, significare qui vellent pro hieroglyphico Pauonis tantùm caudam facere consueuerunt: caudam is siquidem, singulis annis cum primis arborum frondibus amittit, cumq; earundem germine recipit. Ab elaboratarum autem diuitiarum similitudine factum crediderim, vt Homerum Platonici dixerint in Pauonem abiisse, qui tantum rerum varietatem poëticis coloribus ornatam explicuerit.

Plin. lib. 10. cap. 20. *Huc spectat prouerbium ποικιλώτερον ταῶνος, Pauone magis varium.*

NOX.

NOCTEM verò significantes, Pauonem surrecta in orbem cauda figurabant. Nam cùm Pauonem Argum interpretarentur, tot luminibus insignitum, neque aliud quidpiam per Argum quàm cœlum nocturno tempore, si detur dicere, oculatissimum intelligerent, atque illi nomẽ à splendore atque velocitate inditum profiterentur (vtrumque enim ἀργὸς significat) neque alio tempore micantissimi stellarum radij coruscarent splendescerént que, quàm nocturno, datus est fictioni locus, B vt per oculatam eius alitis caudam nox ipsa, sensu mystico hieroglyphicóque significaretur.

Ἀργὸς quid.

DIES.

QVOD si diem innuere voluissent, eâdem ipsam volucrem demissa cauda pinxissent: quasi tunc nox stellas occulere videatur, cùm dies ipse cœperit aduentare, támque diu latitent stellæ, quandiu Sol supra terram est.

GLORIOSVS.

VERVM eadem species quæ noctem significabat, hominem etiam gloriæ plenum exprimebat. Pauo enim pretiosam eam caudæ suppellectilem tum plurimùm ostentat, cùm plurimos ad se spectandum aduenisse conspexerit: quòd si nullum admirari, adesséve cognouerit, eam recondit veluti indignatus. Hinc Ouidius, *Laudata Pauone superbior*, de valde sibi placente dixit. Quoniam verò fœminarum est proprium, qualibet in re sibi applausum quærere, gloriosasque esse, inter Pauonem & fœminam mirus quidam naturæ consensus est: vt minimè mirum sit virginem in Leucadia vsqueadeò adamatam à Pauone, quem ipsa aluerat, vt ea defuncta ipse etiam commori voluerit.

Hoc à Plin. li. 20. ca. 20. *Lib. 13. Metamor.*

PRODIGVS.

NON ineptè autem nonnulli, perdito luxu prodigos, Pauonis imagine describunt, in quibus quidem cauda miræ conspicitur pulchritudinis, verùm ea neque ad volatum, neque ad motum vtilis: cùm plerisque aliis omnibus volatilibus cauda: vel ad volatum dirigẽdum loco temonis cuiusdam attributa sit, aut etiam vt motum iuuet, vicémque remorum subministret: Pauoni verò ea tam ampla, tam sui prodiga, ad solam colorum ostentationem data.

CONCORDIA.

C IN numo DOMITIÆ AVGVSTÆ IMP. DOMIT. altera facie Pauonis effigies cum inscriptione, CONCORDIA AVGVST. Hæc ea Domitia est, quam Domitianus Augustam salutauit, posteaquàm ex ea filium susceperat, mox eam repudiauit, repudiatam ob instabilitatem ingenij cœpit iterum deperire, iterúmque eam duxit, quasi populi precibus coactus: atque huc spectare crediderim Concordię, quę scilicet maximè omnium in connubiis expetitur, inscriptionem. Pronuba enim Iuno cuius Pauo, vel ex Pauone imperium, cui fuerat restituta: siue quòd cùm se Domitianus Iouem appellitari pateretur, vxorem etiam Iunonis honore voluerit decorari.

Domitiæ Augustæ numus.

FOEMINARVM CONSECRATIO.

SED ENIM in Faustinæ numo, quem argenteum vidi, Pauo habetur cum inscriptione, CONSECRATIO. In numo etiam cuius inscriptio hæc, DIVA PAVLINA, caput grandioris natu mulieris ab occipitio velatæ, à tergo Pauo, qui eandem effigiem insidentem dorso inter alas sustollit: eadem, quæ in superiori est inscriptio, quippe CONSECRATIO. Obseruatum enim est in fœminarum consecrationibus, Pauonem, auem quippe Iunoniam, è fastigio emitti, prout in marium apotheosi Aquila Iouis ales emittebatur, quamuis in Diuæ Sabinæ Augustæ numo Aquila, nõ Pauo sit. Videmus etiamnum Faustinæ Piæ numum, in quo Aquila imagunculam cum radio gestat, cuius inscriptio est eadem, CONSECRATIO. Sed minimè mirum,

Augustarũ fœminarum numi.

Faus

Faustinæ Aquilam ritu virorum datam, quæ viro ipsa dederit imperium, quod etiam iure suo plerisque in rebus administrabat, non sine Marci Antonini coniugis, viri vndecumque probatissimi nota, cui cùm amici suaderent, principis sui ignominia offensi, repudiandam esse Faustinam, si nollet eam occidere, quæ, vt fama erat, Commodum ex adulterio concepisset, & apud Caietam conditiones sibi & nauticas & gladiatorias elegisset: *Atqui*, respondit ille, *fieri hoc minimè potest, nisi dotem etiam reddiderimus*: dos autem erat Imperium, quod ille à socero, volente Hadriano, adoptatus acceperat. In numo tamen cuius inscriptio est, DIVÆ MAXIMÆ, cum muliebri capite, quod Lunæ insidet cornibus sursum versis, ab altera facie solus Pauo est, cauda in rotam passa: inscriptio, CONSECRATIO. Horum numorum vis magna, dum hæc scribebam, eruta est in agro Bellunensi vico Plauterio, cum ingēti Gallienorum copia. Ad huius similitudinem factus est numus ille quem Romæ apud Colotium, alterumq; apud Georgium Anselmum Parmæ vidi: in quo scilicet, Pauo est cauda in rotam effusa, à cuius pedibus hinc inde S. C. notæ singulæ conspiciuntur, circumcircà, CONSECRATIO, ab altera facie muliebre caput occipitio velato, literæ DIVÆ MARINIANÆ Inferiorum ea Augustorum aut mater, aut coniux, quod ex operis ruditate côniicimus: nam quo tempore, non reperi. D

DE GALLINA.

GALLINÆ significant, quæ Pauoni subtexere visum est, in hunc modum habeto.

TRIBAS.

MVLIEREM tribadem, vel quæ maris officium aggredi non erubescat, vel etiam quæ viro dominari affectet, per Gallinam, quæ cristam erexerit, caudamq; sustulerit, cuiq; etiam parua quædam calcaria promineant, intelligi veteres tradiderunt: ea siquidem, vbi marem, quod nonnullæ faciunt, pugnando vicerit, cucurire incipit, & exemplo marium tentat coitu superuenire, Gallinásque reliquas perinde ac si rem peragere possit, solicitat, & saliendo defatigat, cristam caudámque erigit: atque ea incedit specie, vt non facilè inde sit, vtrum mas an fœmina sit, internoscere. E

DIVITIARVM FLAGELLATOR.

VIRVM verò qui opulentissimas diuitias prodegerit, &, vt apud Horatium est, res maternas atque paternas fortiter absumpserit, significare qui volunt, Gallinam aureos numos depascentem pingūt, de qua miraculum id proditur: vt si auro liquescenti Gallinarum membra misceantur, illud in carnes eas consumi deprehendatur, atque ita fit, vt Gallina sit auri venenum. Tradit hoc Aristoteles, atque eum secutus Plinius. Coniectores tamen autumant eum, qui per somnium Gallinarum gregem ad se venientem, & domum ingredientem inspexerit, & diuitiis, & honoribus auctum iri. Quinetiam addunt, si Gallinæ ita per quietem visæ, pusillæ admodùm apparuerint, lucelli identidem tenuitatem præsagiri.

PERDITIO RERVM.

Sirenes cū pedib. Gallinaceis quid.

QVI fabulas delectabili Philosophandi genere commenti sunt, Sirenas confinxêre, quæ blanditiis amatoriis, & voluptuosa nequitia homines ad se traherent, illecebrísque irretirent, apud quas mollitudinis omnifariæ luto inhæsitantes fœdè computrescerent. Harum pedes Gallinaceos fuisse tradunt, intellectu à superiore non dissimili. Scribunt enim huiusmodi fabularum interpretes, significari ex hoc, hominem libidinibus dedictum, fortunas suas perseueranti studio dispergere, inutiliterq; prodigere, cuiusmodi esse Gallinarum morem cùm pleno aceruo pascuntur, aspicimus. F

FOECVNDITAS.

SVNT qui ratione habita quotidiani fœtus, & geminorum aliquādo pullorum, qui ouo ex vnico excluduntur: ouorum etiam, quæ nonnullæ gemina singulis diebus edūt, cuius generis Gallinas Patauij vidimus, tertio etiam nonnunquam addito, verùm eo abortiuo, sola quippe cartilagine conspicuo, fœcunditatem per Gallinam & ouum significari velint. Sanè de Gallinarum fœcunditate Albertus multa. Illud mihi satis fuerit adnotasse, quod apud Macedones gallinam repertam aiūt, quæ oua duodeuiginti semel ediderit, & in cubitu binos pullos ex ouis singulis excluserit. Sed à mirifica omninò alitis fœcunditate factum, vt Theologi veteres gallinam pro piorum conuentu poni tradiderunt: ideóque dictum in Euāgelio, ait Hesychius: *Sicut Gallina congregat pullos suos sub alis.*

Fœcunditas Gallinæ mirabilis.

SALVBRITAS.

QVÆ verò Gallina apud veteres Æsculapio est immolari solita, salubritatis indicium erat: proptereà quòd id sacrificij genus ideò ferunt institutū, quòd harū caro leuissimæ sit digestionis,

A ac perinde languentibus commoda. Huius rei locupletiſſimum teſtimonium, apud Angelum Colotium deprehendimus: magnam quippe pedum gallinaceorum copiam proximis diebus defoſſam iuxta cippum, in quo Romæ Æſculapij ſtatua erecta erat, loco qui hodie Viuarium appellatur: quis enim tanto numero pedes eiuſmodi eò congeſſiſſet, niſi ſacrificiorum reliquias ibidem relinquere mos fuiſſet?

SECVRITAS.

ATQVI, veluti per Lauri ſurculum in ore Columbæ, & per Platani folium in Ciconiæ nido ſecuritatem ſignificari prodidimus, cur non etiam per gallinam, ad alam cuius Rutæ ramuſculus applicitus ſit, ſecuritatem eodem modo pingi, hieroglyphicumq; ſapere fateamur? ſiquidem, Africanus in iis, quæ de re agraria Conſtantinus Cæſar colligi mandauit, ait, gallinas à fele tutas fore, ſi Rutæ ſylueſtris ramuſculus ſub eius alam applicetur. Quin Democritus etiam tradit, eo præſidio munitas: neque à Vulpibus, neque ab infeſto quopiam alio animali contingi. *Ruta in gallinis ſecuritatis ſymbolum.*

DE GALLO.

GALLINACEI galli ſignificata quædam diſſimulare noſtræ fuerit verecũdiæ: vtpote, quæ vix ſaluo verborum pudore ſcribi queant. Id tantùm dicamus, gallum alitem, eiuſdem nominis gentem interpretari. Scimus gallinaceum aliquando gentem ipſam gallicam prodigio Vitellij demonſtraſſe, cui Viennæ pro tribunali iura reddenti, gallinaceus ſupra
B humerum, ac deinde capiti ſuperaſtiti, quod ipſum venturum in alicuius gallicani hominis poteſtatem portendi, vt Tranquillus etiam interpretatur. Is mox ab Antonio, primo aduerſariarum partium duce, oppreſſus eſt, cui Toloſæ nato, cognomẽ in pueritia Becco fuit: ea verò voce gallinacei roſtrum & olim appellabant, & nunc vniuſcuiuſque alitis nuncupant: quam locutionem à Phrygiis, omnium antiquiſſimis emanaſſe alibi diximus, quòd illi cibum Bech dicunt vocabulo genuino. Et orto Galliarum aduerſus Neronem tumultu, Romæ paſſim columnis adſcriptum eſt, GALLI TE CANTANDO EXCITARVNT: aptè ſcilicet, ad eiuſdem nominis gentem nuncupatione deflexa. *Sueton. in Vitellio c.9.* *Herodotus lib.2.* *Suetonius in Nerone cap.45.*

TIB. IMP. NEQVITIA.

QVANTVM verò ad alitis petulantiam pertinet, crediderim ego pullum illum gallinaceum, qui excluſus eſt in manu Liuiæ, Tiberium adhuc in vtero geſtantis, cùm ipſa exploratura, an eſſet marem paritura, ouum incubanti gallinæ ſubduxiſſet, idq; nunc ſua, nunc miniſtrarum manu adeò vſque fouiſſet, vt pullus excluderetur: non tantùm ſexum in Tiberio portendiſſe, quàm ſalacitatem & procacitatem eam, qua ille mox famoſiſſimus fuit.

PVRITAS ANIMI.

SED quanto ſanctius fuerit hieroglyphica illa referre, per quæ animi diuinitatem ex galli ſimulachro apud veteres intelligi ſolitam, comprobemus? Pythagoræ præceptum eſt gallum nutrire: quod nihil aliud ſibi vult, niſi vt diuinam animi noſtri partem, diuinarũ rerum cognitione, quaſi ſo-
C lido, & cœleſti propemodũ ambroſia paſcamus. Quare Socrates moriens cùm animi ſui diuinitatem, maioris mundi diuinitati ſperaret ſe copulaturum, Gallum Æſculapio, id eſt, animorum Medico, iam extra omne morbi diſcrimen poſitus debere ſe, dixit: cùm enim de corpore migrandum intelligeret, conualuiſſe prorſus, arbitrabatur. Vt verò interpretantur alij, ea de cauſa dictum hoc à Socrate, quòd lethali eo ſumpto pharmaco, ſanitatis beneficium iam ſentiret, cùm exiret à corpore, à quo omnes animi morbi ſcatere pullulareque ſentiuntur. Lactantius Firmianus Septimius Florens Apologetico, neque non illi omnes, qui cum Ariſtotele Platonis verba, non ſenſa, cauillis inceſſunt, hoc diſſimularunt, in quo ſummæ ſapientiæ veritas deliteſcebat. Sed vt animi Medicum cum his diſſimulemus: non deſunt Platonis interpretes, qui Galli huiuſmodi ſacrificium eò trahunt, vt animas in cœlum migrantes Phœbo pæana canere comminiſcantur. *Præſertim candidum, à quo etiam abſtinendũ, quòd Menſi ſacer, & horarum nuncius.* *D. Laertius in Socrate.*

APOLLO.

INTER ea quæ Apollini dicata ſunt, quippe Arietem, Crocodilum, Scararabeum, Accipitrem, Leonem, Gallus etiam à Chæremone Stoico, & à Porphyrio recenſetur. Inſitum autem eſt Gallis, inquit Proclus, numen Apollinis aduocare, & veluti propriis canticis aſſurgenti applaudere: &, vt lib. de Diuinatione ait Cicero, animal hoc admodùm canorum eſt ſponte ſua, nos verò ſacris hymnis canimus gallicinio Luciferum venturæ lucis prenũcium excitari, obductum caligine cœlum aperiri, dari copiam vt patefacta iam via, errores ambageſq; omnes declinemus, canente Gallo, valetudinariis aliquam ſalutis, aut ſalutem alleuationis ſpem affulgere, meticuloſos trepidatione liberari, & *Gallicinij proprietates.* *Atque etiã à Pauſania, in prio. lib. El*

multa quæ per insidias parabantur dissipari: quæ omnia aduenientis lucis beneficia sunt. Neque verò D
Soli tantùm, verùm etiam Lunæ dicatum esse Pythagoras aiebat. Pausanias, vbi statuas eorum qui cum Hectore singulari certamine congredi, coniectis in vrnam sortibus, minimè recusassent, ab eo prouocati, ab Achiuis in Olympia dicatas ait, Idomenei clypeum Gallo gallinaceo insignitum fuisse tradit; propterea quòd is à Minoë & Pasiphaë duceret originem, quæ Solis filia fuerit, cui Gallum dedicari constat: quia ortum eius præsentiat, & cantu indicet mortalibus.

EXCVBIÆ.

QVIA verò Gallus à prima mediæ noctis inclinatione solet *explaudentibus*, vt Lucretius ait, *alis*

Auroram clara consuetus voce vocare,

matutino crepusculo, matutinis astris Deum itidem laudantibus quotidie commodulatur, excubiarũ & vigiliarum signum apud antiquos fuit: eàque de causa Mercurio dicatus ferebatur. Ac vt nostra quoque attingamus, eo multò ante lucem canente aberrans resipiscit Petrus, &, vt Ambrosius ait, expergefactus facti culpam incessit sui, amaróque fletu crimen rebellionis expurgat, ne mirum adeò sit, quòd datam aliti quòd datam aliti huic intelligentiam apud Iobem legimus.

Tempus resipiscentiæ D. Petri, à Matt. c. 26.

PROPHETÆ DOCTORESVE.

SVNT qui super hoc Iobis dicto intelligi velint Prophetas, & sacræ disciplinæ Doctores hieroglyphicè per Gallum accipi: propterea quòd illi inter vitæ præsentis tenebras, venturam lucem E
quasi cantando prænunciarunt: vnde illud in eorum ore frequentius, *Nox præcessit, dies autem appropinquat.* Est & illud congruum doctoris munus, vt quibus, quid, quando, & quomodo sit quidpiam indicandum, inserendúmque animis, debeat veluti diuinitùs cognouisse: non enim, inquit Eucherius, vna eadémque cunctis exhortatio conuenit: quia nec cunctos par morum qualitas deuincit atque constringit. Itaque Gallus certa per interualla modò hos, modò illos excitat, & antelucanum tempus discrimine veluti quodam dipartitur.

Doctoris munus.

PVGNACITAS.

IN Eleorum arce, Pallados simulachrum ex auro & ebore, Phidiæ opus, erat cum Gallo in galea surrecto: quod pugnacitatis hieroglyphicum esse Pausanias arbitratur, cùm tamen non inficietur Gallum Mineruæ, cognomento Operatrici sacrum esse. Sanè Sybaritæ, gens ad omnes mollitudinis numeros nata, Gallum in vrbe esse prohibuerunt, ne nocturni somni quietem interpellaret. Ideóque & fabriles omnes artes ablegauerant, vt memoriæ prodidit Athenæus, ne quid esset, quod voluptates suas interturbaret. Quod autem pertinet ad pugnacitatem, Nicander Alexipharmacis, αἰχμήτοισι νεοσσοῖς inquit, *pugnacibus* quippe *pullis Gallinaceis* exponit interpres: qui vt inter se dimicent assiduè nati videantur, cùm præsertim pugnam semel cœptam identidem repetant, nescij cedere: vnde Græcum illud adagium, ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, *insultat Gallus*, de redintegrantibus certamen: & Martis pullum eum vocat Aristophanes, Auibus Non est illud dissimulandum, quòd licèt sint animalia ad pugnam nata, inuentum tamen est incitari eos ad pugnacitatem allio in cibum dato, quod Græci σκοροδίζειν
dicunt. Quod verò ait Salomon, *Gallus ambulans inter Gallinas lætus*, Eucherius imperij esse dicit signi- F
ficationem. Quòd si in numum incideris Gallinaceorum conflictu signatum, scias eum fuisse Dardanorum pecuniam, Polluce teste: nam illi magnum pugnacitatis decus sibi antiquitùs vsurpauêre. Hinc honoratum semper apud Maronem Dardaniæ nomen, cùm secus Phryges ferè semper velut imbelles notarentur. Iam & Chrysippus Gallorum æmulatione nobis adiici stimulos ad fortitudinem, atque inde quodammodo calcaria subiici scribit, libro de Iustitia. Themistocles quoque Gallorum exemplo, in quos acriter pugnantes inciderat, exercitum confirmauit, cùm ostenderet eos non pro patria, neque pro penatibus, neque pro maiorum sepulchris, vxoribúsve, aut liberis id incommodi aggressos, sed ea tantùm de causa, ne vincerentur, nolle alterum alteri cedere. Omnium verò pugnacissimos Gallos habuisse fertur Rhodos insula: neque quidem adhuc ibi degenerauit ea volucrum huiusmodi ferocitas, & visenda proceritas, vt in quibusdam inde Romam allatis, ipsi conspeximus. A Galli verò pugnacitate factum, vt gemma Alectoria, quam in Galli ventriculo inueniri tradunt, victoriam dicatur eam gestantibus comparare, qua Milo Crotoniates vsus, inuictus in certaminibus fuerit: de quo Plinius lib. XXVII. cap. X.

Pausanias in prioribus Eliacis.

Vel quòd præscia futuri temporis.

Eras. Chil. 3. cent. 3. prouer. 22.

Ἄρεος νεοττόν. Lucianus in Gallo, & Diogenes Laër. in vita Diogenis.

Hæc à Plinio li. 3. c. 10.

PERSÆ MILITES.

PERSARVM porrò milites Galli nuncupantur à Caribus, ob conos, quibus galeas ornatas habebant, eáque de causa Artaxerxes hominem è Caria, qui Cyrum iaculo vulnerasse creditus est, eo honestauit præmio, vt Gallum aureum in lancea præfixum ante aciem ferret: author Plutarchus. Sed enim Athenæus Gallos in Perside primùm ortos ait, vnde fortasse cognomẽtum id Persæ

potuerint

A potuerint habuisse. Aristophanes, vt suus est mos omnibus illudere, Gallum ait olim Persis imperasse, vnde adhuc cristatos in cassidibus. Quæ verò simulacra tria totidem Gallis adblandietia, spectantur in Antonii Pij Augusti numo, crediderim ego, ad mansuetissimum eius ingenium spectare, vt qui pugnacitatem commitigare procuraret, qui omnem belli ferociam quanto potuit studio emolliuerit: vtpote qui mallet vnum ciuem seruare, quàm mille hostes occidere, solúsque omnium Principum fine ciuili sanguine, & hostili etiam, quantum ad se pertineret, vixerit, *Antonini Pij Augusti numus.*

SVESANI.

VNvs autem Gallus toto surrectus corpore, cum phosphoro à tergo stella addita, vt inscriptio indicat, *Suesanorum pecunia fuit.* *Suesanorũ pecunia.*

VICTORIA.

IN augurali verò disciplina Gallus est victoriæ signum: propterea quòd auis illa victa silere soleat, canere si vicisset. Hinc Lacedæmonij, vt apud Plutarchum est, cùm hostem viribus profligassent, Gallum immolabant: qui Bouem tunc sacrificare soliti essent, cùm sine cæde victoria obtigisset. Ferunt Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, cùm Gallinaceos coram Callia pennis & rostro dimicantes ei præmonstrasset: quod & Themistocles, vti diximus, ad suos animandos fecerat. Quod verò de cantu dicebamus, refert Tullius historiam, ex Callisthene Leuctricæ calamitatis tempore, quæ Lacedæmonios propemodùm oppressit, cùm apud Thebaidem Trophonio res diuina fieret, Gallos gallinaceos in eo loco sic assiduè canere cœpisse, vt nihil intermitterent: tum augures dixisse, Thebanorum esse victoriam. Pergami omnibus annis spectaculum Gallorum edi solitum scribit *Plinius idẽ lib. 10. ca. 2.*
B Plinius, idq; Athenis etiam institutum à Themistocle, superatis Persis, ait Ælianus quanquam ea & ludicrò fieri apud Lucianum & Herodianum legas.

VINEARVM INCOLVMITAS.

METHONA ciuitas est in Thrœzeniorum agro, cuius incolæ Gallum pro vineãrũ incolumitate mactare soliti sunt, vt Africi venti, qui eas plurimùm infestant, incursionem vel auerterent, vel saltem emollirent: cùm enim flare institerunt, vitium oculos exurunt, spémque vindemiæ fallunt. Moniti igitur ab aruspicibus, sacri genus hoc instituêre, vt viri duo Gallum vnum, & eum albũ, manu vterque sua apprehenderent, & in diuersa abeuntes trahendo discerperent, partémque vterque suam manu præferentes vineta loci omnia perlustrarent, donec ita omnibus expiatis in eundem conuenirent locum, vbi Gallũ dissecuissent, vbíque partibus vtriusque humi defossis, nullum eius anni incommodum se passuros persuasum habebant: iuuitq; sors, vt quandiu sacrum id celebrauêre, res illis ex voto succederet. Quid verò sit in causa, cur tanta vigeat in Gallo vis,

Vt nequeant rabidi contrà constare Leones,
Inq; tueri, ita continuò meminêre fugaï.

nempe cùm vtrunque animal solare sit, ex magorum obseruatione inesse maiorem solaris virtutis
C vim Gallo, quàm Leoni: idcirco Leonem potentiori cedere, satis supérque in Leonis commentario disputatum à nobis Proclíque super hoc opinio recitata. *Proclus in lib. de magia.*

IMPIETAS.

NEQVE prætereundum est illud, quòd ex imagine Gallinacei impietas ipsa hieroglyphicè figuratur: is enim matrem salit, vt hippopotamus, & patrem etiam immaniter incessit, eáque de causa sapientissimi Legumlatores Gallum vnà cum Vipera, & Cane in parricidæ culeum includendum censuerunt, vt qui eiusdem criminis rei sunt, eodem supplicio simul afficerentur, & pœnas pares luerent. Notum illud apud Aristophanem, quòd Philippides, qui patrem verberauerat, exemplo Galli factum tuetur suum: patrem enim ille malè mulctat.

DE GALLINAGINE.

ATTRAHIT ad se nominis similitudo, vt Gallinaginem huic adnumeremus gregi, quamuis super ea nihil Ægyptij.

BENEVOLVS.

SVNT qui beneuolum hominem per Ascolopaca, quam Gallinaginem Latini vocant, pictum intelligant, quòd auium nullam maiore erga hominem studio affici compertum sit. Magnitudo volucri, quanta Gallinæ est, rostrum longum: attagenæ color.

D

DE ANSERE.

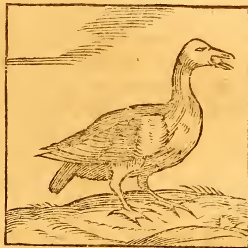
SED vt ad cohortales redeamus, de Anſere dicendum: de qua tamen nulla apud Horum mentio: quamuis libellus ille qui ſupereſt, valde curtus ſit.

CVSTODIA.

Plinius idē lib. 10. c. 22.

SVNT qui per Anſerem pictum cuſtodiam interpretentur, idq; ex Romana potiùs hiſtoria deſumptum, quàm ab Ægyptiis traditum. Neque tamen ab huiuſmodi ſignificato phyſica abeſt ratio: quippe qui naturæ admodùm pauidæ cùm ſit, peruigili cura, vt acutiſſimus eſt ad ea ſentienda quæ latēt, facile excitatur: & minimo quoque ſtrepitu expergiſcitur, vt ita olim Vrbem ipſam ſedem ac domicilium Imperij, defenderit ac conſeruarit: vnde illi honores apud Romanos inſtituti: quanquam Heliogabalus totius humani ordinis inuerſor, omniúmque bonorum morum illuſor, eos ita ſit vltus, vt Canes iecinoribus Anſerum paſcendos inſtituerit. Illud verò iuniorum commentum eſt, per Anſerem alligatum ad anchoram, firmam cuſtodiam intelligere. Anchora porrò firmitudinis indicium eſt, vt loco ſuo dictum.

SILENTIVM OPPORTVNVM.

NEQVE hoc ab Ægyptiis obſeruatum, vt ſilentium in tempore ſeruatum, per Anſerem qui lapillum roſtro apprenderit, ſignificetur. Auis enim hæc quæ clamore grauiter obſtrepenti ferè ſemper clangit, vt etiam inter paſcendum ſilere nequeat, exemplo eſt humano generi taciturnitatis etiam, vbi res exigit, obſeruandæ: quippe quæ ſalutem ſuam alto interdum ſilentio tueri ſoleat. Illæ ſiquidem, vt Ammianus author eſt, ab Orientali calore inualeſcente, in Occiduam plagam tranſmeare conſueuerunt, cúmq; Taurū montem Aquilis abundantem penetrare cœperint, fortiſſimarum volucrum vim pertimeſcentes roſtra ſua lapillis occludunt, ne vlla vel extrema neceſſitate clangor elici poſſit: iiſdémque collibus agiliore volatu tranſcurſis, tutum iam iter nactæ, calculos proiiciunt. Neque me præterit, eruditiſſimum virum de diſciplinis omnibus & politioribus etiam literis optime meritū, hæc quæ Ammianus de Anſeribus ſcribit, Gruum eſſe aſſeuerare, quòd alij viderint. Res hæc mihi ſuggerit in memoriam non imprudens Ariſtotelis conſilium, quod Calliſtheni ſectatori & propinquo ſuo dedit, cùm eum ad Regem Alexandrum mitteret: admonuit enim hominem, vt quàm rariſſimè, & id iucundè, apud eum loqueretur, qui vitæ poteſtatem & necis in acie linguæ geſtaret.

Anſerū hic induſtria. E

Plut. in Alexandro, Val. Max. lib. 7. ca. 8. Ariſtotelis conſilium.

IMPROBITAS.

ALIOQVIN Anſer in vaticiniis, & rerum aliarum elogiis, improbitatem quandam præ ſe ferre videtur. Hinc Homerus in ſomnij præſagitione, procos per Anſeres innuit, eiúſque inauſpicata garrulitas & à Virgilio, & à Propertio quibuſdam vitio data eſt. Auerſum enim adeò eſt à poeticis ſtudiis Anſeris ingenium, vt Phœbeam arborem laurum, quam ſibi exitialem, ſi eius folia veſcatur, intelligit, pertinaciſsimè fugiat. Nam cùm natura ſit admodùm calidus, liquidis & frigidis delectatur cibis, lauationéſque amat, & ea declinat quæ perniciem afferre poſsint. Laurum verò igneam eſſe ſuo loco diximus. Non diſsimulabo, quod ad procos attinet, inuenta aliquando in Anſeribus amoris erga homines exempla, vt proditum de eo qui puerum Amphilochum, Olenium genere deperierit, quod & Clearchus & Theophraſtus teſtatum reliquêre. Et Glaucen Ptolemæi Regis cithariſtriam memorat Plinius, quam Anſer, & eodem tempore Aries etiam adamarint. Alius Lacydi Philoſopho comes perpetuò dicitur adhæſiſſe, vt nuſquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digrederetur.

Laurus inimica Anſeri. F

Meminit Ælian. li. 9. cap. 39. & Plinius lib. 10. cap. 22.

DETRIMENTVM.

EST & detrimenti hieroglyphicum Anſer paſcens: propterea quòd quacunque ille oletum ſuum ſparſerit, adurere omnia ſoleat: neque quicquam magis vel ſatis vel pratis officere, quàm ſi eò pabulatum Anſeres immittantur. Quinetiam eorum ſtercus, ſi muria diſſoluatur, & oleribus inſpergatur, omnia vitiabit. Tum Anſer ille poëtarum perditiſsimus, qui inter Olores ſatis cum impudentia ſtrepere notatur à Marone, à Cicerone quoque carpitur: quòd illi Falernum fundum Antonius dono dediſſet: quòd niſi & improbus, & perditorum morum fuiſſet, coniectura eſt Antonium id minimè facturum: eóque ſpectat Ciceronianum illud in Antonium, *Anſeres de Falerno depellendi ſunt.*

ACCVSATOR INANIS.

Accuſatorū diuerſa ratio.

ET ne longiùs ab eo digrediamur, apud eundem oratione pro Sex. Roſcio, Anſerem inuenias pro eo accuſatore poſitum, *qui obſtrepat tantùm, noceat tamen nihil*, cùm Canis non tantùm allatret,

A tret, sed etiam mordeat. Eius verba sunt non importunè repetenda Anseribus cibaria publicè locantur, & Canes aluntur in Capitolio, vt significent, si fures venerint: at fures internoscere non possunt, significant tamen si qui noctu in Capitolium venerint, & quia id est suspiciosum, tametsi bestiæ sunt, in eam partem potiùs peccant quæ est cautior. Quòd si luce quoque Canes latrent, cùm Deos salutatum aliqui venerint, opinor his crura suffringantur, quòd acres sint etiam tum, cùm suspicio nulla sit. Simillima est accusatorum ratio: alij vestrûm Anseres sunt, qui tantummodò clamant, & nocere non possunt: alij Canes, qui & latrant & nocere possunt.

SVOS TANTVM CVRANS.

NEQVE illud dissimulabimus, quòd hominem qui suæ tantùm familiæ curam suscipiat, aut rerum tantùm suarum satagat, quid rei gerant alij securus, ac minimè curiosus, per Anserem ouis incubantem, apto admodùm hieroglyphico indicare possumus Anserem siquidem, vt Quintilij, qui de agricultura quàm diligentissimè scripserunt, tradidêre, aliena oua in suo etiam genere fouere nequaquam solent: quare curatores eorum, dum oua pariunt certis characteribus vniuscuiusque fœtum signare debent, atque ita vnicuique sua ad nouem supponere.

DE PERDICE.

DISSIMVLANDA fuerat & Perdix, ne pudendum super ea significatum propalàm proponeremus, sed quoniam suscepti operis ordo nos compellat, nihil est supprimendum, quod inter hieroglyphica à veteribus adnumeratum inuenerim. Habere verò potest Perdix cum chortalibus locum, quòd ea quoq; domi alitur, saginatur & cicuratur. Sed enim
B vitia ideò ponuntur, vt reprehendi possint, quódque abominabile videatur mortales audientes ipsi absterreantur.

AMOR TVRPISSIMVS.

IMPVDICISSIMVM hominem, támque efferata nequitia perditum, vt in consanguineis quoque nullo pudore sit petulans, significare si vellent Ægyptij sacerdotes, Perdices duas pingere sunt soliti: ipsæ enim coniuge viduatæ, sese inuicem abutuntur. Mares quippe, vt cernere est ex iis cui domi alũtur, inter se tumultuant, clamitant pugnámq; de coitu conserunt, quos cœlibes vocant: qui autem victus in pugna fuerit, sequitur victoris Venerem, neque aliud pugnæ præmium, nisi victum à victore pollui. Verùm hoc non fieri semper, sed certo anni tempore, obseruatum ait Aristoteles. Illud ferè semper, vt cum primùm pullus exire cœperit, à mare subigatur, nec tibi mirum adeò videatur, quòd Marcellus Perdicem ex auibus virili genere appellandum dicat, Varronis authoritate nisus. Romani sanè pro huiusmodi notæ puero, pullum dicere soliti sunt: vnde Q. Fabium, cui Eburno propter candorem cognomen fuit, pullum Iouis appellarunt, quòd natis eius fulmine icta fuerit, quasi eam Iupiter appetisset: cum potiùs interpretari debuerint, & eum, & eius amatores omnes igne perdendos esse. Apud Ausonium quoque, Marcum quendam impudicissimum fellem pullariam dictum reperias. In fabulis fertur à quibusdam, Perdicem venatorem matris amore deflagrasse, vt eadem improbitas sit filiorum in matres, quæ in eo alitum genere parentis est in filios. Sunt qui figmento historiam, sunt qui Philosophicum sensum applicent, sed ipsa volucris impudica procacitas, argumentum fabulæ proculdubio suppeditauit. Quare mihi non deliciarum tantùm causa vi-
C detur Heliogabalus Perdicum plumulis in stratis, in puluinaribus, ac etiam accubitis passim vsus, quantum naturæ similitudine: cùm portentosus ille, vírne dicam an brutum potiùs, nullum nequitiæ genus intactum reliquerit, pudore prorsus omni perdito atque profligato.

Atque facinoris verecũdia cõsumptum fuisse.

Heliogabali stratum.

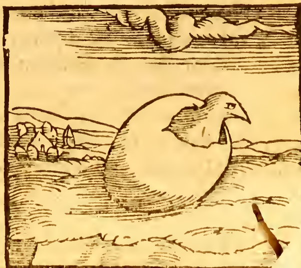
IMMODERATA NEQVITIA.

SED vt semel dicam, nihil ad eneruatissimam libidinem, & impotentissimam salacitatem exprimendam Perdice commodius, quæ plerunque de coitu tanta efferatur rabie, tantáque æstuat libidinis intemperantia, vt mas oua interdum frangat, ne cubando detineantur fœminæ: quocirca illæ, vt fœtus sospitent suos, oua modò huc, modò illuc, quò mares fallant, transferre coguntur.

Plin. lib. 10. cap. 23.

PRÆCOX PROFECTVS.

POTEST & celer profectus ex Perdicis pullo, verùm eo qui adhuc corticis parte aliqua vestito, significari. Perdix siquidem moræ velut impatiens minimè expectat vt ouum incubatione ad tempus aperiatur: sed occupatis spatiis spontè erumpit, pertusóque ouo vbi primum caput exeruit, pedésque protulit, reliquo adhuc adhærescente cortice, procurrit, sibíque cibum enascitur.

Perdix moræ impatiẽs.

REDITVS IN VIAM.

ABERRANTEM hominem aliquãdiu, falsáq; ductum opinione, sed viæ demùm redditum, & recta sentiẽtem osten-

dere qui volunt, Perdices duas grandiores faciunt, pullis aliquot inter vtramque pictis. Si enim eueniat vt Perdix oua sua fracta compererit, tanto incubationis studio afficitur, vt aliena surripiat, nidoque insoueat suo; verum illud euenit quod diui Hieronymus & Ambrosius ex Hieremia tradunt, vt cùm pullos eduxerit, illos amittat; hi si quidem audita illius voce quæ oua pepererat, naturæ vegetatione perculsi, hac veluti nutrice deserta, ad eam se conferunt, quæ oua illa vnde exclusi essent, ediderat. Clamasse, inquit vates, Perdicem, pullósque quos minimè pepererat congregasse, familiamque ita suam imprudenter auxisse, interimq; pullis ad matris vocem procurrentibus, derelictam hanc insipientiæ suæ demùm admoneri. Nostri tamen Theologi historiam hanc aliter interpretati sunt: alij enim per Perdicem malum dæmonem accipiunt, qui Dei fœtus in prauitatis nido adulterina educatione sibi sperat enutrire. Per oua, spem, quam de subigendis eis, & sub imperio suo detinendis concipit. Per eam verò auem, quæ vera mater est, quæ oua illa ediderit, piorum conuentum interpretantur, ad quem, vti legitimam & naturalem matrem, simulac vocem eius audierimus, deserta falsa, procurrimus. Adamantius per Perdicem aliena oua confouentem, intelligit hæreticos, genus quippe hominum Perdicis instar malignum, fraudulentum, callidum, quodque decipiendis venatoribus multum insumit operæ: vbi tamen veræ matris, sanctioris quippe institutionis, vox audita fuerit, eos deseri, atque ita pœnas suæ insipientiæ luere. D

Perdix aliena oua confouens, hæretici.

REI FAMILIARIS CONCORDIA.

NEQVE tamen aues hæ ita semper in libidinem efferascunt, vt non interdum ardor ille deferueat, & vnanimi concordia mas & fœmina rem familiarem curent: quippe bina ouorum faciant receptacula, in quorum altero mas, in altero fœmina incubet, oua inter sese partiti, excludatque vterque sua, atque educet. Quod quidem ansam dedit, vt rei familiaris concordiam in consortibus, E per duas Perdices incubantes exprimere plerique voluerint: cui rei aduersari videtur, quod superius de perdita earum incontinentia dictum, vbi marem oua frangere indicatum libidinis impatientia, ne fœminæ incubatione detineantur. Sed id non semper, sed interdum recidere positum.

ASTVTIA IN EVITANDIS PERICVLIS VAFERRIMA.

Arist. li. De nat. anima. cap. 9. Plutar. lib. vtrũ prud. animalia terran. marina. Aristoph. in Auibus. Adagium. Perdicis crus, & perdicis pes.

QVINETIAM vaferrimum in periculis euitandis hominem, astuque maximè pollentem significantes, Perdicem & venatorem pingunt, quæ quo pacto sectantem eludat, & Aristoteles, & ab eo Plutarchus, accuratissima narratione perscripserunt: quæ scilicet pullos adhuc inuolucres supinos prosterni, séque stramentis & paleis obtegi, aduentante venatore, ad sibili significationem assuefaciat: ipsa verò ante aucupis pedes prouolans, sui spem capiundi faciat mox abuolet, ac subinde redeat, donec ita illudens abducat eum à pullis procul, repetitóque mox sibilo, vt Aristophanis interpres ait, abuolandum iam admoneat. Eoque spectare crediderim prouerbium, πέρδικος σκέλος, & πέρδικος πούς. Interpretes claudum quendam Perdicem nomine apud Aristophanem inueniunt, & ab eo adagium in claudicantium aliorum ludibrium emanasse. Sed esto aliquid in significato claudicationis, natura tamen Perdicis efficit, vt ad dolos & vafritiem spectare prouerbium opinemur, cùm scilicet subdolo quempiam ingenio hac progressurum speras, ille tamen euestigiò illac sic proripit, atque ita vacillatione spectantium spem eludit, vt iter eius, aut rerum progressus euentúmque nunquam certa possis coniectura deprehendere. Nam qui versus apud Athenæum citatur, ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος, ad huiusmodi pedum inconstantiam, titubationémque eam quæ oritur F ex nimio potu, facere videtur: *pedes enim tentat vinum luctator dolosus*, vt apud Comicum est. Nullum autem inter aues animal Perdice dolosius neque astutius; vnde illud Aristophanicum ἐκπερδικίσαι, quippe Perdicis more periculum euadere: ait enim eius interpres, αἱ γὰρ λαμβάνοντες κάρφη τοῖς ποσὶ, ὑπτίους ἑαυτοὺς ῥίπτουσιν, καὶ οὕτως ἐπικαλύπτουσιν, καὶ ἐκκλίνουσι. *Stramenta enim pedibus contrahentes, supinas se prosternunt, atque ita occultantur, & periculum declinant.* Atque hæc latiùs apud Plutarchum, libro quo disputat, vtra prudentiora sint animalia, terrestriáne an marina.

CONTVMELIOSVS.

Perdicum duo genera.

ADDVNT & contumeliosum hominem per alitem hanc significari: quòd in suo genere maximè hæ tumultuari, diffidere, & altercari vicissim assiduè consueuerint. Sunt verò Perdices aliæ nobiles, aliæ rusticæ. Nobiles longè grandiores sunt, syluásque & saltus plurimùm incolunt: rusticæ arua & segetes peruagantur. Grandiores illæ sunt etiam picturatiores, & plerisque Italiæ locis nomen retinent incolume. Romæ tamen Starnas vocant, de quibus fortè Plinius dixerit: *Misit Hispania externas aues.* Rusticæ longè minores, fusciore pluma, & quodammodo cineritia. Idem vtriusque ingeniũ, sed dolosiores, pugnacioresque rusticæ, quas nunc Italia à sono vocis *Qualeas* ferè vbique vocat.

ASTVTIA PRAVA.

HIEROGLYPHICVM etiam sapit Græcorum mythologorum fabula, qua fingunt Dædali nepotem ob inuenta artis suæ arma quædam admodùm vtilia, per inuidiam ab Athenarũ arce

summa

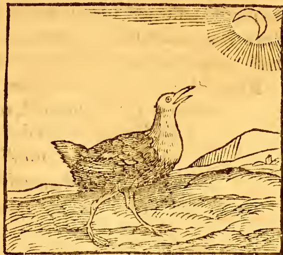
A summa præcipitem datum, qui terra vix tacta mutatus sit in Perdicem. Cuius figmenti talis fertur interpretatio: Impuri homines cùm à sapiētiæ arce deciderint, à rectis honestísque studiis alieni facti, tametsi astutia freti aliqua suis in rebus excellere videantur, hísque tractandis super alios attolli, sordidis, tamen & improbis negotiationibus impliciti, sublime nihil sapiunt: sed humi volitantes, dolísque & fraudibus omnibus freti, rem quocunque modo facere tantùm student, libidinum & cupiditatum suarum laqueis & retibus impliciti obuolutique: eo Perdice deteriores, quòd illis vaferrima est ars ad elabendum, capturámque declinandum, quòd Græci dicunt ἐκπερδικίζειν: hi neque capti fugam moliuntur, neque si euadere possint, studium adhibent vllum vt salui fiant. Astuciæ huiusmodi causa factum puto, vt Eucherius cacodæmonem ex Perdicis imagine significari dixerit, eo loco: *Clamauit Perdix, congregauit quæ non peperit.* *Hiere.c.17.*

DE COTVRNICE.

IN Coturnice multa sunt quæ cum Perdice conueniunt, pugnacitas quippe eadem, quo in ludo illa præcipuè celebratur, quam omnium victricem mirata est Alexandria, vrbe quippe tota in alitis huius præconiis occupata. Hanc Erotes Ægypti procurator morositate nescio qua impotens, in ludibrium emit, atque assam deuorauit, quo facto iussus est ab Octauiano Augusto malo nauis affigi. Est & par improbitas naturæ, neque odiosa minus, eo verò magis detestanda: quòd ad hanc impietas insuper accedit & deorum contemptus, religionísque odium, & quantum illa ferocire potest, execratio. *Hinc prouerbium ὀρτύγων ἀναπτέρξ φύσιν Coturnicis naturam induere, in pugnaces.*

B

IMPVRITAS.

PER eius enim hieroglyphicum sacerdotes Ægyptij impuritatem indicabāt, vbi vulgati codicis Græci mēdum animaduertas, in quo Oryx quadrupes animal pro Coturnice positum, & ita traductum: neque enim hîc quicquam de Oryge apud Horū, apud quem in vetustis codicibus manuscriptis ὄρτυγα, non ὄρυγα, legas. Et eodem cap. vulgati etiam codices habent τοῦτο μόνον τῶν πτηνῶν, quod satis manifestum facit, de aue, non de quadrupede hæc dici. Ea verò de causa impura Coturnix habebatur, quòd quotiescunque Luna oritur, inauspicatos clangores excitat aduersus eam, non quæ Deum saluere iubeat, aut laudatione prosequatur, vt Solem gallinacei, sed manifestissima det indignationis aduersus eam signa, quod apud ipsos magnæ dabatur impietati cùm summo Lunam cultu prosequerentur. Ante omnia autem terram fodicat (ita intelligendum, τοῖς γὰρ ἐμπροσθίοις αὐτοῦ σκέλεσι ἀνορύσσον τὴν γῆν) pupillásque sibi identidem conscribillat, vt pote quæ indignè ferat Lunam apparere, quam neque quidem intueri patitur, atque eandem facit in ipsius Solis tam diuini astri exortu: qui mos nonnullis Æthiopum nationibus in Solis ortu, quem velut hostem maximè reformidant, & ne spectent, in loca palustria fugientes, vbi non alia fruticum aut syluarum copia fuerit, ibi delitescunt, Deum omni execratione prosequentes. Antiqui verò Reges (namque non nisi sapientes eligi solitos tum temporis, satis constat) cognita Coturnicis natura, quæ verum horoscopi signaret emersum, animalis istius opera tanquam gnomone quodam vtebantur: non otiosè in id intenti, certum exortus ipsius punctum deprehendebant. Quapropter sacerdotes solum hoc animal ex volatilibus quæ ciborum vsum præbent, nullo tamen mactationis honore illi habito, comedebant: vtpote quod contentionem quandam (desideratur enim ἀντιδικίαν vulgatis in codicibus) præ se ferre videretur aduersus præcipuum Deum suum. *Impura Coturnix, cur.*

C

PERDITISSIMA MALIGNITAS.

EADEM auis in solis, vbi libenter habitat, locis, si quem limpidulæ aquæ fontem adinuenerit, simulac biberit, aquam reliquam rostro pedibúsque corrumpere, lutosámque reddere, puluere etiam in eam ingesto, nititur: ne cuipiam alteri animali ad potum appetatur: quæ quidem maligna, improba inuidáque Coturnicis natura Ægyptiis argumentum dedit, vt malignum hominem per eius hieroglyphicum notarent. Eiusmodi verò morum impuritatem eodem modo damnat Ezechiel quarto supra trigesimum capite, dicens: *Et cùm purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbatis.* Sed enim Ægyptios non tā maligni in alios monēre mores, quos in turbanda Coturnix aqua profiteatur, quàm ipsa aduersus Lunam impietas, & ingrati animi significatio, cùm tot à Luna sint animantibus omnibus beneficia, de qua generatio, & alimenta rerum, quotquot & hominum & brutorum vsui necessariæ sunt. Nam quantum ad turbationem aquæ pertinet, animalia quædam sunt, quæ turbulentam & crassam suauiùs bibunt, vt Cameli, qui ne ex fluuio quidem prius hauriunt, quàm pede protrita terra aquam spissiorem effecerint. Neque aliter potu gaudent Elephanti quoque, sed ij ne imaginis suæ toruitate terreantur, turbidam bibunt. Verè autem Coturnici Alcibiadis magistra fuit *Ezec.c.34.* *Lunæ beneficia.*

qui dato Pericli consilio de ratione potiùs non reddenda, tranquillam ciuium suorum quietem perturbaturus esset. Nam cùm iam primas in republica partes occupasset admodum adolescens, fortéque sententiam in Senatu de re seria diceret, vt eius sinu Coturnix euolauit, quæ tamen totius Senatus cursitatione capta, Alcibiadi, nō sine venatoris ambitione, fortè etiam præmio, reddita est. Quantum verò pertinet ad alitis huius esitationem (vt hoc pro corollario subiiciamus) non defuêre Medici qui eas mensis summouerent, tum quia veneni semen illis gratissimus cibus, cùm propter comitialem morbum, quem, vt Plinius tradit, solæ omnium animalium sentiunt præter hominem, eáque de causa veratrum appetere feruntur. Aristoteles tamen hominem tantùm comitiali morbo tentari ex omnium animantium genere asseuerat, Problematis. Sedenim Plutarchus capellas quoque comitialem sentire profitetur. Quod verò de veratro dicebamus, ita apud Lucretium legas: D

Plutarc. In Alcibiade.

Pli. lib. 10. c. 23.

Præterea nobis veratrum est acre venenum,
At capris adipes, & coturnicibus auget.

Et Ouidius ad venenum spectans:

Ecce coturnices inter sua prandia viuunt,
Forsitan & fiunt inde frequenter anus.

Hæc Athenæus libr. 9.

Coturnix Herculi sacra.

Auctor Zenodorus.

Nam vt in Serpente dictum, excogitatum est in morbis desperatissimis Viperas edendas dare: vnde non modò salus, sed vitæ etiam subsecuta sit longitudo. Cur verò Phœnices Coturnicem Herculi sacrificarent, causa est, quòd in fabulis eum ab hac alite seruatum aiunt: hunc enim Iouis & Astreæ filium in Lybiam profectum, à Typhone occisum esse autumant, Iolaumque Coturnicem eius naribus admouisse, cuius odore fuerit in vitam restitutus: & ne mendacio locuples abesset testis, vulgatum est etiam dicterium ὄρτυξ ἔσωσεν Ἡρακλῆ τὸν καρτερὸν, *Fortem Coturnix sospitauit Herculem.* Alij eum dicunt eius alitis esu à comitiali morbo, quo insigniter laborauit, liberatum esse: quo si tentantur & Coturnices, facilè fieri potuit, vt sympathiæ vi aliqua tacitáve atque incognita naturæ potentia, vel nidore viuæ, vt nonnulli ponunt, alitis vstulatæ, vel esu potiùs, morbi genus id fugaretur, atque ita Hercules vitæ redditus fuisse videretur, quod est vero similius. Sed ne, Vir clarissime, te magnis & assiduis Reipublicæ negotiis detentum vlterius demorer, mira hæc minimè videntur esse: quia variis medicina modis prodest, noxia modò per similitudinem cognitionémque naturæ deducendo, modò per dissensionem contrariámque vim expellendo, modò sensim abrodendo, modò per dissolutionem mitigando, aliis atque aliis inuentis, quæ salutaria quis nouit, adhibendo, vt tam contraria quàm consentanea pro morbi qualitate prodesse comperiantur. E

*

PIERIVS

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD THOMAM MILIARIVM BELLVNEN. DE IIS QVÆ PER STRV-THIOCAMELVM ET MINVTIORES aliquot aues signifi-cantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER VIGESIMVSQVINTVS.

B

*ONTENDERAM superioribus diebus ab Leonardo patre tuo, ne te assiduitate tam pertinaci, tamdiu literarum studiis insenescere permitteret: id enim è re tua fore, & ad salutem tuam facere plurimum arbitrabar, si feruor ille adolescentiæ tuæ, aliqua otij interpositione cohiberetur: proinde aliquid comminisceretur, quo tu Venetiis apud nos per geniales hos dies, quibus vindemia celebratur, aliquam laboribus tuis quietem interponere cogereris, vt aliquando nobiscum amœniori cuipiam tete concederes hilaritati, paulò post ad lucubrationes tuas alacrior rediturus. Non enim animus sine fultura corporis sustineri potest. Neque mihi satis placet, quòd Platonem illum tuum aiunt spontè atque ex animi sententia, Academiæ locum minimè salubrem delegisse, vbi Philosophantium apud se corpora macerarentur, deliberáque fierent: siue mea hæc semper fuit imbecillitas, & ad hanc vsque ætatem natura spontè valetudinaria: siue persuasum habeam incommoda corporis studiorum profectui plurimùm officere. Quantam enim ego hinc iacturam fecerim, sum mihimet ipse conscius. Et quantum cœli huius patrij benignitas mihi contulerit, ipsa iam minùs cadauerosa facies, quam attuleram Roma facile poterit indicare: è tristi quippe quodam senio in prosperam, nitidam firmámque virilitatem transmutata. Sanè hinc ad vigiliarũ perseuerantiam, & legendi scribendíque labores tolerandos longè alacriorem factum me sentio. Tu, quod magis probes, quídque tibi magis conferre soleat ipse videris, dummodò valetudinis atque firmitatis ratio in primis habeatur. Fecit autem ille, vt omnibus in rebus festiuissimus est, quod depoposceram: tu verò respondisti, venturum te libenter, si modò per dies hos, quos in patria consumpturus esses, vellem ego tecum quotidie vel venatione, vel aucupio exerceri. Accepi conditionem, quantum ad aucupia pertinet: ac ne me imparatum deprehenderes, néve vlla nos tempestas, aut casus, ne minus res cum auibus esse posset, interturbaret, auiarium variis alituum generibus instru-*C *ctum comparaui: ídque totum tibi, ludóque tuo destinaui. Tu cùm veneris, quid facturus sis vide simulac conuiuium ex iis instruere constitueris, vtrùm simplices has carnes, sine vlla peregrinæ iucunditatis aspergine, sine Apitiano vllo artificio sis appositurus: an, quia nonnullæ forsitan fatuæ, & sine succo videbuntur, hîc condimenta illa aromataria Venetiis allata sis adhibiturus: ea verò quàm suauia, quàm odorata, quàm pretiosa. Propera igitur, vt quando per Aegyptum aucupia nostra sumus exercituri, apud Cleopatram facias, nos cœnitare. Ego enim macellum depeculabor, & patinarum struices apparabo, tu corollaria & secundas mensas addere collatitio illo, vti consueueramus, more non grauaberis.*

DE STRVTHIOCAMELO.

ACILE quidem meminisse potes, optime Thoma, quo die Carolus V. Imp. à Clemente VII. P. M. Bononiæ coronam accepit sacrificij genus quoddam à Germano milite media platea procuratum: interfuisti enim rei gestæ, cùm Bouem mactauerunt, cuius vterum exenteratum, variis alituum generibus, aliorumque esculentorum farciminibus cõpleuêre, lætum hilarémque diem ex his omnibus vnà tostis celebraturi. Ita nos tunc facturi videmur, qui Struthiocamelum, visendæ magnitudinis alitem, minutioribus plerisque auiculis in eius aluum ingestis confarciuimus. In collatitiis verò nostris cœnis illis, quas post relictam Romam patriæ redditus, téque sodali iucundissimo reperto proposueramus, singula tantùm singulis ciborum genera per sortem educebantur. Nosti multa eius multiplicitatis esculenta à conuiuis excogitata, vt legi fraus fieret sumptuariæ, quæ inter nos sancita fuerat: res enim variæ sub vno vel farinaceo integumento, vel

vel omasi cuticula delitescebant: sed non id ganeæ, verùm hilaritatis causa. Quare cùm hæc fieri soleant in ludum, nos quoque ludum boni ominis causa prosecuti, ingenti illi minores alias aues ingessimus. Maxima ea omninò auium, si modò auis appellanda est, cui plumæ tãtùm sunt, non tamen volatus: cui crura pedésque atque vngulæ, non forma tantùm, verùm etiam magnitudine propemodùm bubuli. Sed hæc alij disputabunt, nos plumatum alatúmque animal in volucrum ordinem interim admittemus. D

Plin. eadem lib. 10. cap. 1.

IVSTITIA.

HVIVS sanè pennæ, quoniam præter aliarum auium morem æquales omnes inter se sunt, iustitiam & æqualitatem erga omnes significant, vt apud Horum habetur. Plurimus verò earum vsus ad conos bellicos, & galeas adornandas, tam apud veteres, quàm apud nostros, cuiusmodi illæ sunt quæ in eo nummo habentur cuius inscriptio, TI. CÆSAR DIVI AVG. F. AVG. P. M. TR. POT. XXIIII. Ibi enim pennæ huiusmodi in quodam serto sitæ sunt supra frontem sigilli, cui subiecta est inscriptio, IVSTITIA. Nummum Bononiæ vidi apud Io. Achillinum. Ibidem apud Alexandrum Calcinium solum Iustitiæ caput in nummo est, cum eodem pennarum æqualium gestamine, iisdem literis, quippe, IVSTITIA. Sed enim vt ad alitem reuertamur, quoniam Struthiocameli stolidi adeò sunt, vt cùm colla fruticibus occultauerint, latêre sese existiment: succurrit Carneadis disceptatio, qui Iustitiam nihil aliud esse quàm meram insaniam profitebatur.

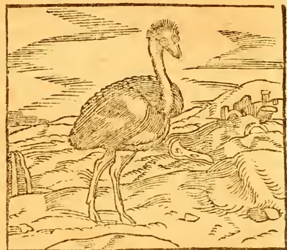
Carneadis disceptatio.

PINNÆ IN MOENIBVS.

AD eiusdem speciei similitudinem murorum summa fabricari solita, causam dedêre vt Pinnæ vocarentur, ab iis, vt Varro ait, quas insigniti milites habere in galeis solent, & in gladiatoribus Samnites. Hinc intelliges de armatura Samnitium, quæ alibi apud Varronem & Plinium legeris. E

ἐπάλξεις, i. Summitates. Hinc Pinirapij Retiarij.

ELEMENTORVM CONCORDIA.

SANÈ si quis Ægyptiorum more elementorum concordiam indicare voluerit, nõ imperitè picturam eam proponet, quam ipse rerum opifex per animalia id præ se ferentia, considerandam proposuit, Lutram scilicet, vel eius loco marinum Vitulum, Struthiocamelum, & hominẽ, vno vinculo religatos. Lutra siquidem, & Vitulus marinus, media sunt animalia inter terrestria & aquatica, vinculúmque illud ostendunt, quo terræ applicitæ sunt aquæ, suísque coërcentur finibus: quia Diuina prouidentia cùm arenam terminũ maris posuisset, leges etiam imposuit aquis, ne fines transgrederentur suos. Struthiocamelus autem ambiguus est inter terrestria & aëria: verè enim volucris non est, quæ nequaquam à terra, vt volucris, attolli potest: pennæ autem alæque illi ob id tantum à natura datæ, vt cursum adiuuẽt. Crura verò, vti dictum, bouilla propemodùm, vngulásque bisulcas habet. Denique inter elementa omnia, & cœlum ipsum, homo intermedius est constitutus. Ita per huiusmodi picturam tota ipsa rerum machina describitur.

MVLTIVOLVS. F

DIVINÆ literæ Struthiocamelum pro multiuolo homine, & certi nihil sibi adsciscente ponunt, videlicèt qui sacræ adscriptus militiæ, profanis tamen negotiis implicetur, iísque tantum tractandis occupetur. Nam quòd alatum est, contemplationem refert & exscribit, sed propter vasti corporis magnitudinem tollere se humo nequit, alis tamen, vti dicebamus, ad cursum vtitur. Quod pedes bouillos habet, terræque semper adhærescit, quæ terræ sunt significata suscipit: ita enim videtur Hesychius interpretari. Quod verò ad animalis huius ingressum attinet, tametsi volare nequit pernicissimè tamen currit. Struthiocamelos, ait Xenophon, quos apud Euphratem Cyri milites offenderunt, à nemine capi potuisse: tam longè enim modò pedum pernicitate, modò alarum quasi velificatione procurrebant, vt statim equites desperata præda, insequi desisterent.

Plin. libr. 10. cap. 1.

HÆRETICVS.

QVOD verò superiùs diximus ex Hesychio, Eucherius quoque per animal huiusmodi hæreticum hominem significari tradit: qui habere quasi videtur sapientiæ pennas, volare tamen non potest.

HYPOCRITA.

EVCHERIVS idem ait de hypocritis dictum ab Esaia: *Erit cubile draconum, & pascua Struthionum.* Parit siquidem oua Struthio, verùm, vt alibi diximus, neque illa incubatu fouet, neque pullos nutrit. Ita hypocrita, quamuis rectè alios admoneat, & rectè faciendi vim addoceat, nullos tamen

Esaiæ c. 4.

filios

A filios per vllum bene actæ vitæ exemplum generat. Hinc Iobes clamat: *Struthio in terra relinquit oua sua, & obliuiscitur quòd pes ea sit conculcaturus.*

INSIPIENTIA.

ADHÆC, vti paulò antè dicebamus, genuina illa animalis stoliditas effecit, vt imago Struthionis caput intra frutices abscondentis, insipientiæ hieroglyphicum haberetur: vtpote qui cùm auium sit grandissima, ita vt altitudinem equitis equo insidentis excedat, si tamen colla tantùm frutice occultauerit, latêre se totam existimet, cùm reliqua magna admodùm corporis moles in aperto relinquatur. Ita dum in capite secura est, diceret Tertullianus, nuda, qua maior est, tota cum capite capitur. Diodorus tamen id à Struthiocamelo, nõ ex stupore fieri contendit: sed quia sit sibi conscius habere se caput admodùm debile, occultare id quamprimùm studeat. *Plin. ibid.*

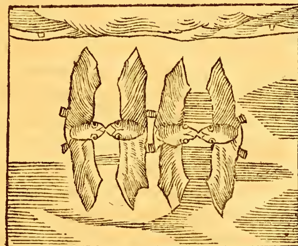
DE VESPERTILIONE.

MONSTROSA quoque est Vespertilionis effigies, multáque in se mystica continet hieroglyphica.

AB EXILI FORTVNA IN ALTVM EVECTVS.

PRÆCIPVVMQVE illud apud Ægyptios fuit, vt per animal huiusmodi significarent hominem
B qui debilibus & exiguis viribus siue nobilitatis, siue fortunæ, siue etiam ingenij præditus, ita tamen repentè emerserit, vt non se tantùm humo sustulisse, sed subito volatu elatus in sublime ferri videatur: cuiusmodi exemplorum plena Roma semper fuit. Vespertilio siquidem licet pennas non habeat, sola tamen membranula fretus volat, ita vt difficulter distinguas, sit ne auis, an mus. Quare apud mythologos argutè vafréque duas eludit mustelas, dum se alteri auem, alteri se murem venditat, atque ita capitis periculum euadit. *Hæc à Plin. li. 10. cap. 61.*

OFFICIA MVTVA.

MIRVM verò illud inter hoc tam brutũ genus, quòd tanta se humanitate complectuntur, vt nulla conuenientiùs specie figuráve officia mutua describas, quàm per Vespertiliones alterum ab altero catenatim dependentes. Habet enim id genus animalium mutuam inter se quandam beneuolentiam, sæpéque veluti catena quadam contexta, si qua vlli vis inferatur, mutuò sibi cohærent, imbecillitati suæ opem sibi inuicem afferentes visæque sunt alia ab alia alarum hamis vnius ad alterum porrectis pendentes, longum veluti funem produxisse.

NVTRICATIONIS FACVLTAS.

C MVLIEREM iidem sacerdotes lactis vbertate fœcundam, & bene nutricantem significare si vellent, eandem ipsam alitem pingebant: quippe quæ sola volucrum & dẽtes & mamillas humanis similes habet, lactéque nutrit pullos, vberibus mulierum in modum admotis. Nam Ægyptij, ab iis quæ in vnoquoque genere reliquorum naturam aut mores excederent, significationum suarum argumenta desumebant. Quod verò ad mammas pertinet, Græci hanc alendi fœlicitatem indicaturi Dianæ simulachrum mammosum effingebant, cuiusmodi illud fuit quod Ephesi tãdiu tanto concursu visitatum, eámque Latini eà de causa multimammiam appellarunt, cuius exempli multa hodie Romæ vetusta signa conspiciuntur. Minimè verò prætereundum est, hoc loco in impressis exemplaribus Hori perperàm legi, γύναικα θηλάζουσαν καὶ καλῶς ἀνατρέφουσαν βουλόμενοι ζωγραφῆσαι, τρυγόνα ζωγραφοῦσι cùm ex manuscriptis codicibus antiquis & historia ipsa legendum sit, βουλόμενοι ζωγραφῆσαι, νυκτερίδα πάλιν ἔχουσαν ὀδόντας καὶ μαστοὺς ζωγραφοῦσι, hoc est, *Volentes pingere, Vespertilionem identidem dentibus & mammis præditam pingunt.* Inde sequitur pro redditione causæ, αὕτη γὰρ μόνη τῶν ἄλλων πτηνῶν ὀδόντας καὶ μαστοὺς ἔχει. *siquidem sola ex omni volucrum genere, & dentes simul & mammas habet.* Quorsum enim dentes & mammæ ad Turturem alitem minimè monstrosam? *Plin. ibid.* *Dianæ simulachrũ mãmosum.*

LVCIFVGA.

QVOD si hominem latebris & occulto secessu gaudentem, vel qui rei cuiuspiam metu perculsus in apertũ minimè prodire audeat, significare vellent, Formicam & Vespertilionis alam adpingere consuerunt. Aiunt siquidem, eam esse inter Vespertilionem & Formicas naturæ discordiam, vt si ala tantùm Vespertilionis Formicarum cauo admota fuerit, nulla earũ foras progrediatur.

D

MORA

QVINETIAM sunt qui tradant credi solitum, Formicam eò nunquam exire, quò Vespertilio vel semel accesserit, atque ideo Formicam sub Vespertilionis ala positam, & moræ, & tarditatis aut impedimenti significatum habere. Transit & ad Columbas huiusmodi sympathia: quia, vt Florentinus libro de re Rustica ait, Columbæ stationem minimè deserunt, si Vespertilionis caput supra turrim posueris.

Cum formicis, scilicet.

INSCITIA.

COGNITIONEM alibi per lumen significari diximus: vnde etiam Dare luci, pro Declarare, & edocere, sæpe legimus: contrà verò inscitiam per tenebras intelligimus, vnde Hallucinari, pro decipi per ignorantiam. Quoniam verò Vespertilionis ea natura est vt tenebris gaudeat, neq; lucem ferre possit, Diuinæ literæ dum Vespertilionem à sacris summouent, ἱερογλυφικῶς eum intelligunt virum, in quo nullum disciplinarum, aut veræ institutionis lumen effulgeat, explodi debere. Alioqui apud Eucher. Vespertiliones in Diuinis literis idolorum monstra sunt: Propheta: *Vt adoretis Talpas & Vespertiliones.* Sunt etiam cogitationes immundæ, quas improbi dæmones ingerunt, vt idem sentit.

Triplex Hieroglyphicon vespertilionis.

SECVRITAS.

NEQVE desunt qui securitatem indicaturi, Vespertilionem inuerso capite pingant: is enim circumlatus domui viuus, & super fenestram vel in hyperthyro, aut ipsis in valuis inuerso capite affixus, maleficiorum amuletum creditur, Plinio etiam id tradente, quod adhæc vsque tempora plerisque locis factitari videmus. Contrà verò, si quis eam amoliri arcereque ab ædibus velit suis, platani folia suspendat. Africanus enim in his quæ de agricultura conscripsit, Vespertilionem eò non ingredi tradit, vbi arboris huiusmodi folia suspensa conspexerit. Pro corollario addam, occidi eas hedera suffumigata. Nam eas qui sustulisset se profiteri signo aliquo velit hieroglyphico, Vespertilionem faciet hederæ folio insidentem. Nam Alcithoë Leucothoeque sorores apud Ouidium, spreuisse Bacchi sacra finguntur, eáque de causa in Vespertiliones mutatæ, vnde suffitum hederæ ita exhorrent, vt eo etiam necentur.

E

IMPVRÆ MENTIS HOMO.

HESYCHIVS ait eam hieroglyphicum esse hominis, qui serò & parcè fidei documenta susceperit: inque illis mente non satis firma versetur, sed in ambiguo omnia reponat, neque sciat de terra sua exire, sed in quibus genitus est latebris libentissimè delitescat, Christianus demum sit, sed parum fidelis: serò enim Vespertilio prodit, sub ipsum quippe crepusculum vespertinum, atque vbi tribus aut quatuor spatiolis volatum exercuerit, à noctis tenebris occupatur, neque longè fertur, sed supra circúmque tecta semper volitat: cùm Abrahamo Dominus peregrinationem indixerit, terra in qua alitus erat, quámque inhabitabat, derelicta, pristinam scilicet imbecilitatem & crassam originem nobis posthabendam admonens, perinde ac etiam separari nos à parentibus, & sequi Dominum doctrina moneat Euangelica. Vespertilio demùm vtrùm ales an musculus sit, extat in ambiguo, cùm, vti paulò antè diximus, ipsemet in fabulis persuadeat Gallo se esse Murem, Catto verò alitem. Volat quidem, non tamen pennis, sed membranulis innixus, neque pluma, sed pilo, atque eo quidem murino, vestitur. Ita homines plerique volatu qualicumque præditi, baptismatis tantùm tinctum assecuti, apud Catholicos Christum fatentur Petrum Ecclesiæ specificè præposuisse, apud hæreticos impudenter delirant atque præuaricantur, apud Iudæos Christum rident, apud Mahumetanos tam Iudæos quàm Christianos incessunt. Impurissimum hominum genus, non modò Vespertilionibus perquàm simile, sed cui meritò ἀπὸ τοῦ μαραίνεσθαι nomen inditum sit: abominabile id quidem, & omnibus abhorrendum.

F

DE OTIDE.

OTIΔΑΣ Græci dicunt, quas aues Tardas Hispania, damnatas in cibis: propterea quòd ossibus eius effractis, teter odor ex medulla ad tædium vsque extemplò sequitur. Sed enim Xenophon earum carnem ait multò suauissimã. De tarditate idem tradit, & faciles captu asserit, quòd nihilo quàm Perdices longiùs prouolent, celerriméque fatigentur. Ægyptij sacerdotes hanc quoque hieroglyphicis annumerarunt.

Plin. lib. 10. ca. 23. eadẽ.

IMBECILLVS FORTIORI ASSVRGENS.

QVIPPE si hominem imbecillum qui ferociori potentiorique assurgeret, ac in rebus gerendis sententiisque dicundis primas illi partes cederet, significare ij vellent, aut ita faciendum admonere,

A monere, Otidem auem, & Equum adpingebant: illa siquidem simulac Equum aliquem in conspectu habuerit, nihil quicquam contata, illum quadam veluti venerationis ostentatione excipit: circúmque volitando, & subsequendo deducendóque, officium facere quodammodo videtur. *Otidis demissio.*

NIL ALTVM SAPIENS.

CVM verò Otis omninò auis sit, animi est idētidem signum: alatus enim animus passim apud Platonem. Sed hæc animum indicat ignauum ac stupidum: quippe quæ tarda est, corpulentiáque adeò grauis, vt vix sese terra attollat, ita terreni etiam affectus, quo quispiam detineatur, indicium est: quippe qui nihil sublimè sapiat aut meditetur.

CONTVMAX.

AT si quis contumacem aliquem & monitoribus asperum, ab omníque bono opere alienum, hieroglyphico referre voluerit, aptè Otidem & Canem pinget: nulla enim auis Canem exhorrescit præter Otidem, quæ suæ sibi conscia tarditatis, simulac Canem conspexerit, latrantem audierit, statim arrepta fuga se condit in latebras. Per Canem autem suo commentario, Sacerdotem præcipuè significari diximus in templis concionantem, de diuinis, de pietate, reliquísque bonis moribus disserentem, contra impios scilicet & improbos oblatrantem. Eum igitur qui subfugitet & sa- B cerdotes, ingenio plurimùm contumaci esse consentaneum est. *Canis Otidini micus quid.*

DE ALCEDONE.

ALCEDONEM, quod hactenus viderim, Ægyptij non posuerunt: ea verò apud Italos sua habet significata.

TRANQVILLITAS.

QVORVM vulgatum illud est, per Alcedoni nidum rerum quorumlibet tranquillitatem indicari: mare siquidem per dies circiter quatuordecim, quibus auiculæ illæ nidificantin littoribus incubántque, mira pacari serenitate compertum est. Est verò nidus ille miro artificio ex pisciculorum ossiculis & spinulis contextus, ad gladij cuiuslibet ictum incolumis figura cucurbitæ, præter vnum perexiguum cauum, quà ingrediendi & exeundi sit parentibus aditus: cætera conclusus. *Hæc à Pli. lib. 10. c. 32.*

IVSTITIVM.

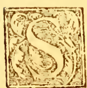
TRANSIT & ad res ciuiles figuræ huiusmodi significatum: nam hæ ad maris varietates accommodantur: est enim iustitij monumentum, ideóq; à Plauto dictum, *Alcedones esse iuxta forum.* Ad suspensas enim fori procellas, fluctuationésque & turbines, hoc aptissimè refertur. Nam & Horatius *mersari se* ait, *si quando res agere adlibuerit, ciuilibus vndis.* Ita dies Alcyoniæ, dicuntur, quibus fora conticescunt. Sunt verò dies Alcyoniæ, vt luculentissimo carmine Simonides tradidit, septem ante brumam, dum scilicet incubat. & septem à bruma, posteaquam pulli exclusi fuerint: quibus quidem diebus ea tranquillitas non semper nostris locis, in Adriatico quippe sinu, contingit, neque etiam Tyr- C rhena ora: at in Siculo mari ferè semper. Fit verò bruma, vt Hesiodi interpretes scripsêre, mense Ianuario, quem in honorem Bacchi Lenæum ipsi vocant, & eo mense à Latinis Brumalia celebrari dicunt, quòd Bromus Bacchus appelletur. Sedenim Traiani temporibus, quod de ætate sua Plinius profitetur, ad 8. Calend. Ianuarias fuit, quo die natus est nostræ salutis Assertor. Accidit autem bruma, trésque cardines reliqui, in octaua singulorum, Capricorni, Arietis, Cancri & Libræ, quæ diuturnitate temporis ob minutorum aliquot neglectam intercalationem, minimè nunc respondere comperias: nam octaua Capricorni, circa vigesimam est nunc Decembris diem. Sedenim hæc perpendere Astronomorum diligentiæ dimittamus. *Plautus in Cassina, & ἀλκυονίδας ἡμέρας, h. Alcynios dies ex Aristo. in auibus. Dies Alcyoniæ quid. Horat. prima epistola. Ibid. Plin. Sed hoc reparatum est calendario Gregoriano.*

CONSVETVDINIS RARÆ HOMO.

ALCEDONEM præterea pingebant, quotiescumque vellent hominem raro prodeuntem, & minimo temporis momento cum hominibus versatum significare. Alcedonem siquidem videre est omnium rarissimè: ferè enim circa Vergiliarum occultationem, brumámque ipsam apparet, & vbi primùm per portum non plus quàm nauem circumuolauerit, statim abit, vt nusquam præterea conspiciatur: de quo apud Stesichorum latiùs. Causam huius nidulationis hybernæ quærit Albertus, eam esse suspicatus, quòd auicula ea rara adeò sit textura, vt æstate propter nimiam corporis ariditatem progenerare nequeat: hyeme verò obturatis præ frigore poris, humidioréque effecto corpore, fiat ad conceptum idonea. Non dissimularim hoc loco quod Antigonus ait, Alcedones vbi senescunt, Cerulos vocari. Verùm Aristoteles discernit inter se diuersas, Alcedonem, Cerulum, & Cornicem. Sunt qui harum marem Cerulum vocent, ídque verum esse tradunt interpretes Theocriti. *Plin. ibidē.*

D

DE CVRVCA.

SVNT pleraque de quibus Ægyptij parum, alij multùm locuti sunt: quæ tamen quoniam Ægyptiacis commentis non dissimilia sunt: in Struthiocamelum hunc infarcienda videntur, atque in his Curuca & Cuculus.

ALIENI FILII PRO SVIS EDVCATI.

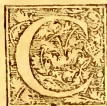
Cuculus in nido Curruca nidificat. Hinc Iuuenalis, Tu tibi nunc Curruca places.

DE quibus vulgatissimum apud omnes scomma, hominem per eam significari, qui filios adulterinos pro suis pascat. Cuculus enim Curucæ absumptis ouis, in eius nido sua potissimùm oua ponit, vtpote qui se ignauum miniméque idoneum agnoscat, qui possit pullis necessaria comparare. Suæ igitur sibi conscius imbecillitatis, eam init rationem ad prolis suæ tutelam: quippe qui omnium auicularum iniuriis sit expositus, vereatúrque ne si nidum struat, minimo inde negotio depellatur, idcirco ad alienas confugere opes pergit. Curuca itaque oua illa fouet & excludit, atque educat pro suis. Aristoteles, si modò legitimum est id opusculum, *De mirabilibus auscultationibus* accidere hoc in Helice tradit, addit & in Palumbium aut Turturum nidis oua ea deponi.

DE CVCVLO.

MINIMA QVAQVE DE RE TIMIDVS.

Cuculi vocabulum in iniuriam abijt.

CVCVLVS, quia timiditate maximè omnium auium excedit, adeò vt à minimis quibusque auiculis conuellatur, easque præ metu fugitet, commenti nonnulli sunt, hominem minima quæque expauescentem, per alitis huiusmodi picturam significari. Vnde conuicia illa, siue quempiam adulteræ vxoris maritum dicere volumus, siue ignauum, siue stupidum, aut nullo animo præditum hominem notare, Cuculum appellamus, vt apud Horatium Sermonibus: E

Tum Prænestinus salso multúmque fluenti
Expressa arbusto regerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus cui sæpe viator
Cessisset, magna compellens voce Cuculum.

Eadem ferè Plin. lib. 18. cap. 26. & huc allusit Plautus in Asinaria. At etiã cubat cuculus: sterge amator, id dominum.

Solent, inquit Porphyrio, leuia rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus Cuculi appellari: tum illi prouocati, tantam verborum amaritudinem in eos effundunt, vt viatores illis cedant, contenti eos Cuculos iterum atque iterum appellasse. Ego cùm Octobri mense Roma Neapolim proficiscere, in eiusmodi iocos incidi, per continuum diem conuiciis huiusmodi delectatus. Quare cum Acrone dicere possumus, hoc autem ipsa renouimus, quemadmodum viatores quos in itinere vindemiatores per agros conspexerint, conuiciis agitare gaudeant, illíque ita respondere, vt Cuculum eum appellent quasi pigrum, ignauum scilicet ac nihili hominem. Sed hoc parum est, & quod à Porphyrione dicitur, subfrigidum: hodie siquidem res, agitur calumniis etiam vehementioribus: viatores enim eos nunc Pulterones, nunc Cornutos, nunc aliis atque aliis conuiciis incessunt: illi contrà, siue ciuis, siue magistratus, siue Rex ipse occentare cœperit, omne opprobrij genus regerunt, tegendísque retectis turpissima quæque minittur: præsertim si celsissimis quæ frequẽtes tota regione sunt arboribus insederint: quamuis id impunè toto agro Campano Neapolitanóque, tempore vindemiæ licet, ne quid Liberi libertati detrahatur. Atque hoc illud est quod Flaccus ait: *Durus vindemiator & inuictus, cui sæpe viator cessisset.* Quoniam verò species Cuculi certo anni tempore non multùm differt ab Accipitre, locus fabulæ datus, quam in Arati vita Plutarchus refert. Ipsa enim inducitur minores auiculas percontari, quare fugerent se conspecta, quæ nullam præ se ferat ferocitatem: quoniam, responderunt, suspicamur te aliquando futuram Accipitrem. F

TRANSMVTATVS.

POSSVMVS igitur hominẽ, qui vel mores vel effigiem ita cõmutarit, vt alius penè videatur, per eandem hanc auem significare. Ea enim figuram immutare creditur, & in aliud transire genus, cùm inter Accipitres omninò numeretur, licèt vnguibus sit haudquaquam aduncis, neque capite Accipitri similis, sed colore tãtùm, rostro quoq; magnitudineq; columbino potiùs quàm Accipitrino.

PVLICVM DEFECTVS.

Pulices quid.

ALII porrò, quoniam Ægyptios animaduerterant de pulicum defectu describendo solicitos fuisse, quippe origanum in eo significato proposuerant, addidêre ipsi Cuculum, & humanum vestigium, qua specie pulicum exterminationem indicarent. Ferunt enim, quo quis loco primùm audiat alitem illam, si dexter pes circumscribatur, ac vestigium id defodiatur, non gigni pulices, vbicumque puluis eo vestigio compressus, sparsus fuerit. Hæc obseruarunt Magi. Pulicum verò nuncupatione, humiles sordidæq; curæ sunt intelligendæ, quibus impliciti vitam agimus anxiam & inquietam. Multa enim, licèt ea pingere aut sculpere insanientis vaníque sit ingenij, ob exiguitatem, quæ minùs repræsentari potest, vsu tamen loquendi frequenter vsurpantur.

IVNO.

Iupiter in Cuculum mutatus. Pausanias in Corinthiacis.

PAVSANIAS, vbi opera ea recenset quæ Mycenis spectatu digna viderentur, in sceptro, quod in Iunonis manu erat, Cuculum insedisse dicit: eáque de causa signum ita fieri solitum, quòd Iunonis

A Iunonis desiderio Iupiter aliquando in eam auiculam se conuerterit: tam inania illi de diis suis comminiscebantur. Quinetiam locum Coccygium appellatum authores celebrant, in quo Iupiter in Cuculum sit mutatus. Apud interpretes Theocriti ita leges, Iouem Iunonis congressum appetiisse, rem tamen occultare voluisse, mutatum itaque in Cuculum, abiisse in montem, qui tunc Tronax, posteà verò Coccyx appellatus est, eòque & Iunonem concessisse, quæ simulac assedit, Iupiter in eius auis effigie ad eam aduolauit, séque in eius genua proiecit: repulit hunc Iuno excusso peplo, at ille statim mutata facie acceptus ab ea est. Hinc apud Argiuos Iunonis simulachrum in throno collocari, in manu verò sceptrum poni, supra quod Cuculus. O lepidos & otiosos deos, qui puerilibus his næniis delectarentur: sed longè magis ineptos, qui talia scriptis mandare non erubuerunt.

NVPTIÆ.

CVM verò vincula iugalia curæ sint Iunoni, putatim ego boni ominis causa, Cuculum deæ dedicari solitum: boni est enim augurij Cuculus, nostrique solent ex eius cantu ducendæ vxoris tempus percontari. Caro autem eius si in cibum autumnali tempore veniat, cæteros sapores exuperat. *At in Gallia contra.*

VERNVM TEMPVS.

EST & verni temporis signum Cuculus: id quod vel imperitæ innotuit plebeculæ. Porrò nuncium eum veris ponit Hesiodus:

ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισι.

Vt cantum audieris quem reddit ab ilice coccyx.

Tunc enim exultare hominem dicit, quia verum eo nuncio veris aduentum intelligant. Pistotherus
B apud Aristophanem, Auibus, vbi Cuculum Ægyptiis imperasse dicit, tam eos ait quàm Phœnices ad cantum huius auiculæ, tanquam ad imperium, triticum & hordeum demetere solitos: tempestiuior enim apud eos messis, quàm in Græcia & in Italia fit.

DE CAPRICIPITE.

AGELASTOS.

HOMINEM qui nulla iucundiore consuetudine posset ad risum allici, quòd eius expers esset, veluti Socrates fuisse fertur, ostendere si vellent, Capricipitem auem pingebant, quam liene omninò carere tradunt; in liene verò sedes est risus, veluti amoris in iecinore, libidinis in lumbis, iracundiæ in felle. Eáque de causa dictum, Columbam summam significare mansuetudinem, quòd bile careat. *Sedes risus, amoris, libidinis & iracundiæ.*

DE VPVPA.

FERACITATIS PRÆCOGNITIO.

VPVPAM Ægyptij cùm pinxissent, præcognitam vindemiæ feracitatem, siue lætum ac plenum vindemiæ prouentum indicabant, lætitiam scilicet aliquam affuturam, vt in Vite latiùs explicatur. Quia si ante vindemiæ tempus valdè clãgere audita fuerit, nimirum vini redundantiam prænunciare creditur.

C EBRIETATIS REMEDIVM.

HOMINEM verò ebrietate laborãtem, ac sibi remedium comminiscentem, significare cùm vellent, Vpupam & Capillum Veneris herbam pingebant: Vpupa siquidem vuis vescitur immodicè, ita vt plerunque inde ebria fiat, ac simulac se tentari sensit, Capillo Veneris decerpto efficacissimè sibi medicatur. Herbam hanc ἀδίαντον Græci vocant, ἀπὸ τοῦ μὴ διαίνεσθαι, hoc est, eò quòd minimè marcescat, neque quidem si aqua perfundatur, immergatúrve, neque bruma putrefit, vt herbæ reliquæ. Summouent autem Vpupam Diuinæ literæ, quam piorum mensis inferri nolunt, querulam quippe volucrem, lugubrem atque luctuosam, quæ nihil vnquam nisi mœstum & triste meditatur. Vnde per alitis huius hieroglyphicum, hominem vitiis deditum intelligunt Theologi: propterea quòd nemo magis querulus, magísque mœstus assiduè est, quàm vnusquisque vir improbus atque flagitiosus: sollicitat hunc admissorum scelerum conscientia, vel inquietum exercet admittendorum cupiditas & impotentia. Nam si tumore superbiæ turgescat, quæ illi vnquam hilaritas arridebit? Fastu cruciatur assiduè, neque vllos tantos putat honores, qui quod affectat explere possint. Repulsam passus est, infelicissimum se mortalium putat. Auarus est, si iactura quantulacunque fiat, vicem deplorat suam: si prædam cui inhiabat elapsam videt, miserè cruciatur. Quid iracundus? annon statim vt incensus est pœnas vitij dat sui? Vnde Salomon ei luctum mandat, cui iræ, cui rixæ, cui sine causa manus sanguinariæ. Quid inuidus? nónne sui met carnifex indefessus? Quid libidinosus? mentita est amica, æstuat immensùm, expleuit cupiditatem suam, languet & erubescit. Quid vorax? distentus est, ægrè habet: famescit, extorquetur. Quid ebriosus? aret guttur, pulmo inflammatur, potauit, mente capitur, titubat, semianimis deficit, atque vt semel cum Flacco dicam,

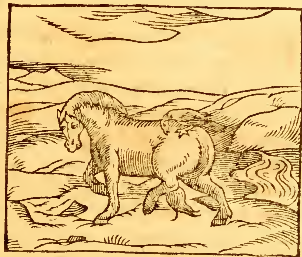
Perpetuò virentem.
A Plinio lib.2.c.21.
Vpupæ hieroglyphica in Diuinis explicatio.

An ne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci, D
quàm eius animus qui sit improbitati, facinoribúsque addictus flagitiosis? Contrà verò probus modestúsque vir, ruat cœlum, nulla re commouebitur, gaudebit semper, æquanimis erit semper gaudentem hilarémque scit à Deo vocari, exultantem sacris admoueri. Repulsam patitur, modestè fert: iactura afficitur, paruo contentus est: denunciantur inimicitiæ, pacem meditatur: sollicitatur à maligno, resistit audacter, lætúmque tunc triumphum agere sibi videtur, cùm semetipsum edomuerit. Cibum & potum ita moderatè sumit, vt neque mentem offuscet, neque debilitet corpus, nulláque demum animi tranquillitas, nulla lætitia, hilaritas nulla huic comparari potest, quæ in rectè factorum conscientia requiescit, cùm se pium cogitet, cùm se vitam puriter egisse reminiscitur.

DE FLORO.

ONGE' diuersum ab Otide est ingenium Flori: nam quantum illa venerationis in Equum ostendit, tantum hæc exercet odij & ignominiæ.

FEROX A MANSVETO SVPERATVS.

Flori auis descriptio. FEROCEM hominem ab humiliore mansuetioréque superatum, per Florum auiculam, quam ἄνθον Græci vocant significabant. Palustris auis ea est, coloris pulchri, oculorum acie non satis valens, quæ cum Equo semper pabuli gratia dimicat: herba enim vterque pascitur. Illa vocem eius interdum imitatur, insiliénsque aduersus Equum, dorsum occupat, quámque maximo potest morsu colla armósque vellicat: hísque auxiliis freta, eum plerumque fugat. E

DE SALO.

VANDO verò in has incidimus inimicitias, non dissimiles ab his recensebimus, quæ inter Salum & Asinum habentur ingentes.

INIVRIARVM VLTIO.

Ægythus siue Salus. AEGYTHVM Ægyptij, quem Latini Salum vocant, Asini vlcera rostro excauantem pingunt, si hominem illatas filiis iniurias vlciscentem significare volunt. Nidulatur hæc plurimùm in spinis, acciditq; vt Asinus pruritu vlcerum excitatus, scabendi causa se conferat ad spineta, atque ita atterat vlcera, nidosq; dissipet: quod quidem illa adeò pauet, vt cùm etiam vocē rudentis audierit, oua abigat per abortum, pulli etiam metu labantur in terram: itaque Salus ob eam iniuriam in Asinum inuolat, vlceraq; eius rostro impetit, affixáque pertinaciùs quāto maximo potest conatu excauat. Denique atrox vsqueadeò odium inter eos esse autumāt, vt si vtriusque sanguinem conmiscueris, sponte se vterque subducat ac separetur, antipathia, ne coëat, pertinacissimè repugnante.

NECESSITVDINIS AVERSATOR. F

SI verò Florum vnà cum Salo pingerent, hominem qui alterius necessitudinem pertinaciter auersaretur, significabant: quare aues illæ aut auersæ inuicem, aut capitibus saltem obtortis in diuersa pingendæ sunt. Commenti causa ea est, quòd implacabiles inter vtranque inimicitię intercedunt, neque vllo pacto fieri potest vt harum quoque sanguis exhaustus commisceatur: confusum enim non aliter alter hinc, alter inde contrahitur, quàm oleum ab aqua subducitur, vsque adeò natura ipsa dissident. *Plin. lib. 10. cap. 74.* Quare tibi tria sunt obseruanda eiusdem generis exempla, quorum natura inter se minimè congruat, sitq; pertinacissimæ discordiæ, Salus & Florus, Salus & Asinus, &, de quibus suo loco dictum, Cornix atque Noctua. Námque vt nihil est appetentius, nihil rapacius similium sui, quàm natura: ita etiam dissimilium nihil auersum magis, ac magis abominabile.

DE ARDEA.

EXANGVIS DE NEQVITIA REDDITVS.

OMINEM ita libibinis vsu confectum exhaustúmque, vt propemodùm exanguis sit affectus, ostendere qui vellent, Ardeolam illam pelam pingebant, quæ Græcè ἐρωδιὸς dicitur: *Quòd sud t sanguinem.* a de coitu ita angitur, vt sanguinem ex oculis emittat, rémq; summo cum dolore peragat clamore vasto atque admodùm insuaui difficultatem attestante. Nomen illi apud Græcos inditum aiunt, ὅτι ἔαρ ἱδρῶι: nam ἔαρ quandoque sanguinem significat. In collectaneis Suidæ Grammatici dictam volunt παρὰ τὸ ἐν ἕλεσι διατρίβειν, quòd in paludosis & humidis locis versetur

A verſetur,quaſi helodium dicas.Sunt qui eas inter Grues recenſeant: ſunt qui ſimilem Grui dicant,& Diuinarum literarum interpretes de aue hac,vbi vulgata Pſalmorum editio habet,*Herodij domus dux eſt eorum*,varia tradiderunt. *Pſalm. 103.*

TEMPESTAS.

SED ENIM D. Auguſtinus, qui herodium fulicam arbitratur, tempeſtatis eam impendentis ſignum autumat.Sed enim apud Maronem Ardea & Fulica diuerſæ ſunt volucres,tametſi vtraque ſit indicium tempeſtatis:ait enim, *Idem Plin. lib.18.ca.vltimo. Georg.lib.1. Plin.ibid.*

-- Cúmque marinæ
In ſicco ludunt Fulicæ,notáſque paludes
Deſerit,atque altam ſupra volat Ardea nubem.

Sed ſuper hac ſatis eſt à nobis in Ciconiæ commentario diſputatum.

DE CINNAMO.

AROMATARIVS.

OMINEM ex aromatum mercimoniis diteſcentem ſignificantes, Cinnamum auem pingunt. Auis ea in Arabia verſatur, quæ ſurculos Cinnami congerit, ex quibus nidum ſibi conficiat:quocirca indigenæ plumbatis eum ſagittis decutiunt,mercis gratia: neque aliud mihi ſuper ea compertum eſt. *Hæc à Plinio lib.10.c.33.*

DE VELIA.

E

STVDIOSVS OTII.

TVDIOSVM otij & commodorum hominem indicare qui volunt,Veliã auem pingunt: ea enim in vmbra & aura æſtatem agit, hyemem in apricis: nam & potentes, cùm in eos qui otio literario dediti ſunt,cauillantur,genus hominum ignauum appellant, quod, vt apud Iuuenalem eſt,tecto gaudet & vmbra.

DE ASIONE.

IGNOBILITAS.

GNOBILEM hominem,atque vti dici ſolet,Terræ filium,notare ſi vellent, Aſionem illum pingebant,qui diuerſus à perenni eſt,corpore pingui & minimè vocali.Nihil enim habetur exploratum de generatione eius,cuiuſmodi,qualíſque ſit: cæterùm Fauoniis tantùm flantibus eum apparere conſtat,veluti etiam plerique homines ignobiles, potẽtiorum tantùm fauore aliquo,tali quippe adſpirante Fauonio,nullis alioqui natalibus,nulla probitate, nulla virtute, nulla muniti diſciplina ad clariſſimas interdùm dignitates euehuntur, omnibus vnde hi prodierunt, admirantibus.Noctuarum hoc eſt genus maximum,quibus pluma aurium modò ſurrigitur, vnde & nomen illi:otus enim Græcis eſt,de qua quidem apud Athenæum plura comperies. *Aſionis generatio incognita. Idem Plin. lib.10.ca.23. Eaſdẽ aues quidam dicũt σκῶπας.*

MIMVS.

PER hanc auem plerique mimum atque paraſitum exprimunt: non enim à mimica multùm diſtat ars paraſitandi,quam ita deſcribit Horatius:

C

Alter in obſequium plus æquo pronus,& imi
Deriſor lecti,ſic nutum diuitis horret,
Sic iterat voces,& verba cadentia tollit,
Vt puerum credas ſæuo dictata magiſtro
Reddere,vel partes mimum tractare ſecundas.

Eſt enim hæc auis omnium maximè imitatrix,&, vt Plinius ait, paraſita, & quodam genere ſaltatrix. *Plin. ibid.*

CORNVTI.

HÆC in clypeo atque inſigni militum Romanorum, qui recentiori tempore, paulo antè quàm declinaret Imperium,ſub Magiſtro peditum merebant, ordinis eius ſignum fuit qui CORNVTI appellabantur:erátque ales praſini coloris in orbiculo luteo, quem cæruleus ambitus latè ductus circumplectebatur,à quo mox arctior & ipſe luteus,& circa marginem extremus ruber.

DE IYNGE.

YNX inter lingua nobiles enumeratur, pro quo nomine Lyncem compluſculis in locis apud Plinium corruptè ſcriptum offendes, indice etiam illo tam copioſo, eodem errore perplexè notato: quippe qui volucre animal quadrupedibus adnumerarint, Lyncem eam quæ noſtra hæc lynx eſt, arbitrati, Fringillam hanc vulgò dicunt, vt Gaza putat. *Quidã etiã verticellũ,à colliuerſura vocant.*

Græci plerique Romani sermonis non vocem, sed significationem secuti σεισοπυγίδα, Latini à cau- D
dæ continuo motu, motacillam dici tradidêre, Torquillam alij, à torque quo collum insignita est, alij Turbinem, alij aliter nominarunt; sed nos Pliniani codicis inacula iam eluta, ad significata nostra reuertamur.

DICACITAS.

Hæc à Pli. lib. 10. c. 47.

PER eam pictam nonnulli dicacem hominem intelligunt, propter insignem linguæ longitudinem: linguam enim habet Serpentibus similem, quam in longum mensura quatuor digitorum exporrigit, rursumq; contrahit intra rostrum non complicatam, sed terreni lumbrici more collectam, & in sese reductam. Communis autem sermo verbosos garrulósque homines, ab instrumento ipso linguaces appellare solet. Sed ad linguam id etiam addemus, quòd pedes habet Iynx, binis vtrinque digitis insignes: illi tamen hæc de Lynce dicta credidêre.

INCANTATIO.

Quomodo pro veneficiis comburatur docet Andratas Tenedius in nauigatione Propontidis.

PASSIM verò præcipuum ales hæc fuit in cantationum signum: propterea quòd ei amatorium quid naturâ inesse persuasum est. Quinetiam quæcunque ad rem amatoriam veneficia, pharmaca, incantationésque comparantur, vno vocabulo Iyngas Græci vocauêre. Hinc apud Theocritum intercalare illud, Pharmaceutria.

ἴυγξ ἕλκε τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τ' ἄνδρα.

Scribit Pindarus, Venerem Iynga cœlitùs attulisse, quam Iasoni daret, carménque docuisse, quibus Medeam in amorem alliceret.

VEHEMENS CVPIDITAS. E

IDEM Pindarus hieroglyphicè locutus ἴυγγι δ' ἕλκομαι ἦτορ dixit, vehementem cupiditatem significare volens, vt eius interpretes exponunt. Iynx enim, vt interpretantur illi, vis illa dicitur, quæ cogitationem nostram ad cupiditatem & amorem trahit. Tradunt nonnulli Pithûs eam filiam fuisse, propter persuadendi vim: maxima enim persuadendi vis inest amori, nihílque tam incredibile, dici potest, quod amanti non persuadeas. Vnde rectè Ouid. *Credula res amor est.* Addunt, eam amatoriis veneficiis incitasse Iouem in amorem Ius. Sed enim Callimachus Echûs filiam dicit, & Iouem (tanta eorum temporum vanitas fuit, ne imperitia dicam) ab ea veneficiis coactum, vt secum rem haberet: vtcunque, mox ab irata Iunone in eiusmodi auiculam transmutatam, veneficiísque amatoriis construendis damnatam.

DE CAPRIMVLGO.

PERNICIOSA CONSVETVDO.

ERNICIOSÆ consuetudinis hominem indicaturus quispiam, Caprimulgum auem pingat: ea enim inter capras familiariter versatur, appetítque earum vbera sugere: quod cùm fecerit, vber extinguitur, Capra, vt aiunt, excæcatur.

DE TVRDO. F

SVIS ARTIBVS ELVSVS.

κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν. Turdus ipse sibi ma'um cacat. Meminit Seruius 6. Æn. & Aristot. li. 9. de nat. animal.

OMINEM qui technis & commentis, consiliis ve, aut artibus propriis elusus malè perierit, & vti dicitur, in laqueos quos tetenderat, inciderit, ostendere qui volunt, Turdum viscatæ implicitum virgulæ pingunt: quandoquidem, vt inquit Plautus, *ipsa sibi auis mortem cacat:* viscum enim non prouenit, ait Plinius, nisi maturatum in ventre ac redditum per auium aluum, maximè palumbium & Turdorum. Apud Irenæum legas quid huic rei simile, de iis qui in eligendo sibi malo sunt procliuiores, & aduersa mox quæ in se ipsi contrahunt, Deo imputant, cùm nihil aliud sit, *Indurare ccr Pharaonis*, *&*, *Excæcare oculos populi apud Deum*, quàm gratiam suam quæ se largè volentibus infundit, à prauè & iniquè agentibus auertere. Nam simulac quis Deum dereliquit, quæ bona sunt aspernatus, amissa Spiritus gratia, omnibus inde afficitur incommodis, viam rectam non videt, & contumacem se opponit ad admonitiones, nullo pollet animæ sensu, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Ita dicimus eum à Deo excæcari, & obdurari, quemadmodum Solem occidentem recessu à nobis noctem facere: cùm alioqui nihil à Deo nisi bonum emanet, quemadmodum à Sole semper lumen & calor.

SVRDITAS.

Turdo surdior Zenodorus ex Eubuli Dionisio.

ALIOQVI Turdus surditatis indicium est, cùm omnium auium eo plurimùm incommodo laborare Turdum, manifestum habeatur. accedit huc, quòd prouerbium κίχλης κωφότερος, de loquacibus, qui loquentes alios pati nequeant.

A

DE ERYTHACO.

SOLITVDINARIVS.

SOLITVDINARIVM hominem qui significant, Erythacum auem pingunt, quæ quidem ita secessu ac solitudine gaudeat, vt raro duas vel in eodem saltu reperire possis. Eam Theodorus modò Syluiam, modò Rubeculam appellat: alterum à syluarum desertis, alterum à ruboris indicio, quod ex Græca dictione colligitur.

Quidam sic hyeme, vocant: æstate verò Phœnicurum, à cauda rubea.

ἀπὸ τοῦ ἐρυθαίνομαι, i. à rubescendo.

DE CINCLO.

PAVPERRIMVS.

INVENIEBAM extremæ paupertatis hominem per Cinclum auem pictam significari. Causam Ælianus affatim explicauit, qui Cinclum auem esse dicit imbecillam, inualidámque adeò, vt nidum sibi ipsa parare non possit, alienísque ideò nidis ouifœtare. Est & apud Suidam aliqua de Cinclo mentio, cui nomen à caudæ motatione sit σεισοπυγίδι. Ea nimirum Iynx est, de qua nunc agebamus. Hanc sanè vulgus plerisque locis, Græcum vocabulum exprimendo, *Codaquassulam* dicit. Interpretes Theocriti hoc ipsum agnoscunt, & κιγκλίζειν, *lumbos motare*, dicunt: quod Latini *fluctuante lumbo* reddidêre.

B

CINGANI.

CVM itaque Cinclus inops adeò sit, neque certo vsquam lare vtatur, nonnulli errones illos qui nunc totum terrarum orbem mendicabundi cum chiromanticis vxoribus, & liberis peragrant, nusquam certas domos habentes, quos vulgo Cinganos vocamus, Cinclos ab auis huius similitudine appellatos arbitrantur.

Cingani Galli Boemios vocãt.

ADVENA.

QVAMQVAM in vniuersum omne genus auium quod aruspices pro peregrinis, aduenis & conuenis accipitur: vt ostenti eius declaratione patuit, quod Alexãdro oblatum est, dum condendæ vrbis Alexandrinæ in Ægypto modulum ab architectis deposcebat, fortéque euenisset vt neque gypsus, neque alba terra vspiam inueniretur, quo situm & magnitudinem cupido Regi describerent, architecti ad farinæ opem se contulerunt, eáque disseminata quaquà vrbis mœnia ducenda erant, accidit vt aues ad eam depascendam auidiùs aduolarent: quo quidem ostento territus est Alexander: sed aruspices respondêre, prospera vrbi ex hoc portendi, quod futura esset omnium & nutrix & alumna, solíque vbertatem esset alienis quoque gentibus largissimè communicatura.

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD MAGNIFICVM PETRVM MELINVM ROM. SENATVS CANCELLARIVM, DE IIS QVÆ PER APEM, & id genus cætera ſignificantur,

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

LIBER VIGESIMVSSEXTVS.

OLATILIVM *ſignificationes, quas in aliquot digeßimus commentaria, legiſſe te ſcribis, Petre Meline Romanorum ingeniorum præſens decus & ornamentum, in quibus & Apem habere voluiſſes, quæ, quòd mellifica eſt, ad domus tuæ gentile nomen cognationem quandam habere videatur. Proinde, ſi quam, vt ſuperiori anno feciſti, ædium tuarum partem picturis ornare pares, habiturum te ſperas tui generis argumentum, quo literatorum oculis poßis non inaniter oblectare. Feci non inuitus, quot tibi fore gratum intellexeram. Sed quod à melle te maiorum tuorum nuncupatione vocari putas, dixerim ego te id nominis à morum potiùs tuorum ſuauitate comparaſſe: ſiue id ſumma humanitas meretur tua, ſiue affabilitas iucundißima, cuius lepôre omnes ad te trahis tibíque deuincis, vt de te verè dici poßit, fauum mellis in ore tuo ſedem poſuiſſe: ſiue perelegans ille ſcribendi tenor tuus, vbi ſolutam orationem aut carmen facis, amœnißima quadam dulcedine legentem afficiunt, euenit vt vndecumque merum mel & ſis, & habearis. At plenus rimarum ſum, neque me cohibere poſſum quin epigramma illud cœnis noſtris ſodalitiis olim decantatum erumpat. Quid enim prohibet apud ingenium Poëticæ ſtudioſißimum, aliquando Poëtam agere?* E

Romulei certant lepido certamine vates,
  Nominis ecqua viget congrua cauſa tui.
Nam qui ex te norunt manare poëtica mella,
  Mellinum à merito nomen id eſſe volunt.
Atque alij malunt correpta parte Melinum
  Dicere, Pegaſeum quòd melos ore canis.
Sis quodcunque velis, nullo diſcrimine amandus, F
  Seu mihi Mellinus, ſiue Melinus eris:
Omnia congruerint, tanta dulcedine carmen
  Pangis, & oranti ſpargis ab ore melos.

Id quod eò tibi glorioſiùs accidit, quòd horum infelicitas temporum pauca admodùm nunc oſtendunt ingenia, quæ bonarum artium amore eruditioniſve felicitate capiantur: eóque alieniores plerique à doctrinæ ſtudiis euadunt, quò ſunt magis natalium ſplendore aliquo illuſtrati. Tu verò, cùm ex ea ſis domo ortus, in qua ſummi plerique viri gentiles, tui & veteri & recenti etiam memoria ad patriæ ornamentum geniti, inſignia rerum à ſe geſtarum monumenta reliquerunt, Cardinalia decora, primos in Vrbe honores, titulóſque foris, arma pro ſalute patriæ victricia, diuitias honeſtißimis artibus comparatas, nihil rerum harum amplitudine contentus, à teipſo ſplendorem excitare quæſiuiſti: vt clarißima ea familia dignus euaderes, patréque in primis tuo Senatore ſemper optimo, apud quem tanta educatus es ſanctitate. Acceßère mox bonæ artes, & egregiæ diſciplinæ, Latinæq; & Græcæ literæ, quas eo conatu ſucceſſúque aſſecutus es, vt paucißimi omninò ſint inter Romanam hanc nobilitatem, qui parem tecum gradum hodie conferre poſſint. Sed quoniam non de literis tantùm, ſed de totius vitæ tuæ integritate, atque animi magnitudine, ſi quis de te loqui cœperit, ſermo faciendus eſſet, parentúmque tuorum benignitas omnis explicanda, qui me omnibus humanitatis officiis proſecuti, quam in filios exercere par eſt, beneuolentiam, charitatem, & ſtudium in me omne præſtiterunt, his in commodius tempus dilatis, quod nunc agendum inſtat, Apem ipſam, quam tibi meritò deberi iudicauimus, exhibendam curauimus. Ecce verò tibi eam, in cuius comitatum, ne Fucus etiam, helluo ille ſatis impudens, & moleſtißimi Culex & Veſpa ſeſe intruderent, repellere nunquam potui, ac ne vllus & moleſtiæ & importunitati finis eſſet, Muſca etiam, Cicada & Araneus ſe his admiſcuêre. Tu quidem ſtrenuè nimirum & ex prudentia tua feceris, ſi, ne ab eorum aliquo lædare, caueris. Verùm agè, quid Apes ſibi velint videamus.

POPVLVS

A

POPVLVS REGI SVO OBSEQVENS.

POPVLVM Ægyptij sacerdotes obsequentissimum Regi suo significare si vellent, Apem faciebant illam vtique breuem, variam, & in rotunditatem compactilem, quæ sola ex animalibus Regem, more hominum, habet, quem vniuersum Apum agmen consectatur, æquè atque homines Regi obtemperantes. Rex verò vel aculeo caret, vel ad offensionem minimè exerit, quæ quidem præcipua est in Rege virtus, qui in obeundis vitæ officiis, non magis iustitiæ aculeum, quàm dulcem mellis clementiam ostentare debeat. Ac de populo quidem agnoscit hoc idem Plotinus libro *De suo cuiusque genio*, qui ciuilem hominem, popularibus vtique studiis deditum, sed qui perfectam virtutem consequi minimè potuerit, ab obitu in Apem regenerari fabulatur: qui verò ciuilem virtutem ad amussim assecutus fuerit, eundem iterum hominem fieri contendit, & ad eadem munera rediturum. *Apis sola ex animalibus Regē habet. Pli.li.11.c.5.*

REX.

MERITO itaque Regem, qui populos vnanimi beneuolentia sibi deuinxerit, ostendere qui vellent, examen Apum proponere consuerunt: siquidem is foras non procedit, nisi migraturo examine, cùmque procedit, totum examen circa eum conglobatur, cingit, protegit, cerni non patitur reliquo tempore. Cùm populus in labore est, ipse, inquit Plinius, opera intus circuit similis exhortanti, solus immunis: circa eum satellites quidam lictorésque assidua custodientes auctoritate. Cùm processêre, se quæq; proximam illi cupit esse, & in officio conspici gaudet. Vbicunque consedit, ibi cun- *Regis Apū, simul & hominū sympathia.*

B

ctarum castra sunt. Missam facio miram earum circa Regem obedientiam, vt fessum humeris subleuant, validius fatigatum ex toto portant, multaq; huiusmodi, in quibus enarrandis tanta vtitur suauitate Plinius, vt eas ipsas Apes in eius ore mellificare dicas, vnde Lepor ille tam dulcis eloquentiæ demanarit. Adamantius ait, Apes hæc nullo animi conceptu facere, vt plerique contendunt, sed naturæ ipsius diuinæ beneficio, quæ vel bruta eousque prouexerit, vt plerisque in rebus ratione præditos imitentur. Nos verò vult admonitos, vt vbi Apum mores cognouerimus, ducibus parêre non recusemus, negotiaque ad Reipublicæ ciuitatúmque salutem opportuna alacri animo suscipiamus. Non enim amat id genus hominum Adamantius, qui sub pietatis specie suam obtegunt ignauiam, suóque tantùm otio & commodis consulentes, negotia subfugitant, & veluti genus humanum oderint, humanas etiam consuetudines auersantur. Adeò verò est Apes, vt Musonius obseruat, conuersationis & vitæ sociæ amatrix, vt si sola relinquatur, desiderio tabescat & moriatur: quod ad popularis hominis naturam & similitudinem referri potest. Atque huc spectat Plutarchi illud super exilio dictum, *Nos quasi Formicæ, vel Apes, si ex vna vel cauerna vel alueario exciderimus: hospites externique esse videmur.* Hoc ipsum examinis significatum in aruspicina etiam reperitur, cuiusmodi signum Dionysio, paulo antè quàm regnare cœpit oblatum est, qui cùm Equum è voraginibus, in quas demersus erat, nulla prorsus contentione extrahere potuisset, discesserat, vt Philistus ait: ægrè ferens: cùm autem aliquantulùm progressus esset, subitò exaudiuit hinnitum, ad quem conuersus Equum alacrem lætus aspexit, cuius in iuba examen Apum consederat, imperij quod occupauit indicium. Nam Equum subiugationi frænóque aptum esse, suo diximus commentario.

C

REGNVM.

AC ne ab Sicilia tam subitò discedamus, Hieroni quoque iam iussu patris exposito, propterea quòd ex ancilla natus esset, ne nobilitati paternæ dedecori foret, tamen ita humanæ opis indigenti Apes in os mella congessêre: quo ostento pater ab aruspicibus admonitus, filium recolligēdum duxit, moribus & disciplinis iis erudiendum curauit, per quas postmodùm ad præmonstratam Regni maiestatem facilè peruenit. Ita verò nomini regio fauorabiles sunt Apes, vt in causa fuerint, ne Onesili Regis Cyprij caput, quod in ludibrium Amathusij supra portam vrbis suspenderant, insepultum diutiùs maneret: in id enim iam exanimatum examen Apum mella contulerunt, fauísque refersferunt. Hinc loci incolæ oraculi super hoc requisiti, responso moniti, caput honorificè sepelierunt, Onesilóque quotannis, vt Heroï, sacra instituerunt. *Nā & Apibus est principatus. Pli. lib.11.cap.5.*

GRATA ELOQVENTIA.

ADDVNT nonnulli, suauem eloquentiam per hieroglyphicum Apis significari. Quanquam Diogenes suæ morem gesturus mordacitati, orationem blandam, vt pote ad fallendum vel ad gratiam parandam, mellitum laqueum vocitabat. Irridebat is Platonem perlibenter, cui paruulo in cunis dormienti Apes in labellis consedissent? ex quo responsum est, singulari illū suauitate orationis *Plin.lib.11. cap.17.*

futurum.

futurum. Ita præuisa eloquentia est in infante per Apem. Et huiusmodi tale D. Ambrosio è nostris contigisse, memoriæ proditum est. Idem & Pindaro Poëtæ accidisse Pausanias tradit, cùm is puer adhuc Thebis digressus æstiuo tempore Thespias proficisceretur, calore exuperante aliquantulùm à via declinauit, & sub vmbra nonnihil acquieuit, cui in somnum soluto Apes in os mel congessêre. Et ita demùm quemcunque veteres ab eloquentiæ suauitate commendarent, eum ab Apibus nutritum dictitabant. Sic & Theocritus Comatam beatissimum ait, cui huiusmodi nutricatio contigisset. Apud Hesiodum, Theogonia, Musæ amicorum linguis rorem instillant, in castigatis enim exemplaribus, non ἀοιδὴν, sed ἐέρσην legitur: D

Et Homerus Iliad. α. de Nestoris eloquentia γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν, ab eius lingua fluere mel, ait.

Τῷ μὲν ἐπὶ γλώσσῃ γλυκερὴν χείουσιν ἐέρσην.

vbi interpretes ἐέρσην δρόσον interpretantur, ac perinde mel intelligi debere, inde verò eloquentiæ suauitatem. Sanè Pindarus amabile mel Isthmiis posuit, ἐν δ' ἐρατεινῷ μέλιτι, pro felici successu, quem Iupiter propinat, vbi commentatores gaudium intelligi volunt, quod ex commendatione & laudibus percipitur, si præsertim illæ ab eloquenti & erudito viro optimè prædicentur: qua quidem voce, teste Themistocle, nulla suauior exaudiri potest.

POETICÆ AMOENITAS.

OMNIVM autem cõsensu receptum est, per Apis hieroglyphicum Poëticam intelligere amœnitatem, vt apud Horatium: *Fidis enim manare Poëtica mella:* & vt ait doctissimus vndecunque Varro, *Apes causa Musarum esse dicuntur volucres:* quòd si quando displicatæ sunt, cymbalis & plausibus & numeris reducuntur in vnum locum. Pindarus hymnorum suauitatem & elegantiam, per mel candido lacte commixtum intelligendum dedit, vbi Nemeis dicit: ἐγὼ τόδε τοι πέμπω μεμιγμένον μέλι λευκῷ σὺν γάλακτι. Lac ponit Pindarus, quod à natura est, ac perinde genium & venam indicat. Mel verò, propterea quòd magno Apum labore conficitur, artem & diligentiam significat. Hinc clamat Horatius: E

Pin. Nem. Ode 3. Ego tibi hoc mitto mel mixtum albo cum lacte.

Vos ô Quintilius sanguis carmen reprendite, quòd non
Multa dies & multa litura coërcuit, & quòd
Perfectum decies nun castigauit ad vnguem.

Et ipse de se, quantum pertinet ad laborem & diligentiam, quam scribundis versibus adhiberet, ait:

Ego Apis Matinæ more modóque.

Non enim temerè vsqueadeò assurgit Pindaro tam honorificè, cuius hymnum agnoscat & vena diuite copiosum, & magno studio & arte simul elaboratum. Quin & suam fert super hoc loco sententiam:

Ibidem.

Natura fieret laudabile carmen an arte,
Quæsitum est. Ego quid studium sine diuite vena,
Nec rude quod possit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amicè.

FVTVRI SECVLI BEATITVDO.

QVÆSIERIT hîc sanè aliquis, cur polliceatur Dominus ducturum se populum suum in terram lacte ac melle fluentem: passim enim hieroglyphicum aliquid sapit diuinarum literarum sermo. Igitur Theologi nostri, referente Hesychio, hoc ad futuri seculi delicias beatitudinémque transferunt: quòd ex cibis, quibus hîc vtimur, nihil his suauius neque dulcius inuenitur: cum quia sine labore comparantur, & nulla indigent præparatione. Nam bona illa absque vlla solicitudine, sine dolore, studio nullo, apparatu nullo, conditura nullius egentia, tanquam effuso copiæ cornu suggeruntur. F

DVLCIVM APPETITVS.

APES autem quia dulcia tantùm gustant, si pascentes pingãtur, hominem hieroglyphicè significant, qui dulcibus tantùm rebus delectetur, dulciáque omni cura studióque perquirat. Horatius cùm dulcedinem & suauitatem, quódque maximè placeret, exprimere vellet, *Si iuuat & melli est,* inquit Plutarchus libello De coniugalibus præceptis, *Mulier,* ait, *quæ viri primo congressu territa coniugalem inde copulam subfugitat, similis est iis qui Apicularum aculeis patienter se offerunt, mella ipsa reformidant.* Ad eandem respiciens iucunditatem Catullus, suum illum Passerem, *Lesbiæ suæ delicias,* cùm maximè lepidum indicare velit, *mellitum* fuisse dicit. Denique Virgilianus Damœtas cùm Pollionis amicis optat mella fluere, nihil aliud sibi vult, nisi vt copiosissima rerum omnium, quæ suauissimæ iudicentur, vbertate ditescant. Egregiè verò Pindaricum est, mel pro suaui, tranquillo, & maximè expetendo, amabilique bono ponere, quarè de Olympiis victoribus ait, ὁ νικῶν δὲ λοιπὸν ἀμφὶ βίοτον ἔχει μελιτόεσσαν εὐδίαν: quod exponunt interpretes, *Victores vitæ reliquum agere in terra melliflua,* hoc est, tranquilla deinceps suauíque perfrui quiete. Idem cùm κόρον ἔχει καὶ μέλι dixit, *mel etiam satietatem habet,* nihil aliud voluit exprimere, nisi supremam quandam suauitatem atque dulcedinem inesse melli, quæ tametsi supremè delectabilis est, satietatem tamen afferat, quam sentẽtiam παραδόξως, protulit.

Mellis suauitas.

Ideo Græci quicquid suaue & amabile est, μελίτηρον vocant.

Paulò

A Paulò fecius Horatius sensum eundem attigit, vbi dixit, *Dulcia se inbilem vertunt*: quod tamen ex Physica disciplina est ab eo sumptum: aiunt enim Medici, cibaria dulcia confestim in bilem abire.

Hinc Plautus dulce amaro copulat in pseudolo, & Truculento.

DIVTVRNÆ VALETVDINIS PROSPERITAS.

INVENIO vitæ prosperitatem ac inoffensam valetudinem in longa æui spatia productam, per hieroglyphicum Apum in fœcundo oleæ ramo considentium significari: id quod mihi Democriti responsum in memoriam adducit, qui olim interrogatus, qua ratione quis longiorem vitam assequi posset: interiora, respondit, melle irriganda, exteriora verò oleo perungenda: quod hieroglyphicè acceptum ostendit, animum quantacumque fieri potest suauitate permulcendum, hilaritatémque vndecunque captandam, omni prorsus amaritudine atque acerbitate procul ablegata, neque quicquam quod exulceret, intromittendum, corpus verò excercitio consolidandum, quod quidem in otio torpescere necesse sit. Nam vt commentario suo dictum, oleum inter alia significata, exercitium quoque denotat. Sedenim Aristoxenus Pythagricos plurimam melle vsos tradit. Neque tantùm calidi panis suffitu Democritus vitam dies aliquot in amicorum obsequium produxisse fertur, verùm & vapore mellis naribus admoto, Omninò autem ferunt, quibus mellis vsus frequentior fuerit, vitam diutiùs producere, Contrà verò, qui cibis acidis delectentur, breuioris esse vitæ. Sanè Cyrnios populos, qui scilicet Corsicam insulam incolebãt, longæuos vixisse tradit Athenæus, quòd assiduè mellis vterentur cibo. Nam & Diophanes, qui de re rustica libros conscripsit, longæuos euadere dicit, qui mellis esitatione delectati fuerint. Præstat verò in senecta ipsa plurimùm pane & melle pasci: neque enim solùm, vt is asserit, viuacitatem adiuuat, sed & sensus omnes sanos & integros custodit. Quamuis, quod ad Athenæum spectat, nostri mel Corsicum dicant habere aliquid in se, quòd amaritudi-

Cyrnij populi lõgæui.

E nem sapiat, vnde dixerit Ouidius de nefasta exitiali cera:

Ite hinc difficiles funebria ligna tabellæ,
Tuq; negaturis cera referta notis,
Quam puto de longæ collectam flore cicutæ
Melle sub infami Corsica misit Apis.

Et Maro priùs dixerat,

Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos,

Insaniosum mel apud Macronas memorat Xenophon, quod qui copiosiùs edissent, & vomere & excernere cogebantur, neque quidem omninò stare poterant.

Heracliæ in põto mel conflatur, quod qui edêre mente abalienantur. Dioscorides lib. 2. cap. 75.

MERETRIX.

SED quoniam trahente rerum fluxu impegimus in mellis vitia, minimè dissimulandum quòd quadragesimis Hebræorum castris Hieronymus putat Ionathan contra detestationem patris gustasse mel intellectu mystico, quod scilicet destillat à labiis mulieris, & forte deprehensum. vix populi precibus liberatum. Porrò mel non offertur in sacrificiis Dei, & cera quæ dulcia continet, non lucebat in tabernaculo, sed oleum purissimum, quod de oliuarum exprimitur amaritudine. Quòd verò sit verisimilis Hieronymi coniectura super Ionatha. Aristoteles tum milites plerosque omnes mulierosos esse, tum scriptores rerum qui recensent Hebræorum mores gentem eam esse ponunt salacissimam. Sed Ionathan pro innocentia sua dicentem mihi videor audire: *Cur igitur ego conquestus palàm sum, satis imprudenter fecisse patrem meum qui populum tam longæ addixerit esuritioni,*
C *vt vel modico cibo, quem sors obtulisset, suorum vires vetuerit instaurari? Quorsum vlla hìc impudicitia? Nam quomodo ego, qui à sole exoriente hostes vno tantùm comitatus famulo, cum per inaccessas crepidines ad eos irrepsissem, quotquot obuiam habui aggressus cecîdi, & in fugam verti, & mox accitis meis, ad vesperam vsque perseuerantissima occidione persecutus sum: quo pacto deliciis & genio vacare potuissem, qui pro summo Dei nostri honore, populíque totius incolumitate, ad extremam vsque delassationem confectus eram? quare illa obsecro adulterina, conficta, subdititia, nequaquam à tam probo, tam pio, tam acri veritatis propugnaculo, tam immeritò de me vnquam cogitata crediderítis.*

Ionathæ pro innocentia sua verba.

EXOTICÆ DISCIPLINÆ.

VT verò nos mellis dãna prosequamur, id etiam addemus, quòd Hierosolymitanus Hesychius non Poëticam tantùm, verùm omnem Gentium doctrinam per mellis Apúmve hieroglyphicum significari tradit, quòd in suauitate verborum & eloquij dulcedine tota consistit, rerum autem inanis est. Eóque trahunt Salomonis illud ex Prouerbiis: *Non respicies ad mulierem meretricem, fauus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouissima autem illius amara quasi absinthium.* Quo minùs miremur, si, qui longo pòst tempore successit, Plato quoque Musas sui temporis meretriculas appellauit. Præceptum verò, vti paulò antè dicebamus in Diuinis literis, ne quicquam mellis in sacrificium Domino adoleatur, sed in munus primitiæ eius offerri possint. Præcipit enim ex parte, illius sapientiæ primitias offerri non autem pleniùs ea vti: quippe vt fides nostra non in sapientia hominum consistere videatur, sed in virtute Dei, vt Paul. in priore ad Corin. epist. Ea verò de causa mel, vt ait Eucherius, in sacrificiis offerri prohibebatur: quia resoluti blandimentis deliciarum, aut

Prouerb. cap. 5.
In sacrificijs cur mel prohibitũ.

dulcedine

dulcedine voluptatum, non possunt mysteriorum Dei esse participes. Hinc Pascha Domini comedi cum amaritudine iubetur, quia sit semper austera districtio veritatis. D

DE VITÆ DVLCEDINE AMARITIES.

ATTINGEMVS ea quoque, quæ complexu rerum possint in orationem absolutam coalescere: vt si quis amaritudinem aliquam, aut infortunium, quòd anteactæ vitæ suauissimum otium & tranquillitatem exasperet, per huius generis hieroglyphica explicare voluerit: non alia congruentiùs pictura signóve vtetur, quàm figurato mellis fauo, de summo cuius absinthium pullulet, herba nimirum amarissima, quod quidem Lucretianum illud sapere videtur, quod in nostræ vitæ conditione frequenter occurrit.

Sic Plato in Philebo πικρῷ γλυκὺ μεμεγμένον ait amaro dulce admixtũ aut γλυκὺ πικρὸν dulce amarum, à Cic. Ad Attic. epistol. lib. 5.

--Medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis faucibus angat.

POPVLARIS FVGA.

COMMENTI sunt nonnulli popularem fugam per examen Apum, & subiectum fumum indicare: quandoquidem Apes nulla re magis consternantur, in fugámque vertantur, quàm fumo supposito. Atque hac similitudine vtitur Apollonius Argonautis, in describenda Bebryciorum fuga, simulatque inter emptum Amycum conspexêre.

OBORTVS IN MOESTITIA LEPOS.

SED longè suauius illud est quod per Apes ex cadauerosi Leonis ore prodeuntes innuitur. Pingit potest hoc, vbi quis aut à detractoribus malè habitus, insigniorem fuerit existimationem assecutus, aut inimicorum contumeliis affectus clarior euaserit, aut ex illatis iniuriis creuerit. Mordacissimus est enim Leo violentus, & ferox. Apes verò in eius faucibus mellificantes, prospera & suauia quæ subsequuntut indicant. Verùm historia vetus ansam huic hieroglyphico subministrauit, quippe Samson Dauidanus tribulis, cùm in ferocissimi Leonis occursum illapsus esset, vltrò belluam adortus eam strangulauit, peremptámque ex publica via in syluam proximam pertraxit, eámque ibi in abscondito reliquit. Paucis verò pôst diebus proiectæ belluæ cadauer inuisurus eò rediit, vbi mira res oculis obiecta est: nam frequens Apum examen intabidis eius faucibus fauos fabricare occeperant. Vnde illi posteà quæstionis argumentum fuit, quam Palæstinæ iuuentuti dissoluendam proposuit, *Qui fieri posset, vt truculenta immanísque res eadémque voracissima, suauissimum ex ore cibum erogaret.* Cuius quidem quæstionis historiam solius vxoris silentio crediderat, eius fidem & taciturnitatem exploraturus. Hinc illa mox medio conuiuio, ob rem ab vxore proditam, exclamatio Samsonis plena acerbitatis exaudita, *Nihil esse fœmina fallacius.* E

PROPHETARVM ORACVLA.

Prophetæ Apes dicti.

MINIME verò prætereunda sunt etiam alia, quæ sacris nostrorum literis traduntur: *Quàm dulcia faucibus nostris eloquia tua super mel & fauum ori meo.* Et alibi: *Iudicia Dei dulciora super mel & fauum.* Omnis enim Prophetia suaues cœlestis doctrinæ fauos, & dulcia diuini eloquij mella componit. Et Debbora libro Iudicum Prophetiæ particeps facta, Apis interpretatur, vt ait Adamantius. Et omnes denique Prophetiæ sub Apis nomine comprehenduntur, eorúmque faui ea sunt oracula quæ literis mandauêre. Atque hoc est bonum illud mel, quod comesse iubemur. Quicumque enim oracula ea diuina meditatione complectitur, scriptis vatum nostrorum sermonibus alitur & recreatur, is mandatum illud diuinum exequitur, quo præceptum est, *Comede mel fili,* bonúmque id esse reipsa protinus expetitur. Quod autem de Assertore nostro prædictum est, *Mel comedet,* mel hîc Adamantius nostra de virtute colloquia significare profitetur. Quotiescúque enim de abstinendo à voluptatibus, de domitanda nequitia, de iustitia, de prudentia ex animo differimus, sermonis istiusmodi suauitatem libentissimè pascitur Deus, hósque liquores assiduè sitibundus inquirit, cui si nequitiæ, si pusillanimitatis, si scelerum & stultitiæ amarulenta pocula propinauerimus, gustum vt offensus refugit, & vt fel odiosum auersatur. F

CONCORDIA.

ET quia amoris erat infantes à lauacro susceptos lactis & mellis gustu primùm imbuere, nonnulli hoc ad concordiæ significationem factum autumant, Tertulliano ita dicente: *Indi suscepti lactis & mellis concordiam prægustamus.* D. etiam Hieronymus aduersus Luciferarios de hac ipsa re in hunc modum: *Nam & multa alia quæ per traditionem in Ecclesiis obseruantur, authoritatem sibi scriptæ legis vsurparunt, vt in lauacro ter caput mergitare, deinde egressos lactis & mellis prægustare concordiam.* Id tametsi faciunt iam adulti,

A iam adulti, quandam tamen infantiæ significationem præ se ferunt. Fuit verò aliquibus mos, vt loco mellis, vinum cum lacte propinaretur. Nam apud Occidentis populos diu obseruatum est, vt tinctis sacro lauacro ad eiusmodi innocentiæ, quæ præcipua est in parua ea ætatula, similitudinem quandam, vinum & lac tribueretur. Eoq; Tertullianus Esaiæ dictum trahit: *Venite, emite absque argento, & absque commutatione, vinum & lac.* *Esaiæ c.55.*

CASTITAS.

INCORRVPTAM adhæc virginitatem, & castum animi propositum, per Apem significari id argumento est, quòd ipsæ homines à coitu olidos acriter oderunt, & vt Plutarchus Coniugalibus præceptis ait, Apes eos malè accipiunt, qui recentes à muliebri copula superueniant, sed mulieres, quæ Veneri operam dederint acriùs inuadunt, quíque vel vinum potum, vel vnguenta oleant. Nam & Maro eas ignorare Venerem his versibus attestatur: *Apes Veneris inimicæ.* *Georg. li.4.*

Illum adeò placuisse Apibus mirabere morem,
Quòd nec concubitu indulgent, nec corpora segnes
In venerem soluunt, aut fœtus nixibus edunt,
Verùm ipsæ foliis natos, & suauibus herbis
Ore legunt.

Hinc Pythiis ait Pindarus, *σέο δ' ἐν τούτῳ λόγῳ χρησμὸς ὄρθωσε μελίσσας*, quo loco interpres subiecit: *Propriè quidem Apes sacras Cereris ministras appellauit, impropriè verò omnes alias, propter animalis puritatem.* Nam & alibi sacris eam Apibus delectari dicit. Alij Nymphas sacrificiorum præsides appellari tra-
B diderunt. In Diuinis quoque literis Apem virginitatis imaginem esse dicit Eucherius, nulla tamen causa reddita: quia scilicet eam satis ex Marone cognitam arbitraretur.

ADVLATOR

VERVM aliud ex Ape hieroglyphicum idem ponit Eucherius, nempè simulachrum eam esse adulatoris: vtpote quæ mel in ore habeat, in occulto caudæ spiculum, atque ita homines qui lingua blandiuntur, latenter verò feriunt, significare: loquendo enim mellis dulcedinem proponunt, re verò ipsa, vulnus inferunt. *Vt melle litus gladius, obiect⁹ D. Augustino, à D. Hieronymo.*

VLTIO.

NEQVE defuerunt veteres Theologi, qui Apem vltionis & iracundiæ signum in Diuinis literis esse dicerent, citatis ex Propheta locis: *Et Apis quæ est in Assur.* Et, *Circundederunt me sicut Apes.* *Plin. lib.11. ca.10. Apes cessātiū ner tiā notant, castigant mox, & puniunt morte. Ibidē Plin.*

ARTIFICIVM.

NAM illud quod Salomon ait: *Vade ad Apem, & disce ab ea quàm laboriosa sit operatrix*, vnicuique manifestum est artificij sedulitatísque illam esse hieroglyphicum, Virgilio præsertim naturam eius tam luculenter explicante, vt versus eos & decies & centies memoria repetisse neminem vnum pœnitere possit:

Namque aliæ victu inuigilant, & fœdere pacto
Exercentur agris, pars intra septa domorum
C *Narcissi lacrymam, & lentum de cortice gluten*
Prima fauis ponunt fundamina, deinde tenaces
Suspendunt ceras: aliæ spem gentis adultos
Educunt fœtus, aliæ purissima mella
Stipant, & liquido distendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorti,
Inq; vicem speculantur aquas & nubila cœli,
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto,
Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.
Feruet opus, redolentq; thymo fragrantia mella.

Democritus tamen dicacitate (vt idem identidem repetam) libertatéque illa fretus sua, diligentiam hanc & assiduam in re facienda curam improbaturus, parcos aiebat Apibus esse similes: quæ vti semper victuræ laborarent. In quam sententiàm Virgilianum illud potiùs detorquerem:

Sic vos non vobis mellificatis Apes.

SOLSTITIVM.

EST & solstitij æstiui hieroglyphicum Apes, quòd suo ad labores egressu, vt apud Aristotelem habetur, solstitium id denunciat: eo quippe tempore, quasi ferias quasdam celebrent quiescentes. Sed iam tempus est, vt & nos quoque tamdem aliquando quiescamus ab intenta adeò Apum harum inquisitione: si modò vnum quod haudquaquam prætereundum est, subiunxerimus, quod ab Mnasea Pataræo de Apib⁹ scriptum tradunt: eas humanū genus ab esu carnium, ad arborū fructus & *Hæc plenè à Natali Com. lib. 5. cap.11.*

Apes dictæ Melissæ. hortensia olim auocasse, condimento scilicet subministrato, per quod vniuscuiusque cibi, subacidi etiam & amari, sapor commendaretur: cuius etiam inuentionis huiusmodi recitat historiam. Peloponnesi, ait ille, Melissa quædam cùm fauum Apum inuenisset, prima omnium gustauit, mox & aqua dilutum bibit, rémque aliis indicauit, animaliáque ipsa de se Melissas appellari, & ab hominibus summa cura & diligentia curari obseruaríque mandauit. D

DE CVLICE.

De suauitate dulcedinéque hactenus locuti, Melissæ temperamentum secuti, quod ipsa non insulsè, oppositis iuxta se simúlque positis, excogitauit, de acore iam dicere aggrediemur, cuius hieroglyphicum est Culex.

ACORIS AVIDVS.

Genera culicum acescens natura gignit Plin. lib. 11. c. 35.

Nepotes duo authoris diuersæ omninò naturæ.

Huc forsan spectat quod supra lib. 19. ca. de Principe sibi tantum studente, ait de Hadriano. Pôt. Max. & Iouius in historia.

Ea verò de causa cœptum est, proposito Culice, hominem acidis illectum indicare: quòd Culices obseruassent non admodùm cupidè appetere dulcia, sed acida quàm auidissimè. Leuia hæc fortè videantur, si quis simpliciter acceperit. Sedenim veluti per mel omnem rerum iucunditatem intelligebamus, ita per acorem quicquid est amœnitati contrarium, nobis fuerit proponendum. Esse enim homines, qui iucunditatem omnem auersentur, verissimum est, & ne longiùs exempla quæramus: erat mihi nepos natura adeò tristi, vt si quem hilariùs ridentem audiuisset, vltrò stomacharetur & excandesceret, in reliquis vitæ muneribus quantiuis pretij, & bonus & prudens. Erat & alter ita risui hilaritatíque deditus, vt ad obnunciatas quorumcumque hominum calamitates risu diffluerет: quinetiam ad patris & matris incommoda vel ærumnas, etiam suas effusissimè cachinaretur. Præterea qui Principum vitas scribunt, hæc etiam quamuis humilia consectantur, vt indifferentem in victu Iulium Cæsarem, & qui conditum oleum pro viridi appositum minimè fuerit aspernatus: aut Octauianum Augustum minimi fuisse cibi, atque ferè vulgaris, secundario pane, pisciculis minutis, caseo bubulo manu presso delectatum, atque alios huiusmodi aliis. Quod verò ad rem quæ præ manibus est, pertinet, Tacitum Augustum Vopiscus tradit amariores cibos appetiuisse: quare minimè mirum, si Virgiliani carminis dulcedine, & Ciceronianæ orationis suauitate, ad insectationem vsque offensus est. E

ANIMI AFFLICTIO.

Amaritudo.

Sed enim cadit & in sacra nonnulla ciborum amaritudo, vbi iubet Deus Azymis vesci amarulentis, quæ scilicet πικρία sit immixta: quippe animam affligendam: nullámque illi coporis dulcedinem per certos dies indulgendam. Festum enim illud nihil remissum, nihil voluptuosum, nihil luxuriosum, nihil lautum sibi deposcit, sed sola animi afflictatione, & amaritudine, atque humilitate celebratur. Huiusmodi est propitiationis dies: cùm enim afflicta fuerit anima, & humiliata in conspectu Domini, tunc ei condonat errata repropitiatus Deus.

DIALECTICA.

Est genus Culicum minutum admodùm in volatilium insectorum genere, quod animal in aëre suspensum, oculi visum inter volitandum fallit, nisi aciem intenderis validissimam, corpus tamen cùm insederit, acutissimo maximéque tenui stimulo terebrat: ita quem volitantem cernere nequiueras, læsus stimulantem sentias. Puto eum esse, quem Eucherius in Culicum genere aculeis permolestum ait in Diuinis literis, Cyniphem appellatum, cuiusmodi atrocitatis illud est, quam Serapicam vulgò Romæ vocant. Per hoc animal Ægyptiorum plagis adnumeratum, Dialecticam artem intelligi putat Adamantius, quæ minutis & subtilibus verborum stimulis animos terebrat, & tãta calliditate circumuenit, vt deceptus nec videat, nec intelligat vnde decipiatur. Ab hoc autem pungendi munere Hieronymus quoque doctrinæ Aristotelicæ spineta attribuit, contra Heluidium. F

DE COSSIS.

AGMEN.

De Cossis Plin. l. 17.

Exercitus, quantũlibet amicus, dãnosus.

Ingruentem quidem Culicum multitudinem Ægyptij significare si vellent, Cossos vermiculos si non pingebant, certè loquendo nominabant. Hieroglyphicè enim modò loquimur, modò scribimus. Idque ea de causa, quòd ex huiusmodi vermiculis Culices generantur. Sed ex Culicum multitudine infestum aliquod agmẽ intelligebant. Vti enim Culices quaquà feruntur sunt incolis omnibus molestissimi, ita exercitus quantumlibet amicus quaquà iter fecerit, & molestus & damnosus est. Quod si vllo vnquam tempore experimento compertum fuit, infelicissima hac ætate nostra tot continuos annos magna cum totius Italiæ clade perspeximus. Longè enim grauiora damna nunc ab armatis amicis inferuntur, quàm olim ab hostibus, qui vi rerum potiri essent: cuius mali causa est militum improbitas, summam disciplinæ militaris gloriam, in sola rapacitate reponentium.

DE

A

DE FVCO.

ADIVNGENDVS fuerat Api Fucus, vtpote qui non digrediatur ab alueariis, quibus semper insidiatur: sed quoniam dulcedinis antitheton ad Culicem traxit, nunc ad Fucum conuertemur.

ALIENI LABORIS FRVCTVS.

HOMINEM ex alienis laboribus vtilitatem, delicias, gloriam sibi comparantem significare si vellent, Fucum pingebant. Sunt hi grandissimi inter Apes. Sedenim Fucos Furésque apud nostros confundi video. Plinius Fures inter illas grandissimos esse dicit. Aristoteles Fures maiores quidem Apibus, sed minores Fucis agnoscit. Vtcumque, mellificandi nullam Fucus habet curam, sed otiosus intus desidet, vel cùm exit effert sese fusim in sublime, gyrósque volitat cum eiusdem generis animalibus, qui exercitum quasi faciunt, quod vbi satis iam fecerint, quasi se velut in campo exercuerint, redeunt domum, & epulis perfruuntur labore partis alieno. Contra illos Apes acerrimè dimicant, & vt Virgilius ait: *De fucis Plin. li.11.c. 11. eadem.*

Ignauum Fucos genus à præsepibus arcent.

DE VESPA.

APVD Horum legas Vespam ex corrupto Crocodili sanguine, vel ex eius cadauere procreari. Nostri ex Equino eam cadauere nasci volunt. *De Vespis Plin. lib.11. cap.21.*

B

PERNICIES SVMMOTA.

VTCVMQVE, Vespa cùm apud Ægyptios corruptum ostenderet Crocodilum, eadem ratione perniciem summotam extinctámque significabat: quando, vti suo commentario dictum est ex Diodoro, Crocodilus & mala & ærumnosa mortalibus illata commonstrat.

PVGNACITAS.

CÆTERVM Philosophi vetustiores pugnacitatem per hanc innuere videbantur. Nam & Equus, ex cuius corrupto sanguine Vespa oritur, belli est indicium, vt suo commentario probatum. Et quod ad hanc facit pugnacitatem, Demosthenes, vt apud Stobæum περὶ διογένους λαρτιέων, Antisthenem ait aliquando à Diogene correptum, vt qui exili admodum voce homines castigaret, respondisse: *Vespas itidem sonum haud magnum alis excitare, aculeum tamen acerrimum habere.* Quare apud Æneam philosophum Platonicum, Euxitheus dum Theophrasti dicta diluit, siquæ ille opinabatur vera essent. *Vespæ*, inquit, *itē Hector colligabitur*, ambo enim caput vatia galea redimiti sunt, ac perinde pugnacissimi. De galea ad id alludit quòd Homerus Hectora subinde κορυθαίολον vocat. Et mulierum chorus apud Aristophanem, Lysistrate, queiturum se dicit, nisi accesserit aliquis, qui tanquam Vesparum examen fodicare se, vel irritare aggrediatur. Atque hæc omnia nostra sunt. Sapientiæ enim 12. habemus: *Misisti antecessores excercitus tui Vespas, vt illos paulatim exterminarent.* Importunum fortè cuipiam videatur, si κατὰ πάρεργον remedium subiecero contra hanc Vesparum pugnacitatem, sedenim quod vtile vel commodum plerisque futurum est, nunquam ego iudicauerim importunū. Bellicoso mollis opponitur. Malua oleris genus, à mollitie, vt plerique tradunt, dicta, Vespis aduersatur, præcipuè syluestris; cuius succo, vt Demageron & Pexamus scribunt, qui sese illeuerit, à Vespis non impetitur neque pungitur. Quinetiam si quis punctus iam fuerit, eius herbæ succo, aut contusis & impositis foliis sanatur, apertissimo nobis documento, vt cùm res nobis cum furioso fuerit, lenitatem amplectamur, quóque acerbioribus ille verbis excanduerit, nos mitioribus responsis ignem extinguere procuremus, illius dicti memores, μέγιστον ἐστὶν ὀργῆς φάρμακον λόγος. *Agitatorē galea Iliad. lib.3. versiculo 314.* *Malua vespis aduersa.* *Sermo maximum est furoris antidotum & remedium.*

C

IMPERFECTI MORES CIVILES.

PLATO Phædone, eos qui popularem ciuilémque virtutem, quam temperantiam aut iustitiam nuncupant, exercuissent: non eā quidē ex doctrina Philosophorum, atq; ex eorum sententia descriptam, sed ex consuetudine quadam exercitationeq; ad aliorum exemplum acquisitam, post obitū in Vesparum, Apúmve, aut Formicarum genus migrare contendit: his enim omninò aliquid natura dedit, quod ciuilis gubernationis similitudinem quandam præ se ferat: nam & ipsæ collegia celebrāt, tribúsque & centuria distingunt, habitationésque sibi construunt magnificentissimas, in quibus cellæ fauorum in morem sexangulæ omnes. Sed Apum texta metarum quasdam propemodùm formas imitantur, Vesparum castra potius sunt, & Mausolea, orbiculari ambitu, tabulatis super altera alteris aggestis. Huiusmodi fabrica mirificè constructa, cùm Belluni essem, ad me allata est ex cuiusdam syluæ solitudine. Septem sunt concamerationum orbes, alter super alterum, duorum *Vesparum habitationes mirificè constructæ.*

digitorum interuallo impositi, pilarum columellarumque interstitio, distincti, vt vnicuique commodum sit spatium ad eundum & redeundum ad domos suas. Diameter orbium ad quintum vsque duodecim circiter digitorum, à quinto reliqui fastigiatim coarctantur, vti vltimus ad quinos senósve digitos porrigatur. Maior orbis, primum quidem tabulatum, antiquæ arboris ramo appensus erat, crusta supernè ad omnes ventorum & pluuiarum iniurias contemnendas solidata munitáque. Infrà hexagonales cellæ confertissimæ, ita reliqua tabulata eâdem crusta, cellisq; eisdem fabrefacta, suísque columellis singula sustentata. E superioribus verò stationibus bestiolæ omnes abuolauerant, medias concamerationes innumerabilis multitudo compleuerat, folliculo quodam tenuissimo, pro tegumēto vniuscuiusque loculi superinducto, quorum aliquot cùm sustulissem, animaduerti Vespas capitibus imum adactis, domos eas omnes compleuisse. Quæ verò in inferioribus erant tabulatis, tanquam embrya videbantur vermiculorum instar imperfecta: ipsa quoque eo tegumento, tanquam hybernæ cochlæ, sed admodùm tenui præmunita, in benigniorem verni temporis horam asseruabantur: quæ tamen omnes, siquidem grauis hyems fuit, ibidem extinctæ sunt, neque tamen computruit, quicquam, & tot iam annos eâdem forma statuq; spectantur. Expectabam quidem veris temperiem, vt quid acturæ essent exploratum haberem, sed nihil vlterius processit. Fabrica apud me rém ansit, non sine magna omnium, qui eam conspiciunt, admiratione, tantum artis & ingenij, tantúmque in construendo ædificio tā operoso, perseuerantiæ bestiolis his inesse obstupescentium. Sed quoniam in aculeata hæc incidimus, libet obiter Plinij locum perpendere, vbi lib. XI. cap. 8. supra vigesimum, *Aculeus*, inquit, *in ore vt Asilo*, *siue Tabanum dici placet.* Vereor ne illud, SIVE TABANVM DICI PLACET, adulterinum sit & subdititium, vt pleraque adhuc alia apud authorem eūdem addita: quæ nisi peritorum hominum diligentia vetentur, indiligentiæ illi nomen inurant. Asilus enim diuersus à Tabano est, Græcè, οἶστρος, vel Marone interprete, E

Tabani & Asini differentia.

Georg. lib. 3.

Cui nomen Asilo
Romanum est, œstrum Graij dixère vocantes.

Tabanus vero musca est lenta; cineritia, quæ Græcè μυίωψ dicitur. Rarus prætereà est Asilus, Tabanus numerosissimus. Asilum, inquit Aristoteles, latiusculis quibusdam bestiolis, quæ in fluuiis supernatant, enasci: quamobrem magna Asilorum copia circa aquas, vbi id genus bestiolarum, quæ Tabanos verò ex ligno. Item Sostratus de animalibus quarto, œstrum è fluuiali materia nasci tradit, μυίωπα verò ex lignis. Idem Aristoteles alibi sanguinea dicit animalia Tabanos & Asilos, & passim demùm de singulis separatim meminit.

PERTVRBATOR.

Hinc prouerbiū οἶστρῳ παραλῆξεις. Oestro percitus: hoc addito Iuno fertur vaccam Io in furorem egisse.

lib 3. Georg. Asili descriptio ex Virgilio.

PERVVLGATVM verò illud est, vt per hieroglyphicum Asili significetur is, qui aliorum otia perturbat, quietísque rebus tumultum aut molestiam affert: est enim is, vt Maro cecinit,

Asper, acerba sonans, quo tota exterrita syluis
Diffugiunt armenta, furit mugitibus æther
Concussus, syluæq; & sicci ripa Tanagri,
Hoc quodam monstro horribiles exercuit iras
Inachiæ Iuno pestem meditata iuuencæ.

Maronianus autem versus de Asilo Romana voce dicto nimirum, ostendit verba illa apud Tranquillum ab Othone Galbæ manibus deturbato, idētidem obmurmurata in damno esse, si, vt vulgata habent exemplaria, legamus, τί γάρ μοι καὶ μακροῖς ἀσίλοις quare castior omninò lectio substituenda. Nam F
illud quoque quod magna eruditione viri commenti sunt de longis tibiis, adhuc non liquet.

DE MVSCA.

De muscæ pertinacia, extant versus Homeri Iliad. 17.

INSTAT demùm, nobísque negotium facessit importunissima bestiola, quæ licèt ab omnibus solita sit abigi, pertinacia tamen sua peruicit, vt de se multi multa scribere cogerentur: nos ea tantùm quæ ad hieroglyphica faciunt, memorabimus.

IMPORTVNITAS AC IMPVDENTIA.

Æneæ Philosophi dicterium.

IMPORTVNITATEM sanè atque impudentiam Ægyptij sacerdotes notare si vellent, Muscam haud indecenter faciebant: eam enim vt sæpiùs & assiduè expellas, & à te summouere contendas, tanta tamen impudentia prædita est, vt identidem redire, infestare te minimè vereatur, nullam tuorum commodorum rationem habeat, siue loquare, siue dormias, siue bibas, siue cibum capias, siue legas, scribas, parata semper adstat, vt in faciem insiliat tuam, infesta, importuna, incommoda, nulli rei nisi fastidio de se concitando idonea. Hinc apud Ciceronem secundo de Oratore, ridiculè dictum de molestissimo iuuene, *Abige Muscam puer.* Hinc Platonicus vir Æneas summæ Philosophus integritatis, dum Euxitheum introducit Theophrasti commenta deludentem, qui dictitabat animas relicto humano corpore id genus bruta sectari, eisque inhærere, quorum opera visæ fuerint imitari, vt Hyperbolum quendam impudentiæ notaret, inquit: *Musca item Hyperbolum trahet:* quippe par fuit vtriusque impudentia.

PER

A

PERTINACIA.

EA tamen improbitas pertinacissima, qua nunquam rebus quietem esse sinit, tanti fuit, vt inter prælia deorum grauissimásque res Poëtarum principem Homerum illexerit ad eius pertinaciæ perseuerantiam memoriæ demandandam, hieroglyphicúmque proponendum, quo ferox hostis insultat hosti, neque moram neque requiem dat vllam, donec vulnus inflixerit, & audaciæ confidentissimæ munus executus fuerit. Ita enim apud eum legitur:

Iliad li. 14.

Καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσιν ἐνῆκεν,
Ἥτε ϗ ἐργομένη μάλαπερ χροὸς ἀνδρομένοιο
Ἰσχανάα δακέειν.

Id est, Atque illi muscæ vim intra præcordia misit, Quæ quamuis de pelle viri sit sæpe repulsa, Assultat morsura tamen.

Vnde etiam Hebræis Beelzebub dæmonis nomen, quem aliorum longè principem prædicant, cuius Musca est hieroglyphicum, quod D. Hieronymus agnoscit: nunquam enim cessat ille humanum genus modis omnibus infestare, & modò hos, modò illos ad perniciem laqueos tendere, ac omnes, quibus nos perdat, vias intentare. Oseruauerat, etiam Eucherius, Muscam in Diuinis literis modò pro cacodæmone, modò pro impuro atque malefico homine, modò pro idololatriæ spurcitia poni, eo Salomonis citato loco: *Muscæ morituræ exterminant olei suauitatem*: hoc est, adeò malignum est Muscarum genus, ac perinde Beelzebub, vt vel si moriendum sit, dum aliqua noceat, quippe vel bonos alicuius mores corrupat, vel virtutem aliquam infringat, se quoque simul perdi pro nihilo habeat.

Musca Beelzebud hieroglyphicũ.

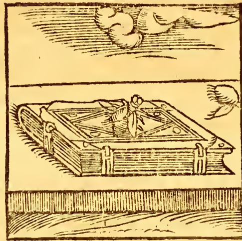
RES GESTA COMINVS.

MVSCA etiam aliquando in Laconum clypeis insigne fuit, quam cùm quidam non omninò vera maiorem in parma figurasset, obiicienti quòd latitandi causa id fecisset: *Imò*, respondit, *signum est, me tam proximè ad hostes accedere, vt Musca ab eis internosci possit.*

Plutar. in apophet. laconicis.

B

INDOCILITAS.

QVINETIAM indocilitatis hieroglyphicum est musca: nullum siquidem omnium animãtium minus docile existimatur, neque minoris intellectus. In qua sententia est Plutarchus Symposiacôn octaua decade, duo tantùm domestica animalia esse dicens, quæ nunquàm humano conuictu mansuescant, neque tactum admittant, neque consuetudinem, neque vllius rei aut disciplinæ communionem: quippe Hirundinem & Muscam, quam semper & indocilem, & feram permanere, vti omnibus patet, asseuerat. Videre etiam est in hominibus, eos egregiè temerarios & impudentes esse, omniaque audere, qui nulla elegantiori doctrina præditi sunt: contrà alios quo peritiores fuerint, eò modestiores verecundioresq; esse. Hinc apud Horatium hominem notari videas, qui cùm Athenis per annos aliquot libris insenuisset, Romam reuersus statua taciturnior ingrederetur: quippe id contra vulgus sentiens: nam sensus ille ex imperiti vulgi opinione desumptus, cùm nimirum intelligat Horatius, probum doctumque virum, esse male eruditum, quàm videri popularémque auram illam protinus aspernari. Denique verum illud est quod Plinius Nepos ait Epistolis, recta ingenia debilitari verecũdia, peruersa cõfirmari audacia: atque ita quò quis imperitior, eò impudentior atque iactantior euadit, quod Græco etiam axiomate confirmatur, ἀμαθία μὲν θάρσος λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει: *Imperitia quidem audaciam, eruditum verò rerum examen timiditatem affert.* Meritò itaque viro forti odiosa Musca, & sapienti temeritas. Ideóque Hercules eas suo de sacello abegisse dicitur, Myodem quem vocabant earum deum imprecatus. In Olympiæ sacro fortium carmine, Tauro, deo eidem, vt aiunt, immolato, nubes earum toto eo agro abire cogebatur. Hunc superiùs Beelzebuben diximus ex Hieronymo.

Animalia duo indocilia.

C

Myodes Deus muscarum.

CYNICI.

IN sacris nostrorum literis habetur Cynomyiæ mentio non contemnenda: quippe inter Ægypti flagella enumerata. Muscam eam caninam plerique dicunt, adiecta scilicet ad importunitatem canis etiam impudentia. Cynicorum sectam animali huic persimilem dicit Adamantius, qui ad reliquas improbitatis suæ deceptiones, voluptatem etiam & libidinem inter bona summa commemorabant. Nam quòd molesti essent contra ciuiles omnes mores, omnia deridendo, multorum est testimonio manifestum: quòd verò & impudentes, vel vnius Diogenis improbum facinus indicat, qui vel medio in foro spectante populo, hominem, vt ipse iactabat, plantare non erubescebat. Ita plerique hodie, dum leuia quædam publicè reprehendunt, grauissima quæque ipsi sibi permittunt. Apud Eucherium locus animaduertendus est de Cyconyia, quæ non Musca canina, vt quidam putant, Psalmo sit accipienda, sed Musca potiùs omnimoda: quòd si admittatur, non per y Græcam literam scribi debet prima syllaba, sed per œ diphthongum: atque ita dicendum esset pro Cœnomyia, Muscarum genus omne.

Cynici Muscis similes.

D

DE EPHEMERO.

P V D Cimmerium Bosphorum Hypani fluuio, veluti folliculos acinis maiores ferente, gignitur Ephemerus, animal quadrupes volatile, quod nos Diarum appellare possumus.

VNIVS DIEI VITA.

Muscæ & Papilionis vita breuissima. Hæc à Columella lib. 10. de Apibus.

PER hieroglyphicum eius infantem aliquem, qui non vltra vnius diei spatium vitam produxerit, nonnulli significandum censent. Id enim animalis genus vt eruperit è folliculo, in pomeridianum vsque diei tempus viuit, & volat, mox descendente sole macrescit & languet: deinde occidente moritur, vita non vltra diem vnum prorogata. Eiusdem imbecillitatis est papilio, in grandissimæ Muscæ speciem, colore albido, qui ex folliculo bombycis intra suam araneam conditi transformatique erumpit, candidóque exceptus velo, oua, haud ita multò pòst Papauerum seminibus paulò maiora, edit plura numero: mox intra paucissimarum horarum spatium ab ouis editis emoritur: ex quo formari posset hieroglyphicum, quod indicaret, re bene gesta vitam exhalatam, vt Epaminondam Thebanum, & Leonidam Spartanum fecisse legimus. Ac ne quis commentitium ac fabulosum censeat, quod super Ephemero authores tradunt, vt Bombycem prętereamus, quem tota iam Italia domi vnusquisque contueri potest, in Britanniis fluuius est vel, vt nonnulli tradunt, Euripus potiùs, qui totam fermè insulam diuidit, vtrinque in ripæ marginibus arbores sunt, quæ folliculos ad oui anserini magnitudinem ferunt: hi certo anni tempore in subiectam aquam decidentes, simulac molliti fuerint, aperiuntur, déque singulis singulæ exclusæ aues abuolant, Pipionibus paulò minores, candore insigni, alísque adeò plumatis, vt altè statim auferantur, neque quò migrent vlli adhuc compertum aiunt. E

DE CICADA.

Theopõpius apud Athe. lib. 11. τέτλιξ κιλλαδεῖ, cicada stridet

T verò bestiolis his finem imponamus, admonet Cicada, quæ continuati soni raucitate molesta, nos omninò videtur edocere, vt eius exemplo tædio esse caueamus, tam multa congerentes. Eius igitur hieroglyphica prosecuti, aues iam & volatilia reliqua valere iubebimus.

INITIATVS SACRIS.

AEGYPTII sacerdotes hominem sacris initiatum, & mysticæ disciplinæ peritiam assecutum, per Cicadam significabant, in eam scilicet admirationem adducti quòd animal tam exiguum nullo oris commodo, non faucibus, non lingua præditum, tam argutè caneret tamen, támque altùm insonaret. Esse huius instar doctrinam mysticam, & suas præsertim literas, quæ nullo syllabarum complexu, nulla partium orationis textura constructæ, sed sola animalis cuiuspiam, vel alterius rei repræsentatione, absolutæ significationis orationem facere videantur, quæ sese longè diuerso ab aliis literis modo legendam exhibeat. Putabant verò Ægyptij Cicadam, vt apud Horum legere est, per aculeum, emodulari, quòd motu suo stridorem cieret, veluti plectrum quo citharæ pulsantur: ore quippe caret Cicada, eadémque cæca est, prolixum tamen quiddam, compactum indiuisúmque gerit, simile ei quod linguæ speciem refert in iis, quibus aculeus in ore est, eóque ipso rorem haurit, quod vnum illi & peculiare est alimentum. Vnde apud Maronem: F

Sacræ literæ vt Cicada.

Dum cytiso pascentur Apes, dum rore Cicadæ.

Cæterùm de sono diuersa est aliorum sententia: quippe qui attritus fit interioris spiritus. Quinetiam experimento compertum est, Cicadam non canere per oris aculeum, sed colliso, attrito agitatóque frequenter cauo vtero, quod pueri digitorum stimulatione non semel explorauimus.

DICACITATIS CASTIGATIO.

Item & illud, τέττιγα πτεροῦ συνείληφας Cicadam alare corripuisti, Lucianus in pseudologista.

CVM verò sonus ipsius animalis argutus quidam stridor potiùs fit, quàm cantus vllus, & strepitu aures offendat natum inde prouerbium, *Cicadæ vterum ne scabito:* quotiens reprimenda est cuiuspiam dicacitas aut petulantia, vt si pergat dicere quod vult, scurrilíque aut maledico morsu impatientiórem aliquem tetigerit, ipse posteà repercussus, quæ nollet audiens erubescat. Et quod in hãc sententiam ait Hesiodus:

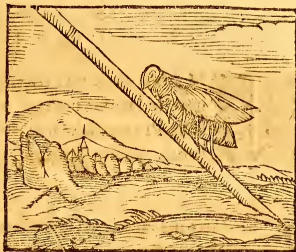
Εἰ δὲ κακόν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις.

Et huiusmòdi apud Sophoclem, Euripidem & Plutarchum plura. Proclus Diadochus putat Cicadæ cantum ex alarum, qualescumque sunt, attritu prouenire: ait enim, ὁ τέττιξ ᾄδει ὑπὸ ταῖς πτέρυξι, τρίβων ἑαυτὸν, καὶ ἦχον ἐκπέμπων: *Cicada canit alarum freta ministerio, semetipsam applodens, & strepitum ita ciens.* Quod & Hesiodus agnoscit, πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων.

VANA GARRVLITAS.

CVR autẽ nonnulli vanam & inanem garrulitatem per Cicadam significari dixerint, ex Aristotele, quem non intellexerunt, desumptum crediderim, qui Platonis ideas à materia disseparatas,

prioribus

A prioribus analyticis τερετίσματα esse dixerit: quippe, vt nonnulli aiunt interpretes, nihil nisi inanem cantilenæ cuiusdam garrulitatem præ se ferentes. Quem Cicadarum cantum vt importunum & impudentem, ita Demetrius Philosophus notat, cùm à Domitiano pulsus Italia cum Apollonio quereretur: *Cicadis*, inquit, *impunè licet obstrepere, nobis ne quidem mutire fas est.* Apud Aristophanem νεφέλαις quæ iustus sermo commendauerat; iniustus ait Cicadarum plena esse. Sedenim quantum ad Aristotelis τερετίσματα pertinet, piè magis fecerimus, si dixerimus discipulum longè honestiùs, quàm alij putent, de præceptore suo loqui, sanctiúsque sentire super ideis, quàm interpretes, nostri præsertim temporis opinentur: quippe cùm Aristoteles de iis tractaret quæ facerent ad demonstrationem per ea, quæ ipse constituit artis elementa, non obiiciendas huc, ait, ideas Platonis: quia τερετίσματα sunt, hoc est, mysticum quiddam sapiunt, atque ideo nihil ad demonstrationem qua de nos hîc agimus, conferunt: ingenij illud, atque animi supra sensum elati negotium est, hoc quod præ manibus est nobis, vni applicitum est sensui. Vocabulum enim τερετίσματα, inter alia significata Mysterium etiam significat, & superiùs Cicadam mystici hominis hieroglyphicum Ægyptiis esse commonstrauimus. Sanè verò Propertius in garrulitatis significatũ Acanthidem lenam vocat, sermonis tædio & loquacitate, auriúmque offensione: nam acanthias Cicadæ epitheton est: quin & Cicadæ species Hesychio. Aiunt porrò, ex eo animalium genere fœminas semper taciturnas esse: quod nonnulli ad frigiditatem referunt, qua sint egregiè præditæ.

B

τερετίσματα. quid.

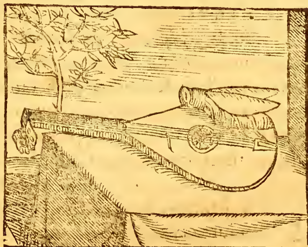
Hinc illud τέττιγος εὐφωνότερος. Cicada vocalior.

NOBILITAS GENERIS.

ILLVD minimè prætereundum, Cicadam apud Athenienses generis nobilitatem significasse: quod apud Thucydidem in liminari pagina comperies, qui τεττιγοφόρους, hoc est, Cicadigeros eos appellat, quòd apud Athenienses institutum erat, Cicadas ex auro capitis ornamento gestare, quæ indigenas & ingenuos, ab aduenis & seruis distinguerent. Causam nonnulli comminiscuntur, quòd Cicadæ maximè omnium animalium indigenæ videantur: in ea siquidem regione qua genitæ, viuũt moriuntúrque, cùm reliqua ferè omnia animalia aliquo migrent, neque sedem vllam firmam habere perseuerent. In vnaquaque verò ciuitate & municipio eos nobiliores dicimus, quorum maiores pluribus antè annis in patria sua claruerint, obiectatúmque ideò Ciceroni totiens in opprobrium, quòd vir nouus esset: quia plurimùm odiosa solet esse nouorum hominum ambitio, cùm Rempub. in quam recens adsciti fuerint, administrare contendunt.

Cicadæ omniũ animalium indigenæ.

MVSICA.

QVAMVIS autem alij aliter Cicadarum cantum acceperint, plures illi fuêre qui Musicem hinc intelligi censuerint: ideóque Cicada in citharœdi statua citharæ insidens, hieroglyphicum dedicabatur, quem morem Strabo latiùs interpretatur: quanquam nusquàm desunt Græcorum fabulæ, Eunomicitharœdi statuam celebrantium cum cithara, cui Cicada

C insideret, propterea quòd is cũ Aristone Rhegino, Pythiis, musico certamine destitutus est, chorda vna fracta: verùm aiunt Cicadam adfuisse superuolantẽ, quæ suppleuerit vocis illius vicem. Et apud Theocritum pastor, qui Thyrsin commendare vult à carminis suauitate, melius eum canere quàm Cicadas, rustica & pastorali simplicitate, dixit. Déque hac Plotinus mihi videtur intellexisse potissimùm, cùm homines musicis modulis affectos ac delinitos, in animalia musica renasci differit. Quin & fabella recitatur à Platone, fuisse olim quosdam musicos homines cui cantu adeò allicerentur, vt præ modulatione cibúmque potúmque negligerent, eóq; demum macilentiæ redactos, vt in Cicadas abierint, qui famem adhuc nullo alio cibo quàm cantu leuēt. Videre verò est homines eos qui sermocinationibus & loquacitati prolixius æquo dediti sunt, corpore esse maiori ex parte graciliori: corpora enim extenuari sermone nimio, Philosophi profitentur, quorum è numero Lucretius noster ita Philosophatur:

In Daphnide sic τέττιγος ἐπεὶ τύγε φέρτερος ἄδεις. Canis melius quacunque Cicada.

Ne te fallat item quid corporis auferat, & quid
Detrahat ex hominum neruis, ac viribus ipsis
Perpetuus sermo, nigrai noctis ad vmbram
Auroræ productus ab exoriente nitore,
Præsertim si cum summo est clamore profusus.

Sed satis iam obstrepere cum Cicada visi sumus: quare sit iam nugandi modus.

D

DE ARANEO.

Mportvnvm forte videatur insectis his, atque iisdem volatilibus Araneum aggregare: sed traxit me bestiolæ leuitas propemodùm volatilis, vt inter hæc locum ei cõstituerem. Præterea, veluti nullus est illi angulus imperuius, haudquaquam vlla erit inuidia, si huius quoque commentarij angulum occuparit.

INANE OPVS.

Huc spectat illud Afranij apud Festum, Tamne arcula tua est plena aranearum.

Ex carmine quidem Catulliano, per Araneum inane opus, nulliúsque pretij aut momenti rem significari didicimus, vbi de se ipse iocatus ait:

--Nam tui Catulli
Plenus sacculus est Aranearum.

Quod sibi desumpsit Lucianus in Pseudologista, *δ' ρωτ@ κ ἀραχνίων μεςὰ, carie & araneis oppleta.* Verùm & ex historiæ sacræ scriptoribus, significatum idem Præsulibus nostris non improbatum accipimus. Eo siquidem tempore atque hora, qua Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, & Macarius, & Pyrrhus & socij qui vnam in Domino nostro IESV Christo naturam & voluntatem asserebant, centum & quinquaginta Præsulum sententia damnati sunt, plurimæ Araneorum telæ, maxima omnium admiratione, in medium populum cecidêre: ex quo significatum est, eas hæreticorum sordes Aranearum instar inanes fuisse, eóque conuentu solenníque iudicio disiectas esse. Nonagesimo sanè Psalmo de infirmitate hiusmodi legas: *Anni nostri quasi Aranea reputantur:* nam ea magna cura & ingenti labore contexitur, ob tenuitatem verò minimo quolibet occursu dissipatur. Alio Psalmo: *Tabescere fecisti velut araneam animam meam*, super eadem imbecillitate humana dictum volunt. Et earum telæ, vt Eucherius, concupiscentiæ nostræ opera sunt, quæ nulla densantur soliditate, venti cuiuslibet humani iniuriæ exposita. Apud alios ita interpretatum inuenias: *Exile admodùm animal est Aranea, & anima flagellis & amaritudine cogscientiæ perculsa maceratáque, attenuari videtur:* contrà, cùm genio dat operam, *Pinguescere* dicitur, *& opiparè saginari.* Sunt qui ex Hebraico non Araneam, sed Tineam hîc ponant.

Mystica Aranearũ explicatio.

Psalmo 90.

Psalmo 38.

E

PLVVIA.

Prouolant si dies mitis sit futurus, prædiuinãt enim ventos imbresque, Plin. lib. 11. cap. 10.

Alioqvi tela huiusmodi futuræ indicium est pluuiæ: quòd animal id sereno texere quodammodò vereatur, non ignarum serenitatibus tenuem magis ac perflatibus obnoxium esse aërem, quibus ambobus opera sua dissipari contingit: nubilum verò, vtpote crassiorem glutinosiorémque, eius operis tenuitati commodiorem experitur.

LEGVM INÆQVALITAS.

Hoc ab Anacharside, vel a Solone Valer. li. 7. cap. 2. Diogenes Laër. libro cap. 3. Plut. in Apopht.

Vvlgvs verò non ineptè per Aranearum telas & retia, apto admodùm hieroglyphico legum notat inæqualitatem: propterea quòd veluti Muscæ & volatilia alia pusilla si in eas inciderint, capiũtur & pereunt, fortiora verò animalia perrupto texto facilè quoquò libuerit elabuntur: ita leges imbecillam & tenuem plebeculam cohibent atque castigant, potentioribus verò nihil aduersantur, qui eas ex arbitrio tollunt, scindunt, abrogant, & refigunt. At non ita Antiochus tertius, qui ciuitatibus sibi subditis scripserat, vt si quid vnquam per literas mandasset quod legibus aduersaretur, ne curarent, tanquam illud esset se nesciente scriptum.

F

DIALECTICA.

Opinio Aristonis de Dialectica.

Per Araneas Ariston Chius Dialecticorum sermones intelligebat, quæ quidem artificiosè admodùm elaboratæ essent, nulli verò inseruirent vsui. Eandem idem disciplinam cœno in viis iacenti assimilabat, nulli quippe vtilitati esse, ingredientibus autem & impedimento & molestiæ. Idem eos qui disciplinæ huic operam curiosiùs darent, iis qui Cancros largè vescerentur similes esse dictitabat: exigui enim cibi causa circa magnum testarum cumulum occupari. Dialecticam verò omnem Zeno Philosophus iustis quidem mensuris comparabat, quibus tamen eius artis periti non triticum aut vtile quidpiam metirentur, sed paleas, aut quisquulias alias id genus.

DE TIPPVLA.

Ervm ecce tibi Tippulam, mihi nihil tale cogitanti neque sentienti, ex improuiso huc irrupisse, quare quid ea quoque sibi velit, videamus: etiamsi nihil ab Ægyptiis quod meminerim, super ea traditum habeatur.

LEVITAS.

Æn. li. 10.

Svnt qui summam leuitatem, vtputà quam Maro de Camilla canit, per Tippulam aptè significari posse dicant. Bestiolæ quippe genus id sex pedibus præditum, sed tantæ leuitatis, vt super aquam currens non desideat. Hinc Plautus: *Neque Tippula leuius est pondus, quàm fides lenonia.*

PIERIVS

A

PIERIVS VALERIANVS AD NOBILISS. MAXIMEQVE REVERENDVM IOANNEM GRIMANVM PATRIARCHAM AQVILEGIENSEM, DE IIS quæ per Delphinum & Polypum significantur,

*

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B LIBER VIGESIMVSSEPTIMVS.

VSTRICIS *diebus, qui proximè præterierunt, cùm, pientißime Præsul, purificationis ergò puluinaria septem te secuti inuisissemus, essentque vnà tecum eruditißimi viri Angelus Colotius, Baptista Casalius, Pimpinelus, Antonius Marosticanus, & Petrus Alexander, quibus candidius nil terra tulit, quorum commendatione tuam ego amicitiam recèns indeptus eram, multáque inter equitandum de ambitiosißimo monimentorum studio, quod veteribus illis adeò placuisset, vltrò citróque dicerentur: suggerebant enim argumentum tot disiectorum passim ædificiorum moles tam immanes, quæ tota gestatione nostra occurrebant, magnámque dicendi materiam sumministrabat arcana illa pingendi cælandíque ratio, quæ apud eos fuisset, qui mutã quandam orationem per rerum imagines mente concipiendam, non vllo vocis sono, literarúmve complexu enunciandam excogitassent, authoribus dubio procul Aegypti sacerdotibus, quos vniuersæ mox nationes, vbi vlla rerum disciplina vigeat, tacito consensu cunctis in operibus imitari studuissent. Sub hoc sermone Quirinalem prætervecti, ad altæ semitæ latus deflexeramus, in hortos tuos, vbi antiquißimi operis templum olim fuit, in quo ruinis obruto signa etiamnũ pleraque vetustißima sub ruderibus subterranei eius templi reperta à vobis fuerant, ad quæ spectanda magna ingenuorum multitudo confluebat. Inter ea autem opera, præcipuum erat Veneris simulachrum quæ Cupidinem manu regebat, ipse verò Delphinum cauda apprehensum surrigebat, ille Polypum iuxta Cupidinis pedes hærentem solo mordicùs apprenderat. Hic tu, qui veterum operibus adeò delectaris, quærebas, quid id sibi vellet argumentum. Neque aberant ex loci curatoribus qui visitantium opiniones exceperant innumeras, plurimum verò qui rem temerè factam arbitrabantur, animaliáque illa ad ornatum tantùm apposita putarent: vel si quod in ea re consilum fuisset,* C *certè non vllum aliud, nisi vt statuæ penè nudæ aliquo firmarentur fulcimento, facilè lapsuræ nisi adminiculis huiusmodi veluti adglutinatæ præsepitæq; sustentarentur, neque alterius cuiuspiam rei significationem præ se ferre, nisi fortè quis diceret, venerem mari ortam, materníque pecoribus Cupidinem adblandiri. Túque mi Domine, ad me conuersus, quid super hoc mihi videretur postulasti. Ego autem argumentum id omne ad Aegyptiorum traxi disciplinam, túque, Vir amplißime, libenter auscultare me visus es, meámque dictionem amici reliqui non improbarunt. Proinde rogasti me, vt quæ super Delphino & Polypo huiusmodi disseruissem, ea scriptis explicata tibi darem, velle te per otium rem diligentiùs examinare. Feci quod petieras, idque libenter admodùm, quòd magnoperè gaudebam datam mihi occasionem, qua possem tibi tam studioso, tam pio, tam planè probo Principi in ea re morem gerere, in qua per dies aliquot industriam ego meam, quantulacunque esse poterat, exercuissem. Misi igitur ad te pisces eos duos quos poposceras, atque ea simul omnia, quæ illis capiundis in verriculo deprensa sunt. Nam multa Delphinus dum mare cauda verrit in sagenam immisit: & Polypus cirris, & quibus exasperatur cotyledonibus fretus, plurima secum attraxit, nullo discriminè congesta. Ea vtiliáne essent, an inutilia, nolui meum esse iudicium, sed ipsum rete prout eductum erat, cum tota præda protinus afferendum ad te curaui. Tuum erit, quæ vsui fore videbuntur, verriculo in siccum attracto, seligere: quæ minus ad rem facient, eÿcere. Sed anteà quàm ad complexum figurarum, quas explicaturi sumus, aggrediamur, necessarium esse visum alterutrius simplicia significata percurrere: vt habita singulorum cognitione, faciliùs coagmentationem ipsam conficere possimus.*

DE

D

DE DELPHINO.

INCOLVMITAS.

Est enim præcipuè φιλάνθρωπος, quin etiam, aiunt, παιδεραστής.

NCIPIENTES igitur à Delphino, id in primis referre libet, quod totiens in humani generis beneficium cessit: quippe plerisque mortalium extremo vitæ periculo laborantibus ab animali hoc sponte auxiliũ allatum. Neque enim temerè frænatus Delphinus pictus, incolumitatis indicium fuit, quod dubio procul ob multos ab vndis eius opera seruatos factum opinamur. In Neptuni siquidem templo, quòd apud Isthmon erat, visebatur Palæmon puer super Delphine & auro & ebore confectus, quem Herodes Atheniensis dicauerat. Nam & Palæmoni nautæ pro incolumi nauigatione vota faciunt. Idem enim & Melicerta & Portunus est, cui, vt apud Virgilium habetur, *seruati votum soluunt in litore nautæ*, vt Glauco, & Panopeæ.

Georg. lib. 1.

TARAS.

QVOD verò signum in argenteo numo Delphino vehitur, TARAS is est, vt etiam indicat inscriptio, de quo Aristoteles meminit Tarentinorum politia, apud quos numisma Numum dicit appellari, in quo Taras Herculis Delphino vectus. Quanquam apud Asiaticos quoque puerum Delphino insidentem fuisse innumis, tradit Strabo. Sed Phalantũ Lacedæmonẽ memorat Pausanias, qui Tarentum coloniam duxit, priusquàm Italiam attingeret naufragium in Crisæo mari fecisse, cui Delphinus opem tulerit, sublatúmque dorso in littus incolumen exposuerit. Stesichorus historiam huic similem Crithei testimonio recenset, Telemachum Vlyssis filium cùm adhuc puer in alto marislittore lusitaret, in subiectas aquas corruisse, mox Delphinorum beneficio receptum, qui puerum surrexerint, & exposuerint: idcirco patrem Delphinorum insigne postmodùm studiosiùs adamasse, eámque sculpturam & in ense, & scutis habuisse, & in annulo vsum pro sigilo. Quare apud Lycophronem eum δελφινόσημον appellari comperias, quod ea etiam de causa fortè dictum existimes, quòd Philostratus eum subsimum fuisse dicit. Delphini verò & simo admodùm rostro sunt, vnde animal Repandirostrum, Pacuuio. Et Simonis nomine gaudent appellari, quasi vocem intelligant. Vt verò interim omittamus Arionem Delphini opera & vectatione, de latronum nautarum manibus liberatum: cuius rei testimonium diutissimè in Tænaro habitum donarium, ex ære Delphinus cum insidente Arione, quod argumentum in numis etiam cusum vidi, eum quippe nudum Delphino vectum, dexterâ victoriam prætendere, læuâ lyram sustinere. Prætereamúsque Hesiodi Poëtæ per errorem in templo Nemeæi Iouis ab incolis trucidati cadauer, quod in mare fuerat à percussoribus abiectum, à Delphino inter Locridem & Eubœam expositum: & Melicertæ corpus, quod in Isthmo Delphinus exposuerat inuentum à Sysipho. Virginem quandam Lesbiam vetusti authores tradidêre cum amatore suo demersos in aquam, Delphinorum auxilio incolumes euasisse. Veteres denique Delphinum tanta veneratione prosequebantur, vt eum neque venarentur, neque vllo pacto lædere fas iudicarent: quæ quidem religio in ætatem, vsque nostram propagata est, cùm multos reperias, qui Delphinum vel interficere, vel vesci ea de causa scelus putent: quòd quædam illi sint cum humano genere commercia, promptuariumque sit nauigantibus auxilium.

Delphinus δελφινόσημος dictus.

E

BACCHVS.

F

QVÒD verò Delphinum Baccho adpingunt, non solùm ad fabulam spectat, sed etiam ad historiam: quòd vinum marina aqua mixtum faciliùs conseruatur, vt Columella scribit se ab agricola patruo didicisse. Et Dionysius hac de causa ad mare fugisse fingitur, quod apud Athenæum habemus. Cur verò aqua maris adeò vino conferat, rationem & Plinius & Dioscorides & alij tradidêre.

APOLLO DELPHICVS.

ATqui, non Neptuno & Baccho solùm, verùm etiam Apollini Delphines dedicantur, multásque eius aras apud Græcos Delphinis insculptas fuisse, Plutarchus attestatur. Ad hæc nonnulli addunt, Apollinem Delphini specie adnasse ad Delphos, apud quos præcipuè colitur, quamquam & Delphi anteà fuerant Neptuno sacri, vti Calauria Trœzeniorum insula Apollini, quæ loca mox dij ipsi inuicem permutarint, vt apud Pausaniam est. De Calauria tamen nescio quid diuersum tradit Stephanus, cuius opus *De gentibus*, Hermolaus Byzantius in compendium redegit. Quantum verò pertinet ad Apollinem in Delphinum transmutatum, Creticum commentũ aiunt: illi enim Apollinem totius salutis authorem celebrabant, neque quemquam vllum euadere infortunium arbitrabantur, nisi Apollinis ope sospitaretur: ad quod fortè tacitè respexit Horatius, Sermonibus, vbi se garruli cuiusdam importunitatem, qui hominem necabat, euasisse gauisus ait, *Sic me seruauit Apollo:* quamuis de foro loquatur, quò nugator ille in ius tractus fuerat: ibi enim erat Apollinis templum.

Quia Neptunus Delphinum inter sydera retulit. Higinis in fabulis & Aratus in Astronomicis. An quia Delphũ suscepit ex Melantho.

Cretes

A Cretes denique ab vnoquoque malo liberationem Apollini ferebant acceptam. Nam & quòd fabulæ fabulantur homines in Delphinos transmutatos, ea de causa confictum aiunt, quòd Delphinis ducibus nautæ seruati fuerint.

PERICVLORVM FVGA.

APVD nostros etiam vulgò Delphini sunt tuti receptus indicia: quippe qui quotiens futuram tempestatem præsentiunt, in portus accurrere, déque vndis exilire cernuntur, quasi velint reliquos inuitare, vt in stationes properè se recipiant, neque nauigia alto credant. D. etiam Thomas Delphinum ait futuræ tempestatis prognosticum esse minimè contemnendum, vbi visus fuerit in maris superficie frequentiùs se vibrare, aut plures quodammodo lasciuire inter se colludentes. Causam philosophi deprehendêre, quòd hyemali procella ingruente, consurgunt exhalationes ab imo mari, quæ hyemis fomenta suggerunt, calórque tunc in Delphinis excitatur: caloris verò cùm propria sit agitatio, euenit vt idem animal sæpius emergat, seque frequentiùs ostentet. Vnde illud apud Plinium, *Delphinos tranquillo mari lasciuientes, flatum ex qua veniunt parte præsagire.*

Prognosticum tempestatis Delphinus.

IMPERIVM MARIS.

ITA verò Delphinus maris regem significat, vt pro aqua maríque ipso passim in numis excudatur. Præcipuè autem Sunij Neptunus sub Delphinis imagine colebatur. Neptuno verò aquarum domino nullo non in signo eius adsculpebatur. Pulcherrimus extat numus, cuius inscriptio est, NERO CLAVDIVS CÆSAR AVG. GER. P. M. TRI. P. IMP. PP. vbi Neptunum ipsum videas in portu sedentem, id enim quietis indicium: dexterâ temonem terræ adprimentem, quod signum
B nauigationis est in portum fossilem: læuâ verò Delphinum amplectentem, quod maris blanditias & tranquillitatem ostendit, iramque & commotionem fluctuum omnem ibi demolitam. Ibidem celeberrima illius ædificij forma est, cum inscriptione, POR. OST. In qua quidem portus illius effigie naues diuersi generis minutissima figura elaboratas, non sine magna artificis commendatione conspicias. Atque vt hinc hieroglyphicum, quo de agitur, interpretari aggrediamur, epigramma Græcum extat, cur Cupidinis signum vna manu Delphinum, altera flores contineat, in hunc modum interpretatione facta:

An quia velocissimum omniũ animaliũ, ocior volucre ac telo. Pli. lib. 9. cap. 8.

Neronis Agrippæ & Q. Nasidij numi.

Οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος,
Τῇ γὰρ μὲν γαῖαν, τῇδε θάλασσαν ἔχει.

Non temerè quippe illum vna manu Delphinum, alteras flores continere: vtpote qui sit hinc terræ dominus, inde maris. Est & in numo M. Agrippæ L. F. COS. III Neptuno reduci signum S. C. cusum, in quo Neptunus læuâ tridenti altè innititur, dexterâ verò Delphinum exporrigit. In Q. Nasidij numo nauis est cum stella & velo pleno, ab altera parte caput, tridente ab occipitio posito, infrà Delphinus est: inscriptio, NEPTVNI: quod tutam Q. Nasidij nauigationem Neptuni beneficio peractam indicat. Tam igitur ex iis quæ dicta sunt, Delphinum ante omnia maritima Neptuno sacrum intelleximus, quàm reliquarum etiã aquarum symbolum, ex celebri Corinthiorum signo, apud quos fons fuit, in quo Neptunus æneus situs erat, sub cuius pedibus Delphinus aquam effundebat. Sedenim cùm hæc multa sint, hæc de Neptuno dicta sufficiant: si modo id addidero, quòd per Neptunum vice versa, vnusquisque etiam piscis accipitur, vt apud Næuium: *Coquus edit Neptunum, Venerem, Cererem:* hoc est, pisces, olera, panem: vbi aduertendum Venerem hortis præfici.
C

VELOCITAS.

EST & illud præcipuum ex Delphino significatum, vt sit velocitatis indicium aut mirificæ agilitatis. Constat enim vnicuique maris accolæ, quanta se velocitate Delphini iaculentur: quæ cùm refertur, incredibilis habetur iis qui non spectarint. Est autem dubio procul velocissimum omnium animalium tum aquatilium tum terrestrium: quippe qui malos etiam nauigiorum maiorum supersiliant, pærinde ac sagitta pernices, vt apud Aristotelem habetur, ἁπάντων δοκεῖ εἶναι ζώων τάχυστον καὶ τῶν ἐνύδρων καὶ τῶν χερσαίων, ὑπεράλλονται πλοίων μεγάλων ἱστούς. De agilitate verò, qua maximè præditus est, prouerbium emanauit, *Delphinum nare doces*, si quis imperitus peritissimum instituere aggrediatur: perinde ac illud, Sus Mineruam: quod, erudissime Præsul, in me forsitan non immeritò retorseris, qui de iis ad te scribere cœptarim, quæ tu longè me pleniùs & meliùs alios docere possis. Nam & illud nosti, Nemeis, Milesiam saltu pernicissimum Delphino assimilatum à Pindaro.

Pli. vbi suprà.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις.

CITA NAVIGATIO.

IN nauigatione autem cùm celeritas in primis expetatur, non incongruè Delphinus est nauigandi signum: siue quòd ipsi naues obuiam factas comitantur, & quodam gratulationis affectu choreas circumducant. Ab ea verò sulcandi maris facilitate qua Tyrrheni plurimùm olim claruêre, qui piraticam exercentes vniuerso ferè orbi terrori erant, Delphinorum cognomentum in Græcorum fabulis adepti sunt, cùm præsertim Pelasgi referente Mirsilo, Crotone occupata Tyrrhenam etiam regionem inuasissent, in qua diutiùs cohabitantes nauticam didicêre. Habiti verò inter piratas

Augusti nummus & Titi. etiam Pelasgi, vnde nationibus reliquis inuidiæ plenum erat eorum nomen, idque apud Maronem semper ad contumeliam ponitur. D

MATVRITAS.

PERVVLGATVM verò illud est, quod maturè agendum significat, si Delphinus anchoræ vel alligetur, vel, vt veteres fecerunt obuoluatur, vno cunctationem, altero celeritatem significante quæ simul iuncta, inuicémque temperata, maturitatem faciunt: & quod Horatius ait, *Et properare & cessare* indicant, id Græci σπεῦδε βραδέως enunciarunt. Sunt qui hieroglyphici huius inuentum Augusto tribuant, quòd & adagium & signum huiusmodi solitus sit identidem repetere. Habetur ea species, qua Delphinus anchoræ se circumuoluit, in Titi Vespasiani numis. Sed fortè non displiceat in huiusmodi significatum trahere, quod in numo quodam æreo apud Maffæos inspexi Romæ, Bouem humana facie personatum, supra quem Delphinus imminet: per hunc enim celeritatem, per Bouem tarditatem intelligimus, quæ illius animalis propria est. Actionem verò ex humana facie colligimus quòd hominum proprium imprimis sit res gerere: quamquam de Boue laruato alibi.

AMOR IN SIMPLICIOREM ÆTATEM.

Plin. ibidē lib.9.cap.8. INVENIO etiam ex Delphini simulachro amorem in simpliciorem ætatem significari, quem puerilis ætatis amasium non vno exploratum est exemplo, qualia ab vtroque Plinio referuntur: vt non immeritò tot in numis Delphinum cernere sit ab alato Cupidine frænatum. Et Veneris statuas plerasque vidimus, quibus adsculptus est Cupido, qui vel Delphino insideat, vel alio quoquo modo regat eum apprehensum.

GRATVS ANIMVS.

NEQVE tamen ea pro fabulis habenda quæ recitat Pausanias, qui grati animi signum in hoc animali se vidisse in Poroselene Ioniæ vrbe testatur: inclamatus enim à puero, properare ad eum solebat, subiectóque dorso ei, si adlibuisset, ad vecturam sese accommodabat: propterea quòd ab eo redemptus piscatorum manus euaserat, curato etiam vulnere quod illi fecerant. Ab Egeside proditum ait Plinius, in Ialyso Rhodiorum vrbe Hermiam puerum Delphino longa consuetudine vectari solitum per fluctus, sed subita mox procella superueniente demersum. Idémque Naupacti etiam accidisse, à Theophrasto est literarum monumentis traditum. Admiratur Plutarchus tantam animalis istius humanitatem, siquidem non educatione, veluti Canes & Equi, non vlla alia necessitate, velut Elephanti Pantheræque & Leones ab hominibus liberati, sed genuino quodam affectu sponte sint humani generis amatores: ideóque Crocodilorum hostes infensissimi, propterea quòd Crocodilus humano semper generi insidiatur, atque ita ipsa naturæ repugnantia inimicitias generat. E

lib.9.cap.8. hæc omnia.

NEQVITIA.

PHYSIOGNOMICI sanè lasciuos & petulantes eos in primis indicant, qui simum, vt Delphini, nasum habeant: proptereáque Socrati nequitia, quam ex ipsa facie præ se ferret, vitio data est, quòd ita se natura affectum inficias non iuit: cæterùm se naturam continentia domuisse, id quod etiam Plato in Symposij fine multis argumentis testatum facere est aggressus.

ADVLATORVM INFIDELITAS.

Adulatorū natura. NON prætereibo hîc, quòd Socion Philosophus ait Delphinum adulatorem esse, qui ciborum reliquiis, quæ à nauigantibus affatim in mare proiiciuntur, allecti comitérque accepti saturatique, natantes quandiu affatim vnda subest ac suppetit officiosè comitatur: in siccum verò littus nunquam excedunt. Sic adulatores, quandiu tranquillitas affulget, permanent, amicos in hoc vitæ cursu dum plana faciliáque & prospera omnia sunt, adeunt, deducunt, colunt: cùm verò scrupea difficiliáque acciderint, statim abscedunt, de quibus Horatius noster: F

At vulgus infidum & meretrix retro
Cum fæce siccatis amici
Periura cedit, diffugiunt cadis
Ferre iugum pariter dolosi.

GIBBEROSI.

Gibba futurorum indicium. Et repandi rostrū Sueton. Domitiano ca 23. VVLGO verò vsurpatum, vt gibberosos Delphini cognomento notemus. Et antiquissimus author Pacuuius, animalia hæc Incuruiceruicum pecus appellauit. Sed & gibba suum habet significatum: vtpote quæ futurorum indicium sit, vt apud Tranquillum aruspices Domitiani gibbam per somnium sibi accessisse visam interpretati sunt. Et quoniam pars est prudentiæ, futura præuidere, gibberosos aiunt omnes astutos esse, multáque pollere sagacitate.

IMPVRI AMORIS SATIETAS.

Horat. de arte poëtica. MAXIME verò mihi natura ipsa per Delphinum philosophari videtur, quem terra procul, adeò violentum, pernicem atque agilem esse iusserit, eundem autem simulatque terram attigerit,

A tigerit, vix in arenam exceptum confestim emori: vnde dixerit Horatius de re maximè absurda, contraria, & sibi valde repugnanti, *Pingit Delphinum in syluis.* Ita impatiens est animal hoc terreni soli. Adagium verò est in eos qui magnum aliquid polliciti, minimum præstiterint, δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. Quæ quidem eò spectant, vt cùm amorem ex Delphino significari ostenderimus, eatenus amorem omnia virtutis experimenta præstare admoneamur, quatenus terra procul in alto sese exercet, & in sublime sæpius sese cœlum versus, marinæ vnde purificatione expiatus, ac sereni tantùm aëris affectator eiaculatur. Terra autem & animalia terræ addicta, vti Serpentes, Sues, & alia quædam, voluntariæ mollitudinis indicia sunt, tum ipsam rei venereæ spurcitiem innuunt, quò simulatque Delphinus accesserit, statim expirat. Huiusmodi enim est impuri amoris conditio, vt cùm quis id, quod longo temporis interuallo appetierit, studiosiúsque ambiuerit, assecutus est, in amando deinceps flaccescere ac refrigerari videatur: plerumque etiam vel fastidio, vel odio succedente, tam alienus ab amata re fiat, vt nihil magis auersetur. Hinc illæ deceptorum querelæ:

Horat. de arte poëtic.

Vis Delphini in terra.

Cui mea virginitas auibus libata sinistris?

Hinc apud Maronem exclamat Dido.

Te propter Lybicæ gentes Nomadumq; tyranni
Odêre, infensi Tyrij: te propter eundem
Extinctus pudor, & qua sola sydera adibam
Fama prior, cui me moribundam deseris hospes?

Hinc illud Demosthenis de Laide, tāti pœnitere non emo, libr. 4. Æneid.

Quare Lysias apud Platonem amantes ait, cumprimùm libidinem expleuerint, collati beneficij pœnitere, id quod in eo accidit amore, qui turpitudini sit emancipatus. In eo verò quem neque Plato, B neque alius quispiam pro dignitate satis vnquam laudauit, longè aliter euenire manifestum est.

DE POLYPO.

ENVMERATIS quæ apud authores, quos legere licuit, habentur, Delphini significationibus, ad Polypum res ipsa, quæ præ manibus est traducit, vt demùm quid sibi velit Delphinus, qui Polypum mordicùs apprehenderit, coniicere valeamus.

REI FAMILIARIS ACCVMVLATOR.

AEGYPTII sacerdotes hominem qui rem familiarem ex quibuscumque rebus, vtilibus simul ac inutilibus, nullo discrimine, nulliúsque rei ratione habita, congereret augerétque, significare si vellent, Polypum pingere soliti sunt. Ille enim cùm prodigè admodùm multa deuoret, prudens tamen rei familiaris omnia temerè colligit & conuenatur, & in cubili suo recondit, selectísque vtilibus atque consumptis, inutilia mox, quippe testas, & Cancrorum crustas, & putamina conchularum, & spinas pisciculorum abigit. Eos Ælianus vehementes ait esse ad vorandum quæcumque oblata fuerint, esséque adeò impotentes, vt ne pastu quidem mutuo abstinere deprehendantur: quíque in retibus minores inclusi fuerint, maiorum escam esse.

Huc forsan spectat πολύποδος νόον ἴσχε. Polypi mētem obtine. Vide Pl. li. 9. c. 29

OMNIVM ABLIGVRITOR.

QVIN etiam eum qui aliena abligurierit, & sua mox absumat, notare cùm vellent, Polypum C flagella curtum & detruncatum effingebant. Asserunt enim authores Ægyptij, Polypum ita famis impatientem esse, vt si alius cibus non suggeratur quem deuoret, propriis flagellis vescatur. Vnde dixerit Alcæus ἔδω δ' ἐμαυτὸν ὡς πολύπους (quem versum citat Athenæus:) *Ipsum me comedo vt Polypus.* Hesiodus quoque ἐν ἔργοις cum Ægyptiis sentiens de Polypo ait, ὅ τ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει, *quiq; suo exossis pede vescitur.* Prætereà Oppianus Halieuticis, ἀλλ' γλαφυρῇσιν, ἀνεζόμενοι θαλάμησι πλήξαντες δαινύντ' ἑοὺς πόδας ἠΰτε σάρκας ἀλλοτρίας. Idipsum Ælianus asserit, venatione deficiente suis eum vesci cirris, aliis mox pro iis qui absumpti fuerint succrescentibus. Heledonem autem πλεονασμῷ τοῦ λ, ἀπὸ ἑαυτὴν ἔδειν, quòd semetipsam edat, appellatam, Polypi speciem etymologici Grammatici, cōtendunt. Nam & Pherecratem summæ authoritatis virum, hæc eadem de Polypo sensisse tradunt. Quin & Carneadem id ipsum agnouisse manifestum, cùm Dialecticam Polypi similem esse dictitaret, qui præ fame suamet flagella pasceretur. Eos verò aucta iam doctrina peritiores factos, in suasmet opiniones mox grassari, eásque destruere: quæ quidem curiosiùs à me conquirenda fuerunt, quia Plinius Aristotelem secutus id fieri negat, quiq; reperti sint corrosa habere brachia, id eis à murænis vel congris euenisse asserit, cum quibus assiduum certamen habēt. Plutarchus tametsi in Aristotelis sententiam super hoc nonnunquam illabatur, cum Ægyptiis tamen hoc idem tradit, qui tam præstantium authorum scripta arguere mendacij vereatur: quasi verò non & alia sint animalia, quæ suamet membra in cibum absumant, cùm Cercopithecos videamus totas interdum sibimet caudas abrodere, quare cautio est, ne qui animalibus huiuscemodi delectantur carnes eos attingere permittant, quia simulatque carnibus assueti fuerint, eius facti auidiores, morsus in semetipsos vltrò conuertunt. Id ego cùm hæc scriberem, apud Mediceos proceres domi fieri à quodam efferacioris naturæ Cynocephalo quotidie conspiciebam.

Negat Pli. 9. cap. 29.

VICTORIA VTI NESCIVS.

D

HOMINEM victoria potitum, vti tamen victoria nescientem, intelligere cùm vellent, sacerdotes ijdem Congrum & subiectum Polypum pingebant. Qua specie potuisset Annibal figurari, cùm strage ea Romanorum ad Cannas edita, Romam oppugnatum ire neglexisset. Aiunt verò, quotiens Polypi cum Congris certamen ineunt, à Congris facilè superari: cæterùm nullam esse Congris facultatem, vt Polypos depascere valeant, quòd ij læuore atque lubricitate corporis, qua sunt egregiè præditi, morsus hostium effugiant, & mutilatis tantùm aliquando flagellis elabantur. *Plin. ibidē.*

TYRANNVS.

QVOD si hominem Ægyptij municipij sui longè principem, sed tyrannica in ciues dominatione vtentem, notare vellent, Polypum & Locustam adpingebant: Locustæ siquidem dominationem videntur in Polypos exercere, primásque inter eas obtinere partes, vt apud Horum legitur. Cæterùm Aristoteles priores Polypo tribuit, tantóque eum terrori formidiníque esse scribit, vt si Locusta Polypum in ijsdem retibus esse senserit, præ metu exanimetur quamprimùm extincta. Habet hæc Gammari fluuialis similitudinem, longè tamen maior atque vastior est, & albicantior, cùm Gammari subnigricent: quamquam & nigricantes admodùm Locustas in Ligustico mari esse conspexit. Pedes huic vtroque ex latere quini, iis adnumeratis qui in forcipem exeunt denticulatum, octoni verò Gammaris. Sed est suus de Locusta locus in crustaceorum commentario.

MORIBVS ALIORVM ACCOMMODATVS.

PERVVLGATVM verò illud est, vt homo, qui se variis hominum moribus accommodet, sitque omnium, vt Latini dicunt, horarum, per Polypum saxis adhærentem exprimatur, quem maximè omnium colorem mutare constat, iísque similem reddere quibus appropinquauerit saxis. Huic autem similes esse homines dicimus, qui pro loco & tempore viuendi rationem aucupantur, séque eorum, apud quos degunt, voluntati atque sententiis in omne obsequium proni dedunt, omni posthabita ingenuitate. Causam demutationis istiusmodi multi reddere conati sunt, eámque alij voluntariam, alij naturalem, alij coactam tradidêre. Voluntariam, quòd id astu quodam faciat. Naturalem, quod translucidum sit eius corpus. Necessariam, quòd præ metu ita transmutetur, vt homo etiam pro varia cordis concitatione, hoc vel illo colore genas perfunditur. Voluntariam sanè reprehendit Diuus Ambrosius, propterea quòd Polypus dolo malo hoc faciat, vt incautos ad se pisces trahat, eósque deuoret. Theophrastus id in genuinam quandam animalis ignauiam reiicit, quòd vbi consternatus sit, tumultu aliquo colorem mutet, vt hominem facere dicebamus, vnde prouerbium illud emanarit, τοῦ κακοῦ τρέπεται χρώς, *mutatur color ignaui.* Formidolosi enim omninò sunt Polypi, propterea quòd admodùm frigidi, eáque cumprimis demutationis causa perhibetur: id quod apertiùs Phocylides damnat: quòd si ea sit mutationis causa, reprehensioni omninò obnoxius videatur. Sedenim plerique veterum ingenium huiusmodi vsqueadeò approbauerunt, vt etiam proponerent ad imitandum, ea de causa potissimùm Vlyssem esse habitum sapientem asseuerantes, quòd versuto esset ingenio præditus, vnde ei apud Homerum πολυτρόπῳ cognomentum, & suauidicus ita suadet Pindarus: E

πετρόφυης πολύπους, à Nazianzeno.

Plutarchus in causis naturalib. problemate, cur Polypus colorē mutet, ex Homero Iliad. v.

Ποντίου θηρὸς χρωτὶ
μάλιστα νόον προσφέρων
Πάσαις πολίεσσι ὁμίλει. F

quam sententiam ita ex commodo transtulimus:

Agè agè colori Polypi
Mentem apparatus optimè
In vrbe qua velis mane.

Suadet hoc ipsum Theognis, cuius sententia eadem cum Pindarica:

Mentem habeas quàm multicolor dum cautibus hæret Polypus,

Est enim vbi Theognidianus versus ita legitur:

Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Id est, mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illa Se quibus admouit, saxa colore refert. Nempè τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, vti foro.

Sedenim improbat hoc Basilius Magnus, adulatorémque vocat Polypum libro *De gentilium lectione:* quòd veluti ille colorem ad subiecti soli speciem demutat, ita parasitus ad audientium voluptatem sententiam studeat variare. Sed quod Pindarus & Theogonis tradunt, eò spectat, vt studium omne in calliditate dexteritateq; viuendi reponamus, vt simulare, neque non dissimulare, pro loco, pro re, pro tempore, quod obfuturum videatur, apud eos quibus adhęsimus, euitare scimus: quod si virtute incolumi fiat, neque animi integritatem flagellauerimus, euenire omninò necesse est, vt faciliorem & minùs inuidiosam vitam peragamus. Libet verò demutationis istius causas altiùs repetere, atque ipsam rei naturam, quantum ad hoc pertinet, oculis scribendo subiicere, tam probabilia mihi videntur, quæ super hoc veteres ex Empedoclis opinione tradiderunt. Porositates quippe exhalabiles inesse rebus

Causæ mutationis coloris in Polypo.

A rebus omnibus, quas vel cernere, vel attrectare liceat: neque enim animalibus, neque plantis, neque terræ & mari tantùm, verùm etiam lapidibus manifestè insunt spiramenta quamplurima, quinetiam in ære & ferro, omnia enim spontè viciantur, cùm aliud exhalet assiduè, paríque ratione difsletur, atque interteratur: per porositates enim exiliunt & excluduntur particulæ illæ interclusæ, quæ ad elementi sui purissimi simplicitatem redire festinant, fæxque corpori adhæreścit, quæ rubigo est in iis quæ rubigini sunt obnoxia: putredo in iis quæ putrefieri apta sunt, atque hinc omnia tendunt ad interniciem. Eam porositatum exhalationúmque naturam nonnulli arbitrio suo ἐμπλοκὰς dixêre πληγὰς alij, alij verò ὤσεις τινὰς καὶ παρεισδύσεις. Maximè verò maritimis in petris, quæ salsuginosa maris aspergine alluuntur refrigerantúrque par est partes has, & meatus huiusmodi deprehendi, cùm hæ tenuissimo quodam halitu corrumpantur, licèt id in solidioribus oculata fide minimè possis explorare, propter materiæ densitatem & pororum constipationem. Cæterùm si Polypi carnem intueare, sine vlla prorsus contatione porosissimam, & transmeatibus aptissimam iudicabis: exossis enim ea est, vt Hesiodi dictum vsurpem, & mira quadam raritate perspicua. Cùm itaque pauore aliquo perturbatur, tota ferè vi sensibili sese colligente, quemadmodùm in homine gelidus in formidine circa cor sanguis coit, corpus reliquum præ se quidem satis translucidum, tum maximè rarefit, & transmeabilis apparet: vnde veluti vitrum nitidum, colorem quemuis, albo excepto, propter aliquam omninò crassitiem, quæ suppositum inumbrat corpus, facillimè contrahere potest, atque ita transmutari.

DE CHAMÆLEONTE.

B INVITAT rei similitudo, priusquàm reliqua Polypi significata recenseamus, loco hoc de Chamæleonte, déque Taranda dicere: quorum alter colores corporis, vti Polypus pro corporis cui adhæserit, ratione, mutat: alter vicinarum rerum colores nullo attactu, sed sola tantùm attrahit exhalatione.

VERSIPELLIS.

PER Chamæleonta Versipellem hominem significari volunt, sed quod nonnunquam Polypo virtuti datur, in Chamæleonte vitiosum semper autumant; quod mutationem huiusmodi non nisi in timore faciat, quamquam in eo & diuerso vitæ tempore colores mutari tradit Aristot. Sanè Chamæleon paucas in corde tantùm sanguinis habet guttas, quæq; sanguine sunt exiguo animalia, omnia frigidiora sunt: quæ frigida identidem & timida. Vtcumque verò accipiatur Chamæleontis natura, siue id ingenita vigoris debilitate faciat, siue quòd corpus, vti apud Leon. X.P.M. Romæ vidimus, vitreum propemodùm atque translucidum habeat, vno omnium consensu versipellis, putà Vlysses quispiam, aut Lysander, aut Alcibiades, per Chamæleontem figurari potest. Hunc, vt Tertullianus ait, pellicula ambit, corporis, nullus inest succus, pectus vix à terra suspendit, gradum magis demonstrat, quàm explicat, ieiunus semper & defectus, oscitans vescitur, follicans ruminat, de vento cibus. Hoc soli Chamæleonti datum, quòd vulgò dictum est, de corio suo ludere. Quod verò apud Plinium legitur de portentosa eius magnitudine, quæ par sit Crocodilo, viderint alij: nam quem nos apud Leonem X. vidimus, vix palmum excedebat.

χαμαιλέοντος εὐμεταλώτερος. Chamælcōte mutabilior. Arist. lib. 2. de Natura. anim.

Pl. li. 8. c. 33.

C

DE TARANDA.

SED ENIM si Taranda innotuisset Ægyptiis, inde potiùs quàm ex Polypo aut Chamæleonte versutiæ huiusmodi significatum desumpsissent. Fera ea est apud Sarmatas inuentu rara, captúque difficilis, de qua Aristoteles Philosophus eo libello, quem de admiranda historia conscripsit hæc memoriæ prodidit, vt ex Nicolao Leonico, dum is Pataui Aristotelem ipsum nobis ea qua scripsit lingua interpretaretur, audiui: illam quippe apud Gelonos Scythiæ populos reperiri, Bouis magnitudine, capite Ceruino, admirandæ admodùm & singularis naturæ, siquidem ad omnes locorum & fruticum apparentias, setarum colores, quibus totum corpus hirtum conuestitúmque habet, illicò permutare. Quòd si super hoc philosophari liceat animali nondum nobis viso, dixerim ego, quemadmodùm in Polypo τὸ διάφανον, quo corpus eius translucidum est, & in Chamæleonte etiam transmeabile dicebamus, ita setas Tarandæ pari modo perspicuas esse, vt facilè coloris cuiuslibet aura in eas transiliat, diffluentésque ad se ita colores repræsentet.

Descriptio Tarãdæ ex Nicolao Leonico.

Transparẽs.

MENTIS ATTONITÆ CONSTERNATIO.

HOMINEM adhæc, vt ad Polypum reuertamur, subito aliquo pauore ita consternatum attonitumq;, vt neque periculum neque damnum quod vrgeat sentire videatur, per Polypum signi-

Polypi captura quomodo fiat.

ficare mos erat: siquidem is ita meticulosus est, quod Athenæus attestatur, vt vel strepitu audito, vel piscatore viso, minimè cedat, aut fuga sibi consulat, vt reliqui faciũt pisces: sed aut saxis quæ in promptu fuerint sese applicat, aut captantis manum apprehendit, cruribúsve se alligat, neque alia ferè est eorum captura. D

Eadẽ Plin. lib.9.ca.29.

POESIS.

Πολύποδος κεφαλή. Hæc a Plutarcho in li. Quomodo sint adolescentib. audiendi poetæ, qui sic refert.

ADDVNT & hoc hieroglyphicum inueniri, vt si sacerdotes iidem Ægyptij poësin exoticam significare vellent (nam de sua sanctiùs sentiebant) Polypi caput figurarent, quod quidem esculentis appositum suauissimi saporis, ganeæque iucundissimum esse perhibetur: cæterùm horrẽda prodigiosaque somnia parere deprehensum est. Quocirca si quis futura de insomniis consulturus esset, ab esu Polypi abstinere præmonebatur, perinde ac etiam ne fabas ederet. Persimilem autem huic esse poëticen dictitabant, quæ fabulas amatoriásque illecebras sectaretur, ipso quidem dicendi lepôre delectabiles, sed bonis moribus & honestiori disciplinæ maximè perniciosas: cuiusmodi genus Meretriculas appellauit Plato, & ab inculpabili ciuitate sua iussit exulare. Nolim tamen in hoc albo diuinam illam poni, quæ sanctioribus est moribus accommodata, quam nonnihil habere diuinitatis non inficiatur Aristoteles, quam cœlitùs afflari cõfirmat Plato, quæ apud omnes gentes nationésq; omnes in summo semper cultu habita, ipso etiam sanctitatis nomine celebratur.

DISCESSIO SVBITA.

Polypi escis addictissimi

ÆGYPTII ad hæc, si quem ita pertinaci animo amantem, vt amata relinquere minimè posse videatur, subito tamen euentu aliquo abalienatum significare si vellent, Polypum & publicariam herbam adpingebant. Polypi enim ita escis adhærescunt, vel auelli inde non possint, & quamcumque E rem apprehenderint, tam firmiter tenent, vt adglutinati videantur: quod ab Homero sumptum Ouidius ita luculenter expressit, Metamorphos. quarto:

Vtq; sub æquoribus deprensum Polypus hostem
Continet, ex omni demissis parte flagellis.

Eos enim potiùs detrunces, quàm possis vllo conatu petris, aut quicquid apprehenderint, auellere, & vt Nazianzenus ait, si quis eum de cubilibus trahere per vim velit, aut è petris aliquid euellet, aut certè è carne ipsius petris affixum aliquid relinquet. Admota tamen cunila herba resilire protinus dicuntur, quòd odorem eius ferre non possint. Quæ verò sit cunila siue pulicaria, quámque variis nominibus ab authoribus appelletur, suo commentario inter sagminea significata differuimus. Aiunt & aquam dulcem superinfusam eadem pollere vi, quòd natura ipsa Polypus dulcia omnia auersetur, & omni gaudeat amaritudine: eáque de causa nõ inueniri Polypos in Ponto: quia mare id multis aquarum dulcium corriuiis supra aliorum marium saporem dulcescere quodammodo videatur. Alij mare id à Polypo vitari putant: quia sit animal ob imbecillitatem suam frigoris impatiens, mare verò illud ad Boream quippe vergens, assiduis penè frigoribus obnoxium esse, manifestum.

AMORIS FIRMITAS.

Polypi morsu Delphini detenti.

VT verò demùm ad eam Veneris statuam deueniamus, quæ causa fuit vt tam multa super Delphino & Polypo conquireremus, superfluum quidem est super Delphino dubitare, cur Cupidini adiiciatur, cùm amoris in eo signa tot deprehenderimus. Quod autem pertinet ad Polypũ, erant F qui amoris firmitatem ex Polypo ita Delphini morsu detento intelligendum contenderent, id quod ex ipsa sese applicandi pertinacia, qua insignis est Polypus, coniiciebant. Ego verò tres a gumenti huius interpretationes excogitaui. Vel enim pauorem & ignauiam, quæ vitia Theophrastus in Polypo præcipua deprehendit, deuoranda esse amatori homini dicendum, Delphini in eorum locũ promptitudine atque agilitate adsumpta: quandoquidem, vt ait Ouidius, *Ingenij est experientis amor*, atque vbi multa in hanc sententiam disputauit, concludit demùm, vt

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Plin. lib.9. cap.29.

Vel, quoniam diligentissimus est rerum cumulator Polypus, intelligi posse arbitror, facultates omni quantumlibet cura & diligentia congestas, citò, vbi amore capti fuerimus, prodigi, inutilitérque dissipari. Quàm extemplò enim, ait Lysiteles Plautinus, sæuis sagittis percussus est, illicò res foras labitur, liquitur, & quæ sequuntur. Vel qui Delphinum amoris indicium esse ostendimus, Polypum versutiæ, dicere possemus, admoneri nos eo signo versutiam amanti cumprimis apprehendendam, &, quod fieri solere Plato dicit, in amatæ rei mores transmigrãdum: vti quippe Polypus in colorum mutationibus, prout vnicuique rei adhæserit, facit. Sed enim ea potiùs de causa Veneri Polypũ adsculpi existimandum, quòd inter pisces sit omnium salacissimus, adeóque libidini deditus, vt nimio Veneris vsu omnibus defectus viribus debilitetur, neque iam ad cibum sibi conquirendum idoneus effectus, minimo negotio ab aliis capiatur, & à paruulis quibusque pisciculis, Cancellis & Cancris exedatur, obseruatum ab Æliano. Quinetiam aiunt eos ob huiusmodi nequitiam non ampliùs anno viuere; id quod eâdem de causa Passeribus etiam accidere tradit Aristoteles. Quin & Polypos etiam fœminas, propter crebos partus, ocyssimè deficere. Quanquam aliquando repertus sit Polypus acetacei

A generis magnitudinem excreuisse, qualem illum Græci prædicant, qui Puteolis per subterraneum cauum ingressus, noctu apothecam salsamentorum plenam depopulabatur (eius enim amaritudinis auidissimos eos esse paulò antè ostendimus) donec re demùm patefacta, vix à magno hominum numero confectus est.

HYEMALE SOLSTITIVM.

ADDEMVS & illud in manuscriptis Hori codicibus legi, δύο πολυπόδες συνηγρομένοι καὶ βεβηκότες δρόμον ἡλίου τὸν ἐν ταῖς χειμερίαις τροπαῖς σημαίνουσι. quod est, *duos Polypos vinculis coërcitos, & progredientes tamen, cursum Solis quem in brumali conuersione peragit, significare.* Quanquam impressorum codicum lectio, quæ est δύο πόδες, nequaquam displicet: sed si progressum exprimere volueris, videndum est, si pedes illigatos pinxeris, qua id ratione tuearis. At de hyemali conuersione sermo est, quæ, vt sphæræ consideratione manifestè licet inspicere, progressum Solis omninò contatiorem ostendere videtur: in vltimis enim Sagittarij & primis Capricorni gradibus: Sol ad horizontem vix loco dimoueri, aut quàm lentissimè diurnos parallelos conficere videtur. Ad cuius rei tarditatem accedit & eorundem parallelorum iisdem fermè diebus repetitio, dum conuersio peragitur, vt stare loco potiùs Sol, quàm quoquam motu suo progredi videatur. Quare siue pedes, siue Polypos colligatos accipere malueris, non sum admodùm laboraturus: mihi satis fuerit, & codicum super hoc varietatem, & ipsam rei, quæ significatur, historiam declarasse. Tu verò, quanquam cogitationes has nostras sublimi illa doctrina tua longè inferiores intelligas, pro summa tamen humanitate, qua præcipuè commendaris, despicere haudquaquam velis. Nihil enim in rerum

B natura temerè à Deo factum: quíque Deo, vt tu facis, propinquiùs adhærescunt, nihil quicquam aspernari debent, quod eòdem, vnde originem traxerit, periodo quodam suo redire animaduerterint.

***

Aa 3

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD AMPLISSIM. PATREM LIVIVM PODOCATHARVM CYPRI ARCHIEPISCOPVM, DE IIS QVÆ PER Testudinem, Cochleam, Cancrum & id genus testacea significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER VIGESIMVSOCTAVVS.

E

ROXIMIS *hisce diebus, Amplissime pater, cùm mihi agalmatum tuorum supellectilem aperires, antiquissimiq́; operis, ex ære, auro, argento ducta, & marmore cælata signa numismataq́; plurima veterum illa ingeniorum atque artium monumenta minimè contemnenda delectabili spectaculo mihi proposuisses, habere te opera hæc in deliciis, ea plurimùm de causa dicebas, quòd à summæ claritatis viro Ludouico Podocatharo Cardinali Capitaquensi patruo tuo comparata congestaq́; fuissent. Quem virum generosis natalibus insignẽ, Medicina celebrem, Philosophia clarum, vitæ integritate laudatissimũ, virtutes ipsæ in omni vitæ colore eximiæ, ad amplitudinem eam extulerũt. Proinde quiduis esset apud te quid illius memoriam renouaret, siue vestis, siue vas, siue libri, siue quæ tam multa extant doctrinæ eius commentaria, tanquã sacra omnia à te custodiri, & in honore etiam haberi: dignum quidem eius hominis institutum, qui optima quæque sibi ad imitandum proposuerit. Quæ quidem cùm tibi acciderent iucundissima, eo quoque non parum delectari videbaris, quòd ego multa in veterum monumentis illis & mystica, & in doctrinæ alicuius recessu delitescentia inter spectãdum explicabam, interpretabárq;: cuiusmodi illud fuisse memini, quid sibi vellet Testudo Veneris subiecta pedi: quid altera ex ære cupróve Damasceni operis in vsum, vt coniectura erat, bullæ facta, cauda quippe replicata, qua lorum aut licium transmitti posset, atque ita gestari: quid in nummis aliquot Testudo alia. Quæ tibi cùm exposuissem, postulasti ea tibi scripto credita exhiberi, quod quidem libentissimè feci, cùm id semper studuerim, vt quacunque possem ratione meum erga te animum aperire, id sedulò facerem, quod incomparabilis probitas tua, benignissimaq́; comitas, & egregia quædam mentis tuæ synceritas exigere videbantur. Accedebant & beneficia in me promptissima vultus alacritate collata, & quòd literatos omnes quacunque posses occasione demereri, semper appetiisti. Sed quoniam parum me tibi præstitisse videbar, si Testudinis tantùm significata conscripsissem, addidi ad eam quædam alia ex eodem testaceorum genere, quæ non minoris mihi visa sunt eruditionis, quàm quæ Testudine super efferebantur. Multa enim hieroglyphica Aegyptij sacerdotes ex Cancro, Locusta, Pinnis & huiusmodi aliis desumpsère, quæ omnia quantum memoriæ succurrerunt, vno commentario enarrata conscriptáq; tibi dedicaui. Tu quotiens ea in agalmatis illis tuis vel cusa, vel sculpta incisáque videris, aut mensis illata conspexeris, Pierij tui memineris velim, qui te summo cultu, summáque semper est obseruantia prosecutus.* F

DE TESTVDINE.

ESTVDO igitur inter crustacea primum occupabit locum, quoniam ipsa narrationis istius argumentum præbuit, & pictura eius in hoc symbolorum genere est admodùm speciosa.

IN POTENTIORIS DITIONEM REDACTVS.

Plin. lib. 9. ca. 10. hæc omnia.

HOMINEM in potentioris cuiusquam potestatem adeò redactum, vt nullum iam speret effugium, ostendere qui volunt, Testudinem solari percussam radio, ac supernatãtem in aquæ summo pingunt. Ipsa enim vehementioribus Solis radiis impetita ita exsiccatur, vt in gurgitem deferri nequeat, idque præcipuè mari Indico, vbi & multæ & magnæ sunt, & Solis vis acrior, vnde fit vt vel facillimè capiatur, vel cùm in prædam mergi non possit, inedia extinguatur.

FORTVNARVM CONTEMPTVS.

FVERVNT ætate nostra ingenia perelegantia, quæ cùm variis fortunæ ictibus impeterentur, quos contrà mira adniterentur alacritate, fortunæ aduersæ contemptos impetus, per hominem

naufra

A naufragium in Testudinis huiusmodi agitatæ fluctibus tergus insilientem, effingerent, solari addito radio, cuius beneficio ne absorberentur accideret.

VIRGINVM CVSTODIA.

CVR verò Phidias cùm Veneris simulachrum Eleis ex auro & ebore conficeret, Testudinem altero eius pede pressam apposuerit, multi quæsiuère: præsertim cùm Pausanias rei significatum aliis relinquat interpretandum. Sed enim illud potissimùm ex interpretatione prudentum fertur, Phidiam innuere voluisse, virgines custodiendas esse, cõiugatas verò domus curam gerere, ac taciturnas esse debere: vtranque enim id primum omnium decere, quod Plutarchus in Coniugalibus præceptis exponit, qui oportere ait mulieres à Luna diuersas esse, quæ cùm iam à Sole abscessit, lucida claráque cernitur: eadem cùm Soli successit, euanescit, contrà verò debet vxor modesta præsente tantùm viro à cæteris conspici: eodem verò absente, domi agitare ac sese occulere. Nam & Salomon septimo cap. Sapientiæ, inter reliqua meretriciæ procacitatis signa id etiam notat, quòd domi se cohibere non possit, sed publica loca, fora, plateásque celebret. Et Paulus ad Timotheum viduas damnat adolescentiores, quæ otiosæ discũt alienas domos perambulare. Consueſſe verò mulieres testudineas secum imagines gestare, quas Veneri dedicarent, ex eo manifestum, quòd Thessalæ matronæ Laida meretricem illam inclytam ligneis Testudinibus zelotypia concitatæ interemerunt in templo Veneris, magno populi conuentu: ob quod facinus erexère posteà templum Veneris profanatæ, quæ nefandam cædem in templo admiserant, vt confessione sceleris veniam petentes deam sibi placarent. Et id gestaminis fuisse Testudinem tuam facilè crediderim, cùm ita cõcinnata sit, vt licio suspendi possit. Apud Ægyptios autem tanta erat pudoris cura, vt mulieribus interdictum esset calceorum vsu, quò prodire
B palàm verecundarentur, ac veluti Testudines intra sua se tecta cohiberent. Hinc Antisthenes ansam nactus eludendi Atheniensium vanitatem, se nũquam solo in quo nati essent excessisse gloriantium: *Commune hoc*, inquit, *habetis cum Testudine & Cochlea.*

Veneris simulachrum à Phidia factum quomodo.

Sumptum à Plutar. libr. de præceptis cõiugalibus.

D. Laërtius in eius vita.

MVNIMENTVM.

ALII per Testudinis corticem munimẽtum intellexère, quòd ita eam natura munierit, vt contra tela posit ipsa per se sufficere, & iniurias propulsare. Hic itaque receptus, & ad omnes incursus oppositum propugnaculum, ansam dedit adagio, vt quotiens aliquid valdè tutum velimus innuere, in primisq; securum esse dicamus, ὅσον μέλ᾽ τῇ χελώνῃ μυῶν, *quantum Muscarum solicita est Testudo.* Cuius ominis felicitatem secuta Cæsariana familia, domesticum eum morem habuit, vt paruuli domus eius in testudineos alueos excepti lauarentur. Quapropter Ceionius Posthumius nato iam Albino filio, cùm ingentem Testudinem à piscatore muneri accepisset, vir literatus iam inde magnam spem concepit de futura filij nobilitate, curari itaque Testudinem iussit, & infantuli ministeris dicari. Exemplaria Hori quæ impressa circumferuntur, in huiusmodi significatum ὄρτυγος ὀστέον habent, interpretésque Coturnicis os reddidère. Sed in manuscriptis codicibus ὄρυγος legi, quod facit ad hanc sententiam: testudines enim Orygas appellatas, παρὰ τὸ ὀρύττειν, quod fodere est, vel excauare, apud Vitruuium legas, à quarum similitudine bellica etiam machina ad fodiendos, excauandósque muros comparata, Testudinis nomen habet: nam & Horus significati istiusmodi causam redditurus ait, διότι δυσπαθές ἐστι τὸ τοῦ ζώου ὀστέον, propterea quòd os animalis huiusmodi difficulter admodùm frangi dissoluíve potest, quod in munimenti significato quid sibi velit Coturnicis os, haudquaquam
C video.

Auctor Suidas.

Idque à similitudine reptilis, quod caput nũc exerat, nunc reducat, quæ falx dicta. Vnde testudineum incessum dicimus.

MORS DIFFICILIS.

HOMINEM lethalibus vulneribus quantumuis altè acceptis difficillimè morientem, per Testudinis abscissum caput aptè pinxeris: quandoquidem tanta inest eius carni viuacitas, vt earum caput præsertímque marinarum, auulsum busto, conniuentes aliquandiu oculos ostentet, conniténtque ad admotam manum: quinetiam si ad os eam admoueas, mordere etiam adnitatur.

SEGNITIES.

ALIAS pigrum segnémque hominem, aut rei cuiuspiam tarditatem atque contationem significare qui vellent, Testudinem gradientem pingere consuerunt, quam Pacuuius feliciter Tardigradã appellauit: lento enim adeò gradu mouetur, vt in prouerbium emanarit in segnes & pigros. Hinc Plautinus Ægio, *Testudineum hunc tibi grandibo gradum*, inquit, *si fustem sumpsero.* Et apud Ammianum lepidissimum distichon legas de Testudinis tarditate:

Θᾶττον ἔην λευκὰς κόρακας, πτηνάς τε χελώνας
εὑρεῖν, ἢ δόκιμον ῥήτορα καππαδόκην.
Promptius esse albos Coruos, volucrésque Chelonas,
Quàm quenquam esse probum rhetora Cappadocem.

Quinetiam asserunt animal hoc contagiosa adeò pollere segnitie, vt si pes eius dexter inferatur nauigio, id ire tardius credatur: quod obseruarunt Magi.

Huc referri potest Adagium Diogeniani, Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, Prius testudo cursu leporem præterierit.

MORDACITAS. D

SVNT qui mordacissimum hominem atque egregiè maledicum, per Testudineum caput exertis dentibus intelligi velint: nam Testudo ore est omnium robustissimo, quippe quæ quicquid dentibus apprehenderit, vel lapidem etiam, perfringit ac deuorat.

PELOPONNESII.

IN Peloponnensium numis Testudo cudebatur: vnde, vt legere est apud Pollucem dicterium illud emanarit, ἂν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικῶντι χελῶναι, quod in adolescentiæ nostræ præludiis nescio quibus ita transtulimus:

Quando Chelonis vincitur sapientia,
Atque ipsa virtus, Atticum vt prouerbium est.

Vnde obolum Eupolis καλλιχέλωνον dixit. Ad id verò quod Peloponnesiaca erat moneta, lepidè T. Quintius cùm Achæi expeditionem aduersus Zacynthios meditarentur, eos admonuit, vt cauerent ne more Testudinum caput extra Peloponnesum proferentes, in periculum aliquod inciderent.

A T. Liuio de bello Maced. libr. 6. Meminit & Plutar. in vita T. Flaminij.

DE CANCRO.

TESTVDO in numis obseruata, alterius numi reminisci facit, in quo Paguri forma cusa est: quare hinc ad eius generis significata transimus.

COEI.

CANCER in numis, compactile scilicet genus id quod corpore est obrotundiore, cuiusmodi plerique cœleste signum figurant in Zodiaco, Chiorum indicat Rempub. Tradunt id & Pollux, & alij: sed enim nisi quispiam author esset, numus argenteus id satis indicaret, in quo Pagurus is est cum inscriptione supernæ ΚΩΙΩΝ, infernè ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ. E

SPEI FRVSTRATOR.

PLERIQVE hominem à pulchris incœptis desistentem, & spem omnium ignauiter frustrãtem intelligi cùm vellent, Gammarum nostrum fluuialem pingere soliti sunt, manu ad os eius iniecta: nam is, cùm à te capi facillimè posse putes, retrouersum velocissimo sese cursu eiaculatur: vnde vulgò etiam in aliqua re falsis, quam se nactos arbitrarentur, Grammarorum venationem obiicimus. Hæc verò recessus obliquatio adeò Cancris propria est, vt Aristoph. Pace, dixerit, ὄποτε νικήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν, *Rectum iter vt carpat Cancer non viceris vnquam.* Atque fortè non deerunt qui dicterio huiusmodi mihi sæpe negotium facessant, si vnum aut alterum nostri huius argumenti interpretamentum meo probabilius, quod facilè poterit euenire, compererint. Neque mihi profuerit, rem Latinis ingeniis hactenus intactam, excogitasse, primúmque in lucem efferre, me scilicet omnia non vidisse clamitent, eorum quæ ex paucis didicerint obliti: cùm tamen omnia ea quæ ad hoc negotium accommodari possunt, non vna hominum vita, sed neque multa etiam secula sint indagini suffectura.

Alias ποιήσεις, id est, efficies.

INCONSTANTIA.

SCITE admodùm Ioannes ille cognomento Scholasticus, scalarum anacephalæosi, hominem qui modò risui indulgeat, modò luctui, modò austeritati atque temperantiæ se reddat, modò deliciis diffluat, & voluptatibus implicetur, Cancro æquiparauit, nunc antè, nunc retrò, nunc in transuersum gradienti, miráque vitam suam inconstantia traducenti: vírque is sapientissimus, de ingenij eiusmodi profectu nihil sibi quicquam pollicetur, quod ad vllam sit vnquam frugem peruenturum. F

Idq; semper obliquo corpore, & in omnem partem mouens gressum.

SOPHISTA.

EIVSDEM subterfugij causa sophistam significare qui volunt, Cancrum pingunt: eos enim huic animali persimiles Plato dicit, Euthydemo, quos vbi validiori aliqua ratione deuictos comprehensósque putes, tunc retro fugaci cursu elapsi per diuerticula atque subterfugia, maiorem priore tibi laborem intentant, si vilem ac inanem prorsus curam eos consectandi susceperis. Sed enim non in sophistas tantùm, sed in ipsam etiam Dialecticam obortum est à Cancro cauillum. Nam Ariston Philosophus, vt eam eluderet, dicere solebat, eos qui Dialectam enixiori conatu sectarentur, iis assimilari qui Cancris vescerentur: cibi enim admodùm exigui gratia, circa ossa tam multa numero, tantum laboris insumi.

Huic καρκίνον, quasi καράκλινον à mouẽdo capite. Aristonis de dialectica opinio.

SOPHISTARVM OPPRESSIO.

SPECIES demùm illa picturæ, qua Hercules tot immanium monstrorum domitor, in opprimendo etiam Cancello laborasse porticibus penè omnibus ostentatur, nihil aliud sibi vult, vt

A veteres interpretantur, quàm sophisticas eas nugas huius obtritas disciplina. Fabulosè verò iocatur Plato, cùm Herculem aduersus Cancrum desudasse dicit. Quòd verò Cancer sit inter sydera collocatus, nonnulli ea de causa confictum volunt, quia conuersione regressúque tam peculiari eo in animali animaduerso, per eius imaginem ostendere voluerint Solis cursum: qui cùm eò progressus fuerit, retrorsum auferri, ac tantumdem aufugere videatur. Veluti Caper opposita ratione cõfictus, quia Sol ab eo signo, toto poli nostri tractu, altiora petere contendat: Caper enim dum pascitur, accliuiora editioráque loca perquirit. Huiusmodi verò commentum non ex orbis totius conditione, sed ex cœli nostri situ sphæráque ipsa ad arcticum obliquata excogitatum est: nam ad æquinoctialem circulum appropinquantibus Cancer deprimi videretur, æquinoctij signa attolli: ad id tamen faceret, quòd Solis progressus & regressus omninò à Capricorno ad Cancrum, mox à Cancro ad Capricornum, secto duobus locis æquinoctiali consideratur. *Cur inter sydera collocati Cancer, & Caper.*

ARCANA REVELATA.

SI quid verò abditum & arcanum luci proditum ac reuelatum ostendere quis vellet, Pagurum & eius generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita figurabant: constat enim eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitissimis etiam cauernis euocari. Ea verò de causa Cancri ad nocturni luminis splendorem accurrunt, quòd id omne genus testacea noctu plurimùm pasci solent: compertúmque est plenilunio ea magis pinguescere, propterea quòd liceat his tota tunc nocte pabulari, copiosioribúsque tunc escis enutriri, vnde pinguiores fiant: vt ij existimant qui plenilunio nullam inesse vim cœlitùs hæc in crustaceis efficiendi, rémque ita ad commodiorem naturæ rationem deducunt, quamuis vnà cum Basilio Magno, magna Philosophorum pars sentiat. *Qui pisces face euocantur.*

B

INQVILINVS.

INQVILINVM autem hominem ostendere qui vellent, Cancellum illum qui vulgò Gammarusius dicitur, pingebant: is enim semper est concharum hospes, perq; vacuas conchulas modò has, modò illas, pro vt excrescit, mutat domicilia, atque ita semper ædes alienas inhabitat.

MAGNA INCOEPTA IRRITA.

RIDICVLVM fortè illud videatur, quòd commenti sunt nonnulli Elephantum cum Gammari cauda pingere, si magna incœpta frustrà & inaniter cessisse notare vellent, non secus ac illud Horatianum est, ex montium fœtura murem ridiculum enasci. Sedenim cùm res ipsa det ridendi materiam, non ineptè mihi videntur excogitasse huiusmodi speciem, quæ non tam significato, quam pictura ipsa risum posset excitare. *Parturiunt montes nascetur ridiculus mus. De Art. poet.*

DE PINNA.

QVÆ Pinnæ commercia cum Cancellis habent, deposcere videntur vt eas Cancro subiungamus. Nam vt Theophrastus ait, vita fortasse conchis seruari non posset, nisi ope Cancri. Pinnæ autem in concharam genere sunt.

ALIENÆ OPIS INDIGVS.

C VIRVM qui se atque sua negligenter curet, neque sine alterius ope consiliòve possit consulere rebus suis ostendere si vellent Ægyptij sacerdotes, Pinnam & Cãcellum paruum pingere consuerunt: nam is in Pinna conditus in vtriusque satagit vsum: conchula enim præ fame patefacta, pisciculi veluti ad escam alliciuntur, quos vbi Cancellus inhęrentes animaduerterit, Pinnæ statim labra morsu vellicat, illa eo signo admonita concham occludit, atque ita esculentis potitur: eo verò custode priuata, breui, vt Aristoteles asserit, tempore deficit. Hoc idem habemus apud Ciceronem, cuius verba repetere non fuerit importunum. *Pinna duabus grandibus patula conchis cum parua squilla societatem coit comparandi cibi: itaque cùm pisciculi parui in concham innatauerint, tum admonitu squillæ Pinna morsu comprimit conchas, sic dissimilibus bestiolis communiter cibus quæritur.* Cancellum verò huiusmodi, tum à venatione, tum à custodia, Græci Pinnotherem & Pinnophylaca nuncupauerunt. Est hæc squilla parua admodùm, quàm nonnulli Parasitum piscem vocant: vtpote qui sit dapis affectator: colore albido est, corpore perpusillo, cauda ferè semper subter vterum, vbi coactus fuerit, incuruata. *Pinna & Cãcellus simul picti, quid.*

AB INEVNTE ÆTATE LIBIDINOSVS.

EVM verò qui ab ineunte ętate cœperit in petulantiam lasciuire, & munera Veneris exercere, per Pinnam fœtus ostentantem suos intelligebant: conchulæ enim huiusmodi in concha genitæ, antequam excludantur, inter se quamprimùm coire dicuntur, vt non immeritò concha ipsa sit Veneri dedicata, atque eam ex concha genitam veteres fabulentur. Concha itidem Cyprum deuectam canunt, quod nonnulli ad salacitatem referunt, quæ concitetur ex earum cibo: non secus enim ac ostrea, libidinosa esse perhibentur. *Cur concha Veneri dicata.*

DE

D

DE OSTREIS.

ILLA enim Hellespontiaco ludibrio, ne Deo dicam, ita dedicantur, vti concha Veneri putarim ob earum copiam, quæ Lampsaceno littore, totóque Hellesponto ingens est: vnde Ityphallico veteris Poëtæ ipsi Priapo dicto, ita legitur:

Nam te præcipuè in tuis vrbibus colit ora
Hellespontia, cæteris ostreosior oris.

qui versus apud Terentianum reperiuntur.

HVMANVM GENVS.

Ostreorum mystica explicatio.

Pulcherrima parenœsis.

PER ea verò picta sculptáve humanum genus significari, Philosophorum antiquissimi tradiderunt: Hinc diuinus Plato humanum genus Ostreorum simile esse dixit: nulla enim potuit similitudine nostræ imbecillitatis naturam significantiùs explicare, cùm Ostrea indicium esse dixit animi in corporis carcerem & tenebras coniecti: ita enim Deus corpori animam adglutinauit, vt necessarium sit hominem corporis affectibus tangi, vel inuitum. Quid verò aliud illa vel diuinæ, vel stellaris essentiæ scintilla hîc patitur, nisi quòd dum corpori adhærescit, & vinculis se coërceri sentit, & in quodam obscuritatis carcere detineri? vnde fit, vt suæ plerumque immemor originis, modò sensui se, modò appetentiæ subiiciat, & alieni facta iuris, cum materia, cui adglutinata est, rapiatur in præceps. Piscatore igitur Petro opus est, qui nos aut scopulis auulsos, aut de imo maris fundo erutos, Assertori nostro littora reuisenti, pœnitentiæ prunis assos in escam apponat: vt ita absumpti in ipsius Diuinitatis amplexu, ad sublimioris vitæ consortia transeamus. Quòd verò testam Ostrea pro pelle habent, quæ sine eorum interitu aufferri non potest, eorum sunt hieroglyphicum, qui nec squamas ignorantiæ deponere possunt diuinis admonitionibus quantumlibet instituti, nec cultrum spiritus suscipere patiuntur: qui quidem, vt Hierosolymitanus Hesychius ait, etsi in mari Baptismatis inueniantur, etsi in fluminibus Pœnitentiæ: abominabiles tamen sunt, cúmque vitam sortiti sint in sacri lauacri tinctura, vocationem tamen regenerationémque corruperunt, dum neque pinnulas, neque squamas induere procurarunt, sublimem videlicet vitam, cognitionémque diuinorum, quæ cœlestis est: sed obcæcato corde in ignorantiæ voraginibus detinētur, & propterea in his qui squamas habent nequaquam adnumerantur. Quare Paulus fornicatorem, auarum, idolis seruientem, maledicum, ebriosum detractorem, legum bonorúmque morum corruptorem à fratrum commercio submouet; Ostrea enim hæc sunt, & id genus reliqua, quæ sine squamis & pinnulis esse deprehenduntur. E

Nam sicut nos à testa testudinem, sic Græci ὄστρεα ἀπὸ τῶν ὀστράκων, id est ostreas à testis dicunt.

DE LOCVSTA.

Piscis, inquam, ex genere crustaceorum.

LOCVSTA quid iuncta Polypo significaret, eo loco declaratum, vbi Polypi significata recensuimus. Quid verò ipsa per se significet, nunc dicendum.

SEDITIOSVS.

POPVLARIS seditionis studiosum hominem significare qui volunt, Locustas duas marinas sese inuicem incursantes pingunt: videre enim est sæpe vniuersas, tanquam gregis collegium celebrare, dimicare interim inter se cornibus Arietum modo, ac mutua flagellatione inuicem sæuire, & *genuinum est ciuibus*, inquit Pindarus, *inuicem inuidere.* F

Sic etiam Hesiodus. -- ζηλοῖ δὲ τε γείτονα γείτων, æmulus est vicinus vicino.

TEMPERANTIA.

QVONIAM verò incidimus in Locustam, nominis adducti similitudine, quid per terrestrem etiam significaretur, explicabimus. Ophiomachum, quem alij Stellionem interpretantur, nos terrestrem Locustam esse comperimus. Per hanc Ægyptij modestiam, temperātiam atque continentiam intelligebant: quippe quæ nequitiæ virtutes oppositæ sunt ea siquidem Serpentem oppugnat, voluptatem quippe terræ prorepentem allidit. Ipsa autem crura habet, quæ corpusculum altè tollant humo à terráque interim eorum innixu resiliat, & feratur in sublime, collisóque Serpentis capite intellectui proximior fiat, qui quidem terrenis obrepere nescius, ab iis disiungi abalienaríque assiduè meditetur. Non dissimulabo hîc sacræ lectionis locum, de Præcursoris victu quem constans fama est Locustis vesci solitum, ἤσθιε δ' ἀκρίδας ὁ πρόδρομος, καὶ μέλι ἄγριον. Sunt qui ab Locustarum campestrium intellectu abhorreant, cauliculósque herbarum nescio quos, quòd eodem illi nomine nuncupentur, pro animali comminiscuntur, quibus noster ille veritatis Præcursor vesceretur. Atqui Diodorus, & alij authores grauissimi, populos in Æthiopia quosdam agnoscunt, qui non alio quoquam cibo vtantur, quàm Locustis, ob id Acridophagos appellatos. In India quoque gentem quibus Mandrorum nomen Clytarchus & Megasthenes dederunt, Locustis, ali Agatharchides, & alij prodiderunt, trecentósque eorum vicos annumerant. Est autem hæc viridis, & prioribus pedibus longissima, iísque admodùm gracilibus, quos motat assiduè. Manifestissimè verò in hoc Præcursoris cibo Locustam

Vt Suidas, & quidam alij.

A stam animal agnoscit Adamantius, dum vndecima in Lucam homilia dicit: *Non habuit domesticum mel,& humana diligentia percolatum, sed syluestre, minus quippe iucundi saporis: vtpote qui eo ad vitæ tantùm vsum & necessitatem, non ad delicias vteretur, ex alitibus verò non grande præpinguéve vllum, quo se liberiùs inuitare posset: non aëriuolam, quæ cibum præberet delicatiorem: sed exiguum admodùm volucre, quod vix à terra esurgeret, saltitarétque potiùs quàm volaret.* Quid plura quæritamus? constanter asseritur, Locustas eius fuisse cibum, paruulum animal,& illi satis mundum.

FAMES.

SVNT qui per huiusmodi Locustam, famem intelligant: propterea quòd magnam satis inferunt calamitatem, cum agminatim innumerabili aliquando multitudine congregatæ segetes inuaserint, magna clade radices abrodentes: quare Diuinatrix apud Theocritum dicitur. Cùm enim apparuerit, famis est prænuncia. Multa Locustæ huius significata ponit Eucherius, sed quoniam nullam super illis causam adducit, in quo nos præcipuè versamur, ea prætermittenda iudicaui: vnum illud tantùm tangam, quòd per comparationem Resurrectionis Dominicæ similitudo quædam sit, cùm assultum Philo dicat per Locustam significari: nullum enim è terrestribus animal tanta se pernicitate proripit in saltum, si corpusculi rationem habeamus. Sed hæc alij viderint.

Theoc. in Messoribus, Μάντις καλαμαία ἀκρὶς, id est, locusta stipularis diuinatrix.

PEDES.

INVENIES in Diuinis literis aliud Locustæ huius hieroglyphicum, vt apud Salomonem Ecclesiaste, pro Pedibus poni, eò quòd animal id pedum longitudine pro corporis modulo omnia excedit animantia. Scriptum igitur: *Florebit amygdalum,& impinguabitur Locusta:* hoc est, superueniēt cani,& pedum accedet tumor, podagra scilicet, quæ plurimùm ætatem grandiorem infestat, quod nos à sexto supra quinquagesimum quatuor iam annis non sine cruciabili dolore, acerbissimáque studiorum iactura cogimur experiri, hæreditate hac ab auunculo relicta, & vnà cum accepto ab eo sacerdotio miserabiliter alita. Alibi tamen Salomonis verba ex Hebraïco codice diligentiùs examinauimus, quòd super his varia est multorum interpretatio.

Eccl. ca. 21.

B

DE COCHLEA.

ADDETVR his Cochlea, inter esculenta piscium vice pauperibus accepta: quæ tamen olim altilis effecta, illatáque mensis, Romanas delicias auxit.

TERRENIS ADDICTVS.

PER eam Diuinæ lectionis interpretes ferè omnes animum terrenis affectibus mancipatum intelligunt, inde similitudine libenter sumpta, si quem sensui deditum, vt voluptatibus brutorum instar inhæsitantem ostendere voluerunt. Hesiodus eam felici compositione φερέοικον appellauit, quã domiportam dicere possemus, quòd ita sit domui suæ applicata, vt eam secum assiduè portet.

Ad hoc forsan facit Plutarchi in lib. de amore diuitiarum. Κοχλίου βίος, Cochleæ vita.

DE SEPIA.

C SEPIAM quidem inter crustacea recensere minimè congruum videbatur: quia tamen dorsum osseo illo integumento instar clypei munitum habet, huc ipsa etiam transferetur.

PVLCHRA INCOEPTA TVRPITER CEDENTIA.

ID verò præcipuum super Sepia significatum apud Ægyptios sacerdotes erat, vt per eam significarent hominem, qui multa, pulchra & magna pollicitus, daturus omninò speciosa virtutis exempla videbatur, & per summam inde ignominiam fœdè lapsus, omnium fefellerit expectationem: ea enim cùm spectandam se venatoribus præbuerit, simulátque in se aciem instrui conspexerit, & classicum cani, atramentum in aquas euomit, quibus infectis, demptáque ita venatoribus congrediendi copia, elabitur. Quòd si inter fugiendum acciderit, vt aperto iterum campo deprehendatur, statim in effusam atramenti nubem se recipit, atque ita sæpius ac identidem frustratur venatoris spem, nulla sui facta copia vt deprehendi possit, idque non in congressu tantùm facit, sed plerumque etiam ludendi studio quodam, atque etiam insidiandi. Effundunt verò suum id atramentum & Polypus & Lolligo, quam vulgo piscem Atramentarium vocant: verùm ij non nisi metu perculsi, Sepia verò nō modò cùm metuit, verùm, vti dicebamus animi interdum gratia. Ei verò atramento tanta vis inest fuliginis, vt si in lucernam addatur, summotis reliquis luminibus, adstantes omnes fœdo liuore coloratos ostentet, vt Æthiopes videantur.

Hæc Plin. lib. 9. ca. 29.

Hinc Horat. in Ser. Hic nigræ succus loliginis.

Natalis Comes Mythol. li. 8. ca. 2. ex Zen. histor. Ab Chil. 2.

THETIS, ET SIMVLATIONVM INVOLVCRIS OBTECTVS.

HVIVSMODI verò occultationis causa confictum à Græcis crediderim, Thetim in Sepiam commutari solitam, dum vel eluderet, vel seriò fugitaret Pelea illam insequentem. Nam & pro

promontorio cuidam in Iolco Sepiadi nomen inditum, vbi factum hoc perhibent. Ita denique hominem qui multis simulationum inuolucris tegeretur essétque occultæ multiplicísque naturæ, per pictam Sepiam notabant. D

MENDACIVM.

ALII mendacium ex hoc figmento intelligi volunt: propterea quòd, vt Grammaticus Tryphon ait, ἐν τοῖς ἐσχάτοις μόρεσι μελαίνεται καὶ ἀμαυροῦται, *in extremis* quippe *partibus nigrescit, & obscuratur.* Callidi enim impostores, mendaciorúmque confictores, solent semper aliqua præiicere, quæ vera, clara & aperta videantur, quibus inspectandis dum oculi sunt intentiores, astutè mox mendacij nubem offundunt. Quoniam verò atramentum id, quo sese occulit effuso, in cauda est, ea de causa Melanuros appellatur. Atque hoc Pythagoram intellexisse volunt cùm præcipit, μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, *de iis quæ nigra sunt cauda gustandum non esse.* In hanc verò sententiam præclarè Cicero ad Q. fratrem: *Multis enim simulationum inuolucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur vniuscuiusque natura, frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur, oratio verò sæpissimè.*

Huc spectat quod Mateon apud Athenæum de Sepia. Quæ cum sit piscis, sola albumnouit & atrum.

IMPROBITAS.

QVOD tamen symbolum Plutarchus libro *De liberis educandis*, ita interpretatur, vt subostendere dicat, commercium cum improbis non habendum eos scilicet qui à virtute ad turpitudinē se recipiant, fugiendos. Nam & apud Romanos, nigrum vel atrum pro moribus infamibus & perniciosis accipitur. Hinc illud diuulgatum: *Hic niger est, hunc tu Romane caueto.* Porrò dies atri, qui sunt infausti, inauspicati, lugubres, & infelices appellantur: quamuis nostri vulgò dies atros intelligant, qui ieiuniis destinati sunt, quibus quidem & corpus macerandum, & à carnium deliciis præcipitur abstinendum. E

Hor. 1. Ser. Nigri seu atri hieroglyphicum.

LITERÆ.

AEGYPTII sanè cùm literas significare vellent, iuncum, cribrum, & Sepiam ponebant, de quibus sigillatim disputare alterius loci est: nam eorum omnium, quæ literas & disciplinas indicarent, certum conscripsimus commentarium. Quod verò ad Sepiam attinet, quæ pro Theca atramentaria poni solita sit, ac perinde literas scripturámque ipsam significet, non apud Ægyptios tantùm habetur, verùm & apud nostros, vti Persianum illud ostendit:

Tum queritur, crassus calamo quòd pendeat humor,
Nigra quod infusa vanescat Sepia lympha.

Atramentum sanè Græci σηπιότικον appellant, Tholos verò est Aristoteli, qui Sepiæ inest. Hesychius ex eo vocabulo turbamentum interpretatur: id enim τεταραγμένον ostendit.

Contra λευκὴν ἡμέραν διαγαγεῖν, album diem agere. Plut. In Pericle.

VIRI AMOR IN MVLIEREM INFIDAM.

SVNT qui amorem cõiugalem in viro firmum, in fœmina lubricum, significare si velint, Sepiam tridente confossam, pro istiusmodi rei hieroglyphico faciant: propterea quòd in eo genere, si fœmina percussa fuerit, accurrit mas opem allaturus, fœminæque quacunque potest ope auxiliari contendit: quòd si mas ictus fuerit, fœmina sui tantùm solicita, quamprimùm fuga sibi salutem quærit.

Auxilium mulieri à viro: non viro à muliere.

TEMPESTAS.

SVNT & tempestatis argumentum Sepiæ: nam pictæ, ita vt in aquæ summum exiliant, magnas procellas paulò pòst erupturas indicant. Causam reddit Plutarchus: quia cùm mollia omnia frigus impendiò caueant, hæc vna præcipuè cùm sit ea carnis nuditate mollitiéque, neque testa, neque pelle, neque squamis munita, sed vnum tantùm tegumentum osseum in dorso sortita, tempestatem facillimè præsentit: igitur veluti frigus euasura, neque non agitationes, quæ in imo mari fiunt, exilire, & incommodum illud videntur euitare. Quare Polypus etiam pari propemodùm mollitie præditus, ad terram properat, séque petris alligat, ventorum iamiam aduentantium portentum. F

A Plin. lib. 9. cap. 29.

DE PVRPVRA.

N hunc gregem veniet & Purpura, suis & ipsa significationibus insignis, de animali quidem, non de colore, qui loco alio tractandus est, præsens erit examinatio.

Longitudine digitali.

MALEDICVS.

MALEDICVM hominem probos improbósque æquè carpentem significare qui volunt, Purpuram exerta pingunt lingua, quæ quidem illi tam acuta & valida est, vt ea & conchulas, & quascunque sui generis testas perforare possit: quæ cùm ita sint: omniuoræ, frequens illud in edaces dictum emanauit, *Purpura voracior:* de quo apud Athenæum plura comperies.

Athe. libr. Dipnos. λιχνότερα τῶν πορφυρῶν. Plin. li. 9. c. 36.

DE

A

DE GVLA MVLTATVS.

ATQVE inde fortè prouerbium, quòd Purpuræ plurimùm per linguam escas inquirentem capiuntur. Et qui hominem qui de ganea pœnas dederit, significare volunt, conchylium huiusmodi nassæ per linguam applicitum pingunt: siquidem eius captura in hunc sæpius efficitur modum: paruæ densæq; admodùm nassæ Strombus piscis includitur, hunc auidissimè captat Purpura, quem simulac illuc occlusum olfecerit, inserta per nassæ iuncos lingua eum assequi contendit, dúmque ille volutatione luctatur, ea magis ac magis linguam protendit: accidit verò vt in eo conatu tumefiat, vt nulla eam extrahendi copia relinquatur, atque ita detecta per linguam captiua fiat. Verùm hoc picturæ genus in huiusmodi significatum aliter etiam figuratur, conchulam quippe pingunt, quæ Purpuræ linguam morsu comprehenderit. Piscatores siquidem cùm Purpuram norint concharum pastionem auidiùs appetere, has in nassas magno numero coniectas in mare demittunt, oblongo fune ad nassas alligato: sentiunt optatam escam Purpuræ, porrectísque intra nassarum iuncos linguis, eas infestant, at illæ aculeo extimulatæ incolumitati suæ consulturæ contrahunt sese, corticibúsque clausis morsu perquàm acri linguam infestam comprimunt, pertinacissiméque detentam haudquaquàm amittunt, atque ita pendentes sua captæ auiditate Purpuræ tolluntur.

Quomodo capiatur Purpura.

VNO EXANIMATVS ICTV.

HOMINEM verò interemptum vno ictu ostendere qui volunt, Purpuram saxo elisam pingunt: siquidem infectores aiunt, quas Purpuras in artis suæ vsum parant, saxo vno ictu collidendas, vnde subitarius ille sanguis ad tinctum optimus emanat: quòd si ictu fefellerit, neque Purpura statim exanimata fuerit, frustrà repeti, quia pre dolore sanguis in vniuersum corpus diffusus euanescat. Hinc
B aiunt Homerum totiẽs de iis qui valido aliquo vulnere perempti fuerint, Purpurea eos morte sublatos dicere: quem imitatus Maro, nunc *Purpuream vomit ille animam*, nunc quid huiusmodi sæpe protulerit. Quamuis ad sanguinem, in quo anima sedem habeat, Seruius hoc referri putat, de quo satis in Accipitris commentario dictum.

Purpurea mors cur dicta.
Æne. li. 9.

SECESSVS.

SVNT qui secessum per Purpuram ostendant: propterea quòd Purpura non nisi in imo reperiatur pelago, vnde verbum apud Apollonium Argonauticôn primo, πεϱφύϱεσκεν, quod purpurascere dicere possumus, vbi profundum esse interpres exponit, ea quam memorauimus Purpuræ natura repetita. Hinc mare purpureum, pro profundum, Poëtæ sæpius posuêre.

Virgilius 4. Georg. In mare purpureũ violentior influit amnis, & Cicero mare purpurascere ait, 2. Aca.

DE ECHINO.

MARINVS huc Echinus obuoluitur, lenticulari propemodùm figura, cochleari crusta, scabritie varia; crebris lineamentis rectilineis, quatenus in sphærica figura fieri potest, picturata, iisdem quibus terrestris armatus spinis, verùm iis micantioribus, & nunc cocco, nunc purpura, nunc puniceo colore splendescentibus, qua parte rostrum à medio ventre exerit, reductior, à tergo gibbosior: atque is est de quo Martialis ait,

Cortice deposito mollis Echinus erit.

DIFFICILIS ATQVE MOROSVS.

C

ATQVE vt ad eius significata iã aggrediamur, hominem quicum difficulter, vel nulla vnquam ratione consuetudinem inire possis, ex hieroglyphico eius commonstrabãt: quippe quem quaquà tractare volueris, asperitate renitentiáque, horridum experiare, atque itidem ex hoc asperitatem eam, quam Horatius damnat, agrestem, inconcinnam, atque grauem, per hoc animal notabant: nam & nomen illi παϱὰ τὸ ἔχειν κατ' ἀντίφϱαξιν, plerique impositum asseuerant, quia scilicet haberi non possit propter spinas, quasi Latinè velis intractabilem dicere: quamuis sunt qui de nomine id sentiant, vt Echinum dictum velint, ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτὸν ἀφανῶν τῶν σαϱκῶν ὄντων, quòd scilicet ita sese cohibeat, vt nulla carnium appareant vestigia neque signa.

Vnde Prouerbiũ ἐχίνου τϱαχύτεϱος Echino asperior. Vel quia Græci ἐχῖνον, hirtum vocant.

IVDICIORVM SEVERITAS.

ERANT autem apud veteres vasa Echini nomine nuncupata, quæ scilicet animalis istius imaginem referebant, quorum in iudiciis vsus erat. Sanè iudices, de quibus Pollux meminit vbi de diætetis & dicastis agit, Echinum aheneum, aut opere fictili factum habere consueuerunt, in quem testium dicta, scriptáque iudicia coniicerentur: ex quo significabatur, non licere cuipiam impunè illis manus admouere, neque inuertere, aut immutare quicquam, sine graui supplicio.

NAVIGATIO TVTA.

SVNT etiam qui per Echinum tutam nauigationem intelligant: ille siquidem imminente tempestate, quam non secus ac terrestris ventos præsentit, attractis lapillis sese munit, arenaq; nauium

A Plin. lib. 9 cap. 31.

uium instar saburrat, ne vi fluctuum vlla versari iactarive possit: id enim maximè cauet ne aculeis exarmetur. Basilius Magnus audisse se profitetur à quodam rerum maritimarum peritissimo, qui diceret, habere se pro comperto, Echinum cùm ventorum perturbationem sæuitiámque maris præsensisset, calculum correptum haud exiguum subiisse, séque sub ipso tanquam anchora stabiliuisse. Sanè quidem nautæ simulac eos id factitare conspiciunt, futuram hoc indicio ventorum agitationẽ tempestatémque præsagiunt, nauigiáque continuò pluribus anchoris infrænant. Admiratur Ambrosius in Hexamero, quo ingenio is ista collegerit, quo doctore perceperit, quis ei fuerit auguriorum interpres. Falli sæpè homines aëre perturbato, quòd plerumque res sine tempestate succedat, non falli Echinum, & homini rationis participi documento esse. Vnde animali tam exiguo tãta scientia, vt non modò quod futurum est infortunium antè præuideat, verùm etiam qua ratione impendenti periculo sit obuiam eundum, non verbis, non sophismatis, non ambagibus oratoriis, sed re ipsa commonstret? D

Echinus auguriorũ interpres, præserum nautis.

MACILENTIA.

Ad hæc macilentissimum hominem per idem animal intelligebant, cui quidem sit hoc peculiare, vt nullam intus carnem contineat, foris & spinulas & crustam, vti dictum, coeleariam tantùm habeat: inueniuntur in eo tamen nigra quædam vice carnis, quæ vtcumque sint, à ganeonibus tamen expetuntur. Quod verò ad macilentiam facit, eum ad annum integrum aiunt abstinere cibo. Non relinquam intactum quod apud Eustathium legi, interna ventris Echinum appellata, vnde Callimachus,

ὄντε μάλιστα βοῶν ποθέουσιν ἐχῖνον.

De Boue quem cupidè magis affectantur echinum.

Idque ea de causa, quòd intra se cibum contineat, quod præcipuum est ventris munus. E

INSTAVRATIO.

Exercitum, aut quid huiusmodi ex dissipatis reliquiis instauratum, si quis pingendo significare voluerit, non imperitè Echini marini dilaniationem quandam figurabit: ille enim in frusta discerptus, si proiiciatur in mare, confluentibus sponte in vnum partibus, iterum committitur, & efficacissimè solidescit.

Echini mira restauratio.

DE CONCHYLIO.

Conchylium quoq; aliquid habet quod ἱερογλυφικῶς accipi potest: tametsi animal ipsum hùc non admittatur, sed quos generat vniones.

LACHRYMÆ.

Svnt qui gemmas omnes in ornatu Veneri deberi putent: quòd scilicet eam maximè comptam esse deceat, & deliciis omnibus affluentem. Gemmæ tamen aliquot sua quædam habent significata, veluti Vniones, quos lacrymarum symbolum esse plerique prodidêre: sumptum scilicet à coniectoribus, qui lachrymarum profluuium per visas in somnis margaritas ostendi tradunt: nam & apud Suidam legas, μαργαρῖται δηλοῦσι δακρύων ῥόον. F

PIERIVS

A

PIERIVS VALERIANVS AD ERVDITIS. VIRVM MATTHÆVM MACINGVM VENETVM

DE IIS QVÆ PER CROCODILVM & aliquot Amphibia significantur,

Ex ſacris Ægyptiorum Literis.

LIBER VIGESIMVSNONVS.

B

OTERIT, & meritò quidem, eruditiſsime Macinge, aliquis, qui non æquo fortè erga nos animo fuerit, vtrumque noſtrum ad Chriſtianæ pietatis vindices deferre, qui ſanctiſsimum amicitiæ tam mutuæ, tam antiquæ numen tanto ſub ſilentio, Aegyptiorum quodammodò ſecuti religionem, coluerimus. Aegyptiaca enim prorſus eſt hæc ſuperſtitio, Deum ſub ſilentio colere. Sed enim qui de pietate aliter quàm Euangelia doceant, & ſacri canones imperent, vel ſentit, vel ſibi ſequendum credendúmve propoſuerit, is dubio procul impietatis crimine condemnandus, acritérque puniendus eſt. Manifeſtum autem eſt, Aegyptios olim Crocodilum adoraſſe, quod nos non modò abhorremus, ſed & Poëtæ veteres, qui mores hominum facilè tolerant, modò ſatyricè derident, dum eorum aliquis dicit eos portenta colere, modò vt rem magis exacerbent, addunt, Crocodilum adorant. Cauſam tamen eam Aegyptij allegare ſoliti ſunt, quòd Crocodilus ſilentij ſit hieroglyphicum, quandoquidem animal id lingua careat, & ita ſilentij ſignificatum præ ſe ferat, quod vterque noſtrûm per tot annos nimium ſuperſtitioſè coluimus. Ne igitur cauillandi cuipiam anſam demus, exiſtimaui ſilentio huic nuncium remittendum, atque ita in viam redeundum, id quod vt tu quoque facias adhortor. Miſi itaque ad te ſequeſtrem Crocodilum ipſum, qui quoniam Aegyptiacè loquitur, quippe per rerum figuras & ſigna, cauſam omnem tibi liquidiùs explicabit. Quoniam verò Crocodilus hic ab intima vſque Aegypto iſtuc Venetias traducendus fuit, exenterare eum oportuit, & accuratiſſimè ſalire, loco verò fæcis exemptæ, infarciuimus in vterum eius eadem diligentia fluuialem Equum, Phocam, Muranam, Anguillam, & Aegyptiacam quandam Ranam. Animalia inquam hæc vtcumque adduci potuerint, ad te miſi, ruptoq; ita ſilentio me piorum conſortio aggregaui. Tu, ſi qua in iis quæ ad rem tuam faciant inueneris, arbitrio vtaris tuo, reliqua, quæ nullius apud te momenti videbuntur, ἐς κόρακας, vt dicitur, proijcias licet.

C

DE CROCODILO.

VONIAM à Poëtis noſtris, atque etiam à pleriſque aliis Ægypto ea eſt obiecta infamia' quòd & monſtra colerent, & Crocodilum præcipuè adorarent, cur hoc animal inter reliqua apud ipſam nationem ſacra, locum haberet, differendum: ita fiet, vt quid imperiti colerent, quid ſapientes intelligerent, manifeſtum fiat, atque inde minùs eorum ſuccenſeamus Philoſophiæ.

Silentium ad Deum maximè ſpectat, & quare.

DEVS.

COLEBANT ſiquidem Ægyptij Deum ſub Crocodili, quod nõ inficiamur, imagine, propterea quòd ſolus inter animalia elinguis eſſe deprehẽſus eſt, quod Diuinitatis munus eſſe perhibent. Nam & in Pythagoræ ſymbolis habetur, linguam in primis eſſe coërcendam, vt Deum imitemur. Proximè accedit ad hanc ſententiam ſapiens ille neque illiteratus vir, qui opuſculum, *De moribus*, carminibus ſcriptum edidit, dum eum Deo proximum eſſe ait, qui vbi ratio poſtulat tacere norit: Deus enim ſub alto profundóque ſilentio mortalium facta omnia diligenter examinat, omniúmque merita inſpicit, próque re, loco & tempore ſingula moderatur. Quod verò de diis ſilentium apud eos eſſet, vel Harpocrates indicarit, cuius effigiem preſſo obſignatóque ore ideò dedicarunt, quòd cæremonias ritúſque ſuos qua ratione inſtituti eſſent, in vulgus propalari nolebãt, atque ita ſacra inuolui ſilentio procurabant. Quin & Mercurium illum ſuum, quem Nilo prognatum patre prædicabant, tanto ſilentij cultu proſequebantur, vt ne nominare quidem eum fas arbitrabantur. Nam quem

Hinc illud Γλώσσης πρό τον ἄλλων κράτει θεοῖς ἑπόμενος. Linguã ante omnia coërcere, Deũ imitãs.

Nempe in ſacris Iſidis & Serapidis.

θεῦθ appellabant, qui Platoni Theu, Propertio nostro Theutates est, alium fuisse dicunt, qui scilicet Argum interfecit quique leges illis atque literas tradidit, à quo Septembrem mensem eo nomine vocitarunt. Et Cabalistæ Dei ministros aiunt propitios nobis fieri, vel si tantùm nominis eorum meminerimus, aut eorum notas præ oculis habuerimus, signatásve gestauerimus, etiamsi ore nunquã enunciemus, præcipuéque TETRAGRAMMATON diuinitùs datum nomen ineffabile, nostræ cum Deo reconciliationis signum: propterea quòd literarum quibus notatur, satis est reminisci. Meritò itaque Helias sacerdotes Baalis ridet 3. Reg. 18. dum eos adhortatur maiore vti voce, quòd eorum Deus in Diuersorio forsan esset, aut in itinere, aut certè obdormisceret, ita fieri posse vt excitaretur. Sed quid nos tot Gentilium fabulas euoluimus, cùm sacræ institutionis nostræ literæ in templis quotidie canant: *Te decet silentium Deus in Sion?* Æquum est quippe vt tacito verecundóque silentio trepidationem, quam ex tantæ maiestatis consideratione concepimus, profiteamur. Et, *Sileat omnis terra Deo.* In quam sententiam Petrus apud Clementem, *Quæ summo sunt silentio honoranda. Deus enim,* vt Cypria. ait, *non vocis, sed cordis auditor est.* Nam & Anna Samuëlis mater, quæ typum Ecclesiæ præ se tulit, ante conceptum, cùm sterilitatem deploraret, Dominum non clamosa petitione, sed tacitè & modestè intra ipsas pectoris latebras precabatur. Loquebatur quidem ea prece occulta, sed manifesta fide: loquebatur non voce, sed corde, quia sic sciebat Deum audire, ideóque quod petebat efficaciter impetrauit, quia fideliter postulauit. Et Publicanus quem Dominus probat, non erectis impudenter ad cœlum oculis: neque sublatis indecenter manibus pectus suum tundens, & peccata sua contestans, diuinæ misericordiæ auxilium implorabat. Habet insuper Crocodilus eam cum Deo similitudinem, quòd eius solius oculi pellicula tenui translucidáque fronte demissa obteguntur, atque ita cernat, cum aliis ita minus cernere videatur. Ita oculum Dei perlustrare, intuerique omnia res ipsa indicat, cùm nos eum nequaquàm cernere, aut nostratia hęc explorare, plurimùm opinemur. Sed quantum pertinet ad sermonem, nostra in primis est pietas defendenda, apud quos totiens legitur, HÆC DICIT DOMINVS, cùm simplex sit Dei substantia, neque membris vllis, neque compagibus composita: nõ igitur os neque linguam habet Deus qui loqui possit. Id verò sic accipiendum, vt tunc Deus loqui videatur, cùm aliquid inspirat in sanctorum fatidicorúmque vatum corda, vel etiam vocis sonum afflatu suo facit ad eorum aures peruenire. Nam si vox humana aër ictus dicitur, potest & vox Dei dici aër ictus vel vi, vel voluntate diuina. Itaque illuminata mens per Dei Spiritum formatur in verba, vnde locutus Deus homini dicatur: quoniam humana fragilitas aliter audire de Deo non potest. Prætereà, vti Adamantius inquit, veteres Deo sermonem attribuêre, quia cùm norint homines hoc ministerio voluntatem alterius alteri innotescere, agnoscant ea quæ sibi per Prophetas deferuntur, Diuinæ indicia esse voluntatis. Mortales enim haudquaquam intelligerent in hac vel illa rè Dei contineri voluntatem, nisi ea locutus diceretur: cùm eorum sensus nequaquam percipere possit, voluntatem cuiuspiam per silentium inter homines indicare posse.

Hùc spectat, Θεῦ ἄλκιμον ὄμμα. Oculus Dei fortissimus. καὶ πάντα νοήσας, vt ait Hesiodus operum lib. 1. & omnia lustrans.

Quomodo Deus loqui dicatur.

ORTVS.

ORTVM ad hæc pingere si voluissent geminos Crocodili oculos faciebant, quos habet instar Suis, verùm ex toto ferè corpore prominentes, & emissitios. Atque ita pars ea, quæ lucis conceptaculum tam insigniter extet, exortui videtur assimilari. Est tamen & alia ratio istius significati, quòd animal hoc suapte vi nullo parentum incubitu fomentóve, formam & lucem acquirit, veluti Sol per semetipsum exoritur, Crocodili enim tã fluuiales quàm terrestres cùm in sicco partum ediderint, oua sua terræ committunt gremio, quibus tamen semper assident, dum catuli animentur, & excludantur. Locum verò eligunt, ad quẽ summo actu eo anno eggressurus sit Nilus, quasi diuinatione quadã oua transferentes. In numis verò aliquot simulachrum Orientis radiato fingitur capite, dextera in altum sublata, eáque passa: quod in Gallieni plerisque numis habetur, inscriptione addita, ORIENS AVG. quam quidem manum patefactam, & radios ipsos, Maro non vno loco videtur explicasse:

Vbi primos crastinus ortus
Extulerit Titan, radiisque retexerit orbem.

Hæc ad verbum, Plin. li. 8. cap. 25. Gallieni numus.

OCCASVS.

QVOD si Occasum identidem pingere procurassent, Crocodilum humi toto profusum corpore deliniabant: quippe quidam incubantis specie, sponte enim ad ima quæque ferri gaudent, immersique fluuiis humi libẽter obrepunt, solóque adhærescunt, Delphinorum & aliorum hostium metu, quòd norunt quàm molli tenuíque cute in ventre sint. Dies prætereà maxima ex parte agunt in terra, noctes in aqua, teporis vtrumque ratione: noctu enim tepidiorem aquam experiuntur. Ita Solem imitari videntur, qui nobis emergere matutino tempore, vespertino immergi videtur. Adhæc Crocodilo visus in aqua hebes, extrà acerrimus: ita illi præcipuè accidit, Solis occasu obscura omnia, exortu clara atque perspicua redduntur.

Plin. ibid.

TENEBRÆ FVNESTVMVE.

TENEBRAS autem (quo vocabulo tam funus, atratúmque pomparum apparatum, quàm mortem ipsam, quæ lumina claudit decedentium, intelligebant) significare cùm adlibuisset, Crocodili.

A codili caudam faciebant:is enim simulac animal aliquod ceperit, caudæ opera vtitur ad exanimandum:ea enim captiuum vincit,ac mox plectendo conficit. Vis siquidem omnis, ac omne Crocodili robur,in cauda situm.Id verò commodè figurabitur,si abditus in specu, sola exporrecta cauda pictus fuerit:nam & illi proprium est speluca subire,in quibus quatuor interdum menses hyemis media pertinaci delitescit, vnde fortè tenebrarum deductum est significatum. Sedenim hæc etiam ad eam facere opinionem possunt:quòd ideò Crocodilum colerent, quia hinc etiam diuina quædam specularentur.Nam quòd Dei ipsius & caput & substantia imperscrutabilia sint, cùm Crocodilo faciunt in specu latitante:quare Seraphin faciem atque pedes Dei velare ad arcam Domini dicuntur, quòd diuinæ maiestatis principium atque finem verbis nemo valeat explicare,neque picturatione vlla declarare,definire verò nulla prorsus circumscriptione quispiam aggrediatur. Quam verò de Deo cognitionem profitemur,eam ex operibus perpendimus, quod à posterioribus diceret Aristoteles. Quare Gentes admonebat IESVS Deus noster:*Si nolitis mihi credere, credite operibus quæ ego facio.* Ita igitur sapientes illi Crocodilum imaginati sunt in specu,cauda tantùm exerta absconditum.Nam Psal.etiam 17.dicitur Deus posuisse tenebras latibulum suum,vt planè significetur, obscura multis & incognita esse,quæ de Deo piis tantum innotuerunt:vtpote quæ Deus ipse occultat in tenebris, &, vt Origenes Adamãtius ait,manifestum est rarò admodùm peruenisse ad homines Dei cognitionem, idque paucissimis contigisse: siue quòd ob mentis hebetudinem ad eius micantissimæ lucis radios cæcutimus, siue quòd inquinata mens eius non recipit puritatem, siue quòd humanum hoc corpus adeò fæculentum animum etiam obturat, ne possit spiritum eius admittere, siue quòd intellectus nostri virtus sit adeò imbecilla, vt immensitatem eam nulla capere possit coniectura. Nam & de Moyse legimus, eum, vbi Deus esset, caliginem subiisse, Deique iudicia Prophetæ Abyssum vocare consueuerunt.

Plin. ibid.

Dei cognitio ex operibus.

B Quin & IESVS ipse:*Nemo*,inquit,*cognouit Filium nisi Pater,nec Patrem nisi Filius, & cui Filius reuelauit*,& in hanc sententiam passim à nostris plurima. Eàque de causa, Ioannes Filium lucem ponit, quia is & seipsum illuminat,& Patrem in conspicuo ponit, qui adhuc latêret in tenebris, nisi per Filij manifestationem innotesceret. Nobis verò nisi lux illa orta esset, adhuc in vmbrosa mortis regione sederemus,diceret Esaias. Vnde autem, nisi diuino dispensante Spiritu,imaginatus est Orpheus dicere,*Nox quæ lucem emittis?* Quod & Psalmographus:*Emitte lucem tuam & veritatem tuam.* Tabernacula enim Dei tenebræ & latibulum,vti Diuinæ literæ passim memorant.Sed plura super hoc dicturi sumus in ignis commentario,vbi faces.

Dei iudicia Abyssus.

PERNICIES.

IN vniuersum autem per id animal sculptum,malum,damnúmve aut pernicies aliis illata,si Diodoro credimus,apud Ægyptios significabatur, omnmóque inexplebilis rapacitatis hieroglyphicum habebatur: animal enim est multæ rapinæ, vnguibus ad discerpendum promptissimis, morsu aspero tetróque,vt quod dentibus lacerat,nunquam sanetur.Impunè vero inter eos enatat,qui se adipe eius fieri perunxerit.Quod factitasse Firmum Ægypti tyrannum, qui oppressus est ab Aureliano, testimonio Aurelij Festiui,Vopiscus tradit.

SALACITAS.

ERAT & salacitatis indicium,vt ipsi dicunt Ægyptij: propterea quòd abundanti fœtura prolici sunt Crocodili,libidinísque vsque adeò contagiosæ,vt è dextera eorum maxilla dentes lacerto
C dextero alligati,nequitiam credantur stimulare.Terrestris porrò Crocodili, quem Scincum, vt alij, Scingum appellant, rostrum & pedes in albo vino poti, lasciuiæ cupiditates accendere apud magiæ scriptores legas,& huiusmodi quædam apud Dioscoridem & Plinium.

De Chinco ibid. Pli.& Diosc.lib.2. capit. 9. qui scincum nominat σκίγκον, & ibi Matthæolus.

FVROR.

FVROREM ad hæc Ægyptij, & quæ inde calamitas aut clades accepta esset, per Crocodilum semetipsum verberantem indicabant: propterea quòd is irrita prædæ cuiuspiam spe frustratus, in semetipsum furit,supra modum indignabundus.

LATROCINIVM.

NEGOTIORVM impedimenta,insidiásque & latrocinia, quæ contra viatores exercentur, per idem animal etiam ostentabant.Et Typhonem, quem βεβαιῶνα dicunt, in Crocodilum abiisse asseuerabant: tametsi nonnulli Typhonis comitem ponant. Crocodilus autem assiduè negotiatoribus insidiatur, quo genere latrocinij Typhonem infamem tradunt. Quapropter cùm illi honores omnino decreti essent,ex mansuetis animalibus Asinum illi nutriebant,ex feris verò Crocodilum & fluuialem Equum.Institutum enim erat apud eos,quibusdam Diis,ne nocerent tantùm sacra facere: atque ita quò magis illos sibi conciliarent, animala eiusdem ingenij,quo illos fuisse persuasum habebant, colere consuerant. In Apollinis verò ciuitate, quò iniurias a Typhone Osiridi illatas vlciscerentur, de Crocodilo vesci lege singuli tenebantur.Certo igitur die conuenari solebant:& quotquot caperent, interfectos eos ante templum, rei à se bene gestæ monumentum testimoniúmque prosternebant.

Typhon in Crocodilū.

HELLVO.

Crocodilus voracissimus. Plin. ibid.

IIDEM sacerdotes helluonem significantes Crocodilum hianti ore pingebant: is enim cibo satur, quem immodicè sumit, somno sopitus in littore se prosternit esculento semper ore, ad quem auiculæ trochili, quæ Senatores & Reguli dicuntur, pabuli se gratia conferunt, inuclantésque dentes depurgant, atque ita magis & magis ad potentiorem hiatum scabendi dulcedine prouocant, quod Ichneumon perpetuus eius hostis, si quando fuerit conspicatus, saltu se in guttur eius immittit, intróque progressus, donec feri cor morsu lancinet, moribundam mox feram derelinquẽs abit incolumis. Alij crapulam ideò significari per Crocodilum tradunt: propterea quòd is meatu careat, per quem ciborum excrementa deiici soleant, quare eadem mox digesta & indigesta per os reiectare necesse habet, quæ mox aues aduolantes depascantur: perinde ac qui præter satietatem nimio farciuntur cibo, cùm digerere ipsi non possunt, euomere coguntur. Qui verò cultui habiti à sacerdotibus nutriebantur, tanta erant mansuetudine, vt non modò vocem accersentium agnoscerent, & attrectari paterentur, verùm etiam fauces adapertas porrigerent, dentésque manibus depurgari, abstergíque linteo permitterent.

AB IGNOBILI GENERE AD CLARITATEM EVECTVS.

Pli. eadem eod. libr. 28. cap. 8.

COMMENTI sunt nonnulli, hominem qui nulla sanguinis claritate, minimísque principiis ad amplissimas, celeberrimásq; dignitates, ad opes, ad honores euectus esset, per Crocodilũ, & ouum eius pingere. Illud enim de Crocodilo fertur, nullum animal à tam paruis initiis, in tantam excrescere magnitudinem. Ouum enim non multò maius edit quàm Anseris, & fœtus inde exclusus pro portione est: attamen ad cubita vsque quindecim, vel etiam sexdecim crescendo porrigitur. Sunt qui eos tandiu augeri asserant, quandiu viuunt. Facit ad hoc Æsopica fabella non illepida de Crocodilo, generis nobilitatem, & sua & antiquorum præclara facinora apud Vulpem extollente: cui argutè illa responderit, ex cute vetus eius ac diuturnum exercitium, vel eo tacente, prodi. E

INVICTVS.

ADDVNT nonnulli, lacessitum iniuriis hominem, neque tamen succumbentem aut victum, per Crocodili tergus significari; propterea quòd id supernè corticosum adeò sit, vt contra omnem ictum, inuictum habeatur. De vigore verò eius elanguescente, si quis eum penna Ibidis demulceat mitigétque, in Ibidis commentario dictum est loco suo. Apud Horum inuenias Vespam superuolitantem Crocodilo indicium esse, vel ipsius animalis sanguinem corruptum, vel Crocodilum mortuum; Vespa enim ex putrefactis oritur cadaueribus. Verùm id quoque mysticè, cùm mala ea quę per Crocodilum significatur, indicare vellent, facta iam mitiora vel omninò sublata: aliter frigida, & inanis ea esset interpretatio.

Plin. ibid.

ÆGYPTVS.

CROCODILVS catena religatus ad palmam, in æreis plerisq; numis habetur, cum inscriptione, COL. ÆG. Colonia Ægyptus. Ab altera facie duo sunt humana capita, quorum alterum ad Orientem spectat nauali corona insigne: literæ supernè sunt, IMP. vbi nimirum per Crocodilum ipsa significatur Ægyptus. Quòd verò sit religatus ad palmam, Augusti omninò victoriam ostendit, quam etiam in obelisco campi Martij notari iussit, Ægypto in ditionem redacta. Duo illa capita, Augusti vnum, alterum Agrippæ esse crediderim, de quo Virgil. F

Tempora nauali fulgent rostrata corona.

Æneid. li. 9. Augusti numus, & Commodi.

In alio Augusti numo argenteo Crocodilus est, supra quem scriptum, ÆGYPTO infrà CAPTA. ab altera facie Augusti caput, cum circumductis literis, CÆSAR DIVI F. COS. VI. Et pictor Nealces, cuius meminit Plinius, cùm prælium nauale Ægyptiorum & Persarum pinxisset, quod in Nilo, cuius aqua est mari similis, factum volebat intelligi, hieroglyphico apertissimo hoc declarauit, quod arte non poterat: Asellum enim in littore bibentem, κατὰ πάρεργον pinxit, & Crocodilum insidiantem. Est & numus L. ÆL. AVREL. COMMOD. vbi Cõmodus ipse sub Herculis imagine pede dextero Crocodilum calcat, lęuâ clauam sustentat, dexterâ Ægypto sistrum prætendenti spicas porrigit. Inscriptio rem declarat, INDVLGENTIÆ AVG. Atque hæc de Crocodilo dicta sufficiant.

DE FLVVIALI EQVO.

PLVRIMVM verò secum affert impietatis improbus ingratúsque Hippopotami animus: qui nulla genitorem reuerentia prosequitur, & alienis bonis diripiendis natura promptissimus existit.

IMPIETAS.

MERITO enim Ægyptij sacerdotes cùm impium, cùm ingratum, cùm iniustum quempiam notare vellent, Hippopotamum proponebant. Admonituri verò mortales omnes vitia ea omnino

A omnino esse declinanda, totáque animi fortitudine supprimenda, duas eius animalis vngulas deorsum inuersas facere consueuerunt: siquidem is ab ineunte statim adolescentia patri incipit infestus esse, tentátque, si possit eum decertando superare, quem sæpe in pugnam prouocat: quòd si acciderit vt victor euadat, matris coitum affectat, vita patri condonata: sin victus aut cohibitus à patre fuerit, neque tam scelerati voti compos fieri potuerit, perdurante tamen prauitate tantisper conatum differt, donec adolescat, factusq; iam robustior atque validior deteriorem ætate factum patrem inuadit, fœdissimæque necatum petulantissimè dilaniat. Inuersas igitur vngulas eas ideò statuebant: vt qui rem spectarent, quid illæ sibi vellent commonefacti, propensiores fierent ad pietatem. *Equi fluuialis impietas.*

PIETAS IMPIETATI PRÆFERENDA.

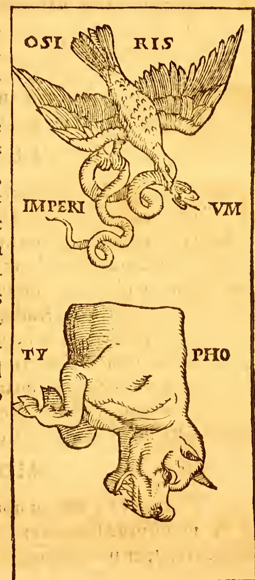

VIRTVTI CEDIT IMPROBITAS.

ID quod tãtæ apud eos curæ fuit, vt Principum sceptra & huiusmodi pleráque insignia, atque gestamina & monumenta, armáque aliquot quorum quotidianus esset vsus, ita insignirent, vt in summa potioreq; parte Ciconiam præfigerent ex ære, vel ex auro argentóve factam: infernè verò vngulam Hippopotami subiicerent, quòd impietati præferendam esse pietatem indicaret. Species verò vngularum iis est, quales Bubus, licèt dorsum, iuba, & hinnitus Equi sit, vnde illi nomen. Inest prætereà talus bisulcorum modo, dentes vt aprorum exerti, leuiter tamen: rostrum resimum, apri cauda etiam, magnitudo & interiora Asini, tergoris crassitudo tanta, vt ex eo venabula fiant, & scuta B galeæque impenetrabiles, nisi humore madeant, munire possit. *Plin. eadem li.8.c.25.& 26.& Aris. lib.2. de histo. ani. c.7.*

IMPROBITAS EDOMITA.

CELEBRATISSIMA verò est species illa, quæ visebatur olim Hermopoli: ea scilicet pictura, vt Hippopotamus esset, supra quẽ sculptus erat Accipiter cum Serpente dimicans. Cuius argumenti significatum id esse tradunt Ægyptiarum literarum periti, vt Typhonem ab Osiride vi domitum, cùm de principatu certamen conseruissent, intelligendum autument: per fluuialem Equum, Typhonem ab Osiride vi domitum: per Anguem, principatum interpretantes, atque ita improbitatem potiores sibi partes asserere conantem, virtuti demùm cedere subinnuant. Eadem de causa cùm sacra faceret eo die, quo Isidis aduentus è Phœnicia celebratur, fluuialem Equum religatum libis incessere per ludibrium consuerant. Non dissimularim hîc Aureoli tyranni tumulum ad pontem Aureolum Insubriæ superesse, à Claudio Cæsare sex elegorum versuum Epitaphio nobilitatum, in cuius conditorij parte prima Hippopotamus sit incisus, quem serpens cauda mordicùs apprehensa complectitur. Id puto significare tyrannidem tandem temporis spatio domitam. De Aureolo enim, qui Gallieni tempore cum plerisque aliis tyrannidem arripuit, plura legas apud C Trebellium Pollionem, & Iulium Capitolinum. Epigramma tumulo inscriptum à Claudio Imp. ita fertur: *Aureoli tyrãni tumulus, & Epitaphium.*

Κλαύδιος Αὐρεολῷ μετὰ δηΐον Ἄρεα καῖσαρ
Τὰ κτέρεα θνητῶν ὡς θέμις ἐνδιδός.
Τῷ γὰρ καὶ ζωὴν, ἀλλ' οὐκ ἔθελησε φρόνημα
Πᾶσιν ἐπιρήτοις τοῦ στρατοῦ ἀντίβιον.
Κεῖνος δ' οἰκτίρμων καὶ σώματος ἔσχατ' ὀπίζων
Αὐρεόλου, γέφυραν εἴσατο τήνδε τάφην.

H O R Æ.

HORAS etiam Ægyptij sacerdotes per fluuialem Equum significare soliti sunt: qua verò de causa id facerent, neque Horus scripsit, neque nos apud quempiam traditum inuenimus: si quid tamen ariolari liceat, dixerim ego, quia depascit segetes, destinatione, vt ferunt, antè determinatas in diem: non enim vti Boues & pecora reliqua, hac illac errabundi modò hîc modò illic aliquid carpũt, sed tanquam messores ad opus certum conducti, suã vnoquoque die partem pabulantur. Horæ verò nomen plerunque pro tempore cuiuscunque maturitatis accipitur, cuius apud Græcos apertissimum est significatum. Cùm verò ita pabulatũ prodit, ea vtitur astutia: vt velut ex agro ferentibus vestigiis progrediatur auersus, ne quæ reuertẽti insidię cõparentur. Vel ea fortè de causa horas indicare dictus, quòd diem & noctem duplici natura dimetitur: siquidem interdiu in imis aquis latet, noctu in terram egreditur. Apud Ægyptios autem nox cũ die pari propemodùm horarũ numero assiduè dispertitur.

Horarũ hieroglyphicũ Equus fluuialis. Hæc à Matthæolo in Diosc. li.2. ca.22. Vnde Græci omnes fructus æstiuos Horæos dicũt, & tẽpus maturitatis per excellẽtiam horã.

D

DE PHOCA.

Vel à mugitu quē edit, Plin. lib. 9. cap. 23.

PHOCAS fluuialis addetur Equo, cui similiter vita in aqua & in terra communis: eam nos Vitulum marinum, à specie tergoris instar Boum villosi, nuncupamus.

SOMNICVLOSVS.

SVPERFLVVM verò esse videtur rationem afferre, cur somniculosus homo per simulachrum eius exprimeretur, cùm de profundo eius somno diuturnáque veternositate tam multa passim à Græcis Latinisque authoribus memoriæ prodita reperiantur: quo scilicet pacto *sternunt se somno diuerso in littore Phocæ.*

Quod, scilicet spirāt & dormiunt in terra, & pēna eiusdem soporifera dicta, Plin. lib. 9. ca. 23.

INFORTVNII MAGNI TVTELA.

ID potiùs referam, quòd hominem ita res suas procurantem, & aduersus pericula auxilia disponentem, vt à quocunque vel maximo infortunio tutus habeatur, significare qui volunt, eum Phocæ corium indutum pingunt. Vitulum siquidem marinum ex aquatilibus fulmine non ici obseruatum est, tantáque mortalium id persuasione receptum, vt vulgò cingula ex eiusmodi corio comparentur, quæ infortuniorum istiusmodi amuletum esse creduntur. Veteres autem calamitates à potentioribus illatas, fulminum iactibus æquiparare soliti sunt. Et fulminare dicuntur Reges, cùm quid in alicuius perditionem moliuntur. Sic, *Cæsar ad altum fulminat Euphratem*, apud Maronem legas: apud Ouidium verò, se totiens Augusti fulmine petitum.

VRINATOR.

E

VRINATOREM etiam hominem per animal huiusmodi significare mos fuit, quando in sicco genitum nullum hoc magis vndis ex disciplina soleat assuefieri. Pariunt enim incontinenti Phocæ, paulóque pòst catulos educunt, vt mari assuescant, & euestigiò reducunt: idque sæpius factitant, vsquequò paulatim consuescant maris contubernium non aspernari.

DE MVRÆNA.

MVRÆNA quoque in siccum exit, & terrestrium commercio delectatur. Quid verò hinc significetur, videamus.

ALIENIGENARVM PROCVS.

Plin. lib. 32. cap. 2. hæc omnia.

PER hanc pictam Ægyptij sacerdotes hominem alienigenarum concubitum appetentem, externisve matrimonio copulatum intelligebant: siquidem hæc vt Lucinius Macer tradit, fœminei tantùm sexus est, ideóque de mari egressa Serpentibus copulatur, atque inde concipit, ob id sibilo à piscatoribus tanquam Serpentibus euocari & capi. Aristoteles tamen, vtpote qui Murũ marem agnoscit, vti suus in plerisque huiusmodi mos est, hoc negat, tametsi in terram prodire, atque ibi sæpe capi, non inficiatur, quamuis Andreas Physicus, qui Nicãdro glossemata quædam subiecit, totum id mendacium esse profitetur, & neque Murænas in continentem prodire, neque Viperis per littora commisceri contendit. Attamen cum Ægyptiis Archelaus id asserit pro comperto, neque dissimulat Nicander, qui piscatores ait, quamprimùm Murænas in continentem exire conspexerint, metu perculsos in mare statim se demergere, quò se ab Viperarum ictu tueantur. Hoc idem D. Ambrosius in Hexamero, Basilium Magnum secutus, affirmat. F

MORES CONIVGIS FERENDI.

A Plinio l. 23. cap. 2.

A VIPERIS enim ait sibilo Murænas euocari, ídque perinde ac si hieroglyphicum esset interpretatur: id scilicet ex hoc innui, vt mulieres admoneantur, ferendos esse mariti mores, sit licèt fallax, vix, asper, inconditus, temulentus, lubricus, multáque in hanc sententiam.

ADVLTERIVM.

BASILIVS ex hoc congressu Anguis & Murænæ adulteriũ interpretari videtur: admonet enim eos qui nuptiis insidiantur alienis, discant cuinam feræ, cui reptili sint similes, cùm naturæ quoddam adulterium Viperæ Murænæque coniunctio videatur: atque hùc potiùs respicit Ægyptiorum hieroglyphicum. Quare minimè mirum si Crassus, vir satis impurus, Murænam miræ docilitatis exanimatam luctu prosecutus est, qui vxores tres absque luctu sepelierat, quod illi à Domitio obiectatum legimus.

SÆVITIA OCCVLTA.

NEQVE incongruum erit hieroglyphicum, si occultam quandam sæuitiam significaturi, sanguinariam quippe crudelitatem in molli alioqui atque effœminato homine, per irritatam Mu-

ræ nam

A ræ̃nam expreſſerimus,immani Romanorum procerum exemplo,qui ſeruitia olim Muræ̃nis exponebant excarnificanda:cùm ea alioqui beſtia exedentula ſit,vt diceret Tertullianus, atque etiam exanguis,& excornis.

Nempe Vedij Pollionis Equitis Romani,ex Plinio li. 9. ca. 23.

DE ANGVILLA.

INVITARE videtur ſimilitudo quædam,vt Anguillam Murænæ ſubiungamus:non quod hæc inter amphibia ſit , ſed quòd erratica, quadámque cognatione Murænam attingat: quippe cùm hæc fluuialis illa maritima ſit Anguilla. Nam quæ in mari reperiũtur Anguillæ,à fluminibus omnes inferuntur,ſuntque ibi omnes peregrinæ,in alienam tamen adſcitæ patriam,alienos etiam mores imitantur, & labem magna ex parte eluunt, quam ex terrena fæce ſecum attulerunt.Eius verò ſignificata rara admodùm apud Ægyptios fuerunt. Noſtri multa hieroglyphicis Ægyptiorum ſimilia,quæ per eius imaginem intelligenda eſſent, excogitarunt.

Murænæ & Anguillæ ſimilitudo.

SIBI SOLI NATVS.

VNVM enim id tantùm ſuper Anguillæ nota traditum ab Ægyptiis inueni,vt hominem omnes alios auerſantem,& ſeorſum ab aliorum conſortio ſibi viuentem,per ſimulachrum eius ſignificarent : propterea quòd eam nunquam cum vllo alio piſcium verſari , neque quidem coniugali inter ſe vſu miſceri deprehendiſſent. Sunt qui velint eas ſponte in luto humeſcentéque humo prouenire. Sunt qui eas ſcopulis ſe atterere dicant, ea ſtrigmenta viueſcere , neque aliam earum eſſe generationem. Baſilius Anguillas non alio vllo modo,niſi ex fæculenta materia limóque procreari tradit,qua-
B rum neque ouum,neque vllum alium ad ſucceſſionem modum conſtare compertum eſt. Ariſtoteles porrò neque marem neque fœminam in illis eſſe teſtatur, neque prolem ex ſe aliquam creare poſſe: cùm neque ouum,neque ſemen ſortitæ ſint. Ouum in nulla vnquam Anguilla viſum, neque fœtum in vtero deprehenſum,vt in iis quæ animal gignunt,capillamentis tamen & lumbricis quædam ſimilia in ventriculo reperiri:non tamen ea vnquam animaſcere,neque eo loco gigni aut immorari, quæ ſint in fœtum euaſura,quia non ſecus ac cibus concoquerentur.Quòd verò alij dicant meliores eſſe fœminas,quas à capitis forma ſecernunt,quippe repandiore his, maribus verò oblongiore, atque ita eas quæ à cæteris diſcreparent,fœminas appellarint: Philoſophus idem non maris aut fœminæ, ſed generis differentiam agnoſcit.

Anguillarũ ortus.
Plin. libr. 9. cap. 51.

MEMORIA POST OBITVM EXTINCTA.

COMMENTI ſunt alij hominẽ,de quo nulla poſt obitum memoria ſuperſit, per Anguillã mortuam ſignificari:illa ſiquidem mortua non ſuperfluitat, nec ſurſum fertur, vt maxima ex parte piſces cæteri faciunt:ſed peſſum in profundum rapta, in eodem quo genita eſt limo computreſcit. Id ea de cauſa fit,quòd vẽtre ſunt admodùm exiguo,atque ideò minus inanes.Totum verò corpus cùm ferè ſolidum ſit,neque ferè quicquam aëris admittat,& caro ipſa glutinoſa admodùm,nec quid peruium relinquat,fit vt ſimulátque expirarint,ſuomet pondere grauatæ peſſum ferantur.

Plin. libr. 9. cap. 21.

PROFANVS.

IN Diuinis Hebræorum litteris eædem profanæ ſenſu myſtico dicuntur : neque enim ſquamoſæ
C ſunt ; quíque huiuſmodi ſunt piſces, in aquæ profundum immerſari, & in cœno libenter volutari conſpiciuntur. Ad horum ſimilitudinem, animi qui terrena tantùm ſapiunt, idonei non ſunt vt ad ſacra proponantur.

IMPATIENS ALIENI COELI.

ADHÆC, hominem in alieno cœlo difficulter habentem intelligentes , Anguillam in hydriis duabus pingebant,capite ſcilicet in vnam,cauda in alteram demerſis. Anguilla ſiquidem nullam vehementem tolerat mutationem, & ſi æſtate de lacu in piſcinam transferatur, viuere nequit, etiam ſi frigida aqua fuerit.

FVGIENTIA SINE SPE SEQVI.

HOMINEM inſuper qui fugitiuam rem aliquam nulla conſequendi ſpe ſectaretur, indicare ſi vellent, Anguillam pingebant, quã manus à cauda prehenderet:tanta enim eſt lubricitate prædita,vt de prenſantium manibus elabatur quàm facillimè, difficultérque contineri poſſit.Subterfugij iſtiuſmodi ſimilitudinem ſibi deſumpſit Athanaſius, vbi epiſtola ad Ægypti Epiſcopos dicit: *Tametſi elabi millies tanquam Anguillæ conentur.*

SPES CERTA RE SVPER AMBIGVA.

QVOD ſi certam eſſe ſpem de ambigua re quapiam oſtendere voluiſſent,obuolutam eam ficulneo folio pinxiſſent:quòd ſcabritie ſua prenſanti ſit adminiculo nequaquam irrito. Vnde prouerbium τῷ τρίῳ τ᾽ ἐγχέλην.

Id eſt, folio ficulneo anguillã, ſubtenes.

PER

D

PER DISCORDIAS CIVIVM LOCVPLETATVS.

Piscatorum industria in capiendis Anguillis.

Hinc illud, anguillas capture, ἐγχέλεις θηρᾶσθαι.

Aristophanes in Equitibus.

HOMINEM verò ex ciuilibus seditionibus & tumultuosis discordiis crescentem, réque auctum significantes, eum in Anguillarum venatione occupatum effingebant. Aqua siquidem quieta limpidáque, earum captura nulla propemodùm: magna verò si perturbetur. Quare piscatores tempestates obseruant, lacuúmve aut fluminum turbationes, vnde aqua limosa fiat, magnas inde capturas paruo negotio consequentes. Rem tradit Aristoteles & plerique alij, tum Aristophanes Equitibus, historiam luculenter admodùm explicat, Allantopola dicente: *Eadem quidem tu fecisti, quæ venatores Anguillarum faciunt.* Sed cur non Aristophanem ipsum sua lingua loquentem audiamus?

ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηράμενοι, πέπονθας,
ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν,
ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν
αἱροῦσι, καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράτῃς.
Fecisti vt is qui captat Anguillas facit.
Quieta cùm sunt stagna venatur nihil:
Sed cœnum vbi omne illac & hac subuerterit,
Captura magna est. Tu quoque, vbi perturbaueris
Hinc ciuitatem & inde, plurimum capis.

In eundem sensum prouerbiũ Gallicum.

Quam sententiam Cicero sibi desumpsit, oratione in Catilinam secunda: *Honores quos quieta Republica desperant, turbata consequi se posse arbitrantur.*

E

DE RANA.

ANA verò ita in hoc album admittenda est, vt hieroglyphica tota videatur: nam anteaquàm facta sit, in huiusmodi materiam dare incipit argumentum.

IMPERFECTVS.

Perfectum nihil in humano opere.

Pl. li. 9. c. 15.

MVLTA esse in humanis operibus imperfecta, indignè, vt mihi videtur, plurimi conqueruntur. Quis enim vndecumque perfectum opus vllum præstare possit, si mortalium nemo omnibus absolutus numeris reperitur? Quin ipsa rerum natura multa nobis ostendit, quæ inchoata reliquerit, neque tamen ob hoc eius quisquam indiligentiam reprehendat: id quod spectare est in Rana præcipuè, per cuius effigiem non immeritò sacerdotes Ægyptij rei cuiuspiam imperfectionem intelligebant. Videre siquidem est plerunque huius generis animalia in limo, vbi procreantur, altera parte Ranam, altera verò terram ipsam indistinctam, viuentíque portiunculæ applicitam. Sæpe enim flumine, aut lacuna, lamáve aliqua, vel sponte, vel deriuatione aliqua decedente animal id imperfectum destituitur, quod tum primùm informari cœperat & coalescere. Omnibus his fidem Nili facit inundatio, quæ rerum istiusmodi miracula omnia prorsus excedit: eo quippe deturgente, Musculi & varij generis animalia reperiuntur, inchoato opere, quæ terræque in parte corporis viuẽte, nouissima effigie etiamnum terrena. In Ranis verò qualibet maturitate genitis, natura semper imperfecta, quod in ipsa præcipuè lingua exploratum est, quam applicitam & cohærentem habent, cùm tenax sit earum materia, neque distincta satis compositione: prima verò cohæret, intima absoluta à gutture: vnde genus illud vlulatus intra aquas reddunt, quam ὀλολύγονα φωνὴν vocant, quæ, vti Plutarchus ait, amatoria & coniugalis est.

F

Sonum ingemitũ eiulantem.

INVERECVNDVS.

Oculi subsanguinei.

Nempe κυνώπιον.

IIDEM ipsi sacerdotes si hominem inuerecundum notare voluissent, Ranam describebant: ferunt enim eam sanguinem non nisi in oculis habere: qui verò subsanguineos habent oculos, ex Aristotelis & Adamantij physiognomici sententia, inuerecundi audacésque sunt: iracundiam, vbi sicci: vbi humidi, ebriositatem: subrubescentes si latè pateant, intemperantis oris hominem, mulierosum, stolidum, & aleonem indicant. In grandioribus, rubor, neque libidini, neque gulæ modum poni vllum ostendit. Quod si glauci sanguineíque fuerint, hinc calliditatem, inde vesaniæ proximiorem audaciam coarguent. Quia verò Canes plurimùm oculos sanguine suffusos habent, hinc apud Homerum Achilles caninos oculos ab impudentiam obiicit Agamemnoni: de quo satis in Cane.

CVRIOSITAS.

PARIT impudentia curiositatem: vnde alterum elicitur hieroglyphicum. Nam hominem in alienis negotiis explorandis plus æquo solicitum, quiq; dicta factaq; singulorum assiduè percõtetur, & impudenter arcanorum omnium spectator esse concupiscat, per Ranam identidem significabant:

A oculi enim animali huic prominentes sunt & emissitij, vt facilè spectandi conuendique omnia curiositatem præ se ferant. Et qui homines eiusmodi sunt oculis præditi, dolosi, stolidi, ineptique simul & importuni plurimùm reperiuntur. Hoc tamen significatum in Rana non ab oculorum specie tantum, verùm ab occultiore doctrina quadam desumptum videri potest. Tradunt enim Magi, Ranæ oculos cum Lusciniæ carnibus in ceruino loro alligatos, præstare vigilantiam, somnolentia fugata. Vnde spectandi promptitudo non indecenter excogitata. Sanè vulgatum id tum apud Græcos, tum apud Latinos, inesse oculis pudorem, quibus tamen nisi modus imponatur, procliuiter eosdem in oppositum huic virtuti vitium prolabi. Alioqui Rana tanta prædita est verecundia, támque pudoris ingenui studiosa, vt in propatulo nunquam admisceatur: sedenim cùm in aqua coire nequeat, noctu exeunt, atque ita noctem, quàm longa est, complexu mutuo cohærent.

Oculi prominentes quid denotent.

Hùc spectat illud Aristotel. lib. 2. Rhetor. & Athenæi li. 13. ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς, In oculis pudor.

LONGO POST TEMPORE PROGREDIENS.

APVD Horum legas, hominem qui diuturniori tempore pedes æger sese mouere nequiuerit, si tamen aliquando ingrediendi beneficium consecutus, per Ranam posticos tantùm pedes habentem significare: ea enim posteaquàm nata & informata est, sine pedibus aliquandiu viuit, adolescénsque posticos primùm pedes profert.

SOPHISTA.

EST & in sacris nostrorum literis mystica de Ranis Ægyptiacis mentio perquàm frequens, quæ iugiter in Ægypto pluerint. Sophistarum nugas, & Dialecticorum garrulitatem, per eas doctores quidam intelligunt: siue ob nullius significantiæ vocem tam argutam, támque pertinacem: siue
B quòd in luto voluptuosa sit earum habitatio, quorum vtrumque Sophistis attribuitur. Ab excellentia autem Sophistam Ægyptium vno doctorum omnium consensu dicere mos est, quod ad Protea nonnulli referunt, qui se omnia in rerum miracula transformaret. Sunt qui Ranæ hieroglyphico hæreticos notent, qui, vt Eucherius ait, in cœno vilissimorum sensuum commorantes, vana tantùm garrulitate oblatrare non desinunt. Æneas vir Platonicus, Theophrasto, Ranæ vtitur exemplo, dũ Cleonta garrulitate nobilem taxat: *Necessarium, si vera sit opinio Theophrasti, quòd animæ post obitum brutis applicarentur, quorum vitam viuere visi fuerint, vt Rana, & Cleo vnà semper futuri essent.* A vocis autem asperitate Ranæ nomen apud Græcos βατράχῳ, quasi βοάτραχον dicas, quod apud interpretes Theocritianos Thalisiis inuenias, βοάτραχον verò, si nobis dicere liceat, Asperisonum possumus interpretari. Vnde maximè dissimilibus dicitur, Rana cum Grillo: id enim locustarum genus valde musicum, & ob acutum molliter stridorem conciliando somno à delicatis hominibus expetitur.

Hoc à Scholiaste Theocriti in Thalysiis.

DÆMONES.

QVINETIAM in Diuinis literis Ranæ simulachra sunt cacodæmonum: quod libro Apocalypseos luculentè scriptum est: *Et vidi de ore Draconis spiritus tres immundos in Ranarum similitudinem.*

Apoc. c. 16.

POETÆ.

ADAMANTIVS tamen aspera quadam seueritate commotus, per Pharaonicæ plagæ Ranas, mystico sensu Poëtarum carmina significari putat: quòd inani quadam & inflata modulatione,
C ne, cuiusmodi est Ranarum sonus, siue ille cantus sit, mortale genus omne in fabularum ineptias illexerit. Nulli enim rei animal id idoneum aut vtile, inquit ille, comperitur, nisi quòd improbis & importunis clamoribus ad negotiosorum atque otiosorum simul fastidium vsque obstrepat. Miror verò tantæ eruditionis virum hæc de Poëtis sensisse: cùm præsertim vbique sit interioris, vt ipse dicere solet, literæ speculator: neque animaduerterit, dum Poëtas carpit, Moysi, Hieremiæ, Esaiæ, & plerisque omnibus Prophetis aliis se conuitia facere, qui vaticinia illa de diuinis humanísque rebus cuncta luculentis carminũ numeris conscripta elaboratáque libris demandauêre. Quòd si quos reprobare volebat, diceret, saltem quæ carmina: quippe Ithyphallicáne an Fescenina, an titrochaica Bacchi, quos Poëtas intelligeret, ne ob huius vel illius impuritatem sanctissimum hoc omnibus nomen profanaret, ipsumq; totius mundi conditorem Deum, qui apud Græciæ totius Christianos Poëtæ nomine sanctè colitur, incessere videretur. Nam quem nos factorem cœli & terræ dicimus, Græci dicunt ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς γῆς.

Pharaonicæ plagæ per Ranas, explicatio.

SILENTIVM.

CONTRA verò, vt vnde discessimus reuertamur, inuenias silentium significari etiam per Rubetam, Ranam illam grandissimam, quæ geminis veluti cornibus insignita est: propterea quòd obseruarunt magi, si ea in multitudinem vociferationibus obstrepentem inferatur, silentium fieri. Eóque spectare nonnulli putant Ranam illam Mecœnatis celebratissimam, qua is literas & tabellas obsignare solitus erat: vtpote qui ea quæ literis crederet, silentio inuoluenda esse commoneret. Sedenim cùm Rana, non Rubeta, in omnium sermone, ego eò potiùs rem spectare dixerim, quasi

Rana Mecœnatis quid indicet.

Mecœnas

Mecœnas id in Augusti gratiam factitarit, de quo etiamnum infantulo illud fertur; quòd in auito suburbano obstrepentes fortè Ranas silere iusserit: cui quidem commento adeò fauit vetustas illa, vt ex eo negentur ibi Ranæ coaxare, quasi etiam adhuc tanti Principis imperio obsequantur. Voluisse igitur Mecœnatem hieroglyphico eo schemate taciturnitatē polliceri, in iis quæ Augustus eius fidei credidisset, non secus ac Ranæ ipsæ morosa adeò garrulitate insignes, illi adhuc infantulo paruêre. Nam Sextus Aurelius & Eutropius, scribunt Mecœnatem præcipuum amicorum Augusto fuisse, ob taciturnitatem, quam tamen in eo nonnunquam desideratam ab Augusto Tranquillus ait. De Ranis id fertur, quòd in frigidiores coniectæ fontes, obmutescant, translatæ in tepidiorem paludem, vocales fiant. D

RVSTICITAS.

QVÆ verò Rana in paruulo numo quodam Romæ apud Maffæos habetur, cùm ab altera numi illius facie Dianæ pharetratæ simulachrum dubio procul inspiciamus, facilè in eam coniecturam ferimur, vt fabulam eam commonstret, qua rustici & maligni homines aduersus eius matrem Latonam vsi sunt: atque ideò diuæ illius imprecationibus omnes in Ranas commutati. Vel cùm dea sit humoris domina, animal illi maximè omnium aquaticum dedicetur: nam & adagium est, *Aquam Ranæ*, cùm quid cuiquam quod maximè placeat, & voluptati sit, donatur. Sunt verò Ranæ conuitiatrices, & agrestem illam asperitatem egregiè præ se ferunt, támque olim importunæ, vt inito cum muribus fœdere, Abderitarum regionem incolis inde expulsis desolarint: in quorum ingentem multitudinem, quæ cladem huiusmodi fugiebat, Cassander Antipatri cùm incidisset, eos in socios recepit, agrúmque illis in Macedoniæ finibus assignauit. E

Βατράχῳ ὕδωρ. Ex Theocriti Ergatinis. Sic in Gallia ciuitatē ab ranis pulsam memorat Plin. li. 8. cap. 29.

***

PIERIVS

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD PAVLVM IOVIVM NVCERINORVM EPISCOPVM, DE IIS QVÆ PER ALIQVOT PISCIVM GENERA SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER TRIGESIMVS.

B *RAM omninò commentarium hoc de pisciculorum aliquot significationibus, Paule Ioui doctissime, deserturus, quòd multa in ea piscium genera continebantur, ex quibus neminem ætate nostra frugem vllam colligere posse suspicabar: ita quæ fuerant olim piscium nomina, vulgò hodie desiderantur. Metuebam verò labores in horum significationibus meos minimè gratos ideò futuros: quia in nonnullis non satis mihi constabat, qua ratione vel exemplo possent eorum imagines describi, quarum bona pars esset mortalibus ignota. Naturas quidem & significata, prout apud veteres authores inueneram, facilè poteram explicare, sed quorundam nomina tam Græca quàm Latina, non videbar ita posse reddere, vt in foro cetario quis posset huius vel illius piscis speciem deprehendere. Quòd si ea de causa hieroglyphica hæc conscripta sunt, vt eorum quis vti posset imaginibus, irritus hic plerumque futurus conatus videbatur: quoniam hoc præstare me posse minimè confidebam. Videbam ad hæc, multos qui prouinciam hanc suscepissent, in tam multis hallucinari, fallique, eámque controuersiam de plerisque piscibus tot ab hinc annis agitatam, eruditorum penè omnium defatigatis ingeniis, adhuc sub iudice pendêre, neque liquere prorsus, per varias non incuriosorum hominum opiniones, eorum multa quæ vel quotidie in mensam apponuntur, quo fuerint apud Latinos aut Græcos nomine nuncupata. Postea verò quàm eam te suscepisse prouinciam intellexi, vt multa piscium genera, quo nomine apud veteres vocarentur, edoceres, in eam sum erectus spem, vt tu, qua insignis es doctrina, solicitudine atque diligentia, neque non alij in tanta ætatis nostræ eruditione, quanta non aliàs vnquam millesimo ab hinc anno floruit, facilè consequamini, vt vniuscuiusque piscis nomen ex vulgo redimere possimus, & obliteratā penè huiusce rei scientiam per vos restitutam intueamur. Quare quod perdere destinaueram commentarium adseruaui, te vno fretus, qui bonam eorum partem tam accuratè cœperis indicare, idque tibi dedicandum duxi: vt si quid in eo esset, quo quis vti vellet, te potiùs quàm me piscium magistrum agnosceret, & qua quisque pictura faciendus esset edoceretur, atque ita laboris huius particeps fieres, dum piscem ego interiorem, tu exteriorem condire procurares. Sed iam, si quid ab historiarum, quas tanto cum lepôre, tanta cum fide scribis, occupationibus otij tibi superest, nassam hanc nostram inspiciamus.*

C

DE TORPEDINE.

AXIMAM omnibus admirationem in primis afferre videtur magica propemodùm vis in Torpedine considerata, sed nos ea super quid Ægyptij senserint, enarremus.

MVLTORVM ASSERTOR.

EVM qui multos seruasset, Ægyptij sacerdotes per Torpedinem pictam significari instituerant: siue quòd opem ferat pisciculis natandi & emergendi adhuc imperitis, eos ad se recipiens, quod præcipuè obseruatum est in fœtu proprio, quem & emittit, & intra se recipit, visáque interdum Torpedo est grandis, quæ fœtus intra se octoginta haberet: siue, vt ipsi Ægyptij tradidêre, quòd vnà cum piscibus aliis in verriculo deprehensa, omnes plerumque sospitet, cùm ne vis quidem hominum innumera possit verriculum educere, manibus & pedibus penitus obtorpescentibus: quia venenum quod effundit, per retia dilapsum in funes omnes quantumuis longos ad manus vsque piscantium irrepit, & vniuersum mox occupat corpus. Quin authores sunt qui pro comperto tradant, Torpedinē hamo captam malum illud suum in lineam trāsmittere, inde per arundinem, moxq; in piscatoris brachiū diffundi, quo protinus obstupefacto, venatio in irritū cedat. Si quando tamen piscibus

Pl.li.9.c.51. Auctor Matthæolus in Diosc.li. 2.c.15 à Galen lib. 6.de locis affectis & Pli.l..31. c.1.& li.9.c. 42.& Aris. li.9.c.38. de Nat.anim.

aliis obuolutæ contrahuntur è mari, torporem experti sunt multi quamprimùm piscem virga tangere voluerint. Quare in Anconitano mari maximè cauent, ne rete in altum iaciant, piscatoribus ea incommoda sæpe subeuntibus. Quæ quidem vis torporem infundendi, cùm non in appropinquantium tantùm corpora, cominúsve eam attingentium, verum è longinquo, vel si hasta, vel arundine tentetur, lacertos quantumlibet validos cogat obtorpescere, pedes ad cursum velocissimos alliget, & obstupefaciat, argumentum dedit, vt hominem ignauia egregiè præditum per hieroglyphicum eius indicari commodissimè posse plerique dicerent: quódque magis mirum est, pisces etiam quos attigerit, eodem torpore afficit, idque nō in pisces tantum, sed in vnumquodque animal præstare affirmat, Plato, ita de Torpedine in Menone loquens: καὶ γὰρ αὐτὴ τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ. Vehemēs enim virus illud insuperabili frigore præditum, vbi duriorem aliquam materiam nactum fuerit, quippe vel vimen, vel funem, illi pertinaciùs & copiosius adhærescit, circumfusúmque aëra faciliùs contaminat, atque ita perrepit: non secus ac flamma ipsa per incensum filum vehementiùs transmeat, quàm si cum torre iactetur. Sic & aqua fluuialis capite vno in eam declinato sensim ascēdit, & totum denique madefacit: quod tamen in crassiori elemento sensim atque contanter fit, in aërio quam ocyssimè fieri contingit. D

Torpedinis virus quantum.

DE REMORA.

ADMIRABILIS est & Echeneis, qua nonnulli, vt indicat Aristoteles, vtuntur ad iudiciorum causas & amatoria venencia, & quæ non vt Testudinis pes nauigiis importatus tarditatem nauigationis inferre dicitur, sed naues ipsas attactu solo sistere, ac veluti anchora infrænare: E
vnde moræ alicuius iniectæ nascitur hieroglyphicum.

IMPEDIMENTVM.

NAM ea de causa impedimentum & obiectam tardationem per eam significari prodiderunt, quòd pisciculus is, non maioris ferè quàm pedalis magnitudinis, Limacis magnæ similis, nauigia stare cogat, nullo suo labore, non retinendo, neque alio modo quàm adhærendo: infrà enim carinæ applicitus pinnis, quas etiam tenues admodùm habet, in transuersum dilatatis, tanti roboris est, vt ruant venti licèt, diceret Plinius, & sæuiant procellæ, imperet furori, ac vires tantas compescat, quosque non vlla interdum vincula, non anchoræ pondere irreuocabili factæ præstare queant, quantumlibet magnos ipse paruulus adeò infrænet impetus, & mundi rabiem domet. Echeneidi nomen à tenendis nauibus inditum: vnde etiam Epigrammatarij quidam veteres anchoram Echeneida vocitarunt, Latini Remoram dixerunt. Huius habita impedimenti ratione Plautus ait: *Nam quid illæ me tam diutius remorantur remeligenes?* eo enim nomine Remoram appellat. Locum citat Festus ex Patina, Comœdia.

Hoc à Trebio Nigro Plin. libr. 9. cap. 25.

Hæc omnia quæ sequuntur sumpta sunt à Plinio libr. 9. c. 25.

Ἐχενηὶς ἀπὸ τοῦ ἔχω, habeo: vel ἔχομαι καὶ ναῦς, quod hæreat naui.

Ibid. Plin.

SALVS.

MVTIANVS Muricem appellat, qui nauem à Periādro Gnidum missam cum mandatis, vt pueri nobiles castrarentur, tādiu in medio mari retardarit, donec principem sceleris pœnituisset, ac alia quæ decretum abrogarent mandata præuenissent, rémque eo probari testimonio, quòd eius piscis conchulæ Veneri Gnidiæ dicatæ, facti memoriam diutissimè propagarint. F

PARIVNDI FACILITAS.

SVNT qui ex pisciculo hoc pariundi facilitatem significari dicant: quòd exemptus aquis, saléq; duratus, in eum vsum asseruetur, vt grauidis alligatus partus facilitate iuuet, vnde ὠδινολύοντα, quasi ὠδῖνον λύοντα eum appellauêre Græci. Non abs re verò me facturum existimo, si calumniam obiectam Plinio, quòd Aristotelem arguerit imperitiæ, sustulero; simulq; præstātes hos authores quos librariorum imperitia commisit, conciliauero. Locus est apud Plinium de Remora: *Pedes eum habere arbitratur Aristoteles, ita posita pinnarum similitudine.* Sedenim apud Aristotelem, vnde locus hic de historia animalium lib. 2. cap. 14. desumptus est, non ita habetur, quin eorum is errorem arguit, qui pedes eum habere prodiderunt, quibus omninò caret, sed quoniam pinnas habet pedibus similes, hinc fit vt pedibus instare videatur. Sed cur non ipsa Aristotelis verba ponamus? ἐστὶ δ᾽ ἰχθύδιόν τι τῶν πετραίων ὃ καλοῦσί τινες ἐχενηΐδα. Paulò autem infrà: ἔχον δ᾽ ἔνιοί φασι ἔχειν πόδας, οὐκ ἔχον, ἀλλὰ φαίνεται διὰ τὸ τὰς πτέρυγας ὁμοίας ἔχειν ποσί. Sed quoniam impium propemodùm esset credere Plinium Aristotelis verba ad verbum penè transferentem, quod præ omnium oculis erat, inficiatum esse, aut authorem immerito vellicasse, crediderim ego dictionem Aristotelis subditítiam & adulterinam esse: fuisse tamen in alicuius codicis margine notatam à quopiam, qui Pliniana verba Aristotelísque eadem agnoscebat, vt ita lectores admoneret, Plinium ex Aristotele illa decerpsisse: postea verò librariorum

Partus dolores soluēs, siue leuans.

Conciliatio Plinij cum Aristotele.

A imperitia intertextam eam locutionem, vt pleraque id genus alia toto opere deprehenduntur. Legamus igitur cum Aristotele Plinium conciliantes: *Pedes eum habere nonnulli arbitrantur, cùm minimè habeat, sed ita videri propter pinnas, quæ sunt pedibus similes.* Cui sententiæ meæ, spero, vnumquemque peritum virum procliuiter accessurum.

DE ANTHIA.

PLVTARCHVS eo libello quo differit, vtrùm aquatica, an terrestria animalia magis prudentia præstet, quem piscem Homerus ἱερὸν, id est, Sacrum appellauit, Anthiam esse videtur opinari. Eustathius tamen ἱερὸν, magnum interpretatur, vt ἱερὰν μένος, & ἱερὰν ἐπιλήψιαν, cui Athenæus etiam accedit. Alij ἄφετον καὶ ἱερόμενον, hoc est, emeritum exponunt, veluti Sacrum Bouem dicimus, qui fit à iugo in posterum dimissus. Cæterùm Homerus eo versu qui legitur, Ιλ. π.

Magnanimũ & magnum morbum comitialem.

ὡς ὅτε τὶς φὼς
Πέτρῃ ἔπι προβλῆτι καθήμενος ἱερὸν ἰχθὺν
Ἐκ πόντοιο θύραζε λίνῳ καὶ ἤνοπι χαλκῷ.
In procurrente vt quisquam
Caute sedens salso sacrum de gurgite piscem
Extrahit æratis hamis, linóque prehensum:

sacrum ideò piscem appellasse videtur, quòd maritima omnia fuerint antiquitùs sacra & piscari religiosum esset: veluti Vlyssis socij non nisi magna fame coacti ad piscationem confugiunt: ita enim Homerus:

B

Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ νηὸς γ᾽ ἐξέφθιτο ἤια πάντα
Καὶ δὴ ἄγρην ἐφέπεσκον ἀλητεύοντες ἀνάγκῃ
Ιχθῦς ὄρνιθάς τε φίλας, ὅ, τι χεῖρας ἵκοιτο
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός.
Sed postquam in ratibus penus est exhausta, marino
Quærere venatu victum coguntur iniquum.
Piscésque, volucrésque, manus quò intendere possent
Incuruis captant hamis, vis namque adigebat
Imperiosa famis.

Huc & Theocritum citant Berenice, Leucum piscem appellasse Sacrum. Eratosthenes putat Chrysophrin potiùs Sacrum appellari, & hoc aiunt sentire Galatea Callimachum. Theocritianus piscator aureum, quem cepisse somniauerat, piscem Neptuno charissimũ esse religiosissimè veretur. Sed multi Elopem, nonnulli Pompilum dicunt. Et Delphinum etiam Sacrum volunt. Plinius Planos omnes sacros existimari autumat. Vtcunque tamen authores aliis atque aliis faueant, bona eorum pars in Anthiam consentiunt, rarum inuentu piscem, frequentiorem tamen circa Pamphiliam, de quo habita raritatis ratione dixerit Martialis Epigrammatarius:

Et in Chelidoniis insulis, Pli. li. 9. cap. 59.

Ad palatinas acipensera mittite mensas,
Ambrosias ornent munera rara dapes.

Quem sanè inter selectiores cibos ponit M. Tullius Cusculanis, neque non libro: *De finibus bonorum & malorum.* Neq; sum nescius, qui reperitur in Arethusa fonte, alium forma esse, & alia de causa sacrum.

C Cur verò tam multa super Anthia quæsierimus, ea fuit causa, quòd hieroglyphicum eius significatum posituri, noluimus quempiam à nobis contendere, piscis eius formam & nomen nostro seculo cognitas, cùm omnis anteacti temporis curiositas in re peruestiganda defessa, nihil adhuc certi protulerit.

SECVRITAS PERICVLIS LIBERA.

ID autem nostri fuerit instituti, dicere quemadmodum per Anthiæ piscis figuram securitas à periculorum omnium timore libera proponitur. Hieroglyphici causam afferunt, quòd quo is in loco sit, nullam ibi belluam reperiri confessum est: eum siquidem non aliter vitant belluæ, quàm Suem Elephanti, Gallum Leones: quo iam indicio securi spongiatores vrinantur. Quod verò diximus Planos omnes Plinio sacros esse, certissimam ait ille securitatem vidisse Planos pisces: quia nunquam sint vbi maleficæ bestiæ, qua de causa vrinantes Sacros eos appellant.

Hinc illud Plutarchi Sympos. 4. c. 4. in parcũ, qui capparis vilissimis vescebatur, cum posset Anthia splendidius viuere.

SECVRITAS OTIOSA.

QVONIAM verò perdifficile est certam piscis huiusmodi formam adinuenire, cùm ætate nostra vel ignotus mutato nomine inter alios obrepat, vel indignatus alios sibi præferri sponte solum verterit, neque maria nostra inuisere ampliùs dignetur: non abs re me facturum existimaui, si, quandoquidem in securitatis hieroglyphicum incidimus, neque satis de pisce constat, alias quasdam eius species, quæ vsui cuipiam fortè futuræ sint, ex numis veterum substituissem. In numo enim Neronis dea est sella sedens, dextera manu ad aurem appressa, sinistra trophæum in virgula tenens,

crure sinistro, quàm longum est, exporrecto, cuius inscriptio est, SECVRITAS. Et quantum pertinet ad dexteram eo modo sitam, Plinius Epistola quadam ad Romanum ait: *Nihil quod in dexteram aurem fiducia mei dormias.* Quod verò ad exporrectum crus pertinet, Lucianus libello *De iis qui salario conducti degunt: Vt illud quod in votis omnium est, extensis pedibus tandem accubare possis.* Tale quiddã apud Aristophanem, Pluto. In altero Neronis eiusdem dea sedens, ara antè posita, radium læua tenet, dextera caput ab occipitio sustentat: de quo gestu Terentius, *Faciam in vtramuis aurem otiosus vt dormias.* Basilius & Menander id de otioso dici volunt, turpíque qui sit desidiæ deditus. Inscriptio verò numi, SECVRITAS, vt in superiori. In numo verò Imp. M. Iul. Philippi Aug. dea sedet, dexteráque sagittam tenet, læuam supra caput tollit innixam sellæ. Hieroglyphici inscriptio, SECVRIT. ORBIS. In numo Antonini Pij Aug. Brit. dea sedens cum radio in læua, dextera capiti & sellæ innititur: Inscriptio, SECVRITATI PERPETVÆ. In numo Lucillæ augustæ nutrix est sedens, tribus infantibus appositis, quorum vnus lactens in gremio est, duo ante pedes vnà colludunt: inscriptio, SECVRITAS. In numo, circa quem literæ, IMP. M. OTHO CÆSAR AVG. TR. P. à læua dea stans, quæ læuâ scipionem tenet, dexterâ aquilam: literæ, SECVRITAS P. R. Sedenim partim hæc in Sellæ commentario, atque vbi de Aquila saxum gestante disseruimus, neque non in Anchora, repetuntur. D

τὼ πόδε καθεύδειν.
Ἀνὰ καθλω ἀναπαυόμαι, sublatis pedibus requiesco.
In Heuritont.
M. Iul. Philippi.
Antonini Pij.
Lucillæ Augustæ. & M. Otho. C. [illegible] numi.

DE CEPHALO.

IEIVNVS.

SVNT qui ieiunum hominem ostendere volentes, Cephalum ex Mugilum genere translittoranum pingant: is enim non nisi mucore vescitur suo, quamobrem ipse semper ieiunus, atque hinc illa intestini ganeæ adeò expetita suauitas. κεστρεὺς à Græcis appellatur, à nõnullis Plotes. Atque insuper adagium circumfertur, κεστρεὸς κεστρεὺς, de ieiunis. Tantique stuporis is esse fertur, vt in metu occultato capite, delitescere corpus reliquum arbitretur, eóque nonnulli non illepidè prouerbium trahunt. E

VITANDI PERICVLI SOLERTIA.

PER eundem Cestrea qui modò stuporem præ se ferebat, vitandi periculi solertiam significari comperio: siquidem is, vt luculentissimè scripsit Oppianus, cùm se retibus circu muentum senserit, in sublime sese alacri iaculatur saltu, totóque virium conatu in summam vndam affectat emicare, ac plerúmque accidit vt subera transiliat, quibus retia suspendantur, atque ita capturam euadat. Secus tamen accidit in stagnis Venetis; noctu enim eos potissimùm capiunt, incensa igne fornacula, quam in cymbulæ prora statuunt. Eam duæ, vel interdum plures cymbæ à dextera læuáque adhærentes, leui tacitóque lapsu comitantur. Cephali tum siue metu perculsi vibrantibus in aquarum ima radiis, siue candicandi eo splendore allecti (nam cura est vt illustris admodùm flamma succendatur) pernici saltu Delphinorum in morem extra vndas sese quà flamma micat eiaculantur, atque ita spontè in paratas ad id cymbas decidunt: captura ingenti ad satietatem plerumque exuperante, spectaculo autem maximè delectabili.

Cestreus ieiunat, siue κεστρεύει, fame oscitat. Meminit Athenæus lib 7. Diph.

DE SCARO.

PRVDENS CAPTIVITATIS DECLINATOR. F

AT magna est prudentia Scarus, per quem callidum captiuitatis declinatorem significari tradunt. Is enim, inquit Ouidius eo volumine quod Haliuticon inscribitur (quod opus olim à Nigidio elucubratum aiunt) si nassis inclusus fuerit, non fronte erumpit, nec infestis viminibus caput inserit. Apud Ælianum legas, eum simulac caudam extra nassam protulerit, à sociis mordicùs apprensa cauda foras extrahi: si verò protulerit caput, adesse qui cauda sua porrecta ansam effugiendi præbeat.

A Plin. lib. 32. cap. 2.

INGLVVIOSVS.

HOMINEM voracem & ingluuiosum, lamia quippe laborantem ait Horus, per Scarum pictum intelligebant, tam quia solus in genere ruminet, quàm etiam, quia obuios quosque pisciculos depascitur. Aristoteles quoque solum hunc inter pisces quadrupedum ritu ruminare creditum autumat, diuersáque omninò alij specie ventri esse, cuius intestinum simplex etiam se replicat, & in vnum continuúmque resoluitur. Assimilatur is Auratis specie squamarum, sed colore atque sapore præstat, vt qui Sapphiri gemmæ radiolos imitetur, tantæ apud veteres existimationi, vt Ennius eum Iouis cerebrum appellarit. Eum autem ideò ruminare aiunt, quòd dentes neque serratos, neque vtrinque consertos habeat, sed altera tantùm oris parte planos. Nam & animalia reliqua quæ ruminant, parte altera dentium carent: prouisúmque à natura, vt quod malè mansum est, ea repetitione ne conteratur, atque ita confici possit.

Idẽ & Plinius libr. 9. cap. 17.

DE

A

DE MVLLO.
DIANA LVCINA.

ET Diana illa syluicultrix marino culta simulachro est: nam ea per Mullum piscem, quæ Græcis omninò Trigla est, exprimebatur, alienissimo, vt multis videtur, hieroglyphico. Causã ponit Eustathius, quòd piscis huiusmodi ter, vt Poëta Cilix ait, anno pariat. Dianam verò leuandis partubus inuocari, Lucinæ nomen indicat: ea siquidem, vt apud Catullum, Lucina dolentibus, Iuno dicta puerperis. Meritò itaque cui sit ter anno soluendi partus facultas data, Dianæ gratum, & cumprimis familiare animal existimatur. Nam quod tria sint virginis ora Dianæ, quid sibi velit, alibi declaratum. Athenæus Triglam Dianæ dicari propter venationem putat: illæ enim marinos lepores hominibus lethales, perinde ac terrestres hos venatici Canes insectantur, neque ab eorum viru mali quicquam patiuntur, vel ob impediendæ Veneris vim, quam ferunt inesse vino, in quo suffocata fuerit, quod Therpsicles apud Athenæum ait epotum vino Veneris vsum adimere, mulieri concipiendi facultatem inuidere.

Mullum vulgò barbonē dicūt, à barba gemina. Ideoque piscatoribus præerat nomine Trigla teste Apollonida.

DE SARGO.
ALIENI LABORIS FRVCTVS.

HOMINEM ex aliorum laboribus sibi fructum & gloriam vsurpantem, & alienam, vt ita dicam, messem demetentem, significare qui volunt, Sargum & Mullum pingunt: sequitur enim Sargi reliquias Mullus, atque vbi ille luto excitato abierit (fodere enim potest) Mullus descendit, & pascitur. Nascitur Sargus in Ægyptio mari ferè, vnde Lucilius:

Plin. libr.9. cap.17.

B

Quem præclarus Elops, quem Aegipto Sargus mouebit.

Sed enim Brundusinum maximè commendat Ennius.

DE PASTINACA.
PARRICIDÆ SVPPLICIVM.

EVM qui parricidij pœnas dederit, significare si vellent Ægyptij, piscatorium hamum Pastinacam piscem attrahentem pingebant: ea siquidem venatu detenta, spina quam in cauda gestat, niraptorem eiaculatur, ictu maximè lethali, nisi coagulo Leporis vel Hœdi vel Agni drachmæ pondere ex vino succurratur, quod & huiusmodi, & aliorum marinorum ictibus præsentaneo est remedio. Hoc verò κατὰ πάρεργον dictum ea de causa opportunum fuerit, quòd cuiuscumque incommodi remedia, passa sunt, vt vulgus ait, palma vbique proferenda. Est verò Pastinaca, quem Græci τρυγόνα vocant. Eam aculeo vim inesse tradit Aelianus, vt si quis eo frondentem arborem pupugerit, haud ita multò pòst folia omnia decidant, arbórque veluti magnis solis ardoribus exsiccata prorsus exarescat.

Plin. Idem lib.9.ca.48. & cap.42. Extant alia remedia apud Mattheolum In Dioscoridē lib.6. ca.45.

DE NEBRIADE.
VORACITAS INSATIABILIS.

C

HOMINEM cibum immodicè sumptum euomentem, ac nihilo secius insatiabiliter mox crapulantem significaturi, marinam Mustelam pingebant, quæ Nebrias est nonnullis: ea enim ore, vt Ægyptius interpres Horus ait, parit, innatansque mox quæ pepererat conuenatur, atque despascitur. Sepias itidem ac lolligines ore parere sunt qui velint, id redarguit Aristoteles, partus foueri ore dicens, & emitti, propterea que putari eas ore parere.

DE FVCA.
REI DOMESTICÆ STVDIOSVS.

DOMESTICÆ rei studiosum hominem qui significarent, Fucam pisciculum, his similem quas vulgò Tincas appellamus, sed colore subuiridi, pingebant: ea enim sola ex marinis piscibus nidum sibi construit, & in stragula parit.

DE RAIA.
CAPTATOR.

CAPTATOREM hominem notare si vellent, Raiam pingebant: gestat enim illa ante oculos suos gemina fila, in capilli speciem, extrema quorum rotundis quibusdam præpilantur quasi escæ causa additis his ea, vbi locis arenosis aut fæculentis obturbato solo se absconderit, piscatur, attollens fila illa sibi præpendentia. Dum enim pisciculi occur-

runt, & capita machinamenti pensilis pulsant, ipsa sensim fila subducens eos allicit, donec ad os admoueat, atque ita repentè corripiat. Sepia quoque hoc eodem vtitur machinamento, in Cancris alliciendis, quorum auidissima est. D

DE SCOLOPENDRA.

ANIMVS A' VITIIS DEPVRGATVS.

Terestres quidem, at nonmarinæ, ex Pli. Eadem Plin. lib. 9. cap.

HOMINEM qui animum suum à vitiis affectibúsve cruciabilibus depurget, quæque se lædant, eximat & expellat, significare si vellent, Solopendram effigiabant: eam nõnulli Centipedam vocant. Ea autem vbi hamo deprehensa fuerit, quam longissimè potest sese exporrigens, hami lineam abrodit, quo deuorato, interiora sua foras euomit, donec hamum eiiciat, dein recipit intrò ac valet ea qua priùs salubritate.

DE PHOLI.

PARTO FRVENS.

HOMINEM iis quæ sudore proprio compararit fruentem indicaturi, Pholim piscem pingebant. Ea enim mucorem quem ipsa emittit ad altam crassitiem sibi obducit, vt tota visco delibuta videatur: ita vt in eo quasi cubili conquiescat, vnde illi nomen: φωλεύειν enim nidificare est. Videndum verò, an hæc sit Ausoniana Tinca ita passim hodie nuncupata, quam natura ipsa videtur in vulgi pauperísque plebeculæ solatium protulisse. E

DE SQVATINA.

FABER LIGNARIVS.

ET Squatina meruit inter huiusmodi significata recenseri, per quam fabrum lignarium intelligi volebant. Est enim piscis tam asperæ, scabræque ac validæ cutis, vt ebur ea, neq; non ligna quantumlibet dura, poliantur. Nam ex mari fabriles quoque vsus veniunt, vt omittamus fabrilia instrumenta omnia in huius piscis capite deprehensa. Quin & serram conficere didicimus ex huius piscis osse ita crebrò mucronato, qualis longa annorum serie suspensa fuit tholo ante DD. Petri & Pauli conditorium, priúsquàm à Iulio II. illa venerandæ antiquitatis monumenta solo æquarentur, iactis mox tam ingentis machinæ fundamentis, quam neque

Nati natorum, nec qui nascentur ab ipsis,

vllo vnquam tempore conspecturi sunt.

DE CLVPEA.

LVNARE CORPVS.

IN Arari Galliæ fluuio piscis est quem vocant Clupeam, Veneti Chieppam, Romani Lacciam. Sed quantum Romæ carnis & mollitudine & bonitate præstat, tantum apud Venetos vilior, plebeiúsque habetur: vt qui in eiusmodi stagnis minimè pinguescat, spinarum verò multitudine atque densitate fastidio sit. Sed vtcumque apud nos sit, in eo Galliæ fluuio ita Lunæ naturam imitatur, vt ea crescente candescat, decrescente verò nigrescat. Accidit verò ei, vt cùm corpus nimium auctum fuerit, spinæ quoque, quæ per vniuersam carnem continuatis quibusdam ordinibus porriguntur, & ipsæ quoque adcrescant, adeóque extendantur, vt animal id interimant, quod in mirabilibus Italicis tradit Heliodorus. Qui quidem piscis si Ægyptiis innotuisset, nimirum Lunæ eum hieroglyphicum posuissent. Aiunt etiam in eius capite lapidem grano salis similem, qui faciat ad quartanas. F

DE APVA.

Serra ex Squatina. Pl. li. 31. c 8. Pluere.

EST pisciculorum genus quod ex sola pluuia procreatur, Apuam Latini vocant, aspiratione Græci vocabuli repudiata: ἀφύην enim illi παρὰ τὸ ὕειν eam dicunt. Ligustica Tyrrhenaque omnis ora, cùm plurimùm, p, literam in ch, vertat, vulgò Anchuam vocitat, n, etiam litera ad incitatiorem primæ syllabæ sonum adiecta. Sunt qui has in halechularum genere connumerent.

FESTINANTIA.

ERAT is pisciculus festinantiæ signum: nam vbi vel minimùm concaluerit, coctus est, vnde adagium, *Adigem Apua*, cùm quid celerrimè factum, vel ipso temporis momento significamus, de quo in Augusto apud Tranquillum. Et prouerbio dictum ἰδὲ πῦρ ἀφύα, quasi satis sit ad eius

A eius cocturam spectasse tantùm ignem. Hanc Veneri sacram ait Athenæus, quam Stilpon Philosophus Megarensis Neptuno cùm immolasset, promeruit vt ea ciuitas magno Apuarum prouentu fuerit à Deo locupletata.

Aphya vidit ignem li 7. Diphu. quia Venus & spuma nata maris.

DE HIRVDINE.

HIRVDO quoque aquatile animal, cuius plurimus in medendo vsus, significata quædam habet hieroglyphica.

SANGVINARIVS.

CRVDELISSIMVM siquidem hominem, & humani cruoris auidissimum, per eam significari notius est, quàm adnotare oporteat. Et Cimeta apud Theocritum, Pharmaceutria, quam Poëta transtulit ex Euphorionis Mimis, non aliter ab amore sibi sanguinem exuctum lamentatur, quàm si limosa Hirudo corpori suo applicita fuisset:

Hinc sanguisuga dicta, & sanguisugia.

Αἶ αἶ ἔρως ἀνιαρὲ τί μευ μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα
ἐμφὺς, ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκβδέλλα πέπωκας.
Heu crudelis amor nostro saturate cruore,
Summæ affixa cuti velut hunc suxisset Hirudo.

INSATIABILITAS.

VERVM ea etiam insatiabilitatis est signum, quandoquidem ad suctum admota non prius ab
B opere desistit, quàm tota sit supra modum sanguine tumefacta, quod ita expressit Horatius:
Non missura cutem nisi plena cruoris Hirudo.

In fine de art. poëtica.

DE LEPORE MARINO.

MINIMA DE CAVSA EXANIMATVS: VEL, DAMNA MVTVA.

QVI marinum Leporem pingunt humano tactum digito, mihi videntur significare voluisse, vel hominẽ minima de causa exanimatum: quandoquidem ferunt eum qui non modò digito, verùm etiam virga Leporem marinum attigerit, quamprimùm eum exanimascere, & nisi promptuarium sit remediũ, etiam mori. Vel mutua damna ex eadem pictura libet interpretari: nam hieroglyphicum hoc apud veteres non inueni: quia humanus attactus Lepori etiam est exitialis, in Indico præsertim mari, vt à Licinio Macro traditum ait Plin. Ita nusquam non mollis Lepus. Nam & per Ruricolam, mollitiem quandam effœminatam intelligi suo loco diximus inter quadrupedes, tum ob timiditatem, tum ob pulpamenti copiam, quorum vtrumque fœminarum proprium, cùm audacia virilis omninò sit. Caro enim pars fœminea dicitur. Neque postremi nominis Philosophi sunt, qui ossa à mare, carnem à fœmina procreari velint, & ad embryi coagmentationem vtriusque concurrere genituram. Facit prætereà ad effœminationis significatum, quòd Hippon Philosophus ex seminibus tenuibus magis fœminas, ex densioribus mares fieri contendit: quod tamen eorum dissertationi relinquimus, qui naturæ secreta altiùs rimantur. Nam cùm sint qui
C totam hanc fabricam ex mare constare dictitent, neque fœminam præter fomentum quicquam aliud cõferre de suo, Anaxagoras tamen, Parmenides, Empedocles & Epicurus aliquid etiam ex parte matris ad generationem accedere asseruerunt: præcipuè verò Alcmæon, sed, vt Censorinus ait, is non definitè se scire confessus est, ratus neminem posse perspicere.

Plin. lib. 32. cap. 1.

De die nat. cap. 4.

SPONGIA.

SED cur Spongiã prætereamus, quæ & ipsa inter aquatica enumeratur animalia; vtpote quæ refugiat ad tactum, seque in angustum colligat? Vtcumq; verò, sua hæc habet hieroglyphica.

BIBACISSIMVS.

VVLGATISSIMVM enim est, naturæ bibacioris hominem per Spongiam significari, ea quæ omnibus in promptu est causa, attactu solo tantum humoris exugendi. Quò accedit festiuum vulgi dicteriũ in Vespasianum iactari solitum, quod dictitabat eum procuratoribus pro Spongiis vti, quòd quasi siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Credebatur enim procuratorem rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria promouere, quò locupletiores mox condemnaret, atque ita ille eorum rapto frueretur. Quòd verò scriptores hîc *Siccos* pro *Pauperes* ponunt, cum Horatiana facit elocutione, vt in Epistolis:

Suetonius in V. spas. cap. 16.

Sin prodesse tuis paulò benigniùs ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad vnctum.

quippe, vt palam est, pauper ad locupletem.

Suetonius in Augusto cap. 85.

ABOLITVS.

AB Augusti tempore receptum est, vt pro abolitione Spongia capiatur, ex quo ille Aiacem suum, quam tragœdiam penitùs aboleuerat, in Spongiam incubuisse respondit, ad ensem alludens, in quem Aiax sponte sua incubuerat. D

MOLLITIES.

ALII mollitiem etiam per Spongiam significari voluerunt, de quo Plutarchus opusculo eo, quo docet, qua ratione internoscere adulatorem ab amico possimus, Comici, cuius non ponit nomen dictum citat, ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον πρόσωπον, *Nisi corpus Spongia mollius reddidero*, de verberibus loquens, quibus eum cædendum interminabatur.

De Glanis Plin. lib. 9. cap. 43.

DE GLANI.

VERVM agè inter minutos hos proceriorem vnum aut alterum inferamus: vt ita pisciculorum, qui præmissi sunt, sordes emundentur.

Plin. hoc offic. tribuit Siluro li. 9. cap. 51.

Glanis diligētia in suis educandis.

PATERNA DILIGENTIA IN FILIIS EDVCANDIS.

PATERNAM in filiis educandis diligentiam, eámque accuratissimam exprimere si vellent, piscem Glanim pingere instituerant. Oua enim is quæ fœmina destituerit, perseueranti custodia tutatur ad quadragesimum & quinquagesimum vsque diem, ab iis denique non abscedit, donec ita coalescat soboles, vt ab reliquorum piscium iniuria se tueri valeat. Tantúmque eius affectum esse ferunt, vt dum oua deserere minimè patitur, à piscatoribus ea trahentibus in vada facillimè capiatur, tam ardenti animo, támque pertinaci studio apud illa permanere contendit. Hæc Ælianus qui Glanim etiam Siluri speciem similitudinémque habere dicit. E

Plin. libr. 9. cap. 15. A Sue.

DE SILVRO.

EST verò Silurus, vt veteres omnes authores tradunt bestia malefica, quæ, vt inquit Plin. & homines & Equos deuoret. Sed & Glanim Pausanias ait hominum esse deuoratorem. Nequaquam verò Sturio esse potest neque Glanis, neque Silurus, cùm minimè fera esse possit Sturionis natura, tam molli delicatóque ora prædita, quæ siue ex porculetis in eam euadat magnitudinem, siue alterum sit genus, ἀπὸ τοῦ ὑὸς pisci nomen ὕκα apud Athenæum atque is inter grandiores. Idem verò author, & Porcos, & Siluros inter Nili pisces enumerat. Et Hispania omnis Sturionem Sulium vocat, literis transpositis, quasi velint Suilum dicere, hoc est, Hycam. Sunt quidem in Danubio Siluri celebres, sed non minùs Hyca, qua de re aliquid dicit Hermolaus, sed hæc alij viderint.

DE THVNNO.

DE Thunno, cuius vsus tam recentis, quàm sale durati, frequentissimus per vniuersum terrarum orbem est, cùm nullo non in littore capiatur, nihil aliud inueni quod hieroglyphicis inseri posset, nisi vel strabonem vel limis oculis prospectantem, ex eo significari.

Imo dextro ex Plin. li. 9. cap. 15.

LIMI OCVLI.

LÆVO enim ille oculo plus cernit, vtroque hebete: quare Byzantij frequentissima est eorum captura, quo tempore transfretant, quia micantissimi lapidis, qui ab imo freti lucet, fulgore perculsi, in sinum qui ab læua est, numerosissimo diffugiunt cœtu. Apud Æschilum legas, in sinistrum oculum intorquere Thynni more. Sed hoc pertinet ad prouerbia. F

PIERIVS

A

PIERIVS VALERIANVS AD MAXIME REVERENDVM COSMAM GERIVM, DE IIS QVÆ PER PISCEM IN VNIVERSVM SIGNIFICANTVR déque mari mox copiosè,

***

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER TRIGESIMVSPRIMVS.

B

SVPERIORI *anno, cùm te & amicos alios Patauij Philosophantes inuisissem, déque vestris & nostris studiis (si modò mea in vllo studiorum genere censeri possunt) multa contulissemus, quibus explicandis scripta ego nescio quæ mea vobis legenda proposuissem: animaduerti, Cosma studiosissime, pro tuo erga me amore, magna te affectum lætitia, quòd eum quem sciebas per longa temporum interualla multis & inuisis occupationibus à literarum studiis auocatum, audentem tamen inspiceres de literis aliquid reminisci, proindeq́; veluti Entellum aliquem, cui iam gelidus tardante senecta sanguis hebesceret, in certamen accenderes & excitares, orare discedentem me cœpisti, vt istiusmodi generis scripta sæpius ad te legenda transmitterem. Ego tamen etsi te nostris nihil indigere existimabam, quem vniuscuiusque doctrinæ præceptis & institutis abundare oportere persuasum habebam, qui apud eruditissimum Romulum Amasæum tota educatus adolescētia, nunc Bonamicum, Lamprydium, & alios istic habeas, à quibus veluti ab oraculo, tuis omnibus satisfieri cogitationibus potest, neque me quicquam tam reconditum, tam rarum de Musarū arcanis afferre posse, quod illis & tibi, qui eos audis, nō longè sit exploratius, quàm ego per interrupta totiens literarum studia potuerim obseruare: constitui tamen aliquid ad te mittere, quod meæ in te obseruātiæ signum & monumentū esset, idq́; præcipuè delegi, quòd si non doctrina, certè ipsa rerum varietate delectare posset. Nā cùm piscium quasdam species ex hieroglyphicis decerptas, & tui & mei amici quidā accipissent, supererat adhuc de piscibus in vniuersum, quid veteres illi sacerdotes Aegyptij sensissent, dicere. Id commentarium adhuc à nemine occupatum veluti τηλυγέτης υἱὸς apud me diligentiùs asseruabatur, quod tibi dedicandum existimaui. Tu quidquid id fuerit, pro tua comitate hilariter suscipias velim. Videbis verò hîc quantæ fuerit abominationis apud Aegyptios Piscis, quem nos tanto mox honore prosecuti sumus, quantum inter mortales super eo sit vniuscuiusque ferè nationis iudicio variatum. Sed ne tam longa morer epistola, rem ipsam hinc auspicabimur.*

C

PROPHANVM.

PROPHANVM in primis atque abominabile per piscem apud Ægyptios sacerdotes significari proditum, quem & pollutum aiebant, & à mensis suis amouebant, in eo scilicet piscium genus damnantes, quòd hi plurimùm alter alteri grassatur cibi causa: præterea quòd nullius sit nutrimenti, tanquam facilè computrescat, vt cùm minimè asseruari possit, prouerbium insordidos emanarit, *Piscis repositus*, & apud Plautum dicterium vulgatum, *piscis nequam nisi recens*. Quinetiam constat Æthiopas illos qui sola piscium alimonia victitarunt, breuioris omninò vitæ quàm nos esse. Denique vt in Phædone est, apud Platonem, nihil nasci in mari Ioue dignum existimabant. Sanè Zoroaster vnà cum Magis, inter animalia, quæ bonis malísque geniis obnoxia sint, discrimen posuêre, vt bonis dedicata opinentur, veluti Canes, & volatilia, & Testudines terrestres: malis verò, aquatica omnia, eúmque beatum putant euasurum qui plura enecet.

Ἀποκείμενος ἰχθὺς, citatur à Plutar. in Sympos decadis 7. cap. 4.

Citatur ab Erasmo chil. 4. cent. 1. prouer. 74.

DVÆ MORTALIVM CONDITIONES.

ILLVD ad hanc vsque diem à Iudæis magna religione seruari manifestum, vt ex Mosaicę legis pręcepto piscem non attingant, nisi qui pinnatus sit & squamosus: lubricos verò læuesq́; omnes auersentur, id quod ita interpretatur Adamantius, vt per aquas, mare vitæ huius intelligat, in cuius fluctibus mortales assiduè volutamur: in hoc mari nostro pisces, qui pinnulis iuuātur, & squamis muniuntur, ad superiora facilè sustolluntur, & aëri huic viciniores fiunt: veluti qui libertatem spiritus quærant. Talis est ergo sanctioris vitæ vir quisque, qui intra retia fidei conclusus, bonus piscis ab Assertore

Pinnatorū & squamosorum piscium hieroglyphica.

tore nostro nominatur, & in vas conseruationis immittitur. Squamosi verò quorsum? per hos intelligit idem author homines qui parati sint vetera indumenta deponere, nouúmque hominem induere, & vt Gregorius Nazianzenus diceret, ἐγκαινίζειν. Latini Græcam secuti locutionẽ, *Encæniare* dixerunt, vt ita omni mentis duritia deposita, animum Deo tractabiliorem efferamus. Qui verò neque pinnas, neque squamas habent, ij in imis semper versantur vadis, & in cœno plurimùm volutantur, veluti sunt Anguillæ, Rhombi, & huiusmodi reliqua, quæ nequeunt ad aquæ summitatem ascẽdere, ad superiora quippe peruenire: atque ij sunt qui luto, hoc est, turpitudini & vitiis inhæsitantes, ad vitales auras superioremq; spiritum attolli nequeunt: adeò carne turgidi & vndecumque oppleti confertique sunt, vt neque deponere facilè quicquam possint, neque se attollere, aut ab ea cui affixi sunt fęce subleuare, hoc ita terrestriũ affectu grauati, vt nullam cœlestium curam suscipiant, crapulæ tantùm, libidinibus, cupiditatibúsque suis implicati: quibus quidem voraginibus hausti, simulátque ceciderint, nihil quicquam conantur emergere, sed ita recumbentes, in eodem quo hæserint luto volutari delectantur. Eodem inuoluuntur cœno Philosophi, qui naturæ tantùm principiis insistunt, ad naturæ verò ipsius authorem, cuius Spiritus super aquas fertur, nunquam attolluntur. Eodem implicantur Iuriconsulti, qui leges non iustitiæ studio, sed lucri tantùm cupiditate profitẽtur. Eodem volutantur sacerdotes, qui cæremonias ore tenus prosequuntur: quid verò per cæremonias intelligi fieríve debeat, aspernantur. Quin etiam Oratores, neque non Poëtæ, qui facundiæ tantùm vbertatem, affluentissimósque verborum fluctus, ingentémque vocum streptium, canorásque nugas admirantur: quæ verò ad integræ vitæ institutionem faciunt, nihili pendunt, vnà cum superioribus in imo huiusmodi fundo, quippe vbi liuidissima maximéque est profunda vorago, supini detinentur. Atque hoc est illud profanum, quod vetus illa pietas tantoperè auersabatur. Gentes tamen aliquas inuenies (vt alienigenarũ quoque instituta conquiramus) quibus pisces sacrificare mos fuerit: veluti Bœotij faciebant, qui selectiores quasdam Anguillas ex eo genere quæ Capaides appellantur, præcipuæ commendationis in Eubœa, Diis immolare consueuerant. Passim verò piscatores Neptuno Thunnum, qui maximus esset, sacrificabant spe capturæ. Et Phaselitæ Luciæ populi salsamenta Cylabræ cuidam heroi offerebant, eius cõdituræ pisces ita puros arbitrati, vt deos etiam alios pisciculis huiusmodi sale conditis placari opinarentur. Sunt verò qui apud eos id ea de causa institutum scribant: quia regio illa ab origine prima salsamentis ex pisce factis empta fuerit.

Innouare, à festiuitate nouæ dedicationis templi ab ἐγκαινίζω, nouo.

Piscium sacrificium.

PVRIFICATIO.

QVOD verò Ægyptij mare profanum arbitrabantur, alij longè secus existimarunt. Nam M. Tullius vbi rationes de parricidæ pœna commemorat, oratione pro Sex. Roscio Amerino, ea potissimùm de causa insui reos culeo dicit, ne cùm in flumen abiecti delati essẽt in mare, ipsum polluerent, quo cætera, quæ violata sunt, expiari putantur. Adhæc Proclus tradit, sulfur & maris aquam ad purificationem adhiberi. Et Euripides Platonem secutus in Ægyptum, cùm morbo quodam implicitus, sacerdotum suasu mari se expiasset, incolumitati redditus est: eáque de causa versum hunc ille istius rei memor sui poëmatibus inseruit, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. Aristophanes quoque tale aliquid attigit, cùm dixit, πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλασσαν ἤγομεν, ἔπειτ' ἐλοῦμεν. Neque ritum ignorauit huiusmodi Catullus, vbi ita canit:

Quid scis quantum suscipiat sceleris?
Suscipit ô Gelli quantum non vltima Thetis,
Nec genitor Nympharum abluat Oceanus.

Neque temerè Clemens inducit Petrum, antequàm cibum sumeret Tripoli lauisse in mari, alibíque libenter eum in eodem lauare. Et apud Homerum Telemachus Palladi supplicaturus, in æquore manus lauit, quæ quidem purificatio omnium gentium consensu de mari sumpta, baptismum ab omnibus præuisum nationibus indicat, quæ sola vera est purificatio. Diuinæ enim literæ per mare vnitatis numero baptismum intelligunt, vt Theologi docuerunt. Nã & Michæas Propheta Mare baptismum appellasse visus, cùm dixit: *Tu peccata nostra in profundum mare demerges.* Mare verò lauacrũ huiusmodi ea de causa nuncupatur, vt sentit Euthymius: quòd animarum sordes, quæ illic eluuntur, recipit: & quia purgat: omnia autem quantumlibet lutulenta flumina inuehũtur in mare, latéque ab eo admittuntur, sed tamen nihil intra se continet sordidi, fæcésque omnes ad littora, sed eas perpurgatas, continua reiicit alluuione.

Mare abluit omnia hominũ mala. Refertur ab Eustachio, Iliad. A. ex Euripide in Iphigenia.

Mich. c. 7.

DAMNVM ET VTILITAS.

AIVNT verò qui sacerdotum Ægyptiorum commenta curiosiùs sectantur, Tritonem ideò biformem pingi solitum, superiori quidem parte hominem, inferiori verò piscem, vt ex humore nos & vtilitatem & damnum consequi moneremur: cùm illi ex humana natura bonum atque proficuum, ex pisce non nisi perniciem interpretarentur. Sed enim de Tritone alibi. Quamuis autem apud Ægyptios perniciem piscis significaret, in ostentis tamen boni ominis habitus est nonnunquam, vt qui Augusto pridie quàm Sicilicnsem pugnam classe committeret, in litore deambulanti exiliit è mari, & ad pedes procubuit quasi nuncius Neptuni, amicitiam eius sibi conciliantis, tanta fuit eorum hominum in quos colebant deos vanitas & impudentia.

Suet. in Augusto ca. 96.

SILEN

SILENTIVM.

A SVNT verò qui Pythagoræ præceptum, quo edixit ipse ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, propter ἐχεμυθίαν quam religiosè adeò præcipere consuerat, factum putant: piscium enim taciturnitate nihil est quietius, prouerbio inde desumpto, *Pisce taciturnior:* quapropter visi fuerint pisces Pythagoræ quodammodò contubernales. Et Lucianus Alcyone, ἄφωνα γὰρ δὴ τά γε καθ' ὕδατος διαιτώμενα, muta, quæ aquam incolunt. Ita Lucretius *Mutas* eos *natantes* appellauit. Ex piscibus autem, vno excepto Boca, cui à boando, id est, vocem emittendo nomen inditum, reliqui omnes dubio procul taciturni sunt. Et quamuis, vt apud Ælianum est, quidam, vt lacerta, chromis, aper, grunnire videantur, sibilare chalcis, & cuculum imitari coccyx: tenuia tamen ita sunt ea vocis indicia, vt inter vocales recenseri minimè mereantur. Nisi verum illud est, quod Pausanias Arcadiæ fluuium memorat, in quo pisces nascantur, quos Pæcilias vocant, qui turdorum auium voces edant, quódque similes in Aorno fluuio Philo stephanus Cyrenæus memorat, quósque vocales in Clitore fluuio ponit Mnaseas Patrensis. Taciturnitatis verò huiusmodi quæ sit in piscibus, ita Flaccus meminit:

A piscibus abstineto.

Taciturnitatem.

Prouerbiũ.

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, *magis mutus quàm piscis*

Athenæus li. Dipnos. 8.

O' mutis quoque piscibus
Donatura Cygni, si libeat sonum.

Quàm apposite autem & Claudianus silentium hoc piscibus attribuit: dum Rhadamanthum ait loquacissimos viros, & qui ausi sunt arcana prodere, in pisces indui apud inferos iubere his versibus:

Qui iusto plus esse loquax, arcanáque sueuit
Prodere, piscosas fertur victurus in vndas,
Vt nimiam pensent æterna silentia vocem.

B Atqui Piscibus orientibus genitos, dicacissimos futuros ait Manilius quarto:

Néve sit vt primos animo præcedere pisces,
Garrulitas odiosa datur linguæq; venenum,
Verba maligna nouas mussantis semper ad aures,
Crimina per populum populi fert ore bilingui.

Sed vt ad Pythagoram redeamus, Plutarchus in Sylla, eum ait vesci solitum iis, quæ diis immolata fuissent: cùm verò piscium nullus ad sacrificium idoneus haberetur, ea quam profitebatur religione ab eis abstinendum censuisse. Sed quantum pertinet ad sacrificium, non constare id multis docuimus exemplis. Idem Pythagoras mare Saturni lachrymas esse dictitat, quasi vellet ex hoc eius impuritatem innuere.

HVMANÆ VITÆ CONDITIO.

AEGYPTII sacerdotes igitur, vti propositum est, mare perniciem vocabant, ea præsertim de causa, quòd cùm totius alimenti sui beneficia ex Nilo consequerentur, corrumpi eum simulac mari commiscebatur animaduertebant, atque ita mare dicebant quod in humano genere vitale est vitiare. Vt verò scripturæ hieroglyphicæ speciem aliquam oculis subiiciamus, in Sai pro vestibulo templi, quod Palladi dedicatum erat huiusmodi visebatur argumentum. Infans, senex, accipiter inde, mox piscis, postremóque omnium fluuialis Equus, quod humanæ fragilitatis conditionem indi-
C cat à pueritia vergentis in senium, ac iterum repuerascentis: accipiter verò Deum, ac perinde amorem, quódque in nobis diuinum est, ac vitam ipsam vitalem ostendebat. Piscis, odium simul atque mortem, propter mare, quod exitium atque perniciem appellitabant. Equus verò fluuialis impudentem violentiam notabat, vt qui nec patri quidem parcat suo, verùm eum interficit, vt matris ipse connubio potiatur: atque ita propemodùm concors ea discordia, quæ corporum temperaturam constituit, cùm dissidere penitùs cœperit, atque vnum in alterum violentiùs grassari, mors inde sequatur necesse est. Fluuialis enim Equus ideò pro dissidio ponitur, quòd in duobus contrariis elementis viuit, aqua & terra: noctu enim egressus aquis segetes depascitur, & binis est vngulis præditus, vti boues, de quarum quidem vngularum distinctione in Sue satis ex Diuinis literis disputatum.

Mare cur Pernicies dictum.

A *Nascimur.*
B *Senescimus.*
C *Viuimus.*
D *Morimur.*
E *Naturæ dissidio.*

ODIVM.

ODIVM itaque per piscem interpretabantur, maritimáque demùm omnia tanta religione & horrore prosequebantur, vt ne nautas quidem alloquerentur, rati: vel ex eorum sermone se contaminari: ita eos arbitrabantur à communi omnium aliorum victu & moribus dissentire, cùm ex mari, quod Homerus nullius frugis esse dicit, victum hi tamen & necessaria sibi compararent, quæ

Hinc forsan Κακῶν θάλασσα mare malorum, ex Eu ip. in Supplicibus.

Theon Grammaticus apud Plutarchum disputat Symposiacis, cúmque elementum id ab humana D natura non solùm alienissimum, verùm etiam illi inimicissimum asseuerarent, nullum cum iis commercium habere voluerunt, quòd vel in mari gigneretur aletúrve, aut id inhabitaret. Neque tamen ignarus sum Plutarchum de mari præclarè sentire, vt eorundem Conuiuiorũ habetur decade quarta, sed nos hoc loco Ægyptiorum dictata, quæ interpretanda desumpsimus in primis commemoranda censemus. Nam illi cùm tam pertinaciter mare abominarentur, mósque esset in sacrificiis sal adhibere, ne marino vterentur, id ex Hammonis fonte deposcebant: afferebatur enim inde sal è palma contextis cistulis, quod purum arbitrabantur, quia ex ipso fonte, non ex mari proueniebat, cuiusmodi salis vis magna in Noricis, Rhæticísque iugis atque conuallibus circa fontium margines concretum vulgo repetitur, neque alterius ferè tota Germania salis habetur vsus.

DIVINORVM AB HVMANIS SEPARATIO.

Segregationes aquarũ ab aquis quid denotarent.

FVERVNT è veteribus, qui segregationes aquarum ab aquis, apud Mosen, ita interpretati sunt, vt animos quosdam spiritu suo vegetos expertésque corporis assererent significari per aquas quę supra cœlos in firmamento longè aliis præstantiores consedissent: infrà verò, in ipsis quidem terrenis locis deteriores malignósque moram traxisse, atque etiamnum trahere: idcircóque dicunt, eas aquas quæ supra cœlos collocatæ sunt, Deum laudare, per aquas autem eas quæ sub cœlis sunt collocatæ genios interpretantur, quantum spiritu naturáque sua conari possunt, improbissimos, ab ea nimirum altitudine, quæ ad probitatem secundùm naturam accommodatur, in ipsum imum prauitatis fundum, vitiíque sentinam deturbatos. Eas verò aquas vt turbulentas, vt seditiosas, vt affectuum perturbationúmque procellis & turbinibus fluctuantes exæstuantésque maria nõ iniuria nuncupatas fuisse, E propter mutationis facilitatem, & momentorum voluntatis electionísque motuum instabilitatem. Quam quidem interpretationem, vt altè nimis repetitam, & paucissimorum ingeniorum intellectui peruiam, Basilius haudquaquam magnifacere videtur. Ægyptiis tamen argumentum placuisse, indicium est, quòd cœlum rore pluuium venerabantur: quòd humor huiusmodi à probis illis naturis defluere videretur, quæ propter mentis puritatem dignæ essent, quæ decentem accommodatámque Deo creatori laudem redderent, disciplinámque illam cœlestem in inferiora sparsim diffundere proseminaréque viderentur. Minimè igitur mirum est, si Mare sacerdotes illi vsqueadeò abominabile existimabant, quòd cœlestis roris puritatem contaminaret, & amaritudine sua dulcedinem eam omnem peracerbam redderet, eiúsque indignationis ergò tantùm in maritima omnia odium, vt etiam insulares vti profanos auersarentur. Et mox receptum apud scriptores, insulares omnes malos esse, Lerios autem pessimos, quod in Siculos haudquaquàm meritò nonnulli detorsêre: perinde ac in Leriorum locum Chios alij quidam substituerunt, nulla carminis habita ratione. Nam, vt hoc obiter explicemus, epigramma est vetustum admodùm, quod in vulgus prodit vulgatis in exemplaribus:

Hoc quoque Demodoci, Chius malus, haud quidem hic, hic non. Omnes absque Procle, Chius at ipse Procles. Chy nequissimi.

καὶ τόδε δημοδόκου χίοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ,
πάντες, πλὴν προκλέους, καὶ προκλέας δὲ χῖος

Non sum nescius Chios hominum nequissimos olim habitos, quod vt credatur, satis est Theophrasti iudicium, qui eos ait oratorem quemdã senem ad Lacedæmonios destinasse, qui quòd eum puderet senectutis, canitiem succis fucauerat: cúmque is publicè dicere incœpisset, surrexit Archidamus in ea tum Reipub. longè princeps, dixitq́;: *Quam obsecro sermonis incolumitatem habiturus est hic, qui mendacium non in anima solùm, verùm etiam in capite circumfert?* Strabo tamen, decimo, carmen hoc Phocylidæ ad- F scripsit, Leriosq́; non Chios, ponit, vt legendũ sit, λέριοι κακοὶ, & in fine, καὶ προκλέας λέριος, cui lectioni ego magis faueo quo χῖος, pro χίος primam κατὰ συναίρεσιν producit. Quidam eruditissimus alioqui vir Patroclum pro Proclea reddidit. Carmen itaque in hunc modum vtrobique restituendum:

καὶ τόδε Φωκυλίδου, λέριοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ,
πάντες πλὴν προκλέους καὶ προκλέας λέριος.

Id nos ita Latinum fecimus:

Hoc quoque Phocylidæ dictum, Lerij mali, at illud
Non ita vti dicas, hic malus, ille minus.
Praui omnes, inquam, Procleam si dempseris vnum,
Et tamen ipse etiamnum est Procleas Lerius.

In quam quidem poëtices amœnitatem quamuis κατὰ πάρεργον, ideò tamen deflectere collibuit, quia dum hæc commentarer venit in mentem mihi epigrammatis Cornelij Castalij Feltrensis, Iurisconsulti in foro Veneto clarissimi, quod neminem eruditum legisse pœniteat:

Afrani, & Capito fratres, Neptunia proles,
Quorum iam tota est aurea facta domus:
Ambigitur multùm de vobis, peior vter sit:
Nam nemo id dubitat ne sit vterque malus.
Iudice me Capito tu longè es pessimus omnium,
Et tamen est frater te quoque deterior.

Quod

A Quod quidem ſcomma deſumptum eſt ex epiſtola Phalaris ad Adimantum ; quam commodi tui cauſa libuit adſcribere, ἀκούω σε διαφέρεσθαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὁπότερος ὑμῶν ἐστὶ χείρων, σοῦ μὲν ἐκεῖνον λέγοντος, ἐκείνου δὲ τοὔμπαλιν σέ, ἐγὼ δὲ οἴομαι, μᾶλλον δὲ καλῶς πέπεισμαι, τὸν μὲν ἄλλων ἁπάντων ἐκεῖνον εἶναι κακίω. σοῦ δὲ οὔτε ἐκεῖνον, οὔτε ἄλλων ἁπάντων οὐδένα. *Audio te cum fratre tuo altercari, vter veſtrûm peior ſit, cùm tu quidem illum dicas, contrà verò ille te: ego verò exiſtimo, imò perbellè mihi compertum eſt, illum vtique aliis omnibus, te verò vno, neque aliorum hominum quempiam eſſe peiorem.* Addam illud vnum, ſi nõ ſatis nugarum eſt, quod ad Phocylidæ nomen epigrammati Græco inſertum pertinet, videndum an eò ſpectet id ſalsè dictum à Cicerone epiſtola ad Atticum libri quarti nona, καὶ τόδε Φωκυλίδου, vbi Pompeium perſtringere videtur, qui licèt egregiè de Repub. loqueretur, parum tamen aut nihil differret à cæteris. Vnde illud ad eundem Atticum lib. VII. Epiſt. *Dionyſius vir optimus, ego quos tu bonos eſſe dicas non intelligo, ipſe nullos noui:* id quod probando latiſſimè proſequitur. Sed nos iam ſatis.

NEQVITIA.

QVONIAM verò mare ipſum in primis ſalſum eſt, & ſal inde plurimum conficitur, totúmque illud elementum ſi exiccari poſſet, in ſal abiturũ eſt: Ægyptij ipſum quoque ſal ita auerſabantur, vt ne pane quidem ſalito veſcerentur, quippe cùm viuendi, vt ſæpe dictum, puritatem in primis adamarent, id fixum immotúmque animo gerebant, vt omnia nequitiæ irritamenta ſummouerent: itaque ſal ipſum ſummo ſtudio reiiciebant, quòd meram eſſe nequitiam intelligebant, cùm propter calorem ſal irritare libidinem, ſeminalémque vim expergefacere & acuere feratur, vnde ſalacitas petulantiæ nomen. Exemplo verò ſint oſtrea & cõchylia in hunc vſum à nepotibus ſummo ſtudio conquiſita. Quin etiam mures abroſo ſale prægnantes fieri tradit Ariſtoteles, ἁλιγενὴς præ͏tereà Venus, illicq́; *Sal Aegyptiis odio maximo, & quare.* *Quaſi dicas Saligenam.*

B ſalacitatis ergò fanum ad portum maris aruſpices poni apud veteres iubebant. Et marini Dei omnes laſciuiores fœcundioréſque ponuntur à Poëtis. Nimirum & illa Cœli virilia Saturni falce reſciſſa, & in mare prolapſa, Venerem gignunt: quippe omnes fructuum vires abſciſſæ, atque in humores viſcerum veluti in mare proiectæ, ſicut illic Venerem, ita hîc libidinem gignũt: Theologi noſtri ſenſu longè ſeciore ſal accipiunt pro doctrina Euangelica, idq́; ſibi velle quod capite Leuitici ſecundo dicitur: *Quicquid obtuleris ſacrificij ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo: in omni oblatione offeres ſal:* quaſi dicere velit Legiſlator, quodcunque docueris, quodcunque correxeris, in quacunque virtute verſatus fueris, ad Apoſtolicam æmulationem atque imitationem tete accommoda: ſal enim terræ Apoſtoli, Domini ipſius teſtimonio. Nam ſicut omnis cibus ad nutrimentũ aptus, diceret Heſychius, omnimodo ſale conditur, ita omnis ſermo vtilis ad iuuandum, Apoſtolicæ omnimodo ſapientiæ neceſſarium habet condimentum. Sed vt ad mare reuertamur, fluxum id atque lubricum, non vti ſal, ſolidum, & frugalibus vſibus commodum. Minimè prætereundus hic in Diuinis literis locus, vbi legere eſt Iordanem fluuium retrorſum fontem verſus curſum ſuum reflexiſſe, quod, vt D. Ambroſius opinari videtur, ſignificat mollitudinem animi ad maris laſciuiam profluentem curſum tenuiſſe, & ad fontem, quippe ad originem, hoc eſt Deum animi ipſius authorem cõuerſum eſſe. Quoniam verò ſcriptum eſt partem aquæ Iordanicæ defluxiſſe in mare, partem verò conuerſam ſubſtitiſſe: Adamantius, qui per Iordanem baptiſmum intelligit, ſententia priori non abſimili figuram hanc eſſe dicit, vt per ſubſiſtẽtes aquas accipiamus eos, qui eo abluti lauacro, in pietatis dulcedine perſeuerant: per eam verò partem quæ defluat in mare, intelligamus eos, qui licèt ad baptiſmum venerint, in vitiorum tamen amaritudinem dilabuntur, eáque ſalſugine corrupti, ſynceræ vitæ ſuauitate careant; cùm manifeſtum ſit, in tota hominum vita nihil dulcius innocentia reperiri, peccato verò nihil amarius: etiam ſi quædam aſpectu primo dulcia videantur. Sic apud Salomonem legitur Eccleſiaſte: *Nam in nouiſſimis*, inquit, *amarius felle inuenies, quod initio dulce videbatur.* Faciunt ad hoc & Græcorum fabulæ. Nam Arrianus in Indiæ deſcriptione fuiſſe ait inſulam incultam in Erythræo mari, Noſolam nomine (ſed Noſoram apud Stephanum legere eſt) centum fermè ſtadiis à littore diſtantem, quam indigenæ Soli ſacram eſſe affirmarent, in quam nemo tranſiret, aut ſi tranſiſſet, non ampliùs appareret: quoniam eam vna Nereidum incoleret obſcuro nomine, omnibus viris qui eò nauem appuliſſent, commiſceri ſolitam, ac eos poſteà in piſces conuerſos in mare demittere: quo ſcelere iratum ei Solem ex inſula migrare iuſſiſſe, neque eam renuiſſe, precatam tamen, vt inſita ſibi voluptatis appetentia euaneſceret, Deúmque optatis annuiſſe, ac omnes, quos illa veneficiis mutarat in piſces, in homines rurſus ex piſcibus commutaſſe, vnde Ichthyopharum genus emanarit. Ouidius tamen ait eam in piſcem mutatam, eóque modo libidinis pruritus extingui potuit, ſi modò hæc eo loco intelligenda: *Hinc obſoniorum obſoniũ dictũ. Hinc ſal in nuit frugalem victum.*

C

Nais, an vt cantu, nimiúmque potentibus herbis,
Verterat in tacitos iuuenilia corpora piſces,
Donec idem paſſa eſt. IIII. Metamorph.

Atque alibi apud eundem authorem piſce legas Venerem latuiſſe: fuſus enim fugatúſque Veneris ardor, quónam euadat niſi ad frigidam piſcium naturam, in quibus nullus alimenti fomes, quo iterum ſuccendi queat? Hinc noſtris etiam ieiuniis piſcis apponitur, vt eius cibo laſciuiæ calor tepeſiat, atque hinc etiam occaſio aliqua caſtimoniæ requiratur. Neque obſtant quæ ſuperiùs de maris & maritimorum ſalacitate diſſeruimus: quia piſcium genus, vt nonnulli diſputant, tametſi degat in mari,

ἀτρύγετον tamen ea de cauſa mare ſæpius Homero dicitur, quòd fructum nullum gignat, ſed fluuiorum & imbrium dulcis humor per antiperiſtaſin amaritudinis corruptus, atque in ſeſe collectus, veluti calor in aëre frigidiore deprehenſus, per frigidioris venti colluctationem in fulmen abit: ita hîc frigida materia quæ nonnihil terreni ſecum traxerit, intra calidam comprehenſa, varia piſcium genera producit, quorum inſitum frigus tepôre inde maris facilè confouetur. Non enim omnia piſcium genera progenerant: argumento eſt, quòd ſimulac in mare pluuiæ deciderunt, Sólque flagrantiùs per ſudum irradiarit, extemplò videas ſuperficiem maris innumerabilibus piſciculorum animulis pullulare: in quibus infinitus Apuarum numerus, quæ à Græcis ἀφύαι, quòd ex pluuia generantur, nomen accepère: oſtrea tamen ac conchylia, quæ libidinoſa diximus, plus aëris admittunt, ac perinde ſpumoſiora ſunt, & ſalſugini coalita & applicita: quare minimè mirum ſi accidat hæc ſalaciora fieri. Atqui non hîc teſtacea neque cruſtacea inter piſces aſſumimus, ſed duo illa tantùm genera, quæ initio poſita ſunt, vel lubrica, vel ſquamoſa: in his enim noſtra plurimùm dictio verſata eſt: quamquam Manilius eos qui Piſces horoſcopum habuerint, libidinoſos futuros præſagit Aſtronomicôn IIII. D

Scilicet in piſcem ſeſe Cytheræa nouauit,
Cùm Babyloniacas ſummerſa profugit ad vndas,
Anguipedem alatos vngues Typhona ferentem,
Inſeruítque ſuos ſquamoſis piſcibus ignes.

AMICITIA FIRMA.

Hinc illud, Ἅλα καὶ τραπεζαν μὴ παραβαίνειν. non oportet transgredi ſalē & menſam, hoc eſt, ius amicitiæ.

ALIOQVI ſal amicitiæ ſymbolum fuit durationis gratia: corpora enim ſolidiora facit, & diutiſſime conſeruat, vnde hoſpitibus ante alios cibos apponi ſolitum, quo amicitiæ firmitas ac perſeuerantia ſignificetur: Quare plerique ominoſum habent, ſi ſal in menſam profundi contigerit: contrà verò fauſtum, ſi vinum atque id merum effuſum ſit. Vel, quia velut ex aquis ſal multis & fuſilibus in vnum quoddam & ſolidum coit, ita ex diuerſo conuenientes in vnum animi coaleſcant, fiátque Platonicum illud, μία ψυχή. E

Vna anima.

A MVSIS ET GRATIIS ALIENVS.

SED vt ad piſcem reuertamur, cùm animalia reliqua tam terreſtria quàm volatilia, multa dent & ingenij & docilitatis experimenta, ſoli piſces indociles prorſus & ſtupidi ſint, præter pauca admodùm, quæ vel in Delphino, vel in pauciſſimis aliquot admiramur, mos apud Ægyptios inoleuerat, vt cognomento Piſcis hominem à Muſis & Gratiis alienum cauillantes appellarent. Sed qui piſcium partes tuentur, multa etiam in eo animantium genere deprehendunt, quæ mentis aliqua veſtigia præ ſe ferant, ſed propter habitationis diſſidentiam, ea hominibus minùs cognita: terreſtria ſiquidem & aëria domi propemodùm, & in noſtro ferè omnia municipio contemplamur, quare multa faciliùs licuit explorare, Ægyptiis verò ea minùs innotuiſſe quàm aliis, qui nullum cũ piſcibus commercium habere voluerint. Nam, vt reliqua huiuſmodi multa diſſimulem, in Eloro Siciliæ fluuio, qui vrbem Eloram à ſe ita nuncupatam præterfluit, cicurum genus piſcium fuiſſe tradit Apollodorus: inclamati enim accedebant, & cibum è porrigentis manu placidiſſimè capiebant. Citat Stephanus Chronicon primum, vbi hæc ab Apollodoro memoriæ demandata fuerint. At veterum parſimonia nunquam ſatis laudari poteſt: nam apud Homerum non Græcos ſolùm, quo tempore circa Helleſpontum militabant, piſcibus abſtinuiſſe comperias, ſed & Phæacas, Horatij etiam noſtri teſtimonio helluones procóſq; ipſos Penelopes ſola ganea nobiles, quamuis inſulares eſſent, marinũ obſonium nullum appetiiſſe. Vlyſſis verò ſocios videas non niſi extrema neceſſitate coactos expiſcari: quippe cõmeatu omni abſumpto, ne Solis boues attingerent, nõ obſonij cauſa, ſed vt famis ferociam, quæ ob ingenitam importunitatem Maleſuada dicitur à Poëtis, aliquo pabulo mitigarent. Videas apud Satyricos piſcium eſculenta, vtpote quæ tantùm ad luxum & ingluuiem ſpectent, ſæpius improbari. Neque lautiora aliter Romanis, vbi ſe deliciis dedere cœperunt, conuiuia fuêre, quàm opiparè piſcibus inſtructa, eo, inquam, tempore, quo illi omni turpitudinis genere laſciuire licentiùs ſibi permittebant, priſtina prorſus abolita diſciplina, quod Satyricus Poëta carpit: F

Sic Plinius genera piſciũ in piſcinis Cæſaris, ad nomẽ venire ait, lib. 11.cap.70

Et metus, & Maleſuada fames, & Turpis egeſtas, lib. 6. Æn.

Atque ita defecit noſtrum mare, dum gula ſæuit
Retibus aſſiduis penitus ſcrutante, macello
Proxima, nec patitur Tyrrhenum creſcere piſcem.
Inſtruit ergo focum prouincia.

Ne verò quæ Seneca in Romanorum luxuriam libro Quæſtionum tertio refert, hîc ſtomachoſiùs repetam, Catonem meritò admirari ſolitum accepimus, quomodo ciuitas ſalua eſſe poſſet, in qua piſcis pluris quàm Bos venundaretur, quod in hac quoque temporum miſeria paſſim fieri, manifeſtum eſt.

GANEA.

NEQVE quidem ſatis fuit piſcibus in eſcarum principatum admitti, verùm eò improbitatis & petulantię proceſsêre, vt ſoli ſibi Obſonij nomen vſurparint: nam veteres ὀψοφάγους, hoc eſt, obſonatores, vt Latini vocabulũ à Græcis mutuati dixerunt, eos appellabãt, qui piſces vndecunque conquiſitos ſtudioſiùs compararent. Demoſthenem aiunt cùm Philocratem cupediariæ impudicitiæque

crimi

A criminaretur, cum ex auro proditorio & scorta & pisces commercatum accusasse. Quinetiam pro Ctesiphonte, cùm quidam in comitiis esse iam comedendi horam clamitaret, *Nullo*, inquit, *pacto bone vir, nos hodie pisceduLos reddes*: quasi lurcones & ganeones ex vno piscis esu notare vellet. Antagoram Poëtam Antigonus Rex increpuit merito, cùm eum deprehendisset in Congro pisce condiendo diligentiùs intentum, quamuis ipse regis curiositatem conuerso cauillo illuserit non infacetè: Antigonus enim dixerat, *Putásne, Antagora, Homerum cùm illa scriberet, in Congro condiendo vnquam occupatum fuisse?* cui Antagoras: *Putásne Antigone, Agamemnonem cùm illa faceret, quo quis modo Congrum condiret, solicitum fuisse?* Piscem igitur pro ganea poni non ignarus Horatius, cùm Iccium ad frugalitatem hortaretur, eúmque commendaret quòd tali esset animo præditus, vt neque rerum opulentia moueretur, neque vilioris cibi frugalitatem aspernaretur: quippe qui in medio positorum abstemius herbis viueret, his tamen ita contentus esset, ita sibi rerum omnium opulentiam redundare putaret, ac si cum liquidus fortunæ riuus inauraret, id mox adiungit:

Antigoni & Antagoræ dicta mutua.

Verùm seu pisces, seu porrum & cæpe trucidas:

hoc est, siue lautiore victu, seu parco delectaris: per pisces delicatiores, vti dictum, epulas, per porrum & cæpe, frugalitatem intelligēs. Omnis enim caro, inquit Heraclitus, corpus est, vel corporis pars: maritimorum verò vis tanquam anima compacta, gratiam & voluptatem illis comparauit. Sanè Plato, qui nihil ex Ægyptiorum opinione in mari nasci Ioue dignum dixit, marina ipse corpora Diis amicissima arbitratus est: quare nonnulli asserunt Ægyptios sacerdotes non alia ratione maritimis abstinuisse, nisi vt piè castéque viuerent: veriti forsan, qui delicias omnes auersarentur, ne piscis & cibus

B esset simul & condimentum. Beatos enim illos tantùm iudicabant, qui simplicem ac necessarium cibum deliciis quibuscunque præferebant, quod & saluberrimum esse Plinius attestatur. Diodorus tamen primum ex radicibus, secundum ex pisce cibum apud Ægyptios fuisse contendit. Cæterùm nos de sacerdotibus, non de profanis, loquimur: nam & Horus ipse author Ægyptius, alios omnes dicit pisce vesci solitos. Neque nescimus ex lacu à Myride fosso tantam fuisse piscium capturam, vt argenti talentum singulis diebus vectigalis nomine Reginæ persolueretur. Aliarum verò gentium sacerdotes non modò piscem non abhorruerunt, sed & loca quædam Diis sacra esse commenti sunt, vt solis ipsis pisces inde capere liceret: cuiusmodi erāt Rhiti in Attica regione iuxta Eleusinorum fines aluei quidem ipsi tantùm fluminum, cùm aqua omnis, quæ illic flueret ac reflueret, marina esset: quæ loca Cereri & Proserpinæ sacra dictitabant, ac perinde solis sacerdotibus deberi. Quinetiam ætate nostra, fluminum, stagnorum lacuúmque plurimorum expiscationes sacerdotum tantùm ditioni addictæ sunt. Quoniam verò plerisque locis mordet Erasmus Christianismi mores super esu piscium & ieiuniis, dum modò ita dicit: *Cùm olim præcipuus gurgitum luxus fuerit in piscibus, mirum est hodie religionis causa vulgus piscibus vesci.* Alibi, *Olim vesci piscibus pro deliciis habebatur, & infami vocabulo dicebantur Opsophagi, nunc ea res magna est sanctimonia.* Alibi his mordaciora comminiscitur, quasi velit ostendere, adactos esse nos legibus, vt ieiuniorum tempore piscibus vesci compellamur. Respondemus ad hæc, ex sanctissimorum Patrum sententia, pisces non ex edicto nobis oggeri, sunt enim multa & frugum & olerum genera, quibus nutriri valeamus: neque, vt per argutos salsósque iocos ritum perstringit, ad sanctimoniam vllius cuiuspiam opinione spectare: sed cùm Christiano homini tum semper, tum in ieiunio maximè lasciuiæ omnis abstinentia proponatur, cibíque in primis affluentia luxúsque corrigatur, pisces tamen ad ieiuniorum consolationem indultos esse, qui quidem delectare aliquantu-

Quia nō ad necessitatē, sed ad luxū & ganeam pisciū esus. Aegyptij sacerdotes maritimis abstinebant. Pl. li. 12. c. 1.

Præsertim in colloquiis, titulo de Icthiophagia. Pisciū esus quare tempore ieiuniorum sit Christianis indultus.

C lùm, saginare verò: aut obesum corpus reddere minimè possint: nullius enim, vt sæpe diximus, aut parui sunt nutrimenti, ideóque cibus est corporibus, quod non Platonica tantùm, sed nostra etiam sibi Philosophia deposcit, debilitandis idoneus. Sed Gregorium ipsum audiamus. Epistola eius est ad Augustinum Britanniarum præsulem, in qua quantum ad ieiunia pertinet, piscium esum ait ita homini Christiano indultum esse, vt hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium: monétque insuper, vt qui carnibus sibi abstinendum constituēre, sumptuosiora marinarum belluarum conuiuia instruere haudquaquàm velint. *Decret. dist. 4. c. denique. C. & post pauca.* Atqui ganeam ex pisce non ea tantùm causa significari dicendum, quòd auidiùs à lurconibus expetatur, quàm quòd ipse quoque piscis natura vorax est, quam quidem Virgilius notat, Ciri, propterea quòd Thetis Scyllam Nisi eius opem implorantem in piscem vertere noluerit, verita scilicet ne actutùm ab aliis piscibus deuoraretur:

---Nam miseros mutauit virginis artus
Cærulæo pollens coniux Neptunia regno:
Sed tamen externam squamis vestire puellam,
Infidósque inter teneram committere pisces
Non statuit, nimiùm est auidum pecus Amphitrites.

ANIMÆ.

NON ignorandum verò pisces eruditioribus animas esse, quòd ex puriore quodam cōstent elemento, neque multùm concretus aliorum morentur, primiq; animatorum à Deo creati, vt obseruat Philo quodammodo animalia, & non animalia, vel vt ita dicam, mobilia inanimata, quibus ad solam corporis incolumitatem Deus animalem spiritum afflarit: veluti sal carnibus ne putrescant ad-

hiberi solet. Apud Festum Pompeiũ legas genus pisciculorũ maiorum pro animis humanis Vulcano dari solitũ, quotannisque piscatorios ludos trans Tyberim in area Vulcani mense Iunio celebratos. In quo illud animaduertendũ, vulgatos Festi codices in dãno esse, cùm in antiquo manuscripto legerim, quòd id genus pisciculorum viuorum datur ei Deo pro animis humanis, non autem genus pisciculorum maiorum: nam si maiores, quomodo pisciculi? Est & alterum eodem loco mendum, quòd scriptum est eos ludos fieri solere à pop. Rom. cùm vetus codex habeat, à prætore Rom. D

INNOCENTIA.

NEQVE desunt qui piscem innocentiæ hieroglyphicum esse contendant, cùm omninò sint innocui, neque elementum suum ad insidias aliis inferendas transgrediantur: eóque spectare dicunt Pythagoræ præceptum, qui abstinendum esse piscibus edicto cauerit, ne persequerẽtur insontes.

DÆMONES IMPROBI.

ALII per animalia quæ in aquis degunt, improbos dæmones significari tradiderunt, vt in sacris literis Ionethes Chaldæus interpretatur, & superiùs vbi segregatas aquas ab aquis exposuimus, aliorum quorundam sententiam idem sentientium recitauimus. Sanè Magi dæmonas aqueos dicũt, lasciuiæ libidiníque præfectos, & marinos deos vetustas omnis pro hieroglyphico lasciuiæ posuit. Et pisces maris Euthymius ait positum pro dæmonibus, qui inter vitæ nostræ fluctuationes versantur, & in amara prauorum salsugine vitam ducunt.

GENTES.

Pisces assos comedere, quid in Sacris literis.

IN Christianæ verò pietatis institutionibus, gentes quæ diuinum cultum nondum suscepissent, per pisces indicabantur. Atqui gentes huiusmodi dæmonum cultui passim deditæ erant, quare piscatoribus hæc à Deo prouincia demandata, vt pisces in sacerdotum imperia redigerentur. Porrò Assertor noster in Euangelio pisces assos comest, quod indicat, sacrificium quod offertur Deo, non elixum, sed assum esse debere, fidem quippe veluti igni probatam, & Sancto feruentem Spiritu offerendam. E Eodem respicit, Ambrosio teste, Seruatoris eiusdem nostri dictum in Euangelio, simile esse cœli regnum reti misso in mare, quod piscium genus omne congreget, quæque ibidem subsequuntur: vbi nimirum de mortalium animis sermo est, quæ ad sanctioris vitæ institutionem attrahantur. Quin & Propheta cùm de piorum congregatione loqueretur, super maria fundatam eam dixit. Apertissimè Esaias: *Ecce*, inquit, *gentes quasi stillæ situlæ.* Septuaginta sic reddidêre, *Sicut aquæ multæ*, quod idem est.

IGNORANTIA.

Act. Apost. cap. 9.

D. Pauli conuersio.

SQVAMATVM quidem & pinnulatum piscium genus satis expositum est ex Origene, quæ scilicet eius hominis hieroglyphica sint, qui veterem possit hominẽ exuere: ideóque omne quod habet squamas & pinnulas, tam in mari quàm fluminibus & stagnis, electo populo comedere cõcessum est. Illud addendum ex Hesychio, squamas ignorantiæ hieroglyphicum esse, quæ quidem opera beneficióque scientiæ excuti amouerique possunt. Id in Paulo liquidò commonstratum, qui cùm veritatem ignoraret, cæcus factus est, addita verò Christi doctrina, quam Ananias ei prædicauit, ceciderunt vtique squamæ ab oculis eius, & mox vidit.

AQVÆ.

Athe. lib. 8.

ASSYRIORVM verò religio fuit, vt piscibus abstinerent in Rheæ venerationem, quæ quidem ea Isis dea erat, quæ pluuiis potissimum dominatur: ῥέω enim fluo est: putabant enim illi ex aqua & aëre naturam rerum præcipuè constare: próque vnda pisces, pro aëre Columbam venerabantur, de qua suo loco dictum. F

FACELITIS.

Vide Lucianũ in libello de Syria Dea & Artemidorum lib. 1. cap. 9.

QVAMVIS alij factum hoc in Facelitidis deæ, quæ Veneris fuisse filia perhibetur, cultum asserunt, eámque olim in piscem commutatam, quam Syrij pro deá coluêre, atque in eius honorem, Basso referente, pisces argenteos in templa detulêre. Chalon amnem in Syria ponit Xenophon, in quo magni & mansueti pisces, quos Syri veluti sacrosanctos habent, eósque violari, æquè ac Columbas, nefas putant.

DERCETO.

QVIN & Derceto, siue, vt tradunt alij, Atargaten, muliebri effigie, quæ in piscem ab vmbilico desineret, summæ venerationis deam in templis apud Ascalonem habuêre. Et vt his finem imponamus, Oxyrynchitæ Ægypti populi piscem vrbis suæ cognomine summo cultu pro dea coluerunt, hique Canem & mactare & esse soliti sunt, in Cynopolitarum ignominiam & opprobriũ, quòd illi piscem Oxyrynchum apud se pro deo habitum, comedere non verecundarentur. Cynopolitarum enim deus Anubis fuit, quem canino, vt suo loco dictum, capite faciebant.

HIEROGLYPHICORVM TOMI

PRIMI FINIS.

A

Tomus Secundus.

ILLVSTRI AC GENEROSO HEROI D. IOANNI IACOBO FVGGERO, HIRCHBERGÆ, VVEISSENHORNI, ETC. DOMINO, LITERARVM PRÆSIDI, AC STVDIOSORVM OMNIVM MOECENATI,

IOAN. PIERIVS VALERIANVS S. P. D.

B *CVM ea munera, quibus humanum genus Deus liberalissimè honestatum voluit, mecum ipse considero, IO. IACOBE FVGGERE Heros ornatissime, in eam opinionem adducor, vt existimem nullum maius reperiri posse, quàm literarum flagrans studium, vel discendi cognoscendíve cupiditatem potiùs, ex quibus & rerum bonarum voluntatem excitari, & verarum intelligentiam nasci perspicimus: nihílque in rerum natura existere, quod ita tum mores erudiat, tum viam quasi muniat ad summum splendorem consectandum, quàm παιδείαν, humanitatem inquam atque doctrinam. Idem planè te sentire video, qui cùm omnem semper excellentem in societate humana virtutem memorabilem extitisse cognoueris, tum ingenij, doctrinæ, sapientiæ honores præcipuam habuisse erga mortale genus famam ac commendationem non ignoras. Hanc vt veram & expressam, miniméque adumbratam tibi comparares, nihil prætermittendum putauisti, quod ad verum ingenij cultum, animúmque doctrina informandum pertineret. Lustrandum itaque primò vnà cum fratribus Galliam eruditissimis hominibus, & liberalibus studiis affluentem, mox Italiam omnium bonarum disciplinarum altricem, censuisti: ac inde eam sapientiæ morúmque laudem paulò pòst ad tuos reuersus vestræ Germaniæ ostendisti, vt iam omnes cognoscerent te non solùm eximiam ad recta vitæ instituta progreßionem fecisse, sed eos etiam aditus quasi adaperuisse, quibus lætos vberésque fructus ad genus humanum redundaturos & sperarent, & iam etiam cernerent: eámque spem & expectationem de præstanti cōsilio tuo, successus planè confirmauit & auxit. Videmus enim admirabilem illam tuam virtutem non modò elegantissimarum artium institutione, scientia ac iudicio commendari, sed etiam animi magnitudine, clientelis, munificentia, liberalitatéque mirum in modum illustrari: vt commoda, quæ ex tanta tua fortuna & amplitudine omninò maxima sperabamus, longè maiora nos iam consecutos fateamur. Quamobrem vt multa*
C *prætermittam, egregia quadam ac planè inuicta animi celsitudine te præditum declarasti, cùm maximas opes profunderes, vt bibliothecam magna librorum Latinorum, Græcorum, Hebraicorum, aliarúmque linguarum multitudine ex Italia, exterísque prouinciis comportata construeres & exornares, vt quàm multorum hominum studia laudatißimo exemplo ad dignitatem, ad rectiorum disciplinarum cultum excitares. Tua enim semper laus erit, tibíque acceptum referre debebunt studiosi, quòd multis commodis fruuntur, & quòd animum optimarum artium scientia disciplinarúmque studiis excolere poßint. Verùm his in omnes collatis beneficiis, quæ maxima sunt, acquiescendum tibi minimè iudicasti, quin potiùs maiora moliris, ac alteram illam planè regiam benignitatem adhibendam, dum afflictos recreas, iacentibus dexteram istam tuam pietate præstantem porrigis, de bonorum commodis & ornamentis cogitas, dum omnes denique liberalitate immortalibúsque beneficiis tibi deuincis. Siquidem existimasti te pro tua fortuna posse, pro acerrimo singularíque iudicio debere, vt curares tenuiores, felicioribus tamen auspicijs natos adolescentes, tuis sumptibus in Germania, Italia, & Gallia benignè tantisper fouendos & sustentandos, dum eos in omni bonarum artium genere progressus fecissent, vt docendi alios munus iam suscipere ac obire poßint. Quo quidem instituto nullum illustrius, nullum ad commemorationem nominis tui cum omni posteritate adæquandam aptius esse iudicamus: hac enim ratione declaras te maximo semper honore dignum, téque perstudiosè ea sequi, ex quibus vera, non adumbrata laus nascitur, & nomen tuum tot etiam & tam præclaris testimoniis virtutísque monumentis ad omnem memoriam commendatum celebrabitur. Nam quæcumque accuratiùs nunc scripta & expolita Germanorum opera sunt, ea fortè omnia ad te missa, & tuæ felicitati credita leguntur: etsi non authorum commendatione, vel tuo saltem nomine sunt in manibus. Tibi debetur (de aliis eruditißimorum virorum lucubrationibus, quæ satis multæ sunt, nihil dico) quòd Demosthenem, Aeschinem, Isocratem, Pausaniam, ad nostrorum hominum cognitionem translatos habemus dum eruditione præstantem virum Hieronymum Vuolfium in clientelam suscipis, ac præmijs ornas. Hæc cum sermone omnium ad nos perferuntur, cùm in editis libris videmus & legimus, felices eos iudicamus, quibus*

Dei beneficio datum, vel vsu familiaritatis, vel officiis aliquibus tibi coniungi, qui à tantis ornamentis commendationem ducis. Quapropter ego primus fortaßis eorum, qui ne de facie quidem te norint, accuratè operam dedi, vt aliqua in re animum tibi atque obseruantiam probarem meam. Nam Hieroglyphicorum meorum commentariorum alterum Tomum ad te mittendum censui, vt vnicum studiosorum ornatorem, cunctarumq; artium bonarum præsidem: adductus non solùm humanitate ac benignitate tua, plurimis quidem & amplißimis officiis perspecta studiosis omnibus, verùm etiam, vt iam dixi, opinione quæ apud me est, de egregia tua erga literas promouendas voluntate. Cui quæso aptius ac conuenientius huiuscemodi scripta mitti possunt, quàm ei qui ita illa semper amauit & excoluit, vt in his ipsis vel tractandis, vel iudicandis longè omnibus præstet, ac maximè insignis habeatur? Accesit hùc & similitudo quædam, quam te habere video cum ornatißimo Florentinorum principe Cosmo, qui cum familia Medicea ortus sit, hoc est, sapientiæ stirpe, auita quadam benignitate solus hoc tempore in Italia inuentus, literarum, venustatis, elegantiæ, atque adeò virtutum omnium vindex. Quamobrem cùm singulos ferè Commẽtarios amicis varijs inscripsissem, priorum Tomum in vniuersum huic optimo Principi tuendum conseruandumq; permisi: pari ratione satis feliciter agi cum hoc altero Tomo iam existimaui, si eum in tuam clientelam de me absente, deditißimo certè, tanquam præsente susceperis: quod te facturum pro singulari tua humanitate minimè dubito, cùm iam Fuggerana domus in ipsa Germania non solùm singulos ac vniuersos debitis officijs complectatur, sed virtutis ipsius quasi seminarium existat. Prætereà si requirendus erat literarum patronus, qui hoc tempore citiùs comparandus, apud quem tanquam portum, ipsæ contra barbariem opem & patrocinium inueniant? Equidem, quod ad me attinet, quotiescumque ad ingenium, studia, & instituta, tua inquam & Cosmi Medicei consideranda animum confero, non possum non confiteri, me maximo cumulari gaudio, cùm propter multa quæ & sapienter facitis, & optimè ratione temporum habita statuitis: tum quòd in tanta bonorum Principum orbitate, tantáque beneficorum & liberalium hominum inopia, qua hodie paßim in orbe Christiano (quod pudet dicere) laboramus, pro humanitate, sapientia, liberalitate prolixa, aliis libentißimè ea largimini, quæ magnis laboribus, ac singulari industria consecuti estis, quódque omnes intelligunt vos in beatis & omni copiarum genere florentibus ciuitatibus principem locum tenere, in summa tamen vestra fortuna, virtutis laudem magis enitescere, quàm fortunæ gratiam. Quæ iam tuæ ἐξοχῇ adferimus, explicationem continent eorum quæ sacerdotes Aegyptij ἱερογλυφικῶς circa corporis humani fabricam commenti sunt, auspicati à capite longè nobilißima parte: ne quis existimet hos ipsos Aegyptios ita brutorum cultui deditos, vt non etiam hominem qua meretur veneratione susceptum reliquis omnibus prætulerint: ac μικροκόσμον agnouerint. Nam si multa eruditi viri admirati, quæ illi in eo animantium genere quod nos rationis expers ducimus, obseruassent: longè ea plurà sunt, quæ solo ex homine sacrarum apud eos literarum materiam ad sua illa hieroglyphica suppeditarint, quippe cuius membra singula in huiusmodi mysteria receperunt. Hasce meas lucubrationes separatim eo nomine tibi deberi intelligebam, quo studiosi & boni omnes communiter ingenij sui monumenta tibi deberi profitentur. Et certè si iusti rerum æstimatores esse volumus, literati, optimísque studiis dediti, nulla alia ratione maiorem suorum laborum commendationem sperare possunt, quàm si in eius principis nomine illas apparere fecerint, in cuius authoritate & iudicio præcipua proborum doctorúmque pars acquiescit, & qui animi magnitudinem diligentia, integritate & consilio sustinet, atque tum literarum gloria, tum etiam sapientiæ laude fruitur.

Vale.

IO.

A

IO. PIERII VALERIANI HIEROGLYPHICORVM COMMENTARIORVM AD IACOBVM FVGGERVM, DE IIS QVÆ PER CAPVT SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER TRIGESIMVSSECVNDVS.

B

PRINCIPIVM.

PRÆCIPVVM quidem Capitis hieroglyphicum apud omnes fuit, vt ex eo principium intelligeretur, id vel frequentissimus authorum vsus, vel nominis ipsius indicat originatio: siquidem ita vocatum ait Varro, quòd ab eo capiant initiũ & sensus, & nerui. Vel quotidianus sermo apertè declarat, dum aliquem esse huic vel illi rei caput dictitamus, dum à capite aliquid exordiri, dum in prouerbiis, piscem à capite primum putere, Græci dicunt, cùm malorum publicorum & priuatorum causam in Reipub. vel familię cuiusquam principe consistere profitentur: ad id Platonicum scilicet innuẽtes, tales esse ciues, quales qui primatum inter eos obtinẽt. Et Cicero, caput esse ad beatè viuendum securitatem ait. Pro præcipuo verò, ad Appium Epist. *An tibi obuiam non prodirem? primum Appio Claudio, deinde Imperatori, deinde more maiorum, deinde quod caput est, amico.* Sed quid alienis adeò immoremur, cum nostris abundè vti possimus? Ipso statim Bibliorum principio, Beresith, Aquila vertit, ἐν κεφαλίδι, in capitulo, quòd caput initium custosq; rerum sit, vulgata editio fecit, *In principio*, quod hieroglyphici esset interpretamentum. Alij dixerit, in capite, in Filio: nam mundus per ipsum factus est. Quod verò in Esaiæ visione habetur de Seraphim duobus, qui senis singuli alis præditi, binis caput Dei velabant, binis alteris eiusdem pedes obtegebant, per adopertum caput, exordia Dei incõperta esse interpretatur Adamantius, per obtectos verò pedes, nouissima non comprehendi, sola media in conspicuo esse, opera quippe eius diuinæ indicia prouidentiæ, cœlorũ motus varios, Solis, Lunæ, stellarumq; progressus, terræ, maris, & aëris vicissitudines, & quæcumq; in rerum natura suo
C sunt ordine disposita: sedenim quæ anteà ita fuerint, nouit nemo. Ex iis quæ sunt, Deum intelligimus: posthæc quæ futura sunt credere quidem possumus, sed scire nequimus. Vnde legas apud concionantem in Diuinis literis Regem: *Annunciate mihi priora, & nouissima quæ erunt, & dicam vos esse Deos.*

Terẽtius in Eunucho.

Vel arcessere.

ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχε.

Apertè Virgil. Æn. 10.

Olatij, caput horum & causa malorum.

Capitis in Diuinis explicatio.

DIVINITAS.

IN Deo sanè Caput cùm ponimus, id quod in eo constat Diuinitatis intelligimus, quæ cuncta scilicet præcedit, & cui omnia subiecta sunt, diceret Eucherius. Idem & Hieronymus tradit eo libello, in quo, quid sit Diuinitas, explicat. Tam insano verò cultu Ægyptij caput omne venerabantur, vt à capitibus & armis brutorum prorsus abstinerent, diuinitati iniuriam facere arbitrati, si quis illa esitasset. Platonici tradunt humanum caput ad mundani orbis similitudinem cõpactum, in eóque duos animæ diuinos circuitus interlocatos, esseq; membrum diuinissimum ac reliquorum omninò princeps: reliqua, vt capiti seruiant adiuncta. Caput, ait Hierosolymitanus Hesychius, vt hoc obiter addamus, vniuscuiusque animalis ratione pollentis Mens dicitur, cuius sedes cerebrum: vnde caput, & cuncta quæ adhærent iecori, super altare in holocaustum ponere iubemur: nam & cor & iecur concupiscentiæ nostræ impetum, motúmque continẽt. Hinc Paulus nobis bene precatus: *Pax*, inquit, *Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras*, Idem Hesychius huc adnectit illud ex Esaia: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas*, quod enim in nobis est rationis, vt dictum, in vtroque habitat, & corde & cerebro. Non decet autem mentem sobriam diuidi, sed esse veluti vinculum, quod affectus nostros ad sanam rationem adiungat atque detineat.

Vnà cum quinque sensibus interioribus, & quatuor exterioribus.

Caput pro mente.

DOMINIVM. D

ET quamuis per se caput principatus indicium sit, longè tamen significantius hieroglyphicéque magis id ostendit, si fascia redimatur, siue ea Corona, siue, vt apud Græcos Diadema vocetur. Nam & coniectores eo redimiculo caput insignitum per somnium visum, dominij signum autumãt. Sed enim diademati suus est locus inter vestimenta, vbi reliqua tractamus insignia, nunc de capite simpliciter verba facimus.

τὸ κεφάλαιον τῆς τυραννίδος, caput & princeps tyrannidis. Lucian. in Tyrannicida. Artem. lib. 1. cap. 18.

MVNDI MOLES.

SERAPIDIS simulachrum apud veteres authores celeberrimum, cœlum habere caput dicebatur, Vnde Eustatius eruditè 1. Iliad. veteres ait cœlum pro capite accepisse, atque ita Pallas de cœlo descendit, incitationem Achillis iram compressura. Sed quoniam multa super eo toto opere dicenda sunt, quòd id sibi numen Ægyptij pro rerum natura confinxêre, non importunum fuerit loco hoc totam hieroglyphicam eius effigiem, per quam mundi totius moles indicatur, semel eo modo describere, quo exhibita est ab oraculo, quod vt fertur, ipse de seipso in Nicocreontis Cyprij regis gratiam his carminibus enuntiauit:

> εἰμὶ θεὸς τοῖος δέμασι οἷον κἀγὼ εἴπω,
> οὐράνιος κόσμος κεφαλὴ, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
> Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ' οὔατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
> ὄμματά τε τηλαυγὲς λαμπροῦ φάος ἠελίοιο.

Sed quoniam in Macrobianis aliquot codicibus pro lectione quæ est, τοῖος δέμασι, legere est castigatiore versu τοῖες δεμαθεῖν, si cui ea magis arrideat, dicamus:

> *Sum Deus, vt discas, talis, qualem ipse docebo,*
> *Cœlestis mundus caput est, mare venter opacum,*
> *Terra pedes, aures versantur in æthere summo,*
> *Lux, oculi, quam solis habet splendentis imago.*

E

Vbi animaduertendum, ventrem pro mari, & vice versa, mare pro ventre etiam apud alios accipi, præsertímque apud coniectores. Nam Hippocrates Cous horum sententiam secutus, cum ægrotum qui per nocturnam imaginem mare perturbatum viderit, morbo ventris tentari coniicit, ídque minimè contemptui habendum iudicat, qui adhibitis remediis, quo nutricatu is curandus sit, statim docet. Quin apud nos etiam in sacris literis aliquid in hanc sententiam de Deo legere est. Nam, vt Cyprianus ait, mali dæmones ita per fabulas ea deprauabant, quæ manifestissimis passim verbis in Diuinis literis explicantur, vt illud in hanc sententiam apud Esaiam 66. *Quam mihi sedem ædificabitis? aut quis locus ad requiem mihi? cœlum mihi thronus est, terra autem scabellum pedum meorum.* quod, quo sit intellectu accipiendum, videris apud Adamantium super Genesim, homilia prima. Apud Hieremiam 22. *Nonne cœlum & terram ego impleo?* Et Prouerb. 15. *In omni loco oculi Dei speculantur bonos & malos.* Hinc Cyprianus idem, in abditis & secretis vel semotis locis, in cubiculis etiam ipsis, orandum monet, idq; magis fidei conuenire, vt sciamus Deum vbique esse præsentem, audire omnes & videre, & maiestatis suæ plenitudine in abdita quæque & occulta penetrare. Cùm itaque veteres per Serapin vniuersam mũdi molem, & ipsa rerum principia intelligerent, certatim eum templis magnificentissimis honestarunt, cuiusmodi ea fuerunt quæ in Memphi & in Alexandrea celebrabantur. Pausanias Athenis etiamnum templum Serapidis fuisse narrat Ptolemæi in gratiam structum. Inuaserat autem Ptolomæum Lagi superstitio ex dæmonis apparitione, qui iusserat, vt apud Eustathium est, mitti nauem, quæ appulit Phocidi, & accepto inde oraculo Sinopen accessit, indéque Iouis Serapidis simulachrum transtulit, quod quidem cuiusnam esset materiæ discerni non poterat: nempè vt chaos ipsum cuius symbolum erat, præ se ferret. Et quod illi simulachrum in templo Alexandreæ ita vastum erectum est, vt dexterâ vnum parietem, alterum læuâ perstringeret, ex omnibus metallorum lignorúmque generibus compositum ferebatur, vt nihil non complecteretur quod terra vel proferat, vel intra viscera abditum occultarit. F

Quinetiam tres in Deo vero personas, iuxta oraculum quod perhibetur Thulidi Ægyptiorũ Regi renunciatũ. Sed hoc superstitiosorũ commentis deprauauit. Vt & apud Spartanos, Messenios, Bæotos.

Plato in Cratylo. τὸ δὲ πλούτωνος τοῦτο μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλοῦτον δόσιν.

LOCVPLETATIO.

EA autem potissimùm de causa Serapis in cultu erat, quòd persuasum mortalibus fuit, inde locupletiores diuitias obuenire. Ait enim Psellus, dæmonas nobis sæpè diuitias polliceri. Porphyrius magnorum dęmonum principes Serapin & Proserpinam agnoscit. Nam omninò qui apud Ægyptios Serapis, apud Græcos Pluto est. Pluto idem qui Diuitiarum Deus. Hinc auarissima meretrix apud Catullum solicita est, vt ad Serapin deferatur, cui preces alleget, diuitias & opes petitura: quòd is dæmonum princeps locupletandis supplicibus dare operam, eius superstitionis errore crederetur, atque ideò gestare calathum, de quo paulò pòst plura, vnde bona hæc liberalissimè depromerentur, nunc pauca hæc pro re sufficiat attigisse.

Plutonis verò nomen, ob diuitiarum largitionẽ. Idem Lucianus in Timone. Artem. lib. 1 cap. 18.

LVCRVM.

EST & lucri signum caput, verùm id apud coniectores: illi enim capitis magnitudinem insolitam, per nocturnam imaginem oblatam, diuitiarum accessionem significare tradunt; propterea quòd vulgò numi, vt apud Artemidorum est, Capita vocantur.

Suetonius in Galba. cap. 1.

SALVS

A

SALVS.

RECEPTVM etiam est apud omnes, vt caput pro salutis hieroglyphico ponatur, idque in extremo discrimine commendare, id adiurare, id deuouere. Hinc totiens apud Homerum ea loquendi figura, ἐπ᾽ ὀδυσῆϊ κάρη ἐπ᾽ ἐμοῖο κάρη. Hinc Tib. Gracchus cùm salutem suam populo commendaret, manu capiti superposita ire perrexit in Capitolium, quod illi malè vertit, interpretantibus inimicis, eum eo signo diadema sibi deposcere. Tale aliquid apud Aristophanem Acharnanibus legas, dicente Dicæopoli: *Et si non iusta profatus fuero manu supra caput imposita, quæque vniuersus approbet populus.* Sed & portenta huic subscribunt significationi, tacta siquidem de cœlo Cæsarum æde, capita omnibus statuis simul deciderunt, quo quidem ostento præmonstratum est Cæsarum progeniem vnà cum Nerone eius gentis vltimo defectùram.

Portenta ex manu capiti superposita.

DOCTRINA IMPERIO'VE PRÆSTANTES.

ANTIQVVM autem fuit institutum eos honore numismatum decorare, qui vel doctrina vel imperio cæteris antecellerent. Quare Mitylenæi Sapphûs imaginem numis impressêre, Homerum Chij, auctore Strabone. Horum exemplum secuti Mantuani principes, Maronis sui speciem in numis aliquandiu expressêre, non immeritò sibi alumno eo applaudentes, qui Venetiam vniuersam sui nominis celebritate sempiternæ gloriæ commendauit. Plurimùm verò Principum imagines posteritati per eiusmodi monumenta innotuêre, neque numis tantùm, verùm etiam gemmis expressæ, vt tot statuarum memoriam, quibus non suam tantùm similitudinem humano habitu insignem esse
B voluerunt, verùm etiam facies suas diis adscribi, vtque ipsi eorum nominibus vocitari se iusserint, prætereamus. Longè illud simplicius, quòd Octauianus Augustus numum cusit in quo singula ex vtraque facie capita atque ea quidem pulcherrimè elaborata, eorum alterius inscriptio est, DIVOS IVLIVS. alterius AVGVSTVS DIVI F. quam quidem inscriptionem multis aliis in monumentis vsurpauit, vt in lapidibus qui ruinarum iniuriam effugerunt, passim Romæ legitur; cui vt adblandiretur Maro. Æneidos sexto, Diui eum genus appellauit: in Antiquissimis enim Romanæ bibliothecæ codicibus habetur, AVGVSTVS CÆSAR DIVI GENVS. Idem cùm Sphingem repudiasset, qua tabellas signare solitus erat, non sine multorum conuiciis, qui ænigmata illum missitare cauillabantur, Alexandri aliquandiu imagine signauit, quoad sua demũ vti collibuit, cùm authoritatis iam validissimè corroboratæ, clarissimúsque haberetur. Quin ea signare, qui quoque subsecuti sunt principes, perseuerarunt.

Vt Domitianus quis se Deũ & dominum asserẽs, statuas aureas ac argẽteas sibi in Capitolio poni volebat. Suet. in eod. cap. 13.

Octauiani Augusti numismata. Suet. in Augusto ca. 50.

PROSPERITAS.

QVOD verò pertinet ad Alexandri imaginem, persuasum olim fuit, peruulgata inter homines opinione illi prosperè omnia successura, omnésque eius actiones adiuuari, qui Alexandrum vel auro: vel argẽto expressum gestitaret, adeò vt Maeriana familia, quam suo tempore nobilissimam Romæ fuisse Trebellius attestatur, Alexandri effigiem consueuerit habere quasi familiarem, apud viros quidem in auro vel argento, apud mulieres in reticulis, & dextrocheriis, & in annulis, & in omni ornamentorum genere. Quin & Antoninus Seueri filius Alexandri studiosissimus fuit, cuius imagines cùm passim renouasset mortales, vt huic eius studio adularentur, statuas aliquot erexêre, quæ vno corpore facies duas gestarent, Alexandri scilicet & Antonini. Quam quidem superstitionem Chry-
C sostomus acerrima insectatur increpatione: nam & eo tempore abusus huiusmodi circumligandi aurea Alexandri Macedonis numismata capiti vel pedibus, auferri nondum potuerat.

Imago Alexandri.

DIVINA PROVIDENTIA.

IN Theodosij & aliorum qui eo seculo fuerunt Imperatorum insignibus, in atrio præsidis Thebaidos nuncupati argumentum hoc pictum spectabatur, cuius exemplum in quodam eius militiæ ordinum, officiorúmque canone descriptum Romæ apud Maffæos inspexi. Tabula est libris quodam ordine dispositis onusta, quorum nonnulli syllabariis quibusdam notis inscripti sunt, quibus per compendium contentæ in eis rationes indicabantur: alij nihil præscriptũ habent. Supra tabulam fastigium attollitur, in media cuius facie genij duo latum sustentant orbem, in quo caput instar humani, cuius ita inscriptio est, DIVINA PROVIDENTIA. In angulis verò tabulæ quæ descriptos, vti diximus, libros continet, singulis capita singula sunt apposita, quorum superius à dextera inscriptionem circunductam ostendit, VIRTVS, alterum à læua, SCIENTIA. inferius à dextera, AVTHORITAS. quartum à læua, FELICITAS. Quod quidem, vt puto, innuit rerum omnium gerendarum summam à Deo primùm emanare: eúmq; conciliandum in primis, vt nostra omnia fortunentur. Mox necessariam esse virtutem, quippe animosum, aptum, & idoneum esse debere hominem qui præclara sit facinora aggressurus. Verùm virtutem solam parum prodesse, nisi accesserit & disciplina, cuius scientia eruditi, & tempora & occasiones internoscamus. Sedenim & hæc, & illa vix sufficient, nisi & authoritas adiuncta fuerit, qua milites populúsque sub imperio cõtineantur, iussáque non cunctanter exequantur. Vnde legas de Vespasiano, cùm esset iam à militibus salutatus Imperator authoritatem & quasi

& quasi maiestatem quandam inopinato scilicèt, & adhuc nouo principi defuisse, quæ non priùs accesserit, quàm è plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adiissent, orantes, vt Tranquillus ait, opem valetudinis demonstratam à Serapide per quietem, restituturum oculos, si inspuisset: confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere: cúmque vix fides esset rem vllo modo successuram, ideóq; ne experiri quidem auderet, extremò hortantibus amicis palàm pro concione vtrunque tentauit, nec euectus defuit, atque ita, quod primùm desiderabatur, authoritatem indeptus est. Sed & quarta necessaria est, felicitas quippe: licet enim animis valeas, experiētia sis eruditus, authoritatéque communitus, nisi tibi res feliciter cedat, ruere plerunque omnia, & elabi in irritum experieris. Addita hinc & altera tabula cum eisdem libris & librorum notis, & geniis in fastigio orbem cum capite sustollentibus, sed angulares circuli affixi adscripta habent nomina singula singuli, VER, ÆSTAS, AVTVMNVS, HYEMS: vt scilicet admoneamur, diligenter nos animaduertere debere, vt suo quæque tempore agantur, procurentúrve. D

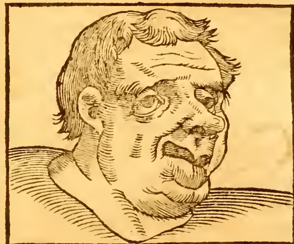
MVSA.

NVDVM autem mulieris caput, quale Nympharum fingunt, nullis gestaminibus appositis, quæ hieroglyphici notitiam afferre solent, sed quod comam habeat nonnunquam ab occipitio nodo comprehensam, nonnunquam in humeros negligēter diffusam, Diodorus Musæ hieroglyphicum esse contendit: cuius dicto standum, cùm in huiusmodi rebus indagandis nō incuriosus fuerit, tametsi nonnunquam sententiam ex vulgo mutuatur.

TERROR.

MVLIEBRE simulachrum horrifica specie fabrefactum apud Corinthios, imago terroris erat: de quo Pausanias lib. II. Atque huc nonnulli trahunt Medusæ caput, quam Domitianus pro pectore gestare gauisus est, vt sui admirationem apud omnes incuteret. Quamuis non desint, qui factum id ab eo in gratiam Palladis, quam vnicè coleret, interpretantur. Sedenim de Medusa pleniùs in Anguium commentario. E

ADVERSARIVS.

APVD Mathematicos faciem inuenias collo, ore, oculis, & toto capitis gestu tortuosam, idque cōtradicentem aduersarium significare: cuiusmodi simulachrum in decimum Scorpij gradum intulêre, eóque supra horizontem ascendente in lucem editum, ceruicis fore indomitæ, opinionísque destinatę, futurum esse præsagiunt.

ROMA.

MVLIERIS verò caput galeatum in plerisque numis Romam ostendit, non tantùm quia Romani nihil non armis arrogarint, aut quia suam ad Martem originē referre voluerint, quàm vt arcanum illud suum de Romę nomine publicari vetito, peritis quidem rerum patefacerent, vulgo verò tenebricosius obscurarent, re ad interpretationē aliam distracta. Gergithius enim author minimè contemnendus, antiquum Romæ nomen Cephalon fuisse tradit, quæ quidem, tantum alias inter caput elatura esset, F

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Sed nos quid soliciti sumus, quibus rationibus Roma sit caput, cùm Dominus Deus noster Christus Petro prædixerit, nomen illi Cephas conuenire: quem scilicet Romæ principatui destinasset. Aliàs verò cùm eum Petrum nominat, ad Capitolij immobile saxum alludit, ac perinde omnium, non Romanorum tantùm, sed quaquam tota terra habitabilis extēderetur, caput futurus esset, quod dictum volui, vt Oecolampadij conuersio diligentiùs expenderetur, qui cùm Theophylactum Latinum faceret, verba illa, πάσης τῆς οἰκουμένης, videtur prætermisisse.

Romæ nomē Cephalon.
Vir. I. Ecgl.
Vide annotatiunculas.

DE BICIPITIO.

CVSTODIA.

DVO verò humana capita, quorum alterum maris, quod intrò aspiceret, alterum fœminæ, quod extrà prospectaret, custodiam significare Ægyptij tradiderunt: propterea quòd hieroglyphici huiusmodi beneficio sese à nullo dæmonum infestari posse persuasum habebant: &, vt Horus ait, figura hæc satis superq; ad tutelam sufficere credebatur, nullis vel literis, vel imprecationibus appositis, quæ infortunium amolirentur.

DI MANES.

INVENIAS plerunque in veterum monumentis capita duo, duabus additis infernè literis D. M. quod DIS MANIBVS, hoc est, defunctorum tutelaribus sacrum vel commendatum intel-

A ligas. Cæterùm, vti dicebamus, Ægyptij id ipsum innuere volentes, & tutelam significantes, nullas addebant literas. Manes verò & superos & inferos, augures dicebant, inuocabántque eos ita nuncupatos: quòd per omnia ætherea terrenáque manare arbitrabantur.

ANIMADVERSIO SEVERA.

TENEDIVM numum memorat Pollux, ab vna cuius parte duo essent capita, ab altera securis, cusa. Seuerissimæ hoc animaduersionis signum, vt in Armis alibi diximus, habebatur, qua Tenediorum Rex filium percuti iussit adulterij conuictum, lata prius ab eo lege, vt in adulterio deprehensi mas & fœmina eodem supplicio securi subiicerentur. Quo iudicio cùm neque filio pepercisset, rem eo monumento iussit insigniri. Meminit huius legis etiam Aristoteles in Tenediorum republica. Et prouerbium in acerbos iudices inde factum, *Tenedia securis*. *In politicis.*

PRVDENTIA.

QVOD verò bicipitium Iani apud Romanos celeberrimum fuit, sunt qui prudētiam solertiámque Regis præ se ferre autument: prudentis enim hominis est præterita noscere, futura verò multò antè præuidere. Hinc illa apud Persium exclamatio, cùm hominis nescio cuius prudētiam desideraret. *Macro. Satur. li. 1. c. 7.*

O' Iane, à tergo quem nulla Ciconia pinsit.

Eodem fermè significato Anteuorta Postuortáque, Diuinitatis assumptitiæ comites colebantur. *Indidem ex Macrob.*

ANNVS INIENS.

B NEQVE tamen desunt, qui bicipitium hoc ad munus occludendi aperiendíque anni referant: nam & Cyprianus bifrontem eum exprimi scribit, quòd in medio cōstitutus, annum incipientem pariter & recedentem spectare videatur. Quæ verò super hoc Ouidius latè describit, apud eum videnda prætereo. Imberbe Iani bicipitium in numo quodam est, ab cuius altera parte quadrigę sunt, cum Ioue fulminante: inscriptio literis fossilibus ROMA, quod nimirum ipsius Reip sigillum fuerit. Geminus verò Ianus vtraque facie barbatus in argenteo numo est, in quo literæ, L.F.M.F.O.V.R.I. Ab altera parte trophæum est cum flagello & sceptro, cuius apex serpentinus, Roma iuxtà, quæ coronam ciuicam trophæo superimponit. *Ouid. lib. 1. Fastor.*

SATVRNI BENEFICIA.

IANICOLOS plerosque numos videas capitibus geminis vna ceruice contentis, vna parte signatos, altera naui. Sunt qui ex hieroglyphicis huiusmodi Saturni beneficia significari tradunt, Ianúmque eo monumento Saturno gratiam relatam voluisse, qui naui ex Ægypto in Italiam vectus agriculturam commonstrarit: nam à satu illi nomen apud Latinos fuit. De ratico verò huiusmodi numo ita Ouidius: *Lib. 1. Fast.*

Et bona posteritas puppim signauit in ære,
Hospitis aduentum testificata Dei.

Hunc verò fuisse primum numum cusum, & à Iano ipso signandi æris morem inuentum, plerique memoriæ prodidêre. Sed & Cecropis effigies biceps facta, quòd linguas duas calleret, Græcam & Ægyptiacam. Porrò fama est Athenienses Ægyptiorum colonos fuisse è Sacensi ciuitate duce Cecrope
C deductos, vt Nazianzenus in Monodia Basilij.

INCONSTANTIA.

ALIOQVI Mathematici bicipitium inconstantiæ hieroglyphicum posuêre. Nam tertio supra vigesimum Leonis gradu bicipitis hominis simulachrum oriri confinxêre, quòd eo ascendente gradu natum, inconstantis ac leuiter mutabilis voluntatis atque sententiæ fore præsagiunt.

BENE CONSVLTORVM STABILITAS.

CONTRA verò quos Ianos huiusmodi bicipitio insignes plerisque locis videas, sed sine manibus ac sine pedibus, quadrangulari quodam scapo ita præciso, vt ab humeris vbi in quadrum abire incipit deorsum versus magis ac magis angustetur, per hieroglyphicum hoc sunt qui firmitudinem & stabilitatem eorum denotari dicant, quæ sapienter & maturo consilio gerantur. Quòd verò manibus & pedibus careant, vim diuinam ostendit, cui nihil horum opus vt quod facere destinarit efficiat: Deus enim simul &

Innuit, & totum nutu tremefecit Olympum. Et alter. *Virg. Æn. lib. 10.*
Dicto citius tumida æquora placat. *Idem Æn. lib. 1.*

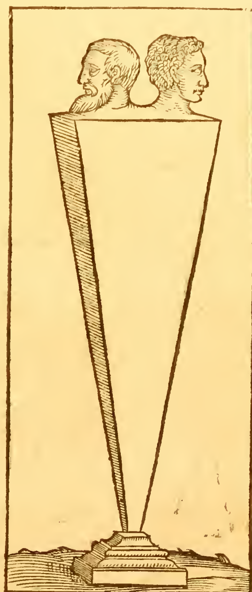
Illa præterea dilatatio quæ fit à basi sursum versus ascendendo, ostendit humana omnia, quò Diuinitati propiùs accedunt, eò angustiora amplioráque fieri. Vnde apud Maronem Dido apotheosin sibi, ob res à se præclare gestas pollicita, dicit:

Et nunc magna mei sub terras ibit imago. de quo alibi latiùs. *Virg. lib. 4. Æneid.*

DE

D

DE TRICIPITIO.

GERYONES.

Geryones quid.

PER tricipitium verò Geryonem in primis significari passim inuenias. Quid autem sibi Geryones velit, & vtrum historicum an fabulosum fuerit commentum, vt adhuc in ambiguo sit scriptorum varietas efficit: vulgatior tamen est ea opinio, tres in Hispania fratres vnanimi concordia imperium obtinuisse, quos Hercules oppresserit. Græci, vt ingenio sunt ad comminiscendum noua promptissimo, alia atque super Geryone tradiderunt, sed inter eos Hecatæus Geryonem affirmat loca circa Ambraciam & Amphilochos tenuisse, indéque abactas boues, quæ specie mira reperiantur in ea regione valde herbida, & pascuis lætissima. Alij in Euxino ponto vrbem τρικαρηνίαν memorant, cuius principem Geryonem Hercules sustulerit, cúmque boues speciosissimas eius abigeret, interroganti cuius illæ fuissent, responsum, Geryonæ Tricareni, quod tricipitis sonat, inde datum locum fabulæ.

Nempe punicei coloris Tricipitem.

HISPANIA.

Imp. Hadriani numus.

SANE vt Hispania, quæ tripartitò diuisa est, per hieroglyphicum Geryonis intelligatur, tum authores plerique, tum Imp. Hadriani tertiùm Consulis numus ostendit: in quo simulachrum triceps hastæ innixum, quod dubio procul factum, ob Hispaniam peragratam, siue vt originationem suam ostenderet, quòd Gaditana esset matre genitus, vt apud Spartianum est.

E

LVNA MENSIS'VE.

Tricipitem Geryonem.

INTERPRETES Hesiodi τρικέφαλον γηρυονῆα, Lunam significari contendunt: alij tempus præsens, præteritum & futurum, alij triplicem mensis diuisionem, quæ ternis apud Græcos denariis dispertitur, apud Latinos in Nonas, Idus, & Calendas diuiditur. Græcorum nuncupationes sunt, ἱσαμένου, ἐπὶ δέκα, φθίνοντος, quarum nuncupationum vltima, dierum numeri Romano more retrocedunt.

AVXILIARES.

Quare multis manibus & pedibus præditus Geryon.

Virgil. in Pharmaceutria.

NEQVE me præterit Plutarchum, in libro *De ciuilibus institutionibus ad Traianum*, asserere Geryonē multis oculis, multis manibus & pedibus prēditum ea de causa vulgò dictitatum: quòd in negotiis obeundis consilio vno, multorum opera vti consueuerit, quod in principe vel alio quopiam, cui Reipub. summa credita sit, commendabile plurimùm habetur. *Non* enim *omnia possumus omnes* Idcircoq; Pelopides laudatur, qui legationem initurus, cùm se ad dicendum parum idoneum intelligeret, adiutorem sibi sociúmque muneris Epaminondam cooptauit. Sic Nicias cùm ad labores tolerandos imbecillo admodùm corpore & inexperto esset, Lamachum sibi & robustum & industrium socium accepit. Quòd verò ait Plutarchus Geryonem pluribus oculis manibúsque præditum, eundem & Quadricipitem legas apud Aristophanem, vbi de Lamacho loquitur, βούλει διαμαχέσασθαι Γηρυόνῃ τετραπτίλῳ.

F

SOL.

Ad verbū ex Macrobio in Sat. lib. 1. cap. 20.

TRICEPS quoque Seraphidis imago in numismatis quid sibi velit, in brutorum commentariis sparsim attigimus: sed id nunc locupletiùs explicandum est. Tricipitium est ex tribus animalibus, quorum in medio est Leonis caput vastum admodùm, dextera parte Canis applaudibundi blandientísque, læuâ Lupi, supernè calathus insidet: quæ species vniuersa, Anguis ambitu complexa est Qui Solem hinc interpretātur, ex capite Leonis tempus præsens indicari volunt: quòd eius conditio inter præteritum futurumq; actu præsenti valida feruénsq; sit. Præteritum ex Lupi capite coniiciunt, quòd animal est admodùm obliuiosum, obliuio autem de præterito est. Futurum ex adblandientis Cane effigie, quod est indicium spei, quæ nobis semper adblanditur: spes verò semper de futuro est. Competit verò Soli temporis consideratio. Quid verò sibi velit Serpens, vt Deus sit, vt temporis author alio commentario satis explicatum est: alibíque ostendimus huiusmodi tricipitium prudentiæ conuenire. Calathum verò loco hoc aiunt altitudinem sideris commonstrare, vímque refertissimam ac opulentissimam: quia in eum omnia terrena redeunt, dum immisso calore rapiuntur.

A

IVPITER ÆQVVS.

QVAMVIS qui Serapin Iouem esse dicunt, modium eius capiti superpositum ea de causa figurari autumnant, quòd omnia sint æquis distributionibus ab ipso rerum omnium arbitro moderata. Nam, vt optimè Maro, *Rex Iupiter esse omnibus idem.* *Virg. Æn. lib. 10.*

DIANA.

ET Dianæ simulachrum tribus insigne capitibus celebratur, quorum vnum Equinum, Caninum alterum, tertium humanum, sed facie admodùm rusticana. Vnde Maro,

Tergeminámque Hecaten, tria virginis ora Dianæ,

dixit. Apud Æginetas tamen vna tantùm facie & vnico corpore fingi Hecaten, talémque apud eos statuā se obseruasse Pausanias tradit, Alcamenémque primum tria illa simulachra inuicem connexa excogitasse. Quid verò sibi velit Equus, Canis & rusticana illa facies in eo simulachro, alibi docuimus.

Vel, vt alij maluerunt, apri, aut suis agrestis, ex Orphæo in Argon.

QVADRIFRONS.

QVATVOR ANNI QVALITATES.

CVR verò Ianus quadrifrons plerisque locis informari solitus sit, ea fuit causa, quòd illi rerum omnium principia finésque, introitus exitúsque dedicati essent: quin & quæ illi
B templa erigebantur, quadrata specie fiebant. Et mercatorum stationes trapezitarúmque mensæ, in eiusmodi Ianis habebantur, de quibus apud Horatium:

--- *Hæc Ianus summus ab imo Perdocet.*

Epistola prima.

Li. 1. Carm. Ode. 12.

Ad id etiam spectabat ea effigies, vt quatuor anni qualitates indicaret, quas Græci Latiníque Horas vsitatissimo vocabulo appellarunt. Horatius de Ioue: *Variísque mundum temperat horis.* Et quoniam in horas incidimus, erat apud Megarenses Iouis simulachrum, supra cuius caput & Parcæ & Horæ statutæ erant, ea de causa, inquit Pausanias, quòd fata in Iouis omninò potestate consistant: Horas verò, quippe quæ nos Anni tempora dicimus, arbitrio suo disponat. Cæterùm quod ad Parcas attinet, Æschylus Iouem quoque ipsum fato subiectum esse dicit, ita super eo locutus, οὐκ ἂν ἐκφύγοι γε τὴν πεπρωμένην. Atque hinc fortè Parcæ illi supra caput insident.

IANI FILIÆ IIII.

CRITOLAVS tertio τῶν φαινομένων, Iani simulachrum ideò quadrifrontem figurari dicit, quòd filiæ eius quatuor laqueo gulā fregerint, Iani patris desiderio, quem agricolæ lapidibus obruissent: vbi de Iano illo loqui videtur, qui Saturni filius perhibetur, qui vino finitimis agricolis communicato, cùm ij suauitate illecti plus æquo hausissent, in somnúmque prolapsi diu iacuissent, experrecti demùm, venenúmque sibi propinatum arbitrati, consurrexerunt in Ianum, eúmque lapidibus oppresserunt. Hæc eadem à Plutarcho referuntur.

QVINCVCEPS MANASSES.

C QVINIS verò frontibus neminem præter Manassem formatum legi, qui Rex Hebræorum posteaquàm Prophetam Esaiam sustulit, quincuplici facie statuam sibi posuit, vt longè plura se perspicere indicaret, quàm Prophetæ, qui *Videntes* appellabantur.

SEPTICEPS.

MVLTISCIVS.

MATHEMATICI, si Petri Aponensis inuenta sumus admissuri, quæ vnde desumpta sint, quámque antiquum sit argumentum illud, alibi declarauimus, hieroglyphicum septem capitibus insigne, quintodecimo Geminorum gradu statuêre: inde significantes, sub eo graduum numero in lucem editum Multiscium fore: quippe nullum doctrinæ genus, artem nullam, nullam denique linguam esse celebrem, quam is non sit optimè consecuturus, eundem tam publicis quàm priuatis rebus agendis aptissimum, & inter mortales admirabilem omninò fore pollicentes.

Præsertim forsan in septē artibus liberalib.

DE COMA.

CAPILLI verò cùm ad caput pertineant, hieroglyphicis eius postulant adscribi, qui nimirum in Diuinis literis cogitationes, quibus ornatur anima, ménsque contegitur, significare feruntur à venerādæ antiquitatis Theologis: anima enim ipsa cogitationes generat, perinde *Mat. c. 10.*

Capillorum in Sacris hieroglyphicum. ac caput sibi capillos profert, quibus ornetur & obtegatur. Hinc illud, *Capillos capitis nostri numeratos esse:* D cogitatus quippe nostros omnes Deo patescere. Tondere autem superfluas & inutiles cogitationes, summouere significat: quæ nisi tondeantur, vel obcæcant, vel aliquod aliud afferunt impedimentum. Eucherius pilos veterum cogitationum indices esse dicit, ideóque imperatum à Moyse, vt Leuitæ abradant omnes corporis sui pilos. In Nazaræis autem non tondere, neque quidem pati vt eorum caput à nouacula tangatur, indicium est, eos cogitatus suos, atque omnem vitæ rationem, ita Deo dedicasse, vt nihil in eis superfluum appareat. Nam & qui sacerdotibus mandauerunt, vt barbam nutrirent, quod in Nazaræorum quandam similitudinem olim Concilia pleraque statuerunt: fieri hoc intellexerunt, vt hi dum barbam capillósve vel viderent vel attrectarent suos, sui identidem officij recordarentur, cogitatus quippe suos in Deum dirigendos, totum esse sanctum debere sacerdotem, bono semper vti consilio, & in se nihil admittere, quod vel mutare vel summouere sit opus. Quis est hic, dicet aliquis, vt laudem Deo demus? Esto vel nullus, vel quàm rarissimus, admonitio tamen hæc sub oculos assiduè obuersata proficere aliquid potest, veluti reliqua quoque sacerdotis ornamenta gestamináque aliquid præ se ferunt singula, quæ per hieroglyphicum quæque suum, hominem integritatis admoneant. At decies in die vel iustum cadere clamitabunt, ideóque tōdendum identidem, vt auellendarum cogitationum prauarum memores identidem simus: seducere enim seipsum hominem, qui se sine peccato esse professus fuerit. Atqui sanctius est longéque laudabilius, in eo mentem cogitationémque omnem collocare, ne potiùs peccemus: quàm quotidie peccare, vt emendationis admoneamur. Sed enim quantum ad comam attinet, modum his moribus Gregorius sapientissimè præscripsit, qui quarta & vigesima libri primi epistola, capillos ipse quoque in capite ait exteriores cogitationes indicare, & præsentis vitæ curas exprimere: quæ quidem ex negligenti atque torpescente sensu coortæ, quia minùs opportunè prodeunt, nobis quasi non sentientibus pullulant. Igitur aliis qui præficitur sacerdos, neque prorsus debet solicitudines exteriores à se proiicere, neque illis multùm inhærere. Coma itaque nequaquam deglabretur, sed ne immoderatiùs excrescat, diligenter attondeatur. Quòd verò de non abradenda in rotundum, facie capillorum, lege prohibitum est, vel, vt Septuaginta reddidêre σισόην, facere more barbarico, quod nonnulli densioris capilli tædio factitant, ob Paganorum instituta nonnulli vetitum putant, apud quos voueri comas, & puerorum capita dæmonibus offerre mos fuit. E *Leuit. c. 19.*

SERVITVS.

Serui Agrippæ Posthumi factum. CÆTERVM rasitatio capitis apud Græcos pariter & Latinos diu seruitutis indicium fuit. Ideóque Agrippæ Posthumi seruus nomine Clemens magna ausurus, vt pro Agrippa iam necato, cui nonnihil omninò similis erat, sese ferret, & res nouas in repub. concitaret, furatus domini cineres, Coram Hetruriæ promontorium vectus ignotis sese abdidit locis, donec (inquit Tacitus) crinem barbámque promitteret: nam serui caput rasitabant. Apud Aristoph. Auibus, Pistotherus admiratur Poëtam, qui se Musarum seruum dixerat, comatum esse. Et apud Latinum Comicum, tanquam mirum de se futurum dicit Amphitryone seruus Sosia, F

Vt hodie abraso capite caluus accipiam pileum.

LIBERTAS.

Artem. li. 1. cap. 22. ONIROCRITÆ frontem capillis glabram imaginari, indicium esse autumant liberationis à molestiis & impedimentis. Quin & caluitium ipsum, accersitis in iudicium, aut supplicium timentibus, effugium ostendit. Idcirco verò Lacedæmonij frontes abradi, capillum à tergo demitti iusserunt, vt longè tutiores in bello essent, adimeretúrque hosti facultas in pugna capillum apprehendendi. Nam & barbam etiam ea de causa, præter Græcorum aliorum morem, rasitare consuerunt. Quòd si fugam meditarentur, instabat à tergo vinculum atque ansa, quo capi possent, atque ita præ capturæ metu destinatiore animo consistebant, aduersíque dimicabant. Pollux Euboicos opisthocomas vocatos ait, & Hectorem Timæus ea per terga fusa coma insignem describit, id quod Abantes primos omnium excogitasse Homerus tradit. Idem Homerus κορηκομῶντας Græcos ea de causa vocat, vt antiqui eius interpretes tradunt, quòd moris esset apud Græcos comas nutrire, in signum fortitudinis: Theseáque primum aiunt anteriorem capitis comam Apollini Deliaco dedisse. *Lacedæmoniorum mos in bello.*

MOLLES.

ALIOQVI coma tā apud Græcos, quàm apud Latinos, mollitiei semper signum fuit: comatum enim puerum Græci probri causâ dicunt. Et Cicero passim, capillum nunc compositum & delibutum, nunc comptum & madentem, nunc calamistratam in vnguentato Consule comam incessit. Vituperat & Maro madentem crinem Mæonia suffultum mitra. *Æn. lib. 4.*

A DE SEMICRINITO CAPITE.

OSIRIS non semel dicendus est nobis, tot & tanta fuerunt ea quæ super hominis celebritate veteres memoriæ prodiderunt, dum commentum alij, historiam alij consectantur: veluti de semicrinito eius capite varia traduntur.

OSIRIDIS PEREGRINATIO.

NAM eam effigiem in Osiridis memoriam fieri author est Xenophon quisquis ille fuit qui scripsit Æquiuoca, quo nonnulli peregrinationem eius ostendere interpretantur. Ita verò habebat simulachrum huiusmodi, vt qua parte crines & barba promittebantur, ita prolixi finerentur, vt alteram oris partem omninò cooperirent. Causam hanc afferunt: quòd toto expeditionis tempore, quo Gigantas bello persecutus est (id decennium in Italia fuisse ferũt capillum & barbam nutrierit, quam mox in Ægyptum reuersus deposuerit. Vnde mos inoleuit apud Ægyptios, vt peregrinantes barbam & comam nutrirent. Superioribus annis facies huiusmodi dextera parte capitis crinita, læua abrasa, Viterbij antiquo lapide visebatur, egóque apud Petrum Melinum virum Rom. nobilitate & literarum peritia insignem, marmoreum capitulum vidi à sinistra parte capillatum, à dimidia altera glabellum. *Osiridis simulachrum*

MARIVM INTERITVS.

B CONIECTORES (nam libenter hos in comitatum accipimus, quòd eorum dictata magnam cum Ægyptiacis hieroglyphicis similitudinem habent) rem aliter interpretantur. Nam dexteram capitis partem capillis denudatam imaginari, ostendere aiunt mares consanguineos extingui debere, quòd si nullos habuerit, damnum nihilo secius aliquod extimescendum. *Artem. li. I. ca. 22.* *Artem. ibi.*

FOEMINARVM INTERITVS.

SI verò læua capitis pars sine capillis esse visa fuerit, cui hoc acciderit, fœminas, si quas habet consanguinitate iunctas, interituras ostendit: Si nõ habeat, aliũdè damnum omninò obuenturum: cognatorum enim hi significatiuum caput constituunt. Dexteras verò partes mares, sinistras fœminas, in Tauri commentario non ex coniectorum tantùm opinione, sed & Medicorum & Philosophorum & Astronomorum etiam traditionibus indicauimus. *Artem. lib. I. cap. 18.*

SOLIS VIÆ.

QVI demum Osiridis rem curiosiùs interpretantur, Solem aiunt apud Ægyptios Osiridis nomine acceptum, & manifesto naturæ ipsius argumento læuas partes abrasas ostentare, dexteras verò hispidas. Nam quo tempore dexteras, hoc est, Septentrionales mundi partes inambulat, virent omnia, herbis, fruticibus, arboribúsque tum pubescentia, tum hispida: quo in læuam vertente, abradi omnia videntur.

SENECTVS MISERA.

C OCCIPITIVM verò caluum, vt iidem Coniectores opinantur, senectutem indicat inopem & infelicem. *Ibidem.*

IACTVRA.

QVÒD si toto capite caluitium esse visum fuerit, amissionem eorum quæ ad vitæ ornamẽta pertinent, præmonstrari tradunt. Quin & abradi caput, nisi sacerdotes sint, aut scurræ, aut quòd id facere consuerint, malum protendit, bona quippe eorum vi auferenda, nauigantibus naufragium, morbo affectis periculum extremum, citra mortem tamen: quòd moris sit naufragio facto capillum deponere, neque non à morbo conualescentibus. *Ibidem, ad verbum.*

SVPERFLVA SVMMOTA.

QVÒD verò sacerdotes Ægyptij quotidie rasitabant, neque vllum capillorum vestigium toto capite cerni patiebantur, hieroglyphicè significare volebant superflua omnia summouenda: cuiusmodi significatum habetur XXI Deuteronomij: vbi si mulierem quis ex hostico viderit approbaueritque, ita vt eam vxorem ducere concupiscat, iubetur inter alia caput eius detondere, vnguésque præcidere: hoc est (vt Cyrillus interpretatur) si quid in profanis disciplinis deprehẽderimus, quod approbemus, idque in vsum nostrum transferre cupiamus, dandam operam, vt ex his, quæ superflua fuerint, amputentur.

VIRTVTIS DECOR.

IN diuinis denique literis multa leguntur de Samsonis coma, quam studiosissimè nutriuerit: propterea quòd dum ea capiti esset applicita, quò diffusior erat, eò ipse viribus valentior, & ad iniecta *Coma Samsonis quid significet, & Dalidæ amor.*

quælibet vincula disrumpenda robustior efficiebatur: ea verò detonsa, deficiebat viribus, & toto robore destituebatur. Intelligitur verò Samson Nazaræus, vir aliquis Deo dicatus: comam enim is ordo religiosissimè, vti dictum, nutriebat, per quam amplissimæ virtutis ornamentum accipimus, quæ caput, hoc est, intellectum nostrum decoret: quæ quò magis excreſcit, eò fortiores aduersus aduersarios motus efficimur. Per alienigenas, qui vincula contendunt iniicere, humanos affectus & concupiscentiæ vim intelligimus: id enim innuunt preces sacræ, dum parci nobis ab alienis supplicamus. Quòd si eueniat, vt humana victi fragilitate mulieris Dalidæ, hoc est, corrupti sensus amore corripiamur, declinamus in somnum, & in eius gremium obdormiscimus, obliti scilicet eorum quæ rationis lumine irradiati vigilantes operabamur, iam facti desides ignauique, bona opera intermittimus: ita mulieris dolo tondemur, hoc est, voluptatis insidiis illecti spiritus fortitudinem amittimus, & in hostium ita potestatem incidimus, qui nos vexent, exagitent, & ludibrio habeant. Nulla enim re magis cruciatur homo, quàm rerum humanarum cura: aut enim simulac huic deditus fuerit, auaritia, aut amore, aut odio, aut inuidia, aut alia quapiam lue molestationeque malè affectus, assiduè laborat. Vbi verò resipiat (id enim est vbi expergefactus fuerit) errorem agnoscit suum, pœnitentiaque adductus amissam studet comam reparare, paulatimque vires ita resumere, donec pristino recuperato robore, peccato iam moriturus, cum vniuerso inimicorum conuentu exitialem in se ruinam trahat, extinctaque omni cupiditatum & vitiorum manu mundo etiam ipse moriatur. D

DE CANITIE.

SENECTVS. E

Hæc à Suetonio in Galba cap. 10.

SVPERVACVVM videtur, per canos senectutem locorum vbique significatam dicere, sed illud commemoratione non iniucundum fuerit, quod in hanc sententiam ostenta olim præmonstrauêre. Galbæ siquidem, cùm is prouinciam Hispaniam Tarraconensem ingressus sacrificaret intra ædem publicam, accidit vt puero è ministris acerram tenenti capillus repentè toto capite canesceret, quod rerum mutationem significare Aruspices respondêre, successurúmque iuueni senem. Nam is Neroni Claudio successit, qui alterum & XXX. natus annum sublatus est, ipse tertio & septuagesimo ætatis anno Imperium adeptus. Sed enim Coniectores ominosum habent, si vel puer vel adolescens in senem mutari sibi visus fuerit: mortis enim propediem affuturæ signum hoc volunt. Neque lætum esse, si contrà senex fieri se puerum imaginatus fuerit: portendere enim hoc imprudenter eum aliquid facturum, quod ei nocumentum afferat: propterea quòd, vt Homerus ait,

Adverbum ex Artemidoro libr. 1. cap. 16.

αἰεὶ δ᾽ ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.

DEVS PATER.

Quare De⁹ canitie pingatur.

INVENIES in Diuinis literis Deum visenda canitie figuratũ, vt apud Danielem: *Capilli capitis eius quasi lana munda.* Angelos hinc Eucherius, & albatorum multitudinem significari tradit. Alij ad humanæ naturæ similitudinem transferentes, ideò fieri autumant, vt dierum antiquitas inde subinnuatur: Deo enim nihil antiquius. Quod ea de causa libentiùs adnotaui, quia scio esse plerosque, etiam quantiuis pretij viros, qui Deum patrem ea canitie insignem pingi nequaquàm approbent. F

DE BARBA.

DE barba verò aliis atque aliis temporibus, apud alias & alias gentes varia semper fuit institutio, neque constans vnquàm vsus. Verùm de ritibus nunc dicere supersedebimus: quòd materiam huiusmodi perpetua nuper declamatione percurrimus, vbi rationes explicuimus, cur sacerdotibus comam nutrire vetitum sit, barbam verò abradere non concedatur. Verùm hîc significata tantùm prosecuturi sumus.

VIR.

VNVM ergo atque id præcipuum est barbæ hieroglyphicum, vt virilitatis indiciũ sit. Nam etsi alia sunt signa quæ marem à fœmina secernunt, quia tamen plerique viri dicuntur effœminascere, mulierésque identidem virum inducere: barba viri illius signum apud veteres habitum, qui non sexu, sed virtute ipsa longè aliùs à fœmina reperitur. Nam & mulieres si quæ virtutem hanc consecutæ sint, viriliter agere dicuntur. Vnde Horatius de Cleopatræ animis ait: *Nec muliebriter expauit ensem.* Quòd verò virum barba significet, multa Sapientum dicta testantur. Nam barbam se ideò gestare Diogenes respondebat, vt se virum esse subinde recordaretur. Haliabas & plerique philosophi admodùm clari, barbam dixêre viris à natura ornamenti dignitatísque causa contributam. Inde Artemidorus, filios tantum ornamenti patribus afferre dicit, quantum ori barba decoris addit. Cynicus apud Lucianum, tam deforme putat esse ornatum barbæ auferre viris, quàm Leoni iubas attondere.

D. Laërtius in Diogene.

Arte. libr. 1. c. 32.

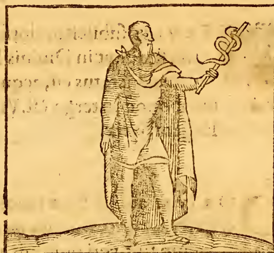
Thesea

A Thesea perhibent tondere barbam nunquam voluisse, vt virtutem ipse suam eo profiteretur indicio, qui tamen omnium primus anteriorem capitis comam Apollini Deliaco dedicauit. Sed hæc tã multa sunt, vt si omnia complecti velim, nunquam habitura sint finem. Ad nostra igitur reuertamur. *Sed nec radetis barbam*, inquit, *qui Dominus est*: vel, vt Septuaginta. *Non corrumpetis barbæ faciem, quia perfectionis nostræ signum est barba*, Hierosolymitanus ait Hesychius. Neque enim est congruum, virtutes, quarum barba symbolum gerit, corrumpere, agentes nos non sub vero, sed sub falso & ficto habitu, Theologi veteres, quos imitatur Eucherius, eo loco Regum, vbi Hanno Ammonita nuntiis Dauidicis, qui de patris obitu Regem consolaturi aduenerant, barbas abstulit ad ignominiam, historiam ad mysticum sensum deducentes: Hannonem iniuriosum diabolum esse dicunt, qui subinde bene facere volentibus barbam abradit; hoc est, fortitudinem adimit. Ita apud eos barba erat fortitudinis hieroglyphicum: quia scilicet virum indicat. Atque vbi Dominus xxɪɪ. Leuitici cap. repetit ad sacerdotes filios Aaron: *Non radent caput, neque barbam: Caput & barba*, ait Hesychius, *sapientiæ est, & perfectionis nostræ signum.*

Leuit. ca. 9.

2. Samuel ca. 10. ver. 4.

ORTA SENESCERE.

CVR verò intonsa semper barba sit Æsculapio, cùm tamen pater eius Apollo impubis passim ostentetur; capillo eius tantummodò luxuriante, hieroglyphicum Philosophi sic explicuerũt. Nimirum ille rerum author viridi semper fruitur iuuenta; verùm omnia quæcunque generantur, in senium ocyùs aut seriùs vergũt. Sed quamuis ita passim barbatus Æsculapius figuraretur, apud Sicyonios tamen simulachrum eius imberbe ex auro & ebore con-B fectum fuisse, Pausanias tradit.

Pausa. in Gorinthiacis ait hoc simulachrũ fuisse apud Phliasios.

IMPERITIA.

FACERE mihi videtur ad institutum negotium (vt id etiam addamus) quòd sacerdotes illi imperitum hominem, eúmque præsertim, qui vniuersum vitæ tempus domi sessitarit, nec aliorum mores hominum peregrinásve vrbes inspexerit, vt ita rerum ignarus sit, ne rei cuiuspiam rationem norit, non amicitiæ, non hospitalitatis iura susceperit, ipse quis sit, vtrùm sit, an non sit, id quoque nesciat, per asininum caput humano appositum trunco significabant. Asinum enim esse imperitiæ hieroglyphicum, suo satis commentario declaratum est. Solitos verò Ægyptios humana corpora brutorum capitibus insignire, prout hoc vel illud animal alia atque alia præ se ferebat significata, testimonio ea multa sunt, quæ in gemmis, in marmoribus, in æs, ad hanc vsque diem monumenta superauerunt, quorum intellectus ad simplicium significationes referendus est. Hæc enim hoc loco persequi, infiniti laboris esset, & reliquis commentariis de animalium significationibus deriperet argumentum.

DE CERVICE.

C ADIVNCTA capiti ceruix est, ita vt caput rarò sine ceruice proponatur. Ea autem, vt sola aliquod habet hieroglyphicum. Nos igitur & naturam & hominum mores secuti, aliquid etiã super ea referemus. Neque enim frustrà illa modò mollis atque summissa, modò rigida erectáque, sed veluti ex habitu gestúque aliquid prę se fert quod omnibus manifestum videatur, ita non indiligenter veteres sua inde significata desumpsêre.

Hoc est, posterior colli pars, nam anterior gula dicitur.

SVPERBIA.

IN Diuinis sanè literis pro arrogantia atque superbia ceruix accipitur, quare Psalmo trigesimo supra centesimum, *impiorum concisas ceruices* legas, pro edomita superbia: Quamuis eo loco non desunt qui *Funes*, hoc est, *Vincula* legendum asseuerant: quæ scilicet iniecturos se minitabantur. Pro elati verò signo: *Filiæ Sion ambulauerunt extento collo.*

FEROCITAS.

NOSTRI ferocitatem per ceruicis hieroglyphicum exprimere maluerunt: vnde Horatius in Epistolis:

-- *At vos Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat. Indomita ceruice feros.*

Et elatæ rigidæque ceruicis homines physiognomici superbos esse dicunt. Et apud Esaiam cap. xv. contumax huiusmodi vitula, sternax, & indomita, pro ingenij nostri documento notatur. Et Psalmo 28. supra centesimum: *Dominus iustus concidet ceruices peccatorum.*

AVDACIA.

D

PRo audacia, multa apud Ciceronem, vt illud in Verrem: *Tamen ſi qui erunt tantis ceruicibus recuperatores, qui audeant in prouincia, cùm Prætor adſit contra voluntatem eius iudicare*, & huiuſmodi pleraque.

SVMMISSIO.

COntra verò ſummiſſum animum, appoſito iugo ſignificat, eſtque hieroglyphici huiuſmodi metaphora apud ſcriptores vſitatiſſima. Cicero in Ant. *Dandæ ceruices erunt crudelitati nefariæ: legiones ad vrbem adducere, & eas in ceruicibus noſtris collocare cogitat.* Et de natura Deorum: *Itaque impoſuiſtis in ceruicibus noſtris ſempiternum dominium.* Abſque iugi verò ſigno in obſequij ſignificatum vitula eſt Oſeæ 10. quæ trituram amare docta, ſupra Ephraemei colli pulchritudinem tranſitura ſit.

DE DORSO.

ERVICI ſubiicitur dorſum. In dorſo gibber eſſe ſolet. Gibberoſus homo hieroglyphicum eius eſt, qui, vt in Diuinis literis habetur, reiicitur à ſacris, eúmque ſignificat, qui flagitiorum ſarcina oneratus eſt, neque tamen errorum aut delictum intelligat ſuum: vtpote qui non videat manticæ quod in tergo eſt. Vide verò illud, *Quid operatur gibberoſus quaſi rectus?* ab Rege Iſraël dictum in Regem Syriæ.

FVGA.

E

DOrsvm autem fugæ manifeſtum eſt hieroglyphicum. Vnde 1. Regum, vbi de Dagonis idoli caſu ſcribitur: *Arca Domini iuxta locata, noctu fractum diſſiliſſe, maneq́ dorſum eius tantùm inuentum*, quod indicium fuit, veri numinis aduentu falſum eiectum, & in fugam actum. Nam qui fugiunt, perſequentibus dorſum dant. Eadem ſententia in Pſalmo ſcriptum: *Quoniam pones eos dorſum*, hoc eſt, *coges eos arrepta fuga dorſum obuertere.* Id noſtri dixêre: *Terga dare.* *Pſalmo 20.*

DE HVMERIS.

VIRES.

VMERI dubio procul vires & fortitudinem, vt Eucher. ait, in Sacris literis indicant. Vnde Propheta, cùm magni arcani onus crucem ipſam geſtandam prædiuinaret: *Poteſtas*, inquit, *ſuper humerum eius.* Cicero de Senectute: *Cùm humeris Bouem ſuſtineret viuum.* Et Orat. pro Flacco: *Reſpublica quam vos vniuerſam in hoc iudicio veſtris humeris, veſtris, inquam, humeris, Iudices, ſuſtinetis*, & ita ſæpiùs.

PIERIVS

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD VRBANVM BOLZANIVM PATRVVM, DE IIS QVÆ PER OCVLOS, AVRES, NASVM, OS, ET IN EO PARTES, SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

LIBER TRIGESIMVSTERTIVS.

FACILE meminisse potes, honoratiss. Patrue, quarto ab hinc mense cùm Venetiis essem, téque viri illi clarissimi, Daniel Ranerius, Nicolaus Leonicenus, & Leonicus Thomæus adiissent, Græcas adhuc literas ætate tam confecta docentem inspecturi: quænam illa fuerint, quæ super oculis ex totius antiquitatis eruditione repetisti, quæq; illi ad propositum argumentum addidère: quid super auribus, quid super ore & eius partibus examinarint. Nam eum tu diem, ob eorum amicorum conuentum, & tam variam rerum eruditionem inspectam, quæ hinc inde emicuit, inter totius vitæ tuæ iucundissimos recensuisti. Comperimus verò te in honestissimo studiosorum cœtu Pindari oracula interpretantem, fortéque locum illum explicabas, Nemeis, Diniæ, μαςδὺϛ ἢ κὶ τέρψις ἐν ὄμμασι θεῶν πίςιν. hîc tu horum aduentu plurimùm exhilaratus, opportunè de lætitia, quæ statuerit in oculis fidem, disseruisti. Gestit enim, interpretabaris voluptas ex oculis fidem facere: lætitiam scilicet oculi patentioris figura hieroglyphicè apud Aegyptios significari, in iisq; iucunditatis præcipuam esse sedem, quia gaudium se primùm ab oculis prodat. Eorum enim tum intentione, tum remissione, tum coniectu, tum hilaritate, motus animorum explicari, atque, vt nostri aiunt, eos nimis argutos: quemadmodum animo affecti simus, loqui. Polemonis dictum haberi, oculos esse tanquam fores animi: per oculos quidem animum emicare, indidémque animum introspici: ex quo nonnulli oculum verum cordis nuncium dictitarunt. Vsqueadeò verò totam corporis vim in oculis incumbere, vt Zamolxis & Abaris Philosophi, totius corporis curatione opus esse dixerint, si quis oculis mederi vellet: quòd si corpus curare quis affectaret, animum in primis depurgandum. Subiecisti mox: Essent autem multa ex Aegyptiorum doctrina in oculorum hieroglyphicis: sed ne vos κατὰ πάρεργον importunè demorer, reliqua Pindarica prosequar.

C *Imò, respondit Ranerius, peropportunè, Vrbane pater, in hunc sermonem incidisti, vt de literis Aegyptiacis loquere. Nam per totum hesternum atque hodiernum diem hospites hosce meos Leonicenum atque Leonicum fatigaui, super huiusmodi generis doctrina eos percontatus, qui quidem multa eruditissimè, tanquam sacra Cereris aperuerunt. Sed quod ad singulorum partes faceret, hærere se aqua in plerisque ingenuè professi sunt. Causa autem huius inquisitionis erat, quòd tabulæ cuiusdam ob antiquitatem admirabilis exemplum ad me Roma misit Bembus meus, obeliscorum etiam plurimas notas, quæ illic reperiuntur: quas quia ex Aegypto olim aduectas manifestum est, tuq; Aegyptum peragrasti, vbi magna est inscriptionum huiusmodi copia, & quæ tua semper fuit in antiquitate omni cognoscenda cura, studium, & diligentia, putamus te rerum huiusmodi non ignarum. Ad hæc Horum Aegyptium à Philippo quodam Græcè redditum accepimus, qui materiam hanc tractauit, sed codicem huiusmodi, quamuis ab Aldo nostro publicatum, plurimis locis mutilum & imperfectum inuenimus, non vtique Aldi, viri diligentissimi negligentia, sed exemplarium vitio, quæ rarissima reperiuntur, atque ea in damno omnia. Eáque de causa nunc ad te conueneramus, si quid horum nosti, à te libenter audituri. Et quoniam oculi iam hieroglyphica commemorare cœpisti, ea rogamus (vt etiam pro amicis his meis loquar) ne nobis inuideas. Hîc tu: Grauissimum viri optimi onus ceruicibus meis imponitis, cùm pauca admodùm ea sint, quæ præstare possim, vt vestro respondeam desiderio: siquidem argumentum hoc in tot pyramidum, & inscriptionum antiquorum memoriis, quas non in Aegypto tantùm, verùm & Romæ, & plerisque aliis in locis aspexi, me quoque diu multúmque torsit, cùm rerum harum obseruationes apud scriptores diligentissimè conquisierim, interpretationes autem, præter læuia quædam, nusquam repererim, eásque tantùm veluti quodam indicatas, vt asseritis, Niliacíque opusculum, in quo talia promittuntur, lemmata summatim quædam attigerit, atque ea qualiacumque sint, in manus nostras corruptissima peruenerint: quare, vti dicebam, quid super hac re pollicери possim, quod satis vobis faciat, non habeo, pudórque nō minimus me absterret, de secretioribus literis apud eos loqui,*

quos nihil, quod sciri posit, ignorare, compertißimum habeam. Ne tamē rusticitatem vllam induisse videar, quæ paucißima mihi cognita sunt, proferam: ea spe, vt à vobis & meliora & reconditiora sim magno meo cum fœnore recepturus. Et ne tempus in excusationibus quantumuis honestis conteram, quæ de oculorum hieroglyphicis recitare possum, quando ita vos iubetis, vt in memoriam venerint, explicabo: quod eo libentius facio, quia dum vos charißimas animas conspicio, succurrit illud Euripidis: D

ὄμματ' ἀνδρὸς φωτὸς βλέπειν γλυκύ.

Suaue est viri beneuoli oculos intueri.

IVSTITIA.

Varia iustitiæ epitheta. Iustitiæ oculus. Hoc à Gellio li. 14. c. 4.

APVD Ægyptios sacerdotes primùm omnium Iustitiæ seruatorem per oculi patentis hieroglyphicum significari compertum est, frequénsque dicterium apud Græcos, quod minimè ignoratis, δίκης ὀφθαλμός. Tum Plato Legum nono, iustitiam Speculatricem atque Vindicem appellat. Chrysippus oculos iustitiæ acres, rectos, atque immotos facit, quòd eum, qui rectè iudicaturus sit, non oporteat huc aut illuc oculos ab honesto deflectere. Illud etiam nostis ex Diphili Comœdia:

ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ,

quod Nepos meus ita reddidit:

Est qui tuetur cuncta iustitiæ oculus.

Apud Epigrammatarios, qui temporis iniuriam peruicêre, pulcherrimum habemus pentametrum:

ὄμμα δίκης καθορᾷ πάντα τὰ γιγνόμενα.

quod Nepos idem: E

Cernunt omnia quæ fiunt lumina iustitiæ.

Iustitiæ oculus.

Hinc aliqui in facienda dictis fide, iustitiæ oculum attestantur. Orphei quoque id de Sole dictum, ὄμμα δικαιοσύνης, cui iustitiam in primis veteres dedicassent. Vnde Bithynni, quod scribit Arrianus, iudicia ex aduerso Solis sedentes exercere consueuerant. Et veteres Theologi iustitiam prodidêre, vt Proclus ait, è medio Solis throno per cuncta propagari, omniáque, veluti Sol ipse omnium moderator est, dirigere.

MODERATOR.

Ad hoc Macr. in Som. Scip. c. 20. Osiris etymon.

MARCVS Tullius vester Solem mundi *Mentem & temperationem* appellat, Scipionis somnio: Et vetustissimi illi sacerdotes moderatorem hieroglyphicè significaturi, oculum & sceptrum facere soliti sunt: nunquam in sceptro ipso ramusculos complicare, vt in complexum coëuntes oculi speciem in medio spectandam informarent, eaque specie Osirin, quasi multoculum dicere vellent, intelligebant. Nam os Ægyptiaca lingua, multùm: IRI verò oculum significat, cuius interpretationis & Plutarchus lib. de Iside & Osiride, neque non Eusebius meminêre.

SOLIS VIS.

Osiridis imago.

IMAGINEM enim Osiridis apud Plutarchum fulgenti admodum amiculo vestitam habemus, ex quo Solis vis intelligebatur. Apud Euseb. εἶναι μὲν τὸν ὄσιριν πολυόφθαλμον εἰκότως.

Hinc Homericum illud:

ἠέλιος θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει, F

Quem secutus Maro dixerit:

Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras.

Æn. lib. 4. Natalis Comes libr. 2. ca. 2.

Illud verò non ignoratis, eundem esse Osirin & Dionysium, vnde Eumolpus:

ἀστροφαῆ Διόνυσον ἐν ἀκτίνεσι πυρωπόν.

CVSTOS.

QVINETIAM ab officio in vniuersum corpus præstito, custodē ex oculo hieroglyphicè significari comperimus. Vnde oculos nōnunquam geminos totidem capitibus incumbentes aspeximus, quod DIS MANIBVS interpretantur. Capita enim Manes apud Ægyptios, oculos verò diuinitatem præ se ferre manifestum est. Maximè verò admirandam esse custodiam, quam oculus pupillæ præstat, ex Euthymio didicimus: siquidem Psalmo XVII. philosophatur, *Tunica super tunicam*: & alia quædam integumenta eam muniunt, quorum alia tenuia & translucida sunt, ne vllam pupillæ, quæ suaptè natura humida est, ac perinde mollis, inferant asperitatem: alia verò exteriùs crassiora, vt palpebrarum tunica, quæ duobus est semicirculis distincta, vt pulueris atque aëris incursum & paruula quæque animalia in oculos inuolare solita, repellat atque summoueat. Quin pilis etiam vallatæ sunt, vt sudorem propè fluentem aliò auertant, neque in oculum influere permittant. Acutum enim & salsum sudorem esse, ac perinde molestum & cruciabilem, si oculum attigerit, futurum.

DEVS.

A

DEVS.

Oculus mundi Deus quo modo.

PRÆCLARA autem illa sunt, quæ de Deo ipso per figuram nuncupationémve oculi commonstrato, intelligebant veluti scilicet in minori mundo oculi sunt articulorum omnium præstantissimi pulcherrimique, ac omnium actuum moderatores, ita Deum illum Opt. Max mundi oculum, patrem luminum à Iacobo nuncupatum, omnia formositate trãscendere, omniaq; gubernare, atque, vt ait Apostolus, nihil eũ latêre, cuius oculis omnia nuda & aperta sint, atque ita bonos & malos spéculetur, &, vt quæ pro facie sunt homo videt, ita quæ delitescunt in imo corde prospicit Deus, & perscrutatur. Hinc eruditorum opinio est, θεὸν, ἀπὸ τοῦ θηάσμαι dictum, quippe quòd omnia prospiciat, vt inquit Eucherius, quíque oculi in Diuinis literis Deo attribuuntur, eius sunt signum intelligentiæ, cui porrò nihil occultum sit. Cyrillus lib. IX. Apologiæ, qua Iuliani Apostatæ maledicta cauillationésque in pietatem nostram refellere aggressus est, vbi ille Moseos ænigmata reprehẽdit, qui verbis, non occultis rerum inuolucris, humanum genus erudire debuisset, is omnes qui antiquitùs habiti sunt sapientes, huiusmodi institutionis genere vsos indicat, cúmque Ægyptios memorat, eos dicit per oculum: & adiectum scipionem, vt paulò antè diximus, Deum intelligere voluisse: quippe summam super omnia naturam, quæ scilicet omnia conspiceret, ac omnium dominaretur. Per Sceptrum enim passim Regiam intelligi dignitatem. Quinetiam absque oculi pictura plerosque veterum reperimus Deum per stantem baculum figurasse. Cur verò ex humanis membris oculum illi pro Dei signo desumpsissent, eam afferunt rationem: oculum humanum mistura suæ materiæ aliquid lucis possidere, quod in nonnullis tam efficaciter exploratum est, vt per medias noctis tenebras, oculis re-
B pentè patefactis clarè cernant: id quod præcipuè Tiberio Imperatori contigisse prædicant. Et ætate nostra Marcum Antonium Sabellicum, dum apud nos Græcè disceret, de se affirmantem audiui, quotiescumque noctu excitaretur, aliquandiu & libros & instrumentum cubiculi vniuersum liquidissimè discernere solitum. Quo constituto, congruum identidem erit, vnicum ac primarium illud lumen, quod omnem supereminet lucem, cùm sit ditione fulgentissimi splendoris potens, eiúsque omninò dominus, pro luce meritò nominari, eum mundi lucem profiteri, ac per oculum, lucis receptaculum, figurari.

Ad Hebr. cap. 4.

Macrob. li. 1. cap. 21.

Xiphilinus è Dione in Tiberio lib. 57.

ANGELI.

QVATENVS verò noster oculus, licet alicuius sit particeps lucis, alterius tamen luminis indiget, si videre velit, eum Diuos, siue Angelos, siue, vt veteres plurimùm dicebant, Genios referre autumãt: qui quidem sine superioris luminis, hoc est, Dei ipsius irradiatione, obire per se proprium munus intelligentiæ nequeant: intellectum enim quasi oculum videri, qui non ex se, sed lucis participatione videt. Oculum porrò, hoc est ipsum intellectus vigorem, non omninò esse simplicem, alioqui aduentantis lucis compositionem concretúmque minimè pateretur. Hinc communis est authorum sententia, constare Angelos ex actu & potentia: quod altiori quadam inquisitione elucidari deberet, nisi solam hieroglyphicorum commentationem mihi demandassetis.

SERMO.

Sermo dupliciter consideratur.

VT cœptum igitur prosequamur argumentum, eundem Oculum inuenimus esse sermonis hieroglyphicum apud Ægyptios, sermonémque ipsum dupliciter considerari. Vno modo, quate-
C nus loquendi facultatem à natura consecuti sumus: altero, quo in hoc vel illud idioma linguam inflectimus, & in proprio artem & elocutionem adhibemus. Simplicem itaque sermonem illum per linguam tantùm figurari: sed si cultum & elegantiam accessisse innuere vellent, linguæ oculum subsanguineum subiiciendum. Vigorem enim in eo quendam ita ostendebant, aut animæ principatum, cuius in sanguine sedes esse fertur. Sic autem perfectos animæ sermones effinxisse visi, similitudine à nobilitate sumpta: quæ vt præcipuè oculis inest, ita etiam sermoni congruit: casuum quippe multiplici desinentia, pronunciationis varietate, accentuum tenore, alio atque alio oris, ac totius demùm corporis motu, vel ab arte, vel à natura concurrentibus.

CONTEMPTOR DIVVM.

ALICVBI videmus in solea insculptum oculum, quod iuniores pro animo Deo subiecto, & ad eius obsequia parato, posuerunt: quod ego aliorum iudicio reliquerim. Scimus nos soleam simpliciter calcandi supprimendíque indicium esse, ipso vno, quod satis est, Virgilio dicente:

Atque metus omnes, strepitúmque Acherontis auari
Subiecit pedibus.

Ideóque diuûm contemptorem, impium & perditum hominem intelligi, videri conuenientius.

FAVOR.

NEQVE desunt qui oculum fauoris & beneficentiæ signum dicant, & in sacris verbum *Aspicere*, significare se propitium & benignum ostendere. Videmus enim apud Maronem, vbi Iupiter

Verbi, Aspicere, hieroglyphicum.

Libiæ defixit lumina regnis, Reginam ritè quietum accipere in Theucros animum, mentémque benignam. Contrà verò de Pallade acriter irata, *Diua solo fixos oculos auersa tenebat.* Hunc verò fauorem, qui per oculum indicatur, Theologi nostri Gratiam vocat. Vnde quos Deus aspicit, fortunari: quos auersari videtur, derelinqui, & infelices esse profitemur. Et quoniam nutus plurimùm in palpebris consistit, sunt qui palpebras attributas Deo locutionis eius, quæ in Diuinis literis habetur, hieroglyphicum esse dicant. Vnde de incomprehẽsibilibus eius sacramentis atque iudiciis, diceret Eucherius Psalmo, dictum: *Palpebræ eius interrogant filios hominum.* Hieronymus quoque iisdem verbis, palpebras (ait) incomprehensibilia iudicia Dei esse, eodem citato versu. D

Æneid. li. 1. *Ibid. libr. 1.* *Psalm. 10.*

CASSVS LVMINE.

Hinc fortasse illud allegoricũ lib. 2. Reg. ca. 5. Cæcus & claudus nõ intrabunt templum.

Iulianus Apostata.

IN Diuinis literis, vt hoc subiiciamus, obcæcatus pro eo ponitur, qui Dei nullam habet cognitionem, neque vllam veritatis lucem intueri potest. Quod verò Assertor noster ait de oculo, qui mentem infestet atque seducat, eruendo: ineptè quidam, imò impiè atque Iudaicè carneum oculum re ipsa effodiendum abiiciendúmque intelligunt: vnde nonnulli, nacta hinc calumniandi ansa, in Christiani iugi suauitatem, onerísque leuitatem, dura nimis præcepta Christi vocauerunt. Cæterùm si tam stupidi sunt, vt Euangelicæ lectionis sensum non intelligant, sciant Chrysostomum, Cyprianum, & Hilarium, doctos probósque alios plerosque omnes de amicis illis declinandis intellige-re, quorum nobis perniciosa sit consuetudo, dum vel exemplo, vel etiam adhortationibus abducere nos à bonis moribus, & à vitæ integritate connituntur. Omnia enim fatemur amico deberi: sed vsque ad aras. Atque hîc subticuisti, mi patrue, profatus tantùm, ne reliqua prosequerere, honorem habere te auribus grauissimorum hominum, cùm lepidè THOMÆVS coniectari se professus est, cur tibi tacendum imperasses: addens in explicanda rerum natura, obscurioribúsque scriptorum locis in lucem eruendis, sibi, vtpote viro Philosophiæ studiis dedito, nullam esse debere verecundiam. Nam tu, inquit, oculum amoris lasciui etiam esse signum ideò dicere noluisti, ne Venerem ex obscœno carmine lumine esse pæto probare cogereris. Atqui poteras Venereum huiusmodi oculum ex Hesiodi Theogonia proferre: hunc enim, vt nosti, Poëta vetustissimus ἑλικοβλέφαρον appellat, quasi lasciuiæ amorísque plenum, & mobilitate lubrica quoquo se facilè vertentem, hominísque mentem, in quem inspexerit, tenacissimè complicantem, sumpta Hesiodani vocabuli à clauiculis vitium metaphora, quasi aspicientes laqueis & vinculis deuinciant atque constringant. Hic tu, Patrue: Scio quid me deceat. Sed ea potiùs de causa finem feci, quòd nuper prælegendo, & nunc dicendo, lassulus mihi videbar: quare nisi vobis graue est, vos reliqua prosequimini, ὑμέων φέρτεροι ἐστὲ κρίνειν καὶ λέγειν. Hic Thomæus multa de te honorifice locutus, admittendam lassitudinis excusationem dixit. Vt verò dictionem tuam prosequeretur lepidus senex, multa super amore ex Musæo & Platone disseruit: quemadmodum is ex pætis amati corporis oculis in amãtis pupillas inuolet, ibíque aperta sibi via in medium vsque cor penetret atque transiliat, siue spiritus, siue sanguis sit tenuissimus, qui corpus in alienam tam lubricus illabatur: idcircóque signatè admodùm inuerecundi, ac maximè petulantis hominis hieroglyphicum fieri ex oculo subsanguineo, obseruatum ab iis, qui Physiognomiæ scientiam tradidêre, quare apud Lucianum de lasciuo & admodùm improbo adolescente dictum, habuisse eum ὕφαιμον ὀφθαλμόν. Neque temerè Ouidium inter lasciuiæ signa posuisse, purpureas genas pollice tangendas, cuius hæc sunt carmina: E

Oculus Venereus.

Subtus sanguinem habentem oculum.

Cùm tibi succurret Veneris lasciuia nostræ,
Purpureas tenero pollice tange genas. F

LIBIDINOSVS.

ITAQVE si hominem Veneris vsui intemperanter deditum significare quis voluerit, eius aiebat oculos glabris ex toto palpebris effingendos, quarum pili tunc defluere incipiant, cùm res Venerea cœperit exerceri: eóque magis decidunt, quò amplior accidat eius rei vsus.

PRÆSTANTIA.

Siciliæ oculus.

Ad Liciniũ Caluũ.

ADDEBAT denique ad ea quæ de amore aut pulchritudine, aut alia quapiam charitate quæ affectuum excitet, disseruerat, oculum esse vbique hieroglyphicum, rei quæ maximè præstet, quæque carissima omnium habeatur: Catullianáque illa tot exempla, quæ toto passim opere comperiuntur, rei locupletissimum facere testimonium. Sed quòd insularum peninsularúmque omnium ocellum dicit, ex Pindaro desumptum, qui Agrigentum Siciliæ oculum vocet, Olympiis, ode secunda, σικελίας τ' ἔσαν ὀφθαλμός. Atque in hanc sententiam Tullius: *Hi duos oculos terræ maritimæ effoderunt.*

A

VITA MORS'QVE.

PER adapertum autem oculum hieroglyphicè Vitam significari, veluti per eum clausum, Mortem. Hinc apud Homerum totiens, *Intueri Solem*, pro *Viuere*, hinc *Claudi lumina*, apud eundem, neque non apud nostros vbique, pro *mori*. Oculos enim morientibus operire, rursúsque in rogo patefacere, Quiritum magno ritu sacrum fuisse legimus: ita more condito, vt neque ab homine supremum eos spectari fas esset, & cœlo non ostendi nefas, authore Plinio. *Pl. li. 1. c. 37.*

METEORA.

IAM & monoculos Cyclopas hieroglyphicè confictos ea de causa, quòd eorum officium circa fulgurationes, & fulmina, & huiusmodi alia versari commentum fuit: quæ quidem in aëre fieri manifestum. Aër autem cùm in medio sit situs, datus est locus fabulæ, vt oculo vnusquisque vno tantùm in media fronte sito, præditus haberetur. Ita interpretes Hesiodi Theogonia commentati sunt.

IOVIS PROVIDENTIA.

STATVAM demùm Iouis in subdiali ara, ad quam Priamum Troia capta incensaque cōfugisse proditum, tribus insignem *Nempe ligneam.* B oculis fuisse ex Pausania cognitum, idq; simulachrum à Sthenelo Capanei filio Argos translatum. Hieroglyphicè verò indicasse triplicem eius prouidentiam, qua cœlestia, maritima, & inferna curat. Æthereum enim eum passim & ab omnibus appellari. Quòd maris imperiū gerat, & nostri sæpius, & Æschylus atque alij apud Græcos ostenderunt. Quòd infernus etiam sit, Homerus καταχθόνιον eum vocat. Atque idem de Iunone apud Maronem, Iunoni infernæ dictus sacer. Atque hìc cùm Leonicus & screatu & pituitæ abstersione paulùm substitisset, RANERIVS excepit. Quantum ex iis quæ hactenus allata sunt obseruaui, pauca admodùm & ieiuna propemodùm ea esse conspexi, quæ veterum traditione ad hieroglyphicorum explicationem extare comperimus. Animaduerti verò te, Thomæe, cautè admodùm ad Græcorum & Latinorum eruditionem confugisse, vt rem ipsam locupletares, abundantiorémque redderes: quod & Vrbanus egregiè fecerat, cùm ad sacras præcipuè literas deflexisset. Nam quamuis rerum effigies pro verbis positæ sint ab Ægyptiis, in iis tamen, vti video, Philosophorum, Poëtarum, Historiarum, & Diuinarum etiam disciplinarum sententiæ delitescunt, quæque illi angustis oculorum spatiis inclusêre, reliqui ea per latissimos eloquentiæ campos produxêre: vnde ansa datur commodissima, rem amplificandi, & quaqua libuerit, cùm simile nusquā desit argumentum, peruagandi. Rectè quidem Raneri doctissime iudicas, respondit LEONICENVS, Ægyptiorum argu- C mentum hoc latissimè diffundi posse. Nam & Hetruscorum doctrinam de prodigiis, & ipsa Onirocritarum commēta, cùm Physica magna sui parte sint, ab Ægyptiis emanasse crediderim, qui præsertim videam ipsum Hippocratem nostrum, tantæ claritatis Medicum, decumbentium suorum somnia vsqueadeò magnifacere, vt ad hanc vel illam imaginem, quæ videri visa fuerit, morborum, quibus affligerentur, naturam explorauerit, sedulóque his animaduersis, opportuna remedia singulis adhibuerit, quæ quoniam ab eo diligentissimè descripta sunt, superfluum fuerit commemorare. Tum RANERIVS: Habendæ mihi sunt tibi, Leonicene, gratiæ non vulgares, qui coniectores mihi chariores esse facis, dum eos Ægyptiacum quid sapere docueris, quibus sum ab ineunte ætate mirificè delectatus. Dúmque Vrbanus, atque mox Thomæus loquerentur, titillabat me cupiditas quædam, vt ad ea quæ dicebant, de somniis quædam non incongrua subiicerem, sed verebar sermonis tam iucundi cursum interturbare. Atqui, inquit LEONICENVS, opportunè, vir clarissime, partem hanc de somniis tractasses, nobísque, si horum ego animos perspectos habeo, rem gratissimam fecisses: quare omnes te obsecramus, vt quæ dicturus eras, iamiam incipias explicare. Subsecutus est RANERIVS. Cum oculo, de quo hactenus multa sunt dicta, cilia componenda mihi videntur, neque non supercilia. De ciliis Leonicus, dum palpebrarum tangeret nuditatem, optimè.

Pausanias in Corinthiacis, & Agatharchides in Asiaticis.

Hom. Ilia. lib. 1. Virg. Æn. lib. 6.

Leonici & Raneri Dialogismus.

SEVERITAS.

SVPERCILIVM ego pro seueritatis hieroglyphico positum video, cuius vos eam affertis rationem, senibus peculiarem esse seueritatem, eosq; passim ita habitos. His verò supercilium maximè nutriri, & plerunque ita hirsutum haberi, vt tondendum sit, vnicuique manifestum: quod propterea euenit, *Seueritas Senum propria maximè.*

euenit, vt vester tradit Aristoteles, quia supercilia compagini sunt apposita ossium, quæ senescente ætate laxantur, & ita plus humoris transmitti patiuntur, vnde superciliis alimentum affatim impendatur. D

HILARITAS.

Artem. li.1. cap.27.

In supercilijs pars animi: his negamus annuimus. Pl. li.11. cap.37. Arte. libr.1. c. de superciliis.27.

SED longè secus inuenimus Onirocritas sentire, qui supercilium hilaritatis indicium esse posuerunt, boniq; alicuius aduentantis presagium, si & densum, & bene coloratum apparuerit: maximè verò si mulier ea fuerit, quæ per somnium id se videre imaginata sit: fœmellis enim id studium accuratius, vt etiam intinguant, ad venustatem augendam. Solere nos præterea & serenitatem frontis, & animi iucunditatem, ex supercilij relaxatione interpretari.

LVCTVS.

GLABELLVM verò supercilium somniare, luctus esse significationem, iidem Onirocritæ commenti sunt, cuius signi causam afferunt, quòd veterum mos esset supercilium in luctu vellicare.

IVNO.

ID quoque mihi videtur obseruatione dignum, quod apud Sex. Pompeium habetur. Oculi superius integumentum in tutela Iunonis esse: quòd eo protegatur oculi, per quos luce fruimur, quam ab Iunone tribui putabant: atque inde Lucinam eam dictam. Et partem eam capitis illi dicatam tradit Varro. E

NVMEROSA PROLES.

Artem. ibi. cap.28.

In luctu passeris, & ad Caluum.

APVD eosdem conicctores, cum qui tres oculos habere se vel plures imaginatus sit, si ducturus vxorem sit, bene illi euenturum portenditur: filios enim quos quæsierit, breui suscipiendos. Indicium enim filiorum esse oculos, Artemidorus tradit, somniorum oraculis explicandis: propterea quòd & amabiles sunt, & instar oculorum chari, neque non senescentibus duces ministrique agendorum. Quod enim ad amorem facit, in promptu est dictitare nos, ferre in oculis eos, quos charos habemus, & vnicè diligimus. Præterea dixisse Ciceronem ad Atticum: *Oderat, nunc fert in oculis.* Et apud Catullum, nil charius esse oculis: *Ne te plus oculis meis amarem*, & huiusmodi multa.

ORBITAS.

Artem. ibi. cap.28.

SI verò quispiam vtroque oculo per nocturnam imaginem obcæcari se visus fuerit, eum aut filiis orbandum, aut fratres, aut parentes amissurum aiunt. Fratres quidem: propterea quòd oculi inter se germanitate quadam coniuncti censeantur. Parentes, quoniam lucem præ se ferunt, in quam nos eorum beneficio prodierimus. Quin etiam filios, ea quæ superiùs allata est causa.

SECVRITAS.

CÆTERVM si quis compeditus sit, aut alia quapiam calamitate circunseptus, bene illi euenturum si obcæcari sibi videatur: securitatis enim id esse indicium: propterea quòd mala quæ circumstent, minimè sit inspecturus. F

CÆCITAS.

D. lib.1. ca. 28.

NEQVE dissimulandum id quod ab eodem Artemidoro traditum est: Oculum in aure sitũ in somniis videri visum, cæcitatis indicium esse: quippe quod ostendit, aurium tantùm beneficio percipi, quæ oculis legi consuerunt. Idémque significari, si per singulos manuum digitos oculos quis dispositos inspexerit: propterea quòd cæci tentabundi, manibus oculorum vice vtantur. Quæ quidem commenta cùm mecum, iam à Leoniceno monitus reputare cœpi, Ægyptiorũ inuentis tam similia esse conspicio, vt inter hieroglyphica non immeritò locum habere posse videantur: quòd & pictura commodè possunt exprimi, & certam rei rationem suscipiunt. Ad hæc THOMÆVS: Vera quidem, & nulli non approbanda sunt hæc, ornatissime Raneri, quæ dicere commentus es, atque ego in ea sum sententia, vt nihil ferè differre putem, vtrùm talia quæ recitasti, an vetusta ea hieroglyphica præponi debeant. Sed quoniam in aures incidisti, venit in memoriam mihi, in iis etiam esse multa, quæ doctrinam sapiant Ægyptiacam, qualia quæ sint, si permittant socij, libenter enumerem. At quid (responderunt omnes) acceptius & iucundius sit nobis futurum, hoc præsertim sermone suscepto, polyhistor noster Thomæe Leonicè, cum quanta qualísque sit eruditio tua ignoret nemo? Tum ille: Vestræ hoc est benignitatis dictum, nam nostra quàm pedestria sint satis intelligo, sed qualiacunque, dicam tamen.

ÆQVVM DOMINIVM.

Nat. Comes lib. 2. cap.1.

APVD Græcos in Creta simulachrum Iouis absque auribus fuisse fertur: argumẽto, vt qui cæteris iura daturus est, neminem vllum priuatim auscultare debeat, sed omnibus publicè cõsulere.

Eáque

A Eaq; de causa sapienter Alexander verè Magnus, alteram præbere aurem accusatori, alteram reo reseruare solitus erat. Quòd si quis eum, aut iudicem aliquem aurem vnam vel auertentem, vel manu appressa obturantem effinxerit, ad huiusmodi significatum non inconcinnum, vt puto, fecerit hieroglyphicum.

SAPIENTIA.

QVATVOR verò aures manúsque totidem, quibus Lacedæmonij simulachrũ Apollinis præditum esse voluerunt, vero nimirum hieroglyphico, nihil aliud significabăt, nisi sapientiam, cuius Deus ille symbolum esset. Eam autem & multarum rerum auscultatione, & operibus identidem agendis comparari. Non enim dignè sapientem eum dixeris, qui se rerum cognitioni tantùm emanciparit, nisi & facta, quæ probes, inspicias, quæque is & diligenter & probè examinarit, in vtile aliquod vel sibi, vel aliis opus promulgarit. Res enim gerere, & captos ostendere ciuibus hostes: attingit solium Iouis, noster ait Horatius. Neque me fugit alios esse qui hieroglyphicum hoc Lacedæmoniorum summo Deo attribuunt, quia summa rerum sit Pythagorica τετρακτὺς: de qua multa dicenda essent, sed enim non sunt hîc ad commemorandum necessaria.

Simulacrũ Apollinis. Auctor Zenodorus ex Aristophane Grammatico.

B

DE NASO.

SAGACITAS.

QVONIAM verò Nasus est inter aures, intérque oculos medius, non est, hîc prætereundus. Eius autem hieroglyphicum præcipuum est, sagacitatem indicare: Nasutiq; vocabulum Festo sagacem notat, quòd vniuscuiusque rei odorem statim explorat, & priùs scilicet sentiat quàm inspexerit. Sic auritum, ab audiendi curiositate dictum. Sic oculatum, qui exprompto oculi vtitur beneficio. Sic cordatum, qui corde præstet. Tu verò, VRBANE pater, quia sacræ literæ odoratum sæpe Deo Opt. Max. attribuunt, quo sensu sit nobis accipiendum, explicare ne graueris precor. Tum tu Patrue: De Naso quidem vnum tantùm nunc succurrit, quod ad hanc rem facere videatur. Nares quippe in Deo perscrutationem eam significare, qua ipse corda hominum odoratur, eóque spectare illud ex lib. Regum: *Ascendit fumus de naribus eius.* Alibíque in sacris literis, odorari, cuius & indicium & instrumentum est nasus, placere significat. Ita Noë sacrificante *odoratus est Dominus Deus odorem suauitatis,* hoc est, placuerunt illi sacra, quæ vir ille probus obtulerat. Idcirco Lex hominem qui vel paruo, vel magno nimis, vel obtorto naso fuerit ab altari sancto summouet: ne scilicet accedat ad ministerium eius. Tales sunt quibus vel pauca admodùm habentur in Diuinis institutionibus quæ ipsi probent, vel quibus omnia nullo discrimine, tam bona quàm mala placent, vel illi, quibus mala prauáque tantùm placent, diceret Hesychius. Deinde ad Ranerium conuersus: Scio verò coniectores super hac parte multa commentos quæ tu recensere potes, Raneri, qui partem hanc tibi agendam suscepisti. Libentissimè, respondit RANERIVS. Et quando incidimus in nasum, vt C ordinem sequar tuum, apud Onirocritas, Vrbane pater, eum qui se magno naso per somnium viderit, magna in rebus agendis sagacitate prudentiáque fore promittitur, Hinc etiam emunctæ naris viros dici eos vsitatum, qui acri sunt iudicio conspicui.

Odoratus Dei quid. Significat quoque resciscere, & cognoscere.

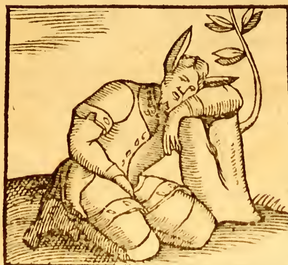
Reg. cap. 2. Artem. li. 1. cap. 29. D. li. 1. cap. 29.

MORS.

SI verò aliquis morbo decumbat, & absque naso se imaginetur, futuram illi mortem inde præsagiunt: quòd ea pars actutùm abit à cranio.

Coniectorũ varia super auribus cõmenta.

SERVITVS.

VT verò ad aures redeamus, id in primis iocosum est quod apud eosdem Onirocritas habetur de auribus asininis, quas qui se habere per somnium imaginatus fuerit, seruitutem ij atque ærumnas ingruere homini præsagiunt: nisi fuerit is Philosophus, cui tantùm eam speciem prospera ominari tradunt, ob tardiorem aurium motum, quæ contanter in huiusmodi animali mouentur, quemadmodum firmam esse debere Philosophorum auscultationem volunt.

Artemid. l. 1. ca. eodem, ad verbum.

LONGA SERVITVS.

QVINETIAM humanæ aures apud eosdem Coniectores, si seruo homini plures accessisse visæ fuerint, longæ sunt seruitutis indicium: multa enim ostendunt extare imperia, quæ somniator is sit auditurus.

Art. ibidẽ.

D

AMPLITVDO FAMILIÆ.

Indidem.

CONTRA verò, si paterfamiliâs is fuerit, qui plures habere se aures imaginetur, familię huic aiũt, amplitudinem significari: propterea quòd plures filios & seruos dicto parentes sit habiturus.

LVCRVM.

Indidem.

OPIFICIBVS autem in somnium idem lucrum apportat: audiet enim multorum voces opera locantium. Verùm hæc & huiusmodi pleraque, vt ingenuè fatear quid ego sentiam, ingenij humani argutias potiùs ostendunt, quàm solidiorem vllam sapiant disciplinam. His dictis ad te Patrue conuersus addidit: Nunc tu autem, Vrbane pater, si quid sacratius habes super auribus, in mediũ afferre potes: Tum tu nihil contatus.

CONTEMPLATIO.

Nempe cõmunem. Plin. lib. 1. cap. 37.

DVM de supercilio disputatum est, vnum mihi videtur esse præteritum, per quod homo intelligitur sublimium diuinarúmque rerum contemplatione detentus: propterea quòd supercilia eminentiori sunt loco sita, circáque organa quæ sensum contineant, qui mentis agitatione moueatur. Is verò nimirum sedem habet in cerebro. Neque negarim apud profanos supercilium pro fastu poni, fastuosósque Superciliosos dici.

OBEDIENTIA.

E

SED ad aurem potiùs transeamus, quæ iisdem in sacris literis hieroglyphicum est Obedientiæ, vbi præcipuè Moses secundo immolato ariete, sacrificio quod *Explicationis* LXX. dixerunt, alij, *Consummationis*, vel, vt vulgata habet editio, *In consecratione sacerdotum*. Is aliis ritè factis, insuper de hostiæ huiusmodi sanguine extremum dexteræ auriculæ tum Aaronis, tum filiorum eius tetigit: quod, vt interpretantur Theologi, ad obedientiam refertur, quam præstare debemus Domino, memores scilicet Adamum propter relictam abiectamq; obedientiam, paradiso eiectum, & solum vertere coactum. Agnouêre hieroglyphicum hoc nostri etiam Poëtæ, vt Horatius:

Hor. prima Epist.

Nemo adeò ferus est, vt non mitescere poßit,
Si modò culturæ patientem accommodet aurem.

Atque aliud etiam in Sermonibus:

Demitto auriculas, vt iniquæ mentis asellus.

CONTVMAX.

CONTRA verò, veluti auris adaperta obedientiæ signum est, ita & obturata hieroglyphicum est contumaciæ, hominísque mandata detrectantis, idque sibi velle, quod apud Esaiam legimus: *Surdi clamantem audite*. Abscissam eam, sunt qui idem significare asserant: summoto quippe obedientiæ ministerio.

CALVMNIATOR.

F

Carpocratis hæretici impietas.

AD HÆC, præter huiusmodi contumaciam Theologi per amputatam aurem accipiunt eum quoque, qui detractionibus & calumniis in alios oggestis delectantur, & turpium, impudicorúmque sermonum lasciuia capiuntur: proba verò consilia, & admonitiones de honesta & homine digna ratione viuendi, Cane peius & Angue protinus auersantur. Carpocrates porrò hæreticorũ sceleratissimus, mala & bona omnia, non naturâ mala neque bona, sed opinione hominum ita vocari disputabat, vt quodcumque adlibuisset, id identidem licere persuaderet, meritò discipulos summa dexteræ auris inusta particula præsignabant. Nam eodem modo, sed stigmate longè grauiori, eorum omnium non aures tantùm, sed oculi etiam, & nasus, & os, atque lingua inuri deberent, qui deliriis huiusmodi audiendis tempus insumunt. Hîc, cùm aliquantulùm incensus esse videreris, LEONICVS commotiunculam eam sedaturus ita sermonem excepit. Dum de extrema auris particula loquereris, Vrbane, venit in mentem mihi recordationis hieroglyphicum, quod per pollicem & indicem ad infimam aurem appressos figuratur. Nam inter agalmata Ferdinandi secundi Neapolitani Regis, numus erat, in quo auris manu apprehendebatur. Commentum literæ ab altera parte declarabant, ΜΝΗΣΘΗ, vltima tamen litera parum conspicua: quod cum Maroniano quadrat carmine,

In Bucol.

Cynthius aurem
Vellit, & admonuit.

Pli. idem li. 28. cap. 2.
Auris in gemma incisa.

Consecrata enim auris est memoriæ. Hinc illud apud Plinium: *Est in aure ima memoriæ locus, quem tangentes attestamur. Est post aurem æquè dextera Nemeseos, quæ dea Latinum nomen ne in Capitolio quidem inuenit, quò referimus tacto ore proximum à minimo digitum, veniam sermonis à Diis exposcentes ne scilicet eius memores nos vlcisci velint.* Obseruaui verò aurem in gemma quadã incisam, cuius extremam partem expassa manus pollice atque indice tantùm leuiter comprehendebat, literis identidem, quę rei facerent interpre

A interpretationem, adſculptis, ΜΗΜΟΝΕΥΣΩΝ. Id nonnulli aliis gemmis imitari conati, cùm literas neſcirent, ΕΥ diphthongi charactêres inuertêre. Sed quòd vltima ſyllaba τὸ Σ per M Latinam expreſsêre, ſæpe in quibuſdam numis eã pro Σ poſitam inſpeximus, & τὸ Σ vice verſa loco M Latinæ. In numis autem multæ aliæ literæ deiectæ conſpiciuntur, vt ꟺ pro B. ꟺ pro E. & ſimilia, quod ideò dictũ volui, ne fallant impoſtores, qui noua interdum opera, atque ea quidem deprauata, pro veteribus venditare non erubeſcunt. Vt verò Fuſcus frater meus referebat, apud Angelũ Colotium Baſſum antiquarium Latinè Græcéque erudiſſimum, Romæ viderat gemmam eodem ſculptam ſigno, cuius inſcriptio erat, ΜΝΗΜΟΝΕΥΕ, vti etiam ſuperior. Ad huius hieroglyphici figmentum reſpexiſſe mihi videtur Ouidius eodem loco, quem ſuprà citauimus:

Si quid erit de me tacita quod voce loquaris,
Pendeat extrema mollis ab aure manus.

FVTVRVM OPVS, VEL QVID AGENDVM.

EST & futuri operis indicium auris ad audiendum intenta, ab eius dubio procul officio, in quo eſt rei quædam formula. Auſcultatio enim initium eſt & imago quædam operis quòd aggreſſuri ſumus: eóque ſpectant numiſmata tot cum inſcriptione, ADLOCVTIO, in quibus milites obuerſis intentiſque adſtare auribus conſpiciuntur. *vel arrecta, ὦτιν ϛῶσιν.*

DOCILITAS.

ILLA verò quæ de figura aurium à Phyſiognomicis traduntur, docilitatem, benignitatem, manB ſuetudinem ex auribus extantibus ſignificare, faciunt quidem ad eorum doctrinam, ſed ad negotium noſtrum parum afferunt vtilitatis.

INDOCILITAS.

PERINDE ac etiam preſſas aures, & ſimiarum inſtar temporibus adhæreſcentes, ſtuporis & imperitiæ, quæ doctrinam nullam admittant, ſignum eſſe perhibent: quæ ſi quis in hieroglyphicorum vſum trahere voluerit, integrum vnicuique dicimus, ſuo iure ludere.

DE LINGVA.

SED vt ad linguam conuertar, iam res exigit, quandoquidem quod ſuperiùs Vrbanus de oculo linguæ ſubiecto ad perfectam ſermonis rationem indicandam dixit, alterius ab eo non alieni admonet hieroglyphici. Lingua hæc, eſt manu prætenta. Nam qui per linguã ſermonem articulari voce coagmentatum intelligebant, adiecta manu quæ illam comprehenderet, eloquentiam ſignificabant. Sanè quidem Hebræi per Laſon, quæ lingua eſt, ſermonem intelligunt, vt fortè λαλεῖν Græcis. A Dico verbo nimirum Latini Dinguam olim appellauêre, inde D litera in L mutata, Æolum more, linguam fecimus: vt etiam Sellam, quæ priùs à ſedeo, ſedda dicebatur. Aiunt tamen Grammatici veteres, Pompeium Magnum Dinguam ſemper ſcribere ſolitum. Eſto igitur ſermo lingua, verùm pronuntiatio manu, hoc eſt, artificij ope indiget, vt in vſum deducatur, & appareat eloquentia. Nam manum operis eſſe ſymbolum vnicuique manifeſtumeſt. Quicquid verò C vel in iudicando, vel in demonſtrando, vel in deliberando contingit, nequaquam ſolo cogitationis termino continetur. ſed actione ipſa perficitur. Opus autem facere cùm ſit proprium manus, & ab ea prærogatiua poteſtatem etiam indicet: non abſurdè linguam manu rectam effinxêre, in eloquentiæ ſignificatum, quæ quidem, vt Maro canit, *regat dictis animos, & temperet iras.* Speciem eam in aliquot obeliſcis obſerues. Priuatim verò manum quæ linguam comprehenſam tenet, ex marmore vetuſtiſſimo, ex aliqua ſtatua nimirum auulſam, apud Viuem Hiſpanum Pontificium medicum Romæ Fuſcus frater conſpexiſſe fatebatur. Sed vt ea, quæ ad hanc rem pertinent proſequamur, non improprio quorundam inuento excogitatum eſt, hanc dicendi vim per linguam perforatam, à qua catenulæ quamplurimæ religatæ ad aures ſubſequentis multitudinis applicarentur, ſignificare. Nam Herculem Galli ſenem admodùm, corpore tamen præualido, crudo, viridiq; faciebant, Leonis ſpolio, claua, pharetra, & arcu intento præditum, armatúmque eo geſtu vt ingredi videretur: facie tamen in humerum conuerſa ad numeroſam multitudinem, quæ greſſum eius ſubſequeretur, ad quorum omnium aures catenæ ſingulæ aureæ adiunctæ eſſent, quæ mox in vnum quaſi nodum collectæ, in perforatam Herculis linguam immittebantur. Contemplari verò erat in ea pictura vultum Herois, blandò manſuetóque geſtu hilarem, ipſóſque cœtus hominum ita catenis tractos ſponte properare, quaſi alius alium præuenire concertarent. Quod quidem, ſiue Gallorum fuit inuentum, ſiue Lucianus ipſe, qui rem conſcripſit, qua erat ingenij felicitate, fabulam ex ſe commentus eſt, nihil meo iudicio ad eloquentiæ vim exprimendam ſignificantius excogitari potuit, neque magis hieroglyphicum. Nam quod ad Gallicanum figmentum ſpectat, Cornelius Tacitus Gallos ait duas ſemper artes ſtudioſiùs exercuiſſe, militarem quippe, & diſceptandi rationem. Reliqua ad hanc rem pertinentia, quid ſingula ſibi velint, apud Lucianum ipſum inſpicienda ſunt. Et quoniam eloquentia

Æn. lib. 1.
Manus linguã tenens.
Ibidem tributũ Mercurio.
Lucianus in Hercule Gallico.
D. Laër. li. 1. cap. 0.

tam boni quàm mali causa fuit, estq; quotidie: meritò Anacharsis quid esset in homine pessimum, D quidque optimum, interrogatus, *Lingua*, respondit.

M E R C V R I V S.

Natalis Comes li. 1. c. 10.

Sermonis præses Mercurius.

Nempe quòd Latona forsan ab obliuione dicta. Nam λάληθος, & λήθος, το, id est, obliuio.

Id est dator bonorum Hom. Odyss. θ.

Et ἐριούνης. id est valde vtilis, vt Odyss. θ.

Id est, seruator, Homerus Iliad. υ.

LINGVA porrò Mercurio sacra, quam ab eo regi sidere Mathematici tradunt, velut splenem à Saturno, hepar à Ioue, à Marte sanguinem, cerebrum & cor à Sole, à Venere renes & genituram, stomachum à Luna. Sermonis itaque præses Mercurius: vnde apud Homerum, Deus hic ad fluuij Xanthi ripam, Deorum inter se orto certamine, Latonæ committitur, sermo quidem rerumque memoria aduersus obliuionem. Quid enim magis inter se contrarium, quàm orationis vis, & obliuio; Aiunt verò Ægyptij, Mercurium primum omnium verba in ordinem redegisse, multisq; rebus indidisse nomina, literas, eius inuentum fuisse, Deorumq; cultum instituisse, quæ sine magna vi eloquentiæ mortalium mentibus insinuari minimè potuerint. Apud alias quoque gentes in honorem Mercurij, qui Deorum præco fingitur, lingua in sacris dissecta præconi tradebatur. Facit ad hoc nominis ipsius interpretatio: nam Hermen ἀπὸ τοῦ ἐρεῖν καὶ μήσασθαι, quod omnino Loqui significat, deductum aiunt. Quique veterum figmentorum rationem explicant, per Mercurium nihil aliud intelligi volunt, quàm sermonem ipsum, quo solus homo ex terrestribus animalibus honestatus est. Vel Hermes nuncupatus est, ἀπὸ τοῦ ἔρυμα εἶναι, quòd humano generi sermo sit veluti præsidium quoddam & munimentum, vnde διάκτορος initiò παρὰ τὸ διαλέγειν fuerit appellatus; eáque de causa linguas illi dedicarint, quòd ea corporis nostri pars, intelligentiæ nostræ conceptus, apud propinquas animas disserendo explicet. Est etiam illi cognomentum ἐριούνιος, quòd magnæ cuiusdam sit vtilitatis, summáque ope eos adiuuet, penes quos sit illius facultas. Vnde etiam σῶκος dictus: non enim sermo in perniciem aut detrimentum, damnúmve vllum, mortalibus datus, sed vt hominem sospitet atque tueatur. Quocirca salutem, id est, Canis imaginem ad custodiam adhibitam Mercurij simulachro semper adijciebant, atque illi ædem in foro, vbi eloquentiæ vsus plurimùm viget, statui monet Vitruuius, ex aruspicum disciplina. E

D I S C I P L I N Æ.

Scripta Mercurij.

NEQVE verò mirum, si omnia Mercurio scripta, inuenta, meditationúmque suarum argumenta, Ægyptij soliti sunt inscribere, solúmque illumque & sapientiæ eloquentiæ arbitrum iudicarunt: quando is, authore Seleuco, tota rerum vniuersalia, siue principia malimus dicere, viginti millibus voluminum (quæ reperimus, quę accepimus, damus) explicauit: vt verò Manethus asseuerat, triginta millibus, quibus etiam addidit sex millia quingenta, & vigintiquinq;, in quibus libros de diis empyreis centum, de æthereis totidem, mille de cœlestibus elucubrauit: quæ si membranę tot conuolutæ essent, vix fidem facerent: facit tamen horum mentionem Iamblichus, magnæ vir apud Græcos authoritas.

S O M N V S.

Mos antiquus somnũ captãtium.

Hom. Iliad. lib. 3.

ERAT & lingua in ara posita, quæ somnum significabat, quod Apollonius Argonauticôn primo indicat, vbi dicit:

> τέως δ᾽ ἐπί τε γλώσσῃσι χέονται
> Αἰθομένῃσιν, ὕπνον δὲ διὰ κνέφας ἐμνώοντο.

quæ tuus, Vrbane, nepos ita Latinè reddidit:

> *Intereà exustis libamina linguis*
> *Spargebant, nigra captantes nocte soporem.* F

Quoniam, inquit interpres, antiquis mos erat somnum captantibus victimarũ linguas adolere Mercurio, propinatísque crateribus vinum superlibare, idq; ex antiqua Philosophia: quandoquidem sermo esse Mercurius perhibetur, cuius instrumentum est lingua, quę quidem somno incidente quiescit tacita. Atque hinc repertum est eam adolere Mercurio, quod & Homerus ipse tetigit, γλώσσας δ᾽ ἐν πυρὶ βάλλον, *Linguas imponit in ignem.* Qui verò fabulas consectantur, historiam huiusmodi à Direchida in Megaricis traditam recitare solent. Alcathum Pelopis ob Chrysippi cædem in exilium actũ, peregrè profectum, vt alibi verso solo degeret. Accidisse verò vt Leoni fieret obuiam, qui Megara deuastabat, in quem & alij complures à Megarensium Rege missi fuerant: sed Alcathus aggressus feram, eam conficit, linguáque eius in ara posita, Megara euestigio reuersus est, cúmque ij, qui à Rege fuerant, nunciassent se monstrum debellasse, Alcathus feram elinguem ostendens, mendacij eos redarguit. Atque hinc apud Megarenses institutum aiunt, vt sacrificiis quæ fierent in posterum, linguæ aris imponerentur. Philochorus libro de sacrificiis ea de causa linguas Mercurio adoleri dicit quoniam in corpore pars optima sit, quǽque sibi rerum vendicat principatum.

S I L E N T I V M.

Hom. Odyss. lib. 3.

ADDEMVS & illud ex Homero, præcisas linguas indicium esse silentij: ille enim, vt nostris, ait, ἀλλ᾽ ἄγε τέμνετε γλώσσας, *iamdudum incidite linguas*, pro, *Silentium capessite*, vt interpretes exponunt. Quo quidem admisso omine, cùm iam satis súperque nugatus fuerim, opportunè mihi silentium imperabo.

A perabo. Tu verò, mi Patrue, ominis ſuſcepto loco: At nolim, reſpondiſti, virum tam probum, tam modeſtum, tam eruditum, in abſciſſæ linguæ turpiſſimam ignominiam incidere: ſiquidem ea præciſa in Diuinis literis, impurum indicat hominem, qui ſordidam, nefariam ac profligatiſſimam vitam viuat: atque ideò repellatur à ſacris, ab omni piorum moderatorúmque hominum conuentu turpiter & ignominioſè reiectus, de quo Dauid: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu verò odiſti diſciplinam:* & quæ ſequuntur. Quòd verò coniectas in ignem linguas apud Homerum citaſti, noſtras cuperem ego in flammam eam iniiceremus, quam Aſſertor noſter accendit, cùm XII. comites ab eo electi, afflati ſunt, igneis linguis ab vniuſcuiuſque vertice promicantibus. Huiuſmodi enim linguæ ſplendore tanto conſpicuæ, omninò ſignificarunt eam orationis vehementiam, ardorem illum, illámque fandi vim cœlitùs illis affuturam, vt, quæ à diuino Magiſtro præcepta acceperant, per vniuerſum mox terrarum orbẽ perſuaſibili (penetrat enim ignis) ſermone diſſeminarent, ſanctiſſimíſque monitis mortale genus incenderent, aberrantéſque latè mentes, & inſcitiæ torpore frigeſcentes, pietatis ardore ſuccenſas, ad hoſtiæ puræ atque immaculatæ ſacrum incitarent, eſſétque eorum fulgurum ſonitus in omnem terram exiturus: ſonitus, inquã, fulgentium earum linguarum, quas ad incudinem fabricatas diceret Pindarus, qui linguam ferream, Pythiis, veritatis indicium ponit: ἀψευδεῖ δὲ πρὸς ἄκμονι χάλκευε γλῶσσαν. Nam dubio procul lingua ſi fabricata fuerit ad incudinem, ferrea erit: ſi ferrea, ſolidiſſimæ firmitatis. Mendacia enim imbecilla ſunt, quia tempus veritatem in lucem adducit, atque ita mendacium euaneſcit. Sanè quidem hodie vt vulgò dicitur Veritatem ad malleum durare, quod idem ferè eſt, quod Pindarus *Ad incudinem* dixit. Poſſent autem alia multa ſermone ſuper hoc examinari, atque hinc ad Apollinis plectra, & multiplices Muſarum choros ſterni via, ſi præcipuè dentes ad linguam ſocij conferantur: ſed quoniã
B ego iam edentulus nullã eis amplius gratiam debeo, cur mihi ſit pro eis laborandum nuſquam video. Præter hæc, cùm reliqua linguæ diſputatio de guſtu nos appellet, eaq́; ſit potiùs Phyſica quàm Hiſtorica, ad Leonicenũ hæc meo calculo tranſtulerim. Conſenſêre reliqui, neq; inuitus ille ita loqui cœpit.

Pſalmo 49.

Nam veritas temporis eſt filia, ex A. Gellio li. 12. cap. 12.

DE GVSTV.

NEMPE, vt ſuſceptum proſequar argumentum, ſi de oculis, de auribus, de naribus, quid præſtare queant, diſſeruimus, guſtus quoque his accedit, ſeque tractari poſtulat, ne per ignominiam præteritus videatur. Eſt autem hic duplex apud Ægyptios, quorum ſacerdotes ſi delibatum aliquid leuiter, neque tamen plenius guſtatum ſignificare vellent, hieroglyphicum linguæ inter primores dentes nonnihil exporrectæ proponebant. Sed ſi abſolutam guſtus plenitudinem oſtendere curaſſent, primores gutturis partes quæ intimæ adhærent linguæ, figurabant. Aſſerebant enim illi, quod Medici noſtri etiam nonnulli prodiderunt, perfectum guſtum in linguæ radice conſiſtere: inde enim neruos quoſdam, & ſentiendi vim illam prouenire. Neque tamen ſum ignarus, eſſe multos, qui guſtatus prærogatiuam attribuunt palato. Sanè Diogenes explorari ſaporem aiebat, propter fungoſitatem mollitiémque linguæ, pérque commiſſas illi corporis venas, perfundi ſapores ad ſenſum elicitos, non aliter atque ſpongia exuctos. Huiuſmodi verò ſenſum in anima ſedem ſuam poſuiſſe. Quamuis verò dicat Alcmæon, humore teporéque, atque adeò mollitie linguæ ſapores internoſci, Ægyptij nequaquam cognoſcendi ſaporis inſtrumentum ſolam linguam eſſe conſenſerunt, ſed cum multis aliis, palatum præcipuè participem agnouêre, & in nonnullis, quæ gutture carent,
C ſimile quidpiam linguæ eſſe: vt in quodam piſcium genere qui ventrem habent ori propinquum, ineſſe intus ſentiendi facultatem. Sunt & alij rerum naturalium ſcriptores, qui linguam aiunt ſapores quidem ſentire & iudicare, eorum verò ſuauitatem amaritudinémque in deſcenſu, vnde deglutiuntur exploratò ſentiri. Quare Philoxenus magis fortè quàm Phloſophiæ, ganeæ peritus, Gruis gulam, optabat, vt voluptas illa longiùs deglutiendo produceretur. Quantum verò ad palatum pertinet, ſcimus Catonem guſtus ſedem in eo eſſe credidiſſe. Nam cùm Lurconi cuidam ambienti, vt inter eius familiares reciperetur, negare vellet, ei dixit, non poſſe ſe cum eo viuere, qui plus palato quàm corde ſaperet. Aduerſus tamen Ægiptiorum, & horum omniũ opinionem inſurgit Ariſtoteles, qui linguam in primore ſui parte vim perfectiùs ſentiendi ſaporem, obtinere contendit: nam interiore ſi tangat, minùs illam ſentire, quod in catapotiis ex aloë, vel amariore aliquo ſucco paſtillóve deuorandis, manifeſtiùs experimur. Nam cùm illa intra duorum digitorum ſummitatem contenta in imas fauces immiſerimus, vix tantillùm ſentimus amaritudinis, quæ ſi quis lingua vel ſumma lambat, vix ferre poſſet. Videtur verò natura ipſa, vti rectè reliqua, ita hoc ſapientiſſimè conſtituiſſe, vt hæc ſentiendi vis iuxta labia, & in prima conſiſteret lingua, quò ſapores omnes admittendos exigendóſve, antequàm ori demandarentur, exploraremus. Quòd verò quiſpiam dicat eò vehementiorem eſſe ſaporis guſtatum, quò magis cibus ingeſtus ori opulentiùs & contãtiùs mandatur, reſpõdent periti homines, non ideò maiorẽ guſtãdi vim in radice linguæ inſitã eſſe, ſed propter diuturniorem moram, & affluentiorem ſaporis copiam, vehementiùs ſentiri. Hæc atque alia multa priſci Philoſophi inter ſe diſſidentes prodidêre, vt minimè mirum ſit eos de rerum principiis, & aliis à ſenſu remotis diſſentire, ſi re ſuper omnibus tam explorata diuerſi abeunt, nec certi quicquam conſtituere potuerunt.

Guſtus duplex.

Meminit Ariſtote. in Ethicis.

Ariſtotelis de guſtu opinio.

D

DE ORE ET DENTIBVS.

Hoc ab Artemidoro li. 1. cap. 33.

Ed enim vt iam ad totius oris fabricam conuertamur, Aristandri Telmesij sententia est, os & eius partes esse quasi hieroglyphicum quoddam domus, dentes cumprimis incolas ostendere. Hoc verò dupliciter accipi: aut enim domesticos esse, aut alienigenas. Itaque superiores dentes domesticorum incolarum signa esse: propterea quòd pars illa superior toto ferè capiti adglutinata est, atque cognata. Inferiores verò, alienos ideò commonstrare, quòd maxilla ea, quæ illos substinet, tota sit mobilis, atque ita aduětitium nescio quid præ se ferre videatur.

DETRIMENTVM.

Artemid. ibidem. Persius.

Svnt autem qui detrimentum per dentes putent significari, in iis quæ in sermone vel voce consistunt, eiusque famam dilacerari obtrectantium calumniis obiectant. Nam & Poëtæ Oratoresque omnes hinc mordere, carpere, rodereque metaphoricè dixerunt, quoties cuiusquam nomen scurriliter traductum, aut hostiliter infamatum innuere volunt. Sed quòd planos tantùm in huiusmodi significatum Coniectores ponunt, Satyrici nostri ad acriorem vim amplificandam genuinum adhibuêre, & alij caninos etiam immiscuerunt.

VERECVNDIA.

In impudětes prouerbium. Hinc illa figura, quo ore audebis patrem adire & os infrane.

Apvd Philologos hieroglyphicum verecundiæ os videtur esse, vnde de impudentibus dici solet, eos os non habere. Hinc Cato Maior Lentulo, qui sputum in eius faciem eiaculatus fuerat, abstersa tantùm facie dicit: *Affirmabo omnibus Lentule, falli eos qui te negant os habere*, argutè vulgatum hominis impudentiam notando, quamuis de sputi copia dicere videretur. E

AMOLITIO.

Neqve nescius sum pro amolitione, vt ita nunc dicam, veteres expuendi gestum vsurpasse, vt Theocritus, ὡς μὴ βασκανθῶ ἢ τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον: & multa apud alios huiusmodi, quæ recitare superfluum esset. Nam quæ maximè abhorrebant, quæque opprobrio habebant, ea ignominia designabant. Quin & veteribus Christianis mos fuit, estque adhuc, ad immunda verba expuere, quodam veluti expiationis modo. Ita illud apud Tertulianum lib. ad vxorem altero, accipiendum: *Cùm aliquid immundum flatu expuis.*

HOROSCOPVS.

Quomodo horas comedere intelligatur homo.

Sed vt os tandem comprimam, vno adhuc hieroglyphico illud obturabo, quod apud Horum Niliacum habetur, vt super cibo aliquid attingamus. Nam illic per hominem qui horas comedat, hieroglyphicum explicari tradunt horoscopum intelligendo: non quia horas comedat homo, quod fieri minimè potest, sed quia ab horis alia atque alia humano generi alimenta subministrantur. Huiusmodi verò horarum pastum commodè fortè exprimere poterimus, si ex vniuscuiusque horæ prouentibus aliquid decerpserimus: putà, rosas, spicam, & pomum aliquod, quæ in vnum fasciculum colligata, ori adaperto admoueantur. Horas porrò hic intelligendum tres eas anni partitiones, quæ suo quæque tempore singula maturant: ver quippe, æstatem, autumnúmque: quæ tempora Ægyptij, quatuor vnumquodque mensibus nostris complexi sunt, ex Hori Regis partitione, à quo his etiamnum nomen Horis inditum, vt quadrimestris esset vnusquisque eorum annus, de quo diffusiùs alibi. Quin Persæ atque Assyrij, quos nos Annales, Horas vocitarunt, & Græci Horographos eorum scriptores. Apud Lucianum enim legimus, ὁ μὲν κῦρος παλαιὸς τῶν περσῶν βασιλεὺς, ὡς δηλοῦσι οἱ περσῶν καὶ ἀσσυρίων ὧροι. F Cùm verò Horus ab Ægyptiis Apollo esse prędicetur, nostri vnà cũ Græcis nomen idẽ ad quatuor & viginti horas transtulêre, quas Solis esse filias Homerus dicit, de quibus, vt hoc κατὰ πάρεργον ponam, veterem habemus fabulam, Horomazen, cùm in mundi fabrica reliqua digessisset, quatuor & viginti deos in ouum inclusisse. Id cùm Arimanij gnati ludo perforassent, bona malis immixta prodiisse: atque ita quantacumque fruamur iucunditate, quocumque simus gaudio exhilarati, serus quid vesper vehat, nos nescire. Hic cùm finem facere visus esset Leonicenus, ad inclinatum iam Solem aspectans Ranerius: At nos, inquit, quid serus vesper aduexerit probè scimus, qui bonam huius diei partem tam iucundis sermonibus exegerimus. Vtinam verò sæpe daretur occasio istiusmodi conuentus celebrandi, & cum dicto, salute dicta surrexit, quod & alij fecere, die prius constituto, quo iterum essent conuenturi: illi domum, ego in nauim abij mox Florentiam, quo fueram, vt scis per Iulij Card. domini mei literas accersitus, atq; ibi primo quoq; tẽpore, tam ea quæ ex te audierã, quàm quæ viri illi eruditissimi disseruissent, quæque conuenire mihi visa sunt, cõmentaria mea Ægyptiaca transtuli, vestra ope fretus, & latiùs & pleniùs explicandi multa quæ curta & angusta nimium compererã apud authores posita: neq; verò sinit me tẽporis breuitas quæ quisque disputasset ad amussim dirigere, & ipsa quæ audissem verba repręsentare, quod nõnulli ex amicis à me postulabant: id enim negotiũ multùm mihi temporis abstulisset, nec meæ me occupationes id facere permisissent. Satis igitur à me factũ puto, si res ipsæ breuiter, quantũ memoria complecti potui recitatæ sint. Verùm agè benignissime Patrue, Aristarchum indue, atque hunc castigandi laborem minimè grauem ducas, quæque me rectè meminisse compereris, asterisco insignias, quæ segniter & oscitanter excepta, obelo defodices: vt ego hæc aliis communicaturus, iudicio adiutus tuo, audentiùs id facere confidam. Vale.

A

PIERIVS VALERIANVS AD SEBASTIANVM CORRADVM, DE IIS QVÆ PER HVMANVM COR, ET GENITVRÆ VASCVLA SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

LIBER TRIGESIMVSQVARTVS.

ECCE tibi Cor meum, Corrade iucundissime, cui etiam addidimus genituræ vascula, eáque mundissima pudicissimáque? Cor quidem à meo desumptum, qui summā eruditionem tuam, frugalissimum studium, acutum denique, quo polles iudicium, & multùm admiror, & plurimùm diligo. Genituræ verò vascula, causa tua, à quo fruges tot proficiscuntur, quibus studiosi omnes auidissimè pascuntur: quemque hactenus cibum vel putridum, vel adulterinum sæpe mandere coacti sunt, tua nunc cultura, tuo studio diligentiáque valeant iam recenti, matrou, legitimóque frui. Neque fructus huiusmodi ex Ciceronianis tantùm hortis electi, sed ex totius Latini nominis possessionibus agrísque decerpti, quorum hactenus arbores vel teredinibus, vel erucis, vel visco, vel vlceribus, conductorū plurimùm negligentia nescio qua, vitiatæ fuerant, per te nunc perpurgatæ, cultæ, sarritæq́, in pristimam rediere viriditatem, vberrimam incolumémque feracitatem. Sed quod etiam pertinet ad vascula tam in Diuinis nostrorum literis, quàm in sacris Aegyptiorum, neque non apud Græcos præterea quæ à corde desumuntur significata, sermonis ipsa quoque indicia sunt. Qui cùm igitur ego libentiùs sermocinarer, quàm tecum, qui sponte me in tam vtilium sermonum tuorum partitionem admisisti, qui clarißmo Egnatio collegam consularem me quæsturæ tuæ cognitione creari procurasti? Quare mihi videbor non sine magnæ voluptatis sensu loqui tecum, quotiescumque memor ero scriptorum meorum, qualiacumque sunt, aliquid à te legi, non id fortasse ingenio & eruditioni tuæ responsurum, aliquod tamen daturum mei erga te animi testimonium.

C

DE CORDE.

VIRI PROBI SERMO.

VT verò à corde exordiamur, per id ita concinnatum vt loro catenuláve suspensum à gutture propenderet in pectus, probi hominis orationem indicabant, vt qui mentiri aut fallere nesciret: sed, vti vulgò dici, solet, ea ex ore proferret, quæ corde concepisset: ea scilicet loqueretur, quæ ipse sentiret, omni fuco mendacióque procul. Hoc ipsum Cicero, toto pectore, de sinceritate loquens, dicis. In pectore enim sedē habere cor, manifestum: atque illud, *Aperto pectore*, frequētissimo eorū vsu, qui citra fucunt loqui se profitentur. A' quo loquendi candore Mercurius fuerit ἀργειφόντης appellatus, candidum enim veteres ἀργὸν dicebant. Præterea pectus pro recessu quodam accipitur sapientiæ. Vnde Horatius: *Non tu corpus eras sine pectore.* Et in hanc sententiam accipit Ambrosius, quòd Apostolus ille, qui ante alios diuina sapientia donatus est, ad Christi pectus reclinet in cœna caput.

Cicero.1. de legibus. Cicero in libello de amicitia. Pectora cordis sedes. Hom. Odyss. 1. vers. 49. Epist. 3. li. 1. ad Tibullū. Auctore Festo Pōpeio.

CONSILIVM.

ATQVE hęc illa est bulla, quę puerilis ingenuitatis insigne fuit: de qua multa suo diximus commentario. Quoniam verò cordis erat eius figura, admonitos inde pueros volebant, vt frugalia

semper consilia secuti, corde præstare conarentur: Corculum enim veteres pro solerti & acuto dicebant. Et animæ partem rationis participem, Cor appellari solere dicit Adamantius. In huiusmodi significatum accipi locum illum Pauli, epistola ad Romanos: *Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Quis enim putet, quòd dicit, *in cordibus*, in membro corporis quod Cor appellatur, tanquam in membrana aliqua legem scriptam intelligi? vnde enim caro tantos prudentiæ sensus concipere vel ostentare posset? aut tanta memoriæ receptacula continere? Nam & quòd diuinæ literæ Cor dei sæpe nominant, intelligendum ex eo arcanum illud Diuinæ sapientiæ, quæ à Patre est: vt Psal. *Eructauit cor meum verbum bonum*, innuens filium meum IESVM Christum altæ illius sapientiæ mysterio genitum. Ita Eucherius. D

VITA.

Paulo aliter Suetonius in vita Iul. Cæsaris ca. 81.

ITA verò in consilij significatum accipi cor plerumque solet, vt humanæ etiam vitæ rationem præ se ferat, quod ex pernicioso auspicio Cæsaris exploratum. Ille enim quo primùm die in sella aurea sedit, & cum purpurea veste processit, valde consternatus est cum Spurina Aruspice suo, corde in extis Bouis opimi non inuento: aiebat enim ille, vereri se, ne consilium & vita Cæsari deficeret: quorum vtrumque à corde proficiscitur. Nam Philosophorum omnium consensu, nullum animal sanguine præditum, sine corde & iecore inuenitur, qua de re quæstio magna inter eos fuit qui diuinationis præcognitionem eiusmodi profitebantur, potueritne hostia sine corde viuere, an ad tempus amiserit? quamquam Cæsar id elusisse fertur, audaciorique animo respondisse lætiora quædam, neque pro ostento ducendum, si pecudi cor defuisset: quod quidem non semel, sed bis ei sacrificanti, quod meminit Plinius, accidit vt cor in extis non inueniretur. Neque Cæsari tantùm non inuentum in hostiis, peractum vitæ tempus ostendit, sed & Heluio Pertinaci eo die, quo occisus est, sacrificanti, negatur in hostia cor repertum, & cùm id vellet procurare, caput extorum non deprehendit. Et Theologi nostri secuti Prophetarum dictata, consilium in corde residere dicunt, in eoq; agendorum omnium radicem statuunt, docente Domino, *in corde esse*, quod coinquinat hominem: & vbi *mundo corde*, sacræ literæ habent, synceras intelligunt cogitationes. Quaque ratione consilij symbolum est, eadem pro illa intellectus parte, à qua regimur, figuratur, vt illud: *Quare cogitationes ascendunt in corda vestra?* ascendunt, dominantur, primùm ita locum asciscunt sibi, vt vestra omnia consilia conculcent. Ita verò facit cor ad animam, quæ vitæ nostræ materia est, vt prisci vates illi animæ receptaculum esse cor significaturi, id hieroglyphicè Animæ ventrem appellarint, atque ita intelligendum esse illud apud Hieremiam: *Ventrem meum: ventrem meum doleo.* Hesychius ait: *Nam quem ventrem?* Ipse subinfert: *Et sensus cordis mei conturbati sunt*, ideóque intestina huiusmodi aqua lota offerre admonemur in holocaustum, hoc est, abditas latentésque cogitationes eluere, & diligenter abstergere.

Hæc à Plin. lib. 1. ca. 37. E

Hieremi. cap. 4.

NILI DILVVIVM.

Cordis cum Nilo conuenientia.

SACERDOTES Ægyptij cœlum & terram diluuio liquescentes, exundationem quippe Nili, quæ tam à terra, quàm à cœlo esset, vti alibi disputatum, ostendere cùm vellent, cordis simulachrum proponebant, cui lingua esset applicita: ex corde quidem Nilum ipsum intelligentes, qui sua potens vi affluentissimam humoris copiam è terræ visceribus educeret, vti motus omnis à corde principium habet. Sanè illi, cordi totius corpori principatum, præfecturam arbitriúmque tribuunt, ac perinde Nilum Ægypti dominum agnoscunt: neque quicquam aliud eam esse, quàm Niliacæ alluuionis vliginem profitentur. Per linguam verò confluentes vndecumque imbrium eluuies, quas eo quo plurimùm inturgescit tempore, in Æthiopia maximas fieri compertissimum habebant, quibus in Nilum collabentibus cataclysmo facto, Ægyptum vniuersam sub aquis versari, veluti lingua humore vndecumque ad ipsam confluente, semper in vdo est, aliquo semper coriuio irrigatur alluitúrque. Quoniam verò illis fertilissima rerum omnium vbertas à Nilo est, rerum itidem causas omnium originémque in humorem referebant, omniúmque parentem, omni reiecta controuersia, celebrabant. Quorum opinionem Thales Milesius secutus, ex aqua omnia sensit esse, & in aquam vicissim reditura: principium quippe animantium omnium esse genituram, eandémque humidam, ex quo simile esse veri iudicabat, ex humore oriri omnia; quæ ratio fuit vt maritum Græci potionis nomine nuncuparent, πόσις enim vtrumque horum significat. Præterea stirpes omnes humido aluntur, humido ad fruges euadunt, humoris autem penuria interim exarescunt. Solis adhæc ignis siderúmque omnium aquarum exhalationibus alitur, quinimò & mundus ipse, vt præstantissimi Philosophorum asseuerant: quod quidem apud Ægyptios tam persuasibiliter receptum erat, vt Solem & Lunam non curru: sed nauigio vti dicerent, ad nutrimentum scilicet & generationem eorum hoc referentes. F

Ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων ὕδωρ. Diog. in Thalete.

ÆGYPTVS.

PRÆCIPVAM autem Ægypti effigiem ex imagine cordis in ardenti ara thuribulóve considentis, ostendere consuerunt: calida enim ac humida est Ægyptus, in Australibus præsertim locis, quem

A quemadmodum & cor, idémque in sinistram hominis partem toto declinat turbine. Alibi verò antarcticas regiones, Sinistras ab eis appellari docuimus, in illis autem oriri Nilum, in quo summa eorum religio, & à quo paulò antè omnia proficisci, ex eorundem institutis dicebamus. Quod verò pertinet ad thuribulum, Hippon Philosophus, vt ex Cratete didicimus, fabula cui titulus πανόπτ), cœlum veluti præfurnium esse dixit, homines verò carbones. Sed hæc meliùs ex Homero declarabuntur: ait is, nullius disciplinæ quantumlibet remotæ nescius, Iouem cum reliquis diis, Solem quippe stellásque omnes, ad Æthiopum epulas inuitatos accedere: quasi velit id quòd paulò antè dicebamus, innuere, hauriri ex vdo nutrimenta sideribus. Accumbunt verò apud Æthiopas, quia circa Oceani oram non nisi Æthiopes habitant, quos vicinia Solis, vel diuturna parallelorum mora vsque ad nigri coloris speciem exurit. Oceanum autem quemnam alium hîc intelligamus, nisi Nilum, cui antiquissimum id cognomentum fuit: propterea quòd Nilum illi, vt dictũ, totius humoris fontem arbitrarentur, Ægyptúmque ipsam suapte vi tantam aquarum redundantiam euomere? Erit itaque cor Ægypti instar, hoc vti sanguinis, ita hæc primarium totius humoris receptaculum: thuribulum verò conuiuas ipsos, vtpote sacrificulos, indicabit hostiarum super ignem positarum nidore exhilaratos.

Homerus Iliad. α.

ARDENS ORATIO.

B SED cur non potiùs dicamus, cor ita in thuribulo positum significare orationes, precésve, quæ puro ex corde proferuntur ad Deum? ídque esse thus illud mundum, quod sibi Deus offerri mandat in diuinis literis, ex quo scilicet odorem capiat suauitatis. In Euangelio Matthæi, vbi Dominus perperam agere Pharisæos inquit, qui non obligare iuramentum, quod per altare fieret, arbitrabantur, sed quòd per donum altari illatum: Adamantius cor hominis inter alia significata idem & altare intelligit, per votum verò recti alicuius operis deliberationem, quod faciundum simulac insederit animo, oblatum, vti votum, interpretatur. Nam & Latini vota alia *Concepta*, alia *Nuncupata* vocant. Priora illa sunt de quibus hîc intelligit Adamantius. Quoniam verò multi palàm dona hæc eleemosynarum, precum, ieiuniorum, offerunt corde, tamen sunt alieni à Deo, hi Pharisæi sunt, cæcorum duces: qui quæ exteriùs perpendunt, quæ verò interiùs sunt, minimè contuentur: ita per dona iurandum censent, non per altare, à quo donis ipsis accidit sanctitas. Monet igitur Dominus, vt consideremus cuiusmodinam ex corde eleemosynæ, vel psalmi, vel preces, vel ieiunia offerantur: atque ita qui testem altare, hoc est, cor & conscientiam appellat, per altare iurat, ac perinde omnia quæ continentur in eo, complectitur.

Cor, thus mundum. Matth. ca. 23.

COELVM.

PLVTARCHVS hanc cordis effigiem subiecto in foco succensam, cœlum indicare contendit, animúmque illum, qui propter æternitatem nulli vnquam senectuti obnoxius est. Et Apuleianus Trismegistus ab Hippone non admodùm diuersus, Ægyptum cœli agnoscit imaginem, iísque omnibus æquiparari, quæ in cœlo gubernantur exercentúrque &, si dicendum sit verius, terram eam totius mundi templum esse. Quinetiam inuenias apud nonnullos, vniuersum terrarum orbem in Diui-
C nis literis nonnunquam Ægypti nomine nuncupatum, vt eo Psalmi loco, *Venient legati ex Aegypto:* propterea quod vniuersam terram eodem, quo Ægyptus, modo coagmentatam imaginentur.

Ægyptus cœli imago, & mundi templum.

CLIBANVS.

CONSCIENTIA IGNE EXAMINATA.

FACIT verò ad hanc cordis significationem Clibanus, in Diuinis literis passim propositus, cui cor hominis aptissima confertur similitudine, de quo tam frequens in Mosaicis libris, & Prophetarum aliorum oraculis mentio reperitur, siue per similitudinem, siue sit pro instrumento sacrorum positus, clibanus enim præfurnium est apud Latinos: per eius figuram interpretes cor hominis, vti dictum superiùs, intelligunt. Nam quædam Deus apud maiores nostros, veteres inquam Prophetas, apponi sibi vult Clibano cocta, hoc est, tacita mentis agitatione examinata: cùm scilicet nos erroris pœnitet, conscientia nostra ardore quodam occulto intra se succenditur, vitiúmque ipsa suum paulatim exurere contendit.

SACRORVM ARCANA.

ADAMANTIVS putat ex Clibani forma, quæcumque in Diuinis literis profundiora vel inenarrabilia, sunt significari: quippe quæ recondita delitescunt in sensu mentis, neque facilè ad imperitum vulgus proferri possunt: sunt enim multa huiusmodi, sicuti de Camelo, & Sue, & altero quidem

Clibani in sacris literis hieroglyphica.

quidem ruminante, sed qui pedem integrum habeat, altero verò bifidam præ se ferente vngulam, sed qui minimè ruminet. Ita etiam de Adamo per Euam astu Serpentis deceptam, in præuaricationem adducto, quarum historiarum mysticum significatum locis suis exposuimus ex Philone. Apud Ezechielem, vt ad Adamantium reuertamur, quæ de Cherubino, vel de Deo media sui parte succenso, vel de admirabili illa visione, sunt literis demandata, nisi coquantur in Clibano, neque quidem mandi, neque deuorari, ita vt sunt cruda, poterunt: hoc est, vt cruditatem hanc interpretemur, nisi qui latet interiùs sensus diuini calore ignis molliatur, excoctúsque ita cibus fiat, vt mandi possit, & ad nutrimentum assumi, aliquid semper occursabit, asperitate sua difficile, quod ab eorum gustu mortales auertat. Oseæ dictum est: *Corda eorum sicut Clibanus incaluerunt*, quod longè seciore à superioribus sensu tunc fieri intelligendum est, cùm vitiorum ardor cor ipsum interiùs exurit: quippe cùm mortales flagranti cupidine incensi, suam ipsimet perniciem affectantur: in medio enim hæc posita sunt vtrùm res ad sacrificium coquere, an exurere potiùs inutiliter velimus. Atque ita Clibanus varia interioris affectus habet significata, próque sensu mystico figuratur. Minimè vero prætereundum videtur, quod Hierosolymitanus Hesychius hieroglyphicè super Clibano philosophatur eo Leuit. loco: *Cùm autem obtuleris sacrificium coctum in Clibano de simila.* Nam per Clibanum Mariæ Virginis vterum significari tradit, Clibano enim ignis superponitur, qui supponitur in craticulæ ministerio. Veluti enim Clibanus & ignem & panem coquendum desuper accipit, ita Dei genitrix Spiritum sanctum, & Dei verbum in vtero suo conficiendum maturandúmque suscepit, & quæ multa in hanc sententiam prosequitur. Est verò Clibanus, tum furnus, tum sartago, aut testa quædam grandior, operculo vel ferreo, vel ex ære præmunita, supra quod ardentes prunæ ingeruntur: vt quod intrà positum est, coquatur, condiatúrve: alicubi totum hoc opere figulino conficitur. Ad huius autem similitudinem formata est pectoris concauitas, per quam spiritus vltrò citróque commeat. Columella scrobem Clibano similem fieri monet, vt imus quàm summus sit patentior, quo radices latius euagari possint. Ex hac itaque forma nonnulli Prophetarum scripta Clibano similia dicunt, quæ plus habeant in recessu, quàm ore summo polliceantur.

Ezech. c. 10. *Oseæ cap. 7.* *Leuit. ca. 2.*

DE SARTAGINE.

EST & Sartago ab hieroglyphicis huiusmodi non absimilis: nam eodem penè significato sacrificium Deo facturi, quædam in sartagine frigere iubemur.

RESIPISCENTIA.

Clibani & Sartaginis differentia.

EA tamen differentia, quod in Clibano tacitæ conscientiæ stimulus adurit, in sartagine culpam agnoscimus, eámque nosmetipsos incusando ream facimus, quásque mereri nobis videmur pœnas, vltrò deposcimus & modò hunc, modò illum errorem solicita repetitione versantes animo, quæ satisfaciendi ratio nobis reliqua sit, agitamus. Alij rem eò tradunt, vt Prophetarũ oracula toto mentis ardore versanda submoneant: inde enim fieri, vt repetita sæpius, & inter se conglobata, facilè intelligi & explicari possint: vt hinc eam saltem quæ ad mores pertinet doctrinam assequamur. Alio verò modo sartago apud Hesychium accipitur pro cruce Christi: siquidem cibus, qui priùs ineptus erat ad mandendum, simulátque sartagini fuerit incoctus, mandi potest: ita corpus Christi antequam pateretur, si foret esui exponendum, vt ipse de se sæpe futurum aiebat, abominabantur humanæ aures, respondebántque omnes, *Durus est hic sermo: quomodo potest hic corpus suum apponere vt manducetur?* post crucem verò patefactum est, id diuino munere dispensationéque fieri posse: nam totum illud mysterium, in Christi passi commemorationem institutum est.

DE CRATICVLA.

CRATICVLA tota prorsus Hebræorum esse videtur: sed enim Cyrillus hieroglyphicum in ea agnoscit Ægyptiacum.

IRA.

AIT enim eam subiecto igni, & corde superimposito, furoris & indignationis apud sacerdotes illos indicium fuisse, vt ex eo scilicet cordis bile succensi excandescentiam ostenderent.

POENITENTIA.

Pœnitentiæ vera indicia.

NOSTRI hoc sanctiùs intellexêre, qui Craticulam pœnitentiæ signum posuêre (liceat verò mihi Theologorum dictata sectanti, eorum interdum vocabula vsurpare) non tamen hinc tacitam mentis exulcerationem intelligentes, sed amaritudinem conscientiæ minimè simulatam, manifestissimis verò conspicuam argumentis: quippe vbi luctu, lacrymis & lamentatione conficimur ob ea, quæ nequiter, improbè atque iniquè patrauerimus: vnde mox fletus ex intimo cordis fonte prorumpens carnem maceret, ieiunia debilitent, abstinentia comminuat, atque arefaciat. Hæc enim est illa in propatulo posita sui conflictatio, quę succensos diuini amoris igne carbones omnibus ostendit, exemplúmque aliis præbet, qua se quis ratione possit abnegare. Hinc nonnulli quos ardens inuitat ad

A tat ad æthera virtus, non flagrantem modò animum præ se ferunt, verùm & corpus ipsum tormentis obiectare non dubitāt. Talis olim pientissimus Laurentius fuit, qui dum edaci corpus igne torreretur, longè magis animo in ipsius Christi amorem accendebatur, sacrificiúmque Deo sanctum & immaculatum, interiùs cor, exteriùs corpus, in vera craticula vstulatus offerebat. Neque tamen sum nescius Adamantium hæc, quæ de craticula dicta sunt, ad Diuinæ lectionis inquisitionem adducere: cùm ea scilicet ardenti studio consectamur, quæ nullo obrecta velamine vnicuique sunt intellectui peruia, cuiusmodi scilicet est sensus, quem Historicum Theologi nominarunt. Qua verò ratione craticula Christi mortem, & resurrectionem significare possit, apud Hesychium videndum, Leuitic. II. eo loco: *Si autem in craticula fuerit sacrificium.* *Diui Laurentij martyrium.*

CONDITORIVM.

EX eo autem quòd cor in abscessu pectoris latitat, & intra præcordia se reducit, Diuinæ literæ cor plerumque, non tam pro iis quæ in abdito profundóque mentis recessu conduntur, quàm pro quarumcunque rerum receptaculo, vbi hæ in diuturnum tempus asseruandæ reponuntur in occulto, per cordis effigiem exprimere consuerunt. Vnde in sepulchri etiam significatum cor accipiunt. Christus enim Euangelio manifestè sepulchrum Cor terræ nuncupauit: *Sic erit*, inquiens, *Filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* *Cor terræ sepulchrū.*

CONCORDIA.

NEQVE verò me pigeat iuniorum etiam inuentum antiquis his subtexere, qui commenti sunt in concordiæ significatum duo corda vinculo colligata figurare, quod à corde vocabulum, non
B à citharæ chordis deductum existimarunt.

DE SPINA DORSI.

OSSA quinetiam & neruos aliquot Ægyptij inter hieroglyphica retulêre, cuiusmodi os illud est, quod à summa ceruice multis distinctū internodiis per vniuersum dorsum excurrit.

TITILLATIO.

PER eius enim picturam, nequitiam petulciorem, concitatámque titillationem significabant: siquidem humanam genituram à cerebro delabi, pérque id ossis defluere, non Ægyptiorum modò, sed multorum etiam aliorum opinio fuit: Alcmæonis verò præcipua, quam vnà cum Hippocrate Poëtarum aliquot authoritas confirmauit. Sentire hoc ipsum Plato vìdetur, dum seminij vim vertebralis ossis defluuium esse tradit. Hinc Maro: *Æn. lib. 4.*

Exoriare aliquis nostris ex ossibus vltor.

quod ad Anaxagoræ ὁμοιομερίαν nonnulli referunt, cuius opinionem Lucretius acriter incessit, quòd putarat is,

Ossa videlicet ex pauxillis atque minutis
Ossibus, & sic de pauxillis atque minutis
Visceribus viscus gigni, sanguenque creari,
Sanguinis inter se multis coëuntibus guttis.

C Democritus eam ex totis prodire corporibus præcipuisque eorum partibus velut carnosis, fibris, & ossibus, arbitratus est. Cæterùm Philosophorum & Medicorum plurium diligentia secus rem inuenit, qui genituram minimè esse ossis vllius medullam, sed sanguinem potiùs asserunt: quibus Pythagoras etiam adstipulatur, dum eam probatissimi sanguinis spumam esse contendit, ac alimenti nutrimentum. Huiusmodi porrò sanguis, ab hepate ad renes immittitur, per meatus inde ad id aptos flexuoso quodam tramite ad testes dilabitur, quod in dissectionibus apertissimè compertum est. Vnde Anchises apud Maronem, paterna impulsus charitate clamat: *Genituræ humanæ origo.* *Vide Censorium ca. 4.* *Aen. lib. 6.*

Proiice tela manu sanguis meus.

Quod ad imitationem Pindari dixisse videtur, qui Nemeis ita, τηλαυγὲς ἄραρε φέγγος αἰακιδᾶν αὐτόθεν ζώ, τεὸν γὰρ αἷμα. Quidam Philosophorum rerum venerearum libidines in iecinore contineri arbitrati sunt, quod à Lactantio quoque memoratur lib. de Artificio. Et Mathematici iecur à Venere regi autumant, in eóque amoris sedem Poëtæ omnes agnoscunt, dum Cupidinem iecur sagittis appetere vlceraréque conqueruntur. Atque ita VII. Prouerb. Salomon: *donec transfigat sagitta iecur eius.* Verùm aliud est concupiscere, aliud commoueri ad procacitatem: alterum enim mentis, alterum corporeæ munus est viuacitatis. Quæ verò ad iecur pertinēt, in Vulture satis examinata sunt. Sed enim cùm renes ossi, quod suprà posuimus, adhærescant, non imperitè figmentum hoc suum Ægyptij commenti sunt: nam & Astronomi renes & genituram in Veneris potestate constituunt. Renes, ait Varro, ita dictos, quasi riui ab his obscæni humoris oriantur. Quod verò & lumbi eidem ossi adiacent, Ægyptij per lumbos Venerem innuebant: hinc apud Comicos & Epigrammatarios Poëtas, vbi quid lasciuiùs enunciandum fuerit, frequens adeò de lumbis mentio: dum fluctuantes eos alij, alij exporrectos, alij aliter dicunt. Tangit & Persius hoc, vbi lasciuiorum Poëmatum recitationem incessit, dicens: *Cùm carmina* *Lumborum varia significata.*

Psalmo 37. carmina lumbum intrant. & inferius: *Summa delumbe saliua*. Habemus & in Sacris concentibus, vsque ad noctem renes increpuisse, & impletos illusionibus lūbos. Et Gen. x x x v. *Reges de lumbis tuis egredientur*. Præterea vbi Paulus de Leui ad Hebræos scribit: *Adhuc enim*, ait, *in lumbis Patris erat, quando obuius ei factus est Melchisedech*. Neque tamen inficias ierim, aliquot Diuinarum literarum locis Lumbos poni pro Virtute, vt x i i. cap. Regum tertij, qui tamen apud Hebræos primus inscribitur, vbi Roboam seniorum spreto consilio salutari, adolescentiorum, in quorum adulatione fuerat educatus, animos prætulit, qui ferociores erant: suaserunt enim illi vt rex iuuenis & imperitus rerum, fortem se atque terribilem populo ostentaret, & ita loqueretur ad eos: *Minimus digitus meus compactior est lumbis patris mei*. Quo responso amaritudinis pleno factum est, vt statim à tribus decem desertus fuerit, regno quod pater auxerat, ad duas tantùm tribus imminuto. Quamuis verò Diuinæ literæ lumbis plurimùm tribuant, vbi de genitura mentio sit facienda, non illæ tamen ossa ipsa ex Ægyptiaca disciplina reiiciunt. Nam vbi Laban accipit hospitio Iacoben sororis suæ filium agnitum, significare volens etiam ex patris consanguinitate cum sibi coniunctum esse, *Os*, ait, *meum es, & caro mea*: quasi ad id respiceret, quod veteres plerique Philosophi tradidère ossa ex virili semine in embryone gigni: ex materna verò genitura virili circunfusa, carnem ipsam fieri. Sed quod alicubi *Lumbos*, in vulgatis habetur editionibus, Symmachus vertit, *Latera*, sed eodem vtrumque significato, concupiscibilis animæ pars, signatur: iuxta enim latera renes sunt. In lumbis sanè maxima, aiunt interpretes, esse solet incitatio ad concupiscentiam, aduersus quam renes nostros & cor nostrum aduri, in sacris adorationibus suppliciter imploramus: quippe vt & naturali appetitui, & voluntati simul obsistere valeamus. Hac de causa dicebat Apostolus: *State præcincti Lumbos vestros, vero tamen cingulo*, hoc est, voluptate ea, quæ vera sit, quæ scilicet à castitate & continentia oritur, quod dubio procul est à Domino desumptum, vbi præcinctis nos iubet esse lumbis. Nam & apud Romanos, *Cinctus*, armatū strenuúmque significat, vt *Discinctus* contrà imbellem & effœminatum. Iam & hostiæ renes ignibus traditi, dubio procul significant genitalium partium ardores extinctos esse, quíque omne quod pingue est de renibus & omnibus interioribus obtulerit, tunc verè purgatus omni libidinis vitio, pro delicto hostiā iugulauerit. Sed quoniam hæc in Diuinis literis & sæpe, & multipliciter habentur, non importunum fuerit, quod ad hanc sententiam facit, locum ex Leuitico repetere, vbi de pacificorum sacrificiis agitur: vbi sanè Legislator iubet duos renes cum adipe quo teguntur ilia & reticulum, siue, vt alij edunt, fibras iecoris cum renunculis, adoleri super altare in holocaustum: ex his, vt ait Hierosolymitanus Hesyehius, Legislator vult nuptiarum desiderium offerri Deo, vt prolis causâ, non fornicationis, proueniat, & honorabile sit coniugium, & torus immaculatus. Iungit verò iecur renibus, quia delectatio siue concupiscentia in eo sedem habere fertur, hepate verò in renes vim operationis suæ ministrante, quod per desiderium quam Græci ἐπιθυμίαν vocant, motum fuerat, ad desiderium effectus concitatur quæ duo simul adolenda sunt: vt scilicet neque praua nobis proponamus, & si quo modo suggerantur, abolere festinemus: & vt verbis vtar Hesychij, quia in hepate concupiscentiæ requiescere putantur: propterea pinnam, hoc enim ex L X X. desumit, hoc est, summitatem cum renibus auferri præcipit, & offerri ad altare, vt ab omni mala delectatione mundemur, scientes quòd primitiua cogitationum nostrarum Deo necesse habemus offerre. Demum, vt à gentibus quoque arma nobis mutuemur, Poëta venustus in hanc sententiam ait:

Ad Heb. cap. 7. — *Concupiscētiam.* — *Ouidius.*

Principiis obsta, serò medicina paratur,
Cùm mala per longas inualuère moras.

TEMPERANTIA.

NIMIRVM in Sacris nostrorum literis id erat temperantiæ signum, quòd in salutari victima lumbos eximi mos erat, tanquam impuros, ait Philo, propter concitandæ libidinis titillatum, semine per eos irriguo. Diuino autē præcepto lumbos præcingi iubemur, cùm sacra illa solemnia ferimus, quæ tunc temporis instituta sunt: cùm exeuntes ex Ægypti captiuitate, hoc est, ex voluptatum & deliciarum illecebris, Agnum, hoc est, puritatem edere admonemur, & in castimonię conuictu discumbere. Apud Nilum autem huiusmodi lex de temperantia lata est, qui, vt Ambrosius, Geon est, vnus ex quatuor Paradisi fluuiis, qui virtutem hanc significare dicitur: de quo satis in Accipitris commentario disseruimus. Quod verò de vasculorum perplexitate dicebamus, admittit id etiam Aristoteles, qui testes libramenta quædam esse dicit, quorum beneficio semen ad penem commodè labatur: neque id semel asseruit, dum eorum aduersatur opinioni, qui testes solos geniture receptaculum putant. Innititur verò is exemplo Tauri, qui iam exectus Vaccam impleuerit. Quendam etiam, ait Albertus Magnus, euiratum, prolificam in coitu operam nauasse, licet Galenus ab Aristotele diuersus eat, testésque omninò seminis receptacula esse contendat. Quinetiā Auerroës in hoc à suo dissentit Aristotele. Quibus responsum fieri posset, si testes in hunc vsum à natura tributi essent, animalibus vtique omnibus id officij subministrarent, neque vlla esset absque illis propagatio, secus verò plerumque repertum vt quę recitauimus exempla testantur. Cadūt igitur causa, qui solis, quos oggerūt, testibus innituntur. Ab hac spina cauda exit: ea curta, in Diuinis literis ostentat eos, quibus nulla de futuris cura, qui diem nouissimum, futurúmque Dei iudicium aspernantur, qui subinde dicunt,

An testes, soli, causa genituræ.

Edamus

A *Edamus & bibamus, pereat qui craſtina curat: cras enim forte moriemur, quia mors aurem vellens, Viuite,* ait, *venio.* Eſt enim cauda pars corporis extrema.

DE PVDENDIS.

PVDENDORVM ſignificata his adiungere neceſſarium eſt. Nam vetuſtas illa, vt minùs vitioſa fuit, ita ſimpliciùs apertiúſque de vnaquaque re philoſophata eſt: neque erat tunc temporis in humano corpore quicquam, quod vel viſu, vel nuncupatione ſua, turpe iudicaretur. Prauis verò moribus ſuccreſcentibus, multa decernenda fuêre tam factu eſſe, quàm dictu turpia, vt qui rebus ſuis modum præſcribere neſcirent, ipſius ſaltem turpitudinis infamia abſterrerētur. De antiquiſſima igitur diſciplina dicturus, quæ ad ſignificationem figuræ illius, quæ tam viſu, quàm dictu obſcœna iudicatur, pertineant, veniam mihi dari poſtulo, ac in eam hæc accipi partem cupio, propter quam & priùs excogitata à veteribus illis fuerunt, & à me nunc in communem vſum propalata: eo quidem conſilio, vt hæc illis ſcriberentur, qui ſanctiùs inſtituti, rerum viſcera & intimas medullas, non verborum ſuperficiem, examinarent.

MAGNANIMITAS.

B ESTO igitur prima pudendi virilis ſignificatio, quæ tot columnis inciſa, tot obeliſcis notata, tot aliis veterum monumentis inſculpta, magnum & erectum viri fortis animũ oſtentarit. Extant adhuc columnarum fruſta aliquot in Seſoſtreos memoriam erectarum, quæ literis Ægyptiacis inciſæ ſunt, in quibus vtriuſque ſexus naturæ inſculptæ conſpiciuntur. Seſoſtrem enim hunc Theopompus libr. III. appellat, quem Seſonchoſin aliqui nominarunt: qui ſcilicet Ægypto regnauit vniuerſæ, imperiúmq; in Europam protulit, de quo apud Herodotum multa. Vbi igitur in columnis aut obeliſcis ab eo poſitis virilia pudenda conſpexeris bellicoſos, ſtrenuos, & magnanimos viros armis ab eo ſuperatos intelligas. Nam & coniectores, mulierem, quæ virum & liberos habeat, ſi commutatam ſe in marem ſomniauerit, viduam breui futuram coniiciunt, atque ita viri muneribus functuram: quæ verò liberos non habeat, mares parituram: quæ virgo ſit, futurum vt primo quoque tempore matrimonio elocetur. Ita ſemper ea humani corporis pars aliquid indicat, quod ad negotia virilia pertineat. *Artem. li.1. cap.47.* *Artem. ibi.*

Vicit armis ſtrenuos, vicit fama inertes.

FORMIDOLOSVS ET IMBELLIS.

VBI verò in monumentis iiſdem muliebria videris inciſa, argumentum eſt, imbelles, molles, & inertes homines ab eo ſubiugatos, cuius nomen, vel nota ſuperpoſita fuerit. Ad quod dubio C procul reſpexit Homerus, cùm Therſitem Græcorum puſillanimitatem increpantem his verbis inducit, κακ' ἐλέγχε' ἀχαιΐδες, ὐκετ' ἀχαιοί. Id quod ad Numanum ſeſe & ſua glorioſè iactantem non inuenuſtè tranſtulit Maro, dum eum, *ô Phrygiæ (neque enim Phryges)* in obſeſſa Troianorum caſtra dicentem inducit. Alibi virorum negotia præſcribit, vt hi bella pacémque gerere deberent. Et Horatius virilem Cleopatræ animum obſtupeſcit, quæ generoſiùs perire quærens, enſem haud quaquàm muliebriter minùs expauerit. Apud eũdem Tyrtæus Poëta non mulieres, ſed mares potiùs animos in Martia bella verſibus exacuit. Ouidius quoque in Eunuchum, cùm militem virum eſſe debere aſſereret, *Iſta mares tractant*, dixit, *tu ſpes depone viriles.* Ad hæc Onirocritæ dicunt: ſi princeps quiſpiam in fœminam ſe degeneraſſe per nocturnam ſit imaginem arbitratus, futurum, vt loco deiiciatur: propterea quòd mulieres plurimùm imperiis virorum ſubiiciuntur. *Macro. Satur. li.5. c.9. ſic citat, ex Hom. Iliad. ὤμοι ἀπειλητῆρες ἀχαιΐδες, ὐκετ' ἀχαιοί* *Ænei. li.9.* *Horat. li.2. Epiſtol.*

INNOCENTIA CRIMEN.

NON eſt hoc loco prætereundus ſacrificij veteris mos, vbi per Maſculi vocabulum, inſontem, & nulla criminis macula notatum intelligi debere autumant Theologi: per fœminam verò, crimen. Cyrillus enim Leuitico, homilia prima, ſiue ea ſit Origenis, vbi agitur de Vitulo maſculo ſine macula offerendo, maſculum ait intelligi, qui peccatum ignorat: propterea quòd fœmina ſit peccati ſymbolum. Labilis enim, mollis, & ad delinquendum procliuis admodùm eſt mulier. *Maſculum igitur ſit munus quod Deo offers*, hoc eſt, muliebre nil habeat concupiſcentia vacet, fragilitatem aufugiat, nihil molle, nihil diſſolutum meditetur. Et Maſculi denique nuncupatio in Diuinis literis virum indicat virtutibus perfectum, qui præſenti fortique animo ſemper eſt: cùm mulier contrà tantæ ſit infirmitatis, vt Salomon Sapientia dixerit, *Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* Et mares tan- *Quid per Maſculũ & Fœminã in diuinis ſignificetur.*

tùm stirpis Aroneæ iubet Dominus vesci sacrificato: quia scilicet non omnium est de Deo disputare, D sed eorum tantùm qui nihil fœmineum, nihil fluxum in cogitationibus habeant. Demùm, ne de Deo disputare præsumamus, quandiu per quasdam declinationes diffluentes, vel domesticas curas, vel inania negotia, à Masculorum dignitate vigoréque exciderimus. Similiter in victima peccati. Masculus tantùm de genere sacerdotali vescetur carnibus eius: *ad pœnitentiam enim forti opus est sensu*, ait Hesychius, *& intentione virili*. Cui Psalmographus ita succinit: *Viriliter age*, vigorémque audacter amplectere, & in quamcunque prouinciam te delegauerit Dominus, eam & alacriter suscipe, & non ignauiter administra. Porrò Vir, qui testiculos auulsos habeat in Diuinis literis hieroglyphicum est hominis qui vitam priùs piè sanctéque institutam habuerit, iuuentutémque omnem bonis operibus exercuerit, ingrauescente verò ætate ad nequitias & inquinamenta declinarit. Nam cùm testes, vti superiùs ostẽsum est, virtutis indicia sint, euiratio mollitiem dubio procul effœminationémque significat, ipso se vocabulo prodente. Vel, vt Hesychij sententia est, secuisse ille abstulisséque sibi testiculos videtur, cuius impius animus sceleratáque mens timorem Domini, verámque abiecerit pietatem: perinde ac si crudelis manus semetipsum absciderit, hoc est, sese à Dei coniunctione, quæ sita est in virtutibus, abstulerit, & bonæ frugis prole fœtificationéque priuauerit, ipso quippe abiecto signo, per quod vera virilitas in homine cognosci possit.

Per testiculos auulsos quid.

ERGA PARENTES INGRATI.

ANTIQVORVM autem religione institutum fuit, Gallos, euiratos quippe sacerdotes, Deûm Matri ministrare, perpetuæ eius seruituti addictos: quòd qui patris, matrísve nomen violauerint, eo supplicio damnandi viderentur, ne possent ipsi vnquam fieri parentes, in qua sententia fuisse Lucretium, hæc eius carmina declarant: E

Gallos attribuunt, quia numen qui violarint
Matris, & ingrati genitoribus inuenti sunt,
Significare volunt indignos esse putandos,
Viuam progeniem qui in oras luminis edant.

COELI FOECVNDITAS.

QVÆ verò de Cœli pudendis è Saturno falce abscisis, & in mare deiectis veteres fabulati sunt, sententiam præ se ferunt à Diuinis literis non admodùm alienam: Deum quippe omnium rerum species conformasse, móxque præcepisse, vt coniugio quæque suo crescerent, repleréntque terras: id quod & plerique Philosophi dixère, rerum semina cœlitùs delapsa tempore quæque suo coaluisse, inde ad eas propagandas naturam vsum Veneris indicasse. Iam & Osirim Ægyptij suum (de quo sæpe alibi) humana effigie pudendis obscœniùs excitatis faciebant, inde generis nostri causam (Sol enim Osiris) & per quem capite gestabat calathum, educationis beneficium significaturi.

Vnde Ouid. in Ibin -- Saturnus vt illas Subsecuit partes, vnde creatus erat. Macr. Sat. lib. 1. cap. 17.

MERCVRIVS, VEL EFFICAX SERMO.

SERMONIS efficaciam persuadendíque vim ostẽtare veteres si voluissent, Mercurij simulachrum grandiori iam ætate, barbatum, & effœto propemodùm corpore, natura tamen obscœniùs excitata, eáque tantùm parte validissimum faciebant: cuiusmodi signum Cyllenis fuisse Pausanias tradit, atque eo sigillum ea specie æneum apud Fabium Caluum Rauennatem, Romæ vidi, cui quidem signo, præter hæc vestis erat suffarcinata, in cuius sinum poma, feturæ scilicet indicium, cõdebantur: nempè quòd sermo, cuius omninò symbolum est Mercurius, in grandiori, prouectioríque ætate vim quandam propemodùm generandi, transigendíque aliquid habeat, vt quod in consultatione propositum est, deliberet, persuadeat, ac omninò conficiat. Artemidorus Onirocrita scribit, se quoque Cyllenis vidisse Mercurij simulachrum, cuius species non alia erat, quàm pudendi virilis effigies: eáque de causa Coniectores super sermone disserunt, quæ quis per eius partis imaginem somniauerit. F

Sigillum Fabij Calui Rauenatis.

Artem. li. 1. cap. 47. Artem. ibi.

INVETERATA NEQVITIA.

ADDI solita est Hermæis huiusmodi vestis longo syrmate tracta, quorum quidem similitudinem Theophrastus Eresius in homines nequam & intemperãtes detorquebat: propterea quòd syrma, ventrem, pudenda, & barbam tantùm haberent: ita illi vestem traherent fœminarum more, ventri dediti essent, atque libidini, nequitiam in ætatem etiam grandiorem producerent, cùm vitia quædam, vt Satyricus monet, cum prima sint barba resecanda.

A

SERMO INANIS.

INANEM verò ſermonem oſtendere volentes, Mercurium eundem iuniori ſpecie ac prorſus impubi cùm effinxiſſent, attracta illi pudenda vel deſidentia faciebant: in his enim qui nondum ex ephebis exceſſiſſent, infœcundam & imperfectam eſſe orationem animaduerterāt: vtpote quòd ætas illa ad prudentiam nondum eſſet idonea. Huiuſmodi verò ſignum vidi Neapoli in magnificētiſſimis Mactaleonum ædibus.

PROVENTVS.

IAM & Priapi ſimulachra in hortis ſtatui ab antiquis ſolita, ne multùm in his immoremur, prouentus qui depoſceretur ſignificatum habebant. Ea verò de cauſa fieri conſueſſe, ait Varro, quòd horti omnes in tutela ſunt Veneris, quæ totius eſt generationis Dea.

Quin & nominis etymologia indicat Priapum eſſe ſemen.

CONTINENTIA.

Libidinis frænum.

FRÆNVM libidinibus atque nequitiæ impoſitum & imponendum eſſe, admonere cùm vellent Ægyptij ſacerdotes, genitale viri manu cohibitum atque coërcitum pingebant: quippe hominis continentiam eo geſtu deſcribentes. In appendicibus vtique ad Virgilianum opus adiectis, cuiuſcunque illi fuerint ioci, ſapienter quidem compedibus Venerem conſtringendam inuenies, quantúmque natis creandis ſeruiat adeundam, vt corruptum ibi
B locum ex Lactantij Firmiani lectione corrigamus: ita enim apud eum legas:

Vina ſitim ſedent, natis Venus alma creandis
Seruiat, hos fines tranſiliiſſe nocet.

Approbéſque interim eorum fortitudinem, qui potiùs excaſtrari voluerint, quàm illicito coitu contaminari, cuius facti fidem apud Cyprianum, & Origenem quærito. Præcipuum autem illud in Chriſtianorum inſtitutis præceptum ponit Euſebius, γαςρός τέ καὶ τῶν ὑπὸ γαςέρα κρατεῖν, *ventrem* quippe, *quæq́; ſub ventre ſunt, coërcenda.* Sanè Anacharſis Scytha conuiuio acceptus apud Solonem, ita mox decubuit compoſitus, vt vna manu pudenda, altera verò os obſignaret, palma ad id appreſſa daturus: quippe per huiuſmodi geſtum continentiæ atque ſilentij monumenta. Eam verò toto vitæ tempore continentiam à deliciis omnibus alienam ſecutus eſt Anacharſis: quare ſtatuis eius inſcriptum erat, ΓΛΩΣΣΗΣ, ΓΑΣΤΡΟΣ, ΑΙΔΟΙΩΝ ΚΡΑΤΕΙΝ: quippe, *linguam, ventrem, mentulam compeſce.* Nam ille nimirum ante omnes probus eſt, qui tribus his egregiè ſibi temperarit. Neque verò paruam huius continentiæ laudem meruiſſe videtur Alexander Macedo, cui adhuc iuueni cùm puella, noctis bona parte peracta, deducta eſſet, vt cum eo dormiret, quærenti Regi tarditatis cauſam, reſpondit illa, expectaſſe ſe donec maritus cubitum iret, commotus Alexander miniſtros acriter obiurgauit, *Reducite*, inquiens, *hanc: parum enim abfuit quin veſtra culpa factus fuerim adulter.* Quin & captiuas Darij puellas quanta integritate ſeruauerit, ignorat, nemo. Exempla hæc adoleſcens, ætate feruidus, deliciis affluens, adulatoribus vndique circumſeptus, ſponte præſtitit, vt nos qui monitis dubio procul ſanctioribus eruditi ſumus, aliquando cogeret erube-
C ſcere.

D. Laërt. in eius vita.

Continētia Anacharſis & Alexandri Magni.

Plutar. in Alexandri vita.

VENVS VERECVNDA.

NON defuiſſe verò vnquam qui verecundiam adamarent, tot Veneris ſimulachra in antrum abdita, de quibus alibi meminimus, indicio eſſe poſſunt. Adhæc, iuxta Mantineam Nigræ Veneris ſacellum apud Meliaſtas fuit: ad verecundiam quippe, qua præditum eſſe debet humanum genus, indicandam. Reliqua enim animantia die plurimùm & in propatulo, homines verò & clàm & plurimum noctu liberis dare operam ſolent. Simulachri huius meminit Pauſanias lib VIII.

EXTINCTA LIBIDO.

APVD Ægyptios genitalia à Titanibus deſecta, & in fluuium demerſa comperias, quòd libidinis ardorem extinctum, aut extinguendum eſſe, myſtico eo ſacro intelligendum. Græci Herûs & Leandri fabulam commenti ſunt, vt extincto lucernæ lumine, calore quippe naturali deficiente, iuuenilis quoque concupiſcentiæ ardorem extingui ſignificarent: atque ita tam marem, quàm fœminam gelida ſenectutis procella exagitatos in aquas immergi, ac denique ſuffocari. In ſacris noſtrorum literis ſententia huic fabulæ nō abſimilis de flore amygdalæ, de locuſta & cappari habetur, quam loco ſuo ſatis explicauimus. Neque tamen illud contemnendum, quòd Græci extinctos compreſſóſque nequitiæ ſtimulos à viro forti, hoc eſt, virtute prædito, indicare volentes, Antæum illum ſuum Terræ filium ab Hercule colliſum fingunt: nihil enim aliud eſt Antæum à terra procul ſublatum enecare, quàm à libidinoſo tactu manus & mentem procul amouere.

Herûs & Leādri fabulæ ſenſus.

COELESTE RERVM OMNIVM PROMPTVARIVM.

De Panos & Lunæ mutuo amore, Virgil. Georg. lib. 3. Simulachrū Panes.

PANOS vrbs in Ægypto fuit, in qua huius etiam dei colossus visebatur inguine procaciter extento, qui flagellum in Lunam à dextra eius sitam attolleret. Pana enim illi ad Lunæ simulacrum addere voluerunt: quòd omnia mortalium vsui necessaria putarent à Luna suppeditari. Sed quid hoc sibi vellet argumentum, faciliùs ex Cabalisticæ disciplinæ significationibus eruemus. Aiunt enim eius mysterij sapientes, omnem siderum vim, quæ rerum procreationi comparata sit, in lunare prius corpus infundi, tanquam in penum aliquam promptuariam: mox illam pro rei vniuscuiusque materia formam vnicuique suam fideliter erogare, idque sibi velle videtur in Panos manu flagellum, quasi accepta eo gestu doceat expendere.

SOL.

Priapi simulachrum, & explicatio.

IN Suidæ collectaneis legas Priapi simulachrum, quem Horum Ægyptij esse dicant, læuâ penem arrectum continere, dexterâ sceptrum disco & pennis insignitum, quæ omnia Solis vim ostentent: ex genitali siquidem obscœniùs attrectato significari aiunt, quæ abdita sunt in visceribus terræ semina, vi solis erumpere: per sceptrum verò imperium, quod in cœlestibus & terrestribus gerit, cuiúsque opera & terra & mari patefacta, sese mortalibus exhibuêre, vsúsque & commoditates rerum omnium subministrarunt. Discus, orbem quo circumfertur indicat: pennæ verò, velocitatem, totius cœli ambitu quatuor & viginti horarum spatio quotidie decurso. Sic illis philosophatum est temporibus, vt rem tam seriam, & omni modestia & verecundia tractandam, ad nequitiæ turpitudinísque imaginationes traherent. Sic Iudæi quoque Beelphegori nonnunquam initiati sunt, ignominiæ quippe simulachro, quem Priapum Latini vocant, Moabitarum de more ferentes sacra, grauissima contra se numinis Omnipotentis iracundia concitata. Sic Athenarum eruditio, arcanaque mysteria vniuersum orbem elusêre. Atque huc demùm in Eleusinæ Cereris sacris tormentum illud ceremoniarum, ad occlusas portas diuturnior mora, linguæ obsignatio, & tot habituum & ornatuum, quot Apuleius enumerat, varietas tendebat, vt posteaquàm per quinquennium anxij anhelabundique magni alicuius oraculi cognitionem expectarant, & rei cuiuspiam diuinæ maiestatem quādam, diceret Tertullianus, se visuros concepissent, sub naturæ significatione simulachrum virilis membri tot integumētis tamdiu coopertum, reuelatum tandem intuerentur, quodq; quotidie ad naturæ requisita non semel tangere cogerentur, vidisse se pictum aut sculptum, sub religiosissimi iusiurandi prohibitione profiteri vetarentur. Quodque longè magis ignominiosum est, huc Philosophi, huc Principes, huc ipsi Romanarum rerum domini Augusti, leuitate nescio qua pellecti, perhibentur.

Num. c. 25. Deut. ca. 3. In ridiculā veterū impietatem.

DE VMBILICO.

QVONIAM verò vmbilicus quædam communia habet cum genitalibus, exigit locus ipse, vt quæ partis eius significata sunt, explicentur.

PATRIA.

Significationes vmbilici tres.

VMBILICI significata alij alio modo acceperunt: sunt enim qui Iouem, sunt qui medium, sunt qui finem, per simulachrum eius intelligant. Iouem quidē ex vmbilico significare videas apud Curtium libr. IIII. cuius effigies smaragdo & gemmis aliis coagmentata erat. Et hoc idem indicat numus, quem apud clariss. patritium Venetum Stephanum Tepolum vidi, cuius inscriptio est, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΠΙΕΙΕΡΙΑΣ ΖΕΥΣ. ibi enim quædam huiusmodi species habetur. Medium verò, vt qui dixit Delon orbis vmbilicum. Finem, Martialis, cùm scripsit:

Mart. li. 4. Epig.

Iam peruenimus vsque ad vmbilicum.

Artem. li. 1. cap. 45. Quia in vtero infans ab vmbilico alimoniā capit.

Sed eo loco intelligendus est voluminis terminus, qui cùm volumen explicatur, in fine omninò est: cùm verò idem obuoluitur in spiram collectum, medium tenet locum. Sed enim Onirocritæ per vmbilicum dubio procul patriam intelligunt, vnde scilicet educationis auspicia suscipiuntur, & per ea quæ vmbilico accidant in somniis videri visa, de patria vaticinari solent.

MEDIVM.

Hominis mediū quid.

VIDETVR verò patria vnicuiq; homini orbis medium esse, cùm ab eo loco, vbi quisque lucem auspicatus est, & terrarum situm, & mundi spatia metiri incipiat, & quoquo versum iter arripuerit, patriam semper quasi centrum statuat. Sed apertissimè Cicero Vmbilicum pro Medio poni ostendit in Verrem actione VI. *Et raptam esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant, ex Ennensium nemore, qui locus, quòd in media est insula situs, Vmbilicus Siciliæ nominatur.* In homine quoque vmbilicus medio totius corporis loco constituitur, siue circulum circumduxeris lacertis manibúsque exporrectis, siue ad quadræ figuram factum eum imagineris: quamquam de medio hominis diuersa est & Vitruuij & Varronis opinio: hic enim inguen in homine masculino medium agnoscit, vmbilicum ille.

A Apud Martialem medios lambere comperias, quod ad Varronis sententiam accedit: nam fœminæ inguen esse medium, idem quoque Vitruuius confitetur.

FINIS.

CVM autem & finem significet vmbilicus, ostendendũ quid vmbilicus in libro sit, de libro enim loquitur Martialis, cùm se peruenisse dicit ad vmbilicum vsque, vti paulò antè dicebamus. In quo quidem multi hallucinantur, dum alij vmbilicos esse putant, defensacula ea ænea quibus librorum anguli ornantur simul & muniuntur: quandoquidem cornua etiam eodem errore vocari crediderint à Poëtis, præcipuè verò bullam in libri medio affixam. Alij signa esse quædam arbitrantur, quibus antiqui librorum fines cõcluderet soliti essent: ideóque Porphyrionem citant, qui ad vmbilicum, ad finem interpretetur, apud Horatium. *Vmbilicus in libro quid sit.* *In Epodis Ode 14.*

---Deus deus nam me vetat
Inceptum celeres promissum carmen iambos
Ad vmbilicum ducere.

Alij clauos ad similitudinem bullæ, qui pro ornamento affigi soleant tabulis quibus libri conglutinantur, intelligunt. Alij, vt ex errore vno in alium trahantur, rati se apertè rem indicasse, locum Ciceronis ex tertio de Oratore citant: *Sed tum ita solet narrare Scæuola, conchas eos & vmbilicos ad Caietam & Lucrinum legere consuesse*: ibi per *Vmbilicos*, lapillos intelligunt lotos & politos, ita enim scriptis prodidêre, cùm hæ buccinorum quorundam testulæ sint, quæ turbinatim conuoluuntur, in fastigium acuminatæ vmbilici forma, qui ex lapide olim fieri consueuit, ad vmbilici nostri similitudinem. B Vt verò & Martialem & Horatium idem dicentes, neque non Catullum & Ouidium etiam intelligamus, qui vmbilicum hunc eodem omnes significato posuêre, sciendum libros olim fieri solitos ductu plurimùm perpetuo, vna quippe pagina, non vt nos, illis dissectis, & in quaterniones quos dicimus consertis: & quia complicabantur ad instar spiræ conuoluti, inde Volumina dicta sunt à voluendo. In extrema autem pagina firmitudinis ergô paruus admodùm bacillus, ex cedro quippe, aut buxo, cupressóve, vel ex ebeno, vel ex ebore adglutinabatur, ad latitudinis modum, quà membrana præcisa erat, hunc Vmbilicum appellabant, cuius quidem capita volumine complicato hinc & inde prostarent: solebántque ea ex argento, vel auro, vel etiamnum gemmis ad ornatum præmuniri, atque ea sunt quæ Cornua nonnulli vocitarunt, vt Ouidius ad librum Epistola Tristium prima:

Candida, nec nigra cornua fronte geras.

hoc est, neque ebore, neque argento, aut nitida vlla gemma vmbilici præmuniantur, cuius facies atrata luctum præ se ferat. Martialis XI.

Explicitum nobis vsque ad sua cornua librum.

Sic apud eũdem, vti superiùs dictum, quod & apud Horatium, vmbilicus pro Fine ponitur: quia principium libri est, vbi à titulo incipit explicari: finis, vbi tota reuoluta pagina peruentum est ad vmbilicum. Huius ego generis volumina multa vidi, eáque vetustissima, alia ex membranis, alia ex Nilotica papyro, alia Græcis, alia Hebraicis, alia etiam Arabicis literis perscripta. Non prætcribo papyracea illa monumenta, quæ in arcis Æliæ thesauris Romæ asseruantur, in quibus archetypa est Constantini Imperatoris donatio, papyraceum esse textum, glutine quodam delibutum, mox aut aprina sana, vel C vitro exæquatum ac perpolitum, vt & scripturæ patiens fuerit, neque vlla calamum asperitate offenderit, miro quippe læuore complanatum.

CASTIMONIA E' CONCVPISCENTIA.

EXCISVS vmbilicus apud Diuinarum literarum Interpretes castimoniam significat: eo enim modo, quo præcisum præputium Circuncisionis illius est signum, qua libidinem atque nequitiam à corde resecare debemus, ita in fœminis vmbilici amputatio castimoniam indicat: virtus enim eius in vmbilico est. Hinc de profanatis prostitutísque Hierosolymis Ezechiel ita lamentatur, *In qua die nata es, non est excisus vmbilicus tuus, vulua igitur matris adhærescit*: hoc est, nihil quicquam ab originatione separatur, sed patriæ coalita est, & applicita mollitudini: vt minimè mox mirum sit eam, quæ omnia subsequuntur, turpia perpetrare. Nam quod ex Iobe dicebamus, *virtus eius est in vmbilico*, sub vmbilico ventris legere videtur Eucherius, vt per hoc fœminæ significet genitalia, sicut in viro lumbos dicimus. Nam vmbilicus dubio procul est concupiscentiæ signum. *Vmbilici amputatio, quid in fœminis.*

DE VENTRE.

AM Venter quoque sua continet hieroglyphica, eáque ab vmbilico, de quo nunc dicebamus, non admodùm aliena: quare nusquam de eo, quàm post vmbilicum, possumus commodiùs meminisse.

PRINCIPIVM.

ABSOLVTVM perfectúmque opus significat, vti diximus, vmbilicus. Contrà venter in sacris praecipuè literis, nunc principij, nunc originis indicium est: cùm scilicet quis vel à natiuitate, vel ab eo quo sapere coepit tempore, factum incoeptúmve aliquid ostendere voluerit, ex vtero, ventréve dicet. Ita Iobes: *Si non ex ventre matris meae dux illis fui*: de misericordia loquens, qua pauperes ab aetatis initio prosequi coepisset. D

Iob cap. 4.

MARE.

IN Serapidis descriptione figuráve, de qua pleniùs alibi, γαστὴρ ἡ θάλασσα legitur, *venter* quippe *mare est*: &, vti superiùs notauimus, Hippocrates decumbentem quempiam, qui mare conturbatum in somniis sibi sit videre visus, morbo eum ventris tentari coniicit, similitudine puto à mari sumpta: quòd veluti flumina fontésque omnes in se recipit, ita venter omnia consumat.

INSATIABILITAS.

VNDE Poëtae ventrem pro ganea, & insatiabilitate, variationéque parasitica ponunt, vt apud Horatium in Epistolis:

Quicquid quaesierat ventri donabat auaro.

Sed ibi apertiùs:

Scilicet vt ventres lamna candente nepotum
Diceret vrendos.

Epimenidis in Cretenses obiurgationem Paulus Apostolus repetit, qui γαστέρας ἀργὰς, *ventres* quippe *ignauos* eos appellat. Versus verò ille ita in codicibus aliquot antiquis habetur: E

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ κέρδεα, γαστέρες ἀργοί.

Semper mendaces Cretes, commercia pessima, ventres ignaui. Iam &, *Viuite ventres*, Lucilius dixit. Et quod apud Terentium legitur, *Pugnos in ventrem ingere*, Donatus de toto parasito ventrem intelligi posse dicit. Apud Suidam, & in aliis prouerbiorum collectaneis parasiti cuiusdam responsum habetur, qui ventris opprobrium obiectum sibi ita refellit, vt probrum id omnium pulcherrimum existimare se dicat: praestare enim eo ventrem aliis rebus, quòd plenus, leuis agilísque sit, atque strenuus: inanis verò, grauis, & inutilis. De adipali sanè lautitia ganeáque verbum apud Graecos γαστρίζεσθαι. In Diuinis literis Psalm. XVI. *Impletum ventrem* legas, pro insatiabilitate atque ingluuie. Quique gulae & nequitiae imperandum praecipit Philosophus, *Ventri*, vti superiùs dictum, *temperandum*, *& his quae sub ventre sunt*, inquit. Sanè quidem Aegyptij mortuorum ventres eximere, & in Sole discindere soliti sunt, vt qui scelerum omnium causa essent, atque ita vel expiarent, veluti de impulsore poenas sumere viderentur. Verùm haec plerique dictu quidem speciosa dicant, non tamen imitanda sibi proponent, lepidúmque orationis Catonianae principium in dissuadenda lege Agraria ita exordientis obiicient: *Arduum esse ad ventrem verba facere, qui careat auribus*: nam & in hanc sententiam Graecum est prouerbium, γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα.

In gulosos dicteria quaedam.
Alij ἀπρία.
Plutarc. & A. Gellius.
Venter non habet aures.

HVMANA DELICTA.

SANE ventres, Leuitico, modò aqua eluendi, modò extra castra exportandi, apto admodùm hieroglyphico, reatus, maculas quippe nostras indicant: quia *Fimus* in Diuinis literis pro delictis accipitur: ea verò vel corrigi possunt, atque ideò elui, vel expiabilia sunt, eáque procul deportanda, ne contagione vlla pars, quae syncera est, contaminetur. Qui verò Deo venter in Diuinis literis attribuitur, secretam substantiae eius originem indicat: vnde illud in Psalmo, *Ex vtero ante lucē genui te.* Significet alibi iudicia eius incomprehensibilia, diceret Eucherius, quae rimari nulli datum est, de quo Iobes: *De cuius vtero egressa est glacies, & gelu de coelo quis genuit?* Idem Eucherius, quod apud Abacuncta legitur, *Venter meus turbatus est in me*, interpretatur, vt per ventrem hieroglyphicè rationis vas & receptaculum intelligat. Apud Hieremiam, vbi, *Ventrem meum doleo*, pro *Mente* accipit. Quòd autem de spiritali, non de corporeo loqueretur, indicium est quod sequitur, *Sensus cordis mei conturbati sunt.* Manifestè autem in Euangelio: *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquae viuae.* Contrà verò de ventriloquis inuenias in iisdem Diuinis literis, nam vbi in Leuit. legitur: *Ne declines ad magos.* Septuaginta reddidêre: *Ne sequimini ad ventriloquos*, per hos Theologi falsos Prophetas intelligunt, qui Deum professi, à Deo aliena quaeque docent, falsásque doctrinas & Prophetias comminiscuntur: cōtra quos dixerit Ezechiel: *Vae Prophetis insipientibus qui Spiritum non diuinum, sed suum sequuntur. Maxima est enim omninò*, inquit Hesychius, *diabolici erroris & fraudis species, ventriloquorum inuentum*, & quae multa super hoc exequitur. F

Psalm. 109.
Iob cap. 38.
Abac. ca. 3.
Hiere. ca. 4.

DE PELLE.

TRAHIT ad se venter pellem, quadam propemodum similitudine, qua super in Diuinis literis aliquot inuenias hieroglyphica, cuiusmodi sunt haec.

A

VEXATIO.

PELLES hieroglyphicè in sacris literis vexationes sunt, quæ hominem ad mortem vsque commacerant, imbecillúmque reddunt: distractæ enim illæ in vsus varios, in vasa, in opera multa, patiendo probatæ, laudem à Domino consequuntur. *Nam*, vt Paulus ait, *afflictio patientiam generat, patientia probationem, probatio spem, spes virtutis firmamentum, & inconcussam in operibus bonis stabilitatem.*

MORS.

SVNT qui locum ex Genesi, *Et fecit eis tunicas pelliceas*, eo interpretentur hieroglyphico, vt mortalitate conuestitos esse eos intelligi velint. Nam cutis omninò eos indicat, qui solis exterioribus intenti, interiùs emarcescunt. Apud Plutarchum libro de Iside & Osiride, tympanum humanam sapit naturam, atque ideò mortalitatis hieroglyphicum est. Conficitur verò tympanum ex pelle, plano, latóque circulo circumducta. *Tunicæ pelliceæ.* *Tympanum*

SCORTA.

INVENIES & pro Meretrice pelles positas Leuit. XV. *Vestem & pellem quam habuerit, lauabit aqua*, quem locum citat Hierosolymitanus Hesychius, sententiæ huius interpres. Iam & apud Romanos meretrices Scorta dicuntur, à scorteis pellicibus, quibus pro strato vtebantur. Idem pellem pro Diuitiis poni dicit, & pro cognatione alicubi.

B

CASTRA, VEL BELLICVS APPARATVS.

ALIO significato pellis pro tentorio & castris ipsis ponitur: propterea quod vetusti moris fuit, tentoria ex consultis pellibus configere. In Abacuntis cantico: *Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian*, hoc est, *Madianitarum castra vertentur in fugam & dissipabuntur.* *Abac. ca. 3.*

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD IO. MANARDVM FERRARIENSEM, DE IIS QVÆ PER MANVS ET PEDES SIGNIFICANTVR,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER TRIGESIMVSQVINTVS.

E

Vmma quidem ingenij amœnitas tui, raraq; admodùm eruditio, iudiciumq; in omni disciplinarum genere exactißimũ acerrimumq;, quibus te præditum superioribus diebus animaduerti, cùm apud Cælium Calcagninum cœnaremus, effecère, vt doctißimæ illius cœnæ nũquam immemor sim euasurus. Sed quoniam parum est gratum animi affectum in corde tacitum fouere, nisi vbi facultas datur, eum palàm feceris, & in propatulum exposueris: cùm nihil mihi commodius nunc ad meum erga té amorem explicandum occurrat, quàm earum rerum commentarium, de quibus plurimas ea cœna sermo fuit, id quam primùm, ad te curaui transmittendum: ibi enim tu per abditißima Philosophorum arcana, Medicorúmque sapientiam ingressus, nihil obscurum reliquisti, quod super pulsu, venis & arterijs quæri posset, quámque necessarium esset, Medici non modò cor, verùm etiam manus ipsas eruditas esse, manifestißimè docuisti: frustrà enim esse mentis disciplinam, & scientiam, nisi eam manus opere facto comprobarent. Cúmque medicamina plurima, quæ manibus tuis ipsemet confeceras recensuisses, opportunè Vincentius Caprilis conuiua noster lepidißimus acclamauit. Manardum te denique esse à manuum ardore diuinitùs appellatum: itaque tunc manum Cælius, & alij, qui accumbebant omnes, suis quisque laudationibus in cœlum extulère. Ego verò aliam ingressus semitam, nihil à re, quæ præ manibus erat, abscedens, eadem hæc, quæ nunc descripta ad te legenda misi, ad verbum propemodùm manu super declamaui: quæ quidem si legenti tantùm placuerint, quantum audienti probari videbantur, minimè putabo me oleum & operam perdidisse, sperans scilicet inde aliquid futurum, quod initam hanc ex literis amicitiam apud posteros faciat testatißimam. Neque tu illa supprimes, si rectè diligentiam tuam perpendi, quæ ad humani generis vtilitatem paucißimis anteà cognita reserasti. Facit hoc idem Cælius noster, qui quotidie aliquid de Musarum penetralibus eruit, & in promiscuum vsum exponit, inde perpetuam sibi laudem, & amicis nomen comparaturus. Nostra verò hæc qualiacumque sint, si non vtilia, F *vti vestratia, certè aliqua ex parte spero fore delectabilia. Tu igitur quod auribus libenter haurire visus es, oculis nunc & mente perfruere.*

DE MANV.

VÆ fuerint super manu hieroglyphica apud Ægyptios significata, quíque honos ei habitus ab eius nationis sacerdotibus, Manarde mi, dicebamus, ea nunc in hunc modum, vti dicta fuerant, repetemus.

In prototypis.

OPVS.

Artem.li.1. cap.44.

Plurimæ manus acceptiones, cùm in Diuinis, tum in profanis.

Artem. ibi.

Manus & cor, similia sunt.

MANVS apud Ægyptios sacerdotes operis in primis hieroglyphicum fuit, eáque picta, sculptáve, hominẽ ædificationis studiosum significabat: quippe qua in operibus faciundis plurimùm vtimur, cuiúsque beneficio rerum artificia constant, & conceptæ in animo excogitationum imagines oculis subiiciuntur. Vt verò ait Hippocrates, in vnaquaque arte manus vnusquisque ad opus, quod facere destinarit, accommodat: *Natura enim*, vt ait Cicero, *dedit homini manus multarum artium ministras.* Artemidorus coniector artes ex manu significari ea de causa dicit, quòd earum opera artes exerceantur. Iam & oblatæ in somniis manus si pulchræ formosæque sint, felicem rerum agendarum successum indicant, & iis præcipuè qui manibus opus faciunt, vt idem tradit Artemidorus. Et Pindaricum illud Olympiis celebratur Ode IIII. χῆρες ἢ κὴ ἦτρ᾽ ἴσον, vbi per manus opera, per cor audaciam intelli-

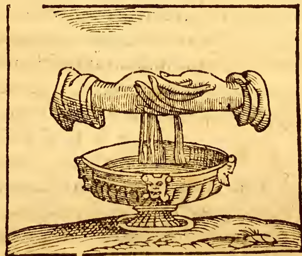
A intelligendam interpres Triclinius obseruat. In sacris quoque nostræ pietatis libris manus operis hieroglyphicum habentur, eo præsertim loco vbi Deus Moysi mandat, vt Serpentis caudam apprehendat manu. Actionem hîc per manum significari tradit Philo: siquidem nullo fieri modo potest, vt voluptates, quas per Serpentem significari alio commentario diximus, coërceri, opprimíve valeant, nisi priùs manus, hoc est, sinceros animi affectus, vtpote rectorum operum ministros expediamus, & in omne pietatis ministerium promptissimas habeamus, atque ita demùm arreptus intrepidè Serpens virga fiat, hoc est, voluptas in disciplinam, quæ per virgam figuratur, vt in Caduceo declaratum est, quamprimùm habeat, atque ita absolutam veritatis cognitionem partim intelligendo, partim experiundo, consequatur. Apertiùs verò manus opus est eo loco, Exodi XIIII. *Et viderunt Aegyptios mortuos super littus maris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos.* Huiusmodi significationem etiam Græci veteres admisêre. Nam Lacedæmonij sic inuocandos deos existimabant, vt manum etiam admoueremus, nostram scilicet operam addentes, neque enim eos aliter exaudire. In quam sententiam Salustianus Cato: *Non votis, neque supplicijs muliebribus auxilia Deorum parantur, vigilando, agendo, bene consulendo, prosperè omnia cedunt: vbi socordiæ te & ignauiæ tradideris, ne quicquam Deos implores, irati infestíque sunt,* Sed vt ad nostra redeamus Psal. LXXVIII. *Deum exquisiui manibus meis nocte coram eo*, quamuis apud eos qui Hebræos sequuntur, nulla hîc de manibus mentio. Verùm alij exponunt, *manibus*, id est, *bonis operibus*, quæ tamen *nocte*, hoc est, *occultè*, & in Dei tantùm conspectu fierent. Nam & Assertor: *Nesciat*, inquit, *læua quid dextera agat tua. Dum attollit Moyses manus suas, vincitur Amaleches*, hoc est, vt interpretatur Adamantius, opera & actus sustollit ad Deum, non humi iacens, obrepénsque reptilium instar terræ applicitus, sed ad Deum porrectos, inque cœlum surrectos. Quódque Leuitico præcipitur: *Manus eius offerant hostiam Domino.* Theologi per manus opera in-
B terpretantur, κατ' ἐξοχὴν verò quandam, manus Dei pro ipso accipitur Filio, per quem facta sunt omnia, vt Eucherius & alij plerique interpretantur illud Esaiæ: *Omnia hæc manus mea fecit.* Sed longè manifestiùs alibi vates idem clamat: *Brachium Domini cui reuelatum est?* vbi Theologi, vt apud Hesychium est, Filium dubio procul intelligi debere profitentur, Patri scilicet ὁμόσιον, quod ne cui ambiguum relinqueretur, labores eius pro nobis susceptos statim subiicit, vir extra omnium aleam diuinissimus, ait enim: *Labores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, afflictúsque est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus.* Psalmo sanè LXX. *Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est.* Theologi subiectam antiquitùs interpretationem huic versui memorant, potentiam tuam & iustitiam tuam, id esse brachium: Vbi verò hostiæ salutaris brachium dextrum separari, daríque muneri Sacerdoti præceptum est, Cyrillus, vel Adamantius potiùs, per huiusmodi brachium à vulgo separatum significari ait, Pontificem debere dextera quæque, hoc est, proba & honesta facere, vt qui tanquam lampas illucescit in atrio, exemplo reliquis esse possit, non opinione tantùm, verùm etiam operibus, quam quisque viam ad virtutem & pietatem ingrediatur: contrà verò sinistra, hoc est, praua & turpia non attingat, vitáque sit omninò integra & inculpabili.

Vnde illud τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, manum admouere.

Matt. ca. 6.

Leui. ca. 19.

INNOCENTIA.

EVTHYMIVS, vbi de manuum puritate sermo fit in Diuinis literis, per manus actiones operationésq; inquit significari: eò quòd per eas opera fieri soleant. Earum autem puritas dubio procul insontem ostendit: vnde etiam abluendarum ma-
C nuum gestus innocentiæ signum est, quasi illas nõ contaminatas habere profiteamur. Antiqui enim quando contestari volebant se alicuius innoxios esse sceleris, neq; impuris se facinoribus immiscuisse, assensúmve præbuisse, in multitudinis conspectu manus abluebant, vt scilicet ex illa manuum munditia animæ identidem puritatem indicarent. Inde Deut. cap. XXI. vbi cadauer in agro cæsum quis repererit, ignorato cædis authore, seniores ciuitatis quæ loco ita polluto proxima fuerit, accersiri iubentur, & in deserta sterilíque conualle vitula facere, super quam lauent manus: vt ita expientur & ipsi & ciuitas, populúsque omnis absoluatur. Sic circundaturum se altare Domini Psalmographus vates profitetur, cùm vnà cum innocentibus manus suas abluerit. Et Pilatus, cùm iniquæ sententiæ crimen in Hebræos reiiceret, innocentiam suam attestaturus, manus publicè lauit. Datas autem homini manus ideò ait Athanasius, vt ad rerum necessariarum vsum inseruiant, & ad preces Deo porrigendas attollantur: atque, vti palàm est, manus est quæ cibum & alimenta omnia legit, condit, instruit, & ori admouet: manus est, quæ præclara facinora in pugnæ vel discriminum conflictu facit, ab ea est scribendi commoditas & elegantia, quam Propheta honestauit, de Deo dicens: *Calamus scribæ velociter scribentis*, quo scilicet diuinæ vocis oracula exprimuntur. Manus sacra infert altaribus, & pietatis omne munus peragit, sacramenta cœlestia nobis subministrat, & mysteria reliqua ritè perficit & operatur: eam dignatus est Dei filius commendare, cùm dixit: *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me.* Manus deniquè est, quæ omnia confecit, omnipotentis Dei testimonio, per Prophetam dicentis:

Sic prouerbium. Ανίπτοις χερσὶν Motis, à puritate veterum sacrorum, tractũ est, ex Hesiodo in opere.

Mos antiquus profitendi innocentiam. Hinc *Alciatiæ embl. 3.*

Manus functiones.

Nonne

Nonne manus mea fecit hæc? Manus est totius corporis propugnaculum, quæ dum illud totum oberrat, totum defendit, totum comit, totum vestit, totum ornat, vniuersæ eius molis dominam se re ipsa profitetur. D

AVTHORITAS.

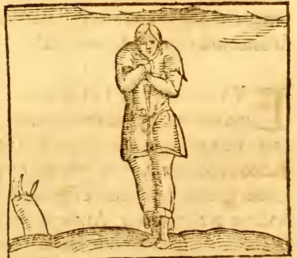
HINC manus authoritatémque & potestatem significantissimè indicat, vt in sacris pietatis nostræ canimus, in manu Dei esse omnium potestate, & iura regnorum omnium, quo significato dictum a Psalmographo, *Exaltetur manus tua*, vt Theologi sunt interpretati. Iam apud Hieremiam: *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israël*, de summa Dei potētia. Et illud minimè dissimulandum, quod Poëta Cæcilius ait: *Deum quis non summum putet, cui in manu sit quem esse dementem velit, quem sapere, quem insanire, quem in morbum inijci: quem contrà amari, quem auersari, quem expeti?* Sic ad Terentiam Cicero: *Verum hæc non sunt in nostra manu.* Et Aruspices, nulla quamuis sanctiore imbuti disciplina, cùm prandenti Vespasiano humana manus triclinio illata fuisset, & subter mensam subiecta, præsagium fuisse respondere, rerum potestatem ad Vespasianum aliquando peruenturam In Dei verò manu esse omnes fines terræ, sacra piorum vatum oracula testantur: qui fieri posset admirantium, vt aqua longè altior terra, ita suspenderetur, ne continentem omnem obrueret, quoquò versum circumfusa. Tametsi non defuerunt antiquorum ingenia, quæ natura fieri hoc commentarentur. Ptolemæus quippe Almagesto, triginta se nescio quas stellas Arctico polo affixas deprendisse profitetur, quæ cùm siccæ frigidæque naturæ sint, vi sua repellant aquas: terram autem ea parte, qua illæ micant, vt sibi natura similem, & temperatura quadam à Saturni sidere copulatam exerant, & suspensam teneant. Alij Magneti hoc attribuunt, quo lapide tota illa pars, quæ ad Arcticum versa est, incrustata quodammodo comperitur, tantámque illi vim, dum se ad polum erigit, esse dicunt, vt vniuersum terræ corpus eodem trahat, atque ita bonam eius partem vndis extare faciat. Alij alias atque alias super hoc rationes comminiscuntur, concauitates subterraneas, oualem figuram, protuberationes, & commenta alia ingeniosè magis quàm verè excogitata: quæ omnia si suscepti operis ratio pateretur, facilè refelli possent, vtpote quæ tam validissimis naturæ rationibus, quàm hodiernæ nauigationis exploratione, falsa deprehenduntur. Sed hæc illi viderint. Basilius Magnus totum hoc ad Architecti summi Dei sapientiam refert, admirationémque omnem dirigere nos ad eius prouidentiam adhortatur. Nam & apud Hieremiam Prophetam ipse rerum opifex clamat: *Vos igitur non timebitis me, qui posuj arenam terminum maris?* quasi nulla alia in re magis, potentiam virésque suas ostentarit. Ille enim cùm abyssos circumuallaret, legem imposuit aquis, ne datos transiliant fines, signatisque terminis coërceantur. E

Sueton. in Vesp. ca. 5.

Cur aqua terra longè altior dicatur.

Hiere. ca 5.

IGNAVIA.

EXPEDITA autem manus, & in propatulū prolata, ita opus, authoritatem, atque potestatem indicabat: contrà verò, nihili hominem, ignauum & otio desidiáque torpescentem significare si vellent, manus eius in sinum consertas effingebant: qui porrò status ignauissimi nebulonis est, cùm præsertim Anaxagoras ideò sapientissimum omnium animātium videri hominem dixerit, quia manibus instructus foret. Quod dictum Plutarchus in Moralibus repetit, neque dissimulat Aristoteles. F

Fabius lib. 12. Lāguentē otio manum habere sub pallio ait.

D. Laertius in eius vita.

Et tenacis auariq́;, ex Theocrito in Charitibus.

FVRACITAS.

APVD authores aliquot inuenias læuam manum pro Furacitate positam. Nam Plautus, Persa, vbi Sophoclidisca lena Pechnij pueri manum deposceret, atque ille dexteram porrexisset, respondit ea: *Vbi illa altera est furtifica læua?* Ita & Catullianum illud intelligitur de Marrucino, qui manu sinistra non bene vtebatur, sed in ioco atque vino tollebat lintea negligentiorum.

PLAVSVS.

PLAVSVM autem, lætitiæque & gratulationis signum, manibus in eum gestum figuratis vt sese complodere viderentur, significare, theatra Romana, & Poëtarum pulpita sæpiùs ostenderunt. Id autem in Sardanapali statua, quæ Tharsi erat, exprimebatur, cum inscriptione, quæ modis omnibus lasciuiēdum esse commoneret.

IMPEDIMENTVM.

COMPLICATAS verò manus digitis pectinatim insertis, adeò vetus illa religio impedimenti signum esse credidit, vt parturientium nixibus obstare, ne partum edere possent, quandiu manus eo gestu tenerentur, perdita admodùm superstitione persuasum habuerit.

A

LIBERTAS.

QVEMADMODVM verò per manus ita complexas impedimentum significabant, sic per eas explicatas libertatem innuebant. Numus est Tib. Claudij Cæs. in quo videre est sigillum, quod dextera pileum tenet, læuam quàm latè potest discapedinatam exporrigit, cum inscriptione, LIBERTAS AVG. Quamuis verò pileus per se sit libertatis signum manus ea tamen ita passa significatum adauget. Sedenim, vt de parturientium fascinatione per implexas manus dicebamus, ita contrarium est in numo Iuliæ Piæ, vbi partus felicitas explicatur, in quo Venus læua hastæ innititur, dexteram expansam ostendit, cum inscriptione, VENVS GENETRIX. Romani enim genus à Venere, propter Æneam eius filium, se ducere asseuerabant, maximè verò gens Iulia. *Tib. Claudij & Iuliæ Piæ numus.*

VENVS GENETRIX.

QVÆ quidem condente & dicante Iulio Cæsare, templum erexit Veneri Genetrici, cuius Plinius, Tranquillus & alij meminêre. Legimus & Cæsaris tesseram fuisse, *Venus Genetrix*: vt Syllæ, *Apollo Delphicus*: Marij *Lardeus*. Obseruandum autem, in numo scriptum esse GENETRIX per E media syllaba, prout veteres Grammatici scribendum monent, cùm tamen genitor per I notandum agnoscant.

LIBERALITAS.

B EST & illud frequentissimo Latinitatis vsu dictitatum: *Manus remittere*, liberalitatis & donationis significato, quo loquẽdi modo lusores præcipuè vtuntur: nam *Remittere manus*, est Condonare Collusori iactum, quem sua ipse manu damnosum fecisset, debueritque ob id numos exsoluere. Hinc legere est in epistola Octauiani Augusti ad Tiberium: *Ego perdidi viginti millia numûm, sed cùm effusè in lusu liberalis fuissem, vt soleo plerumque: nam si quas manus remisi, cuique exegissem, aut retinuissem, quod cuique donaui, vicissem vel quinquaginta millia: sed hoc malo, benignitas enim mea me ad cœlestem gloriam effert.* Præcipuè verò dextram liberalitatis & erogationis indicium esse voluerunt: vtpote quæ, vti prompta est, & ad capiendum expeditissima, ita & ad porrigendum erogandúmque vsitatissima. Vnde Græci δῶρον, illud suum mensuræ de manu sumptæ vocabulum, de quo alibi locus suus, deductum volunt, quòd scilicet inde dona porrigantur. Sed quoniam tam liberalitatis quàm libertatis significatum in dextera ponunt, huiusmodi disciplina longè meliùs sacræ nostrorum literæ prodiderunt: veteres enim Theologi, qui diuinorum nominum significata perscrutantur, eam inesse vim in Dei dextera intellexêre, vnde pulchra, grata, lætáque omnia prouenirent, proprióque nomine Michaëlem vocari. At Græcorum Theologia Michaëlis vim in Deo eam esse dicunt, quam Mathematici Veneri dedicarunt. Psalm. decimo supra centesimum iubetur Christus sedere à dextera Dei patris, vbi Theologi per Sessum, Requiem & fruitionem diuini imperij, & patri & filio propriam, & honore parem intelligunt: per Dei verò dexteram, effusissimam eius benignitatem interpretantur. Læuam demum Aramei eam in Deo vim esse dicunt, vnde fortia, dura, & castigantia procedant, idque numinis Gabrielem appellatum, quòd Astronomi ex Græcorum Theologia Martem C esse dixerunt.

Manus remittere, quid. *Extat apud Sueton. in Augusto ca. 71.*

Hebraicè, fortitudo Dei.

VER, HYEMS, SOL.

APVD Græcos Latinosq; Poëtas plerunque reperimus centimanum Briareum, centimanumq; Gygem: quin & Homerus Solem ἑκατόγχειρα nuncupauit, quorum significata cùm hieroglyphicôn instar interpretentur, non importunum fuerit hîc explicasse. Interpretes Hesiodi, per Briareum vernum tempus dici tradunt, ob herbarum, florum, & frondium copiam, quam affluenter adeò sumministrat. Per Gygem verò, hyemẽ, & ipsum cẽtimanum, ob ea multa, quæ iam dudum collecta congestáque in varios mox vsus distribuit, & negotiis quæque suis accommodat. Quòd verò & Sol centimanus Homero sit, multa & innumerabilia eius officia, quæ magis aperta cognitáque sunt, quàm recensere oporteat, effecerunt.

Hom. Il. α. 402. Virgil. Aen. 6 Hora. 2. Carm. Centimanũ.

OFFICIA MVTVA.

CESSIT & in prouerbium mutui beneficij officiique ab officio prouocati, *Manus manum scabit*, ex Epicharmi Comici versiculo, quem in ore fuisse semper Prodico Sophistæ, Socrates apud Platonem memorat, Axiocho. Erat verò huiusmodi

Vtitur eo Seneca in libello de morte Cæsaris. D

ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει,
δός τι, καὶ λάβοις τι.
Næ manus manum fricabit,
Da quid, auferes quid.

Sedenim illud vulgatum magis:

χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλοι δὲ δακτύλους.

sic enim manuscripti codices habent, quod alij suo freti ingenio corrigere voluerunt, quæ trimetri esset ratio minùs animaduertentes:

Manus manum, digiti interim digitos lauant:

OPEM FERRE.

EADEM dextera, quæ *Pullaria* Plauto dicitur, passis digitis opis ferendæ fuit hieroglyphicum: cuiusmodi species in Opis deæ simulachro aliquot in numis obseruatur, quasi ea opem omnibus velle se ferre polliceatur. Quinetiam & nunc vulgò, & apud veteres vsurpatum illud τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, *manum admouere*, quotiens operam nostram alicui negotio adiutricem adiicimus. Hinc apud Maronem Palinurus ad Æneam clamat: *Æn. lib. 6.*

Da dextram misero, & tecum me tolle per vndas.

Sanè illud sumptum à sacris, in quibus quispiam adueniens admotæ victimæ manu, fiat & ipse particeps sacrificij, Sed hoc frequentiùs apud nostros, cùm infantes ab originali labe per sanctas aquas expiantur, lustricúsque eorum dies celebratur: quicunque enim manus admouerint ad infantem, dum sacrum id peragitur, paternis sese obligant officiis, & arctissima pietatis necessitudine & nato, & parentibus coniunguntur, propemodumq; affines fiunt. E Quod verò de manibus sacrificio admotis dicebamus, quod Theologi nostri interpretantur eo Leuitici loco, *Quicunque illa attigerit, sanctificabitur,* *Leuit. ca. 6.* id dicunt ostendere, quòd in disputationibus, quæ de Deo sunt, Theologicísque mysteriis, sufficit nobis tantummodò tangere, quemadmodum qui vult igne calefieri: nam is si interiùs manum immittat, pro eo quod poterat & satis erat calefieri, comburitur: sic qui profundiùs, vel altiùs de Deo disputare præsumit, pro eo quòd gloriosius aliquid ostentare affectat, in blasphemiam cadit, dum diuinorum dogmatum nequit sublimitatem assequi. Ea de causa populus Israëliticus non ascendebat in montem Domini, sed iuxta radices corona ducta desidebat, quod vtinam superioris seculi tempora animaduertissent: non enim sanctissima hæc doctrina tot ineptorum hominum, ne ignauorum dicam, nugis atque cœno implicata esset & contaminata. Sed Deo Optim. Maxim. gratia, qui nostra demùm ætate tot authorum veterum thesauros aperuit, vt in vnaquaque disciplina proficere volentibus, veram, facilem, breuémque viam patefacere dignatus est. Quod verò ad hanc rem facit, monet Paulus, haud facilè cuiquam manum imponendam, de ordinibus nimirum communicãdis, quorum vis & ratio in Spiritus Sancti contributione consistit, iuxta ritum, quo impositis supra caput manibus sacerdos dicit, *Accipe Spiritum Sanctum.* Id verò diligentiùs examinãdum imperat Paulus, ne indigno, vel improbo, vel imperito talia conferantur.

FLAGELLVM.

Soph. cap. 1. *Manus in malam partem.* *Iob cap. 19.*

SIGNIFICAT etiam flagellum manus in Diuinis literis, vt apud Sophoniam: *Extendam manum meam super Iudam, & super habitantes Israël, & disperdam de loco hoc reliquias Baalis.* Et beatus Iobes de calamitatibus, plagis, & infortuniis suis loquens, *Manus Domini,* inquit, *tetigit me.* Et illud, *Tradentur in manum gladij,* castigabuntur gladio significat, vtpote qui occidione occidendi sint. F Iam quod alibi legitur, *Firmasti super me manum tuam,* de castigatione intelligendum est.

PIETAS.

Antonini, Aelij Cæsaris, & Gordiani numismata. *Virg. lib. 4. Æneid.*

IN Antonini numo pietas ipsa dexteram exporrigit expansam, læuâ donarium in subiectam aram porrigit. In L. Ælij Cæsaris numo aureo, dextera sigilli eodem est gestu, læuâ donum tenet, cum inscriptione, PIETAS. Quod verò dictum est in Cynocephalo, passas in cœlum manus adorationem significare, videas id in Gordiani Pij numo, in quo sigillum est, passas hinc inde manus ad cœlum attollens, cuius inscriptio est, PIETAS AVGVST. Et Iarbas apud Maronem dicitur.

Multa Iouem manibus supplex orasse supinis.

Iam & Salomon Trecensis, non ignobilis sacræ Scripturæ commentator, sacerdotes, inquit, cùm Sãctum BENEDICTVM pronunciant, nomen inquam id Sanctum XII. literarum, extendunt manus suas.

SVPPLEX.

Reiecta in dorsum manus.

APVD nationes aliquot inuenias, reiectas post tergum manus, eas connexas, supplicem hominem significare. Eam formam in huiusmodi significato peculiarẽ apud Assyrios fuisse tradit Ammianus, vbi lib. XVIII. Antonius ab Vrsicino agnitus in hostili acie, obiurgatorio sono vocis increpitus, Proditor &

nefa

A appellatus, ſublata tiara, quam capiti ſummo ferebat honoris inſigne, deſiliit Equo, curuatiſque membris humum vultu penè contingens, eum ſalutauit, Patronum appellans & dominum, manum poſt tergum connectens, *Ignoſce mihi*, inquit: & quæ pro criminis depulſione ſubſequuntur.

CAPTIVITAS.

SED ENIM apud Romanos huiuſmodi ſpecies manuum poſt terga reuinctarum, captiuitatis nimirum indicia ſunt, quod & Virgiliano confirmatur carmine: *Virg. Æn. li. 2.*

Ecce manus iuuenem intereà poſt terga reuinctum
Paſtores magno ad regem clamore trahebant.

& multis vbique terrarum monumentis, ex ære & marmore dedicatis, paſſim intueri licet. Ita libr. de Amicitia Cic. de eo qui litigare ſe ſimulans blandiatur, atque ad extremum dat manus, vincique ſe patitur, vt is qui illuſus ſit, plus viciſſe videatur. Talem Aſtronomi figurare ſolent, vbi oſtendere volunt eum ab inimicis ſuperandum, & in eorum poteſtatem redigendum, qui XIII. Sagittarij gradu lucem auſpicatus fuerit.

PACIFICATOR.

QVÆ verò ſpecies in M. Catonis Proprætoris numo cernitur, vbi victoria eſt ſedens, manu exporrecta, pollice ſummiſſo, quod puto victoriam conſilio partam ſignificare, vt illud, quod alibi explicatum eſt, Romanos ſedendo viciſſe, huc accommodetur. Ille porrò geſtus in manu res compoſitas oſtendit, qui habitus in ſtatuis pacificatorum exprimi ſolet, vt in equeſtri coloſſea ex ære M. Aurelius, in area Lateranenſis baſilicæ viſitur, de qua in Digitis. *M. Catonis Proprætoris numus.*

B

RESTITVTOR.

IN alio IMP. SEV. ALEXANDRI AVG. numo ſimulachrum eſt læuâ haſtæ innixum, dexteram porrigens, vola & digitis demiſſis, pollice pendente, in quo literas eas tantum inſpexi quæ RESTITVTOR dicerent, reliquas diſcernere non potui. Verùm apertiùs in Gratiano numo porrigitur manus mulieri altero genuflexæ genu, cum inſcriptione, REPARATIO REIPVB. *Alexandri Imp. numus & Gratiani.*

SALVTATIO.

ERAT & ſalutationis indicium, dextera iuncta dextræ, quod apud Varronem, atque etiam apud Callimachum Ætiis habetur. Vnde Virgilius in eandem ſententiam Æneam inducit cum patre in Elyſiis loquentem ita queri: *Cur dextræ iungere dextram non datur.* In hunc ſanè diem mos hîc perdurat, vt hoſpites & peregrinos, & quoſcunque notos peregrè venientes, dexterarum coniunctione ſalutemus. *Æne. lib. 1.*

ADORATIO.

NEQVE verò tantùm porrectis in cœlum manibus adoratio fieri ſolita, ſed & auerſa manus ad oſculum expoſita, adorationis indicium eſt. Hinc illud apud Plinium, quandam eſſe in dextera religionem, quæ oſculis auerſa appetitur. *Qui adorant*, inquit Hieronymus in Ruffinum, *ſolent manum deoſculari.* Vnde Hebræi deoſculationem pro Veneratione vſurpant, eiuſmodique loquendi forma per
C totam iam Italiam, ex quo Hiſpanos in dominationem admiſimus, inoleuit, cùm priùs id honoris non niſi Pontificibus deberetur. Et nonnulli Catuli ſomnium de Auguſto referunt, quaſi Iupiter compluribus prætextatis tutorem à ſe poſcentibus, vnum ex eis demonſtraſſet, ad quem omnia deſideria ſua referrent, eiúſque oſculum delibatum digitis ad os ſuum retuliſſet. Alioqui, vt in Cynocephalo dictum, ſublatæ in cœlum manus adorationis indicium ſunt. Apud Ciceronem Quæſtionibus Academicis admirationis id ſignum eſt, vbi dicitur: *Hortenſius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuò Lucullo loquente fecerat, vt etiam manus ſæpe tolleret: nec mirum, nam nunquam arbitror contra Academiam dictum eſſe ſubtilius.* Peruulgatum verò eſt Catullianum illud in hanc ſententiam: *Admirans*, ait, *hæc manúſque tollens, Dij boni*, & quæ ſequuntur. *Deoſculatio pro Veneratione, eáque ab Hiſpanis vulgò introducta. Suet. in Auguſto. ca. 91.*

CONSENSVS.

IN militaribus verò allocutionibus ſublata manus, conſenſus & approbationis hieroglyphicum eſt. Vnde totiens apud Xenophontem, ſi quod propoſitum eſſet; ſcitum facere ſe profiterentur, manus tollere iubebantur. Sedenim, hoc ritu Hebræorum prius inſtitutum fuit, quod pleriſque locis habetur, & Aaron Leuitico, tollens manum, populo bene precatus eſt. Ita nobis quoque faciundum imperauit Paulus: *Orate*, inquiens, *in omni loco attollentes puras manus.* Et Tertullianus, vbi de oratione pro ſalute Imperatoris agit: *Illuc ſuſpicientes* (ait) *Chriſtiani, manibus expanſis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubeſcimus: deniqueſine monitore, quia de pectore oramus*, & quæ ſequuntur in hanc ſententiam. *Sublatæ manus, quid.*

Hh

D

FOEDVS.

Manuũ ad inuicẽ porrectio, & deosculatio. Relatum à Diog. Laer. tio, ex Apollodoro, in Solone.

SED neque Pythagoricum illud prætereundum, μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν, *non vnicuique dexteram porrigendam*, quippe non temerè esse quempiam in amicitiæ familiaritatísque fœdus admittendum. Citat hoc symbolum in hanc sententiam Plutarchus eo commentario, quod de multorum amicitia conscripsit, & Solonis dictum illud in primis fertur, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ' ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε, *Amicos ne citò compares, quos autem acquisieris, ne reijcias, contemnásve.* Mos verò adhuc est nostris Præsulibus, in admittendis in clientelam amicis manum porrigere exosculandã, quòd firmum quasi fœderis & conciliationis signum habetur. Obserues etiam apud Ammianum, rerum gestarum libr. I. supra XX. Nebridium, qui contra Constantium vnus omnium iurare noluerat, metu militum, qui ferrum in hominem strinxerant, ad Iulianum profugisse, suppliciterque orasse, vt timoris leuandi causâ ei dexteram porrigeret. Cui Iulianus: *Ecquid, ait, præcipuum amicis seruabitur, si tu dexteram attigeris meam?* Plutarchus in Catone Vticensi morem tangit osculandi manus Imperatoris apud Romanos, neque id quidem omnibus, sed paucis admodùm honoris gratia concessum. Vnde etiam in Diuinis literis legitur: *Tua dextera me suscepit*, quod ita interpretantur Theologi: *Mos eorum est qui opem alicui sint allaturi: dexteram porrigere, in qua & vis, & aptitudo, agilitásque magis promptuaria, quàm in læua.* Et Psal. LXIII. *Tenuisti manum dexteram meam*: id est, *optimi Assertoris instar manum meam apprehendisti, meq́ de terra & seruitute Babylonica eduxisti.* Alij sic exponunt, vt per dexteram manum à Deo tentam, meliora ac laudabiliora opera intelligantur, quæ benigno Deus animo susceperit. In sacrificiis demùm manuum impositio nunc benedictionem ministrabat, nunc peccatorum remissionem, nunc Sancti Spiritus aduentum, nunc expiationes, quas solo percipimus intellectus, ait Hesychius.

Manuum impositionis effectus.

E

FIDES.

QVIA verò fides in fœderibus primùm expetitur, Numa Romanorum Rex cõstituit, vt manus eæ quę fidei sacra facerent, ad digitos vsque inuoluerentur, quod fidei tutandæ indicium esset, cuius præcipuè sedem in dextera esse docuit: vel, vt arcana in abdito habeantur. Porrò fidem in manibus Arabes adeò colebant, vt fœdus nunquam facerent, nisi sanguine ex vola iuxta maiores digitos eorum qui fœdus inirent, lapide quodam eliso, intinctóque inde flocco ac lapidibus septem, qui forent in hunc vsum comparati, illitis, suis interim Oratal & Alilat numinibus vnicis inuocatis. Agnoscit & Maro fidem per dexteram significari, quare Dido apud eum exclamat:

Æne. li. 4.

-- En dextra, fidésque
Quem secum patrios aiunt portare Penates.

Ænei. li. 3. Atque hoc est quod Achemenidi Anchises
Dat dextram, atque animum præsenti pignore firmat.

Fides cur cana, dicta sit.

Velamen verò illud, quo fidei simulachrum, vel manus ipsæ obtegerentur, album fuisse constat. Vnde Maro *Canam fidem* appellauit, vt nonnullorum est opinio, quamuis & literatissimi viri sunt, qui canam ideò fidem à Virgilio dictam putant, quòd primum omnium templum Fidei fuerit à Roma Æneæ filia conditum, vt in fragmentis Pompeij, diuino illo numine rerum opifice iam tum Romanæ originis initio, quod futurum olim erat, præmonstrante: vt quod imperium ibi sine fine permansurum parabatur, fundamentum pietatis in fide iecisse tot antè seculis cõstaret. Horatius tamen velaminis albi mentionem facit, vbi dicit: *Et albo Rara fides colit velata panno.* Id enim ad sinceritatem, quæ requiritur in fide, indicandam excogitatum: à fide enim fucus omnis abesse debet, neque vllò subterfugij colore, candor eius violari. Quapropter iustè magnanimitérque Romani fidem hostibus etiam seruandam rati, Cannensi clade accepta, cùm Hannibal, quibusdam captiuis redimendi se potestatem fecisset, fide ab eis accepta redeundi, nisi res confici posset, ea quam proposuerat conditione, dolosè illi vnius diei iter progressi, simulato negotio, in castra hostica redierunt: inde quasi sacramento soluti, tanquam liberi essent, securi confidentésque Romam se contulerunt. Indignatus Hannibal, dum eos sibi dedi postularet, ipse etiam S. P. Q. R. factum ægerrimè tulerunt, neque vllis ciuium suorum precibus aut lachrymis vinci potuerint, quin publicè ad Hannibalem remitterentur. Sed quid vetustiorum malè prauéque facta conquirimus, si recentioribus seculis dolosa huiusmodi fide deceptum Adelbertum Bauemburgi Regulum legimus, turpi nostrorum principum ignominia, quem Atto Maguntiæ Archiepiscopus blanditiis pellectum, ad Ludouicum Regem capitalem eius hostem attraxit, iuramento pollicitus se procuraturum, vt quemadmodum eum saluum de munitissimo, vbi erat, loco educebat, incolumem identidem reduceret: Cùm itaque paulùm extra portas prodijsset, Atto coniectis in Solem oculis, iter longum & horam iam tardam causatus, satius fore dixit redire, commodùm vt corpus aliquo cibo curarent, itineris lassitudinem ita leuaturi. Cui Adelbertus, nihil suspicatus mali, non difficulter assensit. Reuersi igitur, sumptóque ientaculo, dant se iterum in viam, ac simulatque in Ludouici conspectu constitêre, Adelbertus in manus Regis deditur: quo proditionis Attonem audacter incusante, iuramento, inquit Atto, tunc planè satisfactum, cum te impransum eductum, intrò vt panderes reduxi. Sed hæc improba barbari hominis facta prætereamus, & ad fidem reuersi, haberi eam dicamus in Hadriani numo quodam,

In Epodis.

F

Hadriani numus.

læuâ

A læuâ tenentem orbem planum, id nonnulli speculum esse contendunt: nam id quoque significatum habet fidei, additáque est erecta columella, ob fidei quippe tum rectitudinem, tum firmitatem. Multò verò manifestius duæ manus iunctæ, fidei sunt hieroglyphicum: quod in plerisque numis antiquorum obserues, inscriptionibus etiam additis, modò FIDES EXERCITVVM, modò FIDES ROMANORVM. Sed huiusmodi manus iunctæ ad alia etiam extenduntur significata.

FELICITAS.

QVANDOQVIDEM alicubi simulachra duo dexteras iungētia felicitatis hieroglyphica sunt, caduceo præsertim apposito; rebus enim pacificè compositis, congruum est publicam priuatámque subsequi tranquillitatem. In Hadriani numo tenet ipsa dea caduceum manu vna, altera Imperatorem apprehendit: inscriptio est, FELICIT. AVGVSTI. Vbi verò idem Imp. genibus quendam procumbentē subleuare videtur, quid sibi velint iunctæ dexteræ, declarat inscriptio, RESTITVTORI GALLIÆ. Quod verò superius dexteram salutationis signum esse diximus, in numo qui TRAIANVS HADRIVNVS inscribitur: Imperatórem ipsum videas dexteram Dei sedentis dexteræ iungentem, cum inscriptione sub basi posita, ADVENTVS AVG. *Traiani Adriani numus.*

IVDEX.

SED & abscissæ manus ipsæ hieroglyphicum suum habuêre, quod minimè fuit prætereundum. Spectari enim solitas Thebis iudicum statuas absque manibus, Plutarchus ait: & eam quæ Principem referret auersis esse oculis, vt iustitiam & à donis alienam esse debere, & nulla mulceri facūdia oportere significarent. Nam Stratoclem & Dromoclidem quis iniquo animo non ferat, quorum sermo omnis cum de Reipublicæ negotio aliquo capessendo, déque tribunalibus colloquerentur, erat, vt se inuicem ad auream messem inuitarent? *Iudicū & Principum statuæ.*

B

DEI VIS.

SANE Ianum, de quo plura alibi, veteres bicipitem, sed absque manibus & pedibus effingebant, quadrato lapide ab exili basi in latum exurgente. Indicabat id Dei vim, cui neque pedibus, neque manibus opus est, ad ea quæ iusserit efficienda: vtpote qui nutu solo totum potest mundum tremefacere, &, vt apud Poëtam, dicto citius tumida æquora placare. De statua verò Iani, quæ numerum CCCLXV. dierum digitorum gestu indicaret, suo loco dicetur.

PROVENTVS.

QVAMVIS verò ita veteres iustitiam informarint, apud Coniectores tamen reperias virum agendis causis nobilem, iudiciáque & leges fama optima consectantem, qui plures se habere manus somniauerit, prospera expectare, quòd id portendat & clientum, & amicorum, atque etiam pecuniarum prouentum exuberantem. *Artem. li. 1. ca. 45.*

VINCVLA.

IMPERITIS tamē, maleficis & sceleratis hominibus, id somnij vincula minitatur, multas scilicet manus ad eorum coërcitionem expediri. Sed quoniam incidimus in prouentum, succurrit id Psalmo CXVII. *Labores manuum tuarum comedes*, apud Græcos τῶν καρπῶν scriptum esse, quare bene periti quidam, *Fructuum* potius, quàm *Manuum* reddidêre: καρπὸς enim, tametsi non quidem manum, non palmam, sed iuncturam palmæ cum brachio significat, vt apud Homerum legas Venerem à Diomede vulneratam ἐπὶ καρπῷ, vbi non pars pro toto, sed locus lethalis, & conuulsioni obuius de industria designatur, ad criminis atrocitatem augendam: pro *Fructu* tamen passim ponitur, & multa inde in huiusmodi significatum vocabula. Erit itaque sensus, fructibus suis vescetur is, qui timet Dominum, nec, Impius hæc tam culta noualia miles habebit. *Artem. ibi* *Hom. Ili. ω.* *Nempe iunctura manuum cum cubito ex Arist. lib. 1. de partib. animal.* *Virg. in Buco. Æcg. 1.*

C

SPES IRRITA.

INVENIAS & operum inefficaciam per præcisas manus significari, quæ vanas nonnunquam irritásque cogitationes, spésque hominum inanes indicant: quòd ita scilicet opus ad finem qui fuerat institutus, perduci minimè possit. Et Mathematici, nullius vtilitatis & haudquaquàm frugi hominem in lucem edi sub XVII. Geminorum gradu ostendere cùm vellent, hominem eo loco vtraque manu mutilum pingunt, atque eum ignauiter consistentem.

MINISTERIVM.

SED longè alia de causa Mycerinus Ægyptiorum Rex, viginti colossos ancillarum circa filiæ cadauer circunstantium, truncis manibus, iisque humi ante pedes iacētibus erexerat: iis enim vxor

manus absciderat, quòd adulterij tam nefarij ministræ fuissent: vti scilicet pater sceleratissimo exemplo complexu filiæ abuteretur. Quòd verò in Diuinis literis primo Regum habetur, vbi Arcam Domini Palæstini prædam abduxerant, & in Dagonis idoli sui templo posuerant, manè repertus Dagon prolapsus confractúsque, abscisis manibus: interpretes loco hoc, abscisis manibus, intelligunt, fore tunc præmonstratum, vt cùm Domini nostri doctrina ad gentes peruenisset, idolorum manus abscinderentur, hoc est, præstigiæ quibus mortales omnes eludebant, desituræ essent, neque vlla vlterius decipiendi potestas dæmonibus relinqueretur. In huiusmodi ferè significatum Leuitico legas, vbi de victimis agitur: *Si non poterit manus eius inuenire*, hoc est, *si propter egestatem emere non poterit, si pretium erogare nequiuerit.* Alioqui, sideratæ, attritæ, vel etiam abscisæ manus neque non pedes, actiones indicant deprauatas: studiosum quippe hominem, eorum tantùm, quæ vel ab auaritiæ, vel superbiæ spiritu suggeruntur. Quare Dauid ita deprecatur: *Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me*, diripientis scilicet aut violantis: superbi enim hoc est, auari illud. Eodem & brachia significato accipiuntur. Nam vbi Psalm. XXVI. delinquentis hominis brachium contineri legitur, impurorum hominum brachia debilitata significari ait Origenes: quandoquidem ad nullum misericordiæ, aut beneficentiæ opus exerceantur. Nam manus & brachium, inquit is, operis est indicium. Sed eo loco Euthymius adimi perperam agendi authoritatem, virésque confringi interpretatur. D

Dagonis manus abscisæ. 1. Samu. c. 5

Leuit. c. 22.

AVARITIA.

SVNT tamen qui hoc ad auaritiam pertinere censeant, interpretamentúmq; huiusmodi ex Theocritiano carmine mutuentur, νενίκη) δ' ὑπὸ κερδέων, πᾶς δ' ὑπὸ κόλπῳ χεῖρας ἔχων, & quæ sequuntur in hanc sententiam. Neque desunt qui manum tantùm sinistram digitis compressis pro tenacitate & auaritia pingant: nam & coniectores læuam lucri, & augendæ rei signum ponunt, quippe quæ ad custodiendum, magis idonea sit, vtpote segnior, & tenacitati accommodatior. Ad hoc facit quod Diogenes, vt nonnulli tradunt, dicere solebat, non esse tradendas amicis manus complicatas: quod interpretantur, benignitatem addendam comitati. Auaritiam & ille gestus in manu significat, cùm exporrecta capedúculam assimilat, quo gestu Philemonis Romæ signum vidi, cùm in altera volumen complicatum haberet, idque tenaciter restrictum, vt qui pretium sibi deposceret, non nisi eo numerato librum exhibiturus. Ferunt enim eum Comœdiarum scriptorem, ære graui solitum lucubrationes suas venundare. Inscriptio sanè erat ΦΙΛΗΜΩΝ. Apud Aristophanem iocus & Concionatricibus, vbi Phidolus deos exemplo ponit, quibus cùm supplicamus boni alicuius gratia, stare eos supinam manum porrigentes, non vt quid dent, sed aliquid accipiant. Hinc quoque Atheniensium in aucupandis lucris auiditas dicterio carpitur, ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα κ' ἀποθνήσκων, *manum etiam dum moritur Atheniensis porrigit.* E

Artem. li. 1. cap. 45.

Aristophanis iocus.

SERMO.

PORRÒ autem orationem vnamquamque tradunt ex manu significari, quamuis alio loco prensam manu linguam id facere diximus. Ea tamen differentia habetur: quòd species illa non orationem tantùm, sed eloquẽtiam indicabit. Manus verò vnumquemque sermonem per se ipsa significat, quòd vnà cum sermone manuum etiam motum expetimus, vt ait Artemidorus: histriones enim vel celebres inuenias solœcismi redargutos, quòd gestu manuum aliquando peccassent, de quo alibi. Contrà verò erant Hermea signa quadrata sine manibus & brachiis, solo quippe insignita capite, eáque præcipuè apud Athenienses, sed in quorum medio virilia etiam adsculpebãtur. Sermonis hæc erant indicia, vt in Pudendis etiam ostensum, Mercurij quippe ipsius vim ostendebant. Nam is & Cyllenius ideò vocatur, quòd κύλλους Græci vocant eos, qui sine manibus sunt. Ostendit verò hoc, sermonem suapte vi pollere, & sine manibus omnia conficere. Cur verò signa illa quadrata fierent, in quadra iugeris dictum. Sed enim cùm Aristoteles duplicem sermonis ponat intellectum, vnum scilicet primæ intentionis, alterum secundæ, vt nostri interpretantur, sermonem illum qui per Hermea figuratur virilibus arrectis, primæ dixerim intentionis quasi mente conceptum: secundæ verò, qui per manus significatur: is enim per vocis instrumenta expressus, opus quodammodo conficere videtur. Hic verò sermo plurimùm apud eruditos aut per Dialecticam in angustias intruditur, aut per Eloquentiam in latiores campos explicatur: vnde Zeno Stoicæ disciplinæ princeps commentus est, per manum vtrumque diuerso gestu porrectam significare, quod quidem inuentum cum manifestum sit hieroglyphicum, minimè fuerat dissimulandum. F

Artem. li. 1. ca. 45.

Hermea signa.

DIALECTICA.

DIALECTICAM enim ostendere cùm vellet, manum pingere solitus est digitis in pugnum compressis, angustias hinc scilicet & argumentorum breuitatem quibus illa cohibetur, ostendens

A dens, quòd simplex vniuscuiusque rei qualitas tribus plurimùm propositionibus comprehendatur, axiomate, assumpto, & illatione, vel partibus his etiam breuioribus.

ELOQVENTIA.

ELOQVENTIA verò, latè diffusa patenti decurrens planitie, quáque libuerit peruagata, per diductos digitos dilatatámque manum ab eodem exponebatur. Reprehendit sanè Quintilianus eos, qui orantes vlla in causa manum sub pallio continent, quasi res ignauiter agatur, nostri tamen instituti est, cùm apud Pontifices inter sacra sermonem habemus, manus intra pallium cohibere, frugalique tantùm pronunciatione vti. Quoniam verò Theologi finiunt aliud orare esse, aliud adorare, status ad cultum, manus ita surrectæ ad adorationem facere videbuntur. *Libr. 12. Gestus concionatorum Pontificiorum.*

PRECES.

IN Hetruscis quoque institutis hoc gestu manuum ad preces vtebantur, neque non in deuouendis ciuitatibus, euocandísque diis: cúmque Iouem dicebant, manus ad cœlum sustollebāt, vt eo etiam loco apud Virgilium est:

Multa Iouem manibus supplex orasse supinis. *Æn. lib. 4.*

Sanè, quod ad hanc rem facit, Polemonem sophistam legimus in Olympicis ludis, qui Smyrnæ olim celebrabantur, inepti cuiusdam actoris solœcismum manu factum reprehendisse, cùm in exclamatione, ὦ ζεῦ, manus ad terram protendisset. Cùm verò ὦ γᾶ pronunciaret, faciem ad cœlum erexisset. Sed quantum ad Iouem pertinet, eundem morem vetustissimo ritu apud nostræ pietatis Pontifices ob-
B seruari videmus, quotiens enim vel DEVM, vel DOMINVM enunciant, gentem sanctam bonis verbis expiaturi, prosperáque & felicia mortalibus precaturi, manus sub eam locutionem supinas in cœlum tollunt. Quinetiam ὀργιάζειν, quod sacrificare est, etymologi Grammatici nonnulli dictũ putant, quòd qui sacrificant, precantúrve Deos, ὀρέγουσι τὸ χεῖρε, manus quippe protendunt. In numo Gordiani Pij simulachrum est, quod passas hinc inde manus ad cœlum tollit, cum inscriptione ad rem accommodata, PIETAS AVGVST. Illud addam, antiquum precandi modum noctu sub dio Pindarum posuisse, Olympiis, ode secunda, apud quem, νυκτὸς ὑπαίθριος, ob hanc causam inscribitur. *Gordiani nummus.*

DE PEDIBVS.

HÆC quidem manu super memini, Manarde, tibi disseruisse, sed quoniam Caprilis velle se de pedibus audire similia dictitabat, quæ super his à me tunc dicta fuerunt, visum est subiungere.

IRRITVM.

FIERI minimè posse aliquid, aut inconstans irritúmve futurum, quod cœptum actúmve fuisset, ostendere si vellent Ægyptij sacerdotes, pedes in aquæ superficie inambulantes pro hieroglyphico faciebant. Nemo enim est qui nesciat, nulla id humana ope ingeniόve fieri posse: nihil enim magis irritum cedit, quàm si qui plantas super aquæ superficiem firmare sibi persuaserit. Ad hoc re-
C spexit Cicero, cùm libro Officiorum tertio, fluxas, labiles & inconstantes Epicuri rationes esse differeret, quippe quæ minus in solido consistant, quòd aqua hærent, vt aiunt. Sunt qui elocutionem hanc, *In hac causa mihi aqua hæret*, rem nondum peractam significare contendant, dubiúmque aliquod superesse, quod nondum fuerit explicatum, aut sibi re super adhuc dicendum esse, sumpto à clepsydris, in quibus aqua, temporis dati index, per tot horas stillatura statuebatur argumento. Et hoc esse quod ad Q. Fr. Cicero ita scribit alterius libri epistola v. *Quod idibus & postridie fuerat dictum de agro Campano, non est actum, in hac causa mihi aqua hæret.* Vbi tamen damnat Epicurum, cum Ægyptiorum hieroglyphico videtur conuenire: vtpote qui argumentorum eius infirmitatem omninò redarguit. Nam ingredienti vnicuique anima: vt palàm est, solo opus est, diceret Aristoteles, cui firmiter innitatur: id autem homini, vtpote grauiori animali, neque in aëre, neque in aqua conceditur, & ea de causa pedes suam habent nuncupationem, quòd τὸ πέδον, id est, solum sibi deposcunt. *Hæc, & sequẽtia sumpta ab Eras. Chil. 1. cent. 5. prou. 100. Aqua hærere, quid. Nempe secundi.*

VACILLATIO.

CVM Ægyptiaco consentit hieroglyphico quod Psalmo LXXIII. legitur, *Mei penè moti sunt pedes* Græca lectio habet ἐσαλεύθησαν, quippe *vacillarunt*, siue potiùs *fluctuarunt*: maris enim turbatio, fluctuúmque commotio, σάλος. Hîc verò *Pedes* pro *Cogitatione* ponuntur, quæ scilicet animi nostri pietatem pedum instar regit, & sustinet. Penè igitur, inquit, cogitatione peruersus, ac penè lapsus sum, vt crederem Deo nullam inesse, prouidentiam, incertóque casu mortalia defluere, aut quid huiusmodi. Ita ibi legitur Psal. XXXVIII. ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου, vbi si verbi maritimi & fluctuantis ratio est habenda, Latinè dicemus, *Cum fluctuare cœpissent pedes mei.*

FVNDAMENTVM. D

CONTRA verò pedes in solido constituti, iactum ostendunt fundamentum. Hinc apud Iurisconsultos legas, *Ponere pedem*, pro *Fundamentum iacere.* Hinc illud apud Tullium De Finibus IIII. *Quid enim? si sapientia vbi pedem poneret non habebat, sublatis officiis omnibus.* Alibi, *Pedem ponere*, significat *Occupare.* In Deo autem pedes virtutis eius firmitatem ostendunt, & solidi fundamenti stabilitatem, Esaia dicente: *Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum.* Alibi pedes Dei, hieroglyphicè accepti, humanitas Christi est: nam sicut caput Pater, ita pedes Filius, qui eò quòd terreno mixtus est, diuinitate ipsa inferior est. Quod verò scriptum est Deuteronomio, *Qui appropinquant pedibus eius, de doctrina illius aliquid assequentur;* sunt qui ex mysticis hisce pedibus abeundos intelligant sanctos interpretes, & qui diuinam prædicant sapientiam. At quod Psalm. stantes pedes hieroglyphicè ponuntur, mentis atque fidei stabilitatem significant. Nam contrà de malefidis Propheta: *Cur claudicatis vtroque pede?* Et Psalmographus Psal. XVII. *Claudicauerunt aberrantes à semita.* Porrò vitiatus pes, aut mutilus, aut intortus, in Diuinis literis hominem significat, qui à recta diuinæ institutionis semita declinat: quandoquidem *Pedes* pro Actionum, vt dictum est, progressu sæpe ponuntur, Theologíque omnes hunc vitæ nostræ cursum viam appellare consueuerunt, de qua Dauid Psalm. 119. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, hoc est, qui dum hanc viuunt vitam, ea faciunt quæ lex Domini præcipit atque mandat.

Et possidere hinc in ff. & C. possessio pedũ positio dicta.

Pedes in Deo, quid.

Deut. ca. 33.

PVRIFICATOR.

SI verò pedes altiùs in aquam mersos effinxissent, purificatorem significabant. Nam & alibi aqua & ignis in defæcationis significatum accipiuntur, quòd rebus his labes omnis eluatur & eximatur. Hîc verò de iis sermo est, quæ leui sint macula contaminata, quibus vnda satis superq; sit ad depurandum. Apud Horum legas fullonem hîc significari, quod tantundem est: nam id est fullonis officium, vt res depurget, & munditiem vestibus inducat. Alij commenti sunt χαφέα pro γναφέα apud Horum legere, vt scribam ex hac pictura commentarentur: propterea quòd hoc à Mercurij similitudine descriptum apud Horum vulgatum legerant: sed non animaduerterunt eo loco non ἑρμῦ, sed ἔργυ legi, quod exponi debet, ab operæ videlicet similitudine, vt scilicet gestus ille describeretur, figuraretúrque, qui fullonis est vestimenta pedibus in aqua pressantis. E

Fullonis officium.

DIVES AVARVS.

TANTALI verò species in aquam demersi, ramis fructiferis ad frontem vsque, & ob oculos dependentibus, quos frustrà carpere, & hanc haurire irrito cauetur euentu, quánam meliori patefcat interpretatione, quàm luculentis his Petronij versibus:

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus, infelix quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

Tantalus in aquam demersus.

Eiusdẽ sententiæ Horat li. 1. Sermo. notat auarũ quendam.

SERVITVS.

APVD Onirocritas pedes seruorum indicia sunt: vtpote qui totius corporis pondus sustineant, vti opera domi rurique facienda seruis incumbunt, & quæ perperàm egerint, compedum supplicio puniuntur. F

Artem. li. 1. ca. 50.

TRIVMPHATOR.

QVONIAM verò Regum triumphantium mos erat captiuorum corpora pedibus conculcare, subiectionis signum, triumphabundum hominem per ita positum pedem Romana pleraque signa significant, eóque spectat versiculus ex Psal. LXVI. *Imposuisti homines supra capita nostra*, hoc est, de nobis triumphum aliis concessisti.

VIA.

AB officio quoque pedes in Diuinis literis viæ perfectionísque significatum habent. Vnde plerumq; videas vetustis in imaginibus, Deum pingi pedibus intra nubes absconditis, quod fatidici vates nostri volentes carnis à Deo assumptæ viam (eam Theologi nostri aduentum dicunt) arcanam, obscuram & incognitam fore significare, eam præferebant speciem. Hinc Dauides offusam ad diuinos pedes caliginem canit Psal. 18. Sed quod idem alibi canit: *Pes meus stetit in via recta;* dictum volunt veteres Theologi: propterea quòd non solùm manus, sed etiam pedes pro actione, progressúque negotiorum accipiuntur Et Leuitico, vbi sacrificium fertur pro sacerdotum consecratione, pollices manuum & dexterorum pedum, hostiæ sanguine oblinuntur: dexteras quidem partes obunctas ponunt, quia bonorum hæ sunt operum indices, cùm sinistræ pro prauis accipiantur. Nam & Maro, *dextera* ait *esse iter ad Elysium, at læua malarum exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.* Quòd verò vnctionis mentio facta est, ea sanè vigoris, conseruationis, & salutis assecutionem significat. Vnde etiam apud

Et in profanis, hinc illud τῶν ποδῶν ἐωράται ὁδός, pedum visa est via.

Æn. lib. 6.

Gentes

A Gentes athletæ non nisi oleo delibuti certamen inibant. Non vngi verò, in Diuinis iisdem literis desolationem, ruinam, & perditionem indicat. Sic in Ægypto sublati sunt vna nocte omnes quotquot limina postésque intinctos Agni sanguine non habuêre, vt Hesychius ait.

SOLSTITIVM HYEMALE.

SOLIS cursum in hyemali solstitio significare si vellent Ægyptij sacerdotes, pedes duos compedibus implicitos, atque ita progredientes (nisi codex impressus mendosus est) effingebant, quòd Sol tunc lentiùs, & quasi pedicis coërcitus ingredi videatur. Sed enim huius rei longè aliam picturam esse diximus in commentario Polypi, vbi manuscriptos Hori codices, duos Polypos inuicem colligatos, non pedes duos, habere monuimus.

VOLVPTARII AFFECTVS.

PHILOSOPHI antiquiores, quique doctrinam eorum secuti sunt, pedes pro contemptissima parte ponunt, esséque in anima pedes aiunt voluptarios affectus, Venereæ mollitudini mancipatos. Quique Achillis figmentum interpretantur, fuisse illum inuiolabilē præter talos, qui Stygis aqua illini nequiuerint, quòd ea parte manu matris tentus fuerit, cum ab ea est fatalibus vndis immersus: ea autem parte saucium periisse, id sibi velle fabulam dicunt, quòd fortis alioqui homo aduersis casibus omnibus animosus, nullaque fortunæ iniuria deiectus, libidini tamen ita interdum succumbere deprehendatur, vt inde sibimet exitium paret. Nam & Orpheus principem libidinis locum talum ait, sed idem mysticè, vti suus est mos. In cœna Domini discipulorum lauantur pedes, vt scilicet ablutis animorum sordibus, ad Eucharistiæ donum mundi nitidíque procederent. In Iacobis & Esaus partu philosophatur Philon firmissimæque mētis, quippe optimi luctatoris esse opus ait tenere calcaneum: nam id animum indicat, qui vitio dominetur. Calcaneum enim, vt alibi sæpe, infirmæ vitiosæque naturæ indicium est.

Inuiolabilis Achilles præter talos.

B

Sic ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν, illotis pedibus ingredi, profanè, irreuerenter.

FINIS.

EST etiam pes absoluti operis indicium: ad calcem enim dicimus, cùm ad finem peruentum esse vel operis, vel negotij, volumus indicare. Et Adamantius, vt alibi dictum nouissimū in Deo nobis incognitum esse, apud Esaiam ostendi eo argumento dicit, quòd Seraphin duo alis inferioribus Dei pedes obtegebant.

Vsus est Cicero in libellis de Amicitia, & de Senectute.

INIQVITAS.

ANGVINEOS alibi diximus Gigantum pedes effingi, cruráque obtorta, & quodammodo deluxata, propterea quòd tota aberrant via, qui cœlo bellum inferre parant. Pedes igitur ita malè affecti, iniquorum operum indicia sunt. Nam vti recti pedes quatuor animalium in Diuinis literis apud Ezechielem memorantur, ob eorum quæ in Euangeliis habentur veritatem, ita retorti pedes de prauis dicitur ingeniis atque maleficis: non enim rectè pedes dirigunt, diceret Ambrosius, qui posteaquàm semel in viam rediêre, ad scelera mox & iniquitatem reuertuntur, & tanquam Sus lota primo quoque tempore repetunt luti volutabrum, &, vt Lucretius ait,

Insatiabiliter toti voluuntur ibidem.

C Sanè apud Psalmographum, impiorum ambulationes obtortas esse, ambagibúsque circumactas, inuenies.

Idem Macro. lib. 1. capit. 20.

Recti pedes & retorti.

AGGRESSIO.

IN statuis verò pes læuus antè porrectus, aggressionis indicium est, quo ita firmato, gestum aiunt ad inuadendum aptum: quòd dexteri pedis agilitas ictum, quoquouersum quis incubuerit, iuuet. Sinister enim sua quadam peculiari tarditate, totius est veluti corporis firmamentum, ac quasi cētrum, circa quod alterius pedis alacritas & promptitudo versetur exerceatúrque, & quasi rotæ curuatura axi per radios innixa circumagatur, parti vnicuique laboranti opem allatura: quod non ignorauit Maro noster, vbi lib. x. Lucagus Æneam ferire parat: proiecto nam pede læuo aptat se pugnæ. Hoc etiam in numis, vbi Martis vltoris inscriptio est, sæpe comperias: nam & Philosophi consentiunt, motum à dexteris partibus oriri. Atque ego Romæ in Mediceis ædibus pulcherrimi operis statuam obseruaui, quæ speciem hanc in aliquem inuadendi, læuo proiecto pede, præ se ferebat. Militaris præterea disciplinæ Magistri commonent, si missilibus agatur, sinistros pedes antè haberi à peditibus: ita enim vibrandis spiculis vehementiorem esse ictum. At si res, inquiunt, agatur gladio, dexter pes proferendus, vt propinquior dextera sit ad vulnus inferendum. Sed vtcunque illi, apud Maronem tamen eodem ipso congressu, quem paulò antè dicebamus, *strictum rotat acer Lucagus ensem.*

Militaris doctrina.

REGRESSVS.

NON ierim tamen inficias, regressum dextero porrecto pede figurari: quia qui loco se moueat necesse habeat à dextero pede motum auspicari. Ita signari videas numos FORTVNÆ REDVCI cusos.

IGNAVIA, VEL REQVIES.

D

Pes supra pede, quid.

ET quoniam gestus ab histrionibus in primis obseruabātur, inde factum, vt hieroglyphica nonnulla inde desumpta sint. quale illud pro otio & desidia, pedem supra pedem statuere, qui gestus in aliquot sepulchrorum imaginibus, sed pro quiete habetur. Sanè Aristophanes cùm otiantem meditabundúmque Euripidem describeret Acharnanibus, famulus eius interrogante Diceopoli an intus esset Euripides, respōdit, *Ipse intus pede supra pedem posito tragœdiam meditatur.* Et Pluto, Mercurius: *Nunc autem esuriens pedes supra pedem posito altum requiesco.*

DE CALCANEO.

CALCANEVM, quamuis sit pedis pars, à pede tamen, quantum ad hieroglyphica pertinet, separatur.

SENTENTIA PRÆPOSTERA.

CALCANEVM quidam hieroglyphicè accipere videntur pro infirma, falsa, atque præpostera illa ratione, qua nos vitia nostra excusamus, & nimiùm plus æquo nosmetipsi nobis indulgemus. Vnde Deus Genesi ad Serpentem, qui voluptatis est signum: *Homo ipse tuum obseruabit caput, & tu illius calcaneum*, imbecillitatem scilicet mentis, quæ facilè seducatur, & quicquid adhibuerit sibi permittat. Siue, vt alibi diximus ex Philone, calcaneum ea pars animæ est, quæ terrenæ adhærescit naturæ, in sensum, voluptatésque prona & labilis. Ideóque Assertor noster discipulorum pedes lauisse dicitur, vt signum esset, dilutum esse maledictum illud calcanei, quò ab ipso rerum primordio Serpentis morsibus patebat aditus. Nam alibi dictum inuenias. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super Serpentes & Scorpiones*, in hanc sententiam.

Genes. ca. 3.

Calcaneum quid in spiritualibus.

E

TERMINVS.

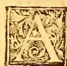
INTERDVM accipitur pro Actionis termino, sumpto à saltatorum more, in quorum saltu extrema pars vestigij, quam calcaneum pressèrit, significatur. hinc Psalmo: *Ipsi calcaneum meum obseruabunt*, quod proximè accedit ad id, quod inquit Ouidius:

--- Sed scilicet vltima semper
Expectanda dies homini est, dicíque beatus
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

Latinus quoque sermo Calcem accipit pro Termino. Sic *videt* Cicero *calcem, ad quem decursum est*: & *ad calcem peruenire*, & similia pasim habentur.

Ac pro meta, & fine, vt supra, & à calce ad carceres, & extra calcem, ex Immiano l. b. 12.

DE GENIBVS.

ADDAM & Genua, sine quorum auxilio parum aut nihil agerent pedes, alterius sic altera poscit opem res, & coniurat amicè.

--- Alterius sic Altera, &c. Hora. in A. te.

IMPEDIMENTVM.

F

Poplites alternis genibus impositi.

EST in his quoque significatum impedimēti, si poplites alternis genibus impositi figurarentur, qui quidem gestus nullo magico susurro simpliciter inter veneficia recensetur: eo enim partus detineri, & omnem actum impediri maiorem religio, decretis etiam inhibitoriis, vt perhibet Plinius, testata est.

MISERICORDIA.

CÆTERVM genu misericordię sedem esse, antiqua omnis superstitio cōfitetur, vt memoriæ auris, irrisionis nasus habetur: quamuis Thebanus Crates religionem eam, vti reliqua facere solebat, eluserit. Nam cùm pro quodam Gymnasij principem supplicaret, procumbens coxam illius pro genibus attigit; principéque præ fastu indignante, *Quid*, inquit, *annon hæc tua sunt, ac genua?* Apud Ciceronem legas oratione post reditum, vbi L. Pisonem acerbissimè compellat: *Tu meum generum, propinquum tuum, tu affinem tuam, filiam meam superbissimis & crudelissimis verbis à genibus tuis repulisti.* Iam verò illa, *Ad pedes iacere*, &, *accidere ad pedes*, eodem significato notissima sunt.

Iocus Thebani Cratetis

Meminit D. Laer. in eius vita.

HVMILITAS.

DEPOSITVM genu humilitatis & superiorem agnoscentis indicium esse, nulli non innotuit. Hinc apud Horatium:

Ius, imperiúmque Phraotes

A *Cæsaris accepit genibus minor.*
In Diuinis literis: *Reliqua mihi sunt septem millia virorum, qui ante Baalem genua non curuauerunt.* & alibi: *Flecto genua cordis mei,* & huiusmodi pleraq;, id vno verbo dicitur procidere: atque ita etiam nostri Psalmo Septuaginta reddidêre: *Coram illo procident Aethiopes.* Multò verò plus *Procumbere,* & *Terram lingere,* vt ibidem: *Inimici eius terram lingent.*

PROCLIVIS AD VITIA.

NEQVE negarim alicubi flectere genua esse hieroglyphicum ad terram, hoc est, ad vitia declinantium, & humanæ cedentium fragilitati, impurísque affectibus inseruientium: aduersus quos nisi steterimus, nullam ex hoste victoriam sperare possumus.

LEVATI PARIENTIVM LABORES.

VISEBANTVR olim in Capitolio ante Mineruæ cellam signa tria Nixidia nuncupata, quæ genibus nitebantur: sed ea de causa ita dicta quòd parientium nixibus præsiderent, quod eò libentiùs retulimus, quòd vulgata exemplaria Festi corrupta sunt, in quibus scilicet pro Nixidia, Noxij dij scriptum inuenias, Sunt qui signa hæc Antiocho Rege Syriæ superato, à M. Attilio subtracta prodiderint, ab eóque Romam apportata: alij capta Corintho aduecta, quæ ibi mensæ subiecta fuerint. Sed iam de manu, déque pedibus & genu, hæc dicta sufficiant. Videor enim mihi nullam, neque tui, neque publici commodi rationem habuisse: tui, quia Philosophum scio nolle desidibus & superuacaneis lectionibus detineri, eáque tantùm lectitare, quæ ad sanam doctrinam facere videantur. In publica verò commoda me peccasse vereor: quia dum te his detinui nugis boni aliquid ad alicuius ægroti salutem excogitasses. Quicquid tamen in hoc erratum est, totum id tua culpa factum, qui Cicadæ, vt dicitur, vterum scabere non dubitasti.

Nixidia signa in Capitolio, quid

B

PIERIVS

C

PIERIVS VALERIANVS ERVDIT. VIRO FRANCISCO ROBORTELLO, IN ACADEMIA PATAVINA BONARVM LITERARVM publico Professori, de Digitis & Mensuris,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER TRIGESIMVS SEXTVS.

VM nuper scripta tua omnifariæ doctrinæ plenissima, & vtriusque linguæ ornatissima, summa cum voluptate legerem: incidissemq; in obseruationes eas quas doctissimo viro Ioanni Sico inscripseras: duplici sum dolore affectus, ob amici memoriam, qui tam miserabiliter nobis ereptus est, noctu in habitatione sua clàm trucidatus, deinde commentario eo amisso, quod amicitiæ nostræ pignus paulò antè illi recognoscendum dederam, sed adhuc absque titulo: ita duplici hac iactura & amici, & libelli facta, summopere dolere cogor, quòd potuisses doni eius hæres esse. Ne verò ampliùs hoc accideret, cœpi ante omnia commentarijs omnibus titulum inscribere, & cùm magni nominis Philosopho Bernardino Tomitano de digitorum numeris libellum inscripsissem, superesse vidi alterum de digitorum mensuris, eúmque ne amicos nimiùm obtunderem, tibi, Francisce Robortelle doctissime, commendaui: quamuis partem hanc præteriturus eram, quòd ea parum suauis videbatur, verebárque ne imago ferè eadem toties repetita, satiaret potiùs quàm oblectaret. Partem tamen hanc omni iure tuam non modò legendam, verùm etiam examinandam tibi commendabo, quòd id in animum induxi meũ, euenturum, vt quemadmodum ego doctrinam tuam mihi laudi fore persuadeo, tu quoque pro animi tui candore putes ad rem tuam facere, vt quicquid ego scribere sim aggressus, id tum tua, tum aliorum amicorum opera politius fiat. Veræ enim necessitudinis ea lex est, vt amicorum existimationem non secus ac si eadẽ nobiscum inuehatur naui, nobiscum identidem & seruari, & omne periculum adire iudicemus.

De digito cõmuniter.

DEBVERANT quidem digiti in Manuum commentarium inseri, sed quoniam tam varia támque multiplex est eorum materia quàm comprehenderunt, vt iidem ipsi vno nequiuerint commentario coarctari: necesse fuit eorum argumenta diuidere, quorum alter liber circa numeros versaretur, cúmque numeri quoque ipsi sua gerant hieroglyphica, separatim de numeris per digitorum gesticulationem significatis, & quorundam etiam numerorum intellectu mystico, differendum fuit. Alter hic de digito communiter, ad mera pertinet hieroglyphica. Demùm, quia digitus idem dimensionem præcipuè significat, eámque creat, addẽda erunt dimensionum & species & significata, cùm quæ peculiariter quisque sibi digitus comparauerit, ad calculum examinauerimus.

ALMVS SPIRITVS.

VT verò rem auspicatiùs exordiamur, ad almum conuersi Spiritum, qui nos afflet, eum dicimus in Diuinis literis per digiti hieroglyphicum & intelligi, & nominari. Euangelio autem, omni summota dubitatione, vt cùm Assertor dicit: *Si in digito Dei eijcio dæmonia, profectò venit in vos regnum Dei.* Quo loco D. Gregorius ex eo manifestum esse ait *Digitum* pro Sancto Spiritu accipi: quòd cùm Marcus posuerit, *Si in digito Dei*, alius Euangelista dixerit, *Si ego in Spiritu Dei.* Porrò in precibus, quas certo anni tempore almo huic Spiritui allegamus, *Dexteræ Dei digitum* eum appellamus. Præterea D. Hieronymus eo opusculo, cui de Diuinitatis essentia titulus est, digitum vnitatis numero, pro almo eo diuinóque Spiritu accipi debere profitetur, quo lex in duabus tabulis in monte Sina scripta fuerit: ipse enim, vt idem ait, scripsit, qui & dictauit.

Explicatio mystica cœlorum.

PROPHETÆ.

Psalm. 8. NVMERO verò multitudinis digiti sunt Prophetæ, per quos Spiritus idẽ almus libros Legis afflatu suo conscripsit: vnde Dauides: *Videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum,* vbi per cœlos ipsam Prophe

A Prophetarum incitationem accipiunt, qua correpti, admiranda tot oracula de diuinis humanísque rebus in posteros consparsêre. Sunt qui Psalmographum dicant ad historicum sensum simpliciter respexisse, per digitum tamen virtutem Dei exponant. Vnde Magi Pharaonis cùm Moseos miraculis cederent, digitus Dei est, dicebant: vbi pars pro toto, digitus pro manu: nam omninò manus, vt loco suo dictum, confecti operis hieroglyphicum est. In mundi verò totius fabrica, nihil cœlo ipso admirabilius.

MEDITATIO VEL VLTIO.

Digitos cōmordens, quid.

QVOD si hominem digitos aut vngues suos commordentem pictum sculptúmve inspexeris, scias eo gestu, aliàs quidem meditationem, profundumq; ad ecstasim vsque cogitatum intelligendum: aliàs verò pœnitentiam facti, vlciscendíve minas. Illud significatū apud Persium & Horatium habes, quorum alter dicit:

Nec pluteum cedit, nec demorsas sapit vngues:

alter & in versu faciendo:

Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.

Hora. lib. 1. Satyra. 10.

vltimum apud Propertium habes:

Vngue meam morso sæpe querere fidem.

sed hæc omnibus notissima prætermus.

LASCIVA MOLLITIES.

B ASPICIES fortè statuam saltatorio gestu positam, ritu barbarico adornatam, digitis supra caput veluti argutum aliquid crepitantibus, ea hieroglyphicè lasciuas mollities, & eneruatæ nequitiæ delicias indicat. Et vno digito caput scalpere, delicatæ admodùm mollitiei signum est, quod Cn Pompeio vitio datum, vsque ad inimicorum publicum cauillum, ait Plutarchus: quo super gestu Iuuenalis etiam mordaciter iocatus, cùm dixit: *Qui digito scalpunt vno caput.* Pluribus verò modis hæc in digitis mollities notata gesticulatione, munditia nimia, ornatu gemmarum annulorúmque sumptuoso, motúque ad mimicū propiùs accedente. Quare Chilonis Lacedæmonij dictum est, inter loquendum manum moueri non debere. Et Hebraico prouerbio dicitur, *Stultum digito loqui.*

Plut. in vita Pompeij dictum nimirū à Caluo poeta. Iuue. Sat. 9. Iuuenalis, Chilonis & Hebræorum dicteria.

SOCIETAS.

Fœderis per cutiēdi mos antiquus.

LICET in duabus consertis manibus fidei fœderumque hieroglyphicum locupletius habeatur, non est tamen illud dissimulandum, quod de pollicibus est à Cornelio Tacito traditum: morem quippe fuisse Regibus quorundam barbarorum, quotiens in societatem coirent, applicare dexteras, pollicésque inter se vincire, nodóque perstringere, & vbi mox sanguis in artus extremos peruenisset, leui vulnere cruorem eliciebant, atque inuicem lambebant: idque fœdus arcanū, quasi mutuo cruore
C sacratum haberi solitum.

FVRIÆ ORESTEÆ.

QVI verò digitus lapideus paruo olim tumulo superpositus erat, inter Megapolim & Messeniam, in regione Mania nuncupata, à quo quidem digito tumulo nomen fuit, non alia de causa erectus fertur, authore Pausania, nisi quia Orestes furiis agitatus vnum ipsemet sibi à manu digitum abroserit, rémque eo monumento notare voluerit.

PACIFICATIO.

SED quoniam ad pollicem reuersi sumus, qui aliorum dux est & dominator, super eo quædam, quæ hieroglyphicum sapiunt, apponemus. Hic inter alia significata compositæ pacis hieroglyphicum apud Romanos habitus: eo quippe gestu, vt manui porrectæ subiiceretur. Rem tangit Quintilianus Rhetor, vbi ait: *Qui gestus in statuis pacificatorum esse solet, qui inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure prætenso, manum inflexo pollice extendit*, quod perperàm in codicibus aliquot impressis legitur, *infesto pollice*, quod nihil est. Atque hinc locus apud Papinium Sylua prima intelligitur, *Dextra vetat pugnas*, vbi de gestu hoc dubio procul accipiendum: de quo quia multa alij, rem ego breuiter substrinxi? Hunc gestum periti antiquitatum agnoscunt in Marci Aurelij statua, quæ nunc ante Lateranas ædes, ex ære, magnitudine colossea, equo insidens visitur: dexteram enim porrigit resupinam, & aliquantulùm inclinatam, digitis disiunctis, pollice deorsum verso.

FAVOR.

FAVOR.

Mos attollendi pollices, varia denotat.

Favor autem assensúsque alienæ victoriæ præstitus; aut, cùm aliquem strenuè facientem laudare vellent, per sublatum pollicem exprimebatur. Hinc illud apud Horatium:

Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.

hoc est, *maximè tibi fauebit.* Quippe si pollicum alter satis est ad fauorem indicandum, vterque in eum gestum adhibitus quàm maximè fauere profitebitur. Nam & qui certabant, cùm succumbere se, & hosti victoriam cedere fatebantur, pollicem sustollebant. Vnde illa in victos apud Græcos imperitatio, αἶρε δάκτυλον, quod alio de more nostri *Herbam dare* dicere maluerunt. Nostro verò tempore cum vniuersa Italia, & tota etiam Europa alterutri ex duabus factionibus damnata sit, moris est, his pollicem, illis indicem attollere, si cui faueant factioni, attestari voluerint, idque vtinam studio non tam perdito fieret; non enim Italia omnis sibimet aduersaria, omnium hinc prædæ exposita, tot clades, direptiones, incendia, desolationésq; suarum iam omnium vrbium, tam continenti per tot annos bello pateretur, séque mox ob solam suorum pertinaciam, implacabiléque dissidium, ruituram miserabiliter deploraret.

Tolle digitum, hoc est, fatere te victum.

Guelphorũ & Gibellinorum.

TRVCVLENTIA.

Versus pollex, quid.

Qvem verò versum pollicem apud Iuuenalem, & aliquot alios legas, nihil habentem cum fauore simile sciendum est id tyrannorum quorundam signum fuisse temporarium, vt eo scilicet tempore sicarij percussorésque in cædem trucidationémque populi debacchari inciperent, cùm signum id versi pollicis ab Imperatore datum obseruassent. Qua de re, scholis omnibus nota, & nihil ad hieroglyphica pertinente, plura dicere non puto necessarium. E

ROBVR.

Pollicis etymologica ratio.

Quo depto mancus sit futurus manus vsus.

Id potiùs referemus, robur validásq; vires per pollicem significari, si surrigatur, quatuor reliquis ad volam appressis. Nam ea de causa ἀντίχειρ, à Græcis dicitur, quòd pari cum reliqua tota manu robore contendat, alteriúsque manus vice fungatur, vt Galenus interpretatur. Apud Latinos autem, quò præcipuè polleat, nomen habet: is enim dominatur in manu, nec in sinistra cessat, quamuis ea tota sit ignaua, neque minùs quàm tota manus semper in officio est. Quin & veteres hunc præstare aliis intelligentes, Hallum eum appellabant, quòd in reliquorum dorsa vnus omnium insiliret: aspirationem enim loco S, literæ positam nonnunquam ab antiquis inuenias, & vice versa, S pro H. Sed longè simplicius est hallum ab ἅλλω vel ἅλλεσθαι deducere, id enim salire est.

INVTILIS BELLO.

Abscissi pollices.

Hominem bello inutilem ostendere qui volunt, manum abscisso pollice faciant: digitus enim hic summotus, hominem actionibus & præsertim bello inutilem reddit. Eaque de causa legas grauiter animaduersum in nonnullos, qui bellum detrectandi causa spontè sibi pollices amputassent, vt à Senatu in C. Voctienum, vel vt alibi legitur, Votienum: à Cæsare etiam Augusto in quendam equitem Rom. qui duobus filiis adolescentibus, causa detrectandi sacramenti pollices amputauerat. Marcellinus cùm Gallos militiæ semper obuios & expositos ostendere conetur, nostram verò ignauiam; quod Græcanici vir ingenij libenter admodùm facit incessere, reprehensionique obiectare, neminem vnquam apud eos ait, quod in Italia plerumque accidit, munus Martium pertimescentem pollicem sibi præcidere. Sanè verò Athenienses, crudeli admodùm atque immani exemplo, Æginetarum iuuentuti pollices præciderunt, ne populus qui classe valebat, descendere secum posset in vitium maritimarum certamen. F

Galli bellicosiores Italis, ex Marcellino.

DE INDICE.

Pollici proximus est Index, ita dictus, quòd eum porrigere solemus indicando. Sunt qui eum Salutatorium etiam appellent, sunt qui Medicum, neque desunt qui Lichanum esse velint: sed horum prosequi controuersias, nostri non est instituti, qui ad hieroglyphica festinamus. Satis igitur fuerit eum Indicem Romano nomine nuncupare.

SILENTIVM.

Præcipvvm igitur digiti huius hieroglyphicum est, silentium indicare, si ori appressus figuretur, quo gestu Titi Liuij Patauini imago supra fores prætorij in eius vrbe patria dicata: nempe quòd is scribendo adeò multa complexus, scriptoribus aliis silentium indixisse videatur. Hinc apud Apuleium libro I. Metamorph. legas: *At ille digitum à pollice proximum ori suo admouens, & in stuporem attonitus, Tace, tace, inquit.* Et Pontianus Pontifex epistola quadam: *Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem hæsitas, sit manus tua super os tuum.* Ita & Eutychianus, quæ verba sunt ex Salomonis dictis. Et Damasus epistola de Coëpiscopis, *Digitum ori imponite,* hoc est, *nihil vlterius loquamini.* Ita & apud Iobem: *Principes cessabant loqui, & ori suo digitum superponebant.* In omnibus verò templis, vbi colebatur Isis &

A &c Serapis, simulachrum erat digito labris impresso, quod multi interpretantur, tacendum esse: illos itidem mortales fuisse. Sed quæ fuerit Harpocratis effigies apud Ægyptios, literariis ludis omnibus innotuit. Figmẽtum hoc porro totum Ægyptiacum fuit, quod digito labiis impresso, silentium significaret de diis immortalibus habendum, in quos ne licentiosi loquendo simus, à Platone etiam monemur, Legibus. Aliàs Harpocratis sigillum in anulis gestari solitum à veteribus ea de causa tradit Plinius, vt silentium de agendis rebus indicarent. Angeronæ autem effigies obligato obsignatóq; ore fuit apud Romanos, vt silentio prætereundum innueret, in cuius tutela numinis vrbs Roma esset, quódque proprium illi nomẽ, ob eam scilicet superstitionem, ne tutelares dij sacris quibusdam auocarentur, deuouerentúrve. Hinc Valerium Soranum neci traditum constat, quòd arcanũ hoc propalare ausus esset. Eáque de causa Plinius de Roma loquens ait: *Cuius nomen alterum dicere arcanis cæremoniarum nefas habetur.* Quod verò ad obsignatum os facit, Alexander Macedo cùm matris epistolam accusationis in Antipatrum plenam vnà cum Hephæstione legisset, detractum è digito signatorium anulum ori illius appressit, silentij monumentum.

De Angerone Macrob. Sat. li. 1. cap. 10.

Effigies Angeronæ.

EX PATIENTIA VOLVPTAS.

SED nihil ferè tam eruditè traditum à quopiam est, vt non ingenia inuenta sint, quæ aliorum commentationes euertere conarentur. Inuentus est siquidem scriptor Masurius nomine, qui Angeronæ simulachrum, quod Romæ in sacello Volupiæ obligato, vti superiùs, obsignatóque ore visebatur, propterea confictum ait: quòd qui suos dolores anxietatésque dissimulat, patientiæ beneficio ad maximam perueniat voluptatem. Nam &c Verrius Flaccus Angeronam dici ait, quòd angores ac animorum solicitudines propitiata depellat. Sed quamuis alia atque alia etiã super Harpocrate commentati sint ingeniosi viri, illud ego minimè dissimularim, quod summæ eruditionis authores approbasse videntur, summum Deum ex eo figmento silentio coli debere, quod &c in Pisce, &c in Crocodilo, &c alibi ex Iamblichi monitis aperuimus. Et in pietatis Christianæ sacris preces pleræque sunt, quas ad Optimum Maximúmque Deum nulla emissa voce dirigere iubemur. Super Harpocrate demum Plutarchus multa, quæ quoniam multorum commentariis vulgata sunt, ea non existimaui hîc ad commemorandum necessaria. Illud vnum minimè præteribo, traditum ab Ægyptiis Oron &c Harpocratem digito ad labia appresso coalitóque in lucem editos, eodémque modo &c Heraiscum, magnæ apud eos celebritatis viros. Iam apud Romanos silentij nota fuit S, prima eius nominis litera, quæ triclinis, &c diętarum foribus superponi cõsueuerat, vt inde silentium conuiuis indiceretur, quando multa inter bibendum dici soleant licentiùs atque liberiùs, quæ palàm efferre nefas. Vnde Flaccus Torquato ad cœnam inuitato cauturum se pollicetur, ne fidos inter amicos sit, qui dicta foras eliminet. Et conuiuas memores odio habendos esse, Græco, quod Martialis ponit, adagio monemur, μισῶ μνήμονα συμπότην Procille. Vino enim libertas, vnde Lyæi nomen, attributa apud Comicos nonnunquam inuenias ad S literam, T quoque adiectam, vt Phormione Terentius, S T.

Hoc à Macrob. Sat. li. 1. cap. 10.

Ratio simulachri Angeronæ, &c Harpocratis.

B

Odi memorem compotorem.

DE MEDIO.

MEDIVS à situ ipso nomen accepit, ab officio Medicus, à loquendi vsu Infamis &c impudicus. Sunt qui hunc non Hallum, sed Lichanon velint, παρὰ τὸ λάχειν, quod nos Lambere dicimus, vt ita exploratis vniuscuiusque rei saporibus quid ad stomachum faciat, quídve ab eo repudietur, intelligamus. Apud Procopium legimus, summo quid digito gustatum, cùm tamen in digito nullo gustandi vis esse possit: intellexerit tamen ille, sublita digiti extremitate ori aliquid admotum.

Hinc gallicum lecher.

C

Procopium nimirũ Sophistan in epistolis.

STOMACHVS.

SANE quidem Ægyptij sacerdotes, vt apud Horum habetur, ex digiti pictura stomachum hieroglyphicè intelligebant: sed neque certus illic digitus, neque cur id fecerint, explicatur. Dici fortè posset ab officio, quia solent qui grauantur ex crapula, auxilium alleuationémque ab eo plurimùm deposcere, quo scilicet in summum gutturis immisso, incitata nausea euomere compellantur, atque ita sibi incommodi eius remedium comparant. Vel quia Medici stomachum totius corporis Regem appellant: quippe qui omnibus portiones suas certa quadam dimensione impartiri videatur. Digiti verò præcipuum hieroglyphicum est, mensuram præ se ferre, de qua multa paulò pòst loco suo. Ea verò à medio potiùs, quàm ab alio quopiam desumitur, vtpote perfectiore. Primùm enim is ab internodio medio ad extremum vnguis, &c ad radicem suam, æqua dimensione diuisus, alterutra pollicem &c auricularem æquat, circino ad interiores cutis angulos appresso: mox frontem, nasum, aures, &c plerasque alias humani corporis partes dimetitur, cuius quidem rei studium ad pictores, &c statuarios delegabo. Neque me latet, esse qui Lichani nuncupationem in anularem transferant, sed ipsi sententiam suam probent. Quem nos Medium &c medicum dicimus, hic nimirum est, qui etiam impudicus.

Cur digitus præsertim medius, stomachum significet.

INFAMIA.

EXPORRECTVS enim medius, reliquis in pugnum attractis, virilis pudendi species quædam ostenditur, eóque gestu infamiæ est hieroglyphicum, de quo Satyricus:

D

--Cum fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumq́; ostenderet vnguem,

De Diogene dictum. Persius in satyris. D. Laërt in eius vita. A Martiale.

de Diogene dictum, qui hospitibus quibusdam Demosthenem videre, cognoscereque anxiè quæritantibus eum ostendit, medio digito, pro indice, porrecto, vt scilicet illum impudicitiæ aut ignominiæ cuiuspiam notaret. Mitto illa nota nimis: *Et impudicum ostendis digitum.*

DE ANVLARI.

ANVLARI, qui minimo proximus est, nomen dubio procul inditum ab anulo: quo digitus is insigniri solitus. Cur id institutum, variæ sunt authorum opiniones, ex quibus nos, pluribus aliis omissis, quas in Gemmarum commentario recensuimus, eas quæ potiores videbuntur afferemus.

COR.

Aegyptiorū ritus in suis sacris.

ILLVD autem primum omnium manifestum est, anularem digitum cordis esse hieroglyphicum: eáque de causa institutum ab Ægyptiis, vt is anulo tanquam corona honestaretur. Eundem sacerdotes cùm circa deorum suorum aras operabantur, confectis odoribus illinebant, eiusmodíque honores illi ea de causa haberi solitos aiunt: quòd dissectionum periti neruulum quendam à corde natum, per dorsum ad cor tendere, & in eo desinere compertum habuêre. Sanè solebant in eiusmodi anulis eorum etiam imagines fieri, quorum memoriam colerent atque obseruarent, ij qui eas gerebāt, ita nos sibi præcipuè esse cordi, cum quadam etiam ambitione, omnibus ostentantes. Vnde Cicero libro De finibus, Epicuri studiosos memorans, *Epicuri imaginem*, inquit, *non modò in tabulis, sed etiam in poculis & in anellis habebant.*

E

CONIVGIVM.

Vincula iugalia. Aen. lib. 4

HIC porrò digitus anulo insignis, coniugij est hieroglyphicum, eáque de causa sunt qui eum Pronubum appellent. Hinc Maro, vincla iugalia, posuit pro connubio. Et in Diuinis literis inditum sponsalitiis anulum, arrhabonis indicium, nuptiarum causa legimus, eúmque morem & institutum omnes Christianorum conuentus semper obtinuerunt. Vnde Septimius Florens digitum hunc & pronubum appellauit, & anulum quoque pronubum, eo loco: *Nam & mulieres, parcissima patrum sobrietate aurum minimè nouerant, vno excepto digito quem anulo pronubo sponsus oppignerasset.*

VINCVLVM.

Hoc à Luciano in dialogis Deorum. Iouis indignatio vnde orta.

IVGALIA illa vincla monent, vt qua de causa anulus inter alia significata, vinculi etiam fuerit hieroglyphicum, aperiamus. Ea sic fertur: *Promethea olim Saturni lege perpetuis vinculis ab Ioue damnatum, ea mox conditione liberatum, vt inde anulum lapide & ferro compactum gestaret, ne omninò exolutus pœna videretur: indéque anulorum vsum propagatum.* Indignationem autem Iouis inde ortam aiunt, quòd Prometheus Parcarum sortem de Thetidis filio, qui patre maior & clarior futurus esset, patefecisset, atque ita Iouem ab eius congressu deterruisset, ne se præstantior filius nasceretur. Sedenim, cùm eiusmodi legis silentium in Iouis perniciem euasurum esset, fabulatorum desidero prudentiam, qui velint Iouem pro imperio & authoritate sibi conseruata, Promethea ita malè multare voluisse.

SERVITVS.

F

Anuli etymon.

QVOD verò anulus sit seruitutis hieroglyphicum, tam maritale signum attestatur, quod addictam esse viro sponsam indicat, quàm Pythagoræ symbolum exponit, dum nos arctum anulum gestare vetat: quod ex diui Hieronymi interpretatione, non esse anxiè viuendum admonet: quippe cauendum, ne nos in eam seruitutem coniiciamus, quæ dura sit, & incommoda. Habet verò secum vinculi significatum anulus, quòd tota eius nominis originatio, quantum ad etymon attinet, ab AN particula desumitur, quæ Circum significat, atque ideò vinculum, aut compedum manicarúmve oppressionem. Essent verò super anulo plura commentanda, sed hîc de anulari digito, non gestamine vel ornamento, scribere institutum est meum: quare longè plura in commentarium id reiicimus, quo insignia pleraque ordine locóque suo interpretati sumus.

VENIA.

PETITAM à diis sermonis veniam, cum obsecratione, ne nostri memores delicti, vlcisci cogitarent, eo exprimebant hieroglyphico, vt proximum à minimo digitum ad aurem dexteram referrent, quod tacto prius ore fieri institutum. Est enim locus ille Nemeseos, quam gestu hoc, vt in ore ostensum conciliari crediderunt.

DE AVRICVLARI.

Chiromantica obseruatio fallax.

SVPER auriculari nullum hactenus hieroglyphicum inueni, id tantùm apud Chiromanticos deprehendi, eum qui breuiorem hunc habeat quàm legitima mensura deposcat, id est, ad tertium anularis nodum non perueniat, indicium esse eum illegitimo concubitu susceptum: sed quoniam ex

diuina

A diuinatricibus,coniecturalibúsque disciplinis,si modò disciplina est talia profiteri, nulla est hac magis fallax,his omissis, ne digitus prætereatur indictus,ad ea me conuertam, quæ de numero cuius is præcipuum est hieroglyphicum,superiùs fuerant examinanda, nisi præ voluminis magnitudine morositatis notam declinare visum esset. Is igitur cùm,vti sequenti commentario explicabitur,& vnitatem & quaternarium alio atque alio gestu præ se ferat,septenarium,quātum fieri potest,in extremam volam exporrectus ostentat. Numeri autem huius hieroglyphicum est, vt, præter ea quæ loco suo commemorata sunt,multiplicitatem,aut frequentem significet iterationem.

FREQVENS ITERATIO.

HEBRÆI autem in primis, vt Ægyptiacæ linguæ discipuli, SEPTEM de re pluries repetita ponere consueuerunt. Vnde argentum septies purgatum, pro Sæpius,Psalmo vndecimo dictum, hoc est,vt Euthymius explicat,donec quicquid in eo terreni fuerat igne abstersum,exhalarit. Et Psalmo nono supra septuagesimum, *Redde vicinis nostris septuplum*,interpretes aiunt, septuplum Hebræorum more positum pro multiplici quemadmodum & septem, sæpe pro multis. Nam & Regum primo Theologi ponunt illud, *Sterilis septem peperit*, itidem & Ecclesias septem, pro multitudine. Iam Chrysostomus actione in Iudæos quinta,septenarium numerum ait in Diuinis literis infinitæ multitudinis signum habere. Et ita fortè Virgilianum illud accipiendum: *Septem, vocabulum quid apud Hebræos.* *Georg.li.4.*

Septem illum totos perhibent ex ordine menses
Rupe sub aëria deserti ad Strimonis vndam
Fleuisse. & alibi, *Æn.lib.5.*
-- Immania septem Terga Boum,

B & eodem modo pleraque.

SANCTVS SPIRITVS.

EST & sancti Spiritus prærogatiua septenarius, de quo, vt infinita alia prætereamus, Esaias: *Et requiescet super eo Spiritus Domini.* dein dona eius VII. enumerat, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis,spiritus scientiæ & pietatis: *Et replebit eum Spiritus timoris Domini.*

PERFECTIO.

QVÆ verò plurima & Philon, & Hierocles,& alij super septenarij perfectione disputant, nunc missa faciemus,illud quod nostri temporis inuentum est minimè dissimulabo,multarum rerū, ne de argento solo dictum hoc existimemus, quæ per ignis iterationem depurgātur, perfectionem in septima decoctione consistere:veluti quotidie cernere est in saccharo purgando:nam vbi septies igne id examinaueris percoxerisq; nihil quicquam vlterius proficit,sed lapidescit penitus, ne vlterius eliquari possit. Vnde prouerbium vulgò vsurpatum de re,quæ summam adepta sit perfectionem,*Septimæ decoctionis saccharum*,vbi sagacissimum quempiam atque vaferrimum hominem designamus.

HVMANÆ VITÆ CVRSVS.

ADDEMVS & illud, septenarium numerum totius humanæ vitæ cursum significare,vt Theologi declarant eo Leuitici loco:*Septem diebus comedetis azyma.* de quo Paulus:*Epulemur non in fer-* *Leuit.c.23.*
C *mento veteri,neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, sed in azymis synceritatis & veritatis: & non ad tempus, sed omni nostra vita ab huiusmodi prauitatis fermento mundi esse debemus.* Nam si septem diebus holocaustomata,vt LXX.reddunt, offerre debemus, necesse est diebus septem nos puros permanere: quia non debent qui sacra ferunt celebrántque,criminis cuiuspiam sibi esse conscij.

DIMENSIO.

NON eram autem super digito quicquam vlterius philosophaturus, nisi mihi venisset in mentem, in mensuris quoque multa delitescere hieroglyphica,eáque plurimùm de Diuinis. Mensuram verò ipsam digitorum esse filiam. Nam Ægyptij mensuram ex digito posito ideò significabāt, quòd tota metiendi ratio à digito principium capiat. Mensura enim,vt apud Aristotelem,à minimis oriri debet,atqui digiti sunt omnium membrorum minimi. Neque me præterit,nouissimos quosdam mensuræ principium,perinde ac etiam ponderū, à grano tritici desumpsisse:vt scilicet cohærētia grana quatuor,digiti spatium expleant,cuius ratione reliqua mox ad mensum veniāt. Cæterùm cùm veteres ab humanis membris mensurā inchoarint,satis constat ex eorum traditione, digitum omnium mensurarū esse minimā. Ita apud M.Iunium Nysum legas,qui de limitibus agrorum luculentum reliquit opus,cuius de digito verba hæc sunt,*Minima pars earū mensurarū est digitus*,quod & Iulij Frontini sentētiæ consonat:si quid enim infra digitum metiamur,partibus respōdemus, vt dimidiam aut tertiā partem digiti. Hinc illud omnes vsurpatissimum, *Latum vnguem,aut transuersum digitum nō secedere*, cùm minimum quodque spatiolum intelligi volunt,& illud,*Leonē ex vnguibus æstimare*, cùm ex minimo quoque vel indicio,vel argumento,vel causa,rei totius summam intelligimus. Id inde sumptum, quod memoriæ proditum est, Phidiam ex vno Leonis vngui, totam feræ faciem magnitudinemque, *Mensura digitorū filia,& eius origo.* *Auctor Lucianus in hæresibus.* *Plutarchus tamē refert ad Alcæū, De defectis oraculis.*

magna artis ſuæ commendatione repræſentaſſe. Qua verò ratione certa digiti dimenſio nationibus omnibus præſcribi poſſit, adhuc incompertum eſt mihi. Nam apud authores digitus, & quæ inde menſuræ deſumuntur, proportionis potiùs regulam, modúmve quendam, quàm certum vllum menſuræ terminum oſtendere videntur. Quæque Romæ atque alibi, vel in æs, vel in antiquis marmoribus menſurarum exemplaria ſignata reperiuntur, nationibus omnibus non inſeruiunt. Ad hæc, hominum facies pro locorum & regionum ſitu, perinde ac aliorum etiam animalium corpore, tum exilitate, tum proceritate, tum craſſitudine diuerſa diſſimiliáque naſci manifeſtum eſt: id quod Baſilius Magnus à veteribus traditum, à ſe verò diligenter obſeruatum aſſeuerat. Tritici quoque, ſi menſuram inde quis maluerit exordiri, & pondere & magnitudine, non prouinciæ tantùm, ſed regiones ſingulæ, & vel modico inter ſe diſtantes interuallo, ac plerunque etiam contigui agri variant. Pérque ætates, & ſecula ſingula, corpora noſtra imminui, Homerus, & ab eo Virgilius & Horatius vnà cum Philoſophis tradidêre: id quod & maiorum noſtrorum oſſa paſſim eruta teſtatiſſimum relinquunt. Rari enim, qualia nunc hominum producit corpora tellus, vt apud Poëtam eſt, vel Plinij teſtimonio, patribus proceriores fiunt, conſumente vbertatem ſeminum exuſtione, in cuius vices nunc vergat æuum. Quare certa exactáque digiti dimenſio, quæ pari ſit apud omnes menſura, nuſquam poteſt reperiri. Quoniam tamen veteres in eam conueniunt ſententiam, vt digitus ſit menſuræ principium, quæ inde mox diſtribuuntur menſurarum nomina loco hoc recenſere libet, argumentum quidem ab Ægyptiorum ſacerdotum inuentis non alienum: ſiquidem in menſuris etiam hieroglyphica quædam inueniuntur, quæ ſuo ſe loco prodent. Menſuræ autem his præcipuè capitibus diſcernuntur, vt loco primo ſit digitus, ſecundo vncia, mox ſextans, inde palmus, doron, dochme, ſpithama, pes, cubitus, gradus, paſſus, orgyia, vlna, hexapus, decempeda, plethrum, actus, iugerum, ſtadium, hexaplethron, diaulus, hippicum, milliarium, dolichus, paraſanga, ſchœnus, funiculus, ſtathmus, quorum omnium rationes afferre perdifficile fuerit in multa ſcriptorum diſſentione. Ne tamen Chryſippi Medeam penitus exſcribam, ea tantùm colligam, quæ à probatioribus tradita videbuntur.

Menſuræ capita præcipua.

DIGITVS

Digiti mẽſura.

ESTO igitur digitus, vel ex granis tritici quatuor cohærentibus ſpatium collectum, vel menſura omnium minima, vnde Rerumpublicarum, decreto reliquas aſtruere neceſſe ſit. Quæ verò ſuper eo ſint hieroglyphica, longa iam narratione ſuprà diſſeruimus.

VNCIA.

Vnciæ menſura.

CERTO autem dato ſpatiolo, quod digito attribuatur, vncia ſeſquidigito conſtat, ea verò octaua palmi portio: ita tamen vt palmum hîc accipiamus pro menſura ea, quæ σπιθάμη Græcè dicitur. Sedenim ex dimenſione Nypſi, vncia ſupra digitum nihil plus occupat, quàm tertiam alterius digiti partem, dum palmum ait quatuor conſtare digitis, eáſque eſſe vncias treis, & ita Frontinus etiam tradit: quare vncia pars erit pedis duodecima, vt rectè menſores ponunt. Quòd ſi vncia ſeſquidigito fieret, pes in digitos decem & octo produceretur. De quo verò palmo & hîc & illic intelligendum, paulò inferiùs explicabimus.

SEXTANS.

SEXTANS ſexta pars aſſis omninò eſt, vnciæ quippe duæ, vt pondera ad menſuras accommodantur, quæ quidem vnciæ, vti propoſitum ex nonnullorum traditione, in trium digitorum ſpatium porriguntur: quamquam, vti dicebamus, Nypſi nonnihil variet menſura. Nimirum verò loco hoc aſſem pro pede, vt inferiùs patebit, intellgendum.

PALMVS.

Sexta ſeu Dodrans.

PALMVS ex Vitruuij deſcriptione quatuor conſtat digitis, ex aliorum verò ſententia digitos continet XII. Nypſus hunc menſuræ modum Sextam appellat, & dodrantem etiam vocitari aſſerit, quæ ſcilicet, palmos treis contineat, vncias quippe nouem, qui ſunt digiti XII. Cauſam verò cur ita diuerſi authores ierint in aſſignanda palmi dimenſione, eam eſſe crediderim: quòd Latini appellatione Palmi tria dimenſionum genera complectuntur, quæ ſuis apud Græcos nominibus diſcernuntur. Ea ſunt, δῶρον, δοχμὴ, σπιθάμη.

ΔΟΡΟΝ.

EST verò δῶρον, ſiue δῶρα fœm. gen. (vtrunque enim dicitur) menſura, quam alio nomine παλαιστὴν appellant, vt interpretes Heſiodi verſu illo enarrant:

τρισπίθαμον δ᾽ ἄψιν τάμνειν δεκαδώρῳ ἁμάξῃ.
Inde apſin curru decadoro cæde tripalmum.

Heſiodi locus explicatur.

Sedenim hoc Heſiodi loco quædam oboritur difficultas, quam antequam vlterius progrediamur, ne quod nobis negotium faceſſat, fortè non importunum fuerit explicaſſe. Quatuor apſidibus currulis rota conficitur. Ad huius verò rotæ diametrum Heſiodus pro modulo decadorum currum vocat, vt

vnaquæ

A vnaquæque apsis trium sit spithamarum: atque ita necesse est vniuscuiusque rotæ circumferentiam, siue curuaturam dicere malimus, duodecim esse spithamarum. Hæ verò doræ sunt xxxvi: spithama enim doras, quippe palæstas tres continet: & palæsta, vti dictum, quatuor est digitorum: si ergo, vt ostensum est, circumferentia circuli, qui rotam ambit, xxxvi. doris constat, & diametrum vnumquodque tertia pars est circumferentiæ, cur non dodecadorum diametrum posuit potiùs, quàm decadorum? ne Geometriæ terminos excederet, veritatique ipsi videretur aduersari. Cui difficultati respondetur, decem illas diametri doras ab interiore circuli parte desumendas, de quibus hîc intelligit. Duæ verò doræ computantur ab interiore parte rotę, vsque ad circumferentiam exteriorem: vna quippe dora ab vtraque rotæ parte. Alij ita soluunt, vt digitos octo, qui doræ sunt duæ, expansos intelligant in ea, quæ Ligularia dicuntur, siue Compages dicere velimus, quibus vnaquæque apsis inuicem adacta conferatur, hoc modo:

Præcipuè verò παλαιστὴν mensuram esse quatuor digitorum, inde colligimus, vbi Nicander basilisci corporaturam describit: quem enim Plinius duodecim non excedere digitos affirmat, Nicãder eo super τρία δῶρα, φέρων μῆκός τε καὶ ἰθύν. Interpres eius, τρία δῶρα, inquit, ἤγουν, παλαιστάς, δῶρον γὰρ ἡ παλαιστή. Tria itaque dora duodecim explebunt digitos, & Plinij basiliscum.

VITÆ BREVITAS.

IN Diuinis literis, vt multorum Theologorum est interpretatio, παλαιστὴ vitæ breuis est quasi hieroglyphicum. Nam Psalmo nono supra trigesimum, qui apud aliquos trigesimus octauus est, in
B Græco canitur, ἰδοὺ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου. Traductione, quam Ruffinus citat, scriptum est: *Ecce veteres posuisti dies meos.* Illi enim qui ita reddiderunt, visi mihi sunt, aduerbij παλαὶ, quod antiquitùs apud Latinos est, significatum ex vocis similitudine sequi. Ita & Romanorum exemplar habet, quod & Cassiodorus agnoscit, & in ea locutione plurimum immoratur. Qui Hebræos sequuntur, alij breues, alij positos à Deo dies in mensura digitorum IIII. aiunt: alij palmi longitudine constitutos dies, alij pugilares dies datos, atque ij minimæ etiam mensuræ mentionem faciunt. Paraphrastici: *velut in digitis numeratos habere paucissimos dies meos.* Sed illud, *velut in digitis numeratos*, nihil ad rem: de mensura enim hîc est sermo. Quare vulgata traductio, commensurabiles habet, sed sensum non exprimit integrum τῆς παλαιστῆς: quare id fortè melius quod ex Adamantio conijcere possumus, si legamus, *Ecce quàm breues admodùm posuisti dies meos*, quippe cùm quatuor digitorum mensura breuis admodùm sit, ac perinde vitæ nostræ breuitatem significet. Hinc clamat Iobes: *Nihil enim sunt dies mei.* Vt missum faciamus Hippocratem, vitam quidem breuem, artem verò longam esse conquerentem, & quæ multa in hanc sententiam dici possent. Euthymius quoque palæstam quatuor digitorum coniunctione fieri, spithamæque tertiam esse partem dicit, ac perinde minimam omninò mensuram, eóque nomine paucitatem dierum, quos viuimus, intelligi. Sed quoniam id nomen ἀπὸ τῆς πάλης deduci possit, interpretari etiam posse dici Contentiosos, seu laboriosos dies, hoc est, luctæ pugnæque plenos: in lucta enim labore ac contentione multa vtimur. Ideò verò Dori nomine mensuram eam appellari dicunt, quòd eorum plurima quæ donantur (id enim est vocabuli significatum) ab eodem digitorum loco amittantur, quo παλαιστὴ constat, à quatuor quippe digitis. Plinius antiquos ait Græcos vocasse δῶρον, quem nos palmum. Vitruuius quoque, quem nos palmum δῶρον ait à Græcis dici, quòd
C munerum datio Græcè δῶρον, appellatur. Id autem semper per manus geri.

Explicatio loci Dauidis ex Græco.

Sic ὀρθόδωρον palma porrecta, & interstitium inter palmã porrectã & extremitatem digiti medij.

ΔΟΧΜΗ.

DOCHME dimensio est decem digitorum. Sunt tamen qui δοχμὴν mensuram eandem esse putent cum Doro: quatuor quippe digitorum in exporrecta manu cohærentium, ita vt δοχμαὶ tres σπιθάμην efficiant. Atqui apud aliquos inuenias σπιθάμην δοχμὴν etiam appellari, atque id apud Hesiodi commentatores.

ΣΠΙΘΑΜΗ.

Σπιθαμὴ omninò duodecim est digitorum: quippe quòd à digiti auricularis vngue ad extremum vsque pollicem occupamus. Plinius libro VII. cap. altero, vbi de Pygmæorum statura loquitur, ternas eos spithamias longitudine, hoc est, ternos dodrantes non excedere dicit. Dodrantem posuit Plinius ratione pedis habita, ex quo si dematur quadrans, reliqui erunt digiti duodecim, eaq; pars quæ tribus constat quadrantibus, Dodrans nimirum appellatur, Frontinus spithamam etiam Sextantem dici scribit, haberéque palmos tres, vncias nouem, digitos duodecim.

Quibus cõstet spithama, & hieroglyphica. Hinc illud Diogeniani Σπιθαμὴ τοῦ βίου, spithama vitæ.

DEVS.

ADDVCIT hæc rerum series in memoriam id, quod Prophetæ, plurimum hieroglyphico, si non charactêre, idiomate certè hieroglyphicis perquàm simili vtuntur, Deũ appellatione Spithamæ vocitarunt, penes quem scilicet sit rerum omnium facultas, supremáque authoritas: manu passa propemodùm occupata, quá singula ordine tenoréque certo temperat ac moderatur, neque

non fines æquis terminis distributos, demensionésque omnibus, quæ in vniuerso mundo sunt, rebus lege sua dipartitur. Moris enim est oblatarum rerum magnitudinem spithamis, quę nobis promptuaria est mensura, dimetiri. Quod verò dictum de omnipotentia Dei, sufficiat vnus ex quadragesimo cap. Esaiæ locus: *Qui mensus est pugillo aquas, & cœlum palmo ponderauit?* & quæ sequuntur. Vbi Hieronymus: *Quod autem pugillum vocat & palmum, humanæ consuetudinis verbis vtitur, atque mensuris, vt Dei potentiam per nostra verba discamus.* Et paulò pòst σπιθαμὴ autem, hoc est, palmus, extensam significat manum à pollice vsque ad extremum digitum. Quæ verò ibidem posita sunt de lichano gustatore, vt idem interpretatur: digito, ac perinde minimo, alij viderint.

VITA BREVIS.

IN Spithama autem, vt superiùs dictum, vitæ breuis hieroglyphicum habetur, quod à Græcis authoribus positum est, vt minimum vitæ spatiolum mensuræ eiusmodi paruitate significaretur, vsurpatúrque plurimùm ad vniuscuiusque rei breuitatem indicandam, præsertim vbi in puminliones cauillum vertitur, vti de Pygmæis dictum, quos in derisum Trispithamos scurræ vocant.

PES.

PEs nemine discrepante digitis constat sexdecim, quare qui scribunt eum palmis quatuor confici, palmum accipiunt, vt Vitruuius τὸ δῶρον. Diuiditur verò huiusmodi dimensio in vncias duodecim: & est sexta pars altitudinis in humano corpore. Frontinus pedem ita describit vt eum dicat habere palmos quatuor, vncias duodecim, digitos sedecim.

CVBITVS.

Quibus constet cubitus. Pollux tamen mediū manus digitum κατάπυγωνα vocat.

CVBITI quoque ratio ideò varia est, quia palmus variè accipitur. Nam qui duobus eum constare palmis dicunt, digitos omninò quatuor & viginti commemorant, dum cubiti spatium id esse dicunt, quod ab extremis vnguibus in medium brachij angulum protēditur. Id nimirum sesquipedale est, & Græcis Pygon dicitur, vnde Pygmæi Eustathio. Ita palmi illi duo pro totidem dodrantibus accipiuntur. Neque diuersus erit à Nypso & aliis Vitruuius, qui cubitum senis, more suo, palmis dimetitur, cùm dubio procul palmos quatuor quemque digitis porrexerit. Cubitum pictores quartam corporis nostri partem esse volunt. Apud Herodotum cubitum inuenias viginti digitorum tantùm, differréque ab eo qui dicitur πῆχυς: de quo videris apud Suidam. Est etiam cubitus regius, qui maior est communi tribus digitis, de quo idem Herodotus primo. Est & cubitus geometricus, qui dimensione vna sex cubitos è nostris æquat, vt Origenes & Augustinus retulerunt.

TEMPERANTIA.

HIEROGLYPHICVM verò cubiti vna cum fræno manu prætento, temperantiam præ se fert, vnde Nemeseos simulachrum insignibus his conspicuum habebant, cuius hæc erat inscriptio:

Ἡ νέμεσις προλέγει τῷ τήχει τῷτε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν.
Vna manus cubitum ostentat, gerit altera frænum:
Illa, modum serua: hæc admonet, os cohibe.

DELICIOSVS.

Ezech. c. 3. Mystica cubiti significatio.

SVNT qui deliciosum molliculúmque hominem, ne hieroglyphica hæc elabantur, ex cubito ceruicali innixo notent. Signum inquit Adamantius, mihi videtur voluptatis carneæ sub cubito manuum ceruical assutum sumptum id ex Ezechiele, qui dicit: *Væ iis qui assuunt ceruicalia sub omni cubito manuum:* nimirum eos intelligens, qui propter animi corporisque mollitiem à virili recedunt fortitudine, & nequiter effœminantur. Forsitan autem, addit Adamantius, sermo diuinus per huiusmodi figuram & argumentum eos culpat magistros, qui per vaniloquentiam, & falsæ beatitudinis promissiones (quod nostro, quippe corrupto tempore, supra modum inualuit) multitudinem audientium libidini, vitiis voluptatíque summittunt. Addit etiam Propheta, de capitis velamine quædam, quæ quoniam his præcipuè temporibus valdè suspecta sunt, consultò præteribimus: quæ si quis curiosiùs appetierit, eiusdem Origenis homiliam legat in Ezechielem tertiam, déque temporum nostrorum proceribus dicta omnia interpretabitur.

GRADVS.

GRADVS, quem alij Gressum dicere malunt, & Græci τὸ βῆμα appellant, vno constat cubito & pede: quod spatium tantundem est ac pedes duo & semis, vel digiti quadraginta.

A

PASSVS.

PASSVS à passis manibus dici videtur. Alij passum quinis tantùm pedibus constare putant, quo spatio gressus duo recenseantur, sintque digiti octoginta. Nam spatium quod passis manibus occupamus, in sex & nonaginta digitos exporrigitur, quæ integra est quadrati corporis proceritas.

Vel spatium quod in spatio pedum.

ORGYIA.

ORGYIA Herodoto sex pedum est. Mensura eadem à pedum numero Hexapus dicitur. Orgyię spatium Suidas inter expansas manus capit, quæ quidem mensura cùm par sit proceritati humani corporis, nulli dubium & Suidam & Herodotum idem sentire. Lib. Pandect. x. tit. Fin. reg. cap. vlt. fodienti puteum passum à vicino limite abesse oportere, interpres Latinus posuit. Lex ea Solonis à Caio recitata, Græcè scripta est in Codice Pisano, qui Florentiæ asseruatur, & ὀργυίαν hic habet, quę quidem mensura vna plus pede crescit, & aliàs, vti ostensum, ἑξάπους vocatur. Theodorus ex Aristotele interdum Passum vertit. Sed cùm Orgyia, vti dictum, vno plus pede supra passum porrigatur, nō satis rectè videtur expositum, vt passus à passis manibus dicatur: id autem si admittitur, rectè Theodorus. Sedenim omninò variat ipsa passuum mensura, pro regionum ritu & institutis.

Herod. li. 2.

Solonis lex.

Vel quod patet in spatio pedum.

VLNA.

VLNAM Seruius, & plerique alij eadem cum ea quam memorauimus Orgyia videtur interpretari, neque tamen inficiatur, longè minori spatio ab aliis describi. Sunt verò qui vlnam Orgyiæ dimidium esse velint, nomenque id, atque ea ferè trium pedum mensura in plerisque Italiæ locis permansêre. Quare quod apud Plinium legitur lib. XVI. cap. XLI. de Abiete, cuius crassitudo quatuor hominum vlnas complectētium implebat, hominibus quatuor admotis, arboris ambitum vlnis octo complexum intelligendum. Si verò vlnas altero modo maluerit quis intelligere, nihil laborauerim. Sanè huiusmodi amplitudo mihi non est miraculo, qui & abietes & larices & arbores alias vastitatis incredibilis inspexerim in Noricis Alpibus enatas.

In Sucodicū. Ecgl. 4.

B

Nempe, spatiū in quantum vtraq; extenditur manus.

DECEMPEDA.

DECEMPEDA, quæ Græcè δεκάπους, suo se prodit nomine. Ea verò & Acæna est, Thessalorum quidem inuentū, vt apud interpretem Apollonij Argononauticis legimus. Porrigitur nimirum ea in digitos centum sexaginta, qui duo passus essent, non tamen Orgyiæ. Eo dimensionis nomine sæpę vtitur Cicero, & decempedatorem, Metatorem appellat. Eo ferè spatio à vicino abesse lege XII. tabularum iubetur is, qui ficum aut oleam in agro plantauerit: nam si quid aliud seuerit, satis est quinque abeste pedes. Quamquam super huiusmodi limitatione lib. Pandect. x. tit. Fin. reg. Solonis lex à Caio recitata, non satis ex fide Latinis reddita. Nam quod interpres reddidit: *Oliuam autem aut ficum nouem pedes ab extrema regione plantet, alia autem ligna quinque pedes*, in Pandectis quæ tanta veneratione Florētiæ custodiuntur, ita Græcè scriptum reperi, ἐλαίαν δὲ ἢ συκῆν ἐννέα πόδας ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου φυτεύειν τὰ δ' ἄλλα δύο πόδας. Ex puibus verbis manifestum, oliuam quidem vel ficum pedes nouem procul ab alieno solo plantandas, cæteras autem arbores duos tantùm pedes abesse posse. Sunt & alia eadem lege, quæ aliter habent in Pisano codice ipso, quàm passim in impressis voluminibus præstitum, de quibus alibi differendum: nunc nostrum sequamur institutum.

Solonis lex.

C

ACTVS.

ACTVS pedibus constat centum & viginti, qui passus essent quatuor & viginti.

IVGERVM.

IVGERVM, vt Varro finit, constat ex actibus duobus quadratis. Vnde Quintilianus ducentos & quadraginta pedes ponit in longitudinem, dimidium in latitudinem, quod vno iugo Boum in die arari potest: de quo, quia pleni sunt omnes Grammaticorum libri, non est vt plura inculcem.

Varro lib. 1 & Pli. li. 18 cap. 3.

STADIVM.

STADIVM dupliciter consideratur, alibi pro spatio cursoribus in agone destinato, alibi certum est mensuræ genus limitibus agrorum metandis comparatum. Atque hoc plurimùm centum vigintiquinque passibus nostris terminatur, qui pedes essent DCXXV. Ea summa octies computata mille, facit, quæ dimensio proximè accedit ad eam, quam ponit Herodotus II. vbi de labyrintho, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον, *Orgyæ centum iustæ stadium conficiunt hexaplethrum.* Quod verò ad agones pertinet, Græci stadium suum ducentis pedibus metiuntur. Sed Herculem ducentis quantumlibet pedibus dimensum ab Herculę aliis omninò maius. Vnde Mathematum periti herois staturam ex eo stadio, quod ipse suis pedibus metitus est, prodidêre. Italicum porrò pedes continet CXXV. authore Censorino. Erat & stadium Pythicum, quod pedibus mille constitisse tradunt: at Olympiacum, quadringentis tantùm. Sic colligimus ex his, stadium non fuisse certæ mensuræ spatium, sed partis illius, quæ alicubi breuior, alicubi longior fuerit, agonibus destinata.

Theophilus lib. 2. Institutionum.

Autor. A. Gellius li. 1. cap. 1.

Censo. ca. 13.

D

PLETHRVM.

Plutarchus & Suidam.

PLETRVM verò mensura est centum pedum, sexta quippe stadij pars, vt apud authores Græcos passim habetur, πλέθρα ἓξ στάδιον ἑξακοσίων ποδῶν ποιοῦσι. Tantundem verò est, centum id constare orgyiis dicere, cùm, vti superius dictum, orgyia sex occupet pedes.

DIAVLVS.

D. Hieron. 1200. cōstare ait.

DIAVLVS mensura est duorum stadiorum. Cæterùm varietas stadiorum effecit, vt diaulum nonnulli ducentis constare cubitis tradiderint. Quin & cubitus ipse, vt suo loco dictum, plurimùm habet varietatis.

HIPPICVM.

HIPPICVM, quo scilicet Equi ad cursum admittebantur, duplo maius diaulo fuit: nam quatuor id stadia comprehendisse, Plutarchus author est.

MILLIARIVM.

Vel 1000. passus vnde ei nomen.

MILLIARIVM, vt Iunius Nypsus, octo stadiis constat: vt Vitruuius, pedibus quinquies mille, atque ita stadium id assumitur, quod C X X V. passibus nostris terminatur, quos pedes esse diximus sexcentos quinque & viginti, quinis vnicuique passui pedibus adnumeratis.

E

DOLICHVS.

Δολιχος, vt de longitudine temporis, ita & spatij, & mēsura dicitur, à cursu & δολιχεύω, dolichū curro.

DOLICHVS, vt nonnulli ponunt, stadia continet duodecim, vnum quippe milliarium & semis. Qui verò quatuor & viginti aut vno minus ponunt, quæ tria essent milliaria, recursus rationem habuisse mihi videntur: erat enim locus, vbi Equi sunt cursu exerceri soliti, cursu septies iterato: quare à flexu locus ita nuncupatus. Apud Pindarum inuenies, & octies & duodecies iterationem eiusmodi fieri solitam, pro Equorum, qui iungebantur, modo: de quo in commentario de Metis diximus. Ita patet illud apud Chrysostomū in epistola ad Philippenses homilia prima: *Etenim qui postquam decem dolichos cucurrit, si pòst deficiat, omnem amisit laudem:* dictum, quia scilicet duo adhuc dolichi erant decurrendi.

PARASANGA.

Persæ quoque schœnos & parasangas, alij alia mē sura determinant. Plin. lib. 6. cap. 26. Leuga gallicè, lieuë.

PARASANGA, mensura Persica, in stadia triginta porrigitur. Herodoto ea essent tria milliaria & semis, qua dimensione in itineribus Transalpinæ nationes plurimùm vtuntur, vulgò Leuguam appellantes: quanquam & Leuguæ spatium, pro locorum regionúmque situ plurimum variet, quippe quæ inter Alpes, breuiores, in Germaniæ verò atque Galliarum campis, longiùs protrahuntur. Denique eam mihi videntur rationem habuisse, vt quantum itineris vna hora obequitando confici posset, id ea nuncupatione appellarint: ideóque cùm difficilior ac perinde tardior sit ingressus per Alpes, Leugas identidem breuiores constituerunt.

SCHOENVS.

Herod. li. 2. Plin. lib. 12. cap. 14.

SCHOENVS duas occupat parasangas, quæ septem essent milliaria. Hæc inter Ægyptiacas mensuras adnumerantur ab Herodoto. Nonnulli stadia ea quinquaginta continere tradunt. Plinius ex Eratosthenis rationes quadraginta tantùm, qui passus essent quinquies millia, Aliqui stadia XXII. singulis schœnis attribuêre. Atque ita mensurarum huiusmodi inconstantiam diuersitas authorum fecit, siue loca, siue tempora rationem hanc omnem variarint, quemadmodum in ponderibus tanta scriptorum dissensione omnia conturbata. F

HÆREDITARIA PORTIO, SORS'VE.

Exod. c. 32.

Ma trace & mō giste, à venationis metaphora. Psalmo 138.

INVITAT verò me nominis similitudo, vt quid Schœni vocabulo sibi velint Diuinæ literæ, aperiamus. Apud Hebræos enim mensuræ genus erat sub funiculi nomine nuncupata, per quem portionem eam indicabant, quæ in agrorum diuisione huic & illi obuenisset, transibátque vocabulum ad hæreditates & patrimonia. Vnde Moseos cantico, Deuter *Funiculus hæreditatis suæ Israël.* & Psalm. 77. *Et sortę diuisit eis terram in funiculo distributionis.* Et 47. Ezechielis: *Ioseph duplicem funiculum habet.* & passim multa huiusmodi. Ægyptiis porrò mos, ait Prodicus, vt apud Max. Tyrium est, terram metiri funibus: quod & Hieronymus agnoscit tertio Ioëlis cap. vbi Septuaginta ait transtulisse, χείμαῤῥον τῶν σχοίνων, quod alij *torrentem spinarum* fecerant, funiculum ait σχοῖνον, aut iuxta Ægyptios mensuram certi itineris. Vnde in Psalmis: *Semitam meam & funiculum meum inuestigasti. In Nilo enim*, subiicit, *flumine, siue in riuis eius solent naues funibus trahere, certa habentes spatia, quæ appellant Funiculos, vt labori defessorum recentia trahentium colla succedant.*

VITÆ PROGRESSVS.

QVIA verò versiculum obiter ex tricesimonono supra centesimum Psalmo citauimus, τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοινόν μου σὺ ἐξιχνίασας, *Semitam meam & funiculum meum inuestigasti*, transtulerunt

A quidam, *Examinasti*, à vestigio tamen est ἐξιχνιάζω: quamuis qui Hebraicam sequuntur lectionem, grabatum ex iunco factum, non funiculum, intelligere videantur, dum τὴν σχοῖνον μου ἐξιχνίασας, *accubitum meum euentilasti*, reddunt. Quinetiam Chaldææ Arabicæque lectionis traductio in hanc ipsam sententiam habet. Sed &, quando ambulauero in via, aut quando accubuero ad studendum, legi. Sed quoniam Græca lectio iam recepta est, quam, vt plerisque locis apud Hieronymum video, eam esse arbitror quam septuaginta transtulêre, eam secuti, quid in ea hieroglyphici contineretur, exposuimus. Quam verò schœni funiculive, mensuram apud Ægyptios & Persas esse Euthymius tradit, eandem ait, nostri propemodùm stadij longitudinem æquare.

Septuaginta fortasse pro σχοῖνον, funiculum, κοῖτον, cubile verterũt.

STATHMVS.

STATHMVS, quod itineris diurni spatium est, produci fertur stadiis cẽtum & quinquaginta, quæ milliaria essent vndeuiginti, quadrante minus. Nam & Iurisconsultorum tabulæ viginti milliaria diurnis itineribus concesserunt. Iocosè verò Lucianus ὑπὲρ νεφέλω ludit, οὐκοῦν τρισχίλιοι μὲν ἦσαν ἀπὸ γῆς στάδιοι πρὸς τὴν σελήνην, ὁ πρῶτος ἡμῖν σταθμός: *Nunquid tria millia stadiorum sunt à terra, ad Lunam vsque, qui primus nobis stathmus*, id est, *quod itineris spatium vno die peregimus?* Sed vt fabulas omittamus, satius fuerit, tot decursis spatiis commodùm quiescere: quamuis adhuc digiti quoquouersum accepti quasdam habent dimensiones, quarum norma modóque reliquum totius humani corporis dimetimur, mensura in hoc vel illo membro nunc parte pari, nunc geminata, in pluribus triplici: quippe pollex expeditus, vt suprà innuimus, eiusdem mensuræ est cum infamis dimidio, aure, cum naso, cum fronte & ore, cum infima brachij latitudine, & partibus plerisque aliis, Verùm cùm hæc ad pingendi sculpendíque artem potiùs, quàm ad suscepti operis B negotium pertineant, eam artificibus operam relinquentes, imaginum significata, non artem pingendi, exponere prosequemur.

Censorinus tamen, de die natali. cap. 13. assignat spatiũ 126000. stadiorum à terra ad Lunam, secundùm Pythagoram.

PIERIVS

C

D

PIERIVS VALERIANVS CLARISS. BERNARDINO TOMITANO, PVBLICO BONARVM ARTIVM IN ACADEMIA PATAVINA Professori, de Digitorum numeris & significatis,

***

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER TRIGESIMVS SEPTIMVS.

E

ICARE *tecum digitis libet,* TOMITANE *honoratissime. Micare mecum? inquies. Nempe, quantacunque sis grauitate præditus, micare tamen libet. Quid enim aliud is, qui per digitorum motus varios, numerorum significationes explicare aggressus fuerit, facere videatur, quàm ridiculis propemodùm articulorum omnium gesticulationibus, modo eos porrigendo, modò contrahendo, colluderéne dicam, an pueriliter ineptire? & tamen ipsa rei cognitio aliquid habet, quod eruditi quantumlibet viri minimè sint aspernaturi. Quare ausim dicere, aliquid omninò in digitis meis vel ipso Tomitano non indignum, quódque forsitan emunctissimam eius narem ad libri totius lectionem possit allicere. Multa enim ex eo tempore sunt, quæ temporibus illis beatioribus quibus industria & ingenium in pretio fuerunt, minimè contemnenda videbantur. Sed enim vt quid de huiusmodi argumentum sentiam, ingenuè fatear, habet omninò aliquam rerum copiam, & varietatem. Sed exactissimam diligentiam illam, omnia perquirendi quæ in huiusmodi sententiam dici possunt, neque me præstaturum polliceor, cui pleniorem esse, per otium, & tam frequenter infestã podagram, minimè licuerit. Neque tu, qui omnem vitæ meæ rationem optimè nosti, id ab occupationibus meis efflagitabis, eo vno contentus, quòd hoc, qualecunque sit, mei erga te amoris & obseruantiæ argumentum esse voluerim. Cognosco autem ingenium Philosophi, qui tam multa quæ minimè oculis conspicua sunt, ita spectare videatur, ac si rerum suarum imaginibus conformata, suísque coloribus picta proponerentur. Animam nemo vidit, quam Philosophus ita intuetur, & ad amussim factam agnoscit, si ac colossus ingens aliquis aut fabrica quæuis admirabili membrorum artificio elaborata esset.*

F

DE DIGITIS.

Digitorum diuisio, & munus cuiusque proprium.

ATIONI consentaneum videtur digitos primùm diuidere, & quod illi munus singuli suscipiant explicare, vt ita mox quæ in illis significata reperiuntur aperiamus. Illi enim alio atque alio gestu dispositis, nunc contracti, nunc porrecti, vti profati sumus, modò hac, modò illa manu varias habent significationes, ac omnem ferè numerorum rationem explent: cuiusmodi plurima in antiquorum statuis reperiuntur, & apud scriptores passim offeruntur quæ non paruam inferant hæsitationem, nisi aliqua eorum ratio, quod facere proposuimus, expendatur. Tota igitur supputationis ratio in tres partes diuisa est, quarum prima digitus, articulus altera, tertia compositus numerus appellatur. Digitus, est quicumque numerus sub denario profertur, & huiusmodi puncta vsque nouem, prærogatiua quadam, etiam sub numeri nomine singula continentur. Articulus, qui nullo redundante diuiditur in decadas, è quorum vtroque compositus numerus resultat, quotiescumque scilicet articuli, siue denarij numerum aut hunc aut illum sibi assumunt. Numeri sedem in inferioribus tribus digitis habent. Articuli cōiunctim in indice, pollicéque. Compositi & hos & illos, prout vsui venit, aut explicant, aut inflectum socialiter. His ita constitutis, operæpretium est, quos quisque digitus, quos cuiusque digiti gestus, numeros ostendat, aperire. Primum autem omnium illud constat, læuam manum omnia indicare puncta ab vnitate, vsque nouem & nonaginta: dexteram verò à centenario, vt ita dicam, vsque ad noningenta. Sed quibus digitis millenarium à centenario distinguatur, magna est inter eruditos controuersia, dum alij Bedam, virum quidem non ineruditum, sequuntur, alij probabiliorem quandam rationem amplectuntur. Beda enim, si modò ille ita scripsit, centenarium à læua in dexteram ita transferri tradit, vt quo gestu, quibúsque digitis decem in læua numerauimus, eo centum in dextera designemus: inde ad

Digitus quid. *Articulus.* *Cōpositus.* *Beda in libro de temporibus & Natura rerum.*

A millenaria descendamus, & quibus gesticulationibus in læua numeros vsque nouem ostenderimus, iisdem indextera totidem millenaria proferamus. Alij naturæ ordinẽ secuti, vti minores numeri maioribus subiiciũtur in læua, ita minores sũmas maioribus in dexteras subditas agnoscũt: ea enim proportio est numerorum ad decadas, quę centenariorum ad chiliadas. Congruum igitur est eorum quoque hieroglyphicorum figuras ad eorum regulam accommodari. Quaro perplexitate, quæ in iis quæ Bedæ attribuuntur mentes implicat & obturbat, euitata, ita manus statuendæ, vt veluti in læua cœptum est ab auriculari pro vnitate & sociis: ita in dextera ab eodem digito centenarium exordiamur, vsque ad nonaginta. Millenaria verò per pollicem & indicem exprimamus. Atque vt in læua à numeris per inferiores tres digitos ascensum est ad articulos, ita in dextera per eosdem inferiores à centenariis surrigamur ad millenaria, quo scilicet gestu quibusque digitis in læua decem ostendimus, per eosdem in dextera millenaria explicare incipiamus, quæ circa pollicem & indicem longè commodiùs & conuenientiùs hospitantur. Cuius rei testem appello summæ multiplicísque doctrinæ virum Irenæum Theologum ex antiquioribus, qui aliquot ætatibus ante Bedam claruit, apertè enim hic scribit: V N I V S *numerum, quo gestu significabantur in sinistra, translatum in dexteram centena conficere.* Sed ponam eius verba super hoc gestu, in Valent. libro primo, capite X I I I. *A numero nonagesimonono, qui fuit in læua per* V N I V S *significationem, transferri in dexteram, & ibi centena constitui.* Huius sententiam Græci, & vniuersus recentiorum vsus admisit, quos inter egregiè princeps Lucas Minoritanus, qui Arithmeticam & partes eius absolutissimè consummauit, eiúsque opus vno omnium ore probatissimum, multis ab hinc annis venit in manus hominum, & habetur in primis. Fuerunt & alij, qui manibus ad hanc seriem, quam ponit Irenęus figuratis, libellos ad mortalium institutionem edidêre. Prę-

B tereà tota huius hieroglyphici ratio cum Chaldæis ad amussim congruit, mirificéque respondet. Illi enim totam hanc computandi diligentiam per lineas expressêre, ita inter se distinctas, vt apicibus solùm quibusdam additis situ, tantùm numerorum varietatem indicarent: quaternæ tamen ita positæ, vt prima digitos, secunda articulos, tertia centena, quarta millenaria commonstrarent, eo quidem ordine, vt qui apex surrectus læuorsum vnitatem ostenderat, dextrorsum versus centena præ se ferret: iidem, sed infernè vergentes, læuorsum decem; dextrorsum mille signarent, in eum, quem sequenti vides pagina, modum.

1.	100.	10.	1000.
2.	200.	20.	2000.
3.	300.	30.	3000.
4.	400.	40.	4000.
5.	500.	50.	5000.
6	600	60.	6000.
7	700.	70.	7000
8.	800.	80.	8000.
9.	900.	90.	9000.

C

Ad

Sic ergo hunc præsentem annuum formabis. 1561.

Ad Chaldæorum igitur normam, manuum digitorúmque supputationes accommodabimus, earum volis altera alterius e regione passis, vt vnitates centenariis, decades millenariis, ad superiorum hieroglyphicorum instar, opponantur. D

E

Orontis dictum. Plutarc. in Apopht. Regum.

Olim digitis subducebatur ratio, vt nunc calculis.

Quòd verò Orontes Regis Artaxerxis gener, qui ob eius indignationem quandam & honoribus amotus, & ad ignominiam redactus esset, dixerit: *Quemadmodum supputatorum digiti nunc myriadas, nunc vnitates præ se ferunt, ita Regum amici nunc plurimùm, nunc minimùm præstare possunt*, non est vt quispiam hoc ad Bedæ rationes trahat, quasi Orontes intellexerit de dexteræ læuæque auricularibus, in quibus hinc vnitates, inde millenaria constitui debeant: insulsa enim est imaginatio, cùm Orontes myriadas hic confusim ad amplificationem oratorio more dixerit: non quòd myriadum hieroglyphica vnitati sigillatim opponere cogitarit, sed in vniuersum hinc læuæ digitos, illuc dexteræ designauit. Obstaret Chaldæis & Persis, Irenæo & aliis, Quintilianus, quem nonnulli ex libro vndecimo citant, eo loco: *Gestus, poculum poscentis, aut verbera minantis, aut numerum quingentorum pollice flexo efficientis.* Quæ sunt à quibusdam scriptoribus notata, ne in rusticis quidem vidi. Sed iidem ipsi, qui quingentorum positum volunt, inficiari non possunt, quin eo loco eruditi plerique viri quinquagenarium potiùs agnoscant. Non sum verò nescius nonnullos esse, qui lectionem apud Bedam defendere aggrediantur: quippe quæ in læua denaria sunt, iisdem digitis in dextera centena significare, atque ita per eosdem pollicem & indicem per decadem aggregationem ad noningenta vsque procedendum: mox cùm millenaria fuerint indicanda, ad eiusdem diexteræ inferiores digitos descendamus, quod vel natura ipsa videtur abhorrere. Sanè Hieronym verba sunt: *Porrò centesimus numerus* (diligenter quæso Lector attende) *si de sinistra transfertur ad dexteram, & iisdem quidem digitis, sed non eadem manu, quibus in læua nuptæ significantur & viduæ, circulum faciens exprimit virginitatis coronam.* Ego, ni fallor, ex his verbis Hieronymum puto eadem tradere: quæ docuit Irenæus, dummodò loco suo sententia commatis additis distinguatur. Sententia quidem Hieronymi est, diligenter attendendum. Quid attendamus? Centesimum numerum de sinistra transferri ad dexteram, & iisdem quidem digitis, non eadem manu circulum facientem exprimere virginitatis coronam. At explicauit se aptiùs, inquiunt, dicens: *quibus in læua nuptæ significantur & viduæ.* Scimus quidem in lęua vnguem indicis, quasi ad osculum molliter applicatum, maritalis coniunctionis hieroglyphicum ab eo viro doctissimo positum: quod loco suo pleniùs commentati sumus. Viduas autem per sexagesimum ostendi, qui numerus per indicem eiusdem læuæ, qui extremum pollicis articulum arctè complectatur, exprimitur. Idem fatentur omnes. Sed Hieronymus ne fallamur, admonet, transferri numerum centesimum ab læua in dexteram, per digitum & gestum scilicet, qui vnitatem in læua constituit, in dextera centena conficiat, atque ita de cæteris. Atque hoc est quod ait, *Sed non eadem manu.* quam manum? eam intelligit qua non vtimur in centenis, cuius scilicet digitis nuptę significantur & viduæ, quarum manum F

Explicatio loci citati ex Hieron.

A nuum hieroglyphica superiùs & explicauerat,& ingeniosè interpretatus erat. Sed quo modo corona hæc dicet aliquis, circumflectetur in auriculari? Respondemus: si digitum eum ita inflexeris, vt digiti eius vnguis mediæ palmæ tuberculum appetere videatur: id ita coronę plexum imitabitur, ac si arboris cuiusuis ramulum ita flexeris, vt cacumen eius ad locũ, vnde germinare cœperat, inflexeris. Nam gestus hic (vt quod necesse est identidem repetamus) in læua vnum significat, centum in dextera, vt singula copiosiùs suis quæque locis enarrabuntur. Nunc quoniam lectorem aspera & morosa forsitan disceptatione delassauimus, libet in huius gesticulationis sententiam lepido Nicarchi epigrammate aures animúmve aliquantulum delinire. Iocatur enim is in Cotyttarin annosam vetulam, quæ præcano cùm esset capite multæque dicacitatis, ac Nestori comparata, nondum eum ita grandæuum esse fineret, quæ Ceruos annis superasset, ea ætatem suam læta manu veram dissimulans inciperet numerare, tamen & viueret, & luminis beneficio frueretur, & firmis ingrederetur pedibus, æquè ac si esset adolescentula. Quare maximè verendum ne Plutoni sinistri aliquid acciderit. Sed Nicarchum ipsum audiamus, quem falsò quidam Nicandrum vocant:

Nicarchi iocus in Cotyttarin.

Ἡ πολιὴ κροτάφοισι κοτυτ7αρὶς ἡ πολύμυθος
γραῖα, δι' ἣν Νέστωρ οὐκ ἔτι πρεσβύτατος.
ἡ φάος ἀθρήσασ' ἐλάφου πλέον, ἡ χερὶ λαιῇ
γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη,
ζώει, καὶ λεύσσει καὶ ἐρτίπος οἷά τε Νύμφη
ὥστε με διστάζειν μήτι πέπονθ' ἀΐδης.

Quòd si quis Epigramma ipsum Latinè sibi cani postularit, id huius est sententiæ:

B *Multùm garrula anus, caput omne Cotyttaris alba,*
Propter quam Nestor non sit adhuc senior:
Quæ Ceruos annis superarit, quæq; sinistra
Vitæ iterum cœptet connumerare dies:
Viuit adhuc, cernit, pede firma est, virginis instar,
Plutonem vt dubitem passum aliquid grauius.

Et quoniam in Nestoris ætatem incidimus, synepœia postulat, vt quatuor etiam Iuuenalis carmina subiungamus:

Rex Pylius, magno si quicquam credis Homero,
Exemplum vitæ fuit à Cornice secundæ.
Felix nimirum, hui tot per secula vitam
Distulit, atque suos iam dextera computat annos.

VNITAS.

SED iam strato itinere, sopitísque controuersiis, ad ea quæ liquida manifestáque sunt procedamus, digitosq; ipsos erumpere gestientes è carceribus emittamus: primíque spatia corripiant auriculares, alter & alter, quorum qui in læua est vno omnium consensu vnitatis indicium est, si vnguiculum ad medium volæ tuberculum aduertat, quasi coronam quandam flectere meditetur. Itaque si fasces à dextera alicuius statuæ fuerint, læuâ verò eo gestu prætendatur, primi Consulatus hieroglyC phicum apparebit, vel si alia fuerint insignia alicuius honoris indices, primùm eo potitum ostendet, atque ita de reliquis.

In quo explicãdo hallucinatus creditur Domit. Calderinus.

CENTVM.

AB hoc læuæ digito ad eundem dexteræ conuersi, eodem gestu quo illo vnum, hîc centum, vt iam constare potest, significari profitemur. Neque id prætereundum, quod centenarius numerus Virginalis, vt sacrarum literarum interpretes tradunt, appellatur: de quo apud Matthæum habetur cap. XIII. Quandoquidem iis qui vitam rectè, piè, sanctéque instituerunt, tria sunt proposita præmia, vel fructuum prouentus: aliis tricenarius, aliis sexagenarius, aliis centenarius. Tricenarius quidem iis, qui maritalem secuti vitam, eam coniugio minimè contaminato peregêre: nam numerus ille, vt loco suo dicetur, aptus nuptiis. Sexagenarius iis, qui viduitatem aut cœlibatum incorruptè atque integrè custodierunt. Et sexagenarium annorum numerum viduitatis esse identidem ostendemus. Centenarius demùm iis, qui virginitatem intaminatam incolumémque ad vltimum vsque vitæ terminum seruauêre. Eucherius centenarium hoc præmium non tantùm ad virginum merita, verùm etiam ad martyrum mercedes præmiáque proposita contendit. Hierosolymitanus Hesychius, perfectissimum, ait, centesimum ideò concipimus, quia quinquagesimus, quæ spiritus sunt, amplectitur: vnde Pentecoste Spiritui sacra. Bonorum verò operum fructus, qui messem omnem excellit, in Euangelica lectione ad centesimum vsque cumulatur. Adamantius quoque numerum hunc plenum in omnibus atque perfectum autumat: aítque totius rationabilis creaturæ sacramentum intra se continere.

Virginalis numerus.

Maritalis numerus.

Viduitatis aut cœlibatus numerus.

DVO.

AD læuam autem, vnde digressi sumus, reuertentes, si vti de vnitate dicebamus, aut Consul, aut Imperator, aut Dictator, vel quid huiusmodi fuerit, qui dignitatem eandem sibi accessisse indicare voluerit, non insulsè statuam ponet, in cuius manu læua anularis digitus eodem inflectatur modo, atque eodem loco cum ipso minimo applicetur. Duo enim, vel bis, vel iterum, eo gestu exprimi manifestum.

CORPVS, VEL IMMVNDITIA.

Dualis numeri mystiũ cus sensus.

IPSE verò dualis numerus mystico significato corpoream indicat naturam, & pro immundis accipitur in sacris; quòd is numerus sociandis generandísque corporibus aptari solet, de quo videndus Adamantius lib. III. in Epistolam Pauli ad Romanos, vbi de propitiatorio loquitur. Sumonet D. Hieronymus in hanc sententiam aduersus Iouinianum, animaduertendum esse iuxta Hebraicam veritatem, in primo, & tertio, & quarto, & quinto, & sexto die, expletis operibus singulorum subiectum esse: *Et vidit Deus quòd esset bonum,* in secundo verò die hoc omninò subtractum, vt admoneremur non esse bonum duplicem numerum, quòd ab vnione diuidat: nam vnitas tota Dei est, dualitas verò significet hieroglyphicè fœdera nuptiarum, quibus vbique Hieronymus paulò se infensiorem ostentat.

Sed & motus, multitudinis & opinionis symbolum.

DVCENTA.

EODEM verò ipso gestu quo in sinistra DVO, in dextera digitus, idem DVCENTA significat.

III.

MEDIVS autem, quem nonnulli Medicum, plures Infamem & impudicum appellant, ita penes duos inferiores adcuruatus, ac si citharæ cuiuspiam filo vna serie gestúque apprimendi essent, ternarium effingunt numerum. Quódque superiùs de titulis & honoribus attigimus, vbi tergemini cuiusquam notandi essent, hoc assumi potest hieroglyphicum.

ANIMA, DEVSVE.

Ternarius numerus.

SED ipse etiam numerus suum habet significatum: quippe qui incorporeæ naturæ consecratus, nunc animæ, nunc Dei simulachrum, hieroglyphicúmque est, de quo multa Pythagorici, multa etiam veteres Theologi disputarunt, quæ breuitatis causa sunt prætereunda. Illud tamen non omittam, Propitiatorium in diuinis institutionib. lõgitudine duorum cubitorum & semis fieri demandatum, vt id Christum hominem significaret, quod & apud Paulum epistola ad Romanos habetur: qui quidem licèt verus esset homo, quem proposuit Deus propitiatorium per fidem in sanguine eius, aliquid tamen habuit quod humanam excederet naturam, tria tamen non exæquaret: nam pater eo maior est. Sed si quis hæc apertiùs declarari sibi voluerit, ad eius epistolæ interpretes accedat. Quòd verò paulò antè binarium malum esse dicebamus: sacerdos Heli, cap. III. I. Regum, dualem numerum pessimi spiritus esse suspicatur, vti Dei ternarium. Nã cùm Angelus Domini Samuelem bis vocasset, tertiam vocationem expectandam duxit, vt vocem diuinam esse cognosceret.

CCC.

Virg. Æn. lib. 4.

EODEM gestu digitóque quo tria in sinistra, CCC. in dextera significantur. Sed & vocabulum ipsum suas habet significationes. Trecenta siquidem pro magno admodùm numero ponuntur, vt apud Catullum: *Expecta endecasyllabos trecentos, quos simul complexa tenet trecentos,* & multa huiusmodi, etiam apud alios: *Et tercentenis erroribus impleat vrbes. Tercentum niuei tondent dumenta iuuenci. Tercentum tonat ore deos.* Sanè cùm superiùs centenarium plenum atque perfectum numerum esse ostenderimus ex Adamantio, eundem triplicatum, supremum quid significare nulli dubium relinquitur. Sed tercenteni in Arcæ longitudine cubiti, ostendunt hominem qui sit à centenario lapsus, hoc est, qui à tota rationis summa per ignorantiam deciderit, facilè posse per Patris, & Filij, sanctique Spiritus cognitionem in trecenta restitui. Hîc autem animaduertendum est, posse nos gestuum conformationibus illud coniectari quod ait Plinius libro XXXIIII. cap. VII. Ianum à Numa rege dicatum digitis ita figuratis, vt CCCLXV. dierum nota, per significationem anni, temporis, & æui se Deum indicaret.

CCCLXV.

Pliniani loci explicatio.

CVM itaque Plinius dicat, *digitis ita figuratis,* verisimile non est, quod nonnulli putant, in dextera insculptam fuisse literam T, quæ apud Græcos trecenta significat, in læua verò Ξ & Ε, quæ sexagintaquinque supputant. Dicamus igitur eius statuæ dexteram eo gestu figuratam, vt ea exporrecta tres inferiores digitos graduum in morem incuruatos haberet, qui gestus, vti dictum, trecenta signat: læuam autem, vt paulò inferiùs patebit, ita conformatam, vt index pollicis vngui circunductus, arctissima

A arctissima eum circulatione complecteretur, infamis verò mediam palmam versus adcuruaretur, duobus reliquis extantibus quantulumcumque porrigi potuerint: ita enim quinque & sexaginta describit: annum enim ad huiusmodi dierum numerum intelligi debere ciuiliter Pandect. vltimo Paulus ait. Et intercalarem, quo scilicet bis sexto calendas Martias dicimus, quatuor quoque anno nihilo secius eodem dierum numero supputari, manifestum: quia duo illi dies vnius vice habentur, nec interesse ait Celsus, vtrùm priore an posteriore die quid actum sit.

IIII.

TRIVM igitur numerorum gestibus ita positis, insequentium aliorum trium ridicula propemodùm sese offert gesticulatio. Nam quatuor exprimere cùm volumus, minimum sustollimus reliquis in incuruatione sua permanentibus Ita *quartùm Cos. Imp Dict.* & reliqua.

CCCC.

EADEM ratione modóque in dextera iidem compositi digiti, CCCC. constituunt. Nec super hoc aliud ad negotium.

V.

QVINQVE autem, aut quinquies ostendere qui volunt, annularem & minimum exporrigunt, impudicum palmam versus incuruant, vti in Iani statua dicebamus. Neque quidem hoc tantùm signo quinarium significabant Ægyptij, verùm etiam per sculptæ Stellæ hieroglyphicum, propterea quòd, vt Horus ait, ex innumerabili stellarum multitudine quinque tantùm sunt ea prærogatiua præditæ, vt mundi, quod illi aiebant, curam gererent, humanis rebus omnibus consulerent, nihilque apud mortales fieret, quod ab earum arbitrio non penderet. Ego, si mihi dicere liceat, desumptum puto à radiorum numero, quo Stella piscis insignita est, quod & Naturalis historiæ scriptores tradunt, & ego in Anconitanum littus eiectas magno numero conspexi, & manibus meis attrectaui. Sedenim de hac plura loco suo in Cœlestibus enarrabuntur. *Quinarij hieroglyphicum.*

B

SENSVS.

SED & ipse quinarius numerus quomodocunque descriptus figuratúsve, suam habet hieroglyphicam in sacris significationem: pro quinque enim sensibus accipitur. Vnde illud Ambrosij peruulgatum de quinque virginibus prudentibus, & totidem fatuis. In antiquioribus verò Mosaicæ legis preceptis, qui peccasset in sanctis, tantundem reddere iubebatur, & ad illud quintas adiicere, quod in exemplaribus Græcis ἐπίπεμπτον legitur, vt scilicet ita intelligamus: *Si quis de sacris vel oblationibus vel muneribus in vsum pauperum erogatis, aut pro templi ædificatione, alteriúsve voti operis designatione datis, quinque interuertisset, oportere eum quinque sarta tecta reddere: mox peccati veniam imploraturum* ἐπίπεμπτον *adijcere, hoc est, & altera quinque & aliquid insuper auctarij.* Quam sententiam Cyrillus examinans ita meditatur: *Si quis*, inquiens, *quinque sensum opus peruerterit, & debito honestóque vnumquemque officio defraudauerit, oportere eum synceros illos, & integros Deo restituere, mox alios quinque interiores adijcere, & horum omnium denique summam & solidationem quandam superaddere, firmum scilicet bene agendi propositum, si Deo satis ex asse facere voluerit.* Eodem facere videtur, quod ab vno mense ad quintum vsque annũ didrachmę quinque, hoc est, vt Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, quinque sensuum perfectio, sit oblatio: quæ ideò per geminatum numerum exprimitur, vt intelligamus, ea quæ puer sensibiliter audit, audit, gustat, odoratur, & tangit, ea etiam conduplicet, dum ad intellectum ea accommodare fuerit institutus. *Quinarij numeri mysticus sensus.*

C

QVINGENTA.

IDEM gestus ex iisdem digitis in manu dextera, quingenta supputat.

VI.

ANVLARIS verò in læua solus incuruatus, auriculari & aliis exporrectis, senarium ostendet, de quo multa apud Macrobium libro sexto. *Capite 13. & Censorinum ca. 12.*

SEXCENTA.

IN dextera verò eodem depositus modo sexcenta colligit, qui numerus apud Latinos pro maximè ingenti copia, numerosissimáque multitudine, ac propemodùm infinita, hieroglyphicè proferri solet. Ad Atticum Cicero: *Venio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas vno tempore accepi.* Ad eũdem idem: *In quo multa molesta, discessus noster, belli periculum, militum improbitas, sexcenta præterea alia.* Lepidéque Plautus, Captiuis, *Sexcentoplago* nomen fecit illi, cui plagæ innumeræ nunciabantur. Sed ne sexcenta eiusmodi proferam, ad reliqua enarranda progrediar.

VII. DCC.

BIs iam trium digitorum spatiis decursis, tertium iterabimus, quod palmam moueat. Facta igitur ad auricularem repetitione, cum dicimus, quantulumcúnque porrigi potest, ad imum vsque

palmæ tuberculum appressum, septenarij numeri signum esse. Et in dextera, septies centeni. Eo verò D
gestu componendo medius quoque adflecti, cogitur, ac veluti gnomō horarius supra anularem prominere, vt ea sit eius digiti figura, quam trapezitæ nunc in septenario notando delineant, in hoc scilicet signum 7.

CENTVRIO.

Nota 7. Cēturionis signum.

AC, ne leue quid attigisse videatur, eadem trapezitarum nota in plerisque veterū monumentis adsculpta, centurionis signum habebatur. Ostendit mihi Romæ vetustum admodùm monumentum ex marmore Thomas Petrosanctius, vir antiquitatum huiusmodi studiosissimus: in quo & signum id incisum erat, & verba rem interpretantia, in hunc modum addita.

SIGNVM CENTVRIONIS, 7.

ET Bononiæ inscriptionem vidimus ad D. Petronij ædem, in qua signum idem eodem significato incisum spectatur. Romæ etiam apud Paulum Cæsium Cardinalem inscriptionem vidi eius notæ, quæ sic incipit:

M. POMPEIO. M. F. ANI ASPRO 7. LEG. XV.
APOLLINAR. 7. COH. III.

& quæ multa ibidem insculpta sunt militaria, de quibus in Armorum commentario abundè meminimus.

DEVS.

E

Septenarij numeri prærogatiua.

NON erat autem otiosum Septenarij nomen, quod hieroglyphicum esse Dei Philolaus asseuerat: quippe quòd ea sit eius numeri prærogatiua, vt ipse sibi similis, alter ab aliis sit, veluti Deus, dux & princeps, vniuersorum solus semper singularis & immobilis. Inter enim ea quæ intellectu percipiuntur, septenarius sine motu est, neque quicquam patitur. Nam alij numeri partim generant non geniti, partim generantur, cùm minimè generent: alij vtrunque obeunt munus, solus verò septenarius vtriusque conditionis immunis. Vnitas quippe à nullo prorsus genita, numeros omnes quotquot habentur, generat. Octo verò generantur à bis quatuor, nullum autem generant. Nam numeri hîc infra denarium intelliguntur. At quaternarius eorundem, & parentum & liberorum ius obtinet, octonarium quippe gignit, à bis duobus ipse genitus.

PALLAS.

QVORVM cùm nihil accidat septenario, quòd sine matre sit, quódque virgo Palladi assimilatur, & quorundam symbolico hoc vtentium idiomate mos fuit summi Dei sapientiam vocabulo signóque Palladis interpretari: quanquam vbi figuras mathematicas aliquot hoc commentandi genere declarauimus, ternarium & quæ septenarius significata habeat in Diuinis literis, dicenda sunt hîc satis fuerit pauca hæc attigisse.

OCTO. OCTINGENTA.

MEDIVS itaque auriculari adiectus, ita vt vnà cum eo extremam volæ partem apprimat, octonarij numeri hieroglyphicum erit in læua: in dextera octies centena recensita indicabit. F

IX. CM.

MEDIVS demum ad extremam palmæ volam vnà cum duobus inferioribus applicatus, ita vt totam ob tegant, nouem in sinistra constituit, in dextera nouies centena.

MVLTITVDO.

Nouenarius numerus.

EST etiam nouenarius ipse numerus hieroglyphicus: quippe qui se non intra cutem contineat, sed effusus plurimos significet, quod Theon obseruat in Arati carmine, ἐννεάγηρα κορώνη, *non quòd nouem*, inquit, *ætates viuat, sed quòd perquandiu*, vt Tibullus.

Viuere Cornices multos dicuntur in annos.

Apud Nicandrum ἐννεάκεντρον leges, pro, *aliquot præditum aculeis*. Idem ἐννεαδέσμους σφονδύλους in Scorpij cauda ponit, cùm septem tantùm in ea compages enumerentur. Pro multis igitur nouem posita interpretes agnoscunt, de quo satis in Scorpij commentario. Quin & Alcæus Hydram ἐννεακέφαλον eadem ratione dixit, cùm Simonides eam πεντηκοντακέφαλον tradat. Quem imitatus Maro, ita super ea:

Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra.

Ad hoc etiam facit, quòd Hesiodus nouem inquit noctes Iouem cum Mnemosyne iacuisse, vnde Musarum prolem susceperit. Oportere enim, aiunt interprete, eum diu studiis incumbere, qui sit mox aliquot ingenij atque doctrinæ memorabile testimonium relicturus.

Nam

A *--Nam decem Bos luca per annos*
Parturit, ingentem prolem paritura, nitensque
Dentis ebur, decora ampla virûm, decora ampla Deorum.

DENA.

POSTQVAM igitur digiti tres inferiores triplici decursu ludi sui partes peregêre, athletas nunc spectabimus: pollices quippe, indici vnumquemque suo commissos, varia quorum colluctatio à læua theatri parte per decadum campum, altera verò ad dexteram lucta per numerosissimas chiliadum arenas exercebitur. Erit igitur conflictus primus læua index in primam pollicis sui suffraginem vnguem affigens, quem attractus pollex ita vrgeat, vt colluctatorem strangulatione quadam elidere videatur. Hieroglyphicum hoc denarium, alterum verò ad dexteram millenarium recensebit. De denario locus patescit apud Apuleium Apologia: *Si triginta annos pro decem dixisses, posses videri pro computationis gestu errasse, quos circulatè debueras digitos aperuisse.* Quo verò pacto digiti tricenario aperiantur, loco suo dicemus. Apud Horum Niliacum inuenias lineam vnam surrectam cum alia supernè deiecta, vel incumbente, decem linearum quæ in plano ducendæ essent, hieroglyphicum esse. Puto ego hunc exprimere voluisse denarium numerum: cuius scilicet denæ vnitates per lineas totidem significari, tanquam per puncta, solitæ essent, quæ apud Ægyptios eiusmodi tantùm figura comprehenderentur: compendiosam enim rationem aliquam in numerorum notis nationes omnes, quæque suam, excogitarunt. Omninò enim codices quos inspexi, omnes eo loco mendosi sunt præsertim impressi, qui sic habent, γραμμὴ ὀρθὴ μία ἅμα γραμμῇ ἐπικεκαμμένη δέκα γραμμὰς ἐπιπέδας σημαίνουσι. Sed & in manuscriptis aliquid desideratur, quorum minus corrupti ita habent, γραμμὴ ὀρθὴ μία ἅμα γραμμῇ ἐπικεκλημένη ἢ (hic vacuum relictum) ἢ δέκα γραμμὰς ἐπιπέδοις σημαίνουσι, quorum hæc est sententia:
B *Linea vna recta, vnà cum altera supernè sibi adscita linea vel* (hic vacuum) *vel decem lineas planas significant.* Puto autē lineas illas ita ducendas T̄. Nam aliquid simile apud nos est cū linea plana supernè ducta; cui puncta numeralia subiiciantur, quæ singula vnitates ostendant, duplicatum numeri tantundem significat, quot sunt signa, quæ planæ illi lineę subdita conspiciuntur, vt I ı̄ ı̄ I VIR. aut I ı̄ ı̄ ı̄ ı̄ I VIR pro Sex. vir, & Decemuir. In Ægyptiaco verò signo, superior illa linea producta ostendere videtur, licèt vna tantum signata sit, x. tamē sibi vnitates adsciscere. Quod verò de duplicādis punctis dicebamus, multis potest veterum inscriptionibus confirmari, sed vnam tantùm exempli loco ponam, quā Venetiis apud clarissimum virum Danielē Ranerium Senatorē; antiquo lapidem ita notatā inspexi, I ı̄ ı̄ ı̄ ı̄ I VIR. quod tantundem est, ac si DECEMVIR scriptum esset. Intelligendum enim est puncta illa quatuor, linea illa supernè ducta, duplicari. Quod verò ad Horum attinet, id ideò apposui, vt castigatiorē codicem quærendum admonerem. Nec me latet Probum de notis antiquorū, eius lineæ supernè ductæ signum ad millenarium vsque prouehere: sed in eo libro multa sunt multorum arbitrio, atque etiam errore, inculcata, neque rei cuiuspiam sana intelligentia magis nostro tempore desideratur, quàm inscriptionum eiusmodi vera cognitio. Ad id verò quod suprà læuæ pollicem indici, quippe decadas chiliadibus, respondere asserebamus, Romani quoque ad Ægyptiorum, Chaldæorum, Persarúmque imitationem, cùm decem significarent, per x. duplicem literam suam, quòd, decussatio, *X, nota a-*
qua insignis est, locutionem denarij saperet, mille facturi, litera eadem in suo iure conseruata, capite *pud Roma-*
tantum à dextera læuáque oppositis semicirculis, cuiusmodi alij apostrophos, alij, vt Victorinus, Si- *nos acceptio*
cilicos appellauerunt (est enim sicilicus ponderis certi mensura, quæ signo hoc Ɔ figuratur) con-
C iunxêre: ac ita ex X. litera, vt dictum est, sua, ∞ millenarium hieroglyphicū formauêre, vti quo gestu læuæ digiti decem ostendunt, eodem dexteræ mille proferunt. Quamuis Priscianus, cui nihil non arrogat Græcitati, id secundum Atticos, quibus χίλια mille sunt, factum velit: atque ideo veluti illi ad hunc numerum prima tantùm nominis litera vsi sunt, quippe x. ita nos M. pro mille posuerimus. Sed hoc non vincit, quin notam eam, quam suprà posuimus, à sua potiùs litera, quàm à græcanica Romani desumpserint. Non est autem hîc prætereundus Ciceronis locus, epistola ad Tironem, quæ incipit: *Quid igitur? non sic oportet?* vbi in vulgatis codicibus scriptum, *Helluo nequissimus sestertia* C C. *dabat, nullo aprico horto, nullo emissario, nulla maceria, nulla cassa.* In venerandæ antiquitatis codice bibliothecæ Mediceæ, ita Florentiæ scriptum obseruaui: *Helico nequissimus* H-S. ∞ *dabat:* id, *sestertia mille dabat*, indicat. Idem hieroglyphicum in multis antiquorum memoriis animaduerti, notúmque est Rauennæ marmor vetus ita inscriptum: OB MEMORIAM PATRIS SVI DEC. VII. COLLEGII FABR. M̄. R, H-S. ∞ N. LIBERALITATE DONAVIT. & quæ sequūtur: hoc est, *Decurionibus septimi collegij fabrum municipij Rauennatis sestertia mille numum.* Hæc verò etiam apud antiquarum inscriptio- *Quinimo*
num impressores ineptissimè corruptissiméque edita sunt. Idem in antiquis inscriptionibus indicant *potius miliū*
ᔓ. & Ѱ. de quibus loco suo, vbi quinquagenarij numeri hieroglyphicum prosequemur. Sūt qui *à mille di-*
millenarium numerum, per miliariæ spicæ hieroglyphicum indicent, neque quidem authores ab- *ctū propter*
sunt, qui genus id segetis nomen à maximo granorum numero, mille scilicet, accepisse tradant, vt *multitudi-*
in spica dictum. *nem acino-*
rum.

XI. XII. & reliqua.

Vndenarij
duodenarij-
HIS igitur eo gestu constitutis, vbi accidisset vt denariis reliqui etiam numeri infra x. adiun- *ve hierogly-*
gendi essent, trium illi, vt ostensum est, inferiorum digitorum flexionibus porrectionibúsve *phicum.*

significabantur: Vndenarius quippe, indice ac pollice pro decem circulatis, auriculari mox eo loco, vbi vnum significat, adflexo: Duodenarius, firma denarij circulatione permanente, annulari ad auricularem adiecto. Ita reliqui numeri vsque ad vnum de viginti, prout per inferiores digitos ostendi, satis explicatum. D

X V I.

QVONIAM verò sextodecimus numerus inter hos collocatus, eiúsque significatio magni apud Ægyptios momenti fuit, & iam constat numerum eum per medium molliter inflexum, & indicem & pollicem circulatos significari: nunc quid ipse sibi velit numerus, videamus.

VOLVPTAS.

SANE quidem Ægyptij sacerdotes per eiusmodi numerum eo, vti verisimile est, gestu signatum, voluptatem præcipuè Veneream indicabant. Ab eo siquidem annorum numero adolescentuli ad muliebres consuetudines, & oblectamenta nequitiæ incœptant animum applicare, licèt ad ter septimum vsque annum semen infœcundum esse dicit Aristoteles. Quod si prolificum sit, vel exigua, vel imperfecta generari autumat. A bis septimo autem anno pruritu Veneris incitari vult, à quo etiam tempore pubescere plimùm incipit, stirpésque imitari, vt Almæon Crotoniata ait, quæ semen laturæ florescunt priùs. Atque hic ille est ætatis flos, de quo sæpius apud authores, vt apud Terentium: *Anni ? sedecim, ætatis flos ipse.* Et Ouid. Philosophiæ istiusmodi non ignarus, cùm Narcissum ostendere vellet eius esse iam ætatis, vt amoribus dare operam posset, ait:

In Eunucho
Ouid. Metam.

Iamq; ter ad quinos vnum Cephisius annum Addiderat. E

Ad verbū ex Censorino cap. 4.
Hircorum more coitū appetere.
Censorinus ibidem
Puerū, vel pubem, & puberem.
De arte poëtica.

Indicium autem incœpti coitus est vox crassior & inæquabilis, quæ secunda ferè omnibus hebdomade, vel saltem incipiente tertia, euenit, & subalaris odor. Aristoteles id τραγίζειν appellat. Antiqui nostri, vt Censorinus ait, Hirquitallire dixerunt, & quibus corpus olere incipiat, Hirquitallos. Nam annorum quatuordecim vel παῖδα, vel φήβον appellabant, ad sexdecim verò ἐφήβον, vt Terentianum illud obiter interpretemur, *Postquàm is excessit ex ephebis.* quãquam ἐξέφηβος quoque vnica locutione Græcis dicitur de grandiore iam adolescentia. Adstipulantur huic Ægyptiorum commento Astronomorum traditiones super ætatum affectibus: illi enim Lunam ad quintum vsque annum infantem propemodùm ductare dicunt; decennium inde Mercurio adscribunt: vnde illud eius ætatis studium rerum plurimarum, & mutabilitas, & inconstantia, vt modò hoc, modò illud appetant, hinc gestiunt paribus colludere, temeréque iras colligunt atque ponunt, &, vt Horatius ait, *mutantur in horas.* Mox hominem sextodecimo ætatis anno in Veneris ditionem deuenire asserunt. Ad hunc vsque annorum numerum & Seruius Tul. & Terentius Varro pueritiam protraxere. Nam Rex in Institutionibus suis pueros ad sextum decimum vsque ætatis annum appellauit, ad quintumdecimum Varro. Iuniores ille à sextodecimo, ad sextum & quadragesimum vsque dicit, adolescentes hic ad trigesimum vsque. Quod reliquum est ætatis apud illum seniores habentur. Apud Varronem à tricesimo ad quintum & quadragesimum, iuniores, inde seniores, ac demùm senes appellantur. Diuersa hæc aliquantulùm ætatis descriptio apud Pythagoram, qui vitam hominis quatuor ætatibus dispescit, viginti vnicuique annos impertiens: pueritiæ quippe, adolescentiæ, iuuentuti quam Latini virilitatem potiùs appellarunt, ac senectæ demum: quas totidem anni temporibus æquiparauit, vt suo loco singula tractauimus. F

EXCESSVS.

Sedecim pedibus superare benedicēdo oratores.

PRÆTEREA sciendum est, hunc quoque numerum ex eorum esse classe, qui multitudinem, excessúmve significant. Cùm enim dicimus sedecim pedibus superare, intelligimus maximo excedere interuallo. Vsurpatum ab Aristide, qui Periclem dixit ἑκκαίδεκα ποδῶν ἀμείνω τῶν ῥητόρων ἐν τοῖς λόγοις. Ab Eupoli, vt Bruto ostendit Tullius.

X X.

Signū numeri xx. & xxiii.

CVM verò xx. significare vellent, pollicarem vnguem infimæ indicis suffragini (vt hoc pro re vtar vocabulo) adprimebant: vbi scilicet index ab infami incipit separari. Beda verò, cuius codicem in damno esse suspicor, non enim adduci possum virum tam eruditum ita scripsisse, vt infamem hieroglyphico eiusmodi admisceret, quippe qui apud eum scriptum legerim, impudici summitatem inter nodos indicis & pollicis arctè figendam esse: quod si quis facere meditetur, id subsequetur incommodum, vt neque quo pacto possis tria & viginti commonstrare, neque vnum de triginta repræsentare, & alia multa eiusmodi: cùm in xxiii. ostendendis tres illi inferiores digiti arctiùs contracti, lineæ, quæ palmæ eiusdem flexu media fit, ita applicandi sint, vt trium graduum speciem præ se ferant. In nouem verò & viginti notandis, iidem digiti quantum exporrigi possunt, ad palmæ vsque radicem apprimantur. Quare necesse est decadas omnes, indicis & pollicis tantùm gesticulationibus explicari, nullo eorum in societatem admisso digito, qui partem eam quæ Numerus vocantur, indicent. Ac ne quis authoritate cuiuspiam decipiatur, Erasmus ille multiscius, qui scholiis

A in Hieronymũ ad Iouinianum, vbi de virginitatis agitur hieroglyphico per coronam expresso, inepta quædam somniauerat, quæ nemo vnquam eruditorum cogitasset: cùm errorem mox recognouisset, dum cognitiora, vt ipse dicit, traditurum se profitetur, loco hoc impegit in Bedam, imò in vitiatum Bedæ codicem. Eandem iacturam fecit in quinquagenarij nota, cùm apud Bedam scriptum sit corruptissimè de ϱ Græcæ literæ similitudine, quod loco suo, suæ dabitur luci. *Erasmus sua emẽdat.*

VOT. XX.

CVRÆ pretium mihi videtur, anteaquam vicena hæc amittam, quid sibi velint notæ VOT. XX. in numis & aris, vel, vt vulgus ait, triumphalibus arcubus, explicemus. Dicimus itaque fieri solitum id in salutis augurium, cùm scilicet S. P. Q. R. vouebat hæc vel illa sacrificia se laturos, ludósve celebraturos, aut ædes dedicaturos, si præscripto annorum spatio Respub. in eodem statu permansisset, quo tunc florebat cùm vota suscipiebant. Hinc apud Cornelium Tacitum legas, salutis augurium quinque & viginti annis omissum repeti, ac deinde continuari placuisse Claudio Imperatori. Fuisse verò salutis augurium in hunc modum, ait Dion, vt si Deus permittat, salutem populo poscerent: quasi ne salutem quidem à diis petere fas sit, nisi priùs hoc ipsum dij concesserint. Obseruabatur autem quotannis dies vna, in qua nullus ad bellum exercitus proficisceretur, nemo contra hostem se pararet, nemo pugnaret, quod in bellis ciuilibus haudquaquam obseruari poterat: hoc salutis augurium, cùm aliis cæremoniis iam abolitis, restituit & Augustus Cæsar. Apud Liuium sæpe reperias vota eiusmodi facta. In ara siue arcu Constantini Romæ VOT. XX. scriptum, aspicias. In numo Maximiani Pœni VOT. XX. in media laurea positum. Ita plerisque aliis locis & numis, VOT. X. alibi, VOT. XXX. votis quippe decennalibus, votis vicenalibus, tricenalibus: reatum scilicet voti solutum, quod ita postea posteritati commendabant, factis aut ex ære aut marmore monumentis. *Maximiani Pœni numus.*

B

MVLTITVDO.

ILLVD autem scitu non indignum, quòd vicenalis numerus multitudinis significatum habet de quo Theocritum legas:

ὧθ' ἕκτωρ ἑκάβας ὁ γεράτερ@ εἴκατι παίδων.

Viginti natorum Hecubæ neque maximus Hector.

Vbi Poëtam numero abusum aiunt interpretes, pro multorum: propterea quòd sit numerus multitudini maximè congruus, quod etiam apud Simonidem obseruarunt. Homerus in eiusmodi significatum Vndeuiginti posuit, quod Latini vno minus viginti dicere consuerunt.

DVO MILLIA.

VIGENA superiùs eo gestu figurari ostendimus, cùm pollicis læui vnguem in eum indicis & infamis infimum locum, vbi digiti illi duo diuaricari incipiunt, affixerimus. Idem gestus iisdem digitis in dextera, duorum millium est hieroglyphicum. Neque vltra repetemus, quæ super hoc gestu perperàm à quibusdam aliis excogitata sunt. Sed ad calcem festinantes, triginta iam & ter millia proferemus.

C

XXX.

TRIGINTA, vti ex Apuleio dicebamus, in denario indicabantur, indice & pollice adapertis: ita tamen, vt vtriusque vngues ad osculum quodammodò coirent blando, inquit, amplexu Beda. Hieronymus eorum digitorum coniunctione molli.

NVPTIÆ.

EST verò numerus tricenarius nuptiarum hieroglyphicum, vt sacri Euangeliorum interpretes super Matthæo, affirmant, quod non multùm abest ab eo numero per quem Ægyptij maritalem copulam, siue, vt apud Horum est, maris & fœminæ congressum significabant: geminæ quippe voluptatis interuentu. Nam cùm numerus, vt paulò antè dictum est, XVI. voluptatis signum haberetur, illi mox duo atque triginta nuptiarum hieroglyphicum esse constituerunt. Nuptiæ verò coniugalísque coniunctio eodem hîc significato accipiuntur. Qui quidem congressus vtrique voluptuosus, cùm, vt Ouidius diceret, *vtrinque resoluat*, geminari identidem poscit ipsum voluptatis signum. Atque hoc illud est in Diuinis quoque literis, quòd trigesimus annorum numerus pro maritali copula ponitur. Vnde fructus ille trigesimus, qui offertur Deo, cùm coniugalis vita castè puritérque, & nulla alterutrius partis iniuria cum fide peragitur. Commodè verò fecerimus, si rem huiusmodi sculpturi, eam non ex duplicatis XVI. vel ex integro XXXII. fecerimus, ac manum ipsam ea specie composuerimus, vt XXXII. repræsentet, vnguibus, vti dictum est, læuæ manus duobus illis ad osculum coëuntibus, anularíque & auriculari in flexum palmæ appressis, vt duo significent addita tricenis. *Tricenarij numeri in sacris acceptio.*

D

TERNA MILLIA.

IDEM gestus in dextera, qui XXX. in læua commonstrarat, tria millia significat. Quæ fuerint verò apud Romanos millenariorum notæ, quæ paucissimis ætate nostra patuerunt, quæ earum ratio, in quinquageno & quingenteno numero copiosiùs explicabimus.

XL.

Nota signũq; quadragenarij numeri.

QVOD si pollicis eiusdem suffragio lateri vel dorso in læua eiusdem indicis superinducta sit, ita vt signo + facto digiti ambo quantum fieri potest extendantur, indice tanquam horologij cuiuspiam gnomone prominente, quadraginta significabantur. Atque hoc illud est quod apud Apuleium habetur: *Cùm verò* XL. *quæ faciliùs cæteris porrecta palma significantur, ea* XL. *tu dimidio auges, non potes digitorum è gestu errasse, nisi fortè triginta annorum Pudentillam ratus, binos cuiusque anni Consules numerasti.* Hæc ille disputat oratione secunda pro seipso, vbi Pudentillam quadragesimum annum non excedere contendit, quam Æmilianus iam sexagenariam deposuerat, ideóque nefas esset eam ad nuptias solicitare, quando, vt sacri etiam interpretes aiunt, sexagenarius numerus viduitati sacer est, vt paulò infrà loco suo pleniùs. Facit & ad virum hic annorum numerus. Nam Philon problemate proposito, *Quare Isaac quadragenarius Rebeccam duxit?* tempus id congruum maritali copulæ ait sapienti viro, idque fieri boni ominis causa: quia semen in vulua reconditum quadragenis diebus in masculum figuratur. Esaus quoque quadragenarius Iudithen vxorem accepit.

IGNOMINIA.

Mystici quadragenarij numeri significationes.

APVD Hebræos verò in flagris quadragenarium numerum vel vno excedere infame habitum, & pro ignominiæ nota accipiebatur. Vnde illa in Actis V. *Illi autem ibant gaudentes à conspectu Concilij, quòd digni habiti essent, qui pro nomine Iesu contumeliam paterentur.* Verbum autem Græcum illud ἀτιμασθῆναι, habet in se aliquid, quod infamia notatum indicet, sed & intestabilis sit, & ad honores nõ ampliùs idoneus haberi possit. Apud Hebræos enim lege cautum erat, vt si quis vel vnam plagam supra quadragenas accepisset, ad honores & dignitates consequendas non ampliùs idoneus haberetur. Hinc locus ille cap. XI. secundæ ad Corinthios epistolæ patescit: *A Iudæis quinquies, quadragenas vna minus, accepi.* Cur, *vna minus*, quærit Theophylactus? atque ea citata lege iussisse ait Iudæos tot numero plagas, vna minus, infligi, ne illi cederet ad ignominiam, si fortè percussor vltra constitutum numerum prouectus esset: quod si errore, vel casu aliquo accidisset, eam esse voluerant quadragenam: cupiebant enim eum per eiusmodi castigationes ad se trahere: quod si facere potuissent, par erat, vt hominis doctrina, ingenium, & fandi vis, honores sibi deposcerent, quos nequaquam deferre recusassent. Cauebant verò ne ad repulsam locus esse posset ignominiæ. Sunt qui simpliciter rem accipiant: quia Iudæi literæ tantùm addicti, habebant in lege, non excedendum in flagris numerum quadragenæ. Sed nos illud, *vna minus*, pensitamus. Neque nescimus Moysem illum plagarum numerum ideò non excedendum instituisse, ne fortè qui castigandus tantùm esset, nimia flagrorum repetitione exanimaretur. Cuius verba sunt Deuteron. XXV. *Sin autem eum qui peccauit dignum viderint plagis, prosternent eum, & coram se facient verberari.* Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita duntaxat vt quadragenarium numerum non excedat, ne fœdè laceratus ante oculos tuos obeat frater tuus.

E

REDEMPTIO.

F

EST & ea quadragenarij numeri consideratio in Diuinis literis, quòd à V. anno vsque ad vigesimum, qui se Deo vouerit, redimere sese potest fructu quadragenario, siclis quippe XX. siue, vt Septuaginta reddidêre, didrachmis. Siclus enim, vt sæpe dictum, duabus æstimatur drachmis. Illæ igitur drachmæ sunt XL. Cuiusce rei hieroglyphicum significatum est, vt præter sensuum castigationem, possit ea ætas ieiuniis interim & orationibus vacare, donec eò perueniat, vt opulentioris doctrinæ fiat idonea. Ad operis cuius quandam similitudinem Moyses per XL. dies ieiunus orationi operam dedit.

QVATERNA MILLIA.

Millenarij numeri & aliorum notæ.

AC ne idem sæpiùs repetendo morosus fiam, qui gestus, quæve digitorũ collocatio in læua fuit, cùm IIII. notaremus, eadem figura statúsque idem in dextera quatuor millia computabit. Quia verò polliciti sumus loco hoc rationem reddere, cur Romani millia hæc per rectam lineolam, & sicilicos (ea est certi ponderis nota, ad apostrophi, quo nunc plurimum vtimur, similitudinem) hinc inde adalligatos figurarint, ostendendum est. Manifestum est millenarij numeri notam, quæ tam antiquis in marmoribus inspicitur, hac fuisse figura, . duo millia verò sicilicis ad rectam lineolam duplicatis : tria millia, triplicatis : quaterna millia, quadruplicatis . Prætaribo millenariũ, quòd id signum & à Prisciano & aliis agnitum plerisque locis in conspicuo est. Duo millia, Mediolani videas in hortis qui olim Zichi Simonetæ fuerũt, porta Comensi, ea inscriptione, cuius initium est, C. VALERIVS C. F. O. V. F. & quæ sequuntur. Cai fil. ob votum fecit. Denique HS. . ARBITRATV VALERIÆ

A VALERIÆ C. F. SORORIS.& Rauennæ apud Petrinum Sueſſanum, MONVMENTVM HS. EX TESTAMENTO. Sed impreſſores nonnulli ſignum vitiarunt, vtpote qui HS. C. C. T. Ɔ. Ɔ. imperitiſſimè fecerunt. Terna verò millia hac ratione ſignata conſpiciuntur in antiquiſſimo codice Mediceæ bibliothecæ Florentiæ, nunc ad D. Laurentij dicatæ per Clementem VII. P. M. epiſtola ad Caninium Salluſtium, quæ libro II. incipit: *Literas à te mihi Stator*, eo loco. *Quod ſcribis ad me de drachmis* CCCLIII. *notatum eſt.* De drachmis , quod computat tribus millibus. Ac ne in quatuor millibus ſimiliter ſignandis immorer, ſcilicet , hæc vt ſemel dicam, demùm erit regula, vt quotieſcunque ſiue apud Plinium, ſiue Liuium, & alios, præcipuè verò in Verrinis, L. vnum inueneris duobus CC. præpoſitis, totidem verò II. ſubiectis, CCLII. interdum etiam hoc modo per X. denariam notam, CCLXX. *tu*, *facito, nulla dubitatione impeditus.* Vbi CCCLIII. *vel* CCCLXXX. *tu*, . Vbi CCCCLIIII. *vel* CCCCLXXXX, *tu* . & millena tot ſimiliter credas.

QVINQVAGINTA.

QVINQVAGINTA verò hieroglyphicè per digitos indicandis, læuæ pollicem, palma tota paſſa, deorſum inflectes, & Γ tertiæ apud Græcos literæ ſimilitudinem effinges: non autem, vt Eraſmus ex deprauato Bedæ codice ſcripſit, cum quinquaginta pollicem exteriore arcu inſtar Græcæ literæ ϱ incuruatum ad palmam inclinabis. Sed iam ad huius numeri hieroglyphica veniamus.

REMISSIO VEL INDVLGENTIA.

ERAT autem hic numerus remiſſioni & indulgentiæ conſecratus. In veteri enim lege quinquageſimo anno cuiuſque obligationis remiſſio condonabatur: quippe ſi quis poſſeſſionem diſtraxiſſet, recipiebat, ſi liber in ſeruitutem incidiſſet, libertatem aſſequebatur, indulgentiam debitor accipiebat, exul in patriam redibat. *Quinquageſimus annus.*

B

EFFOETVS.

PER eos qui alterum à quinquageſimo vitæ annum exceſſiſſent, cur nonnulli effœto iam corpore, mentis quoque & ingenij debilitatem ſignificari dixerint, non ſat ſcio: niſi Ariſtotelis dicto freti ſint, qui in Politicis ait, poſt annos LII. ingenij vigorem euaneſcere. Vnde etiam Euripides Bacchis dixerit:

τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶ, νοῦν οὐκ ἔχει.
Cerno, ſenecta veſtra mentem non habet.

Atque alius non minùs dicax, ait:

πολιὰ χρόνου μήνυσις, οὐ φρονήσεως.
Cani indicant ætatem, haud prudentiam.

Sed enim ad hæc ampliſſimus erit alibi reſpondendi locus.

PLVRIMI.

ET hic quoque numerus, multitudinem ſignificat, quo libenter vtitur Maro:

---- *Quinquaginta intus famulæ.*
Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

C Quam tamen & Simonides πεντηκοντακέφαλον apellauit, cùm Alcæus ἐννεακέφαλον dixerit, vti ſuperiùs meminimus. Vtcumque autem quinquagenarius numerus deſcribatur, ſpiritalis vitæ hieroglyphicum eſt, & animi eius qui diuinis intentus, ſublimia quæque mente concipiat & contempletur: perinde ac duplicatus in centenarium, negotioſam ſignificat. Quinquageſimo enim poſt reſurrectionem die ſancti Spiritus afflatus aduenit. Et operum noſtrorum fructus vberrimi atque pinguiſſimi, ad centenarium vſque numerum cumulantur, eorum, inquam, qui vitæ integri, ſcelerúmque puri peregrinationis noſtræ curſum piè ſanctéque peregerunt. Hic verò numerus centenarius non ſine myſterio per quinquaginta potius didrachmas, quàm per drachmas centum exprimitur in ſignificato huiuſmodi: ſed quinquaginta bis ideò complectitur, quia nullum bonum integrum & perfectum opus eſſe poteſt, abſque ipſius ſancti Spiritus ope auxilióque. Ad ſimilitudinem autem quandam geſtus eiuſmodi, qui quinquaginta præ ſe fert, factum putarim, vt Latini eius numeri notam L. eſſe voluerint: quanquã non deſint ingenia, quæ re ſuper ea ſic philoſophentur, aut ratiocinetur potius. Numeri à punctis priùs originem traxerunt: ſed quia erant adeò exilia, puncta ipſa aliquantulùm producere cœperunt ad inſtar vocalis, mediæ, I. II. III. IIII. Sed ſi ita proceſſiſſent, vt vſque ad nouem lineolis totidem vnumquemque numerum notarent, moleſtam & inconcinnam rationem fore ſuſpicati ſunt, ad compendia igitur animum verterunt, & pro quinario, ne quinque lineas facerent, vna ſignata, reliquas quatuor, per obliquam vnam à tergo ductam, ⟍, fecerunt. Mox vſui placuit, vt expeditior eſſet ſcribendi ratio, pro nota ea V vocalem quintam ſtatuere móxque vſque nouem vnitates eas addere, prout numerus quiſque poſtulabat. Ad denarium cùm veniſſent, quinque duplicarunt: ita tamen vt ſecundum inuerterent, & ſubiicerent priori, vnámque facerent notam

Æne. lib. 1.
Æn. lib. 6.
Quinquaginta capita habentem.
Nouem capita habentem.
Numerorũ origo, & notæ variæ.

notam per decussationem. Tribus his notis processum est vsque ad quadraginta & nouem. Visum est inde facere ad commoditatem, quam ex compendio aucupabantur, quinquaginta notandis, signum illud ex vna obliqua linea pro quatuor rectis, & quinta adalligata surrigere, vt staret quæ pendebat in latus, quæ stabat in planum deiiceretur. Ita ex L. notata sunt quinquaginta. Ventum mox ad centena, quæ per primam eius nominis literam intelligi voluêre. Ad quingēta cùm venissent rectam lineolam quæ iacebat in quinquaginta, in semicirculum adcuruatam surrexêre in hunc modum Ɒ. quam notam imperiti superiori capiti coniunxêre, quartam Alphabeti literam arbitrati. Atque hoc illud Sicilicum est, de quo facta mentio in millenariis, quod à tergo quingentorum ⌒ ita applicitum, ↀ, mille facit: & ita reliqua, vti suprà dictum. D

QVINA MILLIA.

QVINA verò millia, quo gestu L. in læua, eodem in dextera composito figurantur.

SEXAGINTA.

SI verò pollicem eo gestu inclinatum, quo quinquaginta per se significat, toto indice circunducto diligenter à fronte præcingamus, sexaginta constituemus. Hinc errore fieri non potuisse dicit Apuleius, vt Æmilianus, contra cuius accusationem causam suam agit, sexaginta pro quadraginta protulerit: quia longè diuersus est vtriusque numeri gestus.

VIDVITAS.

Aetas viduitatis quæ.

PER numerum sanè sexagenarium, vti dicebamus, viduitatem veteres significabant: quòd mulier id ætatis nata haudquaquam ampliùs idonea est ad cōceptum, propterea quòd ab eo annorum numero claudi vuluam Philosophi naturæ contemplatores tradunt, ideoq; vlterius illi nubere non licebat: cui legi plurimùm nititur Æmilianus contra L. Apuleium. Si qua verò, quod aliquando accidisse ferunt, natu tam grandis concepisset, ostenti loco habitum. Quare Helisabethis conceptus grandæua ea ætate pro miraculo adducitur à diuino nuncio, vt virgini Deiparæ fidem faceret, posse Deum, quæcunque naturæ vim excedunt efficere. Sara etiam cùm à summo Numine sibi iam nonagenariæ promitti conceptum audisset, risit, vtpote quæ id naturæ lege fieri minimè posse cognoscebat. Paulus quoque, qui sexagenarium numerum viduitati dicatum agnoscebat, illi, inquam viduitati, quæ casta, syncera & intaminata in solitudine perseuerat, vbi probatam mulierem eligi mandat, quæ iunioribus præsit, *Vidua*, inquit, *eligatur non minor* LX. *annorum*: ad eum vsque numerum scilicet, perfectionem in muliere designans, & quia est viro infirmior, non nisi sexagesimum fructum colligit in Diuinis literis. Ideò, si se redemptura sit mulier, Leuitico, didrachmas XXX. offert, id est, fructum sexagenarium. Eruditéque admodùm D. Hieronymus causam, cur sexagenarius numerus ad viduas referatur, explicare volens, ad numeri ipsius hieroglyphicum se confert: in quo scilicet pollex à superiore digito deprimatur, arctéque cinctus ab eo, in quantis affligatur angustiis ipsa viduitas, ostentet, quæ ita sit vndecunque cohibita. Mox illud addit ad consolationem: *Quanto scilicet maior est difficultas expertæ quondam voluptatis illecebris abstinere, tanto maius propositum esse præmium.* E

Leuit. c. 27.

LXX. ET SEPTENA MILLIA.

VT verò & reliquas tres decadas attingamus, septuaginta exprimebantur, vt Beda tradit, indice vt suprà circumducto, pollice verò ita exporrecto, vt in medium indicis artum affigatur. Neque aliud super hoc numero mysticum adinueni. Idem gestus in dextera, sed non ex Bedæ sententia, septena millia computabat. F

OCTOGINTA, ET OCTONA MILLIA.

INDEX identidem circumflexus, pollexq; protentus, ita tamen vt eius vnguis extra medium indicis articulum prominens appareat, octogenarij numeri est hieroglyphicum in læua, in dextera octona millia signat.

ADORATIO.

QVI quidem gestus ad os admotus ad orationis hieroglyphicū est: de quo Apuleius IIII. Metamorph. Et admouentes oribus suis dexteram, priore digito in erectum pollicem residente, vt ipsam prorsus deam Venerem religiosis adorationibus venerabantur.

NONAGINTA, ET NOVEM MILLIA.

PER inflexum autem læuæ indicem, ita vt eius vnguis ad radicem pollicis applicetur, pollex liber extet, qui superiore numero, toto extremo articulo oppressus erat ab indice, nonagenarius exprimitur. In dextera gestus idem, millia nouem. Ita cùm ad nouem & nonaginta peruentum est, manus omnis ita clauditur, vt pugnum faciat, pollice superextante, & ad mediam infamis dorsum exporrecto. Qui si pugno ita includatur, vt cum vngue suo totus occultetur articulus, sexaginta nouem attenuet.

TACI

A

TACITVRNITAS.

SVPERESSET de myriadibus dicere, quæ per manum variis gestibus modò ad pectus, modò ad femur applicatam indicantur, de quo apud Pautum:

Pectus digitis pultat, cor credo euocaturus foras.
Ecce autem auortit nixus læua in fœmore habet manum,
Dextera digitis rationem computat feriens femur.

Sed quoniam intentio nostra fuit hieroglyphica conquirere, non artem omnẽ numerandi tradere, & argumentum id non indiligenter à Beda explicatum, & iam in omnium manibus versatur: finem huic dictioni facturus, quo numero taciturnitatem Ægyptij soliti sint indicare, non est animus præterire. Erat is vtique M X C V. mille scilicet & nonaginta quinque: qui partim dexterâ, partim læuâ designabatur. Mille, vti superiùs ostensum est, dexteræ manus indice, ad primam sui pollicis suffraginem appresso, summóque eiusdem articulo super indicis vngue inclinato. Quinque verò & nonaginta, in læua tribus inferioribus digitis, inflexo infami, anulari & auriculari porrectis, indicis autem vngue ad infimam pollicis suffraginem affixo. Causam verò cur eo numero taciturnitatem Ægyptij significarent, eam afferunt: quòd compertum est eo dierum numero, qui annos tres complectitur, nisi cœperit puer effari, linguam eius præpeditam esse, neque vllam superesse spem vt ampliùs loquatur. Sunt qui Pythagoram triennale silentiũ dicant hinc instituisse, vt naturæ species exprimeretur in discipulis: quos, vt tunc primùm natos, alendos educandósque animi cibo suscepisset. *Numeri MXCV. hieroglyphicum.*

Sed nos in taciturnitatis mentionem illapsi, eius demùm memores, ne hominem grauioribus occupatum studiis & disciplinis, in leues adeò nugas auocare videamur, dicti illius sapientissimi, MANVM TABVLA, non frustrà vulgati, memores, nihil vlteriùs super digito loquemur. *Apellis nobiliss. pictoris auctor Pli. lib. 35. cap. 10.*

***

PIERIVS

C

 D

PIERIVS VALERIANVS AD ILLVST. AC REVEREND. DN. HERCVLEM GONZAGAM CARDINALEM MANTVANVM, QVA RATIONE literæ & disciplinæ hieroglyphicè significentur,

***

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER TRIGESIMVSOCTAVVS. E

VRNIVS tuus, Antistes illustrißime, vir planè probus, & disciplinis optimis pereruditus, cuius tu opera non solùm ad doctrinam, sed ad rerum tuarum etiam administrationem, vteris, proximis hisce diebus cùm Romam aduenisset negotia tua curaturus impendiò me rogauit, Leonem meum illum Aegyptiacum, quem olim Amplitudini tuæ dedicare cogitassem, sibi videndum traderē. Respondi, fuisse quidem olim id consilij, sed pro re nata captum: quia scilicet clarißimus adolescens discipulus meus, Hippolytus Medices, quo tempore Florentiæ in honore erat, leænæ fœtum qui expectabatur in dies, ad illustriß. Principē Fridericum fratrem germanū tuum mittere decreuerat, marem & fœminam orituros. Id enim frater ipse tuus propagandi seminij causa, maximè cupiebat. Ita volebam ego, dum leunçulorū illud par splendidißimo fratri tuo oblatum in propatulo spectaretur, haberes & tu Leonem alterum interiorem, quem vnà cum eruditißimis, quos domi alis, amicis attrectares: multa enim insunt Leoni, quæ studiosorum omniū ingenia semper exercuerunt. Verùm accidit, vt spem falleret leæna: quia vtramque fœminam edidit, quare sublata mihi quoque est mittendi Leonem meum occasio: quia neque fœtura illa iam erat transmittenda, sine qua si meus venisset Leo importunè accedere visus esset. Cœperam tamen cogitare, nunquid aliud inuenire possem, quod ad ingenij tui sublimitatem videretur accommodatius, cùm opportunè de studijs tuis ex ipso eodem Furnio, quæ mihi mirificè placuerunt, intellexi. Aiebat enim, te Philosophiæ & diuinarum literarum lectionibus incumbere, maximè verò pietatis nostræ ignibus incensum, cogitationes omnes tuas ad eiusmodi disciplinam conuertisse, qui quidem nuncius mihi accidit iucundißimus: quandoquidem, si quid ego huiusmodi scribere instituissem, quod ad hoc ipsum, quod tibi adeò cordi est, argumentum facere videretur, sperabam me tibi rem longè iucundiorem effecturum. Erat verò mihi tunc præ manibus, de literis & disciplinis commentarium, quod ad explicanda Aegyptiorum, atque adeò maiorum etiam nostrorum quædam super his mysteria conficiebam: quibus scilicet imaginibus per hieroglyphica sacerdotes Aegyptij, per mystica mox verba veteres Hebræorum patres, literas essent indicare soliti, quibus disciplinas, quibus demum sapientiam ipsam figurassent. Interrogaui Furnium, an commentarium hoc, pro Leone missum, vlla tibi esset in parte placiturum. Legit, &, vt animo est egregiè candido, approbauit, suasitq́, vt omni summota cantatione libellum omninò mitterem. Cuius ego iudicio fretus, nam eum palati tui optimè callentem arbitrabar, quamprimùm per occupationes licuit commentarium absolui, tibiq́, statim, quicquid id esset, dedicaui. Videbis igitur, Antistes honoratiß. quæ de literarum studijs, déque humana diuináque disciplina vetustas illa sub rerum verborúmve quorundam inuolucris occultauerat, quòd peritißimi quíque inter se hoc velut ænigmatum genere vti consueuerunt. Et nisi me suscepti operis fallit amor, spero te consensum hunc multorum eruditorum, qui per huiusmodi sculpturas Aegyptiorum inuenta secuti sunt, aliqua cum voluptate suscepturum, tuúmque tibi institutum tunc longè magis placiturum, cùm ex ijs, quæ sumus allaturi, nationum penè omnium sententiam, in eam quam sequeris studiorum rationem conuenire perspexeris. Sed antequàm ad illam deueniamus, de literis quædam simpliciter priùs dicere necessarium est. F

Apud Aegyptios sacerdotes librorum bibliothecarúmve facies iuncorum fasciculo, cui appensa esset sepia cribrumque illi subditum, hieroglyphicè signabantur. Et literatorum hominum memoriæ, vel marmore, vel ære conspicuæ, his iisdem figuris insculpebantur, & quicquid ad eruditionis monumentum faceret, hoc elaboratum erat ornamento.

LITERÆ ÆGYPTIACÆ.

A verò species literas, præsertim Ægyptiacas, vt apud Horum est, significabat: propterea quòd & iunco illi, & atramento huiusmodi de sepia exempto scriptitabant, neque ad hunc vsum alio vtebantur instrumento. Quod autem ad sepiam attinet, quæ pro theca attramentaria

A taria poni solita sit, ac perinde literas significet, non apud Ægyptios tantùm, verùm & apud nostros quoque habetur. Persius,

Tum queritur crassus calamo quòd pendeat humor,
Nigra quòd infusa vanescat sepia lympha.

Attramentum sanè Græci σηπιοτικὸν appellant. Sunt & alia pleraque sepiæ significata, sed ea inter pisces conuenientiori loco memorauimus. Cribrum verò sub sepia ponere ideò commenti sunt: quia ea prima sunt arma, quibus in pane conficiundo vtimur, atque id apud Ægyptios ex iunco contexti solitum: nam ὁλόσχοινος, quem Soloiuncum appellare possumus, vtilissimus ad nassas marinas, vitiliumque nexus elegantium. In Ægypto verò, vti Plinius tradit, cribrorum longitudinem implet. Admonebat autem ea cribri cælatura, ita iunco & sæpiæ subiecta, eum qui victui necessaria comparasset, literis dare operam posse. Cui verò desit prouisæ frugis in annum copia alij dedatur arti, aliámve sequatur industriam necesse esse. In hanc Ægyptiorum sententiam Simonides interrogatus, vtrùm diuitiæ, an sapientia priùs optari deberet, nescire se respondit: id verò exploratum omnibus esse, sapientes diuitum fores frequentare. Opinionem tamen hanc interpretatione callida elusit Aristippus, qui à Dionysio illo suo interrogatus, vnde fieret, quòd Philosophi diuitum limina tererent, non illi Philosophorum: respondit: *Quia Philosophi norunt quibus egeant, illi autem minimè.* Sed vt ad Ægypti mores reuertamur, illud constat, anteaquàm pollutionum contage contaminarentur, & à pristina caderent disciplina, primariam apud eos nobilitatem, dignationémque eorum fuisse, qui literas callerent, cùm literis non nisi locupletes operam darent. Nam & Athenienses morem hunc ab Ægyptiis acceptum aliquandiu seruauêre, vt is primas in Republica partes obtineret, qui & eruditione & sapientia maximè præstaret. Et quantum ad institutionem attinet, Romani artes honestiores omnes, & quæ literarum ope comparantur, Liberales appellauerunt, quòd earum doctrina ad ingenuos spectaret. Hinc illud apud Terentium: *Fac periculum in literis, fac in palæstra, in musicis. Quæ liberum scire æquum est, solertem dabo.*

A sepia.

Simonidis & Aristippi dictum egregium.

D. Laërtius in vita Aristippi.

B

INSTITVTIO.

SANE apud Ægyptios institutio, si quos habuimus codices, in damno non sunt, SBO nuncupabatur: cuius interpretationem plerique ponunt, victus opulentus, vel ad necessitatem idoneus: id scilicet innuentes, literarum studia rem paratam sibi deposcere. Qua in sententia fuisse etiam Aristotelem ex eo manifestum est, quòd eum nullius rei egenum esse cupit, qui Philosophiæ sit operam daturus. Et Zachariæ Chimios inter Hebræos nominatissimi dictum circumfertur: *Si farinam habueris, legem capessere poteris, si legem assecutus fueris, farinæ non egebis.* Legis enim appellatione, literas intelligunt Hebræi, & farinam pro frumento annonáque omni ponunt. Quod quidem cum eo quadrat, quòd Isidem siue Cererem malis dicere, legum inuentricem fuisse memorant, cùm eadem fruges etiã humano generi commonstrarit: de qua loco suo pleniùs. Ad huiusmodi rem Aristotelis scomma est quo reprehendere solitus est Athenienses, qui iam à pristinis moribus & studiis deciderent, cùm tamen se frumenti perinde ac legum inuentores fuisse gloriarentur: frumento quidem plurimùm, legibus verò minimùm vterentur. Sed enim magis facere ad Ægyptiorum sapientiam videtur, si quæ alij de corporis cibo, déque rerum opulentia intellexerunt, ad animi pastum, & doctrinæ fœcũditatem referamus, cùm dubio procul illi per cribri signum ἱερογλυφικῶς institutionem interpretarentur. Nam & azymorum calathus, qui Leuitico ab Arone & filiis eius offerendus erat linguam, hoc est, sermonem, vel eloquentiam potiùs diuini numinis significasse fertur. Sicut enim panis nutrimentum est corporis, sic & lex, & doctrina Dei, nutrimentum est animi. Cùm verò sæpe cibus pro doctrina positus sit non apud Ægyptios solùm, sed apud nationes omnes, quæ literis & disciplinis claræ habentur, cuiúsnam sermo vel eloquentia pleniorem perfectiorémve doctrinam induxit, quàm is qui copiæ totius & perfectionis author est? Ille cibus animi verus, ille pastus suauissimus, ille ferculum & lautissima doctrinæ totius mensa super mel & fauũ optatissima. Et huiusmodi sensu panes illi duo primitiarum dicti, ex duabus decimis similæ fermentatæ, quos XXII. Leuit. offerri sibi iubet Dominus, nouo sacrificio legem & euangelium indicant. Panes enim hi sunt fidelium animarum cibus. Quòd verò ex duabus similæ decimis conficiãtur, admonet hæc geminata perfecti numeri designatio, condi eos ex doctrina, quæ perfectam in Christo diuinitatem, perfectámque humanitatem tradit: nec aliter coqui, nisi per huiusmodi doctrinam possunt. Sed ipse demùm Dominus Assertor noster, hieroglyphicum hoc explicauit, cùm astuto dæmoni respondit, hominem non ali pane solo, verùm etiam quocumque verbo, quod ex diuini Numinis ore procederet. Animaduertendum verò in Diuinis literis per cibum ipsum modò pecuniam, modò rem domesticam, modò annonæ genus omne intelligi, atque omnes has locutiones identidẽ accipi pro doctrina: vt cũ præcipit Deus simulac in terram Canaam ingressi fuerimus, eáque & expiata, & ritè perpurgata fuerit, ne veteres incolas expellamus, sed cohabitare nobiscum permittamus, quin & pecunia nostra eos subleuemus. Hierosolymitanus Hesychius pecuniam hîc hieroglyphicè pro doctrina nostra positam intelligit: Septuaginta hîc cibos ponunt, quod idem est cum fructibus & nona. Nam cùm aliquem à sceleribus ad virtutem & bonos mores, ab impietate ad Dei cultum atque timorem adductum, & in ditionem nostram

Zachariæ dictum.

C

Cibus verus quis.

redactum inspexerimus: eum, quia perditus fuerit, nequaquam abominabimur, sed doctrina subleuabimus, & honesti commercij, laudabilisque consuetudinis exemplo pascere, educare, confirmareque pernitemur. Missum facio fermentum in farinæ sata tria absconditum, vbi Eucherius Farinam pro Scientia positam tradit. Quinetiam missos facio non modò panes, verùm & totam messem, & patentes campos, in Diuinis literis pro sacræ doctrinæ hieroglyphico positos, de quibus idem Eucherius dictum ait: *Et campi tui replebuntur vbertate*, atque de pascuis idem. Vnum illud minimè præterierim, quod vtili admodùm documento apud Maximum Tyrium habetur, sermones similitudinem ciborum gerere, sicuti concentus odorum, cùm ea sit ciborum natura plurimùm, vt fœcundissimè nutriant; odor aër sit vaporatus, vt sonus aër ictus, quorum vterque cùm in re tenuissima consistat, aut nullam, aut minimam habeant pascendi vim. Appetendas itaque monet epulas nutriẽtes, sermones quippe de virtute, atque adeò diuina in primis Philosophia: prauique ideò faciendam eloquentiam, eam, inquam, quæ præter aurium oblectamentum, nullam aliam afferat vtilitatem: sermonésque illos esse potiores, qui animum rebus optimis, cibi instar, enutriant. Apud Abacunta Prophetã legas boues non adsistere ad præsepia. Boues, Euthymius Iudæos intelligit hieroglyphicè positos, qui olim virtutis cultores fuerint: per præsepia, sacros & diuinos libros, qui pabuli nihil eis in posterum allaturi essent. Et Psalmo LXIII. *Super oues pascua tua.* Interpretes per pascuæ vocabulum sacram intelligunt lectionem, qua illi animum oppiparè nutrire sibi videntur, qui ex diuina lege viuunt. Ita nonnulli Psalmo LXIX. *Fiat mensa eorum in laqueum.* Mensam esse volunt diuinæ inspirationis scripta, quæ Iudæis implicationem mentis afferunt, non doctrinam. Idque sibi velle laqueum, in quem Propheta mensam huiusmodi transmutari poscit. Mox & tormentum addit, & multam, qua castigati sunt ob destinationem suam: inde scandalum, propter pristini status diuisionem, totiusq; gentis dissipationem. Denique, vt à mensa demùm saturi recedamus, Simandius Ægypti Rex bibliothecam inscripsit: ANIMI ALIMENTVM, cùm id, quod cibus corpori, studium literarum animo subministret. Et noster Tullius, Tusculanis, vbi de Archimede loquitur: *Eius mens*, ait, *rationibus agitandis exquirendisq́, alebatur, cum oblectatione solertiæ, qui est vnus suauissimus pastus animorum.* Idẽ pasci se Fausti bibliotheca alibi dicit. Alibi contemplationẽ, *Animi pabulum* vocat. Alibi se vorare literas profitetur.

Abac. c. 3. *Metaphoricæ locutiones peruenustæ.*

D E

SACER SCRIBA.

VT verò cribrum etiam expediamus, ex eius hieroglyphico Ægyptij sacrum etiam scribam intelligi volebant: ea enim nuncupatione eos, qui futura præsagirent, appellabant, vti Prophetam Hebræi, *Videntem.* Nam veluti cribrum vtilia ab inutilibus disiungit, ita per signa quædam sacerdotes illi, mortem à vita discernebant. Et τ' ἀπὸ κοσκίνῳ dici solitum de iis, quæ vera compertáque viderentur. Sanè librum Horus apud Ægyptios fuisse tradit, qui Ambres nuncupabantur diuinationum plenus, ex quo præcipuè decumbentem ægrotum, vtrùm victurus nécne, an moriturus esset augurabantur: idque ex ægrotantis decubitu præcognoscebant. Nam & alij plura id genus obseruarunt, vti fimbriarum in lodice complicationes, aduenientes molestè ferre, eorum conspectum auersari, obtutus solito toruiores: & alia, non tamen cum arcanis illis conferenda. In antiquis Hebræorum scriptis mentionem inuenias de libro quodam arcano, in quo scripta designatáque essent omnia, quæ vniuerso mortalium generi euentura sunt: addúntque eum & Adamo diuinitùs ostensum, atque etiam Moysi: sed hæc illi supremi Numinis aspiratione accidisse crediderim, oraculúmque huiusmodi ob quandam docendi similitudinem, Librum appellatum. Hinc sapientissimi viri Maronem volunt, ad huius quasi libri formulam dixisse illa super posteritatis Æneiæ futuro successu:

Κοσκίνον dũ significat. cribrum: ad cribri dicta. Ambres.

Aeneid. lib.

F

At pater Anchises penitus conualle virenti
Inclusas animas, superúmque ad lumen ituras
Lustrabat, studio recolens, omnémque suorum
Forte recensebat numerum, charósque nepotes,
Fatáque, fortunásque virûm, moresque, manúsque.

Nam & Romani, dum à fando fatum dicunt, edicta decretaq; huiusmodi, veluti relata in deorum acta, intelligere visi sunt.

PERFECTÆ VIR SAPIENTIÆ.

ALII dicunt per cribrum consummatum virum significari, sapientem quippe, qui de diuinis humanísque rebus sciat apposité disputare, quòd veluti eius instrumenti munus est apludas à frumento secernere: ita doctrina, rerúmque vsus & experientia faciat, vt bonum à malo, rectum à curuo discernamus, vt meritò à Marone dictum sit, Mystica vannus Iacchi. Huc nonnulli trahunt Antisthenis dicterium, Absurdum esse lolium à tritico non repurgare, hoc est, inutiles ciues non secernere ab vtilibus, milites ignauos à strenuis, quod dictum alibi latiùs interpretati sumus. Apud Galenum prouerbium est, *Stulti ad cribrum*, cùm illi notantur, qui rem, aut negotium, quod vires exuperat, aggrediuntur: non enim stultorum est naturæ secreta inuestigare. Quamuis alij putant id ideò dictum: quia si Thessali velit errores omnes corrigere, vel dictione prosequi, numero superatus in scomma prouerbij decidat, quod est, Stulti ad cribrum, hoc est Stultorum conatum esse velle singula totius

Georg. lib. 1. *Antisthenis dicteriũ.* *Prouerb. & eius interpretatio.*

A totius cribri foramina obturare. Apud nostros D. Ioannes Præcursor, doctrinam cœlestem summam sapientiam in Christo præmonstraturus, in hanc sententiam clamat: *Ventilabrum in eius est manu* (sunt qui cribrum, eadem omninò sententia transtulerunt) *aream itaque suam purgabit, vt quæ nullius sunt fructus, à fructuoso discernat, triticumq́; in horreum condet, paleas verò igni exuret inextinguibili.* Cuius mysterij significatum, ne nos morosi simus, latè explicatur ab Adamantio, cap. in Lucam III. homilia. XXVI. *Lucæ ca.3.*

TERMINVS, META'VE.

PER idem, quod superiùs posuimus hieroglyphicum, terminum etiam metámve significari proditum, propterea quòd is qui strenuè decurso spatio profecerit in literis, ad tranquillum iam vitæ portum applicauerit, cúmque scias posse demùm habere suæ vitę modum, neque hallucinari amplius in iis, quæ mortalium generi accidunt malis. Ita is omnium quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur, cognitionem assecutus est, vt vndecúmque prudentissimus effectus, neque secūdis intumescat insolenter, neque aduersis perturbetur: in vtramque verò fortunam ita se compararit, vt æquum & insuperabilem ad omnes casus animum præ se ferat.

HVMANÆ DISCIPLINÆ.

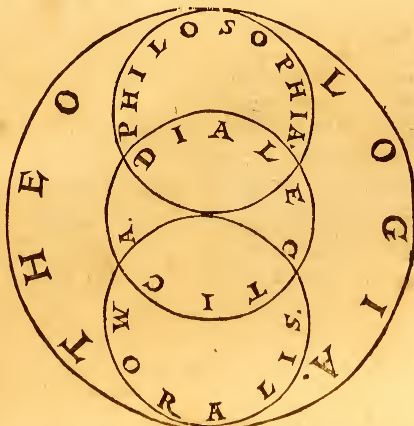
A CRIBRO ad panificia deuenire, non admodùm importunum fuerit. In panificiis autem fermentum non vltimum habet locum. Id in sacris literis multa significat, sed nos id quod ad rem, quæ præ manibus est, facit, interim desumemus. Aiunt verò fermentum inter alia symbola humanas etiam disciplinas indicare. Scientiarum siquidem, vt plerique diuidunt, nonnullæ humanæ, nonnullæ diuinæ perhibentur. Humanæ sunt, quæ sermonis variatione subiiciuntur, vnde vulgò etiam humanitatis studia dicuntur. Diuinæ, quæ perpetuo constantíque tenore quodam perseuerant, B eodémque semper habent modo, atque parte hac ipsam referunt diuinitatem. Quod enim semel iustum est (de perfecto loquor) semper iustum est. Qui semel calefacit ignis, calefacere nunquam desinit, dum ignis est. Neque diuina deficit prouidentia, neque perpetua mundi gubernatio. Ita Moralis, Physica, & Theologia, cum diuinitate consentiunt. Humanas autem disciplinas appellabant, Grammaticam, Rhetoricam, & Dialecticam. Atque hoc illud est (vt sentit Origenes) quòd fermentum in sacrificia non admittitur. Per fermentum enim, vti dicebamus, Theologi humanas has intelligunt disciplinas, quarū quidem vis & materia in locutionibus ipsis omninò consistit. Accedunt tamen ad ministerium, quia sermo purus, quem docet Grammatica, eloquentiæ splendor, vis atque copia, quam per Rhetoricam assequimur, & disputandi ratio, quam indicat Dialectica, ministri sunt omnium scientiarum. *Scientiarū diuisio.*

DIVINÆ DISCIPLINÆ.

QVO igitur hieroglyphico humaniora studia significentur, expositum est: superest de diuinis, quibus ea signis hieroglyphicísque figurarentur, explicare. Diuina verò quod primum sibi signum poscant, nisi quod ipsam indicat diuinitatem? cuius circulus est hieroglyphicum, vti latiùs in figurarum Mathematicarum commentario disseruimus: nempè quòd in ea figura neque principiū, neque finem inuenire sit, quod æternitatis est proprium. Huiusce rei ratione habita, Aegyptij Deum ex circuli figura intelligebant. Persæ verò cùm Iouem cœli circulum dicerent, sacrificia illi se facere putabant, vbi celsissimam speculam conscendissent, Iouémque cœli circulum nuncupassent: & quæ C multa eo loco tractauimus, hîc ad repetendum minimè necessaria. *Vbi etiānū id factitare notatur.*

ENCYCLOPEDIA.

NON temerè igitur Aegypti sapiētes, Græciq́; antiquiores, qui priusquàm sophismata mortalium mentes implicuissent, simpliciùs ac fortè meliùs philosophabantur, quarundam disciplinarum cōplexum Encyclopediam vocauerunt: nempe quòd per circulorum quorūdam colligationem inter se copulatæ, ab ampliori quodā circulo complecterentur, cuius nomen est Theologia, intra quę tres alij circuli centris & circumferentiis adeò inuicem compliciti designabantur, vt vnius centrum alterius principium & circunferentia esset, in hunc scilicet modum. Per illos quidem interiùs ductos, alia quædam ratione, quàm superiùs dictum sit ex Origene, humanas disciplinas indicantes, quæ moribus, ratione rerum, quæ naturæ vi instituta, considerata, examinatáque, mortalium mentibus insedēre: per illum verò qui latiori ambitu expatiatus, reliquorum centra & circumferentias in semetipsum amplectitur, diuinam ostendebant. Verùm eadem

hæc Leuitico intelliguntur ex ornatu Pontificio, qui totus est hieroglyphicus: ibi enim Pontifex humeros primùm præcingi iubetur, hoc est, moribus optimis atque castigatissimis ornari, praua scilicet opera cohibendo, mox logium assumere, quod dubio procul rationis intelligentiam suscipiendam indicat, inde quam vocant Manifestationem, quæ quidem rerum est disciplina, videlicet Philosophia, per quam naturæ secreta omnia peruestigamus, & veluti cerberum quẽdam ex imis penetralibus extractum in lucem exponimus: quarto loco veritatem, quæ dubio procul ipsa est Theologia. Obseruat verò Cyrillus ordinem in ornamentis his assignandis, quoniam non priùs de ratione verborum disputare debemus, quàm mores composuerimus, ne nos malè imbuti animi prauitas à recto diuertat, & vero cognoscendo minus idoneos reddat, neque rerum cognitionem priùs aggrediendam, quàm sermonum rationem priùs intellexerimus, neque Deum & cælestia contemplari posse nos manifestũ, priusquàm per mores, per rationem, per rerum cognitionem quosdam veluti gradus, per quos ad veritatem in sublimi considentem erigi possimus, nobis præparauerimus. Vt verò alij rem copiosiùs tradidêre, moralem in primis discere debemus, quæ in humanæ degendæ vitæ ratione modóque occupata est: effrænis quippe excursionibus iræ, animísque contundendis, sordibusque omnibus excutiendis, quando memorabile illud in Diuinis literis dictum, in malignum non intrare spiritum sapientiæ. Neque enim polluti, qui scilicet morali disciplina minùs instituti essent in tabernaculum admittebantur apud Mosem, sed cum plebe sub dio habitabant, sese interim expiantes. Præcipuè verò hoc præstare possunt oratoria & poëtica facultates, cùm Oratoris sit proprium, bonum esse virum, & Poëtica, omnis laus & exemplar virtutis habeatur, vt Magnus Basilius inquit. Sed hæc dicimus ad eos, qui sunt adeò imbecilli, vt diuinorum voluminum pondera sustinere nequeant, ideóque validiorem cibum omnem auersantur: quare modò per fabulas, modò per historiarum exempla deducendi sũt. Quòd si eueniant, vt tãdem ablactati firmitatem à Deo, & à fide consequantur, tunc hordeacei quinque panes, quinque scilicet Mosaicæ, diceret Cyrillus, institutionibus libri gustu asperiores, & pisces duo pro pulmentario, hoc est Euangelica & Apostolica disciplina, pabuli longè suauioris, satis superque futuri sunt ad omne bene instituti animi robur confirmandum. Quamuis non desint, vt varia sunt mortalium ingenia, qui partem hanc de moribus (hoc κατὰ πάρεργον afferemus) è disciplinarum choro summoueant: tum quòd mores ad cuiusque populi libitum componantur, exemplóque potiùs & vsu ipso, quàm ratione vigescant: tum quòd non eadem apud omnes iustitia, neque fortitudo, neque vllum ferè virtutis genus, quod non alibi virtus existimetur, constaréque prorsus id in opinionibus incolarum. Nam quòd apud Athenienses iustissima omnium est lex Pelargica, de parentum senecta renutrienda, qua etiam apud Lacedæmonios nihil sanctius, apud Chios honestissimum atque sanctissimum habitum est, eos, qui sexagesimum ætatis annum implessent, trucidandos inter se publicè committere: quod moris in Iulidæ Co insulæ vrbe Menander fuisse notat, vt apud Stephanum, de quo pleniùs in Ciconiæ commentario. Quódque in huiusmodi dissimilitudinis sententiam in Institutis Theophili Græcè legi, Athenienses aduenas & hospites omni officij genere prosequebantur, apud se permanere adhortabantur, ciuitate donabant ad honores & Reipublicæ participatũ cooptabant. Lacedæmonij contra, aduenas non admittebant, hospites vnius tantùm noctis mora receptos, vrbe mox eiiciebant. Vnde quod Paulus Iurisconsultus ait de candelabro argenteo in argento relatum, ideóque pro argento, non autem pro supellectili habitum, indicat nihil aliud esse quàm humanum placitum, totámque Iurisprudentiam in sola denique hominum voluntate consistere, roborarique.

Moralis in primis discenda.

Hinc ἀντιπελαργεῖν. Ac apud Romanos ex Vlpiano tit. de agnosc. liberis vel parent. 25.

Iurisprudẽtia arbitraria.

DIALECTICA.

Munus propriũ Dialectices.

SED rem nos nostram prosequamur. Addiscenda statim à morali postmodùm est ationalis disciplina, quam ipsam Dialecticem, hoc est, sermocinatricem vocant: quæ rationis turbas inter orationis pugnacitates captionésque anxiè tumultuantes pacificè componat, & clara nitídaque syllogismi serenitate tranquillet. Nam etsi mores Mosaici composuerant, essentque in sanctuarium recepti, sacra tamen nondum attrectabant, nisi priùs dialectico famulatu seduli Leuitæ sacris ministrarent.

NATVRALIS PHILOSOPHIA.

Philosophiæ naturalis munus.

NATVRALEM inde Philosophiam aggrediebantur, quæ de mundo, aut de iis quæ sunt in mundo, quærit. Hæc autem disciplina opiniones, lites & dissidia, quæ inquietum hinc inde animum vexant, distrahunt, lacerántque, molliter sopit atque componit, vt ita demùm ad sacra admissi, nunc superioris regiæ multicolorem, id est, siderum aureum ornatum, nunc cœleste candelabrum septem luminibus distinctum, nunc pellicea elementa in Philosophiæ sacerdotio contemplemur.

THEOLOGIA.

Effectus Theologiæ.

POSTREMO Theologia est amplectenda, quæ, vti dictum est, omnes amplectitur disciplinas, cuius munus est solidam præstare pacem, quam neque mores humanæ fragilitatis sanctissimè quantumlibet

A quantumlibet instituti, neque colloquiorum curiosa cognitio, neque naturæ totius peruestigatio præstare potuerũt. Tunc verò pax hæc firmissimo nobiscum est fœdere sancita: cùm motus omninò nullus aduersus rationis imperium discessionem vllam meditatur: cùm omnia cogitationum nostrarum dissidia composita sunt, sopiti sensuum impetus, discussa oppressáque penitùs cupiditatum cõiuratio. Hæc illa est Pythagoreorum amicitia, quam totius Philosophiæ finem autumant. Hæc nos in templi adyta & adducit & recipit, vbi nullo imaginis intercedente velo, diuinitatis gloria perfruamur. Per scalarum itaque gradus philosophantes, à centro ad centrum omnia peruadentes, & quæcunque sunt in vnum contrahentes, nunc vnum quasi Osirin, admirandus diceret Picus, in frustra plurima vi Titanica discerpentes, ire pergamus, donec in sinu patris, qui supra scalas est, tandem quiescentes, Theologica felicitate consummemur, indiuiduáque mox copula complexúve non modò Deo conciliemur, sed admirabili quodammodo vnum penitùs euadamus. Vt verò quædam à Pici sententia non aliena subiungamus, à quatuor his doctrinæ partibus circumdari Deum, Maximus Tyrius mihi videtur intelligere. Circundatur autem is, qui coràm, retrò, ad dexteram, atque ad sinistram, aliquos habet circumfusos. Eorum verò qui Deum circundare videantur, illi retrò esse dicuntur, qui per virtutem illam, quæ ad actiones pertinet, Deum sequi persistunt. Ea verò plurimum in moribus sita est. Dedit autem is exemplum nobis, vt quæ ipse egerit imitemur. Ad sinistram illi constitui videntur, qui naturalem secuti Philosophiam, vsum eius in spiritualem dirigunt intellectum, pérque inferiorem indaginem, ad superiorum cognitionem peruenire conniuntur. Ad dexteram illi esse intelliguntur, qui sublimium, & à materia separatarum, humanumque visum excedentium, rerum scientiam perscrutantur. Coram denique Deo eos esse dicimus, qui ob immensum diuinæ pulchritudinis amorem digni effecti sunt, vt Dei ipsius conspectu perpetuò perfruantur, faciéque quodammodo in faciem intenta, veræ felicitatis participes facti, dij quoque & ipsi fieri mereantur. Ea enim perfecti tetrade, vt Pythagoræ vocabulum interim vsurpem, ritéque instituti, animam vndecunque puram, B sanctam & immaculatam Deo videntur asserere: atque ita mente optima, manifestissima scientia, opinione firmissima, sensuque absolutissimo præditi, soli hominum super hominem euecti, térque quatérque beati efficiuntur.

Quibus Deus circũdatur, & quomodo.

TRIAS.

QVATVOR itaque circulis huiusmodi describitur institutio, in quatuor ipsa diuisa partes. Sed enim Salomon, qui diuino afflante Spiritu disciplinarum ordinem primus excogitauit, quem plerique Græcorum sapientes, qui eius inuenta sibi vendicant, non temerè secuti sunt, tres tantummodò totius disciplinæ partes agnoscit, moralem, naturalem, & contemplatiuam, quas per tria identidem volumina pertractauit, Prouerbia, Ecclesiastem, & Canticorum canticum: mores vtique per Prouerbiorum præcepta docens, naturam rerum per Ecclesiastem, per Canticum autem speculationem. Neque etiam Logicen distinctam ad his portionem arbitratus est, quæ in vnaquaque disciplina per se ipsa conseritur, & instar staminis ad firmitatem contexta, cuiuscunque subtegminis laborem admittit, siue pexum, siue plumatile, siue beluatum opus intexere volueris. Nam cùm institutio omnis per sermonem fiat, quomodo quispiam probabilem sermonem suum efficiat, nisi ita loquatur, vt ipsius rei quæ in promptu est ratio, verisimilitudo, ipsa denique veritas deposcere videatur? Vnumquenque igitur sermonem dirigit Dialectica. His similia videntur quæ de Deo Abraham, Deo Isaac, & Deo Iacob habentur in sacris literis. Nam quod Abraham vbique locorum se morigerum & obsequentem Deo præbuerit, moralem innuit. Isaac, dum scientiæ puteos fodit, pro-C fundáque & abdita quæque rimatur, naturæ indicat Philosophiam. Contemplationis verò munus Iacob ostendit, tum ex ipso nomine: quòd Israël ob diuinorum contemplationem appellatus fuit: nam mentem quæ Deum intueatur, nomen id significat: tum ob inspecta cœli castra, Dei sedes, & Angelorum vias, scalas quippe à terris in cœlum vsque surrectas, de quibus in hanc omnes sententiam tam Hebræi, quàm Græci, Latinique Theologi plurima disputarunt. Quinetiam ipsa elementorum natura, quandam istiusmodi institutionis figuram ostendere videtur, terra scilicet vnà cum aqua, inde aër & æther, quorum mutuus complexus certos in disciplinis gradus constituere perhibetur: terra quippe, & illi applicitus humor, magistram morum historiam, in his enim mundi partibus res gestæ continentur, atque illæ vel priuatæ, vel publicæ, vnde œconomia, atque politica, ex eorum qui sapientiores habiti sunt, exemplo describuntur. Facit verò historia hæc ad institutionem, quoniam exempla ipsa per euentus varios aut hortantur ad imitandum, si præclara sint, aut absterrent à perperam factis, si malè tractata malè ceciderint. Hoc verò amplius, aquæ variis ventorum flatibus agitatæ, mores in humana natura varios & inconstantes indicant. Quo igitur pacto cogitationum procellis, & consiliorum tempestatibus obuiam ituri simus, per orationis fluxum institutio moralis edocebit, atque pars hæc illa est, quam Ethicen Græci dicunt, quam vnusquisque hominum debet secum diligenter examinare, inde sibi, & suis, & patriæ, & vniuerso demùm mortalium generi profuturus. Terræ pariter atque humori vndequaque circunfusus est aër, atque vnà cum duabus quæ simul adhærescunt partibus, nascentium omnium atque morientium naturas amplectitur: atque ita aër naturalis indicium est scientiæ. Extra hæc omnia quæ variationi sunt obnoxia,

Disciplinarum diuisio facta à Salomone.

Per quatuor elemẽtorũ naturã scientia figuratæ.

ætherceus ille ardor igneus est, in empyreum vsque cœlum, vt multorum sapientium est opinio, diffusus, quæ quidem est naturæ diuinæ contemplatio, quam Græci Theologiam nominant, vltra quam nullus procedit intellectus. In qua quidem diuisione, Dialectica non immeritò prætcrita est, cùm ea minimè particularis scientia esse videatur, sed tanquam spiritus harum vnicuique partium insita, coalitáve: per eam enim historiam scribimus verisimilem, per eam morum rationes varias edocemus, per eam naturæ vim perscrutamur, per eam demùm ipsam diuinarum rerum imaginem intelligimus. Quare, vti superiùs dictum, etiam illi qui disciplinas ad elementorum similitudines diuiserunt, Dialecticam, vt pote quæ cuiuslibet institutionis ministra sit, in partem non admisêre. D

DE IIS QVÆ PER COELVM RORE PLVVIVM ET ALIQVOT AQVARVM GENERA SIGNIFICANTVR.

AEGYPTII quidem de disciplinis hoc modo in vniuersum disserere consueuerunt. Quatuor verò illas, Arithmeticam per surrectos digitos: Geometriam per arundinem, Musicam, per dentes IIII lingua percussos: Astrologiam, per maculosam hinnulli pellem, & figuras alias indicatas, nũc omittimus, quòd aliis ea commentariis sunt à nobis explicata. Atque vt susceptum semel negotium peragamus, quamuis alia nunc circũacti via eandem tamen metam contingere procurabimus. Theologi siquidem nostri cùm antiqua Agyptiorum dictata conspexissent, qui cœlum imbre rorulento liquidum, in doctrinę significatum pingere instituissent, Mosémque ex ea quam adolescens in Ægypto didicerat lingua, figuris huiusmodi passim vsum animaduerterent, ea multa quæ de pluuiis, de fontibus, de fluminibus, de mari, déque aquis reliquis passim in Diuinis literis reperiuntur, ad huiusmodi vetustatis exemplum interpretati sunt: quorum ego commentationes prosequutus, aquarum de doctrina significationes, post Ægyptiacas illas explicare congruum existimaui. E

INSTITVTIO.

Roris & disciplinarũ similitudo.

VT igitur profati sumus, cœlum Ægyptij rore pluuium cùm pinxissent, disciplinam institutionísque laborem & operam intelligebant: mira etenim est vtriúsque rei similitudo. Nam veluti ros in herbas, frutices, plantásque omnes decidens, ea omnia quæcunque molliri apta sunt, humectat, pascit & liberaliter educat: contrà verò in iis quę natura proprietateq; sua obturata, dura, solida atque repugnantia fuerint, proficere nihil quicquam potest: ita in hominibus erudiendis instituendísque euenit, quorum ij qui prompto, acuto, & docili sunt ingenio, minimo negotio erudiuntur: contrà verò si plumbeum & obtusum, atque honestis artibus & disciplinis auersum, instituere aggrediaris, nihil prorsus efficias: inuita siquidem Minerua nihil rectè fieri, dicive potest, vt apud Horatium. Ita demùm disciplina contumacem nacta naturam, frustrà omninò laborabit, sed idonei fundi compos, lætissimæ frugis opulentia lætabitur. Sanè Pindarus eius rei, quæ plurimùm ad fœcunditatem faciat, ratione habita, irrigationi similem esse laudationem dixit. Nam quemadmodum illa plantarum vim auget, & vt lætiùs proueniant efficit, ita virtus dignis Poëtarum scriptis commendata mirificum suscipit incrementum: laudatam enim virtutem gliscere, vulgò etiam dictitatum: contrà vero, loca quæ aquarum beneficia non suscipiunt, plurimùm infœcunda sunt. Et Diuinæ literæ vbi agri cuiuspiam sterilitatem, desertáque & inhospita tesqua notare volunt, inaquosum dicunt, vt Psalmo LXXVII. *Exacerbauerunt altißimum in inaquoso*: eodémque modo sæpius. Quod verò facit ad doctrinæ sapientiæve significatum, in iisdem literis, cùm Psalmographus defiturum in Aduentu Christi promptuarium illud vaticinationis donum prȩuideret, neque diuinationem ipsam quicquam ampliùs producturam, Psalm. CVI. terram frugiferam in salsuginem vertendam oraculo haudquaquam vano præsagiuit. Marina autem aqua ἀτρύγετος Homero dicitur, quòd nullum ex ea fructum possis decerpere, propterea quòd adeò est salsuginosa. F

Lib. de arte poet.

Irrigationi similis laudatio.

Infrugifera nam τρύγη fructum significat.

DOCTRINA GENTIVM.

EIVSDEM salsedinis atque amaritudinis causa, marina aqua doctrinam gentium significabat: propterea quòd sine fructu esset, propter rerum quæ sacris eiusmodi adhibebantur amaritudinem, intractabilis, dum neque quidem humanis hostiis abstinebant, & alia dictu fœda faciebant, sceleráque ac turpitudinem omnem diis etiam suis adscribebant: quorum exemplo lasciuire, & mollia quæque sectari mortales sibi permitterent. Tot præterea deorum marinorum lusus nihil aliud sunt, quàm mera lasciuia, profanis quippe & impuris ea dulcis & delectabilis, piis, verò syncerísque inuisa & amarissima. Fortè autem Herculis columnæ inhabitabilis terræ finibus erectæ, virtuti documento sunt, non esse à duris terræ laboribus ad vndarum mollitiem atque lasciuiam dilabendum. In hac autem aquas Abacûs Propheta armentum à Deo inducendum canit: accessurum quippe cultum, & polituram, hoc est, Apostolos per omnem terrarum orbem profecturos, qui omnia commitigarent, mansuefacerent, & habitabilia frugiferáque redderent, amaritudine omni dulcium aquarum corriuio delinita.

G

Herculis columnæ.

DOCTRI

A

DOCTRINA COELESTIS.

PINDARVS plerisque locis hieroglyphico vtitur hoc dicendi genere, vt cùm canit, χαρίτων ἄρδοντι κάλλιστᾳ δρόσῳ, hoc est, optimo pulcherrimóve Gratiarum rore irrigant, id quod odarum luculenta lepiditate dictum interpretes exponunt, vt denique per rorē eloquentiæ lepôrem intelligamus. Sed quid egemus Pindaro, cùm Mosem audimus cœlum ad audienda quæ loquitur, ac terram etiam ipsam inuitantem, doctrinámque suam vti pluuiam concrescere augurantem, eloquium vti rorem pluere meditantem, esseq; quasi imbrem & stillicidia super herbam & gramina, quæ manifesta sunt doctrinæ cœlestis symbola? Quin & Angelici chori Aquæ vocabulo designantur, vt Psalmo: *Et aquæ quæ super cœlos sunt laudent nomen Domini.* Vnusquisque autem Prophetarum simulac os adaperuit, terram irrigat vniuersam, hoc est, vt interpretatur Adamantius, disciplinā in aures & in corda hominum infundit. Dauides autem noster per lignum propter aquarum fluenta plantatum, fœtiferum & opportuno prouentu lætum reddi, hominem intelligit, qui diuina præcepta susceperit, quibus ingenia non aliter quàm plantæ aquis irrigantur. Sanè Moysi diuinitùs ab aqua nomen inditum facilè crediderim, qui vberrima diuinarum humanarúmque rerum omnium doctrina mortale genus in æterna esset secula instituturus. Moys enim Ægyptiis aqua dicitur, quamuis euētus nomini causam dederit, quòd à Thamura Pharaonis filia ex profluente, in quem à parentibus acerbissimi edicti regij metu proiectus erat, Diuinæ ita prouidentię commendatus, in cistula iacens exemptus esset. Antiquitas demùm tota disciplinam aquis comparauit: hinc Pegaseus, hinc Castalius fons, hinc vndæ Cephisides, hinc Permessus, Ilissus, Termessúsque fluuij, totáque, vt semel dicam, Aonia aquis irrigua: vnde, vt fit in fabulis, non tamen inanibus,

Symbola cœlestis doctrinæ.

Psalmo 1.

Moyses enim aquatiquum, vel assumptum de aqua sonat.

Vatum Pieriis ora rigantur aquis.

B Apud Virgilium cùm Damœtas & Menalcas ingenij, & artis doctrinæq; suæ periculum alternis cantando fecissent, Palæmon vtriusque virtute commendata, demùm ait: *Æcglog 3.*

Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.

Musicam porrò Pindari commentatores, ex aqua fieri autumant. Et Varro tres Musas ponit, vnam quæ mera tantum voce consistat: alteram, quam aëris icti sonus efficit: tertiam, quæ ex aquæ motu nascitur. Hinc percussa iuuant fluctu littora, hinc dulce etiam petra riuus qui stillat ab alta, vt Theocritianum illud imitemur: ἅδιον ὦ ποιμὰν τὸ τεὸν μέλος, ἢ τὸ καταχὲς τῆν ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑψόθεν ὕδωρ. Cùm verò tam nostri quàm Ægyptij pluuias plurimùm in doctrinæ cœlestis significatum acceperint, causa ea esse videtur, quòd imbres longè fœcundiores aquis aliis esse, magísque nutrire, & celeriùs confici experimento compertum est. Hinc Hesiodus Theogonia, fœcundum cœlum dixit: proptereà quòd, vt interpretes eius aiunt, & Virgilius affirmat, *Plurimus vt cœlo descendit Iuppiter imbri,* omnia terra nascentia fœcundantur. Hinc Menander:

Quare pluuia pro doctrina cœlesti accipiātur.

ἐρᾷ μὲν ὄμβρον γαῖα, *Amore tellus imbrium peruritur.*

Eodem modo doctrina ea, quæ cœlitùs instillatur, longè fœcundior est, quàm quæ ab hominum opinionibus emanauit. Huiusmodi autem imbribus affluenter omnes alluimur, quicunque Christianam sequimur institutionem, ex quo tempore super Hebræos decidere olim desiêre: quod non temerè præmonstratum libro Iudicum eo loco legimus, vbi Gedeon Ephraimita, qui & Hierobaal, Madianitarum Amalechitarúmque & Arabum viribus Israëlitas omnes opprimentibus, signum petiit à cœlesti numine, quo se populúmque adhortaretur ad virile aliquod facinus aggrediendum, & se suósque de mōtium solitudine liberaret, in quibus, patriis expulsi finibus, extorrem vitam rerum omnium in-
C opia laborantes, agitabant: excitatus itaque Gedeon oraculo minimè contemnendo, cui tamen haud facilè fidem adhibuerat, ob ita accisas res, vt facilè esset omnia desperare: *Sequar te*: inquit, *sanctissime, tuæ erga nos propensæ voluntatis signum id assecutus, si ros scilicet ceciderit super lanæ vellus in area stratum, & terra circum arida perstiterit:* id quod vti petierat, factum est. Subiecit mox Gedeon attestatum: *Si ros*, inquiens, *super terram deciderit, eáque tantùm aspersa, stratum vellus minimè madefecerit*: cui petitioni Deus, cùm iterum annuisset, plenus animis negotium aggressus, victoriam est felicissimam consecutus. Hîc, vt interpretantur sapientes, vellus lanæ populum indicat Israëliticum, terra verò Gentes reliquas eius eo tempore pietatis ignaras. Qui verò ros cœlitùs decidit, Dei doctrinam ostendit, quæ priùs Israëlitis diuinitùs indulta est: hos enim solos ros Diuinæ legis priùs irrigabat: reliquus autem terrarum orbis nulla istiusmodi humoris gutta madefactus, arida prorsus siccitate laborabat. Postea verò quàm secundum accidit postulatum, aruit vellus, terra irrorata est: Hebræis quippe adempta est Prophetarum pluuia, nobis verò per Christi doctrinam diuini eloquij fontes adaperti. Tale aliquid tangit Chrysostomus Psalmo LXXI. sed rem copiosè tradit Adamantius. Eodem modo Tertullianus etiam interpretatur locum illum, *Et mandatum est nubibus ne pluerent imbrem super vineam Soreth*, hoc est, cœlestibus beneficiis ne prouenirent in Israëlis domum: subtractis enim charismatum roribus, lex & Prophetæ cessauerunt, neque vltra Ioannem processerunt. Quod verò ad Gentes facit, assentitur huic sententiæ Cyprianus, qui prænunciasse Deum per Prophetam ait, apud Gentes, in locis quæ inaquosa priùs fuissent, flumina postmodùm redundatura: & Christum ait, vt doceret, ostenderétque futurum: vt populus Gentium succederet, & in locum quem Iudæi perdidissent, merito fidei

perueniret, de aqua vinum fecisse, vt ad Christi quippe & Ecclesiæ nuptias Iudæis, qui fuerant inuitati, venire cessantibus, euenturum ostenderet, qualiter non temerè, neque cunctanter plebs Gentium è plateis & triuiis, vt se quisque obtulerat, conuocata confluerer & conueniret: vinea enim Domini sabaoth domus erat Israel. In eandem significationem aquam vino instillare institutum sacrificio nostro, quæ modico temporis momento vinum fiat, vt receptos ad nos populos sentire & facere nobiscum intelligamus. Quamuis longe sublimiore significato, preces quæ huiusmodi mysterio adhibentur, humanam naturam indicent aggregari ad diuinam, vti diuina humanam ad se traxit. Hinc Irenæus de Ebionitis loquens, qui vnionem Dei & hominis non recipiebant: *Reprobant*, inquit, *hi cõmistionem vini cœlestis, & sola aqua secularis esse volunt.* Alio tamen modo sententiáque longè seciore aquam vino mixtam aiunt ab Esaia, *Caupones tui miscent vinum aqua*, vt id scilicet innueret, quòd austero amariorique Dei præcepto, iam tum Iudæi illi seniores aquæ dilutionem immiscere cœpissent, multáque laxare, & in commodum suum indulgere sibi, legem adulterantes, cùm alioquin legem obseruare fingerent, & quæ minimi momenti essent, religiosissimè custodirent, quod eis pluribus obiectũ est à Domino; vt de menthæ decimatione, & Cameli deuoratu, tum illud apertissimè: *Quare vos transgredimini præceptum Dei propter traditionem vestram? Nam*, vt inquit Irenæus, *non solùm per præuaricationem frustrati sunt legem Dei, miscentes vinum aqua, sed & suam legem contrariam statuerunt, quæ Pharisaica vocabatur, in qua quædam quidem auferebant, quædam verò addebant, & ex libidine sua interpretabantur: &, vt ait Esaias, & Psalmographus subscribit, labijs Deum honorabant, cor autem eorum à Deo procul aberat, eúmque frustrà colebant, cùm doctrinas & præcepta hominum edocerent.* D

Aquæ vino mixta quid in sacris literis.

AQVÆ RELIQVÆ.

QVONIAM verò varia admodùm est aquarum consideratio, operæpretium videtur, priusquàm huic commẽtario finem imponamus, aquas distinguere, singularúmque mox specierum significata pertractare. Primæ autem omnium videntur esse pluuiæ, de quibus abundè est à nobis disputatum. His nubes necessariò cõiunguntur, harum igitur significationes statim subiiciemus. Subsequentur inde fontes, mox fluuij, in quos naturæ ipsius impulsu torrentes inferentur, dein construenda erit cataracta. Hinc se offeret mare vastum & magnum, cuius pars nobis erit persulcanda, iisque demùm quæ in conspicuo sunt enumeratis, descensus erit in abditam puteorum profunditatem. In vniuersum autem aquæ singulæ, vel limpidæ, tranquillæque reperientur, vel turbidæ atque procellosæ, quo constituto, singularum hieroglyphica commodiùs exequemur. E

Aquarũ distinctio.

NVBES. PROPHETÆ.

NVBES in Diuinis literis Prophetarum significato passim positæ, in quas scilicet Dei veritas extenditur, atque hæ dicuntur mandatum Domini audire, & quo tempore quóve loco pluuiæ sint effundendæ, cognoscere, & à quibus etiam eas suspendere ipsa res exigat. De quibus, vti superiùs habetur, Esaias, *Et mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbrem.* Domum enim Israel Vineam appellat Vates diuinissimus, mandatúmque ait nubibus ne super eam pluerent, hoc est, ne Prophetæ oracula sua vlteriùs in Israeliticum populum conspergerent. Quod autem ad nubem facit, manifestum est eam fuisse multa obscuritatis caligine circumfusam, arcanúmque illud de Christo mysterium, vnde nostra omnis doctrina defluxit, per tenebrosas aquas, densissimus quippe nubibus collectas, Psalm. XVII. indicari Theologi monuerunt. Nam vbi, *Et nebulæ puluis pedum eius*, Eucherius nebulas pro mysteriorum velamento hieroglyphicè positas ait. Nam & caligo in id accipitur significatum: vtpote quæ diuinorum secretorum operimentum intelligatur, vt Psal. *Caligo sub pedibus eius*: atque alibi: *Posuit tenebras latibulum suum.* Est & vbi significant perperàm admissorum abolitionem, vt apud Esaiam: *Deleui vt nubem iniquitatem tuam, & quasi nebulam peccata tua.* Eucherius idem, vbi legitur. *Velut nubes pertransiuit salus mea*, iniquorum ait tempora significari. Quinetiam propter eandem Prophetiæ duritiem atque difficultatem, doctrinámque solido velut quodam corpore concretam, ac minimè diffluentem, ex grandinis metaphora signatam Psalm. VII. viri iidem diuina mente prædite tradidêre. Alioqui nix, glacies, & grando in Diuinis literis plurimùm ponuntur pro duritia atque rigore delinquentium. Et quod ait Dominus, *Orate ne fuga vestra fiat Hyeme vel Sabbato*: sunt qui per Hyemem, sordidum quippe & ignauum tempus, intelligant hieroglyphicè humanam vitam in peccatorum immunditiis occupatam, scelerúmque voraginibus immersam atque detentam: per Sabbatum autem, cessationis diem innui verè dicant, cauendum identidem ne cùm dies illa ingruerit, desides & à bonis operibus cessantes deprehendamur. Non enim sufficit non peccare, nisi bona etiam opera faciamus: quia tam rebellis est vetita consectari, quàm contumacis facienda relinquere. Ac de niue, & omni glacie, sentit idem Eucherius: de pruina verò secus, quippe quam abstinentiæ symbolum esse tradit, proptereà quod ea fit in causa, vt calor corporis ad salubritatem refrigescat, eáque de causa dictum, *Factus sum sicut vter in pruina.* Et quoniam huc incidimus, LXVII. Psalm. vbi legitur, *Et virtus eius in nubibus*, Theologi Apostolos identidem per nubes interpretantur, veluti procul extantes, & supra terrena omnia negotia in altum euectos, diuinique insuper Spiritus aqua plenos, qua mox arua, campos, & vniuersam terram inundarent, vnde fœcundissimos bonorum F

Nubiũ hieroglyphica.
Esai. cap. 5.
Psal. 7.
Pruina abstinẽtiæ symbolum, quare.

A bonorum fructuum prouentus obueniret. Huiusmodi enim pluuiam decidere, & rorulentum imbrem terram irrigare, nostra pietas per preces poscere consueuit.

FONTES. LIBRI.

SEQVVNTVR fontes, de quibus Psalmo sexagesimo septimo legimus, *Ex fontibus Israël Dei laudes in Ecclesiis emanare*: quod ita Theologi accipiunt, vt intelligamus, ex Legis & Prophetarum libris, veluti ex quibusdam fontibus perennibus, Israëlitico olim populo Dei doctrinam atq; cognitionem affluxisse: ex quibus fontibus viri illi sanctissimi ac Deo pleni multa haurientes, hymnos in Dei laudem componebant. Apostolos etiam, primos Christianæ pietatis doctores à Christo electos, per aquarum fontes qui repentè apparuerint, interpretes plerique designarunt, vbi Euthymius vnanimem veterum sententiam secutus, sæpenumero ait per Aquam, Euangelicæ prædicationis doctrinam significari. Iam quod Dauid ait, *Inter montes transibunt aquæ, potabunt eas omnes bestiæ agri*, ostendere voluit, nulla tam alpestria, támque inaccessibilia loca fore, in quæ doctrina Diuinæ legis non sit penetratura: nam per bestias plerisque sacræ Scripturæ locis impij ponuntur, & qui nullam adhuc rerum diuinarum doctrinam audierunt. Et quòd Leuitico legislator vasa omnia pollui dicit, in quæ pollutorum morticinium inciderit, exceptis, inquit, fontibus aquarum, per fontes quippe & cisternas, & castella, & collectiones aquarum, doctrinam intelligens, & Magistros, qui quòd prauis nonnunquam moribus polluti sunt, non tamen prorsus abominandi: de quibus scilicet Matthæus, *Omnia quæcunque dicunt vobis, facite & custodite, secundum autem opera eorum nolite facere*. Ad hæc sextis Hebræorum castris per XII. aquæ dulcis fontes ad Elim repertos, Hieronymus Apostolos XII. interpretatur, de quorum B fontibus deriuatæ aquæ totius terrarum orbis siccitatem rigant. Communi verò scriptorum omnium consensu, dulcedo aquis præcipuè fontanis attribuitur, quamuis in optima aqua neque sapor neque odor vllus à Physicis requiratur. Quia tamen sitientibus, cùm scilicet sicco spuit ore viator, aquæ potus suauissimus accidit, factum vt Poëtæ *Dulcis aquæ saliente sitim restinguere riuo*, inter oblectamenta ingenia posuerint. Ita illud Deuteronomij cantico expressit, mel de petra dictum super Mose, hoc est, tam suauem támque dulcem & amabilem aquam, vt melli similis esse videretur. Chrysostomus quoque aquæ suauitatem pro melle ex petra prosiliente intelligit, cùm nusquam legatur mel à Mose de petra vnquam eductum. Apud Dauidem verò Psalmo LXXX. *Educto de petra melle saturauit eos*, interpretes ita dicunt: *Pauit Christus IIII. millia hominum sepem panibus, quia potauit eos mellita doctrina sua vsque ad saturitatem.* Res enim omnes ab eo gestæ, præter historiam, mysticum etiam sensum secum trahunt. *Quam dulcia* (canit pietas) *faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.* Petra igitur illa vnde fluebat aqua, vt Apostolus ait, erat Christus. Atque hic fons ille fertur de quo cecinerit Dauid: *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum*, Esaias, patentem fontem dixerit apparíturum. Hieremias, fontem aquæ viuæ derelinquendum conqueratur.

Fontiũ mysticæ significationes.

Psalm. 103.

Vir. Æcg. 5.

Deut. c. 31.

FLVVII. CHRISTVS.

SED ENIM in fluuiorum metaphoris longè frequentius est in Diuinis literis Christi significatum, vt eo loco, *Fluminis impetus lætificat ciuitatem quam incolit Deus*, vbi nostri Theologi flumen Christum esse dicũt, propter dulcissima eius fluenta, de quibus Psalmo primo multa disseruêre. Hinc C apud Prophetas legas: *Ecce ego ad eos delabor quasi tranquillum flumen.* Et Ecclesiastici 24. *Ego sapientia effudi flumina: ego quasi trames aquæ immensæ de fluuio: ego quasi fluuius Dorix, & sicut aquæductus exiui de Paradiso*: & quæ sequuntur in hanc sententiam. Quinetiam ait Dominus, *flumina aquæ viuæ de ventre eius qui crediderit emanatura*, quo sapientiam & facundiam intelligi voluit, Ambrosio interprete, quam assecuti erant ij, qui diuino afflari Spiritu meruissent. Itaque Apostolorum doctrinam & institutionem præuisam à Psalmographo, Theologi eo loco volunt, vbi, *Extulerunt flumina Domine, extulerunt flumina voces suas*, habetur. Et per amnes qui per eosdem alueos decursuri erant, subsecutos Doctores accipiunt. Non negarim verò quod tradit Eucherius, flumina nonnunquam pro populo accipi, qui nondum in fidelem receptus esset, in quam sententiam corriuat ille *flumina Babylonis*. Iam & Apocal. 17. *Aquæ quas vidisti, super quas meretrix illa sedet, populi & turbæ & gentes sunt, & lingua.* Eodem tendit Esaiæ dictum, cùm *Beatos* appellauit *eos, qui super omnes aquas seminarent.* Apud Abacunta Prophetam legas, *Fluminum terra scindetur*, quod de Hierosolymis dictum Græci tradunt, quæ scilicet fuerit Prophetarum patria, qui fluminum instar eam irrigabant, sed ad IESV Christi aduentum hiatura esset, & rimis aperienda, omnísque humor alueo ita fatiscente defluxurus, penitúsque defecturus, futurum scilicet vt pristina exaresceret vaticinatio, quod euentus comprobauit. Quod verò sexto supra centesimum Psalmo legitur, *Deserta reddidit flumina, & aquarum fluxus in sitim transmutauit*, flumina scilicet exiccauit, & quæ terra priùs erat irrigua vliginosaque, ita desertam reddidit, vt prorsus sterilesceret; & aquarum venas abundantes ita obturauit, ne vlla inde potio, sed sitis potiùs prosiliret. Euthymius Græcus ipse ad Græcos Philosophos referri dicit, qui scilicet cũ eloquentiæ quasi fluminibus & disciplinarum varietate & copia redundarent, omni demùm sapientia destitui visi sunt, cùm illiterati ac piscatores homines eos represserunt.

Metaphorica fluuiorũ in Diuinis acceptiones

TORRENS.

D

Eloquentiæ descriptio.

ACCEDIT huc torrens, cuius significatum ita refertur ad eloquentiam, vt torrens facundia veterum scriptorum sententia dicta sit ea dicẽdi vis, quæ magno dictionis impetu decurrit, quam in Pindari commendationem ita describit Horatius:

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluêre ripas,
Feruet, immensúsque ruit profundo Pindarus ore.

In Diuinis verò literis mentio fit de quodam delitiarum torrente, Psalm. supra XXX. quinto, pro quo plenissima Christianæ doctrinæ fluenta intelliguntur. Torrentem autem dixit Psalmographus, ob tempestatiuam doctrinam, quæ à Christi ore loco, & tempore diffluebat, proptérque eius in suadendo & arguendo vehementiam, affluentissimámque vim. Quin & propterea ea multa, quæ de propheticis sermonibus collecta in vnum adducebat: fluit enim ad tempus torrens, & vehemens est ac violentus, & ex multiplici aquarum concursu corriuatur, vnde ait Eucherius, per torrentes insignium prædicatorum eloquentiam significari. Alioqui torrens in iisdem Diuinis literis pro concupiscentiæ stimulo ponitur, quæ vel difficulter superetur, vel in profundum trahat, de quo plura inferiùs. Nam hîc præterire non est animus locum in Psalmo, *Sicut torrens in Austro*, quam exultantis esse vocem, inquit Eucherius, & ex vitiorum vinculis ad libertatem, conuersionémque redeuntis, qua postulat vt diuinæ aspirationis auxilio atque ope, ex peccatorum captiuitate soluatur, sicut constricti glacie torrentes, Austri tepore soluuntur.

Psalm. 125.

CATARACTA.

E

EST & Diuinarum literarum proprium, vehementiam vel in sermone, vel in opere, aut alia quapiam vi, per cataractam significare: atque hæc ea est cataractarum vox, cuius mentio habetur Psalm. LXI. Est verò cataracta, aquatici cuiusdam aluei coarctatio, vbi aqua in angustum vel natura, vel arte collecta, aut sponte, aut artificis arbitrio, magno inde impetu atque etiam fragore prorumpit. Sedenim quæ à natura est cataracta, nihil aliud quàm strepitum & impetum præ se fert, eáque est naturalis eloquentia sermonísve copia, nullo studio, sponte profluens. Quæ verò arte construitur, & vim & efficacem operum vtilitatem suggerit: atque huiusmodi est dicendi facultas, arte, labore, diligentia, iudicio atque exercitatione comparata.

Cataractæ descriptio. Nam Græcis καταῤῥάσσω, & καταῤῥάκτω. Id est, impetuosè rũpo, & erumpo. & defluo. Herod. li. 3.

MARE.

QVEMADMODVM autem fontésque fluuiíque omnes in mare decurrunt, ita nos dictionis ordo deuexit in pelagus. Vt verò loco hoc ea prætereamus, quæ multa super mari ex Ægyptiorum doctrina in Pisce disseruimus: contenti nunc erimus aliquot locis, quos ex Diuinis literis eruemus.

PERDITIO.

ID verò cum primis proprium est maris significatum, vt perditionis indicium sit, ob ipsam quippe profunditatem: vtpote quæ idonea admodùm sit ad suffocandum. Quanquam alia de causa Mare apud Ægyptios pro pernicie ponebatur, vt suo loco docuimus. Quod ad perditionem attinet, eo significato Theologi Prophetam aiunt Psal. XVII. canere, se de aquis multis eductum. Passim verò interpretes, *Exundantes fluctus* pro *Calamitatum excessu* accipiũt: & per turbulentas aquas suprema quædam doloris ostenditur vehementia, quæ omnem respirandi facultatem exuperat, v Psal. LXVIII. affixum se clamat in profundo luto, vnde nulla se vi possit expedire, rapidissimis demùm vorticibus deuoratum, in imam maris sedem deiectum esse: in quem vsque locum tempestas etiam accedat, quæ arenas omnes æstu commisceat atque perturbet, qua quidem nulla maior describi potest inquietudo: primò enim aquarum, in quas deciderit, ponit altitudinem, mox limum cui affixus inhæreſcat, inde maris amaritudinem, & immensas vndas, postremò eas sæuis tempestatibus agitatas: meritò itaque paulò pòst se de profundo huiusmodi liberari supplicat, ne tanta rerum vexatus perturbatione deficiat.

F

Sic Plautus in Asinaria, lenã & scortum mare vocat.

Sic de his qui emerserunt è periculo, Ἐκ τοῦ πηλοῦ πόδας ἔχεις. Extra lutum pedes habes. Sic illud Demosthenis de corona. Ὥσπερ χειμάῤῥους, tanquã torrens.

HOSTILIS IMPETVS.

APVD eundem hostilis impetus, & subitaria quædam oppresſio, per aquam indicatur, Psalm. CXXIII. *Cùm exacerbatus eorum furor in nos debaccharetur, sanè aqua demersisset nos.* quod vt magis exasperaret, addidit: *Torrentem pertransiuit anima nostra*, vbi impetuosos inexpectatósque hostium insultus incursu repentino proruentes, torrenti turgido comparauit, quem tamen auxilio Dei fretus tutò pertransierit: & quasi parum adhuc dixisset, superaddidit: *Sanè pertransiuit anima nostra aquam intolerabilem*, ingentes quippe rerum difficultates atque pericula. Tale aliquid apud Maronem legas:

Æn. lib. 7.

Diluuio ex illo tot vasta per æquora vecti.

Idémque

A Idémque alibi nubem belli dixit, vtrunque desumptum ex Pindaro. In Isthmiis enim ἐν πολυφθόρῳ σαλαμῖσδιος ὄμβρῳ & alibi: ὅσις ἐν ταύτᾳ νεφέλᾳ. Apud oratores historicósque & turbines procellas sæpe pro bello positas inuenias. Causa verò cur aqua vehementiores indicet ærumnas, ea est, quòd pericula casúsque reliqui corpus soleant ex vna aliqua parte labefactare: aqua verò vniuerso statim corpori circunfusa, omnibus euestigiò membris impedimento est, atque vndique oggerit difficultatem atque molestiam.

ÆRVMNÆ.

HINC Psalm. LXXXVII. vbi legitur, *Omnes fluctus tuos induxisti super me*, interpretes per fluctus, perturbationes & ærumnas omnes intelligunt, quæcunque affligere possunt humanum genus, quibus omnibus Christi esset humanitas obnoxia: in eius enim persona dictum id autumant. *Fluctuare* autem verbum sæpe pro *Perturbari* ponitur. Sed enim aliquando pro timore posita fluctuatio, vt Psal. LXI. *Ecce enim ipse Deus meus, & adiutor meus est, quare non ampliùs fluctuabo*: id est, nihil est quod vlteriùs pertimescam.

Metaphora ducta à iactatione fluctuũ, sic fluctuans anima.

DILVVIVM.

ACCEDIT huc diluuium, de quo Psalm. XXVIII. *Dominus diluuium inhabitare facit*, siue vt alij reddidêre, *Diluuium sedat*, vel, *Tempore diluuij regnum obtinuit*. Vtcunque significatum ad humanam pertinet salutem, quoniam hîc gentes intelliguntur, quæ suarum inundatione cupiditatum, in vitiorum pelago, & humanorum affectuum voraginibus demersæ detinebantur, quæ mox à Domino B exemptæ seruatæq; sint. Alio verò loco, Psalmo quippe XXXI. habetur, *Diluuium aquarum multarum proximè ad eum non accedet*: per huiusmodi aquas supra modum exundantes, tùm scilicet excrescentia ripas flumina prætereunt, vel mare turgidum per littora spatiatur, quas suprà memorauimus calamitates intelligi volunt. Ita Euthymius, & plerique alij sentiunt.

Abyssus abyssũ inuocat quid. Vel potius malorũ abyssus, κακῶν βάθος, & ἄβυσσος.

ABYSSVS.

EODEM modo, vbi fit de abysso mentio, vastum calamitatis pelagus figuratur, vt Psalm. XLI. *Abyssus abyssum inuocat*: quod ita accipiunt, profunda atque vasta calamitas vastiorem aliam semper vocat calamitatem, quod alij dixerunt *Malorum hydram*, cùm scilicet aduersæ res cladésque continenter ingruunt, ac velut vnda superuenit vndæ, aliæ post aliam succedunt. Sunt qui dictum ita interpretãtur, vt vniuscuiuspiam rei magnitudo alterius inuocet magnitudinem: vtpote, peccatorum cumulo necessarium esse ingentem cumulum misericordiæ. Alij per abyssos hos nouam & veterem diuinarum institutionum doctrinam intelligunt: profundissima enim vtraque est, & altera alterius indiget auxilio: ita enim Eucherius, Psalmi dictum huiusmodi citans, profunditatem inquit Scripturarum inde colligi. Neque illud non probat, vt vetus Testamentum qui noui egeat auxilio, & veteris nouum. Quin & humanam mentem vnicuique abyssum esse dicit, quia nequeat semetipsam ipsa comprehendere, nisi superioris abyssi ope subleuetur: vnde scilicet affulgeat lumen quo alti profundi tenebras discutiat.

LACVNA FOSSAQVE.

C AB abysso haud multum dissimilis est alia aquarum species lacunosa, eáque plurimùm turbida, cœnosa atque fæculenta, quæ nimirum pro cladibus & ærumnis accipi solet. Ita dictum Ezechielis interpretantur, vbi Dominus ad Hebræos: *Aperiam sepulturas vestras, & educam vos de Babylone*. Frequenter enim in Diuinis literis pro vna eadémque re ponuntur, sepultura, vorago, infernum, abyssus, fossa, lacus, & similia. Psal. XXVII. *Similis descendentibus in lacum*, nonnulli profundissimas fossarum altitudines intelligunt, vnde non detur emersus: nonnulli sepulchra foueis excauata. Sed enim Psal. XXIX. *Seruasti me ne deciderem in lacum*, quod foueam alij, alij puteum vertêre: Euthymius ineuitabile periculum exponit, quippe voraginem, in quam qui fortè inciderit, suis ipse viribus nequaquam possit euadere. Alibi exauditum se ait Propheta, vt de lacu profundissimo sordidissimóque extraheretur, quod maxima vitæ discrimina, quæ diuinitùs euaserat, declarat. Et quod ibidem dicitur de luto limi, liuidissimam loci putredinem ostendit: ea verò est, quæ animas nostras eò demersas tenaci veluti cœno implicatas detinet. Hinc Dauides orat se de luto eripi, ne affixus in palude putoréque illo perpetuò recumbere adigatur: atque hæc de turbidis.

Sic Cicero 4 Verri. Lacunam rei familiaris pro pernicie & ærumna.

LIMPIDÆ.

AQVÆ verò limpidę perspicuæq; omnes, dubio procul pro doctrinæ symbolo, vti ostensũ est, accipiuntur. Doctrina autem omnis vel in conspicuo est, in ore quippe ipso, vel in mentis recessu. Hinc ea quæ manifestè patent, perspicuis & nitidis, neq; admodùm altis profluentibus comparamus: quæ verò in arcanis habẽtur, aut solo concipiũtur intellectu, ea vel nubiũ, vti superiùs, desitati, vel puteis, vel altioribus vndis similia sunt. Transfertur autẽ commodissimè hæc aquæ claritudo atque obscuritas ad humanũ animum, eaq; metaphora, quod syncerum, apertũ, manifestúmq; & perspicuum est. Can

Claritudo & obscuritas aquæ quid.

est Candidum appellamus: propterea quòd huiusmodi propemodùm est aquæ puræ conditio, vt superficiem habeat claram atque perspicuam. Hinc Pindarus Pythiis, Arcesilao candida præcordia dixit, λδυκαῖς πιθήσαντα φρεσὶν. Contrà verò quæ abdita, incognita, & in intima mentis penetralia recondita ab eiusdem aquæ similitudine, obscura, nigra, vel alta nũcupamus: vt quæque enim in aquis profundiora sunt, eo videntur obscuriora. Ita Homerus nigra inquit præcordia, φρένας quippe μέλαινας ob taciturnitatem, & consiliorum occultationem. Et Virgilianus Æneas premit altum corde dolorem, quem nullo scilicet signo manifestabat. D

Ænei. li. 1.

PVTEI.

ET in huiusmodi significatum Diuinæ literę Puteos plurimùm ponere consueuerunt. Hinc Isaac puteos tot fodit, tot purgare aggreditur, tot nouo labore aperit, quæ omnia mystico sensu vitæ, quam sequi debemus, doctrinam indicant. Nam & Philo eo loco, *Quæ foderant pueri patris eius, ingesto rudere obstruunt Palæstini*, fossuras puteorum auspicia esse disciplinarum ait. Eæ verò in pacatissimo contemplatiuæ Philosophiæ recessu commorantur, vbi tranquillæ, placidæ, leniterque fluentes aquæ castissimè lasciuiunt. Non negarim autem puteum in Diuinis literis esse etiam vxoris hieroglyphicum: nam eò Theologi nostri trahũt Salomonis præceptum, *Bibe aquam de vasis tuis, & de puteorum tuorum fontibus.* Iam Bersabeæ nomen *Septimus puteus* interpretatur, quæ septima fuerit Dauidis vxor. Propter aquas educatum se Dauides plurimùm gloriatur, sed perspicuas, viuas, dulces, & placidè prolabentes aquas, quæ nobis quoque sunt identidem adeundæ, si modò illos adeamus puteos in quos Palæstini terram non ingesserint, in quos scilicet, vt hoc obiter interpretemur, inuida, ac periniqua Hæreticorum factio suæ turpitudinis cœnum non admiscuerunt: quicunque enim suam vberrimis his limpidissimísque vndis sitim expleuerit, aut cœlestem exceperit rorem, fontes melle fluentes hauserit, nubium harum imbrem collegerit inque auctos iisdem imbribus fluuios demersus lauet & volutetur: æstuosos is cupiditatum ardores extinguet membris morbos, qui sensum obstupefaciunt, expellet, animíque podagram, bonorum quippe operum impedimentum, elidet, omnique demùm labe perpurgatus, nulla corporis fæce sordidus, situ obsitus nullo, nulla denique labe contaminatus, ipsam æthereæ puritatis claritatem induet, & superis par effectus, immortalitatis etiam conditionem diuinæ decreto liberalitatis assequetur. E

Puteus pro vxore.

*

PIERIVS

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD M. ANT. PASSEREM, PATAVINVM PHILOSOPHVM PROBATISS. DE IIS QVÆ PER ISIDEM, & iugeris quadram & picturas aliquot alias significantur.

* * *

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

LIEER TRIGESIMVSNONVS.

Olim putes, eruditissime M. Antoni, dedicationem hanc meam de Iside, deq; iis quæ similitudine quadam ad Isidis argumentum in comitatum sese adiunxère, ideò tibi factam, vt sperarem te aliqua hinc obligatione mihi deuincire: cùm mihi potiùs persuaserim, multùm me acquisiturum tibíque plurimùm debiturum, si commentationes has meas, qualescumque sint, suscipere dignatus fueris. Nam quid ego vel meditari, vel continua lectione consequi vnquam potuerim, quod eruditionis cuiuspiam nomine venditari mereatur tibi, cui totus sit calathus ille domi, vnde omnia possis largissimè depromere? Non enim te solis Medicinæ Philosophiæq; terminis cohibuisti, sed longè vlterius progressus, variarum insuper rerum minimè protritarum doctrinam ita tibi comparasti, vt de quacumque re proposita, & eruditè loquaris, & eruditionem ipsam mira sermonis iucunditate noueris conuestire. Quin Poëtas, Historicos, Polyhistorásque omnes ita familiares effecisti, vt nihil tota in encyclopædia sit, quod te lateat, quod non in promptu habeas, próque loco & tempore vtaris quàm felicissimè. Quare nihil, aut parum legendis nostris profecturus es, nisi quantum amici virtutibus tuis deditissimi nugas amas, & qui amant, Ouidianum illud obiectare solent:

In facie næuus causa decoris erat.

Sit vtcumque, non debui ego, quantulumcùmque præstare potui, quin ad te mitterem hæsitare, aut propemodùm expauescere, qui scirem quantum inde lucri facturus essem, qui rem quidem imbecillam admodùm & infirmam offerrem: sed quæ apud tam peritum, tam prudentem, tam probum, eundémque humanissimum amicum ita accipi possit, vt C *vigorem firmásque vires sit consecutura.*

DE ISIDE.

Sis dea quæ fuerit, quantóq; cultu à veteribus veræ pietatis nesciis, sed rerum humanarum peritissimis, suscepta, quot superstitionibus celebrata, iã omnibus innotuit: quare nos circa hieroglyphica eius tantùm immorabimur.

QVADRIENNIVM.

Per eius effigiem inter alia significata Ægyptij annum suum, qui scilicet quatuor annis solaribus constabat, indicabant. Erat verò muliebre simulachrum patrio paludamento vestitum, vt paulò pòst dicetur, quod & anni, & ipsius Dei signum habebatur. Isis in cœlestibus astrum est, Sothis Ægyptia lingua nuncupatum, ἀστροκύων Græca, quasi Astrocanem dicas, corruptam eam dictionem multis in locis inuenimus. Is idem apud nos Sirius est, eadémque Canicula, quæ stella sub mento Canis est, vt Aratus obseruauit, quamuis alibi ex Eusebij obseruatione diximus, Solem & Sirium eundem accipi. Simpliciter verò stellam hanc in Isidis honorem Ægyptij colebant: quòd ortu suo ingentes apud ipsos pluuias concitare solet, quibus Nilus crescat, vnde sibi victui necessaria comparabant, qualem honorem & Leoni habitum eadem de causa, ipso Leonis commentario declarauimus. Cur verò annum ex hieroglyphico huiusmodi intelligerent, causa est, quòd Ægyptij annum ab istius sideris ortu auspicabantur. Oriri verò in Ægyto solitus x i i. circiter Calend. Augusti. Sed hoc de vertente, de proprio inferiùs.

Isis varia significata.

Hinc Suidas ait σείριον τὸν κύνα ὅτι ἐστὶ καὶ τὸν ἥλιον. Siriũ canem quidem solem. Apud nos circa 8. Kal. Iulias.

LVNA.

D

PLVTARCHVS verò & Eusebius, qui veluti Solem Osirin, ita Isiden Lunam ex Ægyptiorum dictatis esse contendunt, eam hoc hieroglyphico describunt, vt cornua taurina, veluti nouæ Lunæ speciem gestet, nigráque amicta palla, per latebras & obscura loca Solem appetere atque vnum ipsum concupiscere videatur. Vnde factum est, ait Plutarchus, vt in amatoriis, quemadmodum apud Theocritum est, Lunam inuocarent. Eudoxus enim Isin rebus amatoriis opitulari dicit. Hinc apud Ouidium, in Arte amandi, legas:

Multas illa facit quòd fuit ipsa Iouis.

Adiutrix Amatorum Luna.

Porrò Luna cùm sit noctis domina, nóxque voluptatis illecebris & Veneri sacra, quæ, vt alibi dictum, latebris & spelæis gaudet, hieroglyphicè plurimùm cum iis quæ Veneri attribuuntur, congruit. Amatores enim apud Maronem,

Secreti celant calles, & myrtea circùm Sylua tegit.

Æne. li. 6.

Hinc legas apud Eusebium, voluptates, atque eas quæ fortè omnium maximè censeantur, si aspexerimus, aut quod risu dignum, aut visu turpissimum est, aduertimus, quocirca vel erubescimus, vel occultare properamus. Id autem impendiò cauemus, vt hæc omnia nocti concredamus. Celari enim, vt elegans poëta dixit, vult sua furta Venus.

Hinc Oui. l. 2. de Arte, vtq; viro furtiua Venus, sic grata puellæ.

MATERIA FORMA'QVE.

CVM verò Isis materiam etiam mysticè significet, Sol verò formam, vel agentem vim, Lunáque Solem ita suum obseruet, eiúsque semper radios excipere quærat, quibus illustretur, videor Platonis illud intueri de sponsa, quæ veluti prostituta sponsum expectat auidissima, vnde rerum species, atque nonatus concipiat, & loco reddat: vti Luna lumen acceptum mutuò, quo potest studio restituit. Atque hæc ita obscura hieroglyphicum est materiæ, quæ nullam adhuc formam susceperit. Figuræ autem variatio in Lunari globo materiã apertè satis commonstrat, quæ veluti cera mollis, nunc hanc, nunc illam impressionem ex quocumque sigillo suscipere apta fit. Hinc tæniæ variæ multicolorésque Isidi dicatæ, non septem tantùm eas Lunæ facies, quas Græci φάσεις dicunt, ab Heliodoro ita nuncupatas, σύνοδον, μῆναν, ἀνατολὴν, μηνοῆ, διχότομον, ἀμφίκυρτον καὶ πανσέληνον, sed etiam vim eius quæ circa materiam versatur, indicant: qua scilicet gignit omnia, & omnia concipit, lucem quippe, tenebras, diem, noctem, vitam, mortem, principium, finem. Quis enim assiduam in Lunari facie varietatem non admiretur, dum ea nunc euanescentem, vt Heliodori sententiam interpretemur, nunc corniculatam, nũc diuiduam, nunc protumidam, nunc plenam contemplatur? Ignium denique facie varia, quantò longiùs facessit à Sole, tanto largiùs collustrari, parte luminis compotem, parte altera cassum, próque oris circumuersione fulgoris speciem variare: siue id alieno irradiata lumine faciat, siue proprio præpetique candore, vt Chaldæi arbitrantur. Cleomedes enim libro de cœlestium orbium contemplatione scribit, inter Berosi placita contineri, corpus Lunæ pilam esse dimidia parte candidam, altera cæruleam, partémque illam candidam proprietate quadam τῆς συμπαθείας ad Solem semper conuerti: vnde quò magis illi succedit, luminosam illam partem à nobis auerti magis: quò verò longius abscesserit, eò magis oculum nostrum in amborum medio sisti, partémque candidam nobis aduersam fieri, ac perinde sese exhibere conspicuam. Tangit idem Apuleius in Deo Socratis.

E

Septẽ Lunæ facies, earumque nomina.

Mutuo consensu.

PRINCIPIVM.

F

OSIRIDIS verò tæniæ nulla fucabantur vmbra, sed vndecumque micantissimæ splendorem nitidum præ se ferebant. Nam cùm illæ principij symbolum essent, idq; virtute sua purum nitidúmque sit, neque vllius rei admistione labefactetur, nihil præter candorem ostentare par erat. Sacerdotes autem illi cùm has semel in manus suscepissent, eas euestigiò recondebant, non ampliùs videndas attrectandásve, Isiacis verò sæpius vtebantur. Tænias autem Græcam vocem sic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum esse laneum capitis honorati. Hinc Ennius Alexandro:

Tæniæ quid.

Volans de cœlo cum corona & tæniis.

Albi coloris commẽdatio.

Sed vt rei Philosophiam in albis hisce tæniis explicemus: manifestum est rerum omnium principium ab omnibus sanæ mentis hominibus ad Deum referri. Album autem est prima veluti materia quædam, in quam colores, quotquot volueris, perinde ac in vniuersalem illam possis omnes species inducere. Hinc ad Dei cultum alba plurimùm indumenta omnium penè nationum consensu adhiberi solent, sempérque albus color sacris accommodatus. Atque ideò ait Persius: *Quamuis albata ro...* sed quid indigemus Persio, si Assertoris nostri indumenta, cùm gloriam suam vellet discipulis patefacere, alba sicut nix apparuêre? Apud Ciceronem II. de Legibus: *Color albus præcipuè decorus Deo est tum in cæteris, tum maximè in textili.* Et nostra pietas canit, vt linteas, eásq; purissimas induti tunicas, sacra Deo caneremus. Sed quoniam præcipua annorum, mensium, & dierum hieroglyphica tam significata quàm significantia, desumuntur à vario cœli motu, præteritis multis, quæ per figuras varias indicabantur, nec vulgo tamen sed solis sacerdotibus Ægyptiis innotescebant, ad cœlorum perindéque circulorum considerationem progressi, reliqua quæ de temporibus significantur, per horum figuras explicabimus.

A

DE CIRCVLO.

CIRCVLI significata non apud Ægyptios tantùm in vsu fuère, sed & apud nationes alias multifariam accepta: quare separatim suum, hoc est, hunc locum sibi deposcere visi sunt.

ÆTERNVM PERPETVVMQVE.

NAM quod modò in Osiridis tæniis dicebamus, has vt pote albas principiũ indicare, vnus quippe circulus descriptus, aut simpliciter, aut alteri cuipiam picturæ signóve circumductus: nunc semper, nunc perpetuùm & æternùm, nunc omnia, quippe τὸ πᾶν significabat: nempe quòd in ea figura neque principium, neque finem inuenire sit, quod æternitatis est proprium, & quia omnium est figurarum capax, vniuersitatem ipsam intra se complecti videtur. Ab huiusmodi autem circulari ambitu exactè peracto, videlicet cùm Sol à matutino horizonte digressus, eòdem redierit, vnde ferri cœperat, diuinæ literæ *Tota die*, pro perpetuò posuerunt, vt Psalmo LXXI. *Vt cantem gloriam tuam tota die*, vbi Symmachus, pro lectione, quæ est, *Tota die*, perpetuò reddidit.

Tota die pro perpetuò.

DEVS.

CVIVS etiam principij finísque nusquam apparentis ratione habita, Ægyptij Deum ex hieroglyphico circuli intelligebant. Persæ verò (quod non absurdum est repetere) cùm Iouem cœli dominum dicerent, sacrificia illi se facere putabant, vbi celsissimam speculam conscendissent, Iouémque cœli circulum nũcupassent. Transiit idem mos ad Turcas. Hinc ab alta quaque turri matutinales illæ acclamationes, quarum sensus est, Deum fuisse semper, futurumque semper, neque quicquam aliud, nisi quòd suum etiam salutant Mahometum. Sarraceni quoque, & pleræque aliæ nationes Deum, Circulum appellabant, atque hinc sempiternum exprimi contendebant.

B

ADORATIO.

EA de causa Pythagoras circumactu corporis adorandum iubet his verbis, προσκυνεῖν περιφερόμενος quod Plutarchus ad imitationem cœli perpetua vertigine circumacti fieri putat, quamquam nonnulli dictum ad rerum humanarum varietatem, assiduámque mutationem, in quibus nihil stabile, perpetuúmque sit, arbitrantur. Sedenim quod ad corporis conuersionem pertinet, multarum is gentium mos fuit, idque Propertiani loci aperit intellectum, libro I.

Adorandũ circumactu corporis.

Ante tuos quotiens verti me perfida postes,
Debitáque occultis vota tuli manibus?

Quod dubio procul adorationem ritè factam innuit. Tale aliquid apud Suetonium inuenias, vbi Lucio ait, de Vitellij progenitoribus loquens: *Idem miri in adulando ingenij, primus Caium Cæsarem adorari vt Deum instituit, cùm reuersus ex Syria non aliter adire ausus esset, quàm capite velato, circumuertenśque se, deinde procumbens.* Fuit verò Numæ institutum, vt adorantes Deos, in orbem sese verterent, deinde verò sederent. Prætereà conuersio illa, & totius corporis circumactio, nobis documento est, nihil ex humanis rebus firmum esse & stabile, & vtcumque vertat Deus, reuoluátque vitam nostram, id iucundè ac libenter admitti oportere. De sessu autem in Cynocephali commentario dictum, situm huiusmodi ad diuina pertinere. Id verò minimè prætereundum, fieri solitam eam corporis conuersionem à sinistra in dexteram, ad ipsius mundi imitationem, cuius ortus, vt & Plinius, & nonnulli alij tradidêre, ab læua parte est in dexterã præceps. Quare iocatur Plautus Gurgulione, dicente Phædromo: *Quò me vertam nescio.* subiungit Palinurus seruus: *Si Deos salutas, dextrouersum censeo.* De Camillo memoriæ proditum est, cùm se ad dexteram conuertisset, vt mos erat Romanis adorantibus, subito eum lapsu cecidisse, quod omen ad damnationem, qua posteà oppressus est, pertinuisse creditum, omnia eo populo superstitiosius æquo perpendente. Quòdque ad huiusmodi circuitum in adoratione pertinet, notum ex historiis est, quàm prudenter Marcellus ad Capidium Cisalpinæ Galliæ vicum se gesserit. Nam cùm impetum in Gallos faceret retroactus ab Equo ob hostium clamorem perterrefacto, circuitum eum adorato Sole, vt Romanis in pugnæ principio facere mos erat, de industria fecisse simulauit, ne apud suos mali ominis religionem excitaret. E contrariò Galli sinistrorsum, & in læuam partem religiosius fieri ab adorantibus conuersionem corporis arbitrabantur, de quo ita Plinius: *In adorando dexteram ad osculum referimus, totúmque corpus circumagimus, quod in læuum fecisse Galliæ religiosius credunt.*

C

Sueton. in vita Vitellij, cap. 2.

Numæ institutum in adorandis Diis.

PERFECTIO.

DENIQVE apud veteres obseruabatur, vt facto sacrificio, circulum in ara illineret ex hostiarum sanguine, quem phiala religiosissimè collegissent. Idque erat sacrum illud verbum τέλειος, quod perfectionis indicium esse dicebant: quòd figurarum ea sit vndecumque perfecta.

Νᾶτελέιος, Idest perfectus, & ἀρετὴ τελεία perfecta virtus Arist. lib. Eth. 1. cap. 13.

ANNVS.

QVI verò per circuli designationem annum intelligi volunt, vt manifestiora prætereamus, eius, potissimùm aurei circuli ratione inniti videntur, quam de Simandij sepulchro & Cambyses

Aureus circulus in Simandij sepulchro.

& Persæ sustulerunt: erat enim ille trecentorum & sexaginta quinque cubitorũ ambitu, cubiti vnius latitudine, singulis anni diebus in singulis cubitis exsculptis, per astrorum ortus occasúsque, quidque ea secundum Astrologos obseruata significarent: cuiusce rei quædam propemodùm vmbra habetur Patauij in Palatini palatij aula, vbi corona supernè circumcirca ducta, Zodiaci primùm totius figuris insignis, mox gradibus suis distincta, quorum vnicuique adpictæ sunt certæ rerum imagines, quæ pueri gradus eius emersu nati, modò ingenium, modò sortem indicent: quarum ego testimoniis sæpe vti soleo hieroglyphicis meis fide facienda: nam Ægyptium quid omninò sapere videntur. D

POEMATIS GENVS.

Hinc forsã veteris Gallici Poëseos nomen, Rõdeau.

AD anni autem similitudinem Poëmatis etiã genus Circulus appellatur, cuius Aristoteles Analyticis meminit. Id alij alio exposuerunt modo. Sed nimirum Poëma illud Circulus appellatur, cuius finis idem est cum principio, cuiusmodi est Catullianum epigramma in annales Volusij, & alterum in Nonium Strumam, & vnum etiam in Mamurram & Cæsarem. Euthymius sanè Circulares eos Psalmo vocat, qui eodem finiunt versu quo cœperant, cuiusmodi est 18. suprà centesimum: *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam sempiterna est eius misericordia.* Fieríque solet, vbi sententiam aliquam insigniorem quærimus in audientis animo quasi aculeum quendam è repetitione productũ affigere, vtque tenaciùs memoriæ inhærescat, affixum ita relinquere.

Circulares Psalmi qui.

CONTRARIETAS.

Mathematica obseruatio.

MOTVS verò, qui est in circulis, natura considerata, in causa fuit, vt periti Mathematicarum, contrarietatem hieroglyphicè significare volentes, duos iuxtà sese contingentes circulos describerent, quales in quibusdam machinis fieri videmus, propter vnius incursationem aduerso motu alterum circumagi: atque ita manifestam discordiam apparere, quam in adolescentiæ nostrę delictis, amore in indignationem conuerso, ita ex Aristotele descripsimus: E

Non aliter motas concurrere ad oscula vidi,
Hinc atque hinc geminæ si coiëre rotæ,
Quæ simulac primis sese tetigêre labellis,
Pars ea quamprimùm, quæ veniebat, abit.
Fitq́; ex concursu facies contraria primæ,
Machina versa meo qualis in igne fuit.

SVMPTVS PVBLICI PRIVATI'QVE.

Orbiculi numismatũ speciem præ se ferentes.

ORBICVLI quidam numismatum speciem referentes, quos in aliquot pyramidibus & obeliscis excisos videas, pecuniam indicant in opere construendo erogatam: qui si fuerint in orbem dispositi, sumptum eius operis significare aiunt publicum fuisse, sin parallelari quodam ordine sculpti, priuatam impensam significare contendunt, quæ tamen interpretamenta iuniorum quorũdam esse non inficior: nam apud veteres nihil tale interpretatum inueni. Exigeret hic locus, vt de circulis quibusdam mutua complicatione coniunctis, qui disciplinarum hieroglyphicum constituunt, rationem subiungerem, sed quoniam argumentum illud alio commentario, quòd Illustrissimo reuerendissimóque Herculi Mant. inscripsimus, latè satis explicatum est, ad sphæram nunc, & figuras aliquot istius cogitationis conuertemur. F

DE SPHÆRICA FIGVRA.

PER circulum superiùs Deum à nonnullis intelligi docuimus. Cæterùm si qua Deo forma similitudóve adscribi possit, longè conuenientius sphærica illi figura accommodabitur. Meritò itaque Xenophanes mundum illum archetypum sphæram appellauit, veterésque plerique veræ Theologiæ scientiam nondum assecuti, nihil esse aliud Deum, nisi cœlum ipsum, & cœlestia ista arbitrabãtur. Sed & Salomon ad Deum conuersus: *Exaudi ô cœlum*, dixit. Deos tamen, vt nostrorum interim oracula missa faciamus, neque mensura, neque forma vlla comprehendi posse dicit Iamblichus, & omnes qui aliquo veræ doctrinæ lumine irradiati fuerunt.

Et Esayæ cap. 1. Audite cœli.

ÆTERNITAS.

Faustinæ numus.

In principio.

ITAQVE rectè cùm per hieroglyphicum sphęræ Deum intelligerent, æternitatem quoque eadem figura descripserunt. In numo enim Faustinæ, quam retulerant inter diuos suos, sigillum est cum sceptro super sphæram sedens, dexterâ exporrectâ, cum inscriptione, ÆTERNITAS. Eadem inscriptio in numo altero, vbi dea summis læuæ digitis palam tollit, dextera sphærulam porrigit. Cũ verò mundi ipsius figura in orbem conglobata perhibeatur, plerique veterum eo signo credidêre, mundum identidem principio caruisse, quódque in diuinis Græci reddiderunt ἐν ἀρχῇ, ab æterno hi sunt interpretati. Quibus Magnus Basilius egregiè respondet, atque inter alia, figurę huiusmodi principium, quod incompertum illi putãt, & scholis omnibus declamitãt, à centro is esse demõstrat. Apud

Romanos

A Romanos quoque perpetuitas eſt per ſphæram indicata, vt in ſphæra illa, quæ cum caduceo & pharetra tranſuerſis, virgaque cui palliolum appenſum eſt, dexteræq́; cōſertæ, in numo quem Cæſari cudit L. Buca, in cuius altera facie inſcriptio eſt his literis, CÆSAR DICT. PERPETVO. Sanè perpetuitas ex ſphæra, authoritas verò Dictatoria, quæ illi conſenſu atque concordia ciuium demandata fuerat, per inſignia reliqua ſignificantur, de quibus ſigillatim dicere non eſt hîc locus.

Cæſaris numus.

COELVM.

EADEM pila Solis & Lunæ ſignis conſpicua, cœlum ſignificabat. Alij per huiuſmodi ſpeciem, CVNCTA, veluti etiam in circulo, interpretabantur: ſiquidem circumflexu cœli, quem alio nomine Mundum appellamus, cuncta regi comprehendiq́; manifeſtum eſt: quippe qui totus in toto ſit, imò vero ipſe totum, extra intraq́; in ſe cuncta complexus. Quin non modò pila, ſed ſimplex rotæ curuatura cœlum apud Ægyptios indicabat. Ita enim apud Cyrillum legas libro nono contra Iulianum, quod præcipiti quidam ingenio pro Apſide Aſpidem tranſtulerunt. Huius picturæ eam Ægyptij tradebant cauſam, quòd cœlum in circuitum aſſiduè feratur.

FORTVNA.

VVLGATISSIMVM illud inter hieroglyphica, Fortunam nunc rotulę, vt vulgus, nunc ſphæræ alicui, vt Cebes, inſiſtentem pingere: ſiue vt eam rerum dominam oſtentent, qua etiam de cauſa Apelles eam in ſedem collocauit: ſiue vt eius inſtabilitatem inde coarguant. Quin à volubilitate nomen etiam illi: nam quæ priùs Vortuna à vorto dicebatur, digammi mox mutatione in F affinē literam, quòd in pleriſque factum eſt locutionibus, in Fortunam abiit. Cuius præcipuum opus eſt ima ſummis, & ſumma imis commiſcere, rerúmque omnium viciſſitudinem inducere, cuius quidem vertiginis ergô φερέπολις τύχη Pindaro nuncupata. B Nam ſi fortuna proprium hoc habet vt viciſſitudinum author ſit, quos modò claros effecerat, mox obſcuret, fouereque deſinat: quos verò premebat, iam erigat, & illuſtres efficiat: quæque antiquiſſimus Heſiodus ſuper his de Ioue dixit, iure ipſa ſuo propemodùm adminiſtret, quid in rerum natura mutabilitati huic & apertiſſimæ rerum viciſſitudini magis ſimile reperiatur, quàm circuli, rotæve motus? conſtant, enim hæc primùm, ſimulac fiunt, ex re ipſa, contrariis ſimul manentibus, & integris, curuo ſcilicet & concauo, ex ſtante & moto, centro ſcilicet & circumferentia: ac ſimulac impelli cœperint, vna eadémque linea, vti ſuperiùs dicebamus, abit & redit, aſcendit atque deſcendit, eodémque motu, quod primum erat, vltimum, quod vltimum, primum euadit, vt nihil denique in vna re quapiam variantius excogitare poſſis. Vnde meritò dixerit Ariſtoteles, circulum miraculorum omnium eſſe principium. Id verò minimè prętereundum, Ægyrenſes eiuſdem mutabilitatis ergô Amorem atque Fortunam eodem in delubro venerari conſueuiſſe. Conſtat igitur pilam atque rotam volubilitatis hieroglyphicum eſſe, & luculento apud Græcos epigrammate Poſidippi de Occaſione, quæ idem ferè cum Fortuna officium exercet. Ea enim cur rotulæ inſiſtat interrogata, *Stare loco nequeo*, reſpondet. Auguralis autem diſciplinæ obſeruatione proditum eſt, ſphæram æream de Cæſaris Maximini ſtatua, quæ in veſtibulo Regiæ locata erat Antiochiæ, excuſſam repentè Iouiano Imperatore vrbem eam ingrediente, turbarum quæ ſubſecutæ ſunt in eius perniciem, portentum habitam, quod Aruſpices rerum volubilitatem id ſignificare aſſeuerarent. Et Conſtantius Imp. paulò antequàm moreretur, imaginari per quietem viſus eſt, cernere ſe patris effigiem quæ pulchrum infantem offerebat, quem vbi gremio ſuſcepiſſet, proiecit is longiùs ſphæram de manu ipſius Imperatoris excuſſam: quod temporum permutationem portendere, euentu C minimè irrito ab Aruſpicibus reſponſum eſt. Quod vero dicebamus, Fortunam ſphæræ inſiſtentem pingi ſolitam, apud pleroſque variat huius argumenti ſpecies, vt in numo P. Septimij Getæ Cæſ. ſigillum ab altera parte eſt cum radio in læua, cum ſphærula in dextera, quam exporrigit, vti coloſſea quędam manus ahenea, in Capitolio habetur. Vidi etiam Fortunæ ſimulacrum pilę inſiſtens cum nouacula, cum nauali clauo, & cornu copiæ, in qua, nouacula felicitatis indicat amputationem: pila facilem eius volubilitatem, vt paſſim: clauus, vitæ noſtræ ſub eius ditione curſum, cornu copiæ, bonorum largitionem. Sanè Plutarchus commentario de Fortuna Romanorum, Fortunam ait traiecto Tybri, poſitis aliis, exutis talaribus, abiecta inſtabili & veſtigia fallente pila, ita Romam ingreſſam, quod indicium eſſet eam ibi conſtanter permanſuram, neque aliò in poſterum abuolaturam, illud ſcilicet Maronianum ſecutus, quod de Romanis ait:

His ego nec metas rerum, nec tempora ponam,
Imperium ſine fine dedi.

Fortunæ figura, & munus præcipuum.

Polum ferēs fortuna.

Idē Homerus Iliad. libr. vltimo, tribuēs Ioui dolia duo, in quibus sūt bona & mala, quæ pro arbitrio diſpenſat.

Ab Auſonio in Epigrammatis.

P. Septimij Getæ numus.

Æneid. lib. 1.

TERRARVM ORBIS.

QVO pacto autem terrarum orbem pila deſcripta ſignificent, rudi etiam innotuit plebeculæ. Orbem enim linea quadam, veluti finitore circulo diſſectum, alterum quoque ex hemiſphæriis, quippe ſuperiorem quaſi meridiano circulo producto diuidunt, à meridiano autem quaſi coluri partem ad occidentem Solem vertunt, atque inde Aſiam, hinc Africam & Europam intelligunt, cùm tamen Poëtæ terram ἀπείρονα dicant. Cuius vocabuli ſi vim ſimpliciter interpretemur, infinitam

exponemus. At Ioan. Grammaticus Aristotelis interpres accuratissimus, σφαιροειδῆ mauult interpretari, omninò enim neque sphæra, neque circulus finem principiúmve vllum præ se ferunt. De figura verò terræ quàm varia aliis atque aliis credatur, videndum apud Plutarchum libro de Philosophorum placitis altero. Sed nos in hoc antiquis feliciores sumus, quòd non vniuscuiusquam testimonio, sed iam innumerabilium de visu referentium, vniuersum hunc orbis globum terra marique & habitabilem & permeabilem accepimus, & quotidiana in hanc & illam partem suprà & infrà nauigatione, manifestior fit in dies. Sed quod ad orbem nostrum attinet, videre est in Faustinæ numo quodam sphæram pro terrarum orbe positam: ibi enim Cybele Leoninæ insidet sellæ, sphærámque inter manum atque genu continet, inscriptio, quæ ad hanc rem facit, est, MATRI MAGNÆ. In numo Germanici Imp. Cæsaris Aug. Victoria sphæram mouere videtur, in qua literæ, S.P.Q.R. quasi terrarum orbem Senatui populóque Romano adiudicatum iam esse, significare velit. Sanè autem Imp. Neruæ Cæs. Aug. sphæra S.C. adcusa est, cum adiecto temone, quod orbis gubernationem dubio procul indicat. Et eodem significato Imperatori Vespasiano Aug. P.M.P.P.P. COS. VI. Vtrunque numo æreo signum idem dedicatum. Grati verò Imperatores qui diis acceptum referrent, quòd regnarēt, id deorum prouidentiæ adscribentes, rem numismatum monumentis testati sunt. Nam in M. Antonini Pij numo simulachrum muliebre videas, quod stās læuâ contum tenet, dextrâ radium, quo præiacentem pilam verset. Inscriptio, PROVIDENTIÆ DEORVM. In altero eiusdem simulachrum idem læua manu baculo innititur, cuius apex in lituum flectitur, læuâ pilam radio attingit, quasi eam versaturo, aut leges illi consistendi præscripturo. Inscriptio, PROVIDENTIA. Eadem pila in manu dextera exporrecta in numo L. Veri Aug. cum inscriptione, PROV. DEOR. TR. P. III. COS. At in Maximini, simulachrum cum cornu copiæ, radióque in eius manu dextera pilam à pedibus versante, cum inscriptione, PROVIDENTIA AVG In Antonini verò Pij numo sphæra cum cornu copiæ, FELICITATIS adscriptionem habet. Dicata etiam est cum iaculo, Philippi filio. Inscriptio, PRINCIPI IVVENTVTIS.

Faustinæ, & quorundam Imperatorū numismata.

D

E

MVTABILITAS.

QVOD autem ad rerum mutabilitatem facit, non pila tantùm, verùm etiam rota in huiusmodi accipitur significatum. Psal. enim LXXXIII. legitur: *Deus meus, pone eos vt rotam*, hoc est, tam facilè felicem eorum statum conuerte, quàm volubiliter rota ipsa conuertitur. Ita Euthymius, Eucherius, & alij.

Græcè τρόχον, & Hebraicè Galgar. Vel quomodo trochus torquetur à pueris.

DE ROTA.

ET quoniam res ipsa nos ad rotam iterum reduxit, cùm aliquot adhuc super ea reliqua sint significata, quæ distinctio sit in rotis primùm enarrabimus, mox quæ ad significatum attinent, exequemur.

DEORVM ROTÆ.

SCIENDVM enim rotas plurifariam à radiorum numero distinctas esse. Nam quæ diis attribuūtur, octo radiis insignes figurantur: propterea quòd rerum cœlestium motus in octauam vsque sphæram, quantum humani oculi vis porrigi potest, obseruantur.

F

HVMANÆ ROTÆ.

HOMINVM verò rotæ sex tantùm radiis compingi debent: tot enim sunt humanæ naturæ motus, in anticam, in posticam ingredi, vel retrocedere, in dexteram aut in læuam ferri, sursum aut deorsum ascendere, vel descendere.

INFERORVM ROTÆ.

QVÆ verò Ixionis rota fertur, quatuor tantùm radiis compacta fingitur, vnde Pindarus dixerit, τετράκναμον ἐὸν ὄλεθρον. In ea verò ita districtus fingitur Ixion, vt manus singulæ singulis radiis affixæ essent, totidémque aliis pedes singuli. Qua de re apud Pindarum legas Pythiis, Ode ad Hieronem altera. Neruæ Traiani numus est, à cuius vna parte ipso pro suggestu populum alloquitur, togatus verò populus sublatis in cœlum dextris applaudit, inde in extremo margine meta est: iuxta cuius basim Nympha iacet humi fusa, sinistro brachio supra rotam exporrecto. Sunt qui ex hoc Circum instauratum à Traiano interpretentur: quia rota circumagi videntur.

Neruæ Traiani numi.

AQVA TRAIANA.

SVNT qui, vt mihi videtur, longè rationabilibus aquam Traianam intelligant. Nympha enim humorem, humi præsertim fusa, dubio procul indicat: innixa verò rotæ, aquæ cursum nō incongruè significare possit. Alibi vidi Nympham ipsam in eiusdem Traiani numis cum rota supernè sita, & inscriptione, VIA TRAIANA; quorum vtrunque artificiosè, maximéque propriè figuratum. Nam in

via

A via rota supernè voluitur, in aqua cursus ab imo est. Alius item numus eiusdem Traiani, in quo signum idem penè humi prosternitur, læuâ ramum frondibus vestitum, dexterâ currulem rotam iuxta genu tenens, sub basi cuius literæ sunt, VIA TRAIANA. S. C. circuncirca verò, S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. In alio, in quo cædem literæ circumductæ, aquæ ductus habetur in semi circulum fornicatus, idémque simulachrum humi fusum cum arundine infrà, & literis in hunc modum dispositis.

VITÆ NOSTRÆ PROGRESSVS.

SED ENIM VIA etiam sua habet significata in Diuinis literis: quippe quæ vitam hanc quam viuimus indicat, vnde omnes à die natiuitatis ad extremum vsque viatores, hospites, & peregrini dicimur: vt pote qui solum hoc extra patriam incolimus, vbi nulla consistendi firmitas, perpetua verò semper agitatio animi, vbi demùm rerum, aut sententiæ confidendum sit examinantis. Distinguunt insuper Theologi viam à semita, per viam mandata ea peragenda intelligentes, quæ vniuerso mortalium generi data sunt: per semitam verò, quæ huic vel illi personæ ordini, collegio, nationíve præcipiuntur. *Viæ & semitæ discrimẽ.*

THEOLOGIA.

SVNT qui per rotam currulem in Diuinis literis Theologicæ doctrinæ hieroglyphicũ intelligãt: propterea quòd rota ea terram ima tantùm attingat superficie, reliquum in sublime tollatur, & B aurigam animum semper terra procul surrigat. Idem prætereà est officium rotæ, quod & Theologi, vt scilicet à terrenis imisque rebus ad sublimium cœlestiumq; naturarum speculationem attollatur: inde mox à Diuinis ad humana descendat, quoque inter se vinculo colligenter ostendat, qui quidem est rotæ motus. Sed quoniam proprio commentario multa de vniuerso curru diximus ex Diuinis literis, déque mysticis eius rotis, tunc cùm terrestre iter eamus, Traiana procedemus via. *Rotæ idem ac Theologi officium.*

IMPERITORVM PRÆCIPITIVM.

SED cur id dissimulem, quod in Diuinis literis imperitorum præcipitantiam per Rotam significari comperimus: & in hanc sententiam à Psalmographo dictum citamus: *Deus meus, pone illos vt rotam.* Rota quippe posteriore parte attollitur, anteriore cadit. Posteriora sunt bona fortunæ, quæ quia nostra non sunt, ea nobiscum transportare non possumus, ideóque à tergo relinquuntur. Anteriora sunt æterna, & quæ nos assiduè comitantur, imò nos præcedunt, séque duces, quò progrediendum sit, exhibent. Impurus igitur & imperitus rerum, cùm fortunæ bonis augetur, auersus retrò faciem quæ æterna sunt obliuiscitur, atque ita fit, vt anteriore parte neglecta, præceps eat: nam posterioris, quæ attolli videtur, admiratione captus, in quam rapiatur voraginem animaduertere nequaquam potest, atque ita præcipitatur. *Anteriora & posteriora rotæ quid.*

DE QVADRATO.

C AB egregiè mobili figura ad maximè stabilem transire quodam veluti antipathiæ loco visum est: quippe vt vario eo delassatus motu, firmitatis istius occasione quietem aliquam aucuparer. De quadrangulari igitur figura differemus, quæ multipliciter descripta, multas identidẽ præ se fert significationes.

ANNVS SOLARIS.

QVARVM prima illa est, quam initio commentarij super Iside tetigimus, Ægyptios quippe duas anni rationes habuisse, vnam qua vetentem, CCCLXV. diebus, & horis senis, agnoscebant: alteram, qua Sotheos ortum quarto quoque anno quadrantibus illis diei quatuor in vnum cõtractis, obseruabant supputationi huiusmodi respondere. Cùm verò iugerum centum cubitis dimetirentur, quartam iugeris, quæ scilicet cubitis XXV. claudebatur, pro sex horis quæ vnoquoque anno superabant, accipere consueuerunt, ac perinde vertentem annũ intelligebant, cui quarta illa diei pars addita, quarto quoque absoluto, dies etiam vnus intercalaris ex quartis illis adauctus adiiciebatur. Sed quoniam hæc & alia multa superiùs super anni ratione disseruimus, ea repetere superuacaneum esset & importunum. *Annus vetens, & Sotheos.*

SAPIENTIA.

VELVTI verò Fortunam rotundo lapidi insidentem pingere veteres instituerunt, ita Sapientiam in quadrato statuebant, ex hoc hieroglyphico volubilem illam, vti paulò antè diximus, huius verò, sedem firmam & inconcussam indicantes. Et nostri quadrata ligna quæ ad arcæ Noës fabricam parari diuinum iussit numen, Doctores & magistros in Ecclesia significare dicunt, quorum sapientia inclusi intus populi conseruantur, & ab incursantibus hæreticorum procellis muniuntur. Ex quadratis enim lignis construere debere nos Bibliothecã admonet Adamantius, nõ ex agrestibus, *Ligna quadrata in arca Noës quid.*

rudibus,& impolitis:quippe ex Propheticis & Apostolicis voluminibus,in quibus solis vera continetur sapientia, vtpote qui vitiis omnibus resectis excisisque, quadratum vitæ iustioris tenorem, & ex omni parte libratum præ se ferant. D

MERCVRIVS.

Sed & Mercurius quadrato statu figurabatur Macr. Satur. libr. 1. c. 19.

CVMQVE apud veteres Mercurius sapientiæ Deus haberetur, Hermæa illa apud Athenienses fieri solita, quadrati quippe lapides, quos tum in priuatarum, tum in sacrarum ædium vestibulis ponere cõsuerant: vt significaretur, rationem & veritatem perinde vt forma quadrata rectam semper stare. Nam rationis & veritatis Deus, Mercurius antiquis erat.

IVPITER.

ἕρμα, stabilimentum, à εἴρω, id est, necto.

APVD Arcadas non Mercurij tantùm, sed & Iouis & aliorum deorum simulachra quadrantalia fieri solita, Pausanias author est: nempè vt eorum inde stabilitas significaretur. *Iupiter enim ipse manens stabilis, dat cuncta moueri,* vt veteres Poëtæ canunt. Nam & Hermæis à firmitudine nomen, quòd herma fundamentum sit.

VIR PROBVS.

Sumptum ab Arist. Ethic. lib. 1.

Quadratus vir quid.

Vere bonus, & quadrãgulus, sine vitio.

Vbi vsurpat hoc nomen, tanquã metaphoricũ.

QVANTVM verò pertinet ad virtutes, quadrata forma virum ea de causa probum dicimus, quòd cubicæ figuræ species quoquo versum iacta versataq; fuerit, recta semper consistit, quatuor lineis, & totidem angulis semper insignis. Hinc illud, ἀγαθὸς ἀληθῶς καὶ τετράγωνος, ἄνευ ψόγου. Quadrangulus reuerà probus, nullique obnoxius vituperationi, quod tangit Aristotel. Ethic. primo. Et ad Theodectem III. quadratum simpliciter virum per translationem dictum autumant, & perfectum significare. Sanè quidem cùm tres in corporibus staturę considerentur, rotunda, quadrata, teres, humanum corpus quod à pictoribus & statuariis commendetur, sex & sexaginta digitos excedere non debet: quippe quod quatuor cubitorum altitudinem æquat, & quatuor & viginti digitos cubito adscribi, suo commentario probatum est. A quatuor igitur cubitis quadratum corpus denominatum, quod laudatissimæ staturæ sit. Infra horum digitorum numerum, quos fortè ab vniuscuiusque corporis proportione accipimus, quò quis magis contrahi, ac propemodum desidêre videtur, eò magis ad rotundam speciem accedit, & corpus illud Rotundum appellari potest, quod digitis aliquot est quadrato breuius, vel cuius altitudo extremos brachiorum quàm maximè porrectorum digitos nõn exæquat. Teres verò, cuius proceritas supra sex & nonaginta digitos ascendit, altiórve sit eo mensuræ modo, quem, vti dictum, exporrecta brachia designant. Staturam hanc alij Oblongam, alij Gracilem appellauêre, & rotundiorem illam obesam dixêre. Cornelius Celsus corpus illud habilissimum dicit, quod quadratum est, neque gracile scilicet, neque obesum. Nam longa statura, vt in iuuenta decora est, sic maturiore conficitur senectute: solere enim homines huiusmodi supra modum mox incuruari, tam Philosophorum rationes, quàm historiarum exempla ostendunt, si quæ quotidiè oculis offerũtur minus animaduertimus. Et Antoninum Pium eiusmodi fuisse tradit Iulius Capitolinus, vsumque eum ad emendandum vitium tabellis ex tilia, quibus pectus ad sustinendum pondus adstrictum fasciis obligaret. E

CLARI VIRI.

Proceriores statuæ quibus erigebantur, & quare.

QVOD tamen de certa hominis altitudine dictum est, nõ negarim proceriores statuas iis erigi solitas, qui vel victoria aliqua, vel præclaris aliis facinoribus supra reliquorum mortalium gloriam euecti sunt, vt Diagoræ Rhodio Olympionicæ statua decreta est quinque supra quaterna cubita digitis. At Damageto eius filio paterna minor vno, cæteris maior digitis quatuor. Sunt qui habitam in his rationem putent, vt recta proportio oculis repræsentaretur: quoniam eiusmodi statuæ in columnas sublatæ, dum suspiciuntur, nisi naturæ longitudinem excedant, in monstrosam quandam obesitatis speciem declinare videantur, spatio fallente oculum. Sed vt hoc nõ negarim, ita etiam plures statuarum ordines fuisse, non ignorandum dixerim: pariles quippe, magnas, maiores, atque maximas, alias, benemeritis & sapientibus viris, alias Regibus, Imperatoribúsque, alias heroibus, diis alias fieri solitas. Sed in iisdem ipsis statuis non ea mensuræ consideratio, qua de nos agimus, perpenditur, cùm in illis sua cuique proportio adiudicata esset, qua opus perfectissimum redderetur. In ratione verò nostra cùm obesum, quadratum, aut procerum corpus dicimus, rationem eam inspicimus, quæ ad digitorum & numerum & proportionem quadret, vt hæc ab illa distinguatur. Hinc illud apud Tranquillum intelligi potest de Flauij Vespasiani habitudine quadrata, & quod apud Palladium est, *Sint boues nouelli, quadratis & grandibus membris.* F

Idem, de eodem cap. 20. Statura fuit quadrata, cõpactis firmísque mẽbris.

MVLIEBRIS STATVRA.

QVONIAM verò decet muliebrem habitudinem graciliorem esse, atque ea de causa matronales virginalésque columnæ, quarum ratio ad humani corporis similitudinem primùm excogitata fuit, proceriores quàm Doricæ, quæ viriles nuncupantur. Hinc fit, vt quæ virum decet quadrata facies & habitudo, dedeceat mulierem, & qui virum probum Quadratum dicimus mulierem Quadrantem,

A drantem, & quadrantariam. Alia tamen ratione prostitutam intelligimus, de quo apud Plutarchum in M. Tullij vita, & apud Tullium oratione pro M. Cælio, quod non à corporis dimensione desumptum, sed ab exigua ea stipe, qua parabilis habetur. Sed enim Siculi ad hæc vsque tempora meretrices vulgò Quadratas dicunt, easdem Itali reliqui, vel ab obsequio, vel ironicè, Bonas fœminas appellitare consueuerunt. *De Clodia loquens Metelli vxore. Nēpe quadrante.*

ROMA VETVS.

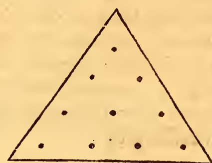
ET Roma olim quadrata, eáque specie primùm ædificata, diúque permansit, vt quadrata Roma diceretur, præcipuè locus in palatio ante templum Apollinis, vbi reposita erant quæ boni ominis causa in vrbe condenda adhiberi solita. Saxo autem munitus erat in speciem quadratam. Eius loci meminit Ennius eo versu,

Est nunc, & quis erat Romæ regnare quadratæ.

DE META.

IAM metarum pyramidúmque ratio nos appellat, quarum significata referamus: & quoniam & quadrangulares & triangulares metæ reperiuntur, de quadrangularibus priùs dicere incipiemus, argumento eo, quod præ manibus erat, inuitati.

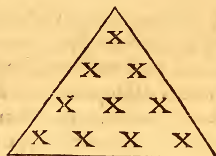
FINIS.

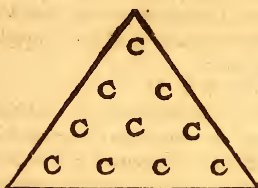
FINEM hæc aut operis consummationē, absolutúmq; modum ostendit: siquidem myrias, qui decem millium numerus est, metam astruit. Numerus verò is ab vnitatibus multiplicatus, & maximus, & perfectissimus est, adeò vt sumpto ab vnitate principio, sit in myriadem finis. Pyramidis enim basis, vt apud Philonem est, longitudine pedum centum, ac totidem latitudine constituitur, quibus iuxta quadrati naturam multiplicis, in quem diximus numerum resultat: quem quia perfectissimum esse dictum est, finē itidem & exactum opus meta, & ter multiplicato denario cōstituta, significare dicitur. Decadis autem vis est quaternarius numerus: secundum enim compositionē à monade ad quaternarium punctis in vnum cōtractis ac supputatis, decas fit. Decies autem decem, centum: decies centum, mille: millia decies, summa perfectissima. Adstipulatur huic perfectioni architectorum etiam commensus, qui perfectionem in denario, quem antiqui τέλειον appellant collocauerūt. Et Romulus, non ille quidem inter pastores, vt putat vulgus, educatus, sed Stabiis oppido non incelebri literis institutus, & vt Plutarchus attestatur, liberalibus artibus & disciplinis eruditus, ad eam quæ subsecuta est felicitatem ausu minimè temerario via sibi adaperta, confirmatis iam rebus regnóque iam constituto, quæcunque fecit & instituit, denario finiuit numero, vt putà Senatores in x. decurias, vrbem in curias xxx. in totidem decurias equites. Principes hastatos & pilanos denario finiuit. Annúmque demum in menses x. terminauit, quod ad nostram vsque diem tributo militibus erogando perdurauit. Addunt nonnulli, non temerè esse denarium numerum tam pedum quàm manuum digitis attributum, & os capitis à mento ad frontem summam, & manus palmam ad medij vsque digiti summum, mensura decies repetita, perfectam cuiusque hominis altitudinem dimetiri. Quòd verò Mathematici, qui altiùs philosophantur, numeri perfectionem alij in senario, alij in septenario posuerunt, alterius est considerationis, quam in Digitorum commentario delibauimus, sed ad hos numeros illa nihil attinent. Huiusce perfectionis ergô Ægyptij, reges suos, qui mortales reliquos gloria præcessissent, honorare metis & pyramidibus, quæ sepulchris eorum superponerentur, consueuerunt: de quibus, cùm pleni sint historicorum libri, neque plura super Ægypti rebus miracula celebrētur, quàm molium huiusmodi amplitudines, aliquot etiam ad hanc vsque diem perdurantibus, rem adeò notam verbosiùs prosequi superfluum existimaui, si vnum illud addidero, Nazianzenum minimè respuere eorum opinionem, qui pyramides eas in Ægypto celebriores ab Iosippo Hebræo exædificatas putant, vt frumenti conditora essent, & nomen rei consentire dicit, quod πυρὸν triticum vocant. Nam & apud Stephanum, in iis quæ Hermolaus Byzantinus compilauit, legas dictas eas ἀπὸ τῶν πυρῶν. Sed fabulam subiungit, ὡς ἐκεῖ συναγωγὼν ὁ βασιλεὺς, ἔνδειαν ἐποίησε σίτου, κατὰ τὴν Αἴγυπτον, à tritico scilicet quod vndique congestum Rex eò contulerit, penuriáque Ægyptum affecerit, cùm Iosippi consilium salutare fuerit, ne mortales fame, quæ per tot annos futura erat absumerentur. Illas porrò vulgus adhuc Granaria Pharaonis vocat.

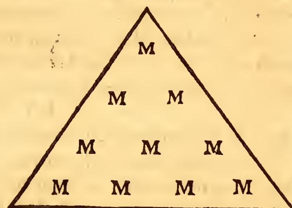
Hinc Æneid. 1. His ego nec metas, i. fines.

B

De denario numero.

C

Nempe ob auaritiam ducum.

Pyramidū origo & etymus.

DE

D

DE TRINO.

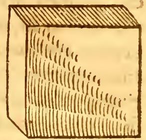
INTER hieroglyphicas has imagines, & trinum, triangularémque pyramidem nonnulli adnumerant, cuiusmodi obelisci bases aliquot Romæ vidi, quod mysterium enodare, etsi profundioris ingenij, altiorisque disciplinæ opus esse non ignoro, in quo omnia, ad hoc vsque tempus ingenia præstantissima defatigata sunt: non absurdè tamen me facturum existimo, si modicum quid vmbræ ad commenti huius rationem ex Philosophorum, Theologorúmque vetustiorum dictatis, pro re nata breuiter tetigero.

TRINITAS RERVM.

Vnitates in rebus tres, & quæ.

TRES aiunt hi in rebus vnitates considerari, ita tamen mutuò connexas, vt ab vnitatis simplicitate minimè discedant. Est enim primùm ea in rebus vnitas, qua vnumquodque sibi est vnum, sibíque constat atque cohæret, cui quidam ex veteribus adeò fauere visi sunt, vt numerum ex natura rerum amouere cogitarint. Est ea secundò, per quam altera alteri res vnitur, & per quam demùm omnes mundi partes vnus sunt mundus. Tertia atque omnium princeps est, qua totum vniuersum cum suo opifice, quasi exercitus cum suo duce, est vnum. Adest tripartitò considerata vnio hæc vnicuique rei per suam vnam simplicem vnitatem, deriuatam ab vno illo, quod & primum vnum, & trinum simul, atque vnum est, à Patre inquam, Filio, & almo Spiritu. Nam & Patris potestas, omnia producens, suam omnibus largitur vnitatem. Et sapientia Filij ritè omnia disponens, omnia inuicē vnit & copulat. Mox Spiritus amoris sui vinculo ad Deum omnia conuertens, totum opus opifici, nexu charitatis adiungit. Hinc illud Deo inditum amoris cognomentum, quo mortales affecti, primò Deum ipsum supra nos, suprầque omnia diligere debemus, secundo loco nos ipsos, tertio proximum, sicut nosipsos. E

CVBVS.

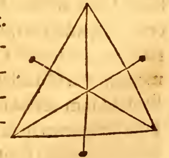
Obseruatio Mathematica de cubo

ACCEDIT huc Cubus ex trigonalibus figuris, quatuor compactus triangulis, cuius hieroglyphicum est SVPREMVM NVMEN. Nam cùm in Mathematicorum datis punctum referatur ad monadem, linea ad dyadem: vtpote quæ ab aliquo tēdat ad aliquid, superficies verò sit ternarius, qui figuras inter rectilineas principium habetur, ac quoddam veluti elementum, inde si corpus solidum conficiatur, cubus erit, triangulis quippe quatuor rectilineis in corpus vnū coagmentatis atque compactis: ita prima pyramis inter solida emicat, cuius basis, tres ostentat angulos. Quartus in ipsius figuræ summitate positus, vt numinis formam, ita & nomen apud Pythagoricos accepit. Addunt Magi, simplex quoque triangulum æquilaterum Diuinitatis indicium esse, siue rerum cœlestium effigiem: vtpote quod sit sibi ęquale, difficulter moueatur, & ad malum declinare non possit.

IVSTITIA.

VT verò trini prosequamur significata, ternariū veteres, vt alibi etiam ostendimus, iustitiæ dedicauerunt, vt de Pythagoricis disciplinis Plutarchus ait. Iniuria siquidem afficere, neque non affici, cùm extrema sint, & idcirco vitiosa, iustum æqualiter vtrinque reductum in medio residet. Sanè Pythagorici non numeros tātùm, verùm etiam figuras deorum nominibus dedicarunt, quippe qui triangulum æquilaterum Mineruam appellabant, Verticigenam & Tritogeniam: propterea quòd tribus perpendicularibus lineis ab angulis tribus dissecetur. F

MINERVA.

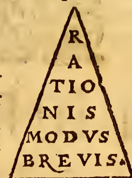
Cur trigemina Minerua dicta sit.

QVOD verò pertinet ad Mineruam, trigeminam eam nonnulli faciunt, propter anni tempora, quæ, vt sæpe dictum, apud Ægyptios tria tantùm fuere: quippe, Ver, æstas, & hyems. Huic etiam tertium vniuscuiusque mensis diem dedicarant, cùm à Lunæ coitu mensem auspicarentur vt Sthenis author est. Pallas enim, vt in eorum est Theologia, die tertia orta est. Et eandem & Pallada & Lunam plerique interpretantur. Hæc verò non priùs quàm tertio à coitu die se videndam exhibet. Quanquam non desunt qui Tritogeniam ea de causa dictam asserant, quòd è Iouis capite orta prædicetur. Tritò enim Bœotiorum lingua caput appellatur. Sanè Diodorus Pallada aërem esse dicit, eúmque incorruptibilem, eáque de causa & virginem deam, & Iouis è vertice editam, confictum esse. Ad hoc facit Horatianum illud:

Proximos illi tamen occupauit Pallas honores.

Nam cùm aër tertium ex elementis locū obtineat, Æthræ, quæ pro Ioue accipitur, omninò proxima est, & ternarius illi numerus rectè datur. Missa facio quæ multa & varia de palude Tritone Græci fabulantur. Sed illud minimè dissimularim, quod Democritus dixisse fertur, Pallada Tritoniam ea de causa nuncupatam, quòd præcepta tria ad humanam vitam bene beatéque degēdam necessaria proposuerit, bene quidem consulendum, rectè iudicandum, iustè denique agendum. In quem terminum omnis

A omnis disciplinæ sanctioris finis dirigitur. Meritò igitur ternarius, & triangularis figura ea, quæ lineis æqualibus describitur, & Palladi est, & iustitiæ dicata.

HVMANITAS.

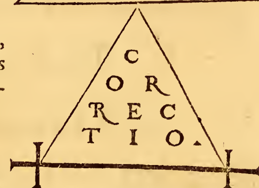
SVNT & alia figurarum triãgularium significata, quæ Psellus libello De dæmonibus interpretatur. Ea libenter apponam, quia cæteris hieroglyphicis videntur minimè dissimilia. Æquicrurem enim humanitatis symbolum aiunt, quod quidem vna breuiori linea descriptum, indicat rationis modulum cõtractiorem esse, ac perinde multa effugere, quæ percipi non possint.

MORVM DISSOLVTIO.

VEL si vna sit linea latiore productioréque, aberrare significat ab institutis, & à recta via, & plus æquo indulgeri quædam cupiditatibus.

CORRECTIO.

QVÆ tamen lineæ si notentur contractæ ad aliarum normam, ostendit, ex perperàm actorum pœnitentia vitæque solutioris correctione, fieri non posse longè meliores, quàm anteacta vita fuerimus.

DÆMONIACA NATVRA.

SCALENVS autem dæmonum, & malarum potestatum figura B dicitur, vsqueadeò inæqualis est, & à bono æquo remotus. Conponitur autem ex senario numero, sed imperfecto, qui corporeis, & mundi huius inferioris rebus obnoxius est, quòd in eo circumscriptiones corporeæ sitæ sunt, per eúmque mundus hic inferior compositus esse imperito eo seculo putabatur. Ideóque aiunt sex genera dæmonum infra lunarem globum inueniri, quorum primum per sublimiorem aëra vagari tradunt, LELIVRON appellatum, quasi velint igneum significare. Secundum aëreum, quòd in crassiori nebulosaque regione sedem habeat. Tertium terrenum. Quartum aquatile vel marinum, à locis & regionibus in quibus oberrant, & quarum curam gerunt. Quintum verò subterraneum, quod vel noctu, vel in puteis, & antris, & huiusmodi locis frequenter apparet, ne antrum Nursiæ fabulosum esse credamus, aut quem Diui Patricij puteum in Hybernia memorant. Nam & Cumis & aliis plerisque locis responsa in antris dari solita, totius antiquitatis testimonio persuasum est. Sextum & vltimum est lucifugum, imperscrutabile ac tenebricosum penitùs, algoríque perpetuo damnatum. Id verò dæmonum genus modis omnibus mortales infestare creditur, Stygiósque latices haustos spargere, vnde calamitates, pestes & fames consequantur. Addúntque huiusmodi rerum periti nomina, Actæum, Megalesium, Ormenon, Lycũ, Nicona, Mimona, Alastoras alios, Alios Palamnæos appellatos, à quibus omnia in homines incommoda congerantur. Sed hæc fortè plus nimio homini sublimium rerum cupidissimo, cùm πάρεργα futura sint omnia quæ de dæmonibus loco hoc afferre voluerimus. Multiplices tamen eorum figuras & apparitiones, variis rerum & animalium imaginibus conspicuas, toto C opere, vbi hieroglyphicum tale aliquid deposcat, minimè dissimulauimus.

Sex dæmonũ genera.

PIERIVS

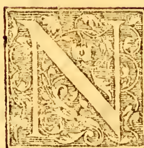

D

PIERIVS VALERIANVS AD IANVM VITALEM PANORMITANVM, DE IIS QVÆ PER VESTES ALIQVOT SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVADRAGESIMVS.

ON parua quidem de causa, Iane mi iucundissime, Leo X. Pont. Max. quam primùm tuum de Trinitate poëma legit, ingenio & eruditione tua delectatus, pietateq́; in primis commendata, præclara tibi munera dari iussit, in quibus fuit & Palatinæ vestis ornatus, vt inter amicos admissum esse te, virtutis & optimarum artium ergô, omnibus innotesceret, túque ad disciplinarum studia in dies magis incitarêre. Quæ mihi tam iucunda acciderant, ac si omnia & ijs longè maiora in me collata essent, qui tot annos amorem erga me tuum habuerim exploratissimum, quémque ego semper ob summum ingenium, suauissimos mores, singularem animi tui integritatem, fratris loco dilexerim. Itaque cùm ex remuneratione huiusmodi, quæ tibi obtigisset, magnam ego lætitiam concepissem, incensus ego quoque sum tanti Principis æmulatione, vt ipse quoque grato erga te animo essem, pro voluptate ea, qua me tuo de commodo, addam etiam honore, affectũ sentio. Qualescunque igitur essent opes meæ, ex ijs aliquid ad te mittere decreui. Atque vbi horrea aperuissem, vestes aliquot hinc tibi deprompsi, non eas quidem Lucculliano sumptu magnificentiáque comparatas, neque Mileti textas, neque vt Pontificiæ illæ vestes erant, Tyria purpura saturatas, sed quales ex Aegypto me attulisse non ignoras, in quibus scilicet mira cõspicitur parsimonia. Sunt enim vestes labore omninò curáque aliqua contextæ, sed materia admodùm parca, iunco quippe omnes papyraceo, vt facilè contemni possint ab ijs qui nostri temporis luxum deliciásque consectantur, quibus nil facere videtur ad cultum, nisi quod carissimè vænierit. Vtcunque tamen, haben tu tibi sunt qualesquales fuerint: quas si foris in conspicuo vti verecundabere, certè, quæ tua est moderatio, domi tibi vsui esse poterunt. Non enim puto te ita repentè superbum euasisse, vt quamuis Pontificia in purpura tibi merito placeas, si quid tamen manibus meis elaboratum acceperis, id sis aspernaturus. Sed iam quid hoc sit suppellectilis, explicemus. E

F

DE PILEO.

VEMADMODVM in vnaquaque re nihil est capite prius, ita vestium aliquot significationes dicturi, à pileo, quod præcipuum est capitis integumentum, conuenienter incipiemus.

NOBILITAS.

Hinc forsã mos vt qui Magistri doctorisque titulo honorantur, pileum accipiant.

NIMIRVM verò is apud Græcos nobilitatis indicium fuit, híque ea de causa Vlyssis caput pileatũ fieri solitum autumãt, quòd magna scilicet ab vtroque parente nobilitas illi obtigisset. Nam apud Ouidium eam ita in Aiacem oggerit:

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco: sed enim quia retulit Aiax,
Esse Iouis pronepos, nostri quoque sanguinis author
Iupiter est, totidemq́; gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater est, Acrisius illi,
Iupiter huic: neque in his quisquam damnatus & exul.
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas: Deus est in vtroque parente.

Quòd verò Castorum quoque capita pileata pingerentur, nil aliud sibi velle tradunt, nisi vt indicio

A cio esset, eos fuisse Lacones. Hos verò pileatos pugnare mos fuit, quò indomitum animum aduersus barbaros Reges & tyrannos significatione libertatis ostentarent. Quique aliquot ab hinc annis Venetias confugerunt Græci, extorres à Turca facti, nobilitatem suam & ingenuam libertatem vnanimiter pilei illius sui gestatione profitentur.

Mos pugnā di Laconū. Nā pileus libertatis symbolū & ad pileū vocare. i. ad libertatem.

LIBERTAS.

PASSIM enim in numis videas pileum ipsum cum inscriptione LIBERTATIS, vt in numo TIB. CLAVDII, in quo simulachrum est dexterâ pileum gestans, læuam expassam habēs, cuius inscriptio est, LIBERTAS AVGVSTA. In Antonini item numo pileus à manu dextera pendet, læua hastam tenet, inscriptio, LIBERTAS COS. IIII. Sed in Caracallæ numo libertas ipsa præter virgam & pileum, stellam etiam habet antè sitam. Aliter Libertatis argumentum figurabant per sigilla quatuor, expeditis pedibus gradientia, quorum secundum & quartum fasces & secures alligatas gestarent, cum inscriptione, BRVTVS. Vnde apud Virgilium legas,

Tib. Claudij Antonini, Caracallæ numi.

Æneı. li. 6.

-----Animámque superbam
Vltoris Bruti fascésque videre receptos.

Ab altera parte fœmineum caput est, cum inscriptione, LIBERTAS. Sed hoc nimirum in historiæ memoriam, quòd exactis Regibus, partáque libertate, Consularis magistratus annuus authore præ-

B cipuè Bruto sit constitutus.

LIBERATORES PATRIÆ.

QVÒD verò in alterius Bruti numismatis cernere est pugiones duos adiecto pileo, Dion ex hoc Brutum & Cassium patriæ liberatores indicari dicit. Nam pugio cædem patratam omninò significat, pileus verò libertatem. In numo quodam argenteo venerandæ antiquitatis obseruaui fœminea capita ab vtroque latere singula, simplici quodam modo capillos collecta, in quo nihil aliud scriptum quàm LIBERTAS. In numo Ser. Galbæ simulachrum est cum iaculo & pileo, cuius inscriptio est, LIBERTAS PVBLICA. Eadem in Neruæ numis aliquot habentur. Apud historicos legas seruos nonnunquam ad pileum vocatos, vt apud Liuium XXIIII. *Postero die serui ad pileum vocati,* hoc est, promissa concessáve seruis libertas.

Dion li. 47.

Ser. Galbæ & Neruæ numi.

Serui ad pileū vocati. Et apud Suetonium in Tiberio. Hæc ab A. Gellio li. 7. cap. 4.

SERVILIS IMPROBITAS.

SECVS verò intelligendum de seruo pileato. Nam cùm imposito pileo venundabantur, nequam & improbum esse seruum innuebant: significabat enim vēditorem dominum nihil super eo polliceri velle, quod postmodùm ad præstandum cogi posse, exoluebátque ita se ab omni vinculo, quod posset ad redhibitionem trahere, de quo vide apud Cælium Sabinum, & alios.

THEODOSIANI.

SPECTANDVM etiam erat trium ordinum Theodosianorum insigne, sub militum Præsentiali

C merentium, qui dimidium quique simulachrum humanum in clypeo gestabant, ídque manibus ab vtraque parte porrectis, quorum dextera vinculum, sinistra pileum prætendebat: quasi vellent innuere contumacibus se vincula iniecturos, obsequiosis libertatem donaturos. Sedenim de primis in Vulpis commentario diximus.

SECVNDI THEODOSIANI.

IN eodem Canone, quæ apud insignes Maffæos Romæ vi di, gestamen erat, luteus taurus ad viridantis monticuli radices pictus, in summo verò collis vertice dimidius Æthiops dextera manu lorum, læua pileum prætendebat, passis hinc & inde manibus: id ipsi quoque indicantes, in sua esse manu captiuos facere, & libertatem indulgere. Gestabant insigne hoc secundi Theodosiani. Ipsa verò parmæ facies hyacinthina, quasi cœli colorem præ se ferebat.

TERTII THEODOSIANI.

ERANT & tertij eiusdem nominis, eiusdémque ductoris, quorum parma in hunc modum facta præferebatur. Margo hyacinthini coloris circulo aliquantulùm lato circumductus, sub quo alter contiguus angustioris spatij: inde facies media rubra, ab ima cuius parte albus erigebatur cippus in angustum supernè desinens, qui Lunæ speciem, cornibus sursum versis sustentabat. In medio parmæ insidebat Lunæ albus identidem circulus, cuius centrum latè fusum nigri coloris erat Supra circulum hunc album ostentabatur à medio sursum Æthiops eodem modo quo superior manibus exporrectis, eadem dextera loro, sinistra pileo munitis. Illud addam, eos Imperatoris triumphantis currum pileatos sequi solitos, qui fuerant è seruitute manumissi.

Vt Scipionē L. Terētius & T. Quintiū Romani liberati. T. Liuius lib. 4. de bello Macedonico.

Nn

D

TRIPLEX LIBERTAS.

ANIMADVERTENDVS apud Ausonium locus, eo versu,

Triplex libertas, capitísque minutio triplex:

quod nonnulli legendum arbitrantur, *Capitis minutio triplex*, pro tribus pilei speciebus, vel triplici eorum conditione, qui pileum assequerentur. Sedenim minutio, vt inferiùs ostendemus, longè castior est lectio. Quod verò attinet ad libertates, tres manumittendi rationes erant. Prima, qua maiorem & iustam libertatem consequebantur, ita vt etiam ciues Romani fierent. Altera, qua Latini fiebant, ex lege Iulia Norbana. Postrema, qua in ordinem dedititiorum ex lege Ælia Santia adscribebãtur. Tres has manumittendi species tangit Boëtius primo Topicorum commentario. Apud Tacitum duas tantùm institutas reperias. Quas verò Boëtius enumerat, sunt, census, vindicta, testamentum, de quibus apud Iurisconsultos copiosiùs, de his Plautus, Cassina: *Tribus*, inquit, *conduci non possum libertatibus, quin ego hodie illis comparem magnum malum.*

Tres manumittẽdi rationes.

FLAMINES.

Flamines vnde dicti.

SANE pileus apud Romanos sacerdotij symbolum semper fuit. Nam Flamines à Numa cõstituti, quasi pileamines dicti, quanuis nonnulli arbitrentur à Flammeo, quod est capitis tegumentum, appellatos. Nam & infulæ, & mitræ, & amictus alij atque alij sacrificulis attributi: sedenim vt in sacerdotio pileum præstare fateamur, Fabij Pictoris authoritas facit, qui Flaminem ait non posse esse sub dio sine pileo, sub tecto autem, vt libebat: quem quidem morem in sacerdotio etiam nostro seruari nemo non videt. Domo enim prouehi præsulem sine pileo, nefas habetur.

E

HIPPOCRATES.

Pileata Hippocratis imago quid.

ANTE alias autem antiquorũ statuas Hippocratis imago pileata celebratur, eóque habitu multis locis erecta. Ex eo nonnulli hieroglyphicè interpretati sunt partem eam custodiendam, in qua, tanquam in domicilio, princeps animus resideret totáque intelligẽdi vis collocata esset. Alij ex Græcis solam hominis nobilitatem inde intelligi volunt: vt pote qui cognationem ab Apolline & ab Hercule traheret. Nam eum ab Æsculapio oriundum senatus Atheniensis testatus est publicis etiam monumentis. Id verò si ad libertatem referamus, cui potiùs Liberatoris nomen accommodare debeamus, quàm illi, qui tot mortalium corpora morbis tot obnoxia liberauit, & bonæ restituit valetudini, sítque humanæ incolumitatis author appellandus, si merito eum titulo honestare voluerimus? Non defuêre tamen qui rem malignè admodùm interpretarentur, & quod illi honoris causa datum erat, modò caluitium, modò imbecillitatem capitis, modò quid iis inanius tradiderint inde significari. Quod quidem de Pericle memoriæ proditum est, qui ea de causa pileo vti consueuerit, quia capite esset supra modum acutiore, vnde ab æmulis σχοινοκέφαλος appellabatur. Hinc etiam, vt alibi diximus, statua eius cum casside posita. Formam tamen hanc, quæ dedecori nonnullis adscribitur, Genuenses honorificam, & adeò ingenuam ducunt, vt obstetrices statim nato puero nihil diligentiùs curent, quàm infantuli caput tenerum, palmis, digitorum complexu complicatis, adstrictum producere, & fasciis colligatum, donec solidius fiat, conseruare.

Caput instar iunci acuminatũ.

Genuensiũ obstetricum mos.

FORMA PILEI.

F

ANTIQVA verò forma pilei est, quam Lucianus in Dipsade describit, dimidium quippe corticis alicuius oui. Nam apud Garamantas ex struthiorum ouis singulis in æquas partes dissectis, bini fiunt pilei. Tanta ibi est eius oui magnitudo, eóque capitis tegumento populi illi sibi plurimum applaudunt. Ea porrò pilei figura est in numo, quem Imp. Gordianus Pius Fel. Aug. cusit, cum signo ab altera parte, cuius læua hastæ toto cubito surrecto innititur, dextera pileum ea qua dictum est forma prætendit, inscriptio, LIBERTAS AVG. Non negarim tamen in aliquot monumentis, vbi signa maiora sunt, extremum pilei marginem paululùm sursum versus inflecti, vt in statuis aliquot obseruauimus, præsertim Mercurij. Sed & numismata pleraque eam penè speciem ostendunt. Variatum autem apud has & illas nationes, vt alij marginem dilatarint, tam pluuiis amoliendis, quàm serenò vmbris captandis: alij cauam partem presserint, alij altè sustulerint, eámque acuminatam alij produxerint, alij planam esse maluerint. Neque tamen nescius sum pilea apud Romanos ex lacernis cæsis consui solita, quod & apud Papinium & Martialem habetur, quem morem longo antiquatum tempore, nostra æras reuocauit, pileáque elegantissima ex consutis panni frustrulis quatuor, tam ad ornatum capitis, quàm etiam ad vmbellæ vsum fecit, non ea tamen oui singula dimidij speciem referentia, sed quatuor veluti costis ad quatuor instar mundi cardinum assurgentibus diuisa, ita tamen vt quarta desideat in plicam, quasi polum describat, quem

Gordiani numus.

Vt Hispani.

Vt Galli.

Georg. lib. 1.

Sub pedibus Styx atra videt manésque profundi:

argumento, nos cœli semper memores esse debere, cuius figura quadam capita contegamus. Sacerdotes verò hoc plurimùm vtuntur capitis tegumento.

DE

A

DE INDVMENTIS.

QVANTVM verò ad reliqua pertinet indumenta, cum multi materiam eam pertractarint, nobis non est consilium singula recensere, sed pauca admodùm quæ vel remotiora, vel ab aliis diuersa videbuntur, & aliquid sapiant hieroglyphicum.

ROMANVS.

MISSAM itaque faciemus togam, cuius figuram Quintilianus satis explicauit, cùm nulli non innotuerit per eam ita Romanum ciuem indicari, quemadmodum per pallium Græcum hominem. Vnde Latinæ Comœdiæ, in quas scilicet Latinæ personæ inducuntur, *Togatæ* vocitantur, Palliatæ verò, quæ per Græcas personas aguntur. Sed hoc Virgilius explicauit, cùm dixit: *Togatæ & Palliatæ Comœdiæ.*

Romanos rerum dominos, gentemq́; togatam. *Æneí. li. 1.*

CIVILIS.

AT eum quidem Romanum per togam intelligebant, qui ciuilia negotia tractaret, siue, vt diceret Horatius *ciuilibus vndis mergeretur.* Vnde Martialis: *Toga rara, mens quieta.* Nam Marcellus vestimentum eam esse tradit, quo amicimur in foro negotiaturi. Cæterùm toga non solùm viri, sed etiam fœminæ vtebantur. Varro de vita populi Romani, vt apud eundem citatur, de togis loquẽs: *Antè enim olim fuit commune vestimẽtum, & diurnum, & nocturnum, & muliebre, & virile.* Hinc apud Propertium legas: *Epistola 1.*

B *Siue togis illam fulgentem incedere Cois.*

Tertullianus cùm notaretur, quòd indumenta Romana fastidiret, pallióque potiùs vir tantus vteretur homo minimè ambitiosus, causam tuetur suam, euitaréque se eo habitu & impensam & incommodum respondet, cùm toga vestis sit admodùm onerosa, ait enim: *Conscientiam denique tuam perrogabo, quid te priùs in toga sentias, indutum, anne onustum? habere vestem, an baiulare?* *Tertulliani dictum memorandum.*

PAX.

QVONIAM verò ea quæ domi fieret Reipublicæ administratio, vel ciuilis vitæ negotiatio, longè diuersa videretur à bellicis negotiis: inde factum vt pro pace nonnunquam toga acciperetur, quippe cùm de ea vitæ ratione dicatur, quæ pertinet ad forensia. *In toga, dignitatis principatus est datus. Cic. 1. offic.*

BELLVM.

SED sagum cùm militare omninò sit indumentum, cuius scilicet vsus expeditiorem ad itinera & negotia hominem reddit, pro bello poni solitum. Ita arma togæ opponuntur, de quo celebre illud Ciceronis dictum: *Cedant arma togæ.* Nam ad hunc vsque diem nationes pleræque, præsertim Galli, viros militiæ deditos breuis indumenti vocabulo designant, cùm sacerdotes, legum professores, ac negotiis ciuilibus deditos, longæ vestis nuncupatione describant, ita duplex hominum genus distinguentes, quemadmodum veteres per togam & sagum varia hominum studia significabant. Facit ad hoc Tullianum illud ad Cæsarem iuniorem lib. Epistolarum 1. *Prid. Nonas Feb. cùm ad te literas manè dedissem, descendi ad forum togatus, cùm reliqui consulares sagati vellent descendere.* In Canone C autem illo, vt hoc κατὰ πάρεργον, non importunè tamen inseramus, qui apud Maffæos Romæ habetur, de Militum Romanorum ordinibus, nuncupationibus, vexillis, & gestaminibus, ad Theodosium & Valentinianum inscripto, lata de Thoracomacho indumento laneo Lybicis pellibus cooperto mentio est. Sed vsitatissimus semper fuit corij vsus in militaribus tegumentis. Hinc apud Maronem nonnulli: *Per togam & sagū hominum distinctio. Hinc Cicero in Philippicis ad sagaire, pro, ad arma procurrere. 6. 7. 8. & 13. hic sagati. i. armati.*

---- *Lupi de pelle galeros*
Tegmen habent capiti, vestigia nuda sinistri
Instituère pedis, crudus tegit altera pero. *Æneí. li. 7.*

PLEBECVLA.

TVNICA autem, plebeculæ signum erat, eáque etiam serui vtebantur. Vulgatissimum enim est Tunicatum, aliquem ex Romana plebe significari. Vnde Horatius: *Vulgus imperitum & tunicatus populus trãs eunctes nomine vocat. Corn. Tacit. in lib. de Oratore.*

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Quæ verò esset tunicæ species, Nonius explicauit, cùm sine manicis eam esse dixit, & plurimùm talarem sine manicis esse ostendit, indumentum aptum de opera facienda, eáque gens otij propemodùm nescia erat. Hinc Virgilius vulgò gratulaturus, manicatos irridet, vt pote minus idoneos qui bella, negotiáve, aut artes vllas tractent. Numanum enim Latinum hominem sui generis strenuitatem iactantem, & imbelliam Phrygibus obiectantem, ita loquentem inducit:

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. *Æneí. li. 7.*

D

ILITHYIA.

SED vt antiquiora repetamus, Atheniensium institutum fuisse Pausanias tradit, vt Ilithyiæ simulacra ad imos vsque pedes contegerentur. In Diuinis verò literis tum tunica, tum color eius hieroglyphicè consideratur. Pontifex enim præter interiorem tunicam, quæ fit ex lino, materia quippe terrestri, Podere etiam vel hypodyti dicamus hyacinthino induebatur. Cœlestis enim color, dubio procul est hyacinthinus, monimentóque est cœlestia demùm meditanda, cœlestia tractanda, cœlestia discutienda, totámque mentis agitationem circa ea quæ cœli sunt excercendam. Sunt verò interpretes qui non Hypodytin, sed Epandytin edidêre, quod indumentum signat quod superinducitur, nimirum enim hypodytis interior est tunica, quæ primam nostram indicabat generationem, vt apud Hierosolymitanum Hesychium. Alij exponunt, quia hominem ostendit interiorem: alij tunicam huiusmodi Iustitiam interpretantur.

Hypodytis Pontificis indumentum.

DE PODERE.

EST autem poderes, vt Eucherius, sacerdotalis lintea corpori penitus adstricta, eadémque talaris, ἀπὸ τ ποδῶν appellata ποδήρης, quæ & subucula dicitur. Per hanc igitur, quippe quæ vestimentis aliis subiiciebatur, doctrinam sacratiorem intelligi veteres Theologi tradiderunt. Exodo: *Et fecerunt vestimentum poderum sub vmbone, opus textile, totum hyacinthinum.*

Apedibus. *Exod. c. 28.*

PVDICITIA.

QVOD verò in numis & monumentis aliis antiquis velatæ nonnunquam facies obseruantur cū inscriptione PVDICITIÆ, non tam ob flammeum, quo nouæ nuptæ faciem obnubere solitæ sunt, cum ad virum traducerentur, vnde illis nuptarum nomen, quàm ob historiam institutum crediderim, vt ita fieret. Ab Icario enim Penelopes patre simulachrum eiusmodi dedicatum Pudori ferunt, Græcique historiam super hac re huiusmodi conscripsêre. Cum Icarius ab Vlisse frustrà contendisset, vt Lacedæmone habitare mallet, id demum filiæ persuadere conatus est, cúmque acriùs instaret, ne se desereret, Vlysses iussit vt ea spontè sequeretur, aut cum patre si grauaretur, Lacedæmona rediret: Penelope obtecta facie, nihil quicquam respondebat, quare pater intellecta filiæ sententia, eam dimisit, & in facti monumentum, eo loco pudoris simulachrum erexit, quod in Laconia spectabatur. In numo, cuius inscriptio est, SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG. ab altera parte dea sedens velo faciem cooperta, digito dexteræ indice ad iugulum admoto conspicitur, cuius inscriptio est, PVDICITIA. In alio Herenniæ muliebre sigillum sedens cum conto in læuam vlnam iacente, dextera velum ante faciem obducit, inscriptio est, PVDICITIA AVG. In eo quoque, cuius literæ ab vna parte sunt, MARCIA OTACIL. SEVERA AVG. ad altera sigillum est, quod velum in faciem prætendit, cum simili inscriptione, PVDICITIA AVG. In altero eiusdem Otacillæ cùm eadem inscriptione & specie, quæ velum eodem modo prætendit, læua radium tenet, sed nomen ita scriptum est, MARTIA OTACIL. SEVER. AVG. cùm in altero MARCIA per C literam in ordine quarta, habeatur, quod quidem ostendit, eo quoque tempore eandem fuisse pronunciationem literæ T, quæ nunc est, cùm post I vocalis altera subsequitur. Quamuis ætate nostra fuerint publici non postremi nominis professores, qui lōgè aliter sentirent, blesitatémque eam in T litera suaptè vi sonora, peruicaciter abhorruerint. Sedenim puto ego variatum in numis, quia alij Marciæ nomen à Marco, alij à Marte deductum existimarint. Sed vt ad Flammeum redeamus: quo noua nupta olim cooperta ducebatur ad virum, crocei coloris id plurimum fuisse comperio, vt apud Maronem, Cyri:

E

Sabinæ Adriani Augus & Herenniæ numi.

F

Flammeus nouę nuptarum. *Æneid. li. 1. Ibidem.*

Vt tibi Corycio glomerarem flammea luto.

Idem alibi pro maximo negotio habet, venerabile matronalis ornatus donum celebrare:

Circumtextum (quippe) *croceo velamen acantho,*
Ornatus Argiuæ Helenæ, quos illa Lycenis
Pergama cùm peteret, inconcessósque hymenæos
Exulterat, matris Ledæ venerabile donum.

Neque satis semel hoc dixisse, sed paulò pòst mirari Tyrios ait:

Pallamq; & pictum croceo velamen acantho.

Hoc illud est quod Cyprianus ait, continentiam & pudicitiam non in sola carnis integritate consistere, sed etiam in cultus & ornatus honore, pariter & pudore. Solicitus admodùm in hac re Tertullianus, mihi videtur, qui non solùm velamen huiusmodi *Armaturam pudoris* vocat, *verecundiæ vallum, sexus fœminei murum, qui nec suos emittat oculos, nec admittat alienos*, verùm etiam modum præscribit, ad quem velaminis istius forma produci debeat: *Quantum*, inquit, *resoluti crines occupare possunt, tā ta est velaminis regio, vt ceruices quoque ambiantur. Ipsæ enim sunt quas subiectas esse oportet, propter quas potestas supra caput haberi debet. Velamen iugum illarum est. Denique bonum esse*, ait, *vt mulier vsque ad lumbos à capite veletur. Indicabunt nos*, addit, *Arabiæ fœminæ Ethnicæ, quæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegūt, vt vno oculo liberato contentæ sint dimidiā frui lucem, quàm totam faciem prostituere: mauult enim fœmina videre quàm videri.* Nam & qui Flammeum describunt, vestem alij, tegmen alij esse dicunt, quo matronæ capita tegebant,

Sed & cultus concessus atque magnificus addit hominibus authoritatem. Fabius libr. 8. Instit. orator.

A tegebāt,dictúmque volunt à Flaminica,quę vxor Flaminis erat,boni ominis causa,quippe cui vsque-adeò iniuncta erat pudicitia,vt vni illi diuortium facere non liceret.Sanctissimúmque præceptum est apud Christianos fœminis, ait Adamantius ex Paulo, vt cùm orant, habeant velamen suprà caput, propter Angelos, qui sanctis assistunt,& in Ecclesiis versari delectantur:quos quidem nos,qui sumus peccatorum sordibus inquinati,videre nequaquam possumus.

ALBATÆ.

IPsi verò colores etiam hieroglyphicum quid sapere videntur.Nam flamen, vt Varro tradit,cùm Ioui sacra ferebat,totus albatus erat, & pileum etiam gestabat album. Magi sanè in Perside dicebant, Deum ipsum non delectari nisi in albis vestibus, quod ego ex Salomone desumptum crediderim,qui dum morum candorem, & animi puritatem persuadere intendit:*In omni tempore*, inquit,*candida sint vestimenta tua*,vt pote qui ætatem nullam, officium nullum, nullum otium & negotium toto vitæ tempore sinceritate & innocentia vacuum esse debere præcipiat:ita enim sacræ literæ vestimēta accipere consuêrunt, ita veterem hominem exuere admonemur, ita qui nuptiali veste non ornatus, conuiuio nuptiali Regis discumbere ausus erat,ad cruciatum in vincula coniicitur.

Albæ vestes quid notēt. Sic Cicero. 2.lib. de legibus, Color albus præcipuè decorus Deo. Et si peccata vestra purpuræ instar rubuerūt ad modum niuis dealbabo. Esayæ ca.1.

VESTALES VIRGINES.

QVæ verò Suffibulo amictæ sacrificabant, virgines Vestales erant. Fuit verò suffibulum vestimentum album,prætextum,quadrangulum,oblongum,quod illæ in capite sacrificantes habebant, idq; sub mento fibula comprehendi solebat, vnde nomen. Eadem penè specie qua suffibulum erat,Romanæ matronæ nunc vtuntur, cùm domo exeunt,pudicitiæ simul & pietatis,quæ duo in illis
B egregiè vigent,indicia & vera & manifesta.

LIBERTAS.

LIBERTOS manumissione accepta,alba veste decorari solitos id ostendit,quod apud Tertullianum legitur de famulo libertate donato. Atqui & vestis albæ nitore, & aurei anuli honore, & patroni nomine ac tribu mensaque honoratur: & alibi talia, vt aduersus Marcionem libro quinto:*Et sacræ tincturæ candidatis mos fuit albam vestem induere*,de quibus eleganter Pontius Paulinus:

Inde parens sacro ducit de fonte sacerdos
Infantes niueos corpore,corde,habitu.

Neque minùs luculenter Fortunatus:

Candidus egreditur nitidis exercitus vndis,
Atque vetus vitium purgat in amne nouo.
Fulgentes animas vestis quoque candida signat,
Et grege de niueo gaudia pastor habet.

Et quoniam per hebdomadam Paschatis vnà tingi plures consuêrunt, ea de causa feriæ illæ, quæ ad hoc omnes institutę sunt,& quæ subsequitur hebdomada *In albis* adhuc appellatur.Erat verò signum quoddam manumissionis,de quo suprà dictum.

MODESTIA.

ERAT & modestiæ signum alba vestis,animíque qui præsentibus æquus,nihil vlterius tētare vi-
C deatur: vti purpura ambitionis, animíque sublimis & vasti, amplitudinis,magistratúsque summi. Sanè cùm apud Alexandrum quidam Antipatri parsimoniam atque modestiam commendaret: *Foris*, inquit Alexander, *albo vtitur pallio, intus verò totus est purpureus*: fictam notans in homine ambitiosissimo,qui maxima quæque appeteret,parsimoniam.

Hinc Candidati cultu integritatē, præ se ferebāt,in Magistratus petitione.

LEGES, VETVS ET NOVA.

SED vt ad nostra redeamus, Canticorum cantico legitur, *Fratruelis meus albus & rubicundus*, quo loco Diuinarum literarum interpretes, per colorem album legem veterem intelligunt, per rubicundum, prædicationem Euangelij,vtrumque autem in Christo: ipsius est enim lex, ipsius Euangelium.Sanè vbi Leuitico de cicatricibus agitur, *albam*, aiunt, *cicatricem* Legis transgressionem significare.Ita illi omnia hieroglyphicè sunt intelligenda.

Cant.cap.5.

DE STOLA.

STOLAM apud veteres inuenias matronalis pudicitiæ signū, de qua Tertullianus plura.Ouidius amoris & impudicitiæ præcepta daturus, quò se tamen verecundum assimularet, ait:

Este procul vittæ tenues,insigne pudoris,
Quæq; tegis medios instita longa pedes.

Hinc Tibullus, Impediat crines nec stola lōga tuos.

BAPTISMVS.

EVANGELII verò locum, *Citò proferte stolam primam*, pro iuuene perdito, qui redierat in viam, veteres aliquot Theologi accipiunt pro baptismo, vt apud Eucherium. Suprà verò exeuntibus à baptismatis tinctura,vestem albam parari ostendimus.

D

DE ATRATIS.

SACERDOTES ÆGYPTII.

ONTRA verò nostrorum mores, sacerdotes Ægyptij, cùm supplicabant, nigris vtebantur vestibus, neque alias quàm nigras vestes eum decere arbitrabantur, qui diis preces allegaret: quippe vt terram ipsam supplicare significarent, ex qua mortales conformati sumus. Ea verò apud ipsos nigra figurabatur.

CERES ET FALACRALIS FLAMEN.

Etiamnum viriliis hodie.

ET Cereri nigra vestis apud Arcadas induebatur. Et Falacralis flamen nigro vtebatur pileo: erat enim Plutonis, cui cùm immolabant, vestibus vtebantur nigris, quem colorem aiunt inferis diis dedicatum. Et lugentium vestis maximè nigra erat, vnde eas Varro Anthracinas vocat, quasi carbonarias velit dicere: ἄνθρακες enim Græcè, Latinè carbones appellantur.

ÆRVMNOSVS.

Saccus seu Saccium quid Hebrais.

APVD Hebræos luctus supremæque mœstitiæ indicium vestis erat saccus, & Saccium appellata, humilis illa quidem, abiectæ vilitatis, & informis, quæ quidem induta calamitatem, qua quis oppressus esset, indicabat, conscissa verò lætitiam. Genesi, ὅδε Ιακῶβ σακκίον ἐξαψάμενος καὶ τῇ λυπῇ βαρὺς ἐκαθέζετο, *Iacob autem saccium indutus, magnitudinéque mæroris oppressus, humi assedit.* Sunt qui cilicium interpretentur. Sed & Græci Sacci vocabulum vsurpant. Vt cumque, vestem huiusmodi induere consuerant, cùm in ærumnas, quæ omnem superarent consolationem, incidissent, qua demum leuati saccum discindebant. Vnde Psalmo XXXV. legas: *Ego autem cum mihi molesti essent induebar sacco, & macerabam ieiunio animam meam.* Eodem autem significato color niger luctum, & quam Theologi nostri facti pœnitentiam vocant, indicare plerisque locis manifestum. Nam atratas in luctu vestire, à rerum primordio ad hoc vsque tempus vnanimi omnium consensu factum. Tum illud Leuitico celebratur, *Si non capillus niger fuerit*, quod exponunt: si nullum pœnitentiæ signum per lachrymas dederit, aut aliquem omninò mœrorem præ se tulerit. E

MAPPA.

Mappa vsus.

ET mappa veli genus, quod mensis insternimus, quóque abstergendis manibus vtimur, hieroglyphicum suum adepta est, si quidem ea signum erat in ludis, quo Equi de carceribus excitati cursum arripiebant: mittebat enim Prætor eam cùm signum daret, quod nunc clangore tubarum significatur, de quo apud Martialem habes:

Cretatam Prætor cùm vellet mittere mappam.

Nero libertos suos id facere voluit, quod tanto apud veteres honori ducebatur. Nam apud Liuium legas VIII. ab Vrbe cond. L. Plautio Prætore graui morbo detento. Dictatorem creatum fuisse, qui ludis Romanis signum daret quadrigis emittendis: qui eo ministerio functus, Dictatura se abdicauit. Hodie quoque, mi Iane, Romæ munus id ad ornatissimos viros defertur, Nam, vt non ignoras, Angelus Cæsius Aduocatorum facilè princeps, & Cardinalis pater, & nobilissimus vir Petrus Menus, tam eruditione, quàm domestica celebritate insignis, duo S.P.Q. Romani Cancellarij (is enim titulus apud omnes Europæ Principes inter honoratiores hodie celebratur) inter alia præfecturæ tam præclaræ munera, cursorum in stadio emittendorum etiam negotio præficiuntur. F

PALVDAMENTVM

Sed & lictores authore Liuio.

TRIBVNVM, vel Præfectum, aut Præsidem aliquem ex habitu significare qui volebant, imaginem eius paludamento insignem faciebant. Erat enim paludamentum vestis militaris, quo Duces, Tribuníque, & Præfecti ad id munus electi, cùm in prouinciam proficiscebantur, vti consuerunt, indéque Paludati dicebantur, quemadmodum milites præcincti. Paludamentum Nonius chlamydem mox appellatam dicit, sed id quoque antiquum nomen. Sedenim, omnia militaria ornamenta, paludamenta dicebantur. Vnde Verrio libris auguralibus: Paludati, armati ornatíque sunt.

RVBICVNDA.

RVBICVNDA vestis, tunica vel pallium deprompta, pugnæ aciéive committendæ hieroglyphicum apud Romanos habebatur, de quo in Marcello, & in Pompeio, & in M. Bruto, Plutarchus.

Æneid. li. 1.

LÆNA.

ET læna vestimentum militare, quod supra omnia vestimenta inducebatur, de qua Maro:

Tyrioq; ardebat murice læna:

Id vocabuli à Græcis dubio procul mutuò sumptum, qui genus id indumenti χλαῖναν, dicunt.

VERSI

A

VERSICOLORIS.

VERSICOLORIS vestis adolescentiæ hieroglyphicum est. Eaq; de causa veteres Comici adolescentis personam versicolori veste indutam, in scenam inducebant: vt scilicet ingenij volubilitatem, cupiditatumque varietatem, in ea ætate præcipuam commonstrarent. In Iosippo verò puero per versicolorem vestem doctrinarum & virtutum copiam, quæ iam ex eius indole concipiebatur, intelligit Adamantius. Quòd verò lex nostra præcipit, vestem ex duobus textis non induendam, eò respicit, quòd minimè debeas Christum adorare simul & dæmonas: id enim est abominabile vestimentum. Non vult enim hominem semel Deo dicatum, diabolicis sese immiscere negotiis, neque simul orationibus incantationibúsque vacare, & huiusmodi alia quæ in spiritus contumeliā quotidie fiunt. Neque vetat hoc lex in textis tantùm, verùm etiam diuersi generis animalia commisceri prohibet, circuncisionem quippe, atque baptismum, vt ait Hesychius, non esse commiscendos.

Et lasciuiæ etiam, ideóque fœminis prohibita. Liuius libr. 34. ex lege Oppia. Vestem ex duobus textis induere vetitum, & quare.

LINTEA.

LINTEA vestis alba supra cæteras vestes inducta, puellaris ætatis indicium fuit, quòd eo genere amiculi apud veteres puellæ ante duodecimum annum vtebantur. Hinc illud apud Afranium citatur: *Puella non sum, supparo si induta sum.* Vult verò Nonius supparum linteum esse femorale, vsque ad talos pendens, dictum quòd subtus appareat. Sunt etiam puellares vestes ex Varronis iussu, chlamydes encobomata, ac parnacides, quas iubet vt puellæ habeant, potius quàm togas. Vtcunque, longa vestis omninò fœminea est, aut citharœdica: de qua Maro,

Supparum Nonij.

Æneid. li. 6.

B

Necnon Thraicius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Ita Propertius libro II.

Pythius in longa carmina veste sonat.

FIDES LVBRICA.

NONIANVM verò supparum adducit in memoriam mihi linteum alterum, quo mulieres hodie passim vtuntur domi. Id infra thoracem accingitur, & ad pedes vsque propendet, anterioresque tantùm partes velat, vulgò non impropriè gremialia vocantur. Habet hoc vestimenti genus hieroglyphicū suum. Nam & prouerbium est, *Nec mulieri, nec gremio credi* oportere, quòd & illa incerti & leuis animi sit, & in gremio posita plerunque cùm in obliuionem venêre, illis temerè, surgentibus, procidunt.

Ad verbū ab Erasmo, Chil. 4. cent. 4. prouerbio 89.

FIDEI CREDITVM.

SINVM hunc Latini mihi videntur appellasse, quamuis eius locutionis latè patet vsus, præsertímque vbi potestatem aut quid fidei creditum significat, vt altero & vigesimo Pandect. libr. Tit. III. Scæuola: *Titio C. do, lego, quæ mihi pertulit: quæ ideò ei non caui, quòd omnes fortunas, & substantiam, si quam à matre susceperat, in sinu meo habui, sine vlla cautione.*

Scæuola lib. Pādect. 22. Titulo de probationibus.

PRÆTEXTA.

C

PRÆTEXTAM nonnulli putant togam fuisse, quæ ad talos vsque produceretur, dictam quòd in ea purpura prætexeretur. Per eam honorem intelligebant, qui esset cuipiam habitus: honestorum enim prætexta erat, ait Pædianus, toga viliorum. Alij nomine hoc purpuream quandam fasciam valde latam intelligunt, quæ tamen multipliciter plicata in angustum contraheretur, atque ita supra alia vestimenta nunc ab humeris, nunc à pectore in fasciæ modum circumduceretur, nunc eius capita vtrinque ab humeris in pectus demitterentur: cuius generis amicula Romæ plerisque antiquorum statuis inducta conspicias. Et in Veneta nobilitate qui togati incedunt: eo omnes amiculi genere vtuntur, eo excepto, quòd purpurea apud eos in vsu non est, sed ex nigro panno plurimùm. Purpura enim non nisi magistratibus conceditur, hísque insignioribus. Nuptialibus quoque, & cùm primi honores, quos procuratorios vocant, alicui deferuntur (sunt verò hi sacrarum largitionum præfecti) tunc consanguineis & cognatis & affinibus licet per aliquot dies vti purpura in lætitiæ gratulationísque significatum. Sed admonet me color purpuræ, vt quid in Diuinis literis manus coccino præligata sibi velit, exponam: Zaræ manus inquam Iudæ filij, quæ se de matris vtero porrexit: nulli enim dubium esse id hieroglyphicum, per quod Theologi, vt apud Irenæum est, Iudaicum populum simplicibus legis operibus & circuncisionis sanguine insignem, qui priùs apparuerit, séque mox retraxerit, loco alteri fratri, qui & ipse in vtero matris erat, dato interpretantur, & per Pharea Christianos, qui secundo loco cogniti hæreditatis primigeniæ messem abstulerint. Sed vt Romam repetamus, antiquissimum apud Rom. quoque fuit, vt magistratus prætexta vterentur. Nonius quoque ait, prætextam insigne Romanum esse, quod supra tunicas honorati quique sumerent. Et prætextatæ fabulæ dicebantur, vt apud Festum legas, quæ res gestas Romanorum continebant, in quibus scilicet Imperatorum negotia agebantur, Regésque Romani vel Duces inducebantur.

Apud Venetos prætexta in vsu.

Idem Macrob. libr. 1. Satur. ca. 6. Prætexta Nonij, & prætextatæ fabulæ.

PALMATA, ET TOGA PICTA.

D

IOVIS quoque imago toga prætexta insignis dedicabatur, cui & palmatam tunicam, & togam pictam adiiciebant: quo habitu triumphales etiam viri conspicui incedebant, vt apud Liuium legere est lib. x. Et apud Iuuenalem triumphantem vides in tunica Iouis superbire.

PVDOR.

Aetas prætextata.
Macrobius Ibidem.

QVANTVM verò pertinet ad pueros, præcipuum prætextæ significatum fuit, vt pudorem indicaret, quem scilicet ætas ea, quæ Prætextata dicebatur, sibi proponere deberet, eiúsque rei indicium esse purpureum colorem, vnde admonerentur verecundiam in dictis factisq; omnibus amandam. Quòd si nuptialibus, de quibus apud Catullum, ad aliqua petulantius dicenda adhiberentur, quòd id facere liceret prætextæ iure minimè violato, eam in id tempus abiiciebant. Hinc pro lasciuo sermone atque licentioso, aliqui prætextatum dixere. Sunt verò hæc quæ tangit Seneca, Medea:

Festa dicax fundat conuitia Fescenninus. Ita Catullus:
Nec diu taceat procax Fescenina locutio.

Ea verò qualis sit, ad multos qui subsequuntur versus explicatur.

MANIPVLARIS.

Suetonius in Augusto cap. 25.
Ordo manipularis.
Manipulus

CALIGA quoque suum habuit hieroglyphicum, vt scilicet eius ordinis militem indicaret, qui manipularibus præfectus esset: eo enim calciamenti genere vtebantur. Subiecti hi Centurionibus, & Caligati dicebantur, vnde apud Tranquillum legas de Augusti facilitate, qui vallares muraléisque coronas sæpe etiam Caligatis tribuerit. Inter hos infimæ notæ milites quia & enutritus, & assiduè versatus erat C. Cæsar, qui Tiberio successit in Imperio, ab eo calciamenti genere Caligula vocitatus est. Qui verò esset manipularis ordo, & quo militum numero constaret, quóque signo turma huiusmodi cognosceretur, minimè dissimulandum. Apud Liuium enim numerus xxx. militum sub manipulo cogebatur, vno quippe vexillo. Manipulus verò præcipuè dicitur fasciculus alicuius rei, quia manu capitur. Romulum quippe aiũt manipulos fœni pro vexillis habuisse, quòd repentino tumultu excitatus, id signi genus prætulerit, réque bene gesta, boni inde ominis causa manipulos instituisse. E

PENVLA.

Imperij omẽ penulæ amissæ.

PENVLA militaris vestis, quam cœlo pluuio gestare consuerant, quam Horatius solstitio nihil prodesse dicit, Tribunitiæ potestatis insigne fuit. Hadriano autem Tribuno facto, Imperij omen fuisse penulas amissas, quas Tribuni gestare soliti pluuiæ tempore, Imperatores verò nunquam, ait Spartianus. Potestas verò Tribunitia, quia sacrosancta erat ab Imperatoribus vsurpari solita, vt quæ maxima esset pars Regalis imperij, vt apud Vopiscum est.

ZONA.

Sed & Magistratus ex Authẽticis Iustiniani Imp.
Põtifex zona præcinctus.

VIRGINITATEM per zonam significare tam Græcorum & Latinorum est, quàm etiam Hebræorum. Trœzeniorum autem virgines zonam Palladi Apaturiæ ante nuptias dedicabant, sicuti crines Hippolyto, cui Diomedes templum excitarat, quòd Aurigam in cœlo positum. Hyppolytum crederent. Author Pausanias. Sed nos ad zonam. Denique plerisque locis Diuinæ literæ zonam pro fortitudinis hieroglyphico ponunt, eáque Pontificem sacra facturum præcingi iubent. Sed quòd variari cum opere plumatili præcipitur, non rectè nonnulli pro Plumatili Topiario substituendum putant: multa enim huius antiquitatis vestigia extant, ab extremis præcipuè noui orbis nuper inuentis partibus allata, vbi tam indumenta, quàm gestamina, scuta etiamnum, & diuersi generis vasa pleráque omnia, psittacorum, & phœnicopterum, & aliarum pictarum auium plumulis intexuntur, opere tam venuste variato, vt nihil delectabilius possit oculis offerri. Nam quòd superiùs dicebamus, hac pro fortitudine poni, cinctus ipse apud Romanos strenuum significat, vti discinctus imbellem, & ignauum, ac nihili hominem notat. Tertulliano zona tormentum est. Hilario, efficax in omne opus bonum apparatus, vt ad omne ministerium Christi voluntatis cingulo simus accincti. F

VINCVLA IVGALIA.

Nouæ nuptæ cingulũ.
Soluere virginalẽ zonam.

IVGALIA verò vincula quæ sint, apud Poëtas omnes vulgata sunt. Noua sanè nupta cingulo præcingebatur ex lana ouilla facto, quod vir prima nocte, in Deæ virginalis honorem, sponsæ accubans in lecto soluebat. Vnde Homerus, λυσεδὴ παρθενίην ζώνην. Et apud Ouidium,

Castáque fallaci Zona recincta manu.

Eóque spectat Catullianum illud.

Qui zonam soluit diu ligatam.

Indicabat verò hieroglyphicũ hoc, vt sicut illa in glomos sublata cõiuncta inter se est, sic vir suus secũ cinctus iunctúsq; esset. Cingulúmq; hoc Herculaneo nodo vinctum, vir omnis gratia soluebat, vt sic

& ipse

A & ipse in liberis suscipiendis felix esset, quemadmodum Hercules fuit, qui liberos septuaginta reliquisse fertur.

PVERPERIVM.

QVIN etiam zonæ solutio puerperij fuit hieroglyphicum: olim siquidem *Soluere Zonam* dicebantur, quæ primò pariebant, eáque de causa leuatæ partu mulieres, zonam Dianæ dicabant. Vnde fanum Soluizoniæ Dianæ Athenis fuit, de quo apud Apollonium Argonauticis.

TEMPERANTIA.

HABENT & Diuinæ literæ hieroglyphicum quod per zonam cingulúmve significent, præcipuè verò temperantiam, & moderationem, qua fluxæ animorum cupiditates coërcentur, luxuriantia compescũtur, & modus denique imponitur rebus, vt quinto supra quadragesimum Psalmo legas, *Regis filiam in cingulis aureis conspicuam*, quod alij in fimbriis transtulêre. Apostolus tamen præcincti circa lumbos zonis aureis dixit, quod pro cordis munditia nõnulli interpretantur, alij vestem auro contextam simpliciter accepêre. Verùm Euthymius zonam agnoscit, & pro temperantia atque modestia, quæ concupiscibilem animæ partem coërcet, interpretatur: non hoc dicturus, si vestem simpliciter agnouisset. Quanquam & fimbriarum non respuit ornatum, & virtutum inde multiplicitatem non auersatur. *Zona in Diuinis significatio.*

B

DE PERA.

POSITA zona, visum est κατὰ πάρεργον & Peram apponere: nam & zona ipsa sæpe pera est, vt apud Horatium: *Hor. in epistolis.*

Ibit eò quouis qui Zonam perdidit.

Hæc tam apud Græcos quàm apud Hebræos hieroglyphicum habet id, quod pro cura & solicitudine victus accipitur, vnde Theologi trãsferunt ad impedimenta humanæ vitæ, quæ animum alioqui paratum ad disciplinas interturbant. Græci super hoc dicunt, *Diogenes cui pera penus*, cui scilicet minima harum rerum cura. Euangelium quoque, *Non peram in via*, cùm nec quidem solicitos esse de crastino imperauerit Dominus. Eodem facit & sacculus, quem habère non licet, hoc est, in hac peregrinatione minimè thesaurizandum esse. Quod ibi apertiùs: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt.* *Hinc Ὑπὲρ τῶν πήραν φρονεῖν, vltra peram sapere & esse solicitũ. Lucianus in Timone.*

HIEREMIÆ CINGVLVM.

EIVSMODI est & cinguli significatum, quod ex lino factum, eóque cingere se iussus est Hieremias. Quod quidem vt manifestiùs intelligatur, exigit locus vt de lino quædam altiùs repetamus. Linum enim ex terra nascitur, satúmque prius in gramen pullulat, mox vt flore lasciuierit, vellitur aqua immersum maceratur, exiccatum mox frangitur, & quoquo versum perdomatur, inde pectitur, atque netur, neque tamen priùs, quàm feruenti mordacíque subinde lixiuio perpurgatum sit, effectúmque candidum, texitur, vt vestes inde consuantur, quas induti ante faciem Domini preces allegemus. Hæc omnia nobis diligenter inspicienda sunt, huiusmodíque segetis herbæve cura ante oculos proponenda: quippe quæ probatioris, castigatiorísque vitæ scenam quãdam pingere videatur. *Lini & hominis comparatio.*
C Siquidem nos è terra geniti, luxuriare ineptiis statim incipimus, magistra igitur disciplina auellendi à terra sumus, & lachrymarum aqua macerandi, ad sacerdotalem Solem mox exponẽdi, laboribus inde & perperam factorum pœnitentia domandi, inde per omnes conscientiæ scrupulos quàm diligentissimè pectendi, vt ita sordes excutiantur omnes, nihílque relinquatur, quod in filo vitæ producendo possit officere: quod quidem filum longa bonorum operum continuatione nendum est, mordacíque subinde lixiuio dealbandum, vt eluto ita tetro illo colore, quem à terrena contraxeramus origine, candidissimum nobis amiculum puta cingulum contexamus: quod tamen ad Euphratem minimè defodiamus, ne ibi computrescat, inutiléque reddatur, hoc est, Assyriorum & Babyloniorum moribus corrumpamur, sed eo & integro & nitido custodito, clericos, qui verè sint per sortem electi, profiteamur. Atque hæc est super sacerdotum amictu ratio nulla non hora repetenda. In vniuersum autem linteas vestes sacerdotibus attributas habilitatem significare veteres plerique Theologi dixerunt. Inde lintea tunica iustitiam, femoralia identidem lintea castitatem ostendunt: nempè id innuentes, quòd veluti linum res est admodùm parabilis, ita, virtutes, modò eas appetierimus, minimo negotio comparantur.

PVRITAS.

HERODOTVS, vt Gentes quoque nobiscum in puritate vitæ sentire commonstremus, nefas ait apud Ægyptios laneas vestes in ædes sacras inferre proindeq; linteis vsos, de quib' ita Martialis,

Linigeri fugiunt calui, sistratáque turba,
Inter adorantes cùm stetit Hermogenes.

Vnde apud Tertullianũ de Christo, cùm linteo circũstringitur, propria Osiridis veste. At Plutarchus

Sacerdotũ vestes cur linteæ.

libro de Iside & Osiride, cur eorum sacerdotes linteis tantum vestibus vterentur, vnicam eam esse causam existimat, quòd immortalibus diis omnia pura mundáque conueniant: non enim esse fas, Platone teste, pura deorum numina impuris & contaminatis rebus coli: quare cùm linum iis quas superiùs recitauimus causis maximè purum fiat, sitque ad eluendum expeditissimum, sacrificis Deûm cultoribus ante omnia congruere censuerunt. De nigris verò vestibus, quas tunc induerent cùm Deos precibus placare instituissent, superiùs dictum est.

FATVM.

ADDEMVS & illud, receptissimum apud Poëtas esse Lina pro Fato ponere, quod nescio quid sapit hieroglyphicum. Nam vt Parcarum stamina prætereamus, quæque super his alibi dicenda sunt, cur linum pro fato Poëtæ ponant, causam afferunt interpretes Theocriti: quia scilicet terræ fœtus est linum, quemadmodum etiam mortales: idque abruptum, significat hominem rursum ad terram redire.

CASTIMONIA.

SED vt ad vitæ redeamus integritatem, morésque castos, nihil aliud sibi diuina nostrorum monumenta volunt, dum sacerdotalia memorant indumenta, quibus Campestre adnumerât, quod alij Femoralia dixerunt, nisi vt hinc castitatem etiam nos assumere commonerent: indumentum quippe quo pudenda cooperiamus, & renes etiam constringamus: eo enim sacerdos præcingi iubetur, in holocausti faciendi lege, hoc est, vt Cyrillus interpretatur, fluxæ libidinis luxuriam castitatis cingulo coërcere. Sacerdos enim qui sacris assistit altaribus, id præcipuè curare debet, vt castus & intaminatus operetur.

PROFECTVS ORATIONIS.

TAMETSI Origenes sublimiore quadam contemplatione raptus, cùm octo ponantur Exodo sacerdotis indumenta, cur Leuitico septem tantùm recenseantur, inquirit, hoc scilicet Campestri posthabito, eóque rem deducit, vt veluti de Mercurio nationes reliquæ veteres intelligebant, per Genitale nos quoque Sermonem accipiamus, qui quidem tũc exerceri debet, cùm spes profectus aliqua visa fuerit affulgere, fœturámque minimè irritam futuram. Cùm verò nos nulla profectus spes inuitarit, sed auersas à bono aures, auersa hominum ingenia prospexerimus, Campestria subliganda, orationi quippe nihil quicquam profuturæ frænum imponendum. Sunt verò Campestria, perizomata, vt Eucherius, quibus iuuenes qui nudi exercebantur, in campo, vti consuerunt, pudendis cooperiendis. Iam & illud continentiæ significatum est maximè proprium, & admodùm hieroglyphicum, nisi oculos verecundiorum offenderet, quo pudendum fibula cohibitum ostentatur. Vsitatissimum autem apud veteres fibulam apponere, præcipuè his, quos ad Musicam educarent, ne scilicet Veneri operam dantes raucedinem contraherent. Vnde & fibulare, & eius contrarium, refibulare, verba.

Campestria quid.

Huius rei rationẽ reddit. Cor. Celsus lib. 7.

RERVM PROGRESSVS PER CALCEVM.

SED neque calceus est inter indumenta contemnendus, qui progressionis indicium est: pro viatoribus enim excogitata sunt calceamenta, próque expeditionum auspiciis in Diuinis literis calceamentum ponitur. Inde Psalmo LX. dictum volunt: *In Idumæam extendam calceamentum meum:* hoc est, in Idumæam progressus, eam mihi subiiciam. Sanè veteres Theologi, vt Eucherius tradit, veluti per pedes humanitatem Christi significari dicunt, ita eum aduenisse, & corpus nostrum induisse, per calceamentum ita porrectum interpretantur, & quòd positum est, in Idumæam, in plebem gentilium hanc manifestatum iri pollicentur. Quod quidem dictum, Iane mi, Ægidius noster cùm tempora, quibus hæc futura sint, dinumerasset, rem multis diuinorum vatum oraculis cõprobauit. Reliquum est, vt quæ futura ille magnus omninò vir prędixit, nos assiduis precibus, ab Optimo Maximo fatorum Rege deposcamus, vt tu argumentum habeas ingenio tuo dignum, quod scriptis illustrare aggrediaris.

Calceus in Diuinis quid. Et pro demissione cõditionis ex testimonio D. Ioan. Baptistæ.

*

PIERIVS

A

PIERIVS VALERIANVS AD ORNATISS. PATRITIVM VENETVM IO. CORNELIVM FANTINI CLARISSIMI F. DE IIS QVÆ PER BVLLAM, anulum, insigniores aliquot gemmas, & gestamina quædam significantur.

*

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

B

LIBER QVADRAGESIMVSPRIMVS.

VM primùm intellexi, Magnificentissime Ioannes, te præstantissimi viri Aloisij Cornelij generum effectum, clarissima quippe Clara eius filia in vxorem accepta, statim Venetias aduolaui, de tam felici matrimonio tibi coram gratulaturus. Inueni verò domum totam exultãtem gaudio, & auspicatissimis nuptiis bona commodáque omnia ominantem, te verò cum institoribus agere de muliebri mundo, de bulla aliqua pereleganti, aureóque torque, & anulo pronubo, in quo non splendorẽ tantùm, sed & pulcherrimum aliquod signum, quod antiquitatem saperet, quæritabas: ideóque aduẽtu meo lætatus, super his multa interrogare cœpisti, quod circa rerum huiusmodi cognitionem me diu versatum noras, de quibus cùm multa dicta fuissent, longéque plurima dicẽda essent, rogasti me, vt per otium ea scripta tibi traderem, vt hæc quietiùs examinares. Bullam autem præcipuè petebas, anulúmque cum gemma aliqua insigniori, præclaráque antiquiorum opera, quæ non temerè olim & magistratibus, & ijs qui fortiter aut sapienter se gessissent, honori fuerint cõdonata. Hæc igitur ego quoque per otium in vnũ tibi congessi commentarium. Quid enim ego antiquissimus domus tuæ cliens negare potuissem, quod tu tam honestè posceres, quódque ad ingenij tui elegantiam facere mihi videretur? Antiquissima enim est imaginum disciplina, & gentibus omnibus quæ ingenijs & eruditione claruêre, in primo semper honore habita. Idem de Regijs, de Romanorum fascibus, de sella, déque ornamentis alijs dici posset, cuius potissimum rei ratio ab Aegyptijs primùm desumpta, reliquis mox nationibus communicata. Volui itaque, vt pars hæc meum erga te studium, amorem, obseruantiámque declara-
C *ret: eo enim consilio scripsi, vt hæc qualiacunque sint, istiusmodi mei erga te cultus testimonium essent manifestum. Ingrati siquidem animi esset, non assiduè esse memorem beneficiorum, quæ in me domúmque meam vniuersam, clarissimus patritius Fantinus pater tuus, summæ vir integritatis assiduè contulit, quæ quidem è memoria vitáque mea nunquam euellentur. Accedit ad hæc, quòd tu quoque iure quodam hæreditario eadem benignitate patrocinium erga nos idem suscepisti, méque præcipuè vel à teneris vtriusque nostrûm vnguiculis in amicitiam tuam acceptúmne dicam, an in domo tua compertum, fouere, ac omni officiorum genere prosequi nunquã destitisti, disciplinam liberalitatémque eam, quam à patre sapientissimo atque optimo viro acceperas, egregiè consecutus. Auxerunt autem tot merita summum ingenium tuum, suauissimíque mores, probitas dubio procul singularis, quæ vt te semper mirabiliter & amarem & colerem, effecerunt: nam & tu aliquid dignum maiorum tuorum gloria cogitas: futurúmque est, vt inde virtutis etiam tuæ lumen elucescat. Sed quoniam tam claræ sunt laudes tuæ, vt meo non indigeant testimonio, eæq; suapte vi omnibus innotescunt, ijs nunc dimissis ad negotium quod explicari quæris, accingamur.*

DE BVLLA.

VLLAM apud Romanos cordis effigiem habuisse, multi profitentur. Hetruscorum sanè gestamen illud ab Lucumone Hetrusco duce, quem Romulus tam condendæ quàm instituendæ vrbis socium habuit, acceptum. Eum verò Pythagoricum fuisse Ausonius ostendit, vbi Samij Lucumonis acumẽ celebrat. Sed enim Pythagoram Tyrrhenum fuisse, Aristoxenus, Aristarchus & Theopompus asseuerant, quos Theodoritus id ipsum sentiens authores habet, quamuis vnus Neanthes eum Tyrium fuisse suspicetur. Multa verò huiusmodi excogitata sunt à Pythagora: quia non solùm originatione motus, quòd multæ olim in Hetruria ciuitates ab Ægyptiis

Bullæ commendatio.

Hæc à D. Laërtio in eiusdẽ vita.

ptis fundatæ constituitæque dicuntur, sed quòd ipsos etiam Ægyptios adierit, à quibus sacri sermonis rationem, obscuritatem in loquendo symbolicam, & disciplinas alias reportauit. Cur verò Samium nonnulli eum fuisse dixerint, alibi disputatum. D

CORDE PRÆSTANDVM.

Idem Macrob. libr. 1. Satu. cap. 6.

ERAT verò apud Romanos gestaminis huius hieroglyphicum significatum, vt ingenui pueri figuram huiusmodi de collo suspensam ante pectus inspicientes, se tum demùm homines futuros cogitarent, si corde præstarent. Ideóque Tarquinij Prisci filium, quatuordecim non amplius annos natum, virili edito facinore, hoste quippe in acie cæso, Bulla primū omnium ea ætatula donatum aiunt, quamuis & Hersiliæ filium adhuc infantulum, quòd primus ex raptis coniugibus ortus esset, eo gestamine decoratum, proditum sit: puerúmque Papyrium ob tacendi simulandíque peritiam, qua in eludenda matris importunitate, quæ Senatus ab eo secreta perscrutabatur, vsus est, maximè nobilitatum. Sunt autem qui vocis secuti significatum, ἀπὸ τῆς βουλῆς id est, à consilio Bullam dici voluerint, ideóque datam pueris gestandam: quòd ætas ea alterius sit consilio regenda. Puerile enim omninò gestamen fuisse, Persiani ad Cornutum versus ostendunt;

Bullæ etymon.

Cùm primùm pauido custos mihi purpura cessit,
Bulláque succinctis laribus donata pependit,

Apertiùs verò Tullius, Verrinis; *Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ, indicium atque insigne fortunæ.* E

CONSILIVM.

Vel quod βουλὴ vel βούλευμα sit bullæ affine.

ALII significare voluisse dicunt, consilium à pectore proficisci, ideóque Bullæ hieroglyphicum in eam partem residere. De consilio verò per figuram cordis à gutture pendentis expresso, in Cordis ipsius Commentario satis disputatum.

VERITAS.

AEGYPTII sanè cùm veritatem ex humano corde gutturi appenso ἱερογλυφικῶς, indicari dicunt, Bullam hanc intelligunt, insignémq; sanè hoc gestamine prædicant iudicem illum, quem in Simandij monumentis fuisse tradunt, cuius à collo suspensa veritas penderet, oculísque esset in sinum deiectis, octo legum libris circunstantibus, quod nos admonere dicunt, Iudices integros esse debere, & solam inspicere veritatem. Quòd verò esset compendiosum veritatis hieroglyphicum nullum corde ipso commodius inuenimus. Adamantius vbi Ezechielis dictum illud interpretatur, *Et catena circa collum tuum*: Si me, inquit, posteaquàm iustitiæ opus adimpleuero, intellectus ornauerit veritatis, tunc mihi ornamentum nuptiale, tunc catena collo decora circundatur. Nam & Platonici, qui iustitiam volunt actionem esse quandam animæ propriam, ei locū etiam circa pectus attribuunt. Nos verò cùm veritatem esse quid ingenuum, & mendacium seruile quiddam addidicerimus, ἐλευθέρου γὰρ ἀνδρὸς τἀληθῆ λέγειν, *Ingenui opus viri est vt vera proferat*, eámque Bullam ingenuos tantùm gestare solitos, quid illud fuerit gestaminis, quod veritatis indicium à collo penderet, præterquam Bullam hanc, suspicari nequimus. Sanè Diodorus signum id variis ornatum gemmis fuisse profitetur. Leuitico etiam, vbi de Pontificis ornatu agitur, veritatis signum inuenias in pectus incubuisse, de quo alibi suo loco diximus. Sed & Salomonis dicteriis cap. III. veritatem gutturi circundare commonemur. F

Ezech. c. 16. Iustitiæ sedes in pectore.

INVIDIÆ AMVLETVM.

Bulla triūphantiū gestamen.

ERAT & triumphantium gestamen Bulla, quam in triūphis præ se gestabant, inclusis in eam remediis, quæ aduersus inuidiam pollere credebantur. Illud adnotandum ex Asconio, Bullam suspendi in collo infantibus, ingenuis auream, inuenio etiam apud alios argenteam, libertinis verò scorteam, esse solitum, vt illud apud Iuuenalem aperiatur, *Signum de paupere loro.* Sanè nostræ etiam ætatis mos est, vt si quis torquem aureum, catellámve gestare voluerit, neque tamen equestri vel, vt aiunt, militari, aut alia quapiam dignitate, cui gestamen illud competat sit insignitus, ligulam ex loro gestamini eiusmodi alligare compellatur.

Gestatio gestaminis torquis aurei.

GLORIOSVS.

NEQVE tamen vbique Bullæ nomen pro gestamine accipiendum, sed & pro baltheorum, & forium, & aliarum plurimarum rerum ornamentis, vnde pars hæc pro gloria fastúque ponitur, vbi

A vbi quis non aliter gloria turgeſcere videatur, quàm Bullæ ipſæ inturgeſcentis cuiuſdam figuræ ſpeciem præ ſe ferunt. Vnde dixit Perſius: *Sumpta Metaphora παρὸν τὸν πομφολύγων.*

Non equidem hoc ſtudio bullatis vt mihi nugis Pagina turgeſcat.

Id quod alia metaphora alibi dixit, *Ad populum phaleras.* Bullæ autem in zonarum ornamentis tanquam claui affixę, baltheis dedere nomen, quaſi Bullatei vocitentur. Et clauorum capita tumentiora, qualia templorum, & priuatarum aliquot ædium valuis ornamenti cauſa affigi ſolent, Bullæ nuncupantur: quas Cicero ait, Verrem, quæcunque aureæ eſſent, omnes auferre non dubitaſſe. Et apud Plautum in Aſinaria, Leonida ſeruus in Atriani Sauriæ perſona, *Iuſſin'*, inquit, *in ſplendorem dari Bullas has foribus noſtris?* Idq; nominis eſt ſimilitudine inde ſumpta, quòd perquàm ſimilia ſunt bullis, quas aqua in aquam decidua ſuſcitat.

HVMANA FRAGILITAS.

QVONIAM verò tumorculi illi perexigui, qui ſtillicidiis in aqua fiunt, citò prætereunt, ad humanæ vitæ fragilitatem oſtendendam hieroglyphicum factum eſt prouerbium, *Homo bulla*, cuius meminit Varro libro de re ruſtica primo: quamuis nonnulli de iis tantùm dictum volunt qui iam ſaturi annis propè caſuri ſunt, & morituri. *Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος.*

DE ANVLO.

FIDES.

B PRÆCIPVVM anuli ſignificatum hieroglyphicúmque verum eſt, ingenui hominis fidem indicare: quandoquidem anulum veteres non ornatus, ſed ſignandi cauſa circumferebant, nec plus habere quàm vnum licebat: quamuis laudatiſſimum eiuſmodi morē, ſuccreſcente poſtmodùm luxu, & diuitiarum oſtentatione, delicioſi populi labes violarit. Scimus enim inuidioſum Sergio cuidam, nobili alioqui viro, cognomen additum, vt Orata diceretur, propterea quòd duobus anulis aureis & grandibus vteretur: vulgus enim aurum, orum, vt nunc paſſim dicitur, enunciabat. Sed erat hoc ad gemmarum etiam oſtentationem, quarum mox luxus creuit in immenſum. Nam ſignum in vno tantùm habere permittebatur, nec cuiquam niſi libero, quos ſolos fides decerneret, quæ ſignaculo contineretur. In Diuinis quoque literis anulus eſt fidei ſignum, quò ſpectare Euangelicum illud Theologi aiunt, *Date anulum in manum eius*, & quod Pſalm. legitur: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Nam & Paulus vltimo Digeſtorum, anulum huiuſmodi ſignatorium inter ornamenra recenſeri negat. De hoc Cic. ad Q. Fratrem, *Sit*, inquit, *anulus tuus non miniſter alienæ voluntatis, ſed teſtis tuæ.* Sanè apud veteres teſtamentorum tabulæ, ſeptem teſtium ſignis anularibus muniebantur, quæ facti teſtamenti fidem facerent. Quòd verò ſeruis atque libertis ius anulorum negaretur, quo tamen impetrato, ingenuitas ſimul impetrata intelligeretur, XL. Digeſtorum lib. Papinianus, Neratius, Paulus, & Vlpianus oſtendêre. Hîc verò quæſiuiſti à me, quid ſibi vellet in ſcenis anuli aurei legatus vſus, quo non alibi, quàm in ſcena liceret vti. Reſpondi, locum eum ex Pandectis deſumptum eſſe, ſed fœdiſſimè vitiatum eorum imperitia qui literas nunquam attigerunt. Nam quòd vulgata habent exemplaria, *Proinde etſi ſcenicæ veſtis vſusfructus legetur, aut anuli aurei, vel alterius apparatus, alibi, quàm in ſcena non vtetur*, legendum ex antiquiſſimo Piſano codice qui Florentiæ cuſtoditur: *Proinde ſi ſcenicæ veſtis vſusfructus legetur, vel aulæi, vel alterius apparatus, alibi quàm in ſcena non vtetur.* Habes enim veſtem ſcenicam, habes aulæa, habes reliquum apparatum. Ac de aulæis huiuſmodi apud Horatium legas, *Auditoris egent aulæa manentis*, in huiuſmodi ornatus ſcenici ſignificatum. *Anuli vſus apud veteres.* *Cōtra tamē Macrob. Satur. lib. 3. cap. 15. à piſce Olata.* C

COR.

SED hæc vtcunque habeant, illud manifeſtum eſt digito qui minimo læuæ proximus eſt, anuli geſtandi munus demandatum, eáque de cauſa nomen illi inditum Anulari: erat enim is cordis indicium, ideóque inſtitutum ab Ægyptiis, vt anulo tanquam corona honeſtaretur. Eundem ſacerdotes ad deorum aras operantes confectis odoribus illinebant, idque propterea fieri ſolitum aiunt, quòd diſſectionum periti neruulum quendam à corde natum per dorſum ad eum tendere, & in eo deſinere compererint. Sanè ſolebant in huiuſmodi anulis eorum etiam imagines fieri, quorum memoriam colerent & obſeruarent, quod eos ſibi præcipuè cordi eſſe, qui eas gerebat, cum quadam, etiam ambitione omnibus oſtentarent. Vnde Cicero lib. de Finibus, Epicuri ſtudioſos memorans: *Epicuri imaginem*, inquit, *non modò in tabulis, ſed etiam in poculis & in anellis habebant.* *Hæc à Macrobio lib. 1. Saturnal. 7. cap. 13.* *Digitus anularis cur anulo honeſtatus.*

IGNAVIA HONORATA.

ALII putant anulum in hunc digitū immiſſum, ne aurum iam facilè obtereretur. Ignauiſſimū enim eſſe eū inter omnes digitos, manifeſtum eſt, ideoq; ad auri & gemmarū incolumitatē aptior videtur. Nō enim exporrigi ſine aliorū comitatu poteſt, vnde minùs attritui obnoxius eſt. Itaque non deſunt qui per eum digitum anulo honeſtatū, honores ignauo cuipiā habitos interpretari velint. *Idem ferè Macrob. Ibidem.*

Sed quantum pertinet ad locum, subsecuta ætas nihil interesse iudicauit, quo gestaretur articulo, sed vt quisque vellet, quacunque manu, quóve liberet digito, ferre permissum est. D

NOBILITAS.

Nimirum equestris.

SED vtcunque illi philosophentur, apud Romanos anulus omninò signum nobilitatis fuit: nam vt apud Liuium libro secundi belli Punici tertio, Mago, qui Canensis victoriæ nuncius Carthaginem missus erat, post rerum gestarum seriem enarratam, ad rerum tam lætarum fidem effundi iussit in vestibulo Curiæ ingentem illum anulorum aureorum aceruum: deinde verbis adiecit, quò maioris cladis indicium esset, neminem nisi Equitem, atque ipsorum primores, insigne id gestare. Et in calce noni ab Vrbe condita: *Tantum*, inquit, *Flauij comitia indignitatis habuêre, vt plerique nobilium anulos aureos & phaleras deponerent.* Et vbi Cicero oratione quarta obiicit Verri, quod indignissimos in concione anulis aureis donasset, *Honori*, ait Asconius, *& lucro sunt, vt hastæ, vexilla, phaleræ, coronæ ciuicæ, item anuli aurei ingenuitatis signa.*

DE DIADEMATE.

Vt quod à διαδέω, circumligo.

AB anulis & gemmis, casu nescio quo, ad diadema progressum est, quo in sermone, quòd fasciam esse diadema dicerem, & in numis aliquot eam gemmatam ostenderem, admirari videbâre, cuius rei fidem afferebam, Ægyptios sacerdotes, si principem hominem ostendere voluissent, hieroglyphicè Canem solitos facere fascia velatum, de quo ad Florium loco suo plura.

REGIA POTESTAS.

Idem apud Plutarchū in Pompeio.

Lib.6.ca.2.

Nouissimè quoque Imp. Græci cothurnū pro diademate habuêre.

IDEM Regiæ potestatis significatum à fascia etiam apud Romanos acceptum, exemplis tibi plurimis confirmaui. Apud Ammianum enim Pompeio legimus obiectum ab obtrectatoribus, quòd esset rerum nouarum cupidus, & Regiæ maiestatis affectaret insignia, quia crus fasciola candida obligatum, tegendi vlceris causa, gestauerit aliquandiu: nihil enim interesse, iactitabant illi, quam quis partem corporis redimeret Regiæ maiestatis insigni. Nam & Fauonius, vt Valerius ait, dicere solebat, nihil referre, qua in parte corporis sit diadema, cùm ita Pompeium eundem carperet. Eóque Senecæ sententia nimirum spectat, vbi dicit: *Fasciam solue, multum enim mali sub illa latet.* Libro de Alexandri virtute Plutarchus ait, Tigranem Armenium candidam fasciam, quod insigne regni est, ad Pompeij pedes abiecisse, regnúmque fœdissimè depositum in prædam concessisse. Cuiusmodi verò esset ornamentum hoc in numis vidimus, in quibus eius Regis caput impressum est, cum inscriptione, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥ. ab cuius altera parte hostem ipse prostratum calcat, palmámque dextera prætendens, hosti sceptrum sustollere videtur. Ibi verò diadema ita figuratum est, vt præalta fascia opere Phrygio, floribus & alitibus superadditis, elaborata, à fronte ad occipitium circundatur, duǽque à temporibus hinc inde tæniæ, ipsę quoque à medio deorsum scissę in humeros vsque dependeat, gemmis per omnem marginem bacchantibus. Et Cidarin Regis Persarum insigne, quod Darius capite gestabat, cærulea fascia albo distincta circumibat. Ad diadema verò facere fasciam, Antigoni dicterium indicat, vsurpatum à Seneca. Ille enim vetulæ cuidam felicitatem eius admiranti respondit, *Si nosses, ô mater, quanta quótve mala panni frustum hoc obtegat, diadema commonstrans, illud quidem vel è fimo tollere minimè dignareris.* Sanè cùm Cæsaris imagini quidam ex adulatorum numero, vt Appiani more loquar, coronam lauream candida fascia præligatam imposuisset, Tribuni Epidius Myrillus Cesetiúsque Flauus, vt apud Tranquillum est, coronæ fasciam detrahi iusserunt, hominémque qui id fecerat, duci in vincula mandarunt, simulantes & in hoc Cæsari rem gratam facere, qui ad Regni mentionem subirasci consueuerat, atque iis, qui aliquando eum circa portas regem salutassent, cùm populum vocem eam indignè ferre atque ingemiscere animaduertisset, respondierit, se Cæsarem esse, non Regem, quasi illi ad nomen eius aberrassent: cùm tamen Myrilli factum adeò ægrè tulerit, vt in Senatu grauiter conquestus insidias sibi strui per Myrillum, qui calumniam affectatæ ab se tyrannidis astutè commentus esset, cùm eum morte dignum censeret, id demùm obtinuit, vt magistratu priuaretur, senatuque summoueretur. Quòd si quis adhuc dubitet diadema fasciam fuisse, qua principatus insigni Reges vti soliti sunt, si quæ retulimus ambiguum quidpiam habent, illud apertè dilucidéque declararit, quod super Alexandro Macedone fertur olim eum diadema sibi dempsisse, causa vulneris alligandi, quo Lysimachus in fronte vulneratus fuerat, quod auspicium Regalis potestatis Lysimacho fuisse rerum scriptores prodidêre. Tradunt verò Græci, fasciā huiusmodi candidam pro insigni Regum esse, & à Libero patre fuisse primùm institutam. E F

Diadematis descriptio.

Antigoni dicteriū, & factū Myrilli in Cæsarem.

Sueton. in Iul. Cæsare, cap.79.

VICTORIA.

Corinnæ puellæ fascia data.

EADEM fascia in victoriæ significatum nonnunquam adhibita, vt quæ Corinnæ puellæ poëticis studiis clarissimæ, data capiti fascia traditur quòd Pindarum Thebis melico certamine superauerit: eius enim picturam capite tænia vincto, hieroglyphicum dubio procul huiusmodi victoriæ argumentum,

A argumentum, in Tanagræorum gymnasio fuisse Pausanias author est. In quo tamen, vti illi victoriam, ita nos principatum interpretari possumus. Nimirum fuit hæc Corinna illa, de qua Propertius noster,

Et sua cum antiquæ committit scripta Corinnæ.

Et in vulgatis à Io. Lascari antiquorum epigrammatis:

καὶ σὲ κόρινα θοῦριν ἀθηναίης ἀσπίδα μελψαμένην.

Vnde nos in nugis nostris puerilibus: *Inclytæ, quæ Mineruæ clypeum canit Corinnæ.* Quòd verò gestaminis huius inuentum Libero patri, Græci adscribere voluerunt, manifestum est Ægyptios eo multò antè vsos, neque in Cane tantùm, sed in aliis quoque simulachris, vt in Isidis tæniis, alio Commentario latiùs declarauimus.

DE TITVLO.

ERAT & anieuli siue redimiculi species, cui nomen Tutulo priùs, mox Titulo fecerunt: ornamentum quippe capitis in sublime surgens, purpurea vitta redimitum, instar coni, galeríve rosarum.

SACERDOS.

EO sacerdotium hieroglyphicè significabant. Quin & vxores & ministræ Flaminis, eo erant gestamine insignes. Petronius ait Titulum à Numa Rege factum, fuisseque palliolum ex lino, quo B sacerdotes in sacris vterentur. Alij per Titulum mitras siue fascias accipiunt, quorum vsus esset sacerdotibus ad ornamentum, non illæ tamen otiosæ, neque temerè appositæ, cùm sua præ se ferant significata. Κίδαρις Eucherius pileum sacerdotalem ait ex bisso, quem Græci & nostri Tiaram dicunt, quidam etiam Mitram vocant, eámque incorruptam dicit Apollonius, cùm integram & incolumen intelligit pudicitiam, propter fascias scilicet quibus id gestaminis præligatur. Vt cunque, ornamentum hoc capitis, vt Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, sapientiæ signum est: propterea quòd in capite cerebrum sapientiæ organum habetur. Sed antiquioris illius Tituli species hodie quoque in vsu est sub Regni nomine, quo quidem Pont. maximi caput, maximis quibusque sacrorum solennitatibus insignitur, & vt summa eius potestas eo gestamine significetur, triplici fascia auro, gemmisque ditissima, ornamentum illud redimitum conspicitur. Sed apud Hebræos nullum venerabilius gestamen erat, quàm Petalum, aurea lamina in fronte Pontificis, quæ Dei nomen illud, quod nulla lingua mortali enũciari potest, quatuor Hebræis literis scriptum præferebat, quod Tetragrammaton adhuc appellant.

Mitra.

Petalũ Hebræorum.

REGIA CLARITAS.

IN antiquissimis Ægyptiorum monumentis cernere est mulierem quandam tribus regiis, caput insignitam. Significare aiunt id, eam regis filiam, regis vxorem, ac regis matrem fuisse. Ea verò Simandij clarissimi Regis mater fuit, de qua scriptores rerum plurima: quorum si nos diligentiam sequeremur, tale aliquid in Blancam Philippi Magni Mediolanensium Ducis filiam diceremus, C quæ Francisco Duci nupsit, quæ Galeatium Ducem genuit, de qua cultissimum extat Epitaphium à doctissimo eius temporis viro Bartholomæo Lãprydio, Lyrici nostri clarissimi patruo editum. Id est huiusmodi:

Spuriam tamen.

Tres Italos proceres terris ego Blanca Latinis
Esse duces vidi, filia, nupta, parens.

In aliis Ægyptiorum Regiis varias gestaminum formas inspicias, quæ Regum capitibus imponerentur. Leonis quippe, aut Tauri, aut Lupi, aut alterius cuiusque feræ priores partes, Draconum etiam capita, insignia principatus, pro virtutis aut operum conditione, quo quisque in argumento clarum aliquod facinus edidisset, quóve rerum studio teneretur, quorum quidem significata de simplicibus eorum Commentariis, quæ conscripsimus, requirenda sunt. Neque verò sum nescius, coria Serpentum plerisque populis tegumentorum bellicorum vsum præstitisse, quibus plurimùm Amazones in Lybia vti solitæ, vnde quod nonnulli tradunt, Medusæ figmentum emanarit.

Variæ titulorũ formæ.

Causã Pie- [illegible] superius [illegible] dit li. 15. ibi Rex tutelaris.

PALLAS.

SANE Phidias Draconem Palladi apposuisse perhibetur, quod cùm optimè calleret Maro, Dracones illos geminos à Tenedo in terram elapsos, post facinus in Laocoonta & eius liberos perpetratum, ad summa Palladi delubra confugisse dicit, sub pedibúsque deæ, clypeique sub orbe locum tutelæ sibi delegisse. Quod vt manifestiùs intelligatur, operæpretiũ est, quæ Pausanias de simulachro Palladis tradidit, explicare. Ait enim simulachrũ Mineruæ Athenis fuisse talari veste, Medusæ capite

Æneid. lib. 1.

Palladis simulachrũ.

eburno pectus obtegente, cum victoria, cubitorum quatuor, & hasta in manu, ad pedes verò clypeus appositus erat, iuxta hastam Draco obuolutus cernebatur, quem ipse Erichthonium suspicabatur esse. In basi, quæ statuam sustentabat, Pandoræ historia sculpta erat, quæ mulierum omnium prima fuisse traditur ab Hesiodo, & in vltionem surrepti ignis, in humani generis perditionem emissa. D

PROTEVS.

INTER insignia reliqua spectare est nonnunquam arborem, nonnunquam ignem flammulis promicantem, quandoque flores, quandoque plumas in varias cristarum species dispositas, quę modò ad decorem, modò ad stuporem comparabantur. Quibus cùm Proteus Ægyptij Rex nominatissimus variè vteretur, datus est fabulæ locus, vt in tot se vultus commutaret. Quamuis non sum nescius Protei figmentum in longè sceiorem intellectum ab antiquis interpretibus acceptum.

Hinc Proteo mutabilior, prouerbium, hunc tamen Plato Euthidemo ait Ægyptiũ Sophistam. Protei symbolum.

VERITAS.

QVIPPE qui per eiusmodi fabulam, si quis hieroglyphici locutionem abhorreat, difficultatem eam ostendi dicant, quam in assequenda veritate rerum experimur: tot sunt quæ nos eludũt species, sophistarum decipulæ, atque subterfugia Dialecticorum posita, quæ veritatis speciem præ se ferant, Oratorum inductiones atque soritæ multis argumentorum aceruis in immensum cõgestę, vt multùm diúque laborandum sit, anteaquàm Proteus ipse humana, hoc est, vera se facie spectandum exhibeat.

INSIGNIVM CAVSÆ.

AIVNT verò nonnulli, insignia hæc ideò priùs olim excogitata, vt Principis & ductoris sui ordinem milites in bello seruarẽt: quibus verò res prosperè successerat, animal consecrasse, cuius auspiciis victor euasisset: cùm animalia singula singulis geniis & cœlorum virtutibus credita, persuasum haberent, quos omni cultu sibi propitios reddere, & seruare curabant, cuius aliquando numen voti compotes explorassent. Quam opinionem magnus etiam Iamblichus ac plerique alij Platonicæ factionis proceres enixissimè fouere contendunt: esse quandam in rebus inferioribus congruentiam, vt nunc ita dicam, cum superis asserentes, ideóque ad sacrificiorum efficacitatem conferre. Neque animata tantùm id præstare, verùm etiam inanima, colores, figuras, numeros: veluti hexagonarius numerus cum Sole congruit, in Crocodilo, in Cane rursus, & canicipite Simia. Quædam à natura profectæ rationes, & vires, pari cum Luna temperatura deprehenduntur, ita demùm colores, figuras, formásque omnes, cuipiam superiorum conuenire, vel animalium membra singula, vt Galli cor ad solares genios conciliandos efficacissimum. E

ANIMALIVM CVRANDORVM CAVSA.

ANIMALIA verò apud Ægyptios ideò, dicit Iamblicus, alebantur, quia dum conseruarentur tenerentúrque, familiarem proprietatem ad deos augerent, vimque communionis inter homines deósque conseruarent. Quare Mathematici super hoc multa tradiderunt, ac nostris quoque temporibus plerique non postremæ eruditionis viri, certis quibusdam siderum momentis imagunculas huiusmodi signant afflatu captato, vt astri geniíve illius tutela, quibus se vel à genesi, vel à professione, vel etiam ab euentu aliquo commendatos credunt, fortunatiores simul ac beatiores fiant. F Sed enim omnia hæc irrita fiunt: ac penitùs summouentur, cùm sanctissimum Christi nomen in omnes huiusmodi delusiones opponitur: inde enim omne bonum, inde felicitas vera, & incasura beatitudo. Sed vt susceptum prosequamur negotium: in honore plantæ etiam fuerunt, ne legumina tantum, ex iis quæ terra nascerentur, cultu suscepta existimemus. Phœnices enim plantas diuinis honoribus coluêre, vt apud Eusebium, & casu aliquo auulsas terra, aut alio quopiam euentu intermortuas, miseratione, luctu & deploratione, ex patrio sacrorum ritu prosecuti sunt. Ad horum ferè imitationem non arborum tantùm, verum herbarum atque florum obseruationes alias alia de causa excogitauit terra Græcia, vti lauream pro triumphantibus, & iis qui immortalitate dignum aliquid perpetrassent: quernam pro iis qui ciuem seruassent, oleaginam & alia quædam pro Gymnicis, de quibus multa passim Græci tradidêre. Namque hi Pandoræ primum caput ponunt coronatum à Charitibus. Saturnum Pherecydes ante omnes coronatum ait. Iouem Diodorus post euictos Titanas. Idem Priapo tænias dat, & Ariadnæ sertum. Iunoni vitem Callimachus, de quo alibi ex Tertulliano. Hercules nunc populum, nunc oleastrum, nunc apium capite præfert. Suam Apollo lauream, post Delphicum Draconem interfectum, de quo Pindarus, atque Callimachus. Liber hederam, cuius rei causam loco suo, ex Harpocratione recitauimus, quamuis idem India triumphata lauream tulit: námque is vt Saturninus, triumphorum Deus habitus. Milites idem ait etiam myrto, quæ propria Veneris est, coronari solitos, quamquam & olea, quæ Mineruæ debetur in primis, redimiti aliquando processêre. Præterea castrenses, murales, & nauales ex auro dari solitas, & quæ latè habentur apud Gellium, Suetoniũ, & alios, & quæ vulgatissima sunt de insignioribus Græciæ certaminibus, Olympiis, Isthmicis, Argiuis, & Pythiis, quorum pręmia oleaster, pinus, apium & malũ erant.

An propter alimoniã sanitatem, domos, vestes, focum, chlucos & sapores. Ad hoc Pli. lib. 23. ca. 8. A Gellius lib. 5. cap. 6. Prop[illegible] oleo fomentum mẽbrorum.

Legẽdi Geniales dies Alexan. ab Alexãdro.

Vnde

A Vnde illud apud Max. Tyrium: *Minimè fas est oleastro malóve coronari, qui secum ipse deceret: vt victor præconio declareris, opus est æmulo.* Sed ne videamur immemores Ægyptiorum, Isis prima repertas spicas capite circumtulit, quod Leo scriptor Ægyptius tradit. Et vt nostrarum quoque literarum monumenta prosequamur, Eua omnium prima, diceret Tertullianus, pudenda sua foliis coronauit. Sed qui plura his petierit, Claudij Saturnini librum quem de coronis edidit, inquirat, qui Tertulliano teste, & origines, & causas, & species, & solennitates earum ita disseruit, vt nullam gratiam floris, nullam lætitiam frondis, nullum cespitem aut palmitem non alicui capiti inuenias consecratum. *Quia credita Ceres.*

LEGES.

AD coronarum demùm hieroglyphica reuersi, coronã dicimus legum indicium esse, propterea quòd certis est vinculis complicata, quibus vita nostra veluti religata coërcetur. Atque hæc D. Hieronymi sententia est qui στέφανον μὴ δρέπειν, Pythagoræ symbolum interpretatur leges non esse dilacerandas, sed in vigore & incolumitate sua conseruandas. Et quoniam sepes complicatione quadam ambitúque certo coronis quodammodo similes habentur, eadem ratione factum, vt in Diuinis literis ipsæ quoque sepes sint legum hieroglyphicum. *Coronamne caupseris.*

HILARITAS.

ROSEAM tamen & florulentam præterire noluimus, quæ quidem corona hilaritatis erat indicium: veteres siquidem conuiuia celebrantes, ornare se coronis consueuerunt, cuius rei principium à diademate simplici fuit: vt scilicet frontem fascia constringerent quod institutum est salubri-
B tatis causa, vt tradit Athenæus, propterea quod conuiuiorum mos sit, sese ab bibendum liberiùs inuitare. Ne igitur vinum æquo largiùs sumptum molestos ad caput vapores attolleret, experimento compererunt plurimum prodesse frontem ita colligare. Posteritas verò salubri huic inuento decus & ornamentum adiecit, atque ideò fascias illas floribus peruestire cœperunt, quæ res procliuiter admodùm in effusissimum mox luxum euagata est.

CORNVA.

QVÆ verò corona Regium est gestamen, eam à cornu dictam volunt, passimq; in Diuinis literis cornu pro Rege positum inuenias, conueniúntque similitudine quadam inter se Cornu, radius & corona. Vnde Moses cornuta pingitur facie, quæ radiata esse deberet. Diuini enim Solis afflata lumine, radiis quibusdam, igneis promicare videbatur, quem splendorem cùm Israëliticus populus ferre non posset, precibus ab eo contendit, vt velata ad eos facie loqueretur. Coronæ porrò Regiæ ex instituto veteri, radiorum referunt similitudinem, vt non temerè olim institutum sit eas in Apollineo cap. XII preciosis lapillis confici, qui splendore suo fulgentes caput vniuersum radiis illustrarent: atque, vt in Ceruo rem hanc totam latiùs explicauimus, vetusti numi, marmoreæ aheneǽque Regum statuæ pleræque duodecim conspicuæ radiis ostenduntur. Hinc apud Virgilium Latinus rex fœdera inter Æneam & Turnum sancturus: *Alij à Græca voce κορώνη: quamquam etiam κορωνιάω. i. cornua vel ceruicẽ efferο. Moses cornuta facie depictus. Æn. li. 12.*

Quadrijugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis sex radij fulgentia cingunt,
Solis aui specimen.

C

MVRI.

ET frequentissimus authorum vsus coronam pro muris vrbium vsurpauit. Pindarus Alcimedõti Olympiis, ἐπὶ στέφανον τείχεος metaphoricè aiunt interpretes mœnia: muri enim vrbium tanquam coronæ sunt. Hinc Anacreon:

Νῦν δ' ἀπὸ μὲν πόλεως στέφανος ὄλωλεν.
Nunc dissipatæ sunt coronæ ab oppido. Vel,
Vrbis at iam iam perijt corona.

Quòd verò coronas Regias non esse discerpendas. Pythagoram admonuisse dicebamus, sunt qui eodem argumento dictum existimant, quo ignem non esse gladio fodicandum edixit: quippe non esse vt quisquam principibus negotium facesseret. Quod verò de regno dicebamus, per Cornu significari, cùm id passim in Diuinis literis habeatur, superfluũ est iis diutiùs immorari, vt: *Exaltauit cornu Christi sui*, & quæ huiusmodi dicta sunt in Ceruì commentario. Illud hieroglyphicum ante omnia videtur, quod apud Ezechielem Cherubim humano primùm capite pingitur, eoq; quatuor cornibus bubulis insigni, humeris inde alatis, & pectore leonino, qua in specie Theologi nostri, vt apud Hierosolymitanum Hesychium legere est, insigniores virtutes quatuor, per totidem vituli cornua intelligunt. Humana quippe facies sapientiam indicat, quam Philosophi aliquot Prudentiam dixerunt, sed sublimius atque diuinius quid in Sapientiæ nomine, Leoninam nimirum fortitudinem. Per partem eam quæ vitulum exscribit, iustitiam interpretantur, de qua nonnulla in Bouis commentario. Aquilæ species castitatem præ se fert, quæ sublimi volatu in cœlum sese erigit: nam Ioãnes, qui omninò *Cherubim in Ezechiele.*

Aquila est, scriptorum omnium consensu intaminata fuisse castitate perhibetur. Animaduertendum tamen est in Hesychiano codice vulgato desiderari quædam, & perperàm esse positum, *In persona Leonis sapientia*, nulla de persona hominis facta mentione. D

VIRES.

Ad verbū ab Erasmo. Chil.3, cent. 3. prov. 12.

IAM quòd alibi per cornua vires significari diximus, antiquum insuper dicterium est, πρὸ τούτου σὲ ᾤμην κέρατ' ἔχειν, olim putassem te habuisse cornua, cùm quis fortis anteà habitus, spem mox per ignauiam fefellisset, Et Horat. de Baccho: *En addis cornua pauperi.* Quem secutus Ouidius ait:

L.b. 2. Car. Ode.19.

Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.

Tanquam inexpugnabile. Indidem.

Alibi verò super eodem dixerat: *In prælia trudit inermem.* Et Dialectici syllogismi speciem, *Dilemma* dictum, quòd hinc & inde feriat, *Cornutum* appellant.

DE SCEPTRO.

SCEPTRVM Regium diademati & coronæ addere res ipsamet postulat, de quo tamen toto opere, vti variis imaginibus insigne apud hos vel illos haberi solitum, pro loco, & signo, quod occurrebat: multa disseruimus, nunc verò super eo quædam generatim disserenda sunt.

REGNVM.

APERTISSIME quidem sceptrum siue virgam, hieroglyphicum esse regni, illud in Diuinis literis ostendit, quòd sceptrum de manu Iudæ non auferendum pollicetur Dominus, donec veniret qui mittendus erat. Regium quippe nomen in Iudæis tandiu duraturum, dum veniret Christus. Nam & Psal. *Virga regni tui* habetur, & huiusmodi multa passim. Ponunt verò Theologi differentiam inter virgam & baculum, quòd virga in Diuinis literis plerisque locis sit castigationis, correctionis, & disciplinæ signum, vt virga æquitatis, baculus consolationis, auxilij, sustentationísque, vt eo loco: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Pro sustentaculo, Thob. *Baculum senectutis meæ.* Latini in huiusmodi significatum scipionem protulêre. Inuenitur & pro defensione, vt de Cleomene Atheniensium duce fertur, qui cùm propter omnium in se odium effectus esset insanus, baculo se aduersus insultantes muniuerit. E

Virgæ & baculi differētia. Festiua collatio Antisthenis virgæ Homericæ & Palladiæ, cum suo baculo.

DE TORQVIBVS ET PHALERIS.

Plin. libr 7. cap.28.

SVBSECVTVS hinc sermo est de torquibus, phaleris, armillis, quæ præmia fuisse militaris virtutis Plinius, Gellius, & quidam alij tradiderunt, quippe Scinium Dentanum donatum torquibus ter & sexagies, phaleris vicies quinquies.

VIRTVS SOLIDA.

Lib. 2.

TORQVEM aureum solidæ virtutis præmium fuisse traditum est à Vegetio, quem qui meruisset, præter laudem duplas consequebatur annonas. Species torquium in marmore incisas Brixiæ videris cum inscriptione huiusmodi: F

L. ANTONIVS L. F. FAB.
QVADRATVS DONATVS TORQVIBVS
ET ARMILLIS AB T. CÆSARE
BIS.
LEX. XX.

Bini enim hinc, & inde alteri torques cum literis, quæ vigesimæ eum legionis fuisse declarant: inde duo signa militiaria quadrata, ad cognomentum eius exprimendum, aut fortè legionis nomen. Et species quædam candelabri in tridentis modum figurati, in medio sita, de quibus in Armis.

OPERA LAVDABILIA.

TORQVIS quidem significatum aperuit Vegetius, de armillis nihil meminit, eas laudabilium operum præmium esse indicat Adamantius, dum in ea Ezechielis verba: *Et imposuit tibi armillas circa manus tuas*, paraphrasim huiusmodi subiungit: *Cùm mihi dederit Deus occasionem bonorum operum armillas circumdat manibus meis.* Diffundebantur ad posteros gestamina hæc, quò minores ad imitandas maiorum suorum virtutes inuitarentur. Hinc apud Tranquillum legas, C. Caligulam vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademptisse Torquato torquem, Cincinnato crinem, Cn. Pompeio Magni cognomen.

Sueton. in Caligula capi.35.

ARMILLÆ

A

ARMILLÆ.

Rmillæ non humeris tantùm decus afferebant, verùm & brachia decorabant. Eas verò ita dictas volunt veteres etymologici, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant, inde arma, quæcumque ab illis dependent, vel iis alligata sustinentur. De armillarum donis habetur apud Liuium x ab Vrbe cond. post victoriam è Samnitibus ad Aquiloniam, à Papyrio quippe Sp. Nautium, Sp. Papyrium fratris F. & quatuor centuriones manipulúmque hastatorum armillis aureísque coronis donatos. Idem ibi centuriones, militésque atque equites, corniculis armillísque argenteis donat. Et Decius Tribunus obseruatum ex obsidione præsidium Romanum, dissipatáque Samnitium castra, aurea corona ab A. Cornelio Cosso donatus. Aurea verò corona erat quæ castrensis, ex auro quippe in valli speciem fabrefacto, quæ dabatur ei qui hostium castra pugnando primus introisset.

Vnde Priscianus ea brachialia vocat.

Armillarū etymon, & dona.

DE ADAMANTE.

Inc sermonem transtulimus ad Adamãtem, quo super multa vltrò citróque dicta sunt, dum tu ea quæ passim prædicantur, quæque lectione laboréque tuis super acquisieras, commemorares. Verùm ea quæ tu meministi, quæque tuopte studio consecutus es, hîc repetere superfluum iudicaui, quare ea tantùm, quæ paucissima illis ego addideram, recensebo.

B

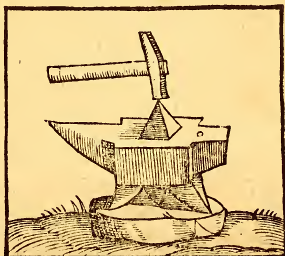
FORTITVDO.

NOn temerè scilicet Adamantem pro fortitudine proponi, cui robur indomitum vísq; insuperabilis, nomen meritò fecisset: quippe qui limæ, scalpro, & malleo duritia inenarrabili resistat, quodq; omnium maximè admirandum est, contra etiam ignis violentiam incolumis lapillus euadat, neque calore quidem admisso: vnde Græci ex ipso nomine à re imposito, gemmam indomitam intelligi voluêre. Per hanc verò ea fortitudinis virtus ostentatur, qua quis ea quæ aduersa acciderint ferendo peruincat, secundis nihil quicquam immutetur, atque vt apud Horatium est, rebus angustis animosus atque fortis appareat, idémque vento secundissimo turgentia vela contrahere sapientia duce didicerit. Quinetiam id insitum diuinitùs habere fertur Adamas, vt mentem animúmque gestantis vano metu liberet, vt superbæ etiam fortunæ responsare suadeat.

Nempe ex à particula priuatiua, & δαμάζω, domo, quod indomitus.

Ab Horatij 1. epistola.

INEXPVGNABILIS.

TRansit & in communẽ locum significatum huiusmodi, vt tam de animi fortitudine, quæ virtus sit, hoc est, honesti iustíque causa concepta, quam etiam de obturata aliqua mentis destinatione, quæ nulla queat ratione loco dimoueri, possit intelligi, eáque de causa Ditis pectora Adamantina fingi, & apud inferos solido ex Adamante portas & columnas esse, atque ita demùm omnia dura & implacabilia, eius lapilli elogio significari. Adamanta quidem Plutonem Theocritus manifestè nũcupauit Pharmaceutria:

C

Τύδ᾽ ἄρτεμι κῷ τὸν ἐν ἅδᾳ Κινήσαις κ᾽ ἀδάμαντα.

Propterea enim dictum hoc nomine aiunt interpretes, quòd durus sit & inexorabilis: aiunt enim hoc α particulam intentionis esse, atque ita Plutonem mirum in hunc modum inexorabilem exponunt. Sed vt ad eam partem quæ virtutis est, redeamus, qua scilicet quis munitus ærumnosissima quæque patientissimè perferat, nullíque calamitatum generi succumbat: Adamantius vbi causam quærit, cur corpus etiam Iobis viri iusti piique, Deus in potestatem dæmoni concesserit affligendum, comparationem ab eo desumit, qui boni Adamantis dominus, cum cuiuis periculis omnibus concedat explorandum, dicátque: *Tolle, proba, experire tormentísque omnibus examina*, sic omnium Cognitor atque præscius, qui optimè nosset Iobem Adamantem inuiolabilem, poscenti diabolo eum dedit in potestatem, sibi quidem satis conscius Iobem verum Adamantem esse. Mox illa de Christo subiecit: *Sic namque & singularis ille & diuinus, cælestis atque incorruptibilis Adamas, vnigenitus Deus à Patre ad terras missus, de quo dicit Deus Pater: Ecce ego ponam Adamantem in medio populi mei, quem neque ignis tentationum in deserto comminuet, quem ictus, verbera plagæq; impiorum in cruce non atterent comminuéntve, quem neque sepultura, neque descensus ad inferos vel minimùm violare poterunt, sed enim omnia superabit: séque diuinum & incorruptibilem probabit Adamantem.* Et ne quis fabulosa putet quæ de hircino sanguine, cui rerum vni cedat Adamas, memoriæ produntur, memoratu digna

Sic Hieremias ca. 17. peccatū Iudæ scriptū est stilo ferreo, in vngue adamãtina.

Virg. 6. Æneid.

Cur Adamas dictus Pluto.

Lege Pli. in procmio libri 20.

Christus verus Adamas.

sunt quæ super hoc D. Cyprian. lib. de duplici martyrio differit, cùm efferas nationes, quas Romani nunquam frangere vel domare potuerint, Christi sanguine indicat emollitas. *Qui naturæ causas scrutantur, ait, narrant Adamantem nulli chalybis duritiei cedentem, hircino sanguine maceratum, ictu mox malleorum dissilire. Nullus autem Adamas corde saxeo peccatorum durior. Hoc igitur cor ferreum, cor saxeum, cor plusquàm Adamantinum emollit sanguis Christi.* D

LITATIO.

Pectorale summi Sacerdotis, in quo medius Adamas.

IN Hebræorum sacris Adamas litationis signum habebatur, quia quæ foret summi numinis de mortalium rebus sententia, manifestabat. Gestabat enim eorum Pōtifex ornamentum quoddam ante pectus opere pulcherrimo elaboratum ex auro, non vltra palmi magnitudinem, in cuius medio veluti stella quædam aurea, elucescebat, duo vtrinque Smaragdi, quorum vnus tribubus sex, totidem alter ex XII. Israëliticis insigniti erant. Inter Smaragdos medius Adamas erat. Sacerdos igitur Deum de re quapiam consulturus precibus ritè prolatis, supinis in cœlum manibus porrectis, oculos in id operis coniiciebat, déque proposita re Deum interrogabat: qui si prospera secundáque polliceretur, Adamas ardentissimo splendore promicabat, radiisque fulgentissimis coruscare quodammodo videbatur. Sin autem ex voto nihil promittebatur, lapillus nihil quicquam immutatus, sua se specie continebat. At si Deus populum cædi destinasset, sanguineus apparebat. Si mors cuiquam impendebat, nigro obfuscari conspiciebatur, ídque gestaminis EPHVD illi appellitabant, de quo tota sacra historia plurima Sedenim & genus vestis sacerdotalis erat Ephud, quæ aliter Superindumentum, vel Superhumerale appellatur, cuius vestimenti duo erant genera: vnum lineum & simplex, quod sacerdotes habebant, alterum diuersis coloribus, ex auro, purpura, & bysso hyacintho gemmísque suprapositis ornatum, quo soli Pontifices vtebantur. Logium quoque inter ornamenta Pontificia celebre, nostri Rationale appellitarunt, de cuius significato alio commentario diximus contenti hìc formam eius ex Eucherio prodere. Erat verò pannus exiguus, ex gemmis & auro coloribúsque variis, qui superhumerali contra pectus Pontificis adnectebatur. E

SAPPHIRVS.

IMPERIVM AVT SVMMVM SACERDOTIVM.

A Ioue regnũ, à Saturno sacerdotium.

APPHIRVS & apud veteres & apud iuniores, omni ætate, magna semper in celebritate fuit: siquidem per eum imperium, aut summum sacerdotium significari manifestum est. Causam nonnulli eam comminiscuntur: quòd lapillus is cœlitùs à Ioue & à Saturno vim quandam contrahat, vt ad eiusmodi euenta viam præparet, & faciliora hæc affectantibus omnia reddat: ita ab Ioue regnum, ab Saturno sacerdotium impetrari. Sedenim pietas nostra sanctiora patrum documenta prosequens, Sapphirum in similitudinem Throni figuratum apud Ezechielem agnoscit, idque Dei Opt. Max. sedem significare contendit. Eucherius hinc cœlestes formas, ipsósque Angelos intelligit, ita per serenum cœlum electorum conuentus ostendi dicit. Neque dissimilia Hesychius super tunica coloris hyacinthini.

COELVM DECIMVM. F

Thronus Sapphireus.

SPECIES tamen ea Sapphirei throni, vt ab Isaache Philosopho explicatur, decimum cœlorum orbem designat, Empyreum ab aliis vocitatum: ex colore siquidem sapphiri nitorem intelligunt illius lucis, quæ omnem supereminet lucem. Throni verò similitudo immobilitatē eius indicat, siquidem orbis ille fixus manens, & quietus esse perhibetur. In Diuinis sanè literis legere est, *Intuebuntur pij quæ sub pedibus Dei sunt, quasi opus lapidis sapphirei.* Quinetiam profanæ religionis authores Iouem in throno stabuebant, quod firmæ apud eum perennitatis indicium esset,

Qui stabilis cùm permaneat, dat cuncta moueri.

SMARAGDVS.

VIRGINITAS.

VNT qui perpetuo claróque Smaragdi virore considerato, signum id esse virginitatis velint, idque insuper argumento addunt, in patranda re Venerea, quod experimento compertum est, si quis lapidem attingat, eum spōtè frangi. Cæterùm Astronomi Smaragdum Veneri cœlesti dedicarunt, & ad impetrandum eius numinis afflatum perquàm idoneum esse profitentur. Nihil autem cœlitùs non vndecunque purum, honestum, & candidum, mortalium animis, si Platoni & veritati credimus, inspiratur.

IASPIS

A

IASPIS. GRATIA.

ASPIDEM pro gratia poni authores tradunt. Sumptum ab eius vi, quòd mortalibus persuasum est gemmam eam hominnm gratiam conciliare ergà gestantem. Vnde non otiosè dictum à Virgilio volunt, *Vis Iaspidis.*

Illi stellatus Iaspide fulua Ensis erat: *Æneі.li.4.*

quo præcipuè tempore Didûs gratia expetebatur, cuius amore detentus,

Carthaginis fundabat arces, ac tecta nouabat. *Æne.lib.1.*

VENVSTAS.

SVNT qui gemmas omnes in ornatu Veneri deberi putent, quòd scilicet eam maximè comptam esse deceat, & deliciis omnibus affluentem. Operæpretium verò est apud Tertullianum legere, quæ de morosa gemmarum cura disserit, dum nostras miseratur ineptias, qui tam anxiè in re tam inani occupemur. *Tardè* (ait) *terentur vt niteant, subdolè substruuntur vt floreant, anxiè forantur vt pendeant*, & alia in hanc sententiam. Vniones tamen cùm ad ornatum præcipuè comparentur, venustatis significatũ sibi ante alias vsurparunt: lapilli enim reliqui non de pulchritudine tantùm, sed de dotibus etiam aliis censentur: in vnione nitor & læuor tantùm expetitur. Quòd verò fuerint qui eos etiam deuorare magnificum existimarint, id improbitati potiùs, quàm vlli sit liberalitatis splendori tribuendum. Diuinæ literæ per hieroglyphicum margariti, præmium ostentant quod rectè facientibus offertur. *Gemmæ omnes Veneri debentur.* *Vt Cleopatræ vnio liquefactus.*

B Euangelista: *Inuento autem vno pretioso margarito abiit, & vendidit omnia quæ habuit, vt id emeret.*

VNIONES. LACHRYMÆ.

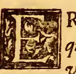
LLVD magis receptum, vnionem esse lachrymarum indicium, sumptum quidem à Coniectoribus, qui visos in somnis vniones lachrymarum profluuium portendere tradiderũt: aiunt enim, δηλῶσι μαργαρῖται δακρύων ῥόον, vt apud Suidam est, Artemidorum, & alios: cuiusmodi somnium cùm nobis aliquando contigisset, résque postmodùm subsecuta esset, ita cecinimus:

Visus eram niueos manibus tractare lapillos,
Vnio in his, lætis gemma inimica viris.

AMETHYSTVS. SOBRIETAS.

EQVE desunt qui Amethystum pro sobrietate poni dicant, quòd eiusmodi lapidem contra ebrietatem stare compertum est: non enim vino tentari potest, qui eum gestet, in quo præter nomen, quod eius est significationis, nihil certi habeo, plerisque tamen, qualecunque sit, commentum placet. *Ἀμέθυστος, ab à particula priuatiua & μέθη ebrietas, vel quòd ad colorem vini accedat.*

DE PECTINE.

C RAM hîc finem facturus, cùm tu vt prosequerer ita hortatus es: *Mulierem nobilem gemmis aliquot ornauimus, sed ea nisi caput compserit parum profecerimus: addamus igitur & pectinem, & speculum, vt si qua eo vti velit, non aliunde quæsitum eat.* Subieci ego.

VENVS.

VENERI quidem præcipuè sacer est pecten, eiúsque Deæ statua cum pectine aliquando Romæ dicata est: soluto quippe voto, quod mulieres Romanæ vouerant, comis propter insuperabilem pruriginis ardorem abrasis: quo quidem incommodo atque cruciatu liberatæ, statuam huiusmodi Veneri erexêre, quæ comas restitueret. Eandem etiam barbatam statuerunt, quòd vtroque sexu prædita sit Venus, quam è lumbis ad superiora, marem, ad inferiora, fœminam esse dictitabant. Atque huc spectat Maronianum illud; *Discedo ac ducente Deo*, quamuis non contemnendi authores vtrunque sexum diis attribuant. Sed super hoc alibi. Sanè quod ad pectinem attinet, Naso eum Cytheriacum dixit: *Propria muliebris curæ vanitas, quæ.* *Æne. li.2.*

Sæpe Cytheriaco deducit pectine crines.

Metamorph. vbi de Salmaci. Ea enim propria est muliebris curæ vanitas, vt in comendo ornandóque capillo, studium omne suum exerceant. Quare in numismatis videas Faustinæ caput multis & diuersis capillorum concinnitatibus sæpe variatum. Sanè Seleucus meritò duodecim eos versus sustulit, quibus Hesiodus inducit Palladem Theogonia Pandore satagentem, comendo eam & ornando: indignum ratus sapientiæ deam tanto studio circa muliebris ornatus curam occupari. Versus illi XII. hi sunt: *Hinc Terent. in Eunuc. Dũ comuntur annus est.*

Ζῶσε

ζῶσε δὲ καὶ κόσμησε θεὰ γλαυκῶπις ἀθήνη, D
ἀργυφεῖ ἐσθῆτι, κατὰ κρῆθεν δὲ καλύπτρην
Δαιδαλέην χείρεσσι κατέσχετε θαῦμα ἰδέσθαι.
ἀμφὶ δέ οἱ στεφάνους νεοθηλέας ἄνθεσι ποίης
Ἱμερτοὺς παρέθηκε καρήατι παλλὰς ἀθήνη·
ἀμφὶ δέ οἱ στεφάνην χρυσέην κεφαλῆφιν ἔθηκε,
Τὴν αὐτὸς ποίησε περίκλυτος ἀμφιγυήεις
ἀσκήσας παλάμησι χαριζόμενος διὶ πατρὶ,
Τῇδ᾽ ἐνὶ δαίδαλα πολλὰ τετεύχατο θαῦμα ἰδέσθαι,
Κνώδαλα ὅσ᾽ ἤπειρος τρέφει, ἠδὲ θάλασσα.
Τῶν ὅγε πολλ᾽ ἐνέθηκε, χάρις δ᾽ ἀπελάμπετο πολλὴ
Θαυμασίη, ζώοισιν ἐοικότα φωνήεσσιν.

DE SPECVLO.

EXPLORATIO.

Vnde speculari pro explorare.

SVNT autem qui speculum explorationis signum esse velint: propterea quòd & næui & rugæ, & vniuscuiusque color, & alia quæ forent incognita, indice speculo deprehenduntur.

FALSVM. E

SED ENIM, sapientiùs illi rem expendisse mihi videntur, qui falsum ex speculo significari tradiderunt, in quo scilicet quamuis similitudo quædam appareat, eo tamen falsa est, quòd in speculo quæ læua sunt, dextera: quæ dextera, læua referantur, atque ita veritati fucus fiat.

HYMNVS.

ALIOQVI speculum Pindaro est hymnus, in quo scilicet res præclarè gestas, virtutésque cuiuspiam celebres possimus intueri.

PIERIVS

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD ILLVSTRISS. PRINCIPEM D. NICOLAVM RODIVILLVM, OLICÆ ET NESVESII DVCEM, PALATINVM VILENENSEM, AC magni Ducatus Lituaniæ summum Marescalcum & Archicancellarium, Bresfensem, Saulensem, Borissouienséinque Capitaneum, de iis quæ per arma significantur.

* * *

B

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVADRAGESIMVS SECVNDVS.

VM iam varios commentarios diuersis misissem amicis, dedissemque operam vt argumenti ratio vnicuique non inconueniens esset, diligenter dispiciendum mihi putaui, cuínam hanc nostram de Armis elucubratiunculam inscriberem. Verùm cùm arma acri mittenda viro non ignorarem: tu certè Nicolaë Rodiuille magnanime Princeps, animo statim obuersabare meo, téque vnum è multis delegi, in cuius patrocinio ac tutela, noster qualis is cumque esset in hac re insumptus labor, conquiescere deberet. Nam cùm multæ sese offerrent causæ quæ quemuis ad te vel amandum, vel suspiciendum allicere possint, vt animi tui celsitudo cum summa coniuncta clementia & moderatione, ingenium facilè & apertum, nulla maleuolentia suffusum, nulláque auaritia inquinatum, bellicæ laudis militarísque gloriæ flagrans studium, tum illa in primis Caroli V. Imp. Sigismundiq; Sarmatiæ regis (quos maiestatis causa nomino) de insigni tua virtute testimonia tot tantáque fuêre, vt alter te Ducem renunciaret, ab altero multis maximísque Lituaniæ imperiis & administrationibus ornatus longè clarissimus esses, dignúsque habitus qui in fortium bellicosorúmque populorum vel flore, vel robore summam potestatem haberes: & in quo omnes rebus secundis animi æquabilitatem & religionis propagationem agnoscerent, aduersis inuictum robur cernerent, & disciplinam militarem prudentiámque in administrandis disponendísque singulis sequerentur, & authoritatem amplissimam libenter retinerent. Hæc cùm in te sint dona, conerísque tam pulchro laudabilíque exemplo ad eorundem lu-
C *cem alios multos adducere, & quasi normam boni gubernatoris dirigere, meritò te omnes strenuium istic hominum florem, ditionum istarum firmamentum, boníque Principis ornamentum existimant: meritò quoque nos tuæ Excellentiæ hosce nostros de Armis commentarios nuncupamus & consecramus. Arma certè huiuscemodi mittimus ad bellum ita delectabilia, vt eadem vel domi sedens, in alto contrectare possis otio, cùm in iis ipsis & disciplinarum cultum, & variæ eruditionis totiúsque antiquitatis imaginem honoratissimam sis agniturus. Hæc qualiacunque à me conscripta, meæ in te perpetuæ obseruantiæ testes, probata ad alios venire patieris: equidem nec dubito, quin tuo patrocinio defensa, gratiora omnibus futura sint. Faxit Deus Opt. Max. vt potestas & voluntas quos tibi dedit, eos exitus habeat, qui & illi maximè gloriæ sint, & Christianis vtilitati, & tibi dignitati. Vale.*

IVS IN ARMIS.

EORVM, vt hinc exordiamur, simulachra armis ornata, anthoritatem, vímque armorum indicant. Nam Græci præcipuè deos omnes in vniuersum ferro accinctos fingere consueuerunt: ex eo scilicet innuere volentes, armis omnia parêre, in armis ius esse, cùm tamen Phœnices, vtpotè mercatores, & assiduis dediti negotiationibus deos cum loculis & crumenis bene pecuniosos omnes effingerent: nempè, quòd rerum omnium vim penes aurum & diuitias esse arbitrarentur.

Hinc, Ius in manu, τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρί. apud Lucianũ. I. in armis.

MVLIEBRIS VIRTVS.

QVOD verò Lacedæmonij Veneris armatæ simulachrum dedicarint, virtutis id hieroglyphicum, quæ prænituit in mulieribus. Nã cùm Lacedæmonij bello cum Messeniis cõgressi eorum impetum

Mulierum Lacedæmoniarum virtus.

impetum sustinere non possent, pedésque sensim retroferrent, vxores eorum hoc animaduerso, repentè arma corripiunt, impetúque in hostes facto non tantùm lapsam maritorum aciem restituêre, verùm & Messenios ipsos fugauerunt. Eas inde amplexi Lacedæmonij, prout erât armati, cum armatis promiscuè, vt Lactantius ait, concubuêre. Atque ita mox armatam Venerem colere cœperût. Neque tamen Venerê tantùm, quam μορφὼ vocitabant, sed deos, deásque omnes cum lancea figurabant, vt eas ita redderent honestiores. Nihil enim apud eos ignauia turpius, nihil bellica virtute præstâtius habebatur. Alia verò ratione armatæ virgines in sacrificiis adhibentur: eas enim in numis aliquot, atque etiam in lapideis signis atque memoriis videas lacinia toga in humerum reiecta, figuratas. Hæ sunt virgines quę Armatæ dicebantur, quòd in armum ita vestes conijcere sacrificij ritus deposceret. Vnde etiam poma ex alieno in armum legere, legibus prohibemur, tanto scilicet numero asportare, quantum humerorum onus sit. Hoc quidem κατὰ πάρεργον fatemur, sed hoc loco necessarium. D

Sed habentem calyptrã & pedicas.

MARS VLTOR.

VIDERE autem est plerisque locis, atque etiam in numis, signa Martis Vltoris cum scuto & hasta, quæ nimirum belli indicia sunt, cùm omnis eius ornatus in eo versetur, vt arceat à se cladem, & hostibus inferat calamitatem. Hinc prouerbium illud emanauit, σὺν δόρυι σὺν ἀσπίδι, cùm quid omni conatu aggrediendum innuimus. Huiusmodi verò statuam sibi Sesostris erigi curauit supra quatuor cubitorum magnitudinem, vt ita mortales reliquos superasse gestarum rerum gloria testaretur. Nam eorum quæ præclara gesserit Rex hic Ægypti, pleni sunt omnes antiquitatis libri. E

Cum hasta & scuto. Sumptũ ab Aristophane in pace.

BELLVM INDICTVM.

APVD Romanos indicti belli signum erat hasta ferrata præustáq; fæcialis manu prætenta, quam vbi primùm in hostium fines emisisset, tribus puberibus præsentibus, causa priùs exposita, bellum iustum indictum, fieríque cœptum intelligebatur. Hinc apud Maronem Turnus primus,

Æneid. li. 9.

---*Iaculum intorquens emittit in auras*
Principium pugnæ.

ARCVS ET SAGITTÆ.

TVMVLTVS.

AEGYPTII sanè sacerdotes tumultũ, aut belli principium esse factum, significare cùm vellent, armatum hominem figurabant, qui telum arcu contenderet, & ad feriendum paratus videretur. In Diuinis tamen literis per arcum & sagittas ab improbis hominibus paratas, interpretes totum belli apparatum accipiunt, & huiusmodi significatione Psalm. LIX. *Dedisti metuentibus refugium, vt declinare valeant arcum*, quamuis in Hebraicis codicibus longè alia lectio reperiatur. Ita tamen legit Euthymius, & hic arcum recipit Ecclesia. F

SOLARES RADII.

IN Apollinis verò Dianæq; simulachris, arcus & sagittæ vibratilem radiorum vim ostendunt. Vnde Lucretius hieroglyphicè ita eos expressit:

Non radij Solis, neque lucida tela diei.

Eædem in Sagittario cœlesti signo, vim eius à remotissimis etiam locis in plantas & herbas permeare, quæ quidem vbiubi sunt, solari omninò vi viuidæ, & incolumes conseruantur. In Gallieni sanè numis Sagittarij signum est, quale cœleste illud fingitur, cum inscriptione, APOLLINI CONS. AVG.

Gallieni numus.

DE PHARETRA.

MINIME verò prætermittendus est locus in carminibus diuinis Psalmo X. *Siquidem impij arcum sæpius intenderunt, promptuarijs sagittis pharetram impleuerunt, quas in quempiam probi cordis hominem immitterent.* Nonnulli Paraphrastæ, dum nouitati forsan plus æquo student, pro eo quod apud Græcos est, ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν, *Sagittas ad neruum accommodarunt*, ponere maluerunt: nempe quòd ita id exponendum codex Hebraicus admoneat.

COR, CONSILIV'MQVE.

ADAMANTIVS tamen Græcam secutus lectionem, ita pharetram agnoscit, vt quid habeant hieroglyphici, etiam interpretetur: per eam enim cor intelligit, per sagittas, consilia, & cogitationes,

A tiones per arcũ, os & labia. Nã & alibi dicitur, *Cor impij repletum est veluti pharetra sagittis venenatis.* Cõsilia enim cogitationésque pessimæ impiorũ sagittæ sunt: arcus verò, os & labia: quo distento, quippe adaperto, virulenti cordis spicula depromuntur ad vulnera. Quòd verò dictum est è latebris, non otiosè appositum: si quidem hi cùm lucem odio prosequantur, in tenebris delitescunt, & in cæca malignitatis atque ignorantiæ latibula sese abdunt. Iam verò apud Lucianum legas, περὶ τ' ἐπὶ μισθῷ συνόντων stare aliquem in insidiis incognitũ, qui arcu semper intento speculetur, qua latus exeras, vt ea te quamprimùm parte conficiat. Vbi nimirum delatorum intelligas malignitatem, qui dicta factáque explorant tua, ac simul aliquid exciderit imprudenti, collectum statim ad dominum deferunt, vt aliquod inde tibi detrimentum accedat. Olympiis quoque Ode secunda, tela pro verbis, pharetram pro sententiis à Pindaro positas inuenias, in hunc modũ, πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶνος ὠκέα βέλη ἔνδον ἐντὶ φαρέτρας φωνᾶντα συνετοῖσιν, *Multa mihi tela velocia sub cubito in pharetra sonantia exaudiuntur, propter orationis acumen, & laudationum opportunitatem,* inquiunt interpretes. Præclara enim esse debent, neque ab obtuso ignauóque ingenio prolata, quæ dicuntur, sed ea opportuno etiam loco disposita. Alibi diximus, mysticæ Philosophiæ interpretes, Plutonis cor ab Herculea sagitta vulneratum, hieroglyphicè significare velle nullum esse tam abditum in rerum natura locum, quò non peruenerit Philosophia: eius enim scientiæ latebras multi memorant. Nam & Nazianzenus ait Basilium Philosophiæ latebras omnes penetrasse.

Sic telum pro consilio, via, ratione, vt sæpe Liuius. Huic rei aliud inuenietur telum. Et Eras. Chil. 2. cent. 3. pro. 40.

Cor Plutonis ab Herculea sagitta petitum.

VVLNERA AMORIS.

AMORI verò arcus in primis dedicatur, propterea quòd eo vulnere saucij, semper eminus feriuntur, veluti sagitta quadam ab amatis oculis emissa, & in amantium oculos recepta. Sunt
B verò illi, vt Philosophatur Plato, radij quidam tenuissimi, qui ex intimo cordis expirant, vbi vitalis sanguis dulcissimus calidissimúsque sedem habet, viáque sibi, vt Musæus ait, per oculos patefacta, per amantis identidem oculos illapsi, ad intimum eius cor penetrant: accensóque interim magis ac magis sanguine, bilis etiam inflammatur, vnde illi sequitur dolor, quem affixum esse cordi amantes omnes profitentur, quicunque illos euentus, aut durus, aut facilis sequatur. Hinc etiam adiectæ ad amorem faces, de quibus alio loco disseruimus.

Amoris sagittæ.

Ex aspectu enim nascitur amor.

AMOR.

APVD Coniectores sanè, si quis ætate florida vir aut fœmina pectus sibi transfixum imaginatus fuerit, amorem significat. Non æquè id in grandæuo, siquidem huic id somnij triste aliquid, & illetabile nuncium affert.

Ad verbũ ab Artemidoro lib. 1. cap. 43. sub finem.

POENITERE.

IN Diuinis verò literis sagittæ sæpissimè ponuntur pro doloribus, qui ex rerum properàm actarum conscientia cor stimulant, compungunt, exulcerántque. Ita Psalmo octauo supra XXX. *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. Attigerunt me.* transtulit Symmachus.

COELVM.

SEDENIM Philosophi cùm amoris cognomento cœlum intelligant, non otiosè commenti sunt
C & alas & sagittas velocitatis indicia figurare, simulque faces, vtputà ignem, quo cœlum ipsum maximè spectabile est, ac puerum denique, cùm senium auferant à cœlo. Amorem insuper primum omnium genitum autumant, & cœlum initio creatum à Deo sacræ testantur literæ.

VELOCITAS.

ESTO igitur sagitta velocitatis etiam hieroglyphicum, cuius ergô Virgilius iuuenibus cursu pedum certaturis cùm Equum primò præmium proposuisset, alteri Amazoniam pharetram, plenámque sagittis pollicetur. Et Armenij sagittam Tigrin vocant, vnde & velocissimum animal Tigris, & fluuius rapidissimus, qui ex Armenia in Mesopotamiam labitur. Ibi enim sagitta Tigris dicitur. Et Psal. septimo, quòd minatur Propheta futurum vt Deus gladium suum expediat, & arcum intendat, interpretes per gladium acerbitatem, per arcum celeritatem mortis indicari tradunt. Ab hac sagittarum velocitate vulgus totius Italiæ hodie cùm quid properandum esse innuit, vocabulum formauit Affrezzare, ex quo sagittam Frezam vocant. Sanè Abarin genere Hyperboreum apud Scythas tantæ velocitatis hominem fuisse tradit Nazianzenus, vt cùm sagittam, veluti fabulantur, accepisset ab Apolline, emissam eam pari cursus pernicitate consequeretur, quo signo populos circumiens responsa dabat: inde sibi fidem acquirens, quòd conatus ille longè supra humanas vires esse putabatur. Sed non fabulosè apud nos dictum, *Sicut sagittæ in manu potentis, ita filij excussorum:* per quas Eucherius Apostolos hieroglyphicè significari tradit, qui orbẽ terrę volatu pernicissimo peragrantes, doctrina sua mortalium, qui nondum Deum norant, corda penetrarunt. *Filij verò excussorum*, quia de prius excussis telis, hoc est, Prophetis, Apostoli geniti sunt. De iis Psalmographus ait: *Misit sagittas suas, & alios alio delegauit.* Plerisque enim locis sagittę verba diuina sũt, quę penetrabili charitate corda

Æneid. li. 5. Et Medi.

Abaris velocitatis homo. Hinc de velocib⁹ Nazianzenus, ad Basilium Ἀβάριδος ὀϊστὸς, Abaridis sagitta.

Psalmo 126.

nostra configunt. Hic arcus ille erat, quem tetenderat, paratúmque ad feriendum asseruabat, quamuis hoc nonnulli ad minas referant, quòd arcus inter alia significata, minarum etiam signum sit. Vnde Horatius: D

De Arte poetica.

Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus.

CONTRARIETAS.

VBI tamen sagittæ duæ parallelari positu iacentes animaduersæ fuerint, quarum cuspides altera ad alterius pinnas vicissim conuertantur, præsentaneæ contrarietatis signum esse volunt.

FRACTA BELLI FEROCIA.

Regis Attilæ mortis augurium.

QVEMADMODVM verò arcus intentus belli signum est, ita fractus sublatam belli ferociam ostendit. Et in ostentis eodem accipitur significato: veluti quod in recentiorum historiis legitur, ea nocte qua Rex Attila sanguinis eruptione, quæ profluuio effusissimo de naribus emissa est, suffocatus & extinctus est, supremum numen Martiano Imperatori apud Constantinopolim agenti apparuit in somniis, arcúmque Regis defuncti relaxatum, vt alij fractum, ostentare visus est, quod de bellica eius ferocia iam extincta signum fuit. Et in Diuinis literis scriptum est, Deum eorum contererc arcum, & arma confringere, qui pietate posthabita spem omnem in ferocitate sua posuêre.

PERSÆ.

Darij & Artoxerxis numi.

Agesilai dictum.

AB eo verò armorum genere, quo Persæ plurimùm vtuntur, sagittas numis Darius impressit: siue ita gentem suam significare voluerit, siue potentiam suam latè diffusam indicare. Nam & in Artoxerxis numo sagittarius miles cusus erat, eáque de causa numi illi Sagittarij vocitabantur, vt Plutarchus in Apophtegmatis. Vnde non infacetè dixerit Agesilaus, triginta se millibus Sagittariorum Asia pulsum, cùm ea summa Rex corruptis per. Timocratem Atheniensibus effecisset, vt bello aduersus Lacedæmonios concitato is prouincia decederet. Quod quidem dicterium proximè accedit ad Gylippi Noctuas, de quibus loco suo. E

PESTILENTIA.

D. Sebastianus tutelaris pestilentiæ.

SAGITTAS autem Apollinis in Græcos immissas, pestilentiam manifestissimè significasse nulli dubium, de quibus latè apud Homerum. Hæ verò hieroglyphicè solares radios indicant corrupto cœli tractu contagem illam dispergentes. Et Christiana pietas è diuorum numero Sebastianum sagittis impetitum, dum Christo fidei testimonium præstat, aduersus pestilentiam sibi tutelarem proposuit.

DAMNATIO.

SVNT qui telum in sagittæ cuspiden ita ⟵ figuratum, damnationis signume sse autument, aut explodendum summouendúmve aliquod ineptè dictum in scriptis: id quod Aristarchi summi Grammatici iudicio inter hieroglyphica receptum est, quod eo ille signo vsus sit in adulterinis apud Homerum carminibus summouendis. F

DE HASTA.

SAPIENTIÆ VIS.

QVÒD Palladem armatam vbique conspiciamus, indicat, arma parum proficere, nisi quæ per sapientiam administrantur: nam stulto præcipitique ingenio Imperatores, quot & quantas & sibi & Reipublicæ calamitates attraxerint, vt alia dissimulẽ, clades illæ insignes ad Trebiam, ad Thrasimenum, ad Cannas acceptæ, facilè ostenderunt. Porrò autem hasta in manu Palladis, ingenij vim atque promptitudinem ostendit. Vnde apud Martianum legas:

Hasta etiam vibrans penetrabile monstrat acumen.

FAMA.

Alexandri statua.

AD HÆC lancea in quacunque videatur imagine, præter militiam ipsam famæ etiam celebritatem indicat. Quare Lysippus, vt Plutarchus ait, eam in Alexandri manu posuit, fulmen quod alij fecerant, aspernatus, vt pote qui celebrem eum vna vix ætate existimaret, dummodò quis veritatis studiosus, ea tantùm quæ re vera gesta fuissent ab Alexandro collegisset. Quod verò ad extensionem in longinquum facit, Telum appellant quicquid à manu iacitur, quod τηλȣ̃ & τηλόθι procul apud nos sonat. Quanquam apud Caium Iurisconsultum telum vulgò appellaretur, quod ab arcu tantùm mitteretur.

HOSTIS

A

HOSTIS INFENSISSIMVS.

INFESTISSIMVM hostem, qui omnes, quò maximè lædat, vias exploret, nonnulli significare cùm volunt, iaculum terræ appressum cuspide in eius læua statuunt, dexteram verò ori obiiciunt, eo gestu, vt in eam inspuat: nempe quòd persuasum sit ictus aggrauari saliua in manum ante conatum ingesta. Id verò ea de causa fit, quia manus ita magis solidescit, & maior in vibrando vis accedit: non autem quòd ea quædam sit fascinatio, vt Magi putant. *A verbum à Plinio li. 38. cap. 4. Saliua ictū aggrauat.*

OFFENSIONIS ILLATÆ POENITENTIA.

NAM illud forsan pertineat ad Magiam, quòd à iactu, si quem inferendæ iam iniuriæ pœnituerit, in mediam expuendo manum, qua vibrauerit, leuari percussum à pœna prodiderunt. Alioqui pleraque alia expuere, cōtra omnes fascinationes & pericula amuletum esse creditur. Vnde apud Theocritum τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον, *ter in sinum meum inspui.* Meminêre huius rei & Plinius, & authores alij plerique. *Idē à Plinio lib. 38. cap. 4.*

SVMMVS HONOR.

SED ENIM ne Lysippum adeò malignum aut inuidum in Regem suum, vt paulò antè dictum, fuisse suspicemur, sciendum hastæ gestamen haudquaquam inter vulgares honores habitum, tantæque apud veteres venerationis fuisse, vt loco diadematis pro insigni Regio haberetur. Neque temerè Virgilianus Æneas, *Hastæ gestamen honorarium. Æneì. l. 12.*

Bina manu lato crispans hastilia ferro, *Ingreditur.* *Ibidem.*

B Et Regis filius Pallas apud eundem, telo rapto volat obuius ipse Æneæ. Neque quidem ea solùm donari solitos tradunt qui fortiter in bello fecissent, verùm & Iunonem Curitin ab ea nuncupauerunt: Curis enim hasta Sabinis erat, quod iam apud omnes peruulgatum est.

STRENVVS.

EORVM qui fortiter fecissent insignia, more quodam hieroglyphico apud veteres fuisse reperio hastas puras, quibus milites ab Imperatoribus donari soliti, eáq; de causa Sicinium Dentatum, Plinio referenta, hastis puris duodeuiginti donatum. Hastas verò puras, Donatus & Seruius interpretantur, sine ferro, eo præsertim Maroniano versu: *Plin. lib. 7. cap. 28. Hasta pura. Æneì. li. 7.*

Ille, vides, pura iuuenis qui nititur hasta.

Qui quidem futurus erat Rex, multorúmque Regum parens.

BELLVM.

APVD Carthaginenses, genus intractabile bello, belli hasta erat indicium. Hinc cùm bellum velle se cum Romanis professuri essent, Romam ad eos hastam suæ voluntatis signum miserunt. Sedenim apud Macrones, dare accipereque lanceam, sanciti fœderis signum fuit, cuius rei meminit Xenophon De reditu Græcorum IIII.

SVMMA IMPERII.

C EA verò de causa viros fortes hasta donari putat Festus Pompeius, quòd hasta summa armorum & Imperij esset, captiuósque sub ea vendi morem fuisse, proindéque rei fortiter gestæ signū erat. Et sub iugum mittere, qui superati essent, quíque per vim sub Imperium deuenissent, apud historicos frequentissimum. Constabat verò iugum ex hastis tribus, duabus quidem fixis, & aliæ in transuersum ad eas alligata: sub his enim discinctos transire cogebant, inquit Festus, vbi discinctos intelligendum armis spoliatos. Hinc etiam mos apud Romanos fuit, vt nuptarum capita cœlibari hasta comerentur, propterea quòd quæ nuberet, imperio viri subiiceretur. Cœlibarem autem hastam vocabant, quæ in corpore gladiatoris abiecti occisíque stetisset. *Iugum militare. Hasta cœlibaris.*

CONIVNCTIO MARITALIS.

AIVNT verò nonnulli coniunctionem maritalem hieroglyphicum id significasse, vt quem admodum hasta ipsa in corpore gladiatoris hæsisset, coniunctáque fuisset, ita debere sponsam viro coniungi, vt quod nostræ monent Diuinæ literæ, *duo sint in carne vna.* Alij boni tantùm ominis causa factum autumant, vt vota hinc ostenderentur, fore vt viros fortes genituræ essent. *De hasta qua homo occisus sit, mira Plin. li. 28. ca. 4.*

DII.

PRÆTEREA vt Iustinus ex Trogo memorat, ab origine rerum pro diis immortalibus veteres hastas coluêre, ob cuius religionis memoriā hastæ adhuc, ait ille, deorum simulachris adderētur.

De delubris Macro. lib. Sat. 3. ca. 3. Quin etiam simplex baculus surrectus apud Ægyptios diuinitatis hieroglyphicum fuit. Atque hoc illud est, quod Pædianus ait in Diuinationum commentario, non placere sibi eorum opinionem, qui delubra existimant ligna delibrata, id est, decoriata, pro simulachris deorum more veterum posita. Id fieri solitum à veteribus Cyrillus inquit, quod natura diuina nullo modo neque deiici, neque labefactari potest, sed inconcussa firmáque suo robore communiat, sustineréque omnia & omnium fundamentum esse perhibetur. Sed vt ea etiam quæ ad ineptias vsq; facta sunt in hoc genere cõmemoremus: Alexander Phereus hastam, qua Polyphranem auunculum interemerat, consecrauit, additis etiam corollis, eique tanquam Deo rem diuinam fecit. Tantum verò hastæ à veteribus tributum est, vt sceptrum illud Agamemnonis, multorum Regum successione apud Homerum celebre, Chæronei Bœotiæ populi diuinos illi honores meditati, quo cultus eius fieret angustior, Hastam appellitarent. Colebant verò illud vti numen, singulis diebus hostiis à sacrorum antistite immolatis. Cui etiam (tanta fuit hominum vesania) mensa variis instructa carnibus parabatur, omniformiúmque placentarũ libis referta semper adstabat. Iam & Cenea illum, quem ex fœmina in virum à Neptuno commutatum Græci fabulantur, primum omnium aiunt comites suos iussisse per hastam suam iurare. Vnde mox prouerbium, *Hasta Cenei*, de quo apud interpretem Apollonij, & alios Argonauticis, plura reperias.

Hastæ à veteribus multum tributum.

Ouid. Metam. lib. 12.

τὸ καινέως δόρυ.

DII PENATES.

Et Penates, qui apud Romanos tanta religione colebãtur, armatos, hastatos quippe fuisse, memoriæ proditum est. Dionysius enim duos ait adolescentes fuisse militari habitu, & vetusto opere, qui sederent, & peila in manibus tenerẽt, cuius rei testimonium titulus subesset, DII PENATES. Eos Nigidius putat esse Apollinem & Neptunum, quòd in Apolline calor & aritudo, in Neptuno humor & frigus intelligatur, quæ nostræ compositionis principia perhibẽtur. Et quoniam Penatibus magnorum deorum cognomentum attributum est, vnde Maronianum illud:

A Macrobio lib. 3. cap. 3. Saturnal.

Ænei. lib. 8.

Cum socijs natóque Penatibus & magnis dijs,

eruditores particulam, *Et*, ad expositionem positam volunt. Alij eos Iouem & Iunonem esse voluerunt, horum enim præcipuum esse munus, iuuare mortales, atque inde vtrique nomen. Alij Castorem & Pollucem Deos magnos vocari persuasum habuêre. Sed quoniam in nullo deorum magis, quàm in dis Penatibus & Poëtę & Historici occupantur, tum ipsa vetus Romanorum religio tam multa, tam sæpe de his in medium protulit, haudquaquam ab instituto negotio alienum fecero, si super his aliquid ex remotiore vetustate repetiero. Pallãtis filiam legimus, cùm Dardano in Arcadia nuberet, dotis nomine munera Palladis attulisse, scutum quippe breue cœlo lapsum, quod Palladium appellarunt, cúmque huiusmodi scuto magnorum deorum simulachra. Orta autem seditione in Peloponneso, Dardanum inde cum vxore & magna Arcadum manu vertisse solum, atque in Samothraciam nauigasse, vbi dotalibus muneribus templum erexit, quibus occultas instituit cæremonias, vt sacra ea separaret à vulgi cognitione. Simulachra itaque in subterraneo specu condidit, quæ mox cùm inde in Asiam transmigraret, secum aduexit, & in Dardania à se nuncupata collocauit. Ilus cùm Ilion ædificasset, eò deos ipsos transtulit Æneas ex incendio Troiano ablatos in Italiam vexit, eósque Lauinij posuit. Ascanius in suam Albam traduxit, pulcherrimo illis templo ædificato. Verùm aiunt sequenti nocte Penates, nullo ferente, Lauinium rediisse, ostia clausa inuenta, parietes integros, & tectum nulla in parte violatum: quo miraculo motum Ascaniũ, aiunt, sexcentos curatores Lauinium misisse, qui sacra custodirent, præfectúmque his antistitẽ Egestum nomine. Iidem demum Romam translati cùm vrbem approbassent, nequaquã abierunt. Cúmque eos Romani in vrbis Imperiíque sui custodes admisissent, ne per vim aut dolum auferri possent, eos in subterraneo, vt Dardanus fecerat, specu, templo ibi dedicato, posuerunt. In quo quidem templo id præcipuè religionis obseruabatur, vt spuere nefas esset. Ad hoc specu, & pristinum Dardani institutum, Virgilius allusit, cùm scripsit:

A Macrobio Indidẽ.

Deorum Penatiũ origo & institutio.

Æ. li. 7.

Aeternúmque adytis effert penetralibus ignem.

Nam sacra Penatibus sine Vesta nunquam fieri solita, sed vnà cum Vesta semper illi colebantur. Quid verò Vesta foret, declarat Naso:

Nec tu aliud Vestam, quàm viuam intellige flammam.

Et Sinon apud Virgilium, vbi se Penatum offensam vereri simulat, si patriæ secreta hostibus prodat, cuius cura Penatibus credita:

Aenei. li. 2.

Vos æterni ignes, & non violabile vestrum
Testor numen ait.

Sed quoniam de Vestali igne, & diis Penatibus alibi etiam disseruimus, hæc pro loco commemorasse sufficiat.

DII

A

DII TVTELARES.

ID verò tutelares eos esse ostendebat, quòd sederent, quòd peila gestarent, quòd adolescentes essent. Nam sessio hieroglyphicæ firmitatis & constitutæ rei consiliive signum habetur. Peila propulsationem malorum, incommodorúmque significant. Adolescentia incrementum, quod Imperio esset in die accessurum. Quod verò genus teli peilum sit, à Vegetio ita describitur: *Missilia pedestris exercitus peila vocabantur, ferro subtili præfixa trigono nouem vnciarum, siue pedali, quæ scutis infixa non possent abscindi & loricam facilè perrumperent.* *Hinc Plautus in mostellaria, Nimio plus sapio sedes.* *Peila quid.*

DE FRAMEA.

FRAMEÆ vocabulum, & id genus teli, Germanicum est, de quo Cornelius Tacitus in Germanorum moribus in hunc modum scribit: *Hastas, vel ipsorum vocabulo Frameas, gerunt, angusto & breui ferro: sed ita acri, & ad vsum habili, vt eodem telo, pro vt ratio poscit, vel cominus vel eminus pugnent.* Ita Eques scuto frameàque contentus est.

MORS.

IN Diuinis literis framea, vt & alia telorum genera mortis hieroglyphicum habetur. Ita Theologi eo Psalmi loco: *Erue à framea Deus, animam meam.*

B

DE SCVTIS.

LOCVS exigit vt hastis scuta etiam adiiciantur, quorum varia sunt hieroglyphica, quia variæ sunt eorum species, varij etiam vsus, neque facilè est omnium rationes exquirere in tam varia támque frequenti armorum penè omnium mutatione, quę vnaquaque ætate facta est: eas tamen non formas amplectemur, quas in numis, aut veterum monumentis figuratas obseruauimus.

STRENVVS II.

PARI honore cum hasta scutum fuit, quo inter præmia reliqua militaria donari soliti sunt qui strenuè fecissent, cuius rei exempla passim apud historicos. Et apud Virgilium Æneas clypeum efferri iussit, quo iuuenem egregium Nisum præstanti munere donaret. Præcipuum verò honorificum apud Argiuos fuit scutum Enhippi, puero, qui tale aliquid meruisset, gestandum tradere, eóque inserto pompam ducere. Argiui porrò primi omnium scutis ligneis vsi, eo prælio quod inter Prœtum & Acresium fratrem gestum est, pro tyrannide occupanda. Sed enim de honobus inferiùs. *Scuto donati.* *Ænei. li. 9.*

C

SALVS.

CVM Palladium superiùs cœlo lapsum, scutum fuisse diceremus, significatum eius ad Imperij tutelam spectare interpretati sumus. At identidem obseruatum est Peltæ quoque significatum salutis esse, quod interpretatione Numæ desumptum est: is enim delapsam cœlo peltam salutem Vrbi immissam interpretatus est, cùm octauo eius anno pestilētia per vniuersam Italiam debacchata, Romam quoque vrbem inuasisset. Vtrum verò grauis alioquin author peltam propriè nécne dixerit, quod scutum Numæ tempore cœlo delapsum fertur, & *lapsa ancilia cœlo* Maro dixerat, alij viderint. Legi tamen de Saliorum ornatu, consuesse illos capite gestare pileum instar coni, non obrotundum, vt vulgò: thoraca aheneum induere, dextera manu ancile, læua peltam aheneam circumtulisse: quamuis, vt dictum, *& læua ancile gerebat*, legamus. *Pelta cœlo delapsa.* *Ænei. li. 9.*

PELTÆ FORMA.

QVONIAM verò pelta Maroni lunata dicitur, operæpretium me facturum crediderim, si figuram eius ex antiquis monumentis descripsero. Nam ea Romæ multis locis aspicitur, nusquam tamen speciosiùs quàm in marmoreo quodam conditorio, quod nunc in hortis Pontificio Palatio subiectis pro aquæ temporariæ aluco ab Leoniana porticu spectatur. Ibi pugna quædā Amazonum incisa mira quadam arte, siue ea Troiana sit, siue, quod potius reor, quæ ab id genus erraticis in Scythia commissa est. Ita viri mulieribus parcere, inuitiq; obuias sauciare videntur, cuperéque eas potiùs captiuas facere, quàm lædere. Omnes illæ peltis armatæ sunt, quarum species in hunc modum describi potest: vt scilicet circulus descriptus linea diametrali dissecetur, pars altera quantum cubiti *Ænei. li. 1.*

manúsque ministerio inseruiat, relinquatur, altera duobus à lateribus excauetur, ita vt in eorum medio spatium sit insertando brachio, cuius hoc sit propugnaculum. Extrema ad scuti marginem lunentur in cornua. Orbes illi duo hinc inde exempti, insertandæ si opus sit hastæ alter commodus, alter ad inspectandum inseruiat.

D

PRIMA ARMENICA.

VARIABAT verò peltarum forma qua parte manus erat inferenda: vt in prima Armenica, incisura erat rectangularis.

SECVNDA ARMENICA.

QVÆ in secunda, orbicularis fieri consuerat. Tum etiam coloribus, cùm pelta primæ cæruleo colore est, in alba parma: secũdæ verò, purpurea in parma ipsa cærulea: in vtraque verò pelta aureus vmbilicus.

MENAPII.

MENAPIORVM autem pelta rubra erat in alba parma, sed infrà in eo albo sub pelta canis lutei coloris, pedibus ad cursum quarum fieri possit, exporrectis, vtero ad peltam verso, dorso parmæ superficiem spectante.

E

VESONTES.

VESONTES, qui sub illustri viro Magistro peditum militabant, parmam habebant peltis quatuor cæruleis insignem, quadrangulari situ intra parmæ marginem & centrum dispositis: centrum autem in partes quatuor decussatum, quarum duæ albæ, cæruleæ duæ. Circa centrum coloris rubri circulus, & in parmæ ambitu alter itidem ruber conspicitur.

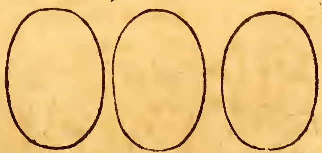

ANCILIA.

Antonini Pij numisma.

EIVSDEM omnino significati Ancile est, cuius figura, vt ex veterum numis habetur, oualis est, ductu quidem oblongiore: quod, ne cui dubium relinquamus, ex Antonini Pij numo didicimus, ab cuius altera facie scuta tria vna serie disposita, ea qua diximus figura conspiciuntur, quibus inscriptio subiecta est, ANCILIA. In altero Antonini eiusdem numo scuta sex habentur anciliorum specie, vt paria duo, vno super alterum sublato, partem interiorem ostentent, qua scilicet brachium insertatur: mox singula vtrique pari appensa, quæ vmbonem spectandum obiiciant, in eum quem vides modum. Literæ nonnullæ in eo quem attrectaui numo detritæ sunt, vna excepta locutione, SVPERATO. vbi etiam duo prima elementa ita curta sunt, vt vix discerni ab oculatissimo quoque possint.

F

SAPIENTIA.

EA plurimùm forma scuta sunt quæ Palladi dedicantur: quamuis non negarim orbiculari etiam specie nõnunquam facta, cuiusmodi est Argolicus clypeus, quem Maro cum Phœbea confert lampade. Hieroglyphicum verò id esse plerique volunt, vt orbem indicare videatur qui sub clypei specie regatur à sapiẽtia. Quare Martianus Capella, qualisqualis author est ita de Pallade ait:

Hinc tibi dat clypeum sapientia, quod regat orbem.

PAVITATIO.

DE Medusa verò, quæ sit in vmbone medio figurata, idem sentit, quod in Serpentis commentario diximus, vbi de Domitiano loqueremur, qui Medusæ signum gestare solitus est ad stuporem, quem affectabat de se inter mortales concitari. Martiani versus de Medusa:

Quoniam Medusæ caput inspicientes in saxa verterentur.

Quod pauidum stupitet sapiens solertia vulgus.

DEFENSIO.

ITA verò scutum pro defensione ponitur, vt milites eos ignominiosè notari passim videas, qui plus salutis & spei in scuto, quàm in gladio

posuissent,

A posuissent, Scipionis præcipuè dicterio notum, cùm militi, qui clypeum elegantiùs ornauerat, dixit: *Non miror quòd clypeum tanta ornaris cura, in quo plus præsidij statuas: quàm in gladio.* Scuto verò nos coronatos ait Psalmographus pro tuto circumseptos munimine: monitiones enim plurimum in orbem circumduci consueuerunt. *Scipionis dictum.*

DEDITIO.

EST & deditionis signum clypeus, si caput ei summittatur, quod apud Appianũ legas, vbi Afranij & Petreij turmæ quædam à Cæsare circumuentæ, capita clypeis subiecêre deditionis indicio. Alibi scuta supra caput sublata, & huiusmodi iunctis vmbonibus progressus oppugnationem ostendit: qualia Romæ passim in columnis & triumphalibus arcubus, aris, clypeisque conspiciuntur.

INITIVM PVGNÆ.

SCVTA verò hastis illisa pugnæ initium significabant: siquidem moris erat cumprimùm hostes collatis signis in propinquum ita processissent, vt iamiam pugna esset ineunda, ad concitandos militum animos, vno eodémque tempore sub datum signum scuta percutere hastis, strepitu quàm maximo possent excitato: quem morem apud Marcellinum inuenias. Eundem morem hunc à Græcis obseruatum tradit Xenophon, sed ad Equos incitandos fieri solitum. Apud Philostratum etiam, vbi de expiationibus ad Achillis tumulum agitur, legere est, milites qui ad tumulum succederent, post hymnum, quem cecinissent, scuta hastis solitos incutere, quemadmodum in bello *Mos antiquus pugnæ ineundæ.*
B fieri soleret, cuius sunt hæc verba: προσελθόντων δὲ τῷ σήματι μετὰ τὸν ὕμνον, ἀσπὶς μὲν ὥσπερ ἐν πολέμῳ περιεδουπεῖτο.

PLAVSVS.

QVOD verò milites initio pugnæ facere consuerunt, togati, fabula vel concione, quam spectatum vel auditum venissent, absoluta, scabellorum crepitum faciebant, eo scilicet plausu actoribus gratulati. Hinc apud M. Tullium oratione pro Cælio legas: *Deinde scabella concrepant, aulæum tollitur.* Dictúmque illud de Caligula apud Suetonium: *Et quondam tres consulares secunda vigilia in palatium accitos, multáque & extrema metuentes super pulpitum collocauit: deinde repentè magno tibiarum & scabellorum crepitu, cum palla tunicáque talari prosilijt, & decantato cantico abijt.* *Scabellorũ crepitus.*

HONORES.

CLYPEIS vnde nomen, incidi describíve facta pulchra moris fuit, vnde qui nihil adhuc strenuè in bello gessissent, alba vtebantur parma, de quo Virgilius: *Parmáque inglorius alba.* Donabantur *Æne. li. 11.* ab Imperatoribus honori militibus, atque etiam diis, quare sæpius apud Liuium legas, argentea clypea templis illata, ac diis dicata. Hîc nonnulli vocabulum à sculptura factum voluêre, quòd in his omninò imagines haberentur, in qua quidem sententia Plinius est: *scutis enim ait ille, qualibus apud Troiam pugnatum est, continebantur imagines, vnde & nomen habuerunt clypeorum, non, vt peruersa Grammaticorum subtilitas voluit, à cluendo deduci.* Sed quoniam in Grammaticos incidimus, inter clipeum per I, & clupeum *Clypei etymus. Plin. lib. 35. cap. 3.*
C per V, differentiam ponit Cornelius Fronto, clupeúmque per V, quæ omnino Y psilon Græca est, imaginis esse dicit, per I verò armorum. Apud Virgilium tamen, *Mutemus clypeos* legas, vbi de armis dubio procul intelligendum. Sed & in iis imagines fuisse, Seruius attestatur, qui Græcorum in clypeis Neptunum, in Troianorum Mineruam pictam fuisse dicit. Sed nihil sit horum, quomodo se pro Troianis venditassent, nisi Troianorum insignia in clypeis apparuissent? Sed enim alij sunt, qui genus, non scriptionem, differentiam facere putarint: ait enim Labienus, clypeum neutro genere Imaginẽ significare, virili verò inter arma poni. A quo diuersus est Pomponius dubij sermonis libro secundo, vbi Clypeus & Clypeum indistincto genere dici ait, sed litera differre, vt pugnatorium per I, Clipeum dicamus, imaginem verò per V, Clupeum, vt etiam ex Cornelio dicebamus. Eam verò differentiam improbat Charisius, qui clipeus per I, & clupeus per V, non alia ratione dici asseuerat, quam Maxumus & Maximus, Optimus & Optumus, propter communionem I & V literarum. Sanè clypeum vtroque genere pro scuto Virgilium posuisse, agnoscit Nonius Marcellus, non malus author: *Ardentes* quippe *clypeos*, & ita alibi, & nono: *Clypeum superintonat ingens.* Clypeum ingens recto casu indubitatò legit Nonius, cui Seruius assentitur, dum per hoc expressum ait illud Homericum ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ. quod etiam alibi Virgil. expressit: *Sonitum super arma dedêre.* Sed vt has Grammaticorum altercationes omittamus, quamuis hæ tibi doctissime Nicolaë, nunquam displicuêre, de significato rei potius agamus. Dedicabatur sanè Clypeus iis, qui graue aliquod periculum à Repub. propulsasent, sustulisséntque penitùs, propugnationis defensionisq; memoriam: iisque rem gestam imaginibus explicabat. Denique hoc non tantùm de militaris clypei, forma intelligẽdum est, quantum de quacumque dedicatione in alicuius præclari viri memoriam posita, & vel sculpta, vel inscripta ad posterorum *Æne. li. 2. Ænei. li. 9. Ænei. li. 2.*

memoriam: cuiusmodi marmoreæ æneæque tabulæ & Romæ & alibi adhuc superant, quæ omnia clypei cognomentum vsurparunt. Trahit verò me gestæ rei tàm præclaræ magnitudo, vt κατὰ πάρεργον, sed forsitan non importunè dicam, qualia nam essent, quæ clypeos huiusmodi mererentur. In longa sanè tempora spectatus est clypeus aureus in Romana Curia collocatus, qui senatus totius iudicio, in D. Claudij honorem affixus erat, quòd ille vt primùm Imperator salutatus est, tricena x x. millia Barbarorum, qui aduersus Imperium Romanum arma sumpserant, nauiúmque, si Pollioni credimus, duo millia felicissimo successu deleuit, adeóque attriuit, vt paucos ad solum patrium redire permiserit. Extat adhuc exemplum eius epistolæ, quæ ita scribitur: *Claudius Broccho. Deleuimus trecenta xx. millia: duo millia nauium mersimus*, & quæ sequuntur. Adducit hoc in memoriam quod duodecimo de bello Macedonico apud Liuium legitur, clypea ærata ab ÆDD. CVR. P. Claudio, & P. Sulpitio Galba posita. In codicibus vetustis manuscriptis clypea aurata legi. Quod verò ad arma pertinet, Pœni quoque clypeos ex auro factitauêre, sculptis imaginibus, & secum in castris tulêre. D

LACONES.

In clypeis picta, vel incisa.

ET litteræ nonnunquam singulæ, hieroglyphicorum munus expleuêre. Apud Romanos id frequentissimum, in omnibus ferè familiis appellandis. Sedenim de his dicere, tam longum quàm superfluum esset. Id vnum, quod ad arma pertinet, dicam, Λ literam in Lacedæmoniorum scutis notatam, populum eum significasse.

MESSENII.

AT in Messeniorum clypeis, qui & ipsi clarissimi olim extitêre, τὸ M descriptum erat, sui & ipsum populi significatione. E

MOROSITAS.

Dionysij dicterium.

QVOD ideò non sum referre grauatus, quia arrepta hinc occasio est in argutũ Dionysij dictum illabendi. Erat in antiquorum sortibus M. litera morositatis & stoliditatis signum, vnde prouerbium, ἔλαχες τὸ M, *obuenit tibi M*, obiectúmque aliquando Dionysio cauilli vice, cui sors obuenerat M. μωρολόγεις Διόνυσε, cui tamen & vafrè, & vero de se præsagio respondit ille, μοναρχήσω μὲν. Quamquam ex eo quòd res optimè successit Dionysio, prouerbium illud, *Sortitus es M*, de callidis, & longè maiora quàm in hominum spe, aut opinione fuerint attentantibus, dici mox cœptum.

Prouerb.

DE Σ, ET K.

ADDEMVS illud Σ, signum in Equos impressum apud Græcos curiosiores, indicasse eius generis Equos, qui Samphoræ vocabantur. Imò quia Σ, illis inustum fuerat, eo sunt nomine nuncupati, vocabulo ipso notæ huiusmodi signũ præ se ferente, vti Koppatiæ, quibus K, generis erat signum. Fuerunt enim ait Eustathius, qui κάππα literam κόππα nominarẽt, vti nunc Theutones pleriq; omnes Papa scribunt, & Popa enunciant. Ita Dorienses Σίγμα, σὰν dicebant, vt apud Athenæum. Samphora igitur à ferendo Σίγμα.

NEFASTVS.

N. L. quid. N. D. quid.

ET ne singulas literarum notas alieno loco commemorem, subsequentis in ordine literæ M, significatum in Pontificum libris tantùm liceat addidisse: per eam siquidem nefasti dies notabantur. Notum illud, N. L. pro non liquere, positum in iudiciis. Et N. D. neci datum interpretari, quod mihi non satis constat. Verùm illud nõ importunè addiderim, Neci datum intelligi, sine vulnere mortuum, vtputà veneno, aut fame, sed hæc tamen authores confudêre. F

SALII.

DE Saliis, quorum insigne esset thorax aheneus, & Ancile in dextera manu, in leua verò Pelta, cùm historia sit scholis omnibus notissima, superuacaneum iudicaui plura repetere.

DE GLADIO.

POST arcum & sagittas, iacula, pilaque & scuta demùm, Gladius locum habeat, cuius plurimus ex omnibus armis vsus.

CRVDELITAS.

Ochi Regis crudelitas.

ID verò præcipuum eius erat hieroglyphicum, vt pro crudelitate poneretur, cuiusmodi nuncupatione Ægyptij Ochum appellare soliti sunt, qui quidem Persarum Rex omnium crudelissimus, ac maximè formidabilis, cæde omnia fœdauit, quacumque per Ægyptum progrederetur, quódque apud eos inexpiabile facinus habebatur, Apin ipsum iugulauit, & amicis epulandum apposuit, atque ita vniuersam Ægyptum vnius animalis cæde luctuosam fecit, tanto is odio gentem eam prosecutus est.

A

SCELVS.

PRÆSECTVM gladio sinciput, scelestum indicabat facinus: ita enim ἀνοσιότητα interpretabimur ex Hori Niliaci dictatis.

OCVS PERSARVM REX.

QVARE apud Ægyptios machæræ nomen imagóve, in Regũ nomenclatura pro nomine Ochi hieroglyphicè exponebatur, atque ita recensebatur, ab instrumento eo tam lethali sumpta similitudine. In Asino sanè dictum, quonam argumento Persarum Magi crudelitatem in eo ab initi Regni principio præsagiuerint: quia scilicet Artaxerxe patre defuncto, in ingressu regni lautiori, vt fit, mensa ex pluribus eduliorum condimentis apposita, Ochum animaduerterunt manus primùm ad cultrum iniecisse, mox ad panem, & carnes, quas auidè & immoderatè comedit.

Crudelitas præsagita.

VERBA.

DIOGENES verba gladio comparauit, cum adolescentem formosum admodùm turpia quædam fabulantem audiuisset: *Non te*, inquit, *pudet ex eburnea vagina plumbeum gladium exerere?* Inuenies verò passim de maledicis, verbis proscindere, & eloquentiam ipsam esse gladium, & gladium in ore aliquem gestare, qui, vt ait Horatius, sit

Quælibet in quemuis opprobria fingere sæuus.

Et sacræ nostrorum literæ linguam gladio sæpe comparant, vt Psal. LVII. *Lingua eorum gladius acutus* & subsequenti: *Exacuerunt vt gladios linguas suas.* vbi quidem de calumniis & insidiis sermo est, quæ ab hostibus parabantur. Aliter apud Paulum, cùm ait, *viuum esse Dei sermonem, & efficacem, & omni gladio ancipiti acutiorem, penetrabiliorémque.*

Diogenis dictum.

Hùc spectare potest illud D. Hieronymi ad D. Augustinũ, Melle litus gladius.

B

PERICVLOSVS.

QVOD verò declinandum subterfugio acutum gladium Pythagoras monuerit, dicens ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, plerique symbolicum sensum secuti, à periculosis negotiis abstinendum interpretantur.

Ad verbũ ab Erasmo Chil. 1. cent. 1. pro. 1. Gladium acutũ auertas.

IVSTITIA.

IVNIORVM autem inuentum est iustitiæ seueritatem atque rigorem, per exertum ensem manu virginea prætentum significare, cui ad æquitatis indicium, trutinam etiã addidêre. Sedenim apud veteres aliter traditum inueni, qui iustitiam cum libratis omninò lancibus in læua figurabãt, sed in dextera non ensem, sed fasces cum adalligata securi statuebant, merita æquáque ex huiusmodi hieroglyphico prĕmia merentibus impendi, atque distribui, hinc scelerum conuictis castigationem impendere significantes. Sedenim species hæc duas secũ mulieres captiuas trahit, vnam quæ fractum ensem manu prætendit, alteram quæ cõto innititur, duo ex hoc figmento vitia domita indicantes, vt ex vtriusq; medio virtutem ipsam adstruerẽt, per fractum scilicet ensem seueritatem nimiam retusam cohibitámve intelligentes: per contum, lentitudinem ad ferulam reuocatam, qua iudicia plus æquo producebantur. Inde enim contatio, quæ retardationem significat. Lenti verò sunt, qui nullo atroci quantumlibet scelere concitantur, neque publicis neque priuatis iniuriis commouentur. Sunt tamen & alia iusti-
C tiæ hieroglyphica, quæ locis suis, prout res exigit, exponuntur. Apostolus tamen ait, iudicem esse Dei ministrum, ideóque non sine causa portare gladium: vindex enim in iram ei, qui malè operatur. Et quoniam satis constat gladium seueritatis animaduersionísque indicium esse, prætereundum non est quòd in Diuinis literis sæpe mentio fit ancipitis gladij, cuius hieroglyphicum est, quòd in iudicio corpus atque animam punire simul potest, vel quòd & supplicio præsentis pœnæ, & futuræ metu puniat. Ita accipi ancipites gladios in Sanctorum manibus. Nam vt & Eucherius ait, qui mundi peripsmata, quisquiliæ creduntur, de nationibus ac Regibus iudicabunt.

Quales forsan gladij Delphici.

IRRITATIO.

IGNEM verò gladio dissecare, quid sibi velit apud Pythagoram, non facile fuerit augurari, cùm in eiusmodi symboli enarratione diuersi abeant præclari admodùm viri. Nam D. Hieronymus, atque etiam Cyrillus, impudentem, ac ira percitum animum asperitate verborum (is enim gladius est) non esse lacessendum exponunt. Diogenes, potentiorum iracundiam non incitandam interpretatur, cui sententiæ subscribit etiam Plutarchus. Et Flaccus Horatius cùm in Sermonibus dixit, atque ignem gladio secare, nihil aliud prorsus sibi voluit, nisi admonere nos, ne magnorum hominum indignationem aduersus nos prouocaremus, lacesserémúsve.

Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. Ignem gladio ne fodito.

Satyra 3. His adde cruo[illegible] Atque ignem gladio scrutare.

NVLLIVS FRVGIS OPVS.

REM, quæ neque vsui, neque efficaciæ respondere possit, non solicitandam attendendámve, Lucianus, Basilius, & Plato, hinc significari arbitrati sunt, quorum si qua est authoritas, aptè admodum, qui studium in nullius frugis opere insumptum significari voluerit, hominem pinget flammam gladio dissecantem. Cui simile dicterium illud, *Aquam in mortario tundere*: neque non, *Laterem lauare.*

Ὕδωρ ὑπέρῳ πλήττειν. Lucianus in sectis.

Apud Terentium in Phormione.

CÆSAR.

CÆSAR.

A cæso matris vtero dictus Cæsar, vel ab Elephāto cæso. Vnde cæsones etiā dicti.

QVOD verò fabulantur Cæsarem per cultrum significari, iuniorum inuentum est, non infelix tamen. Nam cultrum pro dissoluendi, incidendíve significato poni apud Iamblichum reperias, in iis quæ scripsit ad Porphyrium.

PONTIFEX.

Meminit Suet. in Tyberio.

IAM & inter insignia Pontificum Flaminúmve, cultri species aspicitur oblonga, manubrio, quod ex ebore fieri solebat, & ex auro vel ex argento, rotundo, solido, ad capulum iuncto, fixo clauis æreis, ære Cyprio, vt apud Pompeium legitur, cui à secando secespita nomen fuit.

SPIRITVS SIBI REDDITVS.

QVINETIAM Pontificis nostri IESV CHRISTI gladius celebratur, qui, vt celebri pentametro fertur,

Non venit pacem mittere, sed gladium.

quod apud Marcum præcipuè legitur. Apud Esaiam verò Dominus intentato gladio nos visitare fertur. Per hunc Adamantius dissectionem Spiritus à carne videtur intelligere. Carnis enim sunt, fornicatio, immunditia, adulteria, veneficia, idolorum seruitus, & quæcunq; dictu factúve fœda perhibentur, quæ omnia Dominíque Deíque nostri secespita abscidit abstulítque. Antea enim quàm ille nos inuiseret cœlo delapsus, non erat ensis hic inter mortales, neque caro quicquam aduersus Spiritum concupiscebat, neque Spiritus aduersus carnem. Aduentu verò eius edocti sumus, quæ carnis essent propria, quæq; spiritus, doctrináque eius quasi gladius vibratus carnem à spiritu dissecuit, disseparauítque, vt inde viueremus in spiritu, neque rerum nostrarum summam in carne, sed in spiritu statueremus, non corruptionem à carne, sed beatorum vitam à spiritu in lucro reposituri.

MORS.

Scytharum iuramentū.

APVD Scythas, qui multa Ægyptiorum more confixerunt, à quibus, vt veteres quidam authores tradunt, etiam instituti sunt, gladius mortis erat symbolum: fuitque maximum omnium illis iuramentum, ventum & acinacem attestari (acinaces enim vt Medorum, ita eorum gladius est) per hunc quidem interitum, aut salutem: in eo enim salutis suæ præsidia statuebant, per ventum autem animam, hoc est, vitam interpretantes, quòd scilicet tandiu viuamus, quoad vitales auras carpere permissum est. Pari modo in ostentis mali hominis & cædem minitantis habitus, vt Heluidio Pertinaci accidit, qui ante triduum quàm occideretur, in piscina sibi visus est videre hominē, à quo gladio infestaretur. Eodem significato formidabilis minabundúsq; Galba, cognita Neronis nece: susceptáque Cæsaris appellatione, iter ingressus est paludatus, pugione ante pectus à ceruicibus dependente, vsu togæ non priùs recuperato, quàm omnes qui res nouas moliebantur oppressisset. Quid verò libelli duo, qui reperti sunt in secretis C. Caligulæ post eius necem, in quibus notæ nomináque continebantur morti destinatorum? præscripti enim erant diuerso titulo, alteríque Gladius, alteri Pugio nomen erat, per hunc eos qui clàm opprimendi essent, intelligebat: per gladium, quos palàm cædere destinasset: moliebatur enim Princeps carnificinæ deditus, electissimum quenque vtriusque ordinis interimere, mox Antium, inde Alexandream commigrare.

Sueton. in Galba c. 11.
Libelli duo in secretis C. Caligulæ inuenti.
Suet. in Caligula c. 49.

IMPERIVM.

IAM & potestatem & imperium ex gladio significari, à nostræ pietatis fundatoribus accepimus. Nam quod responsum à pio discipulo est, *Ecce duo gladij*, sacræ Legis interpretes humanarum diuinarumq; rerum potestatem sub Christianæ Reipublicæ principem peruenturam præmonstratum aiunt. Apud Chaldæos idem indicatum, cùm Darius vaginam acinacis, quam gestabat, Persico ornatu conspicuam haberet, longè antè quàm Alexander è Græcia moueret in Asiam, eam ornatu Græcanico communiri iussit, quo facto Chaldæi responderunt, Imperium, quod Darius obtinebat, in eorum ius venturum, quorum arma imitatus esset.

DE SECVRI.

Plutar. in Demosthene.

EST & Securi à secando nomen, quare Demosthenes Phocionem orationum suarum securim appellabat: breui enim ille, sed acuta oratione, Demostheni plurimùm aduersabatur. Et Hieremias, sermones Domini sicut securim ait, quæ vel petras incidat.

LYDIÆ REX.

EA non Romanos tantùm Consules insignes faciebat, verùm & Lydiæ Reges, quorum gestamen erat. Inde Iouis Labradæi simulachrum, quòd securis labrys Lydorum vocabulo dicebatur.

ROM. COSS.

ROMANORVM verò securum significata cùm scholis sint omnibus admodùm vulgata, plurimíque vnà cum Plutarcho rem interpretati sint, eas ad scelus, quod emendationem non reciperet, excidendum comparatas, vlteriùs ego de his quicquam in medium afferre supersedebo.

ANIMADVERSIO.

Hinc Tenedia securis τενέδιος πέλεκυς.

NEQVE enim apud Romanos tantùm, sed etiam apud aliquot Græcorum gentes securis seuerissimæ fuit animaduersionis hieroglyphicum, vt in Tenedio numo, de quo Pollux, cernere est

A Tenediorum enim Rex cùm legem eam tulisset, vt in adulterio deprehensi mas & fœmina eodē supplicio securi subiicerentur, neque filio pepercisset suo, rem eo monumento iussit insigniri, quo Tenedius numus signatus est: de quo Aristoteles in Tenediorum Rep. vna quippe parte securis est cusa, altera capita duo.

Tenedius numus. Hinc Τενέδιος ἄνθρωπος pro inexorabili & tetrico viro. Plut. in collectaneis Adag. Prouerbiū.

DVRATVRA MEMORIA.

IN antiquorum memoriis plerisque securim & asciam, sed hanc frequentiùs, videas adsculptam, addito etiam elogio, *Sub asciam dedi vetuit*, quotiens defunctus nōn obliterandam de sepulchro memoriam cauet, auersaque ideò scalpitur ferri acies. Sed in Diuinis literis, per asciam simpliciter prauorum hominum in insectandis abolendísq; proborum operibus studium, & conatum intelligimus, vt Psalmo: *In securi & ascia deiecerunt eam.*

DE FALCE.

FALX præcipuè in Saturni manu, temporis, quod vniuscuiusque rei maturitatem attulerit, hieroglyphicum est, quod & nomen ipsum δρέπανον præ se fert. Nam apud Græcos δρέπειν vindemiare est, atque metere. Tempus autem edax rerum, omnia demetit.

Quia falcis inuētor, qua etiam Celo patri abscidit virilia. Apollonius li. 2. Argon.

AGRICVLTVRA.

VT verò Cyprianus sentit, rei rusticæ, quam Saturnus docuisse fertur, signum fuit. Nam finis eius industriæ est, metere, fructúsque colligere.

B CASTIGATIO.

QVAM verò falcem in custodis hortorum manu veteres posuerunt, ad fures arcendos, auésque ne fructus læderēt deterrendas, antiquum inuentum est, castigationis quippe hieroglyphcum. Apud Zachariam Prophetam siquidem legas capit. IIII. *Falcem quam videre visus est longitudinis cubitorum viginti, latitudinis decem, contra fures eam, & contra periuros exacutam, inferríque eam in domum furis atque periuri.*

DE SERRA.

INTER instrumenta secandi & Serra est, eadem militare vocabulum. Ea sanè in Ægyptiorum obeliscis frequens habetur: cæterùm apud eorum authores, quos viderim, quid ea sibi velit, traditum non inueni.

Hinc illud Esaia ca. 10. Serra gloriatur contra trahentem.

MALEDICENTIA.

PLACIADES maledicentiam, siue vt ipse scribit, maliloquium, per Serram significari obseruauit, siue id ob dentium seriem, quæ mordacitatem innuere videatur: siue ob inuisum stridorem, maximéque auribus infensum, quem in nodos præsertim illapsa reddit, acerbo, vt inquit Lucretius, horrore concitato.

ANCEPS PVGNA.

ANCIPITEM verò pugnam, victoriam alternatim modò in hanc, modò in illam partem, vicissitudine sæpius variata, inclinantem, significare qui volunt, *Serra pugnare* dicunt, aut præliari. Id esse tunc, Festus ait, cùm frequens est consertæ pugnæ vicissitudo, cúmque assiduè acceditur & receditur, neque vllo consistitur tempore, quod quidem ab secandi gestu desumitur: serra quippe modò in hanc, modò in illam partem assiduè tracta.

C

SVBSIDIVM.

IN militari disciplina Serra subsidium significat, de qua apud Fl. Vegetium: *Si ducenda sit serra, ex abundantibus ducendam esse, propterea quòd si de loco suo ordinatum militem transferre cœperis, vniuersa turbabis.* Serra enim à strenuis directa, ante frontem hostibus opponitur, vt turbata acies reparetur, sitque ad similitudinem A, literæ, vel libellæ fabrilis. Fuit etiam Germanici numi nota, de quo apud Tacitum legas, eáque de causa Serratus dictus.

DE GALEA.

QVONIAM de armis ad offensionem comparatis est dictum satis, nunc de galea & thorace quæ ad defensionem accipiuntur, dicendum aliquid.

PRINCIPIA OCCVLTA.

GALEA, qua Plutonis caput in primis tegitur, significat occulta esse principia generationis. Plutonem autem Solem interpretantur, eo tempore quo per hyemem remotas à nobis mundi partes

partes circuit: vnde etiam Proserpinam rapuisse confinxêre, de cuius rei significato passim habetur. D Illud addam, sceptrum illi & breue & aduncum figurari, quod inferioris regni indicium habetur.

ROMA.

Sic Græci ῥώμην robur dicunt.

ROMÆ quoque caput galeatum in numis passim, & aliis veterum monumentis. Id quanam alia de causa fieri dixerimus, nisi vt fuisse eam omninò Martiam intelligamus?

THELESILLA.

ET Thelesillæ Argiuæ poëticis studiis claræ statuam se vidisse Pausanias affirmat, quæ vna manu galeam, altera velitarem hastam teneret, libris circa pedes appositis: ob præclarum scilicet facinus, quòd illa cæsis acie ad vnum Argiuis à Cleomene Spartano, senes & pueros armatos mœnia tueri iusserit, ipsa cum valida mulierum manu hostē ab vrbis direptionem incursantem exceperit, fuderit, fugaueritque.

PERICLES.

Pericles cur σχοινοκέφαλος dictus.

CVR verò Periclis statuæ casside tegerentur, si quæsierit quis, sciendum id à sculptoribus ea de causa excogitatum, vt eo remedio capitis vitium emendaretur: capite enim is fuisse traditur oblongiore, nec cæteris partibus respondente, quod deformiorem hominem reddebat. Constat eum ab obtrectatoribus ea de causa σχοινοκέφαλον appellatum, vtpote qui caput iunci instar acutum notarent. Quo vocabulo nonnulli decepti, κινωκέφαλον apud Plutarchum legi credidêre, commenti E commenti etiam causam, sed ineptam & importunam, id ei nominis datum, ob agendi fandíque libertatem, quam is, vt iidem aiunt, ad impudentiam vsque vendicasset.

Vnde statius Propugnat pectora thorax.

DE THORACE.

Quin & pro septo ipso vitalia continente.

HORAX porrò munimenti signum ponebatur: vitalia enim defendit vniuerso pectori circumfusus. Déque hoc Antisthenes Philosophus dicere solebat, ἀναφαίρετον ὅπλον εἶναι τ' ἀρετήν, *virtutem, quòd auferri minimè posset, munimentum esse.* Nam & ensis & clypeus excuti amittíque possunt: sapiētiæ arma, quæ quis accinctus fuerit, firma sunt & stabilia. In pectore autē ita habere sedem sapientiam, vt pro sapientia pectus ipsum aliquando ponatur, ostendit Horatius, vbi dicit in Epistolis:

Epistola 4.

Non tu corpus eras sine pectore.

PVGIONES.

VÆSIERIT aliquis, quid in numis Bruti pugiones duo significent, adiecto pileo. Sed quoniam inter vestimenta vbi de pileo agitur explicatum est ex Dione, pugiones cædem, pileum verò libertatem significare, proindéque ex numo illo, Brutum & Cassium per cædem patratam patriæ liberatores indicari, non esse hæc duximus vlteriùs repetenda. F

DE CASTRIS.

NTER castrensia ornamenta honoréſque, inuenias plerisque locis non tantùm signa, verùm etiam & arcas pullarias, & castrorum ipsorum modulos, & signorum tum loculos & coronas, quæ quoniam obseruatione digna sunt, & eruditis iucunda, minimè grauatus sum quædam subtexere: qualia vno marmore apud Paulum Cardinalem Cæsium animaduerti.

Castrorum descriptio antiqua.

Castra quidem huiusmodi quam adpinximus contignatione fabricata erant, tignis octo pro parte qualibet ita compactis, vt tribus quæque locis in transuersum conserta, clauis siue fibulis leonina capita præ se ferentibus coniungerentur: quorum quidem clauorum hieroglyphicum in primis erat, vt in Leone suo loco dictum: *Vigilandum esse.* Supra huiusmodi castrorum speciem capita duo adsculpta erant, velo quodam à dextro vsque in læuum protento, & superinsidente. Supra vtrunque caput singulæ laureæ. A castrorum angulis, inferiore parte, loculi duo, vnus hinc, inde alter, qui quadrata forma, intus vacui, in acutam cuspidem desinebant. Hi terræ impingebantur pro theca, mox signi pars ima in eum inserebatur. Ibidem erat & pullaria cauea cum duobus pullis pascentibus: inter quam & castra signum Aquilæ conto præfixum. Idq; manifestè ostendit, qua ratione fieret, cùm exemptus loculo contus suspensus videatur, loculo vacuo apparente. A lateribus longissimi conti duo, signis, præmiis, & gestaminibus militaribus instructi, in quorum summo cuspis ad loculorum formam, ima pars ferro præmunita, capulísque prædita, vt commodè sisti & auelli possent. Sed iam & inscriptionem harum rerum indicem, & faciem ipsam marmoris repræsentemus.

M. POM

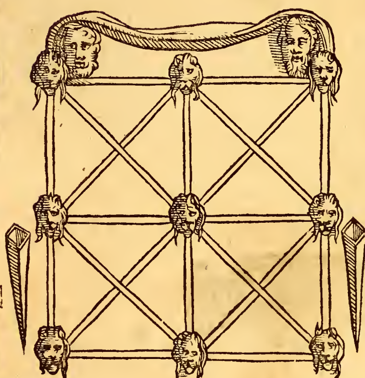
M. POMPEIO. M. F. ANI ASPRO
LEG. XV. APOLLINAR. COH. III.
PR. PRIMOP. LEG. III. CYREN. PRÆF.
CASTR. LEG. XX. VICTR.

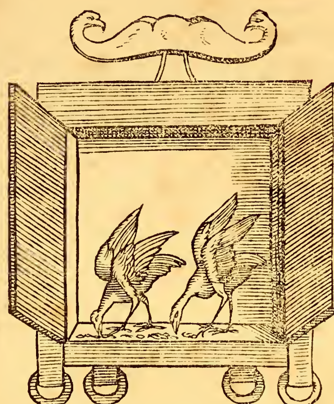
ATIMETVS LIB. PVLLARIVS
FECIT ET SIBI ET

M. POMPEIO. M. F.
COL. ASPRO
FILIO SVO ET
M. POMPEIO.
ASPRO FIL.

ET CINCIÆ
SATVRNINÆ
VXORI SVÆ
M. F. COL.
MINORI.

Apud Dionem leges de loculo paruo, in quo Aquila aurea collocaretur, eum longiſſimo conto præfixum in exercitu à ſigniferis geſtari, qui, vt faciliùs impingi terræ poſſet, in acutam cuſpidem deſineret. De quo videndus etiam Cornelius Tacitus, in expeditione Germanici, vbi de hoc loculo, ſiue de ſiſtendis ſignis loquitur.

Sed quoniam superioris marmoris inscriptio quædam habet quæ interpretatione indigeant, vt ↄ Centurionis signum apud veteres vsitatissimum, & alia in dictionibus concisa, operæpretium visum est, ne quid à quoquam desideretur, totam eam explicare. D

MARCO POMPEIO, MARCI FILIO, ANISIO ASPRO CENTVRIONI LEGIONIS DECIMÆ QVINTÆ APOLLINARIS CENTVRIONI COHORTIS TERTIÆ PRÆTORIÆ PRIMOPILARI LEGIONIS TERTIÆ CYRENENSIS, PRÆFECTO CASTRORVM LEGIONIS VIGESIMÆ
VICTRICIS,
ATIMETVS LIBERTVS PVLLARIVS FECIT
ET SIBI ET
MARCO POMPEIO MARCI FILIO, ET CINCIÆ
COLLIBERTÆ, ASPRO SATVRNINÆ FILIO SVO
ET VXORI SVÆ MARCO POMPEIO MARCI
FILIO COLLIBERTO ASPRO FI-
LIO MINORI.

PIERIVS

E

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD REVERENDISS. PATREM NICOLAVM SCOMBERGVM CARD. CAMPANVM, DE IIS QVÆ PER SELLAM, currum, & fulmen significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVADRAGESIMVSTERTIVS.

B *MAXIME vereor, sapientissime Pater, ne aliquando me tacito cogitationis conuicio verberaris, quòd tuæ erga me beneficentiæ tibi conscius, tótque insuper meritorum, quæ à te summa semper alacritate profecta sunt, nullum adhuc grati animi signum in me conspexeris elucere. Scias tamen accidisse, non negligentia, non rusticitate, non vlla tuorum erga me meritorum obliuione, sed ob eximiam commodorum, quæ abs te sum assiduè consecutus, magnitudinem. Ea quippe vel singula, pro quibus immortales tibi agere gratias debuissem, ingeniũ ita meum obruere videbantur, ne potuerim vlla vnquam meditatione parem verborum copiam excogitare, aut vlla mihi in parte satisfacere. Dicendum enim erat, quanta me semper humanitate vir tantus amplecti perseueraueris, vt mearum omnium rerũ patronus extiteris officiosissimus, vt vitæ dignitatísque meæ rationẽ omnem fauore præsidióque tuo tuendam, iuuandam, sustentandam, ornandámque etiam susceperis: denique author fueris, vt illustris adolescens Hippolytus, quem à summo Pontifice eius patruo mihi regendum, instituendúmque mandari procuraueras, me tandem egere vetuerit: vnde factum, vt aliquando mihi asserere, & intermissa per tot annos studia repetere licuerit, quódque parturiebam opus absoluere demùm sperem: quod omnium meritorum maximum semper appellabò. Nam etsi alia periucunda sæpe mihi fuerant, nullum tamen hoc neque opportunius accidit, neque commodius. Cuius quidem consilij mei maiorem in dies singulos fructum voluptatémque percipio. Hinc enim euenit, vt multa in amicos, quos mihi paria literarum commercia conciliauerant, non obscura forsitan extarent officia, daretúrque interim occasio, vt meum summum erga te studium inciperem omninò patefacere, quod omnium maximè cupiebam. Parum enim existimabam talia mecum cogitasse, quæ menti semper firmiter inhæserant, nisi res ipsa aliquo, vtut fieri poterat, signo cæteris omnibus innotesceret. Visum itaque est vnum è commentarijs, quæ per datum à te mihi otium conscripsi,*
C *de mysticis Aegyptiorum literis tibi, si quid hoc ad rem facit, dedicare. In eo continentur Currus, Sella, & Fulmen. Sella, vt quies demùm aliqua laboribus detur tuis, quos vt Rempubl. Christianam plerisque locis conuulsam firmares, bonam orbis partem ambiendo, quæque vbique labefactata cerneres, prudentia consilióque tuo resarciendo, tolerasti. Currus, in quo doctrinæ sapientiæq. tuæ sublimitas prouehatur. Fulmen, quod tuæ sit indicium claritatis & famæ. Dicent aliqui, impudenter à me factum, qui de picturis, de signis, de artificum operibus instituerim cum eo fabulari, quem consiliarium, quem socium, vbi arduæ quæque res inciderint deliberandæ, maximi quique principes sibi adsciscere contendant: agnosco quidem hanc culpam, & ineptè fecisse profiteor, qui te nugis his obtundere cogitarim: sed malui & à te, & ab alijs desiderari prudentiam meam, quàm nisi hoc qualecunque est, fecissem, memoriam, fidem, amorem, cultum & obseruantiam, officium denique ipsum forsitan exquiri.*

DE SEDE.

SVMMORVM Principum ornamenta, insigniáque & multa & varia fuisse, alibi recensuimus, sed nullum vnquam sella sublimius, neque augustius, neque venerabilius habitum. Reliqua enim ad humanæ tantùm amplitudinis decus facere videntur, hoc ad diuinæ propemodùm maiestatis honores proximùm accedit. Quare minimè arbitror me operam elusurum, si multa, quæ de sellæ dignitate tradita sunt à Veteribus, in commentarium hoc collecta, si quis huiusmodi rerum cognitione delectetur, in promiscuo vsu fecero, meásque super his lucubrationes studiosis omnibus communicauero.

PERENNITAS.

PORRO perennitatis, æternæque quietis hieroglyphicum esse sellam, plerisque locis toto opere disputatum est ex Ægyptiorum sacerdotum institutis, eóque præsertim loco, vbi sedentis Cyno-

cephali ſignificata percurrimus:ſic enim eum ſtatuebant, cùm Æquinoctij quietem æqualitatémque deſcribebant: quæ quidem neceſſe eſt ibi ſit, vbi nihil ſubſultat quod alterum inquietet, ſed omnia firma ſtabiliáque in æquilibrio conquieſcant. Quin etiam Veteres Deum infantili ætate, vtpote vnicum, atque perpetuum rerum omnium principium nullo conficiendum ſenio, inter loti arboris ramos conquieſcere profitebantur: vtpote qui diuinitatē ex ipſo ſedentis habitu internoſcebant, quem nulla vnquam poſſet inquietatio ſollicitare. Numa Pompilius Ioui flaminem aſſiduum ſacerdotem inſtituit, cui præter alia ornamenta ſellam etiam decreuit, & duos illi comites, Martialem & Quirinalem. Quod verò ad firmitatem attinet, eiuſdem Numæ præceptum fuit, vt poſt adorationem ſederent, boni ominis cauſa, vt Plutarchus arbitratur, quò ſcilicet preces eſſe ratas augurarentur: Religionem hanc ſella ſuper, ſecuti plurimùm ſunt Romani Principes. Hinc Macrinus Imp. cùm Baſſianum Antoninum inter Diuos referri procuraret, tum multa alia, tum præcipuè duas etiam ſtatuas ſedētes ciuili habitu illi decreuit, Diuos eos, ex eo quòd ſederent interpretatus. Naſamones autem, quòd ab obitu ad Deos euolare ſe arbitrabantur, eò quòd fierent Diis ipſis propiores, cùm morituri erant, inter expirandum ſedere, ac ſedentes etiam ſepeliri volebant. D

Cynocephalus.

ÆTERNITAS.

SELLAM hanc æternitatis ſignum oculata fide perſpicimus in numo quodam in quo Romæ ſimulachrum eſt in ſede cum ancili & inſcriptione: ROMÆ ÆTERNITAS, cui ſcilicet Iupiter apud Virgil. fateatur nec metas rerum nec tempora poſuiſſe, ſed imperium ſine fine decreuiſſe. Nam & ipſum Romæ vocabulum, nationes nonnullæ ex patriæ linguæ ſignificatione æternitatem interpretantur. In numo cuius inſcriptio eſt: CLOD. SEPT. ALB. AVG. idem ſimulachrum eſt ſedens dexterâ genium porrigens, læua verò iaculum terræ affigens, cum eadem Æternitatis inſcriptione. E

Auſonius, Ammianus Alciatus. Marcellinus libr. 15. Emble. 114. Maro Æneid. 1. aliiq; multi Romā Aeternā dixere.

VESTA.

EADEM æternitatis ſignificatio effecit, vt & Veſta per ſedem exprimeretur, vel ſella illi ante omnia dedicaretur. Itaque Diis reliquis apud Platonem, Phædro, duodecim ordinibus domo digreſſis, ac alatum Iouis currum ſubſequentibus, ſola Veſta reſidet domi, eáque vbique ſedens ſculpi & pingi ſolita. Nam in Caligulæ numo gemmata ſella ſedens, dextera pateram porrigit, ſiniſtra contum terræ affigit, cum eadem inſcriptione, VESTA. In alio Titi Veſpaſiani, ipſa eadem ſedens cum conto, dextera genium ſuſtentat: literæ, VESTA. In numo hoc inſcriptio infernè, in altero ſupernè poſita eſt.

Æneι. li. 1. μένει δὲ ἑ-στία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη, At ſola veſta manet in Deorū domo.

DIVVS.

EADEM ſpecies, vti ſuperiùs de Baſſiano dictum, relatum quempiam in Deorum numerum oſtendit, quod ex inſcriptione, quæ eſt, DIVVS, intelligitur. Numus eſt cuius inſcriptio, DIVVS AVGVSTVS, ab altera facie, DIVA AVGVSTA, ipſa ſella ſedens conto innixa, dexterâ duas ſpicas porrigit. In Iuliæ Auguſtæ numo Dea ſignata eſt ſella ſedens, pinum dextera prætendens, Leone accumbente: inſcriptio, MATER DEVM. In Diuæ Fauſtinæ Piæ ſimulachrum muliebre eſt ſedens cum lancea, ſignis antè affixis, quod pilā cui Aquila inſidet porrigit, inſcriptio, MATRI CASTRORVM. Nam M. Antoninus eius maritus Fauſtinam ſubito morbo exanimatam, diuam à Senatu appellatam gratulatus eſt. Matrem verò caſtrorum ideò ipſe vocitare ſolitus, quòd eam ſecum & in æſtiuis habuerat. F

Caligulæ, & Titi Veſpaſiani numi. Iuliæ Auguſtæ & Fauſtinæ piæ numi. M. Aur. Antonini Brit. M. Iul. Philippi numi.

SECVRITAS.

CVM verò proprium Deorū ſit perpetua frui quiete, neque vllos humanæ viciſſitudinis caſus in poſterum expaueſcere, ſecuritatem inuenias hieroglyphicè plurimum ſella compoſitam. In M. Aurelij Antonini Brit. numo dea ſedens caput manu ſuffulcit, dextera radium tenet: quæ verò manus caput ſuſtentat, eadem ſellæ innititur. Inſcriptio eſt, SECVRITATI PERPETVÆ. In altero Imp. M. Iul. Philippi Auguſti, Dea ſedens eſt, quæ dextera ſagittam tenet, læuam ſupra caput tollit innixam ſellæ. Inſcriptio, SECVRIT. ORBIS. In numo quodam Imp. Neronis Cæſaris Aug. P. M. TR. P. P. P. Dea ſedens ara appoſita, radium læuâ tenet, dexterâ caput ab occipitio ſuſtentat, cum inſcriptione, SECVRITAS AVGVSTI, quod mihi reducit in memoriam dictum illud: *In vtrumque aurem quieſcere.*

CONGIARIVM.

IAM & congiarium dari ſolitum ſimulachris tribus pro tribunali ſedentibus, in numo Clodij Pupieni cernitur. Et in numo Domitiani COS. XIII. congiarium ipſe ſedens populo elargitur, cum inſcriptione

Clodij Pupieni, & Domitiani numi.

A ſcriptione, LVD. SÆC. Ædes verò iuxtà ſita eſt, & in tribunalis facie literæ appoſitæ ſunt. S. V. F. P. D. quarum ſententiam ita reperi à nonnullis interpretatam: *Sedem vouit firmam primo decennali.*

ÆDITVMVS.

AEDITVMVM quoque ſignificaturi ſacerdotes iidem Ægyptij, hominem pro templi foribus in ſede ſtatuebant, eo amictum indumento, iiſque geſtaminibus ornatum, quæ latè Euſebius lib. II. de præp. Euang. recenſet, vbi templum Serapidis deſcribit, & cuſtodes hos ipſos paſtophoros enumerat, à ſacerdotali ſcilicet habitu ſic cognominatos, à Latinis aliàs æditumos, quaſi ædium intumos, aliàs æditos, à tuendis ædibus appellatos, vt apud Chariſium eſt. Præuidit Dauides principes ſacerdotum è Iudæis futuros, qui aduerſus Chriſtum inſurgerent, cùm dixit: *Aduerſum me loquebantur qui ſedebant in porta.* Nam & idem mos pro templo ſeſſitandi, apud Hebræos etiam fuit. Sed cur ab Ægyptiis, à gentibúſve aliis exempla quærimus, cùm Diuinæ vbique literæ de throno Dei tam multa protulerint? Vidit enim Michæas *Deum Iſraël ſedentem in ſede ſua*, & Eſaias, *Dominum ſedentem ſuper thronum excelſum atque ſublimem*, & apud Hiere. *thronus gloriæ, exaltatus ab initio locus, ſanctificatio noſtra ſuſtentatio Iſraël*: quæ quidem omnia firmum & ſtabile Dei ſignificant imperium: &, vt inquit Adamantius, ſiue de Chriſto volueris iſta intelligere, non peccabis: ſiue de Patre, non impiè ſenſeris: eſt enim thronus gloriæ excelſus, & à principio, Aſſertor noſter: propterea regnum eius & ſanctificatio noſtra Chriſtus eſt: quia & ille ſanctificans, & nos ſanctificati ex vno omnes ſumus. *Ideo verò eum ſedere dicimus*, ait Euthymius, *quòd hinc Regiam eius dignitatem, ſtabilitatémque, & venerabilem iudicis auctoritatem imaginamur.* Ita ſedere ſuper ſedem ſuam dicitur Deus, qui latè Dominus ſuper omnes gentes regnat. *Thronus gloriæ quid.*

B Quin & malignus cùm Scythas, Turcas, & pleroſque alios à Septentrione barbaros, alios impios, alios hæreticos ſibi addicendos præſagiſſet: *Ponam*, inquit, *thronum meum ad Aquilonem*: inde enim mali genus omne, per tot ætates, per tot ſæcula, in quietioris vitæ prouincias continenter effluxit. Cùm verò ſuper Cherubim ſedere ponitur Deus, intelligitur de ſumma ſcientiæ plenitudine, quæ tum Angelis, tum viris inſigni pietate prædítis ſuperaſtitit; de qua Salomon Prouerbiis: *Anima eius ſedes ſapientiæ.* At ſcabellum à ſcamno ſede diminutum, humilitatis & ſubiectionis, inquit Eucherius, indicium eſt, vt in Pſalmo: *Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Accipitur & pro Chriſti humanitate, vt: *Adorate ſcabellum pedum eius.* Nam & pedes pro Filio ponuntur in Diuinis, ſicut pater, de quo loco ſuo. *Non filiolis, vt pij, ſed ferreæ vt impij. Pſal. 110.*

DOCTRINA.

PERISQVE verò hieroglyphicis cathedra doctrinæ ſignificatum habet, atque ita D. Hieronymus, & plerique omnes interpretantur locum Euangelicum: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi.* Ita illud Pſal. I. *Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit*, quod pro doctrina non ſana interpretatur Euthymius, Hæreticorum ait Eucherius: beatique porrò illi habentur, qui pro ſceleratis non ſteterint, & cum impiis atque peruerſis minimè ſederint. Quamuis pro peſtilentia nonnulli accipiant, deriſores, & pro cathedra, ſocietatem ponant: vt ſit, neque commercium habuit cum iis quorum ingenium & doctrina omnis eludendis decipiendiſque mortalium animis exercetur. Quòd verò Paraphraſtæ nonnulli ſcripſerint, neque ſocius fuit eorum qui ſtudio faciunt malè, multò minùs eò dementiæ peruenit, vt impoſtorum illi vita placuerit. Latinum eſt omninò: *Aſſidere cupiam*, pro ſocium eſſe, vel *Per cathedram quid.*

C ſimilem, vel imitatorem. Hinc Horatius in Epiſtolis:

Parcus ob hæredis curam, nimiúmque ſeuerus
Aſſidet inſano.

hoc eſt, par, vel ſocius, aut ſimilis eſt inſano. Sunt qui cum ſuperiore ſignificato conſentientes, per cathedram hoc loco perſeuerantiam, & firmitatem in malis operibus ſignificare velint. Nam deſidere, vnde deſes & deſidia, contationem indicat huiuſmodi. *Nam ſedendo & quieſcendo fit anima prudēs, ait Philoſophus.*

CONSVLTATIO.

QVIN & conſultationem per ſeſſum ex Ægyptiaca doctrina ſignificari manifeſtum. Vulgatúmque apud nos illud de Romanis, Sedendo eos viciſſe, quod ea conſilia referunt eruditi, vt apud Plautum is, qui nimio plus ſapere ſe ſedentem aſſerit, & quod apud Maronem: *Turnus ſacrata valle ſedebat*, legitur, exponit Seruius, ſedere, eſt conſilium capere. Multáque apud alios etiam in hanc ſententiam. Non otioſè poſitum eſt in ſacris concentibus, Pſal. 49. *Sedens aduerſum fratrem tuum obloqueris*, id enim καϑήμενος indicat. Sedens, hoc eſt, conſultò, non ſubita ira aliqua percitus, non dolore concitatus, non repentina aliqua re commotus, ſed animo conquieſcente, & ſponte de calumniis agitante, vel aliquid quod obeſſe poſſet, excogitante. *Æneid. li. 9. Apud Varronem lib. 1. cap. 2. de re ruſt. Virg. 6. Æneid. Vel potius q̃ ad artes, q̃ ad vires. Et cum voluptate.*

CESSATIO.

NEQVE deſunt, qui ſedere pro ceſſare ponunt. Horatium ſecuti, qui de puſillanimo dixit:

Sedet qui timuit, ne me ſuccederet. *Ac pro cũctari, & ſe pigrè gerere, vt Cicero in Piſonem.*

Vti stare, ad expeditionem paratum esse interpretantur. Ita Maro:

Æneid. li. 2. --*Stat ferri acies mucrone corusco, Stricta parata neci.*

Ita pro deside sedentem, vel qui nihil attentet, intelligunt.

OPIS IMPLORATIO.

ILLVD non omiserim, implorantium opem fuisse morem apud hospites, quos adiissent, in foro sessitare, quod apud Alcinoum fecisse Vlyssem Homerus scribit, neque dissimulauit Apollonius. Et Martium Coriolanum patria profugum, Actij Tullij Volscorum Principis supplicem factum ad focum sedentem scribit Dionysius Halicarnassæus. De Themistocle quoque in exilium abacto, talia inuenies apud Græcos historicos.

ÆDILIS CVRVLIS.

ERAT verò sella eburnea proprium Ædilium Curulium hieroglyphicum, quod quidem quoniam aliis aliquot Magistratibus debebatur, animaduertendum apud Plutarchum in Mario, duos apud Romanos Ædilium ordines fuisse, quorum alter sella, quæ curuos pedes haberet, vtebatur, in qua sedentes ius dicebant: huicque honori aderat Magistratus nomen. Inferiorem alterum Popularem vocabant. Quòd si quis à maiori honore decidisset, rursus ad alterius petitionem accedere consuerat. Paulóque infrà: Marius cùm ad Herennium responderet, huiusmodi sellam ἀγκυλοπόδα memorat, quæ cuiusmodi esset, in numismatis intueri licet: duæ enim huiusmodi causæ habentur super tribunali, in M. Plætorij Æd. Cur. numo, vt omninò inde qua fieri specie solerent sellæ illæ, conspicuum sit. (*M. Plætorij numus.*) Magna autem ambitio Romanis fuit eburneis huiusmodi sellis ad clarissimos quosque Reges, quorum amicitiam sibi conciliassent, dono missitandis. Inter ampla quippe dona, quæ Masinissæ Numidarum Regi missa sunt, sella etiam Curulis fuit. Ad Syphacem quoque cum donis aliis sella missa, cùm is se Carthaginensibus inimicum, Romanis amicum per legatos professus esset. Et Ptolemæo Ægypti Regi, cùm legati ad commemorandam renouandámque amicitiam missi sunt, tulêre dona, togam, & tunicam purpuream, cum sella eburnea. Et Consules, cùm Magistratum inibant, in sella eburnea sedere solebant. Vnde apud Ouid. in Fastis:

Et noua conspicuum pondera sentit ebur.

Sed hæc missa faciamus, quæ omnium sunt historiis peruulgata, in currúmque protinùs à sella ipsa insiliamus.

DE CVRRV.

PROXIMVS ad sedem accedit currus, multis & ipse hieroglyphicis insignis, quæ commemorare infiniti propemodùm operis labor esset: sed enim ea tãtùm recensebimus, quæ vel in numis, vel auctorum de vetustate libris comperiũtur, & si qua facient ad pietatem, ea nequaquam dissimulabimus.

TRIVMPHVS.

SANE constat, apud Romanos & gentes alias currum Triumphi significatũ habuisse, cuiusmodi victoriarum monumenta passim in numis, in aris, in arcubus conspiciuntur. Iis autem qui triumphassent, statuæ in curribus ponebantur, quæ ob id Triumphales appellatæ sunt. (*Statuæ triũphales.*) Earum verò statuarum ornamenta erant, quæ Liuius enumerat, Corona aurea, sella Curulis eburnea, eburneus Scipio, rota picta, & palmata tunica. Sellam autem Curulem ea de causa dictam volunt, quòd curru honoris gratia soliti erant in Curiam vehi Senatores, qui Curulem magistratum, hoc est, maiorem honorem gessissent, in quo curru sella esset, supra quam considerent.

AMPLIATOR IMPERII.

TRIVMPHALIS autem effigies Romæ iis omnibus decreta est, qui fines Imperij ampliassent. Augustus verò memoriæ Ducum, qui populi Romani Imperium ex minimo maximum reddidissent, proximum à Diis immortalibus honorem præstitit: itaque & opera cuiusque manentibus titulis restituit, & statuas omnium Triumphali effigie in vtraque fori sui porticu dedicauit, professus edicto, commentum id se, vt illorum veluti exemplar, & ipse dum viueret, & insequentium ætatum Principes exigerent à ciuibus.

MARITIMA VICTORIA.

IN numo M. AGRIPPÆ COS. III. ab altera facie Neptunus est, Equos agens flagello sublato, ipse currui cymbæ speciem præ se ferenti insistens. (*M. Agrippæ numus.*) Cymba inter vtrumque Equum sita. In puppi eius nauigij auis est alis surrectis, quæ Aquilæ speciem refert. Literæ, HIC OMNIPOTENS ÆCORIS. Vnde apud Horatium illud: *Suspendisse potenti vestimenta maris Deo*, vbi animaduertendum est C, literam apud nos ordine tertiam, pro Q. positam more maiorum, qui Q, literam olim exclusêre, vt Velius Longus attestatur, neque Nigidio Figulo in Commentariis suis vnquam posita est, teste Victorino (*C, pro Q, litera vsurpata.*) Numi verò huius species nimirum victoriam ab Agrippa contra Sex. Pompeium partam ostendit, quam Maro etiam celebrauit in Scuto: (*Æneid. lib. 8.*)

D E F

A *Parte alia ventis & Dijs Agrippa secundis*
Arduus agmen agens, cui belli insigne superbum
Tempora nauali fulgent rostrata corona.

Sunt etiam numi alij in victoriæ huius memoriam cusi, in quibus triremes tridentalibus rostris præditæ conspiciuntur, vt tandem aliquando Virgilianum illud incolumitati suæ restituatur, *Rostrísque tridentibus*, de quo in iis quæ circa Virgilianæ lectionis castigationem olim elucubrauimus, plerique dubitant. *Ibidē lib. 9.*

IMPERIVM.

IMPERIVM autem, aut summam rerum, speciosioresque magistratus, aruspicina quoque per currum significauit. Nam Tarquinius, cognomento Superbus, cùm adhuc Romæ regnaret, & Iouis Capitolini templum penè absoluisset, currum quendam fictilem Thuscis quibusdam ex Veiorum gente fingendum locauerat, quem cùm iam confectum figuli in fornacem intulissent, non vt reliqua fictilia humore expresso exilior euasit, quàm impositus esset: sed fermentati panis instar intumuit, eóque magnitudinis concepto robore duritiáque increuit, vt vix sublato fornacis culmine, parietibúsque disiectis, educi potuerit. Consulti super hoc aruspices, responderunt, apud quos eiusmodi currus asseruaretur, felicitatem & imperium iis portendi.

NVPTIÆ.

EIVSDEM boni ominis causa, & aucupandæ felicitatis affectatione institutū apud veteres erat, vt noua nupta curru vecta traduceretur: quod Hesiodus, siue is Aristophanes Grammaticus fuit, Scuto Herculis ita describit:

Τοὶ μὲν γὰρ ἐϋσσώτρου ἐπ' ἀπήνης ἦγον
B Τ' ἀνδρὶ γυναῖκα, πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρώρει.
Hi curru inuectam geniali virginem amanti
Traduxêre viro, paßimque Hymen Hymenæus *Excitus cantu.*

Et ligneum sponsæ simulachrum Citheronis consilio fabrefactum, pro Asopi filia suppositum, & in curru constitutum ab Ioue reperias: quò Iunonem, quæ diuortium fecerat, illuderet. Eo verò nuptiali curru tres tantùm vectari solitos, Sponsam, quæ sederet in medio, Sponsum, & Parochum, Pausanias tradit. Parochum eum nimirùm intelligens, quem nos hodie anuli maritalis Compatrē appellamus: πάροχοι γὰρ παραβάται παραπομποί, καὶ οἱ συμπορεύοντες τῇ νύμφῃ ἐπὶ τοῦ ζεύγους καὶ παράνυμφοι.

TERRA.

QVOD verò Cybelem curru inuehi finxerunt, cùm eadem & tellus sit, terræ ipsius libramentum in aëre pendentis indicare Lucretius putat:

Hanc veteres Graiûm docti cecinêre Poëtæ,
Sedibus in curru bijugos agitare Leones,
Aeris in spatio magnam pendere docentes *Tellurem.*

Illud addam, ex iis quas rerum natura partes habet, vni illi veteres maternæ venerationis meritò cognomen indidisse, quando ita hominum illa mater, vt cœlum Deorum, habita est. Hæc nos nascentes excipit, natos alit, semélque editos sustinet semper, nouissimè complexa gremio, iam à reliqua natura abdicatos, tum maximè vt mater operiens. Quòd si quis causam quæsierit, cur turrito capite conspicua sit, eam Lucretius rationem in hunc modum expressit: *A Plinio lib. 7.*

C *Muralíque caput summum cinxêre corona,*
Eximijs munita locis, quòd sustinet vrbes;
Quo nunc insignis per magnas prædita terras
Horrificè fertur diuinæ matris imago.

Tum quòd Κύβελη | ἡ ῥέα παρὰ τὰ κύβελα ὄρη, *Cybele Rhea à mōtibus Cybelis dicta.*

In editis enim & excelsis locis vrbes ponere antiquis mos erat, non tam alterius diluuij metu, qui diu mortalium mentibus insedit, quàm vt difficilior hostibus accessus foret.

BATTI NAVIGATIO.

ERAT Delphis Batti effigies in curru, quem Cyrenenses dedicarunt, posteaquàm is nauibus in Libyam traiecit. Auriga erat Cyrene: Libyæ verò capiti coronam imponebat. De Batto autem qui Thera insula pulsus, Apollinis oraculo in Libyam profectus, Cyrenaicis rebus originem auspicatissimè dederit, alio loco diximus copiosissimè.

CIRCENSES.

LVDOS Circēses per bigas & quadrigas, quæ tot numis signatæ sunt, significari, satis omnibus innotuit, vniuersa Græcia cum Romanis eo spectaculorum genere per multa secula detentis. Id autem honoris habitum aurigarum factionibus, vt in victoriarum eorum memoriam numi ipsi & bigati, & quadrigati cuderentur: de quibus in vita Veri apud Iulium Capitolinum legas, postulatum interdum à populo Prasinianorum aureorum modium propter Equū ex factione Prasina, cui Verus impotenter fauit. Vbi cauendum ne, vt aliquot habent codices, Parsimanorum legas, aut quid hac locutione corruptius: sed veluti Capitolinus à Veneto, Venetianum fecit, ita Prasinianum à Prasino deduxit.

AVRIGA COELESTIS QVIS. D

IN COELO quoque Aurigæ species ostenditur, de quo ita Theon in Commentariis Arati: *Fabularum scriptores*, inquit, *Aurigam eum, qui cœlo adscriptus est, est imaginem esse dicunt Bellerophontis, vel Trochili, qui Callitheæ filius fuit: solenniáque huius rei sacra in Argis primùm instituta, quòd primus iunxerit, currum.* Sunt tamen qui putent Myrtili, sunt qui Cillantis, qui Pelopis auriga fuit, sunt qui Oenomai figuram esse contendunt. Atque ita Græcia demum est in vnaquaque re contentiosa.

DIVINA MAIESTAS.

SED ENIM cur nos mortalium fabulas æquo curiosiùs prosequamur, cùm Deus Opt. Max. sua se conspicuum authoritate nobis exhibeat? cuius summa maiestas, qualísque videri cœli colis & quanta solet inuehitur curru, nō eo inquam Platonico, in quo ὁ μὲν μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ ζεὺς πτηνὸν ἄγων ἅρμα πορεύεται, sed de curru loquor quem Hetruscorum monumenta obseruanda nobis vetustate ostendêre, quem ex Aramæorum arcanis profundissimæ doctrinæ vir Ægidius Virerbiensis, in Circum ætate nostra primus induxit. Verùm super hoc quædam altiùs repetenda sunt. Aramæi vnum eundémque librum duas esse leges dixerunt: alteram scriptam, alteram à Deo Moysi traditam: illam populis, hanc sapientibus: illam prouerbij rerum humanarum, hanc lucis rerum diuinarum formā gerentem: in illa historiam orbis conditi atque administrandi, in hac formulam adumbratæ atque ad effigiem expressæ diuinitatis ostendi. Duo itidem Plato regna commemorat, Iouis & Saturni, regnúmque Saturni regno Iouis tanquam felicius anteponit: si quidem sub Ioue, actio vitáque humana, sub Saturno, verò contemplatio diuinorum significatur. De quorum temporum felicitate Platonicam ita sententiam Maro mihi videtur expressisse, vt cum Platone currum agitet ad palmam. Ait enim: E

Currus Platonicus.

Aramæi.

Georg. lib. 1.

Ante Iouem nulli subigebant arua coloni,
Nec signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat in medium quærebant, ipsáque tellus
Omnia liberiùs nullo poscente ferebat. Mox de Ioue:
Ille malum virus, serpentibus addidit atris,
Prædariq; lupos iussit, pontúmque moueri,
Melláque decussit foliis, ignémque remouit:
Et passim riuis currentia vina repressit,
Vt varias vsus meditando extunderet artes
Paulatim, & sulcis frumenti quæreret herbam:
Et silicis venis abstrusum excuderet ignem,
Tunc alnos fluuij. & quæ plurima de humanis ferè omnibus negotiis subsequuntur

Hunc imitatus Naso, vtriusque regnum ita describit:

Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo,
Sponte sua sine lege fidem, rectúmque colebat:
Pœna, metúsque aberant, nec verba minantia fixo
Aere ligabantur, nec supplex turba timebat
Iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti. & quæ multa prosequitur. F

Sed vt ad rem nostram conuertamur, vtrumque duobus nominibus appellat Hebræus, illud opus BERESCIT, ac creationis hoc opus CVRRVS, & arcanæ intellectionis. Legis igitur secundæ huius quæ arcana est, per Messiam & suos aperienda, per speciem Currus apud eos cōscribitur, ἱερογλυφικῶς. Currum hunc Ezechiel quatuor ex imaginibus excogitauit: vidit enim in diuina luce tāquam ideas quatuor, atque iis veluti gemmis ac sigillis, formati à Deo sunt Angeli quatuor, omnium cœlestium mentium & Duces & Principes. A dextera Dei gemma ea prima est, vnde pulchra, grata lætáque omnia proueniunt: eámque vim Michaëlem vocant. A læua gemma altera est, vnde fortia, dura castigatáque manant, ea Gabriel nuncupata. Mixtum ex iis medicina & temperamentum Raphaël. Quarto denique loco Vriel terræ proximus horum trium veluti dispensator. Ita Michaël, & Gabriel pro duabus rotis, Raphaël pro sella, quæ sit media inter rotas posita. Quarta Vriel pro axe, circa quem fabricæ huius est totius fundamentum. Duo illa priora nonnulli Brachia vocant: tertium & pectus & zonam: quartum tanquam vel pedes, vel pedum scabellum. Idcirco dictum aiunt de Imperio Romano Hierosolimæ euersore: *Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Græca Theologia Michaëlis vim in Deo vocat Venerem, Gabrielem Martem, Raphaëlem Iouem, cui sella propriè dicata est: & Solem quartum, fœminæ marísque vim habentem, omnis planè generationis initium, & Vrielē nominat & Adonin Hebræus. Orpheus ea quatuor vno refert versu, quòd mas, quòd fœmina, quòd rerum genitura, quòd Adonis:

Currus Ezechielis.

Κούρη καὶ κόρε σὺ πᾶσι θάλλων αἰὲν ἄδωνι.

Vt non ita commentitia esse videatur ea quæ Plutarchus de Bacchi cultu apud Iudæos obseruauit, & in Symposiacis latè disputauit. Eorū enim scenopegia in Bacchi celebritatē fieri putat, Adonimq; & Bacchum eundem esse. Rotis quatuor, siue gemmas, siue currus ipsius partes, aut membra libeat appellare,

A appellare, quinto adiiciunt loco Nurielem tanquam temonem, cui alligatus trahitur currus. Atque quinque hæc diuini currus nomina alto mysterio vna locutione scribuntur in Canticis eam nostri ascensum purpureum interpretati sunt. Salomon scribit currum hoc modo: ARGAMAN. Prima litera fit Vriel, per A, enim illi scribunt. Sequenti R, Raphaël. Tertia G, Gabriel. Quarta M, Michaël. Quinta N, Nuriel. Neque sum nescius, Hebræorum quorundam iuniorum super Angelis, Planetisque & signis, quibus imperitent, commentationes longè diuersas esse, alitérque tradi in diurnis illis supplicationibus, quæ secundum doctrinam Cabalisticam institutæ dicuntur: cæterùm Astrologos hi potiùs quàm Theologos secuti mihi videntur, qui Michaëlis in Deo vim ita interpretantur, vt numen incomparabile significare dicant. Vnde illud in Psal. citant: *Deus quis est similis tibi?* Mercurium è Planetis huic ministrum esse, fandi & agendi potentem, diuinæque & humanæ naturæ totius interpretem: cuius lætiores receptus sint, siue (vt Græci dicunt) οἰκοδεσπόται, è cœlestibus signis Gemini atque Virgo: huiusmodíque genio die quarta preces allegandas. Et nostri Michaëli munus illud attribuunt, quod Mercurio Græci veteres: qui scilicet animas cœlo inferat, atque alias sub tristia tartara mittat. Ad hæc trutinam in manu eius statuunt virgæ loco, vt pote, qui merita inquirat, bona maláque compenset, proindéque vtut quisque apud superos vixerit, aut pœnis, aut præmiis afficiatur. Sed antequàm à Michaële discedamus, quamuis cuipiam κατὰ πάρεργον dictum videatur, præterire nolo id quod Rabi Tedacus Leui lib. de duodecim numerationibus ait, Michaëlem Occidentali vento præpositum, vt magna mihi de causa institutum à Gallorum pietate videatur, quod ad nostra tempora magno cultu perdurat, honoratissimum, ordinem cohortis Regiæ D. Michaëli dicatum esse. Sed vt reuertamur, Gabrielem isti Deum fortem interpretantur, minoris tamen cuiusdam fortitudinis esse. Lunam è Planetis huic ministrare, cuius gratissimum hospitium Cancer esse perhibetur, secundáque illi die supplicandum. Ex Raphaëlis nomine atque vi, rerum aiunt omnium medicinam emanare. Esse hunc Solem ipsum, qui & Phœbus. Nam is apud Ouidium dicit: *Inuentum medicina meum est.* Leonis vnius domicilio gaudere: prima illi die vota concipienda, nuncupandáque. Ac, ne Apollinis & Æsculapij fabulas irrideamus, Iouis filius Apollo censetur, huius verò Æsculapius: ipsa nimirùm Theoretice, quæ intellectum illuminat, Apollo est, Æsculapius ars ipsa. Vnde Maro:

Michaël.

Torquatus ordo Gallorum D. Michaelis.

B

Raphael.

Ænei. li. 7.

Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab vmbris
Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad vndas.

Ars igitur Æsculapio attributa, per quam bona comparatur valetudo: vtpote quæ in curatione ipsa versetur. Est & Zamaël, cuius munus vlciscendi, venenáque dispergendi esse perhibent, vberrimæ illi bonorum omnium largitioni semper oppositus. Martem hunc esse Græci volunt, Arieti & Scorpio præfectum: tertia illi die preces faciendas. Nanaëlem mox enumerant, in nominéque id esse significatum autumant, vt Deum benignè nobis omnia respondere, ac omnia ipso horreo mortalibus elargiri interpretentur. Esse hunc Venerem, qui Tauro Libráque delectetur: sexta illa die supplicandum. Zadchielem inde deprehendêre, qui Dei iustitiam, & quintæ diei sacrificia, precésque procuraret: vnde nonnulli quinarium iustitiæ dedicarint. Esse hunc Iouem, nam vt Maro: *Rex Iupiter omnibus idem.* Isque, vt illi commenti sunt, Sagittario atque Piscibus præficitur. Caphzielem demùm septimæ lucis curam gerere, eáque mortalium preces sibi deposcere. Ab eo vim frigidam emanare, qua scilicet singula in inferiori mundo concreta condensentur. Nam vti calidi est dissoluere atque rarefacere, ita frigoris est solidare coaguláreque. Saturnum hunc nostri vocant, qui Capricornum & Aquarium sedes habet. Sed enim vt in curru satis expatiati, metámque ipsam ritè circumuecti, eòdem, vnde cursum auspicati sumus, reuertamur, id aliqua egere videtur elocutione, quòd à Platone regna duo posita diximus. Is siquidem multò antè tempore præsagisse videtur, quæ nunc demùm speramus euentura. Mundi circuitum is ab Oriente ad Occidentem Iouis esse, ac perinde Fatalem dici. Appariturum verò olim alterum sub Saturno huic oppositum, ab Occidente scilicet Orientem versùs, in quo sponte nascantur homines, & à senio in iuuentutem regrediantur. Id ita Platonici interpretantur, vt Iouem mundi animam intelligi velint, cuius lege fatali manifestus hic manifesti mundi ordo disponatur. Prætereà animorum vitam in corporibus concretis ab Ioue esse, sensibúsque & rerum agendarum studio deditam. Saturnum verò supremum inter Angelos intellectum, cuius radiis animi etiam vltra Angelos illustrentur, accendanturque & ad intellectu pollentem vitam continuè pro viribus erigantur. Quæ quoties ad vitam huiusmodi conuertuntur, sub regno Saturni agere creduntur. Sub Ioue verò, cùm rerum humanarum negotiis implicantur. Plotinúsque regnare nos ait sub hoc vel illo, prout secundum hunc vel illum egerimus. In hac autem vita spontè regenerari dicimur, rursúmque iuuenescere, ac in dies magis efflorescere, cùm sana bene institutæ mentis optione ad meliora contendimus: de quo Paulus Apost. *Homo interior renouatur in dies.* Atque passim in diuinis literis de iuuentute nostra, quę fit vt Aquilę renouāda Quod si vllo vnquam tempore spes affulsit vt mortales hæc essent consecuturi, nunc sperandum maximè, cùm eorum omnium ingenia, quę aliquem veræ lucis fulgorem consecuta sunt, maiorum nostrorum

Zamaël.

Nanael.

Zachiel.

Caphziel.

C

Platonis regna duo.

errores

errores, qui tot annos vni tantùm sensui adhæsêre, deprendere iam incœptarunt, omnémque studiorum suorum conatum ad veritatem ipsam conuertere, sanctioréſque diſciplinas adamare. Adiuuant insuper hanc proborum hominum voluntatem, sanctiſſimorum auctorum scripta, lucubrationésque & documenta, quæ de vetustatis eruta voraginibus quotidiè prodeunt in lucem. Et iam ille minimè censetur eruditus, quantumlibet Græcè, Latinéque sciat, qui Iouem scrutaturus cœlestem non insiliat in currum, qui sacra non attigit, qui diuina non est imbutus disciplina, qui Christũ atque adeò Christianæ institutionis volumina non affectatur, quid mysteria sibi velint, nõ exquisierit, quáque ratione Deo animum afferere possit, inspicere neglexerit. Verùm ille omnium optimè peritus, qui lutosas, fæcéque conglutinatas alas in profluente puriter abluerit, perpurgaueritque, à terráque sublatus cœlestium Circẽsium pompam comitatus eò peruenerit, vbi sparsas manu veri Iouis fruges, donariáque percipiat, opiparéque & ipse & iugales excepti, amœnissimi lautissimíque diuersorij otio perfruantur: quod qui fecerit, dubio procul intelliget reliquas doctrinas omnes, studiáque omnium reliqua, nihil aliud nisi summam esse vanitatem. D

DE FVLMINE.

IOVEM igitur in alta sede conspicuum alato inuecti curru consecuti sumus. Quò verò eum esse Iouem agnosceremus, nullum manifestius signum fuit quàm fulmen eius manu prætentum: quare cùm id gestaminis ad Iouem præcipuè pertineat, non secus ac sella, de fulmine dicere, minimè alienum est ab instituto negotio futurum.

IVPITER.

E

Ioui cur datum fulmẽ.

OMNIBVS vtique vulgatum est hieroglyphicum illud: *Fulmen supremi Iouis gestamen esse.* Sed vt nunc fabulas dissimulemus, veram figmenti causam afferamus: si quidem hoc ipsius fulminis naturam exprimere videtur, quod quidem ita fit. Calor interdum per refrigeratum à ventis aëra cõspersus, vbi contrariæ naturæ viribus solicitari cœpit, sese in globum colligit, & aduersus algorem validissimè reluctatur: vrget algor ventis ingruentibus, ille sese magis ac magis adstringit, quóque angustiùs premitur, eò validior euadit, ac simulac extremam intentari sibi vim intelligit, totis erũpit viribus, crassioréque aëre, qui circumfusus est, disrupto, viam sibi cum strepitu & incendio patefacit. Suprema verò illa pars elementorum, vnde calor emanat, cùm Ioui sit attributa, ideò illum vetustas fulgura & fulmina ciere confinxit. Signáque Iouis passim cum fulmine fieri consueuerunt, cum vno quidem frequentissimè: sed & cum duobus fulminibus aliquando Ioui statua posita est: vt apud Elidem Olympiæ Iouis Horcij nuncupata: ea quidem seuera minacíque effigie, vtraque intenta manu fulmina tenebat, iuxta quam pugiles in certamen descensuri super mactati Porci exta iurabant, nihil se dolo malo facturos, aut secus quam Olympiæ leges paterentur ausuros.

FAMA LONGE LATEQVE PROPAGATA.

Varia fulminis significata.

ILLVD verò præcipuum fulminis significatum est, vt vocem procul auditam, hoc est, famam rerum gestarum longè latéque per immensa terrarum spatia diffusam, expatiatámque præ se ferat. Transit & illustrem præclari facinoris memoriam, in longam annorum seriem propagatam. Ægyptij enim sacerdotes huiusmodi gloriæ amplitudinem ostendere si vellent, Vocem, vt ipsi dicunt, aëris quippe tonitrum, hoc est ipsius fulminis imaginem describebant. Nihil enim magis, nihil validiùs nec terribiliùs tonitru sonare constat. Eáque de causa Apelles pictor, (vti in Armorum commentario diximus) cùm Alexandri effigiem pingeret, fulmen in eius manu posuit, quo nominis eius amplitudinem ex rebus ab eo gestis longè latéque propagatam, & memoria nunquam intermoritura celebrem indicaret. Posita ea tabula (vt Plin. ait) in templo Dianæ Ephesiæ, 20. talentis auri picta. Eo verò artificio fuit, vt digiti eminere viderentur, & fulmen extra tabulam esse. Sed enim Lysippus statuarius factum vt adulationis plenum improbauit, quare hastam ipse in manu Regis posuit: qui quidem, si vera quis de Alexandro, non fabulas conscripsisset, famam eius ne vna quidem ætate superfuturam iudicaret, nedum id assequi meritus sit, vt diuini honores ei decernerentur, datis ad Græciæ ciuitates literis, vt se decreto publico Deum instituerunt. Ea res cùm matrem Olympiam etiam offendisset, magnæ integritatis fœminam, Rex ipse vt incœptum excusaret, & institutum suum approbaret, insigne volumen ad matrem suam conscripsit, vt apud Cyprianum legi: quo rationes multas ostendit, Regibus suis Apotheosin decernere, atque hinc maiorum Regum memoriam seruari, indéque colendi & sacrificandi ritum inoleuisse. Sanè quidem Athenienses ipsi, qui doctrina & sapientia semper insignes habiti sunt, cùm XII. tantùm Deos anteà colerent, Alexandrum tertium decimum appellauêre, honoréſque illi adhuc viuenti instituêre, qui tamen vulneribus sæpè confossus, morbísque tentatus: ac postremò vita functus, se mortalem ostendit, qui Deorum interim cõcilio adiectus erat. Quare Lacedæmonij literis acceptis, argutè libereq; admodùm more suo respõderunt, ἐπειδὴ Ἀλέξανδρος θέλει θεὸς εἶναι, ἔστω θεός, *Quandoquidem Alexander vult esse Deus, esto Deus,* quo decreto id declaratum voluêre, nullam aliam fuisse causam, neque meritũ aliud cur Deificatio esset. F

Nimirum Damis. Plut. in Apopht.

A Alexandro decernenda, nisi quòd ipse ita vellet. Cæterùm is qui adhuc viuens diuinis honoribus inhiabat, ne communibus quidem post obitum iustis honestabatur, ad grauissimam vsque Olympiæ matris lamentationem. Peruulgatum tamen apud multos populos & nationes fuit, Reges suos, vt nuper dicebamus, pro Diis colere. Nam & Romani non tantùm Reges plerosque suos, verùm etiam eorum vxores Diuinis honoribus honestarunt, & nonnullis templa, & sacra etiam instituerunt. Quantum verò pertinet ad fulmen, eo tolerabiliùs id Alexandro concedendum, quò insolentiùs Lysimachus ab Alexandri morte particulam eius regni sortitus, non quam armis virtutéve vlla sua subegisset, sed ex Regis tabulis adeptus esset, lancea cœlum tangere se iactabat: quod tantundem erat, ac si famam astris terminare se diceret. Qua de causa Pasiades Byzantinus hominis vanitatem irridens, ad suos conuersus ait: *Cauendum ne is lanceæ mucrone cælum medium pertundat.* Quódque impatientiùs aliquis ferat, Clearchus Heracliæ tyrannus fulmen gestauit, & ex liberis vnum tonitrum appellauit. Quanta verò Cliti, quanta Demetrij fuit insolentia, quorum iste non magna admodùm regni parte ab Alexandro accepta, Iouem se vocari passus est, respōsa sua pro oraculis haberi gauisus: ille, quatuor ad summum nauibus demersis, Neptunus vocitari voluit, tridentémque gestauit? Vt minus iam Salmonea miremur eò prouectum insaniæ, vt flammas Iouis, & Olympi sonitus imitaretur. Nam, vt apud Maronem: *Lisimachi stulta ambitio.* *Æneid. li. 6.*

Quatuor is inuectus Equis & lampada quassans,
Per Graiûm populos, mediæq; per Elidis vrbem
Ibat ouans, Diuûmque sibi poscebat honores
Demens, qui nimbos, & non imitabile fulmen
B *Aere, & cornipedum cursu simularat Equorum.*

Longè verò feliciùs atque tutiùs Numa Pompilius eliciendorum fulminum rationem inuenit. Nam cùm quædam occulta sacra ad fulmina expianda noscere cuperet, Egeriam consuluit, quæ respondisse fertur, vt Auentinum peteret, & fontem, qui in antro quodam erat, melle & vino generosiore inficeret, quò solebant hora certa Dæmones duo sitibundi conuenire. Hi erant Picus & Faunus. Curaret verò ille sibi latebras, in quas abditus ab aduenientibus illis non conspiceretur, ipse tamen fontem intueretur, disponerétque per fontis marginem retia, prout opportunum sibi videretur. His peractis Dij venerunt, & potus allecti suauitate multùm ebiberunt: tandem sopore grauati, ibidem, vbi constiterant, somno se prostrauêre, quos ita grauatos Numa implicuit in rete, qui videntes se captos, in varias se formas transformabant Sed cùm nihil quicquam proficerent, ad veras tandem effigies rediêre, Numámque vt retia solueret, orauerunt. Rex se non priùs retia soluturum dixit, quàm de placando Ioue docerent. Illi & hoc docuerunt, qua scilicet ratione cœlo Iupiter eliceretur, quoq; modo fulmen expiaretur. Vnde Ioui Elicio nomen datum, cuius templum in Auentino positum, vbi res hæc contigerat. Scio fabulam importuno loco positam, sed quia non ita vulgata est, minimè fuit dissimulanda. Ne verò nos alienæ gloriæ detractoribus fauere videamur, Alexandro fulmen meritò attributum dixerim, ea de causa, quòd annos vix tres & triginta natus, celeritate mira Orientales ferè omnes nationes subegerat, & Oceanum ipsum enauigauerat, vt non immeritò Cæsar, qui pari saltem animo ad eam rerum amplitudinem adspirabat, cùm Gades venisset) animaduersa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuerit, atque (vt Tranquillus ait pertæsus sit ignauiam suam: quòd nihil tum à se memorabile actum esset in ætate, qua iam Alexander orbem terrarum subegisset. *Fabula.* *In Cæsare cap. 7.*

C

CELERITAS.

EST enim fulmen ante omnia velocissimæ omninò celeritatis indicium, quam Poëtæ cùm volunt exprimere, dicunt, *fulminis ocyor alis.* Idem ex antiquorum numis manifestum est: vt in eo cuius inscriptio est, Q. PILIPVS, Equus habetur in pernicem cursum admissus, cauda exporrecta, fulmine subsequente, lancea protenta, quod innuere videtur, prouinciam susceptam summa celeritate peragratam, negotiúmque quàm ocyssimè confectum. Nam & Ptolemæus, vnus ex Ægypti Regibus, promptitudinis & audaciæ causa κεραυνὸς appellatus est, ait Pausanias. Facit huic rei fidem numus alius, in quo caput humanum est, Capreæ coopertum spolio, sub cuius iugulo fulmen est, & arcus ab occipitio: ab altera verò parte Pegasus, cum sagitta subiacente, omnia vti palàm est velocitatis indicia, cùm præsertim inscriptio sit, L. PAPY. De quo quidem Papyrio, qui ob mirificam in agendis rebus festinationem atque celeritatem, Cursoris cognomentum meruit, multa rerum scriptores memoriæ prodidêre. Equorum porrò velocitatem in Curuli certamine fulguri comparat Hesiodus Herculis Scuto, vbi dicit:

ἐπὶ δ᾽ ἱππείου θόρε δίφρου   ἴκελος ἀστεροπῇ πατρὸς διὸς αἰγιόχοιο.

Quem Statius secutus ait:

Ilicet, igne Iouis lapsique citacior Astris.

Et inferiùs idem Hesiodus de Equis in cursum à Pallade concitatis:

Τοὶ δ᾽ ἅμοδις πετογένοντ᾽ ἴκελοι πυρὶ ἠὲ θοέλλῃ.

Quod proximè accedit ad Papiniam sententiam.

CELEBRITAS.

D

IN Augurali disciplina fulmen tam in publica quàm in priuata opera vibratum, atque etiam per nocturnam imaginem in somniis visum, celebritatem nominis, & magnarum rerum auspicia facit. Nam Olympiæ Alexandri fulmen per somnium oblatum, futuræ in filio claritatis indiciũ fuit. Illa enim priori nocte, qua se viro adiunxit, existimauit facto tonitru in vterum sibi fulmen illabi, ex cuius ictu magno excitato incendio, in flammas inde latè diffusas abire visum. Quid verò hîc memorem Iuliæ filiæ Cæsaris monumentum ictum fulmine? Quid Euripidis Poëtæ Tragici, atque Lycurgi sepulchra de cœlo tacta? Quid Veliternum murum? Quid Eutimi Pictæ, aut Horatij Coclitis, aut Probi Imperatoris, aut Taciti & Floriani statuas eodem modo afflatas? quæque huiusmodi exempla plurima declamatione, quam olim de fulminum significationibus edidimus, explicata sunt: quorum significata in hanc nominis amplitudinem accepta, tam Aruspicum responsis, quàm euentis posteà comprobata reperiuntur.

ELOQVENTIÆ VIS.

QVOD verò de claris Eloquentia viris dictum, vt de Pericle & aliis reperimus apud antiquos, eos ciere tonitrus, & fulgura dispergere solitos, cùm orarent, tanta erat animorum percussio & in dicentium sententia motus, tanta verborum authoritas, de sacra dubio procul lectione metaphoram sumpsêre. Psalmo enim 100. suprà quartum & trigesimum canitur: *Educit nubes ab extrema terra, fulgura vertit in pluuiam.* Vbi per nubes viri sancti intelliguntur, per fulgura verò persuadendi vis, per pluuiam eloquentia: de quo plura alibi. Et quod alibi Dauid: *Vox*, ait, *tonitrui tui in rota*, eo hieroglyphico significat Euangelij voces, quæ de cœlo diuinitùs intonaturæ essent, & vniuersum terrarum orbem (id enim rota est) commoturæ attonitúmque reddituræ. Eodem modo per fulgura verba Christi signari tradit Eucherius, eóque spectare Psalmi dictum: *Et fulgura multiplicauit & conturbauit eos*, de Iudæorum confusione, qui ei nulla in re vnquam resistere potuerunt. Et Hieronymus primis Hebræorum castris, *Ramesen*, tonitrui gaudium interpretatus, diuina verba, & quæ voces sunt in sacris literis, per tonitrum accipi docet, quòd cœlitùs editæ excipiãtur. Fulminis verò radij descripti, quæ ipsę coruscationes sunt, ad eiusdem Euangelij pertinent claritatem & famam, de quibus Psalmo: *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terrarum.* E

CLEMENTIA.

IN Antonini Pij, atque etiam in aliquot Neruæ numis cernere est fulmen in toto collocatum, quod manifestum & pulchrum admodùm est clementiæ signum: arguit enim offendendi potestatem penes ipsum Imperatorem esse, verùm ob eius clementiam quiescere: quod perinde est atque illud, quòd Apum regem aiunt aculeo quidem preditum esse, verùm eum in vulnus nunquam exeri. Primã verò huius virtutis laudem ætate nostra tulit Iulius Medices Princeps noster, qui simul ac bonorum in eum studiis inclinatis Pont. Max. electus atque salutatus est, omnium statim, & earum quidem atrocissimarum iniuriarum oblitus, iis omnibus euestigiò pepercit, quod aduersarios habuerat iniquissimos, quos hostes totius vitæ cursu perpessus erat infensissimos, quíque non bonis tantùm & fortunis eius, sed & vitæ modis omnibus insidiati sæpiùs fuerant. Quare Clementis nomen, vt tantæ mansuetudinis pignus, perpetuúmque monumentum, assumpsit ita summa totius vitæ moderatione conseruauit, réque probauit, vt Christianũ demùm Pontificem mortales intueri se profiterentur. Sed enim cùm nobis de tanti Principis laudibus loqui non liceat, qui eius auspiciis annos aliquot in hominum luce versati sumus, negotium aliis relinquemus, eam fuisse nostri Principis clementiam professi, vt vel hostes ad eam æternis literarum monumentis celebrandam impulsura sit. F

Iulij Medicæ clemẽtia. Clemens septimus Pōt. Max.

*

A

PIERIVS VALERIANVS AD IOAN. BAPTISTAM MONTANVM, DE IIS QVÆ PER SOLEM, LVNAM ET STELLAS SIGNIFICANTVR.

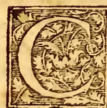

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVADRAGESIMVSQVARTVS.

B SCRIBIS, *Clarissime vir, vidisse te lemmata quædam mea in breue admodùm compendium redacta, de Hieroglyphicis: quæ per Stellas apud Aegyptios sacerdotes, in doctrinarum suarum arcanis habentur: quod vt ad se mitterem Reuerendissimus Cardinalis vtriusque nostrûm alumnus Hippolytus Medices, tantopere flagitauerat. Addis insuper, cognouisse te rei istiusmodi argumentum non in ea tantùm schedula contineri, sed à me longè copiosiùs conscriptum. Rògas itaque, vt rei totius Commentarium ad te mittam. Nam quicquid erat, ad figurarum tantummodò formam spectabat, quibus pictor vteretur in Iulio illo sidere adornando, cuius celebritatem Hippolytus ipse tanto studio fouet. Nimirum video te, Montane eruditissime, Leonem ex vnguibus æstimare voluisse: at in re mea non Leo, sed Musculus continetur, qui se olim apud Mithologos pro Leone ausus est venditare. Quantulumcumque tamen id sit, quod ego præstare potuerim, officij mei fuit, omni posthabita cunctatione, obsequi viro, tum à primis studiorum nostrorum annis amico, tum ætatis totius demũ cursu mihi semper admirando, tam in Philosophiæ, quàm artis Medicæ peritia, quàm etiam in cultioris eruditionis elegantia, seu Græca, seu Latina quis poscat, politissimo. Accipies igitur Stellarum hieroglyphica, prout à me fuerunt interpretata. Sed nosti Stellas sine Luna desolatas quodammodo videri. Nam quò illæ rerum quæque suarum semina conspergant, nisi in Lunaris orbis paratissimum, vt ita dicam, horreum condantur, quæ postmodùm illa quasi sequestra terris demùm indulgeat, aut potiùs vberrimè largiatur? Sed neque Luna neque stellæ sine Sole sui cõpotes esse possunt: quare Sol quoque his adnumerandus, imò anteponendus. Ridebis, scio, non erubescere me, quòd ausus sim de Sole, de Luna, de Stellis apud talem tantúmque virum totius Encyclopediæ decus & ornamentum verba facere: sed id me consolatur, quòd tu, vt hæc ad te darem, iusseris: quare si quid hæc attulerint tædij vel molestiæ, vni tibi qui crabrones irritaris imputato. Vtcumque, si leges hæc quæ sunt per nos in vnum veluti corpus hinc inde* C *collecta, opto non eà tantùm quæ me longè accuratiùs legeris, in memoriam tibi reducant, verùm etiam te Pierij tibi deditissimi memorem assiduè faciant.*

DE SOLE.

COELESTIVM corporum quæ die noctéque micãt, significationes dicturi, rationi consentaneum esse duximus à Sole ipso dictionem auspicari: quando nisi Sol esset, neque Luna, neque Stellæ vllæ conspicuæ essent, vt doctrina est Astronomorum, & res ipsa indicat. Cùm itaque Sol reliqua huiusmodi corpora lumine illustret suo, nostrísque videnda oculis offerat, ab eo, vtpote lucis arbitro, initium meritò faciemus. *Macrob. li.1.ca.2.in Som. Scip.*

DEVS OPTIMVS MAXIMVS.

THEOLOGI tam vetustæ Religionis, quàm nostræ pietatis interpretes, Deum Opt. Max. & vnum & lumen, & bonum appellauerunt. Eáque ratione Sol cùm sit vnus, vnde illi nomen, quippe à solitudine: sit lumen, vt sensu manifestũ est: sit bonus, vt quotidiano cernitur experimento, Dei ipsius hieroglyphicum, nullo alio signo addito, perhibetur. E profano verò cultu ante omnes Persæ, reliqua Deorum omnium, quam gentes ipsæ venerabãtur, caterua reiecta, Solem Deum esse vnicum arbitrabantur, ita vt nulla Diis templa condenda esse crederent, ea inducti ratione, quòd vni Soli, quem colerent, vix mundus ipse sufficeret. Pythagoras tanta eum veneratione prosecutus est, vt aduersus eum nefas esse dixerit lotium effundere: vtpote quem omni cultu dignum arbitraretur. Et Hesiodus præceptum hoc summa religione obseruandum adhortatur. Omnino autem Gregorius Theologus id

Sic omnes Deos referri ad Solem probat Macro. Sat li.1. cap.17.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμένον μὴ ὀμιχεῖν, *Aduersus Solẽ ne meijto.*

esse Deum dicit inter intellectuales creaturas (his enim locutionibus vtuntur qui diuina tractant) quod Sol inter sensibiles. Quæ verò de Solis similitudine cum Deo referuntur à Ioanne, à Paulo, ab Hierotheo, absolutissimè verò à Dionysio, qui horum documenta literarum monumentis quàm diligentissimè commendauit, cùm ea quotidiè per templa scholásque omnes commemorata recitentur, ea hîc ego duxi prætereunda, Phœnicum interim & Ægyptiorum inuentis gratulatus, qui primi omnium, vt Eusebius memoriæ proditum ait, Solem & Lunam & Stellas ita esse Deos intellexêre, vt eos tantùm gignendarum abolendarumque rerum omnium causam affirmarent, quod iis congruit, quæ Plato Legum XII. de Parcis philosophatur. Nam & Anaxagoras Solem μύδρον esse, hoc est, ferrum candefactum, arbitratus est, atque ita omnia ex eo gigni conformaríque affirmabat. Ferrum enim ita dispositum, in quod volueris opus informabis. Magnificentiùs Euripides Anaxagoræ discipulus, cum eodem sentiens, Solem Auream glebam appellauit. At Socrates apud eruditissimum optimúmque Xenophontem eos reprehendit, qui Solem Deum posuêre, luménque eius & formam ad Deum Opt. Max. refert, quòd omnis eius potestas & magnitudo à Deo sit, à quo vnà cum Luna fuerit creatus. Eáque ratione reprehendit & Homerum & cæterosomnes, qui Solem vnicum esse Deum crediderunt.

Ἥλιον μύδρον εἶναι καὶ διάπυρον Solem candens ferrum esse ac penitus ignitum D. Laër. in eius vita.

Socratis pia opinio.

D

VNITAS.

SI quid autem est in rebus, quæ nostris obiiciuntur oculis, quod vnitatem significare possit, nempe Sol is est: id quod, vti dicebamus locutionis etiam etymon attestatur, à solitudine deductum, siue potiùs à Sole ipso fiat solitudo. Sapienter itaque Alexander Macedo Dario amicitiam petenti respondit, nec mundum duobus Solibus posse regi, nec duo summa regna saluo statu terrarum haberi posse, quam sententiam ex Aristotelis Ethicis sibi desumpserat, qui discipulo adulaturus, tum hæc, tum illam præcipuò Homeri sententiam prætexerat: E

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

Quòd verò Solem in rebus egregiè vnum esse dicebamus, extra res Deus quoque vnus, & τοῦ ἑνὸς cognomento ab Orpheo, à Platone, & à nostris agnoscitur.

Dictũ Alexandri Macedonis.

Non est bonum plures authoritatẽ habere, sit vnicus princeps ac Rex.

VERITAS.

ET qua ratione Sol vnus est, eadem est veritatis hieroglyphicum, duplicia enim & multiplicia sunt veritati contraria. Simplex igitur sit, necesse est, quod verum censeri debeat. Hinc nudum effingitur ipsius veritatis signum: & quia omnia habet in conspicuo, ex eo præcipuè veritas est. Hinc Pythagoras πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον, quempiam loqui non debere monuit, facie scilicet contra Solem versa, quod non esse manifestis repugnandũ significare contendunt, neque hominẽ loqui ferè posse, quòd vndecũque verum, sit cùm omnem hominem diuinæ literæ mendacem esse dicant. Sanè de iis quæ liquidò patent, apertámque in se continent veritatem, dici solet: *Meridiana esse luce clariora.*

Et Veritas nuda ab Horatio libr. 1. Carm.

Aduersus Solem.

CHRISTVS.

AT sacræ passim literæ CHRISTVM per Solem imaginari tradunt, vt illud: *In Sole posuit tabernaculum suum.* &, *Exijt de tribu Iuda cuius signum est Leo Solare animal.* Plato in Repub. vt solet mysteriis suis inhærescens, & Prophetarum, quos adiit, & audiuit, oracula depromens, Solem visibilem Dei filium appellat: quippe qui Deum ipsum exscribere non audeat, & à quoquam fieri posse diffidat. Atque identidem intelligendum, quòd vbique Christus ipse profitetur hominem imaginem esse inuisibilis filij, qui si lux est vera, quæ mentem omnem illustrat, expressissimum habet simulachrum hunc Solem, qui est lux imaginaria illuminans omne corpus. Hinc patiente Christo aduersa Luna deficiens, consensum nobis suæ naturæ perspicuè commõstrauit, nósque iure optimo diem, qui Soli à Mathematicis adscribitur, eũ Domini vocitamus, & eius cultui sacrum dedicamus, vel hinc ostẽdentes: non esse cur amplias corporeum Solem, vt olim Gentes, colamus, quasi Regem cœli, & dominum, atque mõderatorem, posteaquàm Sol inuisibilis, coæternus Patri, & coæqualis, per quem & cœlum & terra condita sunt, sitos in vmbra mortis homines illuminauit, estque, vt cum Simeone absoluam, lumen, quod è gentium oculis tenebras discutiat, & electo populo gloriam afferat, nullo vnquam tempore defuturam. In aliquot antiquorum numis cernere est humanum caput radiis circumquaque diffusis, cuius inscriptio est, ORIENS. Siue igitur pro Sole, siue pro regione, vnde Sol oritur, imago ea recipiatur, vtroque hieroglyphico Christum referre videbitur, de quo Zachar. Propheta: *Ecce vir*, ORIENS *nomen eius, qui dominaturus esset super solio suo.* Alter quoque Zachar. antiquum hoc dictum attestaturus: *In quibus nos visitauit*, ait, *Oriens ex alto, vt eos qui sedent in tenebris & in vmbra mortis illuminaret.* Ideóque stam vox, quàm imago Orientis, Assertorem nostrum significat, ait Eucherius. Exorientis autẽ Solis imago altera erat apud Ægyptios sacerdotes, Lotos quippe arbor aquatica, vbi infantem in ea considentem figurassent. Hinc vtique vapores illos matutinos, qui à Sole mouentur, strictiori quadam aura refrigerantes potiùs quàm adurentes intelligi volebant. Cæterùm ego significatum hoc, vt exortum lotos indicet, inde sumptum crediderim, quòd ea ante Solis emersum implicata folia habeat, quę quidẽ ita sensim exsinuantur aperiuntúrque, vti magis ac magis tollitur

F

Dies Domini.

Mattheolus in Dioscoridẽ cap. 109. lib. 4.

A tollitur iubar Solis. Maximè verò panduntur, vbi medium is iter emensus est. Eodem vero decedente, folia ipsa vicissim contrahuntur, complicarique incipiunt ac insinuari, veluti nulli patêre velint prӕterquàm numini quod venerantur, atque ita quibus liceat modis, eo abeunte, sese intra claustra cohibeant. Quod, vt Proclus a it, obseruatum à Magis, vt sacram omninò eam Apollini crederent, effecit.

RESIPISCENS.

HABET & Aurora suum hieroglyphicum, quod aperire non pigeat. Per eam siquidem vir ostẽditur, qui de voraginibus emergens, prauorum operum, & erroris cӕcitatem derelinquat, & ad iustitiam & lucis puritatem euehatur, quӕ sententia eiusdem est quem suprà citauimus, Eucherij. *Hinc Hierarchia & Monarchia à Canonicis duobus Luminaribus cõparatur.*

CLARITAS.

A SOLIS verò claritate, viros omnes insignes, qui vel rebus prӕclarè gestis patriam illustrarunt, siue sublimiori aliqua doctrina mortale genus (quod egregiè tu facis) instituerunt, aut vitę sanctioris exemplo reliquis fuêre documento, quò veram possent assequi beatitudinem, LVMINA nuncupare mos est. D. Ambrosius Luminaria, sanctos inquam homines, inter mortales versatos ait. Illi enim verӕ participes lucis, eas animas quas erudiebant ab ignorationis tenebris educẽtes, luminaria non iniuria nuncupati sunt. Ita gentes reliquӕ viros, qui prӕclari nominis essent, nomine Luminis appellarunt, vt Latinus Rex apud Maronem queritur, *Lumina tot cecidisse Ducum.* *Æne.li.11.*

IMPERII MAIESTAS SVMMA.

B APVD eodem Persas, quos paulò antè nominauimus, quorum quidem disciplina recentior omninò fuit, deducta ad res humanas similitudine, Sol eum penes quem summa esset Imperij maiestas, indicabat, Solémque in eius sublimitatis homines signa dare persuasum habebant. Vnde etiam apud Maronem: *Georg.lib.1.*

Ille etiam extincto miseratus Cӕsare Romam
Tunc caput obscura nitidum ferrugine texit.

Et vltimo Domitiani tempore corona quӕdam Iridi similis Solem circundedit, quӕ lumen eius ac radios obscurabat: quod portendebat, vt Arioli interpretabantur, fore vt is Imperator à Stephano iugularetur.

HVMANA VITA.

TANTVS verò est Soli cum humana vita consensus, vt is claritate sua insignis, vitӕ identidem nostrӕ tranquillitatem: obscurus autem obnubilatusq; rerum nostrarum perturbationem ostẽtet. Hinc apud coniectores inuenias, quod etiam vester Hippocrates Medicis non otiosè obseruandum prӕcipit: *Si visus Sol in somnijs obscurari, occultaréve, aut nusquàm apparere, periculum instare vt ӕgrotus vitam amittat. Si verò vim alicuius insequentis ipse Sol aufugiat, decumbentem in furorem agi prӕcipitem.* Mentis enim lumẽ eo signo labefactari, inquietari, ac loco exturbari suo. Quӕ cùm quis imaginatus fuerit, solicitus admodùm est Hippocrates, vt ӕgroto certa victus ratione obuiàm eatur. Tantam verò Sol prӕrogatiuam in iis, quӕ ad nutriendi rationem spectant, habet, vt Physici omnes ex calore & humore nostrum constare incrementum asserant. Nam & Hesiodus posteaquàm fluuiorum quorundam nomenclaturam absoluit, subiecit mox: hos esse qui mortale genus enutrirent, vnà cum Sole. Interpretes addit: *Aquӕ enim & Sol nutriendi vim habent, eorúmque beneficio res aluntur & gliscunt.* Inde Catullus de flore quodam viuido: *Artem.li.1. cap.36.*

C

Dum mulcent aurӕ, firmat Sol educat imber.

ANNVS.

APVD Aruspices Sol annorum significatum habet, quorum ipse Dominus est. Quódque ad hanc rem facit, Cyri somnium memoratur, qui scilicet imaginatus per quietem sit Solem ter manibus apprehendere frustrà appetiisse: siquidem conuoluebat se Sol, & elapsus abire videbatur: hinc Magi dixerunt, eum triginta annos regnaturum, quo scilicet tempore Saturnus Solem eodem assequitur puncto, vnde simul deferri cœperat. Id vtcumque interpretatum fuerit tamen ipsis commentum placuit.

GRÆCI.

AEGYPTII vates per Solis imaginẽ Grӕcos in prodigiis intelligi tradidêre, cuiusmodi rei nota est historia Cùm Alexander Macedo Tigrin fluuium superasset, paulò post Luna prima vigilia defecit, deinde sanguinis colore suffuso, lumen omne fœdare visa est: quod Macedones laborum pertӕsi dirum arbitrabantur, résq; ad omnium desperationem processisset, nisi vates Ægyptij quorũ doctrina omnis per rerum imagines explicabatur, affirmassent, bene sperandum esse, quòd Sol Grӕcorum, Luna Persarum indicium esset: ideóque ruinam stragémque eo ostento illis gentibus portẽdi, quorum signum laborare visum esset: quod effectus postmodùm comprobauit. Interserere autem hieroglyphicis prodigia, somnia & ostenta licet, quia manifesta inter se congruunt germanitate.

D

PATER, MATER, LIBERI.

Genesis cap. 37.

SED vt ad hieroglyphica nostra redeamus, cùm Sol generationis arbiter existat, Luna veluti lac humorem sufficiat ad nutrimentum, liberi vitæ lumen à patre sortiantur, non temerè apud Hebræos Iosippus puer imaginatus est sopore oppressus se à Sole Lunáque & stellis vndecim adorari: nam quod Patrem simul & matrem, ac fratres totidem in olim facturos, tunc ostensum, euentu postea comprobatum, cùm illi annonæ Præfecto, & maxima quæque negotia Regis in Ægypto administranti, cùm nondum eum agnoscerent, procubuerunt.

PRÆGNANTIA.

SED quod ad partus attinet, manifestissimo hieroglyphico id Ægyptij figurare consuerunt, apud quos bipartitus Solis orbis, in media cuius scissura Stella imposita esset, humanum fœtum in prægnantis mulieris vtero significabat: non ea tantùm de causa, quòd vterum in corpore medio situm solari corpori ob rotunditatem æquipararent, sed quia Sol conceptus omnes irradiatione sua viuificat: à quo vitalis virtus præcipuè demanat, quod quidem Aristoteles Physicæ Auscultationis secundo affirmat: gigni hominem ex homine & Sole professus. Veluti verò Stella lumen à Sole mutuatur, ita fœtus in vtero alimentum à matre consequitur. Neque huius eruditionis imperitus Lucretius, cùm Epicurum illum suum mortalibus vitæ tranquillæ initia dedisse conaretur ostendere, mortales reliquos Stellas dixit, Epicurum verò Solem appellauit, his versibus:

Ipse Epicurus obit decurso lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio superauit, & omnes E
Restinxit Stellas, exortus vti aëris Sol.

Cur Solis ortu Stellæ extingui videantur.

At dicet aliquis: Si Sol exortu suo Stellas omnes extinguit, quomodo illis lumen mutuatur? Quibus responsum facio, accidere id ex oculi nostri imbecillitate, qui luce illa omnium maxima perstricti, minora nequeant lumina conspicari.

DE LVNA.

ATQVE hæc de Sole dicta sufficiant, non enim omnia prosequi volui, quæ super eo dici potuissent ab instituto hoc non aliena: sed occupationum tuarum ratio mihi habenda fuit, publicæ quippe professionis, lucubrationem tuarum peculiarium solicitudinis quam pro laborantibus, quotquot opem implorant tuam, benignissimè suscipis atque accuratissimè, à quibus si longiore sermone auertere te voluissem, in alicuius omninò commodum peccassem. Ad Lunam igitur breuiter examinandam aggrediamur.

NATVRA HVMANA.

Lunæ ac hominis conuenientia.

Diog. Laërtius in eius vita.

SOLE pro sublimioris daturæ imagine constituto, fuêre qui per Lunæ hieroglyphicum naturam humanam exprimi dicerent. Nam quod hæc è limo terráve constat, terra etiam lunaris globus esse perhibetur. Pythagoras enim Lunam modò Terram cœlestem, modò terrestre cœlum appellabat: ac terræ similem eam dicit Aristoteles. Varia est præterea Lunæ facies, diebúsque singulis, immutata conspicitur, neque variantiæ quicquam magis obnoxium, quàm rerum humanarum conditio. Quinetiam si vniuscuiusque hominis vultum intueamur, nunquam aut rarissimè hac & illa vice eundem esse conspiciemus, modo enim iratum, modò lenem, modò tristem, modò hilarem, modò hoc, modò illo affectu perturbatum comperiemus, ac prout diuersæ rerum imagines animũ percu- F
lerint, ita varias in vultu figuras conformabunt. Hinc inter magna naturæ miracula de Socrate fertur, eum eodem semper vultu conspectum. Ad hæc, vt quæ tam manifesta sunt, missa faciamus, cupida lucis Luna, cupidum intelligendi (ea enim lux est) mortale genus. Eam modò Soli suo adiunctam, modò abeuntem, modò redeuntem aspicias. Animus quoque noster nunc ipsius veritatis lumini copulatur, nunc longè recedit, nunc ad veræ rationis intellectum facta repetitione reuertitur. *Aberrare enim hominum est, & septies in die vel iustus cadit.* Luna ea semper parte clara, conspicua, & illustris est, qua Solem aspicit: obscura verò, caua & inanis parte ea, qua diuertit à Sole. Homo qua se parte conuertit ad Solem suum, micantissimis radiis velut alter Moses illustratur: ab eo verò auersus aliò, turbulentissimis omnium errorũ tenebris offuscatur. Hinc dies à Deo dictus Neomeniæ, nouæ quippe Lunæ, quem festum celebrare debeamus. Quod eò spectat, vt intelligit Adamantius, quando lex vetus vmbra futurorum est, quod Apostolus Paulus ait, eandem ipsam memorãs Neomeniam, vt intelligamus iustitiæ Solem Christum esse, Lunam verò Ecclesiam, quæ lumine ipsius repletur, ac cùm Soli suo iuncta fuerit, eique penitùs adhæserit, tum festum diem agit Neomeniæ.

PIORVM COETVS.

IGITVR Theologi, qui Christum Soli æquiparant, in quo sit sensibilis humanitas, & diuini luminis imago, iidem per Lunam piorum, vti dictum, vniuersitatẽ intelligunt: cùm nulla sit gens, nulla natio,

A natio, nulla sectæ cuiuslibet congregatio illustrata lumine, nisi quæ, vt in Sole Luna, Christi radio verberatur. Eucherius quoque Lunam Ecclesiæ dicit hieroglyphicum, nempe quòd in hac mundi nocte resplendeat. Et quoniam defectibus menstruis imminuitur, & faciem quotidie variat, nostræ sit etiam symbolum imbecillitatis, de qua superiùs.

ÆTERNITAS.

Apvd Gentes præcipuum erat Lunæ significatum, æternitatis hieroglyphicum haberi: propterea quòd, cùm defecisse videtur, noua iterum fit, sæpiúsque anno toto iuuenescit. Quare scitè admodùm Horatius, cùm breuem & imbecillam humanæ vitæ conditionem lamentatur, ait:

Damna tamen celeres reparant cælestia Lunæ.

In Faustinæ numis aliquot simulachrum est, quod læua pallam sustinet, dextera auiculam cum Luna superfidente porrigit: inscriptio, ÆTERNITAS. Alibi enim diximus eam in Marci adulationem relatam inter diuos à Senatu. In numis etiam aliquot Seueri Alexandri Aug. simulachrum videre est, quòd dextera nouam Lunam attollit in sublime, inscriptione addita, PERPETVITATI AVG. Ægyptius autor Horus ad huius hieroglyphici supplementũ & Solem adiecit. Et Catullus noster, quæ de Luna dixit Horatius ipse de Sole dixit:

Faustinæ & Seueri Alex. numus.

Soles occidere & redire possunt,
Nobis cùm semel occidit breuis lux,
Nox est perpetuò vna dormienda.

Causa verò cur per hieroglyphicum Solis & Lunæ Ægyptij sacerdotes perpetuitatem significarent, B ea perhibetur, quòd eos perpetua esse rerum elementa arbitrabantur: quippe quæ virtute propria inferiora omnia generarent, conseruarent, & perennare facerent. Huius ergo perpetuitatis, quæ semper fuit, est, & futura est in Christo, Psalmographus memor, futurum scripsit, vt Christum populi omnes reuereantur per generationes omnes, quandiu Sol & Luna circuitu se conuoluerint. Et Cabalistæ vigesimam illam intelligentiam agnoscunt à perpetuitate desumptam, quæ per meatum Solis & Lunæ quotidie continuatur. Vita porrò nostra (vt id identidem repetamus) eorum regimine ducitur, cuius cùm duæ præcipuè partes sint, eæque maximè propriæ, sentire, & crescere, quorum alterum Græci αἰσθητικὸν, alterum φυτικὸν dixère, sentiendi vim à Sole, crescendi à Lunari globo sortimur: atque ita vtriusque luminis beneficio hæc nobis constat vita, qua fruimur. Denique humore vnius, & alterius calore sustentatæ rerum species prorogantur, æternæque fiunt. Ad hoc faciunt plerique Corneliæ Saloninæ Augustæ numi, cuius caput ex noua Luna prodire videtur, à quorum tergo modò FOECVNDITAS, ob id quod modò dicebamus: modò IVNO, quòd eadem Lucina est: modò PVDICITIA, quòd Iuno, Luna, Diana, & idem Proserpina numen inscriptum apparet. Horum omnium summam Catullus ita breuiter colligit.

Per Solẽ & Lunam cur perpetuitas significatur.

Tu Lucina dolentibus
Iuno dicta puerperis,
Tu potens Triuia & notho
Dicta lumine Luna.
Tu cursu Dea menstruo
Metiens iter annuum,
Rustica agricolæ bonis
Tecta frugibus exples.

Lunã mortalium corporum auctorem & conditricem vocat Macro. in Som. Scip. libr. 1. ca. 11.

Quod verò ad huiusmodi fœcunditatem facit, plerique cœlum omnium terra nascentium patrem arbitrati sunt, terram verò matrem. Ipsum autem æthera propterea patrem, quòd aquarũ lapsus inde C cadentium seminis vicem præbeant: terrámque matrem, quòd matris vice has excipiat, & inde pariat. Eadem de causa Lunam, quippe quæ totius humoris domina perhibeatur quasi virilem operam in eo sumministrando præstet, à multis Lunum virili genere vocitatum reperias, quod professus est etiam Tertullianus. Et Cornelius Seuerus, quem Charisius citat, Phœben epitheto generis masculini adiecto dixit:

Vt Assyrij, Solẽ Adad nomine, tãquam Deũ potentissimũ venerantes, & terram nomine Atagartimhis duobus omnia tribuẽtes.

Ignea iam cœlo lucebant sidera, Phœbe Fraternis successor Equis.

Quamuis non desint Grammatici, qui eruditionis fortè istius ignari, putent SVCCESSOR fœminino etiam sexu dictum ab antiquis: vt, *Autor ego audendi*, de Iunone. Verùm illud probabilius est, quod aliquam sapit eruditionem. Sanè inueteratum esse constat apud Carrenos Mesopotamiæ populos, eum qui Lunam muliebri nomine ac sexu nuncupãdam putasset, eo supplicij genere damnatũ iri à Natura rerum omnium arbitro, vt is mulieribus addictus, eis semper seruire cogeretur. Qui verò marem eam esse credidisset, futurum vt vxori semper suæ dominaretur, neque vllas vnquam muliebres insidias pateretur In Hebræorum arcanis, quæ Cabalistica vocant, omnes siderum idearumq; cœlestium virtutes Lunari corpore suscipiuntur, à quo posteà, vti diximus, in inferiorem materiam vt genitale semen immittuntur rerum species, fructus, animantia, nouatúsque omnes per elementa singula progeneraturæ. Alibi simulachrum Panis, quod Panopoli visebatur, attigimus, eo gestu factũ, vt Lunam à dextera sitam flagello verberare videretur: quippe vt quæ apud eam quasi in penum vt quandam reposita essent, rerum semina loco & tempore depromi flagitaret.

Luna masculino genere.

Carenũ mos notandus.

Mẽsis Lunæ annus est, nam & à Luna mẽsis dicitur. Macrob. in Som. Scip. libr. 2. ca. 11.

MENSIS.

Qvod si Lunam Ægyptij deiectis infrà cornibus pinxissent, hieroglyphico eo mensem significari prædicabant, cum palam sit eam in ortu cornua surrigere sursum versus, eo præcipuè

tempore, quo signa Zodiaci vel rectà cadunt, vel oriuntur, quòd pars inferior tantùm, eàque oculis nostris minima, propinquo occidente Sole conspicua sit Ad coitum verò properantem, sub septimũ & vigesimum itineris decursi diem planè manè cõspectam, deorsum cornua dimittere: duobus enim reliquis, quos in assequẽdo Sole, eóque mox prætereundo consumit, omninò latet, tertio sese incipit ostentare. Hoc eodem significato Poëtæ quoque, Mensem intelligunt, vt illud: *Luna quater latuit*: atque eodem modo apud alios passim. D

ÆGYPTVS.

Antonini August. Pij numus.

IN T. Antonini Aug. Pij PP. numo, qua parte inscriptio est, ALEXANDRIA, videre est humanæ figuræ signum, quod ambabus manibus Lunam affectet apprehendere: siue sit is adorationis gestus. Ea autem cornibus infrà deiectis sita est, tribus in conuexo tuberculis, duobus infernè, quæ veluti guttulæ pendentes sunt. A pedibus postica parte, spicæ tres fructu prægrauidæ conspiciuntur: ab antica: Crocodilus humi repit, capite in simulachrum id reflexo. Quæ omnia, vt hæ partes alibi declaratæ sunt suis quæquæ locis, Ægyptum ipsam significare, etiamsi non adesset inscriptio, Alexandriæ, nulli dubium relinquitur.

SOPHISTÆ.

VARIETAS autem Lunæ, mutatis quotidie faciebus, adeò conspicua, ansam dedit, vt nonnulli sophistas per Lunæ hieroglyphicum intellexerint: & Ægyptij Sophistæ quando Luna Ægypti symbolum est, cuius prouinciæ Isis domina perhibetur, toto opere notantur. Alia tamen ratione Clitomachus, vt apud Stobæum legere est, Dialecticam Lunæ æquiparauit, quæ nunquam eadem facie sese mortalibus ostentet, nunc accretione, nunc diminutione luminis assiduè variante, nunquam interquiescat. E

INSIPIENTIA.

Hinc forsã insipientes quin & insani lunatici, quòd nati interlunio. Iul. Firmic. lib. 4. Mat.

NOSTRI huiusmodi varietatis ergò insipientiam per Lunæ simulachrum indicarunt: quippe cùm propter vniformitatis effigiem, veritatem, propter lumen in Solis corpore, ratione firma præditum intellectum innuerent. Contrà per Lunæ varietatem, & nothum lumen, inconstantiam mentis accipiebant. Vnde Salomõ Sapientia: *Sapiens sicut Sol permanet, insipiens autem sicut Luna mutatur.* Et Matthæi locus de iuuene lunatico, qui nonnunquam in ignem, nonnunquam in aquam cadere consueuerat. Quòd si trahas ad spiritum, animaduertas in talibus impetus quosdam quasi bonorum operum surrepentes, ita vt laudandi videantur, ab iis tamen qui dilucida in eis interualla non agnouerunt: rursus enim eos minui videas, quodque videbatur in eis lumen, non est diurnum, sed nocturnum lumen, quod quidem vsqueadeò imminuitur, vt iam penitùs deficiat. Atque ij nonnunquam in ignem cadunt, id est, in ardorem concupiscentiæ, in veteres excandescentias, in vlciscendi cupiditatem, in pecuniarum amorem, & vitia reliqua. Nonnunquam in aquam, hoc est, in lubricas mortalium curas, in perseuerandi desperationem, in ambitionis fluctus, ciuilesq; vndas perpetua instabilitate exagitatas. Humana enim vita, vt alibi ostensũ, marinæ instabilitati plurimùm assimilatur. F

PERSÆ.

QVOD verò Luna Persarum hieroglyphicum esset, superiùs ex ostento dictum, & quid super eo senserint Ægyptiorum Magi.

NOBILITAS.

Προσέληνοι: Sed hæc ostẽtatio illis probro fuit. Nam & Βεκκοσέληνοι βαλανοφάγοι dicti. Arcadũ gestamen. Idem obseruatum à nouißimis magistratibus Constãtinopolitanis. Niceta auctore.

PERVVLGATVM & illud est, Lunæ gestamen apud Arcadas nobilitatis hieroglyphicum fuisse: qui quidem Proselenes ea de causa nuncupati sunt, quòd ab Deucalioneo diluuio primi ipsi Lunam inspexisse nascentem se credidère: quódque putarent vniuersum humanũ genus aquis obrutum perisse, & à se rursus originem propagationis emanasse. Erat verò gestamẽ id, quo vti soliti Arcades, fibula in Lunæ cornua porrigentis speciem, qua calceamenta connectebantur: de qua scommaticum Herodis dictum fertur in Bradeam vxoris fratrem, qui cùm generis sui nobilitatem æquo verbosiùs apud Romanos ostentaret. *Næ tu*, inquit Herodes, *generis tui nobilitatem in astragalis gestitas.* Quin & Romanis, qui nobilitate præstarent, gestandi lunulas morem fuisse Plutarchus tradit, nisi satis sit Martialis dictum, lunatam pellem appellantis calceum in hanc sententiam. Et de Quintiliano Rhetore apud Iuuenalem habetur:

-- & nobilis, & generosus
Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ.

Sunt qui causam huius gestaminis eam commenti sunt, vt sic admonerentur considerandam esse rerum vicissitudinem, quæ præsertim in Luna spectabilis est, ne solo nobilitatis nomine nimiùm turgescerent.

A

DE STELLA.

SED iam locus exigit, vt Stellas tuas aggrediamur, quarum significata recẽsere, rationémque reddere, nostræ potiùs fuerit indaginis, quàm alterius cuiuspiam inuentum: cùm præsertim in restituendo contextu paucissimorum admodùm verborum, quæ Stella super apud Horum Ægyptium tradita inueniuntur, cura labórque non defuerit. Sed est omninò in damno libellus ille, tam in vulgatis Aldina impressione, quàm etiam in manuscriptis exemplaribus, quorum nobis copia fuerit. Sed iam ad rem ipsam.

VNIVERSI DEVS.

APVD Horum igitur legas Stellam hieroglyphicum esse Dei, neque ferè quid ampliùs: quare necesse est rem ipsam paucis his inclusam verbis, manifestiùs & latiùs aperire. Etenim cùm Ægyptij luctamen & concertationem, quam Deus Opt. Max. in cœlestibus orbibus, aduerso motu atque eo etiam vario concitatis, instituit, contemplarentur, neque id alia quapiam ratione deprehendissent, quàm Stellarum motu, earúmque præcipuè, quas vices assiduè variare manifestum, rapíque vniuersam mundi superioris machinam ab exortu occasum versus, vertigine supra mentis captum citatissima, ac nisi res ipsa quotidie fidem faceret, prorsus incredibili: obniti verò contrà, ab occasu exortum versus sphæras octo ex iis, quæ nobis innotescere potuerunt, easque prout magis minúsue à centro distant, pro ratione sua eò segniùs aut velociùs ad metam properare, nimirum fieri hæc absque
B Deo minimè posse crediderunt. Quis enim tantarum molium rector constitueretur, qui certo temporum spatio omnia gubernaret, nisi mens suprema omniũ arbiter haberetur? Cùm igitur per Stellas potissimùm in Dei ipsius cognitionem peruenissent, ipsius vniuersi Deum, per signũ idem ipsum, quo rem deprehenderant, significare instituerunt. Ideòque stellæ hieroglyphicum pro mundi totius Deo ponere voluerunt. Sententiam verò hanc Romanis etiam placuisse, possumus ex eo coniicere, quòd in Pertinacis numo simulachrum est, manibus versus ingentem Stellam ad cœlum sublatis, cum inscriptione: PROVID. DEOR. COS. II. Ita ille Diis gratias agere professus, quorum prouidentia rerum potitus esset.

Nam Ægyptij primi planetas & stellas fixas deprehendere. Macrob. libr. 1. cap. 20. in Som. Scip.

Pertinacis numus.

PAN.

ATQVE ea potissimùm ratio est, cur Pana Deum ex hieroglyphico Stellarum intelligi contendebant: quin & pectus eius variis insigne Stellis effingebant, cùm omninò per Pana totam rerum naturam interpretarentur: qua de causa & fistulam septem calamis compactam, propter erronum totidem concentum, ori eius apprimebant, de quo apud Orpheum plura. Probo autem idem & Pan & Iupiter est, quòd πᾶν omne, vniuersam quippe, vt dictum est, naturam significet. Propterea verò & hinuleæ pellis varietate tegi solitum aiunt, vt ex maculis referri Stellæ videantur, de quo in Serpentis commẽtario plura, quod quidem isti forsan de sacris nostrorum literis desumpsêre, in quibus legitur: *Extendit cœlum vt pellem*, quamuis Adamantius dictum de sapienti anima interpretatur. Nimirum illa extensio in modum pellis, tanquam literis inscriptæ luminaribus & Stellis, dicitur *Rakia*, & ῥακὸς, Græcis corium est. Nos verò tentorium illud: Firmamentum appellamus, & aulæa picturata vulgus etiam vbique hodie Racia nuncupat. Porrò Cœlum propter micantes Stellas à cœlatura
C appellatum Probus idem putat, vnde scilicet Luna bigis ferri incipit in superiorem vsque cœlestium orbium partem, quæcumque continentur, ea Græcè ab ornatu κόσμος, à puritia Latinè *Mundus* vocatur, ait Varro.

Hinc Orpheus, Πᾶνα καλῶ κρατερόν γε θεὸν, κόσμοιο τὸ σύμπαν, Pana voco magnũ, qui totum cõtinet orbem.

Et sericum Pannum à Gallis satin dictum.

Cœlum à cœlatura.

CELEBRITAS.

NON temerè itaque in somniis, vt apud Philistum legere est, Satyriscus est celebritatis hieroglyphicum. Nam Dionysij mater, eius qui Syracusanorum tyrannus fuit, cùm prægnãs eum ipsum aluo contineret, per nocturnam imaginem visa sibi est Satyriscum peperisse. Ex quo galeatæ Siculi coniectores interpretati sunt, eum quem illa peperisset, clarissimum Græciæ sidus, ac diuturnum cum Fortuna fore. Hinc Naso etiam sidus pro nobili claritate generis posuit, vbi Maximum, ad quem de Ponto scribit, *sidus Fabiæ gentis* appellat. In Diuinis quoque literis, Doctorum & pietate insignium virorum lumina per stellas significantur, vt apud Danielem, *Docti tanquam stellæ fulgebunt.* Et quæ progenies Abrahæ promissa diuinitùs est, tanquam Stellæ, non tam ad numerum innumerabilem refertur, quàm etiam ad rerum, quibus posteri eius illustrandi essent, claritatem. Præcipuè verò Hyades in huiusmodi celebritatis hieroglyphicum delectæ, vt admonet Eucherius: siquidem ortu suo solent pluuiam inducere, atque ideò per id sidus sacræ disciplinæ Doctores interpretantur. Cur verò pluuia diuinæ sit institutionis hieroglyphicum, suo commentario est abundè disputatum.

PROSPERITAS.

ARVSPICVM autem obseruationes Stellam asserunt prosperitatis, ac læti alicuius euenti signum esse, ab Atteio Capitone traditum, quod (vt Festus ait) acceperat à P. Seruilio augure.

Hinc locis inaugurandis Stella ex lamella ærea, quę specie reliquę spectantur in cœlo Stellæ, præfigebatur, Disciplinam hanc secutus Virgilius, felicissimum Troianæ posteritatis successum Anchisæ ita præmonstratum ait: D

Æne.li.2.

---subitóque fragore
Intonuit læuum, & de cœlo lapsa per vmbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

Suet.in Iul. Cæsa.ca.88. Æcglo. 4. Iulij Cæsaris numus. Carm.lib.1. de laudib. Deo. & hom.n.

Neque immeritò Cæsar Augustus crinitam Stellam visendæ magnitudinis, quæ Iulio Cæsare sublato statim apparuit, cum paucis admodùm sententiam suam professus, felicitatis, quæ se deposceret, ostentum interpretatus est; quamuis palàm Iulij Cæsaris animam in eam Stellam commigrasse dictitare solitus esset, rémque testatus sit numismatum monumentis, Stella scilicet impressa in eo numo, cuius inscriptio est; CÆSAR AVGVSTVS. Ab altera verò facie, DIVVS IVLIVS. Adiectum etiam est id insigne capiti statuæ eius in foro positæ. Et alij plerique numi Cæsaris caput Stella supra frontem præfixa conspicuum ostendunt. Et Dionei Cæsaris astrum Virgilius hac de causa celebrauit. Veluti etiam Horatius micare dixit Iulium sidus, *velut inter ignes Luna minores.* In numis verò quos Metius Macer in honorem Cæsaris cusit, Cometa ab occipitio Cæsariani capitis apposita est, vt ab eius obitu signum id subsecutum innuat. Fuerunt autem ex iunioribus nonnulli, qui per Stellam tantùm Iulium Cæsarem intelligi voluerint, picturis publicatis. Verùm hæc consignificat, non autem simpliciter significat.

FATVM.

Quomodo per Stellam fatū indicatur.

ADIECERE sacerdotes Ægyptij, Fatum per Stellam significari, quoniam id ex siderali dispositione consistere vulgata Doctorum opinione creditur. Per motum enim Stellarum negotia transiguntur, vt Hesiodi interpres ait super Asterie. Nam & Parcæ illæ, Clotho, Lachesis & Atropos, vt alibi ex XII. Legum Platonis ostendimus, nihil aliud sibi volunt, quàm tardum in primis Saturni motum, quo singula maturantur, & multitudinem virtutum, quæ in firmamento sunt per quas tanta rerum varietas in inferioribus generatur, ac reliquorum denique erronum motum quo suo quæque tempore perficiuntur. Quamuis enim à Solis & Lunæ beneficio vita constet, qua fruimur, nostra tamen negotiatio tam ad ipsa duo lumina, quàm ad quinque vagas Stellas refertur, vt vulgus Astrologorum putat. Quinetiam nullum in cœlo sidus, lumen nullum otiosum volunt. Et Cabalistæ nullam esse herbam, plantámve in orbe hoc dicunt, quę non ab aliqua firmamenti Stella irradietur, foueatur, & ad incrementum adiuuetur. Erronum verò variis coniunctionibus & aspectibus, vt vocant, ea rerum vicissitudo in humanis rebus esse perhibetur, quæ Fati cognomento à plerisque nuncupatur. Tametsi clarissimi ætate nostra fuêre viri, qui acriter in Mathematicos inuecti, huiusmodi veterum commentationes plurimas euertere conati sunt. Cæterum, vt Diuos August. & Ambros. ac plerosque è nostris alios missos faciam, qui lapidem hunc voluêre, Plotinus è veteribus nihil vi & potestate siderum hominibus euenire contendit, sed ea quæ decreti necessitas quam nostri Prædestinationem vocant in singulos sancit, ita per horum septem transitum, stationem, recessúmve, monstrari: vt Aues seu præteruolando, seu stando, futura pennis vel voce significare dicebantur, ipsæ tamen rerum indociles, ac quid agant prorsus ignaræ: quarum volatus, aut status, aut garritus, prout fausta infaustáve, commoda vel incommoda portendere existimabantur, ita salutares aut terribiles habitos, cùm à se ipsæ neque salutem, neque terrorem vllum afferant. E F

Præsertim Io. Picus, Mirādula.

DE SIRIO.

Stellæ sirij consideratio

QVAM tamen præ se fert Stella Sirius præsagituram, non leui de causa, sed ex grauissimis Philosophorum obseruationibus adinuenta est. Aiunt enim Ætæos ortum Caniculæ diligenter quotannis obseruare solitos, coniecturámque inde capere, salubrísne, an pestilens annus futurus esset. Ea enim Stella si obscurior ac caliginosa propemodùm extitisset, pingue, ac concretum esse cœlum, ac perinde afflatum eius grauem & pestilentem futurum abominabantur: sin illustris atque pellucida apparuisset, cœlum identidem tenue purúmque coniiciebant, futurámque inde salubritatem præsagiebant.

COELESTES SPIRITVS.

Angelorum tres Hierarchiæ.

CÆTERVM nos cùm piè simus instituti, cur non etiam piè loquamur? Sanè constat apud Theologos, & Dionysium præcipuè, tres Angelorum esse Hierarchias, quibus in Firmamento sedes præcipuè constituta. Harum suprema soli cōtemplationi vacat, Deúmque perenni sono, cōtinuáque assiduitate nullo vnquam tempore defutura, collaudat. Medius autem ordo, cum sit cœlestibus officiis atque muneribus delegatus, per Firmamentum, quod ab excellētia cœlum appellant, significatur. Postrema verò Hierarchia, etsi natura supra omne corpus est, supráque cœlū, curat tamen ea quæ sub cœlo sunt. Et cùm diuidatur in Principatus, Archangelos & Angelos omnium horum munus circa ea tantùm versatur, quæ sub Luna sunt. Principatuum cura circa Respub. Principes, ac Reges, vt ex Dauide cognoscimus. Archangelorum, circa mysteria, & sacras cæremonias. Angeli priuatis student rebus,

A rebus,& singuli singulis hominibus adhibentur. Euthymius porrò Iudæorum fuisse custodem Michaëlem nominat,vbi verba citat ex oratione Azariæ, libro Danielis: *Angelus autem Domini descendit simul cum Azaria & sociis in fornacem:* cùm tamen Archangelus sit. Sed enim sæpe admodum in quotidiano sermone omnes ordines Angeli nuncupationem vsurpant. Cùm igitur tertius ordo huiusmodi res humanas tueatur,& ad incorruptibile superioris dominij decretum dirigat, cuinam potius quàm huic ordini Fati cognomentum dabimus? Qui demum cùm octauæ sphæræ, hoc est, stellato insideat orbi, à soli eius excellentia Stellæ significatum Fato congruere meritò videtur. Neque tamen absurdum est Angelos per Stellas intelligi,qui Stellarum præsides habeantur:veluti cùm apud Salomonem pro cœlo Deum intelligimus.Scriptum est enim historia Regum, *Exaudi, ô Cœlum*: vbi non cœlum tamen,sed cœli,& terræ Rectorem ac Dominum,ex Theologorũ interpretatione,Deum appellat. In Moseos etiam traditionibus, vt summi viri locum interpretantur, per Stellas Angeli significantur. Demùm Angelorum munera cùm sint,purgare,illuminare, perfectum reddere: si Parcis hæc,vt fortè non incongruum videatur, adscribere voluerimus, ne penitiora hæc documenta sublimiùs æquo perscrutemur, Fatum id omninò esse constabit. Cui quidem opinioni subscribit Chrysippus(hos enim authores citare compellor, propter nostrorum quorundam literatorũ peruicaciam, qui profanis authoribus maiorem adhibent fidem, quàm Christos,& à Christo patréque eius omnipotente Deo illuminatis.) Igitur si Græcis Philosophis magis quàm Paulo vel Apostolis aliis credũt, Chrysippum præcipuum ex antiquioribus audiant ita dicentem, *Fatum esse potentiam spiritalem, certa quadam ratione vniuersi constitutricem.* Atque alibi: *Fatum,* inquit, *est mundi ratio:vel,lex eorum quæ in mundo prouidentia constituuntur:aut,ratio ad quam omnia quæ fuêre,facta sunt.* Quin & Possidonius,dum Deum
B Iouem primum appellat, secundum Naturam, tertium Fatum, si quæ de Angelis retulimus, & alia Theologorum scripta considerare voluerimus, idem hoc, aut non multùm dissimilia sentire deprehendetur.

Per Stellas Angeli significantur.

Itaque vim fati vel Parcam Græci μοῖραν vel αἶσαν dixere.

Fatũ quid.

TEMPVS.

AD hæc Stella temporis etiam est hieroglyphicum, quia nihil in mundo toto statam temporis legem magis obseruat, quàm cœlestia corpora, quæ sua quadam lege iterum ac sæpiùs mota, eodem semper temporis interuallo,certísque periodis eò redeunt,vnde ferri cœperant.

EXPLORATIO.

STELLA eadem apud Ægyptios circuitionis indicium habetur: quod siue ad orbicularem motum,siue ad cœli ipsius figuram,siue ad ea,quæ de temporum repetitionibus modò dicebamus, quis retulerit,omnia quadrabunt. Sedenim quam hi circuitionem ponunt,Explorationem potiùs ego dixerim: propterea quòd Stellæ peruigiles facta consiliáque nostra omnia videntur explorare. Vnde apud Catullum legas:

Aut quàm sidera multa cùm tacet nox,
Furtiuos hominum vident amores.

Apertissimè verò apud Plautum exploratores per Stellas intelliguntur,si cui nõ satis est Christi ipsius testimonium dicentis,*vel puerulorum Angelos facta eorum omnia referre coram Patre suo.* Nam Stellas paulò antè Angelorum hieroglyphicum agnoscebamus. Apud Plautum igitur Arcturo Stella in scenam
C introducta,hæc,Rudente,recitantur:

Qui est Imperator diuûm atque hominum Iupiter,
Is nos per gentes alios alia disparat,
Qui facta hominum,mores,pietatem,& fidem
Noscamus,vt quemque adiuuet opulentia:
Qui falsas lites falsis testimoniis
Petunt,quíque in iure abiurant pecuniam,
Eorum referimus nomina exscripta ad Iouem,
Quotidie ille scit quis hîc quærat malum.

Romani enim veteres hæc de Stellis opinabantur, quæ nos officia Angelis attributa noscimus: cùm animi illi,olim iam electi ad pietatem,& religionem,cultúmque Dei,in rerum diuinarum curam,qua poterant,ante omnes propensi essent: quare hi de Stellis, quæ nos superiùs de Angelis ex sapientissimorum hominum sententia retulimus,intelligebant.Huiuscemodi autem explorationis ergô C.Caligula nouum quod excogitauit coronarum genus,Solis & Lunæ,siderúmque specie distinxit,eásque coronas,nouo etiam nomine exploratorias appellauit: vtpote qui per Solem diurnos, per Lunam & Stellas nocturnos exploratores intelligeret. Cur verò noctem sacerdotes iidem ex stella picta significarent manifestius est,quàm reddi causam vllam oporteat.

Coronæ exploratoriæ Caligulæ.

CVSTODIA.

VIDERE est in numo quodã cuius inscriptio est,VRBS ROMA, specum in arcum productum, cum Lupa & geminis infantibus circum vbera in medio sitis.Ab vtroque autem specus latere assur

assurgunt pueri duo colludentes: supernè stellæ totidem, siue pro geniis illæ sint, quorum auspiciis infantes qui fuerant in fluuium abiecti, sospitati sint, mox famelicam lupæ rabiem non effugerint modò, sed ab ea perhumaniter etiam fuerint educati, atque ita argumentum hoc omne, CVSTODIÆ sit hieroglyphicum, quæ diuinitùs fuerit infantibus præparata. Nam & apud nos certæ sunt preces, quibus Angelum nobis custodem dari deposcimus. Siue celebritatis, neque nō apotheseos, quæ subsecutæ sunt, Stellæ illæ signa sint. Siquidem Romulus fratris nomen etiam post mortem eius publicis actis adscribebat. Vnde Virgilius dixit: *Cum fratre Quirinus iura dabant*, commentus quidem id Romulus, vt Reni fratris manes placaret, quibus terrificis imaginibus sæpiùs infestabatur. D

Aenei. li. 1.

ANIMA.

EST etiam id apud Ægyptios stellæ significatum, vt defuncti iam hominis animam ostendat, quod in manuscriptis codicibus habetur: quod dubio procul animæ immortalitatem indicabat: quæ scilicet deficiente corpore, vim atque vigorem suum efficacissimè conseruaret. Atqui vim luminis manifestam anima ipsa videtur obtinuisse, quam scintillam massæ stellaris Heraclitus Physicus asseuerabat. Timæus verò Locrus vnicuique animæ collegam esse, siue consertam Stellarum aliquam tradidit, quod non dissimile est à genio sospitali atque custode, quo de superiùs disserebamus.

MORBVS GRAVIS.

HIPPOCRATES Medicus obseruauit Stellas per somnium in mare, vel in terram cadere, atque euanescere visas, graues indicare morbos ei apparatos qui sibi videre id visus fuerit: cum cōtrà, claræ, & exortum versus currentes, sanitatis affuturæ indicia sint. E

Vide Artem. libr. 2. cap. 38.

CREPVSCVLVM.

ADDVNT Ægyptij sacerdotes (quod in impressis codicibus non habetur) crepusculum ex micantissimæ Stellæ simulachro significari, propter Hesperi, Phosphorique notabilem fulgorem, vt puto: quæ quidem eadem Veneris Stella est, nonnunquam Solem præcedens, nonnunquam subsequens: itaque per aliquot dies ante Solis exortum Stellarum omnium maximè splendescit, aliàs occidente eo, luce sua aliis præmonstrata, atque his quasi valere iussis, ipsum mox Solem subsequitur. Vel quia tota stellarum ratio inter vtrumque crepusculum, vespertinum scilicet & matutinum, munus peragit suum. Vespertino siquidem excitatæ crepusculo, simul ac matutinum aduenerit, suo quasi perfunctæ excubiarum munere, Soli sua data vice, Stellæ recedunt omnes. Et vt tandem Stellarum commentationem cum vtroque crepusculo absoluamus, earúmque principium & finis terminetur, pauca quædam subiungam ex Diuinis literis, in quibus Nox suum habet hieroglyphicum, cùm præsentis vitæ tenebras, & hallucinationem significet: matutinum verò tempus pro futuro seculo ponatur: de quo Paulus, *Nox præcessit, dies autem appropinquabit.* Eóque spectare dicit Hesychius Hierosolymitanus præceptum illud Leuitici, *Ne de carnibus sacrificij salutaris quicquam in matutinum relinquatur:* quippe ne vitam nostram deprehēdi sinamus imperfectam, quo scilicet tempore intercipiatur agendi facultas: quippe vbi misericordiæ opus nullum cuiuspiam alterius virtutis aggredi poteris, vel exercere. Quare quinque illæ virgines parum prudentes, ante oculos nobis proponendæ sunt, quæ dum lampadum suarum oleum comparaturæ retrocedunt, aduentu interim Sponsi clausa ianua excluduntur, non ampliùs admittendæ. Idem admonemur ex Prouerbiis à Salomone: *Ne dicas amico tuo, Vade, & reuertere, nam crastino tibi dabo, cùm statim possis dare: nescis enim quid pariat superuentura dies.* Ad hoc ita Hesychius: *Festina, neque quicquam differas, ne forte in eas coarcteris angustias, vnde expedire te nequeas, eóque difficultatis adigaris, vt e uestigio rerum omnium, quas tractaueris, rationes ddere cogaris.* Epicurus, qui plerisque in aliis, res agere deprehenditur, in eo versu prudentissimè se gessit, cùm dixit: F

Noctis hieroglyphicū.

Sic Varro in Menip. Satyris. Nescis quid serus vesper vehat: & Maro. libr. 1. Georg.

Ἕκαστος ἡμῶν ἀσχολούμενος ἀποθνήσκει.

Nemo hominum est, qui non inter agendum obeat.

Quòd si quis ætate nostra, præter bonorum omnium spem oppressus, inter agendum obiit, quis vnquam maiore totius Romæ luctu desideratus quàm noster Hippolytus? qui parata ære suo priuata triremi, fortique militum manu ad Carolum Imperatorem, qui Libyam debellabat, Christóque asserebat, priusquam instructam nauem, explicatáque vexilla illa Iulij sideris videre posset, medio itineris veneno lethali, quo perditissimus minister ferculum infecerat, nobis tam iuuenis, tam Cæsari charus, tam eius gloriæ cupidus, miserabiliter interceptus est. Paucísque pòst mensibus, nepos eius Alexander Florentiæ Dux, Imperatoris ipsius gener, à consanguineo sibi coniunctissimo, non minori scelere mucrone crudelissimè, dum dormiret trucidatus. Sed nolo vulnera tam atrocia refricare, potiúsque tibi næniam, qua infelicissimum vtriusque casum, iacturámque & luctum nostrum deploraui, pro libelli huius Coronide subiungam.

Nimirum à Laurentio Medice, postmodum Venetijs cæso.

*

HYPPO

A

HIPPOLYTI MEDICEI CARD. ET NEPOTIS EIVS ALEXANDRI FLORENTIAE DVCIS, MISERABILES EXITVS DEPLORANTVR.

T cùm potenti deciderit Iouis
Dextrâ, superbæ insigne latus domus,
Et strage & ingenti fragore
Corda hominum attonita obstupescunt,
Mox, dum misertum est puluere grandia
Cæmenta solui, parte alia latens
Erumpat improuisa flammæ
Vis, reliquúmque operis ruina
Inuoluat oppressum, cinis omnia
Puluísque fiant prætereuntium
Honore & admiratione
B *Tecta prius celebrata, puncto*
Vno auferantur temporis, omnium
Mortalium per corda pauor meat,
Considerantum quàm caduca
Sint ea quæ asserimus beata:
Sic duplicato concidimus malo,
Quicunque claras Mediceæ domus
Stellas colebamus, fideli
Obsequio, officiísque chari.
Nam vix cicatrix illa coiuerat
In altum adacti vulneris, intima
Per ossa lapsi, cùm peremptum
Eximium Hippolytum abstulit mors.
Qui dum cohortes cogeret impigras,
Arma & triremes ære parans suo,
Hanc vltrò opem allaturus oræ
Cæsari opes Lybicæ prementi,
Roma profectus Partenopeium
Nauale iturus, de media via
Improuidè interceptus atro
C *Fraude dato opprimitur veneno.*
Hinc mille & illinc mille per auia
Sparsi locorum, siue domi in situ
Fletúque lugebamus, ægra
Pectora per lachrymis profusis.
Cùm fœda clades huic superaddita
Oppreßit incursu subito omnium
Mentes, & vnda vndæ niuosis
Alpibus incubuit refusa.
Maiora aperto vulnere vulnera
Nunc facta sunt, consanguinea vt manu
Confossum Alexandrum in cubili
Fama tulit, medióque noctis.
Sic heu misella hæc vita hominum omnibus
Iniuriarum obiecta periculis,
Quouis diéque horáque nostro
Aßiduè capiti ingruentum.
Mens nulla prudens est adeò, vt queat
Obstare fatis, vel petulantias
Ictúsque fortunæ cauere,
Aut varios subitósque casus.
Sed magna Regum ô progenies Ducem
Quæ Petrum Athenis magnanimum inclyti
Olim dedisti, tótque honorum
Muneribus titulísque fulges:
Quàm clari eratis, quàm prius improba
Turcæ tyrannis & Scythicum genus
In Græciam inuasisset, alta
Vi superum imperio potita.
Fato Quiritum scilicet Ilium
Euersa, Romanum Imperium extulit
Gens vestra Athenis pulsa, vt orbis
Consuleret statui vniuersi.
Atque hinc duorum Pontificum decus,
Amplum Leonis, mox venerabile
Clementis: ídque iisdem tiaris
Continuis propè colligatum.
At non potentes dicere Cosmidas,
Laurentiúmque & nobilium virûm
Prouentum honoratum, Camœnis
Lugubribus licet, atque mœstis,
Sed flere ademptorum miserabiles
Vices, in ipso limite gloriæ, &
Primo rudimento inuidendi
Nominis, egregiæq; laudis.
Heu quò iuuentus, & validus vigor,
Et promptitudo mentis, & ingeni
Atque indoles illa educata
Auspiciis sapientum auorum.
Quo purpuratus Hippolyto decor
Splendórque rerum, seu patruo comes
Puer senem adiuuaret, ingens
Pondus & Imperii subiret.
Quem Cæsar alto in puluere Pannonum
Vidit paratum cernere Principem,
Contra superbarum cateruas
Gentium: & horribiles phalangas,
Cùm Turca nunquam pluribus anteà
Instructus armis, crederet Italas
Vires Iberorúmque robur
Et Tamesin domitare, & Albin,
Quem tota circùm vis Asiatica
Nilíque latè gens vaga turgidi,
Et Græciæ totius arma
Atque Scythæ, atque Arabes obibant.
Verùm explicatos vidit vt ordines
Nostrorum ita acri prælia spiritu
Poscentium, aufugit, reductis
Retrò Equitum Peditúmque turmis.
At qui virum se præstiterat foris,
Haudquaquã inerti pectore erat domi,
Quem multo abundantem Senatus
Consilio iuuenem probabat.

Qui

Qui sæpe Romam seditionibus
Tumultuantem, irásque Quiritium
Pacasset irrumpens in arma
Fronte hilaro, eloquióque dulci.
Qui splendidas tot diuitias, opes
Tantas, amicis atque clientibus
Vellet paratas, se exhiberet
Ditem aliis, sibi pauper vni.
Siue apparatu Regifico penum
Elaboratum apponeret omnibus
Aequaliter, parcissimo ipse,
Et tenui & facili vteretur.
Sed quis modum vitæ omnis, & integram
Synceritatem narret? Hic omnibus
In posterum exemplo futurus,
Tam viridi excipitur iuuenta.
Immitis aufert Parca eadem Ducem
Illustrem Alexandrum, iuuenem inclytum,
Florentiæ, Hetruscíque regni
Omne decus, columénque summum,
Quo iustum & æquum Principe floruit,
Seruata morum est integritas, fides
Intaminata: at vis scelesta
Pulsa procul, pudor ipse tutus.
Hic gloriosi Caroli erat gener
Selectus omni de grege. Filio
Hic Regio Henrico sororem
Coniugio celebri elocarat.
Hæc obfuerunt, perniciem hæc bonis
Traxêre: vestræ nomina gloriæ
Vos abstulerunt. Hæc amarum
Inuidiæ stimulum incitarunt.
Laboriosum scilicet est opus,
Tutum esse Regem, qui violentiæ
Obstet suorum, vllúmque fraudi
Esse locum vetet, & rapinis.
Sic Pertinacis mens bona: Seruij
Sic victa virtus cæde nefaria:
Sic multa vbique exempla, quorum
Iam numerum hoc etiam obtinebit.
At vos meum vnum præsidium ac decus,
Si quid clientis Musa erit, ibitis
Nunquam vel ignotis, vel vllis
Illacrymabilibus recensi.
Non vos ego inquam perpetiar mori,
Dum vis mihi adsit perpetuum quibus
Debetur excelsa in columna
Nomen, honos, statuæ, æsq; fusum.

NÆNIÆ FINIS.

A

PIERIVS VALERIANVS AD REVERENDISSIMVM D. THOMAM CAMPEGIVM EPISCOPVM FELTRENSEM, DE IIS QVÆ PER Nauem, & aliquot eius partes significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVADRAGESIMVSQVINTVS.

B

VNQVAM *putassem, Colendissime Præsul, accidere posse, vt mihi de Iure tecum disserendum esset, quod nunc casus tulit, & necessitas poscere visa est. Nam cùm mecum cogitarem aliquod tibi Commentarium de significatis Aegyptiorum, pro meo erga te cultu & obseruantia, dedicare (non enim vir tantus prætereundus eras, qui ætatem omnem & Iure publicè profitendo sententiis Romæ dicendis, sacrosancto Consilio præsidendo, & in Principum negotiis procurandis, insumpseris) argumentum quærebam quod ad huiusmodi Personæ nomen accommodari posset, opportunéque piscium meorum hieroglyphica commentaria præ manibus habebam, quæ Præsulibus quibusdam, quos præcipuè colo, honoratissime Antistes, cœperam distribuere: atque cùm non tam ipsi pisces, quàm etiam instrumenta quædam nautica interserenda essent, Anchora tibi deberi visa est, quæ quòd firmatæ Christianæ Reip. præsidio aliquando fuerit, antiquæ clarissimæq; nobilitatis Campegiæ domui pro insignibus argentea hinc & inde gestare concessum est iam ex illo, quo Vgolinus ipse Campegius Pisanæ classis Imp. maris Imperium ab impiis infidelibus inquinatum, pacificum reddidit. Sed priusquam de Anchora dicere incipiamus, ex re me facturum puto, si animaduertendum dixero locum libro Pandectarum xiiij. titulo, de Exercitoria actione, capite statim primo, altero mox paragrapho, perperam interpositam esse Anchoræ locutionem. Accursium hallucinari puto, quia corruptum sit codicem nactus: ibi enim Vlpiani ex libro ad edictum verba ita notata sunt:* Magistrum nauis accipere debemus eum, cui totius nauis anchora mandata est, scilicet à domino. *Nusquam verò legi ego Anchoram pro gubernatione poni, quod quidem munus pertinet ad clauum: vsitatissimáque omnium authorum metaphora, temonem aut clauum aut gubernaculum regiminis loco poni passim obseruaui. Sedenim in Vlpiani verbis nulla erit ambiguitas, si veluti in Pisano habetur codice antiquissimo illo qui Florentiæ asseruatur, ita legerimus,* Cui totius nauis cura mandata est. *Castigatissimámque lectionem hanc & in meo perueteri, & in aliquot codicibus manuscriptis, in quos nemo manus iniecerit deprehendi. Elegi itaque te iudicem, vt quæ aliena essent, legitimos agnoscerent possessores, résque omnis nautica legitimè tractaretur. Tu quod Iuris est videris: nos anchora iam ablegata, quando hîc standum minimè necessum fuerit, ad iter institutum peragendum, nauim iam ipsam ascendamus.*

C

DE NAVI.

AVIS, atque eius partes aliquot, armamentáque ipsa multis locis in veterum monumentis sculpta, & in numis cusa non leue cogitationis argumentum spectantibus exhibuêre, dum quid hæc sibi velint plerique omnes inuestigant, quorum bonam explicaturi partem, à numo omnium antiquissimo exordiendum duximus. Quid igitur sibi Iani numus velit examinemus.

ADVENTVS, VEL MIGRATIO.

ROSTRVM nauis, aliàs autem puppis, vel interdum integrum nauigium in æs signatum, Iani nauigationem in Italiam ostendit: ex altera enim numi parte Ianus geminus, ex altera rostrum nauis, inquit Plinius, & nos inspeximus. Ouidius ita etiam interpretatur: *Iani numus* *Ouid. lib. 1. Fasto.*

At bona posteritas puppim signauit in ære,
Hospitis aduentum testificata Dei.

Quinetiam Onirocitę obseruāt, quotiescunque quis vel nauem vel ratem imaginatus fuerit se videre *Artem li. 1. cap. 7.*

per quietem, nuncium ex longinquo peregrè confestim affuturum. Antiquissima verò est illa numi speciès, quadrans scilicet, Raticus nomine, in quo ratis Mósque inde durauit, vt pueri in aleæ lusum denarios in sublime iactantes exclamarent, aut capita, aut nauim: quorum altero post firmatum numum conspicuo, eius esset victoria, qui diuinasset, lusu teste vetustatis. Quanquam & altero vsi sunt numo, Ouem Bouémque insculptos habente, quod numi genus documento erat, veteres gregibus & armentis abundasse, quippe quorum omnis res in Ouibus & Bubus collocata erat, vt author est Plutarchus in Problematis. D

Galli crucē vel p.lam, pro parte op posita. Auctore Seruio Rege Rom. teste Plin lib.18. cap.3. Hinc nomen pecuniæ, & Theseus Athenis numū notationis signauit teste Plut. in problem. Hadriani numus & Augusti.

FELICITAS.

AD HÆC nauis in aliquot veterum monumentis felicitatis hieroglyphicum est, vt in Hadriani numo, quæ remigio vecta, pulcherriméque elaborata visitur, cum inscriptione: FELICITATI AVG. Sub naui verò S. C. COS. III. P. P. In numo etiam Augusti cernere est nauim longam cum remigio, cuius eadem inscriptio: FELICITATI AVG.

SALVS.

QVAE verò nauis apud Athenienses erat SALVTIS indicium, in Thesei memoriam coli consueuerat, singulisq; annis Delon mittebatur Apollini cultum allatura, suscepto olim à Theseo voto huiusmodi, si ciuibus suis vnà secum saluis reuersus esset. Eóque interim tempore, quo sacerdos Apollinis nauis eius puppim coronauerat, & Delon ea profecta esset, pelagóque remenso in patriam rediisset, cautum erat, Atheniensium lege, ne quenquam publicè interficerent. Eáque de causa, scribit Plato in Phædone, longum temporis interuallum interiectum esse inter iudicium Socratis, & mortem eius: quòd sententia pridie quàm spectaculi auspicium fieret, lata erat. E

CHRISTIANÆ PIETATIS SVCCESSVS.

HABET & Christiana pietas felicissimi successus sui signum, nauem cum piscatore Petro, tam in familiari summi Pontificis anulo, quàm in aureis Apostolici fisci numis expressam, manifestissima eius quæ subsecuta est felicitatis indicia, tot annis anteà præmonstrata. Nam quod Ouidius dixit: *Hospitis aduentum testificata Dei*, sumptum omninò est ex altiori disciplina, qua prisci Romani diuinitùs admoniti essent, hospitem aduenturum, qui verum Dei cultum afferret, siue Noam nauigio ereptum vndis, siue Ianum salutaria tot præcepta Italiæ daturum, naui ad nos vectum, ac naui mox insignem in numis, siue ipsum nostræ pietatis authorem fluctuanti nauiculæ affuisse meminerimus. Hoc verum ac vnicum est aduersus sæuientis maris rabiem sospitamentum: hic vnicus salutis nostræ portus, quem eiusmodi nauis auxilio occupare festinauerimus. Sapientissimè Ioan. Scholasticus vigesimosexto scalarum suarum gradu pericula recenset, in quæ per mare hoc magnum & spaciosum nauigantes incidimus, scopulos, vertigines, inundationes, piratas, belluas, siphones, procellas ventis fluctibúsque commistas, singulorúmque adiicit interpretationes: vt per scopulos, feram præcipitémque iracundiam intelligamus. Per vertiginem, res eas, quæ præter spem oblatæ mentem circunsistunt, delirióque agitant, & in desperationis profundum rapidè deuoratos trahunt. Per inundationum tumores, ignorantiam, quæ boni specie decipit. Malus enim & egregiè superbus est, sibíque omnia arrogat, quicumque est imperitus. Per piratas, gloriarum satellites, qui nostras opes omnibus vitæ incommodis partas, interuentu subito diripiunt. Per belluas, nostrum hoc corpus graue, brutum, & efferatum, ac perdifficile cicuratu: vtpote quod ventri tantummodò deditum, solam sibi finem constituit voluptatem. Per siphones, elationis nostræ impetus, per quos ad cœlum vsque sustollimur, vnde mox deturbati, in profundissimam tartari voraginem præcipitamur. Huius, inquam, pelagi causa nauis illa tot olim numis cusa, diuinitùs aduenturam miseris mortalibus salutem indicauit. Ac ne de præsagio dubitemus, in ipsius Iani numis, tam gemino capite barbato, quàm etiam imberbi, vti habetur in argenteo, in quo etiam nauis cum rectore, literæ supernè C. FONT. neque non inaliis videre passim est inscriptionem, ROMA. Romæ enim pietatis nostræ principatum, & in togata præcipuè gente constituendum, vt Euangelicam interim veritatem prætereamus, vel Maro ipse supremæ intelligentiæ actus spiritu, diuinauit, dum Iouem inducit asserentem: F

Nā sūt qui eundē Noachū & Ianum vocāt.

Periculorū maris enumeratio, vide epistolas Gueuaræ Hispani.

Romanos rerum dominos, gentémque togatam.

Cui quidem imperium sine fine concessisset: quippe quòd eorum institutiones essent in omnem terrarum orbem, vt Theophylacti verbis vtar, exituræ, neque vllo vnquam tempore defuturæ. Neque verò mirum in Marone homine diuini muneris experte, & qui verum pietatis ritum adhuc abditum ignoraret, diuinationis lumen illuxisse: quia verisimile est eum in huiusmodi vaticinio, ex veterum arcanis aut Marci, aut Sibyllæ, aut Hetruscorum, prædictionem illam excerpsisse. Vel quoniam summus

A mus ille spiritus nullum hominum genus, nullam vnquam nationem aspernari compertus est: quare Balaana legimus hominem & alienigenam, & piorum hostem, præclara tot super Israëlitarum successu diuinasse.

SOSPITAMENTVM.

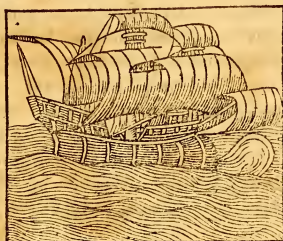
IN Q. Nasidij numo nauis est cum velo, & stella in antenna, & ab altero latere caput cum tridente, & inscriptione, NEPTVNI, subaudiendum, ope vel auxilio seruatos. Hoc enim Stella significat in antenna sita, de qua loco suo inter cœlestia.

Vsurpatur etiā pro periculo, vt, in eadē naui, à Cice. li. 2. Epist. ad Curionem.

Q. Nasidij numisma.

MANIFESTA OPPVGNATIO.

QVONIAM verò obiter in velum incidimus, minimè prætereundum videtur, quod dici solet: *Velificatione plena in quempiam ferri*, quod est, aperto Marte, inimicitiis minimè dissimulatis, rem aggredi, hostémque lacessere.

Nō dissimile plenis velis nauigare, à Cicerone pro Domo sua.

OCCVLTA OPPVGNATIO.

HVIC contrarium est: *Conto, remulcove nauigare*, cùm tacitè quispiam insidiatur, atque, vt vulgò etiam dici solet, *Subaquanea vti opera*. Locum hunc ad hanc propemodùm sententiam interpretatur Ammianus rerum gestarum libro XVIII. dicens: Non conto neque remulco, vt aiunt, id est, non flexiloquis ambagibus, vel obscuris, sed velificatione plena in Rempublicam ferebatur, quamuis
B aliter expositum sit in collectaneis Suidæ, Prouerbio κόντῳ πλεῖν, quod quisquis ille fuerit, exponit, ἤγουν προσηκόντως ζῆν.

Conto nauigare.

LVNÆ VECTATIO.

QVOD nauigium in Isidis honorem Ægyptij coluerint, sunt qui raptam eam ab Ioue naui, cuius insigne Vacca esset, arbitrentur: sed commentitium hoc mihi videtur. Magis autem ad Ægyptiorum eruditionem quadrat quod Plutarchus ait, Lunam apud eos nauigio vehi fictam. Hanc Isidis nauem Apuleius multis donariis ornat. Diodorus fabricatam à Sesostri nauim ex cedro octuaginta cubitorum ait longitudine, deauratam exteriùs, interiùs verò deargentatam, quam dono obtulit Deo, qui Thebis ab Ægyptiis colebatur. Is Isis erat.

Isidis nauis.

NAVIGATIONIS AVTHORES.

IN Tyriorum numo nauis est cusa, nimirum ea de causa, quòd ipsis Tyriis commentum placet, nauigationis primæ se authores haberi. In huiusmodi eorum numo legitur ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΥΡΙΩΝ. Est & alius cum eadem naui longa numus, in cuius altera facie caput est cum corona irradiata, inscriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΣΙΔΩΝΙΩΝ. Ita demum Phœnices inuentæ nauigationis laudem asciscunt sibi.

Tyriorum numus.

VICTORIA NAVALIS.

C IN Agrippæ numis nauis illa tridentali rostro insignis, qualem scilicet Maro sæpe describit, dum non vno loco ait, *rostrisque tridentibus*, partam ab eo victoriam indicat maritimo prælio, quod aduersus Sex. Pompeium commisit, id quod Maro in Augusti gratiam ita immortalitati commendauit.

Agrippæ numus.

Æne. li. 6.

Parte alia ventis, & Dijs Agrippa secundis
Arduus agmen agens, cui belli insigne superbum
Tempora nauali fulgent rostrata corona.

Aliquot in monumentis videas & Varronis insignia naualia, qui Proprætore sub Pompeio Piratico bello militauit, à quo, ob res bene gestas nauali corona donatus est.

DE ANCHORA.

HIEROGLYPHICVM anchoræ non Ægyptiorum tantùm est, sed à Græcis & Romanis Principibus vsurpatum, vt minimè importunum sit rem à plerisque tractatam repetere: vt quæ sectamur significata, loco suo manifestentur.

MATVRANDVM.

CIRCVMVOLVTVS anchoræ Delphinus, quod signum in aliquot Titi Vespasiani numis obseruauimus, maturandum, vt Latini vna locutione dixerunt, omninò significat. Sed quoniam rei causam in Delphino satis explicuimus, & res iam æuo nostro lippis & tonsoribus innotuit, plura super eo dicere supersedebimus. Id pro pictura animaduertendum est, anchoram quæ in numo Titi habetur extrema dentium in vomeris speciem dilatare, cuiusmodi figuram Aldus noster imitatus est

Vt & Oct. Augusti ex A. Gellio lib. 10. ca. 11. Noc. Att.

D

in omnibus quos impressit libris. Alia verò forma esse, dentibus quippe in acutum recto ductu mucronatis, quam in numo veteri apud eruditissimum virum Romulum Amasæum vidimus.

TVTELA, REFVGIVMQVE.

HOMINEM, qui rebus suis tutelam præsidiúmve parauerit opportunum, per nauem & anchoram significabant. Quòd si sola anchora manu prætenta figuraretur, refugium indicabat, quasi vellet innuere pictura hæc si aduersa ingruerit tempestas, résque nostræ fluctuare cœperint, paratū esse profugium, vt possimus ita seruari. Estq; dicterium apud Græcos in hanc sentētiam celebre, quo Demosthenes vtitur oratione pro Ctesiphonte. Et Propertius eruditionis elegiacæ columen ad hoc innuens ait: *Anchora iacta mihi.* Idem sermo apud Paulum rei nullius ignarum, epistola ad Hebræos, cap. 6. *Qui confugimus, vt spem propositam teneremus, quam veluti anchoram habemus animæ cùm tutam, tum firmam.* Et Chrysostomus, de supremo firmóque profugio, concione in Lazarum IIII. hæc ait: *Sunt diuinæ sapientiæ opera, hæc maxima illius prudentiæ sunt argumenta. Conscientiæ increpatio sacra est anchora, quæ nos nequaquam sinit in peccatorum profundum absorberi.*

Nimirum Οὐκ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς. *vbi Suidas subaudit anchoram, vt sit sensus, Nō eadem anchora vitur quavulgus.*

STABILIMENTVM.

E

QVÒD si firmitatem, ac immobile stabilimentum rei cuiuspiam significare vellent, anchoras duas appingebant: similitudine sumpta à nauibus, quæ tunc

Ventorum temnunt rabiem fluctúsque sonantes,

cùm duabus anchoris innituntur. Qua similitudine vtitur Aristides Panathenaicis. Sedenim Pindarus duabus innixum anchoris dicit, qui duas habet patrias: vnde prouerbium, οἴκοθεν οἴκαδε, *Domo domum*, de commodè peregrinantibus: quippe de iis qui arrepto itinere quotidiè apud amicos aut necessarios diuertunt. Nam pro firmitate Pindarus idem vna etiam vtitur anchora, Isthmiis, ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλετ' ἄγκυραν, *Iam anchoram ad fælicitatem iecit*: hoc est, firmitatem iam ad vitæ tranquillitatem assecutus est. Vitæ porrò nostræ tumultus, perturbationes, cladésque omnes, marinis fluctibus, tempestatibus, vorticosisque æstibus solemus æquiparare, quemadmodum Archilochus facit, qui cùm in Thracenses calamitates incidisset, bellum marinis fluctibus ita comparauit:

Γλαῦχ' ὅρα, βαθὺς γὰρ ἤδη
Κύμασι ταράσσεται πόντος,
Ἀμφὶ δ' ἄκρα γυρέον ὄρθιον
Ἵσταται νέφος σῶμα χειμῶνος
Κιχάνει δ' ἐξ ἀελπτίης φόβος.

Myrsilus quoque Mitylenæorum infortunia tyrannicásque procellas ita describit:

Τὸ δ' εὖ σε κῦμα τῶ προτέρω νέμω στείχει
Παρέξει δ' ἄμμι πόνων πολὺν ἄντλην.

Ἐπὶ δυεῖν ὁρμεῖ, subaudi anchoris. Duabus anchoris nixus. Aristides in Panath.

F

Atque iis vrgentibus infortuniis ad sacram, vt aiunt, anchoram confugiendum. Sapientes enim ferè omnes hieroglyphico vtuntur anchoræ, tam scribendo quàm loquendo: vt Pythagoras, quem Phocion ait super humana vita ita disserere solitū, ὅτι χρὴ βίον αἱρεῖσθαι ἄριστον, quæ si primùm amaritudine aliqua prædita videatur, suauem ipsam redditura sit consuetudo. Diuitiæ si optentur, sciendum eas infirmam admodùm esse anchoram. Gloriam, etiamnum infirmiorem. Quæ corporis sunt eiusdem esse tenoris. Principatus, honores, omnia hæc imbecilla, & nullo robore suffulta. Quæ firmæ igitur anchoræ? prudentia, magnanimitas, fortitudo, quas nulla procella discutiat. Nam diuina lex est, virtutem solam atque vnicam habere robur, reliqua omnia nugas esse.

Ἱερὰν ἄγκυραν σάσειν. Sacram anchorā quod aiunt.

INTERPRES.

APVD nationes aliquot anchora fuit interpretationis signum, quo scilicet caduceatores, & internuncij pro gestamine vterentur. Præcipuè verò Indi anchoram pro caduceo habuêre: propterea, inquit Philostratus, quòd omnia tentet, ac peruestiget. Eáque de causa cùm Apollonius ad locum, quem Indi sapientes incolebant, appulisset, séque cum comitibus intra stadium cohibuisset, adolescens eum adiit à sapientibus missus qui auream anchoram pro caduceo manu gestabat, pérque eum in colloquium adductus est.

Anchora Indis pro caduceo.

FRÆNVM.

AD HÆC anchora moderandi compescendíque signum est, frænumque indicat, quòd quidem ex Pindaro desumitur. Ille enim πυθιῶν, Ode quæ inscribitur, Ἀρκεσιλάῳ κυρηναίῳ ἅρματι, frænum Argus nauis dixit, vbi interpres ait, Anchoram ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἵππων διὰ τὸ ἐπέχειν τὰς ναῦς δίκην χαλινοῦ, sumpta ab Equis translatione, quòd ea naues compescat fræni instar.

SELEVCI

A

SELEVCI GENVS.

EXTANT Seleuci numi anchora signati, proptereà quòd is anchora signatum femur habuit ab ipsa origine filiique & nepotes eius eodem insigniti modo anchoram in femore veluti notam generis naturalem habuêre. Et vt Græci sunt ad figmenta promptissimi, fabulam etiã adiiciunt: Laodicen Antiochi nuptam, Apollinis congressum per quietem pati visam; qui anulum ei quendam veluti concubitus præmium donauit, iusserítque vt mox filio eundem redonaret, futurum eum aliquãdo felicissimi euẽtus auspicium: repertúmq; prima luce anulum in lecto, cuius signum anchora erat, admirationi fuisse: Seleucúmque mox natu grandem, tradito anulo à matre, de origine sua, déque futura felicitate edoctum, cùm mortuo iam Alexandro, quem in Persicam militiam secutus fuerat, regnum ipse Orientis occupasset, gemmæ istiusmodi memoriam consecrasse. Nam & cùm vrbem Antiochiam patris nomine condidisset, campos vicinos vrbi Apollini, vti originis authori dicauit. Hæc Trogus Appianus indignum ratus fabulas historiis admiscere, rem aliter tradit in Syro: Apollinem quippe Laodicæ per somnium mandasse, vt quem anulum aliquando reperisset, filio statim gestandum daret: fore nanque vt quibus in orbis locis Seleucus anulum eum amisisset, eam ipse postmodùm regionem Imperio suo subiiceret. Is igitur cùm Alexandrum sequeretur, anulum iuxta Euphratem fluuium amisit, factúsque eius Prouinciæ Præfectus in diuisione regni post Alexandri mortem, móxque inde deturbatus ab Antigono, Ptolemæi, cui Ægyptus obuenerat, auxilio in regnum restituitur. *Seleuci numi.*

POSSESSIO.

B

EST & obtinendæ possessionis signum anchora, cuiusmodi eiusdem Seleuci fuit interpretatio, reperto, quem iam amiserat, anulo, in quem anchora incisa fuerat. Cuius quidem rei huiusmodi fertur historia, quæ ad futurum augurium ab Apolline promissum facit. Seleucus cùm eiectus Babylone, Ptolemæi mox copiis adiutus, posset quidem vti vi, ex amisso tamen anulo in spem regni omninò erectus, omnia prius quàm armis experiri constituit, ne populum, quem per benignitatem sibi allexerat, belli metu exacerbaret. Internunciis ad rem vsus, ciuium comperit studia erga se propensissima: itaque festinatione opus esse admonitur, paucis admodùm, sed iis impigris & fidelissimis electis, Babylona versus quanta potest celeritate proficiscitur. Accidit verò, vt inter gradiendum pede lapidem offenderet, euelleretque, ex cuius impulsu tanto dolore affectus sit, vt ibidem euestigiò subsistere, ac humi residere cogeretur. Ecce verò ibi amicis pedem demulcentibus, & euulsum lapidem inspectantibus, anulus ille affulsit, qui sublatus attrectatúsque, magnæ inter socios mœstitiæ argumentum fuit. Id quid rei esset cùm Seleucus sciscitaretur, signatam illi anchoram anulo reperto mœstitiæ causam dedisse responderunt, ex qua captiuitatem portendi interpretabantur. Tum Seleucus: *Bono*, inquit, *animo estote omnes: nam quam terram calcamus, & retenturi sumus, & firmiter possessuri:* & cum dicto doloris immemor prosilit, itérque arripit alacriter. Cui paululùm progresso adfuêre obuiam qui tuta, & pacata omnia nunciarent, exceptúsque ita omnium studiis, dignitatem pristinam & regnum illud obtinuit. Mox Indiam & Asiam omnem subiugauit. Anuli verò memor, vrbem in Oriente condidit, & gemmam originis memoriam consecrauit. *Seleuci historia.*

C

DE TEMONE.

IN naui autem primas omninò partes tenet temo, de quo multa sunt apud veteres significata, quæ tamen omnia in vnum, coëunt intellectum.

REGIMEN.

NAM regimen per figuram eius significari manifestum: & cuius arbitrio res aguntur, is gubernare, & gubernaculum temo ipse dicitur. Hinc Iuuenalis, *Aut de temone Britanno decidet Aruiragus*, dixit, cum Domitianum Britannia potiturum præsagit adulator ille Veiento, expulso inde Aruirago, qui totius insulæ imperium obtinebat. Nam ad ea tempora Britannia nondum venerat in ditionem Romanorum, tentata bello sæpiùs, licèt cum eorum aliquot Imperatoribus fœdera iunxisset, quæ nostri plus æquo forsitan extulerunt. Contrà verò Nero, paucos ante dies quàm moreretur, vidit per quietem sibi nauem regenti extortum gubernaculum, trahíque se ab Octauia in arctissimas tenebras: quod aruspices respondêre, eum administratione deiectum mortem infelicissimam moriturum. *Suet. in Nerone, ca. 46.*

FORTVNA.

QVAPROPTER veteres cùm Fortunæ plurimum tribuerent, eámque negotiorum penè omnium quæcumque mortales gererent, arbitrum opinarentur, simulachrũ eius dexterâ clauum, sinistra cornu copiæ tenere finxerunt, quòd bona & commoda ab eadem omnia proficisci crediderunt: vnde diuitias & opulentiam, fortunas appellauêre, vni illi regendi elargiendique facultatem concessam arbitrati. *Extat hæc imago apud Galenum in oratione parænetica ad bonas artes.*

D

INCONSTANTIA.

VT vero inconstantiam eius notarent, vtpote quæ, vt Horatius ait, possit imo tollere de gradu mortale genus, vel superbos vertere funeribus Triumphos, & valet ima summis mutare, sedentem eam in pila sculpebant: quod tum in marmoreis monumentis, tum in numismatis antiquis obseruauimus. Talis eius species est in numo Neruæ Traiani, cum inscriptione, FORT. RED. S. C. vbi etiam legas, SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS, literis omnibus expressis, quod raro inuenitur.

Neruæ Traiani numus.

FORTVNA REDVX.

EIVSDEM Fortunæ Reducis simulachrum est in altero eiusdem Imperatoris numo, vbi Dea ipsa sede sedēs temonem manu regit, qui à pedibus surrigitur: inscriptio est, FORTVNÆ REDVCI. Atque hac eadem specie & inscriptione literisque habetur in Hadriani numo, vbi temo insidet pilæ, in nonnullis abest pila. Eadem verò sedens cum temone & cornu copiæ est in numo Septimij Getæ, cum inscriptione, FORT. RED. Sed illud obseruatione dignum, quòd eadem species cum temone, & cornu copiæ in Domitiani numo, quem apud Bembum vidimus, FORTVNA AVGVSTI scriptum est, prima syllaba per v vocalem vltimam, quæ passim in ea locutione per o vocalem quartam enunciari solet. Eadem penè inscriptio speciesq; cornu copiæ & temonis pilæ insistentis in manu Fortunæ stantis habetur in numo Antonini Pij. De pila verò atque rotula alibi erit locus suus, vbi Fortunæ ipsius ornamenta copiosius explicabimus.

Hadriani Septimij Getæ, Domitiani, & Antonini Pij numi.

DE RETIBVS.

E

PETRVM in naui superius inspeximus, sed habebat idem retia quæ tractaret. Huius rei memoria nos quoque traxit ad sagenam, ad hamos & tridentes: quare priusquàm exiliamus è naui, an possimus aliquid expiscari, videamus.

SILENTIVM.

PER retia silentium significari tradunt, ea quidem ratione, quod præcipuum est præceptum piscatoribus, vt dum gregem circundant, silentio quàm maximo nauigent. Pisces præterea altissimo silentio præditos esse compertissimum est, paucissimis exceptis, ac præcipuè Cane marino, vnde etiam Prouerbium emanarit, ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων. Sic eruditus Horatius eos *Mutos* vocat: Sic Lucretius, *Mutas natantes* appellauit.

Magis mutus ipsis piscibus in Odiss. s. Prouerbiū.

PERSVASIO.

IN Diuinis autem literis retia sunt persuasionis hieroglyphicum, qua scilicet homines in veritatis cognitionem inducuntur, atque ita capi videntur. Ad hoc facere Euangelicum illud ait Eucherius, *Mittite retia in capturam.*

INSIDIÆ.

ANTIQVISSIMVM esse reperio, insidias per rete significari, neque ea tantùm de causa, quòd eius opus omne ad insidias comparatur, quantum etiam ex historia desumptum est. Nam Pittacum memorant, vnum ex septem Sapientibus, aduersus Phrynonem Atheniensium ducem validissimi corporis hominem, Pancratiasten scilicet & Olympionicam, de finium controuersia, quæ inter Atticos & Mytilenæos erat singulari certamine dimicaturum, rete secum in occulto sub clypeo abditum tulisse, quo cùm tempus visum est, iacto Phrynonem impedierit. Historia est apud Verrium, in iis quæ Festus deflorauit: neque ea tamen in vulgatis codicibus, sed antiquo manuscripto, cuius partem vltimam Romæ comperi. Hinc sanè ludus à Pittaco institutus, quo Retiarius Mirmillonem in certamen prouocabat, cui adcantabatur, *Piscem peto, non te peto, quid me fugis Galle?* Erat autem eodem authore Festo, Mirmillonicum genus armaturæ Gallicum, ipsique Mirmillones anteà Galli appellabantur, in quorum galeis piscis erat effigies. F

Ludus Pittaci.

DESOLATIO.

EST & desolationis signum retis genus, quod verriculum appellatur, ad multa siquidem id spatia in mare demissum, restibúsque longissimis hinc atque inde attractum, quantumcumque spatij complexum fuerit, totum abuerrit, neque vlli piscium exitum patêre permittit. Transiitq; miserabile genus hoc venationis in vrbium & agrorum desolationes. Accidit enim plerumque, vt edicto vniuersali oppressorum exitio agri sint euerriculati. Fiebat autem euerriculatio in hunc modum. Viri manus sibi mutuò tenentes, quasi restim vnam texunt, occupatisq; terræ, quam desolatam volunt extremis finibus, ita latè extensi progrediuntur, latentésque passim incolas venando excipiunt, nihilque reliqui faciunt, quoquouersum peragrantes. Quod olim exemplum à Darianis militibus editum in Chio, Lesbo, Tenedóque insulis vi captis, atque euerriculatis. Eretrienses quoque legas à militibus Xerxis eadem euerriculatione omnes abductos.

Euerriculatio.

DE

A

DE HAMO.

HABET Hamus cum Anchora similitudinem quandam, si figuram inspectes. Sed quantum est in anchora officij, tantum in hamo malignitatis atque perfidiæ: quæ cuiusmodi sit, hinc apparebit. *Hinc inescare pro decipere. Terentius in Adelphis.*

DECEPTIO.

SVNT qui non imperite, neque improprie, deceptionem per hamum pictum significari tradant: siquidem decipere, est vnum ostentare, & aliud præter opinionem inferre. Ita hamus escam esurienti offerre porrigeréque videtur, saturitatémque polliceri, mox apprehendit, alligátque, & captiuum facit eum qui escam illam appetierit. Hoc habemus apud Horatium de cœnipeta: *In Epistola.*

---*Hic vbi sæpe Occultum visus decurrere piscis ad hamum.*

Et hunc secutus Lucianus eo opusculo quod in Romanorum inuidiam de Aulicorum vita conscripsit, in hac plurimùm similitudine immoratur, dum spes illas clientium, qui admissi ad Principum amicitias montes statim aureos sibi pollicentur, hami istiusmodi vorationi similes esse contendit. Et de lenone in fraudem prolabente, *Meus est, hamum vorat*, apud Plautum. Longè verò aliter in Diuinis literis hamum accipi videas, per quem sanctissimum Christi corpus significatur, de quo apud Ezechielem Theologi dictum aiunt, *Et extraham te in hamo meo, & extendam te super terram, campos implebis, & à volucribus omnibus impetêris, perindéque omnes terræ bestias tuo pastu saturabo.* Sicuti enim si hamũ esca B coopertum piscis rapiat, non solùm escam ab hamo non sustollit, sed ipse de profundo esca aliis futurus educitur: ita mundi Princeps, penes quem erat mortis imperium, rapuit quidem in mortem corpus Adamiaci IESV, cùm sub eo hamum diuinitatis inclusum minimè sentiret, quo deuorato hæsit ipse continuò, déque profundo tractus, eductus est vt esca fieret iis, quibus calcandi super Serpentes & Scorpiones potestas à Deo data fuerat. Idem apud Iobem 40. capite reperias: *Aut adduces Draconem in hamo, aut capistrum circa nares eius appones.* *Christi corpus per hamum. In Bacchidibus. Ezec. cap. 32.*

DE TRIDENTE.

ET Tridens inter piscationis arma connumeratur, sed cum hamo parum congruit.

APERTA VIS.

HAMVS enim per fallaciam quicquid acquirit aucupatur, sed tridens aperto marte, medio veluti campo aduenientem hostem excipiens, eum aggreditur, soláque fretus agilitate, conficit. Sed quid is in Neptuni manu, quid in Trœzeniorum numis, & in Mantineensium scutis sibi vellet, alio Commentario docuimus. Hæc verò plus quàm satis esse, quæ ad occupatissimum virum, & otij nescium mitterentur, existimaui. Vale. *Infrà li. 41.*

Ss 4

C

D

PIERIVS VALERIANVS BOLZANIVS AD MAGNIFICVM VIRVM BENED. AGNELLVM, DE VRNIS NILI, LVCERNA ET FACIBUS, Turibulo, & phiala, demum igne & aquis.

*

LIBER QVADRAGESIMVSSEXTVS.

NTONIVS AGNELLVS *Patruus tuus, Vir magnifice, cùm esset olim Venetijs apud clarissimum, eruditissimúmque Io. Lascarin, ea tunc in ciuitate Ludouici Galliarum Regis Oratorem, tanta mihi familiaritate deuinctus erat, vt amicitia nulla coniunctior esse posset,* E *quàm ea, quam communia studia inter nos conciliauerant. Incumbebam ego tunc in prima literarum tyrocinia, audiebámque in arte dicendi Prunulum in Eloquentia Sabellicum, in varia rerum eruditione Georgium Vallam, sed rarissimum Lascarin obseruabam in primis, in quo magna optimarum artium scientia, summa vetustatis inuestigatio, reconditarúmque rerum studium atque cognitio non vulgaris, atque, vt semel dicam, vir erat omni liberali doctrina politissimus. Hunc itaque frequens inuisebam, probatissima eius cõsuetudine melior in dies euasurus. Quòd si Lascarin occupationes distinebant, aderat illic Patruus tuus, qui diem sine linea præterire minimè permittebat: semper enim noui aliquid de Musarum penu depromebat, nunc Epigrammatum, quæ faciebat, argutias, nunc Hendecasyllaborum amœnitates, nunc huius vel illius numeri Poëmata, in quibus multùm inerat lepôris & elegantiæ. In eo verò præcipuè conueniebamus, quòd ille numismatum antiquorum signis mirificè delectabatur, quorum festiuam copiam habebat à Lascari, ad quem quicquid in huiusmodi rebus venerandam saperet antiquitatem, id à nobilitate illa sponte conferebatur. Idem propemodùm studium ab Vrbano patruo meo erat mihi quodammodò hæreditarium, qui cùm magnam orbis partem pererrasset, multorúmque nosset hominum mores, de peregrinationibus suis, Aegyptijs, Arabicis, Palæstinis, semper habebat noui aliquid quod scitu dignum & vtile cõmunicaret mecum. Quotidiè igitur cùm simul esse dabatur Agnellus aliquid habebat: quod super numismatis alicuius gestaminibus aut titulis disputaret. Ego, si quid diceret quod ad Aegyptiaca faceret hieroglyphica, in eo summo opere delectabar. Quodam vero die tuus hic Patruus imagunculam quandam ex orichalco protulit, cuius gestus erat, vt corpore reliquo decumbente, caput manu dextera sustineret, cubito ad basim appresso: manu altera aquã ex tribus vrnis vna tantùm ansa coniunctis effunderet: ad hæc pueruli minutissimi operis numero sexdecim circumfusi, pueriliter hac & illac per vniuersum corpus lusitare videbantur. Super hoc* F *Agnellus, qui argumentum huiusmodi haudquaquam temerè factum arbitrabatur, quid hoc sibi vellet curiosissimè percontabatur. Respondi ego, imagunculam esse Nilum amnem: tres vrnas, causas itidem tres incrementi: puerulos XVI. totidem cubitos, quibus cresceret ad fertilitatem. Vix hæc summatim dixeram, & horum omnium rationẽ reddere parabam, cùm affuit tabellarius à Gallis, quo cum literis ad Lascarin ingresso, Agnellus quoque accersitus est euestigio. Ego eo digresso domũ redij, ac triduo post Patauium à Patruo missus, vbi Leonicum audirem: neque ex eo amplius Agnellum videndi facultas fuit, qui Principum negotijs addictus, statim ipse quoque aliò migrauit. Tantùm id, non multò pòst tempore, eum diem suum obijsse renunciatum est. Posteà verò quàm calamitosissimis totius Venetiæ tẽporibus Romam me recepi, vbi locupletior mihi copia facta est huiusmodi rerum, quas alibi difficulter inueniebam: ibi verò tum publicè tum priuatim toto calatho suggerebantur, incubui alacriùs in idem studium, quo me semper oblectaueram, & ἱερογλυφικῶν plura ad amicos Commẽtaria conscripsi: cúmque in Roma media vidissem effodi marmoreũ Nili Colossum cum XVI. illis puerulis circùm lasciuientibus, de quibus in imaguncula Patrui tui meminimus, subijt statim Agnelli memoria, præq; hominis mihi suauissimi desiderio lacrymas cohibere nõ potui, quòd ereptam mihi videbam occasionem, ne huiusmodi rerum Commẽtarium ei dedicare possem: qui si fuisset in humanis, nihil illi optatius accidere potuisset, neque ego quicquam labentiùs fecissem. Venit autem in mentem mihi, posse me saltem renouare memoriam eius, quem vnicè adhuc colerem, si rem omnem ad te conuerterem, qui nepos eius esses, in quo præsertim non alienam ab ipsius Patrui genio vigere mentem animaduertissem, viderémque, si memoriam eius apud te suscitarem, id iucundum mihi, tibi verò gratissimum fore, cùm hoc à me deposcere viderentur integritas, humanitásque tua dubio procul singularis, & reliquæ virtutes tuæ, quibus apud omnes clarus es & insignis, & quarũ ergò coluerim ego te semper, & obseruarim. Habe igitur & antiquæ amicitiæ meæ cum Patruo tuo monumentum, & meæ erga te obseruantiæ signum, vt ipsemet spero confiteberis, manifestum.*

Nili hieroglyphicum.

A

DE TRIBVS VRNIS.

FLVVIORVM sanè fontiúmque simulachra cum vrnis dedicari solita, magis apertum & obuium vnicuique est, quàm vlla indigeat interpretatione. Cur verò Nilus cum tribus vrnis figurari soleat, non otiosè quærendum est. Nam Ægyptij illi sacerdotes cùm incrementum Nili tribus præcipuè de causis fieri putarent, reliquis aliorum opinionibus abiectis, quæ propemodùm essent innumerabiles, quò sententiam ipsi suam perpetuis testarentur monumentis, tres vrnas Nilo attribuerunt, cùm reliquis fluminibus singulæ singulis adhiberentur: vt illud apud Maronem, *Nilus cur tribus cum vrnis figuretur.* *Aene.lib.7. sub finem.*

Cælataq; amnem fundens pater Inachus vrna.

Harum verò trium causarum primam illam asserebant: quod tellus ipsa Ægyptia aquam ex se ipsa progigneret, vberriméque proferret, sui ipsa humoris altrix. Vnde Timæus Mathematicus Nili fontem phialam appellarit, quasi ipse intra se contineret eam aquæ vim, neque aliunde mutuaretur. Est tamen eodem vocabulo in Nilo locus à figura sic appellatus, quod nihil facit ad Timæi phialam. Phidias inter sculptores celeberrimus, vel ipse rerum peritus, vel ab iis qui ætate illa peritissimi erant, admonitus, cùm Victoriæ signum in Marathone sub Nemeseos velamento confingeret, in dextera eius statuæ phialam exculpsit, in qua Æthiopes cælati videbantur propter Oceanum, qui Nemeseos pater habitus est: Nilum Oceanum vocari multa veterum dictata monuerunt. Quòd verò gignat Ægyptus aquas, ex eo, aiebant ipsi, facilè coniici posse: quòd in quouis alio climate fluuiorum exundationes circa hyemem plurimùm accidunt, nunc imbribus coactis, nunc niuibus liquefactis: sola
B verò terra Ægyptiaca in medio terræ habitabilis constituta, quemadmodum in oculo pupilla, peculiari quodam aquarum profluuio æstatem mediam irrigat. Alteram Oceano causam adscripsêre, à quo aquam in Ægyptum exundare incrementi tempore fama est, quæ quidem præcipua fuit Euthymenis opinio, Ægyptiorúmque in primis sacerdotum, vt Diodorus attestatur, qui rei fidem non aliã faciunt, nisi quòd satis sit eorum auctoritas, vt sibi fides adhibeatur, qui rerum scientiam per manus à parentibus traditam, longa annorum serie obtinerent. Iuniorum inde diligentia exploratum est, Nilũ ab Oceano ex Atlante monte primum emanare, ibíque Dyrin appellari: Heptabolum inde lacum stagnare: inde cognomento Nigrin effluere, mox Coloëm paludem efficere, inde Astosobã & Astaboram flumina, donec ad cataractam perueniens erumpat, ac per Ægypti campos diffluens, Nili demùm cognomentum accipiat. Tertiam causam imbrium esse dicunt, qui australibus in Ægypti regionibus, Etesiis nubila, vt ait etiam Democritus, illo ferentibus ex orbe reliquo, eo maximè effunduntur tempore, quo fertilis æstiua Nilus abundat aqua. Atque vti tradit Eudoxus, Ægyptij sacerdotes imbres eos ibi fieri ob antiperistasin arbitrantur, cùm enim æstus nobis est qui viciniora Cãcro loca incolimus, tunc hyems iis qui Capricorno propinquiora habitant. Addit adhæc Thales, mare in ora agi vltrò, Etesiarum ex aduerso fluminis flantium repercussu: de quibus ita Lucretius:

Aut quia sunt æstate Aquilones ostia contra
Anni tempore eo, quo Etesiæ esse feruntur.
Et contra fluuium flantes remorantur, & vndas
Cogentes rursus replent, coguntq; manere.
C *Nam dubio procul hæc aduerso flabra feruntur*
Flumine, quæ gelidis ab stellis axis aguntur.

Incipit verò crescere Luna noua, quæcunque post Sostitium est, sensim modicéque, Sole Cancrum transeunte: abundantissimè autem dum in Leone progreditur, mox residet in Virgine iisdem quibus accreuit modis. Quanta verò feracitate vniuersam Ægyptum beet alluuione fœcũda, multi prodidêre: vnde eum Poëtæ modò fertilem, modò pinguem, modò potu fœtiferum dicunt, quòd animalia, quæ ex eo bibunt, & pinguiora, & obesiora fieri compertum est: quare suum illum Apim tãta cura cultúque nutritum, ex Nilo bibere, quàm religiosissimè vetuerunt: siquidem & macilentiam & gracilitatem omni pondere vacuam, diuinitati propiorem arbitrantur, vt Plutarchus asseuerat. Quinetiam sacerdotes eadẽ causa plurimo vti ieiunio & abstinentia cõsuesse, Porphyrius attestatur, vt eorum copia liberati, eorúmque pondere leuati, quæ intromittuntur in corpus, animi oculus à fumo fluctúque corporeo foras emicaret, neque commemoratione, neque demonstratione iam indigeret, sui compos, vsque pollens sua, ob naturalem sui solertiam, otij nesciam. *Tibullus, fertilis æstiua Nilus abundat aqua.* *Priscianus Hoc fluuij pinguis descendẽs flumina Nili.* *Plin. lib.7. In Ægypto fœtifer potu Nilus.* *Hinc illud, Anima sicca sapientissima, ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη. Gale.lib. Quòd animi mores, &c.*

AGRICVLTVRA.

VETERES autem legimus agriculturam hieroglyphicè per Nili simulachrum indicasse. Cuiusmodi verò eius esset effigies, lepida descriptione Philostratus indicauit. Lasciuire enim cum cubitulis ait circunludentibus: huic enim sese ab vndis attollenti, magnitudinis quippe istiusmodi pueri ridibundo adblandiuntur occursu, sexdecim numero, quod itidem cubitis ad fertilitatem facit exundatio: infantilísque ætas ea crescendi est hieroglyphicum. Circumsistunt verò Nilum *Nili effigies & descriptio.*

huiusmodi

huiusmodi pueri propemodùm garrientes, quorum alij humeris insident, alij de cruribus pendent implicati, in vlnis alij cubitant, lusitant circa pectus alij: ipse verò pater flores suaueolentésque herbas de sinu depromit, & in eos spargit: ex iis alij coronas contexunt, alij sese illis obuoluunt, stratique per flores somnum captant: sistra quatiunt alij, alij subiicientes alteri cuipiam humeros, scalarum vicem officiosè subministrant, alteríque alteris catena veluti iuncta sustolluntur: neque absunt qui plausum sonitúmque ab aquis excitent, applosis manibus. Crocodili verò & fluuiales Equi procul hinc summoti, imo se condunt fluuio, ne puerulos perterrefaciant, & numinis sui lusum interturbent. Hanc speciem Philostratus, & agriculturæ fœcunditatem, & rei nauticæ lucrum, & communicatam longinquis regionibus & prouinciis opulentiam significare testatur. Sexdecim verò ponuntur cubiti: quia si infra XV. subsederit auctus, bona Ægypti pars non irrigatur, ac perinde redditur ad serendum inutilis. Si supra sexdecim attollatur, quantò altiùs inturgescit, eò magis fames expectatur: quia diutiùs aquis immorantibus, serendi præterit tempus, neque sata possunt ad frugem maturitatémve peruenire. Auctu demùm intra XV. & XVI. consistente, omnia ex voto succedunt, seminibus latè iactis, & opportuno tempore maturatis. D

NILVS.

ILLVD etiam adnotatu dignum, quòd simulachra fluminibus reliquis ex lapide candido fieri solita, vt vndarum nitorem exprimerent, Nilo verò ex nigro, vt Pausanias ait: propterea quòd ex Æthiopia delabitur:

Virg. lib. 4. Geor.

Vsque coloratis amnis deuectus ab Indis, ait Poëta.

Et ipse fluuius à nigrore Melonis olim cognomentum habuit. Vnde Catullus eum ait æquora colorare, latè enim longéque inficit mare, quia limosus est, & vnda turbidiore: quare in mare delapsus aquam nactus nitidiorem, per longa spatia colorem seruans expatiatur. Qui tamen Nili colossus antiquis Romæ à Leone X. in Citriorum specula dicatus, ex Pario marmore factus est. E

Quasi νέαν ἰλὺν, nouum trahentem limum, quo oblimat Ægyptũ. Seruius.

DE LVCERNA.

SED vt reliqua prætereamus, quæ plurima Nilo super dici possent, ad ignaria iam deuenimus, quæ quidem hieroglyphica multa secum trahunt, quæ tam à lumine, quàm ab ignis ipsius natura desumuntur: ea quæ & qualia sint, explicare iam cura fuerit, proindéque lucernam, fidam studiorum vigiliarúmque nostrarum comitem, seligamus.

VITA, ANIMVSQVE.

Verba sunt Polixenæ in Iphigenia Euripidis. Salue charum lumen, aut vale.

PRIMVM quidem lucernæ significatum est, vt pro vita figuretur, cui oleum ad luminis viuacitatem infusum, vitalem eum humorem ostendit, quo pascitur calor, vt corpus viuificet: quo deficiente, & calorem simul & corpus extingui necesse est. Inde apud Euripidem plerisque fabulis vitam relicturi dicunt, χαῖρε φίλον φῶς. Quam opinionem Plutarchus sequitur, dum lucernam corpori, animæ quippe receptaculo, similem dicit, lumen verò animo. Nam & sacerdotes in captandis auguriis lumine minimè coopetto clausóve ideò vti soliti, summáque aëris tranquillitate frui, quòd animum, qui certi aliquid coniicere velit tranquillum ab omni ventorum turbine, hoc est, ab impuris affectibus liberum esse deceat: ne veluti aues aëriæ transuersæ plerumque vi ventorum aguntur, ita internæ mundi nostri aues, quippe mentis agitatio solertiáque, & huiusmodi pleraque, errore perplexo disturbentur. F

ANIMAM SPONTE NON EXTVRBANDAM.

Veterum super igne religio. Piis omnibus detinẽdus est animus in custodia corporis, Scip. in Som. Ciceronis.

HINC illa apud veteres super igne religio, vt eum porrò extinguere nefas esset, quem potiùs per sese languentem deficere sinebant. Tale quid in nobis, veluti per hieroglyphicum indicantes, ne vi animam exturbaremus, nobismetipsis mortem consciscentes: animam enim, inquit Plato, nobis custodiæ creditam tandiu obseruare debemus, quo ad à Principe repetatur, ne si fractis ergastulis, perfossisque carceribus effugerimus, diuinas leges quotquot sunt, in nos, nullo relicto defensioni loco conuertamur.

LIBERORVM PROPAGATIO.

LONGE verò apertiùs sexto de Legibus animan lumini comparauit, vbi ciues ait oportere liberis generandis atque educandis operam dare, vt vitam quam ipsi à maioribus accepissent, vicissim, quasi tædas ardentes, posteris tradant. Hunc secutus Lucretius, vbi de animantibus agit quæ successione propagantur, vita per vices aliis in alia transfusa, huiusmodi hieroglyphico rem oculis subiicere visus est:

Lampadũ ludus, qui dicebatur lãpadophorium.

Et quasi cursores vitai lampada tradant.

De ludo verò lampadum, quem dicunt à Prometheo institutum, legendum apud interpretes Aristophanis, Ranis: apud Platonem lib. I. de Repub. apud Pausaniam, Atticis: apud Herodotum, Vrania: & in Rhetoricis ad Herennium.

HOMO

A

HOMO.

EODEM argumento Hercules humanas victimas in lumina totidem Saturnalitiis sacris commutauit, impietate oraculi per hunc modum perhumaniter emendata: nam Pelasgos tradit Varro post longos errores peruenisse in Italiam, ibique ex oraculi Dodonęi monitis decumatos homines Diti atque Saturno sacrificasse. Oraculum fuit, vt L. Manius se vidisse dicit super tripode quodam in templo Iouis priscis characteribus:

ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΣ ΑΪΔΕΙ ΚΑΙ ΤΩΙ ΠΑΤΡΙ ΠΕΜΠΕΤΕ ΦΩΤΑ,

quod ita Latinum fiet:

Plutoni capita, est hominem sacra mittite patri.

Sed enim Hercules ex Hispania rediens, rei non sacræ, sed execrabilis immanitate offensus, cùm Deos hos lumina, non homines sibi deposcere docuisset, quòd φῶς, commune vtrique nomen, & lumen & hominem significaret, oraculúmque ita interpretandum: *Hæc à Macrobio lib. 1. cap. 7. ad verbum.*

Plutoni capita, at genitori lumina dentur.

obtinuit vt Diti oscilla, & Saturno lampades dedicarentur, atque ita Saturnalia instituta, in quibus præter sigillaria mos fuit cereos etiam missitare. Sanè humanas hostias Saturno immolare multarum gentium mos fuit, sed immaniùs apud nullas, quàm apud Carthaginenses, qui vt Diodorus tradit, præstantiores ex filiis suis sacrificare consuerant. Cæterùm cùm aliquando exuta feritate humanitatem demùm induissent, aliorum filios aut clàm surreptos, aut emptos, pro suis educare, sacrificióque supponere cœperunt. Euenit verò vt ab Agathocle Siciliæ tyranno post Alexandri Magni interitum grauissima obsidione premerentur, atque vti mos est in calamitatibus, aut ad Deos, aut ad pietatem, nonnunquam etiam ad superstitionem confugere, suspicari cœperunt, Saturnum iratum, quòd honore sacrificij, quod fuisset à patribus institutum, fraudaretur, tot in eos clades immisisse, cúmque res palàm facta esset, multíque inuenti essent, qui pro nobilibus & ingenuis sacrificabant, antiquum ritum instaurandum censuerunt, quóque Deos placarent, ducentos ex nobilissimis adolescentibus publicè sacrificarunt: quamuis, vt in Porco scripsimus, apud Diodorum, & aliquot alios variatur hic sacrificatorum numerus adusque ccc. Sed hoc parui refert, historia reliqua concorde. Plutarchus lib. de Superstitione, vbi de huiusmodi religione meminit, eos ait qui sine liberis forent, pueros à pauperibus in hunc vsum emptitasse. Id genus sacrificij tangit Plautus, cùm dicit: *Faxo vt bubulis corijs onustus sis Saturni hostia.* Q. Curtius id à Tyriis vsque ad vrbis excidium seruatum tradit. D. Augustinus iuuenes Saturno sacrificari etiam apud Gallos morem fuisse dicit. Carthaginenses tamen Gelon Siciliæ tyrannus legibus adscribere coëgit, vt ab infanticidio desisterent, cùm eos apud Himeram debellasset, autor Plutarchus in Apophthegmatis, quódque alij tradidêre immanem hunc morem, Cambyses rex Persarum abolere aggressus, mox & Alexãder Macedo, nihil quicquam profecerunt: sed Hadrianus demùm sustulit. *Saturnaliorũ institutio.* B *Xiphilinus in Adriano.*

VITA DIVINA.

AT Vestalis ignis ille, quem tanta diligentia Romanæ virgines nutriebant, sublimiorem diuiniorémque vitam præ se ferre videbatur: hunc itaque & custodia, & nutrimento adiuuabant, quòd superioris illius vitæ symbolum æternum videretur. Atque inter portenta, vt & Dionysius & alij referunt, vrbis perituræ præsagium habeatur, si casu aliquo accidisset eum extingui. Hinc Camillus ad Quirites ait: *Quid de æternis Vestæ ignibus, signóque quod Imperij pignus custodia eius templi tenetur, loquar?* & Maro: *Ignis Vestalium summa religio.* C *Æne. li. 2.*

Aeternúmque adytis effert penetralibus ignem.

Cernere est nonnunquam lucernam in basi alicuius simulachri: id æternitatem significare, nonnulli interpretantur.

INSIGNE AVGVSTALE.

OBTINEBAT sanè primas ignis inter insignia augustalia, vt ex Herodiana cõiici potest, ita in Cõmodo scribente: quòd consilium suam ad Marciam retulit, vnam è suis concubinis cui scilicet plurimùm deferebat, ac propè vxoris eam loco habebat, sic vt præter ignem omnem honores illi velut Augustæ tribuerentur. Extant quædam Theodosianæ militiæ, & eorum qui Theodosium aliquot antè annis præcesserunt, monumenta, Prouinciarúmque, & Præfectorum, & Ordinum, & Manipulorum omnium, qui tunc Romano Imperatori parebant, quondam veluti rationario nomina & insignia descripta. In his videas Præfectorum abacos passim cum candelabris superimpositis figuratos, in plerisque etiam ara est in magni procerique tripodis speciem ex ære fabrefacta: quod nimirum ad huiusmodi dignitatis participationem referri debet.

DOCTORES.

IN Diuinis literis sæpe inuenias disciplinarum professores, mysteriorúmque interpretes, morumque moderatores, per lucernam intelligi, quam Assertor noster hieroglyphicè monet super candelabrum statuendum, vt domesticis omnibus illucescat, discussisque tenebris ad obeunda munera cuique *Matthæi lib. 5.*

cuique sua lumen subministret. Addit & alibi, non occultandam esse lucem hanc, sed in frequenti quouis hominum cœtu proferendam. Quicumque igitur lucem de se daturus est, debet prius omnium vitiorum sordes perpurgare: neque enim vnquam charum præstabit lumen fæculenta materia. Quòd si lux vertatur in tenebras, vt rectè Climace sua Scholasticus, tenebræ ipsæ, hoc est, homines ij, qui sacris initiati non sunt, in quantam tenebrarum profunditatem coniecti cæcutient, atque hallucinabuntur? D

SPLENDOR NOMINIS.

Æne. li. 10. Hinc officere luminibus dicuntur, qui gloriã alterius obscurant metaphora, à Plin. in l. 3. ff. de serui. vrb. præd.

ANTIQVI omnes lumen pro homine, qui vel ingenij vel corporis viribus fretus præclara facinora edidisset, hieroglyphicè ponere consueuerunt. Vnde Maro, *lumina tot cecidisse virûm* dolet. Et eadem synepeia: *Geminos terrarum lumina Reges*, vir, quem citare minimè pigeat, eloquentissimus Pontanus posuit. Sed nostra potiùs afferamus. *Paraui lucernam Christo meo*, legas Psal. 132. ibi interpretes per lucernam, gloriam exponunt, hoc est, splendorem nominis, præclarámque famam, & victurã in illustri luce posteritatis suæ celebritatem. Alij tamen per lucernam Euangelium intelligunt, alij Ioannem Baptistam, qui etiam *Lucerna ardens* dictus est. Lucernæ quippe erant & alij Prophetæ, sed illunes propemodùm, quia ænigmaticè ferè omnes loquebantur. At Ioannes manifestissima declaratione Christum ipsum intento digito commõstrauit. Eucherius plerúmque bona opera per lucernam in Diuinis literis accipi tradit, vnde dictum sit Euangelio: *Sic luceat lumen vestrum, vt videant bona opera vestra.*

MORTES DVÆ.

Mortis naturalis imago.

CVM verò in hominibus duæ sint occumbendi rationes, vna quæ vi fit, altera quæ natura ipsa contingit: extinctum identidem ignem, vi violentam mortem significare dicebant, cùm scilicet quis, vti superiùs dicebamus, manus sibimet inferret. Quantum verò pertinet ad mortis rationem, quæ natura fieret, esse huius simulachrum volebant ignem, quem ita spontè deficere permisissent: cautum enim erat lege, ne cui prorsus ignem extinguere liceret, neque quidem alimenta adiiciebant, ne frustrà nutriretur: extinctum porrò nulli ex mulieribus licebat intueri. Sed qui veterum instituta eludunt, non alia de causa cultum apud Romanos ignem asserunt, quàm apud Ægyptios vel Canis, vel Crocodilus, vel Lupus enutriretur. E

PIETAS.

Ignis cur dictus sit animal.

PLERIQVE verò monumentis ignis est pietatis hieroglyphicum. Quòd si inferiora hæc vlla nos superioribus conciliare possunt, nihil est quod maiore sit cum animo similitudine cùm lumine polleat, & illustret omnia, ac perinde genios ac Deũ ipsum nobis repræsentare videatur. Adde quòd, nihil aliud viuenti magis congruit animali; animal & ipse à nonnullis existimatus: non ea tantùm de causa, quòd vt animalia cætera nutriatur, imò etiam omniuorus sit & insatiabilis, sed quòd etiam sensu pollere videatur, quod tunc præcipuè cum extinguitur apparet: quippe qui veluti principij vitalis expers minimè sit, inclamat, excandescit, vlcisci studet, reluctabundúsque resistit, veluti reliqua faciunt animantia, quæ violenta morte perimuntur.

PERDITIO.

IGNEM alioqui belluam animatum esse Ægyptij ferebant, quæ quidem omnia absumeret, omnia depasceretur. Hinc apud aliquos videas ignem symbolum esse perditionis, cùm ita omnia cõsumat. Animal verò esse indicio est, mori eum deficiente pabulo: quare, vt alibi dictum, cadauera apud illos cremare nefas: vt potè quæ ita belluis deuoranda tradi viderentur, ideóque in ignominiam combustum Amasios cadauer à Cambyse. F

BELLVM.

Aenei. li. 1. Hecubæ partus igneus. Aenei. lib. 7.

VSITATISSIMVM etiam est ignem pro bellorum significato ponere. Hinc Hieremias ollam succensam videt ad Aquilonem: vnde scilicet tot in vniuersum terrarum orbem bellorum essent incendia motibus assiduis effundenda. Hinc *tanti incendia belli*; legas apud Maronem: & *Italiam ardere bello*, apud Ciceronem. Hecuba verò face prægnans, ignes enixa iugales est, in futuri belli, quo patria caperetur concremaretúrque, significatum. Aruspices enim ignem in huiusmodi sæpe portentum accepêre. Cuius non ignarus disciplinæ Virgilius, de Lauinia, cuius causa bellum adeò funestum excitandum erat, ita cecinit:

Prætereà castis adolet dum altaria flammis,
Et iuxta genitorem adstat Lauinia virgo,
Visa (nefas!) longis comprendere crinibus ignem,
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari,
Regalésque accensa comas, accensa coronam
Insignem gemmis, tum fumida lumine fuluo

Inuolui,

A *Inuolui, ac totis Vulcanum spargere tectis:*
Id verò horrendum, ac visu mirabile ferri:
Námque fore illustrem fama, fatísque canebant
Ipsam, sed populo magnum portendere bellum.

Postremi duo versus arguũt gloriam vna cum armis.

SIGNA MILITARIA.

APVD Romanos inter alia militaria signa nonnunquam & flammulas rufas inuenio gestari solitas, fuisséque flammam prosperi euentus signum vbique legas: veluti pugna quam Romani cum Sabinis ad Heretum commisere, vbi ferunt militares Romanorum hastas ad altam noctem pertinaciter ardere visas, nec, cùm omnia consumat flamma, ex iis quicquam esse detritum: quo facti audentiores, veluti Deorum aliquis victoriam pollicitus esset, vbi primùm illuxit in Sabinos illati, qui multitudine longè præstabant, insigni eos victoria profligarunt.

Sic Galli vexillũ Auriflammeũ quondam in prælijs cœlitus demissũ præferebãt.

VMBRÆ.

HINC etiam superstitibus animis vmbrarum nomen, quia fumus adhuc vel torri, vel carbonibus pertinaciter inhærescens, diutiùs vaporat, nutrimento adhuc residuo. Vulgò enim creditur eorum diutiùs errare animas, qui ante diem violenter occubuerint. Quare ita Dido Maronana minitatur.

Æne. li. 4.

--Sequar atris ignibus absens,
B *Et cùm frigida mors anima seduxerit artus,*
Omnibus vmbra locis adero.

MVLIERIS AMOR.

APVD Onirocritas legere est lucernam ardentem esse mulieris signum, quæ sit amore capta, propterea quòd leuis, inconstans, & infirmus admodùm sit earum amor, qui lucernæ instar, minimi flatus impulsu extingui potest.

Amor inconstans.

LVCVBRATIO.

VVLGATISSIMVM verò est lucernam pro lucubrationibus ponere, vnde Demosthenis illæ, ac Aristophanis Grammatici, & Cleantis lucernæ celebratissimæ, atque illa Epicteti tam frequenter à nostris & à Græcis autoribus decantata, vt nulla apud omnes celebrior, nulla pretiosior habeatur. Sanè quidem à Pythea obiectum Demostheni quòd eius enthymemata lucernam olerent: quippe quòd is nihil ex tempore diceret, sed meditatione & vigiliis singula elucubraret: neque segnis in respondendo Demosthenes, qui non eodem pretio sibi & illi constare lucernam subiecerit, nocturna scilicet illi conuiuia exprobrans, quibus ille plus indulgeret, quàm Demosthenes studio. Æschines quoque nimiam hanc hominis diligẽtiam incessans, λογογράφον eum appellat, siue quòd semper, vti dictum, ex scripto diceret: siue quòd, vt nonnulli aiunt, in vtriusque partis fauorem aliquando scriptitarit. Vnde iocus ille apud Aristoph. Erine, de lucernarum fabro, & quòd omnia iam consilia sint ad lucernam consultaturi. Sed vt ad lucernam redeamus, Plato cùm summi boni, quà poterat, cognitionem peruestigaret, id minimè explicare posse contendit, sed ex diutino contubernio, C tanquam ex igne statim prosiliente, succensum ait lumen animam irrepere. Sed longè ante Platonem magnus dixerat Propheta: *Lucerna pedibus meis lex tua, & lumen semitis meis.* Et, *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Et, *In lumine tuo videbimus lumen.* Hinc illa Esaiæ celebris adhortatio: *Illuminare, illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum*, & pleraque huiusmodi de aduentu IESV, qui verum & vnicum est lumen. Passim verò apud hos ignis fidei symbolum est, lucerna scientiæ, quas in manibus habendas diuina institutione commonemur. Et Psalmo 18. illuminandam à Deo lucernam prædicitur, vbi nonnulli interpretes per lucernam, intellectum, per tenebras corpus exponunt. Cedunt verò tenebræ, vbi veræ scientiæ lumen effulserit. Quòd verò pro lucubratione lucerna accipiatur, in causa sunt nocturnæ vigiliæ, quæ meditationi maximè commodæ sunt, & ad excogitandum propter silentium aptissimæ. Vnde illud, plus olei, quàm vini quosdam absumpsisse, qua de causa Poëtæ noctem εὐφρόνην, à meditationis promptitudine vocitant. Epicharmi dictum est, si quid scitu dignum quæras, nocte meditandum: & vt semel dicam, nihil ad studia nocte commodius. Quare non incongruum lucubrationis symbolum est lucerna, cùm præcipuè frequens Ægyptiorum mos fuerit, per instrumenta sæpiùs eorum vsum significare.

Meminit Varro lib. 1. de ling. Lat. Hinc τὸ λύχνον ὄζει, Lucernã olet.

Ignis fidei symbolum.

Demosthenes scilicet, tum quid de scripto diceret, tũ quòd ὑδροπότης & abstenius.

Vel etiam à benè sapiendo. Plut. in Symposiacis. De pide. 7. Addit ad hæc apud Lacedemonios fuisse νυκτερινὸν σύλλογον, nocturnum conuentum grauissimorum.

DE FACIBVS.

ADDEMVS lucernæ faces, vtpote quæ in eundem cum lucerna veniant vsum: nam & Cicero aliquid se ad ligneum lychnum non sine delectatione scripsisse profitetur.

AMOR.

D

Et Maro Georg. 3. Vritque videndo fœmina.
Æne.li. 4.
Ibidem.
Amor cum facibus & alis cur.

AEgyptii sacerdotes, qui odium per aquas intelligebant, sub hoc tamen nomine mare ipsum accipientes, per ignem amorem exprimi voluerunt, ideóque faces passim Cupidini dedicarũt: notum enim illud de amore captis, vri eos intimis medullis. Et apud Maronem: *Regina cæco carpitur igni.* Alibi: *Est mollis flamma medullas.* Atque eadem, *Vritur infelix Dido: Ardet amans Dido.* Cyrus apud Xenophontem, ignem ait vrere homines qui eum tangant: amorem verò non præsentes tantùm, verùm etiam longè absentes inflammare. Meritóque Porcius Licinius dixit hominem ob amorem non esse ignitum, sed ipsum ignem, cùm ait: *Quæritis ignem, ite huc: quæritis ignis homo est.* Vulgatum & Isidori dictum authoris Græci de amore loquentis, ea de causa cum facibus & alis amorem pingi solitum, quòd nonnunquam cupiditate impatientiùs exurat, nonnunquam verò præ satietate abuolet. Nam & Propertius alas illi in huiusmodi vsum traditas arbitratur, vt eius ostendat instabilitatem, dicens:

Idem non frustrà ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare Deum.
Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
Nostráque non vllis permanet aura locis.

Sed cùm amorem firmissimam in se vno tantùm posuisse sedem indicare velit, ita subiungit:

Sed certè pennas perdidit ille suas.
Euolat is nostro quoniam de pectore nusquam,
Assiduúsque meo sanguine bella gerit.

In Opere.

Sed quod ad faces pertinet, Hesiodus cùm terram, aquam & aërem genitos posuisset, quarto loco amorem genitum subiecit, per quem interpretes hieroglyphicè igneum elementum intelligunt. E

AMOR MVTVVS.

Odyss. libr. 1. vers. 70.

DVÆ faces vinculo constrictæ diuaricatæque, nimirum indicia sunt amoris mutui, quæ Græci ἀντέρωτα dixerunt, vti ἀντίθεον πολύφημον Homerus. Pinguntur verò hæ accensa parte sursum versus erecta.

AMATORES MORTVI.

QVÆ si pingantur inuersæ, amatorum funera indicant, vt in Elegia, qua Tibulli mortem deflet Naso legere est.

Ecce puer Veneris fert euersámque pharetram,
Et fractos arcus, & sine luce faces.

Sed rem Ægyptiacam, qua ratione quis euasisse de amoris ergastulis indicare possit, in Erycinæ Veneris templo sculptam idem admonuit II. de Amoris remedio:

Est prope Collinam templum venerabile portam,
Imposuit templo nomina celsus Eryx.
Est illic lethæus amor, qui pectora sanat,
Inq; suas gelidam lampadas addit aquam.
Illic & iuuenes votis obliuia poscunt,
Et si qua est duro capta puella viro. F

Erycinæ verò Veneris templum non tantum loco hoc ad Erycis filij memoriam respicere videtur, quam verum tacitè innuit Græci nominis significatum, hoc est, assertricis, quippe ab ἐρύκω τὸ ἐρύομαι, assero, libero, defendo: vnde ἔρυμα, munitio, propugnaculum. Inde etiam Eryci epithetō celsus, quòd editioribus locis arces olim fieri solitæ.

NVPTIÆ.

Romanorũ mos in nuptiis.

ERAT & nuptiarum index fax illa, quam prætextatus puer apud Romanos patrimus matrimúsque præferebat, duobus aliis eiusdem ordinis & conditionis nuptam deducentibus. Noctu autem, prima aut secunda hora ducere mos erat, ominis causa: quod ita optima ac secundissima euentura sibi proponebant: quod nonnulli tradunt in honorem Cereris institutum. In hoc autem sacro ea superstitio accesserat, vt fax ea ab vtriusque amicis raperetur, perfuncto munere, quòd ea incesserat religio, ne aut vxor eam sub lecto viri ea nocte poneret, aut vir in sepulchro comburendam curaret: siquidem vtroque mors propinqua alterutrius captari putabatur. Addemus, tametsi παρ᾽ ἔργον, institutum apud Romanos fuisse, vt virgo, cùm ad virum tradebatur, de matris gremio, aut alterius, quæ proxima necessitudine esset, rapi simularetur: eo scilicet omine, quòd ea res feliciter Romulo cessisset. Hinc illa apud Catullum:

Hespere qui cœlo lucet crudelior ignis,
Qui natam possis complexu auellere matris,
Complexu matris retinentem auellere natam,

A *Et iuueni ardenti castam donare puellam:*
Quid faciunt hostes capta crudelius vrbe?

Sed vt ad facem reuertamur, apud Græcos ad id ministerij ancillæ adhibebantur, vti cernere est in Herculis Scuto apud Hesiodum: opus enim id antiqui illius esse Apollonius & Stesichorus agnoscũt. Ibi nouam nuptam plaustro vectam videas:

Græcorum mos in nuptiis.

Τῆλε δ' ἀπ' αἰθομθμῶν δαΐδων σέλας εἰλύφαζε χερσὶν ἐνὶ δμώων.
Ardentes latè spargebant lumiana tedæ, Quas manibus famulæ gestabant.

Quanquam moris etiam inuenio apud Græcos fuisse, vt mater nuptiales eas faces prætenderet, vnde apud Euripidem:

Euripides in Troadibus id tribuit Vulcano.

ἐγὼ δ' οὔτε σοὶ πυρὸς ἀνῆψα φῶς
Νόμιμον ἐν γάμοις ὡς πρέπει μητρὶ μακαρίᾳ.
Atqui nec ignis prætuli lumen tibi,
Nempe vt beatam in nuptiis leges monent Decere matrem.

Ἡ φαίστε δαδουχεῖς μὲν ἐν γάμοις βροτῶν. *I. In nuptias mortalium Vulcanus fers faces.*

Æneas apud Virgilium cùm se maritali coniugio deuinctum abnegaret, ait:
Nec coniugis vnquam Prætendi tedas. *Æne. li. 4.*

CERES.

EST etiam Cereris gestamen fax, in eius enim manu alicubi cernitur, quam aiunt ab ea incensam in Ætna, cùm filiam perquirere instituisset.

ILITHYIA.

B QVINETIAM Ilithyiæ hieroglyphicum est, cùm face in vna manu, altera passa & exporrecta, à capite ad pedes tenuissimo panno contectum, prout apud Æginenses fuisse Pausanias meminit. Fax verò illa, vel partum, ob dolorem, ignis violentiæ assimilari ostendit: vel lucis illius quam nascentes indipiscimur, indicium est. Exporrecta discapedinatáque manus eo significato ponitur, quòd solui grauidam partu dicimus. Amictus per se patet.

DE THVRIBVLO ET PHIALA.

QVONIAM verò multa super Vrna priùs & Phiala dicta fuerunt, contrariáque his addita Lucerna, & Faces, consentaneum est visum, vt quid vtrumque simul iunctum significet, videamus. Proposita autem sunt pro hieroglyphico Thuribulum & Phiala.

DISCORDIA.

SVNT enim qui thuribulum, aut aliquod aliud vas igniarium cum aquario pictum, vnde scilicet ignem & aquam inesse perspiceretur, quippe si ex vno ignis promicaret, in altero aqua desideret, discordiæ signum esse tradant: quòd ea naturæ sint maximè contrariæ. Vnde *Ignem aquæ permiscere* dictum de iis, qui se ea præstituros pollicentur, quæ fieri nequaquam possint.

Πῦρ ὕδατι μιγνῆναι. Nimirum ἀδυνάτα. Prouerbiũ.

PVRITAS.

C SED ENIM Ægyptij sacerdotes per ignem & aquam, quippe thuribulum & phialam, labes maculásve detersas elutásque optimè significari volebant: quin etiam ignorationem hallucinationémque doctrinæ ope summotam, vbi præsertim ita illæ officerent, ne quis discernere aut internoscere potis esset, vbi veritas latitaret: quòd per huiusmodi elemẽta rerum omnium defæcatio peragatur, ac puritati suæ restituatur, vt qualis sit appareat: aqua enim maculas eluit, quæ verò aqua efficere non potest, ignis exequitur. Hinc illa apud veteres aliarum quoque gẽtium appellata *Suffitio*, quotiens qui funus prosecuti fuerant, quòd polluti haberentur, ignem aqua sparsi superingredi consuerunt, purgationem scilicet hinc fieri persuasum habentes, & quauis pollutione infectos ita liberari. Vnde nonnulli per aquas quæ super cœlos sunt, purificatorias virtutes, vt ait Ambrosius interpretati sunt. Aquas verò super orbes ætheris esse, idem die secunda validissimè contendit. Doctè autem Catullus, cùm in aqua puritatem hanc intelligeret, dixit: *Aut quilibet qui puriter lauit dentes*, hoc est, aqua sola lauit, vnam eam allutionibus aptam non ignarus, humores verò reliquos aut inficere, aut medicamentum esse. Ignis autem, vt nostri veteres tradidère, purgat, aqua expiat, lustrátque. Hinc ille Plautinus iocus Aulularia:

Suffitio.

Quid impurate, quamquam Volcano studes,
Cœnæ ne causa, aut mercedis gratia
Nos nostras ædes postulas comburere?

Et apud Lycophronem legas Thetim indignatam se Deam mortali Peleo in matrimonium collocatam, filios quotquot oriebantur in ignem exurendos coniicere solitam: quòd ita rebatur mortalitatem exuri, & quod immortale esset perpurgatum conseruari, veluti aurum ære confusum ignis ope purgatur, posteaquàm quicquid admixtum erat æris, in fumum & scoriam verterit. Atque ita sex iam

Thetis indignatio.

Atque ab eo tempore dictus Pyrisous tanquam ab igne seruatus, & Achilles quod exusto labro careret.
Deus ignis consumens.

filios absumpserat, donec ad Achillem ventum, quem pater superueniens ab igne exemit, Chironique curandum commendauit. Sacræ verò literæ apud nos Deum esse ignem consumentem asserunt, igneósque fluuios hunc præcedere: quin & eundem ipsum instar ignis omnia conflantis incendere: in quo nimirum nequitia intelligetur, quæ à Deo consumatur, cùm omnis ab eo sit purificatio: nempe vnumquodque opus quale sit probat ignis. Referta autem est natura humana tum plumbo, quo animi nostri pergrauati ad terram inclinant: tum aliis impurioribus metallis, quæ rubiginem inducunt, vel auri & argenti naturam adulterant, vt ait Adamantius: quare diuino illo igne opus est, vt quæ vndequaque immixta est animi nequitia deleatur. In quam sententiam peccanti populo dictum in sacris literis: *Habes carbones ignis, quibus insideas, hi erunt tibi in auxilium.* Sed nusquam apertiùs quàm in Esaiæ visione purgatio hæc ostenditur, vbi vnus de Seraphin à Deo mittitur, qui pruna de altari incenso forcipe apprehensa, Esaiæ labra tetigit dicens: *Ecce abstuli iniquitates tuas, & peccata tua circumpurgaui:* labia enim immunda se habere profatus erat, & in medio populi labia immunda habentis habitare. Transfertur nimirum ignis ad thuribulum, per quod in Diuinis literis linguam Dominicam intelligunt, lingua vero ignis, in quo Spiritus. Vnde Dauid, *Carbones succensi sunt à Deo*, qui scilicet nos calefaciant ad pietatem, impellántque mentis nostræ impetum ad doctrinam Dei, vt oratio nostra in conspectu eius tanquam thymiamatis odor ascendat. Aromata enim super ignem imposita, hieroglyphicè orationem spiritalis doctrinæ significant, vt traditum à Theologis ostendit Hierosolymitanus Hesychius. Præcipuè verò thus gratiarum actiones & oblationem significat, non solùm quia dicatum est Deo, sed quia, vt Medici dicunt, multas oculorum sanat ægritudines. Quòd verò thus, ídque lucidissimum, super XII. propositionis panibus XXIIII. Leuitici poni iubetur, LXX. Sal reddiderunt, quod Apostolorum doctrinam significaret: illi enim Sal terræ. Hebraica tamen lectio *Lebone* habet, hoc est: thus. In iisdem Diuinis literis mentio fit de carbonibus desolatoriis: eos esse dicit Eucherius, qui peccata dissoluunt: huiusmodique fuisse illum, qui ab labia Esaiæ Prophetæ appressus est, vt quæ is contraxerat vitia, perpurgaret. Ponuntur etiam pro igne charitatis, aut exemplorum, aut pœnitentiæ: quamquam de carbonibus his aliter in Iunipero traditum. Facit ad hunc locum id etiam quod apud Ezechielem legimus, Deum vti corpus visum à cuius lumbis vsque ad pedes membra omnia igne conflagrabant, à lumbis verò vsque ad caput electri species erat, quo nihil magis est hieroglyphicum. Nimirum indicat, hoc, renes lumbósque, & quæ partes ad terram tendunt exurendas esse: illecebras quippe, nequitiam, & voluptarios affectus omnes perpurgandos: ita enim quæ à renibus supernè existunt, supráque mollitudinis & nequitiæ opera attolluntur, in purissimam electri materiam euadere: electrum enim auro pretiosius esse contendunt. Si nostrum igitur corpus, Dei corpus esse volumus, vitia eius igne percrememus: eo quippe quem Deus immittit, vt ita sordibus exuti, loti, perpurgatique, electri speciem, per ea quæ ad sapientiam pertinent, exhibeamus.

Aromatum hieroglyphica.
Vt Dioscorides libr. 1. cap. 70. Ibiq. Matthiol. Galenus etiam libr. 7. simplic. Medicam.

VESTA.

DVPLEX verò apud veteres erat ignis cõsideratio, quippe qui marterialem hunc nostrum longè diuersum à superiore illo dictitabant. Eum sanè in sublimi positum, Volcanum appellantes, quasi Volicanum dicere voluissent. Vestam verò aiebant domesticum hunc nostrum esse, vt alibi dictum, authore Varrone: quamuis Ægyptij translucidum & purum illum ignem Palladem esse volebant, hunc verò qui materiæ applicitus est, Vulcanum intelligebant. Sed huius argumenti consideratio examinatur in Vulture locupletiùs. Quantum autem pertinet ad Vestam, simulachrum eius strongilari figura, obrotunda quidem, & in acutum prominente, quæ circa medios humeros resideret, cuiusmodi est coagmentatæ figura terræ. Eadem & sedentis habitu statuebatur, & apud Græcos ἑςίαν παρὰ τὸ ἑςάναι, τὸ ἱδρύσαι, quod sedes ponere significat, appellatam aiunt. Sessum verò ad diuinitatis perpetuitatem spectare, alibi commodiùs differendum est. Quod verò περὶ τῦ ἱδρύσαι dicebamus, qui vulgi dicta consectantur, ab ea tradunt ædificationis principium esse. Scriptores enim rerum affirmant artes nullas à mortalibus inuentas, priusquàm ignis repertus esset, quo deprehenso, eiúsque vsu cognito, reliquæ omnes artes inde in dies magis ac magis profecêre, cùm vnusquisque ignis commoditate adiutus noui aliquid semper excogitarit, & modò hoc, modò illud opus mortalium vsui proposuerit.

Nec tu aliud Vestã, quam viuã intellige flammam. Ouid. libr. fast. 6.

NVPTIALIA, VEL PVRITAS MARITALIS.

QVOD verò purificatione super dicebamus, nonnulli aiunt inde sacris nuptialibus ignem & aquam præferri solitam: nam & huiusmodi donaria nouæ nuptæ apponebantur, quæ scilicet vxorem puram & castam permanere oportere docerent. Qui verò instituti huiusmodi rationem altiùs rimantur, naturæ vicem hinc intelligi interpretantur. Ignem siquidem aiunt actionis vim obtinere, & agendi elementum esse: aquam verò patiendi. Hinc Philosophi non defuêre, qui rerum formas ex aqua, per admixtionem ignis, produci existimarint, atque ita auspicatissimè ignis & aquæ sacramento nuptiarum fœdera sanciri. Apponebantur verò hæc in limine domus, quà sponsus & sponsa intraturi essent, vt ea oblata species, memores eos redderet quorsum essent huiusmodi sacris initiati.

Ex aqua & igni rerum forma.

A

ÆRVMNÆ.

SED ENIM Græcus Poëta quidam acerbè nimiùm rem huiuſmodi interpretatus eſt, cùm dixit: θάλασσα καὶ πῦρ, καὶ γυνὴ, κακὰ τρία, tria quippe accidere mortalibus ærumnoſa, mare, ignem, & fœminam. Et Theologi noſtri ignem in Diuinis literis pro ærumnis & calamitatibus quæ probent hominis fortitudinē, poni dicunt, in eámque ſententiam dictum autumant Pſal. 65. *Igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum*, quódque ibidem eſt: *Tranſiuimus per ignem & aquam*, calamitates quaquauerſum ingruētes, omnéque genus ærumnarum vno impetu effuſum intelligi volunt, quaſi nihil iam atrocius, neque miſerabilius eſſe poſſit, in vllo malorum genere, quod exantlatum non eſſet: alterum enim horum atrociſſimo cruciatu conficit, alterum inimiciſſimo animæ mortis genere ſuffocat: quippe quæ cùm ignea ſit, nihil indignius pati ſe poſſe putat, quàm per aduerſarij ſui violentiam exturbari. Ita & illud in Euangelio: *Frequenter eum & in ignem & in aquam miſit, vt eum perderet*, quod pro periculoſis euentis poſitum ait Eucherius.

Dudum à M. Catone Cenſorio vſurpatum. Sic & D. Petr⁹ epiſ. 1.

NECESSITAS.

SED vt ad nuprias reuertamur, longè honeſtiùs Metellus, qui de vxore ducēda ſententiam interrogatus, vxorem eſſe malum haudquaquam inficiatus eſt, malum tamen id eſſe neceſſarium: igitur per ignem & aquam neceſſitatem interpretabimur, quæ ducere vxores iubet, non tantùm ob ſobolem, quæ præcipua cauſa eſt, verùm etiam vt ſit, quæ domus & familiæ totius curam ſuſcipiat, & quodam veluti gubernaculo adminiſtret ac regat.

ἀναγκαῖον κακόν.

VITA.

B

VTCVMQVE verò ſenſerint alij, ſcimus ignem & aquam vitæ priùs auſpicia dediſſe, vitámque quandiu vitales auras carpimus, conſeruare. Quis verò ignorat, ſine maritali copula breui periturum eſſe humnum genus omne, cæterorúmque animalium ſpecies defuturas? Quare exules, qui vita cenſebantur indigni, aqua & igni priuabantur. Sanè Poëtæ cùm fingunt Saturnum amputaſſe genitalia patri Cœlo, eáque in mare abieciſſe, indéque natam Venerem, id ſignificare volunt, igneum ſemen admixtum cum humore, generationis fuiſſe principium.

Coniugij neceſſitas. Quia humido & calido conſtat humana natura & vita.

CONIVGII COMMODA.

NON abſurdè etiam voluptatem, & vſum, quæ ſoleant ex vxoria conſuetudine, vnanimíque concordia percipi, qualem Homerus mirificè commendat: per huiuſmodi ignis & aquæ fercula interpretabimur, cùm nihil ferè ſit in rerum natura igne iucundius, nihil vtilius aqua, quæ ſola ex rebus omnibus neceſſitatibus innumeris opem affert, quare aquam Pindarus *Optimam*, Ariſtotele etiam comprobante, nuncupauit, igneum etiam ardorem auri pari elogio proſecutus.

MAIORIS LVMINIS VIOLENTIA.

ET ne longiùs à Pindaro recedamus, argumentum is pulcherrimo hieroglyphico ſubminiſtrauit, ode Olympiorum prima, vbi fulgorem ignis celebraturus inquit, αἰθόμενον πῦρ ἅτε διαπρέπει νυκτί: non ignarus ſcilicet, ignem ſoli expoſitum amittere omnem ſplendotis gratiam, quæ noctu ſuam habet commendationem. Elegantia igitur ingenia virtutem cuiuſpiam præſtātioris alicuius interuentu obnubilatam, labefactatámve, ſignificare cùm vellent, ignem Soli expoſitū, pingere cogitarunt: ſiquidem ignis ſplendor, vt palàm eſt, Soli expoſitus, vim amittit ſuam, noctu verò præualet, &, vt in ſuo regno, peruigeſcit. Atque hoc eſt quod Pindarus ait, διαπρέπει νυκτί.

C

NVMEN.

CVM tot igitur ſint ex igne vtilitates, tótque magnarum & admirabilium rerum ſimilitudines habeat, non immeritò à Perſis in primis, & Sacer, & Æternus vocabatur, quem quacumque rex exercitum duceret, magni numinis inſtar argenteis altaribus impoſitum præferebant. Super hoc Maximus Tyrius: *Perſæ diarium ignem adorant, nimirum diuinitatis ſignum: inſatiabilem, voracem.* Huic cùm ſacrificant, illi alimentum præbentes his verbis vtuntur: *Ede ignis domine.* Neque Perſarum tantùm eſt ignem colere, vt idem Tyrius refert, ſed Lyciorum etiam, apud quos Olympus ignem emittit, hunc ſacrum habent. Ferunt autem ignis, quo Zoroaſter conflagrauit, reliquias, tanquam ignis diuini à cœlo delapſi, à quodam ſuſceptas, ad Perſas, vt perpetuis excubiis ſeruaretur, eſſe delatas: atque hinc apud eos ignis cultum habuiſſe principium. Fuit verò Zoroaſter is, vt à veteribus accepimus, Chamis filius Mezraim nomine, qui Magia per manus à patre accepta, ſigna quædam, veluti Stellarum ſcintillas de cœlo deducere, & alia huiuſmodi oſtentare ſolitus, diuinitatis ſibi nomen aſſerebat donec fulmine tandem ictus interiit: mortalium tamen imperitia, qui tunc erant, ita raptum eum fulmine & cœlo illatum credidit, mutatóque nomine Zoroaſtrum, quaſi viuum aſtrum appellauit, ſubſecutáque deinde ætas omnia quæ fulmine tacta eſſent ſacra exiſtimauit. Sanè Orpheus, à quo noctem alibi diximus Luminis parentem appellatam, æthera πυρίπνοον vocat, quippe igneum ſpiraculum. Euripides autem: *Vides excelſum, qui illum infinitum ætherem, & terram vndequaque circūplectitur*

Perſarum ſuper igne religio, & Lyciorum.

Zoroaſtes quis.

humentibus vlnis, hunc crede Iouem, hunc arbitrare Deum. Quem secutus Ennius: *Aspice*, inquit, *hoc sublime candens, quem inuocant omnes Iouem*, Veteres hunc Diespitrem, & Lucetium dixêre Græci ζῆνα, à ζῆν, quod viuere est. Vnde Ioan. *Vita erat.* Plato Cratylo διὰ dum vocat, transfert ad præpositionis vim, vt Ioannes idem: *Per quem omnia facta sunt.* De splendore verò: *Et erat facies eius sicut Sol*, vt apud Malachiam: *Orietur vobis timentibus Sol iustitiæ.* Sed quæ plurima pertinent ad Solis hieroglyphicum, cum ea commodiore loco pleniùs dicta sint, in cœlestium corporum commentario, breuiter hæc tacta sufficiãt. Quàm verò attonita propemodùm veneratione apud Persas coleretur ignis, ex eo manifestum est, quòd grauissimus apud eos mos supplicandi fuit, cùm quis igne in manus accepto supplex interminabatur, eum se in aquam iniecturum, si voto excidisset: non esse illi fas ducebant eum reiicere, qui sic preces allegasset. Sedenim vt impudentiæ nonnullorum modus imponeretur, neque vlli violandi ignis occasio permitteretur, lege inde sanxerunt, vt qui eo supplicandi genere vsus esset, supplicio multaretur. Author Plutarchus. D

Macr. Saturn. lib. 1. c. 15.

Romani qui dẽ Lucetiũ à luce, alij videlicet. Diespitrem, quasi diei patrem, vt & Cretenses δὶα τῶν ἡμέραν Macrob. Ibid.

Adverbum à Plutarcho, in libello cui titulum fecit περὶ πρώτου ψυχροῦ.

Iuramentũ in Liuonia obseruatũ.

TENTAMENTVM.

FVIT & apud quosdam è nostris populos, iuramenti atque iudicij species super ferro candenti, superstitiosè potiùs quàm piè per æditumos templi, in Liuonia præsertim obseruata. Nam sceleris alicuius accusati, ad ferri candentis iudicium vocabantur, & id subire nonnunquam vel inuiti compellebantur. Id erat eiusmodi, vt criminis reus ferrum cãdens, è mediis prunis exemptum, in manus caperet, accusatoribúsque & iudicibus ostentaret, siq; adustione nulla subsecuta illæsus esset, absolueretur: si autem vim eam pati non posset, obiecti criminis ita conuictus, damnaretur. Purgabant verò se priùs ieiuniis, confessione, & Eucharistia: mox ad horrificum illud experimentum accedebant: id, quia periculosum erat, & insontes aliquando ex eo condemnabantur, præcipuè verò contra Christianæ pietatis mores erat, Deúsque tentari videbatur, Honorius III. fieri per grauissimum edictum vetuit, vt Decretalium lib. 5. tit. 36. *de Iniurijs*, cap. 3. habetur. E

DE FVMO.

C, ne fumum etiam prætereamus, postquàm super igne multa diximus, quod fumi significatum esset, iam aperiemus.

IGNIS.

ORTVS à terra fumus, & in cœlum sese attollens, ignem, ait Horus, significare perhibetur. Porrò ignis Aristoteli nihil aliud est, quàm fumus incensus, & apud Homerum totiens fumus expetitur, vnde ignem ac mox habitabilem esse regionem coniicere detur. Eò verò hieroglyphicum fumi tendere videtur, vt suspicionem aliquam non temerè obortam esse intelligamus. Nam cùm rumor aliquis in vulgus emanat, dici solet, *Absque igne fumum nullum oboriri.* Et Petrus apud Clementem: *Fieri minimè potest*, inquit, *vt consurgat fumus, vbi non sit ignis.* Quinetiam vbi Pindarus, Nemeis, inquit, ὕδωρ καπνῷ φέρειν ἄνλον, certet aquam apposuisse fumo: fumum, ait interpres, pro igne posuit, ex sequela scilicet signum quod præcedit indicans. Et Psalmo 17. legas, *fumum ascendisse in ira Dei*, & euestigiò ignem exarsisse, vbi quidam aiunt interpretes, inuectum quidem primò in Dæmonis peruicacia comprimenda, mox ad vitia reliqua extirpanda aggressum. Alij fumum hoc loco initia futuræ compunctionis intelligi volunt, & ita sentit Eucherius, quod ad Ægyptiacum accedit hieroglyphicũ: quamquam & Dei comminationes significare posse non inficiatur. Nam, vt etiam apud Plautum, *flamma fumo est proxima.* Quæ omnia nostri multò antè literarum monumentis mandauêre. Sic Ecclesiastici 22. legas: *Vaporem fumúmque emanare in altum ante ignem*, ita & contumelias & minas sanguinis esse præuias. F

Plau. in Curculione.

PERDITIO.

PERDITIONEM multi per fumum intellexêre, & mos est, opes diuitiásq; magnas, Regna, & vnámquamque rerum amplitudinem *In fumum abijsse* dictitare, cùm ita consumpta fuerint, aut ita collapsa defecerint, vt ne vestigium quidem pristinæ maiestatis relinquatur. Iocatur in hanc sententiam Horatius, vbi Mennium paternorum maternorúmque bonorum abliguritorem omnia in fumum ac cinerem vertisse dicit. Ad hoc succurrit Demonactis Philosophorum omnium festiuissimi dictum, qui à quodam interrogatus eludendi causa, vt plerique literatos ita tentare solent, quot fumi minæ ex mille lignorum minis combustis educi possent: *Cineres expendendos esse*, respondit, *reliquum in fumum abijsse*, quod ea ratione supputatur, qua Archimedes detractum fraude aurum à Redemptore ex votiua Hieronis corona deprehendit, de qua latè apud Vitruuium. Quod verò ait Hesiod.

αἶψα δ' ἐπηδάλιον μ' ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο.

Quamprimùm fumo properes clauum imposuisse.

præclari admodùm interpretes: *Posteaquàm combusseris*, exponunt: vtpote qui nolit fratrem vlteriùs rei maritimæ dare operam, sed solam exercere agricolationem.

Nempe Galli. Idem pollet illud Plautinum à Cicerone in L. Pisonem, è fumo, Argentum decoctũ οἴχεται.

SOLI

A

SOLICITVDINES.

SVNT tamen qui loco hoc Hesiodiano philosophari malint, & pro Fumo, vitæ nostræ solicitudines accipiant, quæ intellectum ac rationem ipsam obtenebrant. Difficulter enim posse nos pura sensuum claritate, hoc est, tranquillitate frui, vbi illa ingruerint quæ mentis oculos lancinent & cæcutire faciant.

BONA VOLVNTAS PER ERROREM OFFVSCATA.

SVNT qui per fumum bonam proficiendi voluntatem, quæ tamen sit erroris tenebris offuscatas, interpretentur: cui si fomes adhibeatur, hoc est, si recta accedat institutio, flatúque verborum adiuuetur, ignem promicaturum, hoc est rectorum operum effigiem apparituram. Hinc Esaias, lignum, à quo vel tenuis admodùm fumus exhalet, minimè extingui debere præcipit: vbi fumus, tantillæ illius pietatis quæ sit in delicioso diuite signum esse videtur: quam sententiam acutissimus etiam Scotus claro fretus lumine cognouit.

IMPERITIA.

SANE fumus etiam imperitiæ symbolum, cùm lumen sit doctrinæ signum, cuius contrarium est caligo ipsa: vnde caligare errantes dicimus: fumus verò est, qui caliginem inducit. Tranfertur & ad vitia, vt Alexandrinus Clemens: *Vitia*, ait, *veluti fumum immensum esse*, qui vniuersam *Vitia fumus immensus.*
B mundi huius domum repleuerit, atque hæc institutionem malam, sodalitates pessimas, consuetudinem improbam, colloquia praua, opinationes haudquaquàm rectas inuexisse: vnde primùm error, inde contemptus, tum infidelitas, atque malitia, paratáque semper ad nocendum versutia, auaritia, vana iactantia, atque alia huiusmodi exoriantur.

Tt 4

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD MARCVM MANTOVM IVRISCONS. PRÆSTANTISS. DE IIS QVÆ PER LYRAM, ET ARMA quædam alia musica significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVADRAGESIMVSSEPTIMVS.

Scribonij Libonis numisma.

SCRIBONIVS *Libo, magnæ olim apud Romanos celebritatis, inter opera multa quæ magnifica & præclara posteris reliquit, numum eum argenteum signauit, in quo putealis, quod pro foro iudiciali fecerat, exemplum expressit, victurum operis à se instituti monumentum. In eo verò multi non incuriosè quæritare solent, quid sibi velint lyræ, ad singulos putealis angulos adsculptæ. Quorsum enim aiunt, lyra ad litigiosa dissidia, discordésque contentiones? aut quid putealis aquæ silentium & quies, ad vllam facit harmoniam, aut clamosi strepitum fori? Quibus ego respondere soleo, sapienter à Libone ornamentum illud eo loco excogitatum: vtpote qui ob oculos ea posuerit, quæ his, qui locum eum frequentarent, & vtilia & salutaria viderentur. Litigantibus quidem, vt concordiæ memores, ad pulcherrimum suauissimúmque eius fructum oculos intenderent, quo quidem nihil humano generi accidere possit vtilius, neque commodius. Causidicis, si clientibus consultum vellent, cõgruentia susceptæ materiæ dicerent: ab ijs quæ incongrua & discrepantia essent, abstinerent. Qui autem iudicaturi consedissent, rationum & argumentorum, quæ allata essent, consensum, veritatem, aut non leuem saltem verisimilitudinem acriter inspicerent. In cuiusmodi sermonem cùm proximis diebus apud communes amicos incidissem, euenit vt iucundissima tui recordatio è re nata surreperet, quòd anteà diu multúmque cogitaueram aliquod ex hieroglyphicis meis commentarium tibi (Marce præstantissime) deberi, quando te potissimum impulsore labor hic omnis susceptus est & exaltatus. Ipsa autem Lyra magis conueniens visa est, quàm res alia quæpiam, quæ tibi donaretur, quam tu scilicet suauiter adeò, seu linguam causis acuas, seu ciuica iura respondere paras, concentu tam mirifico resonare facis, vt omnium mentes, tanquã Amphion alter, quoquò velis trahas: neque saxa tantùm moueas, sed vel adamãtina destinatorum hominum corda, quotiens adlibuerit, arbitrio verses tuo, siue disertissimè discutiendo de cathedra intones, siue in foro agendo fulmines, siue mare terrasq; publica vel priuata tempestate perturbatas, clarissima ingenij tui serenitate tranquilles. Sed quoniam multi longè quàm ego sim facundiores in laudes incumbunt tuas, ego ne decus tuum culpa deteram ingenij, ab aliorum me prouincia cohibebo, & quod tibi destinaui commentario procurabo.*

E

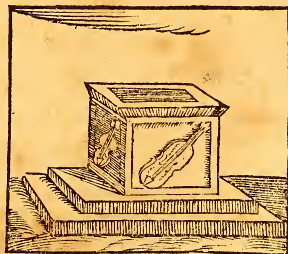
Ab Horatio, epistola ad Iulium Florum 3.

F

CONCORDIA.

IGITVR, vt palàm est, Romani veteres per Lyræ hieroglyphicum concordiam figurarunt, cuius tamen alia quoque sunt significata, eáque multis antiquorum tùm Poëtarum, tum Philosophorum præconiis celebrata: sed nos ea tantùm seligemus, quæ ad hieroglyphicum institutum facere videbuntur: tamen, vti meus est mos, si res exigere videatur, numum, quo de meminimus, diligentiùs examinabimus. Eius inscriptio est, PAVLLVS LEPIDVS CONCORD. à cuius altera parte legitur, PVTEAL SCRI ✿ ON. LIBO. Ibi figuram Putealis videas, de quo scriptores plerique meminêre. Huic autem à singulis angulis Lyræ appensæ sunt, corymbis & sertis medio interuallo dependentibus. Aiunt verò Libonem primùm tribunal & subsellia prope Arcum Fabianum collocasse. Hinc Horatius: *Forum putealque Libonis mandabo siccis*: quia scilicet forensia negotia præcipuè sibi deposcunt sobrietatem. Et Ouid de remedio:

Liboniani numi hieroglyphica interpretatio.

A *Qui puteal Ianúmque timet celerésque calendas:*

hoc est, qui se rapi timet in ius, & qui alienum pascit æs, quod scilicet calendis singulis efflagitatur. Neque illud dissimulandum fuerit, in numi ipsius inscriptione duo esse obseruatione non indigna in Scribonij nomine ω literam iacentem atque supinata m, & PAVLLVS gemino LL, notatum ex Terentij Scauri sententia atque præcepto, neque non ex antiquorum vsu, quod in plerisque monumentis obseruaui: neque proprium tantùm nomen, verùm & aduerbiũ PAVLLVM eadem lege scribendum Grammatici veteres censuêre, vt illud Romæ: HOSPES QVOD DEICO PAVLLVM EST ASTA ET PELLIGE. & huiusmodi pleraque.

IVDICIVM COMPOSITVM

ATQVE illud in Lyra præcipuum, quòd hominem compositi iudicij, quíque aures eruditas haberet, significabat: ea siquidem diuersas componit voces, & concordi omnes tono temperat: quod munus in diuersæ rationis affectibus componendis videtur homo præstare, vt non immeritò Diogenes Cynicus carpere sit solitus Musicos, qui cùm Lyræ chordas congruenter tẽperarent, animi mores inconcinnos haberent. Eadem mordacitate Isidorus Cynicus Neronem transeuntem in publico clara voce corripuit, quòd Nauplij mala benè cantitaret, sua bona malè disponeret, neque vllum in vitæ tenore temperamentum adhiberet.

Ἀν' ἁρμόσαι δ' ἔχειν τῆς ψυχῆς τὰ ἤθη D. Laert. in D. Cynico.

Sueton. in Nerone ca. 39.

INÆQVALIVM CONCORDIA.

STATVEBATVR & in Mercurij manibus Lyra, idque hieroglyphicum ostendebat, concentum omnem ex vocum inæqualitate constare: concentus verò hominum est, cùm variæ voluntates in consensum vnum contrahuntur. In singulis verò mortalium concentus ille est, quo quis beatitudinẽ assequitur, vbi scilicet res & congruenter temperauit, & ad amussim explorauit. Plato animam in Timæo concentum & concordiam vocat. Aristoxenus & Dicæarchus harmoniam dixerũt. Lyræ igitur meritò dominus Mercurius,

B

--- Qui animas nunc euocet Orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittat, vt Maro.

Pausanias in Eliacis prioribus.

Mercurius cum Lyra quid.

Æne. li. 6.

BONA DISCIPLINA.

EST & Musarum insigne Lyra. Musas Eusebius à μυέω dictas arbitratur, quod significat honesta bonáque disciplina instituere: eásque Orpheus & Proclus in hymnis religionem hominibus commonstrasse dicunt, quemadmodum & Orpheo id attribuunt, vt suauisonæ testudinis concentu, hoc est, placidis & aptè compositis verbis fera hominum corda mitigarit, agrestes mores expoliuerit, & dispersos vagósque mortales in cœtum vnum congregarit. Apud Aristophanem legas, per citharæ callentem, hominem sapientem, & Gratiis omnibus ornatũ, à veteribus iudicatũ.
C Diuinæ quoq; literæ citharam pro morali virtute acceperunt, vtpote quæ in actione consistat. Et in huiusmodi significatum Theologi dictum volunt Psal. XLIII. *In cithara tibi confitebor.*

Hinc Homerus cantorem morum correctorem appellauit Odyss. lib. 3. Sic Plato animũ harmonia nomine appellauit.

RATIO.

ATHANASIVS in iis quæ contra gentiles scripsit, rationem Lyræ comparauit, vbi de anima, mente & sensu disserit: quippe id Lyræ haud dissimile videri ait, quæ rectè temperata sit, & Musico, qui eam resonare faciat, non imperito. Est enim in Lyræ neruis suus cuique sonus, grauis, acutus, medius, argutus, atque alius aliis. Concentus autem nullus discerni aut internosci potest, nisi fidiciniis ars accedat. Tunc verò modulatio & varia soni suauitas ostenditur, cùm qui Lyram tenet, neruis increpuerit, singulósque aptè percurrerit. Eodem modo, cùm sensus in corpore sint tanquam Lyra compositi, si docta mens illis imperauerit, discernet animus, quid absonum, quid concinnum sit, quale sit vnicuique rei temperamentum adhibendum, vt nihil denique facere, aut meditari aggrediatur, quod modulis & tonis non respondeat, vnde concors concentus exaudiatur. Et nonnulli cõcordiam inde dici putant, quòd chordæ variæ in vnam conueniant harmoniam: tametsi alij concordiam à corde deductam malunt, qui Tullio innituntur Tusculanarum primo dicenti: *Alijs cor ipsum animus videtur, ex quo excordes, vecordes, concordésque dicuntur*, vt in Cordis commentario disputatum: eámque afferunt rationem, quòd id locutionis in monumentis antiquis aspiratione careat. Qui chordis insistunt, concordem à Græcis σύναυλον dici opponunt, consuesséque aiunt veteres è locutionibus plerisque in Latinitatis vsum receptis, adiectam consonantibus aspirationem summouere, quatuor tantùm admissis, quæ Scaurus enumerat.

Concordia vnde.

D

MATRIMONIVM CONCORS.

Sed nos vt ad concordiæ significata redeamus, illud ex Onirocritarum disciplina deprompsimus, vt si quis nuptiarum tempore Lyram per somnium videre imaginatus fuerit, concordiam, id inter maritum & vxorem futuram significare.

MVSICA.

Neronis numisma. Idque adeo, vt citharã à iudicibus ad se delatam adorauerit. Suet. in Nerone cap. 12.

Qvæ verò Lyra est in Neronis numo, studium eius in arte Musica, & victoriam ex certamine eo partam significare crediderim. Fidibus enim eum oblectatũ ad insaniam vsque, & in theatris Musica decertasse, non sine maiestatis Imperatoriç dedecore atque ignominia, Scriptores eorum temporum omnes prodiderunt. Nam is præter numos ea nota percussos, statuas etiam sibi citharœdico habitu posuit.

POMPONIVS MVSA.

Pomponij Musæ numisma.

Est & Pomponij Musæ numus: à cuius altera parte muliebre signum est cum Lyra & Plectro: id quid sibi aliud velit, quàm eius cognomentum, non video: siue is Pomponius Poëta fuerit, de quo apud Plinium, siue qui in bello Mithridatico captus, cùm multis vulneribus saucius ad Mithridatem adductus, interrogatus ab eo esset, an amicus futurus esset, si opera iussu regio daretur, vt curaretur: respondens, *Si tu*, inquit, *populo Romano amicus fueris, aliter me quoque semper inimicum habebis.*

E

AMOR.

Unde illud ὁμοιότης φιλότητος μήτηρ. Similitudo: mater amoris. Arist. libr. 8. Moral.

Æneid. li. 1.

Cytherea vnde dicta.

Hinc de Art. poëtic: Dictus & Amphion, &c. Saxa mouere sono testudinis. Lib. 1. historiarum.

Qvoniam verò voluntatum, studiorúmque consensus atque similitudo amorem parit, celebratur à Platone Lyra inter amatoria monumenta libro de Anima. Proclúsque vbi Venerem Cythaream ab Homero & Hesiodo appellatam exponit, aduersatur Hesiodo, neque dictam ὅτι προσέκυρσε κυθήροις, οἰδὲ μὲν γὰρ τὰ κύθηρα, κυθερείαδε ἡ καὶ δύναμιν ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ πάσης τῆς ἐρωτικῆς φιλίας. Non assentitur, inquam, Proclus, vt Cytherea dicta sit à Cytheris, vbi illi templum, aréque tot frequentissimo mortalium conuentu colebantur, quia, inquit, κύθηρα vocantur insulæ illæ, & *alta Cythera* etiã apud Maronem, cuius scilicet vocabuli syllaba media per η vocalem longam perscribatur. Dictam verò Cythaream ait, quòd vniuersæ consuetudinis amatoriæ vim intra se occulat. Nam & alij Cythaream ab occultanda turpitudine dictam voluère, & illi in abdito templum fuisse alibi diximus. Lyra autem cùm omnem in se suauitatem complectatur, quandam cum Amore, cum Venere, cùm Gratiis similitudinem præ se ferre videtur, paríque cum iis illecebra homines illectare. Demúmque hæc illa videtur Amphionis Lyra, cui sponte saxa etiam paruisse perhibentur: cuius rei mentionem facit Apollonius Argonauticis, & Antimenidas primo, donatámque Amphioni Lyram eam dicit à Musis, quamuis Dioscorides ab Apolline, à Musis tamen etiam Pherecydes Hist. lib. 10.

SEDATVS ANIMVS.

Ridicvlvm fortè nostris videatur, si quis non vnum hominẽ tantùm armis instructum quippe Achillem cithara canentem pinxerit, verùm & vniuersum exercitum in aciem descendentem, ad citharæ modulos progredientem fecerit, quoniam neque citharœdi quicquam commune cum armis habere iudicantur, neque milites, ferocésque homines vllam hodie liberalium artium disciplinam assequi dignantur. Verùm si Lacedæmoniorum disciplinam & instituta respiciamus, inueniemus eos ad Lyram citharæque sonum acies instruxisse, reiectísque tubis, & classicis aliis, ad eiusmodi modulationis sonum pugnam inire solitos, id quod indicat illos sedatiori quodam animo prçlium aggredi consuesse. Nam & Homerus strepitum & tumultum in cõgressu primo barbaris dedit, cùm Græcos sensim & taciturnos progredi dixerit. Hanc tamen in Pompeio concionem reprehendit Cæsar, cùm in Pharsalia victor euasisset.

F

HVMANA VITA.

Obloquitur numeris septem discrimina vocũ. Aen. lib. 6.

Tenor humanæ vitæ.

Qvi verò per Lyram humanæ vitæ rationem exprimi dixerunt, tam eorum, quæ superiùs de sensibus, atque anima, déque mortalium institutis attulimus, rationem habuisse mihi videntur, quàm etiam de naturæ nostræ conditione rem ipsam perpendisse. Nam cùm in Lyra septem discrimina vocum celebrari comperissent, humanæ vitæ tenorem eadem assiduè agitari varietate animaduerterunt: septima enim hebdomada mas in vtero fabricatus existit: septima post partum hora manifestum aut vitæ aut mortis argumentum affert: septimo post die vmbilicus astringitur, ac solidescit; post bis septem manifestum est luminis indicium: post septies septem obtutus firmitas, atque cognitio. Videmus mox à mense septimo dentes pullulare, post bis septem sessionem esse tutam, post ter septem verborum articulationem, post quater septem incessum, post quinquies septem lactis horrorem suboriri, post annos demum septem primoribus dentibus expulsis, validiores enasci, ac perinde vocis sonum integrum fieri: secundo verò septenario pubescentiam, ac emittendæ geni-

turæ

A turæ facultatem, robúrque iam ad virilitatem spectare: tertio lanuginem, & crescendi finem: quarto robur, & membrorum plenitudinem. Quinta verò hebdomade, cùm virium augmentum, quantum vnicuique esse datur, absolutum sit, congruum nuptiarum tempus à Platone conscribi, quod septimo Legum habetur. Sexta autem, partas collectásque vires incolumes seruat, ac prudentiæ vigorem affatim subministrat. Septima, diminutionem quippe virium, sed perfectum intellectus & rationis incrementum habet: quare soliti sunt milites ea ætate rude donari, & consiliis rebúsque publicis adhiberi. Atque hac de ratione Horatius ad Mecœnatem scribit, se iam donatum rude: nam qui vndenos Decembres quater iam, vt ipse de se dicit, expleuerat, per septimam hebdomadam deferri iam occeperat. Octauo mox septenario perfectionem & in intellectu, & in ratione videre est, qualis maior in vnoquoque iam sperari debeat. Nonus humanitatem ac mansuetudinem adducit. Decimus vitam finiendi plerúmque desiderium: quæ omnia versibus elegiacis Solō luculentissimè complexus est, Lyrámque suam ita temperauit, vt humanæ vitæ concentum, sonorámque vocalitatem anno septuagesimo terminaret, quem vbi mortales excesserint, desipere iam, & chorda modò hac, modò illa subinde videntur aberrare. Neque multùm ab huiusmodi consideratione, quòd Magnus Basilius per citharam corpus interpretatur: nam & alij Theologi Psalmo 57. *Exurge psalterium & cithara*: per psalterium animam, per citharam corpus intelligi volunt, quod ita pluribus esse locis acceptum Euthymius obseruauit.

Epistola prima.

Idē Dauid psalmo. 40.

LYRÆ FORMA.

B SI quis verò Lyram, qua fuerit apud antiquos specie, intueri velit, non ignoret constare illam ex binis cornibus, iugo, testudineáque testa: talem enim, vt in Amphione Philostrati est, Mercurius excogitauit, compegítque: qua posteaquam, vt aiunt, Apollinem & Musas honestauit, Amphionem etiam, vti dictū superiùs, donauit. Cornua verò illa sublimipetæ Capreæ fuisse volunt, quibus Musici, antequam ligni vsus ad hoc commodus haberetur, ad Lyras conficiendas vterentur. Ex lignis verò quæ Lyræ apta censeantur, buxum maximè laudant, vtpote quæ solida sit materia, & ad polituram aptissima. Potentiores huc ebenum adhibuerunt. Rhæti atque Norici acerem arborem egregiè crispatam exhibuêre: vtpote quæ mirificè colorum varietate delectet, quǽque fissa non fallat, neque excauata dissiliat. *Elephas*, ait Philostratus, *nihil ad Lyram*, quocirca sciti viri neque animal ipsum magni quicquam faciunt, neque cornibus eius vtuntur, quamquam nostri, *pectine pulsat eburno*, libentissimè dixerint. Videtur verò natura ipsa opera perquàm diligentissimè dedita, testudinis testam, vt huic inseruiret vsui, fabricasse, ita illam excauauit, & vas veluti quoddam vocum repercussioni collectioníque præparauit: vacua quædam foramina hinc inde fecit, in quæ vmbilici inseri possent, atque alter alteri apprimi: chordæ enim ex vna parte, quippe in imo, quadræ suæ applicantur, ex altera vmbilicis obuoluuntur. Atque hæc in illis ratio potissima consideratur, vt rectè in Lyram ductæ æquis inter se distent interuallis, & parallelos binæ quæque efficiāt: quæ quidem species in hodiernis adhuc quodammodò refertur, quamuis cornua non in vacuum, vt olim, sed in ipsum Lyræ corpus inflectantur. Atque hæc ea quidem species, de qua Græci scriptores, & Romani Græcos secuti, inuentionis laudem partim in Mercurium, partim in alios conferunt. Sed Hebræorum literæ Tubalem appellant, qui primus omnium & huiusmodi instrumenti, & Musicæ inuentor fuit. Sedenim quam Lyram à Mercurio inuentam tradunt, trium tantùm chordarum fuisse dicunt: voces enim ab eo tres

C trium instar temporum inuentas aiunt, acutam quippe, grauem & mediam, prout tria tantùm apud Ægyptios fuêre tempora, æstas hyems, & ver, singula quadrimestria. Sic æstati acutus sonus attributus, hyemi grauis, veri medius. Thebarum tamen portas ea ratione septem institutas Græci dicunt, vt totidem in Lyra tonos repræsentarent. Et memorabile illud Emerepis Lacedęmonij factū celebratur, qui cùm Ephorus esset, cuius scilicet magistratus censuræ Græcia vniuersa olim acquiescebat, Phrynidi Musico duas è nouem cordas bipenni excidit, dicens, *Musicam ne deprau es*: de quo nono Symposiacōn apud Plutarchum. Adhæc ipsa hominis constitutio cùm sit quatuor ex elementis, & anima, & quaternarius numerus multis de causis corpori competat, ternarius verò animæ de quo alibi copiosiùs: iuncta hæc, & in concentum excitata omnem reddunt harmoniam, quæ tam ex operibus, quàm ex cogitationibus nostris percipitur: vt non immeritò humanam vitam tot septenariis variari paulò antè disputauerimus.

Testudinis testæ forma.

Æne. li. 6.

Mercurij Lyra.

Ab Amphione.

Quin Eras. citat Plut. in Apophtegmatis Chil. 4. cēt. 3.

Μὴ κακούργει τὴν μουσικήν.

DE FISTVLA.

FACIT ad hoc & fistula, vt chordis Lyra septem, ipsa quoque septem compacta cicutis: cuius forma conspicua est passim in Panos & Satyrorum manibus.

RESIPISCENTIA.

HOMINEM Ægyptij diu quidem mente captum, posteà verò quasi somno excitatum, ad intellectus officia redeuntem, & vitæ suæ iam modum imponentem significare si vellent, fistulam, inquit Horus, pingere consueuerunt: huius enim munus, animum ab odiosis & grauibus atque etiam impuris cogitationibus auertere, & curarum obliuionem, vt diceret Hesiodus, inducere, & vt

Fistulæ munus.

vt exemplo Pythagoræ comprobatum est, impotentiores etiam lasciuientis animi sedare motus dũ composita soni suauitate animum arbitrio suo versat & moderatur. Facit hoc ad illud Antiphanis, siue, vt alij, Bionis, qui Bucolica scripsit, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τεχνᾶσθ σύριγγα, πέλειδέ τι δύμαρες ἔργον, *Tu tibi fistulam ames cera coniungere, quando non labor aut opus hoc magnum.* D

ADVLATIO.

EADEM verò, vt alibi dictum, cum Ceruo picta, perniciosam indicat adulationem, ob historiam scilicet quæ super ea & Ceruo fertur, animal id eius suauitate modulisque mulceri, & ad stuporẽ vsque delectari: vnde accidat, vt dum Ceruus intentior in eam incumbit, incauto illi abalienatóque mors inferatur.

DE TVBA.

A Virgilio Æneid. 9.

SED iam altiùs insonemus, neque semper in molli Lyra aut fistulis immoremur, sed & Tubam strepitu procul ære canoro exauditam, ad musica instrumenta reliqua adiiciamus.

CELEBRITAS.

Tritonum tubicines quid.

SIGNIFICAT tuba famam & celebritatem, vnde Romani in Saturniæ ędis fastigio Tritonas tubicines imponebant, caudis abditis & abscõditis: id scilicet eo hieroglyphico significãtes, quòd historia gestarum rerum ab Saturni commemoratione ad nostram vsque ætatem in obliteranda celebritate, nota, clara, & quasi vocalis esset: quæ verò ante Saturnum gesta fuerint, obscura & incognita in tenebris delitescere: idque sibi velle Tritonum caudas ad humum inclinatas, absconditásque. Erãt verò Tubæ Marti dicatæ, vti etiam nunc sunt: in acie enim mos est, E

Æne. li. 6.

Aere ciere viros, Martémque accendere cantu.

Nume c. 9. Esai. ca. 58. & Oseæ ca. 8. & passim in Psal.

ERIGENDÆ MENTIS SIGNVM.

IN sacris verò literis tuba suum habet intellectum. Nam quæ memoria tubarum celebranda mandatur à Deo prima septimi mensis die, nihil aliud sibi vult, vt interpretantur Theologi, nisi debere nos Prophetarum oracula memoria repetere, Euangelicas voces omninò recogitare Apostolorũ prædicationes cœlestium tubarum instar, quarum sonus in omnes terræ fines exire destinatum erat, reminisci, & ita initio mensis tuba canamus, & in Psalmis Deo iubilemus.

DE TIBIIS.

SED tibiæ Veneri sacræ ferebantur, eáque de causa in ouatione tibiis & myrto Romanos vti solitos Plutarchus ait in Marcello.

SENSVS.

EÆDEM Pani, perinde ac etiam fistula, attributæ, quippe quẽ sensilis mundi rectorem intelligebant: sonus enim non nisi sensu percipitur. Atqui Apollinem etiam aiunt à Pallade doctum libẽter tibiis cecinisse: & in altera simulachri eius, quod Deli erat, manu, tres insidebant Gratiæ, quarum vna Lyram, alia tibias, tertia fistulam, quæ inter has media erat, gestabat: & dona legas ab Hyperboreis Delum missa, Cithara, tibiis & fistula comitantibus. F

Apollinis in Delo simulachrum.

SACRORVM TEMPVS.

Quin & qui a cœnis Pontificalibus aderant itutéque immunes viuebant, in eos dictum Tibicinis vitam viuis, Αὐλη τεβίον ζῇς.

TIBIA sanè rei sacræ signum erat, precationumque faciendarum tempus indicabat, quasi adesse iam Deum per eam admonerentur, qui sacris assistebant. Nos quoque cùm in sanctis ædibus sacra facimus, æris tinnuli sono diuini libum mysterij adorandum innuimus. Sed quod ad tibiam spectat, minimè recens, neque imperitæ plebeculæ dicterium est de cessantibus tibicinem expectare, sed antiquum & nobile, quippe quo Scipio minor vsus est in Pompeium, qui tibicinis filius credebatur. Pompeius enim C. Lælio Consulatum ambiente, cui Scipio maximè fauebat negauerat Scipioni se petiturum, adfuturum verò Lælio, eúmque deducturum: quem dum expectarent, auditum est eum iam candidatum prehensare obuios. Tum Scipio ridens: *Næ*, inquit, *nos egregiè stulti sumus, qui perinde ac Deos, non homines precaturi simus, tempus terimus tibicines expectantes.* Hinc ansam arripuit Cornelius Tacitus, vbi libro. 14. de Octauia Messalinæ filia loquens: *An quia*, ait, *veram progeniem penatibus Cæsarum datura, sit malle populum Romanum tibicinis Aegyptij sobolem imperatorio fastigio induci?* Nempe propter Pompeium, qui, vti dicebamus, Tibicen à Scipione vocatus est. Octauia verò à Scribonia Augusti vxore descendebat.

A

DE TYMPANO.

Ympano etiam & choro laudari gaudet Deus. Per tympanum Gregorius libr. Epist. sexto ad Anastasium, abstinentiæ tenuitatem ἱερογλυφικῶς interpretatur, à materia scilicet ipsa, qua constat tympanum: nam id dubio procul corium est ex pelle iam arefacta, quæ tamen priùs diu fuerit macerata: ita vir ieiunio confectus, ab omni luxu alienus, parcè & duriter viuens, qui laudes Deo canat.

Laudate Dominũ in tympano & choro, psal. 149. vers. 4.

DE TINTINNABVLO.

Iere ad se nos videtur etiã tintinnabulum, quod Mosaicus Sacerdos, de quo 28. Exodi, ornatu Pontificio gestare iubebatur: ad imas enim tunicæ fimbrias aurea tintinnabula, maláque punica alterna appendebantur, vt eorum sonitus, quotiescumque Pontifex ingrederetur, egrederetur ve Sanctuarium, exaudiri posset. Significabat id, oportere sacerdotem, vt etiam in Cane dictum, assiduè vocalem esse, nunc docendo, nunc arguendo, nunc exhortando, sæpissimè verò consolando, quod nostra sibi fragilitas deposcit, opportuna remedia conquirendo. Itaque tintinnabulum prædicationis est & institutionis hieroglyphicum, de quo plura Gregorius idem lib. primo, Epist. XXIIII. Tintinnabula huiusmodi antiqui operis domi habemus: sunt autem ex orichalco, mespili caui forma cum fibula supernè ad appensum apta. Intra concauum ærea immissa pilula est, quæ motata, sonum impulsu reddit argutum, atque admodùm suauem.

Tintinnabuli forma.

Nimirum Tin tin.

B

DE LITERIS SEPTEM.

Tqve vt ad Musicam redeamus, aliis quoque signis ea pingi solita est, non iis tantùm, quæ propria sunt illius instrumenta: quare superest vt quid Ægyptij per vocales numero VII. significarent: afferamus, & ita Musicos hos numeros absoluamus.

MVSA.

Illi siquidem digitos duos literis septem insignitos præferentes, Musam, vt Horus ait, significabant. In quo aduertendum, vulgatos Hori codices fœdè deprauatos circunferri, qui πράγματα, septem non γράμματα, habent. Cur verò nos Vaticanæ bibliothecæ codicem, in quo γράμματα ἑπτὰ, non πράγματα, scriptum est, castiorem iudicauerimus, ea in causa sunt, quæ apud veteres tradita reperimus super septem vocalium significato, quibus Musica omnis exprimi solita. Nam Demetrius Phalereus in Commentariis περὶ ἑρμηνείας, Ægyptiorum fuisse morem ait, septem vocalium modulata enunciatione Deos collaudare. Septem porrò vocales Plutarchus Musicæ totidem vocibus accommodat. Et Phurnutus ex veterum dictatis obseruat, septem esse diuersos tonos, quibus olim tota modulatio constaret. Vox verò ipsa septem patitur qualitates, acutam, grauem, circumflexam, densam, tenuem, longam, breuem. Ac veluti est apud Philonem, septenarij numeri proportio est valde Musica, quippe qui sex ad vnum sexcuplarem habeat: sexcuplaris verò ratio maximum in re proposita interuallum
C facit, quo quidem acutissimum à grauissimo separatur. Cæterùm & quinque ad duo vim plurimam in harmonia demonstrant, ipsi τοῦ διαπασῶν ferè æmulam. Et vt semel dicam, hebdomada cùm ex ternario quaternarióque constet, harmoniam omnem amplexatur, quippe διατεσσάρων, διαπέντε, & διαπασῶν. Omnes quoque proportiones, Arithmeticam, Geometricam, & Musicam. Quod verò diximus ex Plutarcho, vocales eas fuisse literas quibus fortè vterentur Ægyptij, ne qui Græcè nesciunt dictum mirentur, sciendum apud Latinos vocales duas, E, scilicet & O, figura vnamquanque eadem, vi tamen & tempore & enunciatione diuersas esse: quarum vnaquæque apud Græcos suo insignis est caractere, atque ita septem omninò esse, ad humanæ ipsius vocis conditionem excogitatas. Ex his notum est A, sedem habere in imo barathro pectoris, quam enunciatam palma ad pectus admota ibidem trepidare sentimus. E, in faucibus, qua manu itidem deprehendimus, atque illa duplex, acuta, & grauis. Grauis enim (nam eam sono E, Latinæ literæ veteres enunciasse, paulò pòst in B, litera ostendemus) vocalis hæc tunc exauditur, cùm spiritus aliquantò inferiùs contrahi videtur, & suppresso quodammodò sono enunciatur. Acuta verò sub signo ε apud Græcos, E vel e apud Latinos, cùm ad aperta vsque labra porrigitur, & vocaliore sono se prodit. I, tanquam columna quædã, ad cuius imaginem figuratur, palatum medium inhabitat, idque sustentare quodammodò videtur. O, item duplex, acuta, & grauis. Acuta, cùm emissum ab imo pectore spiritum circa dentes sistit, & expedito cum ore resonare facit. Grauis, cùm vsque ad dentes emissum interiùs reuocat, & aliquantulùm remoratur, quod ex ipsa etiam figura quodammodò replicata, ω vel Ω Græci constare voluerunt. V, dubio procul in labiis tota conquiescit. Vocalis ea apud Græcos non habetur, sed eius soni vice diphthongum ponunt ου, quam Latini, cùm vno charactere ȣ sæpè scribi obseruassent, contracta in acutum parte inferiori, V, suam fecère, per quam suum illum vsitatissimum peculiarémque sonum exprimerent.

Sic Boëtius lib. I. de Musica, tradit antiquitus harmonicã rationẽ heptachordo tantùm cõstitisse, hoc est fidibus septem quarũ ima ὑπάτη, summa νήτη.

Vocalium sedes.

Ratio figuræ o longi, vel magni, Græcorum.

Ratio figuræ vocalis quintæ Latinorum.

D Verùm multa etiam quæ Græci per υ ſcriptitant, ipſi per vocalem hanc ſuam ſignare inſtituerunt, vt δύο, duo: πύῤῥος, Purrus (ita veteres ſcribebant, vt antiquæ indicant inſcriptiones aliquot) nos ad Græcos redimus, & Pyrrhus facimus. Quod ne dictu leue adeò videatur, Verrius Flaccus ita commentatur. Quod illi dicunt κύμινον, nos cuminum: quam illi κυπάρισσον, nos cupreſſum: quem illi κυβερνήτην, nos gubernatorem. Neque negarim cum Scauro, Græca nomina plurima in noſtrum ſermone admiſſa τοῦ ὑψιλοῦ ſonũ & figuram cõſeruaſſe, vt hymnus, hyacinthus, de quo plura Victorinus. Sed vt argumentum ſuſceptum proſequamur, ex literis mutæ nouem (tot enim Græci ponunt) eodem authore Plutarcho, Muſis totidem dicatæ. Octo inde ſemiuocales, voces muſicas reliquas abſoluunt vnà cum vocalibus ſeptem, quas natura ipſa commodè variare poteſt, ad quintumdecimum vſque gradum aſcendendo. Neque verò hîc Sophiſtas audio, neque ſuperſtitioſa multorum conamina in hoc albo repoſuerim, qui ad vnum & vigeſimum vſque gradum aſcenſum dari diſputant, qui quidem ſtridor potiùs eſt, quàm humanæ vocis ſonus. Verùm ego ſatis habiturus ſum, ſi cum Iuſquino Muſico ætate noſtra clariſſimo ſenſerim, qui materiam hanc in Theoreticis lucubrationibus ab Ægyptiis, à Plutarcho, & Marone minimè diuerſas, accuratiſſimè pertractauit.

MVSÆ CVM APOLLINE.

In eiuſdem vita, ca. 30.

Muſæ quatuor, nouem, plures, & quæ.

VERVM hæc alij viderint, nos ad Muſarum hieroglyphica reuertamur, quorũ illud præcipuum, vt ſi lingua dentes quatuor è regione oppoſitos incutiat, eo geſtu Muſæ cum Apolline ſignificentur, dentes enim Muſarum inſtar ſunt: per linguam verò, quæ illos pulſet, Apollinem vti plectrum aliquod intelligimus. Nam & Romani linguam ſimilem plectri, dentes chordarum dicere ſolebant, E vt lib. de Natura deorum Cicero. Et Ambroſ. in Hexam. linguam veluti plectrum eſſe dicit. Tranquillus de Claudio: *Plectra linguæ titubantia.* Sed enim cur quatuor tantùm Muſæ poſitæ ſint, altior inquiſitio eſt, cùm ſemper multiplices habitæ ſint apud eruditos. Cur autem eas nonnulli nouem poſuerint, non lingua tantùm, aut dentes quatuor, ſed tota oris facies diſcutienda: quia ſic ea per totidem oris inſtrumenta repræſentari tradidêre, quæ ſunt dentes, quos nominauimus, quatuor labia mox duo, quæ cymbalorum vſum ad augendum ſonitum præbent: inde palatus, in cuius concauitate ſonus inturgeſcit: gutturis fiſtula, quæ ſpiritum immittit: pulmo denique, qui veluti æternus follis ſpiritum concipit, & pro vſu rei temperatiſſimè remittit: denique in medio reſidens Phœbus omnia complectatur. Singula hæc contarentur, nihílque proficerent, ignauia veluti quadam torpeſcentia, niſi ſedulæ linguæ plectra excitarentur, & ad ſolicitam operis properationem accenderentur: quorum omnium rationem Anaximander Lampſacenus, Leophantes Heracliopolita, Piſander Phyſicus, & Euximenes latiùs explicuerunt. Neque tamen deſunt qui nonarium numerum pro pluralitate poſitum contendant, vt apud Nicandrum, vbi de Scorpij cauda σφόνδυλο ἐννεάδεσμοι, quaſi cauda eius nouem eſſet ſpondylis compacta, quæ nodis ſeptem tantùm inſignis eſt. Quinetiam Nicander idem ἐννεάκεντρον dixit de eo, qui duos tantùm aculeos haberet obſeruatum ab Apollodoro. Sic apud

Geor. lib. 4.

Æneid. li. 6.

Nouem capitum.

Quinquaginta capitum.

Maronem, *Nouies Styx interfuſa, & porrecta nouem per iugera corpus*: & quod obſeruat Theon in Arati carmine ἐννεάγηρα κορώνη, non quòd nouem, inquit, ætates viuat, ſed perquàm diu. Et apud Alcæum hydra ἐννεακέφαλος, quæ πεντηκοντακέφαλος eſt apud Simonidem, quem imitatur Maro:

Quinquaginta atris immanis hiatibus hydra.

F Itaque qui Muſarum numerum ſupra nouem augent, eo nituntur argumento, quòd ſcientiæ plurimæ ſunt, non autem nouem tantùm: vnicuique enim ſcientiæ ſuam eſſe Muſam præſidem oportere. Ex eorum verò numero qui tres tantùm Muſas ponunt, eſt Eumilus Corinthius, qui etiam earum nomina hæc prodidit, Cephiona, Apollonida, & Euryſthenida, quas Apollinis fuiſſe filias fabulatur.

Et Cicero libr. 3. de Nat. Deor. quarum tres colẽdas ait Pauſanias in Bœoticis.

Aratus quinto de aſtris quatuor enumerat, Argen, Meleteam, Thelyonem, Aæten. Qui has quinque poſuêre, nomina his à quinque ſenſibus indidêre. Epicharmus in Hubes nuptiis ſeptem ait, & filias Pieri Pimpleidóſque Nymphæ, quarum nomina, Nilûs Tritone, Aſopus, Heptoporta, Achelois, Titoplûs, & Rhodia. Apud Heſiodum in Theogonia nouem ſunt, hæque Latinis iam celebres, quarum inuenta ſunt toni tres, ἁδρὸς, μέσος, ἰσχνὸς, plenus, medius, tenuis. Accentus totidem, acutus, grauis, circumflexus. Tempora itidem tria, præſens, præteritum, & futurum, quæ ſi ad Muſicam referantur, præteritum longi temporis inſtar erit, quòd ab eo quotidiè longiùs abſcedamus: futurum pro breui accipietur, quòd illi quotidiè propinquiores efficimur: præſens verò communis, quam Græci μέσον vocant, inſtar erit ſyllabæ: inſtantis enim temporis natura eſt, vno eodémque momento prætereuntia venientibus coniungere. Alij hunc Muſarum numerum alio atque alio modo interpretantur: atque ex his qui quatuor ſtatuũt, nonnulli linguarum quatuor differentiam excogitarunt: vtpote quòd

Quaternarius.

Quinarius.

Septenarius

Nouenarius.

Muſarum inuentum fuerit, Ionicam, Atticam, Doricam, & Æolicam linguam à communi diſtinguere, & pleraq; inſuper quaterna ad oſterationem vſque dinumerant. Qui quinarium earum numerum recenſent, quinque, vti dicebamus, ſenſus ab eis animaduerſos, diſtinctaq; cognitioni traditos prædicant. Qui ſeptem, ſeptichordem lyram, ſeptémque compactam cicutis fiſtulam, climata ſeptem & Planetas totidem, vocaléſque, vti initio commonſtrauimus, memorant. Qui nouem eſſe contendunt, hiſtoriam Cliûs inuentum aiunt, plantandi rationem Thaliæ, coniugalia & ſaltationem Euterpes,

A agriculturam Polymniæ, Astrologiam Vraniæ, Calliopes Poëticam, atque ita demùm vnicuique inuento, quod ad mortalium vsus faceret, sua est cuique Musa excogitata: vnde necesse est infinitum earum numerum constituere. Sed hæc nullo apud Græcos fine disputantur. Apud Ægyptios, vti palàm fecimus, compendiosiùs colliguntur, ambagibúsque euitatis, rectà per planissima toto constrato itinere traducuntur.

A.

CVIVSMODI verò essent literarum charactêres apud Ægyptios, si quæsierit quispiam, putarim ego partim instrumentorum aliquot, plurimùm verò animalium effigies fuisse. Illud enim ex Plutarcho constat, Mercurium, qui primus literas Ægyptiis communicauit, Ibin primam esse literam voluisse. Refert quidem ea in ingressu triangularem effigiem, cruribus ita dispositis, vt loco suo dictum, & quæ prima apud nos & Græcos litera est, ad isoscelis trianguli faciem accommodatur. Atque ita coniicere possumus, reliquas quoque literas, vel 15. vel quotquot fuerint, alicuius animalis effigie, membróve figuratas, quæ tam longa inde annorum serie sint abolitæ, atque ab eo præsertim tempore quo Ptolemæi Græcas literas in Ægyptum deduxêre: Ægyptiacorum porrò characterum formæ, vna hac excepta, ferè omnes obsoleuêre.

B.

QVOD si eiusmodi exemplis insistendum esset, fortè B, per pictam pecudem figurari possit, aut membrum statúmque eius aliquem qui Ouem saperet, quòd proprium est illi literam eiusmodi articulato proferre sono. Agnoscunt hoc interpretes etymologici, Cratinúmque citant Διονυσαλεξάνδρῳ, eo versu:

B ὁ δ' ἠλίθιος ὥσπερ πρόβατον, βῆ βῆ λέγων βαδίζει.

Stolidus tanquam pecus, Be be dicens ambulat.

Atque ita nonnulli, vti paulò antè monuimus, H tertiæ apud Græcos vocalis sonum per E grauē pronunciant, quod Latini receperunt, Penelope, Anchises, Aristoteles, naturæ quidem in Oue sonum imitati.

Γ.

QVINETIAM Γ aliquid habet quod hieroglyphicè notari possit: siquidem authores Græci literæ huiusmodi etymon παρὰ τὸ ἀμᾶν, quod metere est, deduci volunt, & simulachrum eius falcem ponunt.

Δ.

DELTA dubio procul per stellas tres æqui distantes ferè, easque in trigonum sitas notant: & ea de causa signum cœleste inter æstiuum & æquinoctialem circulum supra caput Arietis Δέλτωτον vocant: & Ægyptum Græci à triangulari forma nuncuparunt. Verùm hæc curiosioribus relinquemus: id vnum dicam, signum id æquis esse lateribus duobus, vno breuiore, sed propè reliquis æquali.

DE PENTALPHA.

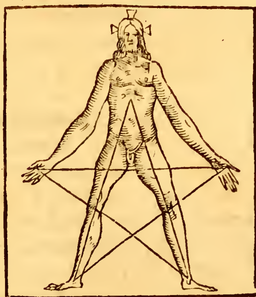
Sic Lucianus pētagonum salutis symbolū ait, Vbi agit de quodam qui lapsus erat inter salutandum. Idē Agrippa de occulta Philosophia libr. 1. & infra lib. 60.

QVONIAM verò incidimus in literarum notas & cunctarum rationes reddere difficillimum, & inexhausti laboris opus est, & quod fortasse fastidium potiùs quàm delectationem vllam sit allaturum, πεντάλφα inter has minimè præteribimus, ex qua præter delectationem, vsum
C etiam & vtilitatem aliquam percepturi sumus. Signum id ex alpha quinque numero complicitum: lineis enim à pentagoni recti punctis alternatim ductis ea prosilit figura, de qua multa scitu digna minimè sunt dissimulanda. Antiochum ferunt cognomēto Soterem, antiquum illum à quo reliqui Syriæ Reges Antiochi mox dicti, cùm aduersus Galatas acie decertaturus esset, per nocturnam imaginem videre visum adstitisse sibi Alexandrum, qui mandaret vt militibus tesseram daret ὑγιαίνειν, cuius dicti hieroglyphicum olim iam adinuētum erat triplex triangulus inter se complicitus, ex quinque paribus lineis sese inuicem in puncto contingentibus: quo non cunctāter à se facto, pentagrammóque huiusmodi tum in vexillis imposito, tum & singulis, & reliquis militaribus indumentis superaddito assutóque, admirabilem mox est à Galatis victoriam consecutus. Antiochi porrò numus argenteus passim habetur, istius rei memoria sempiterna, in quo nota ea impressa est, additis singulis per angulorum interualla literis ΥΓΕΙΑ, in eum quem hîc vides modum. In militia verò Imperatorum, qui præcipuè Byzanti claruerunt, ordo qui sub illustri viro Magistro peditum merebat propugnatores nomine, cęruleam præferebant parmam, cuius margo purpureus erat viridis autem vmbilicus intra πεντάλφα huiusmodi cōtentus, quicquid autem erat spatij reliquum inter vmbilicum & lineas quæ pentalpha illud describebāt, purpureo erat colore illitum. Meritò autem propugnatorum iis nomen datum, quorum opera salus exercitui comparabatur. Sed quoniam hæc pa-

Antiochi Soteris numus. Id est, sanitas.

rum fortè suauia videantur, multa huiusmodi præterire consilium fuit: tum etiam, quia non æquum erat virum grauioribus deditum rebus, exilibus his legendis occupare. Sed illud minimè dissimulare possum, posse nos in veræ salutis significatum accipere quinque CHRISTI vulnera, pectoris vnum, manuum duo, totidem pedum, quæ in propatulo posita pentalpha ipsum commodè constituunt: patefactis enim manibus, quæ deorsum à lateribus porrigantur pedibúsque ipsis modicùm diuaricatis, puncta æquidistãtia quatuor assignantur, quintum verò in ipso pectore costas inter: à quibus punctis lineæ quinque numero æquales omnes, quæ altera alterius punctis se contingant, πεντάγραμμον faciunt, duæ quippe à pectore ad vtrumque pedem, duæ alteræ in chiasmi ferè modum decussatæ à dextera manu ad pedem læuum, atque à læua ad dexterum, quinta ab alterutra manu ad alteram. Neque πάρεργον id fuerit, si quæ de salutatione Lucianus collegit, saluti subiecerimus, χαίρειν ait ille, hoc est, *Gaudere*, antiquam fuisse salutationem, cuius exempla complura ponit. Platoni demum visum esse amicabilem hanc compellationem in εὐπράττειν, quod bene agere est, conuertere: vnde noster Horatius vtrumque complexus morem, epistolam ad Celsum ita exorditur:

Hor. Epist. 8.

Celso gaudere, & bene rem gerere Albinouano,
Musa rogata refer.

Verùm Archytas Pythagoram secutus, vnà cum plerisque eiusdem sectæ χαίρειν atque εὐπράττειν repudiatis, ὑγιαίνειν induxêre, quod mox alter alteri scribentes vsurparunt. Latini horum sententiam approbantes, SALVTEM, vt apud Tullium & alios frequentissimum, perscripsêre. Existimarunt verò sapientissimi viri, compellationem huiusmodi & animæ & corpori esse maximè congruentem, & simul omnia intra se mortalium bona complecti. Quinetiam Epicurum ferunt, qui voluptatem maximè omnium adamauit, in quibusdam doctis admodùm epistolis non χαίρειν, sed ὑγιαίνειν, præscripsisse.

INFINITVM.

SED vt iam ad priores illas vocales redeamus, earundum literarum numerus infinitum significat, si quem sequimur codicem fidelis est, quod alij vulgata exemplaria secuti. Rudem, alij Inexpertum traduxêre, quod ἄπειρον apud Horum habetur. Neque sum nescius ἄπειρον dici posse παρὰ τὸ μὴ ἔχειν πεῖραν: verùm iisdem authoribus etymologicis dicitur etiam παρὰ τὸ μὴ ἔχειν πέρας, quod finem aut terminum non habeat. Hori verò authoritate dicunt ἄπειρον significare tunicam, quæ non habeat exitum, eóque significato Sophoclem in Polyxena dixisse:

Nullã habere experientiã. Nã πειράω hoc est, experior, tento. Πέρας, ατος, finis, & περατόω, finio, termino.

χιτὼν σ' ἄπειρος ἐνδυτήριος κακῶν.
Multorum amictus tunica te exitu carens,

subintelligendum, perdet. Et apud Euripidem in Oreste:

Ἡ πόσιν ἀπείρῳ περιβαλοῦσ' ὑφάσματι,
Texto maritum impermeabili induens.

Est & alia ratio cur hîc infinitum significare locutionem eam contendamus, quam ex ipsius numeri ratione desumimus, quem Pythagoras immobilem dixit, suáque firmitate solidum, adeóque plenum, vt quod infinitum in rebus est, ipse comprehendat. Sedenim super hoc loco suo in numerorum hieroglyphicis locupletiùs.

PRINCIPIVM ET FINIS.

ET ne ab infinitate hac discedamus, quæ germana est æternitati, minimè prætereundum videtur quod hieroglyphicum primæ huius apud omnes literæ significatum, quod in Diuinis habetur literis, principium exprimit, veluti Ω apud Græcos vltima, finis est indicium: vnde illud iam omnibus cognitum: *Ego sum* A *&* Ω. Apostolus autem Epistola quam ad Ephesios scribit, Deum proposuisse dicit in semetipso, ad dispensationem adimpletionis temporum, ad caput, id est, ad initium reciprocare vniuersa in Christo quæ sunt super cœlos, & super terras in ipso. Et duas Græciæ literas, primam scilicet & vltimam, sibi induit Dominus, initij & finis concurrentium in se figuras, vti quemadmodum A ad Ω replicatur, ita ostenderet in se esse, & initij decursum ad finem, & finis recursum ad initium, vt omnis dispositio in Ω desinens, per quem cœpta sunt, per verbum scilicet Dei, quia caro factum est: proinde desinat quemadmodum & cœpit, & à Deo in Christo omnia reuocarentur ad initium. Repetuntur hæc à Tertulliano lib. de Monogamia, vbi secundas impugnat nuptias. Apud Hebræos, quorum tam multa cum Ægyptijs communia sunt, magna est significationum sylua, singulis in literarum characteribus: sedenim hæc quia latissimè apud Cabalistas explicantur, ne actum agerem, præterire consilium fuit: ea siquidem nos tractanda desumpsimus, quæ per rerum figuras, non per literas scribi consueuerunt.

Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ Ω. Apocal. cap. 1. ἀρχὴ καὶ τέλος, principium & finis.

A

FATVM.

ADDVNT & Fatum, siue Parcas, per eandem vocalium designationem intelligi: non tam ob Planetas septem, qui Fatorum ministri sunt, vti latiùs in Stella disseruimus, quàm ob id quòd imago Dei habetur Septenarius, dux idem & princeps vniuersorum, immobilis, indomitus, omnium victor, gubernator omnium de quo plura eo loco habentur, vbi de numerorum significationibus ordine suo disputatum est.

DE LIBRO.

A LITERIS ad librum transire ipsa rei natura compellit: literæ siquidem locutiones adstruũt, locutiones orationem, librum oratio.

ANTIQVITAS.

DESCRIPTA folia, codicilli vel liber quomodocumque compaginatus obsignatúsve antiquitatis hieroglyphicum esse perhibetur. In manuscriptis enim Hori codicibus παλαιότητα δηλοῖ, legitur, non παλαιόστων, Folia quidem codicillíque propterea quòd antiquorum mos fuit in foliis, & quarundam arborum corticibus scribere, vnde & Codicis & Libri cognomenta permansêre. Et apud Maronem Æneas orat, ne Sibylla foliis mandet nomina: *Æneï. li. 6.*

Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.

Ideò verò obsignatus liber, vt superiùs, quòd in eo vel veteres sapientum disciplinæ, vel res gestæ, *Liber obsignatus.* longæ posteritatis memoriæ commendentur, atque ita liber, vt diceret Horat. *Longum scriptori prorogat æuum.* *De Arte poëtica.*

B Stesichori Poëtæ statuam senilem, incuruam, cum libro, temporibus suis fuisse in Sicilia tradit Tullius in Verrinis. Et nos Romæ apud Raphaëlem Vrbinatem marmoream Philemonis statuam validæ senectutis vidimus, qui vna manu volumen replicatum continebat, alteram ad mercedem operis passam porrigebat: de cuius auaritia in scriptis suis vænundandis alibi meminimus. Sed quoniam de literis sermo fuit, quæ Musicam significant, Musica verò tam animi quàm morum concordiam & concinnitatem ostendit, vt in Lyra commonstrauimus, succurrit mihi quàm memorabile sit commentum illud Athenodori Philosophi, qui Augustum Octauianum docuit Philosophiam. Nam *Athenodori commentum.* cùm videret hunc ad iracundiam facilè commoueri ne asperum aliquid statueret, ex quo posteà pœnitentia subsecutura esset; eum monuit, vt vbi irasci cœpisset, quatuor & viginti illas Græcas literas memoria recenseret, vt illa concitatio, quæ momentanea est ac breuis (vt Horatius ait) furor, aliò traducta parui temporis interiectu languesceret: quod & alij Augustum imitati non sine fruge factitarunt. Saluete igitur literæ verè sacræ, verè cœleste donum beneficio summo mortalibus elargitum: siue vos Musicam, siue concordiam, siue animi concitatioris impetum componatis. *Epistola ad Max. Lolium, 2. Ira furor breuis est.*

At quanta mox in dictionibus, quanta in orationibus virtus, si pura ipsa, nuda, simplicia, & inania propemodum elementa tantum habent virium, vt soni, quem singulæ reddunt, commemoratione saltem, à perperàm factis incœptisque abstinere compellant?

C

PIERIVS VALERIANVS AD ERVDITISS. ARNOLDVM ARLENIVM, DE IIS QVÆ PER INCVDEM, MALLEVM, ARATRVM, FLAGELLVM, Frænum, Laqueum, Catenas, Iuga & Vncum, significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

On sum nescius, Arnolde eruditissime, vbi commentarij huius tibi dedicati titulum inspexeris, animo te concitatiore ac subirato forsitan dicturum esse, quorsum mihi incudes has & malleos, aratra, flagella, fræna, laqueos, catenas, iuga, & odiosum vbique nomen Vncum, id genus proposueris: an ego veluti Vulcanus alter, fabrilem facere iubeor? an alia quæris vincula mihi superinijcere, quàm quibus opprimor, tot Aegyptiorum nugis, vt recta & castigata prodire possint, procurandis? Tolle, tolle ista, & exquire aliquid & excude quod me deceat, vel vnde optatissimum mihi possim otium comparare. Responsurus sum, Bona verba, quæso Arnolde m... nullum hinc tibi bellum intentatur, nullum paratur incommodum: mea hæc instrumenta sunt eius generis, vt vel sedens, vel stratus, nullo labore singula possis attrectare: quòd si quid in his laboris desumendum fuerat, id à me iam exhaustum tibi persuadeas. Memineris tantùm Pierium tui memorem esse, nihìlque cogitasse, quod tibi vel molestum, vel iniucundum accideret, aut minimè liberale: voluisse verò in hac commentariorum suorum diuisione, te sibi vnanimi amicitia necessarium, in adoptionem ad rerum suarum participationem admittere, herciscundæ famili... iure. Quod verò instrumenti tibi euenisset, ne vlla heredum cauillatione auferri posset, donationis etiam nomine censeri: sed quæ simplex donatio sit, nulla eius Homeriaci carminis additione facta,

δή τοτε μοι χαίροντι φέρειν πρὸς δώματα.

Sed hæc plus nimio, cùm amicitiæ nostræ simplicitas omnia boni consulere debeat, nullâque indigeat ratiocinatione quicquid dictum factúmque sit. Quid verò sibi velint instrumenta tot, facilè disces ex eorum vnoquoque, quod in manum sumpseris.

DE INCVDE.

NTER instrumenta primùm non iniuriâ locum occupant Incus & Malleus, quorum quidem opera ea fiunt instrumenta quæ faciundis reliquis ministerium præbent. Ab incude igitur priùs exordiamur.

DVRANDVM.

IVNIORVM inuentum esse putaram olim, vt ad casuum damna ferendo vindicanda, Incudem quis proponeret, sed posteaquàm in Græcum distichon incidi, luculentum quidem, sed incerti authoris, figmentum hoc antiquum quid sapere perspexi. Est id huiusmodi:

ἄκμων ... , sic dicta quasi ἀκάμων, quòd nullis ictibus fatigetur.

ἄγμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,
ὁ νοῦς ἐχέφρων πᾶσαν ἕλκουσαν βίαν,
Strepitus nec incus maxima horrescit, neque
Mens firma quaqua traxeris, violentiam.

Incus igitur hieroglæphicum fortissimi ponatur animi, siue pro præcepto, quo in aduersis durandum admoneamur, neque vllis procellarum sæuientium tempestatibus moueamur, sed contra Fortunæ quantumlibet iniuriosæ ictus enitamur, ne vllus labefactandi locus illi relinquatur. Neque aspernatus est Cicero hieroglyphicam huiusmodi similitudinem lib. de Orat. secundo, vbi dicit, *Assiduis vno opere eandem incudem diem noctémque tundentibus*, de iis qui *perstante*, vt Lucretius ait, *labore*, vincũt, quod designarunt facere.

A

TERRA ET AQVA.

SED quæſierit hic fortè aliquis, quid ſibi voluerit Homerus per incudes duas, quas Iupiter ſe Iunonis pedibus appendiſſe dicit, quam priùs aureo funiculo ſuſpenderat. Atqui fabularum vbique aërem per Iunonem intelligimus, Funiculus autē aureus æthram ſtellarum globis conſpicuam oſtendit. Incudes verò duæ terram & aquam, inter quæ Iuno ipſa ſuſpenſa confingitur. Hinc Fulgentius ex autoritate Theopompi in Cypriaco carmine, & ex Hellanico ἐν τῇ τοῦ διὸς φιλολογίᾳ, Iunonem ait ab Ioue vinctam catenis aureis, & incudibus ferreis degrauatam, quamuis prauè quidam Deprauatam legunt: ſed longè fœdiùs interpretantur, dum exponunt Deuirginatam: & quòd magis rideas (animaduerte hominis phraſim, & impudentiam) depudicatam, imminutam, incudibus, veluti ſtragulis & lecto geniali præpoſitis, ob nimij tendoris & libidinis impatientiam (ſic ille ſtolidus inſanit, & enormia longè magis ſibi confingit ſuper Angelis.) Nec tamen me præterit, alicubi legi Angelos quoſdam deprauari, & compedibus coërceri: ſed ibi deprauari non ſignificat depudicari, vt ſtupor iſte putat, ſed gratia luminéque Dei priuari. Homeri autem carmina, vnde hæc à Theopompo & Hellanico deſumpta ſunt, habentur Iliad. *o*.

Incudes duæ Iunonis pedibus appēſæ, quid. Vide Macrob. in ſom. Scip. lib. 14. & infra li. 59.

B ἢ οὐ μέμνῃ ὅτε κρέμω ὑψόθεν ἐκ δὲ ποδοῖιν
ἄκμονας ἧκα δύο, περὶ χερσὶν δὲ δεσμὸν ἴηλα,
χρύσεον ἄρρηκτον, σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι
ἐκκρέμω· ἠλάστεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν ὄλυμπον, λῦσαι δ' οὐκ ἐδύναντο.
Non memor es cùm te de ſummo penſilem Olympo
Demiſi, vtq́ pedes geminas graue pondus ad imos
Appendi incudes, manibúſque tenacia vincla
Ex auro inieci: aëris tu in nubibus altè
Pendebas, fremuêre Dei per ahenea cœli
Templa indignantes, neque te diſſoluere quiſquam *Eualuit.*

DE MALLEO.

INCVDI Malleus, vt diximus, non indecenter adiungitur: de quo quidem apud Ægyptios nihil habetur, apud Diuinarum literarum autores multa reperiuntur.

Hic potuit adiici illud Origenis, Theologi in Hieremiā, Inter malleum & incudē, de iis, ait ille, qui anxietatib⁹ & ingētib⁹ malis premuntur.

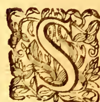
MALORVM IRRITAMENTVM.

VIDETVR verò Malleus pro malorum irritamento accipi, arma ſiquidem, pugiones, cuſpides, & cultros malleus excudit, vnde mala tot in mortales oboriuntur. Eo etiam fiunt tubæ C ductiles, per quarum clangorem animemur in bellum. Eo franguntur opera, & quæ ſolida ſunt conteruntur. Quare nonnulli Diuinarum literarū interpretes Zabulum per mallei figuram intelligunt, à quo malæ omnes procedunt cogitationes, prauáque conſilia, & bonorum operum perturbationes. Hunc malleum ἱερογλυφικῶς vniuerſæ terræ confractum contritúmque intelligit Hieremias aduentu Chriſti, ſubindéque confringi quotieſcunque prauis poſthabitis operibus, ad rectam viuendi rationem conuertimur. Vnde ait Apoſtolus: *Deus autem cōterat Satanam ſub pedibus veſtris quàm ocyſſimè.* Sed ſuper hoc plura legas homilia tertia in Hieremiam apud Adamantium. Zabuli verò nomen, quo Theologi veteres plurimùm vtuntur, idem eſt quod Diabolus, vti Zacynthus per reſolutionem Diacynthus. Theocritus, καλὰ πόλις ἁ ζάκυνθος, quod & alibi notauimus.

Malleus figura Zabuli.

DE SISTRO.

SISTRVM in Cleopatræ manu Virgilius ſtatuit. Idem in Iſidis ſacerdotúmque & Regum aliorum manibus ſpectatur, myſticum quidem inſtrumentum, ſed quo crepitum admodùm ſonorum prociebant, de quo apud Maronem legas: *Æne. li. 8*

Regina in medijs patrio vocat agmina ſiſtro.

Interpretes quidem ſitulam & ſiſtrum Niliaci acceſſus & receſſus hieroglyphica fuiſſe dicunt. Sedenim neceſſe eſt hoc altiùs atque diffuſiùs explicare.

RERVM VICISSITVDO.

D

El ganter eius forma, erat autem musicū instrumētum, cornu recuruum, quo Aegyptij in Isidis sacris vsi, argutū & Sonorū, dum percutitur.

Sistri forma ex Plutarcho.

SISTRVM itaque, cuius vsus totus erat in motu, eam rerum vicissitudinem, quam iuniores Alterationem vocāt, continuúmque formandi deformandíque motum indicabat: nam eius quassatio assiduum rerum motum ostendebat. Cæterum quia quæri solitū à plerisque, sistri species quænā esset; pro re fecerim, si priusquàm partium eius significata tractare aggrediamur, formam instrumēti eius à Plutarcho traditam descripsero. Erat sistri species orbicularis, & æquè caua, in cuius circumferentia mobilia quatuor veluti tintinnabula appendebantur. Portio siquidem ea, quæ generationi corruptionique obnoxia est, lunari subiicitur globo, infra quem omnia commutantur, alternántque vices variabilis æui: quippe quæ sint ex elementis quatuor, igne, terra, aqua & aëre conflata, & in hanc vel illam speciem conformata. In apside verò, summo verticis loco, felem effingebant, quæ faciem humanam haberet: infrà verò sub mortalibus illis orbiculis, hinc Isidis, inde Nephthyos effigiem: quibus quidem figuris ortum & obitum indicabant, cuiusmodi sunt elementorum quas vocant alterationes & motus. Quid verò sibi felis vellet, suo commentario dictum, vt scilicet Lunæ symbolum esset: quòd animal id temperaturam cum Luna perquàm similem habeat, siue coloris varietatem, siue astum, siue nocturnam potiùs quàm diurnam exercitationem, siue procacem admodùm salacitatem consideremus. Quid verò illud quod aiunt felem vnum primo partu XXVIIII. edere, secundo duos, ac singulis ita vicibus vsque ad septenos vnum addere, vt tot denique tota vita pariat natos, quot in Luna dies connumerantur? Iam verò pupillarum incrementa decremētáque pari cum Luna consensu omnibus innotescunt. Humana verò facies nihil aliud sibi volebat, ait Plutarchus, nisi vt intelligeremus animal id peritiam & rationem mutationum, quæ lunari globo accidunt, habere, quando vni homini per rationem intelligere datum est. E

DE TRIDENTE.

EX sistri figura igitur elementarem omnem plagam intelligimus: ex incude, terram & mare. Si verò quis mare tantùm hieroglyphicè signare voluerit, habebit ex numis vnde figuram sibi desumat.

MARE.

Sed & pro triplici eiusdem potestate, aut triplici aquarū gustu Nat. Com. in Neptuno.

IN promptu siquidem est tridens, qui in Neptuni manu positus, symbolum, vti Plutarchus ait, erat tertiæ regionis ab igne: qua de causa ita & Amphitriten & Tritonas appellant. In numis sanè passim pro symbolo Maris ponitur, vt multis est locis cernere.

TROEZENII.

ALIQVOT verò numi tridentis nota signati, Trœzeniorum indicant rempublicam. Siquidem cùm illi Neptunum religiosissimè colerent, hieroglyphicum tridentis in numis cultus sui testimonium imprimebant, autor Plutarchus idem. Et ποσειδωνιὰς aliquando Trœzen ipsa dicta, hoc, est, Neptunia, vt apud Stephanum habetur: tametsi ea sit olim aliis atque aliis nominibus appellata, quippe nunc Aphrodisias, nunc Soronia, nunc Apollonias, & Anthanis Peloponnensiacam autem hîc intelligo: nam alia est omninò Trœzen iuxta Massiliam, quæ pertinet ad Italiam à qua prouincia etiam ipsa Trœzenis olim nuncupata. Sed, vt ad priorem reuertamur, Pausanias Palladem & Neptunum de regione ea certamen iniisse tradit: pugnam Iouis sententia diremptam, qui regionem communem vtrique eorum esse sanxerit: eáque de causa Palladem apud ipsos πολιάδα καὶ σθενιάδα nuncupatam, Neptunum verò βασιλέα, esséque in eorum numis vna parte tridentem, in altera autem Palladis ipsius caput. F

MANTINEA.

IN Mantineensium etiam scutis tridens signatus erat, quare eius vrbis ciuis per gestamen id cognoscebatur, vt est apud Pindarum.

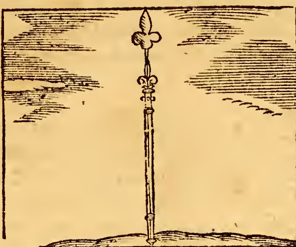
LEGIO VIGESIMA.

SPECTARE est Brixiæ antiquo in monumento tridentem in insignium quorundam militarium medio positum, in candelabri quodammodo speciem figuratum, supra quem literæ sunt. LEG. XX. Inscriptio est, quæ Lucium Antonium Fa. Quadratum in torquibus & armillis à Tito Cæsare bis donatum indicet.

A

DE ARATRO.

SCEPTRVM REGIVM.

TANTA fuit olim agriculturæ reuerentia, tantusq; honos illi semper habitus, vt veteres sceptra Regia in Aratri formam effigiarent, quo & ipsi quoque sacerdotes perinde ac Reges vtebantur.

DEMOLITIO.

CIRCVNDVCENDI verò aratri obseruatio non in condendis tantùm vrbibus reperitur, verùm etiam in euertendis delendísque. Quare illud apud Modestinum Digestis lib. VII. tit. *Quibus modis*, &c. obseruandum, *Aratro in ciuitatem, inducto, ciuitas esse desinit*, vt passa est Carthago. Eóque spectat Horatianum illud primo Carminum:

Imprimerétque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.

Et secunda Philippica M. Tullius: *Vt vexillum videres, & aratrum circumduceres, cuius quidem vomere portam Capuæ penè perstrinxisti.*

AGRICVLTVRA.

B NIMIRVM etiam est aratrum agriculturæ frumentariíque prouentus, signum, vt in numo argenteo cernere est, cuius inscriptio est ab occipitio, SCIPIO IMP. cuius caput Elephantino est insigne capite, quod dubio procul Africanum signat: infernè aratrum pulcherrimè factum. Ante faciem spica, inde literæ, Q. METELLVS. Ab altera facie sigillum nudum, cuius dextera innititur femori, læuâ supra magnam spicam toto brachio exporrigitur: literæ hinc, REG. F. C. inde, EPIVS. De frumentaria verò Africæ feracitate alibi sæpe dictum. Quod verò Prophetæ olim dixerunt, *Ex Sion procedet lex, & verbum Domini de Hierusalem, corrigétque vim magnam populorum, vt concidant gladios suos in aratra, frameas suas in falces.* Irenæus lib. in Valentinum quarto, pacificum Christi dogma præmonstrasse tradit. Christiana igitur institutio ad pacem, ad cõcordiam, ad vnanimitatem comparata est. At quò nos decidimus? quæ nobis tempora destinata sunt? quibus quæ plurima tam publicè quàm priuatim Christianis accidunt mala, non aliunde sint, quàm ipsis Christianis.

Scipionis Africani numus.
Pacis omine enim Christus salutat suos, nihil illis præter pacẽ donat & relinquit: eam Christo nato canunt Angeli.
Aratrũ in sacris quid.

DE FLAGELLO.

AVGVSTVS MENSIS.

IVNIORVM inuentum est, per flagella duo frumentario in transuersum alterius alterum posita, Augustum mensem indicare, quòd eo potissimum tempore tritura peragatur, inter messem scilicet & vindemiam, nisi hoc fiat, agricolis vix quod agant, habentibus. Sedenim cùm non eadem sit regionibus omnibus triturandi ratio, hieroglyphicum hoc iis tantùm inseruiet, quibus id instrumenti vsui est.

C

IMPERIVM.

ID receptius apud veteres est, vt per flagellum imperium significetur, quod in sæpe in Cõsularibus numis cusum obserues. Quinetiam in coniecturali disciplina nihil ab hoc diuersum notat, quod vel ipsius M. Tullij Ciceronis somnio satis innotuit, cùm is C. Cæsarem in Capitolium prosecutus, Augusto viso affirmauit ipsum esse, cuius imago sibi secundum quietem obseruata, cœlitùs aurea catena demissa, cui Iupiter flagellum obtulisset.

Plutarchus in Cicer. vita, & Suet. in Augusto cap. 94.

TOLERANTIA.

EST & tolerantiæ symbolum per se manifestum satis flagellum ipsum, quo vno signo Laconum patientia verberibus tolerandis assueta, clara & illustris habebatur. De qua Tertullianus: *Certè Laconum flagella, sub oculis etiam hortantium propinquorum acerbata, tantum honorem tolerantiæ domui conferunt, quantum sanguinis fuderint.*

DE FRÆNO.

REX.

AB officio verò gubernandi regendíque, habenæ quoque in Regis significatum veniunt. Hinc frænum nonnulli in fortunæ manu statuunt. Hinc plerisque locis eadem clauum tenet nauigij gubernaculum. Sed habenas tenere, pro regere, passim apud autores vsurpatum. Quia verò

verò funem ex corio primùm fuisse constat, vt naues apud Homerum στρεπτοῖσι βοεῦσι ligantur, funes interdum habenas vocitari comperias. Et nostri Bellunenses, toto agro, validissimos funes ex crudo corio in ligulas longas secto, intricásque mox arctè complicato conficiunt, quos etiam rusticorum vulgus funes appellitat. Quin. & Virgi. vetustatis amator dixit, *classique immittit habenas*, cùm funes intelligeret velo regendo aptos, vt Cælius Vrbanus antiquus Grammaticus interpretatur. Quamquã eruditissimi nostro tempore sint, qui eo loco habenas metaphoricè pro clauo positas arbitrentur. D

Vt laxare habenas, pro sistere vim dominandi, & Μὴ θιγὼν ἡνίων παιδίον ἄπειρος ὤν, imperitus non tractet habenas, id est regimen. Æn. lib. 5. Hinc Philostr. in Antæo ἐμβέβληκε τε ἡνίαν τῷ θυμῷ, frænum iniecit, pro moderatus est iram.

TEMPERANTIA.

Eadem porrò ratione qua clauus in naui moderationem significat, frænum tum moderationẽ, tum quam Theologi nostri temperantiam appellant, significare dicunt. Nam quod temo nauibus, id Equis frænum est. Iocatur in hanc sententiam Plautus, Rudente, nauem pro Equo intelligens, vbi sacerdos ad puellas eiectas ait: *Nempe Equo ligneo per vndas cæruleas estis vectæ.* Camus & frænum idem sunt, quamuis camus ad inflectendam ceruicem comparatur, frænum ad oris, ac perinde totius corporis regimen. Horum significatum est, malarum incitationum coërcitio, vt exponunt Theologi eo loco, *In camo & fræno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.* Dicitur autem κάμος ab inflexione παρὰ τὸ κάμπτω, quod domare est. Huiusmodi enim fræni genere desultores vtũtur ad pullorum ceruices intactas edomandas. Nemeseos porrò signum ab antiquis celebratum, insigne cubiti mensura manu prætenta, neque non fræno, in hunc scilicet modum:

Camus & frænum.

Psalmo 31.

Ἡ Νέμεσις προλέγει τῷ πήχει, τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ᾽ ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ᾽ ἀχάλινα λέγειν,

De qua ita nos:

Vna manus cubitum ostentat, gerit altera frænum:
Illa, modum serua, hæc admonet, os cohibe. E

DE TVRBINE PVERILI.

Habenarvm mentio turbinem in memoriam attraxit, quia turbinis concitatio ab habena est. De hoc autem Græci Latiníque potiùs quàm Ægyptij, quantum inuestigare potui, meminerunt. Quoniam verò clari admodùm viri similitudinem à rhombo, qui turben est, desumpsêre, quid in eo lateat hieroglyphicum, exponere visum est operæpretium.

VEHEMENS MENTIS AGITATIO.

Rhombus quid. Gallivne pirouëte, vne trompe.

Est autem rhombus, vt hinc exordiamur, lignum buxeum, vel ex solidiore aliqua arbore tornatum, plana latáque primùm basi, cono sensim in angustum abeunte, cuius apex clauo armatur ferreo. Vsus eius in puerilibus ludis cùm antiquissimus fuerit, Florentini, apud quos plurimùm exercetur, eum vulgò *Palæon* appellant, vocabulo ipso vetustatem indicante. Implicatur is à cuspide præ longo loro, atque ita ludo puerili, quanta vi fieri potest excussus, basi supernè cuspide infernè versa solo alliditur: dum verò ab intorto se loro explicat, in rapidissimam concitatur vertiginẽ, atque ita volubiliter rotatus, spatiis ampliter curuatis hac illac fertur: pueri superinstãtes flagello illum exagitant, acriq; intorta plaga impetum vehementiorem adiiciunt: Turben hic à Tibullo, à Marone autem turbo, vt Sosipater Charisius obseruauit, dicitur. Ob eam igitur concitatissimam vertiginem agitationémque, Poëtæ mentis volubilitatem, quæ nullo possit loco consistere, rationéve separari, quod plurimùm in furore accidit, expressêre. Atque ita Tibulus amatorio furore exagitatus, de se dicit: F

Namque agor vt per plana citus sole verbere turbo,
Quem celer assueta versat ab arte puer.

Ludum hunc Maro dilucidiùs pinxit, vbi correptam furiis Amatam Reginam nusquàm consistere posse, ita luculenter ostendit, vt versus hi, vel decies repetiti, nullius vnquam tædio recitentur:

Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo,
Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent: ille actus habena
Curuatis fertur spatijs, super inscia turba
Impubesq; manus mirata volubile buxum
Dant animos plagæ. Non cursu segnior illo
Per medias vrbes agitur, populosq; feroces.

Quoniam verò inter furoris species quinque à Platone memoratas, amatorius locum obtinet, rhombum Magi alliciendis amatoribus aptum veneficiis adhibuêre: de quo apud Theocritum, Pharmaceutria.

DE COLV ET FVSO.

Neqve quidem in mystico hoc scribendi genere contemnendæ sunt colus & fusus, cùm ex iis antiquissima quædam referantur significata.

FATVM

A

FATVM.

PER colum autem & fuſum ſignificari fatum, longè manifeſtius eſt, quàm vlla debeat commentatione vlteriùs explicari: plena ſiquidem ſunt Poëtarum volumina, fatum ipſum per ſtamina, per fuſum, per colum, per fila vbique ſignificantium. Tres verò Parcas illas huius negotij arbitras, qua de cauſa vetuſtas finxerit, Platonem latiſſimè interpretatum alibi diximus. Tres autem illas eſſe, quarum vna colum ſuſtineat, altera neat, tertia adactis in fila forficibus modò hæc, modò illa occet: ita rebus quotquot in mundo ſunt, ortum, auctum, interitum eſſe proprium, ignorare neminem crediderim. Si verò tabulæ huius ſeriem quis delineari ſibi cupierit, ita picturam digeramus, vt Clotho veſtem induta verſicolorem, cum corona ſeptem ſtellis inſignita colum teneat ingentem admodùm. Lacheſis veſte paſſim ſtellata inſignis, manibus in pendentium magno numero fuſorum fila immiſſis, modò hunc, modò illum torquere videatur, vtraque palma ad torturam compoſita. Atropos atrata inſultet filis forfice detruncandis. Fuſi ſolo paſſim iaceant, alij modico, alij plurimo obuoluti ſtamine. Fila variis ſint picta coloribus. Minimè verò diſſimulanda ſunt, quæ filo ſuper ex Diuinis literis tradit Heſychius: ſubtegmen quidem mortalium intentionem indicare, ſtamen verò Dei nutum, vtpote firmiùs, eáque gratia quæ ſtabilis atque incommutabilis in nobis permanet, quæ noſtræ intentionis ſubtegmen admittit, vt boni operis indumentum contexatur.

Plato li. 12. de Republ.

Parcarum pictura.

Vulgatus eſt hic verſus. Clotho tenet ſtamen, Lacheſis trahit, Atropos occat.

NVPTIÆ.

B

QVOD verò colus & fuſus nouam nuptam indicet, aliquis fortè dubitarit. Sciendum autem id inde ſumptum boni ominis cauſa, quòd C. Cæciliæ, quæ alio nomine Tanaquil Tarquinij Priſci vxor fuit, lana cum colo & fuſo in templo M. Anci diutiſſimè adſeruata perdurarit, cuius rei mentionem facit Varro. Et quoniam res Tanaquili feliciter ceſſit, inſtitutum vt nubentes virgines comitaretur colus compta, & fuſus cum ſtamine. Hinc gratulari libet antiquitati patriæ meæ: vbi toto territorio adhuc huiuſmodi obſeruatur, vt poſtero die quo noua nupta traducta fuerit, manè præſtò ſint domeſtici coniunctiores ſponſo, cum colo & fuſo, quos nouæ nuptæ offerant, armaq; alia quibus opus aliquod domeſticum fieri ſoleat: quamquam vulgus interpretatur id ea de cauſa fieri, quaſi ſubinnuere velint, heſternũ quidem diem & genialem & feſtum fuiſſe, poſtero autẽ ad officia muliebria redeundum. Nam & alibi de olla meminimus, quam noua nupta poſtero à nuptiis die iubebatur à ſocru petere, quam illa peracerbè conuiciis etiam ſuperadditis abnegaret. Sedenim tam peruulgatus de colo fuſóque mos antiquitatem illam ſapere mihi videtur.

Colus & fuſus nouę nuptis dantur, & quare.

Bellunenſiũ mos in ſolẽnibus nouarum nuptarum.

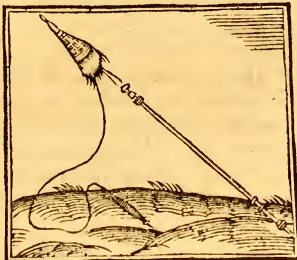
PAVLATIM QVID EFFECTVM.

C

SEPARATIM autem per fuſum glomo obuolutum, ſunt qui paulatim quid effectum intelligãt, quod apud veteres nuſquam inueni. Nam fila ipſa dum nentur, paulatim coëunt, ſenſimq; torquentur, & ex molli vellere linóve per patientiſſimam contationem in eam ſoliditatem ac firmitudinem, quæ operibus faciendis apta ſit & idonea, coaleſcunt.

MORS.

AT colus atque penſa tantùm, ſtaminibus abruptis, mortis habere ſignificationem tradunt, vulgata quam citauimus Parcarum fabula, quarũ munus eſſe diximus, ſuum vnicuique rei finem præſcribere: inde etiam ficto nomine, quòd, vbi fatalis aduenerit dies, nemini parcant. De vi autem earum, quã ἀμετάςροφον eſſe dicit Plato, nos inconuertibilem dicere poſſumus, quóque pacto nõ circa ſtabilem corporis ſanitatem tantùm, verùm etiam ad animos in legum cultum & obſeruantiam inducendos munus exerceant ſuum, quin legibus & ſanctionibus firmam prꝙſtent incolumitatem, duodecimo Legum libro circa finem Plato diſſerit, ibidémque interpretes de fixarum ſtellarum orbe multa. Lacheſin quippe firmamentum eſſe (vt ſuperiorem fabulam apertiùs interpretemur) in cuius ſtellis vires ſortéſque inferiorum omnium contineantur. Clotho verò Planetarum cœtum, in euoluendis rerum ſortibus firmamento ſubminiſtratem. Atropon denique Saturnum, qui ſtabilitate ſua eductas in effectum ſortes immutabiliter confirmet: quæ quoniam latè apud eos diſputantur, à me nunc prætereuntur.

An quòd Iouis & Themidis filiæ perhibẽtur.

λαγχάνω, ſortior, quia omniũ ſortes moderatur: Atropos qui mutari aut verti nequitur Clotho, quòd omnia coordinet.

κλώτω, neo, glomero, filum ſcilicet μίτον.

D

DE LAQVEO.

HÆc verò Parcarum lina in opus deducta, laqueum neuêrunt, artificiq́ue astu composuerũt: de quo dicere non fuerit importunum.

AMOR.

LAQVEVS vel vinculum, nunc rete, nunc decipula quælibet, amorem hieroglyphicè significat, quippe qui artibus his homines conuenetur, taciteque aggressus incautos in insidias trahat. Addunt etiam nonnulli hamum, de quo loco suo dictum. Quod ad laqueum facit, aliqua spe proposita voluptatis ita decipimur, veluti feras quoque, apposita esca, spe boni, capere moris est. Neminem enim faciliùs decipias, & arbitrio colligaris tuo, quàm amantem: vnde etiam vinculum, & vinciendi, & captiuum reddendi, significatum habet.

VENVS.

Cum calyptra.

IPSI verò Veneri amoris genitrici à vinculo nomen inditum: siquidem à viere, quod ligare est, dictam ait Varro. Quod verò apud Lacedæmonios Venus cognomento Μορφὼ, pedicis circa pedes obuolutis ostendebatur: nam Tyndarum ferunt coniecisse Venerem in vincula, quò filiarum opprobria, quæ impulsu eius acciderant, vlcisceretur. Sedem Pausanias figmentum hoc à vulgi fabula summouet, rémque eruditiùs hieroglyphicè interpretatus: ea specie significari tradit, quòd debeant mulieres erga viros suos in fide firmiter & constanter permanere. Nostri in vniuersum castitatem & sobrietatem ita comparandam monuêre, si tali vtamur hieroglyphico, dum aiunt: E

Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum.

DIANA.

APVD eosdem Lacedæmonios, Dianæ simulachrum, quod Iphigenia & Orestes ex Taurica regione detulerunt, viticum colligatum colebatur, nempe quòd eam auferentes: viticem fasciculo obuolutam occultauerint. Huic quondam homines sorte ductos immolabant, quod sacrificij genus Lycurgus in Epheborum flagra commutauit, simul vt aram Dianæ, quod ipsa oraculo sibi deposcere visa erat humano sanguine conspergeret, simul vt plagarum contemptu fortiorem redderet iuuentutem.

DIANA STRANGVLATA.

APVD Caphyatas Arcadiæ populos, Dianæ strangulatæ simulachrum, atque eidem templum erat. Significabat, id nõ hieroglyphicè, sed historicè, rem super ea gestam: propterea quòd pueri quidam circa templum ludentes funiculum repertum simulachri collo iniecerunt, se Dianam suspendisse dicentes, quos Caphyatæ lapidibus obruerunt, oraculo inde moniti eos sepelire, & sacra quotannis facere, cùm eorum vxores omnes abortiuos partus ederent. Autor Pausanias. F

FIRMITAS.

Martem. Sic Saturnus in cõpedibus visebatur per annum laneo vinculo cuius mortis causam reddit Macr. Satur. lib. 1. cap. 6.

SVVM verò ἐνυάλιον Lacedæmonij pedibus vinctum colebant, cuiusmodi vetustissimam apud eos statuam fuisse Pausanias attestatur, ne scilicet aliorsum ab vrbe sua secederet, sed in ea firmus stabilísque permaneret. Cuiusmodi insania Tyrios etiam vexauit, quo tempore ab Alexandro Macedone obsidebantur: nam & Apollinis ipsi sui basin aurea catena religarunt, cùm quidam in concionem progressus affirmasset, visum sibi per nocturnam quietem Apollinem dicere, velle se transire ad Alexandrum: post quod vinculum iniectum, eum super Tyrij Alexandrinum cognominarunt. Sedenim aliorum quoque deorum statuis Plutarchus ait in Problematis Tyrios vincula solitos iniicere, id scilicet indicantes, quòd lento gradu in scelerum castigationem ferantur. Et Horatij locum de pœna quæ *claudo incedit pede*, in hanc eandem sententiam Porphyrio interpretatur.

IVNONIVS.

Milonis statua.

ET ahenea Milonis statua in Olympia fuit, quæ super discum posita vinctis simul pedibus inniti videbatur. Malum autem Punicum sinistra tenebat. Dexteræ digiti recti, & rigentibus similes apparebant, vittáque caput habebat redimitum. Rem ita interpretatus est Philosophus Tyaneus, vt Milonem athletam dixerit Iunonis sacerdotem à Crotoniatis institutum, idq; mitram & redimiculum indicare. Arborem verò malum Punicam solam in Iunonis honorem plantari.

FORTI

A

FORTITVDO ATQVE TEMPERANTIA.

QVANQVAM alij eruditionis hieroglyphicæ non ignari, dicunt pedes colligatos id ſignificare, quòd fortiſſimus is athleta nullius viribus ex eo loco, vbi ſemel conſtitiſſet, dimoueri poſſet. Malum manu comprehenſum, digitorum eius fortitudinem indicare, quod identidem nullius conatu auelli poſſet. Porrectionem verò digitorum eodem roboris argumento ſignificaſſe, quantum illi virium ineſſet, quòd à quoquam vel robuſtiſſimo, neque inflecti, neque dimoueri potuerint. Per vittam verò temperantiam hominis aiunt indicari: athletæ enim vires ſuas ea potiſſimùm ratione cuſtodiebant, quòd ab iis, quæ corpus eneruant, libidinibus, ſtudioſè admodùm abſtinebant.

MINERVA ARCADICA.

NEQVE quidem Dianæ tantùm ſimulachrum obligatum erat apud Arcadas, verùm etiam Mineruæ ſignum obligato crure oſtendebatur. Significabat id vulnus, quod ipſa à Teuthi Arcadum duce acceperat, dum illi ſuadere, & obſtare conatur, ne Græcorum ſocietatem dereret, quam ipſe ob ſimultatē in Agamemnonem repudiauerat. Teuthis autem apud Arcadas colebatur, & certamen id cum Minerua illi laudi adſcribebatur. De ſtupore verò & imperitia Arcadum, qui nihil cum Minerua commune aut ſociale habuerint, in Quercu, atque etiam in Aſino, ſatis dictum. *Minerua obligata quid.*

B

SEMEN IN VTERO.

SATVRNVM Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & ſolui ante diem ſibi feſtum menſe Decembri: atque inde prouerbium, *Deos habere pedes laneos.* Hinc verò ſignificari ſemen in vtero animatum (nam à ſatu Saturno nomen) in vitam grandeſcere, ac donec erumpat in lucem, quod decimo fieri menſe, & Virgilij & aliorum teſtimonio, iis quæ rectè ferunt, comprobatur, mollibus interim naturæ vinculis detineri. Sunt verò qui referant id ad tempora, quæ certa naturæ lege connexa ſunt: vel quòd fruges omnes vinculis nodiſque quibuſdam alternentur: vel quòd in Tartara coniectus, propter loci, in quo verſatur, profunditatem, quaſi quibuſdam ibi vinculis detineatur, vt deportatus. Alij fictum volunt ob motus tarditatem, de quo alibi.

Notantur quoque à Luciano, in Aſtrologia, ab Athenæo, libr. 14. & Ariſtoph. in auibus.

Saturnus alligatus.

ARTIFICIOSVM OPVS.

QVÆ verò vincula ſtatuis, quas Dædalus elaboraſſet, iniici ſolita ſunt, id ſibi volunt artificiosè adeò fuiſſe fabrefactas, vt abire viderentur: quocirca vinculis compeſcendæ eſſent. Meminit huius rei Plato in Menone, *Dædali ſigna*, inquiens, *ni religata fuerint, abire & fugam arripere, vbi verò reuincta ſunt, conſiſtere.* Proinde ſi quis aliquod eius habeat, & ſolutum eſſe ſinat, incertam eam eſſe poſſeſſionem, perinde ac ſi quis ſeruum habeat fugitiuum, & 1. Politicorum Ariſtoteles Dædali ſtatuas memorat, quas vulgus ſpontè moueri: & opus facere dictitaſſet. Neque deſunt qui ligneam Venerem à Dædalo fabricatam autument, quæ argento viuo infuſo moueretur. Hinc quotiens opera huiuſmodi & pulcherrima & abſolutiſſima eſſe oſtendere voluerimus, ſi Platonis ſententiam approbemus, eorum pedibus, aut quæ opportunior fuerit parti aliquid adalligabimus.

C

Ad verbū à Macrobio lib. 1. capit. 5. Satur.

Hinc artificioſa & ingenioſa Dædala Homerus & Pindarus in Olympiis, dixère, & Virgil. Dædalā circem Ænei. li. 7.

NEQVITIA.

IVNIORVM inceptum eſſe volunt nonnulli quantiuis pretij viri, amorem obligatis oculis pingi: neque id antiquam ſapere eruditionem, cùm eum ipſi dicant oculatiſſimum. Plerique tamen veterum, vt Theocritus, Menander, Archilochus, & è noſtris præcipuè Virgilius, amori cæcitatem attribuerunt, eum ſcilicet amorem intelligentes, cui aſſidua eſt comes nequitia. Affectum enim in turpitudinem cæcum eſſe, nemo non dixerit. Appetentia enim quæ ab oculorum ſenſu eſt, intellectum concitat ad voluptatem: ea verò tali orta principio, quæ putat in conſpectu eſſe bona, ea tantùm concupiſcit, addictéque ſenſui à contemplatione auertitur, neque ſui compos eſt, vt poſſit eligere. Impetu igitur raptatur & in furorem fertur. Furor dubio procul intellectum obcæcat: quiq; ita affectus eſt, is *cæco carpitur igni.* Qui verò electionis eſt compos, auream colit Venerem, nihilque priùs curat, quàm cæci ſtimulos auertere amoris: cæci, quia dubio procul affectus ille à ſenſu rectus, aut exoculatus eſt, aut ita oculos habet obligatos, vt nec quæ attingunt ad rem, nec ſumptus videat. Quòd verò ſint qui, *Cæco carpitur igni*, exponant, cæco, validiore, quia dixerit Ouidius, *Quoque magis tegitur, tantò magis æſtuat ignis*, cur non dixêre potiùs, cæco, intellectus & rationis lumine priuato? Id tamen actiuè, quia non videbat omninò Dido quò rueret, quò raperetur, in quantam ærumnarum tragœdiam ſe præcipitaret. Amat Scyllam Glaucus: Scylla lupis eſt canibúſque ſuccincta, quod meretriciam proteruitatem & impudentiam oſtendit. Glaucus idem vel cæcus, vel, vt ſignificantiùs loquamur, luſcitioſus, & glaucoma cæcitas Latinis eſt. Sed cur non ea etiam de cauſa laqueum amoris inſigne dixerimus,

Nimirum Ariſtoteles lib. 1. de Anima. refellens opinionem Democriti.

Amor cæcus quid.

Ænei. li. 1.

Si ſapis amente dicas non Lector amantem.

Xx

quòd vbi quis perditè insanire cœperit, extremo sibi aufugio, & miseriarum liberationi laqueum agnoscat? vt elegantissimus ille monet senariolus: D

> ἔρωτα παύει λιμὸς· εἰ δὲ μὴ, χρόνος·
> ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
> θεραπεία σοι τὸ λοιπὸν ἡ ἀρτήσθω βρόχος.

Quod ita Latinè reddere possumus:

> *Fames amorem sedat: hæc si non potest,*
> *Non grande saliem tempus efficit: nisi*
> *Præstare tempus hoc queat, reliqua salus*
> *Est laqueus, aptes quem tibi.*

Passim verò Poëtæ amoris retia decantant, quæ statim declinare studeamus. Nam, vt sapientissimè admonet Lucretius:

> --- *Vitare plagas in amoris ne iaciamur,*
> *Non ita difficile est, quàm captum retibus ipsis*
> *Exire, & validos Veneris perrumpere nodos.*

VENATOR.

Arma venantium præcipua.

SED ENIM cùm venationis præses Diana fingatur, iure illi & laquei & retia sunt attributa, vtpote præcipua venatorum arma. Vnde Psal. 90. scriptum: *Libera me de laqueo venantium.* Et 125. canitur: *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium.* Vbi animaduertendum est apud Græcos quidem θηρευόντων legi, quam literam nostri secuti sunt, sed apud Hebræos vocabulũ esse, quod aiunt significare Sidonios, populum Iudæis semper infestissimum: venatores enim Sidonij, inquit Adamantius. Neque ignorauit hoc Maro noster, apud quem Venus mater Æneæ filio: E

Æneid. 1.

> --- *Media sese fert obuia sylua,*
> *Virginis os habitúmque gerens & virginis arma Spartanæ.*
> *Námque humeris de more habilem suspenderat arcum*
> *Venatrix, dederátque comam diffundere ventis,*
> *Nuda genu, nodóque sinus collecta fluentei.*

Cúrque hoc venatricis habitu incederet, causam mox infert:

> *Virginibus Tyrijs mos est gestare pharetram,*
> *Purpureóque altè suras vincire cothurno.*

ANNONA.

Venationis hieroglyphicum.

QVIN ETIAM ipsa venationis locutio aliquid præ se fert hieroglyphicum: siquidem venatio tum victum, tum annonam, & quicquid in humanæ vitæ vsum comparatur, significare dicitur. Venatui enim primæ ciborum deliciæ comparatæ. Quare videas locum Psalmographi: *Viduam eius præcipuè benedicam*, quod in atiquis Græcorum exemplaribus θήραν, non χήραν, legitur, quod venationem significaret: ex qua locutione Theologi omne ciborum genus quod ad pulpamenta comparatur, accipiendum dicunt. Nam & qui Hebraicam lectionem sequuntur: aliquid simile deprehendêre, cùm pro, *Viduam eius benedicens benedicam*, *annonam illius*: alij, *præcipuè benedicam*: alij, *amplificabo, copiosissimámque faciam*, reddiderunt. F

DOLI OCCVLTI.

Hinc in laqueum inducere, & illud Platonis in Sophista, haud facile esse omnes laqueos effugere. i. omnes dolos. Τὰς ἁπάσας ῥᾴδιον εἶναι διαφυγεῖν.

SED vt ad laqueũ reuertamur, id instrumenti occultos dolos & calliditatem, insidiarúmque indicat cogitationes. In occulto enim tendi solent insidiæ, quemadmodum & laquei, & in eiusmodi sententia à fatidico vate Dauide positum inuenias. Idem alibi mortis laqueum memorat, pro morte per insidias intentata. Namquod laquei venatoribus aduersus feras, id insidiæ in hostes præstant. Dubio procul enim vbi in Psalmo legitur, *Laqueum parauerunt*, dolos omninò significat Eucherius. Atque alibi in iisdem sacris literis de meretrice legas, vinculum in manibus eius de vitiis: *Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum, vt contrito laqueo liberemur.* Nam hæc quandiu rupit Sampson, inimicos vicit.

DE CATENA.

APERTA VIS.

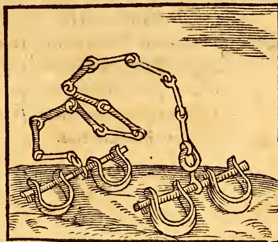
CATENA verò vim apertam significat, quia victis palàm catenæ iniiciuntur, neque vllam exigunt occultationem.

VITIA.

THEOLOGI nostri veteres, catenas vitia significare contendunt: quòd vitia se inuicem gignere, atque arctissimè complecti consueuêre. Nam qui de moribus disputant, necesse aiunt multa

A multa illi inesse vitia, in quo vel vnum tantùm fuerit in conspicuo: vsque adeò peccatum esse transire lineam, finiuêre. Sic à manibus Petri Apostolorum principis catenæ ceciderunt: sic illi soluendi ius diuinitùs attributum. Hoc tamen significato iuniores laqueos libentiùs dixêre.

CONIVGIVM.

SVNT tamen & maritalis vitæ indicia, propriæque similitudines catenæ, quæ pedibus, quæq; manibus iniiciuntur. Nam pedicæ vitæ liberioris progressum impediunt, hominémque intra certæ rationis ergastula cohibent, neque licentiùs euagari permittunt. Manicæ verò sunt negotiorum impedimenta, quibus implicari necesse est familiæ patrem, si rem, liberos, domúmque suam rectè administratam, institutam, conseruatámque velit.

Hinc Seneca in dialogo affectus & rationis, cõpedes aureas, vxorẽ formosã vocat, & Horatius amicam formosam, gratã compedem. χρυσᾶ πέδαι.

DE IVGO.

INTER vinculorum genera & iugum est, cuius varia omninò sunt significata. Sed quoniam de maritari vinculo quid cœpimus, eidem hoc adiiciemus.

PAR COPVLA.

B PRo vita coniugali, vel ipso nomine rem indicante honestiori argumento iugum accipi. Ea siquidem est coniugatio & copula maximè maritalis, vnde coniugium & vincula iugalia, & parem denique conatum, curam, amorémque, & studium in consortibus esse debere indicat, atque hoc est quod apud eruditos dictum inuenias, *Pari iugo.*

Coniux, & coniugium.

Theocritus in Aita de amore mutuo ἀλλήλως δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ, parique iugo sese inuicem amabant.

SVBIVGATIO.

APVD Horatium iugum aheneum, pro violenta subiugatione positum reperias, vt eo loco:

Sic visum Veneri, cui placet impares
Formas atque animos sub iuga ahenea
Sæuo mittere cum ioco.

Nam & subiugare, militare verbum, & sub iugum mittere, passim apud historiæ scriptores inuenias. Erat verò huiusmodi iugi species, vt in Armorum commentario diximus, ad similitudinem π, Græcæ literæ, duabus scilicet hastis in terra defixis, tertiáque ad summum earum deligata, sub qua victi hostes omnibus armis exuti subeuntes, transire per ignominiam iubebantur.

Iugum militare.

SERVITVS.

INVENIAS & pro seruitute iugum poni, ac perinde pro fatigatione: vnde *subdere colla iugo*, pro trahi in seruitutẽ & labores, passim apud Poëtas, à Bobus nimirum sumpta metaphora, qui ad hoc iunguntur, vt laboribus exerceantur. Hoc significato Assertor noster, qui calicis amaritudinẽ suis pollicetur, de promptæ voluntatis alacritate loquens, *suaue esse iugum suum, & onus leue* profitetur. C

Iugum Domini suaue.

LEGES.

SVNT qui per eiusmodi dictum leges intelligi putent, quòd appellatione iugi legum onus fuerit etiam à Dauide nuncupatum. Omninò verò leges pro subiugatione & imperio vicissim à Marone dictum: *Legésque viris & mœnia ponet.* Nam qui legibus parent, similitudine quadam colla iugo subdere videntur: & qui potentiorum arbitrio subiiciuntur, subire iugum identidem.

Aliàs mores.
Ænei.li.1.

PATIENTIA.

Æne.li.5.

SVNT qui iugum significato patientiæ præferant, quo plurimum insigni gauisus est LEO X. P. M. Cùm enim ab ineunte ætate Virgilianum illud admirari cœpisset, quòd solitus sit ille, vt aiunt, dicere, nullam homini virtutem patientiâ commodiorem esse, eam sententiam ita carmini mox inseruit:

Superanda omnis fortuna ferendo est.

Nullum vnquam is opus neque publicum, neque priuatum, etiam cùm ad Pontificatum euectus esset, faciundum locauit, cui iugorum insignia non apposuerit, cum inscriptione, SVAVE, vt scilicet ad virtutis eius fructum percipiendum alacrem esse necessariam voluntatem innueret, iugúmque id suaue futurum, quod libenti animo toleraretur. At contrà nihil tam facile, quin difficile appareat, quod inuitus facias. Postea verò, cùm is rerum potitus esset, ad insigne id ea accommodata est interpretatio, quæ orta est ex re ipsa, eo scilicet principe iustam & clementem atque adeò suauem humano generi seruitutem obtigisse.

Leonis X. P. M. patientiæ tessera familiaris.

IVPITER. D

SED quid illud, quod ipsius Iouis symbolum est, iugum? Iugare siquidem Iouis inuentum esse veteres tradiderunt, & à Iouis nomine Græci ζεῦξαι deduxerunt. Ipsum autem aiunt primùm iumenta iunxisse, vt ea in frugum satu frugalem nobis operam præstarent. Nam

Georg. lib. 1. *Ante Iouem nulli subigebant arua coloni.*

Ouid. lib. 1. Metamorp. Nec ignorauit hoc Naso, cùm scripsit de Ioue ipso:

Semina tum primùm longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique iugo gemuêre Iuuenci,
Postquàm Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Ioue mundus erat.

DE CLAVO.

HABET quid simile cum iugo, cúmque laqueo, clauus, quantum pertinet ad colligationem, applicationem, vnionem: quare locus exigit, vt super eo quoque aliquid differamus.

SISTERE.

Sic Horatius, Figit adamantinos summis verticibus dira necessitas Clauos. Claui hieroglyphica. Hor. libr. 1. Carm. Ode 35.

CLAVVS vtique sistendi firmandíque signum habitus apud antiquos. Et Dea ipsa Necessitas adamantino clauo insignis fingebatur, quæ vbi quid faciundum decreuisset, non licere vel Diis ipsis intercedere, Homerus ait. Hinc apud Horatium Fortunam ipsam, quæ rerum humanarum domina fingitur, semper anteit *sæua Necessitas*, *siue*, quod in antiquissimis codicibus obseruaui, *serua Necessitas*. E

Clauos trabales & cuneos manu
Gestans ahena, nec seuerus
Vncus abest, liquidúmque plumbum.

Eodem vtitur hieroglyphico Tullius in Verrinis, vbi ait: *Et vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum consilio causam Mamertinorum cognoscit, & de consilij sententia Mamertinis se frumentum non imperasse pronunciat.*

SOSPITAMENTVM.

QVI verò clauus aheneus, nonnunquam & ferreus in postico pariete templi, quod Mineruæ dicatum erat, in Capitolio visebatur, præsentanei remedij ad mala quæ impendere viderentur signum habebatur, atque amuletum erat præcipuè contra pestilentiam, eóque vim morbi sisti persuasum fuit. Figebat eum Consul solenni sacro. Et aliquando Dictator solus figendi claui causa creatus est; quo in albo Cincius Manlius, Cn. Quintilius, & alij nomen habent apud rerum scriptores. Cuiusmodi rei adhuc Romæ extat monumentum hoc:

M. HORATIVS CONSVL EX LEGE TEMPLVM IOVIS OPT. MAX. DEDICAVIT ANNO POST REGES EXACTOS. F
A CONSVLIBVS POSTEA AD DICTATORES, QVIA MAIVS IMPERIVM ERAT, SOLENNE CLAVI FIGENDI TRANSLATVM EST.

ANNVS.

Clauus annalis.

ERAT & alterius generis clauus, qui Septembribus Idibus figebatur per annos singulos in sacrarum ædium parietibus, ad annorum numerum colligendum, qui paruus tunc erat literarum vsus: ísque clauus annalis appellabatur.

DE CVNEO.

CONTRA verò Cuneus, quæ vel natura sunt solida, vel arte compacta, conglutinata & applicita sunt, discutit atque dissoluit, discissáque separat, & à clauo totus diuersus abit. Ideóque inter instrumenta necessitatis, quæ fortunæ operam suam subministrat, appingitur. Super eo est igitur differendum.

DISSOLVTIO.

POSITO siquidem firmandi signo, quod per clauum indicatur, vbi scilicet fortuna quippiam stabiliuisse videatur, cùm & eiusdem munus sit, ea quæ firmissima iudicentur in humanarum

rerum

A rerum ludibrium dissoluere, loco dimouere, discutere: atque disiicere, additus est ad necessitatis insignia cuneus, qui nimirum, vti dictum, dissoluendi, discindendi, atque separandi symbolum est. Et veluti per clauum firmatum aliquid ostendimus, ita per cuneum, infirmatum aut loco dimotum indicamus. Additum & ahenea hæc gestari manu, vt vicissitudinis huius perpetuitas nunquam defutura commonstretur: siquidem, vt sæpe alibi docuimus, perpetuitatem indicat æs: propterea quòd rubigine non absumitur: ideóque Vegetius probat æreos clauos configendis nauibus, quos ferreis anteponit, quòd eos tempore & humore celeriter rubigo consumat: illos etiam in fluctibus permanere incolumes manifestum sit. *Hinc Horat. libr. 3. Car. ode 31. Exegi monumentum Ære perennius.*

DE VNCO.

QVÆ verò de Vnco & Plumbo subsequuntur apud Horatium, ad eandem faciunt sententiam: siquidem vnco trahi, quo loco deiecti fuerint, læsæ præsertim maiestatis rei solitum, apud rerum scriptores sæpè legimus: quare congruit vncus cuneo. *Quinetiam forsan rapa citati, hinc Pythag. Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν. Quæ sunt vnguibus vncis ne nutrias.*

DE PLVMBO.

B PLVMBVM verò clauo perquàm simile est, propterea quòd eo infuso, & statuæ, & aliæ operum ędificiorúmque moles cohæresсunt, & firmitate stabiliuntur: & suapte natura est est adeò ponderosum, vt etiam si non ad operis adhibeatur firmitatem: quàm difficulter loco dimoueas, per se valeat significare.

HEBETVDO.

ALIOQVI plumbum hebetudinis indicium est. Nam cùm velocissima esse debeat mentis agitatio in eo qui acutioris ingenij laude commendandus sit, vbi quem tardiorem ad ea excogitanda, consulenda, constituenda, adeunda, peragendáve, quæ vsu veniunt, inspexerimus, à contatione ipsa, vel ab immobilitate, plumbeum ingenium per cauillum exprobramus. Vnde in Tusculanis Cicero: *Nisi sanè in Physicis plumbei sumus.* Et pro inefficaci, & inutili, atque inani sermone, plumbeum gladium, aut pugionem plumbeum, apud eundem Tullium inuenias. *Plumbeum ingenium.* *Cicero in Epistolis ad Atticum. Lib. 4. de finib. bonor. & D. August. libr. 3. contra Iulianum.*

INIQVITAS.

ILLVD etiam in Diuinis literis obseruatur, quòd iniquitas per pluumbum intelligitur. *Iniquitas enim*, secundum Zachariæ Prophetæ visum, *super plumbi talentum sedet.* Vetus enim ponderis modus est talentum. Ideóque Pharaonis exercitus, vtpote qui in iniquitate permansit, tanquam plumbum in imas aquas pessum iit, ibíque supinus in cauo profundi alueo recubuit, vt ait Adamantius.

DE VECTE.

C QVID pōdus significaret indicauimus: sed reliquum est instrumentum ponere, quo magna quantumlibet pondera facilè moueantur.

ARS NATVRÆ VICTRIX.

IS vectis est, per quem, artem humana industria comparatam, quæ naturam longè vincat, indicamus, negotiáve perdifficilia minimo conatu cōfecta. De vecte sanè, déque aliis machinis Antipho Poëta senariolo eo, quem citat Aristoteles in Mechanicis, arte nos ea superare docet, quibus rei natura ipsa repugnare videbatur. Magnas enim rerum moles loco dimouemus adacto vecte, hypomoclio, quem nostri Suppressam vulgò vocant, centri loco summisso, pondera supra omnium, qui rem non inspexêre, fidem tollimus: & eorum qui inspexêre, sed causam non intellexêre, admiratione, huc illuc arbitrio nostro promouemus. Atque hoc est quod in primis admirabile dicit Philosophus, quod quispiam pondus virium imbecillitate loco mouere non potest, id ipsum facilè commouere, & hac illácque ducere, adiuncto vectis pondere tam exiguo, si reliquæ molis motæ magnitudinem contempleris. *Vectis vsus.*

DE CLAVI.

PRÆSTAT vtrunque clauis, quod & cuneus & clauus: eadem enim aperit & claudit, hoc est, ligat & soluit, & in manu Iani præcipuè statuebatur.

PVDOR.

De qua quidem multa Poëtæ nostri. Sed vt figmenta, vbi agitur seriò, prætereamus: Fabij Pictoris, si modò legitimum est id opusculi, interpretationem afferemus, qui Ianum dicit ad pudorem & sanctimoniam, domorum primùm valuas, seras & claues excogitasse, ab eóque ianuas appellatas; vnde claues in simulachris, in beneficij huius memoriam gestet.

SECVRITAS.

Alii dicunt securitatis eius signum esse, quæ passim eo regnãte fuit: domos enim omnium religione ac sanctitate munitas fuisse prædicant. Alij à cludendi aperiendíque anni officio, quòd munus eius esse Dei putabant, claues additas arbitrantur: eáque de causa Clusium & Patultium appellatum. Ad huius instar Apollo cognomento κυραῖος, colebatur apud Græcos, quòd ineuntis & exeuntis anni arbiter haberetur. Ianum verò eundem esse ac Solem, à multis vbíque disputatum.

Ianua vnde.

Quin & clauis ad linguam silentium notat. Hinc Æschylus citatus à D. Clemente strem. 5. Ἀλλ' ἐστὶ κἀμοὶ κλεὶς γλώσσῃ φύλαξ. Et nostra præfert lingua custodem clauem loquens.

Apollo κυραῖος.

PORTVNVS.

Neqve tamen Ianus tantùm cum clauibus, verùm & Portunus cum claui figurabatur in manu: nam & portarum Deus esse putabatur.

PARTVS.

Erat etiam olim ritus, vt nuptialibus inter alia clauis quoque mulieribus traderetur. Id aiunt boni ominis causa fieri solitum, ad partus scilicet facilitatem illis comprecandam. Et hoc significato in sacris literis sæpe inuenies, *Vuluam aperire.*

PIERIVS

PIERIVS VALERIANVS AD MAGNIFICENTIS. VIRVM ALOISIVM CORNELIVM, DE IIS QVÆ PER LAPIDEM ET ALIQVOT ædificiorum partes, significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVADRAGESIMVSNONVS.

B

VM mecum reputo, Vir magnificentißime, nulla verò non hora reputo, quantus sit tuus erga me amor, quæ beneficentia semper extiterit, suffundi me verecundia necesse est, quòd tibi nunquam alia ratione respondere cogitarim, quàm redamando, beneficentiæ verò hactenus immemor mihi fuisse videar. Nam quod ad amorem attinet, commune id est cum plurimis, cùm tu innumeros alios, imò quotquot semel allocutus fueris, ad te amandum, colendúmque trahas, & iucundißimo suauis naturæ tuæ blandimento nouos quotidiè amicos pares: adeò singularis est integritas illa tua dubio procul incomparabilis. Sedenim quamuis hoc maximi faciendum sit, longè maioris ponderis apud me est benignitas, qua me semper es tam liberaliter prosecutus: cui si parem referre gratiam non poteram, saltem eius prædicatione liberarem me à dißimulationis suspicione: quæ meritò suboriri poterat, nisi aliquãdo eam confessus essem. Nunc igitur cùm labores meos Aegyptiorum hieroglyphica, qualiacunque sint, publicare constituerim, pro amicorum moribus & ingeniis conuenientis materiæ commentaria in hunc & illum distribuere consilium fuit: atque ita hoc de Lapide & fabricis nonnullis, tibi deberi existimaui, quando hodie nemo priuatorum hominum fabricæ rationem pulchritudinem & elegantiam te vno melius intellexit, intellectamq; in vsum & artem euexit. Quòd si digna magnanimitatis tuæ sors fato aliquo tibi obtigisset, ætas nostra nulli veterum in rei tam præclaræ amplificatione cedere iudicaretur. Accipies igitur, Lapides meos primam ædificiorum omnium materiam eósque ita tractabiles, vt vel in aëre mansurum opus ædificare poßis, quod contra fulminũ casus incolume resistat, nullam fluuiorum illuuiem pertimescat, terræmotus, hiatus eructationésque omnes aspernetur: quæ si tibi aliqua parte arriserint, magno ego beneficio affectus mihi videbor, qui multis olim à te commodis acceptis, per nugarum mearum distributionem obligationis illius meæ partem aliquam tibi depensam existimaueris.

C

DE LAPIDE.

NTEQVAM ad ædificia aggrediamur, de Lapide priùs dicere consentaneum est: non enim quispiam nisi materia priùs comparata, fabricare incipit. Sedenim & rudis lapis sua apud antiquitatem omnem habuit significata. Neque fortè Romani temerè Iouem lapidem iurabant, apud quos futurum erat, vt veræ pietatis fundamentum ex petra solida iaceretur. Petra enim erat Christus, de quo paulò inferiùs dicturi sumus: nunc enim à Gentibus incipere visum est. Multipliciter siquidem apud hos & illos lapis in cultu fuit: vt apud Thraces colebatur saxum, in quo vestigium Herculis impressum esse persuasum habuêre. Et Arabes, vt legere est apud Maximum Tyrium, tetragonum colebant lapidem. Apud Romanos lapis alter extra portam Capenam erat, qui cùm siccitas temporis frugibus officeret, intra vrbem solenni pompa ferebatur, & statim pluuia, vt memoriæ proditum est, cadebat: propterea que Manalis appellabatur, quòd eius beneficio impetraretur, vt aquæ à cœlo manarent.

Lapidis iuramẽti præsagriem.

Petra manalis.

PERPETVITAS.

APVD eosdem lapideus Terminus in Capitolio Diuinis est honoribus celebratus: autorésque sunt, saxum illud fuisse, quod Saturnus deuorare non potuerit propter magnitudinem, cùm Iouem deglutire se crederet. Nam vetusta illa superstitio omnis comminiscendis fabulis implicabatur. Cassiodorus, vt quæ recepta sunt ponam, meminit aruspicem interrogatum, quando imperium

Saxum Capitolij.

Romanum casurum esset: respondisse, quando saxum Capitolij cadet: addidisseque insuper si eueniret, vt vnquam caderet, futurum vt post XXX annorum milia iterum resurgeret: tanta eius artis fuit impudentia: nisi aruspex is per tantæ multitudinis numerum perpetuitatem intellexerit, quam apertiùs explicuit Maro: D

Ænei. li. 1.

His ego nec metas rerum, nec tempora pono,
Imperium sine fine dedi.

Ænei. li. 9.

Atque alibi:

Capitoli immobile saxum.

Iliad. lib. 2. Serpens in lapidē versus. Cuius gloria nunquàm perit. Vt apud Arabes, ex Herodoto lib. 3. Quibus modis firmabantur fœdera antiquitùs. Hinc iuramentum per lapidē apud Cicer. Epistola ad Trebatium li 7. Et Apulei°, libr. de Deo Socratis. Quid igitur iurabo per Iouem lapidem, Romano vetustissimo ritu.

Nam & Serpens apud Homerum post nouem Passeres deuoratos in lapidem mutatus, significasse dicitur, captæ euersæque Troiæ gloriam nullo vnquam tempore perituram, vt scilicet Calchas attestatus erat ἒ κλέος ἔποτ' ὀλεῖται: quamquam super hoc aliter alibi.

FIRMITAS FOEDERVM.

SED vt significationes, quod nostrum est institutum, prosequamur, illud omnibus cōstat, lapidē fœderū firmitatis hieroglyphicū fuisse, quòd teste lapide apud veteres fœdera sint firmari solita: quæ vt homines rata scirent fore, Fecialis Agnum læua manu, dextera silicē retinens, si falleret, Iouem cæterosq; precatus Deos, ita se mactaret, quemadmodum ipse Agnum: & secūdum imprecationem saxo caput pecudis elidebat: quæ latiùs explicata sunt apud Polybium libro tertio in fœdere cum Carthaginensibus primùm icto, quod æneis tabulis inscriptum in æde Capitolini Iouis diutissimè permansit. Et tale aliquid VII. E Epistolarum, quas vulgus Familiares vocat, apud Tullium, epistola eius libri prima, vbi de histrione Æsopo loquitur. Erat & iuramenti species per lapidem simpliciter, vt Athenienses iurare soliti, quod Aristoteles & Philocorus subinnuunt: & Demosthenes contra Cononem, τῶν τε παρόντων καθ' ἕνα ἡμῶν ἄγοντες πρὸς τὸν λίθον ἀγονῆες, καὶ ἐξορκοῦντες. Id quod sacratissimum intra se continet verę diuinitatis arcanum: nam apud Hebræos, A B, pater: B E N, filius: AB E N, lapis. Hic verò lapis ille est, si mysticum sensum introspicias, quem non temerè Propheta memorat, & Petrus principibus populi & senioribus obiectat, quod eum reprobauerint ædificantes, atque mox constitutus fuerit in anguli caput.

FIRMA PROSPERITAS.

NON præteribo illud, lapidem è cœlo lapsum felicissimi, constantisque successus in gerendis rebus aliquando fuisse signum: vt qui ad Ægos flumen visendæ magnitudinis è cœlo delatus traditur paulò antequam Lysander angustissimo tēporis spatio, tam magna, tam continua felicitate, tam gloriosè faceret aduersus Athenienses. Quamuis perniciosum augurium Aristotimo Æliensium tyranno præstitit saxum è sublimi loco ab Aquila demissum in eam tecti partem, sub qua tyrannus cum vxore cœnam, quæ instruebatur, opperiebantur: nam paulò pòst ab Hellanico, & aliis ciuibus fœdissimè trucidatus est.

PIETATIS NOSTRÆ STABILITAS.

SED quod ad saxum ab ea volucre demissum facit, in Aquilæ Commentario statutam firmiter sedem per Lapidem in nido ab ea alite positum significari docuimus: quique & cuiusmodi ille lapis esset, quæque ex eo vtilitates haberentur, antiquorum secuti opiniones, commemorauimus. Vt verò nunc Ægyptiorum commentum magis approbemus, quidnam aliud Petra quàm firm mentum & stabilitatem affert? Vnde Psalmo XXX. qui apud Hebræos XXXI. est habetur: *Quia petra mea & munitio mea*, quippe veluti arx in rupe sita, & turribus munita. In vulgatis, *robur* legitur interpretes alij, *fortitudo mea*: Romanus *firmamentum* habet. Nam cùm nos passim Christum Assertorem nostrum petræ nomine accipi legamus, per petram nimirum pietatis nostræ stabilimentum intelligimus, super qua Ecclesiam ipse suam ædificauerit, quòd verè sit diuinitus decantatum passim, *Capitoli immobile saxum.* Romano enim Pontifici hæc promissa sunt, quippe Petró, qui Romæ (nemo hoc inficiari, nisi imperitus, ausit) sedem fixit: cui, vt Euangelia testantur, potestas data est in orbem vniuersum: quem locum etiam Theophylactus diligenter examinans, *Non vnius*, inquit, *Ecclesiæ, non vnius prouinciæ imperium est Petro & Successoribus eius demandatum, ἀλλὰ πάσης τῆς οἰκουμένης, sed vniuersi*, ait, *terrarum orbis*. Ad hanc sententiam facit Nabuchodonosoris somnium, quem ναυοκοδρόσορον appellat Strabo, qui per quietem imaginatus est, se statuam cernere visendæ magnitudinis, cuius caput aureum esset, humeri & brachia argentea, ex ære venter, & femora: crura & pedes ferrei; luto ferruminati: ac saxum mox ingens, impulsore nullo, repentè iugo montis auulsum in statuam procubuisse, eámque incursu eius prostratam & attritam in puluerem abiisse, qui ventorum mox flatu dissipatus est: saxum mox adeò creuisse, vt totam sua magnitudine terram occuparet. Cuius quidem ita conspectæ statuæ significatum Daniel, qui & Azarias, Propheta potiùs quàm coniector, ita explicauit, vt per caput aureum diceret Assyrium regnum demonstrari. Brachia & humeros argenteos, duos esse Reges, qui F

Æn. lib. 9.

Daniel. 2.

Somnij Nabuchodonosoris explicatio.

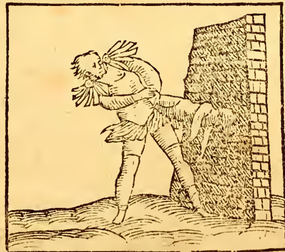
Imperium

A Imperium illud euersuri essent, atque horum alterum æramento similem, moturum ab Occidente in huiusmodi regni perniciem & euersionem: Mox rerum summam ferreum excepturum, latéque omnia obtenturum. Alij post rem gestam faciliore coniectura, imò animaduersione potiùs oblata, ex subsecuto rerum euentu ita statuæ rationem accépere, vt dicerent aureum illud caput Assyrium quidem regnum significasse, quod primum omnium fuit in terris constitutum. Sed per argentea brachia, hinc Arbacem Medum, illinc Cyrum intelligunt, quorum alter, Assyrio sublato Imperio, regnum Medicum, alter Persicum constituerit. Per ventrem & femora ahenea, Alexandrum Macedonem, qui rubicundo colore fuit, significari, qui ab Occasu profectus Orientem subegit: cuius regnum post eius mortem à successoribus, quos per femora possis intelligere, scissum est. Per ferreos pedes Romanos interpretantur, qui magis adhuc Occidui quàm Macedones fuêre, Macedonúmque opibus euersis, latè sunt terris omnibus dominati: Hæc quidem illi tam verè, quàm etiam ingeniosè, omnibus dubio procul approbanda protulêre.

CHRISTVS.

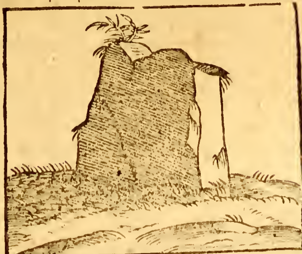
SED quod ad saxum pertinet, neque hi exequuntur, neque Iosephus explicare voluit, consultò se interpretamentum illud præterire silentio professus: quoniam ex historica lege, præterita scriberet, non futura. Quod quidem homo Iudæus ideò mihi videtur subticuisse, ne quæ de Christo subsecutura manifestè conspicere poterat, prodere cogeretur. Cui enim dubium sit, per saxũ illud, quod vniuersam statuam, atque adeò totum vniuscuiusque statuæ cultum sustulit atque dissipauit, Christianam intelligi pietatem, cuius sonus, peruulgata quippe doctrina, in omnem terram esset exiturus, Pontificémque summum Petrum, & successores, non vni tantùm prouinciæ imperaturum, sed, vt Theophylacti verba repetamus, vniuerso terrarum orbi leges, & salutifera præcepta præscripturum? *Amplior somnij Nabuchodonosoris, & sacra expositio.*
B quod etiam tradit Cyprianus lib. contra Iudæos altero, c. 15. 16. 17. Quod verò dictum est à Daniele, lapidem sine vllius manibus impulsum, id porro eò spectare ait Hesychius Hierosolymitanus, quòd sine congressu viri & mulieris conceptus eius processit, & partus. ita alibi: *Quòd si altare lapideum feceris mihi, non excitabis illud de sectis lapidibus: si enim cultrum admoueris ei, polluetur*: neque enim secta, neq; dolata est Christi caro ab vlla hominis manu. Apud Esaiam quoq; celebre est, Christũ hieroglyphicè per lapidem intelligi, vt eo loco, *Ecce ego mitto in fundamẽta Sion lapidem pretiosum, electum, summum angularem, honorificum*: quæ omnia agnoscit & Petrus epistola prima, addito, *futurum vt qui crediderit in eum, minimè sit aberraturus.* Ipsa ad Esaiæ verba ait Irenæus, vti nõ ex voluntate viri, sed ex volũtate Dei aduentum eius, qui secundùm hominem est, intelligamus. Nam & quod Daniel lapidem sine manibus excisum ait, hoc idem significat: id enim sine manibus est, quod non operantibus humanis manibus, hoc est, virorum illorum, qui solẽt lapides cædere, nulla scilicet viri opera eius in hunc mundum aduentus futurus erat: hic enim lapis à terra ex virtute & arte constat Dei. Et apud Hebræos Psal. 27. primo statim versu: *Clamo ad te Domine, qui petra, arx, & præsidium meum es*, quò scilicet hostes nunquã accedere potuerunt. De petra hac Tertullianus, vbi circuncisionem vtramque comparat: *Circuncisis*, ait, *nobis petrina acie*, id est, Christi præceptis: petra enim Christ⁹, multis modis & figuris prædicatus est. *Christi Aduentus.*

PRAVARVM COGITATIONVM EXCVSSIO.

QVONIAM verò, vt Theologi consentiunt, petra Christus est, animaduertendum in Psalmis, vbi de paruulorum allisione ad petram sermo est, id nobis omnibus ita faciendum, vt *Psalm. 137.*
C scilicet cogitationes, affectuũ prauorum plenas pueriles & fatuas, priusquàm adolescant, firmitatémque consequantur, deliberationíque adhærescant, esse quamprimùm ad Christi petram allidẽdas, ita sentit Euthymius, idémque priùs dixerat Adamantius. Hic ille omninò lapis est, vt sæpe dictum, qui ad anguli statuitur caput, quem ij reprobauerunt, qui vsum eius non agnouerunt. Repudiabant enim eum inter Iudæos sacerdotum principes, & vt Samaritanum explodebant, seductorémque, & nouarum rerum autorem criminabantur: cùm ecce in ædificij angulum à Deo translatus est, ibíque positus, & firmiter stabilitus, duos coniunxit parietes. Iudæorum vnum, eorum, inquam, qui pietatem hanc secuti sunt, & Gentium alterum, qui Baptismum suscepêre. *Matt. c. 18. Psalm. 118. Matt. 21. Esai. 28.*

SENSVVM EXPERS.

PLERVMQVE autem per lapidem expertem sensus hominem intelligimus, vnde ilud apud Comicum, *Quid stas lapis?* Et Amaryllis à Theocritiano pastore tota lapis dicitur, quòd nullis amiculi, vt idem ait, precibus moueatur. In hanc verò sententiam vir sanctitate ante alios mortales omnes insignis, vatésque summus, clamat in deserto, solitarióque secessu, *Potest Deus è lapidibus istis suscitare filios Abrahamo*: quippe de stupidis, penéque brutis hominibus, qui nihil adhuc diuinum sapiunt, proptereaq; *Hinc dictũ Aristippide erudito in theatro spectante, vbi nõ sedet lapis super lapidem & Plautus in Mercatore stupidissimum. lapidem maximum vocat. Matt. ca. 3.*

tanquam

tanquam lapides ſine ſenſu ſunt. Nam qui lapides adorabant, lapidibus ſimiles, vt in Pſalmo eſt, euadebant. In Exodi Cantico ſcribitur, *Vertantur in lapides, donec pert[illegible]ſeat populus tuus Domine*: quem locum ita interpretatur Adamantius, vt intelligat de gentibus dictum, quas tantiſper lapideſcere ſupplicetur, donec pertranſeat populus Iudæorum, cùm illud ſubſecuturum eſſet vt deletis illis, & à Deo recedentibus, gentes lapidem exuturæ eſſent, próque duro & ſtupido corde, viuentem, ſenſúſque & intelligentiæ participem rationem, per Chriſtum ſuſcepturæ. Nam & Cyprianus, epiſtola libri ſecundi tertia: Euangelium illud, ex lapidibus excitari filios Abrahæ de gentibus colligi ex Ioannis ipſius verbis interpretatur. Græcis quidem, qui lapides totiens in populos mutari fabulantur, anſam dedit vocabulorum vicinitas & ſimilitudo, quibus λᾶας, λᾶος, & λάαος, lapis eſt, λαὸς verò populus, cùm fortè exiſtimarent tam facilem eſſe mutationem ex lapidibus in populos, quam paruo momẽto λάος paroxytonus in λαὸν oxytonum tranſire poteſt. Sed ioci ſatis. Sanè apud Eſaiã primo ſupra quinquageſimum capite in huiuſmodi ſimilitudinem legas, *Attendite ad petram vnde exciſi eſtis*, quod paulò poſt explicat, *Attendite ad Abraham patrem veſtrum.* Vt verò ad Euangelium redeamus, Eucherius ſecutus Origenem, ipſe quoque de inſipientibus dictum intelligit, cùm præſertim alibi dicant Diuinæ literæ, *Auferam cor lapideum de carne veſtra.* Irenæus ita ſuſcitari filios Abrahæ ex lapidibus, cùm nos à lapidum religione remouit, à duriſque & infructuoſis cogitationibus transtulit ad potiora, & fidem Abrahæ ſimilem in nobis conſtituit atque firmauit. D

Iocus peruenuſtus Græcorum.

DE MOLA.

ET Mola lapis eſt, vnde molares lapides, pro ingenti maſſa & pondere. Ipſa verò in Diuinis literis hieroglyphicum habet ſuum minimè contemnendum. E

HVMANÆ VITÆ COMMERCIA

SVNT enim qui per molam humanæ vitæ commercia ſignificari velint: propterea quòd molæ ſemper duæ: atque alterius altera ita ope indiget, vt ſingulæ opus nullum faciãt: vnde amicitiæ noſtræ neceſſitudines appellantur, quòd vnicuique neceſſe ſit habere amicum, cum quo ſua conſilia conferat, qui ſe mutuò adiuuent, & alter alterius officiis ſubleuetur. Vnde rectè, *Væ ſoli*, dictum. Eucherius locum Euangelij, *Duæ molentes in mola* eò trahit, vt per molas vtrumque intelligatur teſtamẽtum (vtar enim eius verbis quæ per annorum millia in diſciplinæ noſtræ traditione receptiſſima ſunt, & maximè propria) quarum ſcilicet molarum opera, labore quippe differentium, veteris Teſtamẽti triticum in farinam, quippe paſtum Euangelij, conuertatur.

Amicitiæ hieroglyphicum. Hinc illud, Amicus magis neceſſarius quàm ignis & aqua, Plut. in li. de Diſcrimine amici & adulatoris. Rectè enim Zenodorus, Εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνὴρ, Vnus vir, nullus vir.

DE ARIS, ÆDIBVSQVE ET IANIS.

SED ENIM ædificationem iam incœpturi, nihil priùs quàm aras excitare videmur admoneri, vt quod auſpicatum eſſe cupimus, à diuûm immortalium cultu principium aſſumat.

DEI SAPIENTIA.

SI tamen priùs id explicuerimus, cur in Diuinis Hebræorum literis aquæ de petra proſiliunt: *Petra*, inquit, Philo, *firmam Dei ſapientiam demonſtrat*, vnde firma identidem exhauritur doctrina. Nam aquæ paſſim in Diuinis literis, vt ſuo docuimus Commentario, ita pro diſciplina accipiuntur, vt apud Ægyptios ros pluuius, id quod etiam de mana pluuio in ſolitudine affatim redundante: poſſumus interpretari. Sed hæc alibi, nos ad Aram. F

PIETAS.

EA verò præcipua eſt aræ ſignificatio, vt noſtræ erga Deum pietatis indicium ſit, precéſque noſtras igne, vt veteres opinabantur, internuncio ad Deum deferat. Vnde apud Maronem, *Tango aras, medioſq́; ignes*, dictum, quòd inter humanam naturam & cœleſtem, ignis medium ita obtineat, vt meritò dici poſſit internuncius. Materiæ autem adhæreſcit, & in ſublime ſemper fertur, tanquam rerum omnium noſtrarum conſcius inferiora hæc cœlicolis manifeſtare videatur. Hinc ſacrificiorum ritus eo tempore quò naturæ tantùm leges obſeruabantur, non temerè inſtituti ſunt: & poſteaquàm clarior illuxit veritas, ignis ita ſacris noſtris adhibitus, vt ſi abſque igne Deo preces allegemus, vix litare poſſe nos perſuaſum habeamus. Quòd ſi, vt alibi latiùs diſſeruimus, inferiora hæc vlla nos ſuperioribus conciliare poſſunt, nihil eſt quod maiore ſit cum animo ſimilitudine, vtpote qui & lumine pollet & illuſtrat omnia, ac perinde genios, ac Deum ipſum nobis repræſentare videatur. Quãuis impia improbáque perditorum Anabaptiſtarum factio tempore hoc, nos ignes modò ritúſque ſacros omnes in pietatis noſtræ ſignum exhibitos, extinguere, perdereq́; conentur, ſed & etiam bonos mores, ipſumq́; Dei cultum profanare aggrediantur. Dedicata verò nimirum ara ſacrificiis faciendis, & precibus allegãdis, quibus diuûm animi nobis cõcilientur. Qui tamen eſſet apud veteres probatus

Æne. li. 12.

Non enim ſola litabat oratio, niſi orãs aram manu apprehẽderet. Macr. Satur. lib. 3. ca. 2.

Ignis internuncius hominum & cœleſtium.

A ſacrificandi ritus, pauci admodùm prodidêre. Deo ſiquidem Deorum omnium ſupremo, mente & intellectu ſolo, ſine ſermone, ſine ſono ſacrificabant (Vnde Crocodilus, quòd elinguis eſt Diuini ſilentij ratione habita, cultus apud Ægyptios) Spiritibus & beatorum animis laudes adhibebant. Cœleſtibus materia conſtantia, quæ ſcilicet ſimilitudine aliqua ad eos facere viderentur, vt ignem Solis, & huiuſmodi pleraque toto hoc hieroglyphicω̃n opere perquiſita, malis verò dæmonibus, ne nocerent, vel vt eorum impuritas arceretur, libaminibus & nidore carniũ faciebant. Cæterùm Ægyptij veteres pecudibus aut ſanguine placare Deos ſemper abhorruerunt, precibus & thure ſolo contenti. Adegerunt verò eos Ptolemæi, ſacra Saturni Serapidíſque ſuſcipere, quod facere coacti, fana eorum extra pomœria poſuerunt, quibus hoſtiæ de more mactari debebant. Quamquam illaudato Buriſidis exemplo, homines poſteà immolari occeptum, cùm is apud proxima Nilo loca tyrannidẽ occupaſſet. Sed quod ad aras & pietatem attinet, in numis T. Ælij Cęſaris Antonini ſimulachrum eſt vtraque manu paſſa, ara appoſita, cum inſcriptione, PIETAS. Manus porrò paſſæ, vt in Cynocephali Commentario docuimus, adorationem ſignificant. In Hadriani Aug. idem ſimulachrum eodem habitu, ab cuius vno latere Ciconia adſit; de qua loco ſuo: ab altero ara eſt corymbis ornata, inſcriptio, PIETAS AVG. In numo Diuæ Auguſtæ Fauſtinæ ſimulachrum eſt, quod læuâ pallam ſuſtentat, alterâ in ignem, qui de pulcherrimè facta ara promicat, libamina porrigit, cum inſcriptione, PIETAS. Eſt & ara poſita ante ſignum, in cuius manu patera eſt libationi parata in numo Lucillæ: inſcriptio, PIETAS. Eadem inſcriptione pietas ipſa in Antonini numo dexteram exporrigit paſſam, læuâ in ſubiectam aram libat. Illa porrò paſſa dextera, adorationis, vt alibi loco ſuo declarauimus, indicium eſt. Supplicationes porrò fieri ſolitæ, aut cùm vota facimus, aut cùm damnati votis gratias agimus. Hinc aliæ atque aliæ inſcriptiones in numis inueniuntur, omnes tamen ad pietatem
B ipſam referuntur: ſiue diuini numinis auxilium imploremus, ſiue vota perſoluamus. In Iuliæ Piæ Felicis Aug. numo ſignum eſt læuâ pallam in vlnam ſuſtollens, dexterâ in aram porriciens: inſcriptio, VOTA PVBLICA. At in Hadriani numo cernere eſt duo ſimulachra, quorum ſtat vnum ipſius Imperatoris effigie, alterum læuâ palmæ ſurculum tenet, dexterâ pateram offert Principi: inſcriptio, ADVENTVI AVG. Eſt & Domitiani numus cum ara & igne ſuper accenſo, cuius inſcriptio eſt, PRINCEPS IVVENTVTIS. Pulcherrima verò omnium quas viderim ara eſt in ipſius Cæſaris Domitiani numis, in quo anſas illas, vnde aræ nomen nonnulli volunt, apertiſſimè licet intueri.

Adverbum à Macrobio lib. Satur. 1. cap. 7.

Ara in numis plurimorum.

PROFVGIVM.

FVISSE verò aras apud veteres, vti etiam nunc ſunt ſanctioris aſyli loco, nulli non exploratum eſt. Hinc apud Maronem Priamus, omni alia ſalutis ſpe abiecta, ad aram confugit, cui dixerat vxor, *Hæc ara tuebitur omneis.* Et M. Tullij dictum pro Roſcio Comœdo: *Sicut in aram confugit ad huius domum.* Et apud Terentium: *Nemo te accuſat Syre, ne tu aram tibi, aut deprecatorem pararis.* Et Ouidius de Triſtibus:

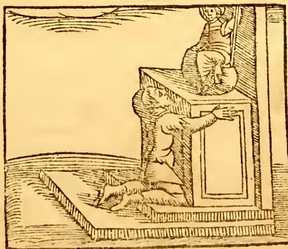
Vnica fortunis ara reperta meis.

Nimirum Varro Diuinarum libro 5.

Et clariùs li. 3. de nat. Deo. Quod vos cùm facere non poteſtis, tanquàm in aram confugitis ad Deum.

MISERATIO.

APVD Athenienſes ara peculiaris fuit miſerationi ſacra, de qua Papinius Poëta, & Lactãtius Grammaticus, neque nõ
C Apſinis in Rhetoricis, meminêre: & Plutarchus lib. de Superſtitione, ψύξιμον βωμὸν eam appellat. In profugij ſanè ſignificato Veſtam pro ara poni apud Xenophontem inuenias rerum Græcarum libro ſecundo: ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν, *Hæc cùm Theramenes audiſſet, ad Veſtam ſibi profugium parauit.* Et ſacrificalis ara Veſta eſt Polluci, præcipuè verò quæ in Prytaneo fuit, vbi inextinctus ignis aſſeruabatur. Et triginta curiarum Veſta collocata apud Dionyſium Halicarnaſſęum antiquitatum ſecundo. Tale quiddam & apud Tranquillum in Tiberio.

βωμὸς θυμιαθήριον Ἑστία ara, acerra, Veſta. Nat. Comes, &c. libr. 8. capit. 19.

XII. IANI COLONIÆ.

QVOD verò aræ XII. Iani ſimulachro adſculpi ſolitæ ſint, ſunt qui ob id factum putent, quòd Ianus pomœria & aras duodecim Hetruriæ coloniis ſacraſſet. Alij aras illas XII. ad menſium numerum dedicatas aiunt, quòd Ianus pro anni tempore ſit Romanorum religione pingi ſolitus. Nam de CCCLXV. diebus, quos geſtu manuum referre, alibi diſſeruimus.

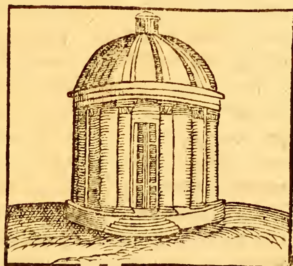
A Plutarcho Deca. 8. probl. Sympoſ. additque, menſas antiquorum rotũdas, Veſtas dictas.

TERRA.

ROTVNDAM ædem Veſtæ Numa Pompilius Romanorum Rex conſecraſſe fertur: quòd eandem eſſe terram, qua vita hominum ſuſtentaretur, crediderit. Eam ad pilæ formam eſſe, vt ſui ſimili templo Dea coleretur. Pro eorum verò ſententia, qui per Veſtam nil aliud quàm puram flammam intelligebant, de ſtrogilari lapide, qui Deam figuræ ſimilitudine referret, alibi diximus.

D

MVNDVS.

ET mundo ædem veteres ea qua conspicitur forma posuerũt, mundúmque eam appellauêre, ab eo mundo, inquit Cato in commentariis Iuris ciuilis, quem Festus citat, qui supra & infra nos est. Eius inferiorem partem veluti Diis manibus consecratã, clausam omni tempore custodiebant, neque nisi ter in anno, patefaciebant, vt ait Atteius Capito, quippe diebus his, postridie Volcanalia, & ante diem sextum Idus Nouembris, & ante diem tertium Non. Octobris: quos dies, ait Festus, etiam religiosos iudicauerunt: propterea quòd eo tempore, quæ occulta & abdita religionis deorum Manium essent, veluti in lucem adducerentur, & nihil eo tempore in Repub. geri voluêre. Itaque per eos dies non cum hoste manus conserebant, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quicquam in Republica nisi quod vltima necessitas admittebat, administrabatur. Volcanalia autem antiqua monumenta in Circo Flaminio x. Cal. Sep. celebrare solita comperimus. In aliis, Fer. Volca. N. x. Calend. Iunias. Ibíque N litera diem nefastum notat, apud Ouidium. Tubilustria Volcano XIII. Calend. Iun.

Volcanalia.

DII OMNES.

Pantheon Romæ templum hodie la Ritonda.

OMNIBVS verò Diis, Agrippa templum rotundo ambitu Romæ dedicauit, eâque de causa Pãtheon appellauit: in quod quidem minùs quàm in alia veterum monumenta sæuit ipsa vetustatis iniuria: idq; nunc Virgini Deiparæ dedicatum, magno mortalium concursu inuisitur, & ab ea qua factum est forma nomen habet. Sanè Augustus Cæsar, qui templum id excitauit, licèt Agrippæ inscribi dedicatione ipsa voluerit, nulla commodiori forma deos omnes complecti poterat, quàm orbiculari: de qua quoniam alibi dicturi sumus, vlteriùs nunc de figura huiusmodi loqui supersedebimus: si tamen id dixero, Aristotelis dictum esse, veteres gauisos diis templa rotunda specie dedicare, cuiusmodi sanè multa Romæ superesse adhuc, vel magna ex parte diruta, vel nostræ pietatis diis instaurata conspeximus. E

IANVS.

IANO contrà, templa quadrata specie dedicari solita, quatuor quippe pilis, quæ totidem fornicibus iungerentur, peruiósque à frontibus quatuor aditis patefacerent, qui tamen in primario Iani templo solenni sacro pacis tempore claudebantur.

MENSARII.

ERANT autem & alij Iani, in quibus trapezitarum mensæ, vbi mercatorum conuentus, & omnium quæ ad rem pecuniariam pertinent negotia tractabantur: de quibus Horatius:

O ciues ciues, quærenda pecunia primùm est
Virtus post nummos: hæc Ianus summus ab imo
Perdocet: hæc recinunt iuuenes dictata, senésque,
Læuo suspensi loculos, tabulámque lacerto.

Huiusmodi generis ædificia plurima Romæ erant: nunc vnum minus dirutum in velabro perdurauit iuxta ædem quæ D. Georgio dedicata est.

F

PAX, BELLVM.

QVOD verò Iani templum in numis habetur, quadrata & ipsum specie, sed clathris, repagulis, & foribus præmunitum, ipsi tantùm Deo dedicabatur. Clausum hoc, pacem indicare: adapertum, belli tempus, non tam ex Virgilij carmine cantatissimo, quàm etiam ex numis passim in cõspicuo est. Sed illud præcipuum numisma tum opere tũ etiam inscriptione spectabile, in quo legitur, PACE P. R. TERRA MARIQVE PARTA IANVM CLVSIT. Fuit verò is, vt ex altera numi parte habetur, IMP. NERO CLAVD. CÆSAR AVG. GERM. TR. P. P. P.

Huius rei causã tradit Mac. lib. 1. ca. 9. Diræ, &c. claudentur belli portæ. Æneí. li. 1.

PROVIDENTIA.

Templa in numis habita.

ALIA etiam atque alia templorum exempla multifariàm in numis habentur, quę prosequi ad fastidium potiùs, quàm ad delectationem inclinaret. Illud dicam, in numo cuius inscriptio est, DIVVS AVGVSTVS PATER, ab altera parte legi PROVIDENT. Idem templum est in Imperatoris Constantij numo, cuius inscriptio est, PROVIDENTIA AVG.

SALVS. IVNO. DIVVS.

IN Domitiani numis templum est SALVTI AVGVSTI inscriptum. In Volusiani, Dea in delubro sedens cum inscriptione, IVNONI MARTIALI, de quibus dicere hîc nullum est operæpretium. Neque verò veteribus tantùm Dis, sed & iis quos apotheosi consecrabant, templum etiam dicare mos erat: vt videre est in Antonini numo, in quo templum est cum inscriptione, DIVO PIO.

A

SVBDIALES QVIBVS.

TOTA verò ædium sacrarum forma antiquitùs pro conditione numinis ædificari solita: quare ex ipsa statim ædis facie numinis qualitas intelligebatur. Ioui siquidem, fulguri, cœlo, Soli, & Lunæ subdiales, vt Vitruuius monet, ædes, quæ Græcè ὑπαιθρα dicuntur, ædificabantur, quorum numina, potestates, vimque ac effectus omnes sub dio spectamus.

Orientem Solem excipiendo, ac liber esset prospectus. Plu. in Numa.

DORICÆ QVIBVS.

MINERVÆ autem, Marti & Herculi numinibus, vt idem ait, virtute ipsa memorandis, ædes opere Dorico erigebantur: nullis quippe deliciis, neque lasciuioribus florum ac foliorum ornamentis, neque denticulatis coronis, ac guttulatis metopis, sed rudi ac hispido potiùs aspectu: qualis dignitas in viris expetitur, à peregrino omni cultu aliena.

M. Vitruuius li. 4. c. 1. & in eundē Gul. Philander.

CORINTHIACÆ QVIBVS.

AT Veneri, Floræ, Proserpinæ, & fontanilibus Nymphis, numinibus quippe delicatioribus, ob mollitiem atque nequitiam Corinthiacæ constituebantur: genus quidem ædificij tum gracilitate operis, tum florum ac foliorum lasciuia, volutarúmque multiplici perplexitate, triglyphorum, ac aliorum ornamentorum varietate visu admodùm delectabile.

De his tribus columnis Pli. lib. 36. c. 23. & Vitruuius lib. 4 cap. 1.

IONICÆ QVIBVS.

B IVNONI verò, Dianæ, ac Libero Patri, cæterísque eiusdem ordinis numinibus Ionicum adhibebant opus, medio quodam inter Doricum & Corinthium temperamēto: quippe quod neque horrorem & austeritatem ipsa operis simplicitate præ se ferat, neq; quidem eneruatam illam mollitiem ex tot ornamentorum luxuria commonstraret.

DE COLVMNIS.

NEQVE quidem templa tantùm, verùm etiam columnæ non sine mystico aliquo intellectu fieri consueuerunt, quarum & rationes retulisse non incongruum videatur: siquidem hæc haudquaquàm sunt ab Ægyptiacis inuentis dissimilia, dum aliæ firmitudinis, aliæ rei præclarè gestæ, famæque supra mortalium conditionem ad vsque cœlum attollendæ, aliæ captiuitatis, aliæ profligationis, aliæ opprobrij sint indicia.

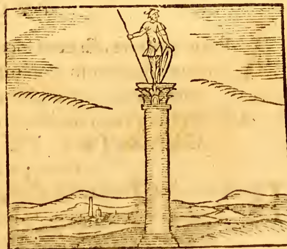
TERMINVS.

CÆTERVM antiquissimum fuit per columnam terminum significare, quòd columellas in terminis ponere mos fuerit. Hinc regionum multarum fines terminósque columnas appellamus, vt in Hispania Herculis: eò enim vsque & imperium & labores ille suos extendisse fertur. Eodem modo in Africa sub Atlante monte, & Asia ad Euphratem fluuium, & supra Armeniam terminos Romani Imperij columnas dixerunt, & eo significato Atrides Protei Menelaus ad vsque columnas exulat, apud Virgilium legas, quod pro Ægypti finibus positum notat Seruius.

Columnarū hieroglyphica.

C

GLORIÆ SVBLIMITAS.

IN sepulchris verò, neque non monumentis reliquis columnarum ratio fuit, vt cuius nomini dicatæ essent, gloria supra cæteros mortales attolleretur. Hinc illa Ennij de Scipione verba: *Quantam statuam faciet populus Romanus, quantam columnam, quæ res tuas gestas loquatur?* Hinc in argenteo numo videas columnam, cui mediæ ancile affixum est, vrna in summo superposita, duabus hinc & inde laureis appensis, quam senatus Diuo Augusto Vespasiano decreuit. Sed vt reliquas prætercam: duæ adhuc Romæ visuntur, quæ Romanæ potentiæ atque splendoris testimoniū faciunt, Traiano vna, altera Hadriano erecta, ad summam quarum altitudinē, quæ admodùm excelsa est, per interiores gradus coclitis in modum circumductos commodissimus est ascensus: non enim in retā omnibus obuia nobis immorandum est. Decretæ autem in columnis statuæ à Senatu plerisque fuerunt, quos enumerare nostri non est instituti: rerū enim quæ tractandæ sunt multiplicitas breues nos esse cogit. Illud admonuero, quod apud Plinium legitur, Senatum Galbæ vt primum licitum fuit statuam decreuisse rostratæ columnæ superstantem, placere nonnullis vt striatæ legatur. Antiquam autem esse celebritatem statuarum in columnis, ex eo manifestum, quòd C. Menenio supra columnam statua dicata est, qui Latinos priscos deiecerat vnà cum Camillo collega, quæ res, inquit Liuius, rara illa ætate fuit. Et illa adeò celebris Traiani columna colossum habuit superimpositum, cuius rei fidem faciunt eius numi.

Hinc Pindarus in Olympiis, Hectorem inexpugnabilem & immobilem columnā vocat.

Traiani & Hadriani columnæ.

Y y

DE OBELISCIS.

Nẽpe Suidas auctore Euseb. Chi. 1. cent. 18. proue. 14
Euphranoris pictoris statuæ.

ORVM loco Ægyptij suos erexerunt obeliscos:& Græci ἄξιον ὀβελίσκον dixerunt, cui maximi quique honores deberentur. Nõ ineptum autem fuerit animaduertere Ægyptiorum statuas, quæ antiquitatem sapiunt, graciliores esse, & truncis oblongis propemodùm similes: quod quidem non est artificum vel stupori vel imperitiæ imputandum, sed eorum potiùs diligentia studiúmque considerandum, quippe qui ita facerent, vt diuinitatem minimè corporatam esse ostẽderent. Quare Euphranor pictor, idémque fictor nominatissimus, quem in omni specie admirandũ perhibent, non ita fortè reprehensioni obnoxius: propterea quòd in vniuersitate corporum exilior fuerit, in capitibus articulísque grandior, cùm is præsertim primus dignitates, ac heroum insignia dicatur expressisse.

C

HEROES.

Malebant enim videri & esse maximi, quam optimi, hinc colossi.
Iocus Ciceronis in statuã fratris.
Æneid. li. 4.
Ibidem.

SED quoniam in Heroas incidimus, id minimè dissimulabo, quòd Romani Græcos potiùs quàm Ægyptios imitati, Heroum statuas, & eorum qui bene de Repub. meriti essent, eò maiores faciebant, prout eos maiori honore dignos arbitrabantur, de quo apud Macrobium. Hinc iocosum illud M. Tullij dictum in fratris statuam: nam cùm in Prouincia, quam ille rexerat, clypeatam eius imaginem conspexisset ingentibus lineamentis vsque ad pectus de more pictam, erat autem Quintus staturæ paruæ, *Frater*, ait, *meus dimidius maior est, quàm totus.* Apud Virgilium verò Dido cùm voluntariam mortem excusat, quasi ea omnia absoluisset officia quæ à se exigi potuerint, nihílque à se vlteriùs expectari posse, quod ad apotheoseos gloriam pertineret, ita secum ratiocinatur: E

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi,
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Cur verò magnam speret, enumerat merita:

Vrbem præclaram statui, mea mœnia vidi,
Vlta virum, pœnas inimico à fratre recepi.

Lib. 2. Epistol.

Oppida autem condere, inter ingentia ea facta recensetur, propter quæ

Romulus & Liber pater, & cum Castore Pollux,

Deorum in templa recipi meruerunt, vt est apud Horatiũ. Cùm itaq; maiores iusto statuæ vita functis fieri solitæ essent, Onirocritæ, qui, vt sæpius ostendimus, hieroglyphicis adhærescunt, vbi quis supra humani modi staturã fieri se magnum conspexerit per quietem mortẽ illi præsagiunt affuturam: & qui filium paruulum ad virilem magnitudinem imaginatus fuerit excreuisse, eius identidem mortem expectandam. Hinc Virgilianum illud super oblata visui defuncti corporis anima, *Et nota maior imago:* nempe quòd corporeis claustris veluti prælis exoluta anima post mortem latiùs dilatari videatur. Sed enim illa de honoribus opinio & verior est, & probabilior.

Æneid li. 2.

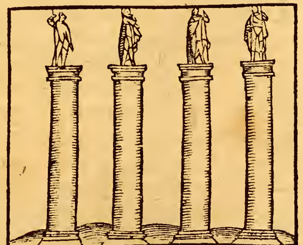
CHRISTI VICTORIA.

ILLVD minimè prætereundum, sextidecimi Psalmi inscriptionem apud Græcos esse στηλογραφίαν: alibi aureum insigne Dauidis, vbi interpretes antiquorum repetunt morem, qui columnas, imagines, aut statuas iis qui strenuè felicitérque militiam exercuissent, erigere consueuerant. Id verò laudis victori Christo attributum, eo Psalmo declarari. F

PRO PATRIA OCCISI.

Vbi sepeliebãtur pro patria occisi operibus Praxitelis nobilitatũ.

APVD authores Græcos locum Athenis fuisse legas, Ceramicum appellatum, columnis vndecumque frequentem, quæ in eorum memoriam erectæ erant qui pro patria pugnando cecidissent, inscriptione adiecta quo quis prælio oppetiisset.

CLARITAS EX POETARVM SCRIPTIS.

PINDARVS Timarcho Æginetæ Nemeis:

ϛάλαν θέμιν παρίου λίθου λευκοτέραν.
Ponatur altè structa saxo Candidior pario columna.

vbi interpretes per columnam Poëma intelligunt. Nam statim subdit ipsemet Poëta: quantum claritatis addant Poëmata in præstantis alicuius viri laudem elucubrata.

TELESILLA.

Statua Telesillæ.

TELESILLÆ Argiuæ poëtica facultate celebri, galeata statua erecta est in columna, libris circa pedes adiectis, vt alibi diximus, quòd maribus Argiuorum, qui prodierant ad bellum, ad vnum cæsis, fœminas armarit, & contra hostes eduxerit, eósque vrbis diripiendæ spe profectos retrocedere coegerit. Exemplum muliebris virtutis inter paucissima sæpè commemorandum.

A

ISOCRATES.

ISOCRATI verò Eloquentiæ magiſtro, ſtatua in columna decreta eſt ab Athenienſibus: quòd octo iam & nonaginta natus annos, ab inſtitutione nunquam ceſſauiſſet.

APOLLO AGYIEVS.

CONSPICVÆ fuerant apud Græcos columnæ quædam in coni formam deſinentes, quas ante fores erigebant Apollini ſacras, vt verò quidam dicunt, Baccho, vt plerique alij, vtrique: nam idem vtriuſque numen eſſe, oſtenſum alibi. Hinc Apollinem Horatius Agyieum nuncupauit. Eas nonnulli aras vocauerunt: ſed columnarum omninò habere ſpeciem non inficiantur. De his apud Sophoclem:

Ignibus odoris aræ Agyienæ nitent,
Suffitu halantes myrrhæ lachrymas barbaro.

Sed cur non Græcos potiùs verſus apponimus?

λάμπει δ' ἀγυιεὺς βωμὸς ἀτμίζων πυρὶ
σμύρνης σταλαγμοὺς βαρβάρους εὐοσμίας.

Ἀγυιεὺς, coruno ante fores ſtãs in ſummaparte acuta.

Ea verò de cauſa Agyieus dicebatur, quòd huiuſmodi columnæ in compitalibus vicaneiſque viis erigi conſueuerunt: ἀγυιαὶ enim viæ quæ ab vtraque parte exitus habent.

B

VICTORIA DE PERSIS.

EXCOGITATÆ etiam ſunt columnæ trophæorum vice, quę victoriam oſtenderent, cuiuſmodi porticus cognomento Perſica Lacedæmone viſebatur, victoriæ illius index, quam Pauſanias Ageſipolidos filius conſecutus eſt in Platæo prælio, vbi parua manu ingentes hoſtium copias profligauit: in cuius præclari facinoris memoriam ſtatuas habitu Perſico pro columnis porticu ſubiecêre.

Perſica porticus.

CARYATARVM OPPROBRIVM.

SIMILE in Caryatas Peloponneſi populos exemplum editum, quorum mulieres matronali habitu, ſtola quippe ad pedes vſque demiſſa, in captiuitatem abductæ ſunt, viris priùs ad vnum cæſis, totius Græciæ in eos conſpiratione facta, quòd Perſicas partes aduerſus Græciam ſecuti eſſent. Hiſtoriam in exemplo poſuit Vitruuius.

Caryatidũ nomine intelligit ſtatuas muliebres in columnis: meminit Plin. lib. 36. ca. 5.

BELLVM.

ALIQVA etiam columna belli ſignificatum habuit, vt quæ Romæ olim erat ante Bellonæ templum, ſuper quam quotieſcumque bellum cuipiam indiceretur, haſtam iaciebant, eius ſcilicet ominis cauſa, quod ſpes eſſet per huiuſmodi ſuſceptum bellum, aut hoſtes à finibus ſummouēdi, aut vltra præſcriptos fines imperium proferendi. Ea autem columna Bellica dicebatur.

C

Columna bellica.

SECVRITAS.

INVENIRE eſt in numis aliquot columnam ad ſecuritatem additam, vt in eo quem IMP. CÆS. VAL. HOS. MES. QVINTVS AVGVSTVS cuſit. Ibi enim muliebre ſignum molli & eneruato habitu ſtans, læuâ collumellæ innititur, dexterâ palmæ ſurculum tenet ſupra verticem exporrectum: inſcriptio eſt, SECVR. AVG. Quæ quidem ſpecies cùm fortè antiquitùs fieri ſoleret, facilè credendum purpureos Tyrannos hinc ab Horatio dictos:

Metuere Fortunam
Iniurioſo ne pede proruat,
Stantem columnam,
Atque ita ſublimi deiiciantur loco.

Lib. 3. Car.

FIRMITAS.

NAM vetuſtiſſimum omninò columnarum inuentum ad firmitatem fuit, quæ præſertim Viriles appellatæ ſunt, quas alio mox vocabulo, vti ſuperiùs dictum, Doricas vocauerunt. Nam cùm Græci olim in colonias miſſi per Aſiæ loca Caribus finitima regionibus quibuſdam occupatis ædem Apollini Panionio ædificare ſtatuiſſent, nullâque adhuc eſſet ſymmetriæ proportio, nulla dimenſio-

Columna Dorica.

nis norma, commenti tamen sunt à pedis mensura, quæ sexta pars est virilis corporis, columnas dimetiri, rati sic firmitatem ædificiis duraturam apposuisse: easque columnas nudas, sine vllo prorsus ornatu, vt virilem omninò speciem præ se ferrent, erexêre. Author Vitruuius. Sed enim & in Diuinis literis columna pro firmitate accepta est, vbi de Prophetico ore dicit Dominus, *Ego confirmaui columnas eius*, de terra loquens, non vtique quòd eam columnis subnixam esse diceret, sed virtutem, quæ terram in medio rerum omnium sitam suffulcit, sustinétq;, per eam loquendi figuram symbolycam, seu dicere mauis, hieroglyphicam, nobis indicauit, eam vtique firmitatem columnas appellari Basilius etiam interpretatur, & aliis sæpe locis Testamenti veteris eodem significato columnæ accipiuntur.

Vt 20 Iudicum, & Exod.13.

MVLIEBRES COLVMNÆ.

CVm verò Dianæ etiam ædem construere vellent, gracilitatem in columnis, ad muliebris corporis effigiem, commenti sunt, easque octaua parte crassitudinis produxêre, spira etiam pro calceo supposita, capitulo volutísque vti capillamento concrispatis, atque aliis muliebrem mundum referentibus ornamentis additis.

VIRGINALES COLVMNÆ.

ADditæ his Virginales etiamnum columnæ, quæ Corinthiæ nuncupatæ sunt, & gracilitate & ornatu, propter ætatis teneritatem, & hilariores, & venustiores. Puellæ siquidem & sumptuosiùs, & magnificentiùs ornari solent, quàm matronæ, quas cum vittis stola satis deceat ad honestatem. Neque negarim succrescente indies hominum diligentia, aliis atque aliis dimensionibus columnas excidi cœptas.

CALATHVS CERERIS.

OBseruatio calathi, qui locorum vbique Cereris capiti superponitur, de quo multa in alio commentario, cur id facere consuessent Ægyptij, disseruimus, effecit itidem, vt capitula in calathiscorum effigiem columnis præsertim Corinthiacis superaddi placuerit: quamuis Græci omnia suis inuentis libenter adscribunt, & Callimachum quendam cognomento Catatechnon prædicant, qui genus id capituli primus excogitauerit, verisimili etiam fabula, vt ad confingendum felicissimi sunt adinuenta. Mulierem quippe Corinthiam quandam, amissa filia corpus sepulturæ mandasse, ac super tumulum calathum rebus iis oppletum, quibus maximè nata dum viueret, oblectabatur, statuisse, atque demùm testa superimposita coopertum reliquisse: accidisse verò vt calathus ille casu super achanti radice ibi nata insideret, quare verno adueniente tempore gramen id pullularet, & calathum foliis primum amiciuerit, mox & floribus ornarit cúmque cauliculi procrescerent, obstaculo superstratæ testæ concuruati, capreolos in volutarum speciem complicarunt: quo quidem obseruato ingeniosus faber venustam eam capitulorum speciem meditatus sit omnium applausu conformare. Commentum quidem hoc eo fauore legentium exceptum est, vt architecturæ magistri sine vlla prorsus contatione illi assensisse videantur.

Hæc à Vitruuio li. 4. cap.1.

Itali & Galli hanc branchem vrsinã vocant.

DE MVTILIS.

OBseruare etiam est in omnibus ferè veterum ædificiis imagunculas quasdam nunc virili, nunc Bouilla, nunc alterius animalis facie, quæ vel mutilos, vel coronas sustentant. Id ab Ægyptiacis inuentis non omninò alienum suo legitur significato.

ATLAS.

NAm quantum ad humanam pertinet effigiem, Atlantem, totius quippe ponderis patientem, id significare dicunt, & huiusmodi sustentacula nimirum à Græcis Atlantis nomine nuncupantur, quæ cur à Latinis telamonas vocari nonnulli dicunt, & antiquis architectoribus & nobis incompertum est: si cui tamen ariolari licet, τελαμῶνας scimus esse lora, quibus sustinetur clypeus, quibúsque brachium insertatur, atque etiam vinculum, quo ensis vel appenditur, vel manui nonnunquam, ne vehementiori aliquo excutiatur ictu, adalligatur: quare crediderim à sustentando desumptum nomen: τελάσσαι enim, τολμῆσαι καὶ τλῆναι est, quod pati, & tolerari Latini dicunt. Illud super Atlante vulgatum, gestare eum humeris vniuersam mundi machinam, de quo Maro:

--- *Vbi cœlifer Atlas Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.*

Inde scilicet fabula conficta, quòd is omnium primus Solis & Lunæ cursus, syderúmq; omnium motus, ortus & occasus, certa quadam moueri lege deprehendisse creditur, eáque diligenter obseruata mortalium vsui promulgasse. Quòd verò pro Atlantibus Bouilla etiam capita fieri solita dicebamus, vidimus id apud Melinos Romæ: habet enim Petrus compater meus Bouillum caput aheneum, quatuor circiter vnciarum magnitudine, pulcherrimè fabrefactum, eo gestu, vt aliquid omninò sustentasse videatur, de quo tamen alibi diximus.

Atlantes.

Telamones.

Æne. li.6.

Auctor Zezes hister, li.1. Chiliade.5.

A

DE PERPENDICVLO.

VANDO verò in hæc ædificiorum opera prouecti sumus, quid sibi velit etiam Perpendiculum, explicemus.

ÆDIFICATIO, VEL POSITVM.

AEDIFICATIONEM, vel positum aut constructum opus, per id appensum linea, libratúmque, denotabant. Nullo enim pacto erigi possent ædificia, nisi facierum angulorúmque rectitudo per perpendiculorum indaginem exploraretur: eáque præcipua est obseruatio in ædificiis moliendis, vt structuræ omnes perpendiculo respondeant, neque proclinationes, vt vocabulo vtar Vitruuiano, in partem vllam habeant.

Perpẽdiculi formam docet 6. Philãder in Vitruui. libr. 6. ca. 11. & lib. 7. cap. 3.

RECTVS TENOR.

TRANSIT & ad res alias id significatum, & ad perpendiculum amussim adiiciunt, cùm quid vndecumque & quoquò versum delibratum directúmve significare voluerint: vtriusque enim numus est, vt iustus tenor, ipsáque rectitudo adinueniatur. Sed perpendiculum in iis deseruit, quæ surrigenda sunt: amussis, & planis, & obliquis, & omnibus denique vniuscuiusque corporis lateribus, per quæ recta linea fuerit deducenda.

Ad amussim, id est rectè, perfectè, κατὰ σαθμῶ, Doricũ prouerbium. Ad perpendiculum, exactè absolutè, κατὰ κάθετον.

B

DE CARDINE.

D fabricam omninò pertinet cardo: quare si quid super eo dicendum sit, hoc potissimùm loco disserendum.

AVTHORITAS VEL REI SVMMA.

HABET verò significatum ab eo munere, quod in valuis, ostiísque sustinẽdis præstat, ita vt nunc dignationem, nunc authoritatem, nunc rei summam significet, ex arbitrio scilicet aut ministerio cuius res vnaquæq; pendeat, cuíque rerum pondera innitantur. Hinc in litibus & causis tale aliquid appellatur cardo, à quo scilicet tota persuadendi ratio pendere videatur, quóve omnia congeruntur argumenta: sitq; status is, circa quem tam rei quàm accusatoris conatus omnis vndecunque exerceatur.

Cardinis significata. Hùc allusit Virg. Haud tanto cessabit cardine eorum. Ænei. li. 1.

CARDINALES SACERDOTES.

HABET & pietas nostra dignationis gradum à cardine nuncupatum. Nam veluti cardines in ostiis admittendi excludendíque arbitri videntur, ita illi admittendorum exigendorúmque operum, quæ ad Christianam faciant pietatem, concessamque summo Pontifici authoritatem potestatémque tuendam, authores honorificentissimi perhibentur. Fratres hos appellat Pontifex M. decretáque omnia, legésque in comitiis istius ordinis perlatæ, de consultatione eorum, tametsi omnia per se possit, sancire se profitetur. Is enim honos eis habetur, vt huiusmodi sententiarum rogationes in acta summa cum fide referantur.

C

D

PIERIVS VALERIANVS AD HIERONYMVM FRACASTORIVM, DE IIS QVÆ PER PALMAM, ET LAVRVM SIGNIFICANTVR.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVINQVAGESIMVS.

E

VAMVIS parua admodùm inter nos consuetudo fuerit, eóque secessu Oliuetano Veronensis agri, quo mihi per continuum triennium frui temporum eorum permisit quies, dum tu Veronæ tuis, ego ibi meis tum studiis tum negotiis incumbebamus, vix ter facultas data, vt esse vnà possemus: neque anteà te Patauij, quò me ad Philosophiæ studia contuleram, videre licuerat, quòd inde paulò antè discesseras, quàm ego aduenissem: tua tamen te virtus ita mihi ex eo tempore conciliauerat, vt quem ob summum ingenium, summámque doctrinam plus te vno diligerem, certè neminem haberem: omnium enim voce commendationéque politissimis literis, & liberalium omnium artium studiis florebas, clarúsque & celebris habebare: vnde meus erga te, quem adhuc ex facie non agnoscebam, cœpit cultus, qui mox cum ætate accreuit simul, maioribus scilicet in dies ad virtutem profectúmque tuum additis incrementis. Ab eo verò tempore quo bella illa calamitosissima, tam aspera, tam continua, me non modò ex tranquillo eo secessu exturbauerunt, verùm tota etiam patria expulerunt, quandiu foris profugus, errabundus, inops vixi, tui semper memor, atque solicitus fui, quòd vicem etiam tuam, & bonorum omnium ingemiscebam, & vbicunque locorum ciues tuos dispersos etiam ipsos comperissem, nunc per Aligeros fratres Petrum & Ludouicum, nunc per Alithæum, Zauarisium, Turranios, nunc per alios amicos tuos quos doctrinæ nomine veneror, curabam vt meus erga te amor tibi fieret perspectissimus: ídque officij ab aliquibus ex his mihi non indiligenter præstitum confido. Sed quoniam vel his testibus tam locupletibus mihi nondum satisfaciebam, decreui tandem quaqua ratione possem, aliquod huiusmodi mei erga te animi signum manifestius exhibere. Igitur cùm labores meos in Aegyptiorum hieroglyphica explicanda recenserem, pleráque id genus commentaria in amicos distribuerem, túque non in postremis esses, plantas duas insigniores elegi, Palmam & Laurum, eásque à nostratibus longè diuersas, ex Aegyptiorum quippe lucis à me primùm in Italiam translatas, quas tibi dono mitterem. Palmam quidem, ob sublime illud ingenium tuum, quod ad excelsa quæque prospero euentu sese attollere contendit, cuius euectus pennis toto primùm cœlo Epicyclos summouisti, tótque priorum Astrologorum machinas demolitus, facilem & permeabilem Planetis viam complanasti. Laurum autem, quia tu, re optimè in cœlo gesta, ad infima mox terræ loca descendisti, tanquam Hercules alter triumphabundus: sed qui in superiorem orbem non vt ille, de visceribus terræ Cerberum traxeris, qui aconitum ad mortalium perniciem euomeret, sed ab Antipodibus Siphylum illam tuam admirandi vigoris plantam asportares, quæ morbis omnibus, tam cognitis, quàm incognitis, præsentanea remedia, & incolumitatem efficacissimè conferret. Quod verò ad plantas attinet, spero eas à te benignè suscipiendas, déque earum surculis amicitiæ nostræ firmitatem colligari posse, quam diuturnam perpetuámque fore mihi persuadeo: quia meus erga te amor, cultus, & obseruantia, talia mihi pollicentur: túque vt ameris ab omnibus, ingenij, doctrinæq; tuæ monumenta, vno Doctorum omnium ore celebrata deposcunt: quorum quidem operum, studiorúmque tuorum omnium felicitatem agnoscimus, & omnium posteritati celebrem & illustrem fore plurimùm & ex animo gratulamur. F

DE PALMA.

ALMÆ significata plurima traduntur, quorum præcipuè quatuor ex grauissimis authoribus seligere visum est: quippe annum, mensem, iustitiam siue æqualitatem, atque victoriam: quorum significatuum causæ diligentiùs examinandæ sunt. Reliqua, vtpote manifestiore, spontè, nulla solicitata cura prouenient.

ANNVS

A

ANNVS MENSISQVE.

CAVSÆ verò cur annum Palma significaret, tres esse perhibentur, eáque omnium prima: quòd sola omnium arborum per ortus Lunæ singulos, ramos singulos progenerat. Atque ita etiam significatum mensis obseruauerunt, vt per singulos Palmæ surculos, menses totidem adnumerarent. Par itaque vt si annus exprimi debeat, Palma duodecim ramis prædita figuretur. Sedenim, etiamsi hæc non adfuerit curiositas, annum omninò significabit, vel quantum ad mensem attinet, quòd in officulis eius ea maximè figura expeteretur quæ lunata esset, quam contra fascinationes pollere plurimùm arbitrabantur. Lunam autem maximè cauam, qualis est cùm octo & viginti dierum numerum expleuit, cornibus, scilicet infernè deiectis, mensis indicium esse in cœlestibus loco suo dictum. Dianáque ipsa apud. Homerum Appollinis hymno, mensis & anni arbitros paritura, Palmam amplexata describitur. Altera causa est, quòd Palma, vti Babylonij tradunt, referente Plutarcho, trecentas & sexaginta vtilitates mortalibus elargitur, ideóque anni simulachrum & insigne: tot enim diebus annus constat, intercalaribus quinque, de quibus in Vulture, subductis. Alia ratio est, quòd palmæ satus quatuor ex lignis, siue Ossa ea maluerimus appellare, quæ, vti paulò antè dictum, in eius fructibus insunt, fieri solet, quæ bina iuxta composita subter, bináque supernè colligantur, pronáque omnia serũtur, quorum inde radices amplexu mutuo connectuntur, atque ita primi ortus promiscui coalescunt, & vnus ex cunctis caudex conficitur.

Cur annum & mensem Palma significet.

Plin. idem lib. 13. ca. 4.

Annus quoque solaris quatuor qualitatibus constat, quæ tamen ita mutuò connecti videntur, vt fallente de die in diem qualitatis ipsius mutatione, vnus quasi caudex fieri videatur.

B

TEMPORIS DIVTVRNITAS.

NON dissimulabo quasi κατὰ πάρεργον, quod Quintius Græcus author asperum quendam locũ, & admodùm editum, superatúque perdifficilem ponit, in cuius vertice Palma consurgat, cuius in cacumine insideat virtus: ex montis vtique asperitate labores varios, ex Palma temporis, vt Hesiodi interpres ait, diuturnitatem innuens. Non enim putabat quempiam ad perfectam aliquam virtutem peruenire posse, nisi per labores, quos diu tolerasset. Temporis autem diuturnitas quo conuenientiùs signo figuretur, quàm per id, quod anni & mensis habetur hieroglyphicum adeò manifestum? Sententiam hanc ita sibi desumpsit Quintilianus: *Desinit in aduersa niti qui peruenit ad summum scandenti circa ima labor est.* Quod nos in adolescentia ita retulimus:

Virtutis locus, & sedes.

Incipit oppositam pedibus qui repere molem,
Eximio superat grande labore iugum.
Vt tenet aërei placidissima culmina montis,
Languida felici membra quiete leuat.
Pastus amaritiem rigidæ radicis acerbam,
Molliculi glutit dulcia mella faui.
Hoc sophiæ asperioris iter Superantule pergas,
Dummodo post fellis pocula nectar habes.

Extat in Epigrãmatibus Pierij.

ÆQVALITAS.

C AEQVALITATEM verò ea de causa significabat, quod cùm initio Soli dicata fuerit ante Laurum, grauissimi authores asserunt, & Phœbum & victores hac, non alia quapiam arbore coronari solitos. Quæ cùm æquale esset victorum omnium præmium, æqualitatis inde symbolum assecuta est. Sanè Plutarchus & Pausanias authores sunt, Palmæ pretium, qua multis in certaminibus victores æquè coronarentur, à Theseo primum institutum, cùm à Creta reuersus in Delum applicuisset, & Apollini ludos edidisset. Siue ea de causa sit excogitatũ, quòd arbor ea foliis sit maximè æqualibus, ideóque victoribus conueniret, quòd æqua eorum laus atque præmium esset.

Pausan. in Archadicis & Plutar. in Conuiualibus, &c. lib. 8.

IVSTITIA.

FRVCTVM præterea reddit pari cum foliis æquilibrio, atque hinc iustitiam significari voluerũt. Præter hæc incorrupta est Palmæ materies, ac propemodùm senij nescia, perinde ac decet incorruptos esse, neque vnquam temerè flecti aliorum quorunquam arbitrio, Iustitiæ administratores. Folia demùm, nisi vi tollantur, nunquam amittit, quare illam congruenti epitheto ἀειφυλλον, atque etiam ἐμπεδόφυλλον appellauerunt, cùm & Laurus, & Oliua, & Myrtus, ac aliæ quædam, quibus est perennis foliorum viror, succrescentibus aliis priora decutiant. Eadémque immobilitas expetitur in Iustitia. Quòd verò ponderibus resistat, & in aduersum incuruetur, facere idem Iudices debent, atque reluctabũdi, seductores, pellacesq; omnes detrectare, neque mulieribus, neque violentiæ cedere. In hanc sententiam Leuitico celebrandis feriis xv. mensis septimi, Palmarum surculos, quos Græci spathalas à gladij forma vocãt, Legislator sumendos præcipit. Theologi per eos iuuenescentia Iustitiæ germina interpretantur. *Iustus enim*, ait Psalmographus, *sicut Palma germinabit*: propterea

Palmæ proprietates variæ.

Semper folia habens & ἀειφυλλία, foliorũ perpetuitas.

Cui sua folia firmiter manent, & folia non amittens.

Psalmo 91. ver. 13.

quòd nihil est in vniuersa Palma, quod respui debeat, ita tota ab intima medulla ad extremum vsque folium humanæ necessitatis vsibus est commoda, idque multipliciter, perinde ac in iis, qui iustè viuunt, nihil reperias, quod non vndecunque vtile sit ac commendabile. D

SOL.

NEQVE quidem ea de causa tantùm Palma Solis hieroglyphicum est, quòd anni vicissitudines referat, quantum quòd figuram solarium radiorum imitari quodammodò videatur. Vnde sacerdotij veteris autores, qui (vt Proclus ait) à rebus apparentibus superiorum virium cultum admonuerunt, ab hac similitudine solare quid in Palma esse arbitrati sunt. Et apud L. Apuleium legas, mystico eo sacro quo initiabantur Isidi, caput, ad solarium radiorum similitudinem ostendendam, Palmæ candidæ foliis in modum radiorum prosistentibus redimitum.

VICTORIA.

VICTORIÆ demùm in Palma significatum, ex numis, picturis, sculpturísque omnibus vniuersæ iam plebeculæ manifestum est, Eáque elocutio toties vsurpata Ciceroni: *Docto Oratori Palma danda est. In quadrigis qui Palmam primus acceperit. Quam Palmam vtinam dij immortales tibi, Scipio, reseruent.* & similia. Et causam multi prodidêre, præcipuè verò Plutarchus Symposiacω̃n octauo, quã etiam posuerat Aristot. nempè si super arboris eius lignum, magnum quantumlibet pondus imponas, Palma minimè deorsum cedit, nec infrà flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur in contrarium fornicata. Eáque de causa in certaminibus Palmam signum esse placuit victoriæ, quoniam, vti dictum est, ingenium eiusmodi ligno est, vt vrgentibus prementibúsque non cedat. E Videre verò est Palmam caudicibus sursum versus collectis in numo Neroniano, vbi idem ipse Aprũ impetit veru, victoriæ nimirum, quam de confecta fera consecutus esset, hieroglyphicum. Et felicis augurij causa Augustus Palmam inter iuncturas lapidum enatum ante domũ suam, in compluuium deorum Penatium transtulit, vtque coalesceret magnoopere curauit, Cæsaris factum secutus, qui castris locum capiens, inter syluas, quas cædebat, repertam Palmam conseruari vt omen victoriæ iussit. Adhæc Cæsarinæ victoriæ aduersus Pompeium in Pharsalia prælio commisso Trallibus Palma ostentum dedit, exorta repentè eodem fermè tempore, quo hæc gesta sunt, penes Cæsarianæ statuæ basin, quæ in templo Victoriæ dicata erat: quanuis omnis circa statuam locus natura solidus, & durissimo lapide instratus esset: atque huius generis ostenta multa apud veteres memorantur. Minimè verò prætereundus est numus æreus cum ingenti Palma, eáque dactilis fœcunda, cuius inscriptio est, AL. AE. quæ dubio procul victoriam Alexandriæ Ægyptiacæ significat: quod vt magis explicetur, ab altera facie spica est cum inscriptione, ΚΑΙΣΑΡΟΣ.

Lib.7. Problematũ A. Gel. lib. 3. c. 6. & Plut. li.16. c.424.

Neronis numus.

Suetonius in Augusto, cap. 94.

IVDÆA.

DESVMVNTVR hieroglyphica plerunque à rebus quas egregiè aliqua regio ferat: vt Cyrenaica per Silphium, quod in Batti numis cusum videas. A palmarum verò feracitate Iudæa eius arboris pictura significatur. Sanè in Titi numis passim videre est eius prouinciæ simulachrum arbori Palmæ adalligatum, cum inscriptione, IVD. CAP. Vbi verò inscriptio est Cæsaris Vespasiani, atque ibidem IVDÆA CAPTA, mœsta sedet ipsa manu quasi faciem complodens, adstat ipse iuxta Palmam. In alio cum eadem inscriptione signum est, quod dexterâ altè innititur pilo, læuâ sceptrum gestat, læuúmque pedem iacenti galeæ superponit. F

IACTVRA.

Palma ænea Atheniensium.

CONTRA verò, vel deiecta, vel casu aliquo vitiata, iacturæ imminentis prodigium habebatur: veluti ænea illa quam Athenienses in Delphici Apollinis templo dedicarant, rei aduersus Medos feliciter gestæ monumentum. Paulò antè quàm aduersus Syracusanos mouerent, infaustæ signũ expeditionis fuit: quòd eius fructus, qui ex auro constabant, Corui, alites inauspicatæ pluribus diebus impetierunt, eósque partim deuorarunt, partim deiecerunt.

NVPTIÆ.

SED cur nuptiarum etiam significatum in palma dissimulemus? qui picturam huiusce rei tam elegantem legerimus apud Philostratum, Imaginibus: qui paludibus & fluuiis hoc superaddit ornamentum, Palmarum quippe veluti fornicibus ductum, pontem fluuio superiniectum. Nam cùm Palmarum alia mas, alia fœmina sit, inuicémque maritali quadam copula coniugentur, marésque attrahant ad sese fœminas, neque illæ congressum, quantumcunque adniti possunt, aufugiant, sed vltrò ramis ab vtraque vicissim contrà ad osculum quodammodò exporrectis, manifesta dent mutui desiderij signa, is duas, & huius scilicet & illius sexus Palmas in ripis fluuij oppositas è regione statuit. Hic verò mas amore correptus plurimùm incuruatur, alteq; sese supra fluuium protendit. Fœmina verò, quantumlibet procul sita sit, neque apprehendi possit, inclinat se tamen, & obsequij quoddam & ipsa studium præ se fert. Aquam itaque quoddam veluti ponte coniungunt, difficili tamen & inaccesso

Palmæ, maris & fœminæ, amor.

A inaccesso transitu, propter foliorum asperitatem. Hanc vtique speciem ex Philostrato qui pinxerit, nuptiarum & coniugalis amoris hieroglyphicum, ex ipsius naturæ gremio desumptum, summa etiã cum venustate descripserit. Quò verò maior huic argumento sit fides, eam palmarij diligentiam adhibent, vt mares eo saltem interuallo à fœminis distent, vt puluis ventorum flatibus à foliis sublatus in fœminarum folia incidat, quod satis ad fœcunditatem facere compertum est. Sed mirum dictu, quòd si qua procul à mare abstiterit, vt neque puluis, neque aura, odórve eius ad eam permeare possit, excogitauerunt coloni funem à mare religatum ad fœminam vsque producere, atque ita quasi maritali vinculo copulatam, masculo viru clanculum per funem irrepentè fœcundam fieri, quæ priùs in ea sterilescebat solitudine. Diophanes author Græcus, Florentinum citat, qui suis in Georgicis multa de Palmæ amore conscripsit, contabescere eam maris desiderio, quod nulla dissimulatione profiteatur, modò radices versus eum porrigens, modò verticis in eum proclinatione, fructum ferre pernegando, agricolámque demum cogi amantem huic inuestigare, qui multas Palmas mares manu amplexúque contingat, mox ad amore perditam rediens, eam amplexetur, attrectétque manibus. Flores quoque mari priùs impositos tollat, & supra fœminæ verticem imponat. Quæ ne quis fabulosa suspicetur, istiusmodi amoris exemplum atque coniugij nostro dedêre tempore. Siquidem vir clariss. Iouianus Pontanus, homo minimè futilis, & quem fabulas pro historia, de re maximè suo tempore omnibus conspicua, scribere puduisset, duas celebrat Palmas, marem vnum Brundusij, fœminam alteram Hydrunti, quæ diu steriles permanserint, donec scilicet paulatim succrescentes, nondum alteram altera contueri poterat: vbi verò tantùm adoleuêre, vt sese inuicem conspicere potuerint, longo quantumlibet multorum stadiorum tractu dissidentes, fœtificare cœperint. Sed cur non ipsum B audiamus?

Quinetiam addit Plinius lib. 13. cap. 4. Adeóque est veneris intellectus, vt coitus etiam excogitatus sit ab homine, ex maribus flore et lanugine, interim verò tãtùm puluere insperso fœminis.

Brundusij latis longè viret ardua terris
Arbor, Idumæis vsque petita locis.
Altera Hydruntinis in saltibus æmula Palma,
Illa virûm referens, hæc muliebre decus.
Non vno creuêre solo, distantibus agris,
Nulla loci facies, nec socialis amor.
Permansit sine prole diu, sine fructibus arbor
Vtraque, frondosis & sine fruge comis.
Ast postquam patulos fuderunt brachia ramos,
Cœpêre & cœlo liberiore frui,
Frondosiq; apices se conspexêre, viriq;
Illa sui vultus, coniugis ille suæ.
Hausêre & blandum venis sitientibus ignem,
Optatos fœtus sponte tulêre sua.
Ornarunt ramos gemmis (mirabile dictu)
Impleuêre suos melle liquente fauos.

Est idem amor in pistaciis, ex quibus semina cùm panguntur, mas & fœmina committi debent coniunctis naturis, ita tamen vt mas ad Fauonium dorsum vertat, vt monet Demageron.

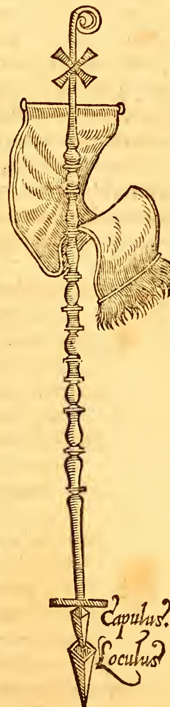
C INNOCENTIA

NE verò nostratia prætereamus, in sacris nostrorum literis eo loco vbi, *Statura tua similis facta est Palmæ*, legitur, Ambrosius significari ait viriditatem pueritiæ, atque naturalem eius innocentiam, quam à vitæ primordio receperimus, seruandam esse, & vt fructum nullo foliorum defluuio suo tempore maturemus, admoneri. Idque de Assertore nostro piorum conuentus canere, *Iustus vt Palma florebit.* Tardè verò proficit Palma, sed diu in viriditate persistit, ait Eucherius: ita Ecclesia sancta per multas difficultates ad firmum fidei statum venit, auctáque iam & propagata, statura nimirum diu. *Psal. 91.*

PIORVM VITA.

SIGNIFICAT & piorum vitam Palmæ species: propterea quod sicut interior eius caudex & tenuis est, & corticum scabritie perplexitateq; visu minimè iucundus: superior verò pars visenda, tũ trunci tum ramorum amplitudine, amęnaq; pulchritudine viriditatis expanditur, ita piorum cõditio prima facie contemptibilis videtur, sed in mirificam demũ exit morum virtutúmque pulchritudinẽ. Sed cur non ipsa Eucherij sanctissimi doctissimíque viri verba subtexam, in hanc sententiam? Habet quiddã aliud Palma, quo à cunctis arborum generibus differat. Omnis enim arbor quæ in suo robore iuxta terram vasta subsistit, crescendo superiùs angustior euadit, & quantum paulisper sublimior, tanto in altum redditur subtilior. Palma verò tenuis ab imo inchoat, & iuxta ramos aut fructus ampliori robore cõturgescit. Quibus itaque alia arbusta nisi terrenis mẽtibus assimilari possunt, inferiùs vasta, superiùs angusta? quia nimirum omnes mortalium in hoc seculo degentium delectationes in terrenis rebus sunt fortes, in cœlestibus debiles. Pro temporali enim gloria, vsque ad mortem appetunt desudare: pro spe verò perpetua, ne parum quidem in labore subsistunt. Pro terrenis lucris quaslibet

quaslibet iniurias tolerant, & pro cœlesti mercede vel tenuissimas vnius verbi contumelias ferre nō possunt. Vt terreno iudici totos dies assistant, fortes sunt: in oratione verò Coram Domino vel vnius horæ momento lassantur. Sæpe nuditatem, vigilias, famem pro acquirendis diuitiis & honoribus tolerant, & multa se abstinentia cruciant: quod bis aut semel in hebdomada pati pro salute animi, grauissimum ducunt. At contrà ex æqualitate Palmarum designantur iusti, qui vita proficiunt, qui nequaquam in terrenis studiis sunt fortes, & in cœlestibus debiles, sed longiùs atque distātiùs studiosos se Deo exhibent, quàm seculo fuisse meminerunt. Rectè itaque, vti supra dictū, *Iustus vt palma florebit.* Illud addam ex sextis Hebræorum castris apud Hieronymū: *Veluti* XII. *dulcis aquæ fontes ad Elim reperti,* XII. *indicarunt Apostolos de quorum fontibus aquæ deriuatæ, vniuersi terrarum orbis ariditatem affluēter irrigarūt, ita Palmæ numero Septuaginta cibum ostenderunt, quem mortales à totidem secundis Apostolis appositum essent accepturi.* Cibus enim doctrina, vti sæpius dictum. Quoniam verò Crux Domini, quæ Palma ea est, in quam ascensurum esse Dominum Prophetæ prædixerant, longo stipite & in altum surrecto, in transuersúmque latè porrecto fuisse fertur, significasse etiam videtur illud anteà dictum, *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me*: ipsa enim manuum extensio duos populos, Israëliticū & Gentilem ad Deum trahere, & in vnum congregare videbatur, vt seniores dixisse scribit Irenæus: nō abs re fuerit, vt piis quacunque ratione possumus satisfacere studeamus, signū id & victoriæ & salutis, quo pacto pij veteres figurarint, adscribere. Contus erat prælongus, cuius apex in ρ, Græcæ literæ similitudinē incuruabatur: inde paulò infrà χ, Græca identidem litera sua insignis decussatione addita erat, id Christi nomen ostentat. Inde qui Crucis signum faceret bacillus transuersus, cui velum aut mappula solebat appendi vexilli loco. Hæc duo significabant apud Græcos, quorum characteribus signata erant, CHRISTVS PASSVS, aut CRVCIFIXVS. Inde pro delubro pendamentóque aliquo, vasis alicuius forma, orbiculis, aut ouis, aut aliis gestaminibus castrensi more altero super alterum suffixis subiiciebantur, in hunc scilicet modulum. Quod vltimo loco subiecimus forma loculi est, in quem vexilla figebantur, de quo alibi pleniùs. Agitè verò qui signū hoc sequimini, & in eius imperium iurastis, salutem vobis atque victoriam inde certissimam pollicemini. Non enim tumultuarium hoc, aut temerè concitatæ cuiuspiam multitudinis fortuitum est signum, quod elementa porrò omnia, quod humana omnis natura, quod bruta, quà licet, exprimere conantur. Dissecatur terra punctis quatuor, à quibus ductę lineę crucem figurant. Pūcta, Oriēs, Occidens, Septentrio, & Meridies. Sanctius in ea animal Homo, brachia cùm precatur in crucem extendit, vel saltem pectus signat à fronte ad vmbilicum, vt descensum à cœlo in terras nostri numinis indicet, mox ab læua, à corde quippe ad dexteram papillam (in dextera enim bonorum operum motus) crucem delineat. Per mare verò quæ volitant nauigia, si optatum cursum arreptura sint, antennas malo in crucis effigiem applicant: quæque cœlum alites secant, passis alis crucem ostentat. Nos igitur faciem & pectus cruce signati, tutiùs & animosiùs vnumquodque virtutis opus aggrediamur, fluxarum cogitationum inundationes transeamus incolumes, præpetique volatu supra cœlum attollamur, adminiculo signóque crucis omnia feliciter executuri, stratisque & superatis dolosissimi hostis insidiis, eiusque conatibus euersis, in Domini nostri cruce tantùm gloriati, trophæa, more veterum, victoriarúmque triumphos ipsa cruce designata suspendamus.

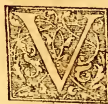

Iusti ex æqualitate Palmarum designati. Nempe Apostolorum discipulis. Cant. ca. 7. ver. 8. Ascendam in palmā, &c. Crucis Christi hieroglyphicum.

Apposita & pia paranesis.

Lauro palumbes perplurésque aliæ aues, annuum fastidium purgant. Mattheolus in Diosc. lib. 1. ca. 90. Coruus occiso chamæleonte fronde Lauri deuorata, virus extinguit. Matt. ibidem. Laurus vis medica. Ad hoc Macr. li. 6. Satur. ca. 4. citans Lucilium.

DE LAVRO.

VLGATVM illud est, Laurum Apollinis insigne perhiberi, eiúsque fronde, Palma iam posthabita, eius simulachra coronari. Neque tantùm ea de causa, quòd Laurus in ore palumbi vim medicam indicet, quæ plerisque volucribus præsentaneo est remedio, quantū quia fit, vt Eusebius ait, ignea, ideóque à dęmonibus maximè odio habetur. Vsta prætereà resonat, quòd quandam prædicendi vim habet. Ignispicium enim non tantùm splendore, verùm etiā crepitu portendit, frequentissimo Poëtarum omniū assensu. Ferunt verò Empedoclem, qui animam esse igneam statuebat, Lauri natura considerata dicere solitum, si homini sit in animalium quodpiam transmigrandum, optandum maximè vt in Leonem transiret: cómmodissimum enim id animæ quæ hominem incoluisset hospitium futurum. Sin verò arbor esset subeunda, in nullam cōmodiùs quā in Laurum fieri transmigrationem. Pindarus atque Callimachus Apollinem memorant interfecto Delphico Dracone Lauream induisse quasi supplicem: erant enim supplices coronati apud veteres. Aristopstanes dominum & seruum oracula consulturos coronatos inducit, Pluto. Quin & Liber Lauro coronabatur, in qua ex Indis triumphasse fertur, diesq; in illum solennes, magna olim corona dicebantur, vt tradit Tertullianus. Laurea itaque Apollini & Bacco sacra, illi vt Deo telorum, huic

vt

A vt Deo triumphorum. Quanquam & Myrto milites redimiri soliti: ita Claudius Saturnius, qui librum edidit de coronis. Est & alia ratio cur Laurus Apollini sacra dicatur: legimus enim apud Serapionem Ascalonitam, Lauro ad dormientium caput apposita, vera videri somnia. Idipsum Antiphonem, Philocrum, & Artemonem, qui de somniorum interpretatione scripserunt, asseuerasse comperimus. Neque quidem Eustathij interpretamentum super hoc parui fecerimus, qui Daphnen ideò dictam ait, quòd δα intensionis particula, & φανεῖν, quod loqui & canere est, in compositionem accedant. Apud Hesiodum interpres Theogoniæ, Laurum ait ἐνεργεῖν πρὸς τὰς ἐνθουσιασμὰς. Hinc vaticinantes Lauro coronari solitos ait interpres Aristophanis. Et qui bella sequebantur Vates, in summa galea Lauri conum gestabant.

Sit efficax ad afflatum poëtici furoris.

VATICINIVM.

QVOCIRCA non imperitè Aphthonius Laurum vaticinij symbolũ esse dicit, quã μαντικὸν φυτὸν Dionysius in præceptis de Panegyricis scribendis appellat. Nam quòd Vates δαφνηφάγοι vocitarentur, non ex eo tantùm, quòd ille dixerit, *Laurúmque momordit*: & Sibylla apud Tibullum, *Sic vsque sacras innoxia Lauros vescar*, desumptum est, verùm etiam ex Sophoclis Cassandra dicentis, δάφνην φαγὼν ὀδοῦσι πρίετο στόμα. Eodem modo Lycophron, δάφνην φαγὼν φοίβαζον ἐκ λαιμῶν ὄπα. Porrò Daphnem puellam, vt Plutarchus scribit in Agide, Pasiphaës nomine Spartani coluerunt, quæ oracula, vt aiunt, certissima sit dare solita.

Vaticinatricem plantã. Δαφνηφάγοι cur dicti Vates.

CVSTODIA.

B PRO custodia verò Laurum poni, & incolumitatis esse symbolum ex Proclo didicimus, qui veteres ait Laurum tutelæ consecrasse, & in sacrificiis, & in locis vbicũque vel sata, vel affixa fuerit, incolumitatem præbere cuius rei non ignarus Ouidius, tutelæ huius ergò illud de Lauro dixit: *Mediámque tuebere quercum*, quod ita mihi libet interpretari, vt ad ciuicæ coronæ sospitamentum & tutelam statueretur: id quod ex numis quibusdam intellexi, in quibus ciuica posita est, quam duo Laurei rami circumplectuntur, non ipsi in coronam deducti, sed ad osculũ quodammodò adcuruati Literæ, OB CIVES SERVATOS. Duo huiusmodi sunt apud me, in quorum vno literæ circumductæ, C. GALLIVS. C.F. LVPERCVS. III. VIR. AAA. FF. In altero, L. NEVIVS SVRDINVS. III. VIR. AAA. FF. Quid verò sibi velint elementa illa, quippe A triplex, & F geminum, si quis quæsierit, sciat id significare, Auro, Argento, Aere, Faciundo. Inueniuntur verò & in Augusti numis, & alibi. Eadem verò specie ciuicam eam fuisse crediderim, quam Augusti foribus affixam Ouidius scribit, quamuis nonnulli arbores ipsas satas putant, quia ita scriptum à Poëta sit:

Numi cum Lauro ciuica.

Postibus Augustis eadem fidißima custos
Ante fores stabis, mediámque tuebere quercum.

Idem sibi vult numus argenteus in quo duo Lauri surculi cum radicibus, in quorum medio erecta est columna Ionica, supra cuius capitulum carchesium est, in medio parma affixa, cum literis S. C. Nã ab vtraque columnæ parte in albo singulatim literæ E. X. adscriptæ. Altera inscriptio est, DIVVS AVGVSTVS VESPASIANVS quod apotheosin ipsam sapit. Sed ex his satis supérque est ostensũ, Laurum pro custodia & tutela poni, & eorum quæ perpetuo sospitari, conseruari, ac viuere volumus signum. Accedit & illud ad sospitamentum: quòd eius arboris folia fulmen non icit: eáque de causa
C Tiberius, cùm fulmina coruscationésque supra modum expauesceret, cœlo turbido Lauream sibi solitus est imponere, non secus ac eadem de causa Augustus ex Vituli marini pelle cingulum gestare.

Ideóque Ἀλεξίκακος dictus.

Suetonius in Tiberio cap. 69.
Suet. in Augusto. ca. 90.

POETICA VIS.

QVÆ quidem perennitatis aut diuturni temporis vita cùm à nullo magis, quàm à Poëtis ipsis expetatur, meritò Laurus vnà cum hedera, cuius circa vetustatem opus omne, Poëtis dedicatæ sunt: aliorum enim scriptorum authoribus non tam fama quàm vtilitas etiam quæsita, sola Poëtis gloria, & victuri nominis cupiditas insita est, *nec*, vt eleganter & verè dixit Ouidius, *petitur, sacris nisi tantùm fama Poetis*. Quod verò datum sibi Laureum sceptrum à Musis canit Hesiodus, laborẽ & diligentiam scribentis indicat, proptereà quòd veluti sunt amara Lauri folia: ita virtutis sudor, vel ipso eodem teste, laboriosus. Vnde chartas Cornelij laboriosas Catullus pro magna laude celebrat. Nam cùm Hesiodus pauperibus fuerit parentibus genitus, verisimile est eum non sine magna difficultate proficere potuisse. Ita enim Zezes, quòd Musæ nouem eum Lauro coronarint, labores & amaritudinem eius in doctrina comparanda commonstrant.

AVTHORITAS IMPERATORIA ET TRIVMPHALIS HONOS.

ESSE verò Laurum insigne triumphantium, non ex eo tantùm quod apud Ouidium, legitur,

Tu ducibus lætis aderis, cùm læta triumphum
Vox canet, & longas visent Capitolia pompas.

quantum

quantum ex multis veterum monumentis innotescit. Illud quoque satis constat, Imperatores triumphi lauream ad Iouem Capitolinum ferre solitos, atque eam in eius gremio relinquere. Laureata verò Imperatorum capita in numis passim habentur. Atque hic non incongruum fuerit ea, quæ de Laureto, vnde triumphaturi laureas sibi decerpere consueuerant, memoriæ prodita sunt, repetere. Liuiam quippe olim post Augusti statim nuptias Veientanum suum reuisisse, ibíque tum illi Gallinam albam, quæ ramulum Lauri rostro tenebat, à præteruolante Aquila, quæ illam rapuerat, in gremium demissam, cúmque nutrici alitem, pangíque ramulum placuisset, tantam pullorum sobolem prouenisse, vt Tranquillus ad sua vsque tempora villam eam, *Ad Gallinas*, vocitatam attestatur. Tale verò Laurètum fuit, vt triumphaturi Cæsares inde Laureas boni ominis gratia decerperent. Fuítque mos triumphantibus, aliàs confestim eodem loco pangere. Adeò verò Laurus triumphantium propria fuisse videtur, vt obseruatum sit in huiusmodi Laureto sub cuiusque obitum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ex quo etiam prodigij causam intelligas, quod Iulij Cesaris cædem præmonstrauit, cùm pridie Idus Martias auis Regaliolus cum Laureo ramulo Pompeianæ Curiæ sese inferens, à varij generis volucribus ex proximo nemore persequentibus ibidem discerpta est. Nouissimo verò Neronis anno, in quo Cæsarum progenies defecit, sylua illa Veientana radicitùs omnis exaruit, & quicquid ibi Gallinarum erat, interiit. Tali portento fuit Alexandro Seuero Laurus alia ingens & antiqua, quæ in palatio cuiusdam ciuitatis, à qua proficiscebatur ad bellum quod contra Germanos parauerat, subitò collapsa, mortis itidem eius indicium habita. Contrà non temerè boni ominis Lauri folia, quæ circa Pompeij fasces illigata fuerant, cùm longo itinere per arida & inculta loca iam exaruissent, eo tempore quo in vico quodam Galatiæ cum Lucullo in colloquium descendit, detracta, & à Lucullianis lictoribus recentia & viridia, quæ penes eos plurima erant, liberaliter suffecta: quòd summam gloriæ rerum à Lucullo gestarum ad Pompeium transiturum interpretatum est, vt paulò pòst subsecutum. Et Romæ lamentabunda Luculli vox audita, *Pompeius res meas in Asia gestas eleuauit.*

Lauretum.

Suetoni⁹ in Augusto. cap. 94. Sueton. in Iul. Cæsare cap. 81. Sueton. in Galba ca. 1. Laurus Alexandro Seuero portētosa, boni ominis Pōpeio.

PVRGAMENTVM.

SEXTVS ait laureatos milites currum triumphantis sequi solitos, vt quasi purgati à cæde humana intrarent vrbem: proindéque suffitionibus omnibus Laurum adhiberi, solitam fuisse, vel quòd medicamento siccissima sit, vel quod omni tempore vireat, boni ominis causâ perpetua Reipublicæ viriditatis hinc optabatur.

VICTORIA.

Alexandri Seueri Laurus.

QVANTVM ad aruspicinam, pertinet Laurus victoriam aliquando præmonstrauit, vt ea quæ in domo Alexandri Seueri iam infantuli nata iuxta Persicum arborem, intra vnum annum Persicum ipsam incremento mirabili superauit: vnde Aruspices futurum prædixère, vt puer is olim Persas euinceret, quod euentu posteà comprobatum est: sub eo enim primo Persæ serui apud Romanos fuêre. Quare apud Virgilium ex ea desumptum doctrina legas de victore: *Viridíque aduelat tempora Lauro.* Notum illud est, solitos esse Imperatores Romanos, re bene gesta literas Lauro reuinctas mittere, victoriarum & lætitiæ nuncios, quæ Laureatæ dicebantur, quod in Epistolis ad Atticum & alibi habetur. Hinc Ouidius:

Æne. li. 5.

Non ego victrices Lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in æde morer.

Apud Marcellinum, vbi de vanitate Constantij loquitur, suorum ducum victorias sibi adsciscentis, laureatas literas missitatas inuenies. Quare Plinius XV. Laurus Romanis præcipuæ lætitiæ victoriarúmque nuncia, additur literis, & militum lanceis, pilísque. Vnde legere est in Pompeij gestis, cùm is in Arcadia equestre certamen ageret, ludi gratia, aduenisse tabellarios ex Ponto, gestantes iaculorũ cuspides Lauro coronatas: ex quo læta nunciare antequam literas redderent cogniti sunt. Mithriditatem enim sibi mortem consciuisse nunciaturi venerant. Victores Delphis Pythiis certaminibus ea peculiariter Lauro coronabantur quæ Delphica nominabatur, cuiusmodi genere & triumphantes Romæ: ea enim longè viridior est, maximis baccis, atque ex viridi rubescentibus: vnde nonnulli commentati sunt, in quatuor certaminum præmiis, quæ recensentur ab Archia, per malum grandiores has Pythiæ Laurus baccas intelligi: de quo apud Lucianum videas de pomis in templo Apollinis decerptis.

IVRGIOSVS.

Bebrycia Laurus.

QVOD verò iurgiosum notari per Lauri ramum alicuius manu prætentum nonnulli dicunt, Græcorum commentum est, non Ægyptiorum, idq; desumptum ex historia. Nam Bebrycia Laurus erat in Amyci portu, à qua ramum quicumque decerpsisset, tandiu fieri iurgia solebant, quoad abiiceretur: quod traditum est ab Apollodoro lib primo de Ponticis Heroibus. Sed enim particularia hæc inter hieroglyphica locum non habent, quia necesse est, quòd recte sit exprimendum, id vniuerso generi competere, vnde ipsa desumitur significatio.

REME

A

REMEDIVM.

QVÆ verò de Scipione Laureo memorantur, significare id remedium contra pericula & insidias, quæ à quopiam intententur, vt apud Suidam legitur, non ea tantùm causa est, quòd contra venena pollere Laurus creditur, sed hùc faciunt ea omnia, quæ superiùs recitauimus, vbi tutelam & custodiam per Laurum significari docuimus. Quin & Æsculapij caput Laurea redimitum non alia de causa dicunt, nisi quia ea arbor plurimorum sit remediorum. De medicina verò diuinitùs reuelata, quæ per Lauri ramum, aut folium in Columbæ rostro ostenderetur, in Alitis eius Commentario diximus. Præstant & hordeo condito incolumitatem Lauri folia, si sicca grumis immisceantur aut supernè sternantur, diúque à vitio conseruant, vt Demagerontis præcepto admonemur, in iis quæ à Constantino Cæsare selecta sunt. Quin Romani, vt apud eundem Cæsarem, Laurum boni genij plantam sunt appellare soliti: persuasúmque habuêre, locum, vbi Laurus esset, neque à sacro vllo morbo, neque à dæmone infestari. Et salutaris ominis gratia folia ipsius à populo Calendis Ianuarij Magistratibus offerebantur, vnà cum caricis.

De virtutibus Lauri Dioscorides lib. 1. cap. 15. & ibi Mattheolus Gale. li. 6. simp. medicà. & Plin. lib. 15.

Foliorum Lauri remedium.

DE CEDRO.

AD Palmam & Laurum pro Poëtis, & Cedrum & Myrtum adiungere gloriosum est, cùm de præstantibus insigne dictũ illud proferri soleat, *Et Cedro digna locutus.* Ante alias enim arbores Cedrus æternitatis hieroglyphicum est, quia materia eius neque putrescit, neque cariem patitur. Hinc Arca fœderis ex Cedro fabrefacta est. Et Cedro digna loqui dicun-
B tur illi, qui ea scribunt quæ nulla temporis iniuria sit abolitura.

Persius, & Horat. de Arte Poët. Carmina linenda cedro, ait.

EXCELLENS.

ALIBI Diuinis in literis excelsioris potentiæ viros indicat in Psalmo: *Sicut Cedrus Libani multiplicabitur.* Et alibi: *Confringet Dominus Cedros Libani*, hoc est, potentiores. De medulla verò Libani ablata à Rege barbaro, pro nobilitate protrita, dictum in Aquilę Commentario. Sed iam ad Myrtum.

De Cedri virib⁹ Mattheolus in Dioscoride lib. 1. ca. 89. Psalmo 9.

DE MYRTO.

GENIVS ET VOLVPTAS.

SATIS quidem exploratũ est omnium ferè Poëtarum lectione, Genium & Voluptatem ex Myrto significari. Arbusculam eam omnium delicatissimam aiunt, perpetuo tam virore spectandam, quàm foliorum specie, suauissimóque odore præstantem, vt non immeritò sit Veneri Deæ omnium delicatissimæ dedicata, vnde meruerit Pelops Hippodamiæ nuptiis potiri certaminis victor auxilio Veneris, quòd ei simulachrum ex pullulante Myrto fecisset.

Formosæ Veneri myrtus gratissima, Vir. Aecgl. 7.

VENVS.

C NAM qui Venerem pingunt, libenter illi myrteam coronam imponunt, qua coronatam eam in iudicio Paridis astitisse, Nicánder ait Alexipharmacis, atque ea de causa huiusmodi arbusculam & Iunoni & Palladi odio habitam in posterum. Apud quem animaduertas, Dictynnam Palladem appellari, quamuis glossemata quædam aliter exponant. Neque verò dissimulandum, Myrtum pudendi muliebris habere significatum, vnde apud Aristophanem legas, ἐδ'ὲ τῷ μύρτῳ θίγεις ἑώνπι, πρὶν ἐξ ἑνὸς λόγου σπονδὰς ποιησόμεθα ποτὲ τὰν ἑλλάδα, quod ita reddemus: *Neque rem aggredi veneream, priusquam Græciam fœdere iunxerimus.* Sed Myrtum Pollux carunculam intra pudendum muliebre ponit lasciuo quodam motu interim subsultantem: quo forsitan spectat Aristophanicus ille iocus, vbi chorus senum Lysistrate ait: *Ensem posthac gestabo in Myrti ramo.* In commentario Serpentis Hecates fabulam recitauimus, quam multis modis Faunus pater solicitauerit ad stuprum, cùm eam paternæ petulantiæ reluctantem modò virga myrtea verberaret, modò vini tormentum adhiberet, mox in Anguem conuersus spiris totam implicuerit, atque ita voti compos euaserit. Ibíque virgam myrteam, nequitiæ imaginationem, vinum mentis hilaritatem, anguem multiplices voluptatis nodos hieroglyphicè significare ostendimus. Nam quod ad Myrtum attinet, apud Maronem:

Quos durus amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles, & myrtea circum
Sylua tegit.

Pollux lib. 2. Nempe à bacca myrti similitudine.

Hecates fabula.

Æneid. li. 6.

OVATIO.

MYRTEA verò corona triumphantium militum capiti gestata, rem bellicã sine sanguine confectam significabat: vel cùm quid bello non indicto per occasionem captum fuerat: tunc enim

ouatio decernebatur,non triumphus, atque ita myrtea vtebantur corona, facilitatis indicio,cùm in D
triumpho ob victoriam cum labore partam laurea gestari solita esset, de qua superiùs.

HILARITAS.

ERAT & hilaritatis indicium ramus Myrti,quem veteres inter vina alter alteri porrigebant.Mos enim fuit in conuiuiis eo circumlata ramo vnumquemque discumbentium ad cantandum excitare. Singuli enim conuiuarum accepto in manus Myrti ramo,partes canebant suas:quem morem in Symposiacis Plutarchus latè disputauit.Et Horatius aduenicte verno tempore, quo se vndecumque patefacit hilaritas,dum Cytherea choros ducit Venus,decere ait viridi nitidum caput impedire myrto. Atque vbicumque conuiuiorum lætitiam celebrat,coronas è myrto inferri iubet.

Sympos.li.1. hinc canere ad myrtum Eras. Chil. 2.ce. 6. pro. 21.

ARMA BELLICA.

Æneid.li.3.

IN prodigio autem, quod ad Polydori tumulum Æneæ sese obtulit, corneis virgultis, & Myrti densis hastilibus, ad euulsionem sanguinem stillantibus,Tib.Claud.Donatus per id genus virgulta,hostilem illic esse locum significari dicit: quippe quòd duo ea genera lignorum hastilibus bellicis apta sint,proindéque pacis auspicium nullum illic esse potuisse. Ac per hoc sacrificanti in nouæ ciuitatis causa,portendi,id quod accidit, crudele illic hominum genus, & humano infestum sanguini. Sedenim crediderim ego potiùs Maronem nostrum locum hunc de sepulchrali myrto mutuatum ab Elpenoris tumulo:quandoquidem Theophrastus ait ad Circeum in Italia locum esse eminenti quodam situ, densissimo variarum arborum nemore, sed arborosis præcipuè myrtis densum, vbi paruus visitur locus,quem incolæ Elpenoris tumulum perhiberent.In eo,qui supini hominis mensuram non E
excederet,myrtos coronarias nasci,minutis quippe foliis,& odoratioribus quàm latifoliæ sint neque alibi toto tractu eas, quàm angusto eo spatio reperiri. Sanè Myrtus corona quoque funebris est, de qua Pindarus in Isthmiis,vt in Cupresso diximus:

ἔνθα λευκωθεὶς κάρα μύρτοις ὅδ᾽ ἀνήρ.

Thebis enim qui vicerant Iolea,Myrto coronabantur,ea de causa,inquit interpres,quia funebris est. Iolam enim heroem.Thebani colunt, ad cuius tumulum Iolea celebrabant.

AMORIS VVLNERA.

Myrtus folia habens perforata.

EST Myrti genus,quæ folia habet perforata, ea Trœzeniis latissimè prouenit: per hanc amoris vulnera,mœrorémque ipsum,quo plurimùm amantes ex desiderio conficiuntur,significari tradiderunt celebres doctrina viri. Alij (dicenda enim omnia sunt) fabulantur ab acu, quæ Phædræ capillos coërcebat,ea foramina processisse: de quo,vt nullam esse fabulam tã ineptam, quæ apud Græcos authore careat,admoneamur,apud Pausaniam libro primo videndum.

GANYMEDES.

SVNT qui per myrtum Ganymedem referri putẽt, quòd persuasum sit eam ibi lætissimè natam, vbi puer is pedum vestigia pressisset. Argumento esse locum in Chalcide Harpagium à re ipsa nuncupatum,quòd ibi Ganymedem ab Ioue raptum fabulantur, ibidémque Myrtos pulcherrimas, atque admodùm copiosas nasci,Quod ea de causa à Chalcidensibus confictum aiunt,quòd insulares F
illi impurum genus fuerint,puerilium amorum turpitudini quàm deditissimi, pudore omni posthabito. Id quoque apud Pausaniam.

PAPYRII VICTORIA.

IN numis aliquot aspicere est Papyrij caput myrtea corona redimitum. Significat id Sardos ab eo in campis Myrteis superatos,ob cuius rei memoriam myrtea ipse corona vsus est.

PIERIVS

A

AD ILLVST. HIERONYMVM ROBOREVM VICINOVI DOMINVM, DE IIS QVAE PER QVERCVM, HEDERAM, FERVLAM, Milacem & Amygdalam significantur.

Ex sacris Aegyptiorum Literis, Pierius Val.

LIBER QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

B

Ecce verò tibi Quercus tua, honoratissime Hieronyme, quam ex Aegypto aduectam tibi dari tantoperè cupiebas, neque id immerito, neque temere: nam cùm ea arborum validissima vulgò à robore nomen consecuta sit, siue potiùs vires ipsæ ab arbore Quercu, quæ robur ipsa est, nomen acquisierint, cui potiùs dari debuerat, quam illi qui de clarissima Roborea stirpe prognatus, duorum ætate nostra maximorum Pont. Sixti IV. & Iulij II. illustris gloria, clarissimum quenque eorum decorare videatur? Nam Sixtus Saonæ ortus cùm veluti postliminiò Taurinum veterem patriam studijs florentem reuisisset, maiorum tuorum, quos agnatos habebat, liberalitate adiutus, paratam sibi ad Pontificatum viam inuenit: tantum enim virtute & disciplinis optimis profecit, vt vel ante ætatem primos in congregatione sua titulos sit honorificè consecutus: mox doctrinæ & præstantis ingenij nomine Sacerdos Card. factus, integritate hominis cognita, nullo negotio fuerit ad summum Pontificatum euectus, ac tum ipse, tum Iulius II. qui ei paulò pòst successit: progeniem, vnde fuerant oriundi, honestissimis titulis & honoribus ornauerunt. Sed ne singula referã quæ & aliàs à me dicta sunt, & paucis explicari nõ possunt, quid magni illi Gallorum Reges, nónne Roboreos semper magni fecerunt, & eorum aliquem apud se fouerunt? téque adeò ipsum sapientissimus Rex Franciscus, ac deinde Henricus eius filius, singulari humanitate sunt amplexi? quibus tu bonarum disciplinarum, studio politioríſque eruditionis nomine gratus in primis extitisti, eíque opinioni, quam omnes de te concepimus, in hac ipsa adolescentia non auarè cœpisti respondere: vnde ipse etiam Rex Henricus tua ad res gerendas opera atqua industria vti in animum induxerit. Itaque non plus tibi familia tua splendoris adiungit, quàm abs te illa accipiat, eíque indies magis ac magis accessurum esse videtur. Quod autem ad Quercum attinet, Hedera quoque C *se illi applicuit ad ornamentum, próque septo Myrtus, & Ferula, Miláxque cum Amygdalis accessère, quibus venustè ædium tuarum hypetron poteris conuestire, amœnioribúsque vmbris festiuè admodum opacare. Vale.*

DE QVERCV.

CIVIVM SERVATOR.

INTER coronarum genera querna in primis celebratur, quæ ciuis in bello seruati signum magno apud veteres in honore semper habita. Cur verò ciuicas ex Quercu fieri sit institutum, plures enumerantur causæ. Alij enim dicunt honorem hunc Arcadibus attributum, quos oracula solita sint ob vetustatis honorem Glandiphagos appellare. Alij ea de causa, quòd facilem & promptuarium cibum Quercus sit militibus afferre solita. Alij quia Ioui sacra sit, in cuius tutela sunt ciuitates, cõgruénsque haberi, vt qui ciuem seruasset, ea coronaretur fronde, quæ ciuitatum omnium tutelari Deo dicata esset. Apud Celtas autem, vt Max. Tyrius tradit, altissima Quercus deligebatur, eáque erat Iouis signum. Sunt qui eam tradant primam Plantarum omnium genitam, atque ita populorum altricem fuisse, & primariam oraculorum authorem. In nummo quodam, cuius Dorica inscriptio, ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ. Aquila habetur fulmine subter pedes deiecto, & rami duo querni in coronam flexi, quæ dubio procul Epirotarum moneta glandes Chaonias, & oracula Dodonæa significat. Quantum verò pertinet ad seruatos ciues, quamuis in Lauro de C. Gallij & L. Næuij Surdini numis rem explicuisse satis esse possit, non importunè tamen loco hoc repetetur quod Ouidius de Quercu ad Laurum dixit, cùm in arborem eam Daphne transmutaretur,

Corona ciuica ex Quercu, & quare.

In Dodone mõte Chaonia Molossorũ regionis.

Mediámque tuebere Quercum. In numis quippe aliquot coronã ciuicam esse positam, quam duo Laurei rami circumplectuntur, non ipsi in coronam deducti, sed ad osculum quodammodò incuruati: literæ, OB CIVES SERVATOS, quorum duo huiusmodi apud me sunt. Qua specie ciuicam eam fuisse crediderim, quam pro Augusti foribus affixam scripsit Ouidius: D

Postibus Augustis eadem fidißima custos
Ante fores stabis, mediámque tuebere Quercum.

Quamuis nonnulli arbores ipsas eo gestu satas fuisse putant. Libet autem & aliorum quorundam addere monumenta. In numo C. Caligulæ ciuica tantùm cum glandibus spectatur, in quo literæ sunt huiusmodi, S. P. Q. R. PP. OB CIVES SERVATOS. In Sergij verò Galbæ Aug. numo ciuica eadem est cum inscriptione, S. P. Q. R. OB C. S. Eadem in Vitellij Germanici, in cuius medio hæ literæ sunt, S. P. Q. R. OB CIV. SER. In numo etiam quodam aureo, & aliis plerisque obseruaui, ciuicam hanc Neroni etiam ex S. C. dedicatam: quamuis alia non adsit descriptio, idem tamen est significatum. Eodémque S. C. Antonino numus datus est cum Porca fœta & natis sub vbere, quibus imminet quercus, quòd animal id dubio procul glande plurimùm pascatur, vnde antiqui omninò cibi admoneamur: quam causam Plutarchus præcipuam putat in ciuicæ coronæ dono quamuis primas Ioui partes tribuat, cui sacra sit arbor, & in cuius tutela, vti dicebamus, sunt ciuitates. Videas & in numo quodam Augusti Cæsaris, quercus arbores duas cum ingenti patina in medio earum sita, circa quam literæ sunt ad quadrati posituram S.P.Q.R. Neque sum nescius ciuicam etiam ex Ilice fieri solitam: nam & ipsa glandifera est, Cæciliúmque Comicum Poëtam coronam ciuicam ligneam appellasse, omninò enim lignea primò fuit. Rationem Festus tradit, quòd frondem præ se perennẽ ferat: postcà verò magis placuit ex esculo Ioui sacra, vbique custodito honore glandis, vt Plinius author est. Nota sunt quæ & quanta tribui solita sunt iis qui ciuicam meruissent. Ea quippe vti licebat perpetuò in ludis. Inducenti assurgi etiam à Senatu moris erat, Senatuísque proximus erat locus assignatus. Vacatio munerum ipsi, patrique & auo paterno dabatur, quòd filium adeò publicæ rei vtilem genuissent. Ne verò temerè daretur, arctiores additæ sunt leges, vt quippe ciuis qui seruatus esset, seruatum se esse fateretur, aliter testes in eo negotio nihil proderant, neque si quempiam alium quàm Romanum ciuem seruasset, quantumuis Regem. Ciceronem ciuica ad donandum L. Gellius censuit, quòd eius opera esset atrocissima Catilinæ coniuratio detecta, vindicatáque, atque ita non ciuis vnus, sed vniuersa Romana ciuitas seruata, meritóque, vt ait ille: E

De corona que ne..., Lucanus lib. 1. Seruati ciuis referentem præmia quercum.

Hæc omnia à Pli. li. 16. cap. 4.

Tum quòd δρῦς apud Græcos vniuersim quãcumque arborem glãdiferam significat.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

AMVLETVM.

HECATE quoque quercu coronari solita est, in cuius manum hasta imponebatur, & humeros multis Draconum spiris implicabatur. Huiusmodiq; Deæ simulachrum ante ianuam dedicari solitum Æschylus tradit, idq; incantationum amuletum habebatur.

VIRTVS.

ClauaHerculea.

HERCVLEAM verò clauam illam valido plurimùm de robore fieri solitã, virtutis simulachrum esse, optimi quíque authores tradunt. Tum etiam numus Gordiani Pij declarat, in quo Hercules nudus cum claua spectatur, cum inscriptione, VIRTVS AVGVSTI. Neruæ autem Traiano ex S. C. quod in numis apparet, decretum est Leonis caput claua supererecta, cum inscriptione vni illi maximè attributa, quæ est, OPTIMO PRINCIPI. Nec præteribo Commodi vanitatem, in cuius numo vidimus ingentem clauam cum inscriptione, HERCVLI ROMANO AVG. S. C. & ad hæc coronam ciuicam circunductam. In aliis ad adulationem huiusmodi cusis, Hercules est facie ad ipsius Commodi similitudinem informata, cum spolio & claua in læua, dexterâ coronam trophæo superimponens: literæ, HERCVLI ROMANO AVG. Accepit enim is statuas Herculis habitu, eique immolatum est vt Deo. Harum vnam adhuc integram cum claua & Hyla, Iulius II. restituit pro foribus aulæ superioris palatij Pontificij, vbi nunc porticus Leoniana. Sedenim Leo X. statuam amoueri iussit, neglectámque in angulum reiici. Neque verò clauam Herculi semper ex Robore fuisse perhibent, verùm & ex Oleastro, cuiusmodi ea fuit quam Mercurio πολυγίῳ dicauit, quam iterum pullulasse fama est. Nam Trœzenij Oleastrum ex ea claua natum ostentare olim cõsueuerunt. Pisander & aheneam Herculi clauam fuisse dicit. F

FORTITVDO.

Sumitur etiã per translationẽ pro animi fortitudine, nedũ corporis.

IAM verò fortitudinem validásque vires per Quercum significare mos est multorum, siue nomen ipsum sequantur, quæ roboris elogio censetur: viribus enim præstantes viri, vt Festus ait, robusti à robore nuncupantur: robur verò à robo colore rufo, quòd ea materia plurimas eius coloris venas habet, siue insitam illi vim admirentur, quò incorrupta materies, & ad ædium perennitatem facere, magnis inde acceptis vtilitatibus, comperiatur.

DIVTVR

A

DIVTVRNITAS.

EAdem autem de causa diuturnitatem etiam significat Quercus, quòd eiusmodi sit eius vis, vt in seros vsque annos prorogetur, præcipuè cùm vel defossa, vel aquis macerata per tempus aliquod fuerit. Quare augures non iniuria auo Galbæ fulgur procuranti, cum extra de manibus Aquila rapuisset, & in frugiferam Quercum contulisset, summum, sed serum imperium portendi familiæ responderunt: quod euentus mox comprobauit.

Sueton. in Galba ca. 4.

IMPERIVM FIRMVM.

IMperii firmitatem per sceptrum ex querno trunco significatum inuenio. Sceptrum autem cum foliis quernis in columna quadam ex alabastrite Viterbij spectare licet, inferioribus quippe ramis amputatis, superioribus autem ita mutuò complexis, vt oculi speciem reddant. Plutarchus Osirim huiusmodi signo redditum arbitratur, qui, vt nonnulli prodidêre, non Ægypti solùm, verùm & Italiæ, & totius ferè terrarum orbis imperium obtinuerit. Aiunt verò sceptra huiusmodi ita pluribus ramis ornari solita, vt plures erant prouinciæ, quibus is imperitaret, cuius honori & nomini dicatum esset id monumenti. Quercus enim Rheæ, quæ terra est, sacra, vt Apollodorus 3. de Diis, ait. Quin eos omnes quernis coronari tradit, ob vtilitates quas arbor ea tam in ædificiis, quàm in primo victu præbuit.

Quin Rheæ ara frondibus quernis coronabatur. Apollonius libr. 1. Argon.

OSIRIS.

B

MAcrobivs in hac oculi specie, quæ ab incuruatis ad complexum hinc inde ramis, vt in nobilitatis vestræ gestaminibus spectare est, cum Osiridis nomen agnoscit, tum Solis id esse signum contendit. Oculi verò similitudinem ideò poni, quia Sol regali potestate cuncta despiciat, vnde illi oculi cognomentum apud antiquos. Sed enim de oculo eo commentario disputatum, quo per singulas humani capitis partes, quæ aliquid significant, decurritur.

Profert etiã plurimas alias res quas recẽset Theophrastus, lib. 3. ca. 8. & 9. de Plant. histor.

Macr. li. 1. Satur. c. 21.

PRINCIPATVS.

CÆterum & in Aruspicum disciplina Quercus principatum ostendit, quod multis olim auguriis obseruatum est: ex quibus illud præcipuè referendum videtur, quod in suburbano Flauiorum Quercus antiqua, quæ Marti sacrata erat, per tres Vespasiæ partus singulos repentè ramos à frutice dedit, haud dubia signa futuri cuiusque fati. Primum quidem exilem, & haud ita multò pòst arefactum, ideóque puella nata nõ perennauit. Secundum præualidum ac prolixum, & qui magnam portenderet felicitatem. Tertium verò instar arboris: quare patrem Sabinum ferunt aruspicio insuper confirmatum renunciasse matri nepotem ei Cæsarem natum. Contrà verò sceptrum nouissimo Neronis anno de Augusti manibus excussum fulmine, imperium Cæsaribus diuinitùs abrogatum indicauit.

Ad verbũ à Suetonio in Vespas. capit. 5.

Flauiorum Quercus.

Sueton. in Galba ca. 1.

FERITAS.

QVorvndam etiam inuentum fuit animi feritatem ex Quercu significare, quòd etiam non ignobiles Poëtæ agrestes homines, immites atque sæuos, nullísque humanis moribus expolitos, duro ex robore natos dictitabant: de quo interpres Hesiodi, Veteres, ait filios in quercubus aut

C petris exponere solitos, vrbium tectorúmve commoditate nõdum adinuenta, datámque hinc ansam, vt ex petris aut roboribus geniti viderentur.

Hom. Odyss. T. Nã neque fatidica quercu satus es.

OBSCOENITAS.

HAbet & glãs ipsa suum significatum, idque obscœno satis intellectu, ob eam scilicet qua prædita est figuram, pudendi virilis mucroni penè similem, atque hinc Arcadum obscœnitatem incesti reperias, quòd βαλανοφάγοι essent. Vnde Diogenes eiusmodi notæ adolescentem Arcadem dixit, is cuiusmodi videretur esse interrogatus: intelligebat enim Arcadiam infamem esse, vtpote quæ luxu deliciísque barbaricis corrupta esset. Alij referunt ad stuporem, vnde dixerit etiam Iuuen. *Læua in parte mamillæ nihil Arcadico iuueni subsultare.* Sed cum priore sententia facit alterum eiusdem Cynici dictum, apud quem cùm mentio fieret de puero quodam qui malè pudicitiam tutabatur, Diogenes cuiusnam is esset interrogatus, Tegeates, respondit, ludens scilicet ex ambiguo: nam Tegea ciuitas est Arcadiæ, Tegos autem interdum pro lupanari ponitur.

D. Laertius in eius vita.

Quia cellulæ tecti instar.

IRA DELINITA.

IPsa denique arbor Quercus, ea insignis asperitate, quæ omnibus conspicua est, non immeritò fertur vsque adeò inimica oleæ, vt eam iuxta se positam extinguat. Olea verò cùm sit pacis, mansuetudinis ac lenitatis indicium, excogitatum est Quercum olea complicare, cùm iracundiam atque inexorabilem animi asperitatem sese ad lenitatem dedisse significandum fuerit. Contrà addam κατὰ πάρεργον & ea, quæ beneficium à Quercu consequuntur: scriptores enim naturalium rerum, hederam quercinam, viscum quercinum, & polypodium quercinum optimum dicunt.

Plin. li. 24. ca. 1.

Videndus Theophrastus, vbi supra.

DE HEDERA. D

EDERA autem non quercina tantùm, sed qualiscumque esset, haudquaquàm obscuræ celebritatis erat apud Ægyptios: quippe quæ propter continuum virorem vitibus etiam præferebatur in sacris, quòd illæ à fructu folia identidem amittant.

BACCHVS.

EA verò in primis quæ corymbos nigros fert, sed & sine delectu coronamentis accepta Dionysio sacra, quòd æquè est ac apud Ægyptios Osiridi, à quo etiam isti nomen: Chenosiris enim eorum lingua nominatur, quod Osiridis planta interpretatur. Prætereà Dionysius, Nysa vrbe à se posita in extrema ferè India, hederam quam sæuit, æternum nominis sui monumentum esse iussit.

Tum quòd Baccho initiati hedera coronabantur. Euripides in Bacchis, & Dionisius in Cosmographia. Macr. li. 7. Satur. ca. 1.

NOCVMENTVM ABCCONDITVM.

THYRSIS verò, quod telum est ligneum, circumfusa hedera coopertum vini nocumentum hieroglyphicè indicat sub ipsius suauitate latitare. Hinc Macrobius Liberum Patrem ait ferire per obliquum, circumfusæ hederæ latitante mucrone. Neque aliud sibi vult vitis supra caput Hecates prætendi solita, quæ nimirùm ostendit Fauni patris insidias, quas in natam vini opera construxit, de quo latiùs in Serpente.

TENACITAS.

VSQVEADEO verò adhæsit hederæ tenacitatis nomen, vt illigandi complectendíque significatum, vt olim apud nostros flamini Diali non modò eam tangere ominosum esset, verùm etiam nominare, ne inde illigatus aliquo modo, vel re, vel cogitatione deprehenderetur. Eáque de causa neque anulum quidem ei gestare licebat, libera siquidem omnia esse volebant sacrificulis. Vnde sacrum factura Dido apud Maronem, *vnum exuta pedem vinclis in veste recincta*, legitur. Manifestum autem est hederam vincire quicquid fuerit, ad quod se applicuerit. Hinc Horatius *lasciuis hederis ambitiosior* dixit. Hinc Catullus mẽtem amore reuincens, *vt tenax hedera hac & illac arborem implicat errans*. Et Gallienus Imperator: E

Nec vllum omnino nodum in corpore habere, teste fest. Pomp. Æne. li. 4.

Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ.

Ea denique siuè ab hærendo, siue ab eo quòd edita petat, siue potiùs ab edendo ea, quibus adhæserit nomen habeat. Libero Patri dedicata est, vt initio dictum, quòd ita semper vireat, vt & ille semper iuuenis. *Nam, Solis æterna est Baccho Phœbóque iuuenta*, vel quia mentes hominum ita Liber liget, vti ea quæcumque tetigerit impedit: ebrius enim quamuis solutum eum vel in angusta paupertate dicat Horatius, & Lyæus à soluendo nomen acceperit, irretitam tamen habet mentem, neque sui compos est.

Epistola 4. ad Torquatum.

ASSERTOR.

IN numis plerisque caput hedera redimitum aspicias cum Assertoris inscriptione: vt illud cum cornibus, ab cuius altera parte sigillum est cum racemo in dextera, in læua spolium gerit: literæque legi possunt, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ. In aliquot aliis caput identidem hedera redimitum, ab altera verò facie Hercules cum claua & spolio: literæ sunt, ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ: infrà verò, ΘΑΣΙΩΝ. Sed dicerem ego populeam potiùs esse frondem, nisi flexuosus viticulæ ambitus hederam potiùs referret. Sunt verò Thasij ab insula, quæ Thraciæ adiacet, vnde Herculis progenitores oriundi, quo nomine illi sibi plurimùm plaudentes, imaginem eius numis exprimere instituerunt. F

Nomẽ etiã poculi Lugdunensis. Legimus tamen, apud Serenũ Samonicum. Mollibus ex hederæ tornantur pocula lignis. legẽdus Macrob. libr. 5. ca. 21. super Cymbio & Cisimbio. Cantharus Bacchi. A Plin. lib. 16. ca. 35. Æglog. 3.

BACCHEIA SVPELLEX.

VINARIA verò vascula, quæ Cissibia plurimùm appellant, orificium ad hederacij folij speciem informatum habent: κίσσος enim hedera: cuiusmodi vasa quamplurima, quæ longam sapiunt vetustatem, vbique Romæ videas. Et quæ nunc etiam è luto formantur, ad eandem penè formam rediguntur, à foliisque vulgò nomen habent, nam Folietæ nuncupantur. At bona pars Italiæ vasa vinaria quotidiani vsus Boccalia, quasi, vt puto, Bacchalia dicere velint, appellant, quamuis βαυκάλιον pro vase vinario sit apud Homerum. Qui κισσύβια dicta putarunt, quòd vasa olim ex hedera fieri solerent, hallucinari mihi videntur: nam neque quidem lignum satis idoneum, neque materia commoda est, cùm satis constet, si poculo hederaceo mixtum infundatur, vina transfluere. Neque ego nunc poculorum genera perquiram, quæ copiosè satis ab aliis enumerata fuerunt illud ostendisse satis fuerit, qua de causa bona eorum pars hederam supremo margine assimularent, quinetiam in nonnullis iuxta ansam impressum hederæ foliũ obserues: & apud Maronem *Pastoralibus quibusdam poculis superaddita vitis, Diffusos hedera vestit pallente corymbos.* Qua verò specie esset cantharus qui Baccho dedicabatur vti scyphus Herculi, si quæsierit quis, picturatione cõmodiùs quàm verbis explicabitur.

Pedem

A Pedem enim habet à latiori ambitu in angustum flexuoso interiùs ductu se contrahentem, ita vt ea pars tota desidentibus incuruis costulis describatur: mox intumescit in calicem, quod nomen nostris in sacrificiis tot iam adhinc annis, specie nihil quicquam immutata, receptum est: hinc iterum angustari incipit, totóque ambitu intro versus incuruari, quo ductu vbi aliquantulum processerit, rursum aperitur, & cratera in summo patefacit. Adduntur hinc atque inde ansæ, quas Aures Græci libentiùs appellarunt: sed aures ego eas alia quàm ansæ sint forma factas intelligo: vtpote quæ quidem prostarent à summo vase, sed minimè ad inferiora flecterentur. In morem autem Delphinorum aliàs ansæ, aliàs anguium figuras, plerumque volutarum in modum fieri solitæ. Sed & vna tantùm ansa præditos plerisque locis cantharos in antiquorum monumentis aspicias, cuiusmodi apud Virgilium est Silenianus ille,

Cui grauis attrita pendebat cantharus ansa. *Æcglog.6.*

POETA.

QVOD verò Poëtis hedera decerneretur, vt vnà cum Lauro coronam eorum perficeret, non tam perpetuus vtriusque viror, qui diuturna eorum opera significaret, in causa fuit, quàm vt ostenderetur, eos, qui digni hederis euasissent, Lauream que meruissent, & ingenio & arte præcelluisse: per Laurum enim insitam in ingenio vim, ac venæ fœcunditatem Apollinis irradiatione lo-
B cupletem intelligebant: per hederam verò artem & industriam peruigili labore partam. Cuius rei id est indicium, quòd hedera suapte vi admodùm imbecilla humi semper reperet, neque se vnquam attolleret: pertinaci tamen labore artificiosóque conatu peruincit, vt vel arboribus vel parietibus adhęrescens, paulatim irrepens supra omnium fastigia victrix euadat, & supremo in vertice dominetur, vtroque enim opus est, si quis velit excellere: nisi verò excelluerit nihil, quicquā profecit, quia *Mediocribus esse Poëtis, non homines, non Dij, non concessere columnæ*, quare sapienter ait Horatius:

Hinc Maro, Æcg.7. Pastores hedera crescētem ornate poetam. Hedera cur Poëtis dicata.

Horat. de Ar. Poët. Indidem.

--Ego quid studium sine diuite vena,
Ne rude quid poßit video ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amicè.

In eandem sententiam apud Pindarum legas, vt in Ape diximus, Poëtas lacte simul & melle pasci: quorum lac naturam facundiæ vbertate affluentem, mel artem laborió sumque proficiendi conatum ostendit. Non enim sine magno labore, industria & artificio comparatur. Apud Athenæum, quod minimè dissimulandum est, legas, ex Seno Eliensi Grāmatico desumptum, Aurocabalos, qui postea Iamborum Poëtæ nuncupati sunt, hederacea corona vti solitos: Ithyphallos verò talari tunica manicatos, ebriosorum personas ridiculum in morem gestasse. Hinc apud Virgilium: *Ænei. li. 6.*

--Threicius longa veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Et quod ad manicatos facit, elusum alibi: *Ænei. li. 9.*

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Sed vt ad Athenæum reuertamur, Phallophoros demum ait (ideæ sunt hæ impudentioris Musicæ,
C lasciuæque apud veteres ceremoniæ) serpyllo & pæderotæ herbis faciem occultasse, sertáque sibi ex viola & hedera nexuisse.

VETVSTAS.

PRÆTER hæc vetustatis symbolum est hedera, cùm semper circa vel arbores, vel ædificia vetustate consumpta ruinósaque saxa maximè versetur: quin etiam ex eo Baccho sacra, veluti vina etiam de vetustate commendantur. Pindaricum porrò est vinum à vetustate commendare, vt Epharmosto in Olympiis, αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον. Ita Horatius passim:

O natam mecum consule Manlio testa.

Sic Tibullus, vt corrupta obiter lectio corrigatur, lib. Amorum secundo, Elegia prima:

Nunc mihi fumosi veteres afferte Phalernos
Consulis, & Chio soluite vincla cado.

Fumosi enim Consulis, non Fumosos Phalernos, vt imperiti nonnulli putant, eadem synepeia apud Iuuenalem habetur:

Fumosos equitum cum Dictatore Magistros.

Notum enim quemadmodum Romani studiosissimè curarint, vt atria sua maiorum illustrium imaginibus complerentur, ad excitandam scilicet posteritatem, vt quod sibi ad imitandum proponerēt, assiduè conspicerent. Fumosos igitur, præ vetustate quadam veluti fuligine coloratos. Hedera autem cogere in senium arbores creditur, ipsaque non nisi senescentibus libenter adhæresicit. Extant super hoc luculentissima Laberij carmina, quorum ea duo tantùm afferam, quæ ad sententiam, qua de nunc agitur, congruere videntur:

Nimirum quia iactarent peruetustam generis nobilitatem, quas Iuuenalis veteres ceras dixit. Hedera cur vetustatis symbolū sit. Hinc à Cicerone in Pisonem, Obrepsisti commendatione fumosarum imaginum.

Vt hedera serpens arborum vires necat,
Ita vetustas ambitu annorum necat.

D

Neque quidem ea tantùm de causa, quia vetustas vinum commendet, & hedera sit vetustatis indiciũ, ea Baccho sacro perhibetur, sed quoniam, vt super eius vi Plutarchus differit, commanducata hederæ folia ebrietatis speciem quandam repræsentant, & procliues ad furorem mentes incitant.

FVROR POETICVS.

ATQVE hinc demùm existimant eruditissimi viri coronas hederaceas Poëtis attributas, siquidem motus ille diuinitùs fit, vt author est Plato, quo Poëtarum mens concita, imagines rerum tot supra naturam concipit, & ea interdum mysteria scriptis mandat, quæ paulò pòst ipsi abeunte furore vix intelligunt. Vnde non immerito excludit sanos Helicone Poëtas Democritus, cósque tantùm admittit:

Horat. de Arte Poet.

-----Quos cantor Apollo
Non patitur versare lutum, sed ad aurea cœli
Limina sublimes Iouis omnipotentis in aula
Sistit, & ætherei monstrat commercia cœtus,
Ambrosiámque libens nectárque propinat, & illi
Magna canunt afflante Deo, mortalia ponunt
Nubila, quæq; Deûm in penetralibus abdita cernunt.
Adq; vbi iam sese rediere insomnia mente
Attonita repetunt, & quæ inspexère reposcunt,
Et plerunque suas non percepère Camœnas,
Vsque adeò humanis præstant cœlestia rebus.

Vt nuper Torquatus Tassus Italicus.

E

DE SMILACE.

QVONIAM verò Milax, vt vocabulo vtar Æginetæ, quadam cum hederæ foliorum viticisq; similitudine ita congruit, vt ea multi magno cęremoniarum errore pro hedera vsi sint, ignorantes funestam esse, & omnibus sacris & coronis infaustam, ideò visum est in hoc hederæ commentario eam dissoluere ambiguitatem. Quatuor enim distinguitur speciebus: arborea vna, quę nostris taxus est virgulto assimilis: altera, sed aspera & spinosa, surculis, ramis, pediculis, & foliis paliuri instar hamatis, labruscæ propemodùm racemis prædita, quam Venetiis in semotioribus Lignipedum hortis in pergula surrectam aspexi. Hederæ aliæ duæ propiores, quarum vna Læuis, altera Hortensis appellatur, sed vsque adeò sibi inuicem assimilatæ, vt vtramque plerique vnam tantum speciem existimarint. Siliquis hæ lupinorum tunicas magnitudine adæquantibus fœcundissimæ, in quibus grana ad faseolorum similitudinem renunculorum figuram referentia delitescunt, pressiora in aliis, in aliis torosiora. Colorum multa varietas, in aliquibus lutea, in aliquibus purpurea, nigra alia, alia variegata ex nigro & albo, surculo in omnibus iunceo ad admirandam altitudinem excrescente: foliis propemodùm hederaceis, nisi quod hederis vnicuique singula, his passim trina: hæderæ tenacia, & perpetua, & læuore quodam placida, his asperiora debiliáque, & cum vento simul interdum abeuntia, Autumno prorsus decidua.

Hederæ species quatuor.

F

FVNESTVM.

FLOS harum coronis intextis funestum habet hieroglyphicum. Florem verò ferunt violis admodùm similem, colore in aliis candido, in aliis punico, in aliis etiam subpallido, ex quibus lugubres coronas fieri Plinius attestatur, infaustósque esse dicit omnibus sacris & coronis: causamq; affert, ob crocum in eam herbam amore smilacis conuersum: quam quidem fabulam Naso IIII. Transmutationum libro, vnico eo versu tangit:

Plin. lib. 16. cap. 3. hæc omnia.

Et crocon in paruos versum cum smilace flores.

De qua quidem fabula cùm nihil aliud extaret, nos olim de cultu eius herbæ viticulíve iustum opusculum hexametris cecinimus, fabulæque totius argumentum explicuimus. Idem Plinius ait: *Vulgus ignorando, hancq; hederam existimando, festa sua polluère.* Nam & Poëtis, & Libero Patri, aut Sileno, Smilax iam pro hedera sacrabatur ab iis, qui omninò quibus coronandi essent ignorabant. Legumen hoc diu nostris regionibus ignotum, nunc nuper allatum è Sicilia Romam, multorum hortos tota iam Italia cœpit multiplici fruge fœcundare. Oblectat mirificè fructus tum lepida colorum varietate, nitoréque gemmarum instar arridentium, tum opere topiario surculus, qui foliorum sylua densissima in metas erigitur altissimas, & muris applicata paucorum dierum spatio ad celsa quantumlibet ædium fastigia prorepit, turres exuperat, nullius arboris proceritate superatus. Ideóque in spatiosas scenas latissimáque tentoria, quo præcipuè anni tempore magis expetuntur, mirabili pampinorum feracitate contexitur. Tum cibus leguminis non, vt multi tradunt, abominabilis,

A Dioscoride ca. 140. ibique Mattheolus.

sed

A fed guftu gratus atque fuauis: nam & difclufus à tunicis, & cum teneris adhuc filiquis aqua incoctum, lautis etiam cœnis apponitur. Quam verò Medici damnant, fortè trachea illa eft, paliuri fpinis prædita, quæ racemulos quofdam ad initar labrufcæ producit.

DE AMYGDALA.

QVONIAM verò, nobiliffime Hieronyme, fpem eam quam de præclara ifta indole tua optimam omnes conceperant, vel ante tempus explere, tam in bonarum artium ftudiis, quàm in infignium morum elegantia iam dudum occæpifti, Amygdalam tuum effe hieroglyphicum animaduerti: ea enim arbos ante alias omnes floribus induta, non fuæ tantùm fpem oftentat opulentiæ, fed & aliarum frugum annum feracem pollicetur. Vnde Maro cùm videret eam primam omnium florere, nihil vel Ianuarij rigore deterritam, ex florum eius multitudine lætæ identidem facturæ fpem in frumentis concipere nos poffe monet, his verfibus. *Georg. lib. 1.*

Contemplator item, cùm fe nux plurima fyluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes,
Si fuperant fœtus, pariter frumenta fequentur,
Magnaq; cum magno veniet tritura calore.

Quòd fi fpes, vt Speufippus Platonicus definit, eft expectatio boni, velut è conuerfo metus animi concitatio in expectatione mali, fitque floribus infpectis vfum inde fructuũ expectare folemus, nulli
B dubium erit quin flos fit futuri boni prænuncius, & frugem paulò pòft fuccrefcentem polliceatur: nam & Themiftius iucundiffimam & floris fpeciem fructuum prænunciam effe dicit.

IVVENTVS.

AD hæc flos omnis iuuentutis habetur hieroglyphicum: iuuentus autem omnis femper fpei plena, cùm fenectus contrà omnia defperet: fiue hoc accidit iuuenibus ex exiguo rerum vfu, fenibus verò ex irrita multorum votorum experientia: fiue quia iuuenes natura vegetiore, quæ cupiunt ardentiùs futura etiam fibi proponunt, fpémque impendiò pafcunt, fenes debilitate confecti, præ timore etiam eùm affecuti funt, diffidere videntur, ideóque bonis minùs gaudent. Alij dicunt æquiùs ideò fperare iuuenes quàm timere, quia fpes eft de futuro tempore: in fenibus autem multa memoria refidet, ac earum præcipuè, quæ fpem plurimam elufêre, tum autem memoria ipfa fpe quodammodò contraria conftituitur.

Iuuẽtus fpei femper plena.

Hinc Virg. de obitu Mæc. iuuẽtam florentem, Ouidius 3. Amor. viridẽ dixêre, & Cherea in Eunucho, puellam 15. annorũ florem vocat.

SENECTVS.

PORRO ò fenectus, quæ fefe hîc obtulit facit vt ad amygdalam rurfum reuertamur, eius fiquidem hieroglyphicum in diuinis literis accipitur pro Canitie, quæ manifeftum eft fenectutis indicium. Amygdala autem potiùs quàm alia quæpiam ex plantis, quia, vt etiam ex Maronis defcriptione vi-
C dimus, arbor nulla denfiorem florum vbertatem reddit quàm Amygdala. Locus autem eft in hanc fententiam apud Salomonem ad calceam Ecclefiaftæ: *Florebit amygdalum, & pinguefcet locufta, & diffipabitur capparis, atque hæc incœptabunt, homine iam in domum æternitatis fuæ profecturo*: hoc eft, vt apud Eucherium, canefcet homo, tumebunt pedes: & concupifcentia frigefcet: nam hæc plurimùm homini in poftremo vitæ tempore accidere confueuerunt, vt inde in terram, quafi in æternitatis fuæ domum redeat. Proculdubio autem indicium appropinquantis mortis eft, cùm canis caput albicat capillis. Mitto illud quod D. Hieronymus notat, quofdam interpretari per amygdali florem facram fpinam, quod decrefcentibus narium carnibus fpina fuccrefcat, & floreat: nam & hoc & illud fenij eft. *Eccl. ca. 21.*

CONTINENTIÆ FRVCTVS.

APVD Hieremiam primo capite, vbi fe is virgam vigilantem videre afferit, Theodotio reddit amygdalinam. Vnde colligitur, amygdalum caftioris hieroglyphicum effe temperantiæ: nucem enim eam videmus amariffimum habere putaminis corticem, teftáque lignea, eáque duriffima cingi, amaritie corticis difficultatem indicante, integumenti duritia virtutem ipfam: fieri autem vt cùm putamina illa & amara & dura fummoueris, fructu fruare fuaui admodùm & delicato. Sic cōtinentiæ caftigata coërcitáque cuftodia, amara primùm videtur, perdifficilis, & ab omni delectatione remotiffima, fed ex qua fructum colligas dulciffimum fuauiffimúmque: ait enim Hefiodus, virtutis radices amaras effe, fructus verò fuauiffimos.

DE

D

DE NVCE IVGLANDE.

NVPTIÆ.

A Pl. li. 15. cap. 22. hæc. Æglog. 8.

B amygdalo ad nucem iuglandem transire non incongruum, cuius est hieroglyphicum, vt nuptias præ se ferat. Credidêre multi, ait Plinius, quia nuces cadendo tripudium sonúmque faciant: qua de causa dictum illud, *Sparge marite nuces.* Sed verisimilior causa est, quam ipse comminiscitur, ob integumentum duplex, puluinati primùm calicis, mox lignei putaminis, quali propemodùm operimento fœtus muniantur.

CAPPARIS.

Capparis Hebræis Auion.

Ecclesiastes cap. 21.

T verò & Capparim absoluamus, super eo multa & varia tam Hebraici interpretes, quàm Latini & Græci commenti sunt, dum Hebraicam vocem, quam nos Capparim dicimus, illi AVIONA, modò amorem, modò desiderium, modò concupiscentiam, & his similia elocutionibus suis circunscribunt. Sed qui diebus nostris scripsêre Capparim libidinem perfrigerare, hoc loco, teste eo, decepti videntur, quòd minùs animaduerterunt Salomonem id notare voluisse, cessare tunc libidinis ardorem, cùm Capparis nulla esse cœperit: id enim apertè signat, *Dissipata fuerit*: perinde ac si Græci per fabulas suas philosophentur, tunc ardorem Leandri gelidis aquarum fluctibus superari, cùm primùm Herus lucerna fuerit extincta. E

✱

PIERIVS

F

A

PIERIVS VALERIANVS DE FVNESTIS ARBORIBVS, ET CORONIS ALIQVOT,

Ex sacris Ægyptiorum Literis,

AD LAVRENTIVM GRANAM.

LIBER QVINQVAGESIMVSSECVNDVS.

B *Luctuosissimo illo die, quo Celsi Melini iusta, Academia vniuersa deposcente, peruetusto maiorum ritu celebrauimus, memini te (facundissime Grana) dum funeris apparatus instruebatur, multa de me quærere super funestarum arborũ significationibus, quòd nonnullam huiusmodi rerum inquisitioni operam dare me non ignorabas. Túque meminisse debes pauca admodùm ea fuisse, quæ mihi tũc, tanti ac talis amici casu cõsternato, memoriæ succurissent: tum quòd eò totus conuersus eram, vt quæ multa in prærepti iuuenis desiderium à doctissimo quoque conscribebantur, sedulo colligerem, collectáque publicarem: tum quòd nolebam eo tempore te nugis meis occupare, studiorum tuorum socium laudare meditantem. Quem quidem tu non laudasse tantum, sed diuturniori, vel æternæ potiùs vitæ visus es mihi restituisse. Dignus quidem Celsus, qui tam eruditum, támque elegantem funeris sui laudatorem sortiretur: Dignus tu quoque, qui de iuuene tam præstanti, tam docto, tam probo verba faceres, quamuis id lætiori argumento factum omnes maluissemus. De qua quidem oratione tua multa alij præclarè prædicant: nos exuperasse te & nostram, & omnium expectationem, qui de te optima quæque conceperamus, verissimè profitemur. Tibi verò an ego responsurus sim in iis quæ percontatus eras, adhuc ambiguum est mihi: curaui tamen, vt si quid per diligentiam assequi possem, tuæ me flagitationis memorem fuisse comprobarem. Itaque Cupressum, & Pinum, & Populum, & pro corona Similacem, & quædam alia, quæ funesta sunt, perquisiui, de quorum significatis commentariolum hoc ad te conscripsi. Illa verò meminisse debes, cùm de coronis quæreretur, quibus cenotaphium cingeremus, respondisse me, ex Salice, ex Moro, ex Caprifico & Loto demùm serta contexenda. Ex Moro, quoniam senilem prudentiam tam iuuenili ætate præ se ferebat. Ex Caprifico, quia cupiditatibus omnibus, quas innumeras ea ætas afferte solet, ipse iugum imposuerat. Ex Salice, proptereà quòd summa erat adolescens continentia præditus. Ex Loto, ad diuinum eius ingenium, & omnifariæ doctrinæ studium: quorũ quoque*
C *omnium rationes poteris ex hoc libello nostro cognoscere. Sed enim in his nihil fortè nouum tibi, gratam tamen futurã spero industriam, quæcumque esse potuit, meam, quòd non contanter satis amico facere procurarim. Esto igitur apud te nostri hoc amoris qualecumque monumentum: neque id horrori sit, quòd feralia donamus: vtpote qui Philosophus non minùs rerum fines, quàm ortus progressusq́ue suos contemplari solitus. Sed iam quid hæc sibi lignorum strues velit, inspiciamus.*

DE CVPRESSO.

Cvpressi significata apud Horum nulla sunt, apud Latinos & Græcos pleraque memorantur.

POLLVTVS MORTE LOCVS.

Atqve illud in primis, quòd pollutionis, aut incestati de alicuius morte loci, aut funeris signũ fuit, feralíque illi apud omnes cognomentum: quia cùm minimè recidiua sit, humanæ conditionis sortem referre videatur. Quamquam Herodotus vnam solámque Pinum ex arboribus recisam minimè repullulare tradit, esséque, vt ipse ait, πανώλεθρον. Nimirum animaduerterat homo multæ diligentiæ, recisam Cupressum in Creta beatiore insula repullulare, quod de Pinu nusquàm obseruarat.

Quia Diti sacra, ideóque pro signo funebri ad domos posita.

Plin. lib. 16. ca. 33.

CRETA.

Qvoniam verò Cretæ id præcipuè concessum, vt renascentes, quæ præfectæ fuerint, Cupressos videat, nonnulli Cretam per eiusmodi arborem significari tradiderunt, non aliter, quàm Palmam

Palma pro Iudæa cur.

Palmam pro Iudæa poni in Vespasianorum numis obseruatum: Palmæ siquidem & lætiùs & frequẽtiùs in Iudæa proueniunt, quàm vsquàm alibi. Cupressata porrò Gnosiorum celebrat Plato in quibus æstiuo die de legibus commentatum à Megillo & sociis tradit. Non immeritò autem magno habitũ ostento, cùm arbor Cupressus altitudine conspicua in Vespasiani agro auito sine vlla vi tempestatis euulsa radicitus repentè procidit, ac insequenti die viridior atque firmior eodem vestigio resurrexit, grande, vt inquit Tacitus, prosperúmque, assensu aruspicum & summa claritas iuueni admodùm Vespasiano promissa. Apud Plinium legas, vbi de prodigiosis arboribus differit, arbores multas, sine tempestate, vllave causa alia, quàm prodigij, cecidisse, ac sua mox spontè resurrexisse, quæ fuerint fausti ominis & ostenti. Sedenim ne nostra negligamus, vetustis rebus nimiùm applaudentes, in Mediceis edibus quę thermis Alexandrinis dirutis incumbunt, hoc Romæ vidimus, quod hùc inseruisse minimè fuerit importunum. Paucis admodùm antè diebus quàm Leo X. Pont. Max. moreretur, Medicam arborem, proceræ admodùm magnitudinis, sed magna sui parte in latitudinem ramos ad parietem affixam, vt perpetuo virore aulæa, quæ dicuntur, facere viderentur, casu nescio quo, noctu solutis pergulæ compagibus ita concidisse, vt cacumine terram attingeret, & à porticu in xystum prodeuntibus prœaltæ curuaturæ arcum exhiberet. Subsecuta mox clarissimi Principis mors. Neglecta arbor, omni tunc familia aliis negotiis occupata. Creatur interim Hadrianus VI. Pont. Max. ab extremis vsque Morinis in Italiæ ludibrium perquisitus. Insequitur statim ab electione, maxima hyemis inclementia, niues iuges, & in multos dies terræ, pertinacia Romano solo insolita, inhæsitãtes, qualem tempestatem & niuium altitudinem, asperitatémque aëris nemo quantumlibet natu maximus Romæ se vidisse profitebatur. Sæuiit ea hyems in citrios, lucos, & viridia omnia, Medicis arboribus consita perstringit, & ad radicem vsque adurit: omnésque ille huiusmodi arborum deliciæ, quæ Romæ plurimæ frequentissimǽque erant, auferuntur: sola è nostris illa obseruata incolumis, quæ ante Leonis obitum prociderat: ac omnis ille ordo, qui ad eũdem parietem adhærescebat, minima iactura læsus, cæteris omnibus ad repullulationem succisis ad imum caudicem. Quòd si altero vix anno cõpleto Clementem VII. Leonis præmortui fratrem patruelem ad Pontificatus fastigium euectum vidimus, cur Medicam illam arborem in eius ædibus, & inclinatæ fortunæ deiectam, & felicissimi successus, ab hyemis tam horridiæ sæuitia seruatam, fuisse prænunciam affirmare vereamur?

Suet. in Vespasiano capit. 5.

Medicæ arboris prodigiũ mirandum.

Quia præceptor, & agnanostes Caroli 5. Imp.

SEPVLCHRA NOBILITATIS.

SVNT qui Cupressum funus quidem & sepulchra, sed non nisi nobilitatis significasse contendãt: quod & Lucani testimonio confirmatur, ita dicentis,

Lib. 3.

Et non plebeios luctus testata Cupressus.

Sanè Thucydides libro Historiarum secundo, arcas fuisse dicit ex Cupresso, in quibus eorum efferrentur ossa, qui pro salute patrię mortem oppetere non dubitassent. Huius autem instituti, vt Cupressus defunctis accommodaretur, principium nónnulli ad historiam referunt: aiunt enim Asclepiadis authoris grauissimi testimonio, Boream Celtarum Regẽ cùm filiam Cyparissam nomine amisisset, arborem hanc in eius tumulo seuisse, à qua inde nomen inditum Cyparissio: mox à satu illo luctuosam feralémque haberi cœptam.

Arcæ ex Cupresso.

MORS.

NAM & in ostentis mortis indicium fuit, quod tum aliis euentis, tum Imp. Seueri casu comprobatum est, cùm Æthiops quidam claræ inter scurras famæ, cum corona è Cupresso facta illi obuiàm processisset: quem cùm ille iratus remoueri ab oculis præcepisset, coloris tactus omine, respondisse ille dicitur, *Totum fuisti, totum vicisti, iam Deus esto victor.* Paucis verò post diebus Seuerus est vita functus. Quod verò pertinet ad colorem, fertur & Hadrianus Imp. ex Mauri occursu extrema sibi iam ingruere concepisse.

Vnde aræ defunctorũ, seu tumulis, cupresso ornabãtur, vt Polydori. Ænei. li. 3. & flores domorum.

Seueri Imperatoris casus.

DIS.

CVPRESSVS porrò in tutela Ditis Patris, & eius arboris rami sepulchris affixi, adsculptíve, Dis Manibus commendari defunctos indicant. Atque hoc est quod apud Horatium legas, arborem nullam hominem ad inferos sequi, præter inuisas Cupressos.

IVNO.

EX ea autem arbore simulachra Iunoni Reginæ fieri iussa, in plerisque prodigiorum expiationibus obseruatum: vt Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Coss. Cupressea simulachra Iunonis Reginæ posita per virgines viginti septem, quæ Vrbem lustrauerunt.

Simulachra ex Cupresso.

ORPHEVS.

ET in Lebethris Orphei simulachrum ex Cupresso cultum, quod cùm Alexandri temporibus sudorem multũ emisisset, omnibus eo prodigio perterrefactis, responsum est ab Aristandro viro

sapiente,

A sapiente, bene sperandum, siquidem quod nunc opus Alexander aggrederetur, ob rerum gestarum magnitudinem maximum esset sudorem & laborem Poëtis, ac Musarum cultoribus allaturum.

PVLCHRITVDO SINE FRVGE.

INDICAT etiam Cupressus rei cuiuspiam sublimitatem atque pulchritudinem, ex qua tamen nullus percipiatur fructus. Quare Phocion, cùm Leosthenes Athenienses in bellum impulisset, magnáque spe ad libertatis & principatus nomen erexisset, illius verba dicebat Cupressis esse similia, quæ cùm proceræ admodùm sint & pulchræ, fructum tamen non habent. Cessit inde res in prouerbium κυπαρίττου καρπὸς, de re speciosa quidem visu, sed prorsus inutili. Spectatu quidem iucunda est Cupressi proceritas, effigiésque illa metas imitata, fructu tamen superuacua est, baccísque torua, diceret Plinius.

Hinc Plin. l.b.16. c.33. illā ait morosam, fructu superuacuam.

PERPETVITAS.

CVR verò Diis simulachra ex Cupresso fieri solerent, in causa est materiæ perpetuitas, odorisq; suauitas, quæ perpetui thymiamatis loco esse videretur. Cupressum enim neque cariem, neque vetustatem sentire tradunt, neque temerè rimam aperire, vllaue parte fatiscere. Simulachrum Iouis in Arce ex Cupresso à condita Vrbe sexcentesimo sexagesimoprimo anno dicatum, tempore adhuc suo durare Plinius attestatur, qui quidem anni essent circiter cc. Plato leges publicas, acta decretáque sacris monuit inferendas tabulis Cupressinis, quòd eam materiem ære perenniorem arbitraretur. Quantum verò pertinet ad odorem, Indi Cupressum inter aromata propemodùm venerantur.

Diis simulachra ex Cupresso cur fiebant. Plin. ibid.

Lignū eius nulla temporis diuturnitate suaueolentiam exuit. Mat. in Dioscor. lib.1. ca.87.

B

DE PINO.

ET Pinum, mi Grana, non paruam habere cum Cupresso similitudinem, exploratum est.

MORS.

NAM mortis ipsa quoque indicium est, de qua idem obseruatum vbique, arborem excisam semel minimè suppullulascere. Vnde Staphylus Poëta πίτυος τρόπον, hoc est, *in morem piceæ* dixit. Et apud Homerum βέλος ἐχεπευκὲς, lethale telum exponunt interpretes vetustissimi, quamuis alij ad solam referant amaritudinem & acerbitatem, qua sit arbor ea præcipuè prædita: quandoquidem amaritudo ipsa ita est morti affinis, vt vice versa mors interdum pro amaritudine vsitatissimo mortalium sermone proferatur: neque hodie tantùm, verùm & apud vetustissimos hominum ita fieri solitum inueniamus. Nam IIII. Regum, cùm Prophetarum grex apud Elisæum esset, & eorum vnus egressus in agrum colocynthidas agrestes legisset, eásque conscissas in ollam pulmentariam parasset, neque eorum quisquam propter amaritudinem gustare posset, clamauerunt ad Elisæum dicentes, *Mors in olla est*: hoc est, tanta est pulmentarij amarities, quanta mortis est. Eodem modo, paucis antè diebus, cùm post raptum in cœlum Heliā, Hierichonta se recepisset, questi sunt eius loci ciues, aquas esse apud se pessimas, quas diuinitùs cùm dulces reddidisset, numinis dictum citauerat: *Sanaui aquas has, & non erit vltrà mors in eis.* Sed vt ad piceam reuertamur, Herodotum nonnulli carpunt, quòd solam piceam præfectam non repullulare dixerit, cùm & Cupressum, & alias quasdam plantas ipsi agnoscant, quæ idem patiantur. Sed quantum ad Cupressum attinet, diximus nos Herodotum ad Creticam respexisse, quas repullulare constans fama est. De Pinu verò, quod Staphylus Pini more dixit, pro abolitione, excidióque supremo, in memoriam adducit terribilem eam Crœsi denunciationem, qua per caduceatorem Lampsacenis interminatus est, eos vt Pinum exterere, nisi Miltiadem, quem per insidias ceperant, missum facerent. Cúmque Lampsaceni inter se quærerent, quid illud esset, quod Rex se vt Pinum diceret extriturum, à grandiore natu, ciue edocti sunt, eam arborem semel excisam nunquam ampliùs suppullulascere. Quod illi excidium veriti, Miltiadem confestim è vinculis exemptum liberum abire permiserunt.

Amaritudinis in sacris significatio.

C

Citatus à Diogeniano, meminit & Suidas.

ISTHMIA.

ISTHMIACI quoque certaminis præmium Pinus erat. Neque verò Pinu tantùm, verùm etiam arido olim apio sacri eius victores coronabantur. Funestum enim esse etiam apium, suo loco docebimus. Quæ verò apij corona Nemeorū victoribus dabatur, ex eo viridi texebatur apio, vt interpretes Pindari monuerunt. Erant verò Isthmia in Melicertæ memoriam instituta. Et Pausaniæ adhuc temporibus Pinus apud aram Melicertę germinabat, quem puerum à Delphino delatum expositúmque, Sisyphus rei miraculo motus in Isthmo sepelisse fertur, & certamen illud instituisse.

Isthmia quid.

NATVRA.

NATVRÆ imaginem esse Pinum dicit D. Ambrosius: quippe quæ semina à primo illo diuino cœlestíque priuilegio accepta custodiat, partúsque suos quadam veluti annorum vice & ordine referat, neque nisi vi caloris admota excludat. Atque eadem ipsa nux flammæ speciem imitatur, lacunatis, in turbinem toris reticulato opere circumductis.

D

CYBELE.

Quia ab ea Aties pastor in Pinũ cõuersus fertur.

Numi cum capite Cybeles explicatio.

EODEM argumento & causa Cybeles Deæ symbolum erat Pinus: nam & ipsa Dea rerum omnium mater habebatur. Videre verò est numum, in quo caput Cybeleium est de more turritum, ab altera cuius parte corolla impressa est ex duobus ramis Pineis, intra quos literæ sunt ΞΜΥΡΝΑΙΩΝ. Vbi illud quoque adnotatione dignum, quòd litera Σ in eo numo figuram habet Latinæ aspirationis in latus prostratæ, ac solo proiectæ, ⌶. Hinc enim crediderim multa ea Græcorum vocabula, quæ apud eos à vocali incipiunt aspirata, per S à Latinis enunciata, vtpote qui aspirationem 'S literam esse arbitrati sunt. Sic ἑπτὰ septem, ἕρπω serpo, ὗς sus. Siue ea literæ Z nota fuerit, quòd veteres inscriptiones plurimæ Z pro S litera ponunt: vt, ZMYRNA Romæ in Diuæ Anastasiæ, & in Campo Floræ in Veientibus arce castri noui, OS SVIS ZMARAGDI: in foro Traiani, ÆMILIVS ZMARAGDVS, & innumera alia, de quibus Grammatici viderint. Per Hetruriam vetusta pleraque conditoria Pinum, insculptam habent, siue funerali argumento, siue quòd apud eos Cybele olim verè coleretur.

ÆSCVLAPIVS.

APVD Sicyonios Pinea nux Æsculapij symbolum habebatur. Nam & Pausanias author est, eum Deum cum sceptro, & nuce Pinea in manu altera, sculptum esse.

DE POPVLO.

E

Quæ arbores ferales.

ACCEDIT his Populus, multæ & ipsa apud antiquos venerationis, quamuis inter infelices damnatásque religione recenseatur: quo in numero sunt omnes, quæ neque seruntur, neque fructum ferunt.

FVNVS.

Quòd neque semen neque fructum ferat. Plin. lib. 17. cap. 10.

EA quoque apud aliquos inter ferales habita. Nam apud Rhodios ludi funebres in honorem Tlepolemi celebrabantur ab impuberibus pueris Populo coronatis.

TEMPVS.

Li. 16. c. 33.

Æcglog. 7

Olympionicon in libro de plantis. Fabula.

PER eam tempus etiam indicabant: propterea quòd arbor ea bicoloribus sit foliis prædita, ex quo præcipuas ipsius temporis partes, quippe diem ac noctem referre videatur. Ideóque Probus Herculi dicatam ait, quòd Physici tempus per Herculem interpretantur. Quinetiam hoc habet Populus commune cum tempore, quòd eius folia post solstitium circumaguntur: nec alio argumento certius intelligitur sidus confectum, ait Plinius. Sunt verò & aliæ arbores, quæ foliis bicoloribus variæ conspiciuntur, vt salices, oleæ, citri: in illis tamen color penè idem, licèt ab vna parte dilutior, ab altera densior atque coloratior habeatur. In Populo verò, hac præsertim quæ alba nuncupatur, nam ea est Alcidæ gratissima, vt Maro, & in eiusmodi accipitur significatum, candor ex vna parte penè niueus ac cerussatus, ex altera porracei folij instar viridissimus. Narrant nonnulli fabulam, Herculem cùm ad inferos descendit, eius arboris coronam gestasse, atque eam foliorum partem quæ foris conspicua erat, fuligine tetri chaûs obscuratam, quæ interiùs condebatur sudore ablutam candidiorem euasisse: inde cùm surculos eos in Acherontis ripa seuisset, seminium id latè propagatum. Sedenim vt apud Pausaniam est, Hercules Populũ albam ex Thesprotide regione iuxta Acherontem fluuium genitam ad Græcos transtulit, atque hinc locus fabulæ datus. Acheron enim Thesprotidis fluuius leucem, quæ alba est Populus, passim fert, perinde ac Alpheus oleastrum, Asopus Bœotiæ iuncos, Menander myricas, Perseam Nilus. F

DE APIO.

Plin. lib. 19. cap 8.

EX herbis verò ante alias omnes maximè ferale est apium. Neque tamen hîc ego contenderim, vtrùm Selinon atque Petroselinon idem sint, an aliquid inter se dissideant, quam prouinciam sibi doctissimi hac ætate viri suscepêre, satis habiturus, si, quæ ad hieroglyphica quomodocumque pertineant, significata commemorauero.

NEMEEVS VICTOR.

στέφανος ἐκ ἐν Νεμέᾳ σελίνων πεπλεγμένος. Corona in Nemæis ex apio connexa.

Lucianus. De Gymnasiis.

HOMINEM apio, verùm eo viridi, coronatum, Nemeeorum victorem significare magis vulgatum est, quàm vlla indigeat repetitione. Quódque ea certamina in Archemori, ita ab Amphiarao vocitati, celebritatem instituta essent: quamuis nonnulli dicant. Herculem Nemeeo Leone domito certamen id sacrauisse, cuius pretium apium esse voluerit. Ideóque Leonis herbam apium appellatum, de qua Pindarus Nemeis Alcimedæ Æginetæ, βοτάνα τέ νιν πόθ' ἀλέοντος νικάσαντι. Historia tradit herbulam huiusmodi ex Archemori sanguine progenitam. Alij volunt inde Leonis herbam dictam,

A dictam, quòd apium in Nemea lætissimè vulgóque proueniret, qua Leo ibi versatus affluenter admodùm pasceretur.

LVCTVS.

NIMIRVM igitur apium luctus indicium est, quandoquidem herba ea, vt Pindari interpretes aiunt, est inferis sacra, luctuíque dedicata. Nam, vt Græci authores prodidêre, terrestre admodùm est: effunditur enim libèter humi, plurimúmque occari gaudet, vt solo propinquius adhæreſcat. Satum eius semen, vt aniculæ nostræ fabulantur, ad inferos proficiscitur, priùs quàm enascatur. Orta inde fabula, quòd ob soliditatem atque duritiem, qua prædictum est, aliquanto diutius quàm alia intra terræ viscera morari videatur. Itaque mortalis Opheltes, qui mox Archemorus, terreno fuit honore decorandus: ex quatuor enim illis insignioribus certaminibus, Olympiis, Pythiis, Isthmiis, Nemeis, vt Archias:

Quia mortem Amphiaraus ei à principio vitæ esset vaticinatus, ἀρχὴ principium, μόρος, mors.

Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ᾽ ἀθανάτων.
Sunt duo mortali, sunt duo sacra Deo.

Mortales Archemorus, & Melicerta, qui & Palæmō: Dij, Iupiter & Apollo. Præmia, Apollini Laurus, quæ pomi etiam nomine nuncupatur, ob grādiores baccas, quas Laurus Delphica producebat, vnde coronæ illæ decerpebantur, de quo vide apud Lucianum. Ioui oleaster, Palæmoni pinus, aut aridum apium, viride verò Archemoro, olímque olea. Minimè verò prætereundus hic locus est, ad vtrumque significatum funeris & victoriæ optimè accommodatus: quippe cùm Timoleon copiarum Græcarum dux, audito Bomilcaris & Asdrubalis Carthaginensium aduentu, qui classe bene magna comparata missi fuerant ad Græcos tota Sicilia pellendos, ipse cum quinque tantùm peditum
B millibus, & equitibus mille, hostibus occurrere statuisset, profectúsque Syracusis cùm ad Crinisium amnem, quò sciebat hostem venturum, processisset, factus est obuiam mulis apium ferentibus: perterrefactis omine militibus, qui apio sepulchra coronari non ignorabant, quem morem Plutarchus in Symposiacis enarrat: vulgatúmque erat inter Græcos adagium, incurabilem valetudinem apio indigere. Imò, inquit Timoleon, Coronæ vobis vel ante victoriam offeruntur, ad id scilicet alludēs, quòd Isthmiis victores apio coronabantur: dictúmque euentus comprobauit Carthaginensibus postridie victis profligatísque maiore suorum ciuium strage, quàm vnquam anteà passi essent insigníque ac memorabili victoria Timoleonti acquisita. Sanè plerísque in antiquorum monumentis, & in adsculptis cantharis atque carchesiis, apium obserues: quippe mortis atque luctus indicium. Eo autem sepulchra, & alia mortuorum conditoria substerni solita priusquàm cadauera inferrentur: eáque de causa cùm veteres in conuiuiis omnibus ferè aliis coronamentorum generibus vterentur, flores & herbas omnes huc admiscerent, vno in primis apio, vtpote quod nihil ad hilaritatem faceret, abstinebant.

Timoleontis apophtegma & strategema.

DE MYRTO.

EST & Myrtus inter funestas arbores adnumerata, qua Thebis qui vincerent Iolea, coronabantur, de qua Pindarus in Isthmiis, ἔθα λευκωθεὶς κάρα μύρτοις ὁ δ᾽ ἀνήρ. Fuit autem Iolaus heros apud Thebanos diuinis cultus honoribus, ad cuius tumulum Iolea ludos celebra-
C bant, & huiusmodi coronam ex Myrto præmium instituerant: propterea quòd inquiunt interpretes, funebris esset arbor. Verùm cùm longè plura sint ab ea & genij & voluptatis significata, inter funestas has Myrtum prorsus inserere noluimus, sed eam cum lætioribus, Rosa, Hedera, & quibusdam aliis conuenientiori loco pangendam existimauimus.

An quia prima fertur Circeis in Elpenoris tumulo visa.

DE SALICE.

POSTEA verò quàm iusta iis, qui præclaro fuerunt ingenio, ritè persoluimus, tempus est vt ad lætiora conuertamur argumenta. Promiseram enim superioribus diebus (Grana) tibi, priusquàm funus hoc incideret, de Salice, de Moro, de Caprifico, de Loto, quæ deducta essent hieroglyphica præscribere. Ea igitur in hunc modum disponemus.

VINCVLVM.

SALICEM in primis esse vinculorum symbolum, tum ex quotidiano eius virgulti vsu manifestum, ad id enim plurimùm comparatur: tum Diuinæ etiam literæ attestantur, cùm Iudæos, dicunt patriis abductos sedibus, misertimo Babylonis incolatu organa sua in salicibus suspendisse, de quo paulò pòst.

CASTITAS.

QVOD autem nonnulli aiunt salicem castitatis indicium esse, tametsi de ea nihil Ægyptij, non incongrue tamen confictum est: siue sit propter vinculi significatum, quod eius materia sit

Psalm. 137.

plurimùm apta vinculis, atque ideò coërcitionis indicium sit: & castitas ipsa modò zona, modò campestri, modò alio atque alio vinculo coërcenda præcipitur. Siue sumptum ab Amerina salice, quæ lectis accubitisque imposita, castitatem inducit. Siue ab eo, quod plerique authores tradunt, folia huius arboris contrita & pota, intemperantiam libidinis efficaciter frænare: sæpius verò sumpta, vsum in totum auferre. Vnde Homerus sapienter salices ὠλεσικάρπους, nostri veteres *Frugiperdas* appellarunt, vel infructuosas, cuius scilicet semen in potu acceptum efficit ne conceptus subsequatur. Sanè Porphyrius in iis, quæ circa Homerica philosophatur, salicem ab eo ὠλεσίκαρπον vocari tradit, quòd semen priùs quàm maturescat abiicit. Sed idem ea potiùs de causa dictum putat ὠλεσίκαρπον, quòd semen illud, siue fructum appellare quis malit, ex vino propinatum sterilitatem faciat seminali omni vi protinus labefactata. In Diuinis porrò literis, vbi iubetur populus Dei tabernaculorum festa celebrare, quippe in tentoriis omnes habitantes Palmarum ramos, ac frondes salicis manibus prætendere, nimirum per salicem continentiam intelligimus. Idq; volumus admonitum, apud Orig. homil. 9. super Exodum, in qua de tabernaculo agitur, eo loco in damno esse impressos codices, vbi legitur: *Arbor autem populi & salix, virgulta sunt castratis*, vbi dubio procul legendum est, *virgulta sunt castitatis.* Fortè autem non temerè id scripsêre aliqui, credentes saligna corona coronandos eos, qui iuxta Esaiæ dictum, *quasi salix superfluentem aquam oriuntur.* Neque alia de causa crediderim apud gentes lasciuissimo, quem fingunt, hortorum custodi salignam falcem adhibitam, nisi vt Veneris pruritum, & impudicas cogitationes castitatis falce resecandas admoneremur. D

Ideòque à Græcis agnō dicta, Plin. lib. 24 ca. 9. Ad Venerē impetus inhibet. Ibidem Plin. Salices cur frugiperdæ dictæ sint. Hom. Odyss. κ. & Theop. de Plant. li. 3 ca. 21. Plin. lib. 20. ca. 21.

STERILITAS.

SALICEM porrò sterilitatis hieroglyphicum intelligi voluerunt, Maronem secuti, qui salicem inter infœcundas memorat plantas: vbi Seruius semen salicis esum infœcunditatem ait mulieribus gignere, quippe qui apud Plinium legerat, semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse. Sedenim qui Maronem aiunt eam infœcundam appellasse, quia semen non habeat, norint salices habere in foliis grana quædam, quibus vis seminis inest, vt eo commisso terris arbor surgat tanquam surculo defosso, vel æquè ac si de semine pullularet. Sciendum tamen eam ocyssimè semen perdere, quippe quòd ante maturitatem in araneam abeat. In Creta tamen insula fructum ad maturitatem ferre perhibetur. E

Pli. d. l. 24. ca. 9.

OTIVM.

Psalm. 137.

EVTHYMIVS vbi, quod superiùs attigimus, legitur, *In salicibus suspendimus organa nostra*, per salices otium interpretatur, propterea quòd arbores hæ sunt infœcundæ, quippe sine vllo vtili, vt dictum est, semine. Nam cùm Iudæi in eam tracti captiuitatem prope Babylonis flumina desedissent, captiuitatémque suam tantùm deplorarent, nihil habebant quod eos ad cantus hilaritatem inuitaret. Ignauam igitur per otia vitam trahere cogebantur.

PRÆMATVRVM INCREMENTVM.

SVNT qui per integram hanc & adultam iam arborem præmaturum incrementum, adolescentiámque ante annos mira auctam proceritate, significari velint. Manifestum enim vnicuique est, quàm citò, quantáque ramorum densitate constipata crescat salix. Hinc Verrius eam ita dictam interpretatur, quòd ea celeritate crescat vt salire videatur. Quamuis non ignoro sententiam hanc à Festo Pompeio irrisam, qui etiam id damnat, quòd non virgulti genus potiùs, quàm arborem eam appellarit. Sed hæc austera nimis est Grammatici censura. Leuitico feriis, quæ x v. septimi mensis colligendis fructibus celebrantur, *salices de torrente* sumi præcipiuntur. Theologi plerique omnes hìc quoque per salicem castitatem interpretantur, moderatiq; coniugij continentiam, siue, vti superiùs dictum, propter vinculorum ex ea vsum; siue, quia fructum non facit, veluti Eunuchi, quos viros vocat Euangelium, de quibus apud Esaiam: *Non dicat Eunuchus aridum se lignum esse, quia in domo mea dabo eis locum nominatum à filijs filiabúsque* Mox attestationis loco subiungit: *Dabo inquam eis sempiternum nomen.* Quòd verò loco hoc positum est, *salicem de torrente*, sunt qui orationis & pœnitentiæ hieroglyphicum esse velint, vt eo identidem loco Psalmographi: *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, cùm recordaremur tui Sion. In salicibus, in medio eius suspendimus organa nostra.* Orationes enim & quæ pœnitendo lachrymæ oboriuntur, indigent inuicem commisceri de quibus Esaias: *Sicut salices super præterfluentes aquas.* Alij torrentem loco hoc pro præsentis vitæ decursu capiunt, in quo subita tot incommoda quotidie nobis ex improuiso ingruunt, qualibus Christus noster exerceri voluit, qui & ipse de torrente, qui secus hanc viam præterfluit, bibere non recusauit. F

Leuit. c. 23.

Pœnitentiæ hieroglyphicum.

DE MORO.

IN quibusdam arborum variarum commentariis, in amicorum quorundam gratiam cōscriptis fortitudinem ex quercu, iustitiam ex palma, temperantiam nuper ex salice significari ostendimus. Nunc autem (Grana) quartam etiam his addemus Heroinam, quæ quidem prudentia est.

A

PRVDENTIA.

EAM per morum ex arboribus significari ex eo compertum est, quòd vna omnium prædicatione prudentissima censetur: vtpote quæ non vt multæ, properat, quæ vbi primùm lenioris mitiorisque aliquantulùm auræ spirauerit, erumpunt in germina, & flores exsinuant magna interdum strage, ob temporis inconstantiam. At morus ne pruina lædi possit, quam hostem sibi perniciosum agnoscit, non antè germinat quàm frigus penitùs fugatum esse cognouerit, atque ad amœnissima adulti veris tempora peruentum omninò sit. Addit hoc, quod rem properè conficit, & quod sapientis illius præcepto mandatur, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖ. Vi[...]nim ferè nocte tota germinat, fœtum celerrimè grandit & maturat, ne caloris etiam aduentantis iniuria lædi possit.

Ad verbū à Plin. libr. 16. ca. 25. *Morus quo tpore germinat.* *Hinc forsā illud Æschili apud Athenæum libr. 2 μόρου maturior Moro πεπαίτερος.*

DE CAPRIFICO.

TEMPERANTIA.

SED ENIM cùm salicem pro castitate posuerimus, quæ bonæ mentis vinculo vti zona coërcita sese probet, eámque temperantiam etiam esse interpretati simus, cùm virtus hęc ad alias quoque cupiditates coërcendas, frænísque atque catenis compescendas progrediatur, sitque omninò temperantia, ex Ciceronis finitione, moderatio cupiditatum rationi obediens, optimè videntur Ægyptij fecisse, qui virtutem hanc per Caprificum expressêre: ea siquidem collo Tauri quãtumlibet lasciuientis alligata, animal ferocire minimè permittit, sed lasciuia eius atque petulantia omni cohibita, eum obtemperantem reddit, neque quicquam sinit immodestiùs facere.

Tẽperantiæ finitio. *A Plin. li. 27. cap. 7.*

B

IVNO.

QVOD verò alicubi videas Caprifici ramum simulachro Iunonis appositũ, ea de causa factum quòd Nonæ apud Romanos erant Caprotinæ nũcupatæ, quibus, vt author Varro est, matronæ sub ficu Iunoni sacra faciebant, & ex Caprifico virgam adhibebant, nempè ob memoriam pudicitiæ seruatæ: cùm Philotis ancilla Senatui suasit, vt pro matronis & virginibus, quas hostes dari sibi obsides petebant, ipsa cum ancillis aliis habitu matronali cultæ submitterentur: cuius laudata sententia, cùm omnes hæ secum potiones meracas in lætitiæ signũ attulissent, conuiuiúmque simulassent, hostes lætabundi, comessatione & potu grauidi, post iocos quieti se dederunt. Hîc Philotis signum dedit ex Caprifico, per quam de mœnibus, vbi nata erat, propendentem irrepserat, Romani exciti impetum in dormientes faciunt, eósque cædunt, & clade fœdissima fugant, potitique victoria, sacrum id instituêre, vt ancillæ matronis æquatæ Iunoni, quam à Caprifico Caprotinam appellauêre, sacrificarent. Ad hoc sacrum respexit Ouid. cùm in arte dixit:

Ad verbū à Macrob. Satur. lib. 1. cap. 11. *Philotis ancillæ sententia laudabilis.*

Porrige, & ancillæ qua pœnas luce pependit,
Lusa maritali Gallica veste manus.

C

DE LOTO.

INTER arborum significata nulli apud Ægyptios maior honos habitus quàm Loto mirificæ omninò arbori, & quæ magnum cum cœlestibus consensum habeat, sitque veluti nostrarum rerum ad superos internuncia.

ORTVS SOLIS.

ERAT verò Lotos apud Ægyptios sacerdotes exorientis primum Solis imago quædam, vbi infantem in ea residentem apposuissent: hinc vtique vapores illos matutinos, qui à Sole mouentur, strictiori quadam aura refrigerantes potiùs quàm adurentes, intelligi volebant. Cæterum Solis ipsius significatum, exortum quippe, Lotos indicat: idque inde sumptum crediderim, quòd ea ante Solis emersum implicata folia habeat, quæ quidem ita sensim exsinuantur aperiuntúrque, vti magis & magis tollitur iubar Solis: maximè verò panduntur, vbi medium Deus iter emensus est. Eodem verò decedente, folia ipsa vicissim contrahuntur, complicariq; incipiunt, ac insinuari, veluti nulli patêre velint quàm numini quod venerantur, atque ita quibus liceat modis, eo abeunte sese intra claustra cohibeant. Quod, vt Proclus ait, obseruatum à Magis, vt nulla prorsus contatione sacram eam esse Apollini crederent, effecit.

Hæc à Theophrasto lib. de plantis, cap. 10. hanc Serapio Hādachocham vocat.

D

VESTALIVM INITIA.

ERAT & Romæ maxima in celebritate Lotos capillata, cui Vestalium virginum capilli cæsi deferebantur, veluti puberum adolescentium Apollini, vel Æsculapio eius filio. Græci verò fluminibus patriis cæsariem offerebant, illis eam dicabant, offerebántque, quod quandam omninò cum Loto rationem alimoniæ præ se ferebat, perinde ac arbor ipsa felix cognominata, tum ea quam superiùs attulimus ratione, quòd Deo tam familiaris habeatur, vt sedes eius statuatur, tum quòd irriguo semper solo pullulet. Neque me fugit quas arbores Verrius dixerit felices, sed quæ ille scripsit, ad auguralem disciplinam retulit. Nobis hæc Ægyp[illegible] ipsius naturæ vi satis fuerit desumpsisse.

Apud Macrob. libr. 4. c. 19.

DEI ADVENTVS.

VT verò ad Solis ortum reuertamur, minimè prætereunda est Memnonis statua sedens, nigro è lapide, quæ magna religionis celebritate in Æthiopia visebatur: in quam ducem ipsum posteaquam ab Achille confossus fuit, transmutatum fabulantur. Erat ei diei aduenientis indicium, vt Auroræ filius maternum officium imitaretur. Eo autem artificio fabricata erat, vt Sol primo statim ortu radios suos in os eius eiacularetur, ac veluti plectrum aliquod ibi sonum excitaret, vocalique significatione iam adesse Deum annunciaret.

Ad hoc pegmata Costalij, cap. 1. Thebis.

MVNDI MOLES PLENA DEO.

ALII mundi molem ex ea specie, Deúmque in eius medio compositum residentémque intelligere maluerunt. Interpretatur hoc Iamblichus ad Porphyrium scribens: commentúmque hoc ideò ab Ægyptiis excogitatum ait, quòd Lotos limosis pręcipuè locis fructificet, sitq; in primis aquatica: quod veteres illi præcipuum generationis argumentum contendebant, qui Oceanum rerum parentem omnium dictitarent. Obseruauerant autem in ea demum omnia orbiculata & rotunda, quippe folia atque poma, ex qua quidem effigie perfectissimáque forma mentis actionem perfectioni intentatam ostendi profitebantur. Deum verò infantili ætate, vtpote vnicum atque perpetuum rerum omnium principium, nullo conficiendum senio, neque ipsum vlli ætatum variantiæ obnoxium, super actionem eiusmodi in seipso totum consistere, ac principatus reliquos exuperantem, sanctum, incorruptum, & vbique venerandum conquiescere. Nam diuinitatem ex ipso etiam sedentis habitu internoscebant. Sessum enim Deo in primis accõmodabant, quem nulla vnquam potest inquietatio solicitare, commouerévé. Quin & sedentem Cynocephalum statuebant, cùm æquinoctij quietẽ æqualitatémque describerent, quæ quidem necesse est ibi fit, vbi nihil subsultat quod alterum inquietet: sed omnia firma, stabiliáque in æquilibrio conquiescant. Quòd verò initio diximus infantem insidentem in medio Loti poni solitum, obseruata sunt etiam ab Ouidio, apud quem mater ita loquitur 9. Metamorph.

Imo & Deorum, vnde Orphæus in hymnis Oceanũ dico patrem Tethimqu' parentem Vnde ortus Diuis.

E

Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici, nostráque sub arbore sæpe,
Lac facitote bibat, nostráque sub arbore ludat.

Sic infantem hunc videmus apud Poëtam in Loto sedentem figurari.

PIERIVS

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. REGINALDVM POLVM CARD. DE IIS QVÆ PER Oleam, Vitem, & Ficum significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis,

LIBER QVINQVAGESIMVSTERTIVS.

B

FAMILIARIS mihi tota vita mos fuit, optime clarißiméque Reginalde, vt clarorum hominum, quos præcipuè colerem, moribus contemplandis non parùm adhiberem study atque diligentiæ, vt scilicet qua quisque parte excelleret, ea præcipuè commendaretur. Nam, vt optimè nosti, Deos hominésque à partibus laudare Homerus instituit. Cùm itaque, qua tu in primis laude præstares mecum examinarem, perspiciebam, Vir rarißime, tria esse, quæ de laudũ tuarum principatu inter se contendere videbantur. Hinc enim bonarum literarum, optimarúmq; artium doctrina primum sibi locũ asserebat: inde admirabilis ea morũ suauitas, quam & summa benignitas, & singularis humanitas comitabantur, doctrinam sibi cedere imperitabat. Vrgebat tertio loco pietas integerrima, vitæ moderatione conspicua, diuinarum rerum studio feruida, omnibúsque probitatis numeris absoluta: quæ licèt ab omni esset ambitione alienißima, nihilque speciosum in propatulo iactaret, suáque se virtute inuoluens, alienæ nihil opis indiga, si vni sibi pretium esset, satis habere videbatur: quò tamen magis ab ostentatione aliena erat, eò admirabilior illustriórque apud omnes euadebat. Quocumque me igitur animo & cogitatione conuertebam, ambiguus quam tibi præcipuè partem attribuerem, mecum aliquandiù dubitaui. Nam si tu cum reliquis & probis & literatis viris, quos tu semper vnicè liberalitérque fouisti, ad mensam meam Aegyptiacam, adhibendus eras, consentaneum videbatur, vt quam tu symbolam in talium conuiuarũ sodalitium conferres agnosceretur, quíque tuus esset nuptialis ornatus appareret. Sed enim animaduerti demùm nullam earum, quæ in te conspicuæ sunt, virtutũ partem ab alterutrius societate disiungi. Quorsum enim doctrina, nisi qui per doctrinam mores comparantur, ita præsto sint, vt & doctrinæ laus moribus optimis adiuuetur, & mores ipsi doctrinæ firmamento innixi stabilitique fulciantur? Diuina verò illa pars vix apud illos vnquam illustris habita, nisi & mores & eruditio fidißimi comites
C *accessissent, ad ruminationem enim bisulcæ etiam vngulæ quærebantur. Quæ cùm in te omnia ita nimirum elucescerent, vt vel regiam ipsam sanguinis tui sublimitatem facilè superare putarentur, cognoui demùm te non à partibus, sed à toto celebrandum: quæ quidem omnia in vno apud te coniuncta eò nunc acciderunt illustriora, quòd hac fama impulsus Paulus III. P. M. spontè, te nihil tale cogitantem in sacrosancti Senatus Collegium adsciuit, non modò, vt virtutem ornaret tuam, sed vt tu quoque non paruo patribus esses ornamento: qui quidem nostræ pietatis partes, hoc præcipuè tempore labefactatas, tam acriter defendendas susceperis, vt multas sæculi nostri infectas labes tum authoritate, tum eruditione tua deterseris eluerísque, tum exemplo vitæ laudatißimo optimi atque integerrimi Præsulis formam præbueris ad imitandum. Quoniam verò clientium mos est, vt patronis ad huiusmodi honores euectis, eorum nomina gentilitiáque insignia, corymbis, sertis, floribus, foliisque honoratioribus redimita postibus quisque suis affigant, horum ego secutus ambitionem, sertum insignibus tuis ex olea, vite, atque ficu circunducendum institui: ex olea, vt tuæ ea esset mansuetudinis & serenitatis indicium: ex vite, vt & meam & literatorum omnium lætitiã indicarem: ex ficis, vt tuorum inde suauitas morum ostenderetur. Sed enim quid hoc rerum sit, ex ipso iam Commentario apertiùs inspicias licet.*

DE OLEA.

PAX.

PACIFICVM in primis Oleæ hieroglyphicum esse, tam apud Poëtas quàm Oratores vulgatissimum est, cuiusmodi illud est Maronianum: *Æne. li. 9.*

Paciferæq; manu ramum prætendit oliuæ.

Ideóque imbellis à Valer. Flacco. libr. 2. dicitur.
Ad verbũ ab Erasmo Chil. 3. cent. 7. prou. 72.

Et Aristophanes in Auibus, vbi Hercules legationem exponit à Deis se venisse, conciliandæ pacis gratia: atqui respondet Pistocherius, ἔλαιον ἐκ ἐν ἐςιὸν λεκύθῳ, *olíui in lecytho prorsus nihil.* τὸ γὰρ ἔλεος, misericordia dicitur, quæ quia contingit iis, quibus pax datur, olea apud Probum pacis est hieroglyphicum. Sedenim non à Græcorum fabulis, neque ab alienigenarum gentium commentis, sed diuinitùs, vel ab ipso ferè noui mundi primordio inesse oleæ pacificationis vim nobis demonstratum est. Diluuio enim cessante ab Noë columba emissa, quæ præpeti volatu regionis aliquantulùm circulata, paulò post oliuæ surculum habens in arcam reuersa est: eóque argumento lætatus Noës, sensit tempestatem diluuij iam tranquillatam, terrámque ipsam paccatam, & remittente inundatione iamdudũ in emersu esse. Sed quid illud? Cùm ferrum, ferríque vsus bello in primis inseruiat, & symbolicè pro bello ponatur, tantam inesse oleo vim, vt id emollit, & ad feriendi vsum ineptum, & inutile reddat: siquidem fabri, qui ferrum lentescere & emolliri volũt, candefactum id oleo intingere consueuerũt. D

DVRITIES EMOLLITA.

Quin & mare tranquillatinore vrinant's. Plin. libr. 2.
Odij cõpositi hieroglyphicum.

QVARE nonnulli mollitam esse duritiem hieroglyphicè significare si vellent, cultrũ in aliquot oleæ baccas impactum facere instituerunt. Quòd illi non seciore significato propemodùm simile est, quòd oleæ surculum querno ramo quidam implicare excogitarunt, immortalis odij diffidiũ compositum esse significantes: proptereà quòd quercus & olea tam pertinaci odio diffideant, vt altera in alterius scrobe depactæ moriantur.

AGRICVLTVRA.

Nulla enim est ars quæ non oleæ beneficio vtatur N. C. lib 4 cap. 5. Myth.
Hadriani numus.
Æne. li. 6.

SVNT qui oleæ ramusculum in Mercurij manu propter agriculturæ studium poni dicant, cùm ipse mitium & fructiferarum arborum sospitator habeatur, eumq; honorem oliuæ potiùs, quàm alteri cuipiam arbori habitum, vt pro agricolatione poneretur, quia longè plures vtilitates ex olea desumuntur, quàm ex quauis alia fructiferarum arborum. Neque tamen desunt qui rem ad pacis significatum deferant, quòd ille rerum internuncius pacem feratur conciliare, de quo multa diximus in Caducei Commentario. Operæpretium verò est videre veterum monumenta, in quibus Olea insigne pacis vbique prætenditur. Nam in Hadriani numo quodam simulachrum habetur flexo genu, quod dexteram ipsi Hadriano stanti porrigit, læuâ oleæ ramum humero demissum tenet: inscriptio, RESTITVTORI HISPANIÆ. In alio Imperatoris eiusdem, prouincia eadem humi sedens læuo cubito lapidum tumulo innititur, dexterâ ramum oleæ habet: inscriptio, HISPANIA. quo ex argumento pacata quietáque prouincia subintelligitur. In eiusdem alio, signum est cum olea in læua, cum genio in dextera, quod fortè refertur ad augurium ex oliua, forte sibi oblatum, vnde aspirare cœpit ad Imperium, sortibus Virgilianis fretus, cùm ei versus illi obuenissent: E

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta
Regis Romani, primus qui legibus vrbem
Fundabit, Curibus paruis, & paupere terra
Missus in imperium magnum.

Quibus quidem ramis oliuæ insignem Maro fingit Numam ab Anchise præcognitum, cui ob iustitiam & integritatem nemo vnquam bellum intulit, ipse vltrò pacem semper fouit. Quocirca Hadrianus Imperio potitus æquè pacis studiosus fuit: expeditiones enim sub eo graues nullæ fuerunt, bella etiam silentio penè transacta. In numo verò Seueri Pij Aug. togatum est simulachrum cũ oleæ ramo, cuius inscriptio, FVNDATORI PACIS. Eisdem penè figuris in eiusdem Seueri Parth. max. numo inscriptio est, FVNDATOR PACIS. Quamuis verò vidisse iuuet in Maximiani numo simulachrum quod oleam prætendit, cum inscriptione, PAX AVGVSTI: illud tamen mihi magis arridet, quòd in numismate Philippi patris sigillum illud est oliuæ ramum tollens, cum inscriptione, PAX ÆTERNA. F

FELICITAS.

QVOD verò olea adiecta caduceo felicitatis hieroglyphicum habeatur, multa veterum numismata indicio sunt, quæ in ipsius Caducei Commentario continentur. Apud Pausaniam legas, Pacem gestare in vlnis Plutonem puerum pectori appressum, eo quidem significato quòd pax opulentiam alit, educátque: vbi verò opulentia, ibidem & maxima felicitatis pars, eáque nimirum omnibus expetita.

CONDONATIO.

Oleæ in sacris hieroglyphica.

IN Diuinis Hebraicæ vetustatis monumentis oleum condonationis, veniæ, ac misericordiæ signũ habetur. Et in Euangelica historia Assertor noster condonaturus adulterij pœnam mulieri, quæ rea agebatur à Pharisæis, ex oliueto in templum perrexerat. Et apud Athenæum non absimile, βωμὸν ἐλέε. quæ tamen omnia ex Hebræorum sacris deprompta sunt, quibus iubemur crustulum

A absque fermento quod oleo sit irroratum, offerre Deo. Et alibi, *Vbi anima donum affert, similia erit eius oblatio, fundetq; super eam oleum, & panes absque fermento conspersos oleo.* Et alibi oleum esse pro peccato legas, & huiusmodi pleraque, quæ omnia delictorum huiusmodi condonationem indicant: siquidem, vt Adamantius ait, *omnis anima eget oleo diuinæ misericordiæ, vt sospitari possit.* Hinc Hilarius ait super Matthæo, *Oleum fructum misericordiæ cælestis esse, propheticus quoque sermo profitetur.* Ergo cùm ieiunamus, oleo caput nostrum inungemus, bonis quippe operibus caput nostrum, id est, vitæ nostræ sensus ornabimus: quia intelligentia omnis in capite est. Iam, vt Hierosol. Hesychius interpretatur, fere passim in Leuitico superfusum oleum pro eleemosynis accipitur, vti thus, orationes, & preces interpretatur. Quod verò scriptum est, animam quæ peccauerit, offerre donum similam cùm oleo, virum nulla vel ingenij sublimioris, vel doctrinæ gratia præditum, sed vita tantùm hominem professum, alioqui vel mercaturæ: vel agricolationi, vel piscatui, aut militiæ, aut sellulariis artibus deditum Cyrillus intelligit, qui simplicitatem suam, cuius simila est indicium, quærat Deo per oleũ diuinæ misericordiæ commendare. Neque prætereundum quod aliquorum historiæ prodiderunt, Augusti temporibus è taberna meritoria trans Tyberim oleum erupisse terra, totaque die nulla intermissione fluxisse: quod forsitan ad ortum Christi, & eam quæ subsecuta est mortalium, quæ summa eius fuit misericordia, redemptionem, & gratiam per omnem terrarum orbem longè latéque diffusam, referri potest. Sunt qui defossi in terram cadi defluuium illud olei fuisse dicant, cúmque apotheca, vbi vas conditum fuerat, in ripæ Tyberinæ summo margine sita esset, amphora casu aliquo vitiata, liquorem: inde sibi viam aperuisse. Vtcunque, maximi omninò ostenti loco habitum, eiúsque rei monumenta longa annorum serie posteritati commendata. Epopæus Thessalus, qui Coraci Sicyoniorum Regi successit in Imperio, à Nicteo Thebanorum Rege bello impetitus, commissaq; pugna graui accepto vulnere cũ victor euasisset, Palladi templum erexit, qua rogata vt signum aliquod ostenderet, ex quo an id gratũ deæ donum fore coniicere posset, aiunt oleum sponte ante templum fluxisse, simúlque Epopeũ haud ita multò pòst vulnere negligentiùs curato periisse. Ex Gentilium enim religione obseruatum est, Deos tunc suæ in nos misericordiæ signa exhibuisse, cùm ex carcere corporis migrare iussi essent, id quod aliquot exemplis declaratum est. Simile fuit in Cleobe atque Bythone fratribus iuuenibus, qui pientissimi erga matrem Iunonis deæ sacra petituram, iumentis aliis deficientibus, vltrò ipsi iugum subière, pro quorum pietate merita à Iunone filiis dona mater cùm poposcisset, manè ambo inuenti sunt animam efflasse. Quod verò ad misericordiam & veniam imploratam attinet, quæ multis veterum exemplis per oleum significata fuerint, interpretari libet Ælij Lamprydij locum in Heliogabali vita: Sybaritas eo anno periisse, quo missum ex oleo & garo commenti sunt: quòd si quis ad cibi genus id, & ganeæ delicias referat, subfrigida admodum causa videatur: sin ad oraculum, cuius mentionem ex Stephano Hermolaus Byzãtius facit, Ægyptiacum aliquid, hoc est, eruditius oleat. Tunc quidem Sybaritas perituros oraculum nunciauit, cùm maior olim honor mortali cuipiam, quàm diis habitus esset: fortéque euenit vt seruus heri sæuitiam subfugitans, ad aras deorum confugiens, nihil profecerit: vt verò ad patris herilis monumẽtum se recepit, veniam implorarit, atque ita oleum garo, pisculento quippe ac perinde profano, vt in piscibus habetur, pulmentario, commixtum: condonatum quippe crimen profanæ rei gratia, posthabita diuina.

Epopæi religio.

B

ELEMOSYNA.

C PLVRIBVS verò locis olea in Diuinis literis virum probum indicat, qui misericordiæ, præcipuè fructibus abundet, de quo habetur in Psal. *Oliua fructifera est in domo Domini.* Contrà oleaster minimæ frugis hominem, vel idolatram ostendit. Paulus: *Si autem tu ex naturali excisus es oleastro.* Tum lucernas in tabernaculo testimonij à vespere vsque mane illucescere iubet Dominus, hoc est, iuge esse commiserationis opus. Nam Salomon, *Oleum*, ait, *de capite tuo non deficiat.* Coram Domino autẽ illa accendi debet, quia in abscondito fieri debet eleemosyna, & vni Deo tantùm innotescere, vt ignara sinistra sit quid fecerit dextera. Quòd mundissimum esse vult candelabrum, ostendit opus hoc tam pium à colluuie ostentationis & hypocriseos abstersum esse debere. Aliter lucerna super candelabro mundissimo posita semper in conspectu Domini, candelabrum Euangelica est doctrina, in qua Christus virtutes, lucernæ instar, splendere præcipit, absurdum esse dicens sub modio eam occultari: oleum verò quod his lucernis infunditur, ipsa est eleemosyna: vnde ieiunium, virginitas, oratio, iustitia, & alia vitæ nostræ lumina irrigantur, & vt perpetua inextinguibilique flamma vigeant custodiuntur.

SVPPLICATIO.

IAM verò notum est illud, imbellem oliuam à Valerio Flacco quinto Argonauticω̃n appellatum, de qua Statius non alia de causa dixit,

Ramumq; precantis oliuæ. atque alibi: *Vittatæ laurus & supplicis arbor oliuæ.*

Ramus enim oleæ laurivе lana circumuolutus, manibus legatorum supplicãtium gestari solitus erat: quo de more Probus Æmilius in Pausania. *Id postquam Lacedæmonij resciuerunt, legatos ad eos cum lana miserunt.* Maro quoque morem hunc tangit:

Oleæ ramus cur à legatis gestabatur.

Æneid. li. 8.

Optime

D

Optime Graiugenûm cui me fortuna precari,
Et vitta comptos voluit prætendere ramos.

Quod quidem hieroglyphicum Seruius ad imbecillitatem indicandam institutum putat: nam qui precantur, & supplicant, suam arguunt imbecillitatem. Ex lana verò velamentum id accipi solitum, quòd Oues alieno semper auxilio egeant. Hinc sacra illa ἱκετηρία, de quibus in Theseo Plutarchus: nã Theseus oleæ ramum sertis coronatum vouit Appollini, si Minotauro interfecto incolumis rediisset. Hinc ὠσχοφορία, πυανεψία, κυανεψία.

MANSVETVDO.

Nam motu aut percussum non strepit, latè diffunditur, nõ luctatur cũ igni, serò siccessit, emollit plurimùm ac lenit, corpus tepefacit, & contra algores munit.

Deorum simulachra cur ex Olea.

Georg. lib. 2.

QVANTVM autem pertinet ad mansuetudinem, sunt qui illius ergô Deorum simulachra fabricari ex olea contendant, quasi benignitatem illam, qua superi sunt præcipuè præditi, ita ad vnguem referre videantur. Hinc apud Herodotum Terpsichore, orta in Epidauriis sterilitate, consultum ab iis oraculum respondit, Damiæ & Auxesiæ simulachra ex olea erigenda. Non immeritò itaque sacra oleæ stirps apud Milesios tunc sponte sua conflagrasse dicitur, cùm illi inter se omne crudelitatis & immansuetudinis genus truculenter exercuissent. Aiunt verò oleo contra furorem tantam inesse vim, vt effusum in perturbatos vesanientis maris fluctus, tempestatem efficacissimè tranquillet. Hinc Ioannes Synæ monachus: *Velut vter oleo repletus fluctuum rabiem in serenitatis tranquillitatem commutabat.*

ÆTERNITAS.

ALII, qui ligni naturam & soliditatem exploratam habebant, æternitatis ratione habita id fieri crediderunt: ea siquidem materies æterna est, quam neque tempestas, neque caries, neque vetustas labefactat. Eadem non in muro tantùm obstrusa, sed & in substructionibus, & in terra obruta, & in aqua defixa, collocatáve, sempiterno propemodũ officio perseuerat incorrupta. Cúmque Maro dicat solum ignem inimicissimum oleæ, quo si comprehensa semel fuerit, non à stirpe valere, non cæsam reuerti posse, atque *ima similem reuirescere terra*, illud Athenis admiratione dignum olim euenit, quòd eo tempore quo vrbs Medorum incendio conflagrauit, ea simul arsit olea, quæ de lis illa inter Palladem & Neptunum orta fingitur: sed eandem aiunt eodem die in duorum cubitorum mensurã excreuisse: author Pausanias, à quo nonnihil diuersus abiit Herodotus, Vrania. Atque hoc illud est, quod libro de Legibus ait Tullius: *Nisi fortè Athenæ tuæ sempiternam in arce oleam tenere potuerunt.* E

GYMNASIVM.

Meminit Plin. lib. 15. cap. 4.

Epaminondæ iocus per elegans.

Vt Aristophanis & Cleanthis.

Nimirum Ciceronis li. 1. de Oratore.

Epicharmi dictum.

CORPORIS autem exercitationes, & gymnasij labores, per oleum significari passim inuenies, quamquam non sum nescius Anacharsin Scytham oleum concitandæ insaniæ pharmacum appellasse, quòd Athletæ eo peruncti magis ac magis insanirent: putabat enim, aut putare se fingebat, eam oleo inesse vim, vt eo qui delibutus esset, inde ad certandi furorem concitaretur. Sed hæc vt Philosophus Anacharsis, qui tecto gauderet & vmbra, quíque olei vsum apud Scythas suos nullum esse videret. Contrà verò Epaminõdas permolestè tulisse fertur multum olei se intra corpus recepisse, cùm eius coquus impensarum redderet rationem: *Maluissem enim*, inquit, *id extrà consumpsisse*, nempe ad exercitationes alludens. Idem apud Horatium significatum, vbi libro Carminum primo, Sybarim dicit amore perditum deliquescere: quærit enim cur is oliuum sanguine viperino cautiùs vitet. F
Et Artis Catulli galliambico ait:

Ego gymnasi fui flos, ego eram decus olei.

Neque quidem ad corpus tantùm, verùm ad mentis etiam labores & exercitationes propter vigilias & lucubrationes refertur: vnde dictum de studiosissimis nonnullis, plus olei quàm vini eos insumpsisse. Et ad alicuius veteris & præclari viri lucernam aliquid elucubratum, cùm eius imitationem exprimere voluerint.

NITORES.

Sed & oleæ coronis Romæ turmæ equitum, Idib. Iuliis, & minoribus triumphis ouantes vtebantur. Plin. li. 15 capit. 4. Athenis quoque, ibidem.

QVOS verò ληκύθους vel Marci nostri, vel alterius cuiuspiam celebrari videmus, inde nitores quosdam, & inspersa lucubrationibus fulgura quædam intelligenda, quæ splendidiorẽ orationem reddant. Id à balinearum vsu sunt qui depromptum putent, quòd lecythi vsus eo potissimùm loco inseruiat, in quo oleum ad huiusmodi nitores & elegantias comparatum, infusum sit. Qui verò ad lucubrationes & vigilias rem deducunt, eas aiunt meditationi maximè commodas, & ad excogitandum propter silentium aptissimas. Epicharmi enim dictum est, si quid scitu dignum quæras, noctc meditandum: ἐν νυκτὶ γὰρ βουλὴ τοῖς σοφοῖσι γίγνεται.

VICTORIA.

AN verò ea de causa victoriæ hieroglyphicum per oleam indicari nonnulli prodiderunt, quòd ex ea veteres trophæa constituere consuêrint, an quia victoribus ex oleastro corona plurimùm

para

A pararetur, in ambiguo est: est dubio procul enim Olympionicæ oleastro coronabantur, vt Aristoteles, oleæ specie, quæ quidē ea de causa φιλοςέφαν@ appellatur: folia enim coronis huiusmodi dedicata, contrario quodam modo habent cum reliquis foliis: alia siquidem quod albicat interius claudunt, virori forinsecus patefacto: hæc verò intra se quod virile est insinuant, quod candidum habēt foras spectandum exponunt. Aiunt verò Herculem Pæoneum, Epimedem: Iasiumq; & Idam fratres, ex Ida Cretensi in Elidem delatos, ibique Herculem, qui natu maximus erat, reliquis certamen fratribus proposuisse, victorémque oleastro coronasse, quam plantam ipse ex Hyperboreis regionibus in Græciam detulisset: cuius rei meminit Pausanias, Olympia. Et apud Pindarum cum legas ex oleastro lucum seuisse, quem victoribus dedicarit. Nam & Aristander & Alexandri Magni vates oleum victoriæ, sed laboriosæ, signum esse interpretatus est. Cùm enim Rex ad Oxum flumen applicuisset in Sogdianos mouens, castris positis non procul ab eius tabernaculo gemini fontes repentè exorti, alter aqua, alter oleo fluxêre. Consultis vatibus, Aristander respondit, olei fontem, laborem quidē, sed & victoriam promittere: vnguntur enim athletæ, & olea victores coronantur. Vnde in antiquorum memoriis nonnunquam legas legatum oleum, vt Reate, T. Fundilius Gemilius VI. Augustalis H-S XX. dedit, vt ex redditu eius summæ, die natali suo IIII. Kal. Febr. præsentes vescerentur, & ob dedicationem statuæ decurionibus & seuiris, & iuuenibus sportulas, & populo epulum, & oleum eadem die dedit: oleum nimirum ad gymnica certamina quæ funeralibus celebrari consuerunt. Neque verò prætereundum Panathenaicis, quæ in Palladis gratiam celebrabantur, olei vas plenum victoribus dari solitum, quòd oliuum inuenerit Minerua: quamuis non desint, qui oleam inuentam à Mercurio tradant, non à Pallade. Sed enim cur oleæ ramus in Mercurij manu poneretur, superiùs exposuimus. Sanè quidem non ignoramus ministros triumphantium oleagineis coronis vti solitos in honorem Mineruæ, quę belli dea putabatur, & hinc illi Bellonæ nomen. Vnde illud apud Maronem, *Præses Tritonia belli.* Xerxem tamen fefellit insomnium, quo sibi visus est coronam oleagineam gestare, ex arbore, cuius ramis terra tota occuparetur, id quod eum maximè impulit, vt tanto belli apparatu in Græciam traiiceret, vbi postmodum magna victus clade, turpissimam fugam arripuit.

B (margin letter beside "Mercurio tradant")

Æne. l. 11. *Xerxis somnium.*

PINGVEDO.

SACRÆ nostrorum literæ vbertatem interdum per hieroglyphicum oleæ acceperunt: nam eam pinguedinis & lætioris cuiusdam vbertatis signum esse ex eo perspicias quòd libro Iudicum cùm à sterilibus arboribus olea ad imperium accerseretur, respondit ea, nolle se pinguedinem suam derelinquere, quæ vsui & diis & hominibus haberetur. Apud Horatium, lecta de pinguissimis oliua ramis arborum, habetur.

Iudicum cap. 9. *Hor. lib. 3. Carm. Ode 11.*

HILARITAS.

ET pro hilaritate oleum poni in iisdem Diuinis literis inuenias: vt Psal. XCII. *Senectus mea in oleo pingui:* vbi interpretes per oleum hilaritatem exponunt, citántque ex paulo pòst sequenti Psalmo locum, *vt exhilaret faciem in oleo.* In iisdem Diuinis literis inuenitur cibus panis non fermentati, collyridômque oleo consperfarum, & obunctorum oleo laganorum: per quæ, vt Hierosolymitanus Hesychius interpretatur, Apostolorum doctrina, legis eloquium & mystica Prophetarum verba intelliguntur. Obuncti Prophetæ, quia res non ita liquidò, neque tam opulenter explicuêre. Conspersæ collyrides, quia passim doctrina Christi, legis vtitur testimoniis: de Christo enim Moyses locutus est. Panes verò nulli non adiiciuntur obsonio, plenissiméque hominem pascunt, magísque omninò nutriunt, veluti Apostolorum traditiones, quæ eædem & Christi documenta sunt, in omni vitæ tenore coloréque vsui veniunt, & opulentissimè sufficiunt.

C (margin letter beside "collyrides")

Mysticus olei sensus. *Psal. 93.*

SPES.

EST & spei simulachrum olea, propter continuam viriditatem: nam nostro etiam tempore Virorem multi pro Spe ponunt. Hinc similes nos esse oleæ Basilius cuperet, quò grauidi refertique fructibus, nunquam spe denudaremur, & qui a miserationis etiam indiciū eam esse ostēdimus, omni, vt idem inquit, tempore misericordiæ munus exercentes, fœcunditatis ac vbertatis eius, quæ semper vberrima est, æmuli euademus. Quod verò proditum est Iouem olea coronari solitum, id ea de causa factum Phurnutus putat, quòd in ea viriditatis perennitatem & pinguedinem animaduerterant: itaque Deum omnium bonorum authorem, fœcundissima vtilissimáque omnium arbore insigniri placuit. Alij dicunt propter glaucedinem, quæ sit cœlò propemodùm similis: nam & id ad historiam additur, vt à Pallade, quæ Glaucopiis dicitur, producta credatur, de qua quidem fabellā ex Marco Varrone recitare nō pigeat. Enata fortè in Athenarū arce oliua arbore, sed & aquarum scaturigine mox emanante, Cecropem per id temporis Regem, animo ad hæc prodigia obnoxio, sanequā territū, & ne futurarum fortè calamitatum hæc portenta forent prænuncia, sciscitatū Apollinis oraculum missos certos homines, qui & ostenti causam perquirerent, & auerruncādæ deorū iræ, si quid illi minitarētur ostento, rationem discerent. Legatis verò pòst sciscitationem respondisse Pythiam, iussisséque in terim

Hinc genua viret apud Horat. pro iuuene ad huc spei pleno.

terim illis bono essent animo, neque enim ostentum id hominum malo aliquo factum, sed deorum duorum contentione certantium inter se, vter eorum Athenis imponendi nominis author esse debeat: per oleam enim Mineruam, per vndam Neptunum significari, & quæ sequuntur ad hoc pleraque alia, quæ de industria missa facio. Porrò de deorum concilio, vt apud Ouidium est, plerique omnes tradidêre, decreuisse eos, vt is imponendi nominis author esset, qui rem humano generi vtiliorem protulisset. Oliua quidem quantas habeat vtilitates nemo non nouit. Vnde verò quanto sit mortalibus vsui, loco suo declaratum à nobis est. Sed enim oleam ideò prælatam aiunt, pronunciatúmque pro Pallade, quia arbor ea pacis indicium haberetur. Pacem verò bonorum omnium opulentiam & vbertatem secum afferre, parentes nostri forsitan experimento cognouêre. Nos Italia vniuersa per tot annos assiduo continentíque bello afflicta, vix eius felicitatis famam, vt diceret Homerus audiuimus. D

Ouid lib. 6. Metam.

FRVGALITAS.

QVAMVIS autem tanta sit læta pinguedine, est tamen & frugalitatis indicium oliua, de qua sæpe legas, eiusmodi baccas apud veteres parsimoniæ causa appositas, & à Platone lauto etiam conuiuio, deliciis contemptis, esitatas. Eundémque constat in conuiuio quodam oleis vescentem, irrisum à Diogene, qui dixerit, *Si sic prandisses, non ita cœnares*: qui scilicet sentiret, non esse id frugalitatis, sed stomachi lauto prandio grauati. Quod verò pertinet ad Mineruam, quæ innupta, quæ virgo perhibetur, meritò ea sibi oleam ascis cit, cùm puritate pudicitiáque non minùs olea quàm Minerua delectetur. Græci enim, vt Rutilius Taurus ait, iubent oliuam, cùm plantatur & legitur, à mundis pueris atque virginibus operandum, credo, inquit, recordati, arbori huic esse præsidem castitatem. Florentinus quoque lib. *De re rustica*, adeò puram esse oleam tradit, vt collectores etiam non nisi puros amet, qui cùm ad oliuationem accedunt, iurant se non aliunde quàm ab vxore sua venire: ita fieri vt anno insequenti vberiorem prouentum exhibeant. Præcipuè verò aiunt Anazarbi, quæ Ciliciæ est ciuitas, oleas esse fœcundissimas, quoniam à castis tantummodò pueris colantur. Sed neque illud dissimulãdum, tametsi ridiculum, quod apud authores Græcos, qui nihil non ausi sunt mandare literis, inuenias, amuletum præsentaneum ad capitis dolorem esse, si oleæ folio Mineruæ nomen, ΑΘΗΝΗ scilicet, inscribatur, ipsúmque folium filo religetur ad caput in coronæ modum. E

D. Laër. in Diogene Cynico.

Mineruæ cur detur olea.

DE VITE.

OFFERT verò se post oleam Vitis, neque minoris ipsa vtilitatis, vt non immeritò multis & his insignibus atque præclaris sit hieroglyphicis decorata.

LÆTITIA.

QVORVM illud præcipuum, & omnium præconio celebratum, vt per eam lætitia intelligatur: id non Ægyptij tantùm, verùm & Philosophi & Poëtæ Latini Græcíque omnes eodem admisêre consensu. Sed vt plurima super hoc à Platone & ad Homero dicta dissimulem, nónne Diuinæ etiam literæ sententiam hanc eandem plerisque locis prosequuntur? cuiusmodi illud est, quod requisita vitis ad aliarum arborum imperium respondit, non posse se deserere vinum suum, quo Deus atque homines læti redderentur. Quare Socrates apud Xenophontem, Symposio, vinum ait non aliter mœrori mederi, quàm mandragora hominibus: lætitiámque non aliter excitare, quàm oleum inspersum igni flammam adauget. Et coniectores, vel modici vini haustu in somniis attentari viso, læti alicuius euenti signum arbitrantur. Apud Philostratum vinitor sub vite considendum Phœnici suadet, quòd ex ea aspirare soleat lætitia. Epigrammatarius Poëta quidam non inelegans nec infacetus, acerbè in eum inuehitur qui racemum immaturum aspernatus humi abiecerat, & insuper pedibus conculcauerat: non immeritò quidem indignatus, propterea quòd primo eo gustu deceptus, vitem omnem malè acceperit, & in præciso racemo succrescentem lætitiam extinxerit. Ita enim dicit: F

Iudic. c. 1. 9. Artem, l. 1. cap. 6. Vinũ lætificat cor hominis, Dauid.

Τίς ποτ' ἀκηδέστως οἰνοτρόφον ὄμφακα βάκχου
　Ἀνὴρ, ἀμπελίνου κλήματος ἐξέταμεν,
Χειλεά δε στυφθεὶς ἀπόμην βάλεν ὡς ἂν ὁδίταις
　εἴη νισσομένοις ἡμιδαὲς σκύβαλον,
εἴη οἱ διόνυσος ἀνάρσιος οἷα λυκούργῳ,
　ὅττι μιν αὐξομένην ἔσβεσεν εὐφροσύναν.
Τοῦδε γὰρ ἂν τάχα τις διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἀοιδὰς
　ἤλυθεν, ἢ γοεροῦ κήδεος ἔσχε λύσιν.

cuius hæc propemodùm est sententia:

Quæ feritas? quisquis dona immatura Lyæi
　Ante diem è vitis palmite sustulerat,
Labráque perstrictus vecors abiecit, vt esset
　In pedibus trita vile putamen humo;

A *Huic pater instauret Lenæus digna Lycurgo,*
Quando ita nascentem sustulit Euphrosynem.
Namque aliquis vino hoc hilaris cantasset, amasset,
Aut poterat curas dememinisse graues.

Nos verò adolescentes iocati contrà ita respondimus:

Κεῖνος ἀριστεύσας καὶ οἰνοτρόφον ὄμφακα μισῶν.
Ὃς βάλε τὸ σκύβαλον ἡμιδαὲς χαμάδις,
Κλήματά τ' ἐξέταμεν καὶ ὅλους βλαστοὺς ἀπὸ ῥίζης,
Ὃς τὴν αὐξομένην ἔσβεσεν ἀφροσύναν.
Τοῦ δ' ἤ τις οἰνοβαρὴς διὰ πώματος, ἢ πρὸς ἄρηα,
Ἤλυθ' ἂν ἤγ' αὐτοῦ τάχα λέληθε πρέπον.

quorum sensum ita Latinè reddemus:

Macte animis quisquis vinum hoc immite perosus,
Allisit putri vile putamen humo,
Ramósque & plantam totam ab radice recidit,
Atque ita gliscentem sustulit Aphrosynen.
Namque aliquis poto hoc vino grauis isset ad arma,
Aut decoris poterat dememinisse sui.

Sed vt lætitiæ huic modum imponamus, Salomon ait: *Exaltatio animæ & cordis, vinum moderatè sumptum:* ad iucunditatem enim creatum est, non ad ebrietatem, quæ te vita defraudet.

B
ACERBITAS.

AT non in omni vua suauitas, neque quidem in vlla, nisi maturuerit, nisi aëris clementia, locíque & situs opportunitate adiuta fuerit. Nam vuæ pleræque neque tempore, neque loco suo decerptæ, amaritudinem potiùs quàm suauitatem vllam præ se ferunt: quare suum est omphacio significatum, vt scilicet insuaue, acerbum, & intolerabile aliquod damnum per immaturam vuam indicetur. Hinc illud in sacris literis: *Patres nostri comederunt vuam acerbam, & dentes nostri obstupuerunt.* quam sententiam diuinitùs Cicero mihi videtur explicuisse, vbi ad Brutum scribit: *Nec verò me fugit quàm sit acerbum parentum scelera filiorum pœnis lui.* Sed hoc præclarè legibus comparatum est, vt charitas liberorum amiciores parentes Reipublicę redderet: & quæ mox de Lepidi crudelitate in liberos subsequũtur, quæ omnia in parentis scelus aggeruntur.

Ierem. 31. Ezech. 18.

HILARITAS.

EADEM ratione qua lętitiam significat vitis, publicam etiam hilaritatem ostẽdere videtur: quare apud Maronem Troiani longa nauigatione & sæuissima mox tempestate fatigati, Dei Bacchi lætitia exhilarantur, atque alio etiam loco, adesse eisdem lætitiæ datorem Bacchum votis precari videmus. Tum apud Horatium, si qua celebratur hilaritas, vel ipsa pauimenta vino natant. Tristi verò & perturbato homini Plautus propinandum monet, qui bilem diluat. Cui simile id quod apud Ciceronem III. Tuscul. habetur: *Huic calix mulsi impingendus est, vt plorare desinat.* Quin & ipsa Musica, quæ tota ad hilaritatem comparata est, non alio magis stimulo concitatur quàm suauis vini gustu. Hinc
C apud Ouidium legas:

Adsit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno. Æneid. li. 1. Lib. 1. Carminum, Ode 37. Stimulus Musicæ. Erant & festa vinalia. Plin. lib. 18. ca. 29.

---Necnon & carmina vino
Ingenium faciente canunt.

quod ex Tibulli synepeia dictum. Ille enim cùm Osirim vitisatorem laudaret, ita de vino cecinit:

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos.

Hinc Æschylus quasi nimium oblasciuiens, dictus est tragœdias suas potando scriptitasse, de quo Plutarchus in Symposiacis. Contrà reprehensus est Gorgias, qui tragœdiam suam Marti dedicauit, cùm Baccho potiùs tribuenda fuerit: nam ea de causa dictum, οὐκ ἐστὶ διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ, *nullam quippe adesse hilaritatem ei qui aquam bibat.* Quam sententiam sibi desumpsit Horatius eo Epistolarum loco, vbi festiuè admodùm bibacitatem hanc eludit ad Mecœnatem:

Epistola 19.

Prisco si credas Mecœnas docte Cratino,
Nulla placere diu, neque viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Ibidem.

Mox & illa per iocum acriter demorsa:

Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Prosilijt dicenda, forum putealque Libonis
Mandabo siccis, adimam cantare seueris.

Agnouit & hoc Anacharsis Scytha, quamuis super vino seuerè nimis iudicaret: quippe qui cùm in conuiuio quodam vibrissatores quosdam cantilenam admodùm variam crispata voce cum sibilo simul emodulantes auscultaret, interrogatus an in Scythia tales essent modulatores, respondit illicò,

Anacharsis super vino iudiciũ.

Neque quidem vitis: vtpote qui innuere vellet, non aliam esse causam emodulationis eiusmodi, quàm D
epotum vinum, atque hinc dicterium, *Nemo cantat sobrius*. De his queritur Dauides Psal. LXVIII. *Vinipotores contra se canere*. Anacharsis dictum ab Aristotele commemoratur eo loco ἀναλυτικῶν, vbi argumentorum quædam genera à causa desumi solere ostendit. Idem Anacharsis tres in vnaquaque vite racemos inueniri dictitabat, qui diuersa inter se vi pollerent: primum enim voluptatem afferre, ebrietatem alterum, tertium molestiam. Sed vtcumque Scytharum suorum sobrietatem prætendat Anacharsis, Cleomenem tamen Spartanorum Regem apud Scythas, vt alibi diximus, vino versum in insaniam accepimus, quòd scilicet cum eis meri potationibus contendere voluisset. Meritò autem Plato, vbi secundo de Legum ferendarum ratione differit, optimum futurum existimat, si Carthaginensium more miles in castris nunquam vinum gustet, sed toto expeditionis tẽpore aquam biberit. *Seruis ne vinum vnquam concedatur. Magistratus, quandiu munere funguntur, abstemij sint. Præsides & iudices, eo tempore quo negotia causarum tractantur, vinum penitus non attingant. Et qui magnis de Reip. rebus consilio adhibentur, rémque publicam administrant, aquam omninò bibant*, quam sententiam Philosophus ille summus ex XXXI. Prouerbiorum Salomonis capite sibi desumpsit. Sanè Romanorum in hoc quoque prudentiam, qui sobrietatem in imbecillo fœminarum genere accuratissimè custodirent, multi commendauêre. Sed Tertullianus egregiè, qui mulieres Romanas ait olim vsque adeò vino abstinere ciuitatis eius instituto iussas, vt matronam ob resignatos cellæ vinariæ loculos sui inedia necarint. Sub Romulo verò quæ vinum attigerat, impunè à Mecenio marito trucidata sit: idcirco & oscula propinquis offerre necessitas erat, vt spiritu indicaretur, exploratúmque inde esset, an temetum olerent.

D. Laërtius in eius vita.

Sententia Platonis super vini abstinentia.

Val. Maximus, lib. 2. ca. de Instit. antiquis.

Val. Max. libr. 2. ibid.

LIBERTAS.

E

QVOD verò & libertatis indicium sit vitis, ipsa Bacchi nuncupatio, quæ apud Græcos Lyæus est, apud Latinos Liber, argumento esse potest. Tum apud Platonem inuenias, explorandis adolescentium ingeniis conuiuia nonnunquam indulta, quò illi ad pocula se benigniùs inuitarent, eóque tormento coacti, ab intimis se præcordiis expectorarent, vtpote qui nihil tunc simularent, sed cupiditates omnes suas, studiáque omnia propalarent. Vnde sapienter Horatius:

Quid non ebrietas designat? operta recludit.

& quæ sequuntur. Idem ibidem.

Fœcundi calices quem non fecêre disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?

Meritò itaque apud Spartanos Dionysius cognomento ψίλας dicitur idiomate Dorico, quod pennatum significat: vinum siquidem mentem, non secùs ac alæ corpus, attollit, & modò huc, modò illuc volitare facit perquàm agiliter: cuius rei meminit Pausanias tertio. Facit ad hanc libertatis significationem quod ab Heliogabalo profectum est, vt vindemiarum festiuo liceret vnicuique multa in dominos iocosa atque scurrilia, petulantissima quadam licentia ipsis etiam audientibus dominis iactare, quem morem adhuc in agro Neapolitano vigere passim vidi, cum eo fortè tempore ad visendam eius honoratissimæ ciuitatis Academiam illò me contulissem. Et quoniam vinum in lætitiæ libertatísque significatum abiit, libet ex Moseos historia quod ad rem facit exemplum recitare. Cùm Pharaonis pincerna, qui eodem custodiebatur loco, quo & Iosippus ob custoditam innocentiam, vt nocentissimus detinebatur, per quietem existimasset se triplicem videre palmitem ternis F
præditum racemis, qui cùm tempestiuè maturuissent, essent que à se refecti & expressi, subitò Regi mustum propinasset: ex quo Iosippus bono eum esse animo iussit, futurum sanè vt triduo liberatus eo situ, quo intabescebat, in pristinam dignitatem restitueretur: atque ita vti à Iosippo prædictum fuerat, tertio post die liberatus, & honori suo redditus, coniectorem haudquaquàm vana nunciasse comperiit.

Et apud Eleutheras vrbẽ Bœotiæ, Eleutherius, id est, liber dictus.

Epistolæ 5. ad Torquatum.

Dionysius cur ψίλας dictus.

FELICITAS.

EIVS enim scientiæ periti scribunt, vbi significata vitis examinant, vuam in somniis visam, etiam extra tempus, felicis esse præsagij. Cuiusmodi etiam vitis fuit, quæ visa est Astyagi per quietem nocturnam de Mandanes gnatæ suæ genitalibus oboriri, vniuersámque Asiam palmitibus inumbrare: quod de Cyro nepote eius euentu adeò felici postmodùm comprobatum est: terrarum enim latitudinẽ id significabat, quæ Cyri esset imperio subiuganda. Rheæ siquidem vitis sacra est, & eiusmodi deæ de vite fieri simulachrum tradit Euphorion. Fuit autem hoc attestatum ostentum, ad alterum, quo priùs imaginatus fuerat Astyages idem videre se micturientem filiam, quæ Regiam vrbem cum vniuersa Asia inundaret. Et quamuis Rex quid vtrunque sibi vellet à Magis edoctus, contra filiam & infantem natum multa esset machinatus, fatalem tamen necessitatem euincere non potuit. Euerso enim Medorum regno, Persicóque constituto, Cyrus mirum in modum creuit.

Asclepiades tantum tribuit vino, vt eius vtilitatem æquari vix deorũ potẽtia diceret, Plin. lib. 23. cap. 1.

Sophocles in Electra, citra laborem nihil benè est.

LABOR.

NEQVE tamen ita felix tranquillúmque est hieroglyphicum vitis, vt non & laboris plurimi sit etiam argumentum: siquidem arborum nulla maiori indiget cura. Vsque adeò imbecilla est, vt nisi

Vitis imbecillitas.

A vt niſi humana diligentia excolatur, pergulis ſuſtentetur, vel arboribus maritetur, falce comprimatur, ac annis ſingulis præcidatur, multo denique labore cuſtodiatur, breui admodùm tempore vel pereat, vel in labruſcam degeneret. Quare non imperitè dixit Heſiodus, ſiue is Apollonius fuit, qui ſcutum Herculis doctiſſimis carminibus celebrauit:

Οἶα Διόνυσος δῶκ' ἀνδράσι χάρμα, καὶ ἄχθος.

Vt & lætitiam & laborem ſimul hominibus à Baccho datos affirmaret. Neque ſum neſcius, τὸ ἄχθος ad animi etiam anxietatem atque mœſtitiam referri poſſe: ſiquidem compertum eſt eos, qui meraco plurimùm vtuntur, melancholicos fieri, atque inde triſtiori eſſe corde: tum obliuioſos, vt Florentinus in re ruſtica ait, in primis fieri, vt ea taceam quæ per ebrietatis furorem infanda pleraque perpetrantur: quorum omnium memor Maro noſter, ne vinum plus æquo laudaret, ita cecinit: *Geor. lib. 2.*

Bacchus & ad culpam cauſas dedit ille furentes
Centauros letho domuit, Rhetúmque Pholúmque,
Et magno Hyleum Lapithis cratere minantem.

Habet & illud incommodi, quòd linguam vinum præpedire ſolet, eáque de cauſa Mercurio, non vino, ſed lacte ſupplicabatur, ad ipſam etiam eloquentiæ dulcedinem indicandam, ídque Romæ vico etiam Sobrio nuncupato fieri ſolitum.

TITILLATIO.

ET quod aiunt ſine Cerere & Baccho Venerem frigere, adducit in memoriam, Lampſacum ea de cauſa ſalaci Deo ſacram olim dictitatam, quòd optima generoſiſſimáque vina proferebat: ludi-
B brium enim illud Veneris & Bacchi filium fuiſſe antiquitas fabulatur. Citat Stephanus Demoſthenem, qui rei iſtiuſmodi cauſam memoriæ prodiderit. Cùm itaque vinum præcipuum ſit nequitiæ fomentum, meritò ſignum Virginis vitem auerſatur: cauendum enim, vt Orpheus monet, ne Luna ſignum Virginis præcurrente vitem feramus: eam enim Virgo odio proſequitur. Atque ne vllus vnquam ſit fabulis modus, alij dicunt propter Icarium patrem, qui ab ebriis colonis fuerit interfectus.

Terentius in Eunucho. Νεκρόν ἀκαὶ Δήμηφροδίτη Διονύσου δίχα τρος. *Mortua res Venus, ſine Baccho & Cerere. In Græcorum Collectaneis. Priapum. Nox & amor vinúmque nihil moderabile ſuadent. Illa pudore vacat, Liber amórque metu. Ouidius.*

SANGVIS.

FVIT & ſanguinis ſignum oblatum in ſacris vinum, atque eo nonnunquam cognomento nuncupatum: quare quod apud Maronem,

Vidit Thuricremis cùm dona imponeret aris,
Horrendum dictu, latices nigreſcere ſacros,
Fuſáque in obſcœnum ſe vertere vina cruorem.

non tantùm oſtenti loco poſitum, ſed antiquum videtur ſignificatum attigiſſe, quòd & pro vino ſanguis, & pro ſanguine vinum acciperetur. Nam à Moſe ſecundo Deuteronomij cantico: *Et ſanguinem vuæ biberet meraciſſimum*, & à Pſalmographo dictum, *Sanguinem vuæ biberunt.* Sanè quidem Ægyptij ſacerdotes vino pertinaciſſimè abſtinebant, & antiquiſſimi eorum reges: nam & illi tunc non niſi ſacerdotes erant, vt tradit Hecatæus. In Deorum tamen cæremoniis vino vtebantur, eóque libabant, vt idem author ſcribit, non gratam ſiquidem rem cœleſtibus oblaturi, ſed eorum ſanguinem, qui *Æneid. li. 4.*
C contra Deos pugnaſſent propinaturi, indéque ſibi numina conciliari arbitrabantur: perſuaſum enim habebant Ægyptij, vitem ex fuſo in terram gigantum ſanguine pullulaſſe, vnde & amentia, & furor ineſſet vino. Quamquam poſteriores Reges, Pſammetico in primis authore, vinum, ſed certa menſura, menſis adhibuêre. Ponit verò & Heſiodus menſuram qua ſit ad ſalubritatem bibendum:

Τρὶς δ' ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέτρατον ἱέμεν οἴνου.
Tres miſcebis aquæ partes, ſit quarta Lyæi.

Et venuſtum admodùm eſt Epigramma Meleagri, quo à Meraco ſalubriter exterreremur.

αἱ νύμφαι τὸν βάκχον ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατ' ὁ κοῦρος
Νίψαν ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος, ἢν δέ νιν εἴργῃς
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

Ardentem ex vtero Semeles lauêre Lyæum
Naiades, extincto fulminis igne ſacri.
Cum Nymphis itaque eſt tractabilis, at ſine Nymphis
Candenti rurſum fulmine corripitur.

Ariſtoph. in Equitibus. Tres partes aquæ duas vini, Pollux lib. 10. c. 21. quatuor aquæ, duas vini partes adhibet.

Hæc autem miſcendi meri admonitio, adducit in memoriã mihi locum in Diuinis literis; quem nefas eſt præterire: *Calix in manu Domini vini meri, plenus mixto.* Calix Domini mixto plenus, idem eſt, vt ſentit Eucherius, ac ſi diceretur, miſericordia & iudicium. Inclinatur verò ex hoc in hoc, cùm de miſericordia in iudicium diuina ſeueritate tranſitur. Fæx autem nõ exinanitur, quia adhuc vltimum iudicij reſeruatur: ea ſiquidem erit vindemia, quæ ipſis in Diuinis literis hieroglyphicè ponitur, ſignificátque rerum finem, quam Theologi, ſeculi conſummationem vocant aliquãdo depopulationem,

Pſal. 74. *Vindemiæ hieroglyphica.*

vt Psalmo: *Vindemiant eam omnes qui transgrediuntur viam.* Pro fine verò rerum Ioël: *Mittite falces, & vindemiate vineam terræ, quia maturæ sunt vuæ eius.* Et ne hoc imprudentibus excidat, vndemiæ ipsius instrumentum torcular, nomen in sacris literis hieroglyphicum, per quod scilicet tum alia quædam, tum præcipuè tempora ærumnosa, pressuræ, vexationésque significantur: quam in sententiam totus fere Psalmus euagatur, cuius inscriptio est, *In finem pro torcularibus.* D

FERACITAS.

NON ineptè verò quispiam feracitatem hieroglyphicè significaturus, vitem cum racemis pinxerit, inter enim fœcundiores plantas principatum obtinere vitem nemini dubium, si arbusculæ vniuscuiusque ratione habita, vini copiam expenderimus. Addam etiam, eam alicubi esse racemorum magnitudinem, vt racemi singuli singulos expleant currus, cuiusmodi fertilitas est Eucarpiæ minoris Phrygiæ vrbe. Quinetiam currum medium ibi diffractum defecisse vnici racemi pondere Metrophanes tradit. Ita rectè Plinius, nullum apud Græcos mendacium esse dicit, quod teste careat: vtcumque tamen, hęc & alia super huiusmodi vrbe à Stephano memorantur in iis, quæ deflorauit Hermolaus Byzantius.

Eucarpiæ fertilitas.

Ioann. c. 15.

PIORVM CONVENTVS.

Vitis mysticus sensus.

SED vt de vite simpliciter sermo sit, debere nos, ait Basilius, rationem eius contemplari, qua Dominus sese vitem, & Patrem agricolam esse, vinitorémque dixit, nósque singulos in piorum conuentu per fidem satos, Palmites appellauit: hinc nos ad vberrimi fructus feracitatem inuitat, ne vt inutiles atque superflui ludibrio simus, & à fœcundorum palmitum consortio recisi amputatíque igni destinemur. Assertor verò noster nusquam cessat animas nostras vitibus comparare. Vinea námque facta est dilectio, dicit, in cornu, in loco pingui: & vineam seui, septúmque circumposui. Animas humanas planè vineas dicit, quas circundedit septo, tum ea securitate atque tutela, quæ resultat ex præceptis, tum ipsa gemmarum custodia. Dictum est enim: *Versabitur Angelus Domini in circuitu metuentium eum.* Deinde quasi valla nobis defixit positos in Ecclesia primum Apostolos, mox Prophetas, mox Doctores alios: inde animum nostrum, ne deiectus despectúsque humi reperet, & prætereuntium pedibus cōculcaretur, maiorum nostrorum exemplis, qui per summam innocentiam & probitatem clari & illustres habentur, in altum erexit, eorúmque vestigia sequi iussit, qui per virtutem & integritatem ad summum euasêre. Ad hæc vitem Ambrosius plebem Ecclesiæ significare contendit, quæ veluti quadam fidei radice plantatur, propaginéque humilitatis reprimitur: vbi verò circumfossa fuerit, religatur, erigitúrque, ne reflectatur in terram. E sarmentis alia reciduntur, propagantur alia. Reciduntur quidem ea quæ inani sylua luxuriant, de quibus Pythagoras symbolicè dixit, μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, pura purgatáque omnia esse volens quæ Diis offerantur. Ea verò propagantur, quæ bonus agricola fructifera iudicarit. Adminiculorum verò ordines iugationísque concinnitas, verè atque manifestè docent æqualitatem in Ecclesia seruari debere: vt se se nemo, quantumlibet diues & honoratus, extollat, nemo pauper animum despondeat, séque despectum atque contemptum esse vereatur: ignobilis nemo desperet, verùm æqua sit omnium conditio, paritérque omnium mens ad superiora sustollatur, suámque in cœlis futuram consuetudinem atque commercia sibi proponat. Ne verò illis ingruentium tempestatum procellis vexari, locóve deturbari deiicíve possit, clauiculis quasi charitatis amplexibus proximos quosque complectitur, & in eorum coniunctione requiescit. Appellat nos IESVS vitis suæ palmites, propterea quòd inquit Origenes, palmes arbore connectitur, & clauiculis tanquam manibus stricta confirmatur à lapsu, quo freta adminiculo ventos turbinésque contemnat. Futurorum id bonorum indicat spem: quia fideles quique non solùm in iis, quæ gerunt, sed etiam in iis quæ sperant & credunt, perfectum salutis statum expectant: quapropter quasi ad quendam patientiæ ardorem spe iuncti atque confirmati, naturalium motuum procellas, cupiditatúmque turbines insultúsque perferunt atque contemnunt. Hæc & huiusmodi pleraque commentationibus in hieroglyphica nostris libenter inseruimus, quò mihi sint ęquiores ij, qui studium in hac re meum acriùs incessunt, quorsum id tendat ignari, cùm viderint similitudinariam hanc loquendi figuram non tantùm ab Ægyptiis, quos immeritò contra Dei præceptum abominantur, inuentam, verùm etiam ab antiqua & noua lege receptam: quinetiam ab ipso nostræ institutionis conditore CHRISTO IESV frequentissimè in vsum deductam: nihil enim aliud est hieroglyphicè loqui, quàm diuinarum humanarúmque rerum naturam. Addenda verò hùc fuerant ea quoque de Iuda Israëlis dicta: *Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuæ amictum suum,* sed quoniam hæc copiosè sunt à sacrorum interpretibus discussa, præsertímque ab Adamantio, ad vltimam eius homiliam in Genesim, vnumquemque pietatis studiosum accedere cohortamur.

Non sacrificabis Diis ex vite sectione non passa.

Palmites cur nos appellat IESVS.

E

F

DE

A

DE FICV.

INCHOAVIT, honoratissime Domine, oliua apparatum nostrum, accessit vua, quæ plurimum fortè attulit saturitatis, pro bellariis addere ficus libuit, vt si quid amaritudinis in oliua fuit, si acerbior vua, quòd nostri quippe Bellunensis cœli rigore eam plerumq; maturescere non sinit, errorem omnem missus tertij suauitas emendet.

DVLCEDO.

DE ficu sanè quicquam, quod magnam mihi affert admirationem, apud Horum Ægyptium, Caprifico excepto, non inuenimus: paucissima enim admodùm eius authoris fragmenta temporis iniuriam euicerunt. Apud authores alios inter arbores primas celebratam passim comperimus: atque illud præcipuum eius est hieroglyphicum, vt per eam dulcedo intelligatur, eàque tam in grata hominum consuetudine, ac morum suauitate, quàm in cæteris rebus, quæ iucundæ amabilésq; sint, ac voluptatis plenæ. Hinc illud apud Theocritum de suauiter canente, καὶ ἀπ' αἰγιλῶ ἰσχάδα τρώγοις, è *mediisque cibus tibi ficus Athenis.* Ab Ægilo verò dictum, quòd ea sit ex Atheniensium tribubus, & suauissimas Athenis ficus esse Dion etiam testatur. Ita verò ficus ad victus humani commoditatem nata, vt Hipponax Poëta vetus eam auro prætulerit, dum scazonte illo suo licentioso dicit:

Εἴτις κατέρξε χρυσὸν ἐν δόμοις πολλὸν,
B Καὶ σῦκα βαιὰ, καὶ δύο ἢ τρεῖς ἀνθρώπους
Γνώη χάσων τὰ σῦκα τοῦ χρυσοῦ κρεῖσσω.
Si quis domi recondat auri plurimum,
Ficúsque paucas, comparétque seruulos
Duósve trésve, iudicabit illicò
Auro domi præstare ficum plurimo.

Sanè φιλοσύκους nonnulli appellant purioris mansuetiorísque vitæ duces. Harum verò commendationem auget summopere Artaxerxis cognomento Mnemonis testimonium, qui iunioris Cyri frater fuisse fertur: is cùm aliquando arrepta fuga commeatúque direpto, coactus esset ficus & hordeaceum panem esitare, indoluisse fertur, ob regalem affluentiam apparatiorésque lautitias tantæ se voluptatis expertem tandiu fuisse. Quid verò quòd ruta sua satis insignis amaritudine, si iuxta ficum feratur mitior euadit? Meritò itaque ficus apud Israëliticos iudices nequaquam velle se ait dulcedinem suam derelinquere, vt reliquis arboribus, à quibus in imperium adsciscebatur, dominaretur. Vt verò alibi legimus in iisdem Diuinis libris, iustos & sanctos homines sub ficu requiescere perhibent, hoc est, tranquillam atque suauem vitam agere. In veterum etiam numis suauitatis istiusmodi significatum obserues. Nam in quodam, ficus est inter duos tumulos sita: vnius tumuli inscriptio est, ΑΜΒΡΟΣΙΑ. Alterius ita detritæ literæ sunt, vt legere non potuerim: puto tamen ex nota N literæ, quæ vix dimidia discernitur, ΝΕΚΤΑΡ esse debere: quasi ficus vtriusque vicem gerat. Sanè coniectores inspectam in somniis ficum, albam præcipuè, atque suo tempore, bonorum multorum præsagium habent.

Hinc illud Aristophanis in Vespes σῦκον αἰτεῖ, ficum cupit, pro delicato victu vsurpatur.

Idque forsã propter famis condimentum, vt Darius ab Alexandro fusus haustũ aquæ turbidæ suauissimum dixit.
Iudic. ca. 9.
Artem. lib. 1. ca. 71.

C

SVAVITAS SVBLATA.

NEQVE caruit ominibus ficus, quæ sublatam suauitatem extirpata significaret, eo præsertim tempore quo publica ciuium Ro. suauitas & dulce commercium: extincto Alexandro Seuero, adempta est. Paulò enim antè quàm is fatis concederet, arbores fici tres, quibus tentoria Imperatoria adnexa erant, quæq; ficus eas ferebant quibus Alexandrinarum nomen est, subitò ante illius tentorium prociderunt. Idem in Caprifico portentum in Messenios accidisse memoriæ proditum est. Nam cùm illi syluestrem ficum τράγον appellarent, quos nos imitati sumus Caprificum appellantes oraculum super excidio suo huiusmodi habuerunt:

Fici prodigiosa omina.

Εὖτε τράγος πίνῃσι νέδης ἑλικόρροον ὕδωρ,
Οὐκέτι μεσσήνην ῥύομαι, σχεδόθεν γὰρ ὄλεθρος.
Namque Nedes simulac curuas Caper hauserit vndas.
Tunc Messena vale, tibi enim grauis exitus instat.

Accidit verò vt Caprificus in Nedes fluuij ripa nata, ramos eò vsque declinarit, vt aquis profluentibus rami allueretur: quod cùm Theolcus vates animaduertisset, instare dixit Messeniorum exitium, vt oraculo Pythio prædictum fuerat. Rem tangit Pausanias quarto. Sed cur ficum Idumæam dicere contamur, ad quam Assertor noster à Bethania rediens, fructum ex ea capturus accessit: famescebat enim: verùm cùm fructum in ea nullum inuenisset, arborem deuouit, ne vllo vnquam tempore fructum ferret. Sanè mysticè factum hoc, vt tam multa alia: nimirúmq; ficus hæc populus Iudaicus erat, ad quem famelicus Dominus venit, in quo cùm nihil præter quandam speciem vitalem sine vllo profectu comperisset, eum in æternam perfidiam execratus est. Fructum enim ipse è synagoga quæsierat, quem nullum inuenit: quia ea, vt inquit Gregor. folia legis habuit, sed fructum operis non habebat,

Mar. c. 11.
Mat. ca. 21.
Ficus Idumæa.
Nam ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται, è fructu cognoscitur arborem.

de qua dictum ait Euthy. ab Abacunte, ficum fructum non allaturam Quòd verò per tres annos frustrà quæsitus fuerit hic fructus: Eucherius tria vult tempora intelligi, ante legem, sub lege, & gratiæ tempore quibus Iudæi ipsi fuerint semper à Domini præceptionibus alieni, & nullum boni operis fructum protulerint. Eodem facit quod ait Dominus Nathanaëli: *Cùm esses sub ficu, vidi te*: quippe cùm in originali labe Iudæorum ritu consisteres, adieci animum vt te redimerem. D

FATVITAS.

Zachæi sycomorus.

ET sycomorus aliquid habet hieroglyphicum, quam Zachæus inscendit: nam arbor ea cùm sit ficus fatua, indicat eos, qui, vt Eucherius refert: mundi sapientiam humiliter sectati, eligunt mox Dei sapientiam subtiliter aspicere. Prudenter enim ait is, sycomorum ascendimus, si prouidè eam quæ diuinitùs præcipitur, laudabilem & sapientem fatuitatem tenuerimus. Quid enim inter mortales insipientius, quàm amissa non quærere, possessa largiri, rapientibus relaxare, nullam pro acceptis iniuriis iniuriam reddere, sed iuxta præceptum Dominicum, in omnibus præstare patientiam?

CONTEMPTIBILIS.

Serm. libr. 1. Sat. 7.

CÆTERVM quod ad opera ex ficu facta pertinet, Græci ficulnum pro imbecillo & contemnendo ponunt, quo significato Sermonibus apud Horatium:

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum:

συκίνη ναῦς.

hoc est, minimi pretij, minimìque vsus, de quo scilicet faber meritò ambigeret, faceretne scamnum an simulachrum pudendum, Deum omninò despicatissimum: nam fici materia paucissimis est, & iis admodùm exiguis fabricis idonea. Eóque spectat prouerbium de Mandronis naui, quæ ficulnea fuerit: cùm is notatur, qui tenuissima olim re, angustóque patrimonio despicabilis, ad amplissimos honores emerserit, nihilo tamen venerabilior habitus ob insolentiam importunámque superbiam, qua sese intemperantiùs efferat. Nam Mandro, vt plerique alij, à remis ad imperium venit, neque ob id tamen vllam assecutus est authoritatem. Ita denique veteres per fici nomen nullius frugis hominem, imbecillum & abiectum significabant: nam & Græci olim hanc ἄνδρα σύκινον, dixère, vt apud Theocritum Ergatinis, & apud Aristophanem sæpius inuenias. Et nūc quoque vulgus stupidos & ineptos, ficones appellat. E

Aristop. in Pluto θεὸν σύκινον, Deū ficulneum, & τινὰ σύκινον, aliquē ficulneum, sub. virum, & in Fucis, ξύλον σύκινον, lignum ficulneum. Ficus enim folia ei sacra propter Sycen in ficū versam.

BACCHVS SYCITES.

LACEDÆMONII ficum à Baccho inuentam opinantur, eáque de causa eum Sycitem nomine, vt Sosibius tradit, coluère. Apud Naxios simulachra eius nunc ex vite, nunc ex ficu fieri solita sunt. Milichius à nonnullis appellatus Bacchus, quòd Milica pro Ficis nonnunquam accipiuntur. Et Dionysiis præter vini amphoram, & vitem, quæ præferebatur, & præter hircam qui trahebatur, cophinum etiam gestare mos erat, in quo caricæ forent: author in Moralibus Plutarchus.

PROGRESSIO.

VT verò ad folium reuertamur, quod Thrion appellatur, progressionis olim signum fuit. Veteres aliquò profecturi ficulna folia suspendebant progressionis cæremonia, atque ita sibi auspicatum iter fore augurabantur. Ea autem de causa Thrion dicitur huius arboris folium, vt interpretes Theocritiani volunt, quòd in tres partes diuisum est, visendo inter vtrasque partes interuallo scribique & trion tenui, & thrion aspirata, atque etiam thriambon, quin & θριάζειν dicunt huiusmodi folia colligere, & in aliquem vsum parare. F

SEPTENTRIO.

Thrion in Serapidis Osiridisque sacris.

PARABATVR autem Thrion religiosè admodùm Serapidis Osiridísque sacris, gestamen scilicet foliaceum, quod capiti superponeretur gestandis hydriis aut calathis commodum, erátque illi suum etiam significatum: siquidem & Regem, & Septentrionalem regionum, polum quippe Arcticum, per intortile gestamen huiusmodi intelligebant. Regem, quia polus cœlorum omnium rotatum regere videtur: & circulus ille foliaceus in geruli capite orbiculum: Arcticum exscribit, ab axis illius qui præ oculis est similitudine.

GENITALE.

QVINETIAM præter motum, cuius primarias partes illi tribuebant, rerum etiam omnium semina inde demitti plerique veterum magno ex argumento arbitrati sunt: inde enim actionis esse principium, quæ Mathematici veteres latissimè disseruerunt: quocirca Thrion cùm & humoris redundantiam, ob viridis crassique folij viriditatem, & motum omnium, ob conuolubilem texturam significaret, pari quadam natura cum genitali æstimabatur, atque eius esse simulachrum videbatur, vbertate scilicet humoris & motu ad prociendæ genituræ principia conuenientibus. Sed hæc in Serapidis calatho locupletiùs.

DELE

A

DELECTATIO.

HVIVS generis fuisse prædicant Adami pomum, præter ipsius Dei præceptum nimis expetitum: id enim delectationem & voluptatem, quæ sensu percipitur, significasse plerique Theologorum docuerunt. Nihil enim mentem nostram è tranquilla Paradisi statione faciliùs exturbat, quàm nimia voluptatum consectatio. Is tamen suæ præuaricationis amaritudine exacerbatus, fici foliis semet velare pudorémque obtegere properauit. Ficum enim fuisse tradit Irenæus. Tertullianus autem ea re super ait: quod in nouo corpore indebitum adhuc pudori erat protegere festinans ficulneis foliis interim circundat. Ad hoc addit Irenæus, non alterius arboris aut herbæ, quæ molliori tactu esset, ad indicandum pœnitentiæ duritiem atque cruciatum, propter scabritiem scilicet & asperitatem, qua folium huiusmodi præditum est. Et quia cingulum id, & sibi & vxori suæ circumligauit, nonnulli exponunt, vt petulantem carnis impetum retundere se polliceretur, id veluti continentiæ frænum adhibuisse: quoniam scilicet stolam eam, quam habuerat à Spiritu sanctitatis amiserat, eo tegumento, quod nullam prorsus delectationem afferre posset, sed morderet potiùs ac pungeret, vteretur. *Cur Adamus se fici foliis velarit, & Euã.*

FOLIA RELIQVA.

FOLIA verò reliqua Diuinis in literis pro ipsa, vt ita dicamus, legis litera hieroglyphicè accipiũtur: quia quemadmodum arborum fructus foliis velatur ac tegitur, ita sub legis litera spiritus occultatur. Idcirco nos, ait Hesychius, literæ folium aperimus, vt qui latet interius fructum spiritus inueniamus, de quo Hiere. *Si vindemiatores ingressi fuissent in te, saltem reliquissent racemum tibi.* Et Virgilia- *Æne. li. 6.*
B nus Æneas apud Sibyllam, cùm ambages & verborum inuolucra cupiat euitare, & rerum euenta apertè sibi declarari comprecetur, quòd folia omnia conturbarent, id vnum orat: *Foliis tantùm ne nomina manda.* Sed enim quantum pertinet ad voluptatem, de qua satis, cùm hoc ipsum argumentum sequeremur, in Serpentis commentario disputatum. Illud hîc potiùs memorabo, ficum non eo tantùm rerum primordio humano generi calamitatem & assiduos labores attulisse, verùm annis voluentibus in causa fuisse, cur potentissima opulentissimáque regna duo ad internecionem vsque corruerint, Carthaginis Imperium, & Romana potentia. Carthago quidem, quia ficum ex hortis suis decerptum velocissima festinatione tertio pòst die Romæ repræsentauit: doluítque Cato, & in Senatu conquestus est, hostes non triduo magis procul Roma proprias habere sedes. Romana verò potẽtia, ac vniuersum Italiæ robur à transalpinis gentibus sese nobis totiens superfundentibus, ea de causa quassari confringíque cœpta, quòd, vt Plin. inquit, Hellico quidam Heluetius, qui Romæ ob fabrilem artem aliquandiu commoratus fuerat, in Galliam remeans ficum siccam, & vuam, oleíque & vini præmissa secum tulit, quorum vsu delicato suauíque concitati feroces populi, ad hanc vsque diem assiduis nos calamitatibus affligere nunquam destitêre: quamuis natura ipsa Alpibus, & tam inexuperabili munimento Italia procul Gallias atque Germanias coërcuerit: quorum feritas si quãdo grauis Italiæ fuit, nullo certè vnquam tempore calamitosior extitit, quàm quinto iam & vigesimo ab hinc anno, quibus vniuesa Italia cædibus, rapinis, incendiísque desolata peruastatur, hinc Germanis, hinc Hispanis extremum eius excidium assiduè meditantibus. *Cur ficus causa fuerit euersionis Carthaginẽsis.* *Plutarchus in vita Catonis & prolixè Plinius li. 15, c. 18.*

ALIMONIA.

C SED vt querelæ facessant, adeò ficum alimentis idoneam esse compertum est, vt eam Cereris donum dictarint, próque alimoniæ symbolo susceperint. Quantum enim ficus humanæ prosit alimoniæ, vel eo manifestum esse potest, quod athletas siccis ficubus pascere moris fuerit, vt author Plinius: experimento enim comprobatum est, eo cibo frequentiùs sumpto, corpora & vires mirum in modum adiuuari. Quòd verò Attica eo fructuum genere magnam est nobilitatem assecuta, Pausanias ait, Cererem primùm in ea regione ficum Pythalo cuidam hospitalitatis præmium donasse, eiúsque rei monumentum extare his versibus celebratum: *Nimirũ vt Phytalo hospitii gratiã referret, Pausanias in atticis.*

ἐνθάδ᾽ ἄναξ ἥρως Φύταλός ποτε δέξατο σεμνὴν
Δήμητραν, ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν,
ἣν ἱερὰν συκῆν θνητῶν γένος ἐξονομάζει,
ἐξ οὗ δὴ τιμὰς Φυτάλου γένος ἔσχεν ἀγήρως.
Hîc quodam hospitij Phytalus suscepit honore
Legiferam Cererem, quæ molli cortice poma
Prima dedit, dixêre sacram mortalia ficum
Ora, genus Phytali decus hinc insigne secutum est.

ADVLATORIBVS DEDITVS.

DIVITEM hominem adulatoribus deditum Thebanus Crates per ficum arborem in prærupta asperáque rupe satam describebat: quippe quò sit hominibus difficilis accessus. Eius verò fructus à coruis & miluiis tantùm decerpi: ita horum opes ab impuris tantùm & adulatoribus depasci. Idem de reliquis etiam arboribus quotquot fructiferæ essent, Diogenes dicere solebat. *D. Laert. in eius vita.*

DVLCEDO VERITATIS. D

Ficus sacra Mercurio.

ET Mercurius sibi ficum vendicauit, cui vndeuigesimo primi mensis die Ægyptij sacra faciebãt melle & ficu, quæ sacra eo clamore prosequebantur, vt quod hieroglyphicè in eis latitaret, exponentes, identidem clamitarent, γλυκὺ ἡ ἀλήθεια, quod dulcem esse veritatem significabat.

CYRENENSIVM PIETAS IN SATVRNVM.

Hinc à Satu dictus Macrobio lib. 1. cap. 10.

STATVÆ verò pleræque ficis coronatæ, Cyrenensium religionem indicabant, quia & Saturnus decus in agricultura suum meruit, quem agri colendi authorem, & insitionis putationisque & stercorationis repertorem memorant, neque minore quàm Cererem honore honestandum existimabant. Huic Cyrenenses cùm rem diuinam faciebant, ficis recentibus coronari consueuerant, quòd & alimonia in iis, & gustus suauitas egregiè vigerent. Hæ sunt, honoratissime Princeps, arbores illæ ad ingenij tui naturam accommodatæ, quas desumpsi ex hortis meis ductulibus, limóque Nilotico in arcas ingesto, mecum quaquà iter est circumuesto. Neque verò folia his arboribus vlla vnquam decidunt tempestate: licebitque perinde tibi, si plantis his delectari cœperis, eas hoc terreno pactas in Britannias vsque tuas asportare: quæ mundi pars cùm olea, vite, & ficu careat, illas aspiciant non modò suo tempore frondescentes, sed toto etiam anno, folio nunquam deciduo, perpetuò virides admirentur. Sedenim, vt seriò loquar, eas tu si pertractabis, earúmque vim diligenter inspexeris, cordi ita insitas tuo comperies, vt nihil tui similius esse, etsi modestissimus es, confiteri necesse habeas. Nam boni quicquid in Diuinis illæ significant, ea omnia tuæ congruunt pietati. E

PIERVIS

F

A

PIERIVS VALERIANVS AD ERVDITIS. ALOISIVM PRIVLLVM PATRICIVM VENETVM,

DE IIS QVE PER POMVM ITAlum, Persicum & Punicum significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis,

LIBER QVINQVAGESIMVSQVARTVS.

B

ERI (Priulle doctissime) cùm veterum signa quædam singulari opere artificióque perfecta hîc & illîc inspecturi per vrbem equitaremus, multísque præteritis Capitolium demum inscẽdissemus, Herculis ibi signum summæ nobilitatis ex ære conspectum est, quo non facilè quicquam tota vrbe dixerim me vidisse pulchrius, neque præclarius, siue hæc ea fuerit statua, quã Q. Maxi. capta Tarento, opus Lysippi, obtulit Capitolio, siue quam Fabius Verrucosus eò trãstulit, siue aliorum fuerit dedicatio: vtcumque, antiquissimum omninò opus est, & Græcis scriptoribus honorificè celebratum. Nam præter Leoninum spolium læuo iniectum brachio, clauam manu dexterâ retinet, læuâ tria poma cydonia præfert. Quæ cùm comites, qui te multi sequebantur, eruditi viri animaduertissent, de spolio & claua dixerunt cognoscere se mentis præstantiam, & generosum animi robur, quibus virum, qui veram virtutis gloriam affectet, præditum esse debere commonemur. Herculem verò positum à veteribus: quia quicquid præclarè geri potest, id totum Herculi attributum. Nam & Arrianus vbi petram ἄορνον memorat, difficillima quæq; & maximè ardua, quæ humano quopiam conatu vinci minimè posse videantur, Herculi attribui solere dicit. De pomis, quid ea sibi vellent, dubitari cœptum, nisi ea Hesperidum esse quis arbitraretur. Túque ad me conuersus, Aegyptiacum quidpiam poma hæc nimirum sapiunt, addidisti: tuum igitur, Pieri, fuerit id explicare, qui studijs istiusmodi delectaris. Respondi, vt res erat, esse ibi etiam alios eruditos, qui me forsitan eruditiùs rem, quam petebas, explicare possent: sed quoniam me appellaueras, ne rusticus viderer, quid ego sentirem, non dissimulaturum. Græcos quidem per tria illa mala manu contenta, virtutes tres, quibus vir quique probus & sapiens insignitus esse debeat, interpretari, quarum vnam esse volunt, non excandescere: alteram, non esse deditum auaritiæ: tertiam, liberum à voluptatibus animum sibi comparasse. Incidit hinc, vti fit, de Pomorum significationibus alius atque alius sermo:
C *quem cùm tu auidè admodùm excipere visus esses, in eam spem adductus sum, vt si quid huiusmodi tibi destinassem, quicquid id esset nugarum, gratum tamen acceptúmque eßes habiturus. Domum itaque reuersus, selegi statim ex pomario meo Aegyptiaco plantas tres, quas tibi dono mitterem: Italam vnam, alteram Persicam, tertiam verò Punicam, ob tres scilicet virtutes, quas identidem in te sitas optimè noueram, insignem quippe humanitatem, miram in omnes beneficentiam, & singularem quandam animi moderationem quibus semper fuisti egregiè clarus: siue tu adolescentiam temperares tuam, siue amicis præsidio atque ornamento esses, vltra etiam quàm ætas tua deposcere videretur, siue bonarum omnium artium, & veræ pietatis doctrinam tanto sis studio complexus, vt nihil in humanis diuinísque rebus esse velis, quod tibi non cognitum & perspicuum fiat. Quare bene ominor pomis meis, quibus ad te tranferri contigerit, apud quem culturam mea longè fructuosiorem sint consecuturæ. Tu modò pro tuo prompto alacrique animo ad arborum, quæ tuæ iam sunt, polituram aggredere.*

DE MALO.

NTER fructiferas arbores malo nulla voluptuosior, pulchrior nulla, nulla delicatior. Sed quoniam pleraque sunt quæ ad alia quoque fructuum genera accõmodari possunt, multasque intra se malus species complectitur, hîc malum eam intelligimus, quæ plerisque Italiæ locis nomen suum tutata est, nisi vulgus syllaba prima fructũ ipsum Græcæ potiùs enunciationis vocem, quàm Latinæ sequeretur. Malum enim dicunt, atque ita omnes vltra citraq; Apenninum gentes. At circa Padum, ad ipsum vsque Timauum, pomi vocem sibi vnicè vsurpauit. Horum verò pomorum cùm iucundus sit non gustatus solùm, diceret Cicero, sed odoratus etiam & aspectus, amoris in primis hieroglyphicum ex eius simulachro excogitatum est.

Mele Italicè, μῆλον Græcè.

AMOR

AMOR

Malum amoris symbolum.

QVIQVE amorum agmina pingere delectantur, lusitare eos malis, & inter arbores eiusmodi lasciuire, poma decerpere, abrodere, iactaréque confingunt. Hinc apud Theocritum βωκολιάςαις, βάλλοι τοι πολύφαμε τὸ ποίμνιον ἀγαλάτεια μάλοισι. Et, *Malo me Galatea petit*, Damœtas ait apud Virgil. *Malo Cydippen Acontius venatur.* Mala non temerè Hippomœne Venus elargitur, quæ vsque adeò grata fuerunt Atalantæ, vt zonam abstulerint diu ligatam, de quo Theocriti carmen non indiligenter animaduertendum:

Ecloga 3.

Quod inscriptum in Cydippes gremiũ misit. Ouid. lib. 10. Metam.

μᾶλα μὲν ἐν κόλποισι διονύσοιο φυλάσσων.

Mala sinu condens Bacchi de tempore sumpta.

quod interpretes exponunt amabilia, amorem quippe facientia. Mala enim illa Philetas ait de coronatis Bacchi temporibus decerpta: non enim quispiam in amorem ferretur, nisi priùs lætitiæ titillatione concitaretur: lætitiæ verò dattorem Bacchum Poëtæ passim celebrant, vt in Vitis commentario latissimè declaratum. Apud Lucianum dialogo qui Toxaris inscribitur, legas, καὶ στεφάνους ἡμιμαράνθους, καὶ μῆλα τινὰ ἀποδεδηγμένα. Corollas quippe magna ex parte flaccidas, & ambesa quædam mala, morsúve tacta, in amoris indicium à Chariclea matrona nobili Diniæ cuidam dono missitata. Et *missum sponsi furtiuo munere malum*, memorat Catullus, quod aduentu matris excussum è castæ virginis gremio prosilierit. Iam & apud Onirocritas mala venerearum illecebrarum plurimùm indicia sunt, præcipuè verò, iis quorum cogitationes ad amicas suas tendunt. Et mala demùm, præsertim dulcia, Veneri esse dedicata autumant. Philo insuper in hanc sententiam primam illam malum, cuius fructibus nostri generis authoribus, interdictum fuerat, ex mystico sensu ab iis, quæ posuimus, non admodùm alieno deducit, quæ Theologi tam Græci quàm Latini multis & magnis voluminibus tractauêre, nobis id afferre nunc satis fuerit: parentes illos nostros Dei Opt. Max. manibus informatos, vitam primò beatissimam egisse, calamitatum & ærumnarum omnium expertem, terra sua sponte omnia ferente. Cæterum lege aberrantes, quia qua fuerat eis arbore interdictum, non abstinuisset, amœnissimo incolatu pulsos, solum flebiliter vertisse: atque hinc constare, mali eius gustum omnium ferè malorum causam mortalibus extitisse. Quæ quoniam ex veterum sententiis in Serpente nostro fusè latéque disputata sunt, minimè mihi videntur hîc ad repetendum necessaria.

Artem. li. 1. cap. 79.

AMORIS PROGRESSVS.

EA verò de causa malus potiùs, quàm arbor alia, est amori dedicata, quòd eius facies omnem rerum amatoriarum progressum ostendere videatur, earum enim arborum trunci coërciti primùm recti surgunt, à medio verò, vbi dilatari cœperint, in spatia diffunduntur: cuiusmodi etiam in amatore ratio est, qui munus suum semper ab ingenuo pudore quodam cohibitus auspicatur: inde vbi paululùm processerit, frontem perfricat, ac verecundiæ compedibus expeditus, quaqua voluerit liberè peruagatur. Fructus prætereà fert aureos & rubicundos. palloris eadem & erubescentiæ, vt ita dicam, signa. Nam apud Horatium *tinctus viola pallor amantium*: & apud Catullum *quidam inaurata est pallidior statua.* Poma verò ita magis rubescunt, vti magis exposita Soli ab eo continguntur: perinde ac amator eò magis erubescit, quò nequitia palàm magis profertur, aut in aperto deprehenditur. Sub ipsa malo Amores ludo editi confinguntur, sub qua illi cursitantes, variis mollium herbarum inuolucris impediuntur: quíque ita sunt implicati vt sese nequeant exoluere, labore conatúque quodammodò delassati, somno se dedunt, cuiusmodi lasciuia gressus amatorios occupat, & in ergastula cohibet: mox luxu inhæsitantes soporat, profundissimóque opprimit veterno. Auro in ignes eorum pharetræ, aurea quæ inde promuntur tela, auro Danaë capta, auro comparatur, auro detinetur amor. Nudi illi omnes, lætique ac alacres obuolitant magno numero circum vnamquamque malum. Amicula eorum variis texta coloribus, multiplicique arte laborata, in herbis neglecta iacent, multitudine florum inuoluta: quorum vis magna circumquaque toto eo agro pullulat: neque tamen illi capita coronant, vtpote quibus comæ illæ flauescentes, nitidæ, crispulæ, satis afferant ornamenti. Alarum pinnulas habent cæruleas & puniceas, nonnulli etiam aureas Psittacorum, Pauonúmque instar, quibus quodam veluti noncentu, sonoróque strepitu aëra diuerberant. Sed quid ego de calathiscis, in quos mala congerunt, dicam? quanta illos gemmarum Sardonicarum, quanta Smaragdorum, quanta Margaritarum vis debacchatur? Vulcanum id opus effinxisse putes. Iucundum verò visu est, vt sponte sua, ac suapte vi, ad quantumuis alta, summotáque mala prouolant, vt nulla his scalarum necessitas sit ad scandendum. Sed ne interim alios saltitantes, alios cursitantes, alios quiescentes memorem, vel qualem in abrodendis malis lætitiam præ se ferunt, illud spectatu præcipuè dignum, quod ex his quatuor omnium speciosissimi certamen ineunt, quorum duo malis inuicem se petunt, alij duo sese confodiunt telis, alternis sesę ictibus lacessentes: neque dum mutuis vulneribus confodiuntur, vulnera depellere, prohibere, vel declinare quicquam curant, verùm vltrò alter alteri pectus obiectat, ipsisque vulneribus exponit, eo quidem consilio, vt in medio omnes pectore insideant sagittæ.

Interpres Aristophanis in Nebulis, ibi, Μηλοβληθεὶς, malo percussus scribit malũ esse symbolum amoris, quia Veneri dicatum.

Malus cur Amori dedicata Carm. lib. 2.

Hæc à Philostrato in iconibus, ca. de amoribus.

AMOR

A

AMOR MVTVVS.

EX iis autem certatorum paribus duos illos qui malo lusitant, voti compotes esse dicas. Nam qui iaculatur, exosculatum priùs malum emittit, quod alter sublatis supinísque manibus excipit: neque vlla contatio futura videtur, quin idem comprehenso malo sit obscula relibaturus, atque ita in socium pari certamine remissurus.

AMOR PERDITVS.

Ibidem.

EX illo verò sagittariorum pari, vnus alteri vincula iniicit penè moribūdo, insultátque ferociùs, vt captiuum faciat. Ille contrà nihil molitur, nihil reluctatur, sed tanquam perdita re manus vinculis obiectat: proinde qui lusitant, amorem auspicari: qui se feriunt sagittis, nullum amori finem appetere videntur.

INIQVVS AMOR.

Ibidem.

SVNT & alij ad quos innumeri spectatores confluunt, hi manus in palæstram conferunt animosiores, ac Athletarum alter, manibus ad alterius humeros appressis, complexus hostem quodam veluti suffocandi studio collidit, subdítque crura astu artificioso complicata, vt pede post colluctatoris calcem obfirmato, vnà ipsum protrudat, & in lapsabundum super & ipse corruat: neque tamen alter animum despondet, ac erectus contrà instat & obluctatur, quáque maximè angitur parte colluctatoris manum soluere conatur, vno digitorum obtórto, quo ita aliis facultatem eripiat firmiter
B apprehendendi. Qui verò digito obtorto læditur, dolore percitus hostis aurem admordet, quo animaduerso Amores cæteri grauiter indignati in perperàm & insolenter facientem, ac luctatorij certaminis leges, iura, fas, atque mores transgredientem ferūntur, malísque illum certatim impetentes, toto in vnum agmine concitato eum in fugam auertunt, totísque hortis eiiciunt elimināntque. Atque ita demùm ludi Amorum omnes circa mala versantur.

PVELLARES INEPTIÆ.

ET mala puellarum ludicrum vocat Nicander in Alexipharmacis.

Τοῖ ἅπερ ὧραι Εἰαρινᾶι φαρέεσι ἐν ἐψήμασι χέρσεις.

ἐψήμασι τὰ παιγνία, exponit interpres: ludunt enim puellæ, oblectantúrque malis. Multa verò huiusmodi quæ ad insaniam propemodùm tendunt, inter ineptientes amatores fieri videmus, vt meritò nonnulli dicant ἀφροδίτην dictam, παρὰ τὸ ἀφραίνειν, id est, à desipiendo, cùm præsertim Euripides dicat, τὰ μωρὰ γὰρ πάντ' ἐςὶ ἀφροδίτης βροτοῖς, *Mortalium esse ineptias quæcunque Veneris causa fierent.* Atque ob hoc ipsum Catullus amicum Flauium veretur, ne quid ineptiarum faciat.

Sed & μῆλον etiam exponitur ἔρος, amor, quòd μῆλον sit illecebra ad Venerē ex Thucid. Idyl. 6.

VENVS.

Veneris statua apud Sicyonitos.

IPSA etiam Venus malo insignis est. Nam apud Sicyonios statua ei erecta erat cum malo in manu vna, cum papauere in altera: ex malo quidem amorem, ex papauere vim prolificam, ac seminij copiam significantes. Nam & lepus illi ob fœcunditatem dedicatus, id quod in Amoribus Philostratus, vt eius animalis commentario alibi explicuimus, summa narrationis lasciuia percurrit. Idem au-
C thor Venerem in antro statuit molliter in stratis floribus recubātem, iuxta quam fons irriguus vitrea perspicuus claritate prosilit. Ibi amatoriam Veneris supellectilem pyxidas, pectines, specula, cymbala cùm crotalis, omniáque arma pruriginis, amœnitatúmque & illecebrarum alia atque alia illectamenta recensere possis, quibus collustrandis oculos quidem delassari sentias, satiari verò nunquam. Quòd verò in antro cubitet Venus, apud Græcos est μυχεία ἡ ἀφροδίτη, *Mychea Venus*, quòd secessu & abdito loco gaudeat, μυχοὶ γὰρ οἱ ἐνδότατοι καὶ ἀπόκρυφοι τόποι, *interiores, maximéque remoti, & occulti obscuríque loci.* Tum ipsius Deæ munera Latini Furta nuncupauêre, quia celari vult sua furta Venus. Quare Daphnis apud Theocritum in Venerem indignatus, eam in Idam motem remittit ad Anchisem, vbi quercetum est, in quo scilicet occultari possit, nullóque rubore in molli cyperi prato lasciuire.

Hinc Musæus eā secretam, Apuleius clādestinā, & Ouidius li. 2. de Arte, furtiuā vocant.

NEMESIS.

ERAT & mali arboris ramus in manu læua Nemeseos quam Marathoniç pugnæ monumentum Phidias lapide Pario dicitur excidisse Athenis, corona cuius, & ceruis, & paruis quibusdam victoriis insignita: dextera verò phialam tenebat cum Æthiopibus insculptis, propter Occeanum fluuium, quem Æthiopes accolunt. Ea verò de causa mali ramus Nemesi gestandus dedicatur, quòd Veneris habitu Nemesis dea sit primùm solita figurari, vt habetur in Suidæ collectaneis: nam alterum illud de statua Phidiaca, apud Pausaniam est.

SACRVM HERCVLIS.

NEQVE tamen ierim inficias, aliis quoque diis malum fuisse gratam, vt victimarum loco nonnunquam acciperetur, ac felicissimè litaret. Nam si quando Bos, quam Herculi sacerdotes immolare

immolare voluerant, aufugiſſet, malum illi ramis quatuor compoſitis, quadrupedis illius inſtar ſacrificabant. Huius rei mentio eſt apud Suidam, neque non apud Pollucem. Narratúrque res ſuper hiſtoria de Bœotorum hoſtia, quæ fluuio Aſopo ita aucto, vt tranſiri non poſſet, eo loco vnde victima erat adducenda, ne qua ſacrificio mora fieret, pueros aiunt malum quatuor ſtipulis vice pedum ſuſtentaſſe, duáſque loco cornuum addidiſſe, atque ita Herculi obtuliſſe, cúmque ita litare viſi eſſent, rem in conſuetudinem proceſſiſſe, atque μήλιον inde Herculem appellatum, quaſi Pomonum dicamus. Alij euentum huius pomi pro Boue oblati ad Athenienſes tranferunt: nam Bœoticum ſacrum loco arietis fuiſſe volunt, Apollodoro hæc apud Zenodotum tradente. D

Pol. lib. 1. de v cabulis r rum.

Bœotorum hoſtia Herculi.

APOLLO.

Hinc prouerbiũ μήλιος ἡρακλῆς, Pomarius Hercules. Chil. 2. cent. 7. prou. 7. de ſpecie magnifico, ſed re ipſa impotente.

Auctor Iſther, libr. de coronis.

Præſertim oues.

Pſalmo 1.

Homerus Iliad. lib. 6.

QVIN & Apollo mali coronam, priuſquam laurum ſeligeret, adamauit, eáque victores in certaminibus coronari voluit, vt in luculento Archiæ tetraſticho legitur: Τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες. quod epigramma in omnium iam manibus verſatur. Apud Pauſaniam legas ſtatuam Appollini μηλιάτῃ erectam: ſiue à malo quo gauderet, ſiue ob paſtoralem, quam per aliquot annos vitam egit. Nam μῆλα propriè πάντα τὰ τετράποδα. Vnde vniuſcuiuſque quadrupedis tergus melote dicitur, vt obiter Pauli locus animaduertatur ex epiſtola ad Hebræos capite XI. *Circumierunt in melotis* Sed & μῆλον πᾶς καρπός, quippe, vt etiam apud nos, vnumquenque denotat fructum. Ab ea verò æquiuocatione factum vt Herculis ſacro, quo de paulò antè dictum, æquipollere malus pro Boue indicaretur: cùm & minimè redargui poſſet, quin quadrupes, & eodem nomine victima cenſeretur. Fructiferarum autem arborum plãtatio hieroglyphicè in Diuinis literis accipitur pro diſciplina Doctorum vt ſentit Heſychius Hinc Dauid: *In lege eius meditabitur die ac nocte, & erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo.* Et, *Ego plantaui, Apollo rigauit*, ait ad Corinthios Paulus. Ad hoc pertinet quod de plantatis arboribus lex iubet primo, ſecundo & tertio anno decerpi nihil: quarto, quæ leguntur, offerri Deo: quinto etiam reliquis vſus permittitur. Ex quo tẽpora quatuor ſignificantur à tempore legis vſque ad Dauidem, à Dauide vſque ad tranſmigrationẽ Babylonis, à tranſmigratione vſque ad aduentum Chriſti, quibus annis fructus inutilis omnis fuit, ſed ſpes tantùm promiſſa bonæ frugis. Chriſti autem tempus prouentum Deo dicauit, annúſque ſanctus appellatus. Anno autem quinto facta omnibus copia, permiſſúque fructuum vſus, tam Iudæis, quàm gentibus, Apoſtolis eos liberaliſſimè effuſiſſiméque diſtribuentibus. Sed quod ad Pythia ſpectat, quamuis victores lauro mox coronari cœperint, mala tamen ex Apollinis templo decerpta, vt Lucianus ait, coronis inferebantur. Hinc illud apud Apuleium de Paride: Tunc animo volenti Phrygius iuuenis malum, quod tenebat aureum velut victoriæ calculũ, puellæ tradit. Sunt qui vti ſuperiùs ſuo loco dictum, Delphicam laurum baccas tantæ magnitudinis habuiſſe dicant, vt poma dici meruerint. Plinius maximis quidem eam baccis fuiſſe memorat, ſed nihil ad pomum Et Archiam in ea ſermonis puritate quicquam impropriè poſuiſſe, mihi perſuadere non poſſum. Si cui tamen de baccis illis grandioribus commentum placet, contrà ego haud ſanè multùm contenderim: nam & hodie vniuſcuiuſque arboris fruticíſve baccas Pomella vocitamus. E

TRES HERCVLIS VIRTVTES

Poma tria in Herculis ſtatua quid.

Plinius & Solinus interpretãtur æſtuariũ maris meatu flexuoſo inſtar Draconis.

QVOD verò ad Herculem pertinet, initio diximus ſtatuam eius eſſe in Capitolio egregiè factã ex ære, Leonino inſignem ſpolio, & claua, quæq; tria læua manu poma contineat: ea ſignificare tres in Heroë virtutes inſigniores, quarum vna eſſet excandeſcentiæ moderatio, altera auaritię temperamentum, tertia generoſus voluptatum contemptus. Verùm quòd fabulantur illum, quò mala hæc ab hortis Heſperidum auferret, draconem extinxiſſe, qui peruigili cuſtodia hortos eos tuebatur, ſignificat illum concupiſcentiæ modum impoſuiſſe, vt alibi per Draconem voluptuoſam libidinis mollitudinem intelligi declarauimus ex Philone. Spolium verò Leonis dubio procul generoſum animi robur, mentíſque præſtantiam oſtendit. Quid verò claua ſibi velit, alibi explicuimus, cùm illam & rationem & diſciplinam ſignificare cõtenderemus, quóque præſtantiùs hæc in Hercule vigeſcunt, eò illi ex firmiori validiorique trunco, quippe ex quercu materia incorrupta clauam attribuunt. Firmitatem enim & vires indicari ex quercu ſuperiùs oſtenſum. Nodoſa verò fingitur claua, propter ſcrupulos & difficultates, quæ virtutem indagantibus, qua duce veram virtutem agnoſcere poſſimus, ſeſe contrà magno errorum agmine contracto frequenter obiiciunt, ac omnibus occurſant locis. F

ASTRA SO'LQVE.

Quæ & Atlantides à patre Aſtronomiæ peritiſſimo.

Nam eras cleos, aëris gloria Soli maximè cõpetit.

QVÆ quamuis ita habeant, non deſunt tamen, qui aliter philoſophentur, & prout quiſque huic vel illi deditus eſt diſciplinæ, fabularum ſenſum in eam trahit ſententiam, quam profeſſionis ſtudiorúmve ſuorum conditio ſuggerit. Nam qui moralem ſequuntur Philoſophiam, ea de malis, quæ ſuperiùs recitauimus, commenti ſunt. Qui Aſtronomia delectantur, per aurea mala, aſtra ſignificari contendunt, præſertim apud Heſiodum, vbi Heſperides Noctis filiæ commemorantur, Herculem verò Solem eſſe dicunt, quo decedente precioſa illa meſſis paſſim oboriatur, & mortalium oculis offeratur.

VERI

A

VERI AMORIS FRVCTVS.

SED vt ad amorem, vnde digressi sumus, reuertamur, ipsa etiam numismata omnium ætatum testimonio, pomum Veneri dedicatum ostendunt: sed ei Veneri de qua fructus expetitur, propter quem rerum natura amoris vim vniuerso animantium generi elargita est: nempè vt satis ritè seminibus, rerum omnium species prorogentur, æternæque fiant, quatenus rerum opifex hanc mundi molem durare permiserit. Ad hanc igitur fœcunditatem numismata nos inuitant, in quibus ipsa prolis susceptio monumentis celebrata est. Nam in Iuliæ Piæ Aug. numo Dea ipsa cum pomo sese ostentat, cuius inscriptio est, VENVS FELIX. In alio ab vna facie, FAVSTINA AVG. ANTONINI AVG. FIL. Ab altera signum molliter stat læuâ conto innixum, dexterâ pomum exporrigens, cum inscriptione, VENVS S. C. Quoniam verò plurimæ sunt huiusmodi species, quotidiéque hominum manibus attrectantur, his modum imponemus.

Iuliæ Piæ numus.

DE PERSICO.

PERSICA MILITIA.

ILLVD addam, molles Persarum reges selectorum suorum mille numero thoraces malis insignire consuesse: qua de causa Mellophori appellabantur. Sed quoniam hoc fortè Persicum erat malum, patriæque nomen secum afferebat, inuitat nos nominis recordatio, vt de Persico pomo dictionem nostram prosequamur, rei quidem serie idipsum B deposcente.

ACVTVS.

SVNT qui pomi huius acore considerato, qui gustus appetentiam mirificè, quantumlibet etiam maturi, expergefaciat, acutum hominem ex Persici vocabulo significari putent, cùm præsertim apud Plautum legerint, *Qui Persicus sapis*. Cæterùm hoc non à pomo, sed à gente deducitur, quam tali præditam ingenio authores tradunt. Quibus enim purius est cœlum, eo acutiore sunt ingenio: *&*, vt inquit Cicero, *perspicaciores sunt qui ad Orientem, quàm qui ad Septentrionem habitant*: quod nulla alia de causa prouenit, nisi quòd actus mentis ex calore nascitur, & vigorem inde suscipit. Quare multò maiora & veriora contemplamur æstate, quàm hyeme, quoniam brumali tempore ex crassitudine aëris hebetiores sumus, & frigore pigriores: vis enim ipsa mentis ab igni, id est, à cœlo est: tametsi quod verissimum est: Iuuenalis ait:

Summos posse viros & magna exempla daturos,
Veruecum in patria, crassóque sub aëre nasci.

Hinc illud Plauti acetum in pectore in Bacchidibus, & Horatius in Art. Poet. Italo perfusus aceto. Ingenia acutiora vbi.

IN ALIENO COELO MELIOR.

ALII hominem qui domi vel seditiosus, vel tetro aliquo flagitio insignis fuerit, in alieno tamen cœlo, aut patria profecerit, in viámque redierit, omni animi deposita prauitate, per Persicum ostentant: propterea quòd aiunt pomum id in Perside, vnde translatum est, veneni vice fungi, eáque C de causa transmissum, vt nobis venenum esset, in Italia tamen mutato solo naturam etiam mutauerit, salubre repertum sit: quam quidem opinionem admittit Columella, dum scribit:

----Pomis quæ barbara Persis
Miserat, vt fama est, patriis armata venenis.
At nunc expositi paruo discrimine lethi,
Ambrosios præbent succos oblita nocendi.

Nemo enim Propheta in patria. Sic Scythia Anacharsin, Cappadocia Basiliũ magnum & Naziazenũ Græcia.

Hinc pomum eius innocuum ægris expeti, ait Plinius, neque alium eo pomo innocentiorem esse cibum. Dioscorides stomacho Persica tradit accommodata, quę si matura comedantur, aluum leniant: si acerba, sistant: quorum alterutro pro tempore & loco opus est. Et nos Romæ aliquando lethali correpti morbo, quo stomachus nihil cibi prorsus admittebat, & immissum euomebat euestigiò, post diuturnam inediam non alio cibo adiuti per tres continuas hebdomadas, quam singulis pomis huiusmodi in singulos dies ex vino acceptis, hac vna opella præter amicorum omnium, atque adeò Medicorum etiam spem, reuiuiscere potius, quàm conualescere visi sumus. Sed enim quod de fructus huius transmigratione à Persis fertur, vel, vt plures tradunt, ab Æthiopibus in Ægyptum malo animo trãsmissi, naturam soli benignitate commutasse, aliter sentire Callimachus videtur, qui Persicum in Ægypto primùm satam inquit è Perseo, verbis his: καὶ τριτάτη περσῆος ἐπώνυμος, ἧς ὀρόδαμνον αἰγύπτῳ κατέπηξεν. Nicander verò Mycenis primum satam contendit his versibus:

Περσεὺς ἦν ποτε ποσσὶ λιπὼν κηφηΐδα γαῖαν
αὐχέν' ἀποτμήξας ἅρπῃ γονόεντα μεδούσης
ῥεῖα μυκηναίησιν ἐνέζησεν δέρεϊς.

Plin. lib. 15. ca. 12. Pomi Persici virtus. Ad Persicorum omne genus damnauit Galenus lib. 2. de aliment. facultatibus.

Quam quondam Perſeus, poſtquam Cepheia liquit
Littora, præſecta clarus ceruice Meduſæ
Dona Micenææ telluri tradidit. D

Notat Mattheolus in Dioſcoride, lib.1. ca.131. & 146.

Et eruditiores negare Plinius inquit, eam ex Perſide propter ſupplicia tranſlatam, ſed à Perſeo Memphi ſatam, & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi inſtituiſſe, in honorem ataui ſui. Fabulantur autem eam ſemper folia & poma ſubnaſcentibus aliis habuiſſe, cuiuſmodi eſt citriorum natura. Qui verò pomum hoc venenatum in Perſis gigni putauerunt, decepti fortè ſunt nominis vicinitate, nam id de Perſca diligentiores tradunt, quæ omninò alia eſt, myxis rubeſcentibus ſimilis (pruna ea ſunt ſorbis inſita) in Æthiopia lethalis, in Ægypto ſalubris, quamuis Columella poëtica licentia vtranque confundere videatur, quæ tamen ille ex Nicandro mutuatur, apud quem videnda Commentaria, vbi de phalangis agit.

SILENTIVM.

INTER picturas omninò multas, quibus Ægyptij ſilentium ſignificabant, Perſicum etiam his admiſcuêre, eáque de cauſa arborem eam Harpocrati dedicarunt: fructum enim habet cordi, folium linguæ ſimile, quaſi ſermonem, qui fructus eſt intelligentiæ, ſedem in corde, non in lingua, habere deceat.

COR.

SANE' cor per id pomum oſtẽdi ita vulgò innotuit, vt id repetere ſuperfluũ videatur, cùm noſtro præſertim æuo iuuenes puellæque paſſim Perſica telo transfoſſa miſſitent, quæ cordis ita exulcerati indicia ſint. Quin & Medici pomum id cordi tradunt mirificè conferre, naturámque aiunt ei cordis figuram impreſſiſſe, vt cui eſſet genitum parti, vel ex ipſa ſpecie patefaceret. Ea quoque manifeſta ſunt, quæ Plutarchus libro de Iſide & Oſiride conſcripſit, arborem hanc Iſidi fuiſſe ſacram, quòd pomum eius humani cordis figuram, folium verò linguę præ ſe ferat. Nam cùm Iſis ἀπὸ τοῦ εἰδῶ ſit, ſapientiam hoc indicat intellectu primum concipi, ſed parum hoc prodeſſe, niſi etiam in mortalium vſum enuncietur. E

Scio, intelligo.

VERITAS.

QVOD ſi pomum adhæreſcente folio vno tantùm pinxiſſent, veritatis id ſignum erat: quippe quòd ea ſpecies linguam cordi coniunctam oſtendit, ac perinde ſermo cordis ipſius penetralia adaperiat, non aliud quippe ſentiat, aliud proloquatur: cuiuſmodi orationem ingenuè & citra fucum loquentis eſſe debere diximus in Bulla. Quare Gregorius ad Ioannem Epiſcopum Rauennatem ſcribens, Chriſtiani viri officium eſſe monet, ne aliud ore loquatur, aliud in corde habeat.

CÆDES MVLTIPLEX.

SVNT qui cædem multiplicem, omni truculentia perpetratam, ſtragémque multa editam occiſione, ſignificare ſi velint, nucem ipſam Perſicam carne ſpoliatam præferant: nempè quòd in ea teſta, vel oſſeo malumus dicere integumento, omnium telorum quæ punctim cęſimq; feriant, & quibuſcunque modis lædant, ſigna vulneráque impreſſa conſpiciuntur: vt in nulla propemodùm re magis quàm in eo cortice multipliciter dilaniando natura laſciuire geſtiuerit. F

CVRÆ VARIÆ.

ALII ſignificatum ad animam transferunt, qui variis curis ſolicitudinibúſque ſit vndecunque exulceratus, vt nullum ſit ærumnarum anxietatúmque genus, quo ſe non afflictatum ſentiat, vicémque ſuam miſerrimè deploret.

BONA CITO LABENTIA.

Non alind fugacius, lõgiſſima decerpto bidui mora eſt, cogitque ſe venundari. Hæc Pli. li. li.15.c.12. Plin.lib.15. ca.12.

FVERVNT & qui ætatis florem, vel vnumquodque bonum, quod celerrimè deficere videretur, atque adeò humanæ ipſius vitæ imbecillitatem per decerptum Perſicum & in lance poſitum, non ineptum dicerent hieroglyphicum. Pomum enim nullum aliud fugacius, longiſſimáque decerpto bidui mora ſit, cogátque ſe quamprimùm venundari: quod non immeritò mirantur rerum naturalium ſcriptores, cùm ad eius pretia reſpiciunt: nullius vnquam maiora, cùm memoria proditum ſit tricenis numis ſingula nonnunquam æſtimata. Quare huc fortè illud accommodabitur, quod altiore quodam ſenſu non temerè audies vellicet; à Philodemo, vel, vt alij tradunt, ab epigrammatario Platone dictum nobili diſticho:

Μῆλον ἐγώ, βάλλει με φιλῶν σέ τις, ἀλλ' ἐπίνευσον
Ξανθίππη, κἀγὼ καὶ σὺ μαραινόμεθα.

quam ſententiam nos iure noſtro ita reddidimus:

Pomum ego, quique tibi me dat, te deperit, audin'
Flauia, marceſcam nempe ego, túque etiam.

A

DE MALO PVNICO.

ALI Punici apud Ægyptios nulla reperi significata: Græcorum nonnulla sunt, sed longè plura quæ in Diuinis habentur literis.

POPVLOSITAS.

ERAT verò illud præcipuum eius mali symbolum, vt populos gentésque varias vno collegio congregatas significaret. Id ea de causa factum, quòd grana illa sua folliculis quibusdam aliquo numero ab aliis segregata, prouinciarum veluti limites quosdam præ se ferre videantur, & singula hominum vel collegia, vel nationes potiùs ab aliis distinguere. Varij enim loculi, cicco quippe suo dirempti, cum granis suis, varias itidem gentes, suis quasque finibus terminatas, indicant.

IVNO.

CVM verò Iuno regnorum præses haberetur, malum illi Punicum dedicarant, quod in eius manu Mycenis spectabatur, cùm sceptrum altera teneret, eo opere quod Polycleti fuisse ferebatur, de quo apud Pausaniam. In Iunonis itaque gratiam reginæ cùm sacrificabant, incuruatam ex malo Punico virgulam in capite gestabant, quam à veteribus Inarculum appellari reperias. Sed enim cùm satis constet Carthaginem Punici regni sedem in Iunonis tutela fuisse, facilè potuit insigne illud ei accommodari, quo res ipsa significaretur. *Malum Punicum Iunoni sacrũ. Sic enim Venerem Iuno alloquẽs mœnia Carthaginis suavocat. Ænei.li.4.*

B

POENI.

NAM in aliis quoque veterum monumentis animaduerti fercula Punicis malis ornata præferri, in eorum celebritatem, qui de Pœnis victoriam consecuti essent. Et Africam ipsam muliebri specie apud Pactios Florentiæ vidi, in cuius manu altera, læua quippe, quæ decumbentis molliter capiti sustinendo subiecta est, malum Punicum habetur: in altera flabellum, ad regionis ardores indicandos. Pro puluillo vndæ duæ, vtrumque mare significant, Oceanum & Mediterraneum, quorum circa se ambitum vt ostenderet, anulos etiam duos in extremos digitos induxit. *Africæ figura.*

MVLTARVM GENTIVM SOCIETAS.

PVNICVM malum tintinnabulo adiectum, cuius species apud Hebræos potissimùm reperias, vt olim Eucherius, mox Gregorius Pontifex interpretatur, vnitatem Ecclesiæ ex multis gentibus in eundem sonum, hoc est, in eadem præcepta conuenientium indicat. Sicut enim, vt ille inquit, in malo Punico vno exteriùs cortice multa interiùs grana vniuntur, sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus diuersitas meritorum tenet. Quod verò piorum conuentus canit, *Et cortex mali Punici genæ tuæ, & floruit vitis, floruerunt mala granata*: Ecclesia, vt Ambrosius ait, bonum fidei fulgorem, confessionísque prætendit, tot Martyrum sanguine pretiosa, &, quod est amplius, Christi cruore decorata, simul plurimos intra se fructus vsu istius pomi sub vna munitione seruat, & virtutum negotia multa complectitur. Sẽtit idem Hieronymus, vbi sextodecima Hebræorum castra, Remon Phares dicta, tradit quod, ῥοιᾶς ἀποκοπὴν Græci reddidêre: Latini, mali Punici dissepimenta. *Mali Punici sensus mysticus. Et Exodi capit. 25. Quasi mala punica facies.*

C Arboris enim huius fructum granorum numerositate refertum, indicare aiunt pij omnem turbam credentium, in Ecclesiæ vno gremio quasi cortice contentam. Addemus, id eo magis vnitatem hanc in Christianis malo granato conuenire, quòd pomum id hoc habet præcipuum, vt quot in vno grana sunt, tot in reliquis reperiantur. Nam, vt Africanus ait, parua & magna granata non eo inter se diffident, quòd hæc plures, illa pauciores habeant acinos, sed quòd parua minores, magna grandiores nutriat: ita Christianæ pietatis opera nõ quàm multiplicia sint considerantur, sed quatenus vno eodémque numero, cum fide, spe & charitate in vnoquoque deprehendantur, & fine terminóve vno conclusa: vno quippe cortice diuinæ gratiæ comprehensa: pro vniuscuiusque virtutis magnitudine vel exiguitate præmia consequantur.

NÆVVS.

QVONIAM verò nullum malum Punicum inuenitur, in quo non sit aliquod granum subputre, indicium est nullum humanum corpus esse absque næuo aliquo vel cicatrice: nullũ quippe hominum reperiri, qui vitio sine nascatur, cùm vel iustus homo septies in die prolabatur. Ita neque collegium vllum est in quo non aliquis sit præuaricator. Vsurpabat similitudinem hanc Thebanus Crates secta Cynicus.

SIMVLATOR.

SED ENIM plurimùm ita homines sunt, vt apparere potiùs quàm esse studeant, malúmque Punicum emptorem egregiè ante omnia poma ludificetur, & se probantibus imponat, purpureo scilicet, rubicundo lepidóque cortice spectantibus adblandiendo, mox interiora aperientibus plerun- *Vulgus Italicorum hoc assignat castanea.*

que situm, putorem marcorémque patefaciendo; hinc factum est, vt plerique veterum simulationem probitatis per id genus pomum significari dixerint. Vnde Scholasticus ille seuerioris doctrinæ magister: *Superbus*, inquit, *malum Punicum est, quod interius putridum sit, exterius vero mirabilem præ se decorem ferat*. Hoc hominum genus ita notat Horatius: D

In Sermonibus.

---Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges, iuráque seruat,
Quo multæ magnæq́; secantur iudice lites:
Quo responsore, & quo causæ teste tenentur,
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota
Introrsum turpem, speciosum pelle decora.

Lucianus hos tragœdiarum codicibus auro purpuráque vestitis æquiparat, qui miram ipso compaginationis ornatu pulchritudinem ostentent, adaperti verò non nisi parricidia, incestus, stupra, furores, ærumnas, luctus, familiarum vrbiúmque excidia, & atrocissima profligatissimáque scelera quæque contineant.

VITIVM EMENDATVM.

EVM denique hominem qui vel morum asperitatem, vel vitium aliquod in melius verterit, ac virtute commutarit, significare qui volunt, cuneum ex Pino per mediam arborem Punici mali adactum pingũt. Siquidem euenire ait Basilius, vt si cuneus eiusmodi in acidas Punicas impingatur, ita vt per mediam medullam adigatur, mala saporem ex acido & austero in dulcem atque suauem commutent. Id autem fieri solet ima in parte radici propinqua stipite perforato. Ac perinde magnus E ille vir docet, posse vnumquemque sibi vitij medelam enancisci, quando agricultura stirpium qualitates commutare potest, curam autem & studium in animi virtutibus consequendis morbos omnes euincere. Nam si modò quis, vt inquit Horatius, *culturæ patientem accommodet aurem,*

Horat. Epist. 1.

Nemo adeò ferus est vt non mitescere possit.

AMICITIA.

AMICITIAM modis plurimis hieroglyphicè pingi sculpíve posse, toto opere diximus, vt in Palma & fœmina, quæ quamuis mira sit, in suo tamen genere est, maius nescio quod in hedera cum vite, maximum in Punica cum myrto: amant enim se inuicem & myrtus & Punica, ideóque, vt obseruauit Florentinus, & asserit etiam Dydimus, ad Punicorum feracitatem myrtus iuxtà ferenda est. Quin, vt ait Democritus, ita se amant, vt etiam aliquantò procul positæ radices mutuò complicent, ideóque mutua earum insitio mirificè fœtificat. Si quis igitur fructiferam amicitiam Ægyptiorum in morem scribere voluerit, aptè coronam myrteam malis Punicis ornatam faciet. Coronæ enim ipsius forma, amicitiam, qua quis mutuò deuinctus est, poma illa fructum & vtilitatem inde susceptam indicabunt.

Idem Mattheolus in Dioscor. lib. 1. ca. 127.

REVE

F

A

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISS. CARDINALI, DOMINO MEO, IVLIO MEDICI, FLORENTINÆ REIPVB. PRÆSIDIO singulari, de iis quæ per Rosam & Flores aliquot Senticetáque significantur.

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVINQVAGESIMVSQVINTVS.

B

NTERROGASTI *me superioribus diebus (Reuerendiss. & Illustriss. Domine) quo exprimi possit hieroglyphico sententia illa, quam toto vitæ tuæ cursu vnicè adamasti, qua nulla moribus integritatique proprior conuenientiórque excogitari possit,* ALIORVM *quippe* PRAVITATEM BONORVM OPERVM OPE PERVINCENDAM. *Cuius quidem argumenti apud Aegyptios figuræ, apud Græcos symbola, apud nostros documenta innumera comperiuntur, quæ nunc ineptæ admodùm esset morositatis enumerare, cùm tu breue quid, Laconicum scilicet dictum aliquod, si fieri possit, monosyllabum figuræ vnius compendio elaboratum deposcere visus fueris. Ego verò, si in huiusmodi breuitatis angustias includor, à vobis potiùs, hoc est à clarissimo patre tuo Iuliano, Magni Laurentij fratre, argumentum quod in promptu est, mutuabor. Animaduerti siquidem in manu dextera imaginis eius, quam Florentiæ magno in honore habetis, Rosam candore niueo insignem adpictam, quam pollice foliis superimposito continere videatur. Hoc est mihi breue & expeditum illud hieroglyphicum, quod quæris,* MALA BONITATIS OPE SVPERARE. *Nam Rosa quid aliud præ se ferat, dum pulcherrimam floris speciem ex calicibus explicat, depulsa spinarum asperitate, quæ floris tam elegantis amœnitatem opprimebant, eámque quodammodò strangulare videbantur, nisi illa virtute, conatúque suo semetipsam expediuisset, commodissiméque patefecisset, indicaréque ita voluerit, nullum esse tam pertinacem in prauitate conatum, nullam tam grauem difficultatem, quam bonitas non possit euincere, dissipare, & imperio suo subijcere? Quoniam verò (præstantissime Domine) in theatrum me iam induxisti, vbi Rosam agerem, quæ flores etiam secum aliquot alios trahit, reliquos eorum actus prosequar, ita tamen digestos, vt vbicumque volueris, fabula desinat. Nam verè esset in publica*
C *peccare commoda, eum principem magis longioribus implicare, qui tot tantáque magnarum rerum negotia sustineat. Sedenim qua modestia, quóque temperamento tua & publica omnia moderaris, parua etiam hæc & exilia quæ nos præstare possumus, per otium inuisere non aspernaberis.*

IMBECILLITAS HVMANA.

C de bono quidem quod suapte vi prauitatem euincat, satis supérque suffecerit Patris tui gestamen pro hieroglyphico tam congruo, tam proprio. Subsequitur alterum non minoris efficaciæ, quod flos is tam venustus, tam suaueolens, tam pulcher visu, tam suaui odore delectabilis, humanæ sit imbecillitatis hieroglyphicum, ac boni momentanei signum: tam breuis illi vita, tam caducus decor, vt quo die florens vigénsque enituerit, eodem ipso defloreat & elanguescat. Hinc elegantissimus Poëta quicumque ille fuit, qui Rosam, quæ Maroni adscribitur, celebrauit, vel deplorauit potiùs, repentinam hanc iucunditatis rapinam ita lamentatur:

Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam,
Et dum nascuntur consenuisse rosas.

Quantum verò illud habet inuidiæ, & acerbæ in rerum naturam querimoniæ?

Quàm longa vna dies, ætas tam longa Rosarum,
Quas pubescentes iuncta senecta premit.

In vniuersum autem flores penè omnes decerpti, sine foliis cõspecti, fragilitatis humanæ, aut fugientis boni indicia sunt. Vnde apud infelicem amatorem Theocritus rosam euestigiò tabescere, violam citò senescere, lilium paruo pòst tempore marcescere, & veluti albam niuem illicò liquescentem

effluere lamētatur. Quòd verò in antiquorum memoriis aliquot obserues lilia & rosas & flores alios D adhiberi in sepulchrorum ornatum, vetustum esse morem multa huius generis dona Manibus mitti solita indicant. Imò quosdam Testamento etiam cauisse legas, vt iis vel illis floribus quotannis sibi parentaretur: cuiusmodi memoria Rauennæ lapis ita inscriptus.

Sepulchra ornata floribus.

OB MEMORIAM PATRIS SVI DEC. VII. COLLEGII FABR. M. R. H-S ∞. N. LIBERALITATE DONAVIT SVB HAC CONDITIONE VT QVOTANNIS ROSAS AD MONIMENTVM EIVS DEFERANT, ET IBI EPVLENTVR DVMTAXAT IN V. ID. IVLIAS. QVOD SI NEGLEXERINT, TVNC AD VIII. EIVSDEM COLLEGII PERTINERE DEBEBIT CONDITIONE SVPRA DICTA.

Et Comi in æde D Benedicti lapis est stratus memoriis cuiusdam Valerianæ, & Appij Valeriani filij eius, in quo mandatum est vt PER OFFIC. TESSERARIOR. QVODANNIS (ita enim per D. scriptum) LECTISTERNIVM PONATVR ET PARENTETVR. ITEM CORONÆ MYRT. TERNÆ, ET TEMPORE ROSÆ IVLIO TERNÆ EIS PONANTVR. Item Appius Eutychianus maritus eiusdem Valerianæ, scholæ vexillariorum largitus est magnam pecuniæ vim, vt quæ ibi notata sunt, fiant: demum OLEVM ET PROPITIATIONEM PER ROSAM PRÆBEANT. Como Mediolanum proficisci inuitat breuitas itineris rosas huiusmodi decerpturos. Nam in propyleo D. Ambrosij porta Vercellensi legas, E

PETRONIO IVCVN. VI. VIR
SENI
PETRONIA MIRA L. F.
PATRONO QVÆ HS.
CCCC. LEG. POSSESSORIB.
VICI BERDOMAG. IN HERM.
TVEND. ET ROSA QVOTANNIS
ORNANDVM.

Vbi Adria Tuscorum, pars inscriptionis cuiusdam est, in qua sestertia numero quadringenta data ad rosas & escas ducendas cuidam Ottitio Scroniano omnibus annis. Est etiam monumentum, de quo alibi, P. Corneliæ Anniæ, quæ ne in desolata orbitate superuiueret, viuam se vltrò in arcam cum viro, defuncto damnauit, vbi scriptum est mandasse illam sacrificio super arcam Plutoni & Proserpinæ peracto rosis eam exornari. Hinc mendum corrigere possumus in appendicibus Virgilio adscriptis, vbi eleganti admodùm in Coppam Elegia, postquàm suasum est aureo redimiculo caput nectere, & indulgere genio: quippe vbi omnia comparata essent ad voluptatem,

---*Tum croceo violæ de flore corollæ*
Sertáque purpurea lutea mixta rosa.

subiungitur demùm:

Quid cineri ingrato seruas beneolentia serta? F
Anne coronato vis lapide ista tegi?

Hîc tegi mendosè legitur, quia legendum, *Coronato vis lapide ista legi?* Interrogat enim Poëta, an seuerus is, & priscorum in morem superciliosus, velit ideò rosas spargere, vt in eius defuncti memoriis legatur testamento cautum, vt quotannis rosæ ad monumentum ei deferantur? Hæc fateor κατὰ παρέργον, non tamen bonis ingeniis inutilia. Nunc ad hieroglyphica redeundum.

BONVM DE MALO DELIGERE. VEL, BONVM MALO CIRCVMSEPTVM.

ILLVD etiam memoratu dignum, quòd rosæ simulachrum, bonum significat, quod vndique circumseptū sit malis, ac perinde voluptates nostras amaritudinis & asperitatis plenas. Nam, vt Ambros. in Hexamero philosophatur, rosam spina sepsit, tanquam humanæ vitæ speculum ostentaret, quæ quod esse potuit suauitatis, finitimis curarum stimulis sæpe compunctum, amarescere videatur, vallata enim est elegantia vitæ nostræ, & quibusdam solicitudinibus obsepta, vt tristitia semper adiuncta sit hilaritati: quare non illepidè Catullus Venerem, quæ iucunditatis hilaritatísque author præcipuus habetur, spinosas ait in pectore curas serere. Quòd autem rosa & rubet & pungit, affectus amatorij signum esse Placiades affirmat: vtpote qui sine verecundiæ rubore, & facinorosi criminis exulceratione esse non possit. Rosam primitùs spinis caruisse Basilius tradit, posteà verò pulchritudini floris abditos esse aculeos, vt quod ex voluptate oblectamentum perceperimus, propinquo inde dolore exulcerati, qui ex delicti recordatione emergit, statim amittamus. Cuius rei monumentum spinas tribulósque tellus ipsa nobis passim ostentat.

Rosa cur rubet & pungit.

DE

A

DE VEPRIBVS.

SCELERA.

ATQVE adeò vepres omne genus hieroglyphicè ad delicta nostra referuntur, eáque de causa CHRISTI caput spinis coronatum, vt indicium hoc esset nostrorũ scelerum, quæ supra caput suum expianda suscepit. Spinas terra germinat Adamo: quia propter eius præuaricationem peccata pullularunt. Apud Salomonem *spinæ nascuntur in manu temulenti*, actiones eius sceleribus & perperàm quibusque factis plenas esse commonstrâtem. Esaiæ cantico legitur, *Expectatum, vti vinea vuas daret, eámque spinas protulisse*: spinæ, ait Eucherius loco hoc, hieroglyphicum sunt iniquitatis, vt vua iustitiæ. Sanè ager, vt Hesychius, in Diuinis literis pro diuina accipitur institutione, quam Prophetæ, IESVS, & Apostoli tradidêre, cuius vitis Christus, agricola Pater, in quo absconditur thesaurus, id est, salutaris prędicatio. Semen, verba doctrinæ. Poma, bonorum operum prouentus. Spinæ, scelera, prauæq; consuetudines, atque pestilentes.

Spinæ quid in Diuinis. Genes. ca. 3. vers. 18.

ODIVM.

NAM & SIN apud Hebræos, apud nos rubus est, cuius id est hieroglyphicum, vt odium significet, vt octauis apud Hieronymum Hebræorum castris habetur.

B

ASPERITAS.

VSQVEADEÒ verò rubus in asperitatis significationem abiit, vt homines ingenio morosо & difficillimo præditos, qui præ suo viuendi instituto omnes aliorum mores impendio fastidirent, per Rubum siccam indicarent: eam enim ita affectam frangas potiùs, quàm minimum flectas. Denique rhamnus, vrtica, carduus, sentes, paliurus, & herbæ reliquæ aculeis armatæ, in sacris literis significant homines immites, dolosos, insolentes, & omninò improbos, quos nemo ex probis & mansuetis attrectare potest, contingere vel castigare, sine doloris compunctione, diceret Eucherius.

Rubi hieroglyphica.

PERTVRBATIONES ANXIETATE'SQVE.

SVNT prætereà omnia hæc perturbationum, quæ menti nostrę accidunt, hieroglyphica. Rubus, vt sentit Hesychius Hierosolymitanus præsbyter, afflictatio ea est, quam nostri Tentationem vocãt, asperum quippe virgultum, & quod difficulter manibus attrectare possis. Hinc verò curæ, oppressiones, aduersi casus omnes intelliguntur, quibus corda nostra vellicantur, lacerantur, & ærumnosa fiũt: de quibus Paulus ad Timoth. *Omnes qui volunt piè viuere, Christo Iesu dediti, persecutionem patiuntur.* Ita apud Græcos dicterium, βίος ἀκανθώδης, pro vita incommoda atque perdifficili.

Est enim Ἀσναμπλότατος βάτος αὐος, rigidissimus rubus aridus. Vita spinosa.

DIVITIARVM CVRÆ.

HIEROGLYPHICE passim loquitur Euangelium, vt ad hanc sententiam semen ait inter spinas concidisse, vnde anxiæ diuitiarum curæ significãtur. Sed durum fortasse videatur, diuitias per Spinarum vocabulum intelligi, nisi Dominus noster IESVS Christus, qui eo vsus est hieroglyphico, dictum ipse suum explicuisset. Quis enim mihi crederet, ait summus Pontifex Gregorius, si spinas diuitias interpretari voluissem, maximè cùm illæ pungant, istæ delectent, & tamen spinæ sunt: quia cogitationum suarum punctione mentes lacerant: & cùm vsque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant: & quæ plurima in hanc sententiam disputat. Expectet verò aliquis, vt hùc citem locum ex 31. Psalmo: *Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* Sed loco satis fuerit Lectorem admonuisse, in Hebræo codice nullam esse hìc de spina mentionem, sed de aristarum spiculis, quæ per æstatem torrefactæ facilè confringuntnr. Hebraicæ prorsus literę sensus est, vt paulò altiùs repetam, *conuersum esse Humorem*, quod alij pinguedinem reddidêre, *in eam iam ariditatem, quæ spicis accidit eo præsertim tempore, quo aristæ triturantur.* Nam tritura cum magno plurimùm calore venit, vt Maro diceret. Dicendum igitur, *Humor omnis meus ita exaruit, vt aristæ* (nam hæ ab ariditate nomen habẽt) *eo æstatis tempore quo tritura feruescit.* Et hoc sibi vult illud, *Dum confringitur spica.* Nisi fortè spina in linguis aliquot aliis spicæ etiam significatum habet.

C

Vt Mat. 13. & Marc. 4. Luc. 8. Ceciderunt in spinas. Per spinas diuitiæ.

Georg. lib. 2.

GRATIA.

VT verò diu per senticeta tot peregrinati, postliminiò tandem ad rosam redeamus, ea sine spinis considerata, tum venustatis, tum amoris in primis autem gratiæ eius signum est, qua quis præditus omnium in se amorem contrahat, omnium sibi animos conciliet. Inde factum est, vt purpureum rosæ colorem Veneris sanguinem esse Poëtæ dixerint, qui quidem ex icto eius pede defluxerit, & rosam, quæ priùs vbique alba erat, aspergine sua continxerit:

Rosæ sine spinis hieroglyphica.

Illa quidem studiosa suum defendere Adonin,
Gradiuus stricto quem petit ense ferox,

Affixit duris vestigia cæca rosetis,
Albaq; diuino picta cruore rosa est. D

Et Europa, Theocritus: *Dum regiæ puellæ alios aliæ flores legunt, ipsa Regis filia purpuream manu rosam legerat, qualis Venus inter Gratias excellens.* Inde Rosas loqui, prouerbium, de re gratissima iucundissimáque. Et Persianum illud, dum nutricula gratiam omnium alumnulo comprecatur, Deos votis onerando ait: *Quicquid calcauerit hîc rosa fiat.* Sed quod alij fabulosè dicunt, Philosophi illi veteres, qui rerum omnium originem altiùs perscrutati sunt, odorem colorémque illum à Veneris ipsius stella proficisci autumant. Hinc Maro Venerem roseo semper ore loqui dicit. Quod denique ad afflatum pertinet, nemo luculentiùs expressit, quàm idem explicuerit, eius enim id de Rosa opusculum, de cuius authore dubitatum diximus, Charisius agnoscit. Ait verò Poëta:

Æneid. li. 4.

Vidi Pestano gaudere rosaria cultu,
Exoriente nouo rosida Lucifero.
Rara pruinosis canebat gemma frutetis
Ad primos radios interitura die.
Ambigeres, raperétne rosis tunc aura ruborem,
An daret, & flores tingueret orta dies.
Ros vnus, color vnus, & vnum mane, duorum
Sideris & floris est domina vna Venus.
Forsan & vnus odor: sed celsior ille per auras
Difflatur, spirat proximus iste magis.
Communis Paphiæ Dea sideris & Dea floris,
Præcipit vnius muricis esse habitum. E

Quò verò Gratiæ significatum inesse rosis apertiùs intelligamus, Indorum etiam monumenta conquiremus: siquidem eorum Magi rosam tanti fecerunt, vt ad conciliandos magnorum principum animos, non alia re quapiam libentiùs quàm rosis vterentur. Libet verò ex eorum dictatis vnũ hoc, quod ad argumentum facit, recitare. Aiunt illi, si Princeps quispiam sacer profanúsve sit adeundus, quem tibi conciliatum velis, vt & te amet, & votis tuis faueat atque benignè respondeat, obseruandum esse cœli situm, cùm Sol vel in Ariete vel in Leone gradu eo ascendente fertur, quem Luna læto felicíque aliquo aspectu intueatur. Hic tu phialam rosaceo nitidissimo plenam in manum dexteram sumens, facie aduersus Solem conuersa, summis pedibus insistens, & phialam prætendens in hæc verba duodecies repetitione facta, voce clara orationem habeas. Saluere te iubeat Deus, ô Planeta tuo potens lumine, ac omnigenæ felicitatis fœcundissime, qui tam formosus, támque omnibus exoptatus, tam beneficus oriris radiorum difflatione micantissimus. Tu Sol ille es, qui luce, spiritu & vigore tuo mundum vniuersum regis: tu cœli lampas, tu rerum omnium lumen, tu eorum quæ vbique gignuntur author: tu per vim, quam tibi Deus Opt. Max. infundit, tibi omnia deuincis: tu quatuor mundi cardines continuo infatigabilíque cursu peruestigas: tu lumen & pulchritudinem ex ipsa diuinitatis facie mutuaris: tu viam luminosam, & perpetuæ vsum lucis nullo interposito velamento Lunæ liberaliter elargiris: tu reliquos stellarum globos luminis tui lampadibus accendis Quę si ita habent, exoratum te velim, vt amicitiam, beneuolentiam, amplexum, & affectum erga me omnium beneuolentiæ in hoc oleo mihi concedas, ita vt me omnes appetant, & amicitiam meam vltrò concupiscant, ac perinde maximos minorésque Pontifices, Reges, Principes, reliquósque potentiores, Senatum, populum infimúmque gregem, mihi amore atque charitate conciliem Hîc quo illi appellarentur nomine profitebantur, rogabántque insuper & adiurabant, obsecrationibúsque adigebant per eius potestatem, vt amicitia hæc & amor & pietas: ita in horum cordibu & linguis & operibus insideret, vt magno se affici gaudio experirentur, quotiescumque hominẽ eiusmodi intueri atque alloqui facultas esset. Proinde Sol virtute & potestate sua, vt mores etiam congruerent, hominísque præsentiam illi omnes admirarentur, honorarent, & esse quantumuis pretij existimarent, efficeret. Ad hæc quædam geniorum nomina intermiscebant, quorum interuentu eadem fieri supplicabant, præcipuéque nomen illud quod amores & amicitias viuificat, & amantum corda in vnum conflat, insolubilíque copula coniungit. Ea verò tum quia videbantur absurda (sunt enim, vt Lucian ait, βαρβαρικά τινα καὶ ἄσημα ὀνόματα καὶ πολυσύλλαβα) tum quia ex Christianæ pietatis instituto profana iam habentur, de industria prætermisi. Id ritè cùm exegissent, oleum summa veneratione susceptum obseruabant, quo faciem obungerent, quotiescumque Principem aliquem adituri essent. Quò minimè ridiculum videatur, Vlyssi in Phœniciam appulso, fracta quippe naui, mari eiecto, & omnium egeno, Deam Pallada oleum attulisse, quo ille perunctus, omni abiecto squallore, quem ex maris salsugine, inediáque per quadriduum tolerata contraxerat, κάλλει καὶ χάρισι στίλβων, dignior & venerabilior effectus est. Rosaceum verò Homero fuisse cognitum ex eo coniicimus argumento, quòd ῥοδόεντι ἐλαίῳ Venus Hectoris cadauer obunxerat, quod à canum iniuria, quibus id Achilles obiecerat, inoffensum præstitit. Tantam inesse Rosæ vim, Homerus persuasum habuit An nos autem oleum aliud à Venere quàm ex rosa sua comparatum existimemus? aut alia quapiam ope vsam crediderimus, quàm ea ipsa vi, quam rosis ipsamet infundit, cùm in Carthaginis templo

Magis Indicis Rosa in quãto pretio fuerit.

Oratio Magum ad Solem.

F

Oleo rosaceo, καὶ εὐῶδες ἔλαιον, & odoriferũ oleũ, Odyss. l. 2. ver. 339.

A *Restitit Aeneas, claráque in luce refulsit,* *Aenei.li.1*
Os humerósque Deo similis: namque ipsa decoram
Caesariem nato genitrix, lumenque iuuentae
Purpureum, & laetos oculis afflarat honores.

Sed quoniam rosa super satis superque iam prouecti sumus, praeteribo Ælij Veri Imperatoris lectulum, minutulúmque reticulum foliis rosae repletum, quē sibi substerni iubebat, in quo Persicis odoribus perunctus recubare consueuerat, maiorē inde sibi gratiam adepturus. Dissimulabóque fabulas Apuleianas, in quibus Lucius ipse priùs in Asinum ex homine conuersus, rosis toto terrarum orbe perquisitis, tam multa pertulit incommoda, donec demùm oblata earum copia, quas decerperet, humanae formae restitutus, pristino decori & venustati est redditus. Quod autem pertinet ad odorem, rosa sordidissimum animal Scarabeum, cui res plurimùm est cum stercore, vt alibi diximus, odore enecat suo. Ῥόδον autem eam idcircò appellatam Plutarchus ait, ὅτι ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδμῆς ἀφίησι, quòd ingenti odoris redundantia diffluat. Diuinae literae, vt Cyprianus ait, gloriosam famam appellare solent odoramenta. Vnde Paulus, *Christi bonus odor sumus.* Et quod vnguentum in Aaraonis Pontificis barbam diffluebat, bonae index est famae, quam sibi sacerdos quilibet comparare debet. Et pro martyribus hieroglyphicè poni rosas, à rubore sanguinis, ait Eucherius. *Rosae odor.*

DE LILIO.

Vt verò coronam ipsam nostram elegantiùs contexamus: purpureis aderunt lilia mista rosis. Sciendum autem in primis, vnumquemque florem hieroglyphicum esse spei. Nam si spes, vt Speusippus Platonicus finit, est expectatio boni: velut è conuerso, metus, animi concussio in expectatione mali: sique floribus inspectis, vsum inde fructuum sperare solemus, nulli dubium erit quin flos sit futuri boni praenuncius, & frugem paulò pòst succrescentem polliceatur. Nā & Themistius ait per florem, vbi praeuius apparuerit, in frugis inde nos spem surrigi. Sed quamuis sit haec florum omnium praerogatiua, vt nos bene sperare iubeant, vnus tamen praecipuus, quippe lilium, vno omnium consensu hieroglyphici huius primas obtinet. Hic in antiquorum monumentis cum inscriptione SPEI, lilij potiùs figuram, quàm alterius cuiusquam floris speciem ostentat. Nam in numo Imp. Alexandri Pij Aug. ab altera facie dea lilium dexterâ praetendit, cuius inscriptio est, SPES PVBLICA. Eadem inscriptio cum lilio manu Deae praetento in Imp. Æmiliani numis habetur. Nusquàm verò frequentiùs neque manifestiùs haec lilij facies pro spe ponitur, quam in Imp. Claudij. P. T. Aug. numis, quorum vis magna proximis annis in Bellunensi agro effossa est, in quibus Dea ipsa pallam laeuâ sustinet, dexterâ lilium praetendit, cum inscriptione, SPES PVBLICA. Et in Tib. Claudij numis eodem gestu Dea, palla quippe sublata, lilióque dexterâ porrecto, cum literis, SPES AVGVSTA. Eodem statu habitúque in Hadriani numo dea lilium praetendit cum inscriptione, SPES P. R. Ac ne taedio sit horum multiplicitas & numerus, hieroglyphici huius non ignarus Maro noster, cùm spem de Marcello conceptam significare vellet, tacita quadam ad clarissimum illum allusione, eruditiùs sanè quàm fronte prima polliceatur, haec scripsit:

Florū praerogatiua. B

Numi Imp. Alex. Pij, Imp. Aemiliani, Imp. Claud. Au. Hadriani Aug.

Aenei.li.6.

Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos
In tantum spe tollet auos, nec Romula quondam
C *Vllo se tantum tellus iactabit alumno:*

& quae sequuntur vsque ad versum illum: *Ibidem.*

--Si qua fata aspera rumpas,
Tu Marcellus eris: manibus date lilia plenis.

Lilia poscit Anchises, quibus donis nepotis animam cumulet, vt inde praereptam iri spem publicam populi Romani, prout ex superioribus numis ostensum, indicaret. Hinc Flaccus cùm spes nostras saepe fallere animaduertisset, indolísque bona de manibus saepe rapi conspexisset, postquàm viuax apium dixit, breue mox lilium subiecit.

CHRISTVS, ANGELI.

IN Diuinis literis lilium praecipuè album, nunc Christi, nunc Angelorum hieroglyphicum est, à candore quippe iustitiae, ad quod spectasse volunt Salomonem, cùm dixit: *Flos campi, & lilium conuallium.* Hilarius in Matthaeo, praecipuum Angelorum hieroglyphicum ponit lilia, de quibus dictum Euangelio, *Non laborant, neque nent,* quibus scilicet extra humanae scientiae eruditionem, suique operis mercedem, à Deo gloriae candor indultus atque indutus est, ne quid ex principio, labore & arte existimarentur habuisse. Ea autem est istius germinis natura, vt caelestibus Angelorum substantiis aptissimè comparetur: hoc enim efflorescens, cùm à stirpe detentae humi radicis auellitur, naturae suae virtutem, licèt aruisse videatur, occultat, & redeunte tempore rursum lilij sui honore vestitur. Ex se igitur reflorescit, sibíque redditur: quòd sit, quòd vigeat, nec radici nec terrae debet, cùm ille qui se suggerit succus ex se demanet & suffundatur, atque ita annuae huius viriditatis exemplo, virtutem caelestis substantiae aemulatur, cùm tamen ex eo tantùm quod intra se diuinitùs acceptum

Cātic.c.2.

Hinc lex Salica hieroglyphicè.

Lilij natura.

habet

habet, alatur in florem. Ideò ergo lilia non laborant neque nent, quia virtutes Angelorum ex ea, quā adeptæ sunt originis suæ sorte, vt sint semper, accipiunt. Generatim verò florem Eucherius hieroglyphicum esse dicit eorum operum, quæ bene ritéque fuerint inchoata: & Canticorum cantico ea de causa Sponsum dicere, *Fulcite me floribus.* D

Cant. c. a. 2.

PVLCHRITVDO.

EST & pulchritudinis signum lilium, siue formam, siue colores eius contemplére, Susásque mollem delicatámque Persarum vrbem, vbi Regum erant hyberna, ob mitissimam cœli plagam & amœnitates alias, inde cognominatam tradunt, quòd Susa Persarum lingua lilium sit. Volētes itaque loci pulchritudinem signare, nomen à lilio fecerunt, quamuis Stephanus à multitudine potiùs liliorum, quæ passim illic & feracissimè proueniūnt, cognomentum vrbi inditum inscripserit, Vtcumque verò, velut à liliis Susæ, non immeritò inter Italicas vrbes à flore Florentia nuncupata, vtpote quæ, Domine mi præstantissime, patria hæc tua, quam tam libenter incolimus, tam forma quàm situ, & incomparabili rerum omnium amœnitate, totius sit Italiæ flos: vt inuidè mihi facere, videantur, qui Fluentiam antiquum vrbis nomen sibi somniant.

Florentia à flore dicta.

Vt Politianus. epist. li. 1. epistola. 2.

PVDICITIA.

PVDICITIÆ, virginitatísque florem esse lilium, Hieronymus aduersus Iouinianum interpretatur, dum Canticorum cantico Sponsa illa cœlestis *fratruelem suum inter lilia pasci* canit, hoc est, inter candidissimos virginum choros. Illa enim tota speciosa, nulla notabatur macula, neque etiam ruga, vt Apostolus addidit. Et quod à Libano accersitur, λευκασμὸς, id est, candor interpretatur. Sanè Nymphis qui sacra faciebant, etiam Gentium sacerdotes, lilia præsertim candida offerre soliti erant. Ita apud Propertium Tarpeia: E

Cant. ca. 6. & Cā. c. 4. Gemelli pascuntur in liliis.

Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula ne faciem læderet hasta Taci.

Sciendum tamen in vniuersum flores λείρια dici ab Appollonio, vt Argonauticῶn primo:

ὡς δ᾽ ὅτε λείρια καλὰ περιβρομέουσι μέλισσαι.
Pulchra fremunt vt Apes pascentes lilia circum.

Quamuis propriè flos est qui lirium appellatur, quem Theophrastus libro de plantis, narcissum esse dicit, alij autem lilium Et licèt & pulchra & delicata lilia sint, ea tamen inuisa Veneri ait Nicander in Alexipharmacis, quòd olim de candore cum Dea certare voluerint eámq; indignatam lilia in asinini pudendi formam transmutasse, adeò nihil tam ridiculum, tam ineptum, quod sibi Græci non permittant.

Lilia inuisa Veneri.

IVNO.

VERVM odium hoc in lilium, inde potiùs processisse videri potest, quòd flos Iunonius lilium esse dicitur, vt ex Deæ lacte progenitum, cùm subiecto clam Herculi vbera admouisset, dolóque statim cognito se retraxisset: guttas verò lactis aiunt aliquod in terram decidisse, ex quibus mox lilia pullularint. Meritóque flos Regius etiam appellatur, non à Iunone Regina tantùm denominatione sumpta, sed à Regia qua præstant celsitudine, quòd tanta proceritate super flores alios attollitur, vt ad tria interdum cubita surrigatur.

Regina florū hodie & flos regum, nimirū frācorum.

F

DE CARDVI SCOLYMO.

ET quoniam hodierna dictio per flores volutatur, bonáque eorum pars, boni parum admodùm pollicetur, vt conditionem quisque perpendat suam, de cardui Scolymo, déque Fremio quædam minimè dissimulanda.

IMBECILLITAS HVMANA.

IMBECILLITATEM humanæ vitæ sacerdotes Ægyptij nullo significantiore ostendebant hieroglyphico, quàm cardui flore figurato, quem Græci Σκόλυμον vocant. Vnicaulis enim carduus simulac scolymon in calicem apparuerit, florem purpureum mittit inter medios aculeos celeriter canescentem, & abeuntem cum aura: perinde ac spes nostræ plurimùm euanescunt, & minima quaque de causa homines plerumque exanimantur.

MORBI.

SI verò morbos, quibus plurimùm tentatur affligitúrque humanum genus, significare voluissent, Fremi fecissent flores: vel quia rerum natura flores odorésque dē die in diē gignit, magna hominum admonitione, quæ spectatissimè florent, euestigiò marcescere, & vt apud Esa. est: *Omnis caro fænum, & omnis gloria eius flos agri:* siue vt Cypria reddit, *omnis eius claritas, vt flos fœni:* simulac enim fœnum aruit, decidit & flos: id quod fatidicus etiam Rex lamentatur, cùm ossa sicut fœnum aruisse clamat. Vel quia tradunt Magi, colligi Anemonas (sic enim Græci vocant) tertianis & quartanis remedio, posteà allegari florē panno roseo, & in vmbra asseruari, ita cùm opus sit adalligari. Florem hæc habet aut phœniceum, aut purpureum, aut lacteum, qui se nunquam aperit, nisi vento spirante, vnde & nomen accepit, ἀπὸ τοῦ ἀνέμου scilicet. Quamuis non sum nescius, eruditos esse authores, qui hoc nomine flores

Et Esai. 40. Verè fœnū est populus

A flores omnes intelligant in huiusmodi significatum, quòd floribus omnibus contingat, spirante vero aperiri. Ad eorum verò quæ pulchra, grata, & amabilia putamus, imbecillitatem indicandam, Catullus affectus aliquot accidere ait, velut prati vltimi flos prætereunte postquàm tactus aratro. Quam sententiam dixisse semel non sat habuit, quare alibi eandem repetit:

Vt flos in septis secretus nascitur hortis
Ignotus pecori, nulli contusus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat Sol, educat imber,
Multi illum pueri, multæ optauêre puellæ.
Idem cùm tenui captus defloruit vngui,
Nulli illum pueri, nullæ optauêre puellæ.

Quem Maro imitatus ait:

Purpureus veluti cùm flos succisus aratro Languescit moriens.

Neque fortè importunè dixerim, loco hoc herbam in Diuinis literis, vt apud Eucherium, hieroglyphicum esse iucunditatis nonnunquam indicare quædam animæ proficientis rudimenta, quæ mox florem, hoc est, spem, inde semen, hoc est, fructum datura sit. Ad superiorem verò sententiã Hilarius in Mattheo, sub hieroglyphico fœni nomine gentes à Deo sæpe nuncupatas ait: *Germen*, inquit hic, *illud est quod virtutis suæ flore dilapso, ad calorem Solis arescit. Igitur requies nulla gentibus: neque mortis, vt volũt compendio quies dabitur, sed ipsis corporibus etiam æternitas destinabitur, vt ignis æterni in ipsis sit æterna materies, & in vniuersis sempiternis exerceatur vltio sempiterna.* Et hoc illud est quod Paulus ait: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.*

Herbæ hieroglyphicũ.

B

DE AMARANTHO.

De humanæ vitæ imbecillitate, bonísque caducis & ante diem ereptis, hæc per florum imagines Ægyptij afferre consueuerunt.

INOFENSA VALETVDO.

Contra verò si quem inoffensa valetudine vixisse corporis ad extremum vsque dignitate viribúsque seruatis, hieroglyphicè ostendere voluissent, amaranthi corollam capiti eius imponere mos erat. Et autem amaranthus spica purpurea veriùs quàm flos aliquis, asseruatúrque decerpta, ac postquàm defecêre cuncti flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas facit: summáque eius hæc natura nomen inuenit ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι, id est, propterea quòd minimè marcescat, Amaranthum sit appellatum. Hinc Thessali ad tumulum Achillis libamina & expiationes quotannis oraculi Dodonæi admonitione ferre iussi, cùm omnia quæ sacrificio ritè operando necessaria essent, ex solo patrio asportare consuessent, duos quippe Tauros, album vnum nigrum alterum, vtrumque verò mansuetum: syluam ex monte Pelio cæsam, ignem ex Thessalia, molámque & aquam ex Sperchio haustam. Coronas insuper amaranthinas primi omnium excogitauerunt, eásque ad sacrum eiusmodi ferri sanxerunt, vt si fortè venti nauem repulissent, aut alia quapiam de causa mora iniecta esset, coronæ tamen neque flaccidæ, neque deformes suspenderentur.

Hæc à Plinio libro 21. cap. 8.
Idem Matheolus in Diosc. li. 4. cap. 52.

DE FERVLA.

C

CASTIGATIO INGENVA.

Qvam Baccho sacrã, & inde ναρθηκοφόρους ministros eius multi tradidêre. Sed quòd ea de causa Baccho dedicetur, quia Asini ea vescantur auidiùs, quàm animalibus reliquis, vt tradit Plinius, præsentaneum sit venenum, leue commentum forsan videatur, quamuis non ignoremus animal id gratissimam fuisse Libero patri victimam. Id verò magis arridet quod à Plutarcho accepimus libro de instituendis mulieribus: hic enim & ferulam & obliuionem Baccho dedicatas ait Ferulam quidem, propterea quòd virga ea admonitionem significat, qua pueros castigare soliti sunt veteres, vt se quoque subduxisse manum ferulæ profitetur Iuuenalis: itáque innuere voluerint, quæ per ebrietatem admissa tantùm sunt, pueruli indigeant castigatione. Obliuionem addidêre, puto, per lyncis eiusdem Bacchi simulachrum, quæ pascendo si casu aliquo auertat oculos, propositi cibi obliuiscatur, vt aiunt, & alium quærat. Aiebant verò eorum recordari non oportere, quæ inter vina dicta factáve essent: notum enim illud est, μισῶ μνήμονα συμπότην. Quòd si quid est cuius meminisse debeat ebrius, ea dubio procul omnia, vt Pythagoræ sententia est, non tantùm reminisci, sed identidem etiam animo repetere debet, quæ in ebrietate ridicula, aut perniciosa dixerit feceritve: id enim vnum esse euitandæ ebrietatis remedium. Nam & Anacharsis ita nos docuit ebrietatem cauere, si quæ ebrij faciant, inspexerimus. Quòd verò Plutarchus admonendis mulieribus ferulam adhibet, aurem nobis vellere videtur, ne distichi illius immemores simus, quod toto terrarum orbe cantatissimum est:

Nux, asinus, mulier, simili sunt lege ligati:
Hæc tria nil rectè faciunt, si verbera cessent.

Sed ioco iam satis.

Pli. lib. 22. cap. 1.
Ebrietatis euitandæ remedium.
Odi memorem compotorem.
D. Laërtius in eius vita.

PIERIVS

D

PIERIUS VALERIANUS AD IOANNEM ANTONIUM POLLIONEM, GELOUM PRIMATEM, DE IIS QUE PER SPICAM, ET Cerealia quædam arma significantur.

*

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

E

LIBER QUINQUAGESIMUS SEXTUS.

VI verò libentiùs Spicas & Cerealia quædam arma donarim, quàm tibi tam præstanti viro, tam frugi, tam probo, tam benigno, tam liberali? qui præsertim spicam habes in gemma domesticæ nobilitatis insigne: addam etiam, qui Siculus es, magnoque ingenij acumine præditus, verùm quo non nisi modestè vtaris, atque sapienter. Ero enim ego semper huius rei testis, qui prudentiam moderationémque tuam tandiu expertus sum, cùm in eodem conuiuebamus contubernio, ad idem munus tecum à Clemente P. M. delegati, qui nepotes suos adolescentulos nobis cõmendarat, quos tanta rerum perturbatione vexatos, infelicissimo illo tempore huc & illuc peregrè circũduximus, cùm hostica essent omnia, aduersa omnia, omnia suspecta. Tot illæ erant insidiæ, quæ illi etiã ætatulæ parabantur. Nos tamen per tot rerum omnium difficultates euicimus, vt sospites eos Clementi tandem restituto redderemus, atque ita moribus excultos, quantum in vtroque nostrûm fuit, vt nihil iam ad nobilissimæ indolis institutionem desiderari posset. Neque verò Legationes tuas illas memorabo, Germanicas, Noricas, Pannonicas, Bohemicas, Gallicas, Britannicas, & alia tibi sæpe munera demandata, quibus gerendis talem te præstitisti, vt ob sapientiam & probitatem omnibus esses admirationi. Quòd si consiliis tuis faciliores accessissent aures, in tot, quæ mox perpessi sumus, calamitates minimè incidissemus: tot erant ea, quæ desperata ab aliis, tua tu dexteritate restitueras, nisi obstitissent fata, quæ prudentiæ tuæ sese opposuerunt aduersaria, vel, cùm te vera loqui, optima sentire, salutaria consulere homines cognoscerent, quod plerunque accidere solet, optima videntes, ad deteriora tamen spontè non declinassent. Sed hæc missa faciamus. Id vnum profiteri nunquam desistam, quàm iucundum, quàm suaue mihi tum fuerit totum id vitæ tempus, quod in ea non nostra tantùm, sed Italiæ totius communi calamitate vnà conuiximus: quantúmque me tibi debere intelligam, qui non minorem mei consolandi, cùm desperarem omnia, rationem habueris, quàm eorundem, qui nobis commendati erant, Principum. Quæ verò vtrique nostrûm res præter omnium acciderint expectationem, quámque varia fuerit rerum fortuna, longè magis quàm vellemus insident memoriæ, neque quidem si obliuisci velimus, vllo modo possumus. At dices, Quorsum hæc rerum publicarum commemoratio, si de Spica & Cerealibus futurus est sermo? nempè quòd eò me trahit earum rerum recordatio, quæ toties de ambulando, sedendo, obequitando, super iis quæ ad nos & Principes nostros attinebant, fuère sæpius à nobis non modò præuisæ, verùm etiam deploratæ. Idcirco neque ad Pollionem scribere, neque cum eo loqui, neque quicquam meditari, quod mihi non suggerat eorum sermonum memoriam, qui tam frequentes, tam necessarij quotidie intercidebant. At effluxère omnia hæc: effluxerint. Vt te igitur audiam, nobis quid nunc agendum, posteaquàm studium, fides, industria, conatúsque noster omnis iis nihil profuit, quibus omnia prospera, felicia, faustáque cupiebamus, sed euersa omnia sunt, fatóne dicam, an eorum culpa, qui recta consulentes aspernabantur? Velimúsne nos aliorum causa in perpetuo esse mærore, an nostri studij, nostri officij memores ea meditari, quæ aliquam ærumnarum obliuionem afferre possint? Ego nempè post rẽ certa iam desperatione conclamatam, ad studia me mea retuli, commentationibúsque illis hieroglyphicis, de quibus sæpe tecum, nunc totus incubui: quas cùm per sua quæq; segmenta disponerem, visæ mihi sunt polliceri, fore, vt huius industriæ meæ aliquis fructus iis, qui politiores has literas affectantur, acquiri possit: quare labori nihil quicquam peperci, donec rem omnem digessissem. Ea verò quoniam in partes diuidenda fuit, quæ ad te pertinere arbitratus sum, tibi dedicaui. Vtinam eo tu atque alij animo hæc suscipiatis, quo à me studio atque beneuolentia conscripta sunt. F

DE

A

DE SPICA.

ONYX ille tuus, Antoni Pollio, modiolo, qui spicas duas continet, insignis, ab cuius vtraque parte copiæ cornua ante admodum eleganti incisa conspiciuntur, vetustatis omninò venerandæ monumentum, signum olim aut Ædilium fuisse, aut eorum qui rei frumentariæ præerant facilè credere possumus. *Insigne Antonij Pollionis.*

CERES.

VIDERE enim est Iuliæ Piæ numum, ab cuius altera facie sigillum est læuâ côto innixum, dexterâ spicam gerens, calatho ante pedes proposito, cuius inscriptio est, quarto casu Cererem. *Iuliæ Piæ numus.*

ANNONA.

EST & T. Cæsaris Vespasiani numus, in quo simulachrum est, quod dexterâ sigillum exporrigit, in cuius vna manu libella est, in altera cornu copiæ, apposita naui, & calatho cum spicis: inscriptio, ANNONA. In eiusdem aliquot aliis eadem omnia sunt præter cornu copiæ: eius loco caduceum spectes: nam & is, vt alibi diximus, in felicitatis significatum accedit: quòd pax ipsa, cuius symbolum est caduceus, rerum omnium copiam & affluentiam inducit. *T. Cæsaris Vespasiani numus.*

AFRICA.

SPECTARE verò est, Africæ picturam eo libro, quem de Imperio, magistratibus, & militiæ ordinibus Theodosianis temporibus conscriptum vidimus. Ibi enim vbi de Proconsule Africæ legi- *Africæ pictura.*
B tur, vrbésque & officia & magistratus tota ea prouincia distributa continentur, mulier quædam inspicitur, pileo in primis cooperta caput, cærulea palla hinc inde ab vtroque humero reiecta, eáque ad humum vsque fusa, interiore verò tunica rubra, imo limbo ad pedis vnius altitudinem albo, cuius superiorem inferiorémque marginem aureæ fibræ duæ circumeunt. Brachia nuda vtrinque exporriguntur, binas vtraque manu spicas ostentantia. Sub pedibus naues duæ frumento onustæ, adpictæ sunt, Literæ supernè sunt, PROCOS AFRICÆ. Apud Horatium sanè de terræ huius feracitate frumentaria legas:

Quicquid de Libycis verritur areis.

desumptum quidem ex Pindaro, qui πυροφόρον λιβύαν in Isthmiis dixit. *Fructiferã & frumentiferã Lybiam.*

BRACCATI MILITES.

IN iisdem monumẽtis obseruaui gestamen cæruleo colore subobscuro pictum, circulo nigro iuxta marginem circumducto, à summa cuius parte stella adpicta est radiis octo prædita: in medio orbiculus est cum vmbilico, vtroque coloris aurei: ab eo orbiculo vsque ad circulum qui iuxta marginem est columella summissa coloris rubri: à lateribus columellæ spicæ duæ vtrinque surgunt singulæ, quas auiculæ totidem volatu suspensæ impetunt. Insigne hoc erat eorum militum, qui BRACCATI IVNIORES appellantur, militabántque sub militum Præsentiali tunc nuncupato, qui titulus eorum erat notæ, qui Viri illustres vocabantur. Sed vt ad annonam reuertamur, in Hadriani quoque numis corbis est cum spicis: & in Antonini, spicæ & Cornu copiæ cum eadem ANNONÆ inscriptione. *Hadriani & Antonini Impp. numi.*

C

PROVENTVS.

QVÆ verò spicæ duæ, dolio vuis pleno in earum medio constituto, spectantur in numo L. Liuinci Reguli, prouentum bonorum, fructuúmque copiam & feracitatem eius viri magistratu vberem ostendit: nam vbi consultum est iis quæ cibo potúque inseruiunt, annona omnis largè populo videtur erogata. Vsque adeò verò spicæ prouentus indicia sunt, & apud Côiectores reperias eum, qui natas in aure spicas per nocturnam imaginem videre visus fuerat, & delapsa inde grana manibus collegerat, fratris mox demortui hæreditate locupletatum: spicis quippe prouentum, aure fraternitatem ostendentibus: germanas enim inuicem esse aures manifestum. In Diuinis quoque literis spicæ, hoc est, messis eodem modo prouentum hieroglyphicè significat, dicente Domino, *Messis quidem plurima, operarij autem pauci admodum.* Humanam enim messem vredini, procellisque obiectam, cupiebat ille in horrea æternitatis suæ transferre. Hesychius hierosolymitanus pro messe accipit virtutes, quæ ex Diuini verbi semine oriuntur. At stipula pro nullius boni operis fructu ponitur: vnde Propheta lamentatur: *Hei mihi, vt factus sum sicut qui colligit stipulam in messe.* Idem paleæ, vt illud: *Paleas autem vret igni.* *L. Liuinei Reguli numisma. Ad verbum ab Artem. lib. ca. 25. Spicæ in Diuinis quid, & stipula. Matt. ca. 9. Luc. cap. 3.*

SANE plerumq; inuenias æstatem ipsam per spicarum fasciculum significari. Vnde apud Nasonem: *Stabat nuda æstas, & spicea serta ferebat.* Nonnunquam verò messem ipsam, aliàs & frugum inuentorem. *Lib. 1. Metaph.*

ÆSTAS, ET FRVGVM inuentor.

D

MESSIS.

Iulij mensis symbolum.

SED ENIM Hesiodus in Theogonia, falcem pro messe posuit, vbi dicit, τάξαι μέγα δρέπανον, subiiciunt interpretes: Drepanon messis tempus. Hinc iuniores spicas duas, manipulos spicarum interdum duos in transuersum adclinatos, pro mense Iulio ponere excogitarunt, quòd nimirum eo mense messis omnis triticea demetatur.

TEMPVS.

Macrob. li. 1. ca. 8.

Æglog. 9.

Macrob. li. 1. cap. 10.

ET quod pertinet ad falcem, quoniam tempus omnia metit exsecátque & aufert, ideò falcem Saturno attributam nonnulli volunt κρόνος enim Saturnus, cui tempora subiiciuntur, quæ voce eadem Græci sola adiecta aspiratione pronunciant, quippe κ in χ versa. In hanc sententiam Maro: *Omnia fert ætas.*

AGRICVLTVRA.

ALII falcem agricolationis totius signum arbitrantur, quod insigne Ianus Saturno dederit à messe & fertilitate, cui posteritas rationem etiam inserendi, & artem faciendi surculos fert acceptas: vnde Saturnum à satu Latini vocitarint.

FRATRES ARVALES.

Spiceæ coronæ hieroglyphica.

ALIOQVI spicea corona fratres Aruales indicabat, quam primùm Acca Laurentia Romulo sacrificanti dedit.

E

SACERDOTES ARVORVM.

Institutos vt arua fruges ferrent.

SI verò spicea corona vitta alba illigata esset, sacerdotes aruorum significabat, quorum illud erat insigne. At Cereris caput spicis redimitum spectauimus, in numis quibusdam, ab altera quorum parte spica magna est nonnunquam sola, nonnunquam cum caduceo & lituo, eo quod retulimus significato.

PAX.

QVIN & pacis simulachrum cum spicis figuratur: vnde Tibullus,

At nobis pax alma veni, spicámque teneto,
Profluat & pomis candidus ante sinus.
Pax enim candida primùm
Duxit araturos sub iuga panda boues.
Pax aluit vites, & succos condidit vuæ,
Funderet vt nato tecta paterna merum.
Pace bidens vomérque vigent, ac tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs.

DIANÆ TRICLARIÆ SACRVM.

F

ERAT & spicea corona insigne atque gestamen eorum adolescentum, qui Dianæ Triclariæ sunt immolari soliti apud Patrēses, mollienda numinis indignatione, quam Menalippus atque Comætho templo deæ turpiter violato in ciues contraxêre.

DE LOLIO.

TRITICEAE coronæ gestaminíve contrarium est lolium, quòd quantum seges illa felicitatis affert, tantum hoc infelicitatis, & incommodi: secum enim inuidiam, & quandam animi prauitatem trahit.

PRAVI MORES.

Idem D. Laërtius in Antisthene. Epistola 2. Et in Euāgelio. Inimicus superseminauit zizania (id est lolium) inter triticum.

MORVM enim corruptorum id omninò indicium est: quare Antisthenes non temerè dicere solebat, absurdum esse triticum à lolio non repurgare, qui sentiret ex hoc inuidos à Republica summouendos, vt Plutarchus interpretatur: tam enim inutiles inuidi sunt ciuitati, quàm lolium est tritico, qui verò inuidus est, suam ipse sibi fouet infelicitatem: quandoquidem Horatius ex Phalaridis sententia dicto sumpto,

Inuidia Siculi non inuenêre tyranni *Maius tormentum*, ait.

Et quod ad corruptos degenerésque mores facit, ita Virgilianus pastor lamentatur:

Grandia sæpe quibus mandauimus hordea sulcis,
Infelix lolium, & steriles dominantur auenæ.

A

DE MILIO.

VIRTVS ideò humano generi vtilis atque commoda, qua milium egregiè pollet, efficit, ne ab hieroglyphicis expelli debeat. Nam si quis hominem, qui declinare sciat infortunia, hoc scripturæ genere ostentare voluerit, aptè Serpentem pinxerit milij surculo circumuolutum, anguis ipsius capite deorsum deiecto, cauda supernè sita: quandoquidem ex milio panis præsumptus, incolumen sospitémque præstat à veneno, naturæ beneficentia, quæ mortale genus remedio tam parabili, atque omnibus obuio præmunire voluerit contra pestem adeò perniciosam. Idque tradit Didymus in iis, quæ de re rustica scripsit.

Hominis prouidi symbolum.

INNVMERA.

SVNT etiam qui spicam milij hieroglyphicè pro millenario numero ponant, ac perinde pro innumeris, quia tale etiam est millenariis significatum. Neque desunt qui numerum ipsum mille à milio dictum velint.

Sed potius milium à mille.

DE MODIO.

SED vt ad onycem reuertamur, modius in ea incisus est: is quid sibi velit explicemus. Sed quoniam in numis, in picturis, in sculpturis, atque aliis antiquorum monumentis spectare est alibi modium, alibi latè patentem vrnulam, nonnunquam & cyathũ, sæpius verò calathum,
B & quicquid vel humoris, vel solidorum est corporum capax, in Serapidis capite superpositum (illi enim plurimùm vasa hæc dedicabantur, quòd diuitiarum, & omnium prouentuum numen haberetur) necesse erit hæc omnia colligere, ac veluti vetustas fecit, in vnum commiscere.

FRVGVM OPVLENTIA.

SIVE igitur modius, siue calathus, siue quid huiusmodi figuretur, frugum id opulentiam indicabit, quas ipse siue Serapis, siue Osiris, siue quocunque nomine δοτῆρ ἐάων nuncupari placeat humano generi, satu inuento, & aratione commonstrata, comparasse dicitur: de quo multa alibi, & quo pacto Osiris quoque in huius inuenti participatum admitteretur, disseruimus. Illud verò constat, cibarias opes & donaria in canistris offerre, & antiquorum fuisse morem, & nunc palàm omnibus esse: quin etiam vbi liberaliùs, oppipariúsque aliquid erogatum significare volumus: αὐτῷ κανῷ dicere consueuimus. Hinc apud Maronem ferunt nymphæ calathis pallentes violas, & alia dona. Alibi Cererem canistris expediunt ministri. Osirin quoque, neque non Cererem eodem insignitos gestamine Diodorus attestatur, & antiqua pleraque signa ostendêre. Neque verò hîc repetenda sunt ea, quæ plurima docuimus eo commentario quo de Capitis atque adeò Tricipitij significationibus agitur, vtrùm scilicet Serapis pro Sole, an pro Ioue, an pro mundi totius machina, vt Nicocreonti Cyprio Regi ipso est oraculo proditum, accipiendus sit, quoniam eo loco hæc omnia sunt explicata.

Bonorũ largitor.
Modij siue Calathi vsus.
Ab ipso canistro.
Ecgloga 2.
Æneι. li. 1.

C

AQVA.

SED ENIM vrnam potiùs Osiridi dedicatam videas, idque ea de causa factum, quòd eum non vini tantùm, verùm totius humoris dominum intelligebant, eúmque Oceanum, perinde ac Isidem Thetin. Præferri enim vrnam in sacrificiis, qua Deum colerent, mos erat. Hydriam enim quandam ingentem summo cultu, & attonita penè veneratione prosequebantur, quam obtectam, & casta religione susceptam, in sacram ædem solenni pompè gestabant, quo cùm peruenissent, terræ procumbentes manibus ad cœlum sublatis iis gratiam agebant, qui primi diuinæ benignitatis munera mortalium vsui communicassent: vtpote qui ex humore oriri omnia persuasum haberent.

Vrna cur Osiridi dedicata.
A Thalete, vt D. Laert. in eius vitâ.

CANOPVS.

ALII, qui philosophiam eam eludebant, quorum è numero Ruffinus est, Canopum quendam apud Ægyptios in hydriæ speciem figurari solitum aiebant, quòd inuento calido, cùm in certamen contra Persas deuentum esset, victorem ignem euicerit. Persæ enim, vt alibi sæpè ostendimus, ignem numinibus omnibus anteponunt. Is itaque minutioribus quibusdam foraminibus hydriam, quam contra ignem in periculum adducturus erat à fundo perterebrauerat, ceráque diligenter obturauerat, qua super ignem solenni certamine posita, vi caloris soluta ignis extinctus expirauit. Quoniam verò de vrnis locupletiùs alibi dictum, reliqua nunc vasa persequemur.

Canopi figura vnde.

NON CESSANDVM IGNAVITER.

SED id quoque nescio quid Ægyptiacum sapit, quòd Pythagoras super modio sedere nos vetat: quippe rationis portionem eam, qua anima ipsa metitur, explorat, atque examinat omnia, non

Ænigma Pythagoræ.

esse otiosa desidia remittendam, habendámve negligenter: verum omni exercitatione modóque & regula dirigendam, assiduéque per cogitationis spatia agitandam. Cæterùm D. Hieronymus hoc subindicare dicit, non debere nos de victu solicitos esse in diem crastinũ, prout etiam Dominicis præceptis admonemur: quamquam Cyrillus priorem sequitur sententiam. Plutarchus in Symposiacis symbolum ita exponit, vt ex præsenti mensa semper aliquid in futurum relinquamus, & crastini diei hodierno meminerimus. Re siquidem parata non erit vlteriùs consultandum, vt nudipes ille Phrator hospitem elusit, cùm satur recederet, & ex reliquiis capum integrum coctum in manicam coniecisset: interrogante hospite quid eo facturus esset, in crastinum se asportare, dixit: cui cùm subiecisset: hospes, *Atqui lex nobis descripta est, ne de crastino cogitemus*: suscepit ille Phrator, *Pareo igitur legi, qui hoc mihi prandio destinato, nihil quicquam ero super crastino solicitus.* Sed vt in re seria facessant ioci, Plutarchus ad eorum morem, quibus mensas inanes tollere magna erat religio, symbolum videtur accommodare. Nam Chœnicem pro diurno victu capi, quam Latini Sportulam appellarunt, tum ex eo manifestum est, quod apud Herodotum legitur, Regibus Spartæ ad cœnam non euntibus binas farinæ chœnices mitti solitas, tum quòd Alexarchus chœnica vocat ἡμεροτροφίδα. Significaret igitur symbolum, non debere nos in sportulis vitæ nostræ totius ita spem collocare, vt sede in eis statuta, totum vitæ tempus ignauiter desideamus: sed aliquam ineamus rationem, consiliúmque capiamus, vt nobis aliquando viuere possimus, opésque nostræ tandem in nobis ipsis, non in alieno arbitrio sitæ sint. In Diuinis literis Modius hieroglyphicum est dogmatis atque doctrinæ, quam Iudæi profitebantur, veritatis lumen sub eo recondentes: quam sententiam explicat Hilarius super Matthæo: ideóque proque proferendam esse lucernam IESVS admonet Apostolos, & quæ apud eum copiosè. D

Faceta historia.

Diarios cibos.

DIALECTICA. E

D. Laërt. in eius vita.

ZENO multipliciter solitus Dialecticorum argutias eludere, sed eo præcipuè dicto, quod eam iustis quidem mensuris æquiparauit, quibus tamen non frumentum, sed paleas, fimúmq; quis dimetiretur. Ita hieroglyphicum Zeno faciebat, Dialecticam ostensurus paleas modio dimensas.

ANIMVS.

Vasis hieroglyphica.

VAS obturatum plerunque animi significatum habere perhibetur. Vnde Lacenæ mulieres Ollas in Regum suorum iustis pulsitabant per vrbem discurrentes, vt ita ciuitatem orbam Rege, animo carere significarent, quemadmodum ollæ illæ inanes erant in Diuinis verò literis vbi Psalmo LXXII. legitur, *Penè effusi sunt gressus mei*, de rupti aut inuersi vasis similitudine sumptum aiunt interpretes: vti enim liquor è vase in terram effusus perditur & euanescit, ita cogitationes suas & animi sententias dicit penè effusas, in vanas scilicet & inanes rerum fabulas euagatas: quod fortè de nobis nugas has scribentibus dici possit. In quo tamen illud me consolatur, quòd multa omninò in his nugis disciplinæ veteris arcana, quæ hactenus sepulta iacuêre, nemine ante me lapidem hunc mouente, industria nunc primùm mea cœpêre in lucem proferri, & tibi similibus, quod satis est mihi, & aliis oblectamentum aliquod afferre. In Chaldæorum quoque scriptis, animus appellatione Vasis accipitur: vt illud, *Vas tuum inhabitant bestiæ terræ*: ita videlicet & libido, cupiditatésque aliæ quos affectus communes cum belluis habemus, & quod infelicius est, tantæ interdum apud nos authoritatis, vt ad brutalem sæpe nos vitam impellant. Hoc illud est quod Plato ait libro de Repub. alere nos domi diuersa brutorum genera, quæ Deus ad hominem, vt in Diuinis literis habetur, accersiuit adiumento futura, ea tamen omnia interturbant, omnia subruunt, cùm fræni impatientia nullo possunt regimine, nulla castigatione coërceri: id quod tunc accidit, cùm nostri vigoris, nostræ immemores ingenuitatis, iis spontè nosmet dedimus in seruitutem. Concitatus enim animus, nisi parere cogatur imperium sibi arripit, & dominationem exercet. Vas animæ vocat Paulus carnem nostram, quam etiam honorificè tractandam monet. Nonnunquam tamen eandem exteriorem vocat hominem. Vas verò capacitatis nomine dicta est, qua ipsam capit animam & continet. Homo verò de communione naturæ, vt Tertullianus diceret, quæ eam non instrumentum in operationibus præstat, sed ministerium. Apud Hieronymum septimis supra tricesima Hebræorum castra, inuenias non mortales hieroglyphicè pro fictilibus vasis intelligi, in quibus pretiosissimum thesaurum conditum habeamus, quæ cùm ita fragilia sint, vt vel minutissimè confringi possint, omni studio, cura atque diligentia cauendum, vt cor nostrum rectè muniamus, sepimentísque validioribus circundemus, vt ad ictus quoslibet firmum integrúmque seruetur. Olla, ait Eucherius, cùm sit condimentorum, quæ ad humanum victum pertinent, receptaculum in Diuinis literis pro sobole vel progenie solet accipi: nam veluti ex olla desumitur quod ad victum facit, cuius beneficio humana vita sustinetur, ita de humano vasculo genitura depromitur, quæ in multas hominum ætates propagatur. Ideò Psalmo LX. legas, *Moab olla spei meæ*: hoc est, Ruth, quæ Moabitis fuit, progenies illa est, quam spe concepi: nam Christi generatio, quantum ad humanitatem, per Ruth ipsam in posteros propagata est. Eodem spectat Apostoli dictum: *In domo magna non sunt tantùm vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, alia quidem in honorem, alia porrò in contumeliam.* Et inhonoratus est Iechonias, quasi vas cuius nulla esset vtilitas: quoniam cùm in domo Dei ex numero esset familiarium, se turpitudinibus sceleribúsque F

Pierij deprecatio hieroglyphicorum.

Genes. ca. 1.

Sic σῶμα Plato σῆμα, corpus tanquam sepulchrum.

Ollæ hieroglyphicum in Diuinis.

summisit,

A summisit, ideóque ea super homine scripta sunt: *Nunquid vas fictile, cúrtúmque vel attritum vir iste Iechonias?* At bone Deus, quid aliud clamat Oedipus apud Sophoclem? *Ita me turpibus bellum educastis vas repletum sordibus?* Alibi adapertis thesauris vasa indignationis à Deo prolata comperias, hoc est, reiectos animos, in quibus & ira, & praui affectus reliqui concluderentur, de quibus plura apud Theologos. Hesiodi quoque interpretes dolium vas allegoricè pro vitæ animíque nostri sustentaculo accipiunt, eo Agriculturæ loco: *Rom. 9. Sustinuit vasa iræ.* *in lib. opera & dies.*

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι
Μεσσόθι φείδεσθαι.
De summo satiere cado, & cùm cœpit ad imum
Deficere, at medio memor esto parciùs vti.

vbi dictum aiunt de pueritia, virilitate, & senectute, quippe pueros & senes iucundiorem vitam agere debere, genióque liberiùs indulgere: viros verò, ætatem quippe firmiorem, parcè omnia sibi permittere, modúmque voluptatibus omnibus adhibere, vitámque vndecumque laboriosam adamare. Vtrùm verò Hesiodum hoc sensisse dicamus, an quod Alexander Aphrodiseus interpretatur, de vini parte media meliori, viderint alij: nam ad Alexandri sententiam accedit etiam prouerbium vulgò dictatum, *Seram esse in fundo parsimoniam.*

PERSVASIBILITAS.

APVD Platonem in Gorgia, legas Socratem ex Itali cuiusdam viri elegantis commento, eam animæ partem in qua vigescunt cupiditates, propter persuasionem crudelitatémque lubricam
B Dolium appellatum, quòd Græci nominis vox πίθος, non à πίω, sed à πείθομαι deduci videatur. At quæsierit fortasse aliquis, quid sibi voluerint dolia duo, quæ olim in sacello quodam Romæ ad cloacam maximam, via quæ ad Carinas ducit, habebantur: quo quidem in loco spuere nefas erat: quod porrò sacellum Doliola Plutarchus vocatum ait. Nempè nihil aliud, vt nonnulli tradunt, nisi duo fuisse dolia, alterum in quo Numæ sacra quædam olim reposita fuerint, alterum inane, sed in quo Gallorum Senonum irruptione sacra quædam à Vestalibus virginibus abscōdita seruatáque fuerint, cùm ipsæ metu perculsæ, deserta Vrbe fuga sibi consuluissent. Ibidem aiunt simulachra duo fuisse militari habitu, quæ sedebant, & peila manibus tenebant, quibus titulis suberat, DI PENATES. Significabat verò sessus, firmatam Imperij sedem: peila, hostes summotos procul arma reliqua, Romani populi virtutem, & munimentum, vt apertiùs alibi singula pertractauimus. *Doliola Plutarchi.*

LIBIDINES.

SED vt ad Platonem redeamus, eam animi partem quæ libidinibus agitaretur, Italus vir ille pro sapiente citatus à Socrate perforatum dolium existimabat, cuiusmodi essent dementes, profani, & iudicio damnati viri inexplebili incontinētia præditi, qui propter infidam animi compagem, obliuionémque fluxam eorum quæ honesta iustáque percepissent, nihil quicquam infusum continere possent. Ideóque Lucretius hunc secutus ait: *Doliū perforatum.* *Sic Plautus in Pseudolo, dolium pertusum vocat obliuiosum.*

Deinde animi ingratam naturam pascere semper,
C *Atque explere bonis rebus, satiaréque nunquam,*
Quod faciunt nobis annorum tempora, circùm
Cùm redeunt, fœtúsque ferunt, varióśque lepôres.
Nec tamen explemur vitaï fructibus vnquàm
Hoc, vt opinor, id est, æuo florente puellas *Danaides.*
Quod memorant laticem pertusum congerere in vas,
Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

HVMANI AFFECTVS.

PHILOSOPHI, qui sacras literas ad morum tantùm rationem trahunt, cùm in arcam Noës omnes ferarum species introductas legerent, arbitrati sunt intelligi debere ex huiusmodi historia, in humanum corpus ferinos omnes affectus, cupiditates & appetentias introductas. Sunt verò ex iis, quæ difficulter exarmari cicurarive, aut mansuescere possint. Quare clamat Horatius, *regendum animum, qui nisi paret, imperat*: hunc frænis igitur, hunc catenis compescendum. Rerum itaque opifex terram affluentibus aquis expurgaturus, hoc est, vt Philo ait, animum ab iniquitatibus expurgaturus, Noam in arcam, animi quippe vas, septem ex puris iumentis deferre iubet, visum scilicet, auditum, olfactum, gustatum, tactum, sermonem ac concupiscentiam, quos defæcatos habere decet sapientem, cùm mala innumera ab exlegibus & rationis expertibus animæ portionibus erumpant: à quibus maximum assiduúmque bellum insurgit, eo præcipuè tempore, quo mortale genus otio desidiáque torpescit. Quare Persius, vdum & molle lutum ne obdurescat, & ad opus fiat inhabile, properandum, & acri fingendum sine fine rota monet. *Philosophorum super modio sententia.* *Epistola 2.*

D

INANIS ANIMVS.

IDem animum fideliæ comparat, percussamque sonare vitium ait, malignéque respondere, quæ viridi informata limo non satis excocta sit. Et futile illud & apertile vas animum prorsus inanem ostendere profitetur, cùm dicit, *Effluis amens, contemnere.* Apud nostros etiam vas corpus est: Paulus enim corpus Tabernaculum vocat: nam dubio procul corpus animæ receptaculum est.

SERMO.

Cibum in matellamne immittas.

QVOD verò monuit Pythagoras, σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, Plutarchus sermonem vrbanum qui cibus est animi, in improbi hominis animum non immittendum esse interpretatur. Epictetus quoque cùm sermonem Ægyptiorum more pro liquore, aut rore pluuio, vel vnda pro fluente accipiat, in minimè syncerum vas, ne acescat computrescátve, infundendum vetat. Ad quod nimirum respexit Horatius cùm dixit:

Epistola. 2.

Syncerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit.

OBLITERANDA MALI MEMORIA.

ILLVD etiam ad animi significatum facit, quòd vbi ollam à cinere sustuleris, vestigium turbandum Pythagoras censet: hoc est, simulátque deferbuerit, atque resederit animi tumor, mali præteriti memoriam obliterandam, & iracundiæ vestigium omne penitùs tollendum, vt Plutarchus in Symposiacis interpretatur. Eóque diuinum præceptum facit, *Sol non occidat super iram tuam.*

FERENDA MAIORVM DIFFICVLTAS.

E

QVAM verò ollam nuptæ nouæ postridiè nuptias à matre sponsi petere iubebantur, quam illa & iurgiis & conuitiis asperiùs intortis abnegaret, institutum ferunt apud Leptitanos Libyæ populos, vt sponsa vel ab ipso primordio socrus difficultatem patienter ferre consuesceret.

SERVITIA.

Vasa seruitutis indicia.

A MINISTERIO autem vasa seruitutis indicia sunt: vnde apud Plautum legas de insolentissimo adolescente, qui omnes pro solutis scopis habebat: *Nisi mihi matulam dederitis, vos habebo pro matula.* Inter enim vasa vilissimi vsus lotiaria sunt. Et tale aliquid apud Lucianum olfacies, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, vbi potentiorum fastum tãgit εἰς ἀμίδα mingentium. Id vtcumque, in Diuinis quoque literis vasa pro seruitiis ponuntur, propterea quòd non nisi in ministerium aliquod, comparatur. Hinc nonnulli quem Psalmi LX. locum ex Eucherio citauimus, *Moab lebes spei meæ*, simpliciùs intelligentes exponunt, *Moabitæ ad seruitium meum sistendi sunt.* Iam illud de Paulo vulgatissimum est, quẽ pro vase, verùm eo pretioso, Dominus noster IESVS CHRISTVS se professus est elegisse. Ita plurimùm calathus hieroglyphicum est seruitutis, siue corbes, siue cophinus appelletur. Vnde illud de Iosippo ex Psal. citat Eucherius: *Manus eius ad cophinum seruierunt.* Nam & geruli dicuntur viri gestandis oneribus conductitij, & Venetiis passim foro plurimùm cetario, olitorio & boario, qui operam hanc præstant, Cistæ nũcupatione accersuntur. Et quoniam cibum alibi referri ad animi pastũ ostendimus, panémque esse doctrinæ symbolum, duodecim illæ fragmentorum corbes, quæ de profusa Christi liberalitate superfuêre, duodecim Apostolorum doctrinam, vt idem Eucherius sentit, indicasse videntur, quæ ne perirent accuratissimè procuratum. F

Act. cap. 9. Psalmo 80. Cestarolli.

AMICITIÆ CONFIRMATIO.

Poculũ porrectũ amicitiæ symbolum.

POCVLA verò vicissim porrecta, inuitatonésque ad compotandum, amicitiæ confirmationem esse, tam nostri temporis mos est, quàm antiquorum omnium institutum. Hinc apud Maronem Dido cùm Hospitali Ioui libasset, mox Bitiæ dedit, inde alij proceres ad poculum inuitati. Sed nihil pigeat temporariæ hilaritatis ergò Virgilianum super hoc carmen repetisse:

Idem Athenæus in principio li. 5.

Iuppiter nimirum Xenius, i. hospitalis.

Hîc Regina grauem gemmis auroq́ poposcit,
Impleuitq́ mero pateram, quam Belus & omnes
A Belo soliti tum facta silentia tectis.
Iuppiter (hospitibus nam te dare iura loquuntur)
Hunc lætum Tyriísque diem Troiaq́ profectis
Esse velis, nostrosq́ huius meminisse minores.
Adsis lætitiæ Bachus dator, & bona Iuno,
Et vos ô cœtum Tyrij celebrate fauentes.
Dixit, & in mensa laticum libauit honorem,
Primáque libato summo tenus attigit ore.
Tum Bitiæ dedit increpitans, ille impiger hausit
Spumantem pateram, & pleno se proluit auro.
Post alij proceres.

A In huiusmodi significatum trahunt Tantali phialam, ex qua Brachmanæ Philosophi priùs bibere soliti essent, quàm somno indulgerent, humore per se nunquam deficiente. Philostratus enim amicitiæ confirmandæ causa eiusmodi compotationem apud eos institutam autumat. Moris huius meminit D. Hieronymus in veteris Instrumenti liminari pagina, sed pro phiala fontem ponit, eodem omninò significato, quod super quidam Grammaticorum proceres diutissimè cõcertarunt. Mihi verò videtur fontem dixisse Hieronymus, ad vim illam vberẽ & inexhaustam ostendendam, cùm liquor ille, veluti ex perenni fonte, manare quotidiè videretur. De mystico autem eius liquoris significato in Roris pluuij commentario est abundè disputatum. *Tantali phiala.*

CONCORDIA.

AD amicitiæ confirmandæ significatum signa etiam veterum numorum accedũt, in quibus frequentissimè pateram exporrigi videas: vt in Orbianæ numis, quorum inscriptio est, CONCORDIA AVGVSTORVM. Sed & ipsa Dea sella, patera per dexteram porrecta, læuâ duo copiæ cornua tenet. Hæc eadem sunt in numo Iuliæ Paulæ Aug cum inscriptione, CONCORDIA. Sed in Sabinæ Augustæ numis, sigillum id quod sella sedet, læuâ innititur lanceæ, dexterâ pateram porrigit: inscriptio, CONCORDIA AVG. *Orbianæ Iuliæ Paulæ, & Sabinæ Aug. numi.*

CLEMENTIA.

HÆc eadem habentur in numo Antonini Augusti Pij, cuius inscriptio est CLEMENTIA AVG.

B

LIBERALITAS.

SVNT qui patinam expansam inter hæc Ægyptiorum commenta liberalitatis indicium esse dicãt quod ego nusquam apud veteres, quod meminerim, obseruaui: feliciter tamen excogitatum non negarim, haberéque cũm calatho similitudinem: de quo multa superiùs, vbi de modio disseruimus.

VBERTAS.

ALII peluim & guttum eodem pene significato, vel etiam vbertatis significatione describunt: quæque defunctorum cippis signa huiusmodi hinc inde passim apposita conspiciuntur: nimirum indicant iusta ritè atque liberaliter persoluta, neque esse vt manes quidpiam aliud à pietate nostra desiderent. Speciem verò hanc antiquam esse ex plerisque veterum monumentis asserimus, sed ex ea præcipuè sculptura, quæ mihi omnium in hoc genere pulcherrima visa est Romæ in Æsculapij pronao, vbi sepulchrum est, à fronte cuius prima patinam & guttum, & corymbos omnibus fructuum generibus, cum pediculis & foliis suis artificiosissimè laboratis suspensos videas, à capite verò speciosissimum candelabrum duabus lauris hinc inde adsitis, cum baccis & foliis suis subtili adeò arte factis, vt ad obtutum tremere & crepitum ciere videãtur. In Diuinis verò literis multa super calice proponuntur, quæ si omnia complecti velim, nullus vnquam erit operi finis: quare paucissimis contentus, satis habebo locum aliis intento digito commonstrasse. Argumentum enim hoc totum pertinet ad Theologos. *Sculptura Romæ pulcherrima.*

C

SVPPLICIVM CAPITALE.

FREQVENTISSIMVM est in Diuinis literis poculum aut calicem pro capitali supplicio ponere, quod inter sanctiores suas Athenienses præcipuè susceperunt. Iudiciis enim capitalibus vel cicutæ succum, vel venenum aliud sontibus propinabant, vt ex Socrate & aliis manifestum est. Et Psal. 15. calix pro mortis cruciatu ponitur. Et in Euangeliis eodem significato: *Calicem quem ego bibo, vósne potestis bibere?* Et: *Pater si fieri potest, summoueatur à me calix iste.* Apertissimè quoque eo versu Psal. 64. *Quoniam calix in manu Domini vini meri mixtione plenus*: vbi de pœnarum dispensatione sermo est, vt Græci Theologi disputant: Dominus enim vno calice merum propinat, hoc est, amaritudinem suppliciorum. Amariora enim vino tum Catullo, tum aliis dicuntur, quæ meraciora sunt. Altero mistũ, hoc est, aquam misericordiæ ad pœnarum temperamentum, quod subsequentia statim verba declarant: *Et effudit ex hoc in hoc*, quamuis qui literam Hebraicam sequi se profitentur, longè aliter rem exposuerint. Illud autem, *Calicem salutaris accipiam*, Euthymius ita interpretatur, vt dicat, *Quoniam tot & tam magna sunt beneficia quæ Dominus in me contulit, vt nullo possim modo parem illi gratiam referre, ita me comparabo, vt si vsu veniat, animam propter amorem eius sim audacter effusurus, quippe quouis martyrij cruciatu emoriturus.* Hinc nulla tormentorum atrocitate territus clamat heros Rotatus meus, quem tu libenter adeò legebas: *Vt Psal. 15. & Apocal. cap. 15.* *Domino alloquente filios Zebedei.* *Luc. ca. 22.* *Psalm. 115.*

Ne me effusi cruor, neu me terrete minaces
Mucrones, radijq;. Mox,
Dum carnis grando, dum sanguinis imber inundat,

Ita precabatur:

--Cape prima cruoris

Libamenta pater, viuo hoc me flumine ab omni
Labe, & ab incestu mortali perlue, vt inde
Hostia pura tuas feriar mactandus ad aras. D

Non igitur temerè prius in tyrannum dixerat:

Vt libet hos artus lacera, suspende, trucida,
Et meus est hæc passus amor. & huiusmodi alia.

Quamquam salutaris calicem & Chrysostomus, & plerique alij aliter acceperunt, quod breuitatis causa prætereo.

SAPIENTIA.

Tripos aureus Apollinis.

QVEM verò tripodem aureum Græci Apollini dedicarunt, eiúsque capiti gestandum superimposuêre, sapientiæ hieroglyphicum esse nemo dubitarit, qui norit historiam super eo traditam: extractum quippe tripodem aureum è mari, sapientissimo adiudicatum Apollinis ipsius oraculo: cúmque mortales ad Socratem munus id detulissent, quod ei deberi publico omnium iudicio decretum esset, remisit is tripodem, & Apollini deberi, non cuipiam alteri, respondit.

DE CORNV COPIÆ.

RELIQVA sunt in Onyce tuo Cornua copiæ duo, de quorum significationibus disputare superfluum videatur, propterea quòd nihil his vel vniuerso vulgo notius: quia tamen antiquorum numûm commemoratio, quæ plurimùm ad hoc negotium facit, non iucunda futura est, hanc quoque partem nihil grauati tractare aggrediemur. E

LIBERALISSIMA BENIGNITAS.

Propter Acheloi fluminis cornuad Herculecoërcitum.

Antonini Aug. L. Septimij, & Antonini Pij numismata.

ILLVD sanè & antiquum, & maximè celebratum est, in liberalissimæ benignitatis & largitionis effusissimæ signum Cornu copiæ figurari, quod tum in fluuiorum, præsertim nauigabilium, tum in aliorum numinum manibus, vbi larga significanda sit opulentia, spectatur. Multa verò passim in numismatis eiusmodi cornua videas, nunc liberalitatis, nunc felicitatis, nunc concordiæ, nunc pacis, nunc annonæ, nunc hilaritatis, nunc huius vel illius indicia commoditatis & boni, vt quicquid denique lætum aut oportunum humano generi sit, inde nobis afferri videatur. In numo enim Antonini Aug. Germ. simulachrum est læuâ cornu copiæ tenens, dexterâ verò ventilabrum cereale, cuius inscriptio est, LIBERALITAS AVG. Eadem insignia cum eadem inscriptione habentur etiam in Hadriani numis aliquot. Quem verò L. Septimius Geta Cæsar cusit, sigillum habet cum caduceo in dextera, in læua verò Cornu copiæ, cum inscriptione, FELICITAS TEMPORVM. Duo verò cornua semicirculum facientia vasculis sursum versus erectis, iuxta verò mucronem inuicem colligata, habentur in Antonini Pij numis: inscriptio, FELICITAS. In alio eiusdem Antonini simulachrum est læuâ Cornu copiæ gestans, dexterâ verò intenta face arma à pedibus strata incendit ac perdit, cum inscriptione, PAX ÆTERNA AVG. Sed enim & clarissimæ fœminæ non dissimili ferè argumento numismata meruêre, veluti Iulia Paula, cuius numum in patera citauimus, cum inscriptione, CONCORDIÆ. Et Marcia Otacilla Seuera Aug. in numo pateram, & copiæ cornua duo præfert, cum inscriptione, CONCORDIA AVG. Eadem inscriptione in Orbianæ Aug. numo, de quo paulò antè. F
Sunt verò cornua hæc non aduersa, vt quæ in superiore Antonini numo pro felicitate posita sunt, sed inuicem cohærentia.

HILARITAS.

Faustinæ numus.

Epistola. 12.

CONCORDIAM non immeritò sequitur hilaritas, quare venit in mentem mihi numus Faustinæ, in quo sigillum est quòd læuâ Cornu copiæ, dexterâ thyrsum à solo ad caput vsque frondibus & corollis ornatum tenet: vnde sumpta inscriptionis occasio, quæ huiusmodi est, HILARITAS. In alio quodam surculum palmæ videas à solo supra caput assurgentem, quem medium dexterâ Dea ipsa comprehendit, læuâ Cornu copiæ gestat: inscriptio est, HILARITAS. Non temerè verò vbi pax æterna, ibi concordia: vbi concordia, ibidem hilaritas: ex his autem oritur felicitas, quam in Vespasiani numo caduceo insignem, & Cornu copiæ ornatam videas: cum inscriptione, FELICITAS PVBLICA. Caduceúsque idem, atque idem cornu copiæ in Traiani numo est, cum inscriptione, FELICITAS AVG. Horatius quoque hilaritatem & felicitatem huiusmodi eo tempore vniuersæ Italiæ scribit obtigisse, quo tempore rebus ab Agrippa contra Cantabros, à Claudio Nerone contra Armenios optimè gestis, eo loco erat res Romana, vt ex voto omnia succederent: ideóque, vt ille ad Iccium ait,

--Aurea fruges Italiæ pleno diffudit copia cornu.

FORTVNA AMATORIA.

Fortunæ simulachrũ.

ERAT olim Ægiræ, ea Achaiæ ciuitas est, Fortunæ idolum cum cornu copiæ, iuxta quam Amor alatus assidebat, indicio, vt Pausanias arbitratur, ea quoque quæ ad amorem pertinent, fortuna

magis

A magis quàm pulchritudine secundari. Quòd verò diuitias fortunas appellant, neque incongruè, neque nouo inuento factum. Pausanias enim Bubalum ait omnium primum Fortunæ simulachrum Smyrneis effinxisse, in cuius capite polum statuerit, in altera ex manibus τὸ τῆς ἀμαλθείας καλούμενον κέρας, quæ nunc vulgò diuitiarū cornua nuncupamus. De polo Pindarus, qui τύχην φερέπολιν appellauit. Huc facere videntur καταχύσματα illa, de quibus meminit Aristophanes, Pluto, quæ seruorum nouitiorum cùm primùm domum ingrederentur, capitibus ante focum profundebātur, dactyli quippe palmarum, numuli, legumina, caricæ, nuces, & huiusmodi bellaria conseruis omnibus impunè diripienda, quæ quidem in annuæ vbertatis omen fieri consueuerunt, vel vt ipsi frugi esse meminissent. Institutum mox idem ex Theopompo didicimus fuisse, boni auspicij causa, in sponsi caput.

Fortunā polum ferentem.

Bellaria quibus parfundebantur sposi, & sponsæ, & serui monitij primum domū ingressi.

POCVLA.

PRÆBVERVNT autem olim cornua poculorum vsum, cùm nondum vasa excogitata essent, vt apud Nicandri interpretes legimus: indéque κεράσαι, quod miscere est, à cornu deductum. Siue quòd potatores taurinum quiddam assequantur: quippe animos, ferocitatem, & pugnacitatem, neque dicto neque facto parcant, sed vt animalia quę cornibus prædita sunt, ad feriendum sese paratiores ostendant. Vnde Horatius dixit, ebrietatem ad prælia vel inermem trudere: eáque de causa Bacchum taurinis cornibus insignitum aiunt. Atque hoc illud est quod conuiuas coronari mos fuit. Nam coronam à cornu fluxisse in Commentario suo, & quæ plurima ad hanc rem faciunt, ostendimus. Apud Xenophontem tamen de Græcorū reditu plerisque locis inuenias, eos non nisi corneis poculis acceptos, quòd apud Gentes innumeras cornua vasculorum vsum subministrarent: quare Nicandri
B dictum ad historiam potiùs, quàm ad Philosophiam referendum.

Cornua pro poculis olim

Epistola ad Torquatum.

CLEMENS ANIMVS.

VIDERE verò est Cornua illa copiæ nuncupata & vasa reliqua, variorum modò fructuum, modò arborum, modò herbarum plena. Quale igitur significatum habet id quod ex vase pullulat, tale aliquid insidere animo intelligendum: quippe si fructiferæ oleæ ramusculos inspicias, clementē animum interpreteris, si Palmam, inuictum & victoriæ compotem: si Laurum ab humilibus negotiis, caducísque rebus alienum, cœlestiáque & permansura semper attentantem.

ARTES DISCIPLINÆ'QVE INANES.

PARI modo vasa sterilibus arboribus, & inutilibus fructibus oppleta, hieroglyphicè inanes artes, vanásque disciplinas ostendunt. Per steriles enim & inutiles fructus in Diuinis literis artes illæ intelliguntur, interprete Philone, quæ contra veritatem iustitiámque comparantur. In quibus medicinam in primis enumerat, vbi non ad sanitatem, sed ad lucrum comparata sit. Cui mox oratoriam adiungit, aduocatoriam scilicet illam & mercenariam, non ad iustitiā, sed ad decipiendos fallacibus suasiunculis auditores intentam. Iis Dialecticam illam comitem adhibet, quæ nihil ad mores, hoc est, ad veros animi fructus facit: vtpote quæ nugarum tantùm argutiis & subtilitatibus gallinaceum lac ex illo suo copiæ cornu propinare se polliceatur, cùm tamen sit rerum omnium inanis, ollásque tantùm, vt Plutarchus de iisdem ipsis ait, ostentet. Inuehitur & Origenes in hos ipsos, vbi eos piscibus squama pinnísque carentibus similes esse dicit, hæsitaréque semper in luto, nec ad aquarum superficiem,
C perficiem, aërísque participatum vnquam attolli: esséque hoc genus illud piscium profanum, quod à sacris omninò pellitur.

Steriles fructus in Diuinis.

In libello de Auscultando.

VERA FOECVNDITAS.

CORNV verò copiæ verum illud est, quod ab animo, qui veram profiteatur agriculturam, impletur. Ea verò est quæ ab agro suo insipientiæ, intemperantiæ, iniquitatis ac fortitudinis arbores exciderit, & à radice penitùs extirparit: voluptatis insuper, cupiditatis, iræ, furoris, & venenorum aliorum plantas ad cœlum vsque porrectas ita eradicarit, vt neque vestigium earum vllum relinquatur, ac quicquam aliud, quod occulta tacitáque propagine prorepens aliquando suppullulare cōtendat. Cuiusmodi verò sint arbores quæ prauos indicent affectus, ostendit Horatius, cùm de spinis pluribus exemptam vnam, nihil aut parum iuuare differit. Atque alibi,

Vera agricultura quæ.

Certemus (inquit) *spinas animóne ego fortiùs an tu*
Euellas agro, & melior sit Horatius, an res.

His inquam euulsis, earum mox loco supullulent panganturve plantæ, quarum fructibus repletum cornu offeramus Deo, vt illud: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni*, quem Deus numinis sui rore fœcundarit, & ad optimam frugem iusserit peruenire, de nobis dici mereamur.

PIERIVS

D

PIERIVS VALERIANVS AD MAXIME REVERENDVM PATREM LVDOVICVM BECCADELLVM, ARCHIEPISCOPVM RAGVSINVM, DE IIS quæ per Papyrum, Fabam, Cicerem, Arundinem, Sinapim significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QVINQVAGESIMVSSEPTIMVS.

E

VM ea plurimùm de causa, honoratiſsime Pater, Venetijs, omni Bellunenſium hortorum meorum amœnitate poſthabita, ſubſtiterim, quòd & tua, & aliquot aliorum præſtantium amicorum iucundiſsima conſuetudine frui poſſe mihi pollicebar, accidit (vt quod ætas iam plusquam ſeptuagenaria ſpontè afferre ſolet) modò pedū, modò ſtomachi imbecillitate laborare cœperim: vnde coactus ſum me domi, tanquàm intra caueam continere, non ita tamen vt non omnis mea cogitatio ad vos tenderet, & qua ratione congreſſu veſtro frui poſſem, aſſiduè cogitarem. Habebam autem ante oculos labores meos in Aegyptiacæ diſciplinæ non iniucundam forſitā interpretationem, quam inter amicos impertiebar, meæ erga illos obſeruantiæ futurum internuncium. Cùm dies aliquot, quodnam ex his Commentarijs (id enim operi nomen) Beccadello tam præſtanti viro mitterem, examinaſſem, viſum denique eſt, Papyrum illi, Fabam, Cicerem, Arundinem, & Sinapim dedicare, quod ad eius frugaliſsimos mores ex amuſsi facere viderentur. Memineram enim ſermonum eorum, qui nobiſcum Patauij olim cum infeliciſsimo illo adoleſcente, tam multùm fleto, ad ſuperos, Coſmo Gerio Phanenſi, iam Præſule habiti fuerant, cùm iuuenis ille non tam Græcarum Latinarúmque literarum eruditione dubio procul admirandus, quàm ſanctiſsimorum morum & pietatis in primis noſtræ propugnator accerrimus, tam doctè, tam copioſè diſſerere conſuerat. Nam cùm de frugalitate ſermo è re nata inter nos incidiſſet, egóque Papyrum in exemplum ab Aegyptij deſumpſiſſem, per quam illi victus, parſimoniam, frugalitatémque ſignificare ſoliti eſſent. Atqui, Coſmus inquit, quàm multa ea quoque ſunt in hanc ſententiam tum noſtrorum, tum exterorum Ducum, Regum, & Imperatorum reſponſa, factáque ſcitè & ſapienter, quæ victus queant petulantiam caſtigare: cuiuſmodi eſt noſtri illius, qui militibus fruſtrà vinum peti reſpondit, quibus à vicina Nili ripa liceret aquari. Quem ſecutus Peſcenius Niger, Militibus vinum identidem efflagitantibus, reſpondit: Nilum habetis & vinum quæritis? *Idémque tumultuantibus his qui à Sarracenis victi fuerant, & dicentibus:* Vinum non accepimus, pugnare non poſſumus: Erubeſcite, *inquit,* illi qui nos vincunt, aquā tantùm bibunt. *Cúmque nos taciti eum libenter auſcultaremus, ardore ille iuuenili, honeſtiſsimáque ambitione concitatus, proſecutus eſt. Quid autem Alexander Macedo? cùm illi Regina Carum Ada, obſonia quædam exquiſitiſsima, magnáque impenſa, nec minori arte & diligētia condita miſsitaret, quam ſapienter eam illuſit, quæ coquos etiam ſe miſſuram offerret, obſonia lautiora, & peritiores coquos habere ſe domi reſpondens, nocturnum quippe iter, quod prandium pararet: matutinam frugalitatem quæ cœnam inſtrueret. Vnde Philoſophi clariſsimi dictum,* Nullum obſoniū fame melius. *Apud Max. Tyrium legas Mithecum quendam ganeæ magiſtrum Sparta eiectum, quòd illi labore potiùs, quàm per condimentorum lenocinia edendi deſiderium quæritarent. Illud præcipua memoria dignum, quod Guefacto Aegyptiorum Regi Bacchoris filio accidiſſe memorant, qui licèt & ipſe inductis à Rege Meni delicijs & imbutus & educatus eſſet, & ferè eneruatus, generoſi tamen animi ſpecimen præbuit, cùm exercitum per Arabiæ ſolitudines ductaret: deficiente commeatu, coactus cibum deſpicatiſsimum quemque mendicare, humanæ neceſsitatis commoda locorum vbique ſatis opulenter ſuggeri perſpexit, ac Regijs demum apparatibus luxu & opulentia poſthabitis, nullo vnquam exquiſitiori condimento ex eo vſus eſt, victu eo contentus qui pro locorum natura ſuppeteret, parciſsimè peruixit, rémque ſacris annalibus diſcribendam Thebis in templo non incurioſè demandauit: vt reliqui ad frugalem hanc rectè viuendi normam exemplo ſubinuitati, quietiùs degerent. Huiuſmodi frugalitatis Cyrus Rex etiam fuiſſe traditur, qui, vt apud Ammianum legitur, rogatus, ab hoſpite quidnam ad prandium ſibi iuberet apparari? Nihil, inquit, quàm panem. Hic tamen tam parcus ſibi à Platone reprehenditur Legum III. quòd non & Cambyſem filium in eadem parſimonia educandum curauerit: perinde ac Darium etiam appellat, qui ſe tantùm defraudans, filium negligenter educari permiſerit. De Artaxerxe, cognomento Mnemone, memorabile illud conſtat,* cuius

F

Socratis, teſte D. laërtio, & Cicero lib. 2. de finibus.

A *cuius direpto in fuga quadam commeatu, cum aridis ficubus & hordeaceo pane vesci coactus esset:* Dij boni, *inquit,* cuiusmodi voluptatis hactenus expers fui? *Hæc, inquam, vt tu quoque meminisse potes, Cosmus noster ex antiquorum historijs referebat, cùm ego circa Ægyptiaca tantùm insisterem, & quam ipsi sententiam ex rerum suarum vsu sequerentur, commemorarem. Declamaueram enim vt cibum illi per papyri figuram significarent, cum priscis illis herbæ quæque palustres, caules, & radices, quas gustu mites experti essent, victum largè subministrarent, sed omnium maxime Papyrus.*

DE PAPYRO.

VICTVS.

MERITO quidem pro victu Papyrus poni solita est, tam ob cibi copiam, quàm etiam ob raram quandam eius herbæ naturam. Licèt enim fructus habeat infœcundos, radicem tamen eam fert, quæ præter quòd ignis gratia vellitur, summam tamen frequentissimámque opem in re cibaria præstat. Omnes quidem incolæ, & crudam, & assam manducant, & elixa etiam vtuntur, succo tantùm deourato, cùm alioqui manducamentum expuant. Frugalissimis enim viris, & tenui cibo contentis, satis ad alimoniam succus ille facere videbatur.

Papyri cõmendatio ob radicem.

Ægyptij eã mandũt, succũtãtũm deuorantes, & mansam expuunt Dioscor. lib. 1. cap. 98.

PARVO CONTENTVS.

CVM itaque tam larga Papyrus cibi commoda subministraret, inde factum vt quoties hominem paruo contentum innuere vellent, simplici quippe naturalíque cibo vtentem, quíque in medio B positorum, vt diceret Horatius, abstemius herbis viueret, illud dictitarint:

βίβλου ἢ καρπὸς οὐκ αἰτεῖ μέγαν στάχυν.

hoc est, non esse vt grauiorem pleniorémque aristam disquiratis, cui papyri fructus victui necessaria suppeditare potest. Neque enim Helisæus in præbendis epulis vilis habitus, quamquam oleribus syluestribus amicos exciperet. Inuenio traditum à Chæremone Stoico, quem Martialis, vt factionis suæ maximè contrarium, eludit eo epigrammate:

Quòd nimium laudas Chæremon Stoice mortem,
Vis animum mirer, suspiciámque tuum.
Hanc tibi virtutem fracta facit vrceus ansa,
Et tristis nullo qui tepet igne focus.

& quæ sequuntur calumniosa omnia Ægyptios olim omnibus negotiis curísque reiectis, semper in templo perstitisse, rerúmque naturas, causásque & rationes siderum contemplari assiduè solitos, mulieribus nunquam se miscuisse, nunquam cognatos & propinquos, ne liberos quidem vidisse, ex eo tempore quo cœpissent diuino cultui famulari: carnibus item & vino semper abstinuisse, imò etiam hac raró vesci solitos, ne stomachum onerarent, quæ si quando comederent, tunsum pariter hyssopũ sumebant, vt escam grauiorem illius calore decoquerẽt: oleum tantùm in oleribus nouerant. Ecquid loquar, inquit Chæremon idem de volatilibus, cùm ouum quoque pro carnibus vitauerint, neque non lac, quorum alterum carnes liquidas, alterum sanguinem esse dicebant, colore tantùm mutato? Cubile eisdem ex foliis palmarum, quas βάϊας vocãt, fuisse, assuetósque bidui atque etiam tridui inediam sustinere. Quare minimè mirum est in tanta victus parsimonia, eorum corpora, quod plerique C authores tradunt, vel nullis odoribus delibuta, spontè auram suaueolentem emisisse, odoratásque trãseuntium vmbras miram inspirasse fragrãtiam. Quamquam & Alexandri Macedonis corpus suapte vi aromaticum quid oboluisse Theophrastus asseuerat: sed forsitan in Rege cura, quod in illis negligentia, præstabat. Quid verò Chæremon scripturus, si nostri generis eremitas per deserta Thebaidos, & montem Sinam inspexisset? Quid, si vniuersa interdum collegia ad durissimam corporum macerationem spontanea etiam supplicia, flagra, labores addidisse cognouisset, nullúmq; neque nocte cruciatus alicuius vacuum tempus sibi permisisse? Sed enim multa Ægyptiis attribuuntur, quæ nostræ pietatis proceres præstitêre, pręclaráque illa patientiæ documenta, dissimulatis nostrorum nominibus, in regionis tantum, quam incolebant, laudem transtulerunt. Neque tamen Ægyptij solùm, de quibus Chæremon Stoicus tam multa disseruit, herbis & arborum tantùm fructibus victitarunt, verùm & gentes reliquæ, vt Porphyrius attestatur, hoc cibi genere vsæ sunt aliquandiu: primíque sacrificantes, non animalia, sed herbas, floresque, deinde arbores sacrificarunt, atque aromatum suffitu operati sunt, cuiusmodi sunt thymiamata apud Orpheum. Qui verò primi animalibus vesci cœperunt, penuria frugum id facere coacti perhibentur, quare luculenter simul ac eruditè Ouid.

Ægyptiorũ mos cultui diuino initiatorum.

Nimirũ papyro.

Q. Curtius & Plutar. in eius vita.

At vetus illa ætas cui fecimus aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.

Quantum verò illa delectant, quæ tam eleganter Pythagoras apud eundem disserit?

Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora, sunt fruges, sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæq; in vitibus vuæ:

Sunt

Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma
Mollirive queant: nec nobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.

Varius variarum gentium cibus. *τέρμινθος, Latinè Terebinthus.* & quæ plurima in hanc sententiam modulatur. Quin & Græcos illos veteres, tanquam proximè Deo genitos, optimos fuisse natura, Dicæarchus Peripateticus asseuerat, nullúmque animal occidisse. Vetus autem Atheniensium cibus, ficus: Arcadum, glans: Indorum, calami, Carmanorum, palmæ: Mœotiorum Sauromatúmque milium: Persarum, cardamum ac Terebinthus, vt obseruauit Ælianus. At Eusebius homines ferino ita victu priùs ali solitos, rerum imperitiæ videtur adscribere, vbi dicit: τοὺς δ' ἐξ ἀρχῆς γεννηθέντας, τῶν ἀνθρώπων φασὶν ἀνακτάτῳ, καὶ θηριώδει βίῳ κατεσῶτας σποράδην ἐπὶ τὰς νομὰς ἐξιέναι, καὶ προσφέρεσθαι τῆς τε βοτάνης τὴν προσηνεστάτην, καὶ τοὺς αὐτομάτους ἀπὸ τῶν δένδρων καρπούς. *Homines quippe rerum principio genitos, aiunt parabili ferinóque victu pasci solitos, sparsimq́; in pascua prodyisse, déque graminibus, quæ mitiora viderentur, cibum sibi comparasse, atque etiam fructus qui sponte, nulla mortalium cura culti, nascerētur.* Sedenim vtcumque senserit Eusebius, fuit tamen Theologorum veterum præceptum, animantium nullum sacrificandum, sed vsque ad farinam & mel, terræq; fructus atque flores. Nouit enim Deus (aiebant illi) virum pietatis veræ cultorem, etiamsi minimum quodque folium altaribus intulisset, atque ipsum, quantum, quisque animo, non quantum manibus afferat, intueri. Quod verò ad carnes *Porphyrij sententia de carniũ vsu.* attinet, earum vsum Porphyrius libro de Abstinentia, dicit ad salubritatem minimè conferre, sed ei potiùs impedimento esse, eo argumento, quòd per quæ recuperatur bona valetudo, per eadem conseruatur: eam si quando amiserimus, per victum tenuissimum, & præsertim à carnibus alienum, recipimus: per eundem igitur salubritas in incolumitate perseuerat sua. Sed ne tam multa quæ ille conscripsit in hanc sententiam compilem, & Chrysippi Medeam repetam, ad nostra regrediēdo, quæ apud pinos domi nascuntur apponam, qui quidem ipsius Dei summi prouidentia simplicem victum, & natura ipsa prouenientem, reliquis cibis antelatum autumant, & perinde debere nos idem approbare. *Perelegans simplicis victus disquisitio.* Terra enim antequam Sol creatus esset, germinare iussa, cibum sobrietatis priùs eduxit, quàm reliquos deliciarum atque luxuriæ, quibus quamuis humana improbitas sit nunc vsque adeò dedita, vt iam vnusquisque supra etiam vires & censum, exquisitiores vberiorésque epulas disquirat, ille tamen cibus diuino primùm effusus munere, sine satu, sine semine productus, tam dulcis & gratus permansit, vt etiam repletis distentisque, voluptati atque vsui sit, & auidiùs appetatur, primis denique mensis appositus, secundis minimè fastidiatur, atque ita simplex diuinitatis opus humanam omnem exuperat industriam. *Helluones damnātur. Ieiunij commendatio.* Nostri verò tempore helluones institutum ieiunij sacrosanctum ad pietatem nihil facere arbitrantur, tótque iam voluminibus in sanctos mores inuecti, nostram hanc viuendi temperantiam nihil antiquum sapere contendunt, muliercularúmque superstitiones esse: cùm tamen & illi ipsi veteres qui nondum veritatis lumine fuerant irradiati, ieiunia tam multis cæremoniis indixerint. Præcipuè verò Romani ieiunia Cereri feruntur instituisse, M. Acilio Glabrione, P. Cornelio Scipione coss. post victum Antiochum Syriæ regem. Reliquum esset sanctissima tot nostræ pietatis collegia recensere, quę vt sanctiùs atque castiùs Deo famulentur, perpetuò sibi carnium vsu interdixēre: sed quoniam hæc in omnium oculis versantur, satísque omnibus innotuēre, iis nunc præteritis, ad reliqua Papyri significata stylum direxisse præstiterit.

ANTIQVA PROGENIES.

CVM verò apud Ægyptios nihil eo cibo antiquius haberetur, factũ est vt si progeniem antiquã describere vellent, papyraceum fascem pingerent: tametsi nobilitatis nullum inter ipsos discrimen habebatur, sed omnes pariter nobiles censebantur. Herbam verò illam magn veneratione susceptam in manus, quotiescunque diis supplicaturi essent prætendebant, quòd è limo se quoque genitos profitebantur, atque vnà cum ipso caule se identidem esse palustria propemodùm animalia. *Romanorũ in Triũphis institutum.* Eóque spectare videbatur præclarum Romanorum institutum, qui multis in rebus, tum in ea præcipuè prudentes, cùm hominem re bene gesta summis honoribus decorare instituissent, triumphales illos currus in tunica Iouis decernebant, idque sapientissimè cauerant, vt ne supra modum insolescerent, à tergo esset qui *Hominem memento te esse*, identidem succlamaret, ita Tertullianus. Sanè Plinius maximum esse dicit victoriæ signum, cùm herba traditur, quia per eam se indicant esse de terra altrice, atque humatione cedere, quamuis Seruius eo carmine Virgiliano, *Æenei. li. 8.*

Et vitta comptos voluit prætendere ramos,

Geor. lib. 1. Aliter ex Varronis Ætiis dare herbam exponat. Sanè Virgilius terream & ipse progeniem hominum agnouit, Lactantio ita versum eius referente:

Terrea progenies duris caput extulit aruis,

quod in vulgatis exemplaribus habetur *Ferrea*, id quod nihil ad ea primordia, quæ Maro tangit. Tollenda tamen ex Lactantij codice verba sunt illa, *procreata ex lapidibus*, quæ idem ex Seruij commētario, importunè sunt eò translata. Sed vt ad Papyrum reuertamur, vel ob eam, quam retulimus causam, vel ob humilem naturalémque ortum, vt Diodorus ait, vel quod magis humidis quàm siccis cibis victus humani constet alimonia, parem sibi cum Papyro generationem existimabant.

A

SACERDOTIVM.

IPsos verò sacerdotes suos huius nobilitatis gratia papyraceis calceis insignibant, neque eos iis ex alia quapiam materia contextos ferre licebat: vsque adeò illa omnia euitabant, quæ vel minimam impuritatis suspicionem afferre possent. Hinc etiam apud Romanos nostros, huius puritatis ergô, Flaminicis mortuæ per se pecudis corio calceos aut soleas fieri nefas habebatur, sed aut occisæ alioqui, vt illud Homericum, ἶφι κταμένοιο, aut immolatæ, quoniam hæc macta essent, sua verò morte extincta omnia, vetus illa superstitio funesta esse decreuerat. Atqui etiam Assertor noster præcepit Apostolis suis ne calceamenta pedibus inducerent: quod ita interpretatur Adamantius, vt ipsorum pedes, qui ad annunciandam felicissimæ viæ perpetuitatem properabant, omni carerent mortalitatis indicio. Nam & Moses cùm exiret de terra Ægypti, calceamenta ex mortuis pellibus induxerat, quibus veluti quadam mortalitate constrictus erat: cùm verò cœpit per virtutem proficere, & ad montem Dei conscendere, ibíque immortalibus ministrare mysteriis, tunc ei præcipitur vt lora calceamenti soluat, quia locus in quo consisteret, sanctus esset: hoc est, vt indicia mortalitatis, quæ in pelliceis calceis designantur, abiiceret. Quantum verò ad papyracea Ægyptiorum calceamenta pertinet, nonnulli nihil aliud inde quæsitum autumant, quàm puritatis argumentum. Nam eadem de causa pietas nostra indumenta ex lino sacerdotibus imperauit, in quibus omnium ferè gentium & nationum consensus fuit: & eo vestis genere Apollonius Tyaneus semper vsus est, quoniam illa vestis purior & syncerior videretur, quàm vestes ex lanarum aut vellerum pollutione contextæ. Papyrus autem non tantùm calceis conficiundis commoda, verùm & ad multa vtensilia vasorum aptissima: quin & ad nauigia texenda, veláque & tegetes, necnon vestem stragulam, ad funes è libro conficiendos: & nulla denique herba sit, quæ tot & tam variis modis humano consulat vsui, & maiores plurésque afferat vtilitates.

Papyraceorum calceorum symbolum.

Ad verbū à Plin. li. 13. ca. 11.

B

DE FABA.

FAba Ægyptiis instar venerandi numinis fuit, tantæque religionis, vt eam neque sererent, neque comederent, quinetiam aspicere vererentur, quod Theon Grammaticus apud Plutarchum in Symposiacis enarrat, & alij plerique tradidêre.

Hæc & sequentia ab Eras. Chil. 1. ce. 1. A fabis abstinento.

IMPROFANABILE NVMEN.

PEr eam velo coopertam improfanabile numen intelligi volebant: quamuis Herodotus vulgi opinionem secutus, id ea de causa factitari solitum dicat, quòd impurum adeò legumen id existimarent, vt non tactu gustúve tantùm, verùm etiam visu profanum haberetur.

FVNVS LVCTVSVE.

NAm & apud Romanos faba inter funesta recensebatur, neque Diali fas erat eam tangere, neque quidem nominare, putabántque omninò ad mortuos pertinere: nam & lemuralibus iaciebatur laruis, & parentalibus adhibebatur sacrificiis: in flore enim eius luctus quædam inesse literæ videntur, vt Festus Pompeius attestatur: & quod ad parentalia pertinet, fabacium epulum in funeralibus ad nostra vsque tempora perseuerat. Sanè Varro ea de causa Flaminem ait ea non vesci, quòd in eius flore literæ illæ luctus indices inueniantur. Aliorum fuit opinio, mortuorum animas in fabis habitare: inde Pythagoras cùm percussores fugeret, & in aruum fabis consitum incidisset, quà tutus ei dabatur exitus, si se in eam segetem immisisset, ab inimicis potiùs trucidari, quàm fabas animarum conceptacula conculcare maluit.

C

Pythagoræ opinio. D. Laërtius in Pythagora.

NEQVITIÆ FRÆNVM.

SVnt qui fabam eam velo coopertam nihil aliud sibi velle disputent quàm amouendas à manibus oculísque nostris omnes nequitiæ causas, vt castiorem agamus vitam: eóque spectare Pythagoricum præceptum, vt à fabulo abstineamus, quam sententiam Empedocles ita pronunciauit:

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.

Ah miseri a fabulo miseri seducite dextras.

Cyamon verò, vt inquit Gellius, multi Fabam intelligi voluerunt, peritiores tamen pro testiculis accipiunt, quos ita aperte ac symbolicè Pythagoras appellarit: quia scilicet fabæ mollitudine sua, & ingenita quadam tumoris efficacia, humanæ genituræ vim suggerant, atque insuper facillimæ sint corruptionis, & denique testiculis ipsis forma quàm simillima. Idcirco Empedoclem versu illo, non à fabulo edendo, sed a rei Venereæ proluuio voluisse homines auertere, quibus veluti animi ergastulis liberati, possimus ingenio expeditiorem nauare operam.

Faba pro testiculis. D. Laërtius de hoc nihil.

NEGOTIA PVBLICA DECLINANDA.

SEd enim Plutarchus commentario de Liberis instituendis, Aristotelem secutus, abstinendum ex hoc monet à tractandis Rerumpub. muneribus, quòd in creandis magistratibus fabæ calcu-

Hinc Martialis probat toga rarum.

lorum vice vsui essent: quem morem pleræq; ciuitates adhuc obtinent. Romani calculis vsi videntur, iisque albis aut nigris, quorum niger in comitio funestum significabat, vt aliàs Romuli morti destinatus, sed non vsu obuenit. Aristoteles hinc opinatus est ciuiles administrationes à Pythagora improbatas, vt ex eius libro de Fabis Laërtius obseruauit: vsque adeò omnes aliorum dictata: sententiásque suis studiis accommodare contendunt. In Suidæ collectaneis, vbi prouerbium est, *Neque fabas, neque allium comedendum*, fuisse morem apud antiquos legitur, vt in iudiciis fabas esitarent, ne obdormiscerent: id hodie Romæ ludis testaceis ad moræ tædium leniendum, in lupinos aqua maceratos, viliíque per gradus omnes à solis Iudæis institoribus venditatos, conuersum est. Quòd verò allium admiscet adagio, notum est & allia & cæpe cibum esse militarem, dicterióque nos admonitos, si tranquillam agere vitam velimus, neque bellica, neque ciuilia negotia attingenda. A

Ibidem D. Laërtius.

Ad verbũ ab Erasmo, Chil.4. cet. 1. pro. 17.

CASTIMONIA.

IDEM tamen Plutarchus dictum in Problematibus aliter quam in educatione puerorum exponit: facere enim ad castimoniam leguminum abstinentiam docet, quòd eos qui sanctè & immaculatè viuere curant, pura & tenuia corpora habere oporteat, legumina verò maximè vires corporis corroborant. Vnde institutum vt Carnæ deæ, quam vitalibus humanis præesse veteres cõfinxerunt, pulte fabacia & larido sacrificaretur, quòd eo ciborum genere vires corporis egregiè roborentur. Constátque calendas Iunias ea de causa Fabarias vulgò vocitatas, quod sacrum institutum est à Iunio Bruto, à quo etiam mensi nomen. Eadem præterea tum ob ventositatem, tum ob plenioris cuiusquam nutrimenti redundantiam, plurima itidem purgatione indiget, atque ita Venerem ciere perhibetur. Atqui iubet Plato sic ad somnum proficisci corporibus affectis, vt nihil sit quod errorem animis perturbationémque afferat. Didymus Amphiaraum ait primum omnium fabis abstinuisse, quòd is vaticinio per somnium vteretur: impediunt enim aut obturbant fabæ somnia, ex quo etiam Pythagoricis interdictum putatur, ait Cicero primo de Diuinatione, ne faba vescerentur, quæ res habet inflationem magnam, ac perinde cibus is tranquillitati mentis vera quærentis omninò contrarius est. Idem Didymus ait, fabas corda eorum qui eis vescantur hebetare: sed ea primùm de causa prohibitas à Pythagora suspicatur, quòd lugubres illæ literæ in earum floribus obseruentur, de quibus suprà dictum. Quantum verò ad Ægyptios pertinet, deuitabant illi ea omnia quæ animam corpori pertinaciùs affigere possent, néve sensu voluptatéque inualescentibus eam profundiùs in corpus immergerent, vt Porphyrius attestatur, ideóque operam dabant impensissimam, vt non vitiorum tantùm effectus, verùm & affectus ipsos radicitùs extirparent. Hac eadem de causa D. Ioannes Nazaræus locustis tantum & agresti melle toto vitæ tempore nutritus, eo simplici tenuíque cibo contentus, ne corpus ipsius crassioribus pulmentis pinguefieret, & exquisitarum dapum copia grauaretur. Huiusmodi quippe naturæ corpora nostra sunt, vt escis superfluis grauia reddantur, cúmque ita corpus aggrauatum fuerit, animam quoque ipsam, quæ per totum diffusa corpus, eius tentatur motibus, identidem onerari, segniorémque fieri necesse est. Namque, vt Sammonicus Poëta dictitare solitus, à comessationum cruditate vitiato stomacho rectos à cerebro sensus auerti manifestum est. Est & Plotini sententia, qui ventri penitùs obediunt, periculum esse ne sentiscescant. Sed vndénam veriùs sententiam huiusmodi conquiramus, quàm à Diuinis literis, vbi de crassitudine animæ tam multa tradũtur? Illa nimirum à Deo verba emanarunt: *Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt.* Porrò anima quæ peccat, crassior efficitur, contrà verò virtute attenuari, graciliórque reddi fertur, virtus siquidẽ quicquid in ea corporeum est, abstergit & perimit, illáque sublata ita fæce, veluti igne examinata purior efficitur. Quare Protogenis pictoris continentiam nunquam satis laudaueris, qui in Ialyso pingendo parcè adeò & duriter vitam duxit, vt non nisi lupinis frigida maceratis victitarit, qui simul famem sustinerent & sitim, neque sensus nimia dulcedine obstruerent. Dignus ille quidem propter quem Demetrius Rex Ialysum ciuitatem, cùm ab ea parte sola posset Rhodon capere, ne tabulas cremaret, non incenderit, dúmque picturæ parcit, victoriæ occasionem amiserit. Inuenies apud nostræ pietatis proceres, & fabas, & legumina reliqua tantùm aqua macerata, in continentioris vitæ vsum sumpta. Extat Eutychiani Pontificis ad Bæticos epistola, vbi legas, fabas tantùm, & vuas, & quædam huiuscemodi, ab Apostolis instituta, super altare offerri solitas.

Ad verbũ à Macro. Satur. li. 1. c. 12. Quia hoc mẽse adultæ fabæ diuinis rebus adhibebantur. Ibid. Macr.

Fabis cur abstinendũ. E

Matt. c. 3.

Protogenis continẽtia. F

DE CICERE.

NEQVE illud est contra hieroglyphicam legem, si quis vel legumen, vel fructum aliquem nomini suo consonum, pro nomine ipso vsurparit, lentem quippe pro Lentulo, fabam pro Fabio.

An quòd Cicer Venerẽ stimulet & generet semen, vnde Venerium dicitur, Pli. li. 18. c. 12.

CICERO.

FECIT enim idem Cicero, qui cùm poculum argenteum Diis esset dicaturus, prænomen ac nomen literis signauit, sed pro Ciceronis, ciceris figuram insculpsit: nihil veritus quòd iam id cognomenti verterat in cauillum, ad grauem vsque amicorum expostulationem monentium, vt ad

A ludibrium euitandum aliud sibi cognomen adsciseeret, quod nunquam impetrare potuerunt. Cur enim ipse leguminis honorati, maximéque vtilis nuncupationem abhorreret, quod honestissimis familiis olim esset summa cum laude datum, vt quisque scilicet aliquod optimè genus sereret? ita Piso, Lentulus, Fabius vocabatur.

INCOLVMITAS.

SVNT qui per ciceris imaginem rerum indicent perennitatem, siquidem ciceri tantùm nullæ bestiolæ in horreis innascuntur: quin etiam ad olerum incolumitatem excogitatum sit cicerem vnà seri, propterea quòd erucas eum arcere experimento compertum est.

ARIES.

A FIGVRÆ verò similitudine pro arietino capite ponitur, cui ferè nihil similius videas, siue eius pecoris rictum, siue tortuosam in eo cornuum reciprocationem contemplêre: vnde optimo eius generi nomen etiam Arietino, vt Plinius tradit, idq; religio peruigilio solita est adhibere. *Pl. Ibidem.*

MVNIFICENTIA.

INVENIES & inter Romanæ munificentiæ partes cicerum largitionem ab Ædilibus populo erogatam, cuius rei mentionem apud Ciceronem inuenias, vbi *Quæstores magnificentius facere potuisse* dicit, *si quantum in cicere expensum est, in alijs, quæ Rempublicam adiuuarent, insumptum esset.* Vnde Horatius de largitionibus ambitiosis: *Munificentia Romana.*

B *In cicere atque faba bona tu perdasq; lupinis,*
Lætus vt in circo spatiere, aut æneus vt stes
Nudus agris, nudus nummis insane paternis.

Quamquam rem omnem alij referunt ad suffragia, quæ per legumina ferrentur. In Florentina ciuitate, vtpote antiquissima Romanorum colonia vtrumque obseruaui, fabis quippe ferri suffragia & festo. D. Præcursoris die, qui apud eos maximè omnium sanctus atque venerabilis est, ciceres à popularibus in filiquis suis publicè tota vrbe perfunduntur, vt omnibus esitare volentibus vsui sint. *Florentinorum ritus.*

DE ARVNDINE.

AD papyrum addere libuit arundinem, propterea quòd maximam cum ea originis habet similitudinem: vtraque enim palustris est, terrenóque gaudet plurimùm limoso, multásque & varias afferunt mortalibus vtilitates.

LITERÆ.

SVNT verò plures arundinis species, ac perinde diuersa significata, sed quemadmodum iuncus literas significabat: propterea quòd apud Ægyptios eo vterentur in scribendo, ita calamorum fasciculus, quibus nos vtimur, eadem ratione literas indicat: vt apud Persium,

Inq; manus chartæ nodosaq; venit arundo.

C

SAGITTÆ.

ALII calami sunt longioribus internodiis, læuore, proceritate, rectitudine, & soliditate præstantes: per hos sagittas innui, ob vsum, quem his conficiendis præbent, Poëtarum ferè omnium testimoniis comprobatur. *Virgil. Æneid. 4. arundinem Lethalem, Æneid. 5. volantem vocat.*

RESIPISCENS.

QVONIAM verò ex latioribus arundinibus fistulæ plurimùm fieri consueuerunt, cicutis aliquot cera compactis, Ægyptij sacerdotes fistulæ conditione considerata, per eam hominem mente olim captum, postmodùm tamen & mentem & rationem adeptum, quíque vitæ suæ modum imposuisset, significabant: inanis enim arundo mentis identidem vanitatem indicat: verùm vbi iūcta spiritúque animata concentum harmonicis numeris reddere cœperit, rationis se quodammodo participem effectam ostendit. Ad hæc, tanta illi vis, vt furibundum hominem composita modulatione possit in meliorem sedatiorémque mentem restituere, cuius exemplum rei à Pythagora editum in omnium iam ore versatur: neque alia de causa Mercurio adsculpebatur, quem etiam harmoniæ inuentorem fuisse tradunt, nisi quòd proprium est caduceatoris munus, in diuersum abeuntes animos atque dissonas voluntates, ad concordiam & concentum reuocare. *Fistulæ vis.*

FRAGILITAS.

ALIOQVI arundo humanæ fragilitatis indicium habebatur. Hinc illud apud Esaiam, *Arundinem quassatam non confringes*, quam sententiam acutissimus Scotus ita dilucidat, vt ex eo debere nos miseratione prosequi peccatores admoneat. Interdum & auxilium infirmum. Idem Esaias: *Citatur à Mattheo c. 12. Esai. ca. 42.*

Sic Ægyptus & Ægypti Rex baculus arundineus dicitur, Esa. ca. 36 & Ezec. ca 29.

Quid confidis in baculo isto arundineo Ægyptio? cui si quis incubuerit, conquassabitur, & perforabit manum eius.

D

CALAMITAS.

Calamitatis etymon.

AB eiusdem calamitatis significato illud etiam deducitur, vt per diffractas prostratásque arundines, ærumnæ, damna, iacturæ, & quæ miseris mortalibus accidunt mala, significentur, vocabulo inde etiam apud Latinos facto, vt huiusmodi incommoda Calamitates appellentur.

INANITAS.

Nepe grandinem.

Arundinis Iesu Christi hieroglyphicum.

Matt. ca. 11.

Psal. 67. & 80.

VVLGATISSIMVM verò illud est, per arundinem inane aliquid significari, cuius rei causa magis re ipsa patet, quàm verbis explicare necesse sit. Illud minimè prætereundum, quòd arundo in Assertoris nostri pro Rege salutati manum tradita, mysterium fuit vani fragilísque sceptri, super quod Gentes omnes priùs innitebantur, de quo Esaias, XXXVI. Ezech. XXIX. Regum IIII. 18. Confidebamus enim in arundinea virga, vel Ægypti, vel Babylonis, vel cuiuscunque alterius principatus, qui Deo contraria sentiret. Eum igitur calamũ IESVS de manibus nostris accepit, vt de illo triumphans, pro vano & inani, infirmo fragilíque hac illo validissimum firmissimúmque nobis sceptrum compararet. Idem Assertor noster ad inanitatem huiusmodi respexit, vbi dixit: *Nunquid spectatum exiuistis arundinem vento agitatam?* Et Psalmo LXVIII. legas, *Extimula feras ax arundineto*: per feras aiunt interpretes, Leones intelligendum: propterea quòd apud Ioben legitur, *sub omni arbore dormire Leonem, iuxta quam densentur arundineta*: esséque Leones illos rugientes, hoc est, dæmones, qui cubile sibi sternunt in arundineto: quippe inter eos homines dæmonem habitare, qui leues inanésque sint, atque etiam instabiles, quos scilicet in petra firmare nequeas, vtpote qui vento vel leuissimo expositi, continuò hùc & illùc agitentur dissipentúrque. Déque eadem instabilitate dictum Psalmo altero supra LXXX. *Vt arundinem vento expositam.* E

MENSVRA.

C. Mamilij numus.

IN numo argenteo C. Mamilij, ab vna facie Mercurius cum pileo & caduceo, ab altera Mamilius ipse cum arundine & Cane, qui à pedibus illi allatrat. Supra Canem literæ LI. MEÃN. quæ omnia magistratum eius indicant, qui limitibus metandis præfectus fuerit. Arundo enim propter internodia, quæ modò pedum, modò palmorum speciem præ se quandam refert, mensuræ signum habetur. Canis fidei, quam præstare debet is, qui eiusmodi negotio præficiatur. Et à tergo Mercurius concordiam ostendit, quæ ex ipsa limitatione subsequi debeat. De arundine id insuper animaduertendum est, in hanc vsque diem aliquot Italiæ locis vsitatissimam mensuram pedum circiter senum vulgò Cannam vocitari. Id etiam animaduertas in literis numo impressis, MEÃN, vbi figura Ã Græcæ literæ, pro TA posita est.

Sed & in Tectosagis præsertim Tholosæ.

SVRDITAS.

SVNT qui surditatem ostendi velint per arundinis panniculam illam densam, oblongã, teretem, grauem, villo vti sericeo præditam, ac arctissimè constipatam: eius enim flos, siue potiùs floccus, si aurem intrauerit, exurdat: ideóque plerisque locis Surdones vocitantur. Lanugines eas Latini Pollulas appellarunt, ex quibus strata fieri consueuerunt, sed quæ nihilo secius auribus noceant.

F

DE SINAPI.

SED iam quid sibi Sinapis velit, inspiciamus: quanquam, vt verum fatear, eram partem hanc prætermissurus, quasi superfluam: quia postquàm super Sinapi ea collegeram, quæ nostra præstare poterat imbecillitas, venit in mentem mihi videre, si quid Theologi nostri, præter quos sequimur Græcos, ea super philosophati essent, cùm ecce primo atque secundo statim sermone, qui Ambrosio attribuuntur, comperi, & copiosè & eruditè, vtile salutiferúmque ex sinapi condimentum esse confectum: quod quidem siue Ambrosij sit, siue cuiusquam alterius, dubitare cœpi meum hoc, extante illo, & fatuum & insipidum fortè omnibus appariturum. Posteà cùm me collegissem, & alia me condiendi ratione vsum animaduertissem, multásque in domo Domini mansiones esse recordarer, & nullius generis vasa in ea esse, quæ non alicui apta vsui essent, resumpsi animum, porrigente mihi manum Origene, & pudenter, vt decebat, viridia hæc ingressus, alia quædam super Sinapi, quæ Papyro tuo, clarissime Beccadelle, subiungeres, tanquam spicilegus in vnum eundémque manipulum congesta colligaui. Sed illud præmonebo, sinapin ab Ægyptiis positam me non inuenisse. Sacras verò nostrorum literas, Græcorúmque veterum monumenta habere multa, quę nostra ex eo locupletare possint hieroglyphica. Quare non temerè fecisse visus fuero, si huius quoque graminis significationes explicuero.

FOECVNDITAS.

PRÆCIPVVM autem eius significatum, vt ex tenui admodùm principio lætissimæ sit feracitatis indicium. Vnde illud Assertoris nostri dictum, *Si quis habeat fidem quantum est sinapis granum vnum,*

A *vnum, iussu illius montes transferre, eáque omnia fieri, quæ nullius conatu imaginationéve effici posse videantur.* Exiguum est enim sinapis semen, & pusillo illud corpore scribit Athenæus: id tamen fœcundæ terræ demandatum, quam diligens & laboriosus agricola poliuerit, omnium olerum maximum euadit, demúmque abit in arborem vel volucribus sustinendis idoneam. Talis quippe fœcunditas rerum ex antiquæ Theologiæ nostræ lectione feracissimè prouenit, cuius quidem semina primo aspectu pusilla admodùm videntur, verùm vbi à perito agricola sata fuerint, in immensum coalescunt, augentúrque in arborem, in ramos, & in virgulta vndequaque prorumpentia, in quibus aues cœli congregentur, vt in sacris habetur institutionibus. Aues igitur, hoc est, disputatores, quod interpretatur Adamãtius, quippe Rhetores, qui velut aues cœli leuibus pennis, verborum duntaxat elegantium nitore freti, disciplinarum excelsa priùs sectari, & ardua quæque appetere videbantur. Pennata enim Homero verba. Et per bracteatas argento columbæ pennas, sermones Dei Theologi aiunt intelligendos. Huiusmodi igitur Rhetorum alites, simulac nostram in sinapin inciderint, ipsis denique rationibus, & rei ipsius veritate allectæ, non ingratam sibi sedem in ea delegerunt. Ex cuius quidem ramis non admodùm delicatè frondescentibus, vi tamen sua consistentibus, nullus fortè loquendi decor, sed optimæ vitæ tantùm ratio, quæ sola sit appetenda, decerpitur. Quanquam Hesychius Aues loco hoc Euangelico accipi contendit pro hominibus contemplationi deditis, qui si terrena aliqua tractare necesse habuerint, hoc est, si super sinapis ramo quiescere contigerit, paulò pòst tamen volatu repetito, non ignauiter in sublime tollantur.

Sinapis fœcunditas qualis.

Aues cœlestes quid.

INTELLECTVS EFFICACIA.

B INDICAT verò semen ipsum (vt nos quoque de puteo nostro aliquid hauriamus) magnam altissimi intellectus efficaciam, quæ sub exili ac propemodùm contemptibili semine lectionis, vt multi putant, etiam fatuæ, delitescebat. Nam simulac semen id ori ingestum est, ac mandi cœptum, acutissimi vi saporis os omne incendit, omnémque reliquorum ciborum fatuitatem temperat, condimentúmque omne, cui admixtum fuerit, mirificè commendat, commanducatum pituitam capitis purgat pérque os egerit. Sic sacra lectio grauedinem intellectus emendat, abstergítque, vt purificatus, per os, quippe per Doctorum verba, diuina possit mysteria degustare. Nam, vt ait Horatius,

Vires seminis ipsius Sinapis.

Epistola 1.

Nemo adeò ferus est, vt non mitescere possit,
Si modò culturæ patientem commodet aurem.

Sed quid indigemus Horatio? cùm Dominus noster dicat, *Scrutamini Scripturas*: quas ne fastidiamus, vtpote quæ nonnullis gustu asperiores videantur (fuerunt enim qui dicerent, *Durus est hic sermo*) sinapis huius condimentum efficiet. At lachrymas ciet quod illi obiicit Poëta quidam dicens:

Séque lacessenti fletum factura sinapis. *Columella.*

Sed ô dulces lachrymas, nulla salsuginis amaritudine vitiatas. O amœnissimam lachrymarum vallem, ô iucundas, ô amabiles, ô semper appetendas lachrymas, siquis ita sit felix, vt lectulum vbique suum lachrymis irroret, eas instar panis ducat, & ad surrectæ Crucis conspectum, confixíque in ea Seruatoris nostri lachrymulam saltem vnam aliquam expresserit, quam videat Dominus erumpentem. Quid verò si vberiores fuerint, & donec omnis totius corporis inarescat humor, emanare non desinant? Quicunque enim ita seminarit in lachrymis, lætissimam frugem postmodùm est in exultatione demessurus. At inde nomen sinapis habet, quòd olfactu luminibus officiat. Nam etymon illi, παρὰ τὸ σίνεσθαι τὰς ὦπας, vt medicorum tradit disciplina. Vnde acrem, & incommodam eius naturam incessit Græcus Athenæus. Fac olus id infestum oculis, & perniciosum: nostrum quod ex agro Domini colligimus, cor in primis exhilarat, cerebrum illustrat, oculos aperit, vt videant sicut Agar fontem aquæ viuæ: paulatim lenit, & ad ambrosij veréque cœlestis cibi gustum reddit idoneum: faucium asperitatem emollit, vt nullius vnquam vuæ afficiatur incommodo. Prodest etiam sine ficu adhibitum auribus, vt illæ angelicæ etiam fiant harmoniæ capaces. Alopecias emendat, omnémque pruritum extinguit, vt nullo prorsus vitio contaminatum corpus offerre Deo properemus. Contra lepras inungitur. Quid enim aliud lepra in sacris monumentis, quàm vitiorum sordes, malæq; consuetudinis contagiones?

Psalm. 125. C

Sinapis etymon, & virtutes.

Tritũ cũ ficu auriũgra uitati prodest, Diosc. li. 2. c. 98.

FIRMITAS DOCTRINÆ.

QVID autem illud, quòd semel satum difficulter extirpari potest? Nam semina simulac decidêre, haud ita multò pòst & virent, & feracissimè pullulant: vnde doctrinæ stabilitatem, & propagationem ex eo possumus interpretari. Nam qui semel nostræ huius sinapis suauitatem gustare cœperit, ab ea nunquam ampliùs, tãquam Vlyssis comites à loto, auelli poterit. Pullulabit in corde quotidie caulis amœnissimus, totáque spiritus conceptacula seminibus his confarcientur, neque hunc proculcabit Lupus, aut Vrsus, aut rugiens Leo: non effrænis Equus, non Taurus ferox, non dolosa Vulpes in pabulum absumet, non frigus aduret, non æstus desiccabit, non aratrum denique contundet: virebit in dies magis, & ad procellas & conculcationes omnium tanquam insuperabile crocum lætius proueniet.

A Plin. lib. 19. cap. 8.

Nam crocum gaudet calcari, & melius ita prouenit.

EXPERGEFACTIO.

D

Nā Sinapi lethargis deraso capite illinitur. Diosc. libr. 2. ca. 98.

ADHÆC sinapis expergefactum ac minimè somno grauatum significat intellectum: siquidem terrestris illa contra lethargos, deraso priùs capite, illinitur. Noster hic sinapismus derasocircumcisóque cordi contra huiusmodi morbum admouetur. Quid enim aliud lethargus est, nisi somnus inexpugnabilis? Atqui quotidie vt vigilemus, & Deo preces allegemus, suaui huius nostri pungimur acrimonia. Gustu eius scimus quando hora est de somno surgere, ne grauati eo, longè scilicet desidiæ indormientes, obtorpeamus ignauiter. Non Galli cantu, non æris tinnuli strepitu, non vllius ortu sideris indigemus, vt mane, sed planè mane excitati corpus strato corripiamus, atque tunc, & in dies septies laudes Deo concinamus.

SVBLIMIVM APPETITOR.

Sinapis ramusculus quid ore decerptus. A Plin. lib. 2. ca. 22.

QVID verò quòd per sinapis ramusculum, quem quis ore decerpat, mentem & cogitationem in sublime sese attollentem accipimus? propter præsentaneam excitandi virtutem, quam in eo semine Pythagoras maximè omnium admirabatur: qui vix illius terrestris folia degustauerat præcipuo tamen vnum illud amore prosequebatur, quòd vim eius in sublime ferri conspiciebat, perinde ac si in cœlum niteretur, cùm per nares in cerebrum penetraret, omniáque hinc purgatiora, & ad visum mentis vegetiora fieri asseueraret. Maximè itaque studendum, vt cibos omnes oleris huius intinguamus pulmentario, cùm præsertim modico eius in ollam iniecto, legumina omnia, vt Democritus ait, facillimè decoquantur. Agitè igitur, agitè ferculis omnibus, tam æstate quàm hyeme, tam mane quàm vesperi, vel grana, vel succum eius admisceamus. Vtuntur hoc libenter probi omnes, hoc Pontificiis cœnis adhibuit assiduè Clemens VII. Nulla enim vnquam vel publica vel priuata cœna est ab eo instituta, quin nostræ huius sinapis agricolæ politorésque plenis adstarent calathiscis, iucundúmque inter eos certamen oriretur, quis eorum id meliùs vel serere, vel condire didicisset. Idem nobis faciundum, vt noster exemplum nobis Pontifex dedit, vt ita nos neque fames occupet, neque sitis etiam molestet: supra enim nectar, supra omnem, quod aiunt, ambrosiam cibus hic, & melle & fauo suauior, mortalibus ad vitam est omnibus profuturus. E

***

PIERIVS

F

PIERIUS VALERIANUS FRANCISCO FANTONO BIDIZOIENSI, MEDICO SALODIANO, DE IIS QUÆ PER CÆPE & Hortensia quædam alia significantur,

Ex sacris Ægyptiorum Literis.

LIBER QUINQUAGESIMUSOCTAVUS.

B

QVANTVM risurus sis, Fantone doctissime, super apophoreto nostro, nō sum nescius, quippe qui odoratissima suauissimáque citria, Salodiana scilicet, quibus nusquam pretiosiora nascuntur, à te dono acceperim: ego contrà Cæpe, alliúmque, tam olida, tam insuauia tibi & Medico Salodiano redonare cogitarim, reliquorúmque olerum corbes, quorum tu istic vel hortos integros vno asse comparare possis. Sed quid facias? non eadem sunt omnibus ingenia. Attamen si quanti hæc, qualiacunque sint, mihi steterint noueris, fortè non ita vilia esse dona æstimabis. Non enim cœlo nostro hæc nascuntur, sed ex Aegypto intima hùc vsque magno portorio trāsferuntur. Neque sperandum vt hîc sata his similia renascantur, quia talia sunt, vt in alieno solo semina corrumpantur, vel omninò degenerent. Dices: At malo ego nostratia, sapores quorum & cognouimus, & quibus apta condimentis sint, toties experti sumus. Sed vide ne fallaris, priusquàm nostrorum experimentum facias. Memineris Aegyptios olim & doctrina, & ingenio plurimùm claruisse, neque temerè ex tota Græcia viros summos doctrinæ nomine ad eos transmeasse, cùm tamen ij Cæpe tanti facerent, vt id numinis loco coluerint, quod à tam celebri natione factum nos minimè ridiculum existimare debeamus. Vtcunque autem, ne hic, totam Commentarij rationem alieno loco explicandam suscipiam, ex ipso omnia loco suo videnda tibi proposui, quorum multa, licèt antiquitate iam obsoleuerint, solent tamen vel eruditis aliquam afferre delectationem, quæ veteres quomodocumque tradiderint: propterea quòd exquisitioribus iuniorum inuentis magis ex comparatione gaudêre consueuerimus.

C

DE CÆPE.

OLERA igitur & sagminea quædam collecturus, ordiar à Cæpe: propterea quòd inter herbarum, bulborum, caudicum, surculorumq; genera memoriam sibi primā cæpe apud Ægyptios vendicauit: quin etiam inter hortensia eorum numina principatum prorsus obtinuit.

LUNA.

EA enim tota lunaris est: cúmque nullum apud nationem eam numen vesaniore cultu habitum fuerit, quàm Luna ipsa, in vnius Lunæ honorem cæpe coluerunt. Nam vt taceam quod ea dissecta multiplicem Lunæ ipsius effigiem, & quas Græci φάσεις nuncupant, omnes ostentat: siue ea curuata in cornua, siue æqua portione diuisa, siue protuberet, siue quotidiana facie varia sinuetur, nunc immensa sit orbe pleno, ac repentè nulla. Habet autem cæpe hoc peculiare, quod Plutarchus quarto in Hesiodum Commentario tradit, vt reuirescat & congerminet decedente paulatimque deficiente Luna, contrà autem inarescat adolescente, quasi ipsa pro alimento corpus exponat suum. Quamuis rem longè aliter acceperint Pelusiotæ, qui cæpe profanum adeò existimarint, vt cibum eius pollutū esse crediderint, ideóque mensis inferri vetuerint, propterea quòd solum olerum omniū contra Lunę aucta atque damna vices minuendi & augendi habeat contrarias. Quod verò cibus tam acris tamque vehemens in mensarum etiam delicias venerit, Socrates apud Xenophontem Philosophorum symposio, bellatorum vires acriter eam excitare dicit, & eius esu vino commendationem augeri, ibidem legas. Laudat eas etiam quisquis ille est Apitius, quòd ad omnia condimenta optima sit & idonea. Quamquam Morus ille Florentinus, cognomento Nobilis, parasitorum omnium, quot sunt, quodq; fuerunt, festiuissimus, cùm cæpas Pontificis Leonis X. cœnis auidiùs appeti, trucidarique indigni-

Allium cæpasq; inter deos iureiurando habet Ægyptius Plin. lib. 19. cap. 6.

De cæpe Pelusiotarum opinio.

simè ferret, aspera declamatione contra oleri eiusmodi esitationẽ inuehi solitus est, impios, impuros, intestabiles eos omnes dictitare atque reprehendere, qui humanum corpus tam puro elementorum candore munditiáque compactum ab optimo maximo numine, dignitate faciéque sibi perquàm simili fabrefactum, quod idem ipse rerum opifex spiritu afflasset suo, flammeísque stellarum scintillis animasset, isti per spurcissimum cæparum alliíve cibum, maleolenti, & vsque adeò fœtido putore cõtaminare, fæce tam sordida, tam profana polluere, ipsius demum sanctioris animalis animam reddere diis hominibúsque abominabilem conniterentur. D

PROFANA.

Cur Ægyptij cæpis nõ vescerētur.

SED vt ad Ægyptiaca nostra reuertamur, alia insuper affertur causa, cur profanum hoc apud aliquos olus haberetur: sed ea fabulosa, atque ex vulgo sumpta, forsitan à calumniatoribus in eius gentis irrisionem excogitata. Aiunt enim cæpis ideò non vesci Ægyptios, quia Dictys Isidis alumnus, dum has in Nili ripa enatas auellere conaretur, in amnem decidisset, extinctúsque hac inde sit memoria coli cœptus, vt olus id, quasi necis patratæ causa, profanum haberetur. Alij rem in religionem conuertere, quòd numen vltione ea sese improfanabile esse commonstrarit.

LACHRYMÆ.

Horũ enim odor est lachrymosus. Plin. lib. 2. Ego iubeo Alyattam cepas edere. Plinius idẽ lib. 2. cap. 5.

ID non omiserim apud quosdam cæpe lacrymarum hieroglyphicum fuisse, eáque de causa imperatum esse à Biante Philosophio Alyati Regi eum ad amicitiæ suæ fructum amicè beneuoléque accersanti, vt cæpe vesceretur. Ita enim tetricum eius Philosophi dictum ferunt, ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. Nam quòd cæpe oculos acriter mordeant, lacrymásque vel sola contrectatione cieant, E omnibus exploratum: aptéque Columella lacrymosam eam vocat. Iam & Dionysius apud Aristophanem interrogatus, cur ita fleret, cæpe olfacere se respondit, & ea de causa κρόμμυον Græcis dicitur, ὅτι κόρας μύει τῶν ἐσθιόντων, *quòd comedentes iubeat oculorum pupillas occludere.* Dantur verò remedio contra caliginem oculorum, quòd eam vel olfactu purgent.

PER INIMICITIAS ILLVSTRATVS.

Inimicitiarum commoda.

SI quis verò velit quempiam indicare, qui ex inimicorum obtrectationibus & iniuriis creuerit, longéque illustrior atque potentior euaserit, quo aduersaria magis vis in eum incubuerit, pro hieroglyphico surculum rosæ flore præditum, emergentem è cæpe figurabit. Experimento siquidem comprobatum est, rosas violásque iuxta cæpe vel allium satas, fragrantiores fieri: ita vnius fœtorem ad alterius beneuolentiam conferre. Tangit rem Plutarchus, vbi ea recenset commoda & vtilitates, quas consequi possumus ex susceptis inimicitiis: fieri quippe nos vigilantiores ad vitia declinanda, & ad virtutem capessendam ardentiores, atque in his omnibus maiori conatu laborare, vt quæ veram gloriam paritura sint, omni studio solicitudinéque complectamur.

ALLIVM.

MILITIA.

F

Allium & Cæpe cibus militaris.

VNVM tantùm ex allio hieroglyphicum inueni, vt per id militiam intelligamus, propterea quòd & allium & cæpe cibum esse militarem constat. Atque hinc prouerbium apud Suidam, *Neque allium, neque fabas esitandas ijs, qui tranquillum sibi vitæ statum proposuēre*: per summotum allium, bellica negotia dimittenda, per fabas, ciuilia non attingenda: quæ latiùs in Fabæ Commentario explicuimus. Sed quod ad militarem cibum attinet, Aristophanes, Equitibus, milites memorat, qui coëmptis alliis & cæpis naues inscendissent. Et chorus iam anteà Alantopolam incitans, dixerat: *Vt inalliatus strenuè magis pugnes.* Neque rem tantùm bellicam adiuuat allium, sed rusticæ etiam opem affert. Siquidem, vt Africanus ait, oleum in quo allium contritum fuerit, mirè prodest vitibus eo obunctis, ne pediculos gignant, & absque oleo tritum oblitúmque arborum truncis, ne ab erucis infestentur, opitulatur.

PAPVM.

SOL.

APVD Ægyptios sacerdotes veluti cæpe Lunæ, ita rapum Solis erat hieroglyphicum, numinibúsque alterum, & alterum suis dedicabantur: corpus enim rapi solidum immutabilem Solis effigiem refert: veluti cæpæ, vti dicebamus, multiplicitas illa tam multiformis tunicarum, Lunæ varietates ostendit. Sanè authores sunt rapum è plumbo dicatum olim fuisse in templo Apollinis Delphici, quod Phœbei corporis soliditatem ostenderet.

FVNGVS

A

FVNGVS.

ET fungus nescio quid sapit hieroglyphicum, qui tametsi apud Ægyptios, quos sequimur, nusquam apparet, apud Græcos tamen & Latinos non illepido celebratur significato.

REPENTE QVID ET INSPERATO FACTVM.

NAM id præcipuum fuit, estq; adhuc apud omnes hieroglyphicum fungi, vt quotiens noui aliquid præter expectationem repentè factum apparuerit, Fungum id dictitemus. Poëtas quippe Funginos, Oratores, Historicos, Philosophos, Iurisconsultos, vnius tridui studio autoritatem adeptos & quæ plurima sub Leone X. Pont. Max. miracula vidimus, nocte vna præstantes aliquot, tanquam in Parnaso somniassent, haberi cœptos, eóque processum temeritatis, vt ex iis nonnulli milites etiam sibi compararint, qui non applaudentibus mortem minitarentur.

At rerum natura parens nil edere magnum,
Spectandúmque solet, longo nisi tempore adultum.
Ipsa etiam maiora suos animalia partus
Iussa diu gestare: decem bos Luca per annos
Parturit, ingentem prolem paritura, niténsque
Dentis ebur, decora ampla virûm, decora ampla Deorum.

Sed vt ad funginos reuertamur, prouerbium est, quod de re subitaria & insperata fertur in primis,
B nocte vna fungum nasci. Quare apud Dionem legas, Traiani vita, fungum quendam magnum in Decebalis castris à barbaris circumlatum, Latinis etiam literis inscriptum. Literas non ponit author. sed ex iis quæ subsecuta sunt, manifestè percipitur, admonitionis aliquid id fuisse, cauendum scilicet Traiano, ne se tantis támque ferocibus copiis committeret: repentè enim oriri solere, quod nemo vnus vnquam expectasset. Quod vt existimem id admonet, quòd in eo exercitu vociferationes etiam exaudiebantur à Buris præcipuè, atque aliis gentibus cum Romanis societate coniunctis, Traianum ad pacem hortantibus, & vt saluis rebus retrò domum abiret admonentibus.

Quin & arte eduntur quolibet tēpore fungi. Mattheo. in Diosc. li. 4. ca. 78.

Issiphilus in Traiano, ex Dione.

FATVITAS.

APVD Plautum in Bacchidibus, fungus fatuitatis, & stupidæ admodùm credulitatis hieroglyphicum est:

Adeon' me fuisse fungum, vt illi crederem?

Quod quidem significatum Nicobolus eadem fabula manifestiùs declarat, dum se omnes quicũque vbiubi sunt, qui fuêre, quíque futuri sunt posthac stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, buccones, blenni, anteire longè stultitia & indoctis moribus profitetur. Et priùs de re nihili Chrysalus:

Tanti est, quanti est fungus putridus.

Hæc ad verbũ ab Erasmo Chil. 4. ce. 1 pro. 38. & Chil. 4. cen. 10. pro. 98.

DE CVCVRBITA.

C CVCVRBITAM apud Ægyptios non inueni in suas literas receptam, apud alios tamen in hoc genere minimè præteritam.

SPES INANES.

NAM apud Onirocritas cucurbita spes inanes præsagit: vtpote quæ cùm ventricosam admodùm speciem præ se ferat, multúmque identidem nutrimenti polliceri videatur, illud tamen & tenue, & nisi condimento aliquo iuuetur, egregiè fatuum est.

Et grauis in latũ demissa cucurbita ventrem. Virg. Artem. l. 1. c. 59.

SALVBRITAS.

NEQVE tamen cucurbitæ fautores desunt, vt qui pro salubritate poni eam contendunt, ansa, vt puto, capta ex prouerbio, κολοκύνθης ὑγιέστερος, quod ex Epicharmo sumptum memorat Athenæus.

Cucurbita salubrior. Li. 3. Diph.

DE PAPAVERE.

PAPAVER nonnulli inter segetes enumerant, proptereà quòd Maro id Cereale dixerit: quasi non & olera, & edulia omnia terra nascentia, Cereris esse munera cognoscantur. Ab hac igitur parte significata eius exordiemur.

Georg. lib. 1.

CERES.

PAPAVER quidem Cererem, atque adeò terram omnem humano commercio habitatam hieroglyphico suo referebat, neque quidem hoc vna tantùm de causa: orbicularis enim figura eius perinde

Papaueris hierog. terra.

perinde ac terræ, protuberat vndecumque, conuallibus quibusdam veluti subsidentibus, montium quodammodò iugorúmque specie, locorúmque reductorum effigie: interiora denique folliculis quibusdam distincta gerit, veluti etiã nationes hominum & fluuiis, & montibus, & vrbibus dispertiũtur. Innumera præter hæc includit semina, est & hoc terræ benignæ proprium. Neque quidem hoc cibum, nisi concutiatur, & obtundatur, & ventiletur, emittit: neque terra, nisi exaretur, sarriatur, vertatur, obteratur, multísque modis excutiatur agitetúrque, quicquam proficit. D

IVSTITIA.

Vel quia agrypniam ob filiæ molestiam contractam papauer sustulit.

PROPTER verò receptacula æquis inter se interuallis disgregata, iustitiam, ac legum lationem, quæ Cereri attribuuntur in primis, hieroglyphicè commõstrat: eáque de causa dea ipsa & legifera, & iustitiæ author appellata est: siue, vt arbitrantur quidam, propterea quòd sementia penes se deposita magno cum fœnore reddere consueuerit. Sanè Virgilius & his, & quæ superiùs dicta sunt consideratis, non immeritò *Cereale papauer* appellauit. Sũt qui nihil, quod ad eruditionem faciat, inuestigantes, *Cereale papauer* à Poëta dictum autument, quòd Cererem in Proserpina filia conquirenda cibos sibi ex papauere confecisse tradant, quasi per somnium ea fuerit inuestiganda: quæ meræ sunt nugæ.

VENVS.

Veneris statua.

APVD Sicyonios Venus, vt author est Pausanias, cum papauere in altera ex manibus contento figurabatur, quod dubio procul ad seminij copiam referendum est. Nam quantum ad amorem pertinet, in altera manu malum habebatur, quo de commentario suo dictũ. Erat verò eius Deæ statua auro eboréque fabrefacta, in summo cuius vertice poculum insidebat, quod hieroglyphicum eò spectat, quòd Maritum Græci, vel dicere velimus Amatorem, potionis nomine nuncupabant: πόσις enim vtriusque nomen, & πόθος Platoni amor. E

AMOR.

Sortilegiũ amoris.

NIMIRVM autem papauer florens amoris indicium habetur apud sortilegos, cuius quidem folium qui amoris periculum facere volunt, pugno superponant, alteráque passa manu illud allidentes, ex crepitu conijciunt quod quærebant. Explorant enim, an amantes redamentur; nam quò clamosiùs insonuerit, eò se magis amari putant: quòd si sonus oblanguerit, contemptui se habitos arbitrantur: cuius rei tum eo loco meminit Theocritus:

οὐδὲ τὸ τηλέφιλον ποτὶ μαξάμενον πλατάγησεν,
ἀλλ' αὕτως ἁπαλῶ ποτὶ πάχεος ἐξεμαράνθη.

quod vno dici potest versu:

Nec supercusso crepuêre papauera pugno.

GENTES.

HVMANI verò generis hieroglyphicum præ se ferre videtur, non ex iis tantùm quæ superiùs de granorum dissepimentis dicta sunt, sed ex eo etiam constat, quòd compitalibus, quæ in cõpitis Laræ, siue Larundæ, vel Maniæ Larum matri fiebant, humana capita sacrificabantur. Sed Iunius Brutus Consul sacrificij genus abominabile & abhorrendum, suppositis puerorum loco alij papauerísque capitibus, celebrandum instituit. F

CAPITA.

Capita papauerũ, detrahere.

Plinius lib. 19. ca. 8. li. 1.

EST enim illud haud obscurum papaueris significatum, vt omninò capitis hieroglyphicum habeatur, adeò nullus olerum fœtus insigniore capitis honore conspicuus est: fortè vastior fructus cinaræ, sed aut spinarum, aut integumentorum, quibus confertim circumuallatur, asperitate horridior, cùm papaueris & læuore delicatus, & Regia corona redimitus, maiestatem quandam præ se ferat. Iam & apud interpretes Theocriti μήκων λέγεται ἡ κεφαλή. Sed mihi videtur locus, potiùs ex historia desumptus, vbi Tarquinius cognomento Superbus, per hortum inambulans, nullo responso dato ei nuncio quem Sextus eius filius, quid sibi agendum in Gabios esset sciscitatum miserat, tantùm baculo eminentiora papauerum capita decutiebat. Ex quo Sextus intellexit, proceres populi paulatim summouendos. Sed hoc vetus fuit Corinthiorum exemplum, à quibus oriundi Tarquinij. Siquidem ferunt Periandrum, qui Corinthi tyrannidem exercuit, cùm per fidum nuncium Thrasybulum Milesium consuluisset, quanam arte quáve vi sibi principatum stabilire posset, nullum ab eo responsum accepisse: vidisse enim se tantum nuncius memorabat, eum in campum triticeæ segetis ingressum, eminentiores spicas baculo decussisse, atque ita Periandrum instructum, capitibus ciuitatis cæde & exilio sublatis, tyrannidem occupasse.

DE

A

DE VERBENA.

CApitis quod in papauere est, significatum, verbenæ reminisci facit, in qua de capite identidem non incuriosa & nunc est, & olim fuit inuestigatio.

CAPITA DEORVM.

VErbenarum fasciculi puluinaribus dicati, Deos apud veteres significabant. Struppos eos vocitabant. Erat verò mos olim dona eiusmodi Deorum capita nuncupare. Sanè apud Tusculanos fasciculus, vel corona herbacea imposita puluinari Castoris, Struppum vocabatur. Alij struppum idem, quod strophium intellexerunt. Vnde apud Faliscos Struppearia nuncupabantur festa, quibus ambulabant coronati. Atteius Philologus Græcum esse vocabulum struppũ putat, quippe στρόφον, & insigne fuisse, quod sacerdotes in capite ornando gestarent, siue ea corona esset siue aliud gestaminis pro corona: de quo videndus Festus, sed in codicibus emendatis. *Struppi quid.*

DIVI PRÆCVRSORIS CAPVT.

NOn temerè verò in nostram vsque diem mos plerisque Italiæ ciuitatibus perdurauit, vnam è verbenis speciem, eámque & grandiorem & odoratiorem in D. Ioannis Præcursoris memoriam celebrare. Herba enim ea lato folio est, crispatóque, aspera admodùm lanugine, coloris cineritij, multis scissuris corrugato, acutissimi odoris ac periucundi, caule prægalto, ramoso, quadrangulari, puniceis floribus ad buglossæ propemodùm similitudinem condensatis, intra quorum calices grana quatuor singulis, veluti panici papauerísve reperiuntur, quibus excussis pediculo pars adiuncta remanet, quasi quædam macilenti capitis effigies, ídque D. Ioannis caput vulgus dictitat, herbámque eius nomini dicatam, non sine pietatis ostentatione puluinaribus imponit, eadémque priuatarum ædium ianuas parietésque ornat, tanquam amuletum sit minimè contemnendum. Nec me latet verbenas pro quibuscumque sagminibus in sacris acceptas, & coronationum ritibus herbas quascumque è Capitolio decerptas, pro verbenis habitas: ipsam autem verbenam multis à Dioscoride nominibus appellatam, & quæ super ea plurimi ætate nostra conscripsère, quæ hîc repetere superfluum esset. *Verbenæ descriptio, & vsus.* B *A Pl. li. 22. cap. 2.* *Vna cũ sua terra.*

NOVA NVPTA.

QVi verò puellam pingunt verbenam sub amiculum occultantem, hieroglyphicũ huiusmodi nouam nuptam significare tradunt. Siquidem mos erat nuptiarum sacro faciendo, vt noua nupta corollam de verbenæ floribus à se lectis sub amiculo gestaret. Sunt & alij verbenæ siue verbenacæ vsus aliis atque aliis antiquorum cæremoniis, magicis etiam elusionibus accommodati: sed nos ea tantùm delibamus, quæ ad alicuius hieroglyphici significationem pertinent. *Pl. l. 25. c. 9.*

DE FILICE.

VOLATVS.

C

FIlix quoniam Struthiocameli pennis assimilatur, sunt qui volatum per herbam eam figurare cœperint, quod mihi non vsquequaque approbatur. Nam licèt vnaquæque penna volatus hieroglyphicum sit, instrumentúmque eius rei proprium, cùm tamen manifestum sit Struthiocamelum ex omnibus alitibus vnum, ob vasti corporis molẽ, vix posse sese humo attollere, alis verò vti ad cursum tantùm adiuuandum, congruum mihi non videtur ab eo significatum id desumere, quod ipse sibi natura repugnante præstare minimè possit. Sed de Struthiocamelo satis inter alitum significata. Id de filice proditum, non Struthiocameli tantùm causa herbam eam Pteryga vocari à Græcis, sed quòd in vniuersum folium eius sit pennis alitum simile: de quo & Dioscorides & alij plura. *Diosc. lib. 4. c. 78. & 79.* *Pl. l. 27. c. 9.*

SECVRITAS.

MAgis autem placet illud quòd securitatem per filicis hieroglyphicum indicari quidam memoriæ prodiderunt, propterea quòd eius herbæ odor serpentes fugat, animantium quippe genus omninò perniciosum: eàque præcipuè de causa rusticos eiusmodi foliis grabatos suos farcire consuesse, vt interpretes Theocriti tradiderunt.

ODIA CAPITALIA.

IDetiam est filicis hieroglyphicum, vt arũdini adalligata capitales indicet inimicitias: adeò enim inter se diffident, vt altera alteram enecet, coronæ modo circumducta, vulneribúsque alterius stirpe factis, contusa altera & imposita efficacissimè medeatur. De quibus ita Celsus: *Pessima ex surculis* *A Dioscoride libr. 4. ca. 78.*

arundo est, quia aspera, eadémque offensa etiam in filice est, sed vsu cognitum est, vtramque aduersus alteram me- D
Pl. Ibidem.
dicamentum esse, si contrita superimponatur. De dissensione ita Plinius: *Filices aiunt non renasci arundine secta, aut exaratas arundine vomeri imposita: similiter & arundinem exarari vomeri imposita filice præcipiunt.* Quod verò ad supradictam pertinet medicinam, apud eundem lib. 24. cap. 11. eadem quæ Celsus tradit, legas.

DE ABSINTHIO.

QVID sibi vellet Absinthium de fauo mellis enatum, in Apis Commentario Lucretianum secuti carmen indicauimus: nunc quid simplex sibi velit, exponamus.

SALVTIFERA CASTIGATIO.

Absinthij & Mellis virtus contraria.
A Dioscor. lib. 3. ca. 23.

SIGNIFICAT enim graminis huius hieroglyphicum obiurgationem, quæ cuipiam salutem attulerit, qua scilicet increpitus qui tota aberrabat via, prolapsus in scelerum voraginem, in meliorem mox regressus semitam, abiectis à se vitiis vitam inde degat inculpabilem. Amarissimum est enim absinthium gustu, perinde ac obiurgationes vnicuique videntur acerbæ, sed si haustũm non reuomatur, omnem perpurgat intestinorum fæcem: contrà verò mel, quæ placidæ sunt adulationes, bilem auget. Dicit enim Horatius ex medicorum dictatis, *Dulcia se in bilem vertunt*, ideóque hominem in morbi alicuius incommodum trahunt: qua de re satis in Ceruo, qui fistulæ sonantis adulatione deceptus, venatoris iaculum in se directum minùs aduertit. E

SACERDOTIVM.

Diosc. lib. 3. cap. 24.
Pl. l. 27. c. 7.

ERAT verò absinthium marinum, quod quidem Seriphium vocant, sacerdotum Isiacorum gestamen: huius enim ramum illi præferre solenne habebant oleaginorum ramorum loco, vt apud Dioscoridem lib. 3. Quod verò Seriphium absinthium, quod & marinum dicitur, author idem, neque non Plinius aiunt Taphosiri in Ægypto lætissimè prouenire. Taphosirin vrbem Stephanus ideò dictam ait, quòd ibi sepultus sit Osiris.

SANITAS.

QVOD verò poculum absinthij quadrigarum agitatoribus propinatum legas, indicat id Latinarum victorem: his enim feriis qui quadrigis vicerat, absinthium in Capitolio bibebat: idque maiores nostri sanitatem interpretabantur, quod magni satis præmij loco dare se profitebantur.

HYSSOPVS.

ELVTIO.

Diuina Hyssopi significatio.
Psal. 50.
Matheol. in Diosc. lib. 3. cap. 26.

HYSSOPVS in Diuinis literis hieroglyphicum est gratiæ spiritalis, per quam inquinati labe aliqua eluimur. Eius aspergine mundatur quoddam lepræ genus. Lepra passim humana delicta significat, siue peccatorum maculas appellare libeat. Hinc apud Psalmographum, *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor*, habetur. Eucherius eam pro humilitatis patientiæque hieroglyphico ponit, propterea quòd humilis admodùm herba est, & lapidi, cui nascendo adhęrescit, adstricta: cuius radices saxum etiam dicũtur penetrare. Ipsa verò præcipuè pulmones curat In pulmone sedem habere dicitur superbia, in quo scilicet tumor, & anhelitus. Cicero de natura Deorum: *In pulmonibus inest raritas ad hauriendum spiritum aptissima.* Quòd verò Spiritus pro superbia vel animi elatione ponatur, idem oratione pro P. Sylla: *Res gestæ credo meæ me nimis extulerunt, & mihi nescio quos spiritus attulerunt.* Ibi autem apertiùs: *Nunc Capuæ Campano præsidio ac regio spiritu cùm viderem, Blosios illos mihi videbar videre, ac Iubellios.* F

DE ASPARAGO.

EX ASPERITATE SVAVITAS.

Diosc. lib. 2. cap. 128.
Bœotiorum mos in nouæ nuptis.

MITE aliquid & lene, quod ex aspera duráque re proueniret, significare qui vellent, hieroglyphicum Asparagi faciebãt, surculum quippe iam maturum & seminibus instructum. Nam spina est, quæ semen illud fert, quo sato molles inde asparagi succidantur. In Bœotia sanè qui nouam nuptam comebant ornabántque, eam spinoso asparagi frutice coronabant, quoniam (vt apud Plutarchum est) de Coniugali vita, sicut suauissimum ille fructum de asperrima spina producit. Sic vxor viro primam illius asperitatem ac duritiam minùs aspernanti, dulcem postmodùm & suauem conuictum præbet. Qui verò, vt idem Plutarchus ait, primas virginum rixas ferre nequeunt, similes profectò sunt iis, qui prima vuarum acerbitate offensi, eas etiam cùm maturuerint, abhorrent.

CITO

A

CITO CONFECTVM.

ATQVE hæc de ſpina, Teneriores verò coliculi ſignificatum habent rei quàm ocyſſimè paratæ, vel ipſius Auguſti dicterio, cui frequentiſſimum illud erat dicere, *Citiùs quàm aſparagi coquantur,* cùm quid momento minimo properatum innuere volebat. Ita illud apud Dioſcoridem animaduertendum, ἐπ' ὀλίγον ἑψηθὲν, quod in antiquiſſimæ traductionis codice, Latina quidem phraſi, ſed literis Longobardicis ſcripto, quem perlegi Florentiæ, quémque Marcellus tranſlationis ſuæ ducẽ habuit, *breui coctura elixum,* legitur. Philemon Comicus, victitantibus aſparago, perinde ac thymo etiam ac cappari, extenuationem corporum videtur exprobrare, vbi ruralis parſimoniæ pœnitentem virum in ſcenam producit, querentem ſcilicet quòd rus, vt medici, conuenientia ægrotis tãtùm eſculenta ſubminiſtret. Addit illud:

Sueton. in Auguſto. c.87.

καὶ νὴ τὸν Δία
τὰ πετραγενῆ ταῦτ' ὀψάρια, κάππαριν,
θύμον, ἀσπάραγον, αὐτὰ ταῦτά γε δέδοικα
μὴ λίαν ἐπισχνάνων με ποιήσῃ νεκρόν.

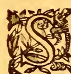
quorum verſuum hic eſt ſenſus:

Atque per Iouem
Innata petris obſoniola capparim,
Thymúmque & aſparagum, & alia huiuſmodi
Quàm vereor, extenuatione præ nimia,
Ne me cadauer exanimum humi deſerant.

B Quòd verò Philemon τὰ πετραγενῆ dicit, vide apud Dioſcoridem quoque in petroſis naſci aſparagũ, nulla facta de ſatiuo, quo nunc plurimum vtimur, mentione.

Non quidẽ Dioſcorid. ſed Galenus eum qui petreum vocat. l.6. ſimp. medicam.

DE CAPPARI.

SED quod ad Capparim attinet, ad hanc Philemonis ſententiam facit Dioſcoridis locus, qui eam nulli rei dixit eſſe vtilem: nempe adeò tenue eſſe nutrimentum eius, vt nullam afferat vtilitatem.

DE MANDRAGORA.

MVLTA ſuper Mandragora dicenda eſſent, ſed ea vel inſuauia, vel abhorrenda: quare in ijs quæ humano generi perniciem afferunt, temperamento vtendum eſt, quoniam etiam neſcire quædam inter virtutes reponi ſolet.

Quin & pernicioſam ſi Dioſcoridi credẽdũ, vomitum ciens, quod negat Matthcolus.

SOMNICVLOSVS.

ID omninò non diſſimulabimus, ſomniculoſum hominem per id genus herbam ſignificari, proptereà quòd vis eius media eſt inter venenum & ſoporem. Nam ſi quis vinum ea medicauerit, bibentem in profundum adeò ſomnum iniiciet, vt expiraſſe credatur, memorabili Annibalis exemplo, qui C miſſus à Carthaginenſibus in Afros qui rebellauerant, non ignarus ille gentem eſſe vini auidam, magnum eius modium mandragora permiſcuit, mox leui cum eis commiſſo prælio ex induſtria ceſſit, nocte inde intempeſta relictis intra caſtra quibuſdam ſarcinis, & eo vino quod infecerat, fugam ſimulauit: cúmque Barbari occupatis caſtris gaudio effuſi medicatum vinum hauſiſſent, iacerẽtque ſtrati defunctorum in modum, reuerſus Annibal nullo negotio eos trucidauit: Rem Fronto exemplis ſuis adiecit. Quòd verò ponit hiſtoria vinoſos Afros, Cyprianus quoque de Afrorum ſuorum bibacitate multa conqueritur, quæ propemodùm iam, vt nunc apud Germanos, in ciuilium laudum locum irrepſiſſet. De ſoporifera verò Mandragoræ vi Medici multa tradidêre, ídque præcipuè, quòd plurimus & efficaciſſimus eſt eius vſus in ſoporandis ijs qui vel inurendi vel ſecandi ſunt: altiſſimum enim per quatuor fermè horas ſomnum, potione ita medicata exhauſta, perſeuerare, vt neque ignem neque ferrum ſentiant.

Stratagema bellicum Annibalis.

AMATORIVM.

PROPOSVI de veneficiis à mandragora nihil me dicturũ, præſertim ea quæ pertinent ad amatoria, de quibus aliquid omninò habetur in ſacris literis: ſed nunc maioris illud curæ pretium eſſe duco, vt radicis eius figuram, non temerè tam inſignem à Deo, ſiue à natura, ducente Deo, conformatam enarrem: cuius altera eſt virili ſpecie, capite capillamento veluti quodam vndecunque cooperto, pube etiã denſiſſimis radicularum filis pudenda virilia cooperiente. Altera fœminina, ijſdem

A Dioſcoride l.4.c.61.

Radicis Mandragoræ deſcriptio.

Nimirum à Mattheolo in Diosc. lib. 4. cap. 61.

Ibid. Mattheolus contra Brasauolum, & Fucsium.

Melenzana seu Marezana.

velamentis, si quis curiosiùs rem ipsam inspectare voluerit, naturæ miraculum occultantibus, quotidianis testimoniis veritatem ipsam comprobantibus. Quod miror à quibusdam tam pertinaciter negari, cùm præsertim vulgatum sit, Pythagoram herbam hanc ἀνθρωπόμορφον appellasse, quo vocabulo nihil manifestius ad humani corporis formam exprimendam. Sed, si Deo placet, Pythagoram isti dicunt mysticum aliquid per id nominis intellexisse, eam quippe Philosophi locutionem ad poma ea spectare, quæ putant nonnulli Melenzana esse, quòd oualis figuræ sint, ac perinde testibus assimilentur. Leuis hæc est coniectura, siquidem ἄνθρωπος vtriusque generis vocabulum est, testiculi verò forma ad marem tantùm pertinet. Sed quod arbitrari videatur Hermolaus Barbarus, vir vndecunque doctissimus, Melenzana apud Ligures, quasi mala insana dici, quam quidem coniecturam, vt inferiùs apparebit, puto eum ex Columella desumpsisse, cur non ab amarore potiùs, quo, nisi condiantur, egregiè prædita sunt, dici ea arbitremur? quod quidem propiùs ad Ligustici vocabuli simplicitatem accedit, qui Marezana ea vocant. Cæterùm cùm Dioscorides & reliqui Medici hanc & aliam Mandragoræ speciem frequenti vsu sumptam inter venena connumerent, Marezana verò, quæ totius littoralis Liguriæ tractu modò recentia in iusculentis, modò condita aceto fœniculóque superinsperso, in acetariis & frequenter & copiosè anno toto eduntur, nihil afferunt incommodi, sed & grata gustui, & corpori salubria sunt, nullo mihi pacto videntur inter mandragoras recensenda. Ad hæc cùm Dioscor. Mandragoræ poma oui vitelli similia dicat, auellanæ nucis alij, Marezana nihil habent quo vel ouorum vitellis, vel id genus nucibus æquiparari possint, imò totius oui speciem & magnitudinem præ se ferunt, plerunque ijs etiam grandiora, eò dissimilia, quòd punicei coloris fimbriis ab ea parte, quæ Soli exposita est, non sine spectantium applausu & oblectatione dispescuntur: cúmque valdè maturuerint, totæ puniceæ fiunt, parte à Sole tacta semper densiùs colorata. Sed vt ad formam radicis quæ verè mandragora dicitur, reuertamur, id etiam miror, cur vnà cum Pythagora Columellam etiam nihili pendant, qui Pythagoricam secutus nuncupationem, ita super ea canit:

Quamuis semihominis vesano gramine fœta,
Mandragoræ pariat flores, mœstámque cicutam.

Quòd verò Columella *vesano gramine* posuit, ad herbæ vim respexit, quæ aliter & Morion dicitur: ea enim, vt Medici tradidêre, drachmæ vnius pondere, vel in polenta, vel esculentis aliis data, fatuitatē inducit. Eucherius super hac in Genesi, nihil aliud dicit, nisi mandragoram genus pomi esse paruopeponi simillimum, quæ quidem forma ad Ligustica, quæ dicebamus Amarezana, proximè accederet, nisi obstarent reliqua veneno super tradita.

LÆTITIA.

SED vt mandragoram ab omni absoluamus ignominia, Xenophon eam pro lætitiæ argumento citat, apud quem in Symposio Socrates ait, vinum non aliter mœrori mederi, quàm mandragora hominibus, lętitiámque non aliter excitare, quàm oleum inspersum igni flammam. Porrò si mandragora venenum esset, aut mansa incommodum aliquod afferret, cur 30. Geneseos capi. Rubentriticeę messis tempore in agrum exierit mandragoras reperturus, quas ad Liam matrem suam deferret, & Rachel explorata re petierit à sorore, vt in eiusmodi plantę participatum admitteretur? cui Lia respōderit: *Parúmne tibi videtur, quòd maritum mihi praripueris, nisi mandragoras etiam filij mei industria conquisitas tibi vendicare cogites?* & quę de nócte mox pacta sequuntur mandragorę pretio concessa. Vnde suspicari possum, apud scriptores nostros parum de mandragora liquere, antiquissimúmque eius vsum & vtilitatem esse temporibus nostris incognitam. Quod verò manifestissimum est, prisco illi seculo, ex historia sacra, cibum omnium pretiosissimum fuisse apparet: nostro autem tempore, si ea Ligustica Amarezana est, cùm tot condimentis inseruiat, & olerum omnium per vniuersum annum sit vsitatissima, facessere iusserim eos qui eam infamem imaginantur. Sed qui plura super ea quæsierit, ad Plinium se conferat, l. 25. c. 13.

Mattheolus in Diosc. ibidem.

DE BVLBIS.

NVPTIÆ.

Dioscorides l. 2. c. 165. Bullorum vsus.

VNT qui nuptias, atque maritalem copulam (ita enim Græci γάμον intelligunt) per hieroglyphicum Bulbi significari velint: eo enim plurimùm veteres vtebantur ad languentem Venerem excitandam. Et viri in nouis nuptiis prima die, authore Varrone de vita Patrum, bulbos comedebant. Hinc illud apud Martialem facetè dictum:

Cum sit anus coniux, & sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis quàm satur esse potes.

Καταφαγὼν βολβῶν χύθραν: Qui deuoraret bulborum ollam.

Sed hoc Martial. ex Aristoph. desumpsisse videtur, vbi iuuenis, Concionatricibus, à duabus vetulis distractus, quærit ab eis: quanam possit ratione duo eodem tempore nauigia agitare: respondet vna, Postquam bulborum ollam deuoraueris. Docet verò M. Varro bulbos aqua decoquere ad vsum Veneris. Apitus addit nucleos pineos, & semen erucæ cum pipere.

DE

A

DE CICVTA.

SED quoniam nequitiæ satis vbique est, longè vtilius fore existimo, si quæ ad ardorem Veneris potius extinguendum proponantur, quàm quæ lasciuiam fouere doceant, commemoremus.

CASTIMONIA.

CICVTAM nonnulli pro hieroglyphico castimoniæ posuêre. Causam ego eam esse crediderim, quod si eius herbæ succo testes illinantur, Venus cohibetur, præcipuéque καλονειρεγμοι, quæ scilicet per somnium accidunt Veneris imaginationes compescuntur. *Diosc. libr. 4. ca. 74. Cicutæ efficacia. Pollutiones nocturnas.*

SVPPLICIVM.

VBI vasa quædam, quid sibi quæque velint, recensuimus, incidimus in calicem, eúmque non alia de causa supplicij de aliquo sumpti hieroglyphicum esse docuimus, nisi ob cicutæ succum, qui sontibus capite damnatis propinari solitus esset, ídque præcipuè Atheniensium instituto: ibíque de calice in sacris etiam literis disseruimus. *Quo Socratē mori coegerunt. Diosc. l. 3. c. 45. & Plin. l. 20. c. 13.*

DE RVTA.

B

CASTIMONIA.

EADEM ratione Ruta quoque hieroglyphicum est castimoniæ, qua cicuta, diuersa tamen naturæ vi: illa, quia plurimùm refrigerat: hæc, quia supra modum exiccat: atque, vt Dioscorides tradit genituram in potu cibóque extinguit ruta. Theophrastus ob siccitatem indurare, & ob caliditatem exurere dicit. Vtcunque, ita Ouidius: *Rutæ proprietates variæ.*

Vtilius summas acuentes lumina rutas,
Et quicquid Veneri corpora nostra negat.

Est & magis arcana causa, quàm siccitas caliditásve nimia, quæ rutam continentioris vitæ hieroglyphicum esse iusserit. Nam cùm Serpens, vt suo loco dictum, voluptariæ nequitiæ signum sit, ruta nimirum cùm tota sit Serpentibus aduersaria, eósque vel odore fuget suo, vt plerique veterum tradidêre, quamquam vim eam inesse vni syluestri tradunt, meritò pro castimonia ponitur. Ad id porrò quòd acuere lumina dicit Ouidius, Apuleius rorem eius herbæ matutinum prodesse tradit, vel cùm matutinò maduerit succos in hunc vsum colligendos. Atque alibi, roscidæ folia decocta in vasculo vitreo decoquenda, vino veteri admixto, atque ita inungendum. Cur verò Serpentes rutam exhorrescant, causam eam Philosophi comminiscuntur, quòd Serpentes frigiditate siccitatéque sint præcipua præditi, vnde non immeritò terrarum orbis per Serpentis effigiem ostendatur. Siccum enim & frigidum est elementum terræ, & Saturno Anguis, vt alibi dictum, in manu statuitur, cuius sidus & frigiditate & siccitate censeri autumant Astronomi. Ruta verò quamuis calida admodùm, ipsa tamē siccitate longè præstat, adeò vt affluentiori quadam ariditatis vi apta sit ad simile corrumpendum, eodem modo quo Proclus non aliam ob causam Galli cantum Leonibus horrori esse putat, nisi quia solaris virtus vtrique insita sit animali, sed longè præstantiùs Gallo, quàm Leoni. Neque dissimulanda est vis rutæ prorsus admiranda, quæ non Serpentes tantùm fuget, verùm etiam Feles (ita Foinas nonnulli vocant, de qua loco suo in Æluro) prohibeat ne adrepant, si eius herbæ ramuli in columbarij fenestris & ingressibus aliis suspensi fuerint, traditur à Florentino in Constantini Cæsaris collectaneis. Quòd verò venenis ruta resistat, Mustelæ sunt documento, quæ cum Serpentibus dimicaturæ, cibo eius armantur, vnde eam à nonnullis Viperalem appellari, tradidit Apuleius. Et Mithridaticum illud aduersus venena medicamentum nulli iam non innotuit: regem quippe Ponti Mithridatem cùm fratris sui timeret insidias, rutæ folia xx. cum duabus nucibus iuglandibus, & totidem caricis, admixto salis grano, ieiunum quotidiè accepisse. *Plin. lib. 20. c. 13.* C *Diosc. Ibid. Mattheol. Ibid. Plin. lib. 8. ca. 27. & l. 20. cap. 13.*

DE CONIZA.

ABLIGVRITOR.

AEGYPTII sacerdotes hominem qui bona sua abligurisset, &, vt Horatius diceret, *paternas maternásque res fortiter absumpsisset*, significare si vellent, pecudes caprásve Conizam depascentes, pro hieroglyphico facere consueuerunt: siquidem constat animalia ea quæ Coniza vescuntur, insatiabili inde siti confecta deficere. Quoniam verò peculium Ægyptiorum ferè omne in gregibus constabat, vnde vniuersa ea gens Pastores à nonnullis in opprobrium vocitati (quamquam, vt alibi diximus, sacerdotes eorum, quíque sacro cuipiam initiati essent, Pastores ita abominabantur, vt ne alloqui quidem eos fas putarent) notum ex historia sacra, cùm Pharao coloniam *Abliguritoris indicium.*

Genesis cap. 57. Iosippi parentibus & fratribus indulgere meditaretur, non admittendos in Ægyptiorum commercia censuit: quia Iosippus industriam eorum omnem in armentis esse confessus erat, eos tamen & commodè & liberaliter, opportuno feracissimóque loco, seorsum à suorum consortio habitare iussit. Vtcunque autem, censum Ægyptiorum per Oues aut Capras exprimere moris erat. D

AMATÆ REI DESERTOR.

SED ENIM quæ vis herbæ eius esset in polypos, cúrque hominem amata relinquere pernicem, subito tamen euentu aliquo abalienatum, per conizam admotam Polypo, sacerdotes ipsi commõstrare soliti essent, in Polypi commentario inter pisces enarratum est. Exigere verò res mihi videtur, quoniam de coniza sæpe mentionem facere continget, super ea loco hoc quædam aperire, quæ apud authores tam Græcos quàm Latinos variè tradita sunt, atque ea quidem perplexè admodùm. Origanum herba est vulgò nota Romæ, atque aliis vniuersæ Italiæ locis, κόνιζα Græcè, Cunila plurimùm Latinè dicta, quam, vtpote præcipuè suam, Ligures littorales Cornabuliam vocant, putri, vt prouerbio fertur, aptissimam salsamento: nomen ab ea specie sumptum, quæ Cunila bubula appellatur. Cæterùm cùm permultæ eius species ab authoribus referantur, eadémque variis cognomentis appelletur, diligentiori cura ad Medicos delegata, satis nos habituri sumus, si Cunilam bubulam eam acceperimus, quæ Origani species est, quam à testudine cùm ea Viperam ederit, ad incolumitatem carpi dicit Aristoteles, & ab eo Plutarchus. Apud Plinium legas, contra Serpentes priuatim in vino bibi, quæ Cunila bubula appellatur. Apud Aristotelem, Ciconiæ cùm vulnus acceperint (eas enim cum Serpentibus assiduè dimicare cognitum) Origanum plagæ imponunt. Theodorus Gaza, vir accuratissimus, Origanum libenter Cunilam vocat; alicubi Pulicarem, quia Pulices necat, stratis supposita, stratáque sub lecticis. Cunilam hanc nostratem Satureiam à rusticis vocari tradit libro x. Columella. Horum testimonia fuerunt adducenda, quia sunt nonnulli, qui Cunilam bubulam eandem & Origanum esse pertinaciùs negant. Addam & illud, cùm inter tres præcipuas Origani species Onites connumeretur, doctissimos ætate nostra viros de hac non parum dubitare, eámque sibi incognitam ingenuè profiteri. Nostri Bellunenses agrestem quandam Origani speciem vulgò prouenientem, caule, foliis & floribus grandioribus, odore tantùm non vsquequaque suaui, sed vastiore Pulelium asininum vocant, quæ nimirum Cunila bubula est, quæ in Liguribus Cornabulia, & eodem apud nos vsu, quo apud Ligures, salsamentis inspersa. Putarim verò Onitis vocabulum ἀπὸ τοῦ ὄνου, qui Asinus est, commodissimè deductum. De Formicis verò nostræ huius odore fugatis, experimentum ipse feci, quod ad biduum post inspersionem efficaciter successit, vt locum omninò desererent. Ne verò cuipiam mirum adeo videatur gramini huic eam inesse vim, Ambrosius herbam quandam memorat, Gillam appellatam, cuius folia turtur nidis suis excluso fœtu superiaciat, eóque pacto pullos à Luporum incursu deprædationéque tutetur: Lupus enim folium eiusmodi vsque ad fugam abhorret. Leopardus verò allium ita sibi sentit abominabile atque contrarium, vt si quis eo locum, vbi ille morari sit solitus, confricuerit, exilire cogatur, & aufugere. Ælianus primo de Animalium naturis scribit, Noctuas à Ciconiis, suo nido procul summoueri, platani eò foliis importatis, quorum contactum Noctuæ ferre nequeant, ex eo in torporem dilabentes, Ciconiásque ita pullorum suorum incolumitati prospicere, quibus assiduè Noctuæ inimicabiliter insidiantur: de quarum alitum inimiciitiis suo loco dictum. Neque verò Ciconiæ tantùm, Turturésve, aut Testudines medelam sibi nanciscuntur naturæ ductu, verùm etiam & Canes, & Sues, & ex brutis pleraque alia. Canes quidem cùm Fellis vitio laborant, gramen illud suum depascuntur. Sues si cephalalgia crucientur, fluuiales Cancros inuestigant. Mustelæ rutam, si venenatum quid comederint, carpunt. Angues marathro lippientes oculos depurgant. Huiusce rei quænam sit causa, non otiosè quæritur à quibusdam: quippe cùm animalia hæc neque talia didicerint ab aliis, neque quidem doceri potuerint, cur ita norint quæ suis sint ægritudinibus vtilia. Putant igitur ita accidere: quemadmodùm faui odore solo Apes ad sese alliciunt, & cadauera Vultures, vel procul absentes, sic etiam Cancri Sues illectent, Origanum Testudines, Vrsam Formicæ, de qua loco suo diximus: id verò nulla ratione fieri, neque quòd sensus, & facultatis eius qua vel intelligere vel cognoscere queant, participes habeantur, commentíque sunt corporum conflaturas, diceret Plinius, in causam adducere, quæ huiusmodi appetitus in animalibus concitent, quæ humorum mutatione varios, dum laborant, appetant vel acores, vel dulcedines, vel alias, vti vsui venerit, qualitates, fieríque plerunque id importunè, ac præter morem, & indecenter: id quod in mulieribus præcipuè videre est, quæ dum prægnantes sunt, & lapidem, & terram, & sordes alias, & humanam interdum carnem appetunt ad vescendum: quod superioribus annis in Insubria accidit, vbi matrona quædam nobilis, cùm oculos in coloni sui torosiores musculos, qui de coxendicibus protuberabant, iniecisset, tanta arrepta est auiditate carnis eius frustulum gustandi, vt nisi compos fieret, defecturam se profiteretur, aut abortiuum facturam: quo metu coniux eius commotus maxima mercede cum colono conuenit, vt abscindi sibi musculi partem pateretur, ne patrona sua exanimaretur: ille pretij lenocinio ductus, conditionem accepit, succisúmque est frustum, modicóque insperso sale prunis tostum quo illa deuorato incolumis quamprimùm euasit. Quocirca Medici cùm in effrænatas huiusmodi appetentias incidunt, quæ salubria, quæ minùs, nouisse

Origani Græcis Coniza, ampla descriptio, eiúsque virtutes.

Ita & Dioscorides lib. 3. c. 28. E

Lupi gilla herba fugãtur, Leopardus allio.

Canes, sues, Angues naturæ ductu remedia sibi propria cõparant. F

Mirum de muliere grauida.

A uisse debent: nam aliquid huiusmodi ferè grauiter decumbentibus accidere interdum solet. Scribit Mnesitheus medicus in pneumoniæ principio, quendam qui cæpe concupierat, eualuisse: quendam verò qui ficus appetierat, periisse: propterea quòd appetitio corporis, qualitas verò texturáque ipsa, vt quæque est, morbis obsequitur. Ex quo manifestum esse autumant, feras quoque cùm in perniciosas & lethales ægritudines inciderint, non alia de causa in huiusmodi appetentias ferri, quàm ob naturæ ipsius (vtar Lucretiano vocabulo) compósituras, quæ illas ad ea spontè incitant, quæ saluti futura videantur. In hunc modum disputant hi, qui nihil aliud brutis animalibus concessum volunt, quàm sentire & pasci. Antiquiores tamen Philosophi plerique bruta etiam in mentis intelligentiæ participatum admittunt, quorum nos argumenta validiora alibi, & in Elephanti, & Formicæ commentariis recitauimus. Iis verò hìc contenti, quæ ad veterum hieroglyphica facere videantur, prosequamur. *Appetentiarum euentus.*

DE HELIOTROPIO ET SELENOTROPIO.
TERRENORVM CVM COELESTIBVS TEMPERATVRA.

QVòd si cognationem, consensúmve, aut temperaturam, quam inferioris naturæ istius res cum cœlestibus habent, infimis quippe suprema, & supremis infima, occultis quibusdam viribus colligata esse ostendere voluissent, nullo euidentiori signo, proprioréve hieroglyphico id exprimere consueuerunt, quàm cùm herbas duas, Solisequam & Lunisequam figurassent. Liceat verò mihi ἡλιοτρόπιον & σεληνοτρόπιον ita Latina facere: illa enim ad Solis motum Solem versus mouetur, hæc verò ad Lunam vertitur. Sunt verò & alij flores tam arborum quàm herbarum, qui hoc imitari videntur, sed his duobus nulli manifestius. Proin Aegyptij eandem rerum omnium rationem esse contendebant, vt intellectu alia, vi rationis alia, alia natura, alia sensu superioribus deuincirentur, & suam quæque concordiam affectarentur. *Pli. lib. 22. cap. 21. De lunisequa nihil constat.* B

DE LVPINO.

TRAHIT similis quodammodò natura, vt Heliotropio Lupinum subiiciam: nam id quoque ad Solis cursum vertitur. *Plin. lib. 18, c. 14.*

HORÆ.

PER eius autem figuram temporis dimensio, vel horæ hieroglyphicè significantur: quæ quidem ab eo surculo tam manifestè distinguuntur, vt agricolæ peritiores diurnas horas, aëre etiam nubiloso, ex eius motu conuersionéque deprehendant. Traditum ab Apuleio lib. de Re rustica. *Rusticorum clepsidra. Necnon à Pli. lib. 18. ca. 14.*

SVIS VIRIBVS POLLENS.

ET quoniam id ingenium est lupino vt coli nolit, sitq; negligentia ipsa fertilis, aptè quis fecerit, si hominem, qui suopte ingenio vel industria sibi necessaria comparet, eiusmodi surculi gestamine insigniuerit. *Plin. Ibid.*

DE NICTERETO.

C SI verò hominum occursum cuiuspiam rei natura expauentem ostendere curassent Aegyptij, Nyctereton herbam & Anserem faciebant. Ferunt enim Anserem ad primum conspectum eius expauescere, vnde & χηνάμυχον vocatur. Herba est coloris ignei, foliis spinæ, nec à terra se attollens, noctibus interlucens, & quoniam è longinquo etiam noctibus fulget, νυκλιτόλον appellatur. *Hæc omnia à Plin. lib. 21. ca. 11. Vel Nictilopa, vt Ibi. Plin.*

DE BLITTO.
FATVVS ET INSVLSVS.

FATVVM & insulsum, turpíque deditum inertiæ hominem, per Blittum herbam significare mos erat. Stupidi enim saporis herba omninò est, neque vllam habet acrimoniam: vnde conuitium in fœminas mariti faciunt apud Menandrum, βλίτῒα eas appellantes. Et Truculento Plautus non infacetè dixit, *blitteam meretricem*, quæ non saperet in vino ad rem suam: qui locus imperitè satis à nonnullis inuertitur, qui Bletetam & Bletem nescio quod incommodi calceamenti genus exquisiuère in eiusmodi contemptum. Laberius dixit bipedem blitteam belluam. Et Empedocles, vt apud Varronem est, humilem humani generis conditionem ostensurus, natos homines ex terra ait, vt Blittum. Sanè illi nomen herbæ à stupore est: βλὰξ enim stupidus Græcis, stolidúsque & ignauus, *Quæ ideo à Plin. iners, l. 20. c. 22. & à Dioscoride, nullius vsus in medicinis. l. 2. c. 110. Hinc forsan gallicum cõuitium vitre.*

D

DE BETA.

Vnt qui betam & blittum idem esse sentiant, Martialis, puto, carmine decepti, qui scripserit:

Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quàm sæpe petet vina piperque coquus.

quas aliter paratas nihil sapere exquisitioris ganeæ proceres profitentur. Sedenim Dioscorides blittum à beta secernit, & blittum quidem apud Ægyptios Æclotoripem, apud alios Eriplem, apud Romanos pariter & Græcos blitũ appellari: edi oleris modo, ventrem tantùm deiicere medicas vires habere nullas: cùm beta ea sit, quæ Atticis σεῦτλον, Thessalis propter odium in σ literam, τεῦτλον, nuncupetur, olus vbique locorum celeberrimum vsitatissimúmq;, alicuius omninò suauitatis, quódque à ciuilibus mensis minimè reiiciatur, quæ pluribus apta medicinis, multas humano generi conferat vtilitates, quas qui nosse voluerit, Dioscoridem legat libr. altero, cap. cx. Theophrastum viii. Æginetam vi. Plinium xix. & item alios.

Lib. 2. c. 110. Betæ & Blitti differentia.

Quinimo folia sunt delicatissima ad instar Catti, quem Cardonem dicimus, præ paucis.

MOLLITIES.

PEr eius verò hieroglyphicum cinædica petulantia, mollísque & eneruis lasciuia notatur, peruulgato illo Cynici Diogenis dicto, qui cùm à petulcioribus quibusdam pueris conuitio incesseretur: quòd Canis esset, ac subinde fugitarent, quærente eo cur fugerent, *Ne mordeas*, respondentibus: *Bono estote*, inquit, *animo*, *Canes non edunt betulas*. E

Diogenis Cynici dictum. D. Laërtius in eius vita.

DE CAPILLO VENERIS.

EBRIOSITATIS REMEDIVM.

Vi significare hieroglyphicè volunt hominem ebriositate laborantem, ac sibi remedium comminiscentem, vt præmonstrarunt Ægyptij, Vpupam & Capillum Veneris herbam faciebant. Vpupa siquidem vuis vescitur immodicè, ita vt plerunque inde ebria fiat: verùm simulac se tentari senserit, Capillo Veneris decerpto, efficacissimè sibi medicatur. Herbam hanc Adianton Græci vocant, ἀπὸ τοῦ μὴ διαίνεσθαι, hoc est, à non marcescendo: neque enim bruma, vt herbæ reliquæ, marcescit, neque aqua perfusum mersúmve, καλλίτριχον multi, hoc est, pulchricomum, alij πολύκομον, id est, multicomum, vtrunque ab effectu vocant, licèt πολύκομον, nonnulli canocomum interpretentur, quin etiam ab effectu Saxifragum appellarunt. Capillum verò Veneris ideò Latini dicunt, quia capillum præcipuè tinguit: ad hoc decoquitur in vino cum semine Apij, adiecto oleo copioso, vt crispum densúmque faciat. Defluere verò prohibet, Vrsino adipe & ladano admixtis.

Capilli Veneris varia nomina, & etymologiæ. Plin. li. 22. ca. 21. Vide Matheol. sub finem ca. 132. lib. 4. Diosc.

DE APIASTRO. F

POPVLVS LEGE COERCITVS.

Pem suo commentario populum inter alia significare diximus. Eum verò legibus coërcitum hieroglyphico aliquo figurare qui vellent, Apem & apiastrum herbam proponebant: quasi perungantur aluearia, non fugere Apes tradunt: nullo enim magis gaudent flore, eáque de causa μελισσόφυλλον, & melitænam appellatam constat, quæ marrubium est nonnullis.

Vide Plin. l. 21. cap. 12.

DE BRASSICA.

Vod autem ad modò memoratam Vpupam & Adiantum facit, auxilio etiam esse aiunt brassicam, vbi quis ebrietate tentetur. Nam ante cibum sumpta, largiores potationes ne lædant, efficit, vt authores plerique tradunt, præsertim Græci.

Athenæus. Diosc. Theophrastus, & Pli. lib. 20. c. 9.

INTERTVRBATA LÆTITIA.

VNde qui lætitiam interturbatam importunitate cuiuspiam hieroglyphicè notatam volunt, Brassicam inter duos vitium surculos adsitam constituunt. Vino enim, quod præcipuum est lætitiæ hieroglyphicum, ea, vt apud Plinium est, auersatur, in primísque est vitibus inimica, vitésque illi, vt perniciosa alterutri foueant inter sese odia. Nam vites, vt secundo de Diuinatione Tullius, à caulibus Brassicis, si propter sati sint, vt à pestiferis & nocentibus refugere dicuntur: & quamuis rei cuiuscunque adminicula clauiculis peruestigent, quæ tanquam manibus apprehendant, atque ita se erigant, hos tamen, vtcunque propè adsint, nulla ex parte contingunt. Ad hæc Beritius, vbi & sua, & Tarentini sententia, nihil in vinetis seminandum censet, Brassicam præcipuè summouendam

Plin. Ibid.

præ

A præcipit, vtpote quæ vitibus egregiè contraria sit: & cùm propter naturæ suæ siccitatem multo indigeat humore, euenit vt iuxtà adsita vitibus alimentum subtrahat. Tanta verò inter vitem & brassicam dissensio est, vt si quis vinum dum ea coquitur instillauerit, ne postmodùm coquatur, efficiat, & oleris colorem vitiet. Quíque priùs crudam brassicam ederit, vino quantumuis largiter hausto tentari non poterit, quia vis eius occursu brassicæ hebetatur, fractáque labascit. Hinc plerisque Italiæ regionibus, & totius etiamnum Europæ prouinciis mos inoleuit, vt cùm calendæ Augusti vulgò Baccho dicatæ habeantur, permissa eo die vnicuique volenti largiùs epotandi licentia, symposiisque ad hoc institutis, & curiosissimè celebratis, in quibus Augustum se capessere glorientur, brassicas identidè vt ebrietatis antidotum in ferculis præsumant. Affirmat & illud Beritius, quod ex Cicerone retulimus, si iuxtà deposita vitis sit, vltrò eam effugere, & in contrariam partem sarmenta conuertere: id quod nos in hortis nostris Castalioneis fieri vidimus, extra quorum septum excitata pergula, quam iuxtà positæ vites inscenderent ad meridiem, accidit vt hortulani incuria differtim brassicæ subseminarentur, tum vites quumprimùm pampinos emittere cœperunt, brassicarum iuxtà surgentium odore offensæ surculos conuerterunt, omissáque percommodè parata pergula, vltra septum ad septentriones sese porrexêre. Abfueram ego tres menses, dum hæc nulla curantur diligentia. Reuersus autem auulsis inde caulibus coactus sum bonam earum partem pedamentis ac ridicis alieno loco sustentare, quod præter spem feliciter cessit, pergula intra & extra hortos duplicata. Citat Varro Nestoris Alexicepon, elegiaco numero conscriptum, in quo harum inimicitiarum causa decantatur, B Bacchum quippe furibundi Lycurgi timore perculsum in mare se proripuisse, in eóque delituisse, mox ab emersu clandestino Lycurgum ex insidiis inuasisse, quem vite deuinxerit: illum indignabūdum cùm improuisam capturam ferret impatienter, lacrymas emisisse ex quibus enata sit brassica: atque hinc orta dissidia, & implacabilis plantarum earum contrarietas: Tabescere enim eam necesse est, si fortiori viti proxima fuerit: vel vitem, si tenella sit, ipsa tabefaciat. Vsque adeò verò odia hæc in vuæ nomen exercentur, vt (quod idem Varro tradit) quod incommodum vua in humano gutture appellatur, odiosum admodùm, si nimia destillatione laxata fuerit, cohiberi, retrahíque facillimè posse credatur, si crudę brassicæ succus capiti superfundatur. Sed mirum est admodùm has foliis & pampinis insitas esse aduersus vinum inimicitias, radici verò conciliationem inesse. Nam qui vinum in acetum trium horarum spatio verti docent, inter quos Varro ipse est, radicem betæ contusam in dolium coniiciendam monent: sin verò restituere vinum malueris, brassicæ radicem eodem modo præcipiunt immittendam.

Vitis & Brassicæ dissensio mirabilis.

Plin. Ibid.

Fabulosa antipathiæ brassicæ & vitis causa.

HIEROGLYPHICORVM.

C PIER. VAL. FINIS.

D

ERVDITISSIMI VIRI HIEROGLYPHICORVM COMMENTARIORVM LIBER PRIOR, EA CONTINENS QVÆ PER varia Deorum & hominum simulachra significantur:

***

AD BASILIVM AMERBACCHIVM I. C. PERITISSIMVM.

VM difficillimum sit ea in lucem edere, ob ingeniorum morosam sæpe varietatẽ, quæ omnibus placeant, opus est illa alicuius viri authoritate fulciri, qui & calumniatores ac detractores deterrere possit: & si quid in controuersia fuerit, diiudicare, rectáque & vera comprobare, falsa autem refellere. Vnde etiam fit, vt virtutes illorum quibus scripta dicantur, eiusdem sæculi hominum testimonio celebrentur, & sic illi patrocinij sui præmium amplum referant: memoriam videlicet earum virtutum, quarum quamuis docti ipsi sint, nulla fama ipsorum scriptis ad posteros perueniret. Nam Principum quidem atque Heroum res gestas memoriæ mandant Historici: eruditionis suæ monumenta, alij docti viri relinquunt: horum autem omnium humanitatis, sapientiæ, virtutum testes & præcones non alij sunt, quàm omnis generis scriptores, qui illis monumenta sua inscribunt. Quamobrem æquè prudenter mihi rebus suis consuluisse videntur, & qui scripta sua doctorum patrocinio commiserunt, & qui ita rationes suas instituerunt, vt & docti ipsi essent, & à bonarum literarum studiosis celebrarentur. Illi enim scriptis suis authoritatem conciliarunt, hi virtutes suas ab obliuionis tenebris vindicarunt. Hos igitur ego imitari cupiens, quem alium huic meo Hieroglyphicorum priori commentariolo patronum conciliarem potius quàm te, qui & tanta eruditione atque authoritate es, vt tuo fretus patrocinio liberè in omnium manus venire possit: & familiæ nostræ ita coniunctus, vt primæ ætatis bonam partem simul transegerimus, cuiúsque humanitatem singularem ac beneuolentiam quotidiè experimur. Hunc igitur meum laborem eodem animo complectere, quo me nostrámque domum iamdudum amplecteris. Vale. Basileæ, XIIII. *Kal.Sext.* CIↃ. IↃ. LXVII.

E

DE ENEPH, ÆGYPTIORVM DEO. CREATOR, ET CREATIO MVNDI.

F

Eneph explicata descriptio.

ER Eneph, quem pro Deo colebant Ægyptij, ipsum totius mundi atque vniuersitatis creatorẽ opificemq; pulcherrimo hieroglyphico ostendebant: cui hominis formam tribuebãt, eúmque cœrulea veste indutum, zonámque tenentem & sceptrum pingebant, ac eius in capite pennam ponebant: vt testatur Eusebius in libris de præparatione Euangelica. Penna enim in capite, significat difficilem inuentu esse creatorem, & nemini conspicuũ, sed sublimem, non modò supra sensum, verùm etiam supra humanæ intelligẽtiæ captum: humana verò forma, eundem vitæ authorem, & motu qui intellectu cõprehendi possit, circumlatũ indicabat, quoniam vt hominis corpus quidem cernitur, mens verò ipsa, quæ hominem à cæteris animantibus disiungit, éstq; eius naturæ propria, cerni à nullo

potest: sic etiam Dei ac summi opificis actiones & motus, quæ ipse in sacris literis *Posteriora* vocat, non secus atque Aristoteles effectus *Posteriora*, caussas verò *Priora* nominat, ab humano intellectu

cerni

A cerni poſſunt: mens verò ipſa & Diuina natura, quæ illa moderatur & gubernat, in huius corporis carcere abſolutè cognoſci non poteſt: & ideò cœrulea veſte indutum eum pingebant, vt cœleſtem illum eſſe ſignificarent, & in cœlo habitare, nullius coloris vel accidentis, mixtionisve participem, etiamſi nobis ea fortaſſe ſuſcipere videatur: & modò iraſci, modò placari, quemadmodum cœlum ipſum, cum nullius coloris ſit propter interualli longitudinem cœruleum videtur: & ſic ſimul quoque eius naturam tantùm à noſtra diſtare indicabant, quantum cœlum à terra diſtat. Sceptrum verò poteſtatem eius regiam in vniuerſam naturam ſignificat, & zona vinculum, quo creata omnia colligat, & in quo vitæ necíſque fata continet: hoc eſt ortus atque interitus, & rerum naturalium cauſſas. Eſt autem zona circulus ille, quem Aſtronomi Zodiacum vocant. Præterea hunc Deum ouum ex ore producentem faciebant, quòd mundum ſignificabat Dei verbo creatum, vt etiam Sacræ literæ teſtantur.

DE PANE ARCADIÆ DEO, VEL SATYRIS ET FAVNIS.

VNIVERSVM, VEL MVNDVS.

PANA, quem & Innuum & Faunũ vocauère, ſic pingebant veteres: Caprina facie, rubro colore, hirtis cornibus, varia Pantheræ pelle indutum, infima ſui parte hiſpida, & caprino pede: altera manu fiſtulam ſeptem calamorum tenentē, altera pedum ſiue baculum incuruum: hácque figura vniuerſi ſymbolum contineri volebant. Facies enim rubens æther ſignificat, bina cornua Solem & Lunam, Pantheræ pellis cœleſtium ſiderum varietatem. Pars eius inferior hiſpida fingebatur, propter arbores, virgulta & feras: caprini pedes terræ ſoliditatē oſtendunt: fiſtula ſeptem calamorum, harmoniam cœli, in qua ſeptem ſoni ſunt, & ſeptem diſcrimina vocum: virga recurua annum qui in ſe recurrit, & ideò, πᾶν, id eſt, totum, appellatus. Sic autem ſymbolum hoc interpretantur Euſebius, Phurnutus & Seruius.

Panos figura, eiúſque explicatio hieroglyphica.
De eadem figura & hieroglyphico Pierius lib. 10. & 44.
Idem Macrob. Satur. lib. 1. ca. 22.

B

INDIGENA VEL NOBILIS.

EIVSDEM Panos ſimulachro indigenam ſignificari, teſtatur Virgilius his carminibus:

Hæc nemora indigenæ Fauni Nymphæq; tenebant,
Gensq; virûm truncis & duro robore nata.

Nam Deorum filios aiebant eſſe Faunos, è terra & diuino ſemine genitos, Faunorum verò liberos heroas, & demùm ab heroibus homines natos; vnde rectè per Fauni ſimulachrum etiam generis nobilitas ſignificabitur: eſt enim in magna parte nobilitatis, non aduenam, ſed indigenam eſſe. Quamobrem legimus apud Platonem Athenienſium nobilitatem idcirco cæterarum ciuitatum nobilitati præſtitiſſe, quòd illi ex ipſa terra geniti eſſent, nec aliò commigraſſent.

Sed diuerſos eſſe Pana & Faunum plerique omnes aſſerunt.
Aen. lib. 8.
Qui &, αὐτόχθων & ἐγχώριος.
Idem Virgil. de Latinis, Aeneid. lib. 12.

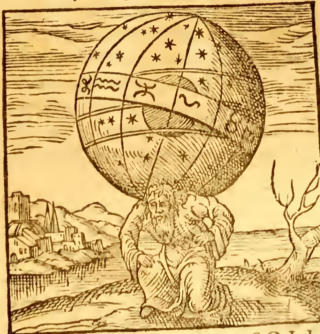
C

SERMO.

PER eundem Pana & ſermonem ſignificari, tradit Plato, Ægyptiorum arcanorum interpres in Cratylo, quòd non ſecus ac Pan vagari & circumire fingitur: ſic ſermo omnia complectatur, & per omnia vagetur, verſetq; cuncta: & geminus ſit, verus ac falſus. Quod autem verum eſt ex ipſo, id quia leue ac diuinum eſt, & ſupernè apud Deum habitat, pectore & capite ſignificari: quod verò falſum, quia infernè inter vulgus hominum manet, inferiore parte quæ hiſpida eſt & hircina, ob aſperitatem turpitudinemq; oſtendit: & ideò à Græcis πᾶν, appellatum dicit, id eſt, totum, quia ſermo totum comprehendit & verſat.

Pan quomodo verus & falſus.
Nimirum imo & intimo pectore, ac corde. Vbi inſunt ſenſus omnes.

MVNDI HIEROGLYPHICVM.

MVNDVM alio etiam modo Ægyptij hominis effigie pingebant, complicatis pedibus eum facientes, veſtem variam ad talos vſque indutum, & aureum globum capite ſuſtinentem. Pedibus quidem complicatis, propter terræ firmitatem, varia, & oblonga veſte indutum, propter elemētorum ac rerum quæ ex illis gignuntur, & quibus terra veſtitur varietatem & copiam: aureum verò globum capiti eius impoſuerunt, qui cœlum ſignificaret ſphæricum, & circularem eius motum.

Qui & paruus mundus dictus.

D

SOLIS SIMVLACHRVM.

Solem pingebant iuuenili & rotunda facie, eúmque in naui collocabant, quam crocodilus ferebat: per nauigium motum eius in humido significantes, hoc est, in æthere vel intelligentiis: nam & æther multi humidum esse putarunt, & in sicco tam diuturnum motum fieri non posse, & cœlos aqueos dixerunt: vnde in Sacris literis tam sæpe cœlestium aquarum mentio fit, & Angeli ipsi Aquarum nomine à Dauide comprehenduntur. Per Crocodilum verò aquam pluuiam, cuius causa Soli tribuitur.

Ideoque ab Oui. 1. Metam. liquidum dictũ. A Pierio lib. 38. in doctrina cœlesti. Psalm. 148. versu 4. alij tamen cœlũ decimum aqueũ & cristallinũ, em pyreo proximè inferius exponunt. Sic Osiris Ægyptiis pro Sole Macro. Satur. lib. 1. ca. 21.

OSIRIS.

SOLIS ET LVNÆ CONIVNCTIO.

In Elephantinopoli Ægyptia vrbe Osiridis simulachrum colebatur, viri corpus habens cœrulei coloris, caput verò arietis, quod Solis ac Lunæ coniunctionem significasse, tradit Eusebius. Cœruleus autem color ei propter humiditatem tribuebatur, quia Lunaris coniunctio humidior est, nec non quia noctes cœruleas facit: tunc enim potissimùm noctibus serenis cœruleum videtur cœlum. E

LVNÆ SIMVLACHRVM.

In Heliopoli verò eiusdem prouinciæ vrbe, Lunæ simulachrum hoc symbolo consecratum erat. Homo accipitris habens faciem, lancea Typhona interficiens. Pingitur autem Typho fluuiatilis equi forma: & totum hoc simulachrum candidi coloris erat, qui color ab alio lumen accipere Lunam significaret: accipitris verò facies à Sole eam lumen capere indicabat, vnde & spiritum attraheret: Soli enim accipiter dicatus erat, qui, vt etiam Pierius testatur, lucis ac spiritus symbolum est, tum propter motus velocitatem, tum quia alis altiora & lucidiora petit.

Pi. libr. 21. in, Deus.

PLVTO.

OCCVLTA CONSILIA.

Veteres cùm consilia & cogitationes occultas esse debere significare volebant, Plutonem pingebant galeatum, & Proserpinam rapientem, tum quòd subterranea, quorum Deus dicitur Pluto, lateant absconditáque sint: tum, quia raptus clàm fiunt: tum denique, quòd cùm in capite consilij sedes esse putetur, galea illud tegens aptè consiliorum occultationem significet.

Pluto galeatus, occulta principia generationis indicat. Pierius lib. 42. in galea.

INFERIOR VEL MINOR POTESTAS. F

Eiusdem quoque Plutonis hieroglyphico, breue sceptrum in manu eius ponentes, minorem inferiorémve potestatem, vt eius qui alium maiorem Principem agnoscit, innuebant: propterea quòd Pluto inferorum rex dicatur, & tamen Iouis imperio subiectus.

A quo obcæcatus dicitur.

SILENVS.

SPIRITALIS MOTVS.

Silenum quem senem & dormientem pingebant, spirabilis motus symbolum fuisse, testantur veteres: cuius caput candore fulgens propter cœlestem motum faciebant, cæsaries vero longa crassitudinem terrestris aëris significat. Dormire autem illum ebrium finxerunt, quia crassiores spiritus & vapores caput quasi ebrietate quadam grauant, somnúmque inducunt.

De graphica Sileni figura, Lucianus in Concilio Deorum. Ad hoc Aratus in lib. de signis aquarum & ventorum.

VVLCANVS.

IGNIS.

Ignis virtutem sub Vulcani, hoc est, hominis forma pingebant, in cuius capite pileus erat cœruleus, æthereæ symbolum regionis, vbi integer purúsque

Vulcani effigies. Hùc spectat Pierij traditio. li. 18. ibi. Ignis duplex.

A ignis inuenitur: nam qui è cœlo in terram delapsus est, cùm imbecillior sit, materiáque indigeat & fomento, claudicans fingitur, vt qui seipsum, nisi baculo innixus, sustinere non possit, cùm æthæreus ille absque vllo fomento seipsum sustineat, alat, & tueatur.

HERCVLES.

ELOQVENTIA.

Visvm est nobis hîc recensere hieroglyphicum, quo Galli antiquitùs Eloquentiæ vim exprimebant. Id autem ex Luciani libello de Hercule Gallico conscripto, sumemus ad verbum, quemadmodum vertit Erasmus. Sic igitur inquit: *Herculem Galli lingua gentis vernacula Ogmium vocant. Porrò Deum ipsum noua quadam atque insusitata figura depingunt. Decrepitus est apud illos, recaluaster, reliquis capillis, si qui reliqui sunt, planè canis, cute rugosa, & in aterrimum exusta colorem, cuiusmodi sunt nautæ isti. Charontem potiùs aut Iapetum, quampiámve ex iis quæ apud inferos versantur, diceres. In summa, quiduis potiùs quàm Herculem conijceres ex imagine. Atque tali specie cùm sit, tamen Herculis ornatum gerit, vt qui cùm Leonis exuuium indutus sit, tum clauam dexterâ teneat, tum pharetram humeris aptatam portet, tum arcum tensum læuâ prætendat. Denique modis omnibus Hercules est. Hæc equidem arbitrabar in Græcanicorum deorum contumeliam facere Gallos, cùm eiusmodi pingerent effigie, quo nimirum illum talibus picturis vlciscerentur, quòd olim regionem ipsorum incursasset, prædas agens, id temporis cùm Geryonis armenta vestigans, Occidentalium gentium plerasque regiones peruastauit. At nondum dixi id, quod erat in imagine maximè nouum atque mirandum. Siquidem Hercules ille senex, ingentem admodùm hominum multitudinem trahit, omnibus per aures reuinctis.* B *Porrò vincula catenulæ tenues auro, electróve confectæ, pulcherrimis monilibus similes. Atqui cùm vinculis vsqueadeò fragilibus ducantur, tamen neque de fuga cogitare videntur, cùm alioqui commodè possint, neque prorsus obnituntur, aut pedibus aduersus trahẽtem obtendunt, sese resupinantes: verùm alacres ac læti sequuntur, ducentem admirantes. Vltrò festinantes omnes & laxatis funiculis etiam anteuertere studentes: perinde quasi grauiter laturi, si soluerentur vinculis. Neque illud quidem pigebit referre quod mihi videbatur omnium absurdissimum. Etenim cùm non inueniret pictor vnde catenularum summas ansas necteret, videlicet dexterâ iam clauum, læuâ arcum tenente, summam Dei linguam perterebrauit: atque ex hac religatis catenulis eos trahi fecit: ipse nimirum ad eos qui ducebantur, vultum & oculos conuertebat arridens. Hæc ego cùm diutiùs adstans essem contemplatus, admirans, hæsitans, indignans, Gallus qui propiùs adstabat, nostratium literarum non ignarus, id quod declarauit Græcè optimè loquens, Philosophus opinor, ex eo genere Philosophorum, quod apud eos esse fertur. Ego tibi hospes, inquit, picturæ istius arcanum explicabo: nam videris vehementer ad eam attonitus ac mirabundus. Orationem nos Galli nequaquam arbitramur esse Mercurium, quemadmodum vos Græci, verùm Herculi illam tribuimus: propterea quòd hic Mercurio longè robustior extiterit. Nam quòd senex fingitur, nihil est quòd mirère: siquidem facundia solet in senecta demum absolutam vim ostendere. Si modò verum vestri dicunt Poëtæ,*

Hercules Luciani.

Hercules orationis numen.

Obduci iuuenum densa caligine pectus.

contra senectam posse quiddam dicere rudi iuuenta melius ac præclarius. Hinc videlicet apud vos, & Nestoris lingua melle profluit, & Troianorum Oratores lirioëssam edunt, videlicet floridam quandam vocem: nam liria, si satis memini, flores appellantur: proinde quòd auribus ad linguam vinctos trahit senex hic Hercules, qui non aliud quàm ipse est sermo, ne id quidem debes mirari, qui quidem non ignores linguæ cum auribus esse cognationem. Neque verò ad contumeliam illius illud pertinet, quòd ea perforata sit: nam memini, inquit, & iambicos quosdam versiculos apud C *vos dicere, viris loquacibus extremam linguam perforatam esse omnibus. Quin de eodem hanc in summa habemus opinionem, vt quicquid egit, ad illum oratione facundiáque egisse putemus: vtpote virum sapientem, ac persuadendo plerosque sibi subegisse. Iam tela illius nimirum rationes sunt acutæ, missiles, citæ, atque animum sancientes, vnde pennigera dicta fuit oratio.* Hæc Lucianus, quæ ad huius hieroglyphici explicationem sufficere opinor.

Hom. Iliad. α. ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Huc spectat quod Seruius 6. Æneid. annotat ad illud: Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit.

RATIONIS CVM APPETITV PVGNA.

Hercvlis Antheum interimentis simulachrum in multis antiquis numismatibus cernitur, quod quid significet, nunc explicabimus. Hercules animæ rationis participis, spiritúsque symbolum est: Antheus verò corporis. Herculis pectus sapientiæ sedes, atque prudentiæ: quibus perpetua est cum appetitu ac voluptatibus pugna; semper enim appetitus rationi obsistit, nec potest ratio superare, nisi corpus ita in altum, & procul ab terrenarum rerum intuitu extulerit, vt pedes, hoc est, affectus, nullum amplius fomentum à tellure accipiant: imò cupiditates & affectus qui terræ sunt filij, prorsus interficiat. Quo de genere mortis loquitur D. Paulus, cùm ait: *Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Et Dauid: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.* Et Seruator ipse: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert.* Et hæc est omnium victoriarum præstantissima, vnde in Scipionis Africani tumulo legitur hic elegantissimus versiculus:

Herculis cũ Antheo pugna hieroglyphicum.

Huc spectat nomen Anthei contrarietatis nimirum.

MAXIMA CVNCTARVM VICTORIA VICTA VOLVPTAS.

& Boëtius hoc ipsum Herculis factum celebrans ait, SVPERATA TELLVS, SIDERA DONAT.

INGE

D

INGENIVM VEL INTELLIGENTIÆ VIS.

Pierius, hic tres virtutes Herculi attribuit lib. 54. ex simulachro Capitolij. Sagitta triũ cuspidum quid.

SYMBOLICA non solùm Ægyptiorum, verùm etiam Græcorum Theologia, Herculem pro humano ingenio vel intelligentiæ vi ponit, pingítque illum arcu trium cuspidum sagittam iaculantem: propterea quòd humani ingenij acumen, cœlestia, terrena & inferna scrutetur: vel propter tripartitam Philosophiæ distributionem, quia ingenio Mathematicas disciplinas, rerum naturalium caussas, & diuina mysteria indagamus: aut alio modo, ex Socraticæ scholæ diuisione in differendi subtilitate, naturæ obscuritate, vita & moribus eo vtimur, ita vt sagitta trium cuspidum aut triplicem mundum, aut triplicem contemplationem, aut tripartitam philosophiam significet.

PROMETHEVS.

ARTES ET INGENIVM, VEL ARTIVM INVENTORES.

Fabula de artiũ origine Platonis.

PLATO in Protagora sub persona Socratis, huiusmodi narrat de Artium origine fabulam. Erat, inquit, aliquando tempus, quo dij quidem erant, mortalium autem genera non erant. Postquàm autem & his tempus satis constitutum venit, vt crearentur, formabant ipsa dij intra terram ex terra & igne permixtis, & ex iis quæ igne ac terra permiscentur. Quum verò in lucem iam illa producturi essent, illorum ornandorum facultatúmque singulis, prout diceret, distribuendarum curam Prometheo & Epimetheo demandarunt. At Epimetheus sibi distribuendi munus deposcit, & Prometheo, dum ego distribuo, dicit, Aspice & considera. Sicq; illo persuaso distributionem facit. Hic verò aliis robur absque celeritate apponebat, alia debiliora velocitate ornabat, alia armabat, aliis inermi data natura, aliam quandam facultatem ad salutem excogitabat. Quæ enim ex ipsis parua fecerat, iis volatilem fugam aut subterraneam habitationem tribuebat. Quæ verò magnitudine auxerat, ea hac ipsa seruabat, & reliqua hoc modo exæquans distribuebat: ea industria, vt caueret, ne quod genus interiret. Postquam verò mutuæ corruptionis effugia ipsis suppeditasset, facilitatem anni tempora & varias cœli tempestates sub dio ferendi excogitabat, induens illa densis pilis, & solidis pellibus, quæ & hyemem & æstum arcere possent: & quæ singulis cubilia petentibus proprium ac naturale stratum itidem essent; & sub pedibus alia vngulis, alia pilis & coriis solidis ac exungibus muniuit. Necnon alimenta aliis alia suppeditabat, his herbam ex terra, illis arborum fructus: aliis radices, quibusdam verò aliorum animalium laniatum in alimentum dabat. Et his quidem paucam sobolem tribuebat, his verò quæ ab illis dilaniarentur, multam, quo genus ipsum conseruaretur. Proinde Epimetheus, vt qui non vsqueadeò sapiens esset, non animaduertit, se facultates in bruta animantia expendisse. Restabat adhuc ipsi inornatum hominum genus, & quid cum ipso ageret, ambigebat. Quo dubitante, venit Prometheus, inspecturus distributionem, & videt reliqua quidem animalia accuratè omnia habere, hominem verò nudum, non calceatum & inermem iámque fatalis dies aderat, qua etiam hominem ex terra in lucem prodire oportebat. Consilij itaque inopia præhensus Prometheus, & quamnam homini salutem reperiret nesciens, Vulcani & Mineruæ artificiosam sapientiam vnà cum igne furatur. Fieri enim nullo modo poterat, vt illa absque igne ab vllo possideretur, aut vlli vtilis esset: & sic illam homini largitur. Sapientiam itaque circa parandum victum hoc modo homo accepit: artem verò versandi in Republ. non habebat. Illa enim apud Iouem erat. Prometheo autem Iouis arcem ingredi non licebat, quoniam Iouis munitiones horrendæ erant: at in communem Mineruæ & Vulcani domum, in qua artes exercebantur, furtim ingressus erat, & furto sublata ignea Vulcani arte, & alia Mineruæ, eas homini contribuit. Et ex hoc contigit homini victus facultas. Prometheus vero post eam quæ fertur furti pœnam Epimethei caussa dedit. Postquàm autem homo diuinæ sortis particeps factus est, primùm quidem propter Dei cognitionem ex igne contractam, solus inter omnia animantia deos esse putauit, iísque aras & statuas dicauit. Deinde vocem & nomina breui per artem articulauit, habitationes, vestes, calceos, strata, & alimenta ex terra inuenit. Hoc autem modo instructi initio homines sparsim habitabant, nullas habentes ciuitates. Cumq; feris imbecilliores essent, passim ab illis interimebantur. Ars namque opificiorum ad alimentum quidem idonea erat auxiliatrix: verùm ad bellum contra feras manca: Reip. enim artem nondum habebant: cuius pars est ars militaris. Quærebant autem quomodo congregarentur ac seruarentur condentes ciuitates. Quum verò congregati essent, iniurias mutuò inferebant, vt qui artem gubernandæ Reipubl. non haberent, quare rursus dispergebantur ac peribant. Iupiter igitur timens generi nostro,

Vt qui prudentissimus ἀπὸ τῆς προμηθείας, à prouidentia, mens & cognitio.

E

Cognitio à rerũ euentu, cuius filia pœnitentia.

F

Hinc Horatius Audax Iapeti genus, lib. 2. Carm.

A ne in totum aboleretur, Mercurium mittit, vt pudore & iustitia homines imbuat, quæ ciuitatum essent ornamenta & vincula, & amicitias inter homines conciliarent. Interrogat itaque Mercurius, quomodo iustitiam & pudorem hominibus distribuere debeat. Num vt artes distributæ sunt, ita & has distribuam? artes enim sic sunt distributæ, vt vnus qui artem medicam aliámve quampiam teneat, multis imperitis sufficiat. Itáne ergo & iustitiam & pudorem inter homines ponam? aut in omnes distribuam? In omnes, inquit Iupiter, & omnes eius participes fiant. Neque enim constabunt ciuitates, si pauci illarum participes fuerint, velut ex aliis artibus. Legem item nomine meo promulges, vt qui pudoris & iustitiæ particeps esse non possit, tanquam pestis ciuitatis occidatur. Ex qua narratione colligimus, per Prometheum facem accensam, quæ ignis furtum significet, tenentem, ingenij vim in inueniendis artibus, artiumve inuentionem & ipsum inuentorem denotari: fax enim animæ illa vis est: quam Aristoteles intellectum agentem vocat, quam Plato & Ægyptiorum Theologia cœlestem igniculum luménve extrinsecus adueniens appellarent, cuius proprium munus est artium inuentio.

GRATA ACCEPTI BENEFICII MEMORIA.

HOMINIS prope rupem arduam stantis, anulúmque ferreum ex catena, quæ monti alligata est, exemptum cum adnexo lapillo in digito habentis imago, gratam accepti beneficij memoriam significat: in eo præsertim, cui delicti pœna condonata est. Aiunt enim Prometheum, ob ignem diis surreptum, & cum mortalibus communicatum, ab Ioue Caucasi montis rupi ferrea catena alligatũ fuisse: & paulò pòst ab eodem eius miserto solutum, in huius beneficij memoriam vnum ex illius catenæ
B anulis cum saxi portione ex rupe sumpta, digito alligasse, indéque pòst anulorum & lapillorum iungendorum morem emanasse: quo fit vt etiam solus ferreus anulus, quo diu Romani vsi sunt, id possit significare.

Annulorũ origo.

DELICTI POENA, VEL VLTIO DIVINA.

IDEM Prometheus rupi alligatus, pœnam delicti diuinámque vltionem imminere denotat, vel iustum iudicium esse, & calamitatem flagelli loco diuinitùs immissam, quemadmodum ipse Prometheus diuino iudicio ob ignem cœlitibus furto ablatum, rupi alligatus traditur.

MERCVRIVS.

ORATIO, VEL ELOQVENTIA.

ERCVRIVS orationis vim interpretandíque virtutem & eloquentiam significat, vtpote Deorum nuncius atque interpres, vnde Virgilius dixit:

Interpres diuûm cœlo demissus ab alto.

Fingitur autem protensus atque erectus, propter orationis vim, alas in capite & pedibus habens, vt significet volucrem per aëra ferri sermonem: nam & Homerus τὰ ἔπη πτερόεντα, hoc est, *alata verba* appellauit.

Horat. 1, Carmin. Mercuri &c. qui feros cultus voce formasti.

Mercurij varia hieroglyphica.

VELOCIOR SENSVS, VEL INTELLECTVS AGENS.

C AMMIANVS Marcellinus scribit, Iulianum Cæsarem media nocte, vt Mercurio supplicaret, exurgere solitum, quo menti suæ lumina præferret, quia Mercurium velociorem in mundo sensum esse motus mentium excitantem, quem vulgò Intellectum agentem vocant, ex Philosophorum arcanis acceperat. Ex quo colligimus in sacris per Mercurium, intellectum agentem, & celerem animi sensúumque motum significatum fuisse.

Odyss. α, versu 122.

Nam & mentis potẽs Mercurius eiúsque stella ad Apollinis nomen refertur. Macrob. Sat. l. 1. c. 19.

FIRMITAS ET GRAVITAS ORATIONIS.

CVM autem orationem grauem, firmam solidámque esse debere indicare volebant, Mercurium in quadrata basi sine pedibus pingebant, quod veri sermonis firmitatem ac robur indicabat: tũ etiam, quia sermo sine manuum vel pedum adiumento suo fungitur officio.

MERCATOR, VEL MERCATVRA ET LVCRVM.

PER eandem quoque Mercurij imaginem, quæ marsupium manu teneret, gallum ad eius basim ponentes, lucrum, mercaturam, mercatorémve significarunt, quòd is mercium & lucri Deus haberetur: quia sermonis ope omnia mercimonia & contractus fiunt: Gallum verò idcircò illi apponebant vigilantiæ symbolum, vt indicaret mercatores decere vigilantes esse, nec totas somno tribuere noctes.

De Mercurij sermonis efficacia aliter Pier. lib. 23. ibi, efficax sermo.

Hinc dicitur Ἐριούνιος, valde vtilis Odyss. θ.

FVR ET FALLAX.

FVR quoque & furandi ars, atque fallacia, Mercurij Apollini Boues furantis imagine significatur, quòd illum eius artis & fallaciarum ac doli fraudísque inuentorem Poëtæ tradiderint, vnde

Horat. lib. 1. Carm. Ode 10.

Battum paſtorē quem ob perfidiā in ſaxum mutauit. Ouidius 2. Metam.

& illi cognomentum κλέπτης, Phurnuto & Suida authoribus, eſt inditum: ideóque ſic de illo cecinit Horatius: D

Callidum quicquid placuit iocoſo
Condere furto.
Te Boues olim, niſi reddidiſſes,
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Riſit Apollo.

& Prudentius:

Expertes furandi homines, hac imbuit arte,
Mercurius Maia genitus.

HYDRARGYRON.

PER eundem Mercurium Chemicæ artis profeſſores, argentum liquidum, quod vulgò viuum, Græcè hydrargyron appellatur, propter eius mobilitatem intelligunt: nam illi ſingulis metallis Planetarum nomina tribuunt: vt plumbo Saturni, ſtanno Iouis, ferro & chalybi Martis, auro Solis, æri Veneris, argento Lunæ, vt & Plato in Timæo facere videtur.

TALARIA.

VELOCITAS.

TALARIA Mercurij, velocitatem motumq; ſignificant, quòd is ſublimis per aëra feratur, vt Virgilius ait: E

Ænei. l. 4.

--- Et primùm pedibus talaria nectit
Aurea: quæ ſublimem alis, ſiue æquora ſupra,
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

adeò vt ſi cuipiam ſignificare velimus fugiendum eſſe, aptè talaria depingere poſſimus: vnde fit, vt etiam communi ſermone dici ſoleat, *Addere pedibus alas*, pro celeritate. Idem Virgilius:

Pedibus timor addidit alas.

CADVCEVS.

POTESTAS ET VIS FATI.

EST & alia Caducei qui Mercurio attribuitur ſignificatio, præter eas quæ à Pierio ſunt enumeratæ. Caduceus enim fati poteſtatem ſignificat, vel afflatum quendam diuinum, dictúmque, quo non modò mentes noſtræ, verùm etiam creata omnia mouentur & gubernantur: atque vinculum quo cum Deo colligati ſumus, ac inter nos, ipſiúſque fati neceſſitatem, omnia ſtringentem. Quod præclarè indicaſſe videtur Virgilius his verbis:

Ænei. li. 6. ab Homero Odyſſ. ε. & ω. & Ilia. ω. Mac. lib. 1. c. 19. & idem Pierius omnino libr. 15. in caduceo.

Tum virgam capit, hac animas ille euocat Orco,
Pellentéſque alias ſub triſtia Tartara mittit:
Dat ſomnos, adimítque, & lumina morte reſignat:
Illa fretus agit ventos, & turbida tranat F
Nubila.

Caduceus quomodo ab Ægyptiis pingebatur.

Sic enim pingebatur ab Ægyptiis Caduceus ille, Macrobio authore, in ſpecie Draconum maris & fœminæ coniunctorum, qui parte media voluminis ſui, inuicem nodo, quem vocant Herculis, obligabantur, primæque partes eorum reflexæ in circulum preſſis oſculis ambitum circuli iungebant: & poſtmodùm caudæ reuocabantur ad capulum Caducei, ornabantúrque aliis ex eadem capuli parte naſcentibus.

CONCORDIA.

Idem Pier. libr. 15. in Concordia. Hinc caduceatores legati, fecialéſque, pacis & concordiæ ſequeſtres. M. Antonij Triumuiri numus.

IDEM Mercurij Caduceus angues illos circumuolutos habens, quos ipſe, vt Poëtæ narrant, pugnantes cùm inueniſſet, diremit, ita vt ambo Caduceo eius adhæſerint, Cōcordiæ ſymbolum eſt, vt in antiquis numiſmatibus apparet, ac inter cætera in M. Antonij triumuiri numiſmate quodam, in cuius vna parte, mulieris laurea corona ſub capitis velamine redimitæ caput eſt, cum his literis, III. VIR. R. P. C. in altera duæ manus iunctæ Caduceum hunc tenentes, cum hac inſcriptione, M. ANTON. C. CÆSAR. quod procul dubiò pro Concordiæ, quæ tunc inter Cæſarem, Antonium & Lepidum erat, ſymbolo poſitum fuit: idémque Caduceus res quæ eandem vim habent, ſimiléſve ſunt, denotat, duobus Serpentibus, eiuſdem videlicet generis animalibus.

A

ARGVS.

MVNDI MACHINA.

RGVS circa totum caput oculos habens, de quo sic canit Ouidius:

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat,
Inq; suis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera seruabant, atque in statione manebant.

& Statius:

Spectat in occiduis stellatum visibus Argum.

hic, inquam, vniuersæ mundi machinæ typus est: cuius caput cœli præ se fert imaginem, oculi stellarum, quæ inferiora omnia custodiunt & fouent. Voluerunt enim Theologi Symbolici mundum animal esse: ídque sub Argi imagine significarunt: & terram quoque moueri dixerunt. Ait enim Mercurius Trismegistus in Pimandro, terram non solùm moueri, verùm etiam vario motu agitari: sed tamen ita, vt cum reliquis elementis comparata propter motus tarditatem, immota videatur: ídque huiusmodi argumento probare nititur: *Non est*, inquit, *credendum, illam quæ omnia nutrit, fouet, concipit & parit, motus expertem esse: fieri enim nequit, vt quod non mouetur, gignat & pariat.* Vt igitur stellæ ac sidera huiusce mundi oculi sunt, sic herbæ, arbores & plantæ omnes capillorum locum obtinent: metalla verò & lapides, ossium: nil mirum igitur, si sub Argi imagine mundum vniuersum comprehendit Ægyptiorum Theologia.

HatàMacrob. libr. 1. cap. 19. παρὰ τὸ ἀργὸν ταχύ. Ibid. Macrob.

B

ENDYMIVM.

PIORVM OBITVS.

Mortis genus optimũ quod.

VM plura sint mortis genera, illud maximè & à sapientibus Gentium, & Sacrarum literarum testimonio comprobatur, & commendatur: cùm qui piè & sanctè vixerunt, iámque altero illo genere mortis, de quo in Hercule Antheum interimente diximus, mortui, hoc est, prauis cupiditatibus deuictis, & ad Deum anhelantes, ac cum eo coniungi (quod in hoc corporis carcere fieri non potest) cupientes, ab eo in cœlum trahuntur, corpore, non secus atque altissimo somno morte consopito: quemadmodum mori cupiuit Paulus, cùm diceret, *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Hoc autem genus mortis osculum vocauêre symbolici Theologi: de quo videtur loquutus esse Salomon in Cantico, cùm ait: *Osculetur me osculo oris sui*, quod, sub Endymionis, quem Diana in monte altissimo consopitum somno osculatur, imagine adumbrarunt. Aiunt enim Dianam, vt quæ siderum vim, quam ipsa recipit, ad inferiora transmittat, reginam esse & dominam cœlestium proportionum atque intelligentiarum: Endymionem verò animam hominis pij significare, cuius amore capti cœlites, vt illam sibi coniungere possint atque osculari, in alto monte, hoc est, dum cogitationem & mentem in cœlum attollit, somno altissimo consopitam, id est, morte huius corporis. Nam cùm corpus impedimento sit, quo minùs perfectè Deo coniungi possimus, sequitur eo soluto nos liberè in cœlum euolaturos. Quod quantò citiùs fit, tantò maiores Deo gratias habere debemus: nec tamen recusare quamdiu ei visum fuerit, huius corporis carcerem æquo animo ferre: sed assiduè illum rogare, qui solus omnia bona largitur, vt intereà saltem cupiditates nostras, quæ nos ab eius complexu abstrahere possunt, interimat. Quod vt faciat, clementiam eius supplex manus tendens rogo & obsecro.

C

Canti. ca. 1. At Lucianus in Astrologia, ait illũ primum mortalibus Lunæ rationẽ ostendisse.

D

PACIFICATOR HABITVS.

NOLVIMVS hîc omittere, priusquam viriles imagines absolueremus, quin ea adiiceremus, quæ Quintilianus de pacificatore habitu scribit. Sic enim ait: *Fit & ille habitus, qui in statuis pacificator esse solet, qui inclinato in humerum sinistrum capite, brachióque ab aure protenso, manum erecto pollice protendit: qui quidem maximè placet iis, qui se dicere sublata manu iactant*: cuiusmodi habitus hodie cernitur Romæ in pulcherrima statua, quæ pro æde Lateranensi stat.

Nũ eadem statua, de qua Pierius li. 35. in Pacificator. gestus hic refertur aliter à Pierio li. 36. in pacificatio.

QVOMODO PINGI SOLERENT A' VETERIBVS FAVOR, EIVSQVE contrarium.

Fauoris, & contrarij figura.

Idem à Pierio lib. 36. in Fauor. traditur.

CVM iis qui de Pacificatore habitu diximus, faciũt, quæ de fauoris eiúsque contrarij symbolo scribit Politianus in Miscellaneis: fauorem enim pollicibus pressis, & eius contrarium versis significari solitum ait, ídque Horatij, Iuuenalis, Plinij & Prudentij authoritate probat. Sic namque ait Horatius in primo Epistolarum:

Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.

Iuuenalis verò hoc modo: E

-- Et verso pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter.

Plinius autem libro Naturalis Historiæ vigesimooctauo, *Pollices, cùm faueamus, premere etiam prouerbio iubemur.* Et Prudentius:

Et quoties victor ferrum iugulo inserit, illa
Delicias ait esse suas, pectúsque iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.

Ex quibus patet, eos qui fauerent, pollicem premere; qui verò fauorem denegarent, vertere solitos.

Deus Sabinorum.

FIDIVS DEVS.

FIDES.

In platea quæ Arenula dicta, penes patricios Santaceiceos. Vide Emblem. 9. Alciati, cũ & in idem Minoim.

PRÆSTANTISSIMVM extat Romæ in antiquo marmore Fidij simulachrum, sic expressum: Vir est imberbis quidem, sed tamen maturam præ se ferens ætatem, cui adiectum est nomen, HONOR, hic VERITATI, quæ virginis forma expressa est, manum porrigit, prenditque: in medio autem AMOR est puerili ætate: quòd hæc tria sint, quibus Fides nititur, quæque illam inuiolatam conseruant: nempè honoris studium, veritas promissorum, vt videlicet ab vtroque seruentur, & amor, qui nisi adsit & faueat, facilè fides corrumpitur: nam fidem honos sustinet, veritas parit, amor nutrit. F

SOMNVS.

VERA ET FALSA SOMNIA.

Veri falsíq; somnij symbolum.

IMAGO virilis facie resoluta & languenti, candida subtus veste & suprà nigra induti, quasi diem & noctem indicaret, cornu manu tenens, Philostrato authore, somnum significat: quod cùm vera somnia immittit, nigrum cornu habere fingitur: cùm verò falsa, eburneum: vnde & geminæ somni portæ à Virgilio finguntur, his verbis:

Ænei. li. 6.

Sunt geminæ somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens Elephanto:
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.

In Som. Sci. cap. 3.

quoniam, vt inquit Macrobius ex Porphyrij authoritate, latet omne verum: hoc tamen anima cùm ab officiis corporis somno paulùm libera est, interdum aspicit, nonnunquam tendit aciem, nec tamen peruenit. Et cùm eum aspicit, tamen non libero & perfecto lumine videt, sed interiecto velamine, quod nexus naturæ caligantis obducit: quod Virgilius his verbis indicauit:

Aspice,

A *Aspice, namque omnem, quæ nunc obducta tuenti* *Æneid. 6.*
Mortales hebetat visus, tibi & humida circum
Caligat, nubem eripiam.

Hoc igitur velamen, quod nigro colore significatur, cùm in quiete ad verum vsque aciem introspicientis admittit, cornu esse creditur: cuius hæc est natura, vt tenuatum visui peruium sit: cùm autem à vero habeat, ac repellit obtutum, ebur putatur: cuius corpus ita natura densatum est, vt ad quamuis extremitatem tenuitatis erasum, nullo visu ad vlteriora tendente penetretur. Hæc Macrobius. Seruius verò aliam adfert rationem: ait enim per portam corneam oculos significari, qui & cornei sunt coloris, & duriores cæteris membris, quia frigus non sentiunt, vt & Cicero in libris de natura Deorum testatur. Per eburneam verò portam, os, propter dentes, quòd ea quæ loquimur, falsa esse possint: ea verò quæ videmus, sine dubio vera sint. Aut verò ait, corneam portam idcirco veram dici, quòd, vt ij, qui de somniorum interpretatione scripserunt, testantur, quæ somnia personæ statum & fortunam non excedunt, vera sint, & simplicia, vt cornu est: quæ verò supra fortunā sunt, & nimium habent ornatum, falsa: vnde eburnea quasi ornatior porta fingitur.

Macrobius ibidem.

HONOS ET VIRTVS.

IN quibusdam Vitellij Cæsaris numismatibus inueniuntur pulcherrimæ Honoris ac Virtutis imagines, in quibus Virtus sic est expressa: Iuuenis galeatus cum pēnis supra galeam, hastam sinistrâ, sceptrum dextrâ tenens, ocreas habens, & sub dextro pede testudinē, Honorem, qui muliebri forma est expressus, intuens. Habet autem caput galeatum, vt fortitudine ad Virtutem opus esse indicet, quo nos ab imminentibus in-
B sidiis tueamur, eandémque ob caussam & hastam habet: pennæ verò vel crista, ingenij acumen significant, & sublimia cogitanda. Sceptrum potestatem vitiorum domandorum, & cupiditatum frænandarum. Ocreæ duplicē habent significationem, primùm quòd qui Virtutem sectātur, semper ad locum, si opus sit, Virtutis exercendæ caussa, mutandū parati esse debent. Deinde quia pedes & crura imbecillitatem, quā ex hoc terreo corpore suscipimus, quæ nos cupiditatum ictibus obnoxios reddit Prudētia, cuius symbolum est testudo, quam sub pede habet, diligenter muniamus, sicq; gressus nostros dirigendos, Prudentia duce, vt ne nosmet ipsos in peccandi necessitatem coniiciamus: sempérque in omnibus rebus honorem spectandum & intuendum, non autē opes. Honos muliebri potissimùm forma depingitur, quòd mulieres maximè honoris studiosas esse deceat. Est autem seminuda mulieris imago, propter opum contemptionem eadémque cornucopiæ gestat, & galeam pede premit, quia ex Virtute omnium rerum copia prouenit, & virum in Honore ob Virtutem constitutum omnes venerantur.

Honoris & Virtutis imago, eiúsque explicatio.
Vt quæ à viro.
Eadē Pier. de Galea libro 42.
Et propter celebritatē, Pier. ibid.
Pier. lib. 27. munimentū assignat, quod respōdet prudentiæ.

HECATE.

LVNA.

C LVNAM sub Hecates imagine pingebant, propter varias eius corporis figuras: Hecate enim cum tribus capitibus pingitur, quorū sinistrum Equi est, dextrum Canis, medium Hominis. Luna enim ex Solis distantia varias figuras sumere videtur, & cùm nouilunium pingere volebāt, candidis vel aureis vestibus indutam, atque ardentem facem tenentem eā faciebant: cùm mediam ostendere volebant, cistam ei in manu ponebant, quia, crescente lumine, fruges maturat. Plenilunij autem virtutem ferrugineo calore denotarunt, túncque ramum Laureum & Papauer manu tenere fingebatur: ramum quidem Laureum, quoniā à Sole ignea fit: Laurus enim Soli consecrata est; Papauer verò propter fertilitatem multitudinémq; animarum quæ in ea tanquā in ciuitate habitare putabantur. Duplicem enim tellurem Ægyptiorum Philosophia statuebat: superiorem vnam, & inferiorem alteram: superiorémque tellurem Lunam esse putabant, inferiorem verò hanc frugum procreatricē, qua nos mortales habitamus: illam enim animas corpore solutas incolere putabāt, quia cùm Ægyptij ex Hebræorum, à quibus multa didicerūt Theologia, esse quendam locum, in quē animæ corpore solutæ transmigrent, ibíque beatorum sedes esse, & multa prætereà de cœlesti illa patria, & sancta ciuitate eiúsque regionibus audiuissent: & in plenilunio maculas quasdam in Lunari orbe viderent, quæ in nullo alio

Nat. Comes, lib. 3. Myt. ca. 15.
Hecates hieroglyphicū.
Auctor Xenophanes.
Tellus duplex Aegyptiorum.

ſidere cernerentur, & terrarum quandam montiúmque & lacuum imaginem præ ſe ferrent, diuina mysteria & arcana humana intelligentia metiri volentes: ea omnia in Luna eſſe putabant eamq; cœleſtem illam tellurem eſſe aiebant. Nec defuerunt qui duplicem mundum ſtatuentes, vnum in quo perfecta rerum omnium, quæ in hoc noſtro orbe ſunt, exempla atque imagines cernuntur, ab ipſo Creatore minimè corruptioni obnoxiæ factæ, quas Ideas vocauêre, ex quibus poſt & ad illarum imitationem, quæ in hoc mundo ſunt omnia creata ſint, mundum illum idearum Lunam eſſe dixerunt. Sic enim ratiocinabantur: Vt architectus, pulcherrimam aliquam domum templúmve ædificaturus, imaginem eius perfectiſſimam mente concipit: quæ cùm ex materia concreta non ſit facta, corruptioni minimè eſt obnoxia, niſi cùm architectus ipſe corrumpitur hoc eſt, aut moritur, aut mente alienatur, neque pòſt ædificium ipſum tam perfectum & abſolutum reddere poteſt, vt ideam illam quam conceperat æquet: ita & ſummus iſte Opifex atque Architectus, mundum hunc creaturus, eius & omnium, quæ in eo eſſe volebat, imaginem perfectiſſimam concepit, quæ imago, vtpote in eius, qui omni corpore ſolutus eſt, quíque omnia poteſt mente concepta, ita perfecta fuit, vt nihil perfectius excogitari poſſet: & re ipſa extitit, quia potentiſſimus eſt qui eam fecit. Et quemadmodum imago humana mente concepta, ſine ſui artificis corruptione corrumpi non poteſt; ſic illam quæ opificem habet nulli corruptioni obnoxium, ſempiternam fore, neceſſe eſt fateri. Hanc autem imaginem Lunam eſſe volebant, cui etiam creator vim hæc inferiora ad ſui exemplū, ſed minùs perfecta, gignendi dederit: quam vim Naturam appellarunt. Et ſic Lunæ multitudinem animarum, vel quòd in ea corpore ſolutæ habitarent, vel quòd ad illa in mortalia corpora influerent immitterentúrque, vel quòd perfectiſſimas illarum contineret imagines, tribuerunt Sed eſt & alia ratio, cur illi fertilitas multitudóque animarum tribuatur: quia videlicet Luna creſcente, plantæ, & fructus, nec non & animantia magis creſcunt, & quia partui præeſſe putatur. Nec tamen abſurdam prorſus illorum ſententiam exiſtimarem, qui huius mundi imaginem in Luna eſſe putarunt, modò ne de diuina illa idea, ad cuius exemplar omnia ſunt creata, intellexiſſent: quæ non magis quàm Deus ipſe mortalibus oculis cerni poteſt, cùm diuinam illam ideam ſempiternam fore ſit neceſſe, Lunam verò & Solem mutationi obnoxium eſſe, Sacræ literæ teſtetur. Sed ſi huius mundi imaginem tanquam in ſpeculo cerni dixiſſent, facilè illis aſſentirer. Lunare enim corpus ſpeculo ſimile eſſe, ſolarium radiorum reflexio, quam in eo videmus, indicat: itémque aqueæ naturæ, quæ in ſpeculis eſt, eſſe Philoſophorum omnium illi humiditatis ad rerum generationem cauſſam tribuentium conſenſus, & res ipſa docet. Cùm igitur talis ſit Luna, & in plenilunio terra inter ſolem & illam poſita, huiuſmodi maculæ in eius corpore cernantur, quæ mediam orbis terrarum partem, vt illam à Geographis pingi videmus, imitentur, quis non credat maculas illas terræ imaginem eſſe? Nam quòd illas ob corporis inæqualitatem fieri dicunt, id abſurdiſſimum videtur in cœleſti corpore: & falſum eſſe, teſtatur ſolariū radiorum tanta reflexio, quæ niſi ex politiſſimo nitidiſſimóque corpore fieri nullo modo poſſet. Quod verò alij vapores eſſe putant, quos illa aſſiduè ad ſe trahat: primùm dico fieri non poſſe, ſi vapores eſſent, vt ſemper eandem figuram ſitúmque ſeruarent: deinde Mathematicorum, hoc eſt, Optices certiſſimas veriſſimáſque rationes, id falſum oſtendêre. Nam cùm vapores non ſupra mediam aëris regionem attollantur, neceſſe eſſet, Lunam à Britannis, aut Hiſpanis, aut Ægyptiis, quorum acies ſupra vapores illos, qui in noſtris ſolummodò regionibus eſſent, tèderet, ſine maculis cerni: nam ſi quis fortè diceret, vapores illos totam mediam aëris regionem occupare, & ideò ab omnibus videri: is ſciat, ſi ita ſe res haberet, nos non maculas, ſed totum Lunarem orbem quaſi velamine quodam obductum viſuros. Ex quo patet, cùm eædem maculæ æquè ab omnibus gentibus cernantur, vapores eos non eſſe. Sed & ipſarum macularum figura optimè orbis terrarum imaginem, vt ex tam longinquo tractu perſpici poteſt, præ ſe fert, quemadmodum quilibet videre poteſt.

Opinio idearum Lunā mundū ſtatuentium.

Plin. libr. 2. c. 99.

Vnde Lucina dicta, à luce, vel à circunuoluendo.

Cuius alimentum in dulcibus aquis ait Pli. lib. 2. ca. 101.

Imago terræ in maculis Lunæ.

D E F

PERSEPHONE SIVE PROSERPINA.

SEMINVM VIRTVS ET GENERATIO.

SEMINVM virtutem & gignendi vim, quæ potiſſimùm in terra eſt, veteres muliebri forma, germina quædam protendentem pinxerunt, hancque imaginem Bonam deam vel Perſephonem appellarunt: ſemen non antè germinare ſignificantes, quàm in terram proiectum aliquandiu ibi latuerit.

Ideóque à proſerpendo dicta, quia ſemen per terram ſerpat, ſitq; Cereris filia.

DIONYSIVS.

PROMISCVA GIGNENDI VIRTVS PLANTARVM.

QVONIAM verò plantæ non ſolùm ex ſemine, verùm etiam quædam ex ſurculis plantatis naſcuntur, hanc promiſcuam gignendi vim, ſub Dionyſij imagine expreſſerunt, quem muliebri forma & cornua habentem pingebant.

Ideóque ſepultus, ac integer reuixit propter plantas è propaginibus ortas.

IVNO.

A

I V N O.

QVATVOR ELEMENTA.

IVNO catena de cœlo ab Ioue ſuſpenſa,& lapides pedibus alligatos habens,ab Homero fingitur:ita vt vnum pedem contractiorē habeat,altero, quæ imago quatuor elementorum ſymbolum eſt. Iuno enim ipſa aërem ſignificat,catena ignem quo cætera colligantur atque miſcentur, lapis altiori pedi appenſus, aquam, alter verò terram : quæ omnia Iupiter, quem cœli rectorem ſignificare volunt,ita cœlo alligauit,vt ex illo pendeāt,ipſiúſque,qui cœlum mouet,nutu gubernentur.

Elementorum hieroglyphica figura. Iliad. o. Hinc Orph. in hymno Iunonis Aeriā oſtētat faciem Iuno.

TEMPESTATIS MVTATIONEM, ET ARCANA TEMPORE PATEFIERI.

EADEM Iuno nubibus vndiq; ſepta,ita vt vix cerni poſſit,tum mutationem tempeſtatis (cum Iuno aëris ſymbolum ſit)tum res alta vetuſtatis caligine merſas, aut alioqui obſcuras abſconditáſque , quas tamen tempus patefaciet,tum temporis breuitatem ſignificat.

Hinc Æn. l.4.illa,His ego nigrantem,&c.

B

SPES FALLAX.

EADEM quoque Iuno ex nubibus ficta,res de quibus agitur fictas & falſas eſſe ſignificat,ſpémque fallacem:admonétque vt caueamus nobis ab illuſoribus, vel ne falſo , vt ſæpe fit,amore capiamur,nóſque fœminis deludendos præbeamus. Aiunt enim,Iunonem ab Ixione adulterij ſolicitatam,illi corpus ex nubibus ſui imaginem præ ſe ferens obtuliſſe,cum quo ille iacuerit.

Plut.in Agide & Cleomene ambitioni tribuit.

E V R O P A.

ANIMÆ HOMINIS IN CORPORE STATVS.

MVLIER Tauro inſidens,ac per mare delata,facie tamen in tergum conuerſa, & littus quod longè liquit reſpiciens,ſignificat animā hominis, quam corpus per huius mundi pelagus defert, cùm ipſa tamen tellurem, quam deſeruit,hoc eſt,Deum creatorem atque opificem, auidis oculis intueatur. Et hic eſt Platonicus ille animę circulus,atque rationis motus,cùm videlicet mente à diuinis ad humanas res cogitandas,ipſáque creata , conuerſa, tandem ad Dei contemplationem redit : ideóque Poëtæ finxerunt, Europam Agenoris Phœnicum regis filiam,ab Ioue ſub forma Bouis,aut Vituli raptam,& per mare in Cretam delatam fuiſſe:cuius fabulæ myſtica explicatio eſt,quam modò protulimus.

C

Platonicus animæ circulus.

Ouidius l. 2. Metam.

D I A N A.

RERVM MVTATIO.

VIRGO cui Mercurius veſtem porrigit, Diana eſt, quæ rerum mutationem ex incremento & diminutione factam ſignificat. Finxerunt enim Græci Poëtæ,Iouem cùm videret Dianam nudam incedentem,quòd id virginem minimè decere videretur,Mercurio,vt ei veſtem faceret, mandaſſe:cúmque multas ei Mercurius veſtes feciſſet, nullam tamen illi aptam facere potuiſſe, propterea quod illa dum is vnam pararet, aſſiduè mutaretur, ita vt poſt illam non poſſet induere.Eſt ergo hæc figura incrementi & diminutionis, rerúmve aut conſilij & mentis mutationis hieroglyphicum.

Dianæ hieroglyphicū.

Hinc for ā χθονία Orpheo dicta, terreſtris , propter generationem & corruptionem.

 D

DANAE CVM AVREA PLVVIA.

ANIMI PVLCHRITVDO, ET COELESTIVM BONORVM AFFLVENTIA.

DANAE formosissimæ mulieri, aurum in gremio pluisse finxêre Poëtæ, per Danaën animi pulchritudinem significantes, quæ naturalibus virtutibus cõtinetur, quas Deus amat: per aureum verò imbrem cœlestium bonorum affluentiam, quæ ex diuino amore, eiusq; benignitate sunt petenda. Omnium enim bonorum perfecta copia à Deo solo datur.

Alij ad largitiones, quibus omnia patet & parent, referunt.

Aureus imber in gremio Danaë.

PASIPHAE.

ANIMA CVM AEREO VEHICVLO.

PASIPHAE Solis filia, & Minois Cretæ regis vxor, quam in vaccam transmutatam ex Tauro Minotaurum peperisse ferunt, qui media ex parte homo erat, reliqua Taurus, animam significat cum suo æthereo vehiculo, quo illam corpori coniungi Platonici tradidêre. Aiunt enim animas nostras in beatis illis sedibus & cœlesti regione, æthereum igneúmve quoddam vehiculum, quo deferantur & moueantur, habere, cùm nihil quod sit expers corporis moueri possit, quod & Dauid vates comprobare videtur, cùm canit, *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam vrentem.* Addunt deinde Platonici illas, quamuis hoc igneum vehiculum habeant, tamen corpori, hoc est, terreo vehiculo, ob ignis subtilitatem & terræ crassitudinem, nisi aliquo intercedente medio, quod vtriusque naturæ sit particeps, iungi non posse, ideóque illam dum per cœlestes orbes & elementa descendens, transit, paulatim crasſiore se quasi veste inducere, aëreúmque sibi vehiculum comparare, quo facilè terreo huic corpori copuletur. Id autem facit corporis induendi cupiditate, vt iidē aiunt, accensa: Taurus enim corpus significat, Vacca ficta aëreum vehiculum, Pasiphaë ipsam animam, ex qua copula oritur Minotaurus, id est, homo ex anima & corpore conflatus. E

Platonicorũ de animabus opinio. Hinc forsan ita dicta, quia præ cæteris omnibus appareat luceátque.

PANDORA.

PANDORA mulier pyxidem in manu habens apertam, aduersam fortunam, generis obscuritatē, infelicitatem, paupertatem, infamiam, ægritudinem, spei frustrationem humanæ sortis miseriam nobis adumbrat: nam cùm hæc virtutes omnes in pyxide inclusas teneret, eam, vt quid intus esset videret, aperiens, omnes elabi passa est, malis retentis, & spe sola, quæ vasculi labro adhæsit, vt narrat Hesiodus: eam enim à Vulcano factam, & ab omnibus diis muneribus, quæ pyxidi illi incluserant, ornatam, póstque Epimetheo coniugem datam tradit.

Hesiod. in Theogonia.

EVRYDICE.

APPETITVS.

EVRYDICE, quam in pede momordit serpens, appetitum hominis significat, quem animi affectus exulcerant, pedes enim ac præsertim calcaneum, cupiditatum hieroglyphicum sunt: vnde Seruator discipulorum suorum pedes lauare voluit, vt eos ab affectibus terrenis mundos redderet. Et Petro nolenti vt se lauaret, dixit, *Nisi lauero te, non habebis partem mecum*: & in Genesi dixit Deus Serpenti, *Insidiaberis calcaneo eius*: nec solùm hoc in Sacris literis, verùm etiam in Græcorum fabulis legimus, Achillem, propterea quòd puer Stygiis aquis fuisset immersus, nulla in parte vulnerari potuisse, præterquàm in pedibus, qui abluti non fuerant, vt indicarent eum fortem fuisse, nisi affectibus vinceretur propriis. Neque abhorret ab hoc sensu quod tradunt, Iasonem aureum vellus petētem, vnum calceum in flumine, quod solum in toto terrarum orbe nulli vento est obnoxium, amisisse: hoc est, dum virtutem sectatur, & immortalitatem, aliqua affectuum parte exutum fuisse: & Virgilius, Didonem morituram vnum calceum exuisse, scribit his verbis: F

Hinc forsã à latè pœna subeunda ei nomen, ob concupiscētiam.

Per pedes ablutos qd significetur, & in diuinis & in profanis.

Æneid. li. 4.

Ipsa mola, manibúsque piis, altaria iuxta
Vnum exuta pedem, vinclis in veste recincta
Testatur moritura deos, & conscia fati
Sidera.-----

hoc

A hoc est, vno affectu, nempè mortis formidine exutam, quæ Didonis figura repentinum firmúmque consilium significat.

CYBELE.

AGRICVLTVRA, VEL, VICTORIA POPVLORVM.

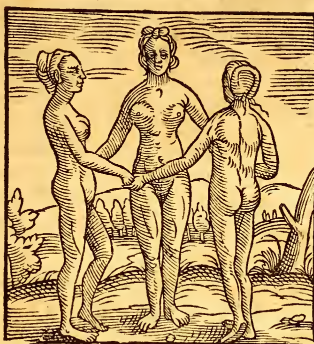
CYBELES turritam coronam habentis simulachrũ, tellurem indicat, & vrbes quas illa sustinet domitas, vel victoriam de agricolis seditiosis partam, vel tellurem agricultura domãdã, & eam quæ habitatur fertiliorem esse ea quæ minùs incolitur. Vbi enim hominum frequẽtia, ibi artes & industria valẽt. Quod verò currui eius Leones adiunxêre, vt in antiquis marmoribus numismatibúsque videre licet, id significat nullam esse terram adeò sterilem & asperam, quę labore & industria fertilis reddi non possit, vel illam vim gignendi à Sole capere, cùm Leo sit animal Phœbææ naturæ. Hanc ipsam si non in curru, sed humi sedentem vel stantem cum circino pinxeris, Geometriæ, si cum quadrante, Geographiæ, si cum ligone vel Taurum prope se habentem, Agriculturæ simulachrum habebis.

Vide Pierium li. 43. ibi Terra. Cybeles simulachrũ, & eius interpretatio. Vide Pier. l. 1. ibi, super igne solicitus.

TRES CHARITES.

B TRES Charites sorores fuisse traduntur, Pingebantur autem iuuenes virgines, ridentes, manibus implexis, soluta ac perlucida veste: quarum natu maxima, Hesiodo autore, Ægle vocatur, media Euphrosyne, tertia Thalia. Quid autem hæc omnia significarent, pulchrè docet Seneca de beneficiis libro primo, in hunc modum: *Quare*, inquit, *tres Gratiæ, & quare sorores sint, & quare manibus implexis, quare ridentes, quarè iuuenes, & quare virgines, soluta ac perlucida veste? Alij quidem videri volunt vnam esse, quæ det beneficium, alteram quæ accipiat, tertiam quæ reddat. Alij tria beneficiorum genera, promerentium, reddentium, simul & accipientium reddentiúmque. Sed vtrumlibet ex istis iudica verum. Quid ista nos iuuat scientia? Quid ille consertis manibus in se redeuntium chorus? Ob hoc, quia ordo beneficij per manum transeuntis, nihilominùs ad dantem reuertitur, & totius speciem perdit, si vsquàm interruptus est: pulcherrimus, si cohæsit & vices seruauit. Ideò ridentes, quia promerentium vultus hilares sunt, quales solent esse qui dant & qui accipiunt beneficia. Iuuenes, quia non debet beneficiorum memoria senescere. Virgines, quia incorrupta sunt & syncera, & omnibus sancta, in quibus nihil esse alligati decet, nec astricti. Solutis itaque tunicis vtuntur, perlucidis autem, quia beneficia conspici volũt.* Hæc Seneca. Nos autem etiam illud minimè silentio prætereundum censemus, quod vna faciem auertere & occultare fingitur: vt indicet, eum qui munus dat, id clàm facere debere, iuxta Seruatoris dictum, *Cùm facis eleemosynam, noli tuba canere ante te*: & alio in loco, *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera.* Altera Charis faciem apertam ostentat, quia eius qui beneficium accipit, est id ostentare & prædica-
C re: tertia partem faciei ostendit, & partem occultat, significans beneficij retributionem celandam esse, ostentandúmque ipsum beneficium.

Hes. in Theogonia. Quid per simulachrũ trium Charitum, ex Seneca. Vel Aglaiam: Ἀγλαΐαν.

Hilarem datorem diligit Dominus.

GORGONES.

ANIMÆ TRES IN HOMINE.

GORGONES capita, Draconum squamis obsita, dentes maximos Aprorum instar, item manus & alas habere finguntur: eas tres Phorci filias fuisse tradunt, nomine Euryale, Sthenyo, & Medusa, ex quibus Medusa sola mortalis fuisse perhibetur, reliquæ duæ immortales: ideóque Medusam Perseus decollauit. Hæ Gorgones animarum hieroglyphicum sunt. Tradit enim Ægyptiorum Theologia, & cum ea Platonica quoque schola, tres in homine animas esse, quarum singulæ apud Hebræos proprium nomen habent: vna enim *Nephes* vocatur, quę Latinè, *Viuens* vel *Sentiens*, dici potest: quam cum bestiis communem habemus, & hæc mortalis est, quam Medusa innuit: est enim corpori proxima, eíque adglutinata, & sensibus, corporísque affectionibus obnoxia, de qua volunt acutiores Theologi intellexisse Christum, cùm dixit, *Tristis est anima mea vsque ad mortem*: &, *Qui non habuerit odio animam suam, perdet eam*: ideóque finxerunt Perseum, qui diuinum spiritum melioremque genium significat, hanc obtruncasse: debent enim qui altiora con

Ab Apollodoro lib. 2. Tres animæ in homine, quæ. Virgilius tamẽ Æne. lib. 6. ad vlciscendos sceleratos eas detrusit ad Inferos.

contemplari volunt atque diuina, hanc prorſus interimere, ne quid ſenſus animæ, quæ rationis particeps eſt, obeſſe poſſit. Altera anima *Ruab*, id eſt, *Spiritus* nuncupatur, quæ rationis particeps eſt. Tertia dicitur, *Neſſamah*, id eſt, *Lumen*, vt à Pythagora & Dauide fuit appellata, quam D. Auguſtinus *Diuinitatis partem*, & Plato *Mentem* vocat. Ideò autem dixerunt has tres ſorores homines ſuo aſpectu in ſaxa conuertere: quia quamuis illas in nobis habeamus, illarum tamen naturam nemo abſolutè poteſt ſcrutari, niſi Meduſa obtruncata, id eſt, niſi corporearum affectionum impedimento priùs fuerit liberatus: imò qui eas intueri volunt, ſaxis eos ſimiles eſſe ad alia oportet. Oculus autem, quem ſibi inuicem hæ tres ſorores mutuò dant, ſignificant lumen quod habemus extrinſecus, à Deo nobis dari, atque ab vna in alteram animam deriuari. D

VIRGO CAPILLOS HABENS ERECTOS.

HOMINIS NATVRA.

Non ſolùm ratione capillorũ, ſed capitis totius, brachia verò ac pedes tanquàm rami. Hominis cũ arbore comparatio.

PLATO dixit hominem arbori ſimilem eſſe, verùm in hoc ab illa differre, quòd illa radices in terra fixas habet, homo autem in cœlo: quod capilli capitis radicum ſimilitudinem quãdam habentes indicant. Radix autem vera hominis eſt anima, quæ cœlitùs eſt demiſſa, & per quam viuimus, ſpiramus, & vitales fructus ferimus, vt arbor ex radice vitam trahit: vnde in Cantico legimus, *Comæ tuæ iunctæ canalibus*: quod de cœleſtibus riuis, ex quibus virtus in nos deſcendit, eſt intelligendum: nam quæ de capillis & barba in Sacris literis dicuntur, ea omnia ad animam referri teſtantur Origenes & Hieronymus. Vnde ſi quis virginem capillos in cœlum erectos habentem pinxerit, aptè animam vel hominis naturam expreſſerit. E

VIRGO ABCISSIS CAPILLIS.

IMBECILLITAS ET MORS.

Sed & apud Græcos & Latinos, raſitatio capitis ſeruitutem indicabat. Vide Pier. lib. 52. ibi, Coma. Robur hominis in capillis.

VIRGO, cui abſciſſi ſint capilli, imbecillitatem virium ingenij, animíve, aut etiam mortem ſignificat: quia non modò in Sacris literis videmus Sampſonis robur in capillis fuiſſe, quibus abſciſſis, facilè captus victus fuit: verùm etiam & Euripides finxit Alceſten mori non potuiſſe, donec illi à Mercurio cœlitùs demiſſo crinis abſcinderetur: & Niſus non priùs à Minoë interfici potuit, quàm illi ab eius filia pilus fatalis abſcinderetur. Nec Dido apud Virgilium ante mori potuit, quàm Iris ab Iunone miſſa ei flauum vertice crinem auferret.

ASTRÆA. F

IVSTITIA.

ASTRAEAM Aſtræ Gigantis & Auroræ, vel Iouis & Themidis filiam, pro iuſtitia ſumi notiſſimum eſt: fingunt enim illam vitiis creſcentibus indignatam in cœlum euolaſſe, locúmque inter Leonem & Libram medium tenuiſſe, imò etiam ipſam Libram ei tribuunt, qua quid cuique debeatur, expendat. Quamobrem ſic de illa cecinit Ouidius:

Libr. 1. Metam.

Et virgo, cæde madentes
Vltima cœleſtum terras Aſtræa reliquit.

Aſtrææ figura, & explicatio.

& Seneca in Octau.

Neglecta terras fugit & mores feros
Hominum, & cruenta cæde pollutas manus,
Aſtræa virgo ſiderum magnum decus.

A Gel. libr. 14. c. 4.

Eam quoque, vt Gellius & Chryſippus tradunt, forma atque filo virginali, aſpectu vehementi & formida

A formidabili, luminibus oculorum acribus, neque humilem, neque atrocem, ſed reuerendæ cuiuſdam triſtitiæ dignitate pingi ſolitam, omnes ferè norunt: cui noſtri pictores modò lancem, modò ſecurim, virgarúmque faſcem adiiciunt. Illud autem ferè inauditum eſt, & tamen pulcherrimum, quod Alexander Aphrodiſęus ſcribit, Iuſtitiam ab Ægyptiis ſine capite pingi ſolitam, per manum ſiniſtram porrecta palma diſcapedinatam: quoniam ſiniſtra genuina pigritia nulla calliditate prædita, æquitati aptior quàm dextra videtur. Collocatur autem inter Leonem & Libram, quia iuſtum iudicem intrepido & forti animo eſſe oportet, vt nullius minis aut precibus ab æquo & bono dimoueatur: eundémque decet crimina omnium atque merita ad lancem diſcutere & ponderare, vt cuique quod meritus eſt tribuat. Caput verò ei non tam ademiſſe mihi videntur, quàm inter ſidera occultaſſe, vt indicarent à iudice neminem videri debere: vnde Athenis in Areopago, rei velato capite cauſſam dicere iubebantur, ne iudicum affectus mouere poſſent: condit ergo caput inter ſidera, ſolum Deum intuens, & ideò à nobis cerni non poteſt: debet enim iudicis mens ad extremum vſque, donec ſententia ſit lata, occulta eſſe, ne qua fraus ſtrui poſſit.

***

B

C

D

ERVDITISSIMI VIRI HIEROGLYPHICORVM COMMENTARIORVM LIBER SECVNDVS, EA CONTINENS QVÆ PER SERPENTEM, CERBERVM, Felem, Vitulum, Capricornum, Cancrum, Aquilam, Craterem, Lyram, Arcum, Nodum, Catenam, Quinarium numerum, Pentagonum, Pyramidem, Cubum, Octaëdrum, Isocaëdrum, Papauer, Iridem, Hyacinthum, Narcissum, Hyssopum, Myrtum, Salicem, Cedrum, Palmam, & alia huiusmodi significantur,

AD THEODORVM ZVINGGERVM PHILOSOPHVM ET MEDICVM PRÆSTANTISSIMVM.

E

Alteram hanc mysticarum imaginum Partem, quam cum superiore Valerianis quasi racemationem quandam Diuinis Commentariis adiecimus, tibi (doctissime Zuinggere) donare atque in tuo nomine edere statui: non quidem quòd tuæ famæ aliquid scriptis meis ornamenti adijcere posse sperem, quam tu ingenij tui magnitudine, atque illustribus monumentis, quibus rem literariam promoues, ab aliis illustrari non pateris: sed vt & hi mei labores nomini tuo inscripti, plus authoritatis inueniant, & tu aliquod meæ in te obseruantiæ indicium habeas, tenue quidem illud ac rude, longéque impar ijs quibus tu nos ornare soles, sed ex candido in te animo profectum, & tali qui libentiùs, si posset, maiora dignioráque tibi commendaret. Sed tuæ humanitatis erit, mentem non munus spectare. Quod si feceris, & ingenij ac prudentiæ tuæ acumine, ad intimos animi mei sensus penetraueris, tanti te hoc facturum non dubito, quanti regium aliquod munus: & quemadmodum me amare iamdudum cœpisti, sic hunc meum immaturum fœtum fouendum suscipies. Quod quoniam mihi certò polliceor, plura non addam. Vale, Basil. XIIII. *Kal. Sext.* CIↃ. IↃ. LXVII.

SERPENS.

ANIMA ET CORPVS.

Numer. ca. 21. vers. 9. Serpentis proprietates. Plin. li. 8. c. 27. ope fœniculi. Pli. c. 12. lib. 28. & passim alibi. Marathrũ. Val. Max. li. 1. c. 9. Liuius libr. 10. & 11.

Bacillvm, cui Serpens circumuolutus est, non modò apud Hebræos, & in Sacris literis, in quibus legimus Serpentis in cruce positi aspectu populum Israëlis à morte liberatum fuisse: verùm etiam apud Ægyptios & Romanos animæ atque corporis salutare symbolum fuit. Nam cùm cætera omnia reptilia crassioris & magis terreæ sint substantiæ, Serpentem spiritus & vitæ tenacissimum animal esse constat, quod & imbecillitatem corporis exuat, & ad medicinam vtilissimum sit, & ad acuendum visum herbam inuenisse, nec non ad sese in vitam reuocandum quandam herbam cognoscere traditur. Et cùm Romani oraculo admoniti, Epidaurum misissent ad Æsculapium, quem medicinæ & salutis Deum existimabant, accersendum, Serpentem Romam aduexerunt. F

CERBERVS.

TRES COELI REGIONES, VEL TRIPLEX DEI POTESTAS.

Quidã pro terra, vnde carniuorus dictus, alij pro auaritia ponunt. Cerberi hieroglyphica significatio. Vide Pier. l. 3. ibi, proles mascula.

Veteres tres tantùm cœli regiones faciebant: nempe, Ortum, Occasum, & Meridiem: nam in Septentrione inferos putabant esse, propterea quòd Sol nunquam eò perueniat: quemadmodùm & Sacræ literæ Aquilonem interdum accipiunt, & impios ad sinistram à Deo in extremo illo iudicio detrudendos. Sinistram verò in eodem Septentrione esse Theologis, quis dubitet, cùm impij in eandem cum dæmone regionem sint detrudendi? ideóque harum trium regionum symbolum finxerunt Cerberum canem tricipitem, quo etiam trina Dei regna significarent cœleste, terrenum & infernum.

A

TRES NATVRALES NECESSITATES.

EVNDEM Cerberum tricipitem finxêre Poëtæ infernæ domus aditum custodire: eo hieroglyphico tres necessitates naturales, quæ hominem à sempiternarum rerum contemplatione abducunt, significantes: nempè famem, sitim, & somnum; & ideò Virgilius fingit Sibyllam, quæ Æneam mentem ad magnarum rerum contemplationem conuertere volentem, monet, vt huic Cerbero, *Æneid.l.6.*

Melle soporatam & odoratis frugibus offam:

obiiciat, statimque illo relicto transeat: vt indicet, esse quidem his necessitatibus satisfaciendum, sed non prorsus indulgendum.

FELIS.

LIBERTATIS APPETENTIA.

ELIS, præter ea quæ de illo scripsit Pierius, libertatis appetentiæ hieroglyphicum fuit, quo prisci Alani, Burgundiones & Sueui, teste Methodio, in militaribus signis vti solebant: perinde vt Feles carcerem ferre non possunt: sic se seruitutis impatientissimos esse testantes.

VITVLVS.

CONCVPISCENDI VIS.

B ANSVETVS & domesticus vitulus, vel bos, concupiscendi appetendíque vim, quæ in nobis est, denotat: quia constat, nullum animal æquè appetitui obedire & venereum esse, atque Vitulum siue Taurum.

Attamen secedũt interdũ à vaccis, hinc illud Ἀτιμαγελεῖν, ab Aristotele li.6.de Natur.Animal. Id est, coarmentari.

CAPRICORNVS.

MORS, VEL DEFVNCTORVM ANIMÆ, ET SECVNDA fortuna.

APRICORNI signum, quod in multis Augusti Cæsaris numismatibus videmus, summã, vt Astronomi tradunt, sub se natis portendens felicitatem, à Platonicis Deorum porta vocatur: quia per eum tradunt, animas corporis vinculo solutas, rursus in cœlum ascendere, vbi diuinæ naturæ participes fiunt, ideóque hoc signum sidereum animas defunctorum mortémve significat, & nonnunquam secundam fortunam, summámque felicitatem, vt diximus.

Capricornus Deorũ porta.

Sueto.in Augusto, c. 94. & Pierius libr. 10. ibi, Augusti Genesis.

C

CANCER.

ORTVS HOMINIS, VEL VITA.

ANCER, ex eorundem Platonicorum sententia, ortum hominis vitámque notat, volunt enim animas per Cancri ianuam in humana corpora demitti, & vt Capricornũ Deorum, sic Cancrum hominum portam vocant, quòd per eam egredientes animæ humanam in naturam transeant.

Cancer porta hominũ.

AQVILA.

DIVINI NVMINIS PRÆSENTIA.

AQVILA præter ea, quæ de illa scripsit Pierius, in Sacris literis diuini numinis præsentiam vel effluxum quendam significat, quo ad maiorem superiorémque rerum diuinarum cognitionem ducimur, vt Cabalistæ tradunt: vnde Moses dicit, *Sicut Aquila prouocans filios suos ad volandum, & super eos volitans expandit alas suas; assumpsit eum, atque portauit humeris suis.*

Non absimile Pierius libr.19. ibi, Alta cogitatio: diuini enim notitia numinis aquilæ Hieroglyphicum. Ioanni Euangelistæ dedit.

CRATER COELESTIS.

OBLIVIO.

De Cratere Platonicorum sententia.

RATER ille sidereus, qui ab Astronomis inter Leonem & Cancrum collocatur, obliuionem significat: quoniam ex Platonicorum sententia animæ cùm in humana corpora demittuntur, de cœlo per Cancri ianuam descendentes, & per Capricornum rursus corpore solutæ in cœlum ascendentes, cùm descendunt ex cratere illo, quem Bacchi poculum vocant obliuionem bibunt: & sic cœlestium rerum obliuiscuntur, sed non omnes æquè, verùm aliæ magis, aliæ minùs, prout magis minúsve ex eo poculo hausêre. Ex quo patet, poculum illud, obliuionis poculum esse, eiúsque imagine obliuionem significari.

LYRA.

AVDITVS.

YRA duo habens foramina incurua, aures & auditum significat, quoniam vt in Lyra fidibus illis & neruis tactis aër proximus commotus ad duo illa foramina inflectitur, & eandem in Lyræ conuexum, vbi quoque aër inclusus est, reflectens sonitum edit: sic vox aërem extra aures nostras commouens in aurium foramina impellit, qui in pelliculam quandam instar tympani tensam, appulsus, aërem, qui intus est, naturalem mouet: his autem commotus, neruos quosdam excitat, in quibus est auditus. Propter hanc ergò similitudinem Lyra auris & auditus hieroglyphicum est.

Rationem auditus Pierius ab Empedocle docet lib.7.

E

ARCVS.

ACVTI DOLORES.

Genes. ca.3.

ER arcum in Lunæ virginali forma expressæ manu positum tensúmque, acuti dolores indicantur: quia nullus intensior dolor quàm partus, cui Lucina siue Luna præest, esse putatur.

NODVS.

NECESSITAS.

Sic nodum pugna apud Virgil. li.10. Æneid. Q. Curtius in Exordio lib.3. Ptolomæus.

ER Nodum necessitas, Macrobio teste, significatur: quæ enim vincta sunt, seipsa dissoluere nequeunt: quòd si nodo gladium adiicias, qui eum rescindat, fortunam, fatum & necessitatem virtute superari indicabis: quoniam Alexander Magnus, Gordium illum fatalémque nodum gladio rescidit, & sic fatum ipsum vicit, & vetus est dictum: *Sapiens dominabitur Astris.*

F

CATENA AVREA HOMERICA.

CONNEXIO RERVM HVMANARVM CVM DIVINIS, VEL DIVINÆ PROVIDENTIÆ VIS.

VBIVM non est, quin Catena illa aurea Homerica, quam pendere de cœlo in terras Deum iussisse commemorat Iliados libro 8. his verbis: *Agedum auream restim è cœlo suspendite, eáque cuncti Dij ac Deæ apprehensa, me hinc detrahite in terram: nullo id quàtolibet nixu poteris efficere. At cum mihi facere idem irato libuerit, in terras vos vniuersos & in maria vsque detraham. Quinetiam circumligata reste ad summitatem Olympi omnia supernè attollam, vt intelligatis quantum ego Deos simul atque homines antecello:* dubium inquam, non est, vel Macrobio & Luciano testibus, quin illa rerum humanarum cum diuinis conexionem, & commune quoddam vinculum, quo Deus & summus ille Pater, quum vult nos ad se trahit, mentésque nostras in cœlum attollit, quo nos alioqui propriis viribus, quantolibet conatu ascendere non possemus, significet: adeò vt qui mentem suam diuinitùs gubernari significare velit, is aptè catenam hanc ex stella pendentem & contrahentem pingere possit. Ea est enim Diuini afflatus, & igniculi illius, cuius Plato omnes homines participes esse voluit, vis vt mentes ad creatorem conuertat, & in cœlum trahat. Dixit autem Plato, omnes homines eius igniculi cœlestis participes esse, qùia qui eius non sunt participes, quamuis formam corporis humanam habeant, non tamen homines sunt, sed belluis inferiores deteriorésque. Est præterea connexio illa & alio modo intelligenda vt eam interpretatur Macrobius: nam quæ modò diximus, ex Luciani

Nat. Com. lib.2.cap.4. ad auaritiā & ambitionem refert. In Timeo. Vis diuini afflatus.

A ex Luciani Dialogis, cùm Mercurium fingit de Ioue propter hanc catenam conquerentem, ad fatorum vim afflatúmque Diuinum referuntur. Macrobius verò ait, catenam hanc sic conflatam esse, vt ex summo Deo mens manet, ex mente anima, quæ & condit & vita complet omnia quæ sequuntur: cunctáq; vnus fulgor illuminat, & in vniuersis apparet, iuxta Peripateticorum sententiam, vt in multis speculis per ordinem positis vultus vnus apparet. Cúmque omnia continuis successionibus se sequantur degenerantia per ordinem, inquit, ad imum meandi, inuenietur pressiùs intuenti, à summo Deo ad vltimam vsque rerum fæcem, vna se mutuis vinculis religans, & nusquam interrupta connexio, quæ per catenam hanc significatur, quam Lucretius auream funem vocat, his verbis:

Ad verbū à Macr. lib. 1. cap. 14. in som. Scipio.

Haud (vt opinor) enim mortalia sæcla supernè
Aurea de cœlo demisit funis in arua.

SOLIS VIS.

PLATO autem in Theæteto per hanc catenam Solem significari vult, cùm ait: *Et ad hæc Colophonem insuper addam auream illam catenam, qua nihil aliud quàm Solem Homerus ostendere voluit. Qamdiu enim circuitus ille & Sol mouetur, omnia sunt ac seruantur inter Deos & homines. Si verò staret hoc totum velut ligatum, omnia corrumperentur, & fierent inuersa.*

Huc spectat quæ de Adad, & vi Solis ex Orphæo Macr. lib. 1. ca. 23. Sat. ait.

SACRARVM RERVM COGNITIO.

PER eandem quoque catenam sacrarum cœlestiúmque rerum cognitio mihi ex Homeri verbis significari videtur, cùm ait neminem quantolibet nixu illa apprehensa Deum de cœlo detrahe-
B re posse, ipsum verò eadem cuncta sursum attollere: nam & si literarum ac Philosophiæ studia, sint quasi gradus quidam & catena, ad cœlestium rerum cognitionem, nihilominus si quis per eos gradus ipsius Creatoris naturam indagare velit, nullo id ingenij acumine, diligentiáve aut labore assequetur: hoc enim esset Deum de cœlo detrahere, & humano ingenio subiicere. Si verò alicui Deus ipse sui cognitionem dederit, is totus illi coniunctus facillimè cœlestia assequetur. Quo hieroglyphico monemur, Diuinarum rerum cognitionem non ex Philosophorum libris, sed precibus & pietate à Deo petendam esse.

Fides enim donum Dei est.

Cœlestium rerū cognitio vnde.

MVSÆ, EARVMQVE AFFLATVS.

CATENA verò ferrea magnetem lapidem alligatum habens, vt Plato in Ione tradit, Musarum connexionem & commune vinculum, atque afflatum illū ex quo præstantes Poëtæ vim quandam Diuinam affectuum concitandorum capiunt, significat.

Ἐνθουσιασμόν.

QVINARIVS NVMERVS, ET QVATERNARIVS.

MERCVRIVS, ET ARTIVM INVENTORES.

PER Quinarium numerum Leo Baptista Albertus Mercurium figurari ait. Martianus verò & alij Quaternarium eius symbolum esse volunt, propter artium inuentionem, vt qui numeri sint perfectissimi. Ex quo patet, per huiusmodi numeros etiam artium inuentionem inuentorésque significari.

C

An quod vt quinarius est hermaphroditus, ita Mercurius modò ad superos, modò ad inferos adeat. Quod cubū referat solidorum corporum perfectissimum. De hoc Pētagono quod πεντάλφα ac πεντάγραμμος dici potest. Pierius lib. 47.

PENTAGONVM.

SALVS.

PENTAGONVM salutis symbolum fuisse, testatur Lucianus eo in libello in quo agit de quodā qui lapsus erat inter salutādum, cuius rei origo talis commemoratur. Antiochus is, qui ΣΩΤΗΡ cognomento dictus est, cùm aduersus Galatas pugnaret, nec satis ex sententia res succederet, essétque in discrimine, per quietem vel vidit, vel se vidisse simulauit vt militum animos in spem erigeret, Alexandrum Magnum se monentem, vt salutis symbolum assumeret, ídque pro tessera tribunis daret, eorúmque vestibus insueret, ea re fore vt victoria potiretur. Symbolum autem illi huiusmodi ostendisse, triangulum triplicē inuicem insertum ex lineis quinque constantem, in quibus ΥΓΙΕΙΑ scriptum erat: sic enim salus sanitásve Græcè appellatur, vnde & hoc signum in veteribus Antiochi numis adhuc cernitur, quod signum Mathematici à quinque angulis Pentagonum vocant.

D

PYRAMIS.

RERVM NATVRA, VEL MATERIA PRIMA.

Quid Pyramis secũdum Metaphysicos.

PER Pyramidem veteres rerum naturam & substantiam illam informem formas recipientem significare voluerunt: quòd vt Pyramis à puncto summo fastigio incipiens, paulatim in omnes partes dilatatur: sic rerum omnium natura ab vnico principio & fonte, qui diuidi non potest, nempè à Deo summo opifice profecta, varias deinceps formas suscipit, & in varia genera atque species diffunditur, omniáque apici illi & puncto coniungit, à quo omnia manant & fluunt. Verùm & alia huius rei ratio, nempè Astronomica reddi potest: quoniam Ægyptij summi Astronomi fuêre, imò ipsius Astronomiæ inuentores. Tradunt autem Astronomi, esse circulum quendam in Sphæra, vel cœlesti illa machina, sub quo Sol & reliqua errantia sidera, cursus suos circuitúsque conficiant, & in quo omnium animantium vita, rerumq; naturalium ortus atque interitus sit positus: adeò vt etiam Aristoteles in libris de Ortu atque Interitu, dicat generationis atque corruptionis, omnísque mutationis vel incrementi causam esse accessum & recessum Solis in circulo obliquo: nam circulũ illum, de quo agimus, Obliquum vocat Aristoteles: Astronomi verò, propterea quòd ex eo pędeat animantium vita, Zodiacum vocauêre. Hunc igitur circulum, cui soli inter cœlestes circulos latitudinem tribuunt, in duodecim partes, quas Signa nuncuparunt, partiuntur: aiúntque, cum illo diuidi etiam inferiora omnia, adeò vt quicquid sub vno ex illis signis contineatur ad cẽtrum vsque terræ, id omne in signo esse dicatur; & sic signum volunt esse velut Pyramidem quandam, cuius basis in cœlo sit: nam fundamentum Astronomicum cœlum est, & apex in centro terræ. Cùm igitur in Pyramidibus illis omnia fiant, sitq; accessus Solis, qui est quasi punctum quoddam ad signa illa ortus, & recessus ab illis interitus rerum naturalium caussa, aptè videtur per Pyramidem natura rerum omniũm parens significari.

Ægyptij Astronomiæ inuentores.

Quid secũdum Astronomos Pyramis.

E

ANIMA HOMINIS.

SED & animam hominis sub Pyramidis forma adumbrare voluisse videntur iidem Ægyptij, qui magnifica Regum atque Heroum sepulchra, sub ingentibus Pyramidibus fecerint: vt testarentur corpore soluto & corrupto animam superesse, quæ cùm summo opifici visum esset, hoc est circulo illo triginta sex millium annorum circumacto, aliud corpus genitura & sibi factura esset: non secus ac Pyramis, vt Geometris notum est, vertice immoto manente, circumacta basi circulum describit, & toto corpore conum: vt circulus annorum illud curriculum significet, conus verò corpus quod curriculo illo conficitur. Nam Ægyptiorum fuit illa opinio de rebus in eundem statum triginta sex millium annorum spatio restituendis, & ab illis se id accepisse, testatur Plato: qui etiam hoc ipsum, id est, animam nostram Pyramidis formam habere mihi testari videtur, in Timæo cùm ait, sic factam fuisse à Deo animam, vnam accepisse illum ex vniuerso portionem, quæ proculdubiò vnita puncto illo, qui in Pyramidis vertice est, significatur: secundam autem primæ partis duplam: tertiam secundæ sesquialteram, & primæ triplam: quartam secundæ duplam: quintam tertiæ triplam, sextam primæ octuplam: postremò septimam, quæ partibus sex & viginti primam excederet: posthæc dupla & tripla interualla repleuisse. Quibus numeris profectò nihil aliud significat, nisi expansionem illam linearum quæ à puncto ad basim tractæ angulos efficiunt, & per interualla ipsas superficies quæ lineis clauduntur: ex quo apparet illum hoc quoque vt alia ab Ægyptiis accepisse.

F

IGNIS.

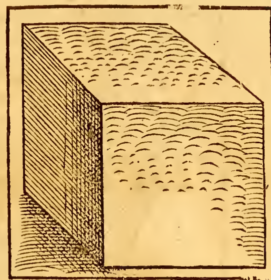
A quo dici videtur, vel à lapide Pyropœcilo: πῦρ enim ignis ποικίλος varius ab ignea varietate.

IGNEM quoque Pyramidis formam habere, testatur idem Plato; propterea quòd cùm in imo latus sit, circa materiem & fomentum quo pascitur, in acutam flammam quæ cœlum spectat, desinit: nam per basim materia concreta significatur, per reliquum corpus, materia iam ad formam recipiendam parata, & quasi fermentata, per punctum ipsa informis & simplicissima substantia: vnde minùs mirum est, quod suprà diximus, per Pyramidem animam significari, vt quæ igneæ naturæ ab eodem Platone esse tradatur, & corpori non secus ac Pyramis basi, vel ignis fomento, adhæreat.

A

CVBVS.

TERRA.

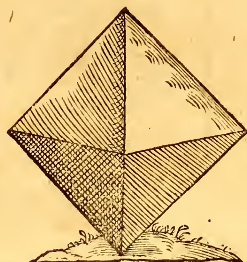
VBVM, hoc eſt teſſeram, octo angulorum, & ſex laterum terram ſignificare tradidit Plato ex Timæi Locrenſis Pythagorici Philoſophi diſciplina, quam Pythagoras, vt teſtatur Iuſtinus hiſtoricus, ab Ægyptiis potiſſimùm didicerat. Terram verò per cubum depingebant, ob eius ſtabilitatem grauedinémque: quia vt cubus quocunque voluatur, ſemper iacet, nec facilè mouetur, ſic terra per ſe immobilis, ſi aliqua fortuita vi commoueatur, ſtatim rurſus iacens quieſcit.

Pierius cubum ad numen refert lib. 39.

Cur Terra per Cubum.

OCTAEDRVM.

AER.

ERI iidem Philoſophi Octaëdri formam tribuêre, quæ octo triangulis æqualibus, & æqualium laterum, id eſt, octo baſibus, & ſex angulis ſolidis, viginti quatuor verò planis continetur: quod vt meliùs intelligatur, explicandum eſt quid ſit angulus ſolidus, quid item planus. Angulus planus, inquit Euclides, eſt duarum linearum in plano ſe mutuò tangentium, & non in directum iacentium mutua inclinatio: ſolidus verò angulus eſt, qui pluribus quàm duobus angulis planis continetur, qui non eodem ſunt plano, & ad vnum conſtituuntur punctum. Ideò autem hanc illi formam tribuerunt, quia in aſcenſu ignem conſequitur, & in terræ cauernas penetrat. Octaëdri enim forma aſcendit in duos vtrinque vertices, & aptiſſimè Sphæræ includi poteſt, vt docet Euclides.

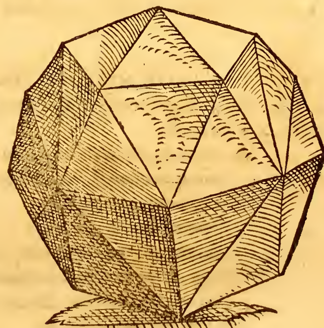
B

Anguli finitio.

De Octaëdro, Iſocaëdro aliiſque Geometricis formis figuriſq; videndi Ioſ. Scaliger, & in Sphæra Sacroboſ. Clauius Iunctinus & Schrecken-fuſcius, & Peletarius in Euclidem.

ISOCAEDRVM.

AQVA.

C QVAM verò Iſocaëdri figuram tenere dixerūt. Eſt autem Iſocaëdrum, Euclide authore, figura ſolida, quæ viginti triangulis æqualibus & æqualium laterum, continetur: proptereà quòd aqua ſua natura mobilis ſit, & diuiſioni flexuíque perfacilis. His quoque figuris ipſam elementorum ad inuicem proportionem indicare voluerunt, quæ ex baſium ſiue laterum & angulorum numero colligitur. Octaëdri enim ad Pyramidem eſt proportio dupla in lateribus, in angulis ſolidis ſeſquialtera, in planis verò dupla: ex quibus proportionibus fit harmonia duplicis diapaſon & diapente: Pyramidis verò ad cubum in lateribus ſeſquialtera proportio, in angulis verò dupla, ex quibus diapaſon iterum & diapente. Cubi ad Iſocaëdrum in lateribus proportio eſt tripla ſeſquitertia, in angulis ſeſquialtera, vnde diapaſon, diapente & diateſſaron in baſibus, in angulis verò diapente. Iſocaëdri verò ad Octaëdrum in baſibus dupla ſeſquialtera, in angulis autem dupla, vnde diapaſon & diapente in baſibus: in angulis verò iterum diapaſon conſurgit, quæ proportiones, & harmoniæ pariter & in elementis per has figuras ſignificatis eſſe traduntur.

Iſocaëdrum quid, & ei⁹ hieroglyphicum.

Huc ſpectãt quatuor anni tempeſtates ab Ouidio libr. 1. Metam. exſcriptæ. Extat ver tepidum cinctum florẽte corona. Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat.

VER.

ÆSTAS. D

Stabat & Autumnus calcatis ſordidus vuis. Et genialis Hyems canos hirſuta capillos.

AVTVMNVS

HYEMS.

E

VER.

CISTA florum, authore Euſebio, Ver ſignificat: quia vere cuncta floreſcunt.

ÆSTAS.

CISTA ſpicis referta, eodem Euſebio teſte, Æſtatem denotat: quòd æſtate ſegetes & ſpicæ demetantur.

AVTVMNVS.

CORNV copiæ vuis & pomis plenum, Autumnum indicat: quoniam tunc vina fiunt, & omnes fructus pleno copiæ cornu fundi videntur.

HYEMS.

Virg. 1. Georgic. Hor. libr. 1. Car. Ode. 9.

MENSA apud ignem parata, Hyemem ſignificat: quia frigus & quies poſt æſtatis labores parta, terræque opes congeſtæ ad lautius vitæ genus inuitare videntur, vnde Poëta, *Inuitat genialis hyems*, & Horatius: F

Vides vt alta ſtet niue candidum
Soracte, nec iam ſuſtineant onus
Syluæ laborantes, gelúque
Flumina conſtiterint acuto.
Diſſolue frigus, ligna ſuper foco
Largè reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina
O Taliarche merum dyota.

PAPAVER.

CIVITAS.

At ille nationes nedũ terrã ſignificare ait, id eſt, ciuitates & populos. li. 58. de Papauere.

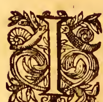

PAPAVER præter ea, quæ de illo ſcripſit Pierius, Euſebio authore, ciuitatis ſymbolum eſt: quia, vt in ciuitate multi homines habitant, ſic in papaueris capite quaſi intra eadem mœnia multa ſunt ſemina; & vt ciuitas in vicos & domos eſt diſtributa, ſic & papaueris caput in multas intus partes eſt diuiſum, multáque interſtitia habet.

IRIS

A

IRIS HERBA.
ELOQVENTIA.

RIDEM herbam eloquentiæ symbolum esse, nemini mirum videri debet: cùm Homerus fingat Troianorum oratores, vt qui disertissimi essent, Lirioessam, id est, Iridem herbam floridam comedisse, quod eloquentiæ præcepta illos hausisse significat: propterea quòd eius herbę flos colorum varietate atque ornatu, Iridi cœlesti, quæ & ipsa eloquētiæ dea habebatur, similis sit, & quia talem oportet esse orationem, nempe colorum ac figurarum varietate distinctam, multásque hæc herba eloquentiæ similes vires habet: nam vt de illa tradunt Medici, iris halitus prauum odorem corrigit, gratúmque & suauem reddit spiritum, & venena repellit: sic etiam ornata oratio quasi suauis quidam halitus gratiam conciliat, & animi venena, hoc est perturbationes depellit. Hanc herbam quidam volunt olim Hyacinthum appellatam: quod indicare videtur Ouidius Metamorph. lib. x. his verbis:

Nam vt Mercurius nūcius Iouis sic Iris nuncia Iunonis.

Oratores Troianorū.

Mattheolus & Dioscor. lib. 1. cap. 1.

Flos oritur, formámque capit quam Lilia si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est: is enim fuit author honoris.
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & hya
Flos habet inscriptum, funestáque littera ducta est.

B Sed hanc quæstionem Medicis permittimus: nos de illa quæ hodie Hyacinthus vocatur, mox dicemus separatim, hanc vulgò Lilium cœruleum vel purpureum appellare scimus.

HYACINTHVS.
SAPIENTIA.

YACINTHVS, quem ab Apolline in florem conuersum Poëtę fabulantur, prudentię ac sapientiæ symbolum est. Nam cùm Apollo Musarum ingenij, ac literarum Deus sit, Hyacinthum puerum ab illo ob formam adamatum, Poëtæ finxerunt: quia sensus naturalis minimè corruptus puer est, hoc est, prudentia caret, sed tamen formosus est, quia mentem ad sui contemplationem excitat: qua contemplatione fit, vt tandem sensus, iuuenili ætate atque feruore illo deposito, prudentiæ & sapientiæ florem ex se gignat, suauissimis virtutum odoribus fragrantem: quorum pòst memoria literarum monumentis ad posteros manat.

Quin & pueros diligentissimè seruat in pubertate.

Dioscor. li. 4. cap. 57. & ibi Mattheolus.

NARCISSVS FLOS.
CORPORIS FORMA.

C ARCISSVS flos corporis formam, quæ citò corrumpitur, & iuuentæ florem, qui citò transit, significat, vt rosa, & viola, & omnes flores qui citò corrumpuntur: idcirco enim Poëtæ finxêre, Narcissum formosissimum puerum, dum suam formam, quam in fonte cernebat, cupidè nimis admiratur, in fontem prolapsum periisse, & in florem huiusmodi conuersum: vt indicarent, non hanc fluxam corporis formam, sed animi præstantiam, & diuinam illam æternámque pulchritudinem esse adamandam.

Narcissi fictio Poëtica.

Ouid. Metaph. lib. 3.

HYSSOPVS.
EXPIATIO PECCATORVM.

YSSOPVS herba pulmones purgans, & caput, qua vtebantur Hebræi cum sanguine animalium, ad populum aspersione lustrandum, gradum diuinum significat, & vinculum illud, quo cum Deo coniungimur: & coniuncti à peccatis expiamur. Hinc Dauid, *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor.*

Mattheol. ex Mesue in Diosc. li. 3. cap. 26.

Hyssopo aqua, vnà cū ligno cedrino, & filo coccineo. Exod. 12.

MYRTVS.
GRATIA.

YRTVS Veneri dicata, & ob id, *Coniugula* dicta, multis morbis sanandis vtilissima, gratiæ & bonæ valetudinis symbolum est.

Ob pulchritudinem. Virg. Ecgl. 7.

SALIX.

D

SALIX.

HÆREDITAS.

ALIX pulcherrimo hieroglyphico præter ea quæ à Pierio scripta sunt, hæreditatem significat vel diuinam, vel humanam : quoniam vt salix iucunda arbor est,quæ ad torrentes nascitur;sic ex hæreditatis abundantia,quæ etiam per torrentem adumbratur,iucunditas lętitiáque oritur, quod & vox ipsa Hebraica, qua in Sacris literis Salix nominatur, indicat, nam *vehirbe nachal* appellatur, quod & iucunditates hæreditatis, & salicem torrentis significat.

CORPORA NOSTRA.

Psalmo.1.

CORPORA quoque nostra salicis hieroglyphico significantur, quoniam vt salix nisi torrentis aquis irrigetur,non crescit: sic & corpora nostra, imò & nosmet ipsi,nisi cœlestibus aquis irrigemur, & secundum decursum illarum plantati simus, fructum nullum ad vitam ferre possumus Vnde Dauid de beato viro,*Hic arbori similis est ad aquæ riuum satæ.*

CEDRVS, SIVE CITRVS.

MISERICORDIA VEL PIETAS.

Dioscorides lib.1.ca.89. & ibidem Matheolus. Citriuirius. At citrus omnino differt à cedro, de quo Ma theo.in Dio. cá.131.lib.1.

EDRVS siue Citrus arbor, fructus gignens odore ac sapore præstantissimos, misericordiæ pietatísque symbolum est,propter magnas vtilissimásque mortalium generi vires. Primùm enim præbet resinam electissimam,quæ citria dicitur, dentium doloribus vtilissimam, succus eius elephantiasin curat, & pulmonis vlcera, valet contra venena, ardétque velut facula. Vnde Hebræi fructu eius solennem quendam diem celebrabant,quasi Diuinæ misericordiæ opem implorantes.Quos æmulati Lacedæmonij, deos suos coronare solebant iis fructibus quos oximala persica nuncupant,idem per illos significantes quod Hebræi per Citrum. Lignum quoque eius corruptioni minimè obnoxium facit vt cedrus pro immortalitate æternitatéve accipiatur. E

PALMA.

HOMO.

Palma cur hominis hieroglyphicũ.

ALMA in mysticis literis celebratissima,duplici de causa hominis simulachrum esse putatur: primùm quia fructum non fert sine coitu,sed replentur eius rami gemmis masculeis, quasi semine quodam: deinde quia in superiore parte habet quasi cerebrum, quod Hebræi *Halulab*, Arabes verò *Chedar*, vel *Gemar* vocant,quo corrupto moritur arbor, sicut cerebro læso homo interit, quod quidem huic soli inter plantas contingit: tertiò quòd comam in cacumine habeat, & ramos in manuum modum protensos, & fructus digitorum figuram præ se ferentes, vnde dactyli,id est, digiti sunt appellati: pulpa quoque ipsorum fructuum caro nuncupatur, multum sanitati conferens, & vel ex vi quadam animali, vel ex Phœbæa natura summæ nutritionis,adeò vt multi sancti Patres in solitudine vitam agentes, eo solùm cibo contenti fuerint quemadmodum & hodie quoque multi in Africa populi eo tantùm fructu victitant. F

IVDÆA.

A Pierio libro 50. in verbo, Iudæa.

PER Palmam præterea Iudæa notabatur, propterea quòd ea potissimùm regio palmis abundet, & quòd Iudæi in sacris suis eius foliis vterentur, haberéntque diem solennem de palmarum nomine appellatum:vnde in multis Romanorum numismatibus videmus palmam, & mulierem mœstam sub ea sedentem,cum huiusmodi inscriptione, IVDÆA CAPTA.

ERVDITISSIMI VIRI ANONIMI HIEROGLYPHICORVM

FINIS.

INDEX
RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM
LOCVPLETISSIMVS.

C

Index Hieroglyphicorum.

ceruix

cœli

D

dilu

F

faunus

gustus

I

lysimachi

N

NVMI.

O

P

re

V

vesperti

F I N I S.

GRÆCARVM VOCVM QVÆ TOTO OPERE OCCVRRVNT INDEX.

ΤΕΛΟΣ.

PRO

SACERDOTVM BARBIS,

AD CLARISSIMVM CARDINALEM HYPPOLITVM MEDICEM,

Declamatio.

Authore IOANNE PIERIO VALERIANO BELLVNENSI,
priùs Romæ cum Clementis VII. Pontif. Max.
Priuilegio emissa.

Nunc verò ex editione Parisiensi anni 1533. euulgata.

LVGDVNI,
APVD PAVLVM FRELON.
M. DCII.

F. MINITIVS CALVVS ANDREAE ALCIATO IVRECONSVLTO S.

***

Cripsisti nuper ad me, vir Clariss. vt te de Italorum omnium studijs & lucubrationibus, quot & quantæcumque essent, certiorem redderem, de diuinis humanisque rebus quæ gererentur, de publicis priuatisque negotijs, etiam quæ nihil ad te attinerent, quàm diligentissimè perscriberem. Faciam id quod iubes, quia nihil æquè charum est mihi, quàm Alciato viro vndecumque doctissimo gratificari. Habebis igitur quotidie à me literas, quæ te de omnibus, quæ scire cupis, admoneant. Quòd verò pertinet ad studiosorum lucubrationes, mitto nunc ad te Pierij Valeriani amici nostri pro Sacerdotum Barbis defensionem, quam spero & ingenio & eruditione tua non indignam. Vtinam verò & quæ in PANDECTARVM CASTIGATIONES *ex antiquis codicibus elucubrauit, de sacris quoque Aegyptiorum literis commentaria, Elegias amatorias, Hymnos aliquot, & pleraque alia mittere potuissem, vt quantum is pro studiosorum vtilitate laborauerit, inspiceres, hominémque magis ac magis tibi susciperes diligendum. Huius verò editionis ego auctor fui, qui sciebam adhinc biennium priorem in hanc materiam eius apparatum quemdam in manus hominum (auctore inscio) prodijsse, & in exemplaria multa iam descriptum, vbi multa essent, quæ Pierius mox sustulisset, immutasset, & castigatiora reddidisset. Quæ si quis imprimenda curarit, non paruam offensionem auctori fecerit. Vt quæ nec Clementi V. Pontifici ingrata non fuêre. Tu verò leges defensionem hanc, & intra paucissimos dies, ab eodem longè vberiora alia, quæ citò publicabuntur, expectabis. Vale.*

IOAN. PIERII VALERIANI BELVNEN. PRO SACERDOTVM BARBIS.

Ad Clarissim. Cardinalem Hippolytum Medicem.

Meminit huius scripti Pierius Hieroglyphic. l. 32. in verbo Barba.

ADMONVISTI NOS, Antistes ampliss. vt quoniam nonnulli haud postremæ auctoritatis viri, cōcilij cuiusdam legem, Alexandri III. vt ipsi aiunt, rescripto corroboratā, anteactæ ætate per annos aliquot obseruatam, nostro autem tempore non temerè destitutam, iterum tentant apud summum Pontificem, nulla eius qua nunc grauissimè vexatur, valetudinis ratione habita, suscitare, priusquam edictum proferatur, Barbam deponere omnes, qui auspicijs tuis viuimus, incipiamus, atque ita exemplo reliquis futuri, sponte faciamus, quod omnino lege lata facere compellemur. Id quod etiam si nullæ cogant leges, tuo vnius iudicio & auctoritate moti, libentissimè facturi sumus. Sedenim cùm plerique ingenio & doctrina, addam etiam probitate, & sapientia præstantes viri, inceptum hoc haud ita probent, violarique hinc sacerdotij grauitatem arbitrentur, quæ de Barba ipsa plurimum sibi vēdicat dignitatis. Cúmque alij legem illam non eo modo, quo in vulgatis exemplaribus habetur latam asseuerent Alij quàmuis lata olim fuisset, longo tamen vsu tacitóque consensu clarorum hominum antiquatam prædicent, Alij si non lata modò, verumetiam si aliquādiu obseruata, etiamsi repetitis insuper decretis, vires acquisiuisset, quia tamen minus honesta sit, abrogandam censeant, multáque quotidie in hanc sententiam disputentur: Túque ob excellentis ingenij tui acumen, studiúmque ea omnia cognoscendi, quæ te digna sunt, huiusmodi disceptationibus plurimum delecteris, nō abs re me facturum arbitratus sum, si Barbarum defensionem, pro collegij Sacerdotalis tuenda dignitate suscepissem. Ita enim tibi rem gratam me facturum intelligebam, atque ego intermissum per tot annos hoc dicēdi studium eram non sine iucunditate mea repetiturus. Spero autem futurum, vt cum ea quæ dicturi sumus percepta fuerint, eorum deprehendatur error, qui Sacerdotem nihil minus decere, quàm Barbatum esse, persuasum habent. Siquidē ex huiusmodi leuitatis vsu, multa contra Sacerdotij decorum fieri videmus. Euanescere quippe grauitatem, virilitatem despici, seueritatem illudi, & venerabilis in homine conspectus dignitatē eleuari. Nam quin Barba virum & probum & honestum, imprimísque grauem atque seuerum deceat, qui negare velit, inueniri neminem arbitramur. De ijs loquor, qui rationibus potius acquiescunt, quàm opinionibus suis adhærescant. Quòd si probum & honestum virum Barba decet, Sacerdotem quoque, cui totius probitatis & honestæ vitæ exemplar esse debet, ante alios addecere nō temerè forsan opinabimur. Nulli enim dubium est, seueriorem hominis habitū, eo molli & effœminato laudabiliorem esse, in viro præsertim sacris initiato, quíque alios instititurus sit, atque etiam castigaturus, futurúsque vt Ægyptij volūt tanquam canis latrans in hominum vitiis incessendis, quia qui muti sunt, ab Hieremia reprehenduntur. Quinetiam eadem de causa Barbatos magistros maiores nostri cūprimis approbauêre. Neque est, vt isti dicant, se Barbam ponere humilitatis causa, vt cultum aspernētur, sintq; vltro hominibus opprobrio atque contemptui, quod in capillo tōdendo forsan admittemus, sed in oris mollicie curāda nemo vnus, qui benè sentiat, humilitatē interpretabitur. Mentum siquidem & faciem omnem rasitare, nimirum nequitiæ delitiarumq; causa cœptū. Quiq; id frequētius egere, inter effœminatos dubio procul habiti, etiam si multis & magnis virtutibus alijs, domi forisq; clari extiterunt. Possem ad hoc innumerabilia totius antiquitatis exempla, tam Hebræorum quàm Græcorum recitare: Sed quoniam Romani sumus, & Romana est ecclesia, qua de nunc agitur, priusquam ad nostra hæc tempora deueniamus, non ab re fuerit antiquorum etiam mores perscrutari. Quare quid de Barba Romani olim senserint videamus. His enim vtpote virilibus, tardior in tonsoribus consensus fuit, eáque de causa maiores eorum à scriptoribus intonsi plurimum appellantur. Post Romam enim conditam non ante annum quadringentesimum quinquagesimumquartum eorū vsus reperitur. Adduxit hos ex Sicilia P. Ticinius Mena, si Varroni credimus: nam intonsos antea vixisse Plinius etiam attestatur, primumq; omnium radi quotidie Aphricanum instituisse, quem studiosè admodum Augustus Octauianus imitatus est. Sedenim Scipio nota ea, quòd mollis esset, nunquam caruit, déque cultu eius non modo Romano, sed ne militari quidem, deq; hominis desidia, multa vltro citroq; iactata sunt. Quinetiam in ea expeditione, qua nulla vnquam Romano populo maioris momenti credita, ea ipsa inquam, vbi Carthaginis excidium pro libertate Italiæ, pro Romanorum omniū vita & nomine parabatur, de soluta sub eo duce militiæ disciplina Romā vsque non priuatis tantum, verumetiā publicis Ciuitatū expostulationib⁹ exauditæ sūt

in senatu querimoniæ. Agite igitur vos quoque Siculorum instituta sequimini, Syracusanos etiã apparatus luxúmque frequentissimis Antiquorum adagiis damnatum imitamini, vt non modò si ignaui eritis, verumetiam si strenui, si clari, si triumphales, vestram hinc omnem gloriam obscuretis. Sed quid super Augusto dicam? Nunquam ille profectò tam magnam effœminati animi suspicionem concitauit ex carminibus impudicissimis, à se in balneis editis, quàm ex frequenti nouacularum vsu. Et ne multa in re tam manifesta exempla congeram, omnis denique pilorum depositio, muliebre nescio quid, omnium ferè gentium & temporum consensu sapere visa est. Hinc fuêre nationes aliquot, quæ, Barbam in luctu ponerent mœstitię signum, propterea quòd fœmineum esset fragi calamitatibus, neque lugere virili habitu congruum iudicarent. Sanè Romani Barbæ cultum tanto sunt honore prosequuti, vt Iouem ipsum nusquam nisi Barbatum figurarint. Ipsis verò Quiritibus quantum grauitatis & auctoritatis Barbę attulerint, inde manifestum, quòd cum capta à Senonibus Roma hostes ingressi essent, patres pro foribus suarum quisque ædium in sella sedentes, Barba illa dignitate tantum hostibus, & quidem feris, admirationem incussere, vt illi totidem se numina conspicere, quot ciues Romani erant, arbitrarentur, donec vnus aliquantò ferocior Senatoris vnius Barbam manu demulcere aggressus, ab eo virga percussus, prohibitúsque fuit: quo facto indignati Barbari, Romanos illos omnes, & ætate & habitu venerabiles ad vnum trucidarunt.

Ita illi quos Romanorum gladiorum vis non edomuerat, Barbarum iam erant reuerentia mitigati. Hi verò, ne oris sui maiestas læderetur, vitam Barbis pacisci maluerunt. Non negarim autem quorundam populorum, neque ignobilium quidem, institutum fuisse, vt Barbam raderent, capillum à tergo tantum luxuriare permitterent, quod Lacedæmonij factitasse perhibentur, & Abantas id primos omnium excogitasse Homerus tradit, & ea de causa Pollux Euboicos opisthocomas vocatos ait, & Hectorem Timæus ea per terga ipsa coma insignem describit. Sed ea ratio Lacedæmonois ab aliorum institutis alienos fecit, quæ multa etiam alia à reliquo humano genere aliena eisdem persuasit. Cur verò Barbam abradi, capillum à tergo nutriri iusserint, ideo factum, vt longè tutiores in bello essent, adimerentúrque hosti facultas in pugna mentum apprehendendi: si verò fugam meditarentur, vinculum atque ansam quo capi possent, instare sibi à tergo rem inisceerentur, atque ita præ capturæ metu, destinatiore animo consisterent, aduersíque dimicarent. Verum institutio hæc vnà cum eorum imperio antiquata abolitáque, imitatores nunquam vlterius habuit. Sed vt quæ ad rem nostrã pertinent prosequamur, delicatulos istos accusatores nostros qui nos maledictis figunt, mihi dari velim, vt quoniam turpe adeò putant Sacerdotem cum Barba conspici, quid in se turpitudinis habeat Barba, mihi declararent, siquidẽ ego nihil in ea turpe, nihil non honestum inuenio. Cæterum vt hóc manifestius appareat, quid Barba sit, primùm videamus, atque ita forte quid in ea delitescat mali, deprehendere poterimus. Multa enim quæ primò latent, per finitionẽ mox apertiùs innotescunt. Est autẽ Barba, viriliũ maxillarũ vestimentum à natura, ornamenti & bonæ valetudinis causa, productum, inde Latini Vestem eã appellauêre, & impubes plerique dixerunt inuestes, genásque lanugine vestire, passim apud auctores inuenias. Quòd autẽ virilis naturæ Barba indiciũ sit, magis apertũ est, quàm vt vlla debeat approbatione demonstrari: meritóq; Diogenes, qui abrasos omnes insectabatur, Barbaro nescio cui respondit, Barbã se ideo gestare, vt se virũ esse subinde recordaretur. Et ad nostrã vsque ætatem vniuersæ totius oriẽtis nationes abrasos viros cũ inspexerint, fœminas eos in ludibriũ vocant: & Alexandrũ Macedonem, tanti nominis Principẽ à militibus suis, à populis & nationibus omnibus irrisũ, quòd rasitaret & fœminã prę se ferre vellet, memoriæ proditum: Nam eum rasuræ auctorem fuisse Athenæus ex Chrysippo memorat. Manifestum enim est, in hominum genere pueros tantum & fœminas, eunuchos & qui mollius degunt viros sine Barba conspici: atque ita facilè potest intelligi, quibus ij qui rasitant, assimilari possunt. Sed ne diutius in re tam perspicua moremur, ad alia, quæ dicere præposuimus, aggrediamur.

Quòd ornamenti causa sit à natura producta, re ipsa constat: Nam veluti arbores natura frondibus, ita viros ad eorum dignitatem vberiùs augendam Barba ornatos voluit. Eandem autem in abrasa hominis facie deformitatem Poëtæ ponunt, quæ syluarum est cùm folia deciderunt. Meritò itaque Haliabas & plerique Philosophi admodum clari, Barbam scripsêre viris à natura ornamenti dignitatísque causa contributam. Hinc videas vnumquemque eorum, qui vel supremo labro tantum vel extremo mento Barbatuli sunt, quotiescunque in speculum inspexerint, vel ad os manus admorint, & succensere naturæ, & se ita facto ingemiscere. Vt enim in vnionibus, quò grandiores sunt, eò preciosiores æstimantur: ita Barbis ex magnitudine ipsa auctoritas comparatur.

Artemidorus ait filios tantum ornamenti patribus afferre, quantum ori Barba decoris addit: ideóque super filiis decerni à coniectoribus quæ de Barba per quietem quis imaginatus fuerit. Operæpretium verò est Luciani Cynicum audire qui tam deforme esse putat, ornatum Barbæ viris auferre, quàm si leoni iubas attondere quispiam aggrediatur. Sanè Theseus Herculis discipulus, quo non alter ea tẽpestate fortior, Barbam nunquàm tondere voluit, vt virtutẽ ipse suã ornatu eo profiteretur. Eáq; de causa Exephæboriille tõsurã, vtpote gratissimũ Diis

donum

donũ, quo nihil ea ętas prętiosius offerre posset, fertur instituisse: Idq; primitiarũ, fluminibus, tũ Apollini dedicabatur ex temporum eorũ superstitione. Sed hoc nihil ad negotium nostrum. Plinius Iunior Euphratem Philosophum ætate ea præstantem celebrat, cui & ingens & cana Barba multum afferebat ornamenti. Tantũ verò à veteribus Barbæ attributum est, vt Philosophus qui Barbatus non esset, vix Philosophus putaretur: qui verò Barbatus esset, nisi reliquam morũ grauitate vitã comprobaret, male id audiebat, quòd Barba & pallium in cõspicuo essent, Philosophus autẽ nusquã appareret. Ita veteres illi grauissimi quidem viri, cum Barba & sapientiam & bonos mores esse coniunctos arbitrabãtur. Quòd verò conferat ad valetudinem ex eo patet, quòd dum ad sui nutricationem superuacaneum humorem exugit, dentes diutius à putredine conseruat, & vt firmiores gingiuis insideant efficit, quod non æquè accidit iis, qui frequenter abraduntur. Nam ij vel ante tempus plerunque fiunt edentuli, vel de dolore dentium plurimum laborãt. Præterea æstate, ne facies Solis radiis vratur exedatúrque prohibet: hyems noxias & strictiores vẽtorum flatus infringit: ab Angina, ab Vua, & aliis plerisque incommodis tutum hominem reddit. Vt hinc denique credamus à Mythologis illis Philosophis confictũ, vt sit intonsa semper Æsculapio Barba, cùm Apollo eius pater vbique pingatur impubis. Qui enim salutis auctor perhibetur, merito iis, quæ ad salutem faciũt, ornamentis insigniri debet. Huiusmodi igitur dotes cum in barba sint, quid in ea turpitudinis, quid vitij, quid quod abhorreamus nequaquã video. Quòd si ea quę vtilia, quæ salutaria, quæ honorata, quę alicuius existimationis sunt, indigna sacerdote viro iudicabũtur, quid illud sit, quod sacerdotalẽ habitũ addeceat, difficulter (vt arbitror) inueniemus. Sed iniquos ne vocẽ, an inuidos hos Barbarũ vituperatores, qui nos inimicè adeò insectantur: quibus quos diis immortalibus cultus, honores, preces adhibemus, quæq; purè & castè facimus, vna de Barba omnia sordescere videntur? Qui denique sacerdotes illos tantum approbãt, qui cõtra grauissimorum hominum sententias venerabile virilitatis signum exuerint? Quòd si qui dignitatẽ suam tueri velint, à sacris summouent, ac vti diris imprecationibus deuotos abominantur. Vbi enim Barba sit, nullam isti pietatem, sanctitatem nullam, nullam esse posse religionem putant. In primis autem nos legum auxiliis oppugnãt, causaque tunc omni decidisse clamitant, simulac non obsequendum legibus dixerimus. Nimirum quãti nos leges facimus, norunt: eóque audaciores facti sunt, quod huiusmodi armis sponte cedere cõsueuerimus. Sedenim dicant prius, vtrũ naturę leges citaturi sint, an scriptas, an de sãctissimorum hominum exemplis sumptas, an diuini Spiritus admonitu cõstitutas? Quatuor enim has inuenio fuisse laudabilis vitæ, suo quamque tempore, rationes, quibus hominis æuum, quantum ad diuina pertinet, ab orbe condito, ad nostrum vsque tempus exigere sua cum laude & animorũ salute potuerunt. Si naturæ Legem hanc esse dixerint, reclamabit res ipsa, dicéntque viri prudentes atque sapientes omnes, immò & stulti & insipientes, quotquot nunc sunt, quótque ab hominum memoria fuerunt. Naturã glabellas fœminas, hirsutos mares effecisse, portentosúmque esse, si qua barbatula mulier sit, vti de Antistite, quæ Mineruæ sacris præfecta erat apud Pedasenses Græcorum monumenta tradidère. Qui volet igitur Marem arte operéve aliquo imberbẽ reddere, is contra Naturæ leges dubio procul fecisse redarguetur. At multa sunt, inquient, quæ Natura temerè fecisse videatur, quæ humana postmodum diligentia, consensúsque hominum ciuiliter degentium emendauit. Fruges tantùm ad cibum, & aquam ad potum Natura produxerat, humana mox diligentia panem & condimenta alia, vinúmque facere adinuenit. Syluarum horrore nemorúmque asperitate locis omnia Natura consueuerat: Sed aruorũ, viridariorúmque amœnitates, humana postmodũ ars excogitauit. Ita pleraque alia ex hominum sapientium ingenio, arte, persuasione, experientia in melius ordinata, ita Barbas radere institutum, vt incommodum id amoueatur. Sybaritas puto fuisse hos legumlatores, qui etiam gallos gallinaceos vrbe sua exterminarunt, ne somni suauitatem importuno cantu antelucanis horis interturbarẽt. Sed enim bene habet cum iam Naturæ Lex à nobis stat, quam ita esse non inficiantur: sed ea qua præditi sunt ingenij peruersitate, contra eam nugas huiusmodi moliuntur. Hanc itaque valere sinũt, & ad legem confugiunt, ex aliqua nonnullorũ hominum commoditate conscriptam, in cuius tamen præsidio omnem victoriæ spem collocauerunt. Sed enim est Lex scripta triplex. Vna quæ à Moyse ad assertoris vsque nostri tempora producta est.

Altera, quæ vel de ipsius magistri nostri exemplo desumpta est ad imitationem, vel Diuorum nostrorum auctoritate constituta. Tertia Pontificum, conciliorúmque sanctione decreta. Sed quoniam scriptæ Legis appellatione Mosaicam præcipuè capimus, imprimis operæ pretium est videre, an in ea rasitandum esse præcipiatur. Sanè si ad Hebræorum mores respexerimus, in Regum historia legas, Nuntios à Dauide ad Hannonem Regem missos, qui eum de patris obitu consolarentur, quos cum suspectos Rex Barbarus habuisset, altera cuiusque maxilla abrasos in Principis sui ludibrium & iniuriam remisit. Quare Dauid iussit eos in Iericho tam diu commorari, donec Barbæ crescerent, ne fœdum hoc spectaculum populo exhiberetur: quòd si rasitandi mos fuisset, factum hoc non oportuit, quia statim reliquum abradere potuissent. Si verò leges eorum inspiciamus, compluribus locis, neque quis abraderetur, apud eos vetitum: Barbam enim

rasitandam non esse, Leuitici libri populo præcipitur vniuerso: Sacerdotibus autem sine exceptione mandatũ præcipuè, ne Barbam radant. Quinetiam inter alias calamitates, quas Deus Moabitico populo Isaiæ verbis interminatur, in cunctis eius capitibus Barba, inquit, abradetur. Vsque adeo hæc effœminati menti luculentia apud ipsos summæ dabatur vituperationi. Merito itaque Barbæ Aaronis summi Pontificis mentio quædam honorifica nostris in templis ante summi Dei, Diuorúmque immortalium aras quotidie decantatur: quinetiam de vnguento, quo eius Pontificis Barba delibuta fuerit, memoriæ proditum. Apud hos denique viri illi sanctissimi, qui Deo præcipuè dedicati erant, Nazareni nuncupati, capillum & Barbam promittere, sanctimoniæ signum habuere: eóque instituto in Ioannis Baptistæ præcursoris caput & faciem nouaculam nunquam ascendisse legimus. Sed quonam manifestiori argumento Barbas Deo placere comprobare possumus, quàm eo ipso, quòd in votis de suscipienda prole dãnati Barbæ nutricationẽ obligabant, quam si Deo imgratam sapientissimi illi patres intellexissent, nunquam profecto oblatione huiusmodi gratiã ab eo sperassent se consecuturos: delicti verò quod forte aliqui delicatiores abradendo admiserant commonefacti, eo voto errore emendare, & propitium sibi Deum reddere procurabant. Passim verò apud Hebræos abradi Barbam inuenias, vbi vel dolor intolerabilis, vel insignis aliqua calamitas ingruisset, quò se ornamentis omnibus expoliatos ostentarent. Dies, immò annus me integer deficeret, si tã multos huiusmodi locos & exempla toto eo tempore, scriptis commendata commemorare perexero, quę cum manifesta sint omnibus, non est, vt in re notissima tempus diutius conteramus. Constat enim in veteri lege Barbam non modo non prohibitam, sed etiam decreto habendam, imperiísque Dei ipsius nequaquam amouendam. Age igitur iam ad alteram deueniamus, quam per vndetrigesimum supra mille & quingentos annos secuta est Christiana pietas, eam GRATIÆ LEGEM Theologi nostri vocant, quam nos in LEGEM EXEMPLI, & in LEGEM SANCTI SPIRITVS afflatu conscriptam diuidimus. Exempli autem Lex tantæ est auctoritatis, vt pro legibus omnibus sufficere debere CHRISTVS admonuerit, cum exemplũ se nobis dedisse professus est. Itaque illud potissimum obseruare consueuimus, vt CHRISTVM ipsum nobis ad imitandum proponamus. Eo enim argumento excãdescit Ignatius diui Ioannis Euangelistæ discipulus, in quorundam superstitionem, qui se ideo sanctiores fore arbitrabantur, quia carnibus abstinere perpetuò instituerant. CHRISTVS, inquit ille, comedit carnes, Petrus comedit carnes, & quæ sequuntur: Cur nos igitur earũ esum sanctitatis ergo sustollamus? Exẽpla enim ille dedit nobis, vt quemadmodũ quid ipse fecerit, ita & nos faceremus. Atque ita sine vlla prorsus controuersia dicimus, vnamquãque ipsius assertoris nostri actionem, vitæ nostræ legẽ & rationem esse. Quo cõstituto, accusatores nostros interrogarim, nunquid vllum CHRISTI ipsius præceptum, dictúmve, aut exemplum habeant, quo Barbam ille viros abradere iusserit, vel iudicarit, vel saltem innuerit. Nullum dubio procul huiusmodi reperitur: contra verò & CHRISTI ipsius exemplum, qui Barbam assiduè gestasse fertur, & Petri & Pauli & Apostolorum omnium mores, Barbarũ defensionẽ constituere videntur. Sunt enim qui CHRISTI faciem à maioribus acceptam ita describant, vt Barba eum promissa, flauáque fuisse asseuerent, neque aliter vnquam à Græcis, à Latinis, aliísq; nationibus pingi sculpíque manifestum est. Petrum, cui summa vni in Christianum omne nomen auctoritas ab ipso Deo attributa est, Barbatum ab antiquis accepimus, & ita in templis delubrísque omnibus Barbatum ære, marmore, coloribúsque figuramus. Paulo, qui nostræ dubio procul vitę magister fuit, cuiúsque sapientissimis institutis libenter omnes adquiescimus, pingi nihil Barbatius inspicimus. Iam & Andræas, & Thomas, & Collegæ eorum omnes, ingentibus Barbis insignes ostenduntur. At leue dicent argumentum est, CHRISTI & eius comitum facies, quales fuerint, ex picturis ariolari, cum pictoribus atque poëtis quidlibet ex libidine sua confingere, semper concessum fuerit. Faciamus hoc non liquere, non negabitis tamen communem hunc mortalium omnium consensum esse, vt & CHRISTVM ipsum, & eius comites Sacerdotij nostri Principes, non aliter quàm Barbatos pingere sculperéque instituerint: quæ omnium sententia facilè ostendit Barbam aliquid habere, quod sanctitati decenter accommodetur: sentiréque idem omnes, Barbam integerrimo cuique viro ornamẽtum afferre. Ita Gentiles, Deos quísque suos eo habitu insignes ostentabant, qui mores eos, quos ipsi pręcipuos iudicabant, indicaret. Hinc Lacedæmonij non Martem tantùm, sed & alios Deos, Deásque plerasque omnes armatos figurabant, quòd nihil armis præstantius existimarẽt, ac perinde Deos armis decoratos esse debere opinabantur. Phœnices Mercaturæ tantum dediti, Deos omnes cum loculis nummorum plenis effingebant, quòd beatissimum illum arbitrarentur, qui pecuniosior haberetur. Nos cùm nihil Barba venerabilius intelligamus, ipsum Dominum Deúmque nostrum, & reliquum diuorum cœtum cum Barba pingere pientissimum arbitramur. Sed enim minimè inficiari potuerũt, quin Pręcursor ille Sanctiss. tonsorem non admiserit, quin idem fecerit D. Iacobus, cui inter reliquas benè instituti animi dotes, id summa omniũ consensione attribuitur laudi, quòd nullo vnquã vitæ tempore tonsorem admiserit. Nos infœlices, id vel vitio cuipiam dabimus, vel sub execrationis crimine fieri prohibebimus, quod Sanctissimis viris ab ipso Dei filio, assertore nostro eruditis,

tis,omnium approbatione conceditur, atque vti exemplum continentissimæ vitæ inter virtutis opera recensetur?Iampridē omnino vera non modò vocabula, verumetiam morum bonorū semitam amisimus. Iacobo cui perpetua quædam iustitiæ obseruantia cognomentum dedit, laudi datur, quòd nunquam attonsus, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo sit: Nos eos vt infames calumniabimur, qui & tonsores,& delitias alias huiusmodi abominantur? Quòd si dominus Deúsque noster Barbam, virilitatis indicium gestauit,si Petrus, si Paulus, si Apostoli reliqui Barbati esse voluerūt, contra Barbas nihil à fidei nostræ proceribus dictum, monitúmve reperitur, quid est, quod in lege vlla Barbarum damnationem expectemus,aut vllorum extimescamus minas,si nobiscum Deus sentit,cuius in hoc habitu filium præceptorem nostrum imitamur?Quartū erat, vt videremus, an hæc Barbarum ablegatio, tertio legum scriptarū genere,DIVINI QVIPPE SPIRITVS ADMONITV præcepta esset. Siquidē & alia sunt, quæ pietatis nostræ duces, nulla prius à CHRISTO,discipulisve eius,mentione facta,nullóve exemplo præstito, diuino tamen eo afflatu conciti constituere, quæ mihi nō sunt ad commemorandum necessaria.

Hoc in genere sunt conciliorum decreta,institutáque, vtpote qui credere tenemur: atqui ita credimus in iis,quæ pertinent ad fidem, concilia ritè congregata nihil quicquam absque aspirantis Dei veri numine constituisse, eáque & firma & rata, & immutabilia vbique & semper esse debere:Morum verò atque rituum ratio, pro locorum,temporum, & personarum conditione plerumque variata,humanam potius naturam sapit quàm diuinam. His tamen armis nostri accusatores instructi, desumptum ex vulgatis quibusdā codicibus,Carthaginēse illud concilium nostris copiis opponūt,cuius præsidio muniti, in Barbas impetum faciunt,exultantésque, stragem, & extremum earum exitium minitantur. Quasi diuino interueniente spiritu factum sit, vt pulcherrimum hoc naturæ opus aboleretur, quíque olim votis de non amouenda,mutilandáve Barba nūcupatis, non temerè sese propitium mortalibus exhibebat, Carthaginensi concilio sibimet contrarius, Barbas demum cœperit fastidire: quæ quidem quàm indigna sint, quæ Deo attribuantur,vel infantissimus quisque potuerit iudicare. Neque tamen isti verecundantur tam abiectis & sordidis curis Deum admiscere.Sed detur in hoc venia eorum imbecillitati,quòd ingenium ad altiora tollere nequeant,ne tamen cæteri sub boni specie decipiantur,accuratè cauendum. Idcirco, quam isti legem recitant,audiendum. Ea est huiusmodi,*Clerici neque comā nutriant, neque Barbam.*

Aiunt enim isti constitutionem hanc à Concilio profectam Carthaginēsi,ab Alexandro tertio repetitam, confirmatam à plerisque aliis iuniorum,à nostris minimè repudiandam esse. Quasi verò nos ij simus,qui contra leges quidpiam moliamur, aut minus intelligamus,si leges despici contemníve cœperint,breui rerum humanarum, omnium rationes euertendas, sacra prophanis miscenda,nihil sanctè,nihil honestè,nihil laudabiliter factum expectari debere. Solutis legibus, soluentur ciuitatum commertia, violabūtur gētium fœdera, nullus ordo consistet, nulla ratio, nulla iustitia, nulla æquitas permanebit. Licebit vnicuique ex libidine sua vitam instituere, secedere iterū in syluas,& antra, & in visceribus terrę delitescere cogemur humanum genus vniuersum, vt à robustiorum insidiis tuti viuere valeamus.Quare nihil ego magis omnibus obseruandum duxerim,quid quod lege sancitum,receptū à maioribus, vsu insuper accedente, firmitatem sit aliquam assecutum.Quid hic igitur faciemus? contra omnes rationes nostras Lex opposita est. Actum vtique de re nostra,victi,fusi, profligatíque sumus, delicatorum factiones imperant, & Siculorum nos moribus addixerunt. Romana iā seueritas facessat.Lasciuiendum est ex noua lege, abradendum expilandúmque, & vt vno omnia verbo eóque nouo dicam, effœminascendum. Hoc,hoc illud est, quod accusatores nostri vnicum molliciei suæ præsidium delegerunt. Hinc nos oppugnant,hinc nos ad vnum cædunt, hinc nos vna internitione meditantur abolere.Quòd nisi Clerici,glabelli,luculentíque fuerint, ab aris omnibus summouebuntur, eiicientur è templis, neque vllus illis inter humana commercia locus relinquetur.Sed nimium cessamus. Age age,nos nostras contrà copias inducamus, tormentúmque illud principium belli torqueamus,quò pręsidium eorum omne funditus euertamus. Non, ita,non.Non ita,inquit, in Carthaginensi concilio decretum. Liquidò enim hoc negare possumus,propterea quod aliquot ab hinc annis,castigati codicis defectu,lectio illa corrupta circumfertur, vna quippe abrasa locutione, verbo scilicet,RADANT:Nam grauissimi, atque integerrimi, emunctissimæque naris viri apud Gratianū ita legendum censent:

Clerici neque comam nutriant,neque Barbam radant.

Nemo siquidem inficiatur verba hæc de Carthaginensi concilio descripta. Bene autem est, quòd ipsa conciliorum monumenta nuper in lucem prodiere,in quibus Carthaginense ita dubio procul habet, prout Bibliotheca Palatina manu scripti codices quique antiquissimi habent. Ita enim ibi notatum inspeximus, *Clericus nec comam nutriat, nec Barbam radat.*

Expalluere hostes notabiliter,acriùs igitur vrgeamus,cedent e uestigio,vbi cornu alterum incitaro:Alexandri III.rescriptum citant ad Cantuariensem Archiepiscopum,*Clerici qui comam & Barbam nutriunt,etiam inuiti à suis Archidiaconis tondeantur.*

Sedenim in superiore Decreto,vt vnam impurissimus nescio quis tonsor dictionem abrasit,verisimile est,in hoc Alexandri rescripto, temerarium quempiam vnam intrusisse. Nam iidem &

docti,& approbati viri legendum autumant, *Clerici qui comam nutriunt, etiam inuiti à suis Archidiaconis tondiantur.*

Quam quidem castam esse lectionem inde manifestum est, quòd interpretes partem hanc esse aiunt de concilij Agathēsis sanctionibus desumptam. In illis autem nimirum ita scriptum est, *Clerici qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiam si noluerint, tondeantur.*

Nulla de Barba facta mentione, & in quarto concilio Toletano præcipitur, vt Lectores, Leuitæ, & Sacerdotes, detōso superius capite toto, inferiùs solam circuli coronam relinquāt. De Barba autem neque somnium quidem. Atque hæc eadem de coma tantùm in Decretis Antiquorū Pontificum plerisque locis reperiuntur, vnà cum aliis, quæ Sacerdotum vitam circunscribunt: denique Anicetus ex Apostolorum præceptis, comam sanxit clero nutriendam non esse, de Barba profecto minimè taciturus, si eam quoque inhonestam existimasset: Nimirum enim, comam nutrire fœminarum est, aut marium molliter degētium & impudicè: Conatósque in nequitiæ turpitudinísque notā, tam Græci quàm Latini semper acceperunt, vt non immerito leges virum sacris initiatum non modo vitiis, verumetiam vitiorum suspitione carere volentes, comas eos nutrire prohibeant. Contrà autem, Barba viros promissa decet, eóque præcipuè signo, vti sæpiùs dictum, virtus mascula à fœminarum mollitie distinguitur, quòd illæ comam, viri Barbam nutrire debent: Solemnique ideo Concilij Carthaginēsis edicto Sacerdotibus præcipitur, ne Barbam radant, vt viri sint & videantur, & quandam prę se ferant sui, vt ita dicam, generis maiestatem. Vos tamē Rhodios imitamini apud quos de non abradendo Lex habebatur, cum tamen vulgo omnes rasitarent, præcipuè verò Byzantios Cryfippus indignissimè fert, non modò leges, sed pœnas etiam Barbas abradentibus inflixisse, illos tamen plerosque omnes rasitationem, quod & vos facitis, adamasse. Ita apud omnes gētes boni plerunque mores perditorum hominum importunitate contaminantur. Ne verò mirum cuipiam videatur ita vitiatos codices per tot annos in dānosuisse, vt ab eo erroris initio multa insuper decreta, constitutionésque & incontumaces animaduersiones seuerissimæque castigationes accesserint. Bone Deus, quā multa ea sunt, quę omnibus in antiquorum codicibus passim mendosissimè leguntur? quot immutata? quot adempta? quot inculcata? Atque vtinam multa quorundam iniquitate quotidie non peruerterentur.

At videte, obsecro, quæ damna plerunque deprauati codices afferant. Nostris in sacris Legibus, Distinctione XV. Gelasij Papæ sententia est, Venerabilis viri Sedulij Paschale opus, quod Heroícis describsit versibus insigni laude proferendū. Vulgata tamē hactenus exemplaria pro HEROICIS versibus, HÆRETICIS versibus habuere. Quod bonis quibusdam Legum professoribus suspitionem oggessit, Poëmata omnia esse hęretica Poëtásque inter pios, etiamsi sacra tractent, nequaquam adnumerari: id quod Hadriano VI. Pont. max. vsque adeo persasū vidimus, vt hac de causa nullum hominum genus maiori prosequeretur odio, quā Poëtas: id nominis nihil aliud præ se ferre arbitratus, quàm impietatē. Et adhuc aliqui, non mali quidem Pręsules, deprauatæ illius lectionis hallucinatione, & alterius huius de rasitanda Barba errore ducti, neminem sacerdotio dignum putant, qui vel Barbam nutriat, vel versus faciat, tanti est prauā semel opinionem imbibisse. Sed vt alios Auctores prætereamus, qui inclementer à posteris accepti veteres illi Iuriscōsulti? qui posteaquā membratim à Tribuniano, & carnificibus aliis dissecti sunt, neque ipsa quidem membra conseruare potuerunt, quin passim contaminata in imperitorum manibus computrescerent, vitia tamen illa pro legibus accepta, suos singula defensores habent. Volo cuiusmodi sint, ex leuissimis quibusdā breuite ragnoscatis. Vulpianus de vsufructu Legato, *Proinde etsi Scenicæ vestis vsusfr. legitur, vel annuli aurei, vel alterius apparatus, alibi quam in Scena non vtetur.*

Lectionem, quæ est ANNVLI AVREI, Veteres nouíque interpretes plerique agnoscunt, in antiquissimo tamen Pisano Codice Legas, *Proinde si Scenicæ vestis vsusfr. legetur, vel* AVLEI, *vel alterius apparatus, alibi quàm in scena non vtetur.*

Quam castissimam esse lectionem nemo non fateatur. Rideant sane nostri temporis Iurisconsulti, qui nihil hoc ad lucrum, & formulas suas pertinere clamitant. Sed quid illud, quod nō obseruare, maioris imprudentiæ fuit? *Aliqui tradidere non leues Auctores, Quinquies Quaternos.*

ENIXAM PENELOPEN, Cū eiusdē Codicis lectio, Enixā PENELOPONESI habeat, & tamen non iuris tantùm prudentes, verum & nonnulli politiorum literarum professores hinc decepti, multa in Penelopes impudicitiam scriptitarunt. Idem Vlpianus de Institoria, *Si Libitinarius, quem græcè vocant, Seruum pollicitorem habuerit.*

Vetustum tamen exemplar illud, quod habetur Florentiæ, ita legendum indicat, *Si Libitinarius, quos græcè Ne Krothaptas vocant, Seruum pollinctorem habuerit.*

Quid verò sibi vult illud H. pro Socio: Aut agrum POLLICITATORI damus, Cùm dubio procul POLITORI legendū sit? Atque ita demum multa quotidie prodeunt in lucem, quæ nos errorum admoneant, in quibus Maiores nostri aliquandiu sunt hallucinati, vel Codicum deprauatione decepti. Quare minimè mirum est, si Carthaginēsis concilij Decretum aliter nunc reperiatur, qui aliquot adhuc annis creditum. Bene habet, fundamentum habemus defensionis nostræ præclarè iactum. Recitata Lex est, quam legem non esse, manifestissimè redarguimus. Excēpli lege non summoueri Barbas indicatū. Quòd probum & honestum virum Barba deceat approba

proba

probatum. Vnam tamen adhuc rationem afferunt, vt qui modò tam studiosè Siculi esse contendebant, Romani nunc demum esse videãtur. Suspicantur enim horum plerique, Barbas ideo à Romanis Pontificibus improbatas, quòd Græci Barbis plurimùm vtantur: Non decet autẽ (inquiunt) Romanum sacerdotem eorum habitum, aut mores imitari, qui ab Romana ecclesia desciuêre. Itaq; Barbę reiiciuntur, ne hęretici rebellésve simus. Ad quæ quid aliud respondebo, nisi accusatores nostros, bonos forte viros, nõn enim iã amplius inuidos, non amplius rusticos, non amplius imperitos dicã, sed forte plus quàm probos necesse sit, simpliciores esse, qui putent Barbas, quia Romanis Conciliis addicere noluerunt, à Latinis explosas, & Anathematis fulminectas, vbi essent, locum prophanum, ac triste bidental effecisse. Miror vnde ad istas venerint opiniones, in quibus non dicam eos desipere, aut delirare, neque dementes esse, sed hęc quàm inania sint ex eo manifestissimum esse, quòd cùm pleræque aliæ accusatorum nostrorum rationes risu exceptæ sint, nulla maiori irrisione audita, quàm hæc à Græcitate differentia. Quod si ita, vt afferunt, Græcorum hoc causa factum est, dicãt obsecro cuinam Italorum hoc bono cesserit: quid inde emolumenti Romanis Ponti ob uenerit? cũ perniciosa illa discordia, tantorum fuerit malorum causa: quæ nemo queat sine horrore maximo reminisci. Verum vtinam, vtinam nostri illi maiores non ita rigidi contentiosíque fuissent: alij in quibusdam parui admodum momẽti Ritibus, æquo forsan pertinaciùs retinendis (de Ritibus inquam: Quia quæ fidei sunt, alterius sunt indaginis) alij sanciendis nouis, alij inueteratis, diúque obseruatis moribus modò abolendis, modo immutandis. Non enim tãta Gentium, & Regnorum iactura facta esset. Staret Græcia, starent Ægei insulæ tot claræ, staret Thracia, staret Byzantij regnum, staret Asia vniuersa, neque tanto cum nostri nominis dedecore occupata essent Hierosolima: & vt recẽtiora vulnera refricemus, non Bohemia, non Germania, CHRISTI Vicarium, atque adeò Deũ ipsum aspernarẽtur. Quædam enim in administratione rerum sæpius occurrunt quæ cum parui momenti sint, facilè vel concedi, vel tolerari possunt: quæ si pertinaciùs abneges, indignationem apud imperitam plebeculam afferunt. Indignatio mox excandescẽtiã, excandescentia diuturniorem iram, Ira truces inimicitias, & funebre bellũ. Hoc igitur assecuti sunt Maiores nostri, cùm iusserunt Latinos Sacerdotes Barbã in Græcorum inuidiam rasitare, quo symbolo Romani à Græcis distinguerentur, vt tantum illi ac tale odium in nos, ea exulcerati dissensione, conceperint, quantum eo tempore ostenderunt, cùm mala omnino inducti mente, inter se dimicantes, Turcarum potius societates, fœdera appetierũt, quàm auxilium à nobis poscere, aut vltro summissum admittere dignarentur. Atque ita communium hostium perfidia decepti proditíque funditus periêre: amisso regno, amissa patria, agris, templis, arísque omnibus desolatis, profanatis, euersis: nósque casu suo statim in discrimen idem attraxêre. Quibus si, quod nullius erat momenti, indultum esset, adhuc longè latéque vigeret Christianũ nomen, neq; tunica illa Domini inconsutilis in frusta tot, vti videmus hodie dilaceraretur. Sed quid aliarum gentium damna culpásve commemoremus? cùm domi opprobrio conspiciantur, quæ de Barbarũ odio perpetuam supremo sacerdotũ ordini ignominiam peperêre. Eò enim aliquando nostrorum delitiæ processerunt, vt huius rasitationis ergo, cõfusa quodammodo specie difficulter vir à fœmina internosceretur. Hinc accidit vt mulier, si vera est quæ per omnium ora fabula circumfertur, in sempiterna sacrosancti ordinis opprobriũ ad solij Pontificij maiestatem eueheretur, in cuius facti memoriam, Romani locum adhuc intento digito indicant, vbi summa illa Sacerdos Pontificalem inducta trabeam, enixa pepererit: Quod ne rursum accidere possit, inde institutum plerique omnes credunt, in noui Pontificis ingressu eam Maiorum nostrorum imprudentiam publicare. In totius enim populi conspectu, pro diui Ioannis suggestu, qui latissimam, & eo solẽni sacro omnium nationũ gentibus confertissimam aream despectat, cogitur nouus Pontifex virilitatẽ locupletissimis testibus approbare: résque ipsa sacri præconis voce palam promulgata, in acta mox refertur, legitimúmque tunc demũ Pontificem habere nos arbitramur, cùm habere illum quid habere decet, oculata fide fuerit attestatum. Ita inquam sunt quæ de mollicie, & effœminatis moribus eueniunt, cùm nullum contrà opprobrium, nullum vnquàm dedecus ex Barba processisse deprehendatur. Quòd si sacerdotum mores corrigendi sint, aut modo aliquo cohibendi, rectum est cauere, ne qui tanta sunt dignitate honestati, vt Deo vero summóque ministri assistant, vilibus dedecorentur, aut artibus, aut officiis: Cauponariã nõ exerceã, nauticam nõ attingã, cũ sica aut armis aliis non prodeant, virgatis nõ vtantur sagulis, aut veste quapiam variegata, vel nimiũ breui: omnia illa denique sũmoueãt, quæ vel leuitatẽ, vel ineptias, vel impuritatẽ arguũt. Quarũ quidem rerum curã si Accusatores nostri suscepissent, næ illi ab omnibus summopere commendarentur: Sed dum Barbam præcipuè student amouere, quæ plurimũ dignitatis affert, non modò laudem non promeruerunt, verum etiam ignominiæ, morositatis, superstitionísque notam in se contraxêre. Quod quidem à me nõ odio vllo dicitur, sed quia mol estè fero ingenia quædam, alioqui magna & elegantia, doctrina etiam & vitæ probitate (ne sua quĉquam laude fraudem) excellentia, ab insipiẽtibus nescio quibus sub quadam bonitatis specie decepta, tanta contentione, pertinaciáque in tam leues, ne dicam ineptas, támque importunas nugas incidere: cúmque multa longè maioris momenti procuranda

curanda sint, studiũ lucubrationésque suas omnes in sectãdis Barbis exercere, qui nulli hominũ neque Deorum iniuriam faciunt. Neque enim est, vt nouis quorundam Præsulum prouicialium legibus sese tueri aggrediãtur: Quæ si quauis etiã Mortalium firmitate corroboratæ essent etiam si summi alicuius Pontificis consensus accessisset, veriore tamen adinuenta ratione quotidie possunt abrogari, corrigi, commutari. Leges enim Decretáque & Institutiones, pro re nata, quotidie summus Pontifex, & prout rerũ vsus expetit, suadétve temporum varietas, de fratrum consilio, vel de plenitudine potestatis corrigit, tollit, cõdit, sancit, & quæ illis, vel vni ipsi Principi placuêre, ea pro lege habẽtur. Summi verò Legumlatoris præcepto sanctissimè cautum est, VT LEX QVÆQVE NOVISSIMA PRIOREM ABOLEAT. Sed quam de gestanda Barba manifestiorem, sanctiorémve legem quæritemus, quã eam ipsam, quam nobis exemplo suo hoc eodem tempore Iulius Secundus, & Clemens Septimus Maximi Pontifices exhibuêre? placuit enim Iulio aliquandiu gestare Barbam, placet etiamnũ Clementi, placet Cardinalium collegio sacrosancto, placet Præsulibus aliis, placet maioribus atque minoribus sacerdotibus. Et nos alia cõcilia, quæ tamẽ nulla sunt, morabimur? aut leges infirmas, vel iam antiquatas renouare meditabimur? Cùm hæc viua lex hodie passim vigeat, & passim obseruetur, & pro lata comprobatáque locorum vbique iam in vsum deducta sit, & plausibiliter adamata. Apud Venetos, apud Picentos, Brutios, Calabros, Siculos: apud Campanos, Romanos, Etruscósque, & alios plerosque Italiæ populos, vt quæque auitas sanctioribus honestioribúsque legibus & moribus instituta est, vxorem alienam filiásve exosculari flagitiosissimum habetur. In prima tamen eiusdem Italiæ regione, inter Padi fontem & Dorias, per omnes inde Allobrogum alpes, & quaqua populosissimæ Gallorum vrbes, & oppida, vicíque inter Pyrenem & Rhenum, ad occidentalem vsque oceanum dilatantur, vsque adeo hæc exosculãdi permissa licentia, vt cũ hospitis vel amici cuiuspiam domum intraueris, nisi quamprimum vxorem eius, filias nuptas, virginésque singulas in complexum receptas exosculatus fueris, aut rusticus aut superbus, aut etiam hostis, iudicio eorũ, tacitáque cogitationis sentẽtia existimeris. Quódque demum apud nos summo datur dedecori, apud illos humanissimis adscribitur hospitalitatis officiis. Tanti est consuetudo, & longa annorum serie recepti mores: ita plerisque in ciuitatibus & regionibus quædam non ita honesta, ex vsu tamen consuetudinéque & diuturna, firmáque populi consensione in legẽ abeunt. Vos honestissimũ grauitatis & seueritatis venerabilis morem, Pontif. summorũ exemplis, Senatus, atque Populi totius imitatione susceptũ tollere cogitabitis? neque sapientissimi dictum in memoriam reducetis, quod nulla non die præ manibus habetis? *Eos, qui aliter viuere volunt, quàm se habeant mores eorum, inter quos viuunt, suspitiosos, aut intemperantes haberi.*

Quòd si Legi vni, qualis qualis ea sit, corrupta quippe infirmę, atque vacillanti insistendum curaueritis, nónne videtis grauissimas eorum contra vos stare sententias, quibus Legum interpretandarum, condendarúmque summa auctoritas? Nam qui sententiis suis vniuerso terrarum orbi iura dicunt, quam de Sacerdotum Barbis pertulerint legem, conspectu ipso longè manifestiùs indicant, quàm si tabulas ex ære præfixissent. Sed facite crimen hoc esse, facite, tametsi nonliquet, Alexandri III. eam fuisse mentem, quam impressi Codices inuulgarunt. Facite detestabile scelus existimari. Interesse sacris non liceat Barbato Sacerdoti, non tueri lucẽ non, in hominum cœtu conspici, atque etiam, vti censetis, eportandus sit, aut in perpetuis carcerum tenebris detinendus. Age age, incipiant oratores vestri reos agere, de summa rei tandem experiri, ad iudicum tribunalia nos omnes accusare, Bona nostra proscriptionibus destinare, & quæcunque in rebelles & perduelliones fieri solẽt, omnia meditẽtur. Verum vbi? vbi iudices erunt, apud quos causam agant? qui crimen agnoscãt, qui nos cõdemnẽt? Volo grauissimos, volo sanctissimos adeant, atque eos quidem, quorum sententiis atque arbitriis non plebs tantùm vniuersa, populúsque omnis, verùm & Senatus, potentissimi quique Principes stare compelluntur. Est hoc Duodecimuirale iudicium sub Rotę nomine in Pontificio Palatio iudicandis litibus constitutum, cuiusmodi olim, florentibus Græciæ rebus, Amphictyones erant, qui de iure vniuersis gentibus respondebant. Ita & nostri omnibus totius terrarum orbis nationibus ad eos confluentibus iura dicunt, neque cuiquam amplius licet ab eorum sententiis prouocare. Tanta autem iis auctoritas Pontificũ, Regúmque omnium consensione attributa, vt etiamsi leges contrà manifestè reluctentur, horũ tamen stetur interpretationi. Hos inquam Iudices adire necesse est, vt de summa rei peragatur. Ecce igitur nos minimè contumaces, minimè, vel fugitiuos, vel emansores, sponte adsistimus iudicio. Nihil opus est, vt sitis de vinculis iniiciendis soliciti. Incipite iam Iudices appellare. Ecce vobis vniuersum collegium, in quod nemo vnus cooptatur, qui non & probatissimæ vitæ sit, & iuris consultissimus. Quid moramini? Quid alter alterum inspicitis? Quid hæsitatis? Quid etiam rubore confundimini? An quid demum dicere debeatis ambigitis? Vbi nunc vestrę accusationis initium illud, Nouum crimen, & ante hæc sæcula inauditum. Nimirum vestram demum imprudentiam, & quæ in dumeta correpseritis, iamdudum agnoscitis, qui ne Iudices quidem inuenturi estis, qui non antè contra vos sententiam ferant, quàm effari incipiatis, nisi velitis iidem esse & accusatores & Iudices. Videtis enim, si contra Barbas apud Barbatissimos vobis agendum, sit, vestrum stuporem ludibrio derisuíque omnibus futurum.

futurum. Neque est, vt bene sentire vos solos, tres numero, aut quatuor ad summum opinemini. Voluntas hæc vestra est, non iudiciū putántque omnes, qui prius error in vobis fuit, nunc inspecta veritate, destinati animi superbiam esse, ne scilicet malè aliquando sensisse videamini.

Sedenim desistite iam nimium satagere, & quę moribus hominum conuenire conspicitis, vos etiam approbate. Aut si adeò molles estis, vt virum præstare nequeatis, ęquo saltem animo tolerate, inueniri aliquos, qui quod deceat, etiā præstet. Intelligitis iam si lege agere volueritis, quorsum res sit euasura. Si de honesto, nullam in virilis oris læuitate honestatem esse: Si de moribus apud summos quosque viros consuetudinē hāc ita receptam, vt iam in legem abiisse videatur.

Spectate, obsecro, amplissimos nostri Senatus proceres, quorū consilio, prudētia, sanctissimísq; institutis, humanæ diuinæque res omnes, terrarum vbique, quaqua viget Christiana pietas administrantur, qui sacra, cerimonias, religionémque omnem sanctissimè tuentur, verúmque Dei cultum, per manus à maioribus traditum, qua ratione ritè debeat obseruari, docent: Inter quos alios videas (nota manifestáque omnibus commemorabo) quorū eloquentia nihil castigatius, quorum sententiis nihil sapientius, quorum mēte nihil grauius & moderatius, alios legum, consuetudinum, & rerum honestarum iustarúmque omnium cognitione insignes, alios Philosophicis, alios Theologicis disciplinis cōsumatissimos, viros, inquam, tum grauissimos, tum integerrimos, atque hos quidem Hæbraicis, Græcis, Latinísque literis eruditissimos, quíque nihil extra numerum facere consuerunt in quibus agnoscas earum rerum omnium, quæ ad Dei Optimi Mami cultum & reuerentiam spectant, rarissimam sanè pietatem, & incomparabilem obseruantiā. Et tamen hi Barbam gestant, id pro existimatione sua haudquaquam admissuri, nisi eam & Sacerdoti congruere, & honesto probóque viro dignitatis afferre plurimùm intelligerent. Denique inter hos tantæ celebritatis viros, vix duos aut tres inuenias, qui Barbæ non sit maiestate (vt dignum re vocabulum enuntiem) decoratis. Atque hos si perconteris, cur non & ipsi Barbam retineant, omnia alia causabuntur potius quàm dicere audeant, eam viro sacris initiato, vel indecoram esse, vel ignominiosam, veritatem enim suismet præferre moribus minimè dubitabūt. Quid verò clarissimos alios viros, Archiepiscopos, Episcopósque, literatura, vsu rerum, religionéque insignes in exemplum adducam? quos imperitos dicere temerarium est, improbos suspicari impium, contumaces accusare rusticum, qui tamen omnes Barbati sunt, neque se contra leges, aut bonos mores quicquam hac de causa facere suspicantur. Sunt & alij grauissimi sapientissimíque viri, qui diuinæ adscripti militiæ, Sacerdotium profitentur, quorum optimus quisque Barbatus identidem reperitur. In omnibus demum Theologorū scholis concionatores intuemur, qui pietatis nostræ iura aduersus impios defendunt, qui bonos mores docent, qui à vitiis mortale genus, absterrent, qui quæ fugienda quæque sequenda sunt, omnia commonstrant, quorum quidem ingentes, venerabilésque Barbas cùm aspicimus, totidem sanctorum hominum facies videmur admirari. Et audebit quispiam leges potiùs alias, quàm horum omnium exempla pro legibus citare? Cùm manifestum sit hos nihil quicquam tale facturos, nisi hoc pię religionis simulachrum existimarent, aut viri honesti mores imitari se arbitrarentur.

Facessant igitur accusatores nostri, facessant, ídque demum crimen suspicari desinant, quod proborum, vt palam est, omnium sententia, intra laudatorum morum terminos continetur: Quíque legem nuper contra Barbas latam asseuerabant. Legem eam primò non esse: inde si foret, Iulij, Clementísque summorum Pontificū exemplis, illi satis supérque obrogatam intelligant. Quòd si quis fieri potuisse pertinaciùs abneget, omnes condendarum legum rationes identidem abnegabit: Nullam populo sciendi copiam relictam, nullam Magistratibus edicendi, Senatui nullam consulendi, nullam ipsis rerum Dominis, Pontificibus summis, imperandi, decernēdi, sanciendíve superesse facultatem. Siquidem posse summum Pontificem negant, vniuersi Senatus exempla contemnunt, Conciliorū institutiones decretáque reiiciunt. His denique calumniatoribus nostris intra oleam nihil, extra nucem duri nihil inuenitur.

Quòd si qua Principibus, si qua Senatui, si qua Conciliis auctoritas permissa, integra, inuiolabilísque manet, latis olim, obseruatis diu, hodie verò maxime renouatis eorum legibus, Barba Sacerdotibus debetur: Quæ nisi plurimùm faceret ad religionem, ad mores bonos, ad grauitatem, ad seueritatem, nunquam eam non abradendam esse Concilia decreuissent, nunquam Sacerdotij Principes passi essent, facies suas ita Barbatas, tabulis, auro, argento conspici. Barbata Iulij tabula in æde populari dicata est. Barbata Clementis facies nummis aureis argenteísque quotidie cuditur. Hi verò qui nos tam malè accipiunt, vexántque contumeliosissimè, non intelligunt dum Barbas damnant, Pontifici summo, vniuerso Senatui, Præsulibus, & grauissimis quibusque viris se conuicia facere antiquorum moribus, & sanctissimorum hominum institutis illudere, damnare Petrum, damnare Paulum, & collegas eorū, ab ipso assertore nostro comites electos improbare, CHRISTO ipsi denique immodestiam obiicere. Nimirum, Homine eo nihil quicquam iniustius, qui nihil nisi quod facit ipse, rectū putat. Sed quorsum hic omnis accusatorum nostrorum conatus? Quorsum Barbatos à sacris, à templis, ab hominum consortio summouent, exterminántque? Quorsum tam multa turbant? nisi vt è cœlo Ioannem præcursorem, è diuorum numero

Iacobum Apostolum, cognomento Iustũ è beatorum sedibus Hieronymum eiiciant? Tot verò alios, quos vita piè, castéque, & integrè peracta cœlo intulit, vnà cum his, dicta eis postliminiò die, reos agant? Siquidem hos, vt contumaces, vt rebelles, vt bonorum omnium morum corruptores, criminantur. Quid enim aliud est ex horum interpretatione Barbatum esse, nisi contumacem & impium esse? Contumax enim est, qui non viuit ex lege: impius, qui repellitur à sacris. O miserum igitur & infelicem Ioannẽ, qui frustra Prophetarum vaticinationibus præmonstratus, omnium maximus futurus erat, qui frustra genium fraudauit, vitámque sibi delegit duram & laboriosam, si nunc tantæ sanctimoniæ vir, imprecationibus impetitus, perduellio decernitur, qui reliquorum moliciei, atque improbitati sese dedere recusarit. O malè feriatum Iacobum, qui vitã semper egit integram, puram, incontaminatam, continentia moderationéque summa commendabilem, si nunc ea de causa reus efficitur, quia tonsores, & balnea, & vnguenta, deliciásque id genus omnes, cane peius & angue declinarit. O calamitosum Hieronymum, cui nunc ob Barbati cognomentum, dies dicitur. Quid illi profuit Romanas omnes delicias, vt integerrimam vitã ageret, euitasse, corpus in Ægypti solitudinibus macerasse, ieiuniis, vigiliis, lucubrationibus continuis, voluptatum omnium illecebras edomuisse, mortale genus omni scriptorum genere instituisse, si nunc non aliam ob culpam, nisi quia virum exhibere voluerit, causam è vinculis dicere compelletur? Quis enim dubitet, si qui nũc Barbam nutriunt damnati fuerint, hos quoque & alios huius habitus auctores, eadẽ de causa ab accusatoribus nostris in discrimen idem euocari? Hos autem si perconteris, quamnam affectatæ huius mundiciæ causam afferant? dubio procul respondebunt, ne Sacrosancto CHRISTI sanguine intingantur pili: Clamare enim non desinunt, Sacro huic reuerentiam vndecunque præstandum. Sed quid obstat, obsecro, quo minus tanto illi mysterio reuerentia præstetur, si homo Sacrificulus, mas potius, quàm fœmina, vt Alexis diceret, videatur? Ille enim nullum inesse pilis crimen, quod Deos offendat, ait, quorum quidẽ officium est, vt per eos vnuquisque nostrûm se virũ ostẽtet esse. An verò pili tam profani, tã sordidi, tam detestabiles sunt, vt sacrũ id attingere non mereantur? Cæterum vngues, digiti, etiam interdum scabie putridi, vola, frons, cilia, cutis totius corporis reliqua, sacrum nõ inhonestè tangere potuerunt, sola Barba Deo, vt isti putant, inuisa, ab huiusmodi procul sacro summouenda? Atqui non hoc iidem ipsi faciunt, qui talia tam sanctè præcipiunt facienda. Quem enim horum inuenias tanta sanctimonia, ne dicam simulatione, præditum, vt Sacerdotum Ægyptiorum in morem, quotidie rasitet? At nisi Barbam vel quotidie raserit, vel à cute radicitus semel extraxerit, actum est. Altero mox die sacrificaturus, pilis sacrum contaminabit, atque in eodem erit crimine, cuius Barbatos insimulabant. Nõ ea (inquiẽt) immundicies est diurni vel hebdomadarij pili, quę mẽstrui, quę annui, quæ sæculi alicuius. Ac si dicerent, Nihil quicquam peccat is qui hebdomadarium, menstruúmve vitulũ ieiunij tempore mensis apponit, sed qui grandiorem bouem epulatur. Ita prudentissimi accusatores nostri dicunt, Qui diurno vel hebdomadario pilo Sacrũ contigerit, nequaquam peccat, sed qui menstruo vel annuo, profanus est. Quæ quidem sententia & futilis est, & commentitia, neque satis digna vt in ea confutanda vel minimũ immoremur. Sed enim maximè vereor, ne sacrum hoc isti aliter, quã accipiendũ est, accipiant: vtpote qui putãt id posse ex accidentium contactu contaminari, pollui've, aut profanari. Diuina illa res est, ab omni humani corporis iniuria, tuta, ac longè latéq; remota: cuius arcanum mente cogitationéque percipitur, non sensu tangitur, & attrectatur: Neque illi quicquam aliud offensionem afferre potest, quàm impurus animus, qui scelere nõ eluto, assumere illud audeat: Reliquis, vtpote pili, vlcerosum, tabidúmve os, etiamsi animam venenoso pestilentíque halitu fœtidam exhalet, ad Deum nihil. Sed iam pueriles horum fabulas, víxque anicularum commentatione dignas, omittamus, & quod graue, quod optimum, pręstantissimúmque institutum est, Barbas, qui viri sumus, diligẽtissimè custodiamus, cùm nihil omnino sit, quod Barbam faciat abominabilẽ: Contrà verò luculẽtia, rasilitásve (vt ita dicã) siue arte siue natura cuiquam contigerit, aut vitium aut improbitatem, aut aliquid, quod non ita laudes omnino præ se ferat. At non decet (inquiunt) vt demum aliquid dicant, Sacerdotem animi tristitiam, mœrorem, aut luctum habitu profiteri. En acres Christianæ pietatis vindices. En hominum, qui se aliorum censores exhibent, grauitatem, atque seueritatẽ. Non decet (inquiunt) sacerdotẽ, virum quicquã præ se ferre, quod non hilare sit, & ridibundum, quod non festiuum & scenicum, ne obscœnum dicam. Sed faciamus hoc persuasum. Fuerit Barba tristitiæ luctúsque, & afflicti animi signum. Mœrendum Sacerdotibus non esse, neque vllam cordis exulcerationem Epicureorum in morem admittendam dicitis? O saxeum pectus, O stuporem incomparabilem, O inauditam animorum diritatem. Non est mœrendum, hoc præsertim tempore Sacerdotibus, cũ nemo vnus hodie sit, qui ridere possit? In omni re chara, vbi prædita fuerit, dolere natura cogimur: neque matrẽ quispiam, nisi mentis inops in funere nati flere vetat. Et Aulæ Romanæ Critici delicatuli, in nostrismet funeribus, in Italiæ totius euersione, In Romanæ vrbis excidio, fœdáque direptione, In totius Christiani nominis multiplici vexatione, In maximo vndique imminentium periculorum metu, In vniuersi demum orbis confusione, nos mœrere prohibeant? Iacet quantacunque est Italia in exustionis suæ cineribus, neque pars vlla

magis

magis his absumpta flammis, quàm omnes sacerdotij ordines. Sub cineribus autem prunæ vigent ardentissimæ, quæ paulò pòst videntur incendia longè maiora præteritis suscitaturæ: Neque formidinem hanc licebit, si non tanta quanta par esset, voce possumus, habitu saltem attestari, vt tanquam depositi squallore hoc, & miserabili fortunæ nostræ facie opem ab omnibus imploremus? At spectate, obsecro, hominū importunitatem. Nos à tot Christiani nominis Principibus deserti, habitiq; indignissimè sumus, quorum consilio permissúque in tam calamitosam obiecti prędam, capti ad vnum omnes, quotquot *Romæ fuerunt, fortunis & bonis omnib⁹ expoliati, intolerabilibus tributis exhausti, per summā acerbitatē & iniuriam, miserrima queq; perpessi, nullum adhuc tantis calamitatibus finem intuemur, tam amicis quàm inimicis in Sacerdotum bona, & ædium sacrarum direptiones quotidie magis irruentibus. Et ij nos perditissimo hoc, miserrimóque tempore, in tantis Reipublicæ tenebris, tantáque rerum omnium perturbatione, indignissimam ærumnosissimæ sortis infelicitatem ne quo modo lamentemur, sub dirarum imprecationum metu vetare moliantur? Inhiat vniuersus terrarum orbis apertis faucibus in Italiæ viscera, cuius cum iam sanguinem omnem exuxerint, quantulumcumque reliquiarum est, totum id demum absumere meditantur. Septentrionales enim gentes pene ab Romanæ pietatis institutis, Sanctissimísque patrum nostrorum præceptis alienæ factæ, Sacerdotes eiecerunt, templa delubráque omnia profanarunt, suúmque omnē violentum furorem in vnos Ecclesiæ Romanæ amicos effuderunt. Quaqua demū latis Germania campis exporrigitur, vix vnum aut alterum populū inuenias, qui nō sit pietatis violatæ tabe cōtaminatus: Occidentales * verò inter se tā diu, támque acriter discordes, immensos Christiano sanguine lacus expleuerunt, & quasi crudele nihil tot atrocissimis præliis actum sit, tantum nūc peditum, tantum equorum, tantum nauium armant, vt nisi nos respiciat Deus, támque inueteratas indignationes emolliat, maximorúmque Principum discordias componat, aut Clementē, summum Pontificem, in quo omnis huius concordiæ spes, tam graui, tam diuturna, tam indigna valetudinē laborantem, pristinæ restituat incolumitati, in tam magno calamitatum concursu, nihil vnquam miserabilius antea passa sit vniuersa Italia. Hinc autem Meridionales Mauri, Numidę, Barcei, piraticam exercentes, orā omnē Italiæ maritimam quotidianis incursionibus deprædantur, omnísque ea pars, quæ Tyrrheno alluitur, latrocinantium classibus infestatur, diripitur, desolatur. Orientales * demum exercitibus totin Europam, nostra magna cum clade, immissis, Pannoniam omnem cædibus, rapinis, & incendiis vastauère: tótque castellis, tot oppidis, tot populosissimis munitissimísque vrbibus occupatis, breui irrupturos se in Italiam minitantum, vt quam nosmetipsi viam vllis aperuimus ingressi, Christianorum militum exemplo diuina humanáque omnia vno eodémque exitio vexent, violent, perturbēt, euertántque. Et censores isti ociosissimi rerum omnium securi, quia suæ tantùm desidiæ cōsulunt, quasi magnum collabentibus Christianæ Reipublicæ rebus auxilium allaturi, de deliciis, de luxu, & ignauia, de cute curanda depilandáque cogitabunt? Satísque nobis consultum existimabunt, si qua parte virum ostendimus, nosmet effœminauerimus? Hos ego nimirum valere iusserim, & ab honestorum consortio summotos, ablegandos aliquò, vbi posthac ignoti delitescant, & sua quam tanti faciunt, ignauia perfruātur. Nihil nos in eos grauius decernamus, neque enim illis quietē suam inuidemus, neque illos odimus, quod sibi adeò delicati sint, dū modò bene grauitérq; institutos mortalium mores labefactare nō audeant, neque possint. Sed quod ego plura cōtra rasitationis molliciem vobis disseram, si ex antiquorum institutis, sanctissimísque præceptis ratio vobis allata est, cur Barbam omnino permittere debeamus, vt Christi scilicet & eius discipulorum, tótque aliorum integerrimæ vitæ patrum exempla, nobis sequendā proponamus, opprobria & ignominiosos euentus, molliciei suspitionem, & calumnias euitemus: Viri denique potius quā fœminæ videamur. Nam quid Barbæ demum nos pudeat, si quid Barba sit, & vt grauem honestúmque virum deceat, ostēsum? Si quantum ad Sacerdotis dignitatem existimationémque faciat, exploratum? Si lege naturę necessariam, lege scripta Deo gratā, Lege gratiæ nusquam improbatam reperimus; Si redargutus est aliter sentientium error? si de polluendo Sacro ambiguitas sublata, nec eam quicquam officere arcani mysterij nostri reuerentiæ comprobatum? Si summi nostræ pietatis Principes legem hanc de non abradendo aliquandiu destitutam, nobis exemplo suo sequendam proposuère? Si subsecutus est nō tacitus, nō obscurus, sed vulgatissimus apertissimúsque totius Senatus, populorum, nationúmque penè omnium consensus, qui passim in eadem perstare sententia conspiciuntur: Cur, obsecro, non rationi potius quàm abusui, non exemplis audatorum & illustrium hominū potius, quàm superstitiosorum quorundam opinionibus adhæreamus? Quòd si mihi dicundæ sententiæ concedatur locus, censuerim ego Votum perpetuum nuncupandum, ne quispiam in posterum Sacris initiatus, Barbam tollat, Sanctissimorum Patrum more, qui gratissimum hoc Deo donum intelligentes, ita vouebant, cum se illi maximè conciliare procurabant. Quippe, ne Deum rursus aduersus nos cōcitemus, quem ob huiusmodi delicias, & quæ hinc resultant, effœminationes ob luxum hoc genus, & molliciem, ob huiusmodi cutis curationes, vstulationes, abrasus, volsionésque indignatum, atrocissimas eas in Vrbem Romam, quas adhuc perperimur, calamitates immisisse facile credendum:

*Alludit ad Vrbis Romæ cladē anno.

*Innuit bella inter Gallos & Austriacos.

*Subindicat Ænobarbi pyraticam.

Ideo iussisse bona diripi, sumptuosiores ædes vel euerti vel incendi: multáque nimis lasciuiétium animorum oblectamenta summoueri. Verum vbi nos ad meliorem mẽtem rediisse conspexit, & vnumquenque nostrum & virum se esse, & sacris initiatum meminisse, castigatóque luxu, delitiis contemptis, mollitie procul ablegata, Barba demum, quam passim omnes promittere cœpimus, virilis & constantis animi propositum testatos, mitigatum, dura illa & acerba incommoda in mitia atque mollia vertere cœpisse, & tandem aliquam diuturnis cladibus finem polliceri. Quòd si priora illa repetere cogitauerimus, maximè vereor, ne atrociùs & implacabiliùs ille mox indignatus, nobis ita succenseat, vt nullus amplius futurus inde sit precibus locus, auersísque à nobis luminibus, sit omnes calamitatum habenas remissurus, atq; ita, quod ipse idem auertat, vniuersus hic concitati ad crudelitatem orbis totius furor in extremum ordinis nostri exitium conuertatur, ac demum funditus, tam nostrorum impietate, quàm alienigenarum immanitate, truculentiáque deleamur.

*

F I N I S.

IOANNIS PIERII VAL. BELLVNENSIS POEMATA.

De studiorum conditione Sermo.
Epigrammatum Lib. I.
Odarum alter.
Carpionis fabula.
Leucippi fabula.
Protesilaus Laodamiæ.
Vitæ suæ calamitas.
In Fran. Grittei obitum Nænia.
Monasticha in Iliados Homeri Periocham.

Diligentissimus in hæc omnia rerum ac verborum Index.

LVGDVNI.

APVD PAVLVM FRELON.

M. DCII.

OCTAVIVS STEPHANIVS ALVISIO PHOSCHARI CLARISS. NICOLAI FILIO S.

* * *

SVPERIORIBVS annis Pierius meus nonnullas Pieridum suarum primitias mihi, quem loco fratris amplexat, commendarat: ea tamen lege, vt his solus fruerer. tanta est illius verecundia, atque modestia, vt non solùm popularem auram fugiat, verum etiam stantem ante fores famam admittere vereatur. Sed cur ego tam impius sim, vt quam ex lepiditate scriptorum eius voluptatem percepi, aliis inuideam? Deliberaui itaque, quæcunque apud me essent, edere: putauíque sub nullius nomine tutiùs ea prodire posse, quàm sub amiciss. qualis es tu, iuuenis ornatissime: qui ingenio clientis, tibi, domuíque tuæ deditissimi, plurimum semper fauisti: quem & hospitalitate, & beneficentia, duabus, tibi gratiis peculiaribus, ita ad te allicis, vt te vno magis neminem colat. Quocirca nulli hæc magis debent, quàm tibi neque Pierium, si hæc edidisset, aliter facturum fuisse putem. Proinde reliquos auctoritate tua persuadeas, vt fauentes, benigníque, primitias has excipiant: vt in maturanda fruge reliqua iuuenem paulo timidiorem, audentiùs animemus. Vale, Stephanij tui memor: qui tua tibi reddit, Pierium scilicet, quo nihil magis tuum.

IOAN. PIERII VALERIANI
DE STVDIORVM CONDITIONE, SERMO.
AD NARDINVM.

Exigis edā aliquid, monitu Nardine frequēti:
Scilicet arboreū vt quærā ad suspendia truncū:
Incusasq́. moram, causásque annectis, iniquum
Esse, suum æternis tenebris damnare laborem:
Insanúmque, putas hominem, qui vixerit olim,
Ponere nolle suum viuorum nomen in albo.
Quando etiam, qui gloriolam sunt temnere visi,
Et scripto damnare libro, inscripsere legendum
It tamen in titulis nomen. dulcedo futuræ
Laudis tam oblectat, tam vitæ est certa cupido.
Contra ego, nec scribas moneo, nec scribere cogas:
Edere nedum etiam laudo. Sententia cur hæc
Stet mihi, vis dicam? Scriptorum intentio semper
Præcipua, vt placeant lectoribus: vt simul omnis
Exemplisque iuuent, & Cecropio sale captent:
Delecténtque iocis. Verùm inuenisse, quod omnes,
Vel quota pars laudent: opus & labor omnis in isto
Articulo est. aliis alia vt diuersa petuntur
Fercula, queis stomachum cunctorum possit opimè
Pascere? nam nihil est, omnis ni pascat opimè,
Nec mica in medio sese intercludat hiatu.
Vsque adeò iugulat vel littera sola poëtam.
Hic Asianus, & iste Laconicus, Atticus ille.
Hic probat ingenium, versu quod surgit anhelo,
Quod tonitrum cantu superat: quod nobile bellum,
Fortunam Priami, formidatúmve Tonanti
Coniugium canit: ille, solo quæ serpere cernit
Verba, stilo tenui: Troia est quò ductus Vlysses.
Sunt quos oblectant Elegi, mollésque Phyletæ
Delitiæ: capiat sunt quos vndena Phalæci
Syllaba: quos Saphûs numeri, quos moliier Odæ
Suauiloquæ alliciant. Sunt quos nocitura Lycambæ
Verba iuuent: graciles socci, tumidíve cothurni.
Sed neque in iis species eadem placet: hic capitur vi,
Hic cultu, hic grauitate, hic acumine, hic indole: acerbum
Hic amat, hic dulce, hic sanctum: confecta labore
Hic vigili, hic subito torrens quæ Copia fudit.
Quod secus est, odere prioribus id placet annis,
Quo semel imbutus, solo se oblectat amando.
Cuius causa mali sola est Inscitia princeps:
Quæ nil esse putat, nisi quod facit ipsa, decorum.
Sermones ait hic, Vates Venusine, securi
Cædi posse tuos, crassos accusat, & odit.
Est cui sit docti libertas dura Catulli:
Virgilio ingenium qui demat, propter Homerum:
Qui tibi molliciem vicio dent, terse Tibulle.
Te quoq; grandiloquum, ac elegum suprà ire, Properti,
Inuideant potius, quàm damnent, optime Vates.
Ille tubam Stati dicit trepidare tremendam:
Exigit iste horrens epigrammata Bethyca censor,
Hispanum & redolere situm contendit: & illum Ouidium.
Repere humi fluidum, à patria qui tristia plorat
Exilia, historiam Lucanum texere puram,
In Cicerone (placet si diis) censoria turba
Inueniunt tumidum, confractum, molle, redundans.
Nedum etiam is non sit ieiunus, & aridus vlli.
Pollio quid nostro, notum est, obiecerit, vrbis
Qui Romæ Scripsit primordia facta, triumphos.
Nempe Polygnoti hic puros vt amare colores,
Zeusidos hic vmbras pergit: ratione sed ipsa
Protogenes, facili quod singula Pamphilus arte
Explicat, in precio est: melius phantasmata prudens
Concipit Antiphilus: quin gratia mira Theoni,
Immo hæc Parrasio, immò omnis debet Apelli.
Plus homini, quàm diis, addit Polycletus honoris,
Nec Phydias homine absoluit. habere figuram
Persimilem, pulchri Demetrius immemor, ardet.
Sic sua cuique humeris appensa est mantica. nullus
Indamnatus abit veterum. Tyrunculus ergo,
Qui tenerum prima spargit lanugine mentum,
Sic licet Euphranor, specie admirandus in omni,
Speret in his studij turbis excudere, quod sit
Immorsum? si nominibus non parcit auorum
Turba procax rictu, quos cælo prisca sacrarunt
Sæcula, quos cælo positos nunc postera adorant.
Quinetiam tam praua vlli sententia menti,
Non alia vt ratione, aliis non carmina causis
Despectet, nisi quod tecum versetur, & arcta
Iunctus amicitia plures conuixerit annos?
Párque in amore tuum decus, vt sibi dedecus, horret?
Quod si eadem ignoto diuulges nomine, amabit
Singula: & eliciet quam nec respexeris, artem.
Vt tamen à triuiis quicquam modulere remotum:
Quæ Sosiis Aldi mereant æs grande Manuti:
Qualia Pontanus: Sincerus, Bembus: ab istis
Vix duo trésve canunt. hem, scilicet vlla putabis
Carmina posse legi, nullum admissura verutum?
Quæ meditatus eras, ea si vis credere chartis,
Ipsi agitant primam Calamúsque & Sepia litem.
Marmoribus gaudes antiquis, vsus at adsum
Ipse magister ait ratio hunc accusat abusum,
Parendúmque sibi vario clamore fauentum
Alterutris, dubio pendet sub iudice causa,
Et tamen interea vt priscos imitere Sabinos,
Non liquet, vt capias vsum: confusius illo
Est nihil: ipsa tibi Ciceronis tempora legem
Vix posuêre vllam. Si tempora nostra sequaris,
Doctorum quando sit mente probabilis vsus:
Nil tibi turbidius, nil est incertius, vsum
Quem dicas: licet Eois à finibus orbem,

Ad Tarteßiaco iuga torrida sole pererres,
Est operæprecium tota tellure peritos
Offendisse duos, quorum mens consona laudet
Atque affirmet idem. Quòd si vis pergere iuris
Esse tui reliquis sputi reus omnibus esto.
Vsque adeò istorum variat sententia. Quotquot
Sunt homines, tot sensa, suis quod quisque notauit
Aedibus inclusus, fragmenta ignobilis huius
Illiúsve legens, vel marmora rupta reuoluens,
Quæq; exesa magis vento pluuiáque putrescunt:
Hoc probat, huic inhiat, hoc obseruasse superbit.
Sic quosdam natura homines animauit, vt esse
Iudicio inferior nullus velit, esse supremus
Quisque putet, sic quemque sui fiducia perdit.
Quid tamen ij carpunt? Is te aspirasse notarit
Huic, at non illi vocali: sine gemellis
Litterulis quicquam scripsiße, & simplice debet
More suo scribi: vel si quid vilius istis
Est apinis gerrísque tamen si sensa, figuras,
Virtutes, numeros, aut artem carminis vllam
Percontere: lapis, caudex, quid dixeris, hæret.
Insistítque suis, tanquam canis, oßibus infra
Rodendis mensam quæ proiecêre supernè
Conuiuæ, dapibus regalibus accumbentes.
Scribere difficile est igitur, sine crimine, sed tu
Socratico deinceps studio recitare patenti
Ore paras: calamis, & chartis parcere: demum
Hoc magis horrebis, si quo discrimine lingua
Videris, in præceps titubet ruitura sub vno
Accentu. vel si C non expresserit absque
Barbarie, LaTium nisi Græcus dixeris, atque
HospiTium, natura velut pronunciat infans.
Quidnā igitur facies? pulchrè: nam scribere certum est.
Nec reticere queunt Vates, quos cantor Apollo
Non patitur versare lutum: sed ad aurea cœli
Limina sublimes Iouis omniparentis in aula
Sistit, & ætherij monstrat consortia cœtus:
Ambrosiámque libens, nectárque propinat: & illi
Magna canunt, afflante Deo, mortalia ponunt
Nubila, quæq; deûm in penetralibus abdita cernunt.
Atque vbi iam ad sese rediêre, insomnia mente
Attonita reputant, & quæ inspexêre reposcunt,
Et plerunque suas non percepêre camœnas:
Vsque adeò humanis præstant cœlestia rebus.
Dum tantis igitur curis distenta fatiscit
Mens, cœlum accipiens, mysteria tanta reuoluens:
Scilicet vnius ne operam, studiúmque sequetur
Litterulæ? quam quisque suis expungere tyro,
Aut linere arbitriis potis est: ea cura Poëtis
Indigna, vt fœtum famulis mandare lauandum
Nixa solet: sic quæ vates peperêre, decorum
Dummodo legitimis conceptum mensibus edant,
Felici Iunone, patre applaudente, ministris
Grammaticis curare sinunt, quod restat agendum.
Herculeum ij sternant Iunonis ad atria lectum,
Populeámque ferant (genialia munera) virgam.
Præterea veluti digitus digitum abluit, æquè
Nemo sibi satis est solus: censore perito
Est opus, inueniam quo iudice, quo monitore
Tuta per Aonios librem vestigia saltus.
Macte animis, liquido auspicio vale, omine dextro
Perge: tamen prudens hæc de censoribus audi.
Sunt, quibus ingenium agrestis natura negauit,
Indociles primum: quales querceta Lycæi
Ediderant olim: sed quos labor improbus illo
Attriuit studio, crassam velare Mineruam
Sic annituntur: Satis est mihi scripta priorum
Voluere: quid nugas illis superaddere tentem?
Subsannántque omnes nostráque ætate decorum
Esse styllum (ídque vtinam sanis ostendere norint
Indiciis) renuunt, ac infelicibus ouis
Nasci omnes: dum scire nihil per aperta fatentur
Verba alios carpunt tacitè, affectántque probari
Iudicio. Sed iudicio qui excellere poßit,
Ni multos artem scribendi exercuit annos:
Gurgite ni exundet viuo? non nata sub ipsis
Verba labris, ima sed enim à radice feracis
Pectoris effundat, rebus fœcundus opimis?
Ni metri quodcunque genus, quodcunque soluti
Sermonis variarit opus: quid respuat illud?
Quídve admittat, & hoc? quid Nestora quid Menelaū,
Quídve Ithacū addeceat, demum post multa rotundus.
Exempla, vt doctos sola experientia reddat,
Nouit, & est iudex aliorum fidus & æquus,
Hic erat Hermoleos, hic Picus, hic Angelus acer:
Nunc tu rare puer, Venetispes vna nitoris,
Canalis, Milto nomen fulgente notandum.
Qui nullis igitur caluêre vigoribus vnquam
Sideris ætherij, studiis censere malignis
Cuncta solent: veluti si cerdo reprændat Apellis
Symmetriam: contra plerique, vt naris habentur
Emunctæ, sibi scire volunt: ostendere rectum
Vel dedignantur, vel prodere sacra verentur.
Grammatici in primis sunt, qui docuisse recusant:
Qui vicium hac ratione fouent: arcana alienis
Discipulis dare non licet hæc, & corrigere illos,
Monstrare antitheta, & facientia verba colores.
Ast operam nobis iugem det, & ocyus omnes
Præteriisse nouo faciam, preßisse vetustos.
O leuis ambitio, fuco suffulta maligno.
Ergo miser media clamet si naufragus vnda
Obrutus, affer opem: tabulam, vel porrige contum:
Non licet adiutare, & opem, & conferre salutem,
Quòd non classe tua vehitur, ruit alter in ipsas
Fracturus Syrteis, poscítque viam pede fausto
Impius exclames, perge impendêre periclum
Naufragij aspiciens, hortaberis: heus bene, rectè.
Sic lapsos in aquam submergeret altius ille,
Qui populo ficum promiserat exitialem,
Vnde homines soliti sese suspendere: si quis
Vincula vellet adhuc perituro nectere collo:
Humanum Timon adeò genus oderat vsque.
Sed tamen effecit stolidi dementia vulgi,
Censores ita adulantum sibi sumere parteis.
Hic etenim, vt senis pedibus contexere cœpit
Versiculum, numeros tantùm, non sensa secutus,
Egregium se fert vatem: ceu somnia Cyrrhæ
Viderit in summo, & viuum hauserit Hippocrenen:
Potus aquis pluuiis, fora cuncta perambulat, omnes
Arripit, & vestem prænsat, manicásque, & inertes
Te versus audire iubet, properes licet ire
Ad foricas, malua helleboróve vrgente: petítque,

Insit ut ingenium, quantum insit acumen: ut acri
Fulminet ore? tamen si castigare quid audes,
Durum, incompositum, rude, difficile, ambitiosum,
Inuidus indoctúsque vocaberis, atque malignus.
Parte alia hic veniet Musarum & Apollinis exors,
βρεκεκεκὲξ tantum stridens: ceu rana paludis
Incola: qui temnat reliquos, & vellicet acto
Dente furens: qui grande sibi noménque decúsque
Deputet, ut quenquã primorum exegerit: unus
Qui sapere ipse sibi solus videatur Athenis:
Magna loquens, digitis insurgat, & intima cordis
Gaudia concipiens, numerosa volumina iactet,
Sola legi sua digna ratus: quid scripserit alter,
Impatiens audire, sibi quin iudicet omnis
Astare auriculas. Ecquid furiosa libido
Nos agitat? properata uni si meta quadrigæ,
Persistemus adhuc plagis urgere veredos?
Pone animum, Venete: Prasinus iam lora superbus
Circum agit, ipse licet Russatum ponè sequentem
Respicias: apium, pinúsque, & pomum, oleastérque
Est Prasini: iam frange rotas, frange apsidas, omnis:
Omnis (ait Prasinus) victoria nostra futura est.
Verum hos ferre tamen poteris: quis ferre potest hũc,
Qui famam abstrusa historia, verbóque vetusto
Venatur, dicens: hoc non intelliget ullus,
Grammatici hic rodent ungues: authoribus ipsis
Quicquid inest vicij, arripiens: se nomen adeptum
Grande putat, si obscura canat, si verba remota
Consilio sine, personæ, rerúmque decore
Depromat, Næui non exaudita magistris,
Quæ Numa, quæ Euander nimium affectata putassent.
Vidi equidem unius confictum nominis ergo
Grande poëma, velut Chij qui marmoris unam
Inuenit crustam, ne scilicet illa periret,
Mercatus tophúmque putrem, lateréṁque lutosum,
Immodicis amplas extruxit sumptibus ædes,
Ut foret in medio frustum id spectabile cœno.
Huccine peruigiles curæ, assiduíque labores,
Contendunt? ut postquàm olei consumpseris urnam,
Dum multa ostentas, nihil addidicisse probandum
Deprændare, viris & suggillere peritis?
Vir sine doctrina doctus, sine robore fortis:
Humida uti possent, humore carentia dici:
Sic demum dicare poëta, poëseos expers.
Pròpudor? è tenebris, squallenti è carcere dudum,
Non nullorum opera Carmenta erepta, per urbes
Hesperias læto gestari cœperat ore,
Compta sinus, purgata cutem, cui rara cicatrix,
Rarus erat vibex facie: iam oblita Sicambros,
Immanem & Teiam, & Clephis implacabile pectus,
Secura placidam carpebat pace quietem.
Gratia magna tibi, facunde Sabellice, cuius
Eloquium cultos hac tempestate Quirites
Suscitat, & verum Latio splendore nitorem.
Ipsa equidem Carmenta tuis abscedere tectis
Nesciat, ipsa tuis ultro requiescat in ulnis.
Ecce autem proprios indicere bella nepotes
Ægra videt, sæuúmque nefas, Ciuilia sentit
Arma intromissis furijs miscerier. (altrix
Aphrica monstrorum, causa & caput,) ergo decentes
Vulsa comas, transfixa latus, lacerata papillas,
Seditione, dolis, ac impietate suorum,
Importuna quibus mens, atque impura voluntas,
It lachrymans, peplúmque deæ miseranda Mineruæ,
Baccatum gemmis, ostróque auróque superbum
Nuncupat, ut mallet nunquam rediuiua supernas
Inuisisse auras, ne scilicet ista videret:
Præstaret siquidem tenebris latuisse sub imis,
Quàm sic indecorem deinceps traducere vitam.
Hùc quæso, Nardine, oculos, hùc dirige mentem:
Quot mala conspicies nunc edita carmina? risus
Quot populus tollant, quot sint ludibria vatum?
Quandoquidem male sana hominum væcordia multos
Præcipitat, qui se venerantur, dum male ructant
Portenta ingenij deformia, dúmque beatos
Se sine riuali captant, mirantur, amántque.
Inuentis ita quisque suis, ceu simia natis
Ridiculis, plaudit, vultus mirata venustos.
Adde quòd is palmam affectat, qui plura in aceruos
Utcunque extructos, cumulo congesserit amplo.
Quid furis ô Corydon? quod te vixisse nepotes
Admoneat, centena sat, & verbosius æquo
Carmina præstarent, morso trutinata labello:
Si quod, ut Antimachum superes, deperdere gestis
In torno & lima malis perpendere tempus.
An referam sordes alias, commentáque vanis
In libros delira modis? quæ voluere firmo
Nemo queat stomacho ingenuus: quæ somnia cernas,
Quas damnes putere lues. O sæcula tricis
Dedita plæbeis, insana agitata phrenesi!
Hi populo placuisse ardent, suffragia vulgi
Hi rudis affectant, quod vix clausere volumen,
Iam recitant, obiecta breuis mora temporis omnem
Emendat labem: vicio, quod fecit iniquis
Exclusus spacijs, rogat indulgere legentem.
Post tamen & menses, post annos cernis eundem
In versu sordere situm. Quin edere nugas
Has inopes rerum, sine cultu, & pondere, & arte
Non trepidant? istis ac si iam firma vigeret
Norma stili, ac si proprietas iam cognita ad unguem.
Vísque foret sæcli pudor huius & opprobrium iam
Fabula de nostro vulgata est tempore. Rhetor,
Consultúsque, Poëtáque, Grammaticúsque, Sophósque,
Ridetur, nostri quem sidera temporis edunt:
Quandoquidem nullus studio censetur, at annis
Vix tribus audieris, satis est: accinge coronam,
Atque aurum, positi excellentia signa pudoris.
At non prisca tulit, phanaticus esset ut error
Vatibus hic, ætas. nam scriptus non prius extra
Ibat in acta liber, quam térque quatérque lituris
Iudice Aristarcho foret oblitus, atque ita cultis
Erepta ingenijs damnosa audacia: demum
Æterna tulerunt victura poëmata luce.
Inde deûm es toties incudi reddere natos
Iussus, Apollini primas incendere Aquinas
Persuasus satyras: & tu pater optime Vatum,
In versus centena decem Maro carmina cogis,
Cautus, & à recta nunquam secedis amussi.
En rerum natura parens, nil edere magnum,
Spectandúmque solet, longo nisi tempore adultum!
Ipsa etiam maiora suos animalia partus,
Iussa diu gestare: decem bos luca per annos

Parturit ingentem prolem,paritura nitênsque
Dētis ebur,decora ampla virûm,decora ampla deorum.
Legibus his ſtabant veteres,plebs ſancta,Poëtæ.
At modo ſcribendi nulla eſt data regula:paſſim
Verſificatores Nyſſæ bacchamur ad aras.
Accipit audaces tenuis Pæonicus æſtus,
Ignigenámque canit Bacchum Iunonis in iram,
Mœſtáque iucundis querimonia panditur hymnis:
Aſſociat citharæ mollis ſibi tibia cantum.
Scribitur & nullis Comœdia legibus:omnia
Omnibus admiſcentur,& omnia corrumpuntur.
Non aliter,quàm ſi Alcinoi læti hoſpitis hortos,
Hortos perpetui autumni,veríſque perennis:
Siue velis flores,ſeu mitia & acria poma,
Ruſtica barbarico populetur turba furore.
Matura,immatura ſimul,flores,folia,herbas
Confundunt,nullo rapiunt diſcrimine cuncta:
Immiſſis & in ora effrena feruntur habenis,
Donec ab incuruo demum excutiantur aſello.
Quando omnis igitur fœda contage papyros
Polluit hæc peſtis ſcriptorum,vt nulla ſalutis
Sit via,ſi populo teipſum commiſeris:auram
Illius aſpernêre,procul fugiáſque monemus.
Et ſi Pierio dignum quid cuſeris ore:
Seu Contarenus tecum Leonardus,alumnum
Moribus ingenióque probum,quem fingis ad vnguem
Seu Trypho,ſeu tecum ludat Maro iunior ille:
(Qui ſubito tam multa canit,tam docta calore
Concitus,vt videant quem iam conferre minores
Audacter poſſint maioribus:)hic placeat mos,
Quem doctum in primis noſti obſeruare Tryphonem.
Sit ſatis,id raris lectoribus,& tribus ad plus
Credere,& indicio quos præcipuos tibi amicos
Noueris,& nulla ſuffultos pectora vulpe:
Thomei quales gemini,ac Aurelius augur,
Abdita qui veræ ſophiæ monumenta recludunt.
Sat mihi Fauſtinus,ſatis eſt Egnatius,& qui
A vera nomen bonitate Bononius optat:
Iudex quiſque bonus,cenſor grauis,arbiter æquus.

IOAN. PIERIVS VALERIANVS HIERONYMO DONATO, VIRO PRÆSTANTISSIMO, S.

Olent Veneti tui,Donate præſtantiſſime,quum edificium aliquod Clodianum ſumptuoſius cōparant,Chij,vel Laconici,vel Numidici,vel cuiuſuis rariſſimam verſicoloris & pellucidi marmoris cruſtam diligenter exſecare:quod maximè ſpectandum primis ſtatim foribus affigant.Horum ego ambitionem æmulatus,primo huic Epigrammatum libello rariſſimum viri alicuius celeberrimi nomen allinere quum deliberaſſem:tu mihi ſtatim occurriſti, vir eminentiſſime,quem ex omnibus præcipuum deligerem,hoc vt ornamento libellum meum inſigniter honeſtarem.Quem virtutibus omnibus ornatiſſimum excellere vno bonorum omnium præconio manifeſtiſſimum eſt quas qui ſigillatim commemorare,admirari,& extollere velit,nón oporteat Theſea(velut Iſocrates facit)inſerere.Tot vndique præconia redundant,vt quæ ſeligas potius, quàm quæ inuenias,laborandum tibi ſit.Et veluti quis ad iucundiſſima rerum plurimarum ſpectacula profectus,quum multa ſe,quæ delectent,offerant,quo ſe potiſſimum oblectet neſcit: omnibus verò frui tēporis anguſtia negat:quin ὀυδ᾽ ἐν εἰς ἐπίσης ἀξίως ἀφικέσθαι δύναιτο,diceret Demoſthenes:ſic omnia,quę apud te ſunt generoſa,commemoraturus,hæſitaret,videretúrque tanquam adulterinus aquilæ pullus conniuere:tantus à te ſplendor micantiſſimus effulget:ſiue quantum in Philoſophia clareſcas intuemur,ſiue quantum in Oratoria facultate præniteas admiramur.Qui dicendi ſuauitate iucundiſſimus,conciones plurimas admirabili omnium ſtupore peregeris:in quibus tu verè tonitrus, tu fulgura ciere proculdubio videaris.Sed quid poetices attingam laudem?quam vtraque manu tibi peculiarem adeò feciſti,vt de principatu apud te facultas Oratoria,neque non Poëtica decertet. Quid præter hæc vtriuſque Muſices abſolutiſſima peritia?quod plerique cantus intonati concinnatiſſimè teſtantur.Quid conſultiſſima Iuris prudentia?quid denique totius Encyclopædiæ non incurioſa cognitio?Quid in patriæ negociis obeundis ſedulitas,perſeuerantia,felicitas?vnde fit, vt prudenter ſuſcepta tu plura feliciter confeceris,quàm alij ſibi demandari quæſierint.Hinc honorificæ tot legationes,Hiſpanæ,Lyguſticæ,Inſubres, Gallicæ, Imperatoriæ, Pontificiæ: hinc tot foris Magiſtratus ampliſſimi,Rauenna,Brixia,Cremona,Ferraria: & beata demum Creta, cuius incredibili omnium applauſu dux nuper es deſignatus.Hinc tot domi dignationes ornatiſſimæ.Tribunitia poteſtas. Continentis præfectura.Collegij ſupremi ordo primarius,& plæraque id genus:ad quæ quotidie depoſceris enixiſſimè,quorum amplitudinem vel ſingula declarare poſſunt. Accedunt his integritas, comitas, ſinceritas,iucunditas,& orationis denique lepiditas:quæ omnia tam tua ſunt,quàm alicuius ſingula. Quare conſtanter aſſeuerare poſſim,cæteros plærunque laudari ſolitos, non quales ſint, ſed quales eſſe debeant:de te verò nihil præclarè adeò dici poſſe,quod re longe præſtantius non exuperes. Sed enim ad eam vnam ſinceriſſimam humanitatem redeo:cui potiſſimum nunc innitor. Lex enim Homerica,deorum Heroúmque laudes à partibus celebrare:laudat enim (vt ſcis) Iunonem ab vlnis, à pedibus Thetiden,à pedibus rurſum Achillem.Nos quoque iuſticia,temperantia,prudentia,fortitudinéque,

néque, quibus maximè polles, omissis: eam tantùm humanitatem amplectemur, qua te omnibus tam benignum, tam facilem, tam affabilem offers: qua me puerulum olim, ineptiolas quasdam acerbiores recitantem, comiter audire dignabaris: osculóque adhibito, vt pergerem suadebas. Hac ego nunc fretus, temerarius fortè, suprà quàm par erat, libellum meum tuo nomine decorare confisus sum: quod boni spero consules: æquè atq; summus ille Demosthenes, muliercule nõ est voculã aspernatus. Vale.

IOANNIS PIERII VALERIANI LVSVVM LIBER PRIMVS,

Ad Hieronymum Donatum. V. C.

DONATO *cupis optimo libelle*
Donari: eximium eligis patronum.
Qui præter generis decus superbi,
Et sortis bona, & inclytos honores,
Ornatissimus vndecunque fulget,
Qui dux optimus, optimus senator:
Orator simul optimus, perenni
Doctorem celebrandus ore: quicquid
Mortalem licet assequi, assecutus
Est feliciter: ingeni relictis
Humani numeris, Deo propinquus.
Idcirco reuerenter hunc adito.
Sed cautus tamen ibis ad clientis
Docti iudicium Tryphonis antè,
Quàm tanti domini manum fatiges.
Emunctus Trypho, & absolutus ille
Ille est arbiter, an suo patrono,
Cuius tam stomachum scit, vt suummet,
Donet te: an procul exigat notatum.
Qui si te nitido probet lapillo,
DONATVS *probet, & probent camœnæ.*

HERMOLAI BARBARI PICTVRA.

Peregrine, ciuis, nate in vrbe, & aduena,
Quicunque adoras templa Musarum sacra:
Huc in beatæ, & si occupatus, Vrsulæ
Diuerte: cultum hinc à sinistra suspice,
Inter sacratos hinc & inde Præsules,
In purpurata veste nobilem virum.
Quid fronte prima iam ominaris maximum?
Viua hæc imago est Hermolai Barbari.
Aciem sacrasti, ne profana videris,
Candente felix ære lumen erue.

DE PAVLO CANALI.

Iuppiter ad Musas: Dilectum ostendite natum,
Quem merito superûm gratus honore colam.
Confestim in medium prodit Musa Attica: Paulum
Canalem ostendit, delicium Aonidum.
Hic meus est, Ethrusca refert: Romana repugnat,
Esse suum affirmans: lis grauis orta deis.
Consulitur Phœbus: placitum est audire canentem.
Is cecinit, Græcus, Lydus, & Ausonius.
Tum Phœbus: Non est, cuias sit, cernere, verum
Ominor hunc fratrem, Iuppiter, esse mihi.
Iuppiter huic: Verum: nam te suprema colente,
Qui coleret terras, Phœbum alium genui.

DE LVMINIBVS DAPHNIÆ.

Vespertina meæ lumina Daphniæ
Resplendent, rutilo sidere vt Hesperius.
Matutina meæ lumina Daphniæ
Fulgent, vt nitida lampade Phosphorus.
Opportuna meæ lumina Daphniæ
Demulcent, radijs Phœbus vt aureis.
Importuna meæ lumina Daphniæ
Icunt, vt celeris fulgura fulminis.
Nobis ergo meæ lumina Daphniæ
Sunt fulmen, Clarius, Phosphorus, Hesperus.
Vt fulmen penetrat corda perenniter,
Succis Phœbus adest auxiliaribus:
Mane aspecta diem mi placidum exhibent,
Noctem visa ferunt vesperè candidam.

DE IX. LYRICIS, IN LAVDEM Ioannis Aurelij Augurelli.

Præter rotundi vim fluentem Pindari,
Antiqua olores octo tollit Græcia.
Suaui canentem barbito Simoniden,
Et personantem molle Bacchyliden lyra,
Anacreontem voce persuasoria,
Captantem Homeri dulce Stesichorum melos,
Sparsum cruore Lesbium tyrannico:
Sapphúsque pecten, alterum Lesbi decus.
Alcmana tenero præferendum carmine,
Lasciuiori floridum versu Ibicum.
Quorum peremptis inclytis laboribus:
Vno Augurello, quem videt, legit, colit
Cohors Latina, fido & acri examine,
Vetustiorum damna abundè pensitat.

PONTANI TVMVLVS.

Scriptorum venerabilis magister,
Pontanus iubat hic Viator: illum
Commentus bona verba, forte adores.
Ne fac, huic mala quin precare multa,
Omne vt sustulit Aonis decorum.
Nam dum tam benè scribit, ádque amussim
Aequat omnia, perpolítque ad vnguem,
Quauis arte decoréque absolutus,
Ne sit spes tenus vlla prodeundi:
Sæcli pernicies fuit sequentis,
Nemo scribere vt audeat nepotum.
Quin pacem huic, bona quin precare, libans
Thus, costum, violas, crocum sepulchro:
Qui dum tam benè scribit, ádque amussim

Aequat

Aequat omnia, perpolítque ad vnguem
Quæ absoluerat ars, decorque recte
Scribendi auspicijs renidet huius,
Nostra ætas veteres vt æmulari
Et possit simul, & simul præire.

HYPOGRAMMA SERVATORIS.

Bonum, benignus omnibus
Salubre do, petentibus:
Simúlque non petentibus:
Malum, neque id petentibus.

MARVLLVM IN ARNO moribundum consolatur.

Cur adeò fluctus contrà conaris? in vndis
Oppetijsse horres cur Elicone satus?
Igneus vt gelido vigor extinguatur in Arno
Forte times? atqui, sæpe fit ignis, aqua.
Non hoc, inquis, habet male me: quod miles, & acer
Sim, doleo: sub aquis militem obire pudet.
Ah ne indigneris, miles licet impiger, astra
Hac peruulgata fortibus ire via.
Hàc pius AEneas, & bello magnus, & armis,
Hàc Romæ fertur Romulus ipse pater.
Sfortia summus honos belli, inuictúsque Robertus,
Hàc, quà tu, ad superos transiliere polos.
Debentur cælo fortes: cælo ignis, & aër,
Vndáque supposita est, infima terra tenet.
Scandenti à terra ad cælum stat limes in vndis
Primus, age hac cælum scande Marulle via.

DE IOANNE SVLPITIO Verulano ad Camillum Capilistam.

Quem tradas puero tuo legendum
Quæris Grammaticum, Camille, iuris
Prudentissime doctor vtriusque:
Frenato vt valeat stilo, vt soluto,
Vt compta, & lepida Latinitate
Sit cultus, speciosus, expolitus.
Petro Sulpitium dabis legendum:
Hunc discat, repetat, frequentet vnum:
Huic sermo grauis, elegans, Latinus:
Huic ars perbreuis, erudita, fida:
Hic quantum satis est, docet: molestis
Non ambagibus implicat legentem:
Non incondita, & exoleta quædam
Ostentat: nitidissimus magister,
Scitu nobile quicquid est reponit.
Demum, tempora nostra quo laborant,
Hic hic iudicio valet peracri.

DE IANO PARRHASIO.

Parrhasius quantum picturæ contulit olim,
Parrhasius noster contulit eloquio.
Ille fuit celebri deductus origine Phœbi:
Hic genus vnde trahat, scripta diserta monent.
Ille suos velat tenebris ex arte labores,
Hic aperit clausum quicquid erat tenebris.

AD BERNARDINVM CAMVSIVM.

Dacnon Camusi nugulas carpit meas:
Quas æmulatur sedulo.
Insanit, aut est omnium vaferrimus,
Qui tam scienter desipit.
Sed esto, carpat vsque, & vsque: dum illius
Nos laudet æmulatio.

AD BERTVTIVM SVPERAN.

Quod celeri tibi sæpe fides sub pollice fracta est,
Siderei euenit numinis inuidia.
Bertuti, satis est phthongos æquare supernos,
Ne superes par, & Dij vetuere, polos.

AD FLAMINIVM VIVVM.

Hem quot nunc homines boni feruntur:
Qui quum plurima scriptitent, vtroque
Dicendi modulo pedestri, equestri.
Ipso iudicio tamen laborant:
Quod primum cauere eruditum oportet.
Sunt qui iudicio valent seuero,
Verba & singula pensitent ad vnguem:
His dicas video eruditius nil.
At miror valeas videre nunquam,
Horum versiculumve, epistolámve.
Thesauris sed enim incubant repostis:
Mox cum funere litteras sepulchro
Condunt immeritas, & omne nomen.
Raro Iuppiter vni vtrunque donat.
Quid censes bone Flammini expetendum?

CLYTÆMNESTRA AD F.

Quò, quò machæram diriges?
Vtero, an mammillis? is tulit
Te, nutrierunt altera.

AD EGNATIVM BAPT.

Incorrupta cohors iuuenculorum,
Nec non sobrius ordo grandioris
Aetatis, veterum caterua prudens,
Defunctum modo Prunulum dolebant,
Musarum & studij vnicum parentem.
Sed postquam rediuiuus in supernas
Auras prodijt, ob tuas Camænas,
Longe clarior, optima sacerdos
Egnati grauis eruditione,
Quantum vix alius sit Italorum.
Cuius scripta decora per disertas
Incasura volant manus, libenter
Emunctis quoque naribus legenda:
Quis non viuere Prunulum fatetur?
AEterna & potius die perennem.

AD DAPHNIAM.

Quum te oculis video mea Daphnia, sum Iouis ales:
Vt nequeam à grato Sole mouere oculos.
Dum moror obtutu, languescunt lumina, hebéntque:
Vt vespertilio ferre aciem nequeo.
Luce tua interdum sit gaudeo, vt auferar, atque
Vrar, vti circum lampada papilio.
Mox salamandra hærens oculis intentus in ipsis,
Fio: ignísque tuus, me prope eunte, perit.
Nec salamandra tamen fio: eriget illa, ego in æstu
Ardeo: solam atræ vim salamandræ habeo.

IN ROSAM ANT. FRAGRANTIANI.

Fragrantiani quæ tegis manum rosa.
Dum summa cœli contuetur semina,
In appetentis ora massæ hiantia
Delapsa, rerum tot nouatus edere:
Des, an receptes inde odorem, nescio:
Si das, ab almo consecuta es Phosphoro,
Quem strictiorem mane fundit spiritum:
Sed ore Phœbi, quem receptas, defluit,
Et summi odorem contrahit secum Iouis,
Rerúmque carpit omnium fragrantiam,
Humana coniectura quas vix concipit:
Fragrantiano nomen vnde est inditum.

IN MERACVM ET DILVTVM.

Ardentem ex vtero Semeles lauêre Lyæum
Naiades, extincto fulminis igne sacri.
Cum Nymphis igitur tractabilis, at sine Nymphis,
Candenti rursus fulmine corripitur.

AD IO. ANTONIVM MArosticanum.

Doctrinæ mihi conscius pusillæ,
Nomen PIERII *(quod abnuenti,*
Doctorum indiderant mihi cohortes)
Nunquam admittere fisus, abnegabam.
Sed postquam ex tabulis vetustiorum
Vatum perdidici Marosticane,
Vt mutato habitu, professione,
Victu & nomine, sæpius minister
Mutetur Geniúsque, vísque cœli:
Cur quod debueram vel impudenter
Vsurpare, datum omnium fauore,
Audacter verear meum tueri?

ZENODOTI PROBLEMA soluit.

Propter aquas flammæ dominum non fixit amorem,
Extingui hos ignes quod putet vllus aquis.
Sed, quia visceribus succensis, vnda ab ocellis
Liquitur, éstque simul flammæ & aquæ dominus.

IN SODALES.

O felix torus, ô beata mensa,
Quam tot suauiloqui beant poëtæ,
Quam tot Socratis æmuli frequentant:
Canalis, citharæ decus supremum:
Cultus Nauiger, elegans, canorus:
Emunctus Trypho, perpolitus, acer:
Motensis vehemens, & eruditus:
Expromptus Maro, floridus, decorus:
Borges grandiloquus, venustulúsque:
Nardinus grauis, integer, seuerus:
Comis Lampridius, facetulúsque.
O felix torus, ô beata mensa:
Verum, vt sit numero vndecunque felix,
Musarum numero decenter aucta,
Donec, quæ mereat, sequatur vmbra,
Nonum admittite nunc Valerianum.

IN ZERBI MEDICI CAEDEM.

Dum satiare pio fauces in sanguine Turcus
Ardet, & incassum sæpe repulsus abit:
Perfidus allectum Zerbum iugulauit, & ictu
Sic vno extinxit millia multa hominum.

IN PLATONIS CAPVT.

Produxit AEsculapium mortalibus
Apollo, corpus vt foueret languidum.
Dehinc Platonem protulit sanctissimum,
Animum vt foueret, & beatum redderet.
Qui mox peractis lege nuptijs sua,
Ascendit vrbem, quam sibi construxerat,
Et collocarat in pauimento Iouis:
Nobis relicta, quam vides, imagine.

AD ROSINAM.

Es rosa, férsque rosam rosea pro fronte ligatam,
Indicium rosei verticis ipsa rosa est.
Vnus odor flori, & fronti, color vnus, & vnus
Et decor: amborum vita eadem, vt sapias.

DE ANDR. MARONIS EXTEMPORALITATE, AD Dantem III. Alig.

Opportunius ecquid esse Dante,
Aut quid commodius potest videri?
Te inquam, te Aligero, optimo poëta,
Et ciue optimo, & optimo patrono:
Quo Verona diu beata viuat?
Tu nunquam aureolum petis recessum:
Quin tecum Aoniæ simul puellæ,
Quin tecum Aonij simul poëtæ
Concedant, & Apollinis supellex.
Deprompta propria penu tot affers,
Atque hæc qualia Iuppiter supreme?
Deprompta alterius penu tot affers,
Atque hæc qualia Iuppiter benigne?
Vt addis mihi nunc mei Maronis
Tam suaues Epigrammatum lepores?
Qui lectus placuit tibi, & relectus.
Quid si illum audieris? velut sodales
Octo audiuimus optimum sodalem,
Nos audiuimus: audit hunc & omnis
Doctorum manus indies, canentem
Mille ex tempore carmina erudita:
Quis nil sit lutulentum, inexpolitum,
Nil absurdum, & inane, nil hiulcum.
Tanquam Virgilij mora, & labore:
Tanquam tempore culta sub nouenni.
Tunc tu pollice vtroque, tunc Maronis
Affirmes benè nomini euenire:
Quando quod veteri abfuit, sed vnum,
Prælargè nouus hic Maro rependat.

EX TVLLIO.

Improbus omniuorúsque sorex, qui nullius amens
Decipulæ trepidus morte lucella parat,

Ner

Neruiloquam Phœbi chordam corroserat: illa
Contracta, elisit guttura prænsa feri.
Quid Phœbi certos arcus miramur, in hostes
Cuius certa etiam torqueat arma chelys.

BERNARDI RVBII EPIScopi munus.

Quis me puniceo colore vestit?
A collo incipiens manus adusque,
A mento incipiens pedes adusque?
Musarum chorus, & chorus laborum.
Sic sic nox vigilata, sic quiescit:
Sic nunc auspice Rubrio poëtis
Curtas vtile sit secare noctes.
Ex quarum tenebris color resultat,
Qui cœli superat decus sereni.

LVSVS.

Dum serta texo, nactus
Inter rosas Amorem:
Hunc pinnulis prehensum
Mersi in Falerna: moxque
Omnem ebibi liquentem.
Qui nunc meos per artus
Pennis titillat vdis.

PROLIXITATEM NON INcongruam hendecasyllabis.

Pontani hendecasyllabi notantur,
Vt qui nil habeant Catullianum,
Vt qui luxurient nimis: licenter,
Centenis quoque versibus redundent.
Si legem inspicias sacram Platonis,
Funebres querimoniæ quaternis
Sunt versiculis: sed vt Pholætas,
Sed vt Callimachus, Propertiúsque,
Necnon Albius, atque Naso, voti
Sensum hoc carmine compotem attulerunt:
Accreuit numerus, decor, voluptas.
Vt incultus ager prius virenti
Tantum gramine pensionem habebat:
Vt mox imposita est seges, nec vna
Mox intersita vitium propago,
In fossa & pirus omnis, omnibúsque
Altæ marginibus nuces obumbrant,
Iam censum domino aggerat, petendus
Non tantum pecori, vt prius: sed ipsis
Iumentis, auibus, viris, deísque.
Sic olim hendecasyllabi, Catullus
Quos princeps decorat, breues fuerunt.
Postquam cognita vis, lepórque in illis,
Indultum ingenio est, patentiori
Decursum spacio, procaciori
Lasciuitum animo: quid inuidendum,
Vt conuiuæ aliquid sapit palato,
Id non ponere lautiore quadra?

SENTENTIA.

Si cum labore quippiam rectè geris,
Labor recedit, facta rectè permanent.
Quod si iocosè nequiter quid egeris,
Abit voluptas, turpe factum permanet.

MATTH. ALBINVM, ET nic. Angelicum, sodales alloquitur.

Albine, Angelice, vnici sodales,
Ambo culti, animo probo, & modesto,
Ambo simplicitate liberali,
Ambo moribus optimis decori:
Vos hic charæ animæ, seueriori
Addictæ Sophiæ, grauem Mineruam
Feruenti studio coletis: inde
Solamen genitoribus cupitum,
Et vobis decus, & perenne nomen
Atque ingens mihi gaudium daturi.
Me Mons Aureus auocat, petulcas
Ad Phœbi choreas, leuésque nugas.
Quando non licet, id ita appetenti,
Vobiscum Sophiam sequi beatam,
Aduersante necessitate dura.
Ergo inglorius inter ociosos
Versatus Satyros, Chorósque agrestes,
Aerumnas studio meas inani
Flebo illic, meditabor, & reponam
Vos nostræ memores sodalitatis.
Si sincera animi fides probati
Incorrupta manet, iocosa nulla,
Nulla & seria verba conferetis,
Campagnæ lepida accinente Musa,
Quæ non accipiant Valerianum.
Nam qui verè amat, is procul reposto
Absit corpore quo magis, magísque,
Præsens mente aderit magis magísq;.

ANTON. MERIBARBVM AD Musas reuocat.

Tune igitur sacrum linques Meribarbe vigorem,
Ingenij extinguens fulgura clara tui?
Ille igitur nitidus dicendi candor abibit?
Et suauis Lydi carminis ille decor?
Illa igitur tantos amittet Morula fastus?
Morula carminibus nobilitata tuis.
Omnia surripient damnosa volumina legum?
Quæ tot ab inceptis surripuere bonis.
Incultas querimur nostri cur temporis arteis,
Si nequit ingenio surgere quisque suo?
Hic petet extremos Arabes, Helicone relicto,
Ille Caledonias raptus adibit aquas:
Hic citharis ad fœda cadet clysteria missis:
Spéque auri toties aurea vena perit.
Improba sic magnis sitis hæc conatibus obstat,
Nec datur accepti sideris orsa sequi.
Tu tamen, inuito nonnunquam patre, licebit
Clam, quæ te sequitur gloria, respicias.
Sæpius horridulis chartis defessus, amicos
Pieridum cantus, plectráque amœna petas.

HIER. ALITHEI PICTVRA.

Non quenquam ex hominum choro referre,
Mondella hic studuit: sed appetebat
Virtutem exprimere integram, absolutam.
In quo dum studiosius laborat,
Imprudens Alitheion ecce fecit.

IN

IN ARGONAVTICOS EGNATII Commentarios.

Quum nauigarunt Thessali primum duces
Ignota Ponti littora, & ditem Cytam,
Vix attulerunt inde vellus vnicum,
Argoa quicquid consequi potuit ratis.
Nunc orbe toto puppe viso, & cognito,
Et multa vectant vellera, & multas opes:
Quales dat vnda Rubri, & Indici maris,
Arabsq; felix, & beata Persia.
Vnguenta nardi, balsamiq; hedismata:
Quicquid voluptas delicata congerit,
Gemmas, odores, vniones, thus, ebur:
Et quicquid æris æstimatur plurimi.
Has assequuntur nuncopes, lætissimi,
Egnatiana quos carina vexerit.

IN PAVLI CANALIS OBITVM.

Ingentem Italiæ cladem fortuna parabat
Horrida, tormentis, igne, cruore furens,
Sed primi postquàm frustra cessêre tumultus,
Canduit, & maius pectore mouit opus.
Torua itaque Euganeas deflexit lumina ad vndas,
Plurima qua Adriacis insula surgit aquis.
Hic videt Aonia Canalem cuspide Paulum,
Barbara sollicita vertere castra manu:
Nec mora, quin totum Veneto subiecerit orbem
Doctrinæ, aurato bella tridente gerens.
Tum secum: Veneti populis dant iura subactis,
Iura quoque ingeniis eloquióque dabunt?
Hoc saltem prohibebo decus: simul improba Paulum
Excipit. hæc vicit, cedite iam Veneti.
Euganeam indepti totam: amisistis in vno
Atticum, Indumeum, Romuleúmque solum.

AD FRAN. PHILOMVSVM.

Si non vis Philomuse nos adire,
Distentis studio negocioso,
Dum rhetor nitissimus Latinum
Veronam eloquium doces amœnam,
Te nostri fluuij altiles adibunt.
Nam quosdam tibi gammaros paraui,
Qui antrorsum veluti natant, retrorsum
Veloces redeunt, pauore abacti.
Octonis pedibus, rubente testa,
Binis brachiolis, minacibúsque:
Et qui forcipibus caput minutum
Dentatis bene muniunt, fouéntque.
Turba est mascula grandiore chela,
Contrà fœmina grandiore cauda.
Atque hæc nobilis arctiore chela,
Atque hic nobilis arctiore cauda.
Scin' quo prorsus honore censeantur?
Si pepo fluidam relaxet aluum,
His vis, sistere largius citatam.
Ad morsum rabidæ canis medentur.
Atque ad vipereos medentur ictus.
Scin' doctis rabidas canes nocere?
Scin' doctis quoque viperas nocere?
Nos (inquis) studio vacamus, atque
Cura est & stomachi, & cerebri habenda,
Hi semper stomachum, capútque lædunt.
Id præstant reliqui: aureis in vndis
Quicquid nascitur, vtile, & salubre est.

AD AVGVST. DONATVM, HIER. F.

Donate amice, qui disertæ Pallados
Cultor, Quirinam & Atticam Musam tenes,
Nixus paternis firmiter vestigiis:
Vt qui potenti stirpe cedis nemini,
Sic eloquenti dote cedas nemini.
Vrbanus ille patruus charus mihi.
In me educando qui vicem patris gerit,
Cliens parentis perstitit semper tui
Tuúsque semper illius fautor parens.
Nos æmulari par eorum semitam:
Ideóque iure hæreditario, licet
Vterque viuat, sítque victurus diu,
Tu me clientem, ego te patronum postulo.

BERT. SVPERANTIVM AD Philosophiam hortatur.

Incipit oppositam pedibus qui repere molem,
Eximio superat grande labore iugum.
Vt tenet aërei placidissima culmina montis,
Languida felici membra quiete leuat.
Pastus amariciem rigidæ radicis acerbam,
Molliculi glutit dulcia mella faui.
Hoc Sophiæ asperioris iter superantule, pergas.
Dummodo, post fellis pocula nectar habes.

IN PRISCVM.

Quod non Historias remotiores,
Non incognita verba, & exoleta,
Non sensa ex penitissimis figuris,
Quæ vix Delius eruat natator,
In nostro facilis feram libello:
Sed quæ quotidianus vsus affert,
Sed quæ temporibus Terentianis,
Sed quæ temporibus Maronianis,
Atque infra placitum legi, parumper
Eneruem, & vietum exigis libellum:
Ostentásque tuum, asserísque sensa,
Quæ non explicet Oedipus tenere,
Cecia impenetrabilem magistro,
Euandri vetus idioma habentem:
Sic neruum, & validas habere vires:
Heracleitus ita asper, & Lycophron,
Nec non Phestiadæ cutis poëtæ.
Erras, Prisce, nimis disertus, erras:
Vt dicant tibi dicta sobriorum:
Quo quis doctior, eruditiórque,
Hoc emunctior est, apertiórque.
Qualis Tullius, & Maro, & Tibullus.
Sed quo infantior, imperitiórque,
Hoc obscurior, exoletiórque est:
Qualis tu, & similes tibi irrudito,

AD MARCVM.

Doctorum numeros Phalæciorum
Primos, Marce, quod inchoas choræo,
Heroo, Trybracho, Moloso, Iambo,
Et quouis pede vel licentiore:
Iactas te fieri Catullianum,

Nil habens lepidum, & Catullianum.
Sic noctes igitur meraciore
Si produxeris ebrius falerno,
Iactes te fieri Catonianum,
Nil habens tetricum, & Catonianum.

AD ALVISIVM PHOSCHARIN, Nicolai. F.

Summorum Aluisi proles generosa parentum,
Phoscareóque magis nobilitata Duce:
Vt taceam illustrémque patrem, illustresq; propinquos,
Diuitiis, rebus, fascibus, ingeniis.
Incrementa tuis maioribus ampla daturus
Surgis, honorato conspiciende loco.
Quando tibi celebres iuueni elargitur honores
Patria grata, viro qualia danda forent.
Perge igitur, quo te virtus vocat inclyta, felix:
Accrescántque seni singula pro meritis.

DE IOANNE BAPTISTA Scytha.

Qui linguæ columen fuit Latinæ,
Præstans ingenio, disertus ore,
Quæris, cur Scytha dictitatus esset?
Exponam breuibus. Nitère cultum
Peligni eloquium disertioris,
Eiusdem facilem modis auenam,
Diuinum ingenij boni vigorem,
Illi sobria turba iudicauit
Doctorum: simul omnibus poëtæ
Persuasum est, animam sacri nouatam.
Verum, quum Scythica sepultus ora
Naso olim fuerit, probatus hæres,
Illinc ceu rediuiuus aduolasset,
Nomen de Scythia Scythæ recepit,
Qui linguæ columen fuit Latinæ.

CÆCILIÆ BATTALIÆ LAPSVS ad Christoph. Trotum, eius fratrem.

Stat vetus, & longum sine tecto exposta per æuum
Trotte domus, bellis depopulata feris.
Cæcilia hic tibi chara soror tabulata pererrat
Dum malefida, aucto pignore iam grauior:
Cessit putre solum pedibus, tabulæq; labantes:
Hæc ruit, & pessum fœmina adusque cadit.
Embryon ecce locis sese exporrexit in imis,
Sustinuítque pius tam graue matris onus.
Qualis erit, matura viro si accesserit ætas:
Qui cepit, neque adhuc editus, esse pius?

IN CELEBRES MENDICOS.

Quærens edaci corpori vagus cibum,
Claudum ferebat cæcus: illi fœnerans
Pedes, ab illo fœneratus lumina.
Quid non egestas dura mortales docet?

AD IO. GEMMOSVM BELLVN.

Pro strena illepidos tibi dicaram
Quosdam versiculos, nec elegantes:
Tu sex aureolos mihi dedisti
Gemmose, æquiparande Pollioni:
Et pergam modo, plura polliceris.
Hoc Glaucum superas, quod ille ferrum
Donati precium recepit auri:
Tu chartas recipis leues, inanes.
Glaucus stulticia fuit furenti,
Tu miti pietate liberalis.
Hunc causis superas duabus ergo:
Quod nil accipis, & scienter offers.

CVPIDO FONTANVS.

Aqua hæc, perenni quæ redundat flumine,
Non est, vt ominare, venis eruta:
Non fistulatim raptus humor pensilis:
Non per meatus lympha subterraneos
Emissa, plumbo prosilit foratili:
Sed ex amantum lachrymis, quas improbus
Pascit Cupido, manat vnda iugiter.

AD VIRGILIVM ZAVARISIVM.

Intra tempora nostra si lepôrem,
Nostris carminibus sat approbatum,
Adscribis bone Virgili: erubescam,
De parci mihi conscius vigoris:
Nedum carmina te feram superbus,
Antiquis mea comparare chartis.
Tali Hector licet ore gaudibundus,
Laudari velit. Est enim beatum,
Laudato ex hominum ore habere laudem.
Tam me non tamen approbes amanter,
Quem næuus cruciat maligne inustus:
Verum laus iugulat, data immerenti.

SIDERA NON FALLACIA.

Casurum ab alto Præsulem quendam, Magus
Cæli peritus dixerat:
Ille, vt caueret, infimam partem domus
Descendit, & totum diem
Humi iacebat, irritas demum ratus
Vitare siderum minas.
Sed ecce sero nuncius crepusculo,
Episcopatu retulit
Fuisse trusum: tum miser clamans, ait,
Cecidisse non poteram altius.

AD TRYPHONEM DELMATAM

Plutinum celebras Agrestianum,
Laudans nobilium genus parentum,
Laudans ingenium Attico & Latino
Excultum eloquio, atque dignitatem
Vultus eximiam, valénsque pectus:
Prudentem, facilem, pium, modestum,
Virtutis nitidum inclytæ sacellum.
Demum dotibus omnibus decorum,
Et centum iuuenem artibus rotundum.
Qui tanta accumulas Trypho, tot vno
Verbo claudere si potes venuste?
EST DITISSIMUS: *hoc satis superque est.*

IN ODOR. FRAN. PERSICINI C. Bellun. obitum.

Persice docte iaces: Musis quid fiet amœnis,
Te solitis duro tempore habere patrem?
Quis tam feruenti studium sermone focillet,
Muneribúsque datis excitet ingenia?
Quis tam erit expositus patriæ, tam gratus amicis?
Quis modus in magnis rebus habendus erit?

Prò dolor, ô populi factum lachrymabile nostri!
Fulgebas patriæ tu decus omne tuæ.
Tu tamen æthercam felix elatus in aulam,
Exigis ingenij præmia larga tui.
Nos laceri crines, tundemus pectora palmis,
Questi iacturæ tristia damna grauis.
Sícque diu pen itus nostris infixe medullis,
Quo licet in terris nomine, viuus eris.

DE CYNTHIO ANCONIT.

Vt fronte vidi Cynthium prima, virum
Tanto decore præditum,
Formositate corporis, qualem patres
Phœbo fuisse prædicant:
Illi putaui nomen ex forma inditum,
Quæ si referret Cynthium.
Vt culta legi scripta, versúsque illius,
Quales Apollo fingeret:
Errore demum cognito, nunc assero
Eum esse verè Cynthium.

AD OCTAVIVM STEPHANIVM, in Fabianum illud, Oram soluentibus B. P.

Infelix nunquam Fabius de littore soluet:
Duro adeò Octaui est fune ligata ratis.
Explicuit nondum quisquam Soluentibus oram,
Vsq; adeò à variis nexibus implicita est.
Extricare volunt multi, quàm carbasus oram
Colligit, & nōdum hæc vela tumere vides.
Littore ceu soluant, alij soluentibus ora
Ore fauent, vincta at puppis adhæret humi.
Ille: Precemur, ait, facilem soluentibus auram:
Soluenti hæc nunquam sidere læta micant.
Soluere lora volunt quidam, soluentibus obstat
Obtortus nodo funis inexplicito.
Qualis Sangaria nodus Iouis æde pependit,
Cuius erant Asiæ subdita fata globo.
Rumpite iam nautæ funem, si soluere non est:
Rumpet Alexander, soluere si nequeat.

DE BAPT. EGNATII, RACEMATIONIBVS.

Donare vitis aridæ racemulos
Promittis, & peracta quos vindemia
Legulis omittit auferendos omnibus:
Tui beato sed liquore nectaris
Quod ex nitente fluxit vua plurimum
Fœcundiore lætius vindemia.
Vberrimè omnes iam lacus repleuimus.
Falerna cedant vina: cedant massica,
Cedat feracis dulce Nectar Setiæ:
O clara vinis, vatibúsque Setia
Tuo futura mox labore clarior.
Non hocce caute fallis Egnatj dolo?
Sic me ô sacerdos integer: Sit decipe
Vt si daturum te vnciam spoponderis
Dones talentum liberalis Atticum.

DE PETRI NITARDI NICÆI Canonici Taurinensis Scriptis.

Thesaurum esse libros qui iussit: scripta Nitardi
Viderat: aut similes his iubet esse libros.

IN OBITVM THEODORI GAZÆ,

Roma olim abstulerat Graiæ decus omne Mineruæ,
Siue opus ingenio, siue opus arte foret.
Gaza autem Argiuæ clarissima gloria gentis
Reddiderat patriæ nunc spolia illa suæ.
Dúmque pari Ausoniæ conatu consulit, & dum
Musarum & linguæ dux vtriusque viget,
Sublatus fato traxit secum omnia, & vno hoc
Spes Italûm, & Graiûm fama cadente cadunt.

IN A. PERSII SATYRAS ARGVmenta.

Prima leueis carpit vates mollémque Neronem,
Altera spes vanas, & inania vota precésque,
Tertia cessantem circa præclara iuuentam,
Censores quarta insanos, & facta Neronis,
Quinta hominum in vanis diuersa negotia rebus.
Duriter impransos sexta insectatur auaros.

DE LIBR IS LACTANTII FIRMIAni ab Ioanne Tacuino typog. Veneto editis anno Domini 1502.

Lacteus in lucem quoties Lactantius almam
Prodiit: excussis dentibus ora tulit.
Est itaque explicito nunquam sermone locutus:
Nec bene Romano: nec bene Cecropio.
Vir bonus vt doluit sortem Tacuinus iniquam:
Qui bene sanarent, apposuit medicos.
Auctoris præstans igitur facundia tanti
Integra compositis dentibus ora feret.

Ioannis Pierij Valeriani Epigrammatum.

F I N I S.

IOAN. PIERIVS VALERIANVS
ANDREÆ GRITTEO, SENATORI VENETO, ET DIVI MARCI procuratori pientissimo, S.

Vod leni parentes ingenio facere consuerunt, Beneficentissime mi Mœcenas, vt peregrè profecturi liberos suos iis potissimum commendent, apud quos lenem ac liberalem sperare possint illis futuram educationem: idem ipse Patauio profecturus, id est Musas ipsas necessitatis vt (cui neque Dij repugnare possunt) intermissurus, effeci. Fœtibus itaque meis, vtcunque sint, aliis aliorum curæ demãdatis, aliquot etiam tuo, & Francisci tui patrocinio commendare præcipuũ iudicaui: vt qui parentem olim susceperas educandum, eiusdem natos modò suscipias protegendos, qui gestire mirum in modũ videntur, apud te patriciũ splendidissimum hospitaturi: in cuius contubernio ferè homines nati sunt, vbi admirabilẽ tuã erga omnes benignitatem intellexerunt, conscij præsertim sibi, quanta lenitate me, hospitio tuo susceptũ, non vti clientem, sed vti Franciscum tuum, illum inquam tuũ absolutissima integritate adolescentẽ, tractaueris: omne porrò studium, omnem diligentiam, opem omnem mihi studióque meo perquám officiosè, benignè, liberalitérque suppeditaueris. Nec verò minor fuerit Francisci filij tui benigniss. in me demerendo liberalitas, ac paternę propemodum virtutis concertatio, quẽ licet literis mihi erudiendum tradidisses, quod tamen illius est iudicium, quæ synceritas, quæ prudentia, rerum mearũ magistrum habui. Quare mihi persuasum est, natos apud eos feliciter acturos, apud quos pater egerit felicissimè. Præterea mouet me summoperè, Xenophõtis de Socrate testimonium, quem referunt sola præsentia multis profuisse. Delitescit vtique in humanis corporibus vis quædam, illapsa cœlitùs, quæ clandestina propinquos exhalatione fortunat. Non secus ac Iris locum, in quem decubuerit, odoratum facit: quin & arborem totam cuius radices attigerit. Quocirca, vt mihi plurimum contulerit apud talem, tantúmque Senatorem adolescentiam egisse: ita libellis meis magnam spero celebritatis accessionem fore: quod nomini tuo dicati sint, quo nihil hoc æui magnificentius inuenitur. Qui virtutibus omnibus ornatissimus, nobilissimam Grittææ domus antiquitatem in dies magis ac magis illustras. Qui regia formosissimi corporis proceritate, effigiéque spectabilis, amorem & obseruantiã erga te hominum excitaris ingentem. Qui splendore, magnificentia, liberalitatéque clarissimus in oculis omnium ferris. Qui iustitia, prudentia, temperantia, fortitudinéque præcipuus, tuorum parentum pręclarissimas res, terra maríque summa laude gestas, non ęquare tantum, sed exuperare summo studio niteris. Cuiusmodi exempla ante oculos omnium adhuc versantur, dum non immemores esse possumus, quanta tu charitate patriam sis prosecutus: pro cuius emolumento, non labores tantùm intolerabiles subieris, non pericula tantùm formidabilia despexeris, non opulentas tantùm fortunas amiseris; sed & vitam ipsam, apud Turcarum Imperatorẽ, apertissimo discrimini toties exposueris: cuius arctissimis oppressus vinculis, in æditissima turri supra biennium custoditus, dum in horas mortẽ expectares, patriam adhuc iuuando perseuerasti. Mira hominis prudentia, mira in patriam pietas: tot satellitibus circumseptus, tot custodibus circumuallatus, inuitis omnibus, deceptis omnibus, qua ratione patrię consuleres, excogitasti. Quid quod virtutem tuam immanissimus hostis admiratus, ne te trucidaret, quum id sæpius deliberasset, demum obstinuit. Quem demum ita sapientia tua emollieris, vt & salutem tibi, & optatissimam ac eo tempore maximè necessariam Christiano nomini pacẽ ab eo reportaueris. Sunt ab his, eruntque in dies magis, non dissimilia virtutis tuæ monumẽta quã plurima: de quibus satius esse tacere iudico, quàm pauca loqui, Quare libentiùs hæc in commodius scribendi ocium distulerim: quum scilicet dignationi tuæ, quæ omnes ominantur incrementa successerint. Habebis interim hoc obseruantiæ erga te meæ testimonium, dum Pataui j prætor, vnde ego digredior, tu iustitiam, magnanimitatem, & munificentiam, tres tibi præcipuas virtutes, sapientissimus exerces. Vale: & clientuli munusculum, qualecunque est, de more suscipe benignissimus. Patauij, nonis Martiis, M. D. VI.

IOAN. PIERII VALERIANI ODARVM LIBER.

***

Exultatio pro reditu Andreæ Grittei, ad Vrbanum Valerianum patruum.

VRBANE *tristeis tot querimonias,*
Et tot timores pone miserrimos.
Gritteus euasit tyrannum,
Et redit, & comites recepti.
Nunc glorioso fine laboribus
Tot ritè victis, fas te hilarem modis
Heroos inuicti iocosis,
Præteritas memorare clades.
Quas passus, erga dum patriam pius
Grandes ruinas, magna pericula,
Vnius aßis, mente firma
Insuperabilis æstimaret.
Non hunc minacum turba satellitum,
Non tot sub hastam diuitiæ datæ,
Sublata pondo non tot auri, &
Rapta domus manibus profanis,
Terrere possunt. pérque triennium,
Non turris atræ celsa Propontidos,
Et vento & astro sub niuali,
Editiore loco reposta:
Non tot securi corpora ciuium
Percussa, possunt, ante oculos, metum
Inferre: non tot fixa viuis
Robora per femora, & per exta.
Sed fronte semper læta animosior,
Quum plus timendum, suscitat omnium
Demortuas iam spes, amœnóque
Eloquio socios focillat.
O summa virtus, quam Machomætius
Miratus hostis, dirus in Andream
Sæuire: id affectans, nequiuit:
Numen ei veritus subesse.
Is nunc solutus, túque simul, metu
Sedes paternas visit: vt has iuuet
Præsens, vt absens adiuuabat
Consiliis, opibúsque promptus.
VRBANE *large nunc dabitur frui*
Virtute, quam tot laudibus inclytam
Efferre suetus, tum benignis
Moribus, & probitate rara.
Absterge fessis iam lachrimas genis,
Ridenti amicum fronte bonum cape.
Narrate, quondam, res, vicißim
Ex Aponi studio, vetustas.
Sed nuncupatæ liba nouem precis
Offer sacerdos, pollicitus Deo,
Hunc si redonarent fluentis
Incolumem Venetis amicum.
Qui si perisset, dimidium tui
Cordis, paras dimidio altero
Quacúnque dilecto silentis
Ire comes domino per vmbras.
Nanque ipse tecum sæpe timoribus
Vexatus, omni nunc vacuus metu,
Saltu pauimentum frequenti
Concutiam modulis Lacenis.
Cinctúsque festo malobathro caput,
Grates beato cælicolum Patri,
A Sole nascente ad cadentem,
PIERIIS *numeris habebo.*

AD MARC. ANTONIVM SAbellicum pro defuncto F.

Quid Marce tantum filij doles vicem,
Quem acceperas precario?
En hisce vitæ fluctibus nil proprij,
Nil poßidemus exules.
Nosti dolendum, si qua negligentibus
Aduersa nobis ingruunt.
Sed quod peractum est maximi nutu Dei,
Aequè ferendum iudices.
Qui dolere plurimos ob hæc facis,
Tibi erit dolere de decus.
Quod impetrabit tempus omnino, magis
Ratio decenter impetret.
Solutus ille corporis iam carcere,
Sedes beatas incolit:
Quod vita suadet integra, & mores patri
Non discolores optimo.
Vbi esse demum constat immortalibus,
Esse hic nequimus dicere.
Natura quod si porgit ægritudinem,
Cui difficulter abnuas.
Memor esto, si quos optimus fouet Deus,
Illos fatigat casibus.
Hinc nos tot vrgent vndique ac incommodat
Curæ, labores, tædia.
Quo sæpe par est, efferamur mortui,
Dum somniamus viuere.
Subductus igitur quum sit ærumnæ graui,
Marcúmve lugebis tuum?
An quod paterno fors carebis nomine,
Id te dolenter macerat?
Qui te Latini nouit eloqui patrem,
Te dicet orbatum minus.
Victura namque sunt tot, æternum patrem
Quæ prædicabunt, pignora.
Ergo dolori parce, solamen tibi
Datur, quod est rarißimis.

THEOLVM, T. LIVII SECESSVM, & Capilistar. villam amœnissimam commendat.

AD FRAN. CAPIlistam.

VNDE hic tam subito surripit impetu
Mentem Pierius feruor? vt allicit
Vocalis modulos tendere carminis
Aggressu temerario?
Cur ignara hilarem dextra cupit lyram?
Quæ nam causa ciet? quis furor occupat
Sic spirantia præcordia? atat sacri
Agnosco ingenium loci.
Sic Virgo pedibus vix tripodem aureæ
Cortinæ attigerat, quum furor entheus
Bacchantem obruerat numine Phœbaden,
Venturi bene præsciam.
Hic Francisce choris Aonijs locus
Nimirum sacer est, hinc furor ignea
Phœbeus stimulat corda, poematum
Hac prurire libidine.
Ad se mellifluas nam Theolus deas,
Quo doctus viguit Liuius in iugo,
Quo toto intumuit Flaccus Apolline,
Huc Cephisidas auocat.
Hanc sedem emeritæ Phocidos accolæ
Musæ, Barbaricis inde timoribus
Expulsæ, Euganei collis in edito
Hoc sedere cacumine.
Nam vt laxare animum deliciis velis,
Nusquam se explicuit maior amœnitas,
Nusquam temperies vlla salubrior
Puri candet aëris.
Lætos ferre vides vndique palmites
Vuas Sydonij muricis æmulas,
Gaudentes Thasias inde leui solo,
Hinc pingui Mareotidas.
Stat pars ætheriis abdita populis,
Vlmo pars humili, pars bona pampinos
Pro testudinibus complicat, & comis
Solis caumata summouet.
Immites acinos ecce racemulus
Idem fert, aliis mitibus, & propè
Florentes alios, qualia in ortulis
Nausicæ riguis erant.
Qua saxosus anex, repit humi rubens
Vua, ex Illyrio nomina quæ tulit.
Nascenti exposita est Phœbo Apiaria,
Baccis suaue tumentibus.
Accedúntque decus vitibus arbores,
Multis ficta modis ars topiaria.
Fœcundo reliquæ mergite succubant
Pomis frugiferæ omnibus.
An te nunc sileam Punica vasculis
Spes purpureis grata? sed ô quibus
Nulla insunt acinis ligna, prioribus
Res ignota parentibus.
Deductæ spacium vallis omittimus,
Venatu, aucupio, gramine commodum:
Et præpingue solum, quod pariter colunt
Pallas, Nyctelius, Ceres.
O collem placidum, cui domus insidet,
Demissa aspiciens iugera molliter:
Quem replet geminis læta sororibus,
Multo Gratia gaudio.
Ver molle, & Veneres, atque Cupidines,
Hîc festos celebrant Naiadibus choros:
Non absunt Satyri, non reliqui dei,
Si mulcere animum velint.
O, ni quid temerè poscere cælites
Detur, concipiam vota superstitis
Vitæ, quod reliquum net Lachesis mihi,
His producere collibus.
Hic hic viuere amen, hic Pierides deæ
Mentitæ volucres tam bene concinunt,
Vt si permaneam, sors mea candidam
Me demutet in alitem.
O saltem hoc mihi non inuideas precor,
Francisce ingenio mitis, vt entheo
Afflari quoties numine quæritem,
Hic te conueniam frequens.

AD IOSIPPVM FAVSTINVM præcæptorem, quem missionem petit à studiis politioribus.

Faustine, vitæ doctor integerrimæ,
Linguæ Latinæ censor, & sublimium
Rerum absoluta notione nobilis.
Iam iam sat, annos octo militauimus,
Vexilla tyro persecutus inclyta,
Et quæ sub alto castra metaris iugo.
Exinde miles Prunuli, & Sabellici,
Labore semper inquietus improbo:
Anno peracto tertio ac vigesimo,
Veniam canendi poscimus receptui:
Exautoratúsque rude donari velim,
Castra hæc amœna & delicata linquere,
Seuerioris ære conscriptus ducis.
Cuius per altum signa nactus æthera,
Hylen patenti semen ore poscere
Videbo: tanquam sponsa sit, virum appetens.
Rerum nouatus, atque causas omnium,
Et vnde mundi fluxerint primordia,
An pace amica, & ab odioso prælio,
An mole massæ immobilis primaria:
Ab igne, an vnda sint: ab æternio, an diu:
Anima an sit ignis, aura, sanguis, an nihil·
An, quod fatemur sponte, cæli spiritus,
Scrutabor. ipsa pollicentur omina,
Locum hoc labore forsitan non infimum,
Ni dura egestas me repellat pauperem,
Aduersa nostro tempore emergentibus,
Magísque iniquus hostis emersis, piget.
Quum tot laborum gloriaq; inutilis.
Quando Chelonis vincitur sapientia
Atq; ipsa virtus: Atticum vt prouerbium est.
Sed esto quærant improbi viles opes,
Viles per arteis, atque mercimonias,
Musas omittat, quem sitis census rapit.
Odi appetentem ex literis ditarier.

Nan

Nánque est ouilla pelle consutus lupus,
Opibus anhelat, iam professus pauperẽ.
Procul profanũ vulgus à Musis, procul.

AMATORIA QVÆdam problemata soluit.

DAPHNIA.

Si tam sollicitis cales,
Quũ me non videas, ignibus æstuãs:
Cur si me videas, riges,
Effectus Scythica frigidior niue?

PIERIVS.

Notæ sæuitiæ memor,
Tũc tunc destituor sensibus omnibus:
Quare contrahitur calor,
Vt cordi misero suppetias ferat.

DAPHNIA.

Siquid dicere vis mihi,
Velas opposita cur faciem manu?
Sed quam purpureus rubor,
Pallenti viola mixtus, obambulat.

PIERIVS.

Optati mihi conscius,
Non sat legitimi, memet ita obtego:
Mox nubem ingenuus pudor
Fundit sanguineã. hac inficitur cutis.

DAPHNIA.

Sed cur lumina deijcis,
Si me cernere amas? cur varius tenor
In vultu modò frigido,
Nunc cõtrà calido? nec stabili es modo?

PIERIVS.

In te sustineo minus
Lumen, duriciem dum vereor tuam.
Hinc spes, hinc metus efficit,
Momento vt variẽ cuncta volubili.

DAPHNIA.

Cur semper querulus meam
Carpis duriciem? qui minus indices,
A me quid cupias: domus
Omnis cui pateat, res, & opes meæ.

PIERIVS.

At suspiria feruida,
At pallor gelidus, lumen at humidũ,
Atque os pumice siccius,
A te quid cupiam, quid meream indicant.
Et si dirigeam, vt lapis,
Nec fari valeam, néve loqui: tamen
Pernix seruitium, & fides
Explorata petunt, quid mereã, satis.

DE FORTVNA GVIdõnis Vrbini principis.

Iam tandem imperium Prudentia
Sub meum redacta est,
Fortuna dixit gaudibunda nuper.
Vertimus inuicti vires ducis,
Exulare diua
Natum Minerua principem coëgi.
Qui docto nulli moderamine
Cedit, Imperator
In militari gloria supremus.
Quem Plato, constituens commertia
Sancta ciuitatis,
Sanctæ creasset principem cohortis.
Quid vetat? ecce meo totus pede
Supprimetur orbis,
Obstare quod Dux hic mihi nequiuit.
In superos etiam forsan caput
Efferam superbum,
Seruiléque omnes sub iugum prehendam.
Non tulit hanc Phœbus tã grandia
Iactitare verba:
Quid vana tantum gloriaris? inquit.
Cur insana putas huic regia
Sceptra sustulisse?
Cui sceptra, non tu, sed dei dederunt?
Doctrinæ, ingenijs, virtutibus
Imperat libenter,
Mecum ministrant huic nouem sorores.
In quibus imperium clarissimus
Obtinet, polita:
Raráque præstans eruditione.
Sed non læta diu, si dicere
Vera iudicemur,
Fortuna risus excitabis istos.
Nam veluti densa caligine
Nubium repulsa,
Sudum per ipsum clarius corusco.
Dux ita Guido tuæ tot casibus
Obrutus procellæ,
Tranquilliori sorte mox fruetur.
Nãque homines misera quoties vice,
Iuppiter fatigat,
Feliciorem præparat triumphum.

VANVM ESSE FVTVrorum metum ad Hie. Aleandrum Moten. amicum præcipuum.

Frustra minacum, docte Hieronyme,
Aduersa plorat fulgura siderum,
Qui pondus humanum subiuit,
Lapsus ab æthereo recessu.
Vitare si quid non datur à Deo,
Id ferre saltem fortis opus viri:
Non voce, singultúque tristi
Exanimare grauis amicos.
Quanto videtur Thrax sapientius
Sperare, quicquid sidera iusserint
In fronte scribi nascituris,
Mente manet placida futurum.
Idcirco nulla corda cupidine
Rerum trucidat. contigerit bonum,
Plaudet modeste: sin sinistrum
Acciderit, faciet nec assis.
Exponet ipsam casibus omnibus
Vitam, premit seu mœnia Chalcidos:

Seu Marte pernix, heu, cruento,
Aggreditur miseram Methonam!
Seu Iuli amœnum depopulat forum:
Seu tot tumultus mittit in Apuli,
Dauníque campos: quos Iapyx
Laude facit celebres vetusta.
In bella fortes, in Venerem, in iocos
Molles, ad omnem se faciles dabunt
Ii semper euentum paratos,
Sauiciæ, & Genij ministri.
Dum nulla curant funera: dũ maris
Iram furentis, fulminis impetus
Spernunt, & instantes cateruas
Excipiunt animosiores.
Mox læta iugi pectora leniunt
Cantu, & cachinnis. hinc crapula in dies
Producta quinos hos retentat,
Delicijs varijs fruentes.
Solamen ingens, ponere sub pede
Spémque, & timorẽ: sit tamen vt comes
Intaminatis iuncta virtus
Moribus. En placet, hos sequamur,
Qua parte callent. sæpe olitoribus
Natura veri simplicibus viam
" *Ostendit. omnes nunquam haberent*
" *Omnia: habent tamen omnia omnes.*
Centusse curto non liceat magos,
Seu Mars Lacænos sollicitet meos,
Stilbonáque obnixus benignum
Excipiat radijs malignis.
Quamuis Nepali cuspide concitus,
Quamuis fatiget vim placidi Iouis,
Cum fronte Saturni feroci,
Quem trepido irradiet trigono.
Inspector æthræ quis mihi crastinã
Mortem minetur, non aliter genæ
Mutem colorem, quàm vt serenum
Dixerit, aut pluuiam futuram.

AD PETRVM ALIGE-
rum Dantis III. F.

Nil me deliciæ iuuent
Vrbanæ, immodicis sumptibus inclytæ:
Non si me vocet Attalus:
Non si me hospitio suscipiat Gyges:
Dum me visere, flosculi
Doctorum iuuenũ Petrule non neges.
Qui tam carus ades mihi,
Dũ patrẽ assimulas moribus, oréque.
Qui miti ingenio omnibus,
Qui dulci eloquio, qui facili, & proba
Præstas mente: puer quidem,
Prudenti sed enim iudicio senex
Sic dij sint faciles tibi,
Sic doctum superes eloquio patrem.
Hic in grammineo toro,
Vt tecum Daniel est Zauarisius,
Adsiste, hocce Quadranthidos
In ripa vitreæ: cuius amœnior
Mulcet cor da susurrulus,
Insultans gracili murmure calculis
Seu reptare velis iugum,
Surgentésque tuos molliter hortulos,
Hoc in tramite Pallados,
Crispato vnde, oleis, cũque virẽtibus
Mecum vnà Aoniam libens
Vocali citharam carmine tempera.
Accantat tibi Daulias,
Hac commenta melos dulce sub ilice.
Et quæ Cecropium genus
Olim nobilitet, rauca cicadula.
Hic nudare caput iuuet,
Labris etesias carpere hiantibus:
Vmbras dum canis inuidet,
Dum cœli medio sol vehitur furens.
Statim quàm placidus tua
Perstringat Zephyrus tẽpora leniter?
Quam vallis faciem tibi
Ostentet? segetũ, & graminis huberẽ.
Hic tot fontium aquæ oppidò
Piscosæ, hic leporum præda fugacium:
Hic captura volucrium,
Cuiusuisque boni larga opulentia.
An tu quicquam aliud putas
Termessum, Aoniam, Pieridum loca?
Tanti scilicet interest,
Quánam parte fauor spiret olympus.
Vt sis ergo beatior,
Nobiscum studeas esse frequentius.

ALBÆ CALISTÆ PVL-
chritudinem admiratur, ad
Paulum Capiuaccium.

Paule diuinum decus intueri
Quæris incassum, laticésque tundis,
Ni prius pulchræ videas Calistæ
Lætus ocellos:
Queis hebent visus hominum, nec astra
Clarius summo rutilant Olympo.
Dulcor, atque ipsæ Charites, Amórque
Defluit vnde.
Hic Amor densa face nidulatur,
Hic micent quanto superi nitore
Cernitur, quanto Lycius vapore
Splendeat ignis.
Ipsa miratur potuisse idipsum
Ferre se, rerum genitrix videtur
Plausitans nusquam reperire tanti
Lumina Solis
Siderum fluxus, elementa, cœlum,
Vltimas artis posuêre vires,
Vt darent nobis iubar hoc, corusca
Lampade plenum.
Quæ fuit magni regione cœli
Forma? in Ideis quibus enitebat
Lumen exempli nitidum decori,
Claráque imago?
Vnde natura hanc faciem venustam
Sumpsit? humano generi datura,
Sedibus quicquid fabricare summis
Cultius audet.

Fon

Fontibus quæ nam gelidis pererrans
Nympha, vel syluis tacitis, capillum,
Qui magis fuluum simularet aurum,
Soluit in auras?
Nonne Rhypheas superat pruinas
Vultus, aspersu varius rosarum?
Nonne virgultum superant Medusæ
Pulchra labella?
Aequor ecquando tulit vniones
Indicum tales? micat ore qualis
Dentium, nunquam satis efferendus
Omnibus ordo.
Cerne iucundos ebeni nigrantis
Arculos, audi lepidam loquelam,
Siderum phthongos celerum supernos
Assimulantem.
Dulce qui nunquàm audierit loquentē,
Dulce ridenti adstiterit Calistæ,
Nescit vt curet, perimátque amantum
Corda Cupido.

AD HIERONYMVM Bononium Taruisinum, Iambum vnicuique materię iam aptum esse.

Docti probare difficulter assolent,
Quiduis iambo traditum:
Nisi boantem concites Tragœdiam
Aut aliud illa tristius.
Iræ, furoris, vltionis carcere,
Censent iambum claudier.
Aureliani sed genus poëmatis,
Quaquà vagatur liberum,
Seu facta regum versibus pangat nouis
Potentiorum illustria:
Siue immerentē non reponat quempiā,
Vel ense, vel opibus bonum:
Seu litteratos laude non fraudet sua,
Proborum amator omnium:
Seu molle, seu lasciuulum carmen lyra
Iucundiore personet:
Seu rerum apertas nemini ore differat
Causas profundo plurimas.
Suum decorum seruat, auget, excolit,
Felicitate maxima.
Ergo Bononi docte, consultum meo
Studio putabis optimè
Aureliani quod genus poëmatis
Cura sequamur sedula
Laudem meretur, qui sibi legit, bonum
Vt æmuletur quempiam.
Fraudandus ipse hac non ero, quod op-
Mihi æmulandum legerim. (timum

AMORIS INGENVI conditio.

Occlusi medio pectore vulneris
Insanam patior sollicitudinem.
Nam quæ sub tacito pectore fax latet,
Maiorem cupido concitat impetum.
Suppressit labium nescio quis tremor,
Suppressum reserat nescio quis calor.
Vecors me temerè suadet amor loqui:
Instat, subticeam, pallidulus pudor.
Rideri metuo: si loquor, improbus:
Truncari metuo, si taceo, diu.
Ignarus, quid agam, dispereo miser.
Vix consto mihi, vix viuere iudico,
Dum tantis propero casibus obuiam.
Vesanus quoties te video furor,
Cor vrget: quoties non video, dolor,
Mœror, tristitiæ pectus obambulant.
Heu quò me miserum sors trahit impia?
Vrgentem nequeo sistere turbinem:
Nec vitæ auxilium poscere languidæ.
Heu sors quaque alia sorte molestior.

DE NELPHO TARVIsino, qui perijt casside medicata.

Nelphus Euganei decus
Est vbi certaminis?
Tanta robora militum,
Strauerat modò fortium,
Miles insuperabilis.
Heu sopore cassidis
Is malo perijt dolo:
Qui mori haud poterat vigil.
Parca, quæ subeat, viam
Nouit, vt cunctos necet.
Robori nullus suo
Fidat: impenetrabilis
Sit licet gladio, Phrygem
Iuuit id Cycnum nihil:
Quem genu, & clypeo dedit
Acer Aeacides neci.
Versus in tot imagines
Iam Periclymeneus polum
Ibat altum lusitans,
Factus ætherij Iouis
Ales, Herculeas manus
Sic morabatur: tamen
Illius telo occidit.
Milo fortis, & impiger,
Viribus perijt suis:
Robori vt bifido manus
Abdidit temerarias,
Præda ita expositus feris.
Nostra spes vbi sistitur?
Omnia incertis fluunt
Fata casibus obuia.
Sole qui fuerat nouo
Summus, occiduo infimus,
Labitur pessum ruens.

FERINI AMORIS CONDITIO.

Ex Praxillæ vatis testimonio, ad Ioannem Petrum Ferettum.

Praxilla immeritis diu
Vexata, in pueri pube doloribus:
Praxilla Aonidum decus,
Quam vatem celebrat Græcia nobilē,
Experta indomiti ferum
Tormentis animum pectoris omnibus:

Quum spes nulla superfuit,
Inuenit medicam à tempore opem breui.
Ergo, vt compos erat sui,
Affata est Calain talibus impium:
Dum formosa tibi fuit,
Dum nullo facies tubere putida,
Dum pulcher fueras, genas
Imberbis, roseam purpureus cutem:
Quamuis toruus, & impius,
Quamuis difficilis, rusticus, & ferus:
Si te cernere, si tamen
Vnquam contigerat, vulneris illico
Insani auxilium dabas.
Quod me perdiderat, te nisi cernerem.
Nunc deformis adest tibi,
Nunc multo facies tubere putida,
Fœdè à furfuribus genæ
Excesæ, & fluidam luridus es cutem:
Et ni te videam tamen
Funebri videor deliquio mori.
Scin' cur? forma, prioribus
Annis sculpta meo pectore, tunc subit.
Quod si te videam statim
Conceptúsque dolor, flammáque deperit.
Sic, qui omnes ferus oderas,
Effecit Nemesis, temet vt oderis.
Nimirum volucres dies
Insperata ferunt multa: sed omnium
Importuna cupiditas
Clamat PETRE, *mora nil odiosius.*
Quod si tempora noscitent
Mortales, habeant nil sapientius.

PRO INITA CVM IAcobo comite Iuliario amicitia, ad Dantem III. Alig.

Quis ferre tantum ponderis, quis tot pati,
Tot, quæ vndecũque vincula annectis mihi,
TERTI, *valebit? Herculem ponas licet.*
Primum verendo me obligasti nomine:
Mox eleganti est duplicata carmine,
Incomparanda vinculorum sarcina.
Mox pergis vsque, & vsq;, & vsq; texere,
Et hinc & inde plura mi ligamina:
Et huic, & illi me diserto addicere.
Addicis vt nunc ecce Iuliario,
Viro eruditione rara prædito,
Humanitate claro, & eloquentia.
Opes omitto, omitto stirpem nobilem,
Stirpem vetustis inclytam maioribus,
Stirpem probatis splendidam minoribus,
Quis ferre tantum ponderis, quis tot probe
TERTI *catenas sustinebit Hercules?*
Nec is, nec ille: protinus nec Hercules.

DE DECORO IAMBICI carminis, ad Paulum Dandulum P.V.

Ac si obtinere principatum Dandule
Parum sit in elego, parum sit in lyra,
Ad clara promptus & vigens negocia
Vis etiam iambum, præpetem celerrimum
Sequi, & peritis difficulter agnitum:
Vt multa nostro seculo poëmata,
Versum eruditum, ad arduas regum vices
Aptum canẽdas, factáque virûm maxima,
Acrem, canorum, flebilem, atrocem, grauem.
Terentianus hocce carmen approbet,
Quod alterius indiget pedis nihil,
Suósque versus conficit senarios:
Quali phasellus impetu celer volat.
Sed enim id citatum cui nimis videbitur,
Spondæo iambum iungat alterno gradu.
Dactylus in vno vertice, aut nusquã, placet.
Anapæstus insit rarus, & primum locum,
Quintúmve, si sit, occupet: reliquos sinat.
Infert sonorum hic versibus tragicis melos,
Quoties iambo terminant bissyllabo.
Habeat honeste primus ipse trybrachum,
Quartus, secundus: dum fuerit is vnicus.
Duos locare de solutis, absonum.
Languere quintum iudicamus trybracho,
Finis duarum syllabarum fit grauis,
Trium citatus, plurium iucundulus.
Cæsura palmam multa semper obtinet.
Licentiosis esse dandum Comicis.
Epigramma certis obligetur legibus,
Quod difficultas ipsa reddit nobile.

DE SCAZONTE, AD Annibalem Phaethonta discipulum.

Sonora verba, non hiulca scissuris
Sunt claudicantum dignitas iamborum.
Cæsura quintæ, aut septimæ frequẽns partis,
Demptis duobus vltimis pedibus esto.
Reliqua Dimetri quantitas, habe exemplũ.
Sunt claudicantum dignitas,
Cæsura quintæ aut septimæ,
Demptis duobus vltimis,
Reliqua Dimetri quantitas.
Cæsura demit hocce semiseptena,
Et syllabæ occurrentis vnius segmen.
Sedes iambo quinta semper offertur,
Et quarta iambo, ni trybrachus eas poscat.
Quintæ dederunt scripta nulla spondeum:
Si scripta vatum volueris receptorum,
Catulli, Horati, aut Virgili: quibus tantùm
Debere Musæ gloriantur, & Phœbus,
Ineruditi quàm frequenter vsurpant,
Mutare sedes vltimas, nec aduertunt.
Quæ si redibunt, sic iambicus fiet
Cæsura quintæ, aut septimæ partis frequens.
Audere stultis, vt lubet, dato, & duris:
Qui lege nulla victitant: age impuros
Hos chare vites Annibal, velut pestem,
Semper secutus optimos poëtarum.

IN PLINIANVM ILLVD: duriusculum se fecit. ad Petrum Alexandrum, ex Corneliano.

Corneliani Petre lumen oppidi,
Non quæso tantas rideas ineptias,

Quas iurgiosi somniant interpretes.
Quum de caprina conserunt lana manum?
Est Plinianæ cura diligentiæ,
Mollire duriusculum poëmatis
Catulliani carmen hinc certamina
Tot oboriuntur duriorem sic facis,
Vt vix duobus esse credas peruium.
Tacite locutum militem hic intelligit:
A quo vocatus Imperator Sotado
Titus fuisset, ne patrem sublæderet.
Vespasianum duriusculum vocat,
Acclamat vnus: alius hocce durius
Sensu inuenire sedulò conabitur.
Et his, & illis sæpe duriusculi
Domi forísque clamitant, certant, strepunt.
Quin molliendi sunt, vt inde molliant.

AD ERVDITOS, DE PARALYSI Calphurnij.

Professor erudite, doctor elegans,
Poëta litterate, Rhetor eloquens,
Quicunque Musis dedit pallescitis:
Nolite quicquid lectione plurima,
Et erudita consequi vobis datur,
Id omne auaro consecrare pectori,
Vt nil futuro conferatur sæculo.
Exemplo habete singuli Calphurnium.
Sciebat ille, quicquid est sciri datum
In expolitis vndecunque litteris,
Seu Græca velles, seu Latina posceres.
Sed dum tenaci supprimit sinu omnia,
Nil editurus, & sibi tantum studet,
Perinde natus ac sibi tantum foret:
Congesta iam tot litterarum pondera,
Stipata memori tot diebus vertici
Ciere bellum: hinc conserunt simul manus,
Pugnántque nixa viribus contrarijs,
Vt longa soluant carceris ligamina.
Soluêre demum, & impetu tali caput
Rupêre: vt omne excusserint cerebrum: ac statim
Is destitutus, impoténsque corruit,
Luctu & dolore quæritandus omnium.
Quicunque libris igitur impallescitis,
Exemplo habete singuli Calphurnium.

ODARVM IOANNIS PIERII *Valeriani, finis.*

IO. PIERIVS VALERIANVS ad Ianum Lascharim, V. Clariss.

Regia Laschareæ sobolis stirps Iane, decorum
Qui vetus ingenij viribus æquiperas.
Si tibi dona parem, Veronæ cultor amœnæ,
Quæ tanto inueniam munera digna viro?
Dem ne crocum, an citrios, an Rhætica vina, an oliuum?
Immo age, selectus Carpio munus eat.
Rarus hic in stagnis, proprióque in gurgite rarus:
Et meus, vt faueas, Carpio rarus erit.
Ipse ego quem cepi, atque alui Quadranthide lympha,
Iugera quæ Aureoli montis amœna rigat.
Qui, seu legitimo, vetito seu semine cretus,
Iudicio constet, magne vir, ille tuo.
Qui rerum exploras causásque, vicésque remotas:
Res hominum quem non, non latuere deûm.
Credita summorum cui magna negocia Regum:
Qui pacem, atque eodem pectore bella cies:
Consilio cuius prudenti Gallia plaudit,
Orantíque potens regia quæque fauet.
Cui de Cecropijs, Latiísque in pectora cellis
Instillat superos promptus Apollo fauos:
Dulcius vt nemo quisquam hac ætate loquatur,
Dum latij exundant, Cecropijque sales.
Quid loquar, vt propior pompam sis ipse secutus,
Quam pennata Iouis rheda Tonantis agit?
Admissúsque sacris, quæ raros noscere cautum est,
Pastus es ambrosiam, nectareámque dapem,
Quà licet hinc homini, sapiens effectus, & ægro
Mortali præstans, vt Deus ipse tibi.
Quúmque ita præcellas, humiles, at sponte, Poëtas
Amplexaris, amas, officiísque iuuas,
Omnibus expositus, veluti Sol omnibus idem:
Diuinæ vnde licet noscere mentis opus.
Ergo age, quicquid erit, munus leue sume benignus:
Auspicijs viuat Carpio vt iste tuis.

CARPIONEM M. MVSVRO commendat.

Si sic Carpio mi exilire gestis,
Anguilla mage lubricus nitenti,
Quam nemo potis est manu tenere:
Inter Laschareos, vt apparatus
Splendentis, nitidos, & eleganteis:
Phoca fœtidiórque, olentiórque,
Te te putidulum inferens, verendas
Ceteo temeres odore nares,
Qui non Idothees leuetur herbis.
Si sic Carpio mi exilire gestis,
Musuri prius ibis in culinam:
Quam Phœbus colit, & piæ sorores,
Illi fercula sacra condientes,
Actæo, nec adultero sapore:
Quæ mox discipulis suis propinet.
Illum qui Euganea schola frequentant,
Fiet Calliope obuiam & Thalia,
Et iucunda Erato, cutémque Dio
Totam nectare sedulæ lauabunt,
Et vesco sale Cecropis salibunt:
Ventrémque ambrosia bene enteratum,
Exempta tibi, quantacunque fex est,
Perducent: ita lautiore mensas
Cultu Laschareas adire detur.
Non tantùm stomacho eius appetendus,
Conditus sed enim sale isto, orexin
Adlectes quoque delicatiorum.

FABVLÆ TOTIVS Argumentum.

Latiæ Catullus elegantiæ parens,
Profectus è Bithynnia, peninsulam

It Sirmionem inuiſere actutum ſuam.
Ad hunc amici commeant compluſculi,
Lacum phaſello limpidum ſulcant leui,
Et ſe viciſſim ſuauibus mulcent modis.
Canit Catullus impotentem perditi
Benaci amorem, quo pudicam deperit
Garden, nec vlli obnoxiam libidini.
Ripas Napeæ quæ virentis adcolunt,
Illum ſequuntur, atque Benacus pater,
Bibula haurientes aure carmen optumum.
Eo abſoluto, Naiades plauſu dato,
Exoſculari dum carinam curſitant,
Imis refuſa ſtagna miſcentur vadis,
Et vorticoſis fluctibus cœlum petunt.
Quibus poëta territus, proram manu
Vtraque prehendit, immemor poëmatum,
Quæ lapſa fluctus in rapaces decidunt.
Abit Catullus, atque confectus graui
Mœrore, paucis poſt diebus occidit.
In carpiones inde mutantur libri.
Mēbrana nanque piſcium id genus parit,
Ramenta in auri transferuntur litteræ:
Cognata quæ eſſe conſcij piſces ſibi,
Sola illa deinceps deſtinarunt carpere,
Vnde hæc ſecuta Carpionum nomina.

IOAN. PIERII VALER.
Carpio.

IBat ab hoſpitio Memmi, Thymíſque, Catullus,
Eque amplis lætæ finibus Ioniæ:
Spectaret fumū à patrijs vt collibus, vtque
Natali inferret baſia chara ſolo.
Sirmio defeſſum ridens peninſula vatem
Suſcipit, & placido mulcet amœna ſinu.
Veniſſe incolumē veteres gratantur amici,
Inuiſúntque lares, docte poëta, tuos.
Ipſe peregrinos longo ſermone labores,
AEgeíque refers multa pericla ſalis.
Quæ tulerit terris incommoda dura Bithymis,
Quàm fuerit patrij terra adamata laris.
Soluere iam tempus curas, ægrúmque grauatæ
AEdibus in notis ponere mentis onus.
Non aliàs æquè facilis ſuſcepit alumnum
Benacus reducem, veliuolúſque lacus.
Hinc ver, hinc placidi genitabilis aura fauonij,
AEquore ſuadebant limpidiore frui.
Ergo parant tenues per ſtagna liquentia tonſas
Lentare, & ſocias addere ſorte manus.
Ipſi aderant plerique notæ melioris amici:
Quos ipſe à teneris legerat vnguiculis.
Conditor exhauſti nitidus Cornelius æui,
Varrus amore potens, Caluus amore miſer.
Tu, qui delicias elegis das, Calue, fluētes:
Tu, quē plus oculis, Calue, Catullus amat.
Nec Verranius hinc aberat iucundus, Ibero
Qui patria nuper venerat Oceano.
Lætus & ante alios riſu, ſalibúſque Fabullus,
Diues, & exprompto viuidus ingenio.
Liquerat, vt ſocijs admiſceretur amatis,
Comi celſa noui mœnia Cæcilius.
Cúmque ijs blanda comes demorſo Lesbia labro,
Lesbia centenis humida baſiolis.
Lesbia delicijs tam blandi paſſeris orba,
Rubra genas fletu Lesbia turgidulas.
Cæſiolis neque non oculis mellite Iuuenti,
Dulcibus exhalans ambroſiam labijs.
Caſtulus ille puer, nulláque libidine turpis,
Qui meruit caſti vatis amore coli.
Qui comites, qui luſus erat? quàm pura voluptas?
O precibus Vatum vita petita pijs!
Ii modo trudebant abiegnis littora palmis,
Móxque dabant auræ lintea paſſa leui.
Sed, ne pigra vllum tereretur in ocia tempus,
Exhilarant gratis pectora colloquijs.
Alter ab alterius numeris incenſus, amice
Reddebant ſalſis mutua verba iocis.
Muſarum incipis hic dulceis expromere fœtus,
Hoſpita quos dederat terra, Catulle, tibi.
Magnum opus, & nondum vulgata poëmata, tum quæ
Prò dolor, inſanis rapta abiēre vadis.
Dicite nunc, Muſæ (nam vos meminiſtis ab æui
Principio omnia, quæ dictáque, factáque ſunt.)
Quid vatem abſtulerit nobis, vatíſque labores?
Nam tanti nondum eſt cognita cauſa mali.
Mulcebat lepidus comitum præcordia vates,
AEmula erant ſuaui conſona fila ſono.
Cui pater ipſe loci velatus harundine crines,
Extulit arridens ora benigna lacu.
Quem circum nymphæ Benacides aſſultantes,
Auſcultant reſono ſingula verba choro.
Hinc Vigilina, procis tot ſuſpirata miſellis,
Cui viridis glaucam cingit oliua comam.
Illinc fulgenti rutilabat Pyrgia fronte:
Pyrgia, cui mollis grata corona ſalix.
Illa ſui tanquam Domicij præſaga, canenti
Aſſurgens vati, ſingula verba rapit.
Garde aderat, niueis vlnas implexa liguſtris,
Benaci Garde quæ nouus ardor erat.
Fronde ſinum viridanti lactea Bardoline
Opplerat, præcox, quam ſua ficus habet.
Nabat & vuidulis onerata Laciſſia baccis,
Pampineis glaucam nexa comam folijs.
Naidibus Salodina decem comitantibus ibat,
Attollens citrijs tempora cincta ſuis.
Sirmia ſed nymphas demum ſupereminet omnes,
Fronte, oculis, vultu, voce, colore, comis.
Myrthus uti redolens florentibus Aſia ramis,
Myrthus Hamadryadon roſcida, rarus honos.
Vere caput cincta hæc, & verſicoloribus vlnis.
In ſe animos, in ſe lumina cuncta trahit.
Ichthya quam ſequitur mater, quæ prole ſuperba,
Intima ſub tacitum gaudia pectus alit.
Ichthya Benaco tantum dilecta vetuſtis
Temporibus, quantum Læda venuſta Ioui.
Viderat hanc olim iuuenis Benacus aquantem,
Quum premeret flauum fictilis vrna caput.

In

Incaluit visa, incaluit quoque Nympha, liquenti
Numine perspecto, dum natat inter aquas.
Itur in amplexu, & mutua gaudia miscent:
Minciushinc, nec non Sirmia pulchra sati.
Hæc tamen optauit collem, qui plurimus vndis
Prominet: ille solum per loca aperta petit.
Prole pater lætus, gratum vt pensaret amorem,
Dona libens rara ditia dote dedit.
Dona greges anguillarum tot mille, quotannis
Ostia quæ natus cogeret ante sua.
Hæc igitur celerem semper comitata phasellum,
Carmina surrectis auribus haurit hians.
Inde aliæ, quas fama vetus iam nocte recondit,
Tempus vt à memori singula mente rapit.
Ille canit: vndæ, & tacitis stant flatibus auræ,
Vsque adeò cælum laudat, & vnda melos.
Garde carmen erat: Dryadum pulcherrima Garde,
Garde nigra oculos, fulua comam, os niuea.
Hanc Deus horrentis prognatam semine Baldi
Arsit, at ardenti copia nulla fuit.
Viderat innuptæ lustris comitem ire Dianæ,
Venatu fessam visere sæpe lacum:
Mollia nudatæ tollentem vellera suræ,
Dum sua candidulos adluit vnda pedes.
Tempora flos bene olens cingebat amaracus: arcu
Læua habili iaculo dextra onerata fuit.
Dardanio qualis Paridi Cytherea sub antro
Sed dedit Idæo, pomum habitura sacrum.
Vritur: & cæco Benacus carpitur igni:
Et votum ingenuus tardat obire pudor.
Dum cupit hanc instar hederæ vincire tenacis,
Zonáque dum se offert dissoluenda animo,
Sternuit, & resonant supplosa papauera pugno,
Spem minuunt tremulis lumina mota genis.
Spesq; ita dum alternat, dum mollis flamma medullas
Vescitur, ambiguo naufragus in pelago,
Frigidulos acri singultus ore ciebat,
Est & obauditis dicta querela modis.
Nympha mihi propriis vndis prælata, libenter
Paucula amatoris verba morare tui.
O nitidóque sinu præstans, roseísque papillis,
Oréque puniceo frontéque lacteola,
Cur fugis? atque Dei sanctum Dea temnis amorem,
Dum formosa vires vere puella tuo?
Mollia quid scopulis eduris crura fatigas?
Cur genium fraudas florida nympha tuum?
Ah satius quanto, validam exercere iuuentam!
Amplexúque frui, dum licet, assiduo:
Flos rubet en regum in variis hyacinthinus hortis:
Quem neque oues norunt, nec tetigêre boues.
Dum mulcent auræ, firmat sol, educat imber:
Quilibet hunc iuuenis, quæque puella cupit.
Ille, suo fuerit si tempore captus, odorem
Virgineis adhibet frontibus, atque decus.
Verum, vbi præteritus thyrso defloruit ipsi:
Nulli illum iuuenes, nulla puella cupit.
Despectúsque iacet, iam contundendus aratro,
Immundóve parat stramina fœda gregi.
Quare, dum tenera, tuus est dum mollis amator,
Vtere nunc prudens tempore, nympha breui.
Vt vites gaudent vlmis, vt vitibus vlmi:
Amplexu ipsa meo læta eris, ipse tuo.
Gaudia quanta aderunt, & quàm numerosa voluptas
Nocte per has ripas, antra per ima die?
Benacum Garde, Garden Benacus amabit,
Incensus flamma viuet vterque pari.
Benacóque liquens fuerit dum vita, feretur
Benacus Gardes nobilis esse lacus.
Num tibi ego putri videor regnare lacunæ:
Súmne ego sulfurea tetra Mephitis aqua?
Fluctibus en, libuit quoties assurgo marinis:
Vnda tamen vitreas limpida seruat aquas.
Aspice florenti redolentem margine ripam:
Quam neque sicca æstas, vlla nec vrit hyems.
Aspice fœcundo prægnantes pondere truncos,
Quos stupeat Phæax cultor, & Hesperius.
Pisce quis vberior fluuiúsve, lacúsve, sinúsve
Aequoris? Oceanus certet vterque licet.
En varij tibi maiores, quæ mille tulerunt,
Committunt imis oua fouenda vadis.
Proceríque lupi, dentata fauce superbi,
Et carne, & tenui vellere molliculi.
Ecce, quot anguillæ scopulis strigmenta relinquunt,
Vtq; ea viuescunt, stagnáque vt ampla replent.
Quid tibi mille canam species, quid nomina mille?
Et quicquid nostros nobilitat latices.
Quin tibi fatidicæ Mantûs oracula dicam,
Dum rerum illa meas præscia visit aquas.
Salue inquit, Benace pater, tibi nuncia veri
Diuinabo tui gaudia prima lacus.
Nascetur nitida sæclis voluentibus vnda,
Piscis, fama recens vnde parata tibi.
Non Siculum murena fretum, non ostrea tantum
Lucrinum extollunt, Brundusúque sinum.
Non elope tam clara Rhodos, rhombóque Rauenna,
Quàm tua erit partu nobilis vnda nouo.
Dixit, & inuidit nomen: namque omnia vati,
Imperiis diuûm voce aperire nefas.
Hæc tibi sit præfata, rogo, præsagia: Fardes
Ille decor, Gardes ille futurus honos.
Hæc sibi donari pulcherrima Panicea
Ardet, & in medium me petit vna lacum.
Scilicet his Satyrus tentet certare caprinus:
Qui tibi tam cordi est, quem male sana cupis.
Ille feras, ille antra petat, dumósaque saxa,
Quæ que puellari sunt minus apta pedi.
Tu vel oues nitidas adames, piscésve nitenteis,
Et molli ripam gramine florigeram.
Cauta cole violámque, rosámque, crocúmque, & amomũ,
Quæ que puellari sunt magis apta sinu.
Sed quidnam ista vagis nequicquam credimus auris?
Si miseris nullus iam locus est precibus?
Nempe Libyssinis in montibus aspra leæna
Te genuit, Scyllæ vel fera monstra canes.
Me fugis heu demum, méque aspernaris amantem.
Ergo ab amore graui perditus ecquid agam?
Perditus, assiduis quem luctibus exernauit
Dura Venus, spinis pectora nostra serens.
Eripis heu misero sensus mihi: nil iuuat vndæ
Candor, & impendet quæ super vmbra lacum.
Acrior haud molles vnquam vssit flamma medullas.
Quid mihi nunc gelidis imperitare vadis?

Magna, inquam, tenuis demanat flamma sub artus:
Lumen hebet, torpet lingua, manúsque tremunt.
Atque auris gemino sonitu pertinnit vtrinque,
Extremóque miser deliquio abripior.
His pater incassum duram persæpe Napeam
Insequitur dictis, insequitúrque pede.
Illa fugit, cursu celeris vestigia ceruæ,
Flammea præuertens, antráque nota petit.
Atque vbi tam prono decursu rapta volauit,
Obsita ramorum carcere delituit.
Benacúsque miser potiundi protinus expes,
Ima subit, rapido turbine versat aquas.
Et memor irarum quoties incanduit, altis
Eructare vadis stagna refusa furens.
Aestuat, Euxinæ tunc æmulus Amphitritæ:
Tartara iámque aperit, iámque adit astra tumens.
Non illis cymbam concredat fluctibus vllus:
Non, si vel gemino Castore fretus eat.
Talia clarisona memorabat voce Catullus:
Dum socij, atque sacer pendet ab ore chorus.
Finierat: nymphæ applaudunt Benacides omnes,
Cæruleúsque pater, nec modus vllus adest.
Oscula dúmque parant certatim inferre carinæ,
Illa fluentisonis plausibus icta salit.
Et iactata, laus dextrum iam, deinde sinistrum
Obiectabat aquis, corde Catullus inops.
Apprehendíque manu spondam, amisítque libellos,
Quos rapido vortex æquore subripuit.
Dulciloquo sed enim lux illa nouissima vati,
Indecori forsan luxurat exitio:
Ni prece Pollucis, ni Castoris implorata,
Littora legisses tuta phasselle celer.
Quid tamen hoc vitasse fuit: si cura, dolórque,
Hinc malè confecti pectora vatis habet?
Ille quidem impatiens iacturæ nobilis, ægro
Mærore exesus Romula tecta petit:
Atque ibi, dum assiduo tabescunt lumina fletu,
Primæuo ætatis flore vigentis obit.
Extinctum fluere humiles, fluere potentes:
Fluerunt chariton, Aonidónque cohors.
Extinctus lepor est, extincta est gloria plectri:
Et gemit Eoum littus, & Hesperium.
Optima sic demum fatis rapiuntur auaris:
Vescuntur largo deteriora die.
Verum age, quæ fuerit rapti fortuna libelli,
Dic Erato: ista tui præmia vatis erunt.
Ne tegat hoc sæclis obliuiscentibus ætas:
Hactenus vt nulli nota fuêre patrum.
Deciderat cadex, liquidas prolapsus in vndas,
Deciderat plectri delicium Aonij.
Naïs, & hæc atque illa librum prægestit apisci:
Et lacerant auida scripta verenda manu.
In vitreósque bonam thalamos trahit Ichthya partem,
Discat vt Ausonio Mincius ore loqui.
Mincius hæc didicit: charo mox promptus alumno
Obtulit, hinc culto claruit ore Maro,
Mantua quo gaudet, veluti Verona Catullo:
Eloquij quum sit magnus vterque parens.
Nec Vigilina sui vult non memor esse poëtæ:
Patrem habet, & latos implet auara sinus.
Seruet vt hæc magnis præsagia nepotibus, olim
Quales frondosa sub nuce nixa dabit.
Sirmia quam limis oculis prospectat, amátque
Scripta cauernoso fornice cuncta premi.
Ah facinus: tam clara igitur monumenta peribunt?
Et feret hoc Erato? pulcher Apollo feret?
An non magna satis rapti iactura Poëtæ?
Viuus opes poterat qui reparare nouas.
Ast obiit vates, celebres obiêre labores:
Heu vbi nunc risus, heu vbi nunc lepor est?
Scilicet hæc nerunt Parcæ subtegmina: quarum
Facta infecta deûm reddere nemo potest.
At non ipse sui vatis oblitus Apollo,
Non oblita Hecate, non Venus Idalia.
Nanque opus insigni statuunt mutare figura,
Vnde sui vatis fama perennis eat.
Ecce notæ verti in fuluum cœpere metallum,
Scriptus vt aureolo carmine versus erat.
Effulgent nitidæ per stagna rubentia micæ:
Scilicet hi numeri curte Catule tui.
At membrana simul tepido emollita liquore,
Pisciculos cœpit sensim animare nouos.
Turba hæc, cognatum tanquam sibi noscitet aurum,
Adnatat, & proprias carpere cœpit opes.
Sic referunt, vituli pertuso tergore bimi,
Informes primùm fulgere vermiculos.
Substratóque thymo exceptos, casiáque recenti,
Florentíque senis gramine Corricij.
Iam nitidis qui mox alis, pedibúsque subortis
Prædatum flores, pratáque odora volant,
Distentóque replent fragrantis nectare cellas:
Vnde suos Cecrops cogit, & Hybla fauos.
Illicet en ditem pisces populantur arenam,
Non aliam vt captem protinus ore dapem.
Candor adhuc remanet membranæ, vt & ante nitebat
Aridula doctæ pumice rasa manus.
Puniceúsque color tergo, qui frontibus: & qui
Argenti fuerat cornibus, ille decor.
Fulua caro, fuluum manifestius indicat aurum:
Et sapor ambrosia gratior, & melior.
Aureus huic lentor, vis aurea, inutilis ægris
Non cibus est: aurum noscere vt inde queas.
Hic satiare nequit, nequeunt satiare libelli.
Spinula pungentis monstrat amœna iocos.
At, sale quod vesco longos conditur in vsus,
Victuros pandit tempus in omne sales.
Gemmeus vtq; liber, raris versandus amicis,
Arcebat turbæ vulgus inane rudis:
Tu quoque tantùm epulis regum asseruate potentum,
Piscis honorato nomine rarus eris.
Nam quia, quod carpis, nihil est preciosius auro,
Elogium fiet nominis inde tui.
CARPIO nomen erit: quod nulla obliteret ætas,
Viue, Vale: ac aurum Carpio carpe tuum.

CARPIONIS FABVLÆ

FINIS.

IOANNIS PIERII VALERIANI

LEVCIPPVS, AD BAP. EGNATIVM.

Si iuuet afflicto, miserorum fata referre,
In socij detur si qua labore quies:
An magis vlla animum delectent carmina nostrum,
Ponere Leucippi quàm mala fata boni?
Primus ego has Latio succendam lumine flammas,
Clade fatigatus compare primus ego.
Ille meos siquidem Egnati præfinxit amores:
Exemplar morum, vitæ animíque mei.
Is coluit Daphnen, mihi Daphnia culta: furores
Occulit ille suos, occulo & ipse meos.
Ardua Daphniolæ res est amor, ardua Daphnes:
Vota pudica illi, vota pudica mihi.
Saucius is cecidit, semel attamen: acrius eheu
Sæpe ego conficior, mórsque petita fugit.
Verum agite, ô manes, placida Ladonis ab vnda,
Audite hîc vatem funera vestra querit,
Si qua tamen Leucippe tui pars restat amoris,
Quæ mea sit miseri cernere fata capax:
Accipe me comitem, nostróque lauabere casu,
Et tua sors demum fiet acerba minus.

ARGVMENTVM EX PAVSANIA.

Leucippus Oenomai, Pisæ regis filius, Daphnen amat. expes potiundi, puellarem induit ornatum. ascíscitur à Daphne comes: gratiam in dies apud eam indipiscitur. Riualis inuidet Phœbus, efficítque, vt Daphne venatione & sole fatigata, vnà cum nympharum cœtu, se in Ladonem fluuium merset. Tergiuersatur Leucippus, víque à nymphis exuitur. Mas cognitus, iaculis conficitur.

NARRATIO.

Iam satis innuptæ vulgata est fama puellæ,
Cui Lycius tanto fauit honore Deus.
Inter Hamadryadas fuit vt formosior omnes,
Durior æque omnis inter Hamadryadas.
Hanc videt Oenomao natus Leucippus Achæo:
Vt videt, vt capitur, captus vt inde furit.
Illa mares omnis fugit aduersata, negátque
Nubere: siue viro sit data, siue deo.
Attamen hanc Leucippus amat, sperátque potiri:
Vsque adeò in propria re sibi quisque fauet.
Sed nihil ad votum demum videt, esse ne coniux
Mortalis cupiet, quæ negat esse dei?
Quid faciat puer infelix? quáve arte cupitos
Speret in amplexus virginis ire suæ?
Scitus amor, promptis hominem domitare sagittis
Nouit, & exprompta vulnera curat ope.
Et quibus is rerum domitor dominatur, eisdem
Consilium prudens suggerit, atque animum.
Hoc monstrante igitur patrio nutrire capillos
Incipit Alpheo, nectere que arte comam.
Flaua erat, & studiis circum muliebribus aures
Pressa, per inflexus ibat adusque pedes.
Adiicit ornatum, qualem Spartana gerebat
Venatrix: Pholoes lustra per alta sacræ.
Iam Coos maculosa sinus lynx cingit ab armis,
Leuia purpureus crura cothurnus habet.
Iámque habilis pharetra ex humero dependet, & arcus
Annecti geminos copula bina canes.
Iam iuga Taygeti Daphne transgressa, pauentis
Dum sequitur ceruos, impauidósque sues,
Innumeris velox aderat comitata Napeis,
Víxque premens posito gramina summa pede.
Vt videt hanc puer Oebalius, sibi conscius artis,
Horret, & egelido corda pauore tremunt.
Et stupet, & pudibund us abit, nec credere sese
Audet, & interdum vímque animúmque capit.
Ingenuæ interdum flammæ pudor obstat alumnus,
Demum abit indomito victus amore pudor.
Hanc igitur fidens petit, audactérque locutus
Dilectam tali voce moratur heram.
Dic Dea, siue loci nympha es, siue inclyta proles
Es Iouis, ex ipso nosceris ore dea.
Quà pater Oenomaus rapidos direxerit axes,
Qua soror acta citis Hippodamia rotis.
Namque ego dum æripedem solerti indagine ceruam
Persequor, his error sola relicta iugis.
Nympha huic: Parthenium lustraui, & Mænala, nusquã
Sunt mihi mortalis signa notata pedis.
Tu verò, ne sola die errabunda cadente
(Sol Tartessiacas pronus adibat aquas)
Tristis eas, mecum potes expectare parentem:
Ni veniat, syluis tuta latêre meis.
Dissimulat se velle puer, similísque timenti
Singula prospectat lumine lustra vago.
Naiadum chorus omnis adest, & Hamadrias omnis,
Quæque ait, hic potius chara puella mane.
Vincitur obsequio iuuenis, fallítque videntes:
Arcada quin isto falleret ore deum.
Ecce aper interea sylua furibundus ab alta
Prodit, & Eurotæ flumina nota petit.
Clamorem attollunt Nymphæ, sociæ ocyus, eia,
Daphne ait, in magnam figite tela feram.
Quæque locum ante notat, quæque est iaculata: sed vna,
Quæque illæsa ferit terga ruentis apri.
Altera mox dextris librant (nam bina gerebant)
Ipsa quoque illæsa tela repulsa cute.
Sed Leucippus humi iaculum defixus vtrumque
Stabat adhuc, veritus se sociare deis.
Respicit hunc Daphne: cessásq(ait) Oebalis vna,
Cessas funde alacri missile vtrumque manu.
Ille verecundo tota oblitus ora rubore:
Mortalem, socium non decet esse dei,
Dixit, & ista tuæ potius sunt debita dextræ
Tela: simúlque deæ porgit vtrumque libens.
Quin age, respondit Daphne, amentabimus vnà,
Ipsa vnum, ac vnum dextera nostra ferat.
Iámque aper ille canum magnis latratibus actus,

Verterat ad Nymphas spumea rostra ferox.
Intorquet virgo, simul & Lucippus, habenam:
Signat vterque simul, vibrat vterque simul.
Lumen vterque simul dextrum deprændit, & vnum
Ipso eodémque loco vulnus vterque facit.
Exoritur plausus Nympharum: fulmineus sus
Cernuus immani corpore pulsat humum.
Se rotat in gyrum, surgítque caditque vicissim:
Lapsantem rident vndique Hamadryades.
Saxum habile hic manui prænsat Piseus, in hostem
Id iacit: audentem fecerat alma Venus.
Saxum oculos inter violento turbine, frontem
Vulnerat: in clunes concidit ictus aper.
Et mox quantus erat, pedibus metitur arenam:
Approperante tremunt ilia larga nece.
Tunc Daphne complexa virum, tenera oscula libat:
Súntque (ait) ista tui Gymnica fata Iouis.
O, tibi si posthac placeant consortia nostra:
Perpetuo mecum viuere virgo velis.
Cui puer: hoc quando tu me dignaris honore,
Nostra erit arbitrio subdita cura tuo.
Accipit hunc Daphne: Nymphæ gratantur, & omnes
Ignoto libant oscula casta viro.
Nunc tibi, nunc demum felix Lucippe videris
Heu quanto hæc stabunt oscula cara tibi.
Tu comes is Daphnæ, tu solus amabilis illi:
Curarum Daphnes conscius vnus eras.
Illa tuo connisa manum blandissima collo
Pendula de cubito stringere vela dabat
Colligere illa sinus aliqua de parte fluentis.
Te cupit, & iuncis nectere sæpe comam.
Singula promptus agis, doctore Cupidine: donat
Solus hic ingenium, solus hic eloquium.
At gremio quum sæpe tuo defessa quiescit,
Quum tua sudorem siccat ab ore manus:
Quid tibi tunc animi, miser heu Leucippe, potito
Frustra, quo nunquam detur amore frui?
Te cruciat, quod tanta licent tibi, scilicet illam,
Tangere: at vt velles tangere, non liceat.
Quæ tibi bella mouent, hinc forma venusta, sed inde
Exempla indomitæ nota pudicitiæ?
Sminthea quum se odisse refert, & nolle maritum,
Certa perpetua virginitate frui.
Copia multa tibi, sed nulla est copia, tantum
Præualet in vero semper amore pudor.
Quin, nisi casta sit hæc, leuius Leucippus amaret:
Leucippus siquidem verus amator erat.
Iam nil turpe cupit, iam sola modestia cordi est,
Iam satis est dominæ viuere more suæ.
Promptior hinc factus per honeesta negocia Daphnæ
Charus erat, nymphis charus Oreadibus.
Illum Naiades, illum spectare Napeæ
Gaudebant, Daphne diligit vna magis.
Seu tacitis ignem stimulis natura ciebat:
Seu decor ingenuæ frontis amandus erat.
Sic & eras felix, & eras Leucippe beatus:
Sic tua supremo sors erat æqua Ioui.
Nemo sed humanus diuturno tempore felix:
Iugis amarities gaudia curta rapit.
Cynthius hoc vidit: quid enim non cerneret ille?
Qui præbet terris lumina, quíque polis.
Inuidia exarsit iuuenis felicis iniquus,
Ergo marem Daphnæ prodere cura subit.
Aestus erat, medióque altum sol orbe Leonem
Presserat, atque omnis campus hiulcus erat,
Quærebant Satyri, quærebant flumina Nymphæ:
Hæ secreta, illi flumina aperta natant.
Panicolæ nil densa iuuant pineta Lycei:
Nulláque syluosas occupat vmbra vias.
Assiduo Daphne venatu lassa, puellas
Traxerat hac, cæsæ gloria tanta feræ.
Iniicit huic animo Phœbus, Ladonis in amnem
Se gelidum, ac socias mergere Hamadryadas.
Nec mora. cliuus erat Zephiris genialibus aptus:
Murmure quem placido lancinat vnda frequens.
Occupat inde sinum prælargo gurgite tutum:
Adridet vitrea calculus omnis aqua.
Hæc circum pictæ volitant vada læta volucres,
Argutóque melos gutture dulce canunt.
Hic reliquas posito Daphne velamine Nymphas
Suadet arenoso tinguere membra lacu.
Gratum opus accelerant omnes, saltúque procaci
Desiliunt, palmis stagna repulsa sonant.
Tunc puer erubuit: quíque omnia primus obibat,
Nunc mora postremum segnis inérsque tenet.
Eleis, quid agis? Daphne proclamat, in istas
Merge (leuamen erunt suaue laboris) aquas.
Ille nihil primùm: Nymphæ mirantur, & inde
Exiliunt magni suspicione doli:
Vique reluctantem expoliant, laceratur amictus,
Ille verecundo pectore inhæret humi.
Vt tamen agnouêre marem, chorus omnis in iram
Canduit, & Triuiæ numina magna vocant.
Arripit ille fugam, fugientem tela sequuntur
Mille, nec immites abstinet vlla manus.
Is, fer opem Daphne, fer opem, clamat, bona Daphne,
Sed Daphne, & Nymphæ vulnera & arma ferunt
Prima caput certis petit Orithyia sagittis,
Sæua habilem in dorsum torquet Iera sudem.
Nemertes innupta femur, femur haurit Agaue,
Deiopea humeros, ilia Pasithoë.
Annicula Drimo quercu montana lacertos,
Fraxineo suram vimine Phylodoce.
Sic tamen ille fugit: sed ineuitabile fatum
Non fugit, heu, siquidem pensa resecta vetant.
Nam Lachesin supplex, filum, exorarat Apollo,
Rumperet: argutæ sic potuêre lyræ.
Quinetiam nubem fugienti obiecit opacam,
Præstinxítque iubis lumina flammiuomis.
Quo puer attonitus fulgore, & nube, locorum
Immemor, assuetam nescit obire viam.
Sed modo tuta petit, medios modo fertur in hostes.
Quos nusquam, nisi quum saucius, esse videt.
Ergo magis vocem attollens, Daphnen vocat vnam,
Vnicam amat Daphnen cernere, & oppetere.
At specula incendens animos clamabat ab alta
Latois: pereant, turba odiosa, mares.
Hortatu Dominæ cædem omnis Orcas atrocem
Instaurat, puerum sternere certus honos.
Ergo Corinthiacis Ephyre spectabilis hamis,
Transadigit collum pectora Dynamene.
Eupompa, Nesso, Pronoe, Galatea, Themisto,

Indefessa iterant spicula crebra manu.
Demum Arethusa tuis traiecto poplite telis,
Concidit: insultat cædes cruenta cohors.
Vidi ita pertusam violenta grandine caltham
Languere, & flores Cyprogenia tuos.
Et tamen expirans, Daphnen optabat amatam,
Frigidulo Daphne semper in ore fuit.
Occiderat iam tot iaculorum mergite pressus,
Quot furibunda histrix tergore tela gerit.
Daphne igitur veniens, vt functum comminus hostem
Spectat, adhuc toruo lumine compos, abit.
Fata ita: Sic pereat, sacrum quicunque pudorem,
Virgineúmque ausit conscelerare decus.
Dilectam ad vocem gelidos Leucippus ocellos
Sustulit: Ah morior, Daphne adamata vbi manes?
Inquit at illa furens impactum hastile refigit,
In mediámque odiis expuit acta manum.
Mox toto accitis de pectore viribus, ictum
Ingeminans, iugulum térque quatérque fodit.
Sic miserandus obit iuuenis: dum fidus amanti
Seruit, ita infidam vidit amoris opem.
Nulli illum superi non ingemuêre iacentem:
Illum omnes flerunt, pectora dura, feræ.
Quin nitidos tetra fucauit nube iugales
Cynthius ipse pudor, seu fuit ille dolor.
Crudeles Nymphæ, Daphne crudelior, illum
Ipsa petis iaculis improba Nympha tuis.
Tu comitem examinare tuum, charúmque sodalem
Passa, cruore manus tu maculare pio?
Nónne tibi, immenso quamuis ardesceret æstu,
Sincera frater mente pudicus erat?
Expers nequitiæ: fœdæq; libidinis expers,
Gaudebat casto castus amore frui.
Illius in gremio toties quum sola cubares,
Dormiréntque homines cœlicolæq; dei.
Tentauítne vnquam verbis, factóve pudorem
Soluere, vel teneros sollicitare sinus?
Indignata licet sis, ipsa fatebere, nunquam:
Vita sed huic, dices, irreprehensa fuit.
Non impune igitur Daphne violaris amicum:
Est & amicitiæ maxima cura Ioui.
Et Venus alma tibi pœnas irata parauit,
Truncus eris dura rusticitate rudis.
Illicet, vt merita es, sacra cædere securi,
Apta veneficiis stirps odiosa malis.

LEVCIPPI METAMORPHOSIS in Valerianam herbam.

Sic illa Egnati maritis obnoxia flammis,
Supplicium, ramo triste crepante, dabit.
At non Leucippus, Veneris pia cura benignæ,
Incuset miseræ fata beata necis.
Nam Venus hunc memori parat insignire figura,
Quæ casti indicium semper amoris erit.
Illa etenim diræ cædis perculsa dolore,
Qualis ad extincti funus Adonis erat:
Imperat Idalio natum de vertice succos
Promere, amaracini fundere roris opem.
Quo postquam imbutum Leucippi corpus, amico
Nectare delicui, víque adaperta soli:
Transit in Ambrosij radicem pectus odoris,
Molléque adhuc fodiunt spicula multa latus.
Tum Venus inuertit iaculum Peneidos, actum
Viscera per medium cordis adusque locum.
In tenuémque iubet calamum gracilescere modis
Omnibus ad culmum vela resecta ligat.
Tenia discerptis foliis accrescit vtrinque,
Fistula subrutilo tincta cruore viret.
Sanguis at ille, hamum circum qui sparsus aduncum,
Non iam mortalis sanguis, at ætherius.
Qualis Acidalio de vulnere fluxerat ichor,
Quum petiit diam dextra profana manum.
Spumeus exiguos absoluit mille corymbos
Ambrosio quì auras, prat áque odore beant.
Vertice qui sese exsinuant per gramina celso,
Candiduli, sed quos purpura rara notat.
Concolor hinc partim lacti, partímque cruori
Flos nitet, hinc Cypriæ spirat odor Veneris.
Quæ simulac rerum genitrix Citherea peregit,
Gramina perflauit sidere læta suo.
Edixítque boni genitalis vt aura Fauonij
Lecta hinc in terras semina larga ferat.
Ne placidi tantum Ladonis ripa, sed olim
Testetur facinus quælibet vnda nouum.
Sic quoties glacialis hyems dissoluitur, atque
Vere nouo auratis cornibus astra micant:
Irrigua exultant castæ per prata Napeæ,
Surgere Pisææ gramina odora domos.
Quin ægris miserè languentibus obuia, præsens
Auxilium præstant, pressáque membra leuant.
Hæc vt amantilla est nobis, anthilla Napeis
Fertur, & agrestis nardus odore potens.
Tum veteres dixêre: operosa vbi cognita virtus,
Ex re nomen habet, quod valet in tot opes.

EX VALERIANÆ SVCCO CHIMICE.

Atque vtinam non tunc positis Caducifer alis
Luriduli audisset verba odiosa senis.
Non fueras compos Daphne, & gauderet amatum
Leucippum è manibus surripuisse tuis.
Verum auus huic dum iussa modis repetita molestis
Imperat, inuisæ dátque alimenta moræ:
Dum pubem castam esse iubet, castasq; puellas,
Inculcátque decus virginitatis ament:
Præteriit dudum hora fugax, ne scilicet istis
Leucippi vindex posset adesse malis.
Attamen ingenuo pueri succensus amore,
Sensit vt hoc, penna præpete vectus adest.
Vixque pedes, vbi gramen erat, firmauerat acres:
Inscius atque nouam vellere amabat humum.
Vt succum tetigêre manus talaria, & omnis
Penna, pedes, humeri diriguêre leues.
Státque vt dura silex immobilis, vtque reuinctus
Aere pedem, ære manum: tantus in ore rigor.
Non oculos, non ora valet, non flectere linguam:
Córque gelu, & sanguis frigore duruerant,
Quod simul vt vidit Paphie, miserata rigorem
Fratris, ab excelso vertice lapsa Cnidi:
Amplexata deum, flammam inspirauit, & ignem,
Qui blando vicit triste calore gelu.

Reddita Mercurio pennæ vis, reddita linguæ,
Redditus ipse sibi, rem celebrem esse iubet.
Rem Parcæ æternis iussæ insculpsere metallis,
Dignam vt scire dei, scire hominésque velint.
Adfuit his Mauors, puerum miseratus & ipse,
Delicias Veneris, progeniémque Iouis.
Nec dum animo exciderat Phœbea iniuria retis,
Indicio cuius præda pudenda fuit.
Et secum: Hem Daphne pœna multata merenti,
Accipiet pœnæ munera honora suæ.
Scilicet hæc magnis ibit prælata triumphis,
Vatibus hæc sacris, militibúsque meis.
Non ego Leucippo faueam? si iungere amores
Non possum, iungam, par faciámque decus.
Tempus erit, quum bella manu iam nulla gerentur,
Victricísque comæ gloria inanis erit.
Marmoreæ siquidem, æsq; cauum cum sulfure, massæ
Omnia tentabunt, omnia conficient.
Tunc nisi Pisci virtus noua graminis adsit,
In reprobum cedant æra liquata typum.
Dixit, & in tonuit læuo Pater almus Olympo,
Et motare sacrum gramina visa caput.
Nulli inde artifices trepidum infudere metallum,
Hoc nisi adorato cespite sacra ferant.
Hæc etiam Christis nostrorum imposta parentum,
Indiderat genti nomina clara meæ.
Scilicet elogium meritæ cum laude coronæ,
Obsidio ciues quum soluêre bonos.
Propter aquas gramen liquidas hoc forte virebat:
Hoc legêre, coma est hoc redimita Ducis.
Hoc memores patrum gaudent gestare nepotes,
Nobilium hoc nobis dat monumenta virûm.
Ancon testis erit, testis generosa Rauenna,
Testis Roma, meæ fons & origo domus.
Quis nostrûm ante omnes victrici classe parentum,
Signa per Adriacas Gauttica fudit aquas.
Vtq; per Italiam misera obsidione grauatam,
Auxilium extremis rebus, opémque tulit.
Quid referam Vrbano fuerit quàm accepta Secundo,
Cana fides generis, fidáque cura mei?
Cuius ab interitu gens ipsa extorris ab vrbe,
Henrici freta est Cæsaris hospitio.
Téne ego tam ingratus sileam veneranda Mathildi,
Cuius honorata est nostra fauore domus?
Prætereo prudens fasces, titulósque meorum,
Gestáque fœlici Norica bella manu.
Bulsanúmque datum meritis, Belluniáque arua,
Plæraque tum Iuli prædia lata Fori.
At modo decidimus, bellorum casibus acti,
Dum Sigismundi iura tuentur aui.
Sic putruêre situ Leucippia gramina longo,
Nunc vtinam auspiciis sint rediuiua meis.
Non, vt bella geram, sed chartis gesta reponam:
Phœbe tuas citharas, non tua tela, sequar.
Pro patria nostri, charísque penatibus olim,
Pro ducibúsque suis arma tulêre patres,
Nortia dum fauit, ducibus dum grata suorum
Magnanimis virtus, cultáque honore fuit:
Arma ego Mauorti cessi, Phœbúmque secutus,
Leucippúmque meum, pratáque verna colo.
Phœbus enim postquam velatam cortice Daphnen,
Atque vtriusque datum est nosse pudicitiam:
Inuentus nulli fauisse benignius vnquam,
Quàm Lauro, & Pisæ floribus, & foliis.
Hinc ego sum genitus: vetus hoc de gramine nomen,
Sinceróque eadem sors in amore mihi est.
Sanctus amor meus est, meus est amor ardor honesti:
Verum æui hoc nulli iam licet esse probo:
Scilicet ingeniis penduntur singula iniquis:
Quo probior quis erit, fabula maior erit.
At sublapsa licet retro mea fata ferantur,
Seruitij & pereat gratia tota mei:
Non aberit Venus, ingenuæ quæ conscia flammæ
Felici afflabit sidere ab exequiis.
Reliquiásque meas, neglectáque membra resumet:
Quæ sparget lachrymis ipse Cupido suis.
Et salicem subdens Amerinam, & candida virgæ
Lilia nymphea, non sinet esse putrem.
Quum sim totus amor, de gramine natus amoris,
Flos nouus, & puri gramen amoris ero.

LEVCIPPI IOANNIS PIERII VALERIANI

F I N I S.

IOAN. PIERIVS VALERIANVS
LAVRENTIO MEDICI, PETRI CLARISSIMI F. S.

***

MEMINISTI Laurenti Clarissime (cur enim hoc exciderit tibi, qui præter reliqua absolutissimę eruditionis ornamenta, memoria plurimum valeas?) meministi inquam quum, duris temporibus, Venetiis apud Lippomanos ageres, quantum Nasonis epistolam, puer adhuc, illam admirarere, quam Laodamia ad Protesilaum scribit. quam, præter cætera, Vates ingeniosissimus affectibus mirum in modum exornauit: quos tu quum recitares, magna Hieronymi ipsius Lippomani, ac Vrbani patrui mei delectatione, Reginæ sortem infelicissimam, non secus ac si res ageretur tua, dolere videbaris. Quare factum est, vt eadem ego quoque miseratione adductus, afflictam viraginem, tam pio, tam casto amore flagrantem, luctu & lachrymis intabescere diutius non sim passus: ac sumpta Protesilai persona, Laodamiam epistola consolari voluerim. Quam tuæ dicandam humanitati meritò iudicaui, vt qui Protesilai discessu incredibili dolore videbaris affici, eiusdem aduentus pollicitatione aliquantulum leueris. Habebis igitur hoc à Valeriano tuo munusculum, non vt me quicquam putem obtulisse, sed recepisse plurimum: quod ineptiolas meas, qualescunque sint, túque & Varinus præceptor tuus eruditissimus, acerrimóque iudicio vir, apud vos hospitari benignè patiamini. Valete nostri memores. Venetiis, intra Calendas Februarias. M. D. V.

***

IOANNIS PIERII VALERIANI
EPISTOLA, QVA PROTESILAVS LAODAMIÆ RESPONDET.

***

AVLIDE dū vento Danai retinente moramur
Et fera, non grato tempore, sæuit hyems:
Optatam accepi mea Laodamia salutem,
Et mihi dilecta verba notata manu.
O vtinam hæc lingua potius tu verba tulisses,
Aut ego dixissem, dulcis Acastis aue.
Oscula tot fixi ceris, quot voluit arenas
Instabili Euripus sæpe volutus aqua.
Quod quereris nimium ventos nocuisse fauentes,
Qui cita discessus causa fuêre mei:
Tristis & ipse queror. sed quid iuuat ora, comásque
Scindere, quum facto bella trahente petam?
Mœsta die, noctúque iaces: nec mitis Acastus,
Nec socer Iphiclus, nec iuuat ipsa parens.
Siccine, quam volui semper vidisse beatam,
Lux mea, tam misera perdita sorte doles?
Cur diadema negas capiti regale? nec ostrum
Induis, & cura est pectere nulla comam?
Squallidulúmque humili cur velas corpus amictu?
Ieiuno tenuem cur trahis ore cibum?
Nuncius, Aemonia qui venit ab vrbe, petitus
Exposuit flenti talia facta mihi.
Me miserum, pro me tot chara doloribus vxor,
Insolabiliter discruciata gemis.
Atque mori cuperes: miserum me, siste furorem:
Ne tua sit binis mors data corporibus.
Scilicet ipse diem potero, solémque tueri,
Si tam dilecta coniuge cassus ero?
Non sinus Ambraciæ? non littora Leucados alta
Sint mihi, supremæ Deucalionis opes.
Sed feret auxilium mihi formidabilis Aegon,
Fixa vel in medio pectore cuspis atrox.
Ergo necis ne vera tuo sis causa marito,
Chara feram abstineas Laodamia manum,
Námque prauis animæ pendent sub iudice pœnas,
Insontes lethum quæ peperêre sibi.
Has fera Tisiphone diris accincta flagellis:
Aßiduo insultans verbere sæua ferit.
Noli ergo tantos, noli (mea vita) dolores
Concipere, vt Stygiæ damna petamus aquæ.
Quære laboranti potius solatia cordi:
In luctu properat mœsta senecta graui.
Vtile, quod monui, mihi sed præstare negatum:
Quod mihi non capio, do tibi consilium.
Ipse ego sum potius monitu sedandus ab isto,
Quem desiderij flamma perurit edax.
Non ita suppositis tædis adolentur aristæ,
Ignea vt indomitus corda peredit amor.
O quoties studium venandi finximus aptum,
Vt peterem äerei culmina summa iugi.
Scilicet hinc patriæ prospecto cacumina terræ,
Vt sic igniculi pars sit adempta mei.
Is Nymphæus apex buxo spectandus amœno,
Pelios Ossa, Othrys, Pindus, Olympus is est.
Lene relaxandi studium fortasse vocabis:
Lene, sed à nulla parte iuuare potest.
Acrius immo animum torquet, quia cerno negata:
Maior enim in vetita re furor esse solet.
Sed magis vt doleam, nostri tu causa doloris:
Quod tantis pro me fletibus ora rigas.
Ante oculos volitat semper tua flentis imago,
Nec mihi luce vulla est, nec mihi nocte quies.
Auspicium quid triste times? felicius omen
Pro patria fertur prælia laude geri.
Quid trepidam falsa crucias formidine mentem?
Quod lethale putas hostibus omen erit:
Hectora, quem metuis nostro si occurrerit ensi,
Sentiet Aemoniæ fulmina sæua manus.
Hunc Telamoniades bello sibi tradier opta,
Quem saxo feriat, quem petat ense ferox.
Sed magis inuictus, velóxque affectat Achilles
Imbuere hoc hastam sanguine Peliadem.
Illi etiam tacitis insomnia visa tenebris,
Hectoreo vt cuspis tincta cruore rubet.
Irruet imbellum fortis Menelaus in hostem,
Et petet ingenti de legione Parin.
Ve tibi raptor, opem placidæ implorato Diones.
Marte opus imbello, non Venere esse reor.
Inuitis nos bella deis tentare vereris,
Sunt potius monitu quæ peragenda deûm.
Iuppiter ægæa clamat sublimis ab vnda,
Vertite periuri Laomedontis opes.
Multa monent etiam diuûm responsa, futurum
Vt iaceant Graia Pergama celsa manu.
Rettulit hæc nobis sapiens oracula Calchas,
Calchas diuino numine fatidicus.
Visa etiam horrifici nuper portenta draconis:
Quæ fati nobis signa fauentis erant.
Námque sub vmbrosa platano dū sacra paramus,
Qua nitidæ it sacro gurgite riuus aquæ.
Ecce repentino prorupit in aëra saltu,
Serpens ingenti corpore terribilis:
Lumine flammanti, maculoso tergore, cauda
Immensa, implicita mille voluminibus.

In

In summámque ima platanum sublatus ab ara
(Omnia quæ nobis Iuppiter excierat)
Nactus ibi nidum, pullos rapit octo, volante
Circum filiolos cum genitrice vorat.
Deinde (quis hoc credat? vix nos, qui vidimus, ipsi
Credimus) in saxum diriguit coluber.
Hæc vbi Testorides prospexit monstra, Pelasgi
Ite, ait, Iliacos depopulate lares.
Sunt ecce auspiciis præsentia numina vestris,
Hoste sub Argolico Dardana tecta cadent.
Vnanimes ergo, concordi voce, minamur
Laomedontæo funera acerba solo.
Nec patriam rediisse piam iurauimus omnes,
Ni ruat excidio Troia subacta graui.
Nec mora, quum primùm pelagus sedaueritiras,
Euboïcum linquet classis Achiua solum.
Accipe, ne timeas mihi dira pericula ponti,
Cur modo difficiles incubuère noti.
Incautus ceruam iaculo transfixit Atrides,
Dictynæ fuerat quæ fera grata deæ.
Illa, vltura nefas ventos exciuit ab ora
Treicia, & fractis æquora versat aquis.
Attamen, vt Vates canit, hæc errata piabit
Ex Agamemnonio victima cæsa lare.
Est ideo prudens Argos dimissus Vlysses,
Noctiuagæ vt vectet sacra litanda deæ.
Ocyus ille aderit: placidum iam cernitur æquor,
Et rabidos venti deposuère sonos.
Ibimus ergo omnes: placato numine, læti,
Vltores quò nos Troïa fata vocant.
Corruet, atque potens olim feret ilios arma
Dorica, seruili terra premenda iugo.
Deinde petet celebri patrios cum laude penates,
Cum prædabunda Graia carina manu.
Tunc me conspicies (mens si mihi conscia recti,
Augurat euentus optima signa boni.)
Illustrem factis, spoliis prædonis onustum,
Vectantem Iliades ad tua iura nurus.
Accipies reducem cupidis amplexa lacertis:
Multáque si rapies oscula, multa dabis.
Tunc ego, tunc lecto tecum bene iunctus in vno,
Militiæ referam splendida facta meæ.
Præteriti nos tunc flectus meminisse iuuabit.
Intermissa duplex gaudia pondus habent.
Spero equidem, Troiæ post fata nouissima, felix
Aemonis Aemouij coniugis vxor eris.
Vxor eris felix, reliquæ post tempora vitæ,
Vnanimis mecum sorte fruere bona.
Philacidas placida post hæc in pace regemus.
O desiderio vita beata meo.
Interea absentem patienter ferto maritum,
Charior ô propria Laodamia die.
Hac virtute diu persta, ô fidissima consors:
Nec luctu & lachrymis diriguisse velis.
Sit, rogo, seruandæ maior tibi cura salutis.
Est mihi cura tui, sit tibi cura mei.

IO. TER. VALERIANVS CALAMItatem suæ vitæ deplorat, ad M. A. Contarenum Flauum Caroli F.

FLaue, meos vnus toties miserate labores,
Vnus lætitiis exhilarate meis.
Quid tua vult pietas, & non fucatus amoris
Candor, & ingenui pectoris integritas?
Tecum flebo meæ fatum miserabile sortis,
Purgatóque minus pectore mæstus ero.
Non hilarem memini me vnquam, non esse quietum,
Ex quo signauit pes mihi firmus humum.
Semper in assiduis vitam mæroribus egi,
Nunc hoc nunc illo turbine sollicitus.
Vsque adeò in nostros est debacchata penates,
Fortunæ rabies imperiosa nimis.
Duriter eductus sum primo, dum pater absens
Horrida pro patriis finibus arma gerit,
Dúmque ille Augurdi per culmina militat ardens,
Et subit horrendæ sæua pericla necis.
Aptus eram studiis. studium mea sola voluptas:
Ocia sed studiis nulla fuère meis.
Vix bene finieram nonum tum paruulus annum,
Multiplicis cessit quum mihi cura domus.
Tractabámque puer non pauca negocia solus,
Dum pater Adriacas sæpe frequentat aquas.
Adde quod inuisis distentum litibus illum,
Illum mi rapuit mors inopina patrem:
Quem non nulla dies, nulla & non hora dolendum
Mi statuit mæstis semper imaginibus.
Námque in te penitus domus inclinata, ruinam
Traxit, chare pater, mi memorande pater.
O male grata mihi lux illa nouissima Iani,
Quæ male adorato sole dolenda micat.
Non secus hæc inuisa, ac non secus ægra quotannis,
Quàm quæ funereas inferet atra faces.
Nam mihi iam decimo dolor hic non deficit anno,
Quem fecère boni funera acerba patris.
Tanta oculis incommoda scilicet obseruantur,
Immemorem vt possit reddere nulla dies.
Tempora qui finxit finem statuisse dolori,
Aut ferus, at certè ferreus ille fuit.
Non amor hunc fratrum tetigit, pietásve parentum:
Illicet, inuisus nempe erat ipse sibi.
Nos non Arcadico generatos robore, functum
Flere iuuat pater heu, heu mihi adempte pater.
Tunc mea FAVSTINVS radicibus ora salignis
Pascebat quæ mox dulcia mella forent.
Hunc apud insomnis noctes, ieiunia longa
Sponte tuli, studio cautus obesse cibum.
Nam iam grandis eram, quinta Trieteride puber,
Quum variis cœpi flectere verba modis.
Hinc pudor, hinc feruens animus stimulabat, iniquo
Elapso nixu me reparare dies.
A patruo demum Venetas accitus ad vndas,
Vix menses nostro viximus ære decem.
Patriciis igitur seruire coëgit egestas
Aerumnosa, bonis inuida principiis.
Hic tussis, febrísque frequens, capitísq; grauedo
Occupat imperium corporis omne mei.
Plurima prætereo prudens incommoda vitæ,
Qualia venari quadra aliena solet.
Ocia rara die, rarissima nocte dabantur,
Quæ studiis possem suppeditare bonis.
Adde etiam, infelix studium quod inutile sumpsi,
Pauperibus Musis deditus, & Sophiæ,
Tyndaridæ hoc voluère mei: quo sidere natus,

Diuitiis ſtudium cogor inane ſequi.
Scilicet aut Muſas, habita aut poſt arte medendi,
Socraticos mores, Pythagoræq; modos:
Atque ita ieiunæ gentem comitare cicadæ,
Cui melos & cantus ſola alimenta famis.
At genitrix pauper, geminæ ſine dote ſorores:
Quas miſeras fruſtra ſpes fouet vna mei,
Expoſcunt à me fraterni præmia iuris,
Sed chartas nullas, carmina nulla volunt.
Quid præſtare tamen poßim, Marce optime, noſti:
Sæpe inopi ſolitus ferre benignus opem.
Hoc cruciat, miſerum cor hoc mihi vellicat, atrox
Non intermiſſo cura ſit hæc ſtimulo.
Quod ſi iure mihi ſit ſoli, vníque vacandum,
Nullius fuerit vita beata magis.
Heu quid agam? cœpiſſe piget, deſiſtere durum:
Pergere pauperies imperioſa vetat.
Non, quia proſiliat ſonipes de carcere velox,
Prima feret, mediis vt cadat in ſtadiis.
Sic, niſi magna ſonet, fruſtra mediocria tentat,
Qui cupit inſigni cingere fronde comas.
Nil actum eſt igitur: ſcribendi tempus amußim,
Materiam tempus, iudiciúmque parit.
Nunc vereor, ne me à ſtudiis dea ſæua repellat
Quam contra ſuperis non licet ire Deis.
Atque ad ephemeridas, plebæa negocia, viles
Vt redeam, viſens oſtia Nile tua:
Aut Syrtis Lybiæ, aut magnũ tremebundus Atlantem,
Claſſe petens cœlum, Tartara claſſe petens.
Fecerat hoc genitor, iuuenis: morémque paternum
Dum ſequitur, frater non rediturus abit.
Is Lauretano forti comes additus, ictus
A Turca in mediis impiger arſit aquis.
Non ea vis inopi eſt animo quem Phœbus ad vmbras
Allicit, atque vmbris poſcit harundineis.
Si referas, quanta incumbam vertigine Cori,
Siue Caledonij dira pericla maris:
Horreo, ſoluuntur genua, & pallere notantur
Ora, velut iam iam me ferat vnda rapax.
Opereat, potius quàm ſim tibi Phœbe rebellis,
Quicquid ab Eois, Heſperiíſque venit.
Auerſum ingenio quicquid conamur, inane
Cedit, & infauſto ſubruit orſa modo.
Mens foret, è ſacris victum mihi quærere templis,
Quod facilis nona ſuadet ab æde Venus:
Illa quidem gelida Capricorni ſede recepta,
Summouet, inducta religione, faces.
Præterea occiduo Chiron mihi mergitur aſtro:
Salue ſancta deo ſacra operate ſenex.
Eloquar, an ſileam? ſatius vixiſſe profanum,
Quàm ſtipe depoſita ſacra licere Dei.
Vna tamen, reliquis amißis, cura placeret,
Principibus comitem me placuiſſe viris.
Adiuuat hoc votum ſummo Sol rectus in orbe,
Falciferi placidis dum ſenis inſtat aquis.
Nec fortuna procul, ne que non Cyllenus alas
Explicat, à prima dum Iouis æde fauent.
Sic fecêre meï: ſic enituiſſe priores,
Plurima ſigna domi, plurima ſigna foris.
Nec mihi defuerint regum noua tecta potentum,
Non ingrata quibus noſtra futura fides:
Obſtat at inualidum latus, impatiénſque laboris
Pectus, & infirmus pes, manus ægra, tremens.
Væ miſero, viréſne vnquam ſperare licebit,
Flore iuuentutis ſi feror eſſe ſenex?
Iam quarto addemus plenam trieterida luſtro,
Quando erat vt poſſem foriter eſſe dies?
Nec mihi, nec matri, geminíſque ſororibus vnquam
Vtilis effectus, quum mala tanta feram.
Qui lenire ioci, quæ demulcere voluptas
Mentem, quíve poteſt exhilarare lepor?
Nullus lætitiæ locus, obluctantibus aſtris,
Turbarum triſti gurgite raptus agor.
Exigua vetitum eſt mœrentia corda quiete,
Aegra vel exili membra leuare mora.
Nil modus in potu ac epulis iuuat: omnia turbat
Anxietas animi languida, cura tenax.
Aerumnis igitur tantis liquefactus, & omni
Spe procul exactus, depoſitúſque viæ,
Deſpondere animum cogor: frangentibus Euris
Et clauum, & malum, credere vela Deo.
Ille modum noſtris dederit cruciatibus aptum,
Fatalem crinem ſi citus abſtulerit.
Interea placidè infortunia cuncta feremus,
Conſiliis dum ſit cura leuata tuis.

IOAN. PIERIVS VALERIANVS,
Franc. Gritteum, Andreæ
ſplendidiſſ. Filium,
luget.

Ergo ego nunc lucem potero, ſolémque tueri?
Néve genas radam, néve comas lacerem?
Nuper & occiderit fato Gritteus acerbo
Franciſcus, noſtræ fama ſuprema die.
Franciſcus virtute omni teres, atque rotundus:
Scilicet eximij natus imago patris.
Quo magis hac quiſquam non tempeſtate bonorum
Fautor, & ingenuæ cultor amicitiæ.
Hic periit, periêre ſimul ſpes Aonis, atque
Vtilitas, morum præmia nobilium.
Hei mihi, tam iuuenis, tam dignus viuere! cuius
Viuere ab exemplo par foret, & ſapere.
Infelix pater, his præſtantem moribus illum
Vnum, ac vnicum ocellum miſer abdis humi.
Quid tibi nunc primi patriæ ſi dantur honores,
Nec videt hos vita natus amabilior?
Quid Thracũ ſuperaſſe manus, quid vincula prodeſt?
Vincula ſi natum non ſoluenda premunt?
Scilicet hanc tetulit præcox ſapientia ſortem,
Hanc in pube noua ſedula corda ſenis.
Quid loquor? is fruitur parto pietate triumpho:
Cui propria datum eſt ora adamare Dei.
Quam mores peperêre boni, ſtudiúmque parentis,
Arcem, corporeo carcere liber habet.
Quam non liuor adit, quam Veſta perenniter vna
Incolit, orbem agitat dum duodena cohors.
Quod fidibus melos expreßit, quod voce, ſupernis
A modulis, pura nunc capere aure poteſt.
Quas coluit Muſas, cœlíque nouemplicis orbes,
Nunc videt, vtq; ſuo paret Apollo Ioui.
Veſcitur ambroſia, madidus ſit nectare diuûm
Accumbent epulis templa beata colit.

Nos miseri mortem hanc, immaturámque iuuentam,
Flemus, & assiduo tinguimus imbre genas.
Daulias vmbrosa qualis gemebunda sub vlmo,
Et qualis rapto pignore sola soror.
Et mecum vrbs Venetum magno confecta dolore,
Et mecum vatum pars bona mœsta gemit.
A nobis generose pater patiare dolendo
Vinci summa quibus causa doloris adest.
Filius hic tantùm fuerat tibi, prò dolor! idem
Filius hic, pater hic, hic mihi frater erat.
Illustrem hunc studium fuerat tibi, reddere fatis:
Huic studium auspiciis me decorare suis.
Hic tibi Scipiolus, vergente ætate, futurus:
Nunc sed erat naui clauus, & aura meæ.
Sperabas gremio illius deponere vitam:
Vitam ego in illius nunc renouare sinu.
Hic tibi solus erat, nobis quoque solus: at vnus
Hic tibi erat, nobis instar erat populi.
Tu sapiens, iustus, prudens, moderatus ad vnguem,
Humanæ expertus mille pericla vicis.
Scis luctus seruare modum, frenare dolores:
Et verbis multi dedoluere tuis.
Scis, vaga quàm vario casu Fortuna feratur:
Vt rosa mane viget, vespere languidula est.
Quàm modicè rebus par sit gaudere secundis,
Párque sit aduersis fortis adesse malis!
Nos pueri infirmi ingenio, victíque dolore,
Aufugimus medicæ pharmaca blanda manus.
Socraticæ licet euoluas oracula chartæ,
Nil, vt succurrant omnia, profuerint.
Quóque magis volumus mortales pendere casus,
Vt leuis vmbra, vel vt bulla caduca sumus.
Acrius excruciamur ob hoc, sortémque dolemus
Humanam, insidis casibus expositam.
Ergo vt semper amicum hunc deploremus ademptum,
Tabescant fletu lumina continuo.
Nemo quod à fletu reuocet, quódve icta perenni
Vulnere corda leuet, carmen inane canat.
Sed quod triste fleat, Helenæ quod pharmaca possit
Vincere, & ad gemitum corda ciere nouum.
Sic dolor hic, sic effusis spacietur habenis,
Humor in effœto corpore donec erit.

IOANNIS PIERII VALERIANI NÆNIÆ
FINIS.

MONOSTICA IN ILIADOS HOMERICÆ PERIOCHAM, AB EODEM PIERIO LATINITATE DONATA.

Ἄλφα λιτὰς χρύσου, λοιμὸν στρατοῦ, ἔχθος ἀνάκτων.
Ἄλφα preces Chrysæ, pestis, regũq; furores.
Βῆτα δ᾽ ὄνειρον ἔχει, ἀγορὴν, καὶ νῆας ἀριθμεῖ.
Somnia, consilium, dein classem βῆτα recenset.
Γάμμα δ᾽ ἄρ᾽ ἀμφ᾽ ἑλένης οἴοις μόθος ἐστὶν ἀκοίταις.
Γάμμα Helenæ causa solis est pugna maritis.
Δέλτα θεῶν ἀγορὴ, ὅρκων χύσις, ἄρεος ἀρχή.
Concio Δέλτα Deûm, irrita fœdera, Martis origo.
Ἒ βάλλει κυθέρειαν ἄρηά τε τυδέος υἱός.
Ἒ Venerem & Martem Tydidæ vulnerat ictus.
Ζῆτα δ᾽ ἄρ᾽ ἀνδρομάχης τε καὶ ἕκτορός ἐστ᾽ ὀαριστύς.
Peplũ adhibent, Hector cũ cõiuge Ζῆτα queruntur.
Ἦτ᾽ αἴας πολέμιζε μόνῳ καὶ ἕκτορι δίῳ.
Ἦτα duo tantum decernunt, Hector, & Aiax.
Θῆτα θεῶν ἀγορὴ, τρώων κράτος, ἕκτορος εὖχος.
Concio Θῆτα deûm, Troûm vis, strenuus Hector.
Ἐξεσίη δ᾽ ἀχιλῆος ἀπειθέος ἐστὶν ἰῶτα.
Æacides donis non exorandus ἰῶτα.
Κάππα δ᾽ ἄρ᾽ ἀμφοτέρων σκοπιαζόμενοι ἤλυθον ἄνδρες.
Exploratores, & Rhœsi funera Κάππα,
Λάμβδα δ᾽ ἀριστῆας δαναῶν βάλον ἕκτορος ἄνδρες.
Λάμβδα viros feriunt præclaros Troës Achiuûm.
Μῦ τρώων παλάμῃσι καλήριπε τεῖχος ἀχαιῶν.
Μῦ Troûm manibus vertuntur castra Pelasgûm.
Νῦ δὲ ποσειδάων δαναοῖς κράτος ὤπασε λάθρῃ.
Νῦ fessis vires dat clam Neptunus Achiuis.
Ξῖ, κρονίδην ὕπνῳ λεχέεσσιν ἤπαφεν ἥρη.
Sopit Iuno Iouem, Ξῖ, Aiax petit Hectora saxo.
Οὖ κρονίδης κεχόλωτο ποσειδάονί τε καὶ ἥρῃ.
Οὖ capit ira Iouem, defendit Troas Apollo.
Πῖ πάτροκλον ἔπεφνεν ἀρήιον ἕκτορος αἰχμή.
Sarpedon Patroclo, Πῖ Patroclus Hectore fossus.
Ῥῶ δαναοὶ τρῶές τε περὶ νέκυν ἀμφιμάχοντο.
Ῥῶ Danayq; Phrygésque diu pro corpore pugnant.
Σίγμα θέτις ἀχιλῆι πάρ᾽ ἡφαίστου φέρεν ὅπλα.
Σίγμα Thetis parat arma graui Vulcania nato.
Ταῦ δ᾽ ἀπέληγε χόλοιο, καὶ ἔκθορε δῖος ἀχιλλεύς.
Ira Ταῦ posita Pelides emicat acer.
Ὗ, μακάρων ἔρις ὦρτο, φέρει δ᾽ ἐπὶ κάρτος ἀχαιοῖς.
Ὗ superum motus, Graium vis, & fuga Teucrum.
Φῖ, μόθος αἰακίδαο παρ᾽ ἠιόνας ποταμοῖο.
Ad fluuij ripam Φῖ bellum fortis Achillei.
Χῖ δ᾽ ἄρα τρὶς περὶ τεῖχος ἄγων, κτάνεν ἕκτορ᾽ ἀχιλλεύς.
Hectora ter circum muros Χῖ perdit abactum.
Ψῖ δαναοῖς ἀγῶνα διδοὺς ἐτέλεσσεν ἀχιλλεύς.
Ad tumulum Æacides Ψῖ ludos ponit amici.
Ω πρίαμος νέκυν υἷα λαβὼν γέρα δῶκεν ἀχιλλεῖ.
Ω Priamo corpus precio venundat Achilles.

ΑΥ̓ΤΟΥ͂ ΤΟΥ͂ ΠΙΕΡΊΟΥ ἀνάθημα.

Ἄρει πάντα λάφυρα πατρῶν μου ἶφι θανόντων
Αἱματόεντ᾽ ἔθεμεν ἀπόλεμος γεγαὼς
Δοῦρατα, καὶ κώνους, κόρυθάς τε, καὶ ἀσπίδας, ὅπλων
Ἀμφίδρυπτ᾽ ἀνδρῶν ὀλλυμένων νέμεσιν.
Οὐ μὲν ει υκλίου θεράπων ἐγὼ εὔχομαι οὔλου
Ἔμμεναι εἰμ᾽ οὔλου ληΐδου θεράπων.
Βιβλία, καὶ κάλαμοι, χάρτη τε μοὶ ὅπλα μέμηλε
Ἐστὶ δὲ τιούτις φοῖβος ἀρεσκόμενος.

ΕἸΣ ἌΜΠΕΛΟΝ.

Κεῖνος ἀριστεύσας κ᾽ οἰνοτρόφον ὄμφακα μισῶν.
Ὃς βάλε τὸ σκύβαλον ἡμιδαὲς χαμάδις,
Κλήματα δ᾽ ἐξέταμεν καὶ ὅλους βλαστοὺς ἀπὸ ῥίζης,
Ὃς τὴν αὐξομέναν ἔσβεσεν ἀφροσίναν.
Τοῦ δ᾽ ἔ τις οἰνοβαρὴς διὰ πόματος, ἢ πρὸς ἄρηα
Ἤλυθ᾽ ἂν, ἢ αὐτοῦ τάχα λέληθε πρέπον.

IOAN. PIERII VALERIANI
Poëmatum finis.

LVGDVNI,

Ex Typographia Claudij Morillon,
anno Domini 1602.
menſe Martij.